Deo Ele Posanga

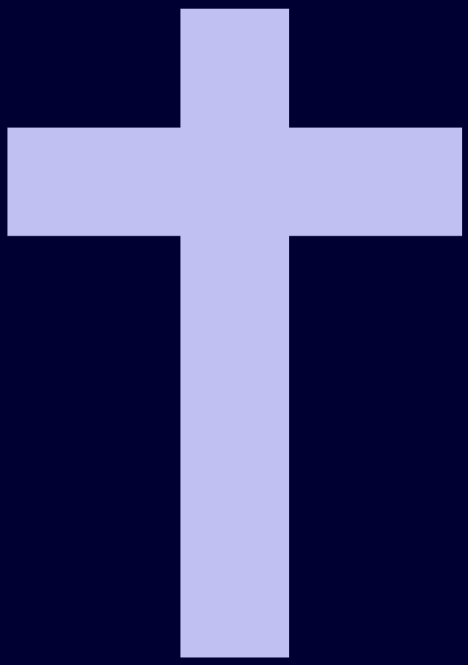

Genesis, Exodus, and the New Testament in the Bariai language of Papua New Guinea

Deo Ele Posanga

Genesis, Exodus, and the New Testament in the Bariai language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Bariai long Niugini

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bariai

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.
For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 31 Aug 2023
d6bb73e7-0ffa-559f-9604-c23dd5301e33

Contents

Deo Ele Posanga 1
Otnga Mugaeai 2
Ibada Mulian 82
Mateus 153
Markus 214
Lukas 250
Ioanes 310
Panua Ato ad 354
Rom 411
1 Korin 440
2 Korin 466
Galesia 484
Epesus 493
Pilipai 503
Kolosi 510
1 Tesalonika 517
2 Tesalonika 523
1 Timoti 526
2 Timoti 534
Taitus 540
Pilemon 544
Ibru 546
Jems 569
1 Petrus 577
2 Petrus 586
1 Ioanes 591
2 Ioanes 598
3 Ioanes 599
Jut 600
Posanga Mumulnga 602
Read the NewTetament 635
Posanga Ipu Kapeipei
Ienono Sida? 641

Deo Ele Posanga

Genesis, Exodus, and the New Testament in the Bariai language of Papua New Guinea

Sampela hap Buk Baibel long tokples Bariai long Niugini

Deo Ele Posanga
Genesis, Exodus, and the New Testament in the Bariai language of Papua New Guinea
[bch]

Translation: © 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 2012 by Wycliffe Bible Translators and Bible League International

Web version
2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait
Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://tokplesbaibel.org.* Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**
Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.
Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode.*
Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Danga toa ngada ne led Otnga Mugaeai

Ninipunga ngan Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot

1 Mugaeai mugaeai tau, Deo ikado bubur ga tano ga iuot.
2 Be tano ianun eta mao. Ienono sapaean. Tibur toa ngada oa dodom, be eau kekelen. Be Deo Itautau Tutui iroro gadae ngan eau igogo.
3 *Idio ta Deo ikeo, "Manta taranga iuot." Tota taranga iuot.
4 Deo igera mambe taranga eiua kemi. Ta idol taranga idio iadag, be dodom idio iadag.
5 Deo iuato taranga eine "ado," be iuato dodom eine "bong." Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado ede.
6 *Ga kus ta Deo ikeo, "Kalakalanga ede manta iuot ta ipoga eau ga idio ngan tibur rua."
7 Io, kalakalanga tota iuot. Deo ikado kalakalanga toa oa ta ipoga eau gadae ga eau gadio ngan kalakalanga.
8 Deo iuato kalakalanga toa oa "mariamba." Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado rua aea.
9 Ga kus ta Deo ikeo, "Eau ienono gadio ngan mariamba, manta ila iluplup ngan tibur kelede, ta tibur mamasa iuot." Io, tota iuot.
10 Deo iuato tibur mamasa eine "tano." Be eau toa ila iluplup ngan tibur kelede, iuato "tad." Ta Deo igera gid danga toa oa eine kemi.
11 Ga kus ta Deo ikeo, "Manta tano ipapot gid abei ga gilgilnga ga annga imata ede ga ede toman ngan ipuapua. Ta gid abei kelede kelede itautau ga iuot toman ngan ipuapua." Io, tota iuot.
12 Tano ipapot gid abei ga gilgilnga ga annga imata ede ga ede toman ngan ipuapua. Ga gid abei kelede kelede itautau iuot toman ngan ipuapua. Deo igera gid danga toa oa eine kemi.
13 Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado tol aea.
14 Ga kus ta Deo ikeo, "Gid taranga manta titara mariambai ta tikado bong ila ga kus ta ado inasi, ta timan kilala ngan gid rai ga taun ga ado.
15 Gid taranga toa oa ga ienono mariambai ta titara ga isulug tanoeai." Io, tota iuot.
16 Deo ikado taranga kapeipei rua. Taranga kapei eine ngan itara ado, be kakauede ngan itara bong. Ga ikado gid gigima pade.
17 Ta idol gid taranga toa oa mariambai ta titara ga isulug tanoeai
18 ado ga ado ga bong ga bong. Ga tikado tibur meremere iadag ga tibur dodom iadag. Deo igera gid danga toa oa eine kemi.
19 Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado pange aea.
20 Ga kus ta Deo ikeo, "Tad manta iuon ngan gid masilau imata ede ga ede matad bibita. Ga gid man pade manta tiuot ga tiroro alele mariambai gadae ngan tano."
21 Tota Deo ikado gid masilau kapeipei ga gid masilau padengada tad aea ga eau aea ga tiuot ta tilalala alele tadiai ga eauiai. Ga ikado gid man imata ede ga ede. Deo igera gid danga toa oa eine kemi.
22 Idio ta Deo ikado posanga kemi ngan pamatuanga gid ta ikeo, "Gimi masilau tad aea, manta apupulou ga aot busa ta aparangrang tibur toa ngada ne tadiai. Be gimi man, manta aot busa tanoeai."
23 Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado lima aea.
24 Ga kus ta Deo ikeo, "Manta tano ipapot gid masilau tibur aea imata ede ga ede matad bibita, ta gid masilau matad mud ga matad saksak, kapeipei ga gereirei tiuot." Io, tota tiuot.
25 Deo ikado gid masilau tibur aea imata ede ga ede, edengada matad mud, padengada matad saksak, kapeipei ga gereirei. Deo igera gid danga toa oa eine kemi.
26 *Ga kus ta Deo ikeo, "Eine takado eababa ga tiuot mambe gita, ta matad

* **1:3:** 2Ko 4.6 * **1:6:** 2Pe 3.5 * **1:26:** 1Ko 11.7 * **1:26:** Deo iposa pan sai ta ikeo ga eababa tiuot mambe *gita? Panua oatainga ad idanga ede tiuangga Deo ikeo pan Inat ga Itautau Tutui.*

lalaede mambe gita.* Ta tadol gid ga timariala ngan tano ga ngan gid ia ga gid man ga gid masilau tibur aea kapeipei ga gereirei ga gid danga toa ngada ne tilalala alele tanoeai."

27 **Tota Deo ikado gid eababa ga tiuot mambe ei.

Inasi ei ianun ta ikado gid ga tiuot.

Ikado gid ga tiuot arangaranga ga taine.

28 Idio ta Deo ikado posanga kemi ngan pamatuanga gid ta ikeo, "Gimi manta apupulou ga aot busa ta aparangrang tibur toa ngada ne tanoeai ta amariala ngan. Manta gimi amadid ga amugamuga ngan gid ia ga man ga masilau tibur aea kapeipei ga gereirei toa ngada ne, ta tidio bagemiai."

29 Ga kus ta Deo ikeo, "Ega, gau nabada gid abei ga gilgilnga tanoeai aea imata ede ga ede toman ngan itautau ga ipuapua pagimi, ta gid danga toa ne ga iman gimi ami annga.

30 Be nabada gid abei ilaun ga gilgilnga padengada tibur aea iman annga togid masilau tibur aea kapeipei ga gereirei ga togid man ga togid danga toa ngada ne matad bibita." Io, tota iuot.

31 Deo igera gid danga toa ngada oa ikado ga iuot eine kemi tau. Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado lima ga ede aea.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Gid danga toa ngada oa Deo ikado ga iuot eine kemi tau.

2

1 Toa bedaoa ta Deo ipasala ele naurata ngan bubur ga tano ga danga toa ngada ne ienono ngan.

2 **Be ngan ado lima ga rua aea, Deo igera naurata toa ngada oa ipasala ga kus, ta iarai ngan ado toaiua.

3 Tota Deo ikado posanga kemi ngan pamatuanga ado lima ga rua aea ta idol ele ul ngan ado toa oa. Ikado toa bedaoa ngansa ipasala ele naurata toa ngada oa ga kus, ta iarai ngan ado toaiua.

Deo ikado gid eababa ga tiuot ngan dadanga Iden

4 Ninipunga ga oaine eine ngan bubur ga tano led otnga ngan ado toaiua Deo ikado gid ga tiuot. Ngan ado toa MARON* Deo ikado bubur ga tano ga iuot,

5 gid abei ga gilgilnga tibur aea tipara ga tidae tanoeai maitne. Eine ngansa MARON Deo ikado aoara ga itap tanoeai maitne, be eaba eta imamado ngan kadonga naurata dadangai mao.

6 Be gid lelele tiuot tano iloleai ta tipaburisinga tibur toa ngada oa tano igogoeai.

* **1:27:** Mt 19.4, Mk 10.6 * **1:27:** OM 5.1-2 * **2:2:** Ibr 4.4,10 * **2:2:** IM 20.11 * **2:4:** Ngan posanga Ibru, tibode Deo ieda bedane: YHWH. Be eaba eta labone iuatai kemi ngan edaeda toa ne aea oatonga mao. Panua edengada tiuato edaeda toa ne *Yawe.* Be mugaeai ga inam, gid Ibru tilolon kapei ngan edaeda toa ne, ta tikeo ga eaba eta irangrang ngan iuato mao. Tibode ngan laulau, be ngan aoad tiuato edaeda ede pade ipu mambe *Maron.* Muriai Iesus ele aluagau pade tinasi kadonga toa ne ngan pulnga Deo ieda toa bedaoa. Tota labone tabode posanga idil toa ne *Maron* ngan gid leta kapeipei ngan pasolannga mambe posanga toa tapul, eine Deo ieda ngan posanga Ibru.
* **2:7:** 1Ko 15.45 † **2:7:** Ngan posanga Ibru, posanga idil toa ne *eaba* eine lalaede mambe edaeda toa ne *Adam.* Be posanga idil toa ne ipu ede pade eine *tano.* * **2:9:** PM 2.7, 22.2,14

7 *Idio ta MARON Deo ikapo tano aea
kangkanga ga iuot mambe eababa. Ta iuso
iaoa uru mata bibita aea ga idudunga eaba
inudiai. Tota eaba† toa oa imata bibita.
8 Be MARON Deo ikado dadanga ede ngan
tibur Iden toa ado ele parangai. Toa eoa
idol eaba toa ikado.
9 *Be MARON Deo ikado tano ga ipapot
gid abei imata ede ga ede toa tautau-
did kemikemi ngan eaneannga ga matad
kemikemi. Be rabu ngan dadanga toa
oa, abei rua timadmadid. Ede eine abei
madonga kemi aea, be ede pade eine abei
ibada oatainga ngan gid danga kemikemi
ga danga papaeamao.
10 Be eau ede iuot ngan tibur Iden ta
ipaburisinga dadanga toa oa. Toa iulngai
oa imapoga ga iuot eau pange.
11 Eau toa iaoa ede ieda Pison. Eine
ilele ga ibaliu ngan tibur kapei ieda Avila.
Ngan tibur toa oa gol ienono.
12 Be gol toa oa kemikemi. Delium ga pat
oniks ienono toa eoa pade.‡
13 Be eau toa iaoa ede pade ieda Gion.
Eine ilele ga ibaliu ngan tibur kapei ieda
Kus.
14 Be eau toa iaoa tol aea ieda Taigris.
Eine ilele ngan tibur kapei Asiria isaleai
toa ado ele parangai. Be eau toa iaoa
pange aea ieda Iupretis.
15 Idio ta MARON Deo ibada eaba toa
oa ta idol ei ga idio imado ngan dadanga
Iden, ta ikado naurata ngan ga imariala
ngan.
16 Idio ta MARON Deo irenren matua pan
ta ikeo, "Eao rangrang ngan ean abei toa
ngada ne itautau,
17 be abei toa ibada oatainga ngan gid
danga kemikemi ga danga papaeamao,
eao rangrang ngan ean mao. Ngansa
oangga ean, eao ga mate ngan ado toaiua."
18 Idio ta MARON Deo ikeo, "Eaba toa ne
ei kekelen imamado, eine kemi mao. Gau
ga nakado iarea eta ngan luanga ei."
19-20 Be mugaeai MARON Deo ikapo tano
ta ikado gid masilau tibur aea ga gid man
toa ngada oa ga tiuot. Ta ital gid ga tila
pan eaba toa oa, ta Deo iuangga igera ei
iuatoato gid kelede kelede edad. Tota iua-
toato gid masilau mud ga masilau saksak
ga gid man toa ngada oa edad. Ta saoa
edaeda eaba toa oa iuatoato ngan gid, eiua
gid edad.
Be Adam igera iarea eta ngan luanga ei
mao.
21 Idio ta MARON Deo ikado ga eaba toa
oa imate ngan enonga. Ei idio ieno, ta Deo
inusi ituatua ede ikarkareai. Ga kus ta
ipatoi mulian itin kukul.
22 Ta MARON Deo ikado taine ede ngan
eaba ikarkare ituatua toa ibada. Ta ital ei
ga ila pan.
23 Eaba igera taine toa oa ta ikeo,

"Ta! Patautene gau areag!
Ei ituatua iuot ngan gau tuatuag.
Be imedameda iuot ngan gau
medamedag.
Gau ga naoato ei 'taine§,'
ngansa Deo ikado ei ga iuot ngan gau
tuatuag."

24 *Ngan ipu toaine kadonga ga oaine
iuotot: Eaba ga itnan itama ga itna ta ila
ilup toman ngan iadaoa, ta eine mambe
gisirua tinid iuot kelede.
25 Be eaba toa oa ga iadaoa tibanga-
banga, be maeamaea gid mao.

3

Aranga ga taine tilongo Deo ilinge mao

1 *MARON Deo ikado gid masilau tibur
aea toa ngada ne ga tiuot, be eta ngan gid
ele oatainga kapei ngan kadonga parum-
rumnga mambe mota mao. Idio ta mota
ibeta taine bedane, "Tautaunga Deo iaoa
ikarara gimi ngan eannga abei itautau toa
ngada ne dadangai na?"
2 Ta taine ikeo pan mota bedane, "Mao.
Deo ilongo ngan gai aean abei itautau toa
ngada ne dadangai.
3 Be iaoa ikarara gai ngan abei kelede
mon imadmadid rabu ngan dadanga. Deo

‡ **2:12:** Eaba eta labone iuatai kemi ngan *delium* eine saoa danga mao. Panua oatainga ad busa tiadi mambe eine abei ede itekea iuad kemi. Be *pat oniks* eine pat ede aea olnga kapei tau imata mariluangge. § **2:23:** Ngan posanga Ibru, posanga idil toa ne, *taine,* itang boloma lalaede mambe posanga idil ede pade, *aranga.* * **2:24:** Mt 19.5, Mk 10.7-8, 1Ko 6.16, Ep 5.31 * **3:1:** PM 12.9, 20.2

ikeo ga gai aean mao ga akisi mao pade,
ngan kado ta amate."
4 Be mota ikeo pan taine, "Irangrang
ngan gimi amate mao.
5 Ngansa Deo iuatai, oangga gimirua
aean abei toa ne itautau, eine matami ga
iualai ta aot mambe ei, ta aoatai ngan
danga kemikemi ga danga papaeamao."
6 Io, taine igera abei toa oa itautau imata
kemi ngan eaneannga ta ingale. Ta ikeo
iloleai bedane, "Kemi ngan naean abei toa
ne itautau ta nabada oatainga kemikemi
imata ede ga ede." Tota ibada ta ian. Be
ibada ilia ga ila pan iadaoa toa imamado
toman ngan ei, ta ei pade ian.
7 Io, tota gisirua matad iualai ta tiuatai
mambe tibangabanga. Tota tilolodi abei
fik ilaun ta tipit ga iman ad malo.
8 Idio ta del lailai aea iuot ta gisirua
tilongo MARON Deo ilalala dadanga iloleai
ga inam. Tota eaba toa oa toman ngan
iadaoa timumul ngan MARON Deo imata
rabu ngan gid abei dadangai.
9 Be MARON Deo ibaba ga ila pan eaba
toa oa ta ikeo, "Eao sida?"
10 Ta ikoli ele posanga bedane, "Gau
nalongo eao lalala dadanga iloleai, ta
namataud ga namumul, ngansa gau na-
bangabanga."
11 Ta Deo ibeta ei, "Sai ikeo pago ngan
eao bangabanga? Kado eao ean abei
itautau toa aoag ikarara go ngan."
12 Ta eaba toa oa ikeo, "Taine toa eao
bada pagau ne, ei ibada abei itautau toa
ne pagau ta naean."
13 *Ta MARON Deo ibeta taine bedane,
"Eao lem kadonga toa ne madongan?"
Ta taine ikeo, "Mota ipakaka gau ta
naean."

Deo ipamadid aranga ga taine ga mota ngan posanga

14 Tota MARON Deo ikeo pan mota be-
dane, "Eao kado kadonga paeamao toa ne,
tota

"Rabu ngan gid masilau saksak ga masilau
mud toa ngada oa,
eao kekelego am panasnga paeamao
ga paeamao tau.
Eao ga rarai ngan gogom
ga ean tano aea kangkanga ga ila iran-
grang ngan lem madonga tanoeai
kus.
15 *Gau nakado ga eao man taine aea isat,
ta ei iman eao am isat.
Ga eao lem gergeu timan ariapolpol
ngan ei ele gergeu.
Ede ngan gid ga irau laboram,
be eao ga rau iae igub."

16 Be Deo ikeo pan taine bedane,

"Ieieinga toa eao naman ngan poponga
gergeu,
gau ga nakado ga ila kapei ga kapei
tau.
Eao ga naman ieieinga kapei
ngan poponga gergeu.
Somisomi lolom ga ila pan adaoam,
be eao ga dio ei ibageai."

17 *Be Deo ikeo pan Adam bedane, "Eao
longo adaoam ilinge ta ean abei itautau
toa aoag ikarara gimirua ngan.

"Ngan ipu toaine ta napaeabu ngan tano,
ta gid annga ga idae kemi mao.
Ngansa eao longo lingeg mao.
Eao ga naman ieieinga
ngan lem naurata kulupu dadangai
ga ila irangrang ngan lem madonga
tanoeai kus.
18 Be gid oaroaro aea gigi
ga gid purup papaeamao ga tipara-
para ga tidae
ta tiluga am dadanga.
Ta eao ga la ilo am annga tibur iloleai.
19 Eao ga kado naurata kapei ngan
badanga am annga,
be kasiksiknga ga iuot matameai.
Eao ga kakado toa bedaoa
ga irangrang ngan lem matenga ta
luago mulian tanoeai.
Ngansa gau nakado go ga ot ngan tano aea
kangkanga,
ta eao ga luago mulian tanoeai."

* **3:13:** 2Ko 11.3, 1Ti 2.14 * **3:15:** PM 12.17 * **3:17:** Ibr 6.8 * **3:20:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Eva eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: panua matad bibita.*

20 Idio ta eaba iuato iadaoa Eva*, ngansa
muriai ei iuot panua matad bibita toa
ngada ne tnad.
21 Ga kus ta MARON Deo ibada masilau
tibur aea tinid kukul ga iman Adam ga
iadaoa ad malo ta ipit ngan gisirua.

Deo isere Adam ga Eva ngan dadanga Iden

22 *Idio ta MARON Deo ikeo, "Ega, labone
gid eababa tibada oatainga ngan danga
kemikemi ga danga papaeamao ta tiuot
mambe gita. Be irangrang ngan talongean
gid ta tila boloma ngan abei madonga
kemi aea mao. Ngan kado ta tian itautau
ta tibada madonga kemi somisomi."
23 Tota MARON Deo isere ei ga iadaoa
ngan dadanga Iden, ta isula ei ga ila ikado
naurata ngan tano toa Deo ikado ei ga iuot
ngan.
24 Io, isere gisirua ga kus ta idol gid
kerubim† ta timariala ngan dadanga Iden
ngan ado ele parangai. Be toa eoa idol didi
kapei paraunga aea pade. Didi toa oa aea
dinga irarabal imatai be ipulpul ei alele.
Ta ipakala edap ila ngan abei madonga
kemi aea.

4

Kain irau itar kakau Abel ga imate

1 Idio ta eaba toa oa ieno toman ngan
iadaoa Eva, ta iapa ta ipopo gergeu
aranga. Ta Eva ikeo, "MARON ilua gau
ta nabada gergeu aranga." Ta iuato ieda
Kain*.
2 Ga kus ta ipopo itar kakau Abel pade.
Idio ta gisirua tidae kapeipei ta tikakado
led naurata. Abel imariala ngan sipsip, be
Kain ikakado dadanga.
3 Idio ga muriai, ta gisirua tikado led
tenainga ga ila pan MARON. Kain itenai ele
annga edengada dadanga aea.
4 *Be Abel ipamate ele sipsip lautabtabe
edengada toa luad kapeipei ta timan ele
tenainga. MARON itin igelgel ngan Abel ga
ele tenainga.
5 Be itin igelgel ngan Kain ga ele
tenainga mao. Tota Kain ilolo bake ta
imata imirmirianga.

6 Ta MARON ikeo pan Kain, "Eao kamado
ga lolom bake ga matam imirmirianga?
7 Oangga eao kado kadonga kemi, eine
ga tinim igelgel, ngansa gau ga nakim lem
tenainga. Be oangga eao kado kadonga
kemi mao, eine kadonga sat ienono lem
atama iaoai ta iuangga ipaeabu ngan go.
Kadonga sat ikim tau ngan iasal go, be eao
manta uram ta easal kadonga sat."

8 *Idio ta Kain ikeo pan itar kakau Abel
ngan gisirua tila tiburiai. Gisirua tilalala
tiburiai, be Kain irau itar kakau Abel ga
imate.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Kain irau itar kakau Abel ga imate.

* **3:22:** PM 22.14 † **3:24:** Eaba eta labone iuatai kemi ngan *kerubim eine saoa danga mao. Somisomi led naurata ngan timariala ngan tibur isaoa Deo ele ul ienono ngan. Panua edengada toa matad inasnasi Deo ele laulau tiadi mambe gid boloma lalaede mambe masilau saksak, be bagbaged ga aed pange.* * **4:1:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Kain itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: nabada.* * **4:4:** Ibr 11.4 * **4:8:** Mt 23.35, Lu 11.51, 1Io 3.12

9 Ta MARON ibeta Kain bedane, “Tadim
kakau Abel sida?”
Ta ikeo, “Gau naoatai mao. Ikamado?
Eine gau leg naurata ngan matag ikikisi
tadig kakau?”
10 *Ta ikeo, “Eao kado mado? Tadim
kakau ising ilele tanoeai, ta nalongo ising
itang ga inam pagau!
11 Tota gau leg panasnga ngan eao be-
dane: Eao pamate am kakau ta kado ga
tano iun ising. Tota gau ga napakala tano
ta irangrang ngan eao kado dadanga pade
mao.
12 Be oangga kado dadanga, eine nakado
ga tano imona mao, ta am annga iran-
grang ngan idaedae kemi mao. Tota eao
ga patpat alele ngan tibur ga tibur.”
13 Kain ikeo pan MARON bedane, “Gau
narangrang ngan ag panasnga toa ne mao.
Eine kapei tau.
14 Ega, eao keo ga nakado dadanga pade
mao, be namado aluai ngan eao. Ta eao
keo ga napatpat alele tanoeai. Be na-
mataud. Ngan kado ta panua tiuot pagau
ta tirau gau ga namate.”
15 Be MARON ikeo pan bedane, “Eine
mao. Oangga sai ipamate go, eine ga na-
panas ei kapei tau irangrang ngan palima
ga rua.” Tota MARON idol kilala ede ngan
Kain, ta oangga eaba eta iuot pan, eine
irangrang ngan ipamate ei mao.
16 Idio ta Kain itnan MARON ta ilalala ga
ila. Ga kus ta ila imado ngan tibur ede ieda
Nod† toa ado ele parangai ngan dadanga
Iden.

Kain ele gergeu edad

17 Idio ta Kain ieno toman ngan iadaoa
ta ipopo gergeu aranga ta iuato ieda Enok.
Idio ga muriai ta Kain ikado tuanga ede, ta
idol inat ieda ga idae ngan tuanga toa oa.
18 Ga kus ta Enok iadaoa ipopo gergeu
aranga ieda Irat. Be Irat iadaoa ipopo
gergeu aranga ieda Meujael. Be Meu-
jael iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Me-
tusael. Be Metusael iadaoa ipopo gergeu
aranga ieda Lamek.
19 Lamek iuai taine rua. Ede ieda Ada,
be ede pade ieda Sila.
20 Ada ipopo gergeu aranga ieda Iabal.
Gid panua timariala ngan bulmakao ga
timamado ngan gid palata, gid tiuatoato
Iabal eine tibud.
21 Be Iabal itar kakau ieda Iubal. Gid
panua tikakado baunga ngan arp ga piloli,
gid tiuatoato Iubal eine tibud.
22 Be Sila ipopo gergeu aranga ieda
Tubalkein. Be Tubalkein ikakado gid
danga sisid naurata aea ngan bras ga aen.
Be Tubalkein iliu ieda Nama.
23 Idio ta Lamek ikeo pagid iadadaoa toa
rua oa bedane,

“Ada ga Sila, gimirua alongo gau.
Gimirua adadaoag alongo leg posanga.
Eaba ede itapa gau,
be napamate ei.
Eaba iriau ede ipoda gau,
ta narau ei ga imate.
24 *Deo ikeo ga oangga eaba eta ipamate Kain,
eine ga ibada panasnga kapei iran-grang ngan palima ga rua.
Be gau nakeo ga oangga eaba eta ipamate gau,
eine ga ibada panasnga kapei iran-grang ngan sangalima sangaul rua igegea lima ga rua.”

Eva ipopo gergeu ede pade

25 Idio ta Adam ieno toman ngan iadaoa
pade, ta ipopo gergeu aranga. Ta iadaoa
ikeo, “Deo ibada gergeu ede pade ga inam
pagau ngan badanga Abel imul. Ngansa
Kain irau ei ga imate.” Tota iuato ieda Set‡.
26 Muriai Set iadaoa ipopo gergeu
aranga ta iuato ieda Enos.
Ngan ado toaiua, gid panua timuga ngan
oatoatonga MARON ieda, ta tibaba ga ila
pan ngan led raring.

5

Adam ele gergeu edad

1 *Adam aea titnga ga bedane:
Ngan ado toaiua Deo ikado gid eababa
ga tiuot, eine ikado ga tiuot mambe ei.

* **4:10:** Ibr 12.24 † **4:16:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Nod ipu eine langa alele.* * **4:24:** Mt 18.22 ‡ **4:25:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Set eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: ibada ga inam pagau.* * **5:1:** OM 1.27-28 * **5:2:** Mt 19.4, Mk 10.6

2 *Ikado gid ga tiuot arangaranga ga taine. Ngan ado toaiua ikado gid ga tiuot, ikado posanga kemi ngan pamatuanga gid ta iuato gid "eababa."
3 Adam aea rai buno ede sangaul tol (130), be iadaoa ipopo gergeu aranga ga iuot mambe ei. Ta iuato ieda Set.
4 Adam iadaoa ipopo Set ga kus ta Adam imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol (800). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.
5 Adam aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangaul tol (930), ga kus ta imate.
6 Set aea rai buno ede igegea lima (105), be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Enos.
7 Set iadaoa ipopo Enos ga kus ta Set imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol igegea lima ga rua (807). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.
8 Set aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangaul ede igegea rua (912), ga kus ta imate.
9 Enos aea rai sangalima sangaul pange, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Kenan.
10 Enos iadaoa ipopo Kenan ga kus ta Enos imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol sangaul ede igegea lima (815). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.
11 Enos aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange igegea lima (905), ga kus ta imate.
12 Kenan aea rai sangalima sangaul rua, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Maalalel.
13 Kenan iadaoa ipopo Maalalel ga kus ta Kenan imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol sangaul pange (840). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.
14 Kenan aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangaul ede (910), ga kus ta imate.
15 Maalalel aea rai sangalima sangaul ede igegea lima, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Iaret.
16 Maalalel iadaoa ipopo Iaret ga kus ta Maalalel imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol sangaul tol (830). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.
17 Maalalel aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno tol sangalima sangaul pange igegea lima (895), ga kus ta imate.
18 Iaret aea rai buno ede sangalima sangaul ede igegea rua (162), be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Enok.
19 Iaret iadaoa ipopo Enok ga kus ta Iaret imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol (800). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.
20 Iaret aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangalima sangaul ede igegea rua (962), ga kus ta imate.
21 Enok aea rai sangalima sangaul ede igegea lima, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Metusela.
22 Enok iadaoa ipopo Metusela ga kus ta Enok ilalala toman ngan Deo irangrang ngan rai buno tol. Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.
23 Enok aea rai toa ngada oa iuot buno tol sangalima sangaul ede igegea lima (365).
24 *Enok ilalala toman ngan Deo. Be Deo ibada ei ga ila, ta panua tigera ei pade mao.
25 Metusela aea rai buno ede sangalima sangaul tol igegea lima ga rua (187), be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Lamek.
26 Metusela iadaoa ipopo Lamek ga kus ta Metusela imamado irangrang ngan rai buno lima buno rua sangalima sangaul tol igegea rua (782). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.
27 Metusela aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangalima sangaul ede igegea lima ga pange (969), ga kus ta imate.
28 Lamek aea rai buno ede sangalima sangaul tol igegea rua (182), be iadaoa ipopo gergeu aranga
29 ta iuato ieda Noa*. Ngansa Lamek ikeo, "Mugaeai MARON ipanas gita ta ipaeabu ngan tano, ta takakado naurata kulupulupu tau dadangai. Be gergeu toa ne ga iaran gita ngan leda naurata kulupulupu."

* **5:24:** Ibr 11.5, Jut 14 * **5:29:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Noa itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: iaran gita.*

30 Lamek iadaoa ipopo Noa ga kus ta
Lamek imamado irangrang ngan rai buno
lima sangalima sangaul pange igegea lima
(595). Be ele gergeu arangaranga ga taine
padengada.
31 Lamek aea rai toa ngada oa iuot
buno lima buno rua sangalima sangaul
rua igegea lima ga rua (777), ga kus ta
imate.
32 Noa aea rai buno lima, be iadaoa
ipopo gergeu arangaranga tol: Siem ga Am
ga Iapet.

6

Kadonga sasat togid panua tanoeai

1 *Idio ta gid eababa tiuot busa tanoeai,
be tipopo gid gergeu taine.
2 Be gid gergeu arangaranga ton Deo*
tigera gid eababa led gergeu taine toa
matad kemikemi tau. Ta tisiosio gid ngan
led kimnga ta tiuaioai gid.
3 Idio ta MARON ikeo, "Gau nadol Tau-
taudig Tutui ga ila idio pagid panua ngan
kadonga gid ga matad bibita. Be gid
mambe danga sapaean tanoeai aea. Tota
irangrang ngan nalongean Tautaudig Tu-
tui ga idio pagid mole tau mao. Eine
ga nalongean gid ga timamado irangrang
ngan ad rai buno ede sangaul rua mon
(120). Ga kus ta timate."
4 *Ngan ado toaiua ga muriai ga ila,
gid panua led tubnga kapeipei timamado
tanoeai. Gid eine gergeu togid taine toa
tieno toman ngan gid gergeu arangaranga
ton Deo. Gid panua toa oa bebed ga urad
kapeipei ngan kadonga naurata imata ede
ga ede. Tota mugaeai oalud kapei.
5 *Be MARON igera kadonga sasat togid
panua ngan tibur toa ngada oa iuot paea-
mao tau. Somisomi ado ga ado matad
nanan danga papaeamao ga led kimnga
papaeamao mon.
6 Tota MARON ipul ilolo ta ikeo ga kemi
oangga ikado gid eababa ga tiuot mao. Ta
ilolo isat kapei.
7 Tota MARON ikeo, "Gau ga napa-
mukuru gid panua tanoeai toa mugaeai
nakado gid ga tiuot. Eine ga napamukuru
gid eababa ga masilau kapeipei ga gereirei
ga gid man. Eine ngansa mugaeai nakado
gid ga tiuot, be labone napul lolog ta nakeo
ga kemi oangga nakado gid ga tiuot mao."
8 Be MARON ilolo marum ngan Noa.

Noa aea ninipunga

9 *Noa aea titnga ga bedane:
Noa ei eaba tutui. Be rabu ngan gid
panua padengada ngan ado toaiua, ei ele
idil eta paeamao mao. Noa ilalala toman
ngan Deo ta somisomi inasnasi Deo ilinge.
10 Noa ele gergeu tol, Siem ga Am ga
Iapet.
11 Be Deo igera panua padengada
tanoeai led kadonga papaeamao tau.
Ngan tibur toa ngada oa panua tangad
balbal ta tipaparau.
12 Ei imata inasnasi gid panua tanoeai
ad be igera mambe gid eine panua pa-
paeamao, ngansa gid toa ngada oa tisio
edap kadonga paeamao aea.
13 Tota Deo ikeo pan Noa bedane,
"Gau ga napamukuru panua toa ngada
ne tanoeai, ngansa tibur toa ngada ne
iuon ngan led kadonga sasat ga paraunga
sapaean. Ega, gau ga napaeabu ngan tano
toa ne, ta gid ga tiduaea.
14 Tota eao manta bada gid abei goper†
ta kado lem oaga kapei eta. Eao ga kado
bobo etangada iloleai ta sama naraelo
gadudunga ga gaot ngan.
15 Eao ga kado lem oaga ga bedane:
Oaga aea mamarae ga iuot sangalima san-
gaul rua leoa lima. Be aea babanga ga iuot
sangaul ede leoa rua aea mana. Be ipao
gadae ga isulug, eine ga iuot leoa lima leoa
rua aea mana.
16 Eao ga kado aea udud. Be oangga did,
kado ga ila tung ngan oaga aea udud mao.
Be eao manta tal aea batanga kauteta
gadae ngan para ta irangrang ngan oaga
ilolo meremere. Be gadudunga, kado aea

* **6:1:** Jop 1.6, 2.1 * **6:2:** Panua oatainga ad idanga ede tiuangga *gid gergeu arangaranga ton Deo ikeo ngan gid anggelo papaeamao tiuaioai gid taine tanoeai aea. Be panua padengada tiuangga posanga toa ne ikeo ngan gid eababa. Tikeo bedaoa ngansa Iesus ikeo ga gid anggelo tirangrang ngan tiuai mao. Gera posanga ngan Mt 22.30.*
* **6:4:** Nam 13.33 * **6:5:** Mt 24.37, Lu 17.26, 1Pe 3.20 * **6:9:** 2Pe 2.5 † **6:14:** *Abei goper eine abei ede mugaeai aea, be labone eaba eta iuatai kemi ngan abei toa ne imata madongan mao.*

patanonga tol, ede gadae, ede rabu, be
ede pade gadio. Ta kado aea atama ede
ikarkareai.
17 "Ega, gau ga nakado oanga kapei ga
iuot tanoeai. Eine ga ipaeabu ngan danga
toa ngada ne matad bibita ga timate.
18 Be gau ga narau posanga toman ngan
eao ta loloda kelede. Ta gimirua adaoam
ga adudunga oagaeai toman ngan lemi
gergeu tol ga adadaoad.
19 Ta eao ga bada masilau ruangada
imata ede ga ede ta tidudunga oagaeai,
ede aranga, ede taine. Toa bedaoa ta
irangrang ngan timate mao.
20 Gid man imata ede ga ede ruangada,
ga masilau kapeipei ga gereirei imata ede
ga ede ruangada, gid ga tinam pago ta
tidudunga oagaeai toman ngan eao ta
irangrang ngan timate mao.
21 Be eao manta bada annga imata ede
ga ede ta nonoi oagaeai, ta iman gid masi-
lau ga man ad ga gimi ami."
22 *Io, Noa ikado danga toa ngada oa
mambe Deo ikeo pan ngan.

7

Oanga kapei iuot

1 Idio ta MARON ikeo pan Noa bedane,
"Rabu ngan panua toa ngada ne tanoeai,
gau nagera mambe eao kekelego eaba
tutui. Tota eao amingada lem gergeu, gimi
toa ngada na adudunga oagaeai.
2 Be gid masilau toa nakeo ga
timan tenainga aea, nakim eao bada
arangaranga lima ga rua ga taine lima
ga rua. Be gid masilau toa kemikemi
ngan tenainga mao, eao bada ruangada,
arangaranga ga taine, ta tidae oagaeai
toman ngan eao.
3 Be gid man imata ede ga ede, nakim
eao bada arangaranga lima ga rua, ga
taine lima ga rua pade. Eao kado toa
bedaoa ta irangrang ngan timate mao, be
muriai ga tiuot busa tanoeai pade.
4 Muriai ngan ado lima ga rua, eine ga
nakado aoara ga itap tanoeai ga irangrang
ngan aea ado ga bong sangaul pange.
Ngan aoara toa ne, gau ga napamukuru
gid danga toa ngada ne tanoeai toa mu-
gaeai nakado gid ga tiuot."
5 Io, Noa ikado danga toa ngada oa
mambe MARON ikeo pan ngan.
6 Noa aea rai buno lima buno ede (600)
be oanga kapei iuot tanoeai.
7 *Ta Noa ga iadaoa ga ele gergeu toman
ngan adadaoad tiaoa ngan oanga kapei ta
tidudunga oagaeai.
8 Gid masilau toa Deo ikeo ga timan
tenainga aea, ga gid masilau kemikemi
ngan tenainga mao, ga gid man ga gid
masilau gereirei,
9 arangaranga ga taine, tila pan Noa ta
tidudunga oagaeai, mambe Deo ikeo pan
ngan.
10 Be ado lima ga rua ila ga kus ta oanga
kapei iuot ta irobi tano.
11 *Ngan rai toa oanga kapei iuot, Noa
aea rai buno lima buno ede (600). Be
oanga kapei iuot ngan rai toa oa aea taiko
rua aea, ngan aea ado sangaul igegea
lima ga rua aea. Ngan ado toaiua, tano
ipokakai ta eau gadio tanoeai ibeula ga
idae. Ga gid baba kapeipei mariambai
aoad ipokakai ta eau gadae mariambai
ilele ga isulug.
12 Tota aoara itap ga isulug tanoeai
irangrang ngan aea ado ga bong sangaul
pange.
13 Tutui ngan ado toaiua, Noa ga iadaoa
ga ele gergeu tol, Siem ga Am ga Iapet,
asingada adadaoad tidudunga oagaeai.
14 Be gid masilau saksak ga masilau mud
kapeipei ga gereirei ga gid man imata
ede ga ede, gid toa ngada oa tidudunga
oagaeai toman ngan Noa masin.
15-16 Gid masilau toa ngada oa matad
bibita, aranga ede ga taine ede, tidudunga
toa oagaeai oa, mambe Deo ikeo pan Noa
ngan. Ga kus ta MARON isaisai atama ngan
gid.
17 Oanga toa oa iuotot ga ila irangrang
ngan aea ado sangaul pange, be eau iuon
ga ilalala ga idae ta isoa oaga kapei ga idae
gadae ta imomono.

* **6:22:** Ibr 11.7 * **7:7:** Mt 24.38-39, Lu 17.27 * **7:11:** 2Pe 3.6

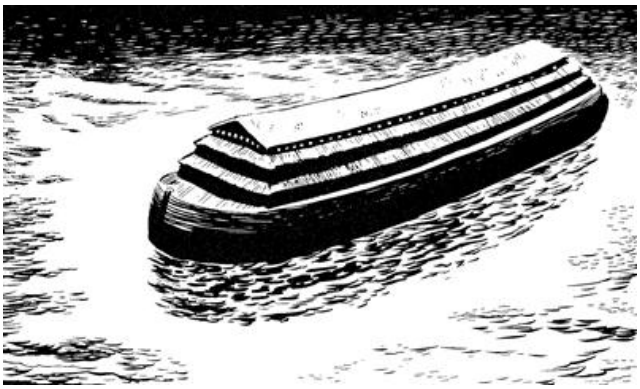

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Eau iuon ta isoa oaga ga idae ta imomono.

18 Eau isum ga idae kapei tau ta irobi tibur toa ngada oa. Be oaga ipatpat gadae ngan eau igogo.

19 Be eau isum ga idae kapei ta irobi gid lusi kapeipei toa ngada oa.

20 Eau ilalala ga idae ta iasal gid lusi laborad ga irangrang mambe leoa pange.

21 Gid danga toa ngada oa matad bibita tanoeai timukuru. Gid man ga masilau saksak ga masilau mud kapeipei ga gereirei ga gid eababa pade timukuru ga kus.

22 Danga toa ngada oa timamado ngan tano mamasa, tiun eau ga timatemate.

23 Deo ipamukuru danga toa ngada oa matad bibita tanoeai. Gid eababa ga gid masilau kapeipei ga gereirei ga gid man tiduaea gid ga kus. Be Noa kekelen toman ngan gid toa oagaeai oa tiduaea mao.

24 Oanga kapei toa oa irobi tano ga irangrang ngan aea ado buno ede sangalima (150).

8

Oanga kapei kus

1 Idio ta Deo imata nanan Noa ga gid masilau saksak ga masilau mud toa ngada oa oagaeai. Ta ikado rai ga ilado gadae ngan eau igogo. Ta eau kos ga isulug.

2 Be eau gadio tanoeai ibeula ga idae pade mao. Be gid baba kapeipei mariambai tila gip, ta aoara itap pade mao.

3 Tota eau kos ga kos ga isulug. Eau ilalala ga isulug irangrang ngan aea ado buno ede sangalima (150).

4 Be ngan rai toa oa aea taiko lima ga rua, ngan aea ado sangaul ga igegea lima ga rua, Noa ele oaga idae tos ngan lusi ilabora ngan tibur Ararat.

5 Eau ilalala ga isulug, be ngan rai toa oa aea taiko sangaul, ngan aea ado imuga ngan taiko toa oa, gid lusi laborad tiuotot.

6 Be ado sangaul pange ila ga kus ta Noa ibage ipapa ele oaga aea atama kakauede

7 ta ibada man akrok ede ta itado ei ta iroro ga ila. Man akrok toa oa iroro alele ga ila ga inam. Ikakado toa bedaoa ga ila irangrang ngan eau isulug ga tano imamasa.

8 Be Noa itado man barur ede ta iroro ga ila, ngansa iuangga iuatai kemi, eau isulug ga tano imamasa, mao maitne.

9 Be man barur toa oa iloilo tibur kemi earainga aea ga mao. Ngansa eau irobi tano maitne. Tota iluai mulian pan Noa oagaeai. Noa idol ibage ga iuot, ta man barur itamaroro ga idae ibageai, ta ibada ei ga idudunga mulian.

10 Be isanga ado lima ga rua ga kus ta itado man barur toa oa ta iroro ga ila pade.

11 Idio ga lailai sagogogo ta man barur iluai mulian. Be iaoai, Noa igera abei oliv ilaun pau ede ienono. Tota Noa iuatai mambe eau ilalala ga isulug tanoeai na.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Man barur iaoai, Noa igera abei oliv ilaun pau ede ienono.

12 Isanga ado lima ga rua ga kus ta isula man barur toa oa ga ila pade, be iluai mulian mao.

13 Tano imamasa ngan Noa aea rai buno lima buno ede igegea ede (601). Tano ikado bedaoa ngan taiko imuga ngan rai toa oa, ngan ado imuga ngan taiko toa oa. Tota Noa irepe oaga aea usi idanga tede, ta igera tano iuangga imamasa.

14 Be ngan rai toa oa aea taiko rua, ngan aea ado sangaul rua igegea lima ga rua, tano toa ngada oa imamasa.

15 Idio ta Deo ikeo pan Noa bedane,

16 "Io, tota atnan oaga ta asulug tanoeai, eao ga adaoam ga lem gergeu asingada adadaoad.

17 Bada gid masilau toa ngada oa ga tisulug toman ngan eao. Gid man ga gid masilau kapeipei ga gereirei, eao bada gid ga tisulug ta tibilin ga tipupulou ta tipakaranga tano toa ngada ne."

18 Tota Noa iuot toman ngan iadaoa ga ele gergeu ga adadaoad.

19 Be gid masilau kapeipei ga gereirei ga gid man ga gid danga matad bibita toa ngada oa, tiluplup ngan gid iaoa kelede kelede togid ta tiuot ga tisulug tanoeai.

Noa ikado tenainga ga ila pan Deo

20 Idio ta Noa ikado popou tenainga aea ngan kadonga tenainga ga ila pan MARON. Ta ibada gid masilau ga gid man idanga ede toa Deo ikeo ga timan tenainga aea, ta idol gid ga tidae dingaeai ta dinga inono ga timomout ga kus. Ta iman ele tenainga ga ila pan.

21 MARON inud tenainga toa oa iuad kemi ta ikeo iloleai bedane, "Irangrang ngan napaeabu ngan tano pade mao, ngan panasnga gid panua ngan led kadonga sasat. Tautaunga, gid gereirei maitne ga tidae kapeipei, be somisomi matad nanan danga papaeamao ga led kimnga papaeamao mon. Be irangrang ngan napamukuru gid danga matad bibita toa ngada ne pade mao, mambe pataутene nakado.

22 "Oangga tano ienono maitne,
earumnga ga kulenga gid annga ga iuotot,
be tibur memednga ga oanaoana ga iuotot,
be ado aea sau ga aoara lolo ga iuotot,
be ado ga bong pade ga iuotot ga ilalala ga ila."

9

Deo irau posanga toman ngan Noa ta lolod kelede

1 *Idio ta Deo ikado posanga kemi ngan pamatuanga Noa ga ele gergeu ta ikeo, "Gimi manta apupulou ga aot busa ta aparangrang tibur toa ngada ne tanoeai.

2 Gid masilau tibur aea kapeipei ga gereirei ga gid man ga gid ia, gid ga timataud gimi, be nadol gid ga tidae bagemiai.

3 Danga toa ngada ne matad bibita tanoeai timan gimi ami masilau. Mugaeai nabada gid sabatnga ga abei itautau pagimi, be labone napan danga toa ngada ne iman ami annga.

* **9:1:** OM 1.28 * **9:4:** Wkp 7.26-27, 17.10-14, 19.26, Lo 12.16, 23, 15.23

4 *"Be danga kelede toa gimi arangrang
ngan aean mao, eine masilau imedameda
toa ising ienono ngan. Ngansa sing eine
mata bibita ipu.
5 Be oangga masilau eta, mao eaba eta
ipamate gimi, eine ga napanas ei. Tau-
taunga oangga eaba eta irau eaba ede
pade ga imate, eine ga napamadid ei ngan
posanga ta napanas ei ngan ele kadonga.

6 *"Eaba ipamate eaba ede pade,
ei pade ga imate ngan panua paden-
gada baged,
ngansa gau Deo nakado gid eababa ga
tiuot mambe gau.

7 *Be gimi manta apopo gergeu ga aot
busa ta ala aparangrang tibur toa ngada
ne tanoeai."
8 Idio ta Deo ikeo pan Noa ga ele gergeu
bedane,
9 "Ega, labone, narau posanga toman
ngan eao ga lem gergeu toa muriai ga
tiuotot ta loloda kelede.
10 Be narau posanga pade toman ngan
gid danga toa ngada ne matad bibita. Na-
rau posanga toman ngan gid man ga gid
masilau saksak ga masilau mud. Eine gid
toa ngada oa tanoeai ad tisulug oagaeai
toman ngan eao.
11 Narau posanga toman ngan gimi ga
bedane: Naposa tautaunga, irangrang
ngan nakado oanga kapei ga iuot ngan
pamukurunga gid danga toa matad bibita
ne pade mao. Be oanga kapei ga irangrang
ngan ipaeabu ngan tano pade mao."
12-13 Ta Deo ikeo, "Gau nadol leg aoara
aea mariluangge ga idio mariambai ngan
gid laulau, ta iman kilala ngan leg posanga
tautaunga toa narau toman ngan gimi ga
gid masilau. Tota aoara aea mariluangge
ga oaine, eine kilala ngan posanga tau-
taunga toa narau toman ngan danga toa
ngada ne tanoeai. Leg posanga tautaunga
toa ne ga ienono somisomi ga ilalala ga ila.
14 Oangga nakado gid laulau ga iuot
mariambai, eine aoara aea mariluangge
ga iuot pade,
15 ta gau ga matag nanan leg posanga
tautaunga toa narau toman ngan gimi
ga gid masilau imata ede ga ede. Tota
irangrang ngan oanga kapei ipaeabu ngan
gid danga toa matad bibita ne pade mao.
16 Oangga nagera aoara aea marilu-
angge iuot laulauiai, eine ga matag nanan
leg posanga tautaunga toa narau ga
ienono rabu ngan gau ga danga toa ngada
ne matad bibita tanoeai. Posanga tau-
taunga toa ne ga ienono somisomi ga
ilalala ga ila."
17 Ta Deo ikeo pan Noa, "Aoara aea mar-
iluangge toa ne, eine kilala ngan posanga
tautaunga toa narau toman ngan danga
toa ngada ne matad bibita tanoeai."

Noa ilolo bake pan ele gergeu, Am

18 Noa ele gergeu toa tisulug oagaeai
toman ngan ei, eine Siem ga Am ga Iapet.
Be Am eine Kenan itama.
19 Noa ele gergeu toa tol ne, eine gid
panua toa ngada ne tanoeai tibud.
20 Noa ei eaba naurata dadanga aea. Be
ei imuga ngan earumnga dadanga oain.
21 Ado ede iun ele oain idanga ede, ta
ilabora imangamanga. Be aea malo gruk
ga isulug ta ieno bangabanga ele palata
iloleai.
22 Be Am toa, Kenan itama, igera itama
ieno bangabanga, ta ila ikeo pagid itar
kapeipei toa timadmadid gaot.
23 Ta Siem ga Iapet tibada malo ede
ta tikisi ga idae kepedeai ta tilalala pan
murid ga tidudunga palatai ta tirobi
tamad. Be matad kleng ta tigera tamad
ibangabanga mao.
24 Idio ta Noa idae ta imata iualai mulian
pade ta ilongo posanga mambe ele gergeu
ketnga tud, Am toa, igera ei ieno banga-
banga.
25 Ta ikeo,

"Kenan ga ibada panasnga paeamao tau!
Ei ga iman paeaeanga sapaean togid
itar kapeipei."

26 Be Noa ikeo pade bedane,

* **9:6:** OM 1.26, IM 20.13 * **9:7:** OM 1.28 * **9:26:** Posanga idil toa ne *Deo ag MARON ga ikado kemi tau ngan Siem,* tarangrang ngan tapul ngan edap ede pade ta takeo, *Tasoa MARON ieda. Ei Deo ton Siem.*

"Be Deo ag MARON ga ikado kemi tau ngan Siem!*
Kenan ga iuot paeaeanga sapaean ton Siem.
27 Be Deo ga ikado Iapet ele gergeu ga tiuot busa
ta isarung ad tano ga ila kapei.†
Eine ga timado kemi toman ngan gid iaoa kelede pan Siem.
Be Kenan ga iman ele paeaeanga sapaean."

28 Muriai ngan oanga kapei toa oa, Noa imamado irangrang ngan rai buno tol sangalima (350).
29 Noa aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangalima (950), ga kus ta imate.

10

Noa ele gergeu, Siem ga Am ga Iapet, tibutibud edad

1 Noa ele gergeu arangaranga tol, Siem ga Am ga Iapet, ad titnga ga bedane. Gid panua iaoa toaine tiuot muriai ngan oanga kapei.

2 Iapet ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Gomer ga Magok ga Madai ga Iavan ga Tubal ga Mesek ga Tiras.
3 Be Gomer ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Askenas ga Ripat ga Togarma.
4 Be Iavan ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Elisa ga Tarsis. Be gid panua Kit ad ga Dodan ad, gid pade tiuot pan Iavan.
5 Gid panua iaoa toaine, led gergeu ga tibutibud timamado labiai ga inuiai. Gid panua iaoa toaine, gid Iapet itubtub. Be gid iaoa kelede kelede togid, tibilin ga tila timado ngan gid kelede kelede ad tano. Be gid iaoa kelede kelede led posanga lalaede mao.
6 Am ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Kus ga Misraim* ga Put ga Kenan.
7 Be Kus ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Seba ga Avila ga Sapta ga Rama ga Sapteka.
Be Rama ele gergeu arangaranga rua:
Seba ga Dedan.

8 Be Kus ele gergeu aranga ede pade ieda Nimrot. Be Nimrot idae kapei ta iuot eaba paraunga aea ga iura kapei.
9 MARON ipamatua ei ta iura kapei ngan ilonga masilau tibur aea pade. Toa bedaoa ta oangga gid panua tigera eaba eta kemi ngan ilonga masilau, eine tipakuru ngan ei bedane, "MARON ipamatua eaba toa ne ta iura kapei ngan ilonga masilau tibur aea mambe Nimrot."
10 Nimrot iman maron kapei ngan tuanga ga gid ne: Babel ga Erek ga Akat ga Kalne. Gid tuanga toa ne tienono ngan tibur kapei Sinar†.
11 Ga kus ta Nimrot itnan tibur kapei toa oa ta ila ngan tibur kapei Asiria ta ikado tuanga kapeipei ga gid ne: Ninive ga Reobotir ga Kala
12 ga Resin. Resin toa ienono rabu ngan Ninive ga tuanga kapei Kala.

13 Misraim eine panua ga gid ne tibud: gid Lidia ga gid Anam ga gid Leap ga gid Naptu
14 ga gid Patrus ga gid Kaslu ga gid Kaptor‡. Be gid panua Pilistia, gid iaoa kelede pagid Kaptor.
15 Be Kenan ele gergeu lautabe ieda Saidon.
Kenan ei panua ga gid ne tibud: gid It
16 ga gid Iebus ga gid Amor ga gid Girgas
17 ga gid Ivi ga gid Arka ga gid Sini
18 ga gid Arvat ga gid Semar ga gid Amat.

Muriai gid iaoa kelede kelede pan Kenan tibilin alele.
19 Be gid Kenan ad tano aea but imata ienono ngan tuanga Saidon ga ila irangrang ngan tuanga Gasa boloma ngan tuanga Gerar. Toa eoa ad tano aea but ipol

† **9:27:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iapet* itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *isarung.* * **10:6:** *Misraim eine Isip ieda ede pade.* † **10:10:** *Sinar eine Babilonia ieda ede pade.* ‡ **10:14:** *Kaptor eine inu Krit ieda ede pade.*

ga ila ado ele parangai ga iuot ngan tuanga
Sodom ga Gomora ga Atma ga Seboim ga
Lasa.
20 Gid panua iaoa toaine, gid Am itub-
tub. Be gid iaoa kelede kelede togid, tila
timado ngan gid kelede kelede ad tano. Be
gid iaoa kelede kelede led posanga lalaede
mao.
21 Be Siem toa, Iapet itar kapei, ei pade
ele gergeu. Siem eine gid panua Eber
tibud.

22 Siem ele gergeu arangaranga edad ga
bedane:
Elam ga Asur ga Arpaksat ga Lidia ga
Aram.
23 Be Aram ele gergeu arangaranga edad
ga bedane:
Us ga Ul ga Geter ga Mas.
24 Be Arpaksat ei Sela itama,
be Sela ei Eber itama.
25 Be Eber ele gergeu arangaranga rua.
Ede ieda Pelek§. Ngansa ngan taun
toaiua gid panua tanoeai timapma-
poga alele ga tikado gid iaoa busa.
Be Pelek itar kakau ieda Ioktan.
26 Be Ioktan eine panua ga gid ne tamad:
Almodat ga Selep ga Asarmavet ga
Iera
27 ga Adoram ga Usal ga Dikla
28 ga Obal ga Abimael ga Seba
29 ga Opir ga Avila ga Iobap. Gid
panua toa ne, gid Ioktan ele gergeu.

30 Tibur toa gid panua toa ne timamado
ngan, aea but imata ienono ngan tibur
Mesa ga ila irangrang ngan tibur Separ
ngan tibur aea bereo toa ado ele parangai.
31 Gid panua iaoa toaine, gid Siem itub-
tub. Be gid iaoa kelede kelede togid tila
timado ngan gid kelede kelede ad tano. Be
gid iaoa kelede kelede led posanga lalaede
mao.
32 Gid iaoa kelede toa ngada ne, eine gid
iaoa kelede kelede pagid Noa ele gergeu.
Muriai ngan oanga kapei, Noa ele gergeu
tipopo gid iaoa kelede toa ne, be panua toa
ngada ne tanoeai tiuot ngan gid ta tibilin
ga timado alele.

§ **10:25:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Pelek ipu eine timapmapoga.*

11

Deo ipabuobuo gid panua ngan led posanga

1 Mugaeai panua toa ngada ne tanoeai
led posanga kelede mon.
2 Gid tilalala alele ngan tibur ado ele
parangai ta tiuot ngan tibur ede aea dubu,
ieda Sinar, ta tirau tuanga toa eoa.

3 Idio ta tiposa pol ngan gid bedane, "Io,
gita tabul tano ga takapo gid ta tanono
ngan dinga ga ila matua mambe pat, ta
iman leda luma aea." Tota tilalo gid pat
matua toa oa ga idae ta tisama ngan kolta
ta tikakado led luma ngan.
4 Tota tikeo, "Io, gita takado leda tuanga
kapei eta be takado aea luma mamarae
koknga ta isibo mariamba. Toa bedaoa
ta panua tigera ta oaluda iuot kapei, ta
irangrang ngan tamapoga alele tanoeai
mao."

5 Idio ta MARON isulug ga inam ngan
geranga gid eababa led tuanga ga luma
mamarae toa tikakado.

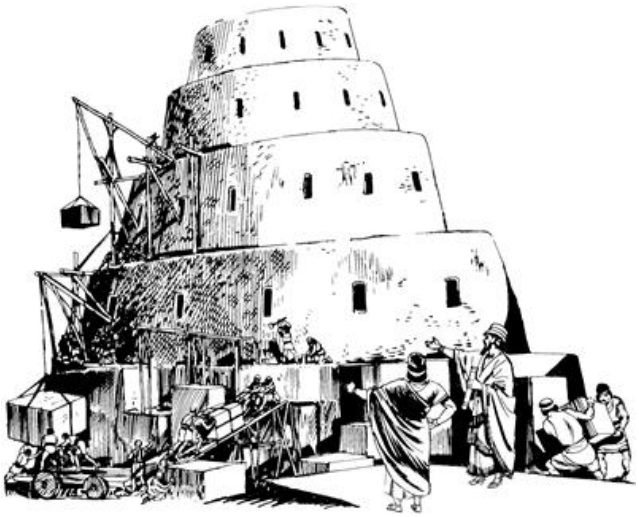

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Maron igera luma mamarae toa tikakado.

6 Ta MARON ikeo, "Ega, gid panua toaine
tiluplup ga tiuot alu kelede ga led posanga
kelede mon. Oangga tikado tuanga kapei
toa bedane, eine ga tirangrang ngan
tikado saoa danga tikim.
7 Io, tasulug ga tala tapabuobuo gid ngan
led posanga, ta irangrang ngan gid kelede
kelede tiuatai ngan oaed ede pade ele
posanga mao."
8 Tota MARON ipatabilin gid ta
tipakaranga tano toa ngada ne. Tota
tikaput ngan kadonga tuanga toa oa.
9 Ngan ipu toaine tiuato tuanga toa
oa ieda Babel*. Ngansa toa eoa MARON
ipabuobuo gid panua toa ngada ne tanoeai
ngan led posanga. Toa eoa MARON ipata-
bilin gid ta tila ngan tibur toa ngada ne
tanoeai.

Siem ele gergeu ga itubtub edad

10 Siem aea titnga ga bedane:

Rai rua muriai ngan oanga kapei, Siem
aea rai iuot buno, be iadaoa ipopo gergeu
aranga ieda Arpaksat.
11 Siem iadaoa ipopo Arpaksat ga kus ta
Siem imamado irangrang ngan rai buno
lima. Be ele gergeu arangaranga ga taine
padengada.
12 Arpaksat aea rai sangaul tol igegea
lima, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda
Sela.
13 Arpaksat iadaoa ipopo Sela ga kus
ta Arpaksat imamado irangrang ngan rai
buno pange igegea tol (403). Be ele gergeu
arangaranga ga taine padengada.
14 Sela aea rai sangaul tol, be iadaoa
ipopo gergeu aranga ieda Eber.
15 Sela iadaoa ipopo Eber ga kus ta
Sela imamado irangrang ngan rai buno
pange igegea tol (403). Be ele gergeu
arangaranga ga taine padengada.
16 Eber aea rai sangaul tol igegea pange,
be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Pelek.
17 Eber iadaoa ipopo Pelek ga kus ta
Eber imamado irangrang ngan rai buno
pange sangaul tol (430). Be ele gergeu
arangaranga ga taine padengada.
18 Pelek aea rai sangaul tol, be iadaoa
ipopo gergeu aranga ieda Reu.
19 Pelek iadaoa ipopo Reu ga kus ta Pelek
imamado irangrang ngan rai buno rua
igegea lima ga pange (209). Be ele gergeu
arangaranga ga taine padengada.
20 Reu aea rai sangaul tol igegea rua, be
iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Seruk.
21 Reu iadaoa ipopo Seruk ga kus ta Reu
imamado irangrang ngan rai buno rua
igegea lima ga rua (207). Be ele gergeu
arangaranga ga taine padengada.
22 Seruk aea rai sangaul tol, be iadaoa
ipopo gergeu aranga ieda Naor.
23 Seruk iadaoa ipopo Naor ga kus ta
Seruk imamado irangrang ngan rai buno
rua (200). Be ele gergeu arangaranga ga
taine padengada.
24 Naor aea rai sangaul rua igegea lima
ga pange, be iadaoa ipopo gergeu aranga
ieda Tera.
25 Naor iadaoa ipopo Tera ga kus ta
Naor imamado irangrang ngan rai buno
ede sangaul ede igegea lima ga pange
(119). Be ele gergeu arangaranga ga taine
padengada.
26 Tera aea rai sangalima sangaul rua, be
iadaoa ipopo Abram ga Naor ga Aran.
27 Tera aea titnga ga bedane:

Tera ei Abram ga Naor ga Aran tamad.
Be Aran ei Lot itama.
28 Tera imamado maitne, be ele gergeu
Aran imate ngan aea tuanga ipu Ur ngan
tibur togid panua Kaldia.
29 Be Abram ga Naor gisirua tiuai taine.
Abram iadaoa ieda Sarai, be Naor iadaoa
ieda Milka. Milka ei Naor itar kapei Aran
inat taine. Be Aran ei Iska itama pade.
30 Be Sarai irangrang ngan ipopo gergeu
mao.
31 Idio ta Tera ibada inat Abram ga ilaoa
taine Sarai toa Abram iadaoa, ga itub Lot
toa gergeu ton inat Aran, ta gisingada
titnan tuanga Ur ngan tibur togid panua
Kaldia, ta tiuangga tila ngan tibur kapei
Kenan. Be edap irabuiai tiuot ngan tuanga
Aran ta tidio toa eoa.
32 Be Tera imamado irangrang ngan aea
rai buno rua igegea lima (205), ga kus ta
imate ngan tuanga Aran.

* **11:9:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Babel itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: ipabuobuo.*

12

Deo iposa tautaunga pan Abram ngan ikado kemi ngan ei

1 *Idio ta MARON ikeo pan Abram bedane, "Eao tnan am tano ga sobosobom ga gid iaoa kelede togo, ta la ngan tano toa gau ga napasolan eao ngan.

2 "Gau ga nakado ga tibutibum tiuot alu kapei tau,
ta gau ga nakado kemi tau ngan eao.
Be gau ga nakado ga edam iuot kapei.
Ta eao ga kado ta leg kadonga kemi toa ne idae pade ngan gid panua padengada.
3 *Gau ga nakado kemi ngan gid panua toa tikado kemi ngan eao,
be gid panua toa tikado paeamao ngan eao,
eine ga nakado paeamao ngan gid pade.
Be kadonga kemi toa nakado ngan eao,
eine ga iparangrang gid lum ga lum ngan tibur toa ngada ne tanoeai."

4 Tota Abram itnan tuanga Aran, mambe MARON ikeo pan ngan, be Lot ila toman ngan ei. Ngan ado toaiua Abram itnan tuanga Aran, ei aea rai sangalima sangaul rua igegea lima.
5 Ei ibada iadaoa Sarai, ga itar kapei inat Lot, ga led paeaeanga arangaranga ga taine, ga led danga sisid toa ngada oa ienono ngan tuanga Aran. Ta tidae ga tinasi edap ila ngan tibur kapei Kenan.

Tila tiuot Kenan ga kus

6 ta tibulou tibur kapei toa oa ga tila irangrang ngan tibur ede ieda More, boloma ngan tuanga Sekem. Tibur toa oa aea abei ouk* ede imadmadid. Be ngan ado toaiua, gid panua Kenan timamado maitne ngan tano toa oa.
7 *Idio ta MARON iuot pan Abram ta ikeo, "Gau ga napan tibur kapei toa ne aea tano ga iman lem gergeu ga tibutibum ad." Ta Abram ipagun popou tenainga aea toa eoa ta iraring pan MARON toa iuot pan.
8 Ga kus ta Abram itnan tibur toa oa ta ila ngan tibur aea bereo toa ado ele parangai ngan tuanga Betel. Ta ikado saupu toa eoa ta ipagun palata. Tibur toa oa ienono rabu ngan tuanga Betel ga tuanga Ai. Betel ienono ado ele dilngai, be Ai ienono ado ele parangai. Toa eoa ipagun popou tenainga aea ton MARON ta ibaba ga ila pan ta isoa ieda.
9 Ga kus ta itnan tibur toa oa ta ilalala ga ingata tibur kapei ieda Negev.

Abram ila Isip

10 Idio ta sapanga kapei iuot ngan tibur toa oa, ta Abram ila imado Isip kautede, ngansa sapanga ngan tibur toa oa paeamao tau.
11 Tilalala ga tipaboloma Isip, be Abram ikeo pan iadaoa Sarai bedane, "Ega, gau naoatai, eao taine namelapau.
12 Be oangga gid Isip tigera eao, eine ga tikeo, 'Taine toa ne iadaoa eine eaba ga eko.' Ta gid ga tirau gau ga namate ta tipaeaoa go.
13 *Tota kemi ngan eao keo pagid mambe eao gau liug. Toa bedaoa ta oangga tikim eao, eine ga tikado kemi ngan gau be tipamate gau mao."
14 Idio ta Abram ga Sarai tiuot Isip ga kus ta gid Isip tigera mambe Sarai ei taine namelapau tau.
15 Be gid madidnga ton maron kapei Isip aea tigera Sarai ta tipakuru ngan ei toa maron kapei imatai. Ta maron kapei ikeo ga tibada ei ga ila ele lumaeai.
16 Maron kapei toa oa igera Sarai ta ikim ei tau. Tota ikado kemi pan Abram ta ipan ele sipsip ga meme ga bulmakao ga donki arangaranga ga taine ga kamel ga gid paeaeanga arangaranga ga taine.
17 Be MARON ikado dibala papaeamao edengada ga iuot pan maron kapei Isip aea ga pagid panua toa timamado ele lumaeai. Ngansa ei ibada Abram iadaoa Sarai ga iman ele taine.
18 Idio ta maron kapei Isip aea ibaba Abram ga inam pan ta ikeo, "Eao kamado kado bedane ngan gau? Eao kamado

* **12:1:** PA 7.2-3, Ibr 11.8 * **12:3:** Gal 3.8 * **12:6:** *Ouk eine abei ede ieda ngan posanga Inglis. Ngan Ibru tiuato elon, be eine pagita aea mao. Ngan ado toaiua, gid panua tikim abei toa oa ibulolo iman tibur kemi raring aea.* * **12:7:** PA 7.5, Gal 3.16 * **12:13:** OM 20.2, 26.7

palongo gau mao ngan taine toa ne ei eao
adaoam?
19 Eao kamado keo ga ei lium? Tota
nabada ei ga iman adaoag. Ega, bada
adaoam ta gimirua ala!"
20 Io, maron kapei Isip aea ikeo pagid ele
madidnga ta tisere Abram ga iadaoa. Tota
tibada led danga sisid toa ngada oa ta tila.

13

Lot itnan Abram

1 Idio ta Abram itnan Isip ta ila ngan
tibur kapei Negev. Ei ila toman ngan
iadaoa ga ele danga sisid toa ngada oa. Be
Lot pade ila toman ngan ei.
2 Be Abram ele danga sisid busa tau. Ei
ele masilau mud busa ga ele silva ga gol
pade.
3 Idio ta itnan tibur kapei Negev ta
ilalala ga ila be ikakado gid saupu edap
irabuiai. Ikakado toa bedaoa ga ila iuot
ngan tibur toa ienono rabu ngan tuanga
Betel ga Ai. Mugaeai ikado saupu ngan
4 tibur toa oa ta ipagun popou tenainga
aea. Ta Abram ibaba ga ila pan MARON ta
isoa ieda toa eoa pade.
5 Be Lot ilalala toman ngan Abram, ei
pade ele meme ga sipsip ga bulmakao ga
paeaeanga busa.
6 Be tano toa oa irangrang ngan gisirua
tilup ga timado ngan mao, ngansa gisirua
led danga sisid busa tau.
7 Be ado ede gid panua toa timariala
ngan Abram ele masilau mud, aoad pa-
rau pagid panua toa timariala ngan Lot
ele masilau mud. Be ngan ado toaiua,
gid panua Kenan ga gid Peres timamado
maitne ngan tibur toa oa.
8 Tota Abram ikeo pan Lot bedane,
"Longo. Gitarua sing kelede. Be kado
paraunga iuot rabu ngan gitarua ga leda
paeaeanga.
9 Gera, tano kapei ienono. Kemi ngan
gitarua tamapoga. Oangga eao kim nasi
edap ngan bageda angas, eine gau ga
nanasi edap ngan bageda oatai. Be oangga
eao kim nasi edap ngan bageda oatai, eine
gau ga nanasi edap ngan bageda angas."
10 *Io, Lot imata isaoe ta igera tibur
Iordan aea dubu kapei, be aea eau busa ga
ila irangrang ngan tuanga Soar. Tibur toa
oa kemi mambe dadanga ton MARON ga
mambe tano togid Isip. (Ngan ado toaiua,
MARON ipaeabu ngan tuanga Sodom ga
Gomora maitne.)
11 Tota Lot isio dubu toa kapei oa ngan
tibur Iordan ga iman ei ele. Ta itnan
Abram ta ila ngan tibur toa ado ele
parangai. Tota gisirua tilup ga timado
pade mao.
12 Abram idio imado ngan tibur Kenan,
be Lot ila imado rabu ngan gid tuanga
kapeipei ngan eau Iordan aea dubu kapei.
Ta irau ele saupu boloma ngan tuanga
Sodom.
13 Be gid panua Sodom eine gid panua
papaeamao, ta tikakado kadonga sasat
paeamao tau MARON imatai.

Deo iposa tautaunga pan Abram ngan tano

14 Lot itnan Abram ga ila ga kus ta
MARON ikeo pan Abram bedane, "Dae ma-
did ta matam isaoe tibur toa ngada ne ado
ele parangai ga ado ele dilngai, pan not ga
ila irangrang ngan saut pade.
15 *Tano toa ngada ne eao gera, eine
ga nabada pago ga pagid lem gergeu ga
tibutibum. Tano toa ne ga iman gimi ami
somisomi ga ilalala ga ila.
16 Be gau ga nakado ga lem gergeu ga
tibutibum tiuot busa tau mambe riringa
tano aea. Ta oangga eaba eta irangrang
ngan iuade gid riringa tano aea, eine
ga irangrang ngan iuade lem gergeu ga
tibutibum pade.
17 Io, lalala ga la ta gera tano aea mama-
rae ga aea babanga, ngansa gau napan ga
iman am."
18 Abram itnan saupu toa oa ta ila imado
boloma ngan tuanga Ebron, ta irau ele
saupu boloma ngan gid abei ouk ton eaba
ieda Mamre. Ta ikado popou tenainga aea
ngan tibur toa oa ta isoa MARON ieda.

14

Abram ibada Lot mulian ngan paraunga kapei togid mamaron

* **13:10:** OM 2.10 * **13:15:** PA 7.5

1 Ngan ado toaiua, mamaron pange
tiluplup ngan kadonga paraunga pagid
ad miri itamatama. Gid mamaron toa
pange oa edad ga bedane: Kedorlaomer
(maron togid Elam) ga Amrapel (maron
togid Sinar) ga Ariok (maron togid Elasar)
ga Tidal (maron togid Goim).
2 Gid mamaron toa pange oa tiuangga
tiparau pagid mamaron lima. Mamaron
toa lima ne edad ga bedane: Bera (maron
ngan tuanga Sodom) ga Birsa (maron ngan
tuanga Gomora) ga Sinap (maron ngan
tuanga Atma) ga Semeber (maron ngan
tuanga Seboim) ga maron ede pade ngan
tuanga Bela. (Tuanga Bela toa ieda ede
pade Soar.)
3 Gid mamaron toa lima oa tila tilu-
plup ngan dubu kapei ngan tibur Sidim,
boloma ngan liu kapei Melak*, ta tisanga
gid mamaron toa pange oa ngan pa-
raunga.
4 Paraunga toa ne iuot ngansa mugaeai
gid mamaron toa lima oa tidio Kedor-
laomer ibageai ta timan ele paeaeanga
sapaean irangrang ngan rai sangaul
igegea rua. Be ngan rai sangaul igegea tol,
tinid ngan ei mao ta tilongo ilinge pade
mao.
5 Be ngan rai sangaul ga igegea pange,
Kedorlaomer ibaba gid iarerea, mamaron
toa tol oa, ta tilua ei ngan paraunga ta
tiasal ad miri itamatama padengada. Ad
miri itamatama toa oa led tuanga edad ga
bedane: gid Repaim ngan tuanga Asterot-
Karnaim, ga gid Sus ngan tuanga Am,
ga gid Em ngan tibur dubu boloma ngan
tuanga Kiriataim,
6 ga gid Or ngan gid bereo ngan tibur
Seir. Kedorlaomer ga iarerea tibutatan ad
miri itamatama toa oa ga tila irangrang
ngan tibur ieda Elparan, boloma ngan
tibur modamodanga.
7 Tibutatan gid ga kus ta tiluagid mulian
ga tila ngan tuanga Kades. (Kades toa
ieda mugamuga eine Enmispat.) Kedor-
laomer ga iarerea tiparau ga tiasal ad miri
itamatama ngan tibur toa ngada oa togid
Amalek, ga tiasal gid Amor toa timamado
ngan tuanga Asason-Tamar pade.
8 Be gid mamaron lima toa mugaeai
tilongo Kedorlaomer ilinge mao, gid tigera
mambe ei ikakado paraunga pagid aea
miri itamatama, ta tipaluplup led panua
paraunga ad ta tisanga ei ngan paraunga
ngan dubu kapei ngan tibur Sidim. Gid
mamaron toa lima oa led tuanga edad ga
bedane: Sodom ga Gomora ga Atma ga
Seboim ga Bela toa ieda ede pade Soar.
9 Be Kedorlaomer (maron togid Elam)
asingada iarerea toa tol oa tinam tiuot
ngan dubu kapei toa oa ta timadmadid
iadag. Kedorlaomer iarerea toa tol oa
edad ga bedane: Tidal (maron togid Goim)
ga Amrapel (maron togid Sinar) ga Ariok
(maron togid Elasar). Toa eoa mamaron
toa pange oa tiparau pagid mamaron toa
lima oa.
10 Be dubu kapei ngan tibur Sidim aea
baba busa iuon ngan kolta†. Be ngan ado
toaiua, mamaron togid Sodom ga Gomora
led panua idanga ede tiaoa ngan paraunga
ta titaptap ga tisulug ngan gid baba toa oa.
Be gid mamaron padengada toman ngan
led panua tiaoa ga tila bereoeai.
11 Tota Kedorlaomer toman ngan iar-
erea tol tiasal paraunga ta tipaeaoa danga
sisid ga annga toa ngada oa ngan tuanga
Sodom ga Gomora. Ga kus ta tila.
12 Be Lot, gergeu ton Abram itar kapei,
imamado Sodom, ta gid mamaron pange
tipaeaoa ei pade toman ngan ele danga
sisid ta tila.
13 Be eaba ede iaoa ngan paraunga ta
ila pan Abram, eaba Ibru aea, ta ikeo
pan ngan danga toa ngada oa iuot ngan
paraunga. Ngan ado toaiua, Abram ele
saupu ienono boloma ngan gid abei ouk
ton Mamre. Mamre toa ei eaba Amor aea,
be itar kakau rua. Ede ieda Eskol ga ede
pade ieda Aner. Gid panua toa tol ne
timan Abram ele aluagau ngan paraunga.
14 Be Abram ilongo mambe tipaeaoa
iua Lot, tota ibaba ele panua paraunga
ad buno tol sangaul ede igegea lima ga
tol (318). Gid panua toa oa eine Abram
ele paeaeanga be tinanale ngan paraunga.

* **14:3:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Melak ipu eine sol. Tiuato ieda toa bedaoa ngansa liu toa oa aea sol kapei. Be ieda ngan posanga Inglis eine Detsi.* † **14:10:** *Kolta toa oa marum be oanaoana. Oangga panua titap ga tisulug ngan, irangrang ngan tidae mulian mao.*

Abram imuga ngan gid ga tila tibutatan
gid mamaron toa pange oa ga tila iran-
grang ngan tuanga Dan.
15 Toa eoa Abram ipota ele panua pa-
raunga ad ta tiuot iaoa rua. Tisanga bong
ta tikado paraunga pagid mamaron toa
pange oa. Tota tiasal gid ta tibutatan gid
ga tila irangrang ngan tuanga Oba, iadag
ngan tuanga kapei Damaskus.
16 Toa bedaoa ta Abram ibada mulian
gid danga sisid toa ngada oa gid mamaron
tipaeaoa, ga ibada mulian iua Lot toman
ngan iadaoa masin ga gid taine ga gid
paeaeanga ga ele danga sisid.

Melkisedek ikado posanga kemi ngan pamatuanga Abram

17 Abram iasal paraunga toman ngan
Kedorlaomer ga iarerea ga kus ta iluai
mulian ga inam. Be maron ngan tuanga
Sodom inam iuot pan ngan dubu kapei
ngan tibur ieda Save. (Tibur toa oa ieda
ede pade eine Dubu Kapei Togid Mamaron
Kapeipei.)
18 *Be maron ede pade ieda Melkisedek
inama iuot. Ei maron ngan tuanga Salem‡
be ei eaba tenainga aea ton Deo Gadae
Tau. Ei ibada bret ga oain ga ila pan
Abram
19 ta ikado posanga kemi ngan pamat-
uanga ei ta ikeo,

"Deo Gadae Tau toa ikado bubur ga tano
ga iuot,
ei ikado kemi tau ngan Abram.
20 Tasoa Deo Gadae Tau ieda,
ngansa ei idol am miri itamatama ga
tidae bagemeai."

Be danga sisid toa ngada oa Abram ibada
ngan paraunga, eine ipota ga tiuot suknga
sangaul. Ga kus ta ipan Melkisedek ele
suknga ede.
21 Idio ta maron ngan tuanga Sodom
ikeo pan Abram bedane, "Danga toa
ngada ne eao bada ngan paraunga, kemi
ngan idio pago, be gid panua kekelegid,
gau nakim tiluagid mulian ga tinam pa-
gau."
22 Be Abram ikeo pan maron Sodom
aea bedane, "Be gau nakado posanga tau-
taunga pan Deo ag MARON Gadae Tau. Ei
ikado bubur ga tano ga iuot, be nakado
posanga tautaunga ngan ei ieda ga be-
dane:
23 Irangrang ngan nabada lem danga eta
mao. Danga eta kakauede mambe salumu
aea oaro, mao oaro su aea, eine irangrang
ngan nabada mao. Ngan kado ta muriai
eao keo bedane, 'Gau nakado ga Abram ele
danga sisid busa.'
24 Tota gau ga nabada danga eta mao.
Gid annga toa gaingada leg arangaranga
aean ga kus, eine ikaranga. Be gau
oaeoaeg toa tol ne, Aner ga Eskol ga
Mamre, gid ga tibada anad."

15

Deo irau posanga toman ngan Abram ta lolod kelede

1 Idio ta Abram igera danga ede mambe
ianun ta igera MARON ikado posanga pan
bedane,

"Abram, eao mataud mao.
Gau ga napamumul go mambe lem
gariau.
Am lasunga kapei tau, tota gau ne."

2 Be Abram ikeo, "O Deo ag MARON! Gau
leg gergeu eta mao, be lem kadonga kemi
pagau ga madongan? Ngansa oangga na-
mate, Elieser Damaskus aea ga ibada leg
danga sisid toa ngada ne."
3 Ta Abram ikeo pade bedane, "Ega, eao
pan leg gergeu eta mao, tota leg paeaeanga
toa ne ga ibada danga toa ngada ne togau."
4 Be mole mao MARON ele posanga iuot
pan ta ikeo, "Eaba toa ne irangrang ngan
ibada lem danga sisid mao, be gergeu ede
iuot ngan eao singim, ei ga ibada mulim
ga lem danga toa ngada ne."
5 *Idio ta ibada ei ga ila gaot, ta ikeo
pan bedane, "Eao matam idae ga ila mari-
ambai ta gera gid gigima ta ton oadenga
gid. Eao rangrang na? Longo, lem gergeu
ga tibutibum ga tiuot busa toa bedaoa."

* **14:18:** Ibr 7.1-10 ‡ **14:18:** Tuanga *Salem eine Ierusalem ieda mugamuga.* * **15:5:** Ro 4.18, Ibr 11.12

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
"Gera gid gigima ta ton oadenga gid."

6 *Abram ilolo matua ngan MARON, ta
ngan ipu toaine ei irau posanga ngan
Abram ta iuato ei eaba tutui.
7 Ta ikeo, "Gau MARON. Gau nabada go
ga tnan tuanga Ur ngan tibur togid Kaldia,
ta napan tano toa ne ga iman am."
8 Be Abram ikeo, "O Deo ag MARON! Gau
ga naoatai madongan mambe tano toa ne
ga iman ag?"
9 Ta ikeo pan Abram, "Bada danga ga gid
ne ga tinam pagau: bulmakao taine ede
aea rai tol, ga meme taine ede aea rai tol,
ga sipsip aranga ede aea rai tol, ga man
ganei ede, ga man barur ede."
10 Io, Abram ibada gid danga toa oa ga
ila ta iket gid ga timan ruangada ta ilalo
gid ikatinge iadag ga iadag. Be man toa
rua oa, iket mao.
11 Idio ta man abalem edengada tisulug
ta tiuangga tian gid masilau toa oa patid,
be Abram isere gid.
12 *Ado iuangga idil, be Abram ieno ga
ibalo. Ei ienono ta igera dodom kapei
inam irobi ei ta imataud paeamao tau.
13 *Ta Deo ikeo pan Abram bedane, "Na-
posa tautaunga pago, eine ga tibutibum
tila tidio ngan tano togid panua paden-
gada, ta timan paeaeanga sapaean togid.
Gid panua toa oa ga tikado paeamao ngan
gid irangrang ngan ad rai buno pange.
14 *Be gau ga napanas gid panua toa
tipaeaea gid. Ga kus ta tibutibum ga titnan
tano toa oa, be tinam toman ngan led
danga sisid busa.
15 Be eao ga mamado lem kemi iran-
grang ngan ot eaba kapei tau ta mate ga
titaian go.
16 Be gid gabagabad ga tiluagid mulian
toa eko. Irangrang ngan tiluagid mulian
manmanae mao, ngansa gau naoangga
napanas gid Amor, be led kadonga sasat
iuot kapei maitne."
17 Io, ado idil ga tibur dodom, ta ulo
ede per ga iuot. Ulo toa oa aea dinga
irarabal mambe usi ga aea basu idaedae,
be danga toa oa ilalala rabu ngan gid
masilau ikatinge.*
18 *Ngan bong toaiua MARON irau
posanga toman ngan Abram ta lolod
kelede ta ikeo, "Gau napan tano toa ne
pagid tibutibum. Tano aea but imata idio
ngan tibur Isip aea eau, be aea but iadag
ila iuot ngan eau kapei Iupretis.
19 Labone alu ga gid ne timamado toa
eoa: gid Kin ga gid Kenas ga gid Katmon
20 ga gid It ga gid Peres ga gid Repaim
21 ga gid Amor ga gid Kenan ga gid
Girgas ga gid Iebus."

16

Sarai iuangga Agar ipopo ei ele gergeu eta

1 Be Abram iadaoa Sarai ipopo ele
gergeu eta mao. Be Sarai ele taine
paeaeanga ede Isip aea ieda Agar.
2 Ta ado ede Sarai ikeo pan Abram
bedane, "Ega, MARON ipakala gau ngan
poponga gergeu. Tota kemi ngan eao la
eno toman ngan leg paeaeanga, ta oangga
irangrang, ei ga ipopo leg gergeu eta."
Io, Abram ilongo Sarai ele posanga.

* **15:6:** Ro 4.3, Gal 3.6, Jms 2.23 * **15:12:** Jop 4.13,14 * **15:13:** IM 1.1-14, PA 7.6 * **15:14:** IM 12.40-41, PA 7.7 * **15:17:** Ngan gid Ibru mugaeai, oangga panua rua tirau posanga tautaunga ngan danga ede, eine ga tiket masilau tinid ga timan ruangada. Ga kus ta tilalala rabu ngan gid masilau ikatinge. Kadonga toa ne iman kilala ngan posanga toa tirau oa, irangrang ngan tipalele pade mao. Tikeo ga oangga eta ngan gisirua inasi led posanga mao, Deo ga irangrang ngan iket ei ga iman rua mambe gid masilau. Deo irau posanga toa bedaoa toman ngan Abram, be ei kekelen ilalala rabu ngan gid masilau ikatinge. * **15:18:** PA 7.5

3 Sarai ibada ele paeaeanga toa Isip aea,
Agar, ga ila pan Abram ta iuot mambe
iadaoa. Ngan ado toaiua, Abram imamado
Kenan aea rai sangaul.
4 Abram ieno toman ngan Agar, ta iapa.
Idio ta Agar iuatai mambe iapa, ta ilolon
ngan aea maron iadaoa pade mao.
5 Ta Sarai ikeo pan Abram, "Kadonga
kulupu toa iuot ngan gau ne, eine eao lem
idil paeamao. Gau nabada leg paeaeanga
ga ila pago, ta labone iuatai mambe ei
iapa, ta ilolon ngan gau pade mao. Be
gau nakim MARON ikeo ga sai ngan gitarua
itutui."
6 Ta Abram ikeo pan Sarai bedane, "Ega,
lem paeaeanga idio eao bagemeai. Saoa
kadonga eao keo ga kemi ngan ei, tota
nasi." Idio ta Sarai ikado kulupu ngan
Agar, ta Agar iaoa ngan ei.
7 Be anggelo ton MARON iuot pan
Agar boloma ngan eaumata ede ngan
tibur modamodanga, ngan edap ila ngan
tuanga Sur.
8 Ta ikeo pan bedane, "Agar, paeaeanga
ton Sarai, eao mado sida ga nam, be eao la
sida?"
Ta Agar ikeo, "Gau naeaoa ngan ag
maron iadaoa, Sarai."
9 Ta anggelo ton MARON ikeo, "Luago ga
la pan Sarai, ta mamado ei ibageai ta nasi
ilinge."
10 Be anggelo ton MARON ikeo pade be-
dane, "Gau ga nakado tibutibum ga tiuot
busa tau, ta irangrang ngan eaba eta iuade
gid mao."
11 Ta anggelo ton MARON ikeo pan be-
dane,

"Ega, teta pade eao ga popo gergeu
aranga.
Ta eao ga oato ieda Ismael*.
Ngansa kadonga paeamao iuot ngan eao,
be MARON ilongo lem tandanga na.
12 Be gergeu toa ne ga iuot mambe donki
saksak ede,
ta irangrang ngan ilongo eaba eta
ilinge mao.
Ei ga iman panua toa ngada ne ad isat,
be gid ga timan ei aea isat pade.
Ta irangrang ngan imamado kemi
toman ngan isobosobo mao."

13 Agar imata nanan MARON ikado
posanga toa oa pan, ta iuato ieda bedane,
"Eao Deo toa matam ikikisi gau." Ngansa
ei ikeo, "Gau nagera Deo toa imata kikisi
gau."
14 Ngan ipu toaine, gid panua tiuato
eaumata aea baba toa oa ieda Ber-Laai-
Roi†. Eaumata toa oa ienono rabu ngan
tuanga Kades ga tibur Beret.

15 *Idio ta Agar ipopo Abram ele gergeu
aranga, ta Abram iuato ieda Ismael.
16 Abram aea rai sangalima sangaul tol
igegea lima ga ede, be Agar ipopo Ismael.

17

Deo idol Abram ieda pau

1 Abram aea rai sangalima sangaul
pange igegea lima ga pange, be MARON
iuot pan ta ikeo, "Gau Deo Matua Soke
Tau. Eao manta kado kadonga itutui gau
matageai, be irangrang ngan lem idil eta
paeamao mao.
2 Ta gau ga narau posanga toman ngan
eao ta loloda kelede. Be gau ga nakado ga
lem gergeu ga tibutibum tiuot busa tau."

3 Io, Abram ikor iae ta idol imata ga
isulug tanoeai, ta Deo ikeo pan,
4 "Ega, posanga toa narau toman ngan
eao eine ga bedane: Eao ga man gid alu
busa tibud.
5 *Be gau napalele edam. Ta gid panua
tirangrang ngan tiuato edam Abram pade
mao. Eine ga tiuato edam Abraam*,
ngansa gau nakado ga eao ot alu busa
tibud.
6 Tibutibum ga tiuot busa tau, ta timan
alu busa. Edengada ngan gid ga tiuot
mamaron kapeipei.

* **16:11:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Ismael ipu eine Deo ilongo.* † **16:14:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Ber-Laai-Roi ipu eine eaumata ton Deo toa imamado somisomi ga imata kikisi gau.* * **16:15:** Gal 4.22 * **17:5:** Ro 4.17 * **17:5:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Abram ipu eine Tasoa tamada ieda gadae. Be edaeda Abraam ipu eine panua busa tamad.* * **17:7:** Lu 1.55

7 *Posanga toa narau toman ngan eao
ga tibutibum muriai, eine ga ienono somi-
somi ga ilalala ga ila. Posanga ga be-
dane: Gau naman am Deo ga Deo togid
tibutibum muriai ga ilalala ga ila.
8 *Tano Kenan toa labone eao mamado
ngan mambe kaluae, eine ga napan ga
iman eao togo ga togid tibutibum toa
tiuotot muriai. Tano toa ne ga iman gid
ad somisomi ga ilalala ga ila. Ta gau ga
naman gid ad Deo pade."

Deo ikeo ga Abraam manta ipalu ele arangaranga

9 Idio ta Deo ikeo pan Abraam, "Eao
ga lem gergeu ga tibutibum toa tiuotot
muriai, manta anasi posanga toa narau
toman ngan gimi ne.
10 *Be gimi manta anasi kilala toa ne
ngan posanga toa narau toman ngan eao
ga tibutibum muriai. Kilala toa ne ga
bedane: Eao manta palu lem arangaranga
toa ngada ne.
11 Ngan ami palunga eine ga tiket tinimi
kukul ta iman kilala ngan posanga toa
narau toman ngan gimi ne.
12 Labone ga muriai ga ila, eao manta
palu lem arangaranga toa ngada ne. Ado
lima ga tol muriai ngan ad poponga ta
apalu gid. Be eao ga palu gid lem
paeaeanga pade. Lem paeaeanga toa
ngada ne tnatnad tipopo gid lem lumaeai,
ga gid paeaeanga toa ol gid ngan iaoa ede
pade, manta apalu gid.
13 Manta palu lem arangaranga toa
ngada ne. Gid toa tnatnad tipopo gid lem
lumaeai ga gid arangaranga toa eao ol gid
ga timan lem paeaeanga, gid toa ngada
oa manta tibada palunga. Kilala toa ne
manta ienono ngan tinimi. Toa bedaoa ta
panua tiuatai mambe posanga toa narau
toman ngan gimi, eine ga ienono ga ilalala
ga ila.
14 Be eaba sai, oangga ibada palunga
ngan itin mao, eine inasi posanga toa na-
rau toman ngan gimi ne mao. Toa bedaoa
ta irangrang ngan imamado toman ngan
ele panua pade mao. Eine ga tisuk ei ga
ila."
15 Be Deo ikeo pan Abraam pade bedane,
"Be eao ga oato adaoam ieda Sarai pade
mao. Eao ga oato ieda pau Sara†.
16 Eine ga nakado kemi tau ngan ei ta
ipopo lem gergeu aranga ede, ta iuot alu
busa tibud taine. Itubtub edengada ga
tiuot mamaron kapeipei."
17 Abraam ikor iae ga idol ilabora ga
isulug tanoeai, be inging ta ikeo iloleai
bedane, "Eaba aea rai buno irangrang
ngan ipopo gergeu pade? Be Sara aea rai
sangalima sangaul pange. Ei ga irangrang
ngan ipopo gergeu?"
18 Ta Abraam ikeo pan Deo bedane,
"Kemi ngan matam ikikisi Ismael ta kado
kemi ngan ei."
19 Ta Deo ikeo, "Tautaunga. Be adaoam
Sara, ei pade ga ipopo lem gergeu aranga,
ta eao ga oato ieda Aisak‡. Gau ga narau
posanga toman ngan ei ga ele gergeu ga
itubtub ta lolomai kelede. Be posanga toa
ne ga ienono somisomi ga ilalala ga ila.
20 Be Ismael toa eao beta gau ngan
matag ikikisi ei, eine ga nakado. Ega, gau
ga nakado kemi tau ngan ei ta nakado ga
ele gergeu tiuot busa. Ei ga iuot mamaron
sangaul igegea rua tamad. Ta nakado ga
itubtub tiuot alu kapei tau.
21 Be gau ga narau leg posanga toman
ngan Aisak. Eine Sara ga ipopo ei rai
matadai ngan taiko toaine."
22 Deo iposa toman ngan Abraam ga kus
ta itnan ei ta idae ga ila.
23 Ngan ado toaiua, Abraam ipalu
inat Ismael ga ipalu ele paeaeanga
arangaranga toa ngada oa. Gid paeaeanga
edengada tnatnad tipopo gid Abraam ele
lumaeai, be padengada Abraam iuol gid
ga timan ele, ipalu gid toa ngada oa. Ipalu
gid ngan tinid kukul lalaede mambe Deo
ikeo pan ngan.
24 Abraam aea rai sangalima sangaul
pange igegea lima ga pange, be tipalu ei
pade.
25 Be inat Ismael aea rai sangaul igegea
tol ngan ado toaiua ibada palunga.
26 Tota tipalu Abraam ga inat Ismael
ngan ado toa kelede oa.

* **17:8:** PA 7.5 * **17:10:** PA 7.8, Ro 4.11 † **17:15:** Ngan posanga Ibru, edaeda toa rua ne *Sara ga Sarai ipu bedane: maron kapei inat taine.* ‡ **17:19:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Aisak ipu eine inging.*

27 Be tipalu Abraam ele arangaranga toa
ngada oa pade. Arangaranga edengada
tnatnad tipopo gid Abraam ele lumaeai,
be padengada Abraam iuol gid ga timan
ei ele, gid toa ngada oa tibada palunga
toman ngan Abraam ngan ado toaiua.

18

Deo ikeo ga Sara ga ipopo gergeu aranga

1 Idio ta MARON iuot pan Abraam
boloma ngan gid abei ouk ton Mamre.
Abraam imamado ele palata aea atama
iaoai, be ado ilang kapei.
2 *Be imata idae ta igera panua tol per
ga tiuot ta timadmadid boloma. Igera gid
ta itnan ele palata ta ilado manmanae ga
ila pagid. Ikor iae ta idol ilabora ga isulug
tanoeai.
3 Ta ikeo pagid, "Mamaron, oangga
lolomi marum ngan gau, nakim adio pa-
gau kauteta. Be asapir ngan gau ga
ala sapaean mao. Gau mambe lemi
paeaeanga.
4 Gau ga nakeo pan eaba ede ngan ibada
eau ga inam ta asigiri aemi ga kus ta
aearagimi kauteta abei ibuloloeai.
5 Be kemi ngan nabada annga etangada
ga inam aean ta ipamatua tinimi. Ga kus
ta alalala pade. Ngansa gimi anam pagau
ta naoangga nalua gimi."

Ta gid tikeo, "Eine kemi, kado mambe
eao keo ngan."
6 Tota Abraam manmanae ga ila palata
iloleai ta ikeo pan Sara bedane, "Bada
tabla kapei eta iuon ngan plaoa, ta bib
manmanae ta nono ga iman ad bret."
7 Ga kus ta ilado ga ila igera ele bul-
makao ipu ta isio bulmakao daenga pau
ede itub kapei. Ta ibada ga ila pan ele
paeaeanga ta ibage manmanae ngan aea
totoinga, ga kus ta ila inono.
8 Ta Abraam ibada bulmakao itud isul ga
sis* toman ngan bulmakao imedameda ga
ila pagid ta tian. Gid tianean, be Abraam
imadmadid abei ibuloloeai boloma pagid.
9 Ta tibeta ei bedane, "Adaoam Sara, ei
sida?"

Ta ikeo, "Ega, imamado palata iloleai."
10 *Be ede ngan gid ikeo, "Gau ga nalua-
gau mulian rai matadai ngan taiko toaine,
ta Sara ga ikikisi ele gergeu aranga ede."

Be Sara imamado boloma palata iaoai,
muriai ngan eaba toa oa, ta ilongolongo
ele posanga.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Sara ilongolongo eaba toa oa ele posanga.

11 Be Abraam ga Sara gisirua tiuot
kapeipei na, ta Sara aea rai poponga aea
ila gid ga kus.
12 *Ta Sara inging mulian ngan ei ta
ikeo iloleai bedane, "Gau taine kapei be
tinig imogougou na. Be adaoag ei pade
eaba kapei. Ta gau ga tinig igelgel bedane
madongan?"
13 Ta MARON ikeo pan Abraam bedane,
"Sara ikamado ga inging ta ikeo, 'Gau
taine kapei, be gau ga napopo gergeu
madongan?'
14 *Longo! Danga eta ikulupu ngan
MARON mao. Gau ga naluagau mulian
rai matadai ngan taiko toaine, ta Sara ga
ikikisi ele gergeu aranga ede."
15 Be Sara imataud ta ipaisiamo ta ikeo,
"Gau nanging mao."

Be ei ikeo, "Mao. Eao nging."

Deo iuangga ipaeabu ngan Sodom, ta Abraam ibetabeta ei ngan

* **18:2:** Ibr 13.2 * **18:8:** *Sis eine annga ede tikado ngan bulmakao itud isul be matua tede.* * **18:10:** Ro 9.9
* **18:12:** 1Pe 3.6 * **18:14:** Lu 1.37

16 Panua tol tidae ga tila, be Abraam
iuangga ital gid ga tila edapeai. Be toa eoa
matad isulug ta tigera tuanga Sodom aluai
tede.
17 Be MARON ikeo, “Danga toa naoangga
nakado ne, eine ga namudan pan Abraam
mao.
18 Ngansa Abraam itubtub ga tiuot alu
kapei ga matua tau. Be kadonga kemi toa
nakado ngan ei, eine ga iparangrang gid
alu toa ngada ne tanoeai.
19 Ngansa gau nasio ei ngan badanga
leg posanga ga ila pagid ele gergeu ga
itubtub toa tiuotot muriai, ta tinasnasi leg
edap ta tikado kadonga kemikemi ga tutui.
Toa bedaoa ta gau ga nakado danga toa
ngada oa pan mambe nakeo tautaunga
pan mugaeai.”

20 Ta MARON ikeo, “Gau nalongo se-
lelenga kapei tau ngan gid Sodom ga
Gomora led kadonga sasat. Led kadonga
sasat papaeamao tau,
21 ta naoangga nala nagera kadonga toa
tikakado ta naoatai, led kadonga papaea-
mao mambe selelenga toa nalongo ne,
mao madongan?”

22 Ga kus ta panua rua tidae ta tilalala
ga tila Sodom, be Abraam idio toman ngan
MARON.
23 Ta Abraam ila boloma pan ta ibeta ei
bedane, “Be eao ga paeabu ngan panua tu-
tutui toman ngan panua papaeamao na?
24 Be oangga panua tututui sangalima
timamado ngan tuanga toa oa, eine gau
madongan? Eao ga paeabu ngan gid
pade? Be irangrang ngan matam nanan
gid panua tututui toa sangalima oa, ta
lolom isat ngan tuanga toa oa ta paeabu
ngan gid mao?
25 Eao oangga paeabu ngan panua tutu-
tui toman ngan panua papaeamao, eine
kemi mao. Ngan kado ta lem kadonga
pagid panua tututui ga panua papaeamao
iuot lalaede. Be eao ga nasi kadonga
tutui, na? Ngansa eao madid mambe eaba
patutuinga posanga aea ngan gid panua
toa ngada ne tanoeai.”

26 Ta MARON ikoli ele posanga bedane,
“Oangga nagera panua tututui sangalima
toa tuangai oa, eine ga matag nanan gid
ta lolog isat ngan tuanga aea panua toa
ngada oa.”
27 Ta Abraam ikeo pade bedane, “Ag
Maron, ega, gau mambe danga sapaean
tanoeai aea, be longean gau ta naposa
pade pago.
28 Oangga panua tututui dabad imata
karanga mao, be gid sangaul pange igegea
lima mon timamado, eine gau madongan?
Eao ga paeabu ngan tuanga aea panua toa
ngada oa oangga gera panua tututui lima
timamado mao?”
Ta ikeo, “Oangga nagera panua tututui
sangaul pange igegea lima, eine ga napae-
abu ngan tuanga toa oa mao.”
29 Ta Abraam ikado posanga pan pade
bedane, “Be oangga panua tututui sangaul
pange mon timamado, eine gau madon-
gan?”
Ta ikeo, “Oangga nagera panua tututui
sangaul pange, eine ga napaeabu ngan
tuanga toa oa mao.”
30 Ta Abraam ikeo, “Ag Maron, eao mal-
mal pagau padam. Be gau ga naposa pade
pago. Oangga panua tututui sangaul tol
mon timamado, eine gau madongan?”
Ta ikeo, “Oangga nagera panua tututui
sangaul tol, eine ga napaeabu ngan tuanga
toa oa mao.”
31 Ta Abraam ikeo, “Ag Maron, tau-
taunga leg posanga pago busa tau, be
longean gau ta naposa pade pago. Oangga
panua tututui sangaul rua mon timamado,
eine gau madongan?”
Ta ikeo, “Oangga nagera panua tututui
sangaul rua, eine ga napaeabu ngan mao.”
32 Ta Abraam ikeo pade bedane, “Ag
Maron, eao malmal pagau padam, be gau
ga naposa pakelede pade. Oangga panua
tututui sangaul mon timamado, eine gau
madongan?”
Ta ikeo, “Oangga nagera panua tututui
sangaul, eine ga napaeabu ngan tuanga
toa oa mao.”
33 Io, MARON iposa toman ngan Abraam
ga kus ta itnan ei ga ila, be Abraam iluai
mulian ele saupuiai.

19

Gid Sodom led kadonga sasat

1 Ngan bong toaiua gid anggelo toa rua
oa tila tiuot Sodom. Be Lot imamado ngan
tibur rourounga aea boloma ngan tuanga
aea atama kapei. Ei igera gid ta idae ga
ila pagid. Ikor iae ta idol ilabora ga isulug
tanoeai
2 ta ikeo, "Ega, mamaron, kemi ngan
gimirua anam leg lumaeai. Gau mambe
lemi paeaeanga. Kemi ngan gimirua asi-
giri aemi ta aeno leg lumaeai. Ta gaisala
rumaruma, gimirua adae ta alalala pade."

Be gid tikeo, "Mao. Gai ga aeno nene
ngan tibur rourounga aea."

3 Be Lot iparpar tau ngan gisirua ta tila
ele lumaeai. Tota ikado ad annga ta inono
ad bret toa aea yis ienono ngan mao, ta
tian.
4 Gisirua tila tieno maitne, be gid
arangaranga busa ngan tuanga Sodom
tinam tibaliu ngan luma toa oa. Gid
arangaranga toa ngada oa tinam, gid
kapeipei ga kakau iririau pade.
5 *Ta tibaba ga ila pan Lot bedane,
"Panua toa rua na tinam pago labone
bong, timamado sida? Bada gid ga tinam
pagai ta akado arala ngan gid."

6 Be Lot iuot ga ila ele atama iaoai, ta
isaisai ele atama toa imuriai oa,
7 ta ikeo, "Oaeoaeg, akado kadonga
paeamao toa ne padam!

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
"Akado kadonga paeamao toa ne padam!"

8 Ega, natug taine blalala rua timamado,
tieno toman ngan eaba eta maitne. Gau
ga nabada gisirua ga tila pagimi, ta gimi
akado saoa danga ngan gid mambe akim.
Be arangaranga toa rua ne tinam pagau
mambe ag kaluae. Ta gau manta namar-
iala ngan gisirua. Tota akado kadonga eta
ngan gisirua mao."
9 Be gid panua Sodom tikeo bedane,
"Gera. Eaba patpatnga aea toa ne iuangga
iuot mambe ada madidnga patutuinga
posanga aea!" Ta tikeo pan Lot, "Eao la
aluai! Kadonga paeamao gai ga akado
ngan eao, eine ga iasal kadonga toa ga
akado ngan gisirua." Io, tisusuran Lot ta
tiuangga tigoro ele atama.
10 Be panua rua toa gadudunga oa,
baged iuot ta tidada Lot ga idudunga mu-
lian ta tisaisai atama pade.
11 *Ga kus ta tikado panua toa ngada
oa gaot ga matad susu. Gid kapeipei
ga gid kakau pade tirangrang ngan tiger-
agera mao be ikulupu ngan tilo atama ta
tidabdab alele.

Lot itnan Sodom

12 Panua toa rua oa tibeta Lot bedane,
"Be eao lem panua etangada toa nene
pade? Lem gergeu arangaranga ga taine
etangada, mao laoalaoam etangada tima-
mado? Manta bada gid ta amingada aeaoa
ngan tuanga toa ne.
13 Ngansa gairua aoangga apaeabu ngan
tuanga toa ne. MARON ilongo posanga
selelenga kapei tau ngan gid panua toa
ne, ta isula gai ga anama apaeabu ngan
tuanga toa ne."
14 Be Lot ilaoalaoa rua tiuangga tiuai
inat taine toa rua oa. Ta Lot ila pagisirua
ta ikeo, "Manmanae, adae ta aeaoa ngan
tuanga toa ne, ngansa MARON iuangga
ipaeabu ngan." Be ilaoalaoa toa rua oa
tiuangga ei igalgalinge.
15 Gaga itakai ta anggelo toa rua oa aoad
isensen Lot bedane, "Manmanae! Bada
adaoam ga natum taine toa rua ne ta
aeaoa ngan tuanga. Ngan kado ta gimi
amukuru toman ngan tuanga toa ne aea
panua ngan ad panasnga."
16 *Be Lot ikado aea gerei. Ta panua
toa rua oa tikisi ibage matua toman ngan
iadaoa ga inat taine rua baged, ta tibada
gid ga tila gaot ngan tuanga, ngansa
MARON ilolo isat ngan Lot.

* **19:5:** Het 19.22-24 * **19:11:** 2Kin 6.18 * **19:16:** 2Pe 2.7

17 Tibada gid ga tiuot ga kus ta ede ngan
gid ikeo, “Aeaoa manmanae! Ngan kado
amate. Matami kleng ga iluai mulian mao
ga aearagimi ngan tibur eta dubuiai mao
pade. Aeaoa ga ala bereoeai. Ngan kado
ta amate.”
18 Be Lot ikeo pagisirua, “Aiao, ma-
maron, gau narangrang ngan kadonga
bedane mao.
19 Ega, lemi luanga ga lolomi isat ngan
gau eine kemi, be gau narangrang ngan
naeaoa manmanae ga nala bereoeai mao.
Gau ga naot bereoeai maitne, be danga
paeamao ga ibada gau pade ta namate.
20 Ega, tuanga ede ga boloma na. Gau
narangrang ngan nalado manmanae ga
nala ngan. Eine tuanga kakauede. Longo
ngan gau nala toa eoa ta nasapir ngan
panasnga paeamao toa na.”
21 Ta ikoli ele posanga bedane, “Goibe.
Gau ga nalongo ngan lem posanga toa ne
pade, ta napaeabu ngan tuanga kakauede
toa na mao.
22 Be la manmanae! Ngansa gau ga
nakado danga eta mao, ga irangrang ngan
gimi aot toa eoa.” Ngan ipu toaine tiuato
tuanga toa oa ieda Soar*.

Deo ipaeabu ngan Sodom ga Gomora

23 Ado ipara ga idae, ta Lot ila iuot ngan
tuanga Soar.
24 *Be mole mao, MARON ikado dinga ga
gid pat kaeau kakatol ga itaptap buburiai
ga isulug ngan tuanga Sodom ga Gomora.
25 Tota ipaeabu ngan gid tuanga toa oa
toman ngan aea dubu kapei. Gid panua
toa ngada oa timukuru ngan tano toa oa
toman ngan gid abei.
26 *Lot iadaoa inasi ei ga ila, be imata
kleng ta imate. Be mole mao ipat iuot
mambe sol aea suknga ede ta imadmadid
mambe kadanga.
27 Be gaisala rumaruma, Abraam idae ta
iluai mulian ga ila ngan tibur toa mugaeai
iposaposa toman ngan MARON.
28 Imata isulug ga ila ta igera basu
kapei tau idaedae ngan tuanga Sodom ga
Gomora, ngan tibur aea dubu kapei. Basu
toa oa kapei mambe suksuknga kapei ede
aea basu.
29 Toa bedaoa ta Deo ipaeabu ngan gid
tuanga ngan dubu kapei toa oa. Mugaeai
Lot imamado ngan tuanga toa oa. Be Deo
imata nanan Abraam, ta ibada Lot mulian
ngan gid tuanga toa timukuru oa.

Gid alu Moap ga Amon led otnga

30 Idio ta Lot ga inat taine toa rua oa
titnan tuanga Soar ta tila timado bereoeai
ngan pat kapei ede aea baba, ngansa Lot
imataud ngan madonga Soar.
31 Be ado ede taine lautabe ikeo pan itar
kakau bedane, “Gera. Tamada ei eaba
kapei na. Be tibur toa ne aea eaba eta mao.
Tota leda edap eta ngan kadonga mambe
panua toa ngada ne tanoeai tikakado ne
mao.
32 Be kemi ngan tapaun tamada ngan
oain ta ilabora imangamanga. Ta taeno
toman ngan ei, ta ipapot gergeu pagitarua.
Toa bedaoa ta gita iaoa toaine irangrang
ngan kus mao.”
33 Tota ngan bong toaiua tipaun tamad
ngan oain ta ilabora imangamanga. Ta
gergeu lautabe ila ieno toman ngan ei. Be
ei iuatai ngan inat taine ele namanga mao
ga ngan ele luainga mao pade.
34 Ado sae taine lautabe ikeo pan itar
kakau bedane, “Ega, made bong naeno
toman ngan tamada. Be labone bong
tapaun ei pade ta eao la eno toman ngan
ei. Toa bedaoa ta ipapot gergeu pagita, ta
gita iaoa toaine irangrang ngan kus mao.”
35 Io, tipaun tamad ngan oain ta ilabora
imangamanga ngan bong toaiua pade. Ta
taine toa oa itar kakau, ei pade ila ieno
toman ngan tamad. Be Lot iuatai ngan
inat taine ele namanga mao ga ngan ele
luainga mao pade.
36 Toa bedaoa ta Lot inat taine toa rua oa
apad pan.
37 Idio ta inat taine lautabe ipopo gergeu
aranga ta iuato ieda Moap†. Ta muriai
gergeu toa oa itubtub tiuot alu toa labone
taoatoato gid Moap.

* **19:22:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Soar ipu eine kakauede.* * **19:24:** Mt 10.15, 11.23-24, Lu 10.12, 17.29, 2Pe 2.6, Jut 7 * **19:26:** Lu 17.32 † **19:37:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Moap itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: pan tamada.* ‡ **19:38:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Benami ipu eine gergeu aranga togid leg panua.*

38 Be Lot inat taine ede pade ipopo gergeu aranga pade ta iuato ieda Benami‡. Ta muriai gergeu toa oa itubtub tiuot alu toa labone taoatoato gid Amon.

20

Abraam ipakaka Abimelek ngan iadaoa Sara

1 Idio ta Abraam itnan Mamre ele tuanga ta ila imado ngan tibur kapei Negev, rabu ngan tuanga Kades ga Sur. Be ila imado tede ngan tuanga Gerar.

2 *Be Abraam ikeo pagid panua Gerar ngan iadaoa Sara ta ikeo ga, "Ei gau liug." Tota Abimelek, maron kapei togid Gerar, isula ele paeaeanga ga tila tibada Sara ga inam pan.

3 Be ngan bong toaiua Abimelek ieno. Ngan ianun Deo ikeo pan bedane, "Ega, taine toa eao bada na, ei oainga. Tota eao ga mate!"

4 Be Abimelek ieno toman ngan Sara maitne ta ikeo pan Deo bedane, "Maron, oangga eaba ele idil eta paeamao mao, eao ga paeabu ngan ei toman ngan ele panua pade?

5 Ngansa ei ikeo pagau mambe Sara ei iliu. Be Sara pade ikeo ga Abraam ei iliu. Gau nabada taine toa ne, be naoangga leg kadonga itutui mon. Leg idil eta paeamao mao."

6 Be Deo ikoli ele posanga ngan ianun bedane, "Gau naoatai, eao oangga lem kadonga itutui ta kado bedane. Tota napakala eao ngan enonga toman ngan ei, ta eao kado kadonga sat matageai mao.

7 Be eao manta palua ei ga iluai mulian pan iadaoa. Ngansa eaba toa oa ibabada aoag ga ila pagid panua. Ta ei ga iraring ngan luanga eao ta eao ga mate mao. Be oangga eao palua ei ga iluai mulian mao, eine eao ga mate toman ngan lem panua toa ngada na."

8 Io, gaisala rumaruma ngan ado sae, Abimelek idae ta ibaba ele madidnga toa ngada oa ga tinam pan, ta ikeo pagid ngan Deo ele posanga toa ngada oa. Tota timataud kapei.

9 Ta Abimelek ibaba Abraam ga inama ta ibeta ei bedane, "Eao kamado kado bedane ngan gai? Gau leg idil isaoa paeamao pago ta eao kado ta gaingada leg panua toa bagegeai ne lemai kadonga sat kapei bedane? Lem kadonga toa ne itutui mao."

10 Ta Abimelek ikeo pan Abraam pade bedane, "Lem ipu isaoa ta kado toa bedane ngan gai?"

11 Ta Abraam ikoli ele posanga bedane, "Gau nakeo lologeai bedane, 'Panua ngan tuanga toa ne tilolon ngan Deo mao. Oangga tikim adaoag, eine ga tipaeaoa ei be tipamate gau.'

12 Be tautaunga ei gau liug. Gairua tamamai kelede, be ei itna ede pade, gau tnag ede pade. Be naoai ei.

13 Mugaeai, Deo ikeo ga natnan tamag ele luma ta nala alele ngan tibur padengada, be gau nakeo pan Sara bedane, 'Oangga lolom ikim gau tautaunga, eao keo pagid panua ngan tuanga toa ngada ne mambe eao gau liug.' "

14 Idio ta Abimelek ibada Sara ga iluai mulian pan Abraam, ta ipan Abraam ele sipsip ga bulmakao ga paeaeanga arangaranga ga taine.

15 Ta Abimelek ikeo, "Ega, tano toa ngada ne togau. Be oangga eao kim dio mado ngan tibur eta, goibe la mado ngan."

16 Be ikeo pan Sara bedane, "Ega, gau napan lium ele pat silva bunoringring. Eine ngan patutuinga idil toa ne ngan eao. Toa bedaoa ta panua toa ngada ne tiuatai, eao lem idil eta paeamao mao."

17 Idio ta Abraam iraring ga ila pan Deo, ta Deo ikado kemi Abimelek ga iadaoa ga ele taine paeaeanga, ta irangrang ngan tipopo gergeu pade.

18 Ngansa MARON iuangga ipanas Abimelek ngan ele idil paeamao ngan Abraam iadaoa Sara, ta mugaeai ipakala Abimelek ele taine toa ngada oa ngan poponga gergeu.

21

Sara ipopo Aisak

1 Idio ta MARON imata nanan Sara ngan luanga ei ta ikado kadonga kemi ngan

* **20:2:** OM 12.13, 26.7

ei lalaede mambe iposa tautaunga ngan mugaeai.

2 *Sara iapa ta ipopo Abraam ele gergeu aranga. Abraam ei eaba kapei, be Sara ipopo ele gergeu tutui ngan taiko toa mugaeai Deo ikeo pan ngan.

3 Ta Abraam iuato gergeu toa iadaoa ipopo oa ieda Aisak*.

4 *Be ado lima ga tol muriai ngan Aisak aea poponga, Abraam ipalu ei mambe Deo ikeo pan ngan.

5 Abraam aea rai buno, be iadaoa ipopo inat Aisak.

6 Ta Sara ikeo, "Deo ikado ga tinig igelgel ta nanging. Ta panua toa ngada ne tilongo bedane, eine ga tinging pade toman ngan gau."

7 Ta Sara ikeo pade bedane, "Mugaeai sai irangrang ngan ikeo pan Abraam ngan iadaoa Sara ga ipopo ele gergeu ta ipadud ei? Abraam ei eaba kapei na, be gau napopo ele gergeu aranga!"

Abraam isuk Agar ga Ismael

8 Idio ta Aisak idae kapei ta iaoa tnan tud. Be ngan ado toaiua, Abraam ikado eaneannga kapei ngan imata nanan ele gergeu iaoa tnan tud.

9 Be Sara igera gergeu ton Agar, taine Isip aea, igalgalinge paeamao ngan Aisak.

10 *Tota Sara ikeo pan Abraam bedane, "Suk taine paeaeanga toa ne toman ngan ele gergeu! Ngansa oangga eao mate, irangrang ngan lem danga etangada ila pan gergeu toa oa mao ga mao tau. Gau leg gergeu Aisak ga ibada lem danga toa ngada ne."

11 Be posanga toa ne ikado ga Abraam ilolo ede ga ede tau, ngansa Ismael ei pade Abraam ele gergeu.

12 *Be Deo ikeo pan Abraam bedane, "Eao lolom ede ga ede ngan gergeu toa oa ga itna padam. Saoa posanga Sara ikeo pago ngan, eao kado, ngansa gid gergeu busa toa naposa tautaunga pago ngan, eine ga tiuot ngan Aisak.

13 Be gergeu ton taine paeaeanga, gau ga nakado ga itubtub tiuot alu kapei, ngansa ei pade eao lem gergeu."

14 Io, ado sae gaisala rumaruma Abraam ibada annga idanga ede ga meme itin kukul iuon ngan eau, ta idol Agar ikepeai. Ga kus ta isula ei ga inat ga tila. Ta gisirua tilalala alele ngan tibur modamodanga ieda Berseba.

15 Idio ta eau toa ienono ngan meme itin kukul oa kus. Tota Agar idol gergeu toa oa ga idio ieno abei kakauede ipuiai.

16 Ga kus ta ila ga tedaoa mambe tutupi ele tapnga ta idio imado. Ngansa ikeo iloleai bedane, "Gau tinig ngan geranga leg gergeu ele matenga mao." Ei idio imado be itangtang kapei.

17 Be Deo ilongo gergeu toa oa itangtang, ta anggelo ton Deo toa imamado buburiai ibaba ga ila pan Agar bedane, "Agar, eao kamado? Mataud mao. Lem gergeu toa ienono nena, Deo ilongo ele tandanga na.

18 La soa ei ga idae ta kisi ei ngan bagem. Ngansa gau ga nakado ele gergeu ga itubtub ga tiuot alu kapei."

19 Idio ta Deo ikado ga Agar imata idae ta igera eau ede aea baba. Tota ila ied ngan meme itin kukul ta ibada ga ila pan inat ta iun.

20 Idio ta Deo imata kikisi gergeu toa oa ga idae kapei. Ei imamado ngan tibur modamodanga be ele oatainga kapei ngan pandenga aea galgalnga.

21 Imamado ngan tibur modamodanga ieda Paran. Be ado ede, itna ibada taine ede Isip aea ga iman iadaoa.

Abraam irau posanga toman ngan Abimelek ta lolod kelede

22 *Ngan ado toaiua, Abimelek toman ngan ele madidnga paraunga aea ieda Pikol tila pan Abraam ta tikeo bedane, "Ngan danga toa ngada ne eao kakado, Deo ilualua go.

23 Tota nakim eao posa tautaunga Deo imatai, ta irangrang ngan eao kado kadonga eta pakakanga pagau mao, ga pagid leg gergeu ga tibutibug mao pade. Ngansa gau leg kadonga kemi ngan eao.

* **21:2:** Ibr 11.11 * **21:3:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Aisak ipu eine inging.* * **21:4:** OM 17.12, PA 7.8 * **21:10:** Gal 4.29-30 * **21:12:** Ro 9.7, Ibr 11.18 * **21:22:** OM 26.26

Toa bedaoa ta eao manta kado kadonga
kemi pagau ga pagid panua ngan tibur
kapei togau pade, mambe gau nakado
ngan eao ngan ado toaiua eao nama nene
ta mamado mambe kaluae ga irangrang
ngan labone."
24 Ta Abraam ikeo, "Naposa tautaunga.
Gau ga nakado toa bedaoa."
25 Ga kus ta Abraam iselele Abimelek,
ngansa ele paeaeanga tisio eau aea baba
ede ton Abraam ga iman led.
26 Ta Abimelek ikeo bedane, "Gau
naoatai mao ngan sai ikado kadonga toa
oa. Eao keo pagau mugaeai ngan mao.
Patautene nalongo posanga toa ne."
27 Ta Abraam ipan Abimelek ele sipsip
ga bulmakao edengada, ta gisirua tirau
posanga.
28 Ta Abraam ibada ele sipsip taine
gereirei lima ga rua, ta idol gid ga tidio rol
ngan sipsip padengada.
29 Ta Abimelek ibeta Abraam bedane,
"Gid sipsip taine gereirei toa eao dol ga
tidio rol ne timan saoa aea?"
30 Ta ikeo, "Eao bada gid sipsip toa lima
ga rua ne. Eine iman kilala ngan pasolan-
nga mambe loloda kelede ngan eau aea
baba toa ne, eine gau nalei."
31 Ta gisirua tirau posanga ngan tibur
toa oa. Tota tiuato tibur toa oa ieda
Berseba†.
32 Gisirua tirau posanga ngan tibur
Berseba ga kus ta Abimelek ga ele ma-
didnga paraunga aea, toa Pikol, tiluagid
mulian ga tila led tuangai ngan tibur kapei
togid Pilistia.
33 Idio ta Abraam iarum abei esel‡ ede
ngan tibur Berseba, ta ibaba ga ila pan
MARON ta isoa ieda. Ngansa ei Deo toa
imamado somisomi ne.
34 Ta Abraam idio imamado mole tede
ngan tibur togid Pilistia.

22

Deo ikeo pan Abraam ngan itenai Aisak ga ila pan

1 *Idio ga muriai ta Deo itoba Abraam,
ngansa iuangga iuatai ngan ilolo. Ta ikeo,
"Abraam!"

Ta Abraam ikeo, "Gau ta eko."

2 *Ta ikeo, "Gau naoatai, natum toa
kelede na Aisak, eao kim ei tau. Be nakim
eao bada ei ta gimirua ala ngan tibur ede
ieda Moria, ngan bereo ede toa gau ga
napasolan pago. Gau nakim eao pamate ei
toa eoa ta dol ei ga idae dingaeai ta iman
lem tenainga ga inam pagau, ta dinga
inono ga imomout ga kus."

3 Io, gaisala rumaruma ngan ado sae
Abraam idae ta idol danga tulua aea ga
idae donki ipaoeai. Ibada Aisak ga ele
paeaeanga rua ta tila toman ngan ei. Iko-
rkor gid abei dinga aea iman tenainga aea
nononga, ga kus ta gisingada tila ngan
tibur toa Deo ikeo pan ngan oa.
4 Ado tol ila ga kus ta Abraam imata idae
ta igera tibur toa oa boloma tede.
5 Ta ikeo pagid ele paeaeanga bedane,
"Gimirua adio nene toman ngan donki, be
gairua natug ga ala ga eoa. Asoa Deo ieda
ga kus ta aluagai mulian pagimi."

6 Io, Abraam ibada gid abei dinga aea ta
idol ga idae Aisak ikepeai ta ibisi. Be ei
ibada dinga ga didi. Ta gisirua tilalala ga
tila.
7 Be Aisak ikeo pan itama Abraam be-
dane, "Apa?"

Ta ikeo, "Natug, gau ta eko."

Ta Aisak ibeta ei, "Ega, leda dinga ga
abei ienono, be sipsip tenainga aea sida?"

8 Ta Abraam ikeo, "Natug, Deo kekelen
ga ipan leda sipsip tenainga aea." Ta
gisirua tilalala ga tila.

9 *Idio ta tiuot ngan tibur toa Deo ikeo
pan ngan oa. Ga kus ta Abraam ipagun
popou tenainga aea ta ilalo gid abei ga
idae popou ipaoeai. Be ikaukau inat Aisak
ta isoa ei ga idae popouiai, gadae ngan gid
abei.

† **21:31:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Berseba ipu eine eaumata toa tikado posanga tautaunga ngan.* ‡ **21:33:** Ngan ado toaiua, gid panua tikim *abei esel aea molomolo iman tibur kemi raring aea. Eine abei ede pagita aea mao.*
* **22:1:** Ibr 11.17-19 * **22:2:** 2Sto 3.1 * **22:9:** Jms 2.21

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Abraam ikaukau inat Aisak ta isoa ei ga idae popouiai.

10 Io, ibage ila ibada didi, ta iuangga ipamate inat.
11 Be mao. Anggelo ton MARON ibaba buburiai ga isulug ta ikeo, "Abraam, Abraam!"
Ta ikeo, "Gau ta eko."
12 Ta anggelo ikeo, "Pamate natum padam. Kado kadonga eta ngan ei mao. Labone gau naoatai, eao lolon ngan Deo kapei. Ngansa eao dangadangan natum toa kelede na pagau mao."
13 Be Abraam imata kleng ta igera sipsip aranga ede aea pelenga kas ngan abei iboga. Ta ila iluku ga inam ta ipamate. Ga kus ta inono ngan dinga. Ta sipsip toa oa ibada inat Aisak imul ta iman ele tenainga ga ila pan Deo.
14 Tota Abraam iuato tibur toa oa ieda "MARON ipan leda." Toa bedaoa ta labone pade panua tikakado posanga idil toa ne, "Ngan bereo ton MARON, ei ga ipan leda."
15 Be anggelo ton MARON ibaba parua aea buburiai ga isulug ta ikeo pan Abraam,
16 *"Gau MARON, naposa tautaunga ngan gau edag bedane: Eao dangadangan natum toa kelede na pagau mao,
17 *tota gau ga nakado kemi tau ngan eao. Ta gau ga nakado ga lem gergeu ga tibutibum tiuot busa mambe gid gigima mariambai ga mambe riringa lab aea. Be tibutibum ga tiasal ad miri itamatama ngan paraunga ta tibada led tuanga ga iman led.
18 *Be kadonga kemi toa nakado ngan tibutibum, eine ga iparangrang alu toa ngada ne tanoeai, ngansa eao longo lingeg."
19 Ga kus ta Abraam ga inat Aisak tiluagid mulian ga tila pagid ele paeaeanga. Ta gisingada tilalala ga tila Berseba. Ta Abraam imamado mole tede toa eoa.

Naor ele gergeu edad

20 Idio ga muriai ta Abraam ilongo posanga bedane, "Ega, tadim kakau Naor iadaoa Milka ipopo gergeu edengada."
21 Gid gergeu toa ne edad ga bedane: Us ei lautabe ga itar kakau Bus ga Kemuel, toa Aram itama,
22 ga Keset ga Aso ga Pildas ga Jitlap ga Betuel.
23 Betuel ei Rebeka itama. Milka ipopo gid gergeu arangaranga toa lima ga tol ne ton Naor toa Abraam itar kakau.
24 Be Naor iuai ele taine paeaeanga ede ieda Reuma. Ta ei ipopo Teba ga Gaam ga Taas ga Maka.

23

Sara imate ta Abraam iuol tano ga iman denga aea

1 Sara aea rai buno ede sangaul rua igegea lima ga rua (127)
2 ga kus ta imate ngan tuanga Kiriat-Arba ngan tibur kapei Kenan. Tuanga toa oa ieda ede pade Ebron. Tota Abraam ilolo isat ga itangtang ngan ei.
3 Ga kus ta itnan Sara ipat ga idio ta idae ga ila iposaposa toman ngan gid It. Ta ikeo,
4 *"Gau tuanga itama mao, be nanam namamado pagimi mambe kaluae. Be adaoag imate, ta gau nakim naol tano idanga tede pagimi ta irangrang ngan nataian ag burua mate."
5 Ta gid panua It tikoli ele posanga bedane,
6 "Eaba kapei, longo. Eao maron kapei ede rabu ngan gai. Eao taian am burua

* **22:16:** Ibr 6.13-14 * **22:17:** Ibr 11.12 * **22:18:** PA 3.25 * **23:4:** Ibr 11.9, 13, PA 7.16

mate ngan denga kemi eta togai. Eaba eta
ngan gai ga idangadangan aea tano pago
mao."
7 Io, Abraam idae ta ikor iae ga idol
ilabora ga isulug tanoeai ta ilolon ngan gid
It.
8 Ta ikeo pagid, "Oangga lolomi kemi
ngan nataian ag burua mate ngan ami
tano, tota alongo leg posanga. Gau nakim
gimi abeta Epron, gergeu ton Soar,
9 ta pat kapei aea baba toa ienono ngan
ele tibur ieda Makpela, gau ga naol pan
toa gimi matamiai ga iman leg. Baba toa
oa ienono digedige ngan aea tano. Gimi
abeta ei ngan gau napan tano toa oa aea
olnga dodol ga ila pan, ta iman amai denga
aea."
10 Be Epron imamado rabu ngan gid
panua It ad toa tirourou ngan tuanga toa
oa aea atama iaoa. Ta ikoli Abraam ele
posanga toa gid It matadeai bedane,
11 "Eaba kapei, longo. Eao ol tano toa
oa mao. Ngan panua toa ngada ne matad,
gau napan sapaean pago. Tano toa oa
toman ngan pat kapei aea baba ga iman
ami denga aea. Tota taian am burua mate
ngan."
12 Io, Abraam ikor iae ga idol ilabora ga
isulug tanoeai ta ilolon ngan gid It pade.
13 Ta gid tano itamatama matadeai, ei
ikeo pan Epron bedane, "Gau nakim eao
longo leg posanga. Nakim naol tano toa oa
pago. Bada leg pat toa ne, ta gau nataian
ag burua mate toa eoa."
14 Ta Epron ikoli Abraam ele posanga
bedane,
15 "Eaba kapei, longo. Tano toa ne aea
olnga pat silva buno pange mon. Be ngan
gitarua, pat toa ne eine danga sapaean.
Taian am burua mate."
16 Io, Abraam ilongo posanga toa ne, ta
iuade tano toa oa aea olnga mambe Epron
ikeo ngan toa gid It matadeai. Iuade ngan
pat lalaede mambe togid panua oalo ad.
17 Toa bedaoa ta Abraam ibada tano
toa oa ton Epron ga iman ei aea. Tano
toa oa ienono ngan tibur Makpela boloma
ngan tuanga ton Mamre. Abraam ibada
tano toa oa ga pat kapei aea baba toman
ngan gid abei toa ngada oa timadmadid ga
tibalil ngan tibur toa oa.
18 Gid It toa tirourou ngan tuanga toa
aea atama iaoa, tigera Abraam iuol tano
toa oa ga iman ei aea.
19 Ga kus ta Abraam itaian iadaoa Sara
ngan pat kapei aea baba, ngan tibur
Makpela boloma ngan Mamre ele tuanga
Ebron ngan tibur kapei Kenan.
20 Tota tano toa oa idanga tede togid It
toman ngan pat kapei aea baba ienono
ngan, iman denga ton Abraam.

24

Abraam ele paeaeanga ilo taine ede ga iman Aisak iadaoa

1 Abraam ei eaba kapei na. Be MARON
ikado danga toa ngada oa iuotot pan
kemikemi mon.
2 Ta Abraam ibaba ele paeaeanga ede
toa eaba kapei ga inam pan. Paeaeanga
toa oa imariala ngan Abraam ele danga
sisid toa ngada oa. Ta Abraam ikeo pan
bedane, "Dol bagem ga idio buleg ibu-
loloeai,*
3 ta kado posanga tautaunga ngan
MARON Deo ieda. Ei Deo ngan bubur
ga tano. Kado posanga tautaunga ngan
danga ga oaine. Ngan tano Kenan toa
namamado ngan ne, eao rangrang ngan
bada taine eta ga iman natug iadaoa mao.
4 Be eao manta la ngan ag tuanga
ipu pagid sobosobog ta bada natug Aisak
iadaoa eta."
5 Be paeaeanga toa oa ibeta ei bedane,
"Be oangga taine toa oa itin ngan itnan
ele tuanga ga inama nene toman ngan gau
mao, eine gau madongan? Eine ga nabada
natum ga ila am tuanga ipuiai pade?"
6 Ta Abraam ikeo, "Eao rangrang ngan
bada natug ga ila toa eoa mao.
7 MARON toa ei Deo ngan bubur, ibada
gau ta natnan tamag ele tuanga ga leg
panua ad tano, ta ikado posanga tau-
taunga pagau bedane, 'Gau ga napan tano
toa ne ga iman tibutibum ad.' Ei ga isula
ele anggelo ta ila imuga ngan eao, ta eao

* **24:2:** Kadonga ngan dolnga ibage ga idio Abraam ibule ibuloloeai iman kilala ngan paeaeanga toa oa ele posanga tautaunga pan Abraam. Toa bedaoa ta ei manta inasi tutui Abraam ele renrennga. Gera posanga ngan OM 47.29.

rangrang ngan bada natug iadaoa eta toa eoa.

8 Be oangga taine itin ngan inam toman ngan eao mao, goibe, matam sapian posanga tautaunga toa eao kado ne. Be bada natug ga ila ngan ag tuanga ipu padam."

9 Tota Abraam ele paeaeanga idol ibage ga idio aea maron Abraam ibule ibu-loloeai ta ikado posanga tautaunga ngan nasinga ele posanga toa oa.

10 Paeaeanga toa oa ibada aea maron Abraam ele kamel sangaul ga gid gerebo kemikemi ton Abraam, ga kus ta ikakai ga ila Naor ele tuangai ngan tibur kapei Aram-Naaraim†.

11 Ado edengada ga kus ta ei iuot toa eoa ta ikado gid kamel ga tidio tieno boloma ngan eau ede aea baba, boloma tuangai. Eiua lailai ngan ado imata toa gid taine tila ngan ednga eau.

12 Ta iraring bedane, "O MARON, Deo ton ag maron Abraam, nakim eao lolom isat ngan ag maron, ta kado leg lalalanga labone ga iuot kemi.

13 Ega, gau namadmadid eaumata isaleai ne, be gid taine blalala tuangai ad tinam tieded eau.

14 Be gau ga nakeo pan taine blala eta ga bedane, 'Irangrang ngan eao dol lem ulo eau aea ga isulug ta naun teta?' Be oangga ikeo, 'Goibe, un, ta gau ga napaun lem kamel pade.' Io, gau nakim eao sio taine tota nena ga iman lem paeaeanga Aisak iadaoa. Oangga gid danga iuot toa bedaoa, eine ga naoatai mambe eao lolom isat ngan ag maron ta lua ei."

15 Io, ei iraring maitne, be Rebeka ibisi ulo ede eau aea ga inam iuot. Ei Betuel inat taine. Be Betuel ei Naor ga Milka natud. Be Naor ei Abraam itar kakau.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Paeaeanga iraring maitne, be Rebeka ibisi ulo ga inam.

16 Be taine toa oa namelapau. Ei ieno toman ngan eaba eta maitne. Ei isulug ga ila eaumatai ta ied eau, ga kus ta idae mulian ga inam.

17 Be paeaeanga toa oa ila manmanae pan ta ikeo, "Irangrang ngan naun eau kauteta ngan lem ulo na?"

18 Ta ikeo, "Goibe eaba kapei, nam un." Ta manmanae isoa ulo ga isulug ta ibada pan ta iun.

19 Ei iun ga kus ta taine toa oa ikeo, "Gau ga napaun lem kamel pade, ga irangrang ngan tiun ga itara gid."

20 Tota itok eau ngan ulo toa oa man-manae ga ila ngan gid kamel ad golomada. Ga kus ta ilado mulian ga ila ngan eau aea baba toa oa ta ied pade ga irangrang ngan ele kamel toa ngada oa tiun ga itara gid.

21 Be eaba toa oa iposa eta mao. Ei imata inono taine toa oa ta iuangga iuatai, MARON ikado ele lalalanga ga iuot kemi, mao madongan.

22 Idio ta gid kamel tiun ga kus ta eaba toa oa ibada bangau gol ede ga iuot toman ngan poipoi gol rua. Bangau toa oa aea olnga kapei, be poipoi gol toa rua oa kulupu ga ad olnga kapei pade.‡

23 Ta ibeta ei bedane, "Eao sai inat taine? Be eao gera tamam ele luma iran-grang ngan gai pade aeno ngan toa labone bong?"

24 Ta ikeo pan bedane, "Gau Betuel inat taine. Betuel ei Naor ga Milka natud."

† **24:10:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Aram-Naaraim ipu eine tibur Aram aea eau rua. Ieda ede pade eine Padan-Aram be ngan posanga Grik eine Mesopotemia.* ‡ **24:22:** Ngan posanga Ibru, ikeo ga bangau toa oa aea kulupu iuot 6 grem, be gid poipoi kelede kelede ad kulupu iuot 120 grem.

25 Ta ikeo pade bedane, “Gid kamel ad
purup ga annga busa ienono, ga lemai
luma eine irangrang ngan gimi aeno ngan
pade.”
26 Io, eaba toa oa ilongo bedaoa ta ikor
iae ta idol ilabora ga isulug tanoeai ta isoa
MARON ieda.
27 Ta ikeo, “Tasoa MARON ieda. Ei Deo
ton ag maron Abraam. Ei ilolo isat ngan
ag maron ta ikado kadonga mata tutui aea
pan. MARON ibada gau ga nanam tutui
ngan ag maron isobosobo!”
28 Rebeka ilongo toa bedaoa ga kus ta
ilado ga ila pan itna masin ta ikeo pagid
ngan danga toa ngada ne.
29-30 Be Rebeka iliu ede ieda Laban. Ei
igera bangau gol toa ienono iliu inudiai
ga gid poipoi gol ienono ibageai, be ilongo
iliu Rebeka ininipu ngan eaba toa oa ele
posanga pan. Ta ilado manmanae ga ila
igera eaba toa oa imadmadid eaumatai
boloma ngan gid kamel.
31 Ta Laban ikeo pan bedane, “Eaba
kapei, MARON ikado kemi tau ngan eao.
Eao kamado madmadid toa nene? Nam
ta gitarua tala lumaeai. Gau nakemi luma
ilolo motean ngan gimi, ga lemi kamel
mulid pade.”
32 Io, gisirua tila lumaeai, ta Laban ikeo
pagid ele paeaeanga ta tisoa gid tulua
kamel paodeai ga isulug ta tipan gid kamel
ad annga. Ta ikeo pagid pade ta tibada eau
ga inam ngan Abraam ele paeaeanga ga
ele panua naurata ad tisigiri aed.
33 Ga kus ta tibada annga ga inam,
be Abraam ele paeaeanga ikeo, “Gau ga
naean padam ge ga irangrang ngan napa-
longo ngan leg posanga.”
Ta Laban ikeo, “Goibe, posa ge.”
34 Ta ikeo, “Gau paeaeanga ton Abraam.
35 MARON ikado kemi tau ngan ag
maron, ta ele pat ga danga sisid busa. Ipan
ele sipsip ga meme ga bulmakao ga silva
ga gol ga paeaeanga arangaranga ga taine
ga kamel ga donki.
36 Be ag maron iadaoa Sara, ngan ado
toaiua ei taine kapei, ei ipopo ag maron ele
gergeu aranga ede. Ta ag maron ipan ele
danga toa ngada oa ga ila pan inat toa oa.
37 Be ag maron ikeo matua pagau ta
naposa tautaunga ngan danga ga oaine.
Ta ikeo, ‘Ngan tano Kenan toa namamado
ngan ne, eao rangrang ngan bada taine eta
ga iman natug iadaoa mao.
38 Be eao manta la pagid tamag iso-
bosobo ga gid iaoa kelede togau, ta bada
taine eta ga iman natug iadaoa.’
39 “Ta nabeta ag maron bedane, ‘Be
oangga taine toa oa itin ngan inam toman
ngan gau mao, eine gau madongan?’
40 “Ta ag maron ikeo, ‘MARON toa somi-
somi nanasnasi ilinge, eine ga isula ele
anggelo ga ila toman ngan eao. Ta ei ga
ikado ga lem lalalanga iuot kemi. Toa be-
daoa ta eao rangrang ngan badanga taine
eta pagid sobosobog ga gid iaoa kelede
togau ta iman natug iadaoa.
41 Be oangga eao la pagid, be tilongo
ngan eao bada taine toa oa ga iman natug
iadaoa mao, goibe, matam sapian posanga
tautaunga toa kado pagau ne, be eao lem
idil eta paeamao mao.’
42 “Be labone ado, nanam naot eaumatai
ta nararing bedane, ‘O MARON, Deo ton
ag maron Abraam, kado leg lalalanga toa
nanama ngan ne ga iuot kemi.
43 Ega, gau namadmadid eaumata
isaleai ne, be oangga taine eta inam ngan
eau aea ednga, eine ga nakeo pan bedane,
“Irangrang ngan naun eau kauteta lem
uloeai?”
44 Be oangga ikeo, “Goibe, un, ta gau
ga napaun lem kamel pade,” MARON, gau
nakim eao sio taine tota nena ga iman ag
maron inat iadaoa.’
45 “Nararing lologeai toa bedaoa maitne,
be Rebeka ibisi ulo eau aea ga inam iuot.
Ei isulug ga ila eaumatai ta ied eau. Ga kus
ta nakeo pan bedane, ‘Nakim naun teta.’
46 “Tota manmanae isoa ulo ga isulug ta
ikeo bedane, ‘Goibe un, ta gau ga napaun
lem kamel pade.’ Io, naun ga kus ta ipaun
leg kamel pade.
47 “Ta nabeta ei bedane, ‘Eao sai inat
taine?’
“Ta ikeo, ‘Gau Betuel inat taine. Betuel
ei Naor ga Milka natud.’
“Ikeo bedaoa pagau ga kus ta nasesean
bangau gol toa oa ga idudunga inudiai ta
nadol poipoi gol ibageai.
48 Ga kus ta nakor aeg ga nadol laborag
ga isulug tanoeai pan MARON ta nasoa

MARON ieda, ei Deo ton ag maron Abraam.
Ngansa ei ibada gau ga nanam tutui pagid
iaoa kelede ton ag maron itar kakau, ngan
badanga inat taine ede toaine ga iman ag
maron inat iadaoa.
49 Be oangga gimi akeo ga akado
kadonga kemi ga tutui ngan ag maron, ta
akeo pagau. Be oangga gimi tinimi ngan
mao, tota akeo pagau pade. Toa bedaoa ga
naoatai edap isaoa ga nanasi."
50 Io, Laban ga Betuel tikoli ele posanga
bedane, "Danga oaine, MARON ikado ga
iuot. Ta gai arangrang ngan akado
posanga eta ngan mao.
51 Ega, Rebeka ta imamado. Bada ei ta
gimirua ala. Kemi ngan iuai am maron
inat, mambe MARON ikeo ngan."
52 Io, paeaeanga ton Abraam ilongo
posanga toa ne ga kus ta idol ilabora ga
isulug tanoeai ta isoa MARON ieda.
53 Ga kus ta ibada gid sogonga kemikemi
ga iuot. Ibada silva ga gol ga barikia papau
ga ila pan Rebeka. Ta ibada gid gerebo
kemikemi toa aea olnga kapei ga ila pan
Rebeka itna ga iliu.
54 Io, tian ga tiun ga kus ta Abraam ele
paeaeanga ga ele panua naurata ad tila
tieno.
Gaisala ngan ado sae tidae ta Abraam
ele paeaeanga ikeo bedane, "Nakeo ga
naluagau mulian pan ag maron."
55 Be Rebeka itna ga iliu tikeo bedane,
"Longean taine blala toa ne ga idio toman
ngan gai irangrang ngan ado sangaul, ga
kus ta ila."
56 Be Abraam ele paeaeanga ikoli led
posanga bedane, "Gimi apaidi gau padam.
MARON ikado leg lalalanga toa ne ga iuot
kemi na. Gau nakim alongean gau ta
naluagau mulian pan ag maron."
57 Ta tikeo bedane, "Tababa taine toa oa
ga inam ta tabeta ei ngan ilolo madon-
gan."
58 Io, tibaba Rebeka ga inam ta tibeta ei,
"Eao kim la toman ngan eaba toa ne?"
Ta ikeo, "Be. Gau ga nala."
59 Idio ta tilongean Rebeka ga taine
kapei ede imariala ngan ei, ta tila toman
ngan Abraam ele paeaeanga ga ele panua
naurata ad.
60 Ta tikado posanga kemi ngan pamat-
uanga Rebeka ta tikeo,

"Liumai, eine eao ga ot panua bunor-
ingring busa tnad.
Eao tibutibum ga tibada tuanga togid
ad miri itamatama ga iman led."

61 Tota Rebeka toman ngan ele
paeaeanga tidae ga timado kamel paodeai.
Ta tinasi Abraam ele paeaeanga ga tila.
Ngan kadonga toa bedaoa ta Abraam ele
paeaeanga ibada Rebeka ga ila.
62 Be ngan ado toaiua, Aisak imamado
ngan tibur kapei Negev. (Ngansa mugaeai
itnan tibur Ber-Laai-Roi ta ila imado toa
eoa.)
63 Be lailai ede Aisak ilalala ga ila ngan
tibur aea purup kemikemi ta idio iraring.
Be imata idae ta igera gid kamel tilalala ga
tinam.
64 Be Rebeka ei pade imata idae ta igera
Aisak. Ta isulug ngan kamel
65 ta ibeta paeaeanga toa oa bedane,
"Eaba sai toa ilalala ga eoa ga inam
pagita?"
Ta paeaeanga ikeo, "Eine ag maron."
Tota Rebeka ibada ilabora aea malo ta
ipamumul ngan imata.
66 Idio ta Abraam ele paeaeanga ipa-
longo Aisak ngan danga toa ngada oa
ikado.
67 Ta Aisak ibada Rebeka ga ila imado
itna Sara ele palatai. Tota gisirua tiuai
ngan gid, be Aisak ikim ei tau. Ta Aisak
ilolo kemi mulian. Ngansa mugaeai ilolo
isat ngan itna imate.

25

Abraam itubtub padengada

1 Idio ta Abraam iuai taine ede pade ieda
Ketura.
2 Ta ei ipopo Simran ga Ioksan ga Medan
ga Midian ga Isbak ga Sua.
3 Be Ioksan ei Seba ga Dedan tamad. Be
Dedan ei gid Asur ga gid Letus ga gid Leum
tibud.
4 Be Midian ele gergeu arangaranga
edad ga bedane: Epa ga Eper ga Anok ga
Abida ga Elda. Gid iaoa toaine eine Ketura
ele gergeu ga itubtub.

5 Idio ta Abraam ipan ele danga sisid toa
ngada oa ga ila pan inat Aisak.
6 Be Abraam iuai gid ele taine
paeaeanga edengada. Imamado maitne
be ibada gid tenainga ga ila pagid
iadadaoa toa oa led gergeu. Ga kus ta isula
gid ga tila timado ado ele parangai, aluai
ngan inat Aisak.

Abraam imate ta titaian ei

7 Abraam aea rai toa ngada oa iuot buno
ede sangalima sangaul rua igegea lima
(175).
8 Ei iuot eaba kapei tau ta itin igelgel
ngan ele madonga mole tanoeai. Ga kus
ta imate ta ila ieno toman ngan itubtub.
9 Be ele gergeu rua Aisak ga Ismael
titaian ei ngan pat kapei aea baba ngan
tibur ieda Makpela boloma ngan Mamre
ele tuanga. Denga toa oa ienono ngan tano
ton Epron, Soar inat, eaba It aea.
10 *Be tano toa oa, eine Abraam iuol
pagid It. Ta Aisak ga Ismael titaian ei ngan
denga toa mugaeai Abraam itaian iadaoa
Sara ngan.
11 Muriai ngan Abraam ele matenga,
Deo ikado kemi tau ngan inat Aisak. Ngan
ado toaiua, Aisak imamado boloma ngan
tibur Ber-Laai-Roi.

Ismael aea titnga

12 Ismael aea titnga ga bedane: Ismael ei
Abraam inat toa Agar ipopo. Agar ei taine
Isip aea be ei Sara ele paeaeanga.
13 Be Ismael ele gergeu edad ga bedane:
inat lautabe Nebaiot, ga kus ta Kedar ga
Atbel ga Mipsam
14 ga Misma ga Duma ga Masa
15 ga Adat ga Tema ga Ietur ga Napis ga
Kedema.
16 Eine gid Ismael ele gergeu
arangaranga edad. Gid edaeda toa ne
tiuatoato ngan gid iaoa toaine ad tano
ga led tuanga. Gid panua toa sangaul ga
igegea rua ne, timadid ga timugamuga
ngan gid lum sangaul ga igegea rua.
17 Ismael aea rai toa ngada oa iuot buno
ede sangaul tol igegea lima ga rua (137).
Ga kus ta imate ta ila ieno toman ngan
itubtub.
18 Ismael ele gergeu ga itubtub tila
timado ngan tibur kapei rabu ngan Avila
ga Sur. Sur ienono boloma ngan Isip,
ngan edap ila ngan tibur kapei Asiria. Be
gid iaoa toaine timanman ariapolpol ngan
gid.

Rebeka ipopo Iso ga Iakop

19 Abraam inat Aisak aea titnga ga be-
dane:
Abraam ei Aisak itama.
20 Be Aisak aea rai sangaul pange ta
iuai Rebeka. Rebeka ei gergeu taine ton
Betuel, eaba Aram aea ngan tibur kapei
Padan-Aram*. Rebeka iliu eine Laban,
eaba Aram aea.
21 Be Aisak iadaoa Rebeka ipopo gergeu
eta mao. Tota Aisak iraring ga ila pan
MARON ngan luanga iadaoa. Ta MARON
ilongo Aisak ele raring ta Rebeka iapa.
22 Be gergeu ninnga boge rua tienono
Rebeka iapai, be tipaparau. Ta Rebeka
ikeo, "Ikamado ga danga toa ne iuot ngan
gau?" Ei iuangga iuatai ngan danga toa ne
ipu, ta ibeta MARON.
23 *Ta MARON ikeo pan bedane,

"Gergeu rua toa apameai na, eine ga tiuot
alu rua.
Be alu rua toa eao ga popo ne, eine ga
timan ariapolpol.
Ede ga iura kapei ngan ede pade.
Be gergeu kapei ga iman itar kakau
ele paeaeanga."

24 Io, ele ado poponga aea iuot ta ipopo
gergeu ninnga boge rua.
25 Gergeu toa imuga oa itin singsingia,
be itin ilaun kapei. Tota tiuato ieda Iso†.
26 Ga kus ta ipopo itar kakau, be ibage
igigiran Iso iae igub. Tota tiuato ieda
Iakop‡. Aisak aea rai sangalima sangaul
ede, be Rebeka ipopo gisirua.

Iso ilongean imul gergeu lautabe aea ga ila pan Iakop

* **25:10:** OM 23.3-16 * **25:20:** *Padan-Aram ieda ngan posanga Grik eine Mesopotemia.* * **25:23:** Ro 9.12 † **25:25:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iso eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: itin ilaun kapei.* ‡ **25:26:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iakop ipu eine igigiran iae igub. Be posanga toa ne ipu ede pade bedane: ipakaka.*

27 Gergeu toa rua oa tidae kapeipei, be
Iso ele oatainga kapei ngan ilonga masilau
tibur aea. Be Iakop ei eaba posanga aea
mao. Ei mumun ga imamado saupuiai.
28 Aisak ikim Iso ngansa itin igelgel ngan
eannga gid masilau toa Iso ibabada. Be
Rebeka ikim Iakop.
29 Ado ede Iakop iliu annga ngan ulo.
Be Iso iluai mulian tiburiai ga inam be
pitoreanei ta itin imanggolenga tau.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Iso iluai mulian tiburiai ga inam be pitoreanei kapei.

30 Ta Iso ikeo pan Iakop, "Manmanae!
Bada annga singsingia toa uloeai na inam
naean. Pitoreagau ga tinig imanggolenga
kapei tau." (Ngan ipu toaine tiuato ieda
ede pade Idom§.)
31 Be Iakop ikeo, "Longean mulim
gergeu lautabe aea** ga inam pagau bua."
32 Ta Iso ikeo, "Ega, naoangga namate
ngan pitoro. Toa bedane mulig gergeu
lautabe aea ga ilua gau madongan?"
33 *Be Iakop ikeo, "Posa tautaunga
gadae bua, ngan mulim gergeu lautabe
aea ga inam pagau." Tota Iso iposa
tautaunga gadae ta ilongean imul gergeu
lautabe aea ga ila pan Iakop.
34 Ga kus ta Iakop ipan aea bret ga sul
singsingia toa ikado ngan lentil†† ipuapua.
Iso ian ga iun ga kus ta idae ga ila.

Ngan kadonga toa bedaoa, Iso ipasolan
mambe ei iuangga imul gergeu lautabe
aea eine danga sapaean.

26

Aisak ila imado ngan tibur Pilistia

1 Idio ta sapanga kapei iuot ngan tibur
Kenan mambe mugaeai iuot ngan Abraam
imamado. Ta Aisak ila pan Abimelek,
maron kapei togid Pilistia, ngan tuanga
Gerar.
2 Be MARON iuot pan Aisak ta ikeo, "Eao
la Isip mao. Eao manta la mado ngan tibur
ede nene gau ga nakeo pago ngan.
3 *Eao mamado ngan tano toa ne, ta gau
ga namado toman ngan eao ga nakado
kemi tau ngan eao. Ngansa gau ga na-
pan tano toa kapei ne ga idio pago ga
pagid lem gergeu ga tibutibum. Ta gau ga
naparangrang leg posanga tautaunga toa
nakado pan tamam Abraam.
4 Be gau ga nakado ga lem gergeu ga
tibutibum tiuot busa mambe gid gigima
mariambai, ta gau ga napan tano toa ne
pagid. Be kadonga kemi toa nakado ngan
tibutibum, eine ga iparangrang alu toa
ngada ne tanoeai,
5 ngansa Abraam ilongo lingeg ga inasi
leg posanga toa ngada ne."
6 Tota Aisak idio ngan tuanga Gerar.
7 *Idio ta gid arangaranga Gerar tibeta
Aisak ngan iadaoa. Ta ikeo, "Ei gau liug."
Ngansa imataud ta ikeo iloleai bedane,
"Gid panua ngan tuanga toa ne ga tipa-
mate gau ta tibada adaoag. Ngansa ei
taine namelapau."
8 Mole tede ga kus ta Abimelek, maron
kapei togid Pilistia, imamado ele lumaeai
be imata ila ta igera Aisak ipatitiaudan
iadaoa Rebeka.
9 Tota Abimelek ibaba Aisak ga inam
pan ta ikeo, "Ega, eine adaoam tautaunga,
na? Eao kamado keo ga ei lium?"

Ta Aisak ikeo pan, "Ngansa oangga
nakeo ga ei adaoag, eine ga tirau gau ga
namate."
10 Ta Abimelek ikeo, "Eao kamado kado
bedane ngan gai? Oangga eaba eta ngan

§ **25:30:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Idom ipu eine singsingia.* ** **25:31:** Ngan gid Ibru mugaeai, mul gergeu lautabe aea eine danga kapei. Oangga tamad boloma ngan ele matenga, ei ga ipota ele danga sisid ga aea tano ga ila pagid ele gergeu. Ta ngan tamad ele matenga, gergeu lautabe ga ibada iana ruangada, be ele gergeu padengada anad keledengada. * **25:33:** Ibr 12.16 †† **25:34:** *Lentil ipuapua eine boloma lalaede mambe bin be eine singsingia.* * **26:3:** OM 22.16-18 * **26:7:** OM 12.13, 20.2

gai ieno toman ngan ei, eine eao kado ga
lemai kadonga sat kapei tau."
11 Tota Abimelek iposa matua pagid
panua toa ngada oa bedane, "Oangga sai
ikado kadonga eta paeamao ngan eaba toa
ne ga iadaoa, ei ga imate."
12 Idio ta Aisak ikado dadanga ta iarum
gid annga ipuapua ngan tano toa oa. Be
ngan rai toaiua gid annga iuot busa ta iasal
tau gid annga ipuapua toa iarum mugaeai,
ngansa MARON ikado kemi tau ngan ei.
13 Tota Aisak ele pat ga danga sisid iuot
busa. Ta ele danga sisid iuotot busa tau ga
ilalala ga ila.
14 Ei ele sipsip ga bulmakao ga
paeaeanga busa tau, tota gid Pilistia lolod
paeamao ngan ei.
15 Ta tidom gid baba eau aea toa Abraam
ele paeaeanga tilei mugaeai.
16 Ga kus ta Abimelek ikeo pan Aisak
bedane, "Eao la aluai ngan gai! Eao uram
kapei ta aeasal gai tau."
17 Tota Aisak itnan tibur toa oa, ta ila
ikado saupu ngan dubu kapei ngan tibur
Gerar ta imamado toa eoa.
18 Mugaeai Abraam ilei gid baba eau aea
ngan tibur toa oa. Be muriai ngan imate,
gid Pilistia tidom gid. Be Aisak ilei mulian
gid baba eau aea toa oa ta iuato gid edad
mambe itama iuatoato mugaeai.
19 Be ado ede, Aisak ele paeaeanga tila
ngan dubu kapei ta tilei baba ede eau aea,
ta eau ilele ngan ga iuot.
20 Be gid panua toa timariala ngan gid
bulmakao togid Gerar, aoad isokangai
pagid Aisak ele paeaeanga ta tikeo, "Eau
aea baba toa ne eine gai togai." Tota
Aisak iuato eau aea baba toa oa ieda Esek*,
ngansa gid panua aoad isokangai pan.
21 Idio ta Aisak ele paeaeanga tilei eau
aea baba ede pade, be gid panua aoad
isokangai ngan pade. Tota Aisak iuato eau
aea baba toa oa ieda Sitna†.
22 Ga kus ta Aisak itnan tibur toa oa ta ila
ilei eau aea baba ede pade. Be gid panua
aoad isokangai ngan mao. Tota Aisak
iuato eau aea baba toa oa ieda Reobot‡
ngansa ikeo bedane, "Labone MARON ipan
tibur oatalai pagita, ta leda naurata ga iuot
kemi toa eko."
23 Idio ta Aisak itnan tibur toa oa ta ila
ngan tibur Berseba.
24 Be ngan bong toaiua MARON iuot pan
ta ikeo, "Gau Deo ton tamam Abraam.
Eao mataud mao, ngansa gau namado
toman ngan eao. Gau ga nakado kemi
tau ngan eao, ta nakado ga lem gergeu ga
tibutibum tiuot busa, ngansa eao gergeu
ton leg paeaeanga Abraam."
25 Ta Aisak ipagun popou tenainga aea
ngan tibur toa oa, ta ibaba ga ila pan
MARON ta isoa ieda. Toa eoa irau ele
palata, be gid paeaeanga tilei baba eau
aea.

Aisak ga Abimelek tirau posanga ta lolod kelede

26 *Be Abimelek itnan ele tuanga Gerar
ta ila igera Aisak. Be panua rua tinam
toman ngan ei. Ede eine Ausat, eaba ilu-
alua Abimelek ngan ele posanga. Be ede
pade eine Pikol, madidnga ngan Abimelek
ele panua paraunga ad.
27 Ta Aisak ibeta gid bedane, "Mugaeai
gimi aman ag isat ta asere gau. Be labone
akim saoa ga anam pagau pade?"
28 Ta tikeo, "Labone gai aoatai tau-
taunga mambe MARON imamado toman
ngan eao. Ta gai akim gitaingada tarau
posanga tautaunga ta loloda kelede. Tarau
posanga ga bedane:
29 Eao ga kado kadonga eta paeamao
ngan gai mao. Ngansa gai akado kadonga
eta paeamao ngan eao mao, be somisomi
lemai kadonga kemi pago. Ta mugaeai eao
tnan gai ga la, be eao lolom itarui ta la.
Ta labone gai agera mambe MARON ikado
kemi tau ngan eao."
30 Io, Aisak ikado ele eaneanga kapei
ede, ta gisingada tian ga tiun.
31 Ta gaisala rumaruma ngan ado sae,
tidae ta tirau posanga tautaunga ngan gid
led kadonga kemi rabu ngan gid. Ta ital
gid, be lolod itarui ta titnan ei ga tila.
32 Be ngan ado toaiua, Aisak ele
paeaeanga tila pan ta tipalongo ei ngan

* **26:20:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Esek ipu eine aoad isokangai.* † **26:21:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Sitna ipu eine ariapolpol.* ‡ **26:22:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Reobot ipu eine tibur oatalai.* * **26:26:** OM 21.22

baba eau aea toa tilei ta tikeo, “Eau iuot ngan.”
33 Tota Aisak iuato eau aea baba toa oa ieda Siba. Toa bedaoa ta labone pade panua tiuatoato tuanga toa oa ieda Berseba.§

Iso iadadaoa edad

34 Iso aea rai sangaul pange, be iuai taine ede ieda Iudit. Ei gergeu taine ton Beri, eaba It aea. Be Iso iuai taine ede pade ieda Basemat. Ei gergeu taine ton Elon, eaba It aea.
35 Be taine toa rua ne tikado Aisak ga Rebeka ta lolod itolatola tau ngan gisirua.

27

Iakop ipakaka itama ta ilub Iso aea pamatuanga

1 Idio ta Aisak iuot eaba kapei tau, be imata ikila ta irangrang ngan igeragera mao. Ta ado ede ibaba ele gergeu lautabe Iso ga inam pan. Ta ikeo, “Natug.”

Ta Iso ikeo, “Gau ta eko.”

2 Ta Aisak ikeo, “Ega, gau eaba kapei na, be naoatai mao ngan ado isaoa ga namate.
3 Tota bada lem pandenga ga tutupi ta la tiburiai ngan ilonga ag masilau eta.
4 Eao bada masilau ga kus ta nono annga toa imana kemi mambe nakimkim. Ta bada ga inam pagau ta naean. Toa bedaoa ta nakado leg posanga kemi ngan pamatuanga go motean, ga kus ta namate.”
5 Be Rebeka ilongo Aisak iposaposa pan inat Iso toa bedaoa. Ta Iso ila tiburiai ngan ilonga masilau.
6 Ga kus ta Rebeka ikeo pan inat Iakop bedane, “Ega, patautene nalongo tamam ikeo pan Iso bedane,
7 ‘Bada ag masilau eta ta nono ga imana kemi ta naean. Ga kus ta nakado leg posanga kemi ngan pamatuanga go MARON imatai, mugaeai ngan leg matenga.’
8 Natug, longo kemi ta nasi leg posanga.
9 La gera leda meme ipu ta bada meme daenga pau rua toa titub kapeipei. Ta gau ga nanono tamam aea annga imana kemi mambe ikimkim.
10 Ta eao ga bada ga ila pan tamam ta ian. Tota ei ga ikado ele posanga kemi ngan pamatuanga eao, mugaeai ngan imate.”
11 Be Iakop ikeo pan itna Rebeka bedane, “Be tadig kapei itin ilaun kapei. Be gau tinig ilaun mao.
12 Kado tamag idab tinig ta iuatai mambe napakaka ei. Toa bedaoa ga ikado posanga paeamao ta Deo ipaeabu ngan gau, ta nabada pamatuanga eta mao.”
13 Ta itna ikeo pan, “Natug, eao lolom ede ga ede mao. Posanga paeamao ga idae ngan gau. Be eao la kado mambe nakeo, ta bada gid meme toa oa ga inam pagau.”
14 Tota ila ibada gid meme ga ila pan itna. Ta itna inono itama aea annga toa imana kemi mambe ikimkim.
15 Ga kus ta Rebeka ibada Iso ele barikia kemikemi ienono lumaeai ta idol ngan inat Iakop.
16 Ta irobi Iakop ibage ga igagal ngan meme itin kukul. Ipasogo Iakop bedaoa ga kus
17 ta ibada annga toa imana kemi toman ngan bret toa inono oa ga idae Iakop ibageai.
18 Ta Iakop ibada ga ila pan itama ta ikeo, “Apa.”

Ta Aisak ikeo, “Natug, saoa toa? Eao sai?”

19 Ta Iakop ikeo pan itama, “Gau lem gergeu lautabe Iso. Gau nakado mambe eao keo pagau ngan. Dae mado ta ean am masilau idanga ede toa nanono ne. Ga kus ta kado posanga kemi ngan pamatuanga gau.”
20 Ta Aisak ibeta ei bedane, “Natug, eao bada masilau toa ne manmanae madongan?”

Ta Iakop ikeo, “Am MARON Deo ilua gau ta nabada manmanae.”

21 Ta Aisak ikeo pan Iakop bedane, “Nam boloma ta nadab tinim ta naoatai, eao natug Iso, mao mao?”
22 Io, Iakop ila boloma pan, ta itama idab itin ta ikeo, “Ilinge mambe Iakop, be ibage mambe Iso.”

§ **26:33:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Siba ipu eine posanga tautaunga, be Berseba ipu eine eau aea baba toa tikado posanga tautaunga gadae ngan. Gera posanga ngan OM 21.31.*

23 Ei iuatai ngan ei mao, ngansa meme
ilaun irobi ibage, mambe Iso itin ilaun. Ta
Aisak ipamatua ei.
24 Be ibeta ei pade, “Tautaunga eao
natug Iso na?”
Ta Iakop ikeo, “Be. Eine gau.”
25 Ta Aisak ikeo, “Natug, bada annga
toa eao nono ne ga inam naean. Ga kus
ta nakado leg posanga kemi ngan pamat-
uanga eao.”
Io, Iakop ibada pan ta ian, ta ibada oain
pade ga ila pan ta iun.
26 Ga kus ta itama Aisak ikeo, “Natug,
nam boloma pagau ta busum papag.”
27 *Tota Iakop ila boloma pan ta ibusum
ipapa. Be itama inud barikia ton Iso ta
ikado posanga kemi ngan pamatuanga ei
ta ikeo,

“A, natug itin iuad kemi toa ne,
eine mambe dadanga ede iuad kemi,
ngansa MARON ikado ga iuot kemi tau.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Aisak ikado posanga kemi ngan pamatuanga Iakop.

28 Deo ga ikado namul buburiai aea ga
isulug ga inam ngan am dadanga,
ta am annga ga iuot busa.
Eine ga ikado ga am tano imona kapei
ta am wit ga oain iuot busa pade.
29 *Gid alu toa ngada ne ga timan lem
paeaeanga,
ta panua ngan tuanga toa ngada ne ga
tikor aed ga tilolon ngan eao.
Eao ga man maron ngan am kakakau,
ta tnam ele gergeu ga tikor aed ga
tilolon ngan eao pade.
Be sapadua tikado posanga paeamao ngan
eao,
eine Deo ga ipaeabu ngan gid.
Be sapadua tikado posanga kemi ngan
eao,
eine Deo ga ikado kemi ngan gid.”

30 Io, Aisak ikado posanga kemi ngan
pamatuanga Iakop ga kus ta Iakop itnan
ei ga idio. Be mole mao, itar kapei Iso iluai
mulian tiburiai ga inam.
31 Ei pade inono itama aea annga imana
kemi ta ibada ga ila pan. Ta ikeo, “Apa,
dae mado ta ean am masilau toa nabada
ga inam. Ga kus ta kado lem posanga kemi
ngan pamatuanga gau.”
32 Be Aisak ikeo, “Eao sai?”
Ta ikeo, “Gau natum lautabe Iso.”
33 Be Aisak ikakrik ta itin isamimi paea-
mao tau ta ikeo, “Be sai pataute ne ibada
masilau ga inam pagau? Eao nam ot
maitne, be naean o. Ta gau nakado
posanga kemi ngan pamatuanga ei, ta
posanga toa oa ga iuot ngan ei tautaunga.”
34 Io, Iso ilongo itama ele posanga toa
bedaoa, ta ilolo bake ga ingangar kapei
tau. Ta ikeo, “Apa, kado posanga kemi
ngan pamatuanga gau pade!”
35 Be Aisak ikeo, “Tadim kakau inam ta
ipakaka gau ta ilub am pamatuanga na.”
36 *Ta Iso ikeo bedane, “Ega, ei ipakaka
gau parua na. Mugaeai ilub mulig gergeu
lautabe aea, ta labone ilub ag pamatuanga
pade. Tota ele kadonga pakakanga toa ne
inasi ieda ipu.”* Ta Iso ibeta itama pade
bedane, “Be lem pamatuanga eta pade
ngan gau mao?”
37 Ta Aisak ikeo pan Iso, “Natug, ega,
gau nakado ei ga iuot maron ngan eao na.
Be isobosobo toa ngada ne ga timan ele
paeaeanga. Be nakeo pade ngan aea wit
ga oain iuot busa. Toa bedaoa ga nakado
saoa pade ngan eao?”
38 *Ta Iso ikeo pade pan itama, “Be
lem pamatuanga kelede mon? Apa,

* **27:27:** Ibr 11.20 * **27:29:** OM 12.3 * **27:36:** OM 25.29-34 * **27:36:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iakop ipu eine igigiran iae igub. Be posanga toa ne ipu ede pade eine ipakaka.* * **27:38:** Ibr 12.17 * **27:39:** Ibr 11.20

kado posanga kemi ngan pamatuanga gau
pade!” Ta itang kapei.
39 *Be itama Aisak ikeo,

“Ega, eao ga mado aluai ngan tano imona.
Be namul buburiai aea ga isulug ga
ipatub am dadanga mao.
40 *Eao ga parau ngan didi ngan badanga
am annga ga lem madonga kemi.
Be eao ga man tadim kakau ele
paeaeanga.
Be muriai eao ga tolatola ngan ei,
ta boko paeaeanga pan pade mao.”

41 Iso ilolo paeamao ngan Iakop ngansa
tamad ikado posanga kemi ngan pamat-
uanga ei toa bedaoa. Ta ikeo iloleai be-
dane, “Teta pade tamag ga imate, ta gai
atang ngan ei. Be oangga akado madonga
lolo isat aea ga kus, eine ga narau Iakop ga
imate.”
42 Be Rebeka ilongo posanga ngan ele
gergeu lautabe Iso iuangga ipamate Iakop,
ta ibaba ele gergeu atange Iakop ga inam
pan ta ikeo, “Ega, am kapei Iso iuangga
ikado ga ilolo kemi mulian ngan pa-
matenga go.
43 Tota eao manta nasi leg posanga. Toa
patautene dae ta eaoa manmanae ga la
pan liug Laban ngan tuanga Aran.
44 Eao dio mamado pan ga irangrang
ngan tadim kapei ilolo itano ga idio
45 ta imata sapian lem kadonga paea-
mao ngan ei. Ga kus ta napaoen posanga
ga ila pago, ta luago mulian. Ngan kado ta
gimirua amate ngan ado kelede ta naman
aimara.”

Aisak isula Iakop ga ila pan Laban

46 Idio ta Rebeka ikeo pan Aisak be-
dane, “Gau lolog itola tau ngan madonga
boloma pagid taine It ad toa ne. Oangga
Iakop pade iuai taine It aea, mambe taine
toa rua ne, kemi ngan gau namate.”

28

1 Tota Aisak ibaba Iakop ga inam pan
ta iposa kemi ngan pamatuanga ei. Ta
irenren pan bedane, “Eao rangrang ngan
oai taine eta Kenan aea mao.
2 Toa patautene dae ta la ngan tibur
kapei Padan-Aram pagid iaoa kelede ton
Betuel, toa tnam itama. La pan tnam
iliu Laban ta bada inat taine eta ga iman
adaoam.
3 Kemi ngan Deo Matua Soke Tau ikado
kemi ngan eao, ta ikado ga lem gergeu
tiuot busa. Tota eao ga ot alu busa tibud.
4 *Be kemi ngan pamatuanga toa Deo
ipamatua Abraam ngan mugaeai, idio
pago ga pagid tibutibum muriai. Ta gimin-
gada tibutibum ga abada tano toa ne ga
iman ami. Eao labone mamado nene
mambe kaluae ede. Eine tano toa Deo ipan
ga iman Abraam aea.”
5 Io, Aisak iposa bedaoa ga kus ta isula
Iakop ga ila ngan tibur kapei Padan-Aram.
Ila pan Laban, Betuel inat, eaba Aram aea.
Ei Rebeka iliu. Be Rebeka ei Iakop ga Iso
tnad.

Iso iuai taine ede pade

6 Iso igera mambe itama Aisak ikado
posanga kemi ngan pamatuanga Iakop ga
kus ta isula ei ga ila ngan tibur kapei
Padan-Aram ngan badanga iadaoa eta toa
eoa. Be ngan ado toaiua tamad ipamatua
Iakop, Iso igera mambe tamad irenren
pan Iakop ta ikeo ga irangrang ngan ibada
iadaoa eta pagid taine Kenan ad mao.
7 Be igera mambe Iakop ilongo tamad ga
tnad linged ta ila ngan tibur Padan-Aram.
8 Be igera pade mambe itama Aisak itin
ngan gid taine Kenan ad mao.
9 Tota Iso ila pagid iaoa kelede pan
Ismael toa Abraam inat ede pade, ta iuai
taine ede pade, ieda Maalat. Taine toa ne
ei Ismael inat taine ga Nebaiot iliu. Taine
pau toa ne itlan Iso iadadaoa toa rua oa.

Iakop ianun

10 Be Iakop itnan Berseba ta inasi edap
ga ila ngan tuanga Aran.
11 Iuot ngan tibur ede ta idio ieno toa
eoa, ngansa ado idil. Ibada pat ede iman
aea nakulnga ta idol ilabora ga idae ngan
ta idio ieno toa eoa.
12 *Ngan ianun igera tete mamarae ede
idae ga ila buburiai ga isulug tung tanoeai.

* **27:40:** OM 36.8, 2Kin 8.20 * **28:4:** OM 17.4-8 * **28:12:** Ins 1.51

Be gid anggelo ton Deo tilalala ga tidae ga tilalala ga tisulug ngan.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Iakop igera tete mamarae idae ga ila buburiai.

13 *Ta Iakop igera MARON imadid gadae
ngan ta ikeo, "Gau MARON, Deo ton tibum
Abraam ga tamam Aisak. Gau ga napan
tano toa eao eno ngan ne ga iman eao am
ga lem gergeu ga tibutibum ad.
14 *Lem gergeu ga tibutibum ga tiuot
busa mambe riringa tano aea. Gid ga
tisarung ad tano aea but ngan tibur toa
ngada ne, ngan ado ele parangai ga ado ele
dilngai, ga not ga saut pade. Be kadonga
kemi toa nakado ngan eao ga tibutibum,
eine ga iparangrang gid lum ga lum toa
ngada ne tanoeai.
15 Be ega, gau ga namado toman ngan
eao ga matag ikikisi go ngan lem lalalanga
toa ngada ne. Ta gau ga nabada go ga
luago mulian ngan tano toa ne. Be gau
ga natnan eao mao ga irangrang ngan
nakado danga toa ngada ne iuot pago
mambe naposa tautaunga pago ngan."
16 Io, Iakop ieno ga idae ta ikeo bedane,
"Made bong naoatai mao mambe MARON
imamado ngan tibur toa ne. Be tautaunga
ei ta imamado!"
17 Iakop imataud ta ikeo, "Tibur ne
ikado ga namataud kapei tau. Eine luma
ton Deo. Be eine bubur aea atama."
18 Io, gaisala rumaruma ngan ado sae,
Iakop idae ta ibada aea nakulnga pat toa
oa ta ipagun ga iman kilala ta itok bude*
ga idae pat ipaoeai.
19 Ta iuato tibur toa oa ieda Betel†.
Mugaeai gid panua tiuatoato tuanga ga
boloma oa ieda Lus.
20 Ta Iakop iposa tautaunga pan Deo ta
ikeo, "Oangga Deo imamado toman ngan
gau ga imata kikisi gau ngan leg lalalanga
toa ne, ga ipanpan ag annga ga ag barikia
papau,
21 ta oangga naluagau kemi tamag ele
lumaeai, tota MARON ga iuot ag Deo.
22 Be pat toa napagun ne ga iman Deo
ele luma. Ta danga toa ngada ne ibabada
pagau, eine ga napota ga iuot suknga
sangaul, ta natenai suknga ede ga ila pan."

29

Iakop iuot ngan tuanga ton Laban

1 Iakop ilalala ga ila ta iuot ngan tano
togid panua ado ele parangai ad.
2 Toa eoa ila ngan dubu ede ta igera
eau aea baba. Be sipsip ipu tol timamado
boloma ngan, ngansa somisomi tamata-
mad tieded eau ngan baba toa oa ta tipaun
gid. Be pat kapitnami ede ipakala eau aea
baba.

* **28:13:** OM 13.14-15 * **28:14:** OM 12.3, 22.18 * **28:18:** Kadonga ngan toknga bude ga idae ngan pat toa oa ipasolan mambe ei itenai ei mulian ga ila pan Deo, ta Deo ele ul ienono toa eoa. † **28:19:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Betel ipu eine Deo ele luma.*

3 Somisomi oangga gid sipsip toa ngada
oa tiluplup ga kus, eine gid panua timari-
ala ngan sipsip tipul pat toa oa ngan eau
aea baba ta tipaun gid sipsip. Ga kus ta
tipatabul mulian pat ga ipakala baba iaoa.
4 Ta Iakop ibeta gid panua toa timariala
ngan sipsip oa bedane, “Leg panua, gimi
sida ami?”
Ta tikeo, “Gai lemai tuanga Aran.”
5 Ta ibeta gid, “Gimi aoatai ngan Laban,
Naor itub pade?”
Ta tikeo, “Be. Gai aoatai ngan ei.”
6 Ta Iakop ibeta gid, “Laban imamado
kemi na?”
Ta tikeo, “Be. Ei imamado kemi. Ega,
inat taine Resel ta inam toman ngan gid
sipsip.”
7 Ta Iakop ikeo, “Ega, ado gadae maitne.
Be ado imata toaine eine kemi ngan palu-
plupnga gid sipsip mao. Ikamado ga
apaun gid sipsip manmanae mao? Toa
bedaoa ta tiluagid ga tila ta tian ad purup.”
8 Ta tikeo, “Gai arangrang ngan akado
toa bedaoa mao. Manta gid sipsip toa
ngada ne tiluplup ga kus ta apul pat
ipakala eau aea baba ta apaun gid sipsip.”
9 Iakop iposaposa toman ngan gid
maitne, be Resel inama iuot toman ngan
itama ele sipsip, ngansa ele naurata ngan
imariala ngan gid.
10 Iakop igera Resel toman ngan iua
Laban ele sipsip ipu, ta ila ipul pat kapei
baba iaoai ta ipaun iua Laban ele sipsip.
11 Ta Iakop ibusum Resel ipapa ta itang.
12 Ta Iakop ipalongo Resel mambe ei
gergeu ton Rebeka, itama iliu. Ta Resel
ilado ga ila ipalongo itama.
13 Laban ilongo mambe gergeu ton iliu
inama iuot, tota ilado ga ila iluku ei ta
ibusum ipapa. Ga kus ta ibada ei ga ila
lumaeai. Ta Iakop ininipu pan Laban
ngan danga toa ngada oa iuot ngan ei.
14 Ta Laban ikeo pan bedane, “Tau-
taunga, gitarua taot ngan sing kelede.”

Iakop ikado Laban ele naurata

Iakop imamado taiko dodol ede toman
ngan Laban.
15 Ga kus ta Laban ikeo pan Iakop be-
dane, “Tautaunga eao gau sobog, be gau
tinig ngan eao boko pagau sapaean mao.
Be keo pagau, eao kim am olnga pida?”
16 Be Laban ele gergeu taine rua.
Lautabe ieda Lea, be atange ieda Resel.
17 Lea imata kemi tau mao, be Resel ei
taine namelapau ga imata kemi tau.
18 Iakop ikim tau Resel ta ikeo pan Laban
bedane, “Gau ga naboko rai lima ga rua
pago, ta eao longean natum taine Resel ga
iman adaoag.”
19 Ta Laban ikeo, “Oangga eaba eta pade
iuai ei, eine kemi tau mao. Be kemi ngan
nabada ei ga ila pago. Eao dio pagau.”
20 Tota Iakop iboko rai lima ga rua ngan
badanga Resel ga iman iadaoa. Be Iakop
iuangga rai toa lima ga rua oa, eine danga
eta mao, mambe ado pidaede, ngansa ilolo
ikim Resel kapei tau.
21 Rai lima ga rua kus ta Iakop ikeo pan
Laban bedane, “Gau ag rai lima ga rua
kus na. Bada natum taine ga inam ta
irangrang ngan naeno toman ngan ei.”
22 Tota Laban ikado eaneannga kapei
oainga aea ta ibaba gid panua toa ngada
oa tuangai ad ga tinam.
23 Be ngan bong toaiua, ibada inat taine
Lea ga ila pan Iakop, ta ieno toman ngan
ei.
24 Ta Laban ipan Lea ele taine
paeaeanga ede ieda Silpa.
25 Io, gaisala ngan ado sae, Iakop itograi
ngan geranga taine toa ieno toman ngan
ei. Eine Resel mao, be Lea! Tota Iakop
ila ikeo pan Laban bedane, “Eao kamado
kado kadonga toaine ngan gau? Gau
nakado lem naurata ngan oainga Resel.
Eao kamado pakaka gau?”

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
“Eao kamado pakaka gau?”

26 Be Laban ikeo, “Gai tuanga toa ne
lemai nasinga ga bedane: Manta taine
lautabe iuai mugaeai, ga kus ta atange
iuai.
27 Eao sanga bong lima ga rua irangrang
ngan eaneannga oainga aea ne kus. Ta
gai ga alongean natumai taine ede pade
iuai go pade. Be eao ga kado leg naurata
irangrang ngan rai lima ga rua pade.”
28 Io, Iakop ikado toa bedaoa. Eanean-
nga oainga aea kus ta Laban ibada Resel
pade ga ila pan Iakop ta iman iadaoa.
29 Ta Laban ipan Resel ele taine
paeaeanga pade ieda Bila.
30 Ta Iakop ieno toman ngan Resel pade
ga ikim ei kapei tau. Be ikim Lea tau mao.
Tota Iakop iboko pan Laban irangrang
ngan rai lima ga rua pade.

Iakop ele gergeu edad

31 Idio ta MARON igera mambe Iakop
ikim Lea tau mao, ta ilua ei ga irangrang
ngan iapa. Be Resel irangrang ngan iapa
mao.
32 Lea iapa ta ipopo gergeu aranga. Ta
iuato ieda Ruben*, ngansa ikeo bedane,
“MARON igera ag kadonga kulupu na. Ta
labone adaoag ga ikim gau.”
33 Ga kus ta Lea iapa pade ta ipopo
gergeu aranga. Ta ikeo, “MARON ibada
gergeu aranga ede pade pagau, ngansa
ilongo mambe Iakop ikim gau mao.” Tota
iuato ieda Simeon†.
34 Idio ta Lea iapa pade ta ipopo gergeu
aranga. Ta ikeo, “Labone ga muriai ga ila,
adaoag ga isolasola gau, ngansa napopo
ele gergeu arangaranga tol.” Ta iuato ieda
Livai‡.
35 Idio ta Lea iapa pade ta ipopo gergeu
aranga pade. Ta ikeo, “Labone gau ga
nasoa MARON ieda ga idae.” Ta iuato ieda
Iuda§. Idio ta Lea iapa pade mao.

30

1 Idio ta Resel igera mambe ei ipopo
Iakop ele gergeu eta mao, ta ilolo paeamao
ngan itar kapei Lea. Ta ikeo pan Iakop
bedane, “Eao kado ta napopo gergeu eta!
Oangga mao, gau ga namate.”
2 Be Iakop ilolo bake ta ikeo pan Re-
sel bedane, “Eao oangga gau Deo ta
narangrang ngan nabada gergeu pago na?
Eine mao, be Deo ipakala eao ta apam
mao.”
3 Ta Resel ikeo bedane, “Ega, eao bada
leg taine paeaeanga ne, Bila. Eao eno
toman ngan ei ta ei ga ipopo leg gergeu
etangada. Toa bedaoa ta gau pade ga naot
gid gergeu tnad.”
4 Tota Resel ibada ele taine paeaeanga
Bila ga ila pan Iakop mambe iadaoa. Ta
Iakop ieno toman ngan ei,
5 ta iapa ta ipopo Iakop ele gergeu
aranga.
6 Ta Resel ikeo bedane, “Deo igera leg
kadonga, ta ikeo ga gau tutui. Ta ilongo leg
raring ta ibada gergeu aranga ede pagau.”
Tota iuato ieda Dan*.
7 Idio ta Resel ele paeaeanga Bila iapa
pade ta ipopo gergeu aranga ede pade ton
Iakop.
8 Ta Resel ikeo, “Salisalinga ne kapei tau,
be naeasal tadig kapei.” Ta iuato ieda
Naptali†.
9 Idio ta Lea igera mambe iapa pade
mao, ta ibada ele taine paeaeanga Silpa ga
ila pan Iakop ta iuot mambe iadaoa.
10 Idio ta Lea ele taine paeaeanga Silpa
ipopo Iakop ele gergeu aranga ede.
11 Ta Lea ikeo, “Danga kemi tau iuot
pagau.” Ta iuato ieda Gat‡.
12 Idio ta Silpa ipopo gergeu aranga ede
pade ton Iakop.
13 Ta Lea ikeo, “Gau tinig igelgel kapei
tau. Gid taine ga tikeo bedane ngan gau,

* **29:32:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Ruben itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Ei igera lolog ikulupu. Be edaeda toa ne ipu eine Gera, gergeu ne aranga.* † **29:33:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Simeon eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Ei ilongo gau.* ‡ **29:34:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Livai itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Isolasola gau.* § **29:35:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iuda itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Tasoa ieda.* * **30:6:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Dan ipu bedane: Ei ikeo ga gau tutui.* † **30:8:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Naptali ipu eine gau leg salisalinga.* ‡ **30:11:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Gat eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: danga kemi tau.* § **30:13:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Aser ipu eine Itin igelgel.*

‘Ei taine tingelgel aea.’ ” Ta iuato ieda Aser§.

14 Idio ta wit aea laoe iuot, ta Ruben ila tiburiai ta iuot ngan manderek itautau** ta ibada ga ila pan itna Lea. Ta Resel ikeo pan Lea bedane, “Natum ele manderek itautau toa na, irangrang ngan eao pan etangada ga iman ag?”

15 Be Lea ikeo pan bedane, “Eao paeaoa adaoag na. Be eao oangga kadonga toa ne danga sapaean? Ta eao keo ga bada natug ele manderek itautau pade?”

Ta Resel ikeo, “Goibe, oangga eao bada ele manderek itautau ga inam pagau, bong labone Iakop ga ieno toman ngan eao.”

16 Io, ngan lailai toaiua Iakop iluai mulian dadangai ga inam, be Lea iuot pan edapeai ta ikeo pan bedane, “Eao manta eno toman ngan gau bong labone, ngansa naol go ngan natug ele manderek itautau.” Ta ieno toman ngan ei ngan bong toaiua.

17 Idio ta Deo ilongo Lea ele raring, ta iapa pade ta ipopo Iakop ele gergeu aranga lima aea.

18 Ta Lea ikeo, “Deo ilasu gau ngansa nabada leg taine paeaeanga ga ila pan adaoag.” Ta iuato ieda Isakar††.

19 Idio ta Lea iapa pade ta ipopo Iakop ele gergeu aranga lima ga ede aea.

20 Ta Lea ikeo, “Deo ipan tenainga kemi ede pagau. Labone ga muriai ga ila, adaoag ga ilolon ngan gau ngansa napopo ele gergeu arangaranga lima ga ede.” Ta iuato gergeu toa ieda Sebulun‡‡.

21 Idio ga muriai ta Lea ipopo gergeu taine ede ta iuato ieda Daina.

22 Idio ta Deo imata nanan Resel ta ilongo ele raring ta ikado ga Resel irangrang ngan ipopo gergeu.

23 Resel iapa ta ipopo gergeu aranga. Ta ikeo, “Deo ikado ga ag maeamaea ne kus.

24 Ta gau nakim Maron ibada gergeu aranga ede pade pagau.” Ta iuato ieda Iosep§§.

Iakop ele sipsip ga meme tiuot busa

25 Resel ipopo Iosep ga kus ta Iakop ikeo pan Laban bedane, “Eao longean gau ta naluagau mulian ag tuanga ipuiai.

26 Longean adadaoag ga leg gergeu tinam toman ngan gau, ngansa nakado naurata kapei pago ngan olnga gid. Eao oatai, gau nakado lem naurata toa ngada ne kemikemi mon.”

27 Be Laban ikeo pan bedane, “Oangga lolom marum ngan gau, eao tnan gau padam. Ngan leg borou, naot ngan posanga ta naoatai mambe Maron ikado kemi ngan gau ngansa eao mamado toman ngan gau.”

28 Ta Laban ikeo pade bedane, “Keo tutui pagau ngan am olnga pida. Eine ga naol go toa bedaoa.”

29 Ta Iakop ikeo, “Eao oatai ngan leg naurata toa ngada ne nakakado. Ta eao oatai pade mambe gau namariala kemi tau ngan lem sipsip ga meme ta tiuot busa.

30 Mugaeai lem sipsip ga meme pidaede mon. Be gau namamado toman ngan eao, ta labone tiuot busa, ngansa Maron ilua gau ngan leg naurata toa ngada ne, ta ikado kemi ngan eao. Be irangrang ngan nalualua gau leg luma lolo ngeda?”

31 Ta Laban ibeta Iakop bedane, “Gau ga nabada saoa pago iman am olnga?”

Ta Iakop ikeo, “Gau tinig ngan eao bada danga eta pagau mao. Be oangga eao longo lingeg ngan danga ga oaine, eine ga namariala ngan gid lem sipsip ga meme pade. Leg posanga ga bedane:

32 Labone gau ga nala nagera kemi gid lem sipsip ga meme, ta nabada gid sipsip ga meme toa ngada oa tinid kiripes ga gid sipsip gereirei toa ngada oa tinid asaso. Gau ga nabada gid ga iman ag olnga.

33 Ta muriai, oangga eao kim, eao ga gera gid sipsip ga meme toa nabada ga iman ag olnga, ta eao oatai, gau nanasi tutui leg posanga toa ne, mao napakaka.

** **30:14:** *Manderek eine gilgilnga ede pagita aea mao. Edaeda toa ne inam ngan posanga Inglis, be ngan Ibru tiuato dudaim. Ngan ado toaiua, gid taine tiadi oangga tian, eine ga ilua gid ta apad.* †† **30:18:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Isakar itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: lasunga.* ‡‡ **30:20:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Sebulun eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Ilolon.* §§ **30:24:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iosep ipu eine Gau nakim ibada ede pade pagau.*

Ta oangga eao gera gid masilau mud to-
gau, be gera meme eta itin kiripes mao, ga
oangga eao gera sipsip kakaueta toa itin
asaso mao imamado rabu ngan gid, eine
eao oatai, gau nalub."

34 Ta Laban ikeo, "Eine kemi. Takado
mambe eao keo."
35 Tota ngan ado toaiua, Laban ilelean
gid meme arangaranga ga taine toa ngada
oa tinid kiripes, ga gid sipsip gereirei
toa ngada oa tinid asaso, ta idol gid ga
tidae ele gergeu arangaranga bagedeai, ta
timariala ngan.
36 Ta asingada Laban tilalala ga tila ga
irangrang ngan ado tol, ta tidio toa eoa.
Be Iakop idio imariala ngan gid sipsip ga
meme padengada ton Laban.

37 Be Iakop ibada abei salke ga poplar ga
plen*** ibogaboga papau, ta isoi itin kukul
idanga edengada ta aea bodbode iuot.
38 Ta ipagun gid abei ibogaboga toa oa
gadudunga ngan gid sipsip ga meme ad
golomada ununnga aea. Toa bedaoa ta
oangga gid meme tinam tiun, eine ga
tigera gid abei ibogaboga toa oa. Ei iuatai,
oangga gid meme led taiko saeaeanga aea
iuot ta tinam ngan unnga eau,
39 eine gid meme arangaranga ga ti-
saeaea gid meme taine boloma ngan gid
abei ibogaboga toa oa. Ta muriai gid
meme taine tipopo gid meme kiripes mon.
40 Ta Iakop ilongean gid sipsip ton Laban
tisaeaea gid sipsip taine boloma ngan gid
meme gereirei tinid kiripes. Ta ngan
kadonga toaine, Iakop ibada gid sipsip ga
meme ei ton, be ipaluplup gid toman ngan
Laban ele sipsip ga meme mao.
41 Ta somisomi oangga gid sipsip
taine toa urad kapei tiuangga gid sipsip
arangaranga tisaeaea gid, eine Iakop ga
ipagun gid abei ibogaboga toa oa ga
idudunga ngan sipsip ad golomada eau
aea. Ta gid sipsip ga tigera gid abei
ibogaboga, ta tisaeaea boloma ngan.
42 Be oangga gid sipsip ga meme taine
urad mao, eine Iakop ga idol gid abei
ibogaboga mao. Toa bedaoa ta gid sipsip
ga meme toa urad mao, timan Laban ele,
be gid sipsip ga meme toa urad kapei
timan Iakop ele.
43 Ngan kadonga toa bedaoa, Iakop ele
danga sisid iuot busa tau. Ei ele sip-
sip ga meme busa, ga ele paeaeanga
arangaranga ga taine busa, ga ele kamel
ga donki busa pade.

31

Iakop iaoa ngan Laban

1 Idio ta Iakop ilongo sal mambe Laban
ele gergeu arangaranga tiposa pol ngan
gid bedane, "Iakop ibada danga toa ngada
ne ton tamada, ta ngan kadonga toaine ele
danga sisid iuot busa tau."
2 Ta Iakop igera mambe mugaeai Laban
itin igelgel ngan ei, be labone mao.

3 Idio ta MARON ikeo pan Iakop bedane,
"Eao luago mulian ta la ngan tuanga ton
tamam ga sobosobom. Ta gau ga namado
toman ngan eao."

4 Io, Iakop ipaoen posanga ga ila pan
Resel ga Lea ngan tila tigera ei ngan tibur
toa ele sipsip ga meme timamado ngan.
5 Ta ikeo pagisirua bedane, "Gau nagera
mambe tamami itin igelgel ngan gau
mambe mugaeai ne mao. Be Deo ton
tamag imamado toman ngan gau.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
"Gau nagera mambe tamami itin igelgel ngan gau mambe mugaeai ne mao."

*** **30:37:** Abei *poplar ga plen eine gid abei pagita aea mao. Ngan Ibru, edad libne ga armon. Iuto toa gadudunga oa bodbode.*

6 Gimirua aoatai, gau nabokoboko
matua tau pan tamami.
7 Be tamami ipakaka gau ta isogesoge ag
olnga pabusa tau. Be Deo ipakala ei, ta
ipaeabu ngan gau mao.
8 Mugaeai ikeo ga gid meme kiripes
timan ag olnga, be gid meme tipopo
kiripes mon. Idio ga muriai ta ikeo ga gid
tinid sirisiri timan ag olnga, be gid meme
tipopo sirisiri mon.
9 Toa bedaoa ta Deo ibada masilau mud
toa ngada ne ton tamami ta ipan ga iman
leg.

10 "Ngan gid meme led taiko saeaeanga
aea, gau anunug ta nagera gid meme
arangaranga tinid kiripes mon tisaeaea
gid meme taine.
11 Ta anggelo ton Deo ikeo pagau ngan
anunug bedane, 'Iakop.' Ta nakeo, 'Gau ta
eko.'
12 Ta ikeo, 'Matam idae ta gera mambe
gid meme arangaranga kiripes mon ti-
saeaea gid meme taine. Gau nakado ga
iuot bedane, ngansa nagera kadonga toa
Laban ikakado ngan eao.
13 *Gau Deo toa mugaeai naot pago ngan
tibur Betel. Ngan tibur toa oa eao pagun
pat ede iman kilala ta tok bude ga idae
ngan. Toa eoa eao kado posanga tau-
taunga ede pagau. Be toa patautene dae
ta bada lem gergeu ga danga sisid ta tnan
tibur toa ne, ta luago mulian am tuanga
ipuiai.' "

14 Io, Resel ga Lea tikoli ele posanga be-
dane, "Muriai ngan tamamai ele matenga,
aea tano ga ele danga etangada ienono
ngan tipota ga inam pagairua ne mao.
15 Ei ikado mambe gairua aot iaoa ede
pade. Ibada gairua amai olnga, ta ianean
ngan ga kus.
16 Tamamai ele danga toa ngada ne, tota
Deo ibada pago ta iman gaingada gergeu
lemai. Tota kemi ngan eao kado mambe
Deo ikeo pago ngan."

17 Io, Iakop idae ta idol gid iadadaoa ga
ele gergeu ga tidae ngan gid kamel,
18 ta isula gid meme ga sipsip ipu tila
timuga ngan ei toman ngan ele danga
sisid toa ngada oa ibada ngan tibur Padan-
Aram. Ta titnan tibur toa oa ta tilalala ga
tinasi edap ila ngan itama Aisak ele tuanga
ngan tibur Kenan.
19 Matad boloma ngan led lalalanga, be
Laban ila ngan ketnga gid sipsip launid.
Ta Resel ilub itama aea deo ad namer.
20 Be Iakop ipakaka Laban, ngansa ipa-
longo ei ngan ele eaoanga mao.
21 Tota Iakop iaoa toman ngan ele danga
sisid toa ngada oa, ta tiuore ngan eau
kapei Iupretis ta tingata gid bereo ngan
tibur Gileat.

Laban ilado ga inasi Iakop

22 Be ngan ado tol aea gid panua tipa-
longo Laban ngan Iakop iaoa ga ila.
23 Tota Laban ibada isobosobo ta tilado
ga tinasi Iakop irangrang ngan ado lima ga
rua. Ta tiuot pagid ngan tibur Gileat aea
bereo.
24 Be ngan bong toaiua Deo iuot pan
Laban toa eaba Aram aea, ngan ianun ta
ikeo, "Eao gabit kemi. Kado posanga eta
ngan dadanga Iakop ilolo mao ga posanga
eta paeamao pan mao pade."

25 Io, Iakop irau ele saupu ngan tibur
Gileat aea bereo ede, be Laban iuot pan.
Ta Laban ga isobosobo tirau saupu toa eoa
pade.
26 Ta Laban ikeo pan Iakop bedane,
"Eao kamado pakaka gau ta paeaoa leg
gergeu taine mambe panua paraunga ad
tikakado?
27 Eao kamado eaoa mumulnga, be pa-
longo gau mao? Be oangga eao palongo
gau, eine ga nakeo pagid sobosobog ta
tikado baunga etangada ngan abam ga
arp, ta gai akado tingelgel be atal go ga la.
28 Be mao. Eao longean gau ta nabusum
tibutibug ga leg gergeu taine papad mao,
ta natal gid kemi ga tila mao. Eao lem
kadonga ne buobuonga tau.
29 Gau narangrang ngan nakado paea-
mao ngan gimi, be made bong Deo ton
tamami ikeo pagau bedane, 'Eao gabit
kemi. Kado posanga eta ngan dadanga
Iakop ilolo mao ga posanga eta paeamao
pan mao pade.'

* **31:13:** OM 28.18-22

30 Gau naoatai, eao kim tau ngan luago
mulian am tuanga ipuiai ta tnan gau. Be
eao kamado lub ag deo ad namer?”
31 Ta Iakop ikoli Laban ele posanga
bedane, “Naeaoa mumulnga ngansa na-
mataud. Ngan kado ta eao parau pagau ta
bada mulian lem gergeu taine.
32 Be oangga eao ot ngan eaba eta ngan
gai ilub am deo ad namer, goibe rau ei ga
imate. Rabu ngan sobosoboda matad, eao
nam ta sare kemi danga toa ngada ne. Ta
oangga gera danga eta eao togo, tota bada
mulian.” Be Iakop iuatai mao mambe
Resel ilub itama aea deo ad namer.
33 Tota Laban idudunga Iakop ele palatai
ta isare ele danga sisid. Ga kus ta
idudunga Lea ele palatai ta isaresare
pade. Ta isaresare ngan palata togid taine
paeaeanga rua pade. Be igera aea deo ad
namer mao. Ei itnan Lea ele palata ga idio
ta ila ngan palata ton Resel.
34 Be Resel ibada gid deo ad namer ta
idol gid gadudunga ngan ele mul madonga
aea toa tidoldol kamel ipaoeai. Ta Resel
idio imado ngan. Io, Laban isaresare
danga toa ngada oa palata iloleai, be iuot
ngan gid namer toa oa mao.
35 Ta Resel ikeo pan itama, “Apa, daba
gau padam, be gau narangrang ngan na-
madid matameai mao, ngansa dibala togai
taine iuot ngan gau.” Tota Laban iloilo aea
deo ad namer ga mao.
36 Be Iakop ilolo bake ta idaba Laban
bedane, “Gau nakado saoa kadonga paea-
mao ngan eao? Leg idil isaoa paeamao ta
eao butatan gau?
37 Eao sare leg danga toa ngada ne ga
kus, be eao ot ngan saoa danga togo?
Oangga eao ot ngan lem danga eta, eao dol
rabu ngan sobosoboda matad. Ta gid ga
tigera ta tikeo ga sai ngan gitarua itutui.
38 “Gau namamado pago ag rai sangaul
rua na. Be lem sipsip ga meme tidio gau
bagegeai ta tipopo kemikemi mon. Be gau
naean lem sipsip aranga eta mao.
39 Oangga gid masilau saksak tirau lem
sipsip ede ga imate, gau nabada ipat ga
inama pago mao, be napakoli ngan sipsip
ede togau. Somisomi eao keo ga oangga
gid masilau saksak tibada lem sipsip bong
mao ado, manta napakoli sipsip toa isusu
oa.
40 Somisomi ado inono gau ga del bong
aea ipaeabu ngan gau. Be naeno eta kemi
mao.
41 Nabokoboko pago toa bedaoa iran-
grang ngan ag rai sangaul rua. Nakado
naurata irangrang ngan rai sangaul igegea
pange ngan badanga natum taine toa rua
ne, ta naboko pade ngan ag rai lima ga ede
ngan badanga sipsip ga meme edengada
ga iman leg. Be somisomi eao sogesoge
ngan ag olnga.
42 Be Deo ton tibug Abraam imamado
toman ngan gau. Ei Deo toa tamag Aisak
pade ilolon ngan. Be oangga imamado
toman ngan gau mao, eine eao ga sula gau
ta naluagau mulian sapaean. Be Deo igera
ag kadonga kulupulupu ga leg naurata
oanaoana, ta made bong idaba go.”

Iakop ga Laban tirau posanga ta lolod kelede

43 Ta Laban ikoli Iakop ele posanga be-
dane, “Gid taine toa rua ne eine gau leg
gergeu. Be led gergeu toa ne eine gau leg
gergeu pade. Be gid sipsip ga meme, gau
togau pade. Danga toa ngada ne eao gera,
eine gau togau. Be eine ga nakado mado
ngan gid leg gergeu taine toman ngan led
gergeu?
44 Nam ta gitarua tarau posanga ta
loloda kelede. Ta takado danga eta ngan
luanga gitarua ta matada nanan posanga
toa tarau ne.”
45 Tota Iakop ibada pat mamarae ede ta
ipagun ga iman kilala.
46 Ta Iakop ikeo pagid isobosobo ta tigou
gid patpat edengada ga inam ta tisuk gid.
Ga kus ta tian annga boloma ngan sukng a
toa oa.
47 Laban iuato sukng a toa oa ieda Iegar-
Saaduta, be Iakop iuato ieda Galet.*
48 Ta Laban ikeo, “Sukng a toaine iman
kilala ngan posanga toa gitarua tarau
labone.” Tota tiuato ieda Galet.
49 Be tiuato ieda ede pade Mispa†,
ngansa Laban ikeo bedane, “Labone ga

* **31:47:** Edaeda *Galet eine posanga Ibru, be edaeda Iegar-Saaduta eine posanga Aram. Edaeda toa rua ne ipu eine pat aea sukng a iman kilala.* † **31:49:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Mispa ipu eine luma mamarae gerageranga aea.*

muriai ga ila, gitarua taluplup ga tamado
mao, be MARON ga igeragera kemi leda
kadonga.
50 Be oangga eao kado paeamao ngan
gid leg gergeu taine, mao oangga oai taine
eta pade, io, manta matam nanan kemi
danga ga oaine: Oangga eaba eta igera
gitarua leda kadonga mao, Deo somisomi
igeragera leda kadonga."
51 Ta Laban ikeo pan Iakop pade bedane,
"Ega, eao gera pat mamarae napagun ga
pat aea suknga toa ienono rabu ngan gi-
tarua ne.
52 Pat aea suknga toman ngan pat ma-
marae toa ne timan kilala ngan posanga
toa gitarua tarau labone. Ta muriai, gau
ga narangrang ngan nalaputian kilala toa
ne ngan kadonga paraunga pago mao. Be
eao pade rangrang ngan laputian kilala
toa ne ngan kadonga paraunga pagau
mao.
53 Be oangga kadonga eta sat iuot rabu
ngan gitarua, eine Deo ga ikeo ga sai ngan
gitarua itutui. Ei Deo ton Abraam ga Naor
ga Deo togid tibutibud pade."
Tota Iakop iposa tautaunga ngan Deo
ieda. Ei Deo toa itama Aisak ilolon ngan.
54 Irau masilau ga iman ele tenainga ga
ila pan Deo ngan bereo toa oa, ta ibaba
isobosobo ta tian annga tenainga aea. Gid
tian ga kus ta ado idil, ta tieno toa eoa.
55 Be ado sae gaisala rumaruma Laban
ibusum itubtub ga ele gergeu taine papad
ta ikado posanga kemi ngan pamatuanga
gid. Ga kus ta itnan gid ta iluai mulian ele
tuangai.

32

Iakop ilolo ede ga ede ngan geranga Iso

1 Idio ta Iakop pade itnan tibur toa oa ta
ilalala ga ila. Be edapeai gid anggelo ton
Deo tiuot pan.
2 Iakop igera gid ta ikeo, "Tibur ne Deo
ele saupu!" Ta iuato tibur toa oa ieda
Maanaim*.
3 Idio ta Iakop isula gid panua ato ad
idanga ede ta timuga ngan ei ga tila pan
itar kapei Iso ngan tibur kapei Seir. (Tibur
toa oa ieda ede pade Idom.)
4 Be Iakop irenren pagid bedane, "Gimi
ga akeo pan ag maron Iso ga bedane, 'Lem
paeaeanga Iakop ikeo ga bedane: Gau
namamado mole pan Laban, ta labone
naoangga naluagau mulian.
5 Gau leg bulmakao ga donki ga sipsip
ga meme ga paeaeanga arangaranga ga
taine. Gau naeabalan posanga toaine
ga ila pago, ngansa nakim lolom marum
ngan gau.' "
6 Idio ta gid panua ato ad toa oa tiluagid
mulian ta tikeo pan Iakop bedane, "Gai ala
pan tadim kapei Iso, ta patautene iuangga
inama iuot pago edapeai. Be arangaranga
buno pange tinam toman ngan ei."
7 Iakop ilongo posanga toa oa ta imataud
kapei ga ilolo ede ga ede. Tota ipota ele
panua ga sipsip ga meme ga bulmakao ga
kamel ta tiuot iaoa rua.
8 Ikeo bedane, "Oangga Iso inama ikado
paraunga pagid iaoa ede, eine iaoa ede
pade ga tiaoa."
9 Ta Iakop iraring bedane, "O Deo ton
tibug Abraam ga tamag Aisak, eao MARON
toa mugaeai keo pagau ngan naluagau
mulian ag tuanga ipuiai pagid sobosobog,
ta eao posa tautaunga ngan kado kemi
pagau.
10 Gau eao lem paeaeanga. Gau mambe
eaba ieda mao, be ikamado ga lolom isat
ngan gau somisomi ta kado kadonga mata
tutui aea pagau? Mugaeai naore ngan
eau Iordan ta nanam namado pan Laban.
Be ngan ado toaiua, gau leg danga eta
mao. Nakisi toto lalalanga aea kekelen. Be
labone naluagau mulian toman ngan gid
panua iaoa toa rua ne.
11 Gau nabeta eao, lua gau ta bada
gau mulian pan tadig kapei Iso ibageai.
Ngansa namataud. Ngan kado ta ikado
paraunga pagau ta ipamukuru gai toman
ngan gid gergeu ga tnatnad.
12 *Be eao kado posanga tautaunga pa-
gau bedane, 'Gau ga nakado kemi tau
ngan eao ta nakado ga lem gergeu ga
tibutibum tiuot busa mambe riringa lab
aea, ta irangrang ngan eaba eta iuade gid
mao.' "

* **32:2:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Maanaim ipu eine saupu rua.*
* **32:12:** OM 22.17

13 Tota Iakop ieno ngan bong toaiua. Be
ei isio gid masilau mud idanga ede ga
timan ele tenainga ila pan itar kapei Iso.
14 Ei isio gid masilau mud ga tiuot be-
dane: meme taine buno rua, ga meme
arangaranga sangaul rua, ga sipsip taine
buno rua, ga sipsip arangaranga sangaul
rua,
15 ga kamel taine sangaul tol toman
ngan led gergeu, ga bulmakao taine san-
gaul pange, ga bulmakao arangaranga
sangaul ede, ga donki taine sangaul rua,
ga donki arangaranga sangaul.
16 Ei idol gid paeaeanga kelede kelede
ta timariala ngan gid masilau ipu kelede
kelede. Ta ikeo pagid bedane, "Gimi
ala amuga ngan gau, be gid masilau
ipu kelede kelede irangrang ngan tilalala
boloma boloma mao."
17 Ta Iakop ikeo pan paeaeanga toa
imuga oa bedane, "Oangga tadig kapei Iso
iuot pagimi edapeai ta ibeta gimi, 'Gimi
paeaeanga ton sai? Be ala sida? Be gid
masilau ipu toa ne ton sai?'
18 tota gimi ga akoli posanga pan be-
dane, 'Danga toa ngada ne ton lem
paeaeanga Iakop. Be ilongean gid ga
timan tenainga ga ila pan aea maron Iso.
Be ega, Iakop ta ilalala muriai ngan gai.' "
19 Ta Iakop ikado posanga lalaede pagid
paeaeanga toa ngada oa tinasi paeaeanga
toa imuga oa. Tilalala ga timuga ngan gid
masilau ipu ga ipu, be ikeo pagid bedane,
"Oangga gimi aot pan Iso, manta akado
posanga lalaede pan.
20 Ta gimi ga akeo pade bedane, 'Ega,
lem paeaeanga Iakop ta inasnasi gai ga
inam.' " Iakop ikado bedaoa ngansa ikeo
iloleai bedane, "Gau ga napatarui tadig
kapei ilolo ngan gid tenainga toa imuga
ngan gau ne. Ta muriai oangga igera gau,
eine ga ilolo kemi pagau."
21 Tota Iakop ele tenainga ila imuga
ngan ei, be ei kekelen idio saupuiai ngan
bong toaiua.

Iakop iparau pan Deo

22 Ngan bong toaiua Iakop idae ta ibada
iadadaoa rua ga ele taine paeaeanga rua
ga ele gergeu sangaul ga igegea ede, ta
tiuore ngan eau kakauede ieda Iabok.
23 Ital gid ga tiuore ga kus, ta iluai mu-
lian ta ikeo pagid ele paeaeanga ta tibada
ele danga sisid toa ngada oa ta tiuore pade.
24 *Ei kekelen idio, be ngan bong toaiua
eaba ede inam, ta gisirua tipaparau ga
irangrang ngan gaisala.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Eaba ede inam ta gisirua tipaparau ga irangrang ngan gaisala.

25 Gisirua tipaparau ga ila, be eaba
toa oa igera mambe irangrang ngan iasal
Iakop mao. Tota irau Iakop ise kasanga ta
iae ituatua iseki.
26 Ga kus ta eaba toa oa ikeo, "Teta pade
gaga itakai. Longean gau ta nala."
Be Iakop ikeo, "Eao kado posanga kemi
ngan pamatuanga gau bua. Ga kus ta
nalongean eao ta la."
27 Ta eaba toa oa ibeta ei, "Eao edam
sai?"
Ta ikeo, "Gau edag Iakop."
28 *Ta eaba toa oa ikeo, "Labone ga
muriai ga ila, gid panua ga tiuatoato edam
Iakop pade mao, be gid ga tiuato edam pau
Israel†. Ngansa eao parau pagid eababa ga
pan Deo ta easal gid."
29 *Ta Iakop ikeo, "Keo pagau ngan
edam sai."

* **32:24:** Hos 12.3-4 * **32:28:** OM 35.10 † **32:28:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Israel ipu eine Iparau pan Deo.*
* **32:29:** Het 13.17-18

Be eaba toa oa ikeo, “Eao kamado beta gau ngan edag?” Ta ikado posanga kemi ngan pamatuanga ei toa eoa.

30 Ta Iakop ikeo, “Gau nagera Deo imata, be namate mao.” Tota iuato tibur toa oa ieda Peniel‡.

31 Ado ipara ga idae ta Iakop iuore ngan eau ta itnan tibur Peniel, be isenggesengge ngansa iae ituatua iseki maitne.

32 Tota irangrang ngan labone pade, gid Israel tianean masilau ilislisia ise kasangai mao, ngansa eaba toa oa irau Iakop, ta ise kasanga ituatua iseki.

33

Iakop iuot pan Iso

1 Idio ta Iakop imata idae ta igera Iso inama toman ngan ele panua buno pange. Tota ipota gid gergeu rabu ngan Lea ga Resel ga gid taine paeaeanga toa rua oa.

2 Ta ikeo ga taine paeaeanga toa rua oa toman ngan led gergeu tila timuga. Ga kus ta Lea toman ngan ele gergeu tilalala ga tinasi gid. Be Resel ga Iosep tisomur ngan gid.

3 Be Iakop ila imuga ngan ele panua toa ngada oa. Io, ipaboloma itar kapei Iso ta ikor iae ga idol ilabora ga isulug tanoeai. Ikado toa bedaoa palima ga rua ga ila irangrang ngan iuot pan.

4 Be Iso ilado ga ila pan ta iluku ei ta idol ilabora ga idae ikepeai ta ibusum ipapa. Ta gisirua titang.

5 Ta Iso imata idae ta igera gid taine toman ngan led gergeu. Ta ibeta Iakop, “Sapadua toa gimingada?”

Ta Iakop ikeo, “Deo ikado kemi tau ngan gau, lem paeaeanga, ta ibada gid gergeu toa ne ga tinam pagau.”

6 Idio ta gid taine paeaeanga tinam toman ngan led gergeu ta tikor aed pan Iso ta tidol laborad ga isulug tanoeai.

7 Ga kus ta Lea toman ngan ele gergeu tinam ta tikor aed pade ta tidol laborad ga isulug tanoeai. Ta muriai ngan gid toa ngada oa, Iosep ga Resel tinam tikor aed pade ta tidol laborad ga isulug tanoeai.

8 Ta Iso ikeo, “Be gid masilau mud ipu toa tiuot pagau edapeai oa timan saoa aea?”

Ta Iakop ikeo, “Ag maron, eine timan leg tenainga ila pago ta lolom marum ngan gau.”

9 Ta Iso ikeo, “Ag kakau, leg danga sisid busa na. Kemi ngan lem danga sisid idio mulian pago.”

10 Be Iakop ikeo, “Mao, mao. Oangga eao lolom marum ngan gau, bada tenainga toa ne togau ga iman lem. Pataute nagera matam, eine mambe nagera Deo imata, ngansa lolom marum ngan gau toa bedaoa.

11 Eao manta bada leg tenainga toa nabada pago ne, ngansa Deo ikado kemi tau ngan gau, ta leg danga sisid imata karanga.” Io, Iakop iparpar tau ngan Iso ga irangrang ngan ilongo, ta ibada ele tenainga toa oa.

12 Idio ta Iso ikeo, “Io, gita tala. Ta gau ga napasolan go ngan edap.”

13 Be Iakop ikeo, “Ag maron, eao oatai, gid gergeu urad tau mao. Be lolog ede ga ede ngan gid sipsip ga bulmakao toman ngan led gergeu toa tidudud maitne. Manta namariala kemi ngan gid. Oangga nakado gid ga tilalala ado dodol kelede pade, eine gid sipsip toa ngada oa ga timate.

14 Tota ag maron, kemi ngan eao muga, be gau, lem paeaeanga, ga tem ga tem muriai ta nanasi lalalanga togid masilau ipu ga gid gergeu, ga irangrang ngan naot pago ngan tibur kapei Seir.”

15 Ta Iso ikeo, “Kemi ngan nalongean leg paeaeanga etangada ga tidio pago ngan badanga gimi ga anam.”

Be Iakop ikeo, “Eao oangga kado toa bedane ngan saoa? Eine kemi mao, be oangga lolom marum ngan gau, eine ikaranga.”

16 Tota ngan ado toaiua, Iso ilalala ga iluai mulian ngan tibur kapei Seir.

17 Be Iakop ila ngan tibur Sukot, ta ikado ele luma ta irau palata gereirei togid masilau. Tota iuato tibur toa oa ieda Sukot*.

‡ **32:30:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Peniel ipu eine Deo imata.*

* **33:17:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Sukot ipu eine palata gereirei.*

18 Ngan kadonga toa bedaoa Iakop itnan
tibur kapei Padan-Aram, ta iluai mulian
ngan tibur kapei Kenan, be ele lalalanga
iuot kemi. Ta irau saupu boloma ngan
tuanga Sekem.
19 *Ta tano idanga tede toa irau saupu
ngan, ei iuol pagid iaoa kelede ton Sekem
toa Amor inat. Tano toa oa aea olnga
irangrang mambe pat silva buno.
20 Toa eoa ipagun popou tenainga aea ta
iuato popou toa oa ieda El-Eloe-Israel†.

34

Sekem ikado kadonga paeamao ngan Daina

1 Idio ta Daina toa gergeu taine ton Iakop
ga Lea, ila ngan geranga gid taine toa
timamado ngan tibur toa oa.
2 Be eaba ede ieda Sekem imamado.
Ei gergeu ton tibur toa oa aea madidnga
kapei ieda Amor, eaba Ivi aea. Sekem
igera Daina ta iluku ei ta ieno toman ngan
ei ga ipamaeamaea ei.
3 Be ilolo ikim tau Daina, Iakop inat
taine, ta ikado posanga meles pan.
4 Tota Sekem ila ikeo pan itama Amor
bedane, “Apa, bada taine toaine ga inam
ta naoai ei.”
5 Idio ta Iakop ilongo posanga ngan ei
ikado kadonga paeamao toa oa ngan inat
taine, be ele gergeu arangaranga timariala
ngan gid sipsip ga meme tiburiai. Ta Iakop
iposa mao ga irangrang ngan tiluagid mu-
lian ga tinam lumaeai.
6 Be Sekem itama Amor ila pan Iakop ta
iposaposa toman ngan ei.
7 Be Iakop ele gergeu arangaranga tilu-
agid mulian tiburiai ga tinam tutui ngan
ado imata toa tilongo posanga toa oa. Gid
lolod bake tau ngansa kadonga toa Sekem
ikado ngan enonga toman ngan liud, eine
kadonga paeamao tau ngan gid Israel
matad, ta tikeo ga kadonga toa bedaoa
manta panua tikado mao.
8 Be Amor ikeo pagid, “Gau natug Sekem
ilolo ikim tau natum taine, tota nakeo ga
gimi alongean ei ta iuai ei.
9 Kemi ngan gitaingada taluplup ga
tamado. Alongean lemi gergeu taine ta
tiuaioai gai, ta gai pade ga alongean lemai
gergeu taine ta tiuaioai gimi.
10 Ta kemi ngan gimi amamado toman
ngan gai ngan tibur kapei toaine. Gimi ala
amado ngan tibur isaoa akim. Ta akado
lemi naurata pat aea ga aol tano idanga
teta togimi.”
11 Be Sekem pade ikeo pan Daina itama
ga iliuliu bedane, “Gau nakim lolomi
marum ngan gau, ta alongo ngan leg be-
tanga. Oangga bedaoa, saoa danga gimi
abeta gau ngan, eine ga nabada pagimi.
12 Oangga gimi adol taine toaine aea ol-
nga kapei ta akeo pagau ngan saoa gerebo
ga nabada pagimi, goibe eine ga naol. Be
gau lolog ikim kapei ngan taine toaine
iman adaoag.”
13 Be Iakop ele gergeu arangaranga
tikado posanga pakakanga pan Sekem ga
itama Amor, ngansa ei ikado kadonga
paeamao ngan liud.
14 Ta tikeo pagisirua bedane, “Eaba
sai toa ibada palunga mao, irangrang
ngan gai alongean ei ga iuai liumai mao.
Oangga bedaoa, eine ga maeamaea gai
kapei tau.
15 Edap kelede mon ienono ngan gai
alongo ngan lemi betanga: Manta apalu
lemi arangaranga toa ngada ne, ta tiuot
mambe gai.
16 Oangga akado toa bedaoa, eine gai
ga alongean lemai gergeu taine ta tiuaioai
gimi, ta gai pade ga aoaioai lemi gergeu
taine. Toa bedaoa ta gai ga amado toman
ngan gimi ta gitaingada taot alu kelede.
17 Be oangga gimi alongo ngan badanga
palunga mao, eine gai ga abada liumai ta
atnan gimi ga ala.”
18 Io, Amor ga inat Sekem tikim posanga
toaine.
19 Tota eaba iriau toa oa ikado aea gerei
mao, ngansa ilolo ikim Iakop inat taine
kapei tau. Be ei ieda kapei rabu ngan
itama isobosobo toa ngada oa.
20 Tota Amor ga inat Sekem tila ngan
tibur rourounga aea boloma ngan tuanga
toa oa aea atama iaoa, ta tikeo pagid
arangaranga tuangai ad bedane,

* **33:19:** Jos 24.32, Ins 4.5 † **33:20:** Ngan posanga Ibru, edaeda *El-Eloe-Israel ipu eine Deo eine Deo ton Israel.*

21 “Gid panua iaoa toaine gid panua kemikemi, tikeo ga timado kemi toman ngan gita. Ega, gita ada tano kapei. Kemi ngan talongean gid ta timado ngan leda tibur kapei ne ngan tibur isaoa tikim, ta tikado led naurata pat aea. Kemi ngan taoaioai led gergeu taine, ta gid pade ga tiuaioai leda gergeu taine.

22 Be tinid ngan timado toman ngan gita ga timan alu kelede toman ngan gita sapaean mao. Tiparpar ngan posanga kelede ga oaine: Tikeo ga gita arangaranga manta tabada palunga ta taot mambe gid.

23 Oangga takado bedane, eine led bulmakao ga masilau mud ga danga sisid toa ngada oa ga iman leda! Tota kemi ngan talongo led posanga ta timado pagita.”

24 Io, gid panua toa tirourou ngan tuanga toa oa aea atama iaoa, gid toa ngada oa lolod kelede ngan Amor ga Sekem led posanga, ta tipalu gid arangaranga toa ngada oa.

25 Ngan ado tol aea gid panua toa oa tinid ieiei maitne, be Iakop inat rua Simeon ga Livai toa Daina iliuliu, tibada led didi paraunga aea ta tidudunga ngan tuanga Sekem ta tiraurau gid arangaranga toa ngada oa ga timate. Be eaba eta irangrang ngan ipaidi gid mao.

26 Tirau Amor ga inat Sekem ngan didi ga kus ta tibada mulian Daina toa imamado Sekem ele lumaeai ta tila.

27 Ga kus ta Iakop ele gergeu arangaranga padengada tila Sekem pade ta tigera panua patid ienono, ta tilublub led danga sisid toa ngada oa. Kadonga toa oa iman kolinga ngan kadonga paeamao toa Sekem ikado ngan liud.

28 Ta tibada led sipsip ga bulmakao ga donki, ga danga sisid toa ienono tuangai ga gaot ngan tuanga.

29 Tipaeaoa adadaoad ga led gergeu pade ta tilublub led pat ga danga sisid ngan luma toa ngada oa.

30 Ga kus ta Iakop ikeo pan Simeon ga Livai bedane, “Gimi akado ga kadonga paeamao idae ngan gau. Gid panua Kenan ga Peres ngan tibur kapei toa ne ga tigera gau mambe eaba paeamao ede. Gau leg panua ne busa mao, ta oangga tiluplup ga tikado paraunga pagau, eine ga tipamukuru gaingada leg panua toa ngada ne.”

31 Be gisirua tikoli ele posanga bedane, “Ikamado? Eine kemi ngan talongean ei ta ikado ga liumai iuot mambe taine edap aea pade?”

35

Iakop iluai mulian Betel, ta Deo iposa kemi ngan pamatuanga ei

1 *Idio ta Deo ikeo pan Iakop bedane, “Eao dae ta la mado ngan tibur Betel ta kado popou tenainga aea ngan kadonga tenainga pagau. Gau Deo toa mugaeai naot pago ngan ado toaiua eao eaoa ngan tadim kapei Iso.”

2 Tota Iakop iposa pagid iadadaoa ga ele gergeu ga gid panua toa ngada oa timamado toman ngan ei, ta ikeo, “Atado gid deo ad namer tienono pagimi ga tiduaea. Manta anasi kadonga ngan sigiringa tinimi aea muk Deo imatai. Ta adol ami barikia papau.

3 Ga kus ta tatnan tuanga toa ne ta tala Betel. Toa eoa ga nakado popou tenainga aea ton Deo. Ei Deo toa ilongo gau ga ilua gau ngan ado toaiua danga kulupu iuot ngan gau. Be imamado toman ngan gau ngan leg lalalanga toa ngada ne.”

4 Tota tibada gid deo ad namer toa ngada oa ga ila pan Iakop ga tibada tangad aea pato pade ga ila pan. Ta Iakop idom gid abei ouk ede ibuloloeai, boloma ngan tuanga Sekem.

5 Ga kus ta tilalala ga tila, be Deo ikado ga gid panua toa ngada oa ngan gid tuanga boloma timataud gid gergeu arangaranga ton Iakop ta tibutatan gid mao.

6 Idio ta Iakop ga ele panua toa ngada oa tiuot ngan tuanga Lus ngan tibur kapei Kenan. Lus eine Betel ieda mugamuga.

7 Toa eoa ipagun popou tenainga aea ta iuato tibur toa oa ieda El-Betel* ngansa toa eoa Deo ipasolan ei mulian pan Iakop ngan ado toaiua iaoa ngan itar kapei.

* **35:1:** OM 28.11-17 * **35:7:** Edaeda *El-Betel ipu eine tibur Betel aea Deo.*

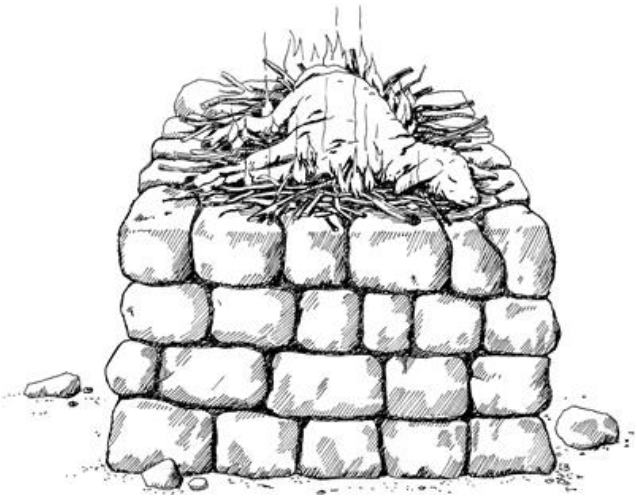

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Popou tenainga aea

8 Gid timamado ngan tibur toa oa, be Rebeka ele paeaeanga, taine kapei Debora toa imariala ngan ei oa, imate ta titaian ei abei ouk ede ibuloloeai, boloma ngan tuanga Betel. Ta tiuato abei toa oa ieda Alon-Bakut†.

9 Muriai ngan Iakop itnan tibur kapei Padan-Aram ga iluai mulian ngan tibur Kenan, Deo iuot pan pade ta ikado posanga kemi ngan pamatuanga ei.

10 *Ta Deo ikeo pan bedane, "Labone edam Iakop, be muriai ga ila, gid panua ga tiuatoato edam Iakop pade mao. Eine ga tiuato edam pau Israel." Toa bedaoa ta idol ieda pau Israel.

11 *Ta Deo ikeo pan pade bedane, "Gau Deo Matua Soke Tau. Eao manta papot gid gergeu busa. Ta muriai lem gergeu ga tibutibum tiuot alu busa. Edengada ngan gid ga tiuot mamaron kapeipei.

12 Tano toa napan ga iman Abraam ga Aisak ad mugaeai, eine ga napan ga iman eao am pade. Ta muriai ngan eao, eine ga napan ga iman lem gergeu ga tibutibum ad."

13 Deo iposa bedaoa pan ga kus ta itnan ei ga idio ta idae ga ila gadae.

14 *Idio ta Iakop ipagun pat mamarae ede ta iman kilala ngan tibur toa Deo iposaposa pan ngan. Ga kus ta itok oain ga bude oliv aea ga idae ngan pat toa oa ta iman tenainga ila pan Deo.

15 Ta Iakop iuato tibur toa Deo iposaposa pan ngan oa ieda Betel.

16 Idio ta titnan tibur Betel ta tilalala ga tila pade. Be tipaboloma tuanga Eprata, ta Resel inaman gergeu ituntun ei, be ieiei paeamao tau.

17 Inaman ieieinga kapei maitne, be taine papoponga aea ikeo pan bedane, "Eao mataud mao. Eine lem gergeu aranga ede pade."

18 Io, Resel iuangga imate, be idada mosonga pakelede ta iuato gergeu toa oa ieda Benoni. Be itama iuato ieda Benjamin.‡

19 Resel imate ga kus ta titaian ei edap isaleai, boloma ngan tuanga Eprata. (Eprata eine Betleem ieda mugamuga.)

20 Ta Iakop ipagun pat ede iman kilala ngan Resel aea denga. Ta labone pat toa oa ienono maitne.

21 Idio ta Israel ilalala ga ila pade ta itnan tuanga Migdal-Eder. Ta irau ele saupu pade.

22 *Israel imamado ngan tibur toa oa maitne, be Ruben ieno toman ngan Bila, itama ele taine paeaeanga. Be Israel ilongo posanga ngan kadonga toa oa iuot.

Iakop ele gergeu edad

Iakop ele gergeu arangaranga sangaul ga igegea rua.

23 Gid gergeu arangaranga toa Lea ipopo, eine Ruben toa Iakop ele gergeu lautabe,
ga Simeon ga Livai ga Iuda ga Isakar ga Sebulun.
24 Be gid gergeu arangaranga toa Resel ipopo, eine Iosep ga Benjamin.
25 Be gid gergeu arangaranga ton Resel ele taine paeaeanga Bila eine Dan ga Naptali.
26 Be gid gergeu arangaranga ton Lea ele taine paeaeanga Silpa eine Gat ga Aser.

† **35:8:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Alon-Bakut ipu eine abei tandanga aea.* * **35:10:** OM 32.28 * **35:11:** OM 17.4-8 * **35:14:** OM 28.18-19 ‡ **35:18:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Benoni ipu bedane: Gergeu toa napopo ei toman ngan ag ieieinga kapei. Be edaeda Benjamin ipu bedane: Gergeu oaine ga imado ngan bageg oatai.* * **35:22:** OM 49.4

Gid gergeu toa ne, Iakop imamado ngan tibur Padan-Aram, be iadadaoa tipopo gid.

Aisak imate

27 *Idio ta Iakop iluai mulian pan itama Aisak ngan tuanga ton Mamre, boloma ngan tuanga Kiriat-Arba. (Kiriat-Arba eine Ebron ieda mugamuga.) Tuanga toa oa, Abraam ga Aisak timamado ngan mugaeai.
28 Aisak aea rai toa ngada oa iuot buno ede sangalima sangaul tol (180).
29 Ei iuot eaba kapei tau ta imate ga ila ieno toman ngan itubtub. Ta inat rua Iso ga Iakop titaian ei.

36

Iso ele gergeu ga itubtub edad

1 Iso ieda ede pade Idom. Aea titnga ga bedane:

2 *Iso iuai gid taine Kenan ad. Ede eine Ada, gergeu taine ton Elon, eaba It aea. Ga ede pade eine Oolibama, gergeu taine ton Ana. Be Ana ei gergeu taine ton Sibeon, eaba Ivi aea.
3 *Ga pade, iuai Basemat, gergeu taine ton Ismael. Be Basemat ei Nebaiot iliu.
4 Ada ipopo Iso inat Elipas, be Basemat ipopo Ruel.
5 Be Oolibama ipopo Jeus ga Ialam ga Kora. Iso imamado ngan tibur Kenan, be iadadaoa tipopo gid gergeu toa ne.
6 Idio ga muriai ta Iso itnan itar kakau Iakop ta ila imado ngan tibur ede pade. Ei ibada iadadaoa ga ele gergeu arangaranga ga taine ga gid panua toa ngada oa timamado toman ngan ei, ga ele bulmakao ga masilau mud padengada, ga ele danga sisid toa ngada oa ibada ngan tibur Kenan, ta tila.
7 Iso itnan Iakop ngansa gisirua led danga sisid ga masilau mud tiuot busa tau, ta tano toa oa irangrang ngan gisirua tilup ga timado ngan mao.
8 Tota Iso ila imado ngan tibur aea bereo ngan tibur kapei Seir. (Iso ieda ede pade Idom.)
9 Iso eine gid panua Idom tibud. Gid Idom timamado ngan tibur aea bereo ngan tibur kapei Seir. Iso aea titnga ga bedane.

10 Iso ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Elipas toa gergeu ton Iso iadaoa Ada, ga Ruel toa gergeu ton Iso iadaoa Basemat.
11 Be Elipas ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Teman ga Omar ga Sepo ga Gatam ga Kenas.
12 Be Iso inat Elipas iuai taine paeaeanga ede ieda Timna. Ta Timna ipopo Amalek. Gid gergeu toa ne, gid Iso itubtub pan iadaoa Ada.
13 Be Ruel ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Naat ga Sera ga Sama ga Misa. Gid gergeu toa ne, gid Iso itubtub pan iadaoa Basemat.
14 Be Iso iadaoa Oolibama ipopo Jeus ga Ialam ga Kora.
Gid gergeu toa ne, tnad ei Oolibama, gergeu taine ton Ana. Be Ana ei gergeu taine ton Sibeon.

15 Iso itubtub edengada tiuot madidnga.

Iso inat lautabe Elipas ele gergeu toa muriai tiuot madidnga, edad ga bedane:
Teman ga Omar ga Sepo ga Kenas
16 ga Kora ga Gatam ga Amalek. Gid gergeu toa ne timado ngan tibur kapei Idom be tiuot madidnga. Gid eine Elipas ele gergeu ga Ada itubtub.
17 Iso inat Ruel ele gergeu toa muriai tiuot madidnga, edad ga bedane:
Naat ga Sera ga Sama ga Misa. Gid gergeu toa ne timado ngan tibur kapei Idom be tiuot madidnga. Gid eine Ruel ele gergeu ga Iso iadaoa Basemat itubtub.
18 Iso iadaoa Oolibama ele gergeu toa muriai tiuot madidnga, edad ga bedane:

* **35:27:** OM 13.18 * **36:2:** OM 26.34 * **36:3:** OM 28.9

Jeus ga Ialam ga Kora. Gid madidnga toa ne, gid Iso iadaoa Oolibama ele gergeu. Be Oolibama ei gergeu taine ton Ana.

19 Gid gergeu toa ne, gid Iso ele gergeu toa muriai tiuot madidnga ngan gid iaoa kelede kelede togid. Be Iso ieda ede pade Idom.

Seir ele gergeu edad

20 Seir ei eaba ede Or aea, be gid Or timamado motean ngan tibur kapei Idom. Seir ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Lotan ga Sobal ga Sibeon ga Ana
21 ga Dison ga Eser ga Disan. Gid panua toa ne, gid Seir ele gergeu arangaranga, be tiuot madidnga ngan gid panua Or toa timamado ngan tibur kapei Idom.
22 Be Lotan ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Ori ga Emam. Be Timna ei Lotan iliu.
23 Be Sobal ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Alvan ga Manaat ga Ebal ga Sepo ga Onam.
24 Be Sibeon ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Aia ga Ana. Ana toa ne imariala ngan itama Sibeon ele donki ngan tibur modamodanga, be iuot ngan gid eaumata oanaoana.
25 Be Ana ele gergeu edad ga bedane:
Dison ga Oolibama. Oolibama ei gergeu taine ton Ana.
26 Be Dison ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Emdan ga Esban ga Itran ga Keran.
27 Be Eser ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Bilan ga Savan ga Akan.
28 Be Disan ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Us ga Aran.
29 Gid panua toa tiuot madidnga ngan gid Or, edad ga bedane:
Lotan ga Sobal ga Sibeon ga Ana
30 ga Dison ga Eser ga Disan. Gid panua toa ne timadid ga timugamuga ngan gid lum ga lum togid Or ngan tibur kapei Seir.

Gid Idom ad mamaron kapeipei edad

31 Gid Israel ad maron kapei eta iuot maitne, be panua ga gid ne tiuot mamaron kapeipei ngan tibur kapei Idom:

32 Bela, gergeu ton Beor, iuot maron kapei togid Idom. Ele tuanga ieda Dinaba.
33 Be Bela imate ga kus ta Iobap, gergeu ton Sera ngan tuanga Bosra, ibada imul ta iuot maron kapei.
34 Be Iobap imate ga kus ta Usam, eaba ede Teman aea, ibada imul ta iuot maron kapei.
35 Be Usam imate ga kus ta Adat, gergeu ton Bedat, ibada imul ta iuot maron kapei. Adat toa oa ila ngan tibur kapei Moap ta iparau pagid Midian ta iasal gid. Ele tuanga ieda Avit.
36 Be Adat imate ga kus ta eaba ede ieda Samla ngan tuanga Masreka ibada imul ta iuot maron kapei.
37 Be Samla imate ga kus ta eaba ede ieda Saul ibada imul ta iuot maron kapei. Ele tuanga Reobot, boloma ngan eau kapei Iupretis.
38 Be Saul imate ga kus ta Balanan, gergeu ton Akbor, ibada imul ta iuot maron kapei.
39 Be Balanan, gergeu ton Akbor, imate ga kus ta Adar ibada imul ta iuot maron kapei. Ele tuanga ieda Pau. Iadaoa ieda Meetabel, gergeu taine ton Matret. Be Matret ei Mesaap ele gergeu taine.

40 Gid madidnga ngan gid iaoa kelede pan Iso timadid ga timugamuga ngan gid lum kelede kelede, be tila timado ngan gid kelede kelede ad tano. Gid madidnga toa ne edad ga bedane:

Timna ga Alva ga Ietet
41 ga Oolibama ga Ela ga Pinon
42 ga Kenas ga Teman ga Mipsar
43 ga Makdiel ga Iram. Gid madidnga toa ne timadid ga timugamuga ngan gid panua Idom ad, ngan gid kelede kelede led tuanga ga ad tano.

Eiua Iso aea titnga. Ei gid panua Idom tibud.

37

Iosep itar kapeipei lolod paeamao ngan ei

1 Iakop imamado Kenan ngan tibur toa itama Aisak imamado ngan mugaeai.

2 Gid gergeu arangaranga ton Iakop ad titnga ga bedane:

Iosep ei iriau, aea rai sangaul ede igegea lima ga rua. Ei gisingada gid gergeu arangaranga togid itama iadadaoa, Bila ga Silpa, tila timariala ngan gid sipsip ga meme. Be Iosep ipalongo itama ngan itar kapeipei led kadonga paeamao.

3 Israel ikimkim Iosep kapei ta ele kimnga toa ne iasal ele kimnga ngan ele gergeu padengada. Ikim Iosep kapei toa bedaoa ngansa itna ipopo ei ngan ei eaba kapei tau. Tota ikado ele pononga mamarae toa aea sogonga kemikemi oa ta ibada pan.

4 Ta Iosep itar kapeipei tigera mambe tamad ikim ei kapei, be gid tau mao. Tota lolod paeamao ngan ei, ta irangrang ngan tikado posanga eta kemi pan mao.

5 Be ado ede Iosep ianun ta ininipu pagid itar kapeipei ngan. Gid tilongo ngan ianun toa oa, ta lolod paeamao pan kapei tau.

6 Be Iosep ininipu pagid bedane, “Alongo anunug ga oaine:

7 Ega, gita takaukau gid wit aea tulua dadangai. Be mole mao, gau leg tulua idae imadid tutui, be gimi lemi tulua tibalil ngan gau leg ta tidol laborad ga isulug tanoeai boloma ngan gau leg.”

8 Itar kapeipei tilongo bedane ta tikeo, “Eao oangga ot maron kapei ngan gai, ta gai adio eao bagemeai na?” Tota itar kapeipei lolod paeamao ga paeamao tau ngan ei, ngansa ininipu pagid ngan ianun toa bedaoa.

9 Idio ta ianun pade ta ininipu pagid itar kapeipei bedane, “Ega, gau anunug pade ta mole mao nagera ado ga taiko ga gigima sangaul igegea ede tikor aed ga tidol laborad ga isulug tanoeai pagau.”

10 Iosep ininipu pan itama toman ngan itar kapeipei ngan ianun toa oa, be itama idaba ei ta ikeo, “Anunum ne madongan? Eao oangga gaingada tnam ga am kapeipei anam akor aemai ta adol laboramai ga isulug tanoeai pago na?”

11 *Tota Iosep itar kapeipei lolod paeamao ngan ei, be itama imata nanan posanga toa ne.

Iosep ila iman paeaeanga sapaean pagid Isip

12 Be ado ede Iosep itar kapeipei tila ngan tibur ede boloma ngan tuanga Sekem ngan ilonga tibur aea purup kemikemi ta led sipsip tianean.

13 Ta Israel ikeo pan Iosep bedane, “Tadim kapeipei tila ngan tibur ede boloma ngan tuanga Sekem ngan ilonga tibur kemikemi ngan gid sipsip tian purup. Gau nakim eao la pagid.”

Ta Iosep ikeo, “Goibe. Gau ga nala.”

14 Tota Israel ikeo pan bedane, “La gera am kapeipei ga leda sipsip, timamado kemi, mao madongan? Eao gera ga kus ta eabalan posanga ga inam pagau.” Tota isula Iosep ga ila.

Iosep itnan itama ngan dubu kapei ngan tibur Ebron ta ila iuot ngan tuanga Sekem.

15 Ei ilalala ngan tibur toa oa, be eaba ede iuot pan ta igera mambe ibuobuo ngan edap ta ibeta ei, “Eao iloilo saoa?”

16 Ta Iosep ikeo, “Gau nailoilo tadig kapeipei. Gid tibada led sipsip ga tila ngan tibur isaoa? Eao oatai pade?”

17 Ta eaba toa oa ikeo, “Gid titnan tibur toa ne ta nalongo tikeo ga tila ngan tuanga Dotan.”

Tota Iosep inasi itar kapeipei ta ila boloma ngan tuanga Dotan, ta igera gid timamado aluai tede.

18 Gid tigera mambe ei ilalala aluai tede maitne, be mugaeai ngan ipaboloma gid, tirau posanga ngan pamatenga ei.

19 Ta tiposa pol ngan gid bedane, “Ega, eaba toa ianun somisomi ta inama.

20 Alongo! Kemi ngan tarau ei ga imate, ta tatado ipat ga idudunga ngan baba eta. Ga kus ta takeo ga, ‘Masilau saksak ede ian ei.’ Toa bedaoa ta tagera ianun toa ininipu ngan oa iuot madongan.”

* **37:11:** PA 7.9

21 Be Ruben ilongo mambe itar kakakau
tiposa toa bedaoa, ta iuangga ibada ei
mulian pagid bagedeai. Ta ikeo, “Tarau ei
ga imate mao.
22 Tatado ei ga idudunga ngan eau aea
baba ga eko, ngan tibur modamodanga
toa ne. Be tapaeabu ngan ei mao.” Ruben
ikado posanga toa ne ngansa iuangga
ibada Iosep mulian pagid bagedeai ta
ibada ei ga iluai mulian pan itama.
23 Io, Iosep iuot pagid itar kapeipei ga
kus ta tiluku ei ta titil ele pononga mama-
rae toa aea sogonga kemikemi oa.
24 Ga kus ta titado ei ga idudunga ngan
eau aea baba toa oa. Be baba toa oa
mamasa.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Titado ei ga idudunga ngan eau aea baba ede.

25 Ga kus ta tidio timado ga tianean,
be mole mao matad idae ta tigera panua
iaoa ede Ismael ad tilalala ga tinam
toman ngan led kamel. Gid titnan tibur
Gileat ga tinam ta tiuangga tila Isip ngan
panua tiuolol led danga sisid. Led tulua
toa kamel paodeai oa iuon ngan bude
kemikemi dibala aea, ga danga padengada
iuad kemikemi, ga abei mer itekea.
26 Be Iuda ikeo pagid itar kapeipei ga
aea kakakau bedane, “Oangga tarau ei ga
imate, be tapamumul ising, eine kadonga
toa ne ga ilua gita madongan?
27 Alongo! Kemi ngan tadol ei ga idae
pagid Ismael bagedeai ta tiuol ei ga iman
led paeaeanga sapaean. Be tarau ei ga
imate mao. Ngansa ei gita ada kakau ga
gita sing kelede.” Ta Iuda itar kapeipei ga
aea kakakau tinasi ele posanga.
28 *Tota gid panua oalo ad toa led tuanga
ipu Midian* oa tinama tiuot. Be Iosep itar
kapeipei tidada ei babaeai ga idae, ta tidol
ei ga idae pagid Ismael toa oa bagedeai,
ta tiuol ei ngan pat silva sangaul rua. Ta
tibada ei ga ila Isip.
29 Idio ta Ruben iluai mulian babaeai, be
ikakrik ngansa igera Iosep mao. Ta ilolo
isat ga itaka ele pononga mulian.
30 Ta iluai ga ila pagid itar kakakau ta
ikeo, “Ada kakau eoa mao! Eine ga nakado
mado?”
31 Tota tipamate meme ede ta tibada
ising ta tigasi Iosep ele pononga mamarae
ga idudunga ngan.
32 Ta tibada pononga mamarae toa aea
sogonga kemikemi oa ga ila pan tamad ta
tikeo, “Gai alalala ngan tibur ede, be aot
ngan danga ga oaine. Gera kemi. Kado
natum ele pononga mamarae.”
33 Ta tamad igera ga iuatai ngan ta ikeo,
“Tautaunga. Eine natug ele pononga ma-
marae! Kado masilau saksak eta ipaeabu
ngan Iosep ga imate.”
34 Tota Iakop ilolo isat kapei ta itaka ele
pononga mulian ta ikado mok lolo isat
aea. Be ado ga ado itangtang ngan inat
irangrang ngan taiko busa.
35 Ele gergeu arangaranga ga taine toa
ngada oa tila pan ta titoba ngan pamusnga
ei, be ei itin ngan mao. Ta ikeo, “Gau ga
natangtang ngan ei ga irangrang ngan na-
mate ta nala pan ngan tibur togid panua
matemate.” Tota itama itang kapei tau
ngan ei.

* **37:28:** PA 7.9 * **37:28:** Gid panua iaoa ga rua ne Ismael ga Midian, mugaeai gid mambe alu kelede. Tota ngan posanga Ibru, tagera tiuato edad Midian ngan lain toa ne ga ngan lain 36 pade.

36 Be gid panua Midian toa oa tibada
Iosep ga ila Isip ta tidol ei ga idae pan
madidnga kapei ede ibageai ieda Potipa,
ta iuol ei ga iman ele paeaeanga sapaean.
Potipa toa, ei madidnga ede ngan gid
panua paraunga ad, be imariala ngan
luma ton maron kapei Isip aea.

38

Tamar ipakaka Iuda

1 Ngan ado toaiua, Iuda itnan itar
kapeipei ga aea kakakau ta ila igera iarea
ede ieda Ira ngan tuanga Adulam, ta idio
imado pan toa eoa.
2 Toa eoa Iuda igera taine ede Kenan
aea toa itama ieda Sua. Ta iuai ei ta ieno
toman ngan ei.
3 Idio ta iapa ta ipopo gergeu aranga ede.
Ta Iuda iuato ieda Er.
4 Idio ga muriai ta iapa pade ta ipopo
gergeu aranga ede ieda Onan.
5 Ga kus ta ipopo gergeu aranga ede
pade ta iuato ieda Sela. Iuda imamado
ngan tuanga Kesip, be iadaoa ipopo Sela.
6 Iuda ele gergeu tidae kapeipei, ta ibada
taine ede ieda Tamar ga iman ele gergeu
lautabe Er iadaoa.
7 Be Iuda ele gergeu lautabe Er ele
kadonga paeamao tau MARON imatai, ta
MARON irau ei ga imate.
8 Ga kus ta Iuda ikeo pan Onan bedane,
"Eao nasi gita alu toa ne leda nasinga ta
la eno toman ngan tadim kapei iadaoa,
ta gimirua apapot tadim kapei ele gergeu
eta. Toa bedaoa ta iaoa kelede pan tadim
kapei irangrang ngan kus mao."
9 Be Onan iuatai, oangga ipapot gergeu
ton itar kapei, gergeu toa oa ga ei ton
mao. Ta somisomi oangga gisirua tieno,
ilongean isul ga itoki ga isulug tanoeai.
Ngan kado ta ipapot itar kapei ele gergeu.
10 Ele kadonga toa oa paeamao tau
MARON imatai. Tota irau ei pade ga imate.
11 Ga kus ta Iuda ikeo pan ilaoa taine
Tamar bedane, "Eao man asape na. Tota
luago mulian tamam ele lumaeai ge.
Oangga muriai, natug Sela idae kapei,
ta gimirua aoai." Iuda ikado posanga
sapaean toa bedaoa ngansa imataud.
Ngan kado ta Sela pade imate mambe itar
kapeipei. Tota Tamar iluai mulian itama
ele lumaeai ta idio imado toa eoa.
12 Be mole tede ga kus ta Iuda iadaoa
imate pade. (Iadaoa toa ei gergeu
taine ton Sua.) Idio ta Iuda ipasala ele
madonga lolo isat aea ga kus, ta ila ngan
tuanga Timna ngan geranga gid panua toa
tiketket ele sipsip launid. Be iarea Ira,
eaba Adulam aea, ila toman ngan ei.
13 Be Tamar ilongo gid panua tikeo pan
bedane, "Ega, laoam pataútene ila ngan
tuanga Timna ngan ketnga ele sipsip lau-
nid."
14 Be Tamar igera mambe Sela ei kapei
na, be Iuda ipaoai gisirua mao. Tota
Tamar itil ele danga sisid mok aea ta
ipamumul imata ngan malo kakauede,
mambe gid taine edap ad tikakado. Ga
kus ta idio imado edap iaoai boloma ngan
tuanga Enaim. Tuanga toa oa ienono rabu
ngan edap ila ngan tuanga Timna.
15 Be Iuda ilalala ga inam ta iadi mambe
ei taine ede edap aea ngansa ipamumul
imata.
16 Tota Iuda ila pan toa edap isaleai oa,
ta ikeo, "Nam gitarua taeno." Be ei iuatai
mao mambe taine toa oa, ei ilaoa taine.
Ta taine ibeta ei, "Be eao ga bada saoa
pagau ta gitarua taeno."
17 Ta ikeo, "Gau ga naeabalan leg meme
daenga pau eta ga ilat pago."
Ta taine toa oa ikeo, "Goibe, be eao
manta bada danga eta pagau iman kilala
ngan am gigi pagau, ta oangga lem meme
inam iuot pagau ga kus, eine ga naeabalan
lem danga iluai mulian."
18 Ta Iuda ikeo, "Eine ga nabada saoa
pago iman kilala ngan ag gigi?"
Ta ikeo, "Eao bada lem toto lalalanga
aea toa ienono bagemeai ga am namer
toman ngan aea oaro toa ienono gagal-
imeai, ta longean ga inam pagau bua."
Tota Iuda ibada gid danga toa oa ga ila pan
ta ieno toman ngan ei. Ta Tamar iapa.
19 Tamar itnan ei ga ila ga kus ta itil malo
kakauede toa imatai oa, ta idol mulian ele
danga sisid mok aea.
20 Idio ta Iuda ibada meme daenga pau
ede ga idae iarea toa eaba Adulam aea
ibageai, ta isula ei ga ila ngan badanga
mulian aea namer ga toto lalalanga aea

toa ibada pan taine. Be ei iloilo taine toa
oa ga mao.
21 Ta ibeta gid arangaranga toa eoa be-
dane, “Taine edap aea sida, toa imamado
edap iaoai boloma ngan tuanga Enaim?”

Be tikeo pan bedane, “Taine eta edap
aea imamado nene mao.”
22 Tota iluai mulian pan Iuda ta ikeo,
“Gau nagera taine toa oa mao, be gid
panua tuangai ad tikeo ga taine eta edap
aea imamado toa eoa mao.”
23 Ta Iuda ikeo, “Goibe, gid danga oa idio
pan. Tailoilo ei pade mao. Ngan kado ta
panua tinging ngan gita. Ega, nanasi tutui
leg posanga ta naeabalan meme ga ila pan,
be eao ot ngan ei mao.”
24 Io, taiko tol ila ga kus ta panua
tipalongo Iuda bedane, “Ega, laoam taine
Tamar ikado arala ta iapa.”

Ta Iuda ikeo, “Abada ei ga inam ta
tanono ei ngan dinga ga imate.”
25 Idio ta tibada Tamar ga iuot, be ei
ibada gid danga sisid toa iman kilala ngan
Iuda aea gigi ta iabalan ga ila pan Iuda
toman ngan posanga bedane, “Gau apag
pan eaba toa ibada danga sisid ga nene
pagau. Gera kemi. Namer toa ne toman
ngan aea oaro ga toto lalalanga aea ne ton
sai?”
26 Iuda igera ta iuatai ngan ta ikeo, “Ei
itutui. Be gau nakado kadonga paeamao,
ngansa napaoai ei toman ngan natug Sela
mao.” Tota Iuda ieno toman ngan ei pade
mao.
27 Idio ta Tamar imata boloma ngan
poponga ta tigera mambe gergeu ninnga
boge rua tienono iapai.
28 Ei iuangga ipopo gid, be gergeu
ede ibage iuot, ta taine papoponga aea
ikaukau ibage ngan oaro singsingia ede ta
ikeo, “Gergeu toa ne imuga.”
29 Be mole mao, idada ibage ga iluai mu-
lian, ta itar kapei imuga ga iuot. Ta taine
toa oa ikeo, “Madongan? Eao purususu ga
ot na?” Ta iuato ieda Peres*.
30 Ga kus ta itar kakau iuot, be oaro
singsingia ienono ibageai. Ta iuato ieda
Sera†.

39

Potipa iadaoa isol Iosep ngan posanga

1 Be gid Ismael tibada Iosep ga ila Isip,
ta Potipa toa eaba Isip aea oa, iuol ei ga
iman ele paeaeanga sapaean. Potipa ei
madidnga ede ngan gid panua paraunga
ad, be imariala ngan luma ton maron
kapei Isip aea.

2 *Be MARON Deo imamado toman ngan
Iosep ta ikado ga ele naurata toa ngada
oa iuot kemikemi. Iosep ibokoboko aea
maron Isip aea ele lumaeai,
3 ta aea maron igera mambe MARON Deo
imamado toman ngan Iosep, ta saoa nau-
rata toa ienono Iosep ibageai oa, MARON
Deo ikado ga iuot kemikemi.
4 Tota eaba toa oa ilolo marum ngan
Iosep, ta idol ei ga iman ele aluagau. Ei
idol Iosep ta imariala ngan ele luma, ta
ele danga sisid toa ngada oa idae Iosep
ibageai.
5 Tota ngan ado toaiua ga ila, MARON
Deo ikado kemi tau ngan eaba toa Isip aea
oa ga ele panua, ngansa Iosep imamado
toman ngan gid. MARON ikado kemi ngan
ele danga toa ngada oa lumaeai ga dadan-
gai pade.
6 Tota eaba toa oa idol Iosep ta imariala
ngan ele danga toa ngada oa. Ele naurata
toa ngada oa idae Iosep ibageai, tota ilolo
ede ga ede ngan danga eta mao. Imamado
ngan annga aea eannga kekelen.

Be Iosep ibebe kapei ga imata kemi.
7 Idio ga muriai, Iosep aea maron iadaoa
ingale ei ta ikeo pan bedane, “Nam gitarua
taeno.”

* **38:29:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Peres ipu eine Ipurususu ga iuot.* † **38:30:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Sera ipu lalaede mambe posanga ga oaine: singsingia.* * **39:2:** PA 7.9

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Aea maron iadaoa ingale Iosep.

8 Be Iosep ilongo mao, ta ikoli ele posanga bedane, "Ag maron idol gau ta namariala ngan danga toa ngada ne ele lumaeai. Tota ilolo ede ga ede ngan danga eta toa gau bagegeai ne mao.

9 Idol eaba eta pade ga imadid ga imuga ngan ele luma toa ne mao, gau kekelegau. Be idangadangan danga eta pagau mao, eao kekelego, ngansa eao iadaoa. Tota irangrang ngan nakado kadonga sat toa ne mao. Oangga nakado bedane, eine kadonga paeamao tau Deo imatai."

10 Be ado ga ado taine toa oa iparumrum Iosep ngan posanga, be ei ilongo ei mao, ga ieno toman ngan ei mao, ga irangrang ngan imamado taine toa oa imatai mao pade.

11 Be ado ede, Iosep idudunga lumaeai ngan kadonga ele naurata, be eaba eta pade imamado mao.

12 Tota taine toa oa igigiran Iosep ele pononga mamarae ta ikeo, "Nam gitarua taeno!" Be Iosep ipiripiri ei ta itnan ele pononga mamarae ga idio ibageai, ta iaoa ga iuot ga ila.

13 Be taine toa oa igera mambe ei itnan ele pononga mamarae ga idio ibageai ga iaoa,

14 tota ibaba matua ga ila pagid paeaeanga arangaranga luma aea ta ikeo, "Agera! Adaoag ibada eaba Ibru aea toa ne ga inam pagita, be iuangga gai taine danga buligaliga! Ei idudunga ga inam pagau ta ikeo ga gairua aeno, be gau nangangar kapei.

15 Be ilongo gau nangangar ta itnan ele pononga mamarae ga idio pagau ta iaoa ga iuot ga ila."

16 Tota taine toa oa ikikisi Iosep ele pononga mamarae ga irangrang ngan Iosep aea maron iluai mulian ga inam ele lumaeai.

17 Inama iuot ga kus ta iadaoa ipa-longo ei ngan kadonga toa oa bedane, "Paeaeanga Ibru aea toa eao bada ga inam leda lumaeai, ei inam pagau ta iuangga ikado kadonga arala ngan gau.

18 Be gau nangangar kapei, ta itnan ele pononga mamarae ga idio pagau, be ei iaoa ga iuot ga ila."

19 Io, Iosep aea maron ilongo iadaoa ele ninipunga ngan Iosep ele kadonga toa bedaoa, ta ilolo bake tau.

20 Ta idol ei ga idudunga ngan luma panasnga aea. Ngan luma panasnga aea toa oa, tidoldol gid panua tikakado paea-mao ngan maron kapei Isip aea.

Be ngan luma panasnga aea toa oa,

21 *Maron Deo imamado toman ngan Iosep, ta ilolo isat ngan ei. Ta ikado ga madidnga ngan luma panasnga aea ilolo marum ngan Iosep

22 ta idol ei ga imariala ngan gid panua toa ngada oa luma panasnga aea iloleai. Ta ikeo ga naurata toa ngada oa ngan luma panasnga aea idae Iosep ibageai.

23 Madidnga ngan luma panasnga aea imata ila ngan danga eta toa Iosep ibageai oa mao, ngansa Maron imamado toman ngan ei ta ikado ga ele naurata toa ngada oa iuot kemikemi.

40

Iosep ipaola panua rua anunud ipu

* **39:21:** PA 7.9

1 Idio ga muriai ta maron kapei togid
Isip ele paeaeanga rua tikado kadonga
paeamao ad maron imatai. Paeaeanga
ede ele naurata ngan parerenga maron
kapei aea oain. Be paeaeanga ede pade ele
naurata ngan nononga maron kapei aea
bret.
2 Tota maron kapei ilolo bake pagisirua
3 ta idol gid ga tidio madidnga paraunga
aea ibageai, ta ei idol gid ga tidudunga
ngan luma panasnga aea. Be luma panas-
nga aea toa oa eine Iosep pade imamado
ngan.
4 Madidnga ibada naurata pan Iosep
ngan luanga gisirua.

Tidio ngan luma panasnga aea mole
tede ga kus,
5 ta bong ede maron kapei ele
paeaeanga toa rua oa anunud toa luma
panasnga aea iloleai oa. Be paeaeanga toa
iparere maron kapei aea oain ianun ipu
ede, be paeaeanga ede pade toa inonono
maron kapei aea bret, ei ianun ipu ede
pade.

6 Be gaisala ngan ado sae, Iosep igera
gisirua matad kemi mao, mambe lolod ede
ga ede.
7 Ta ibeta maron kapei ele paeaeanga
rua toa gisingada timamado ngan luma
panasnga aea oa bedane, “Ikamado ga
matami imalai tau?”

8 Ta gisirua tikeo, “Gai anunumai, be
eaba eta nene ngan paolanga anunumai
ipu pagai mao.”

Ta Iosep ikeo, “Deo kekelen irangrang
ngan ipasolan gita ngan anunuda ipu.
Be irangrang ngan aninipu pagau ngan
pade?”

9 Tota eaba toa iboko ngan maron kapei
aea oain ininipu pan Iosep bedane, “Ngan
anunug nagera oaroaro oain
10 ibogaboga tol ienono. Mole mao ilaun
papau iuot, ta ipur iuot, ga kus ta nagera
itautau iuot ta iblabla.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
“Ngan anunug nagera oaroaro oain ibogaboga tol ienono.”

11 Maron kapei aea loba ienono
bagegeai ta nabada oain itautau toa oa ta
nabib ga isul idudunga ngan maron kapei
aea loba. Ga kus ta nabada loba ga ila pan
maron kapei.”
12 Ta Iosep ikeo, “Anunum ipu ga be-
dane: Gid oain ibogaboga tol, eine ado tol.
13 Be oangga ado tol kus, eine maron
kapei ga ilongean go ta tnan luma panas-
nga aea, ta idol go mulian ngan lem nau-
rata ngan badanga oain ga ila pan, mambe
mugaeai eao kakado.
14 Be oangga eao la ta mado kemi,
irangrang ngan matam nanan gau pade?
Nakim eao lolom isat ngan gau ta keo pan
maron kapei ta ilongean gau ta natnan
luma panasnga aea toa ne.
15 Ngansa mugaeai namamado ngan
tano togai Ibru, be panua tipaeaoa gau
ga nanama nene. Be nene pade, leg idil
eta paeamao mao. Tidol gau sapaean ga
nadudunga ngan luma panasnga aea.”
16 Io, eaba ede pade toa iboko ngan
maron kapei aea bret, igera mambe Iosep
ipaola iuae ianun ipu kemi, ta ikeo pan
Iosep bedane, “Gau pade anunug, be mole
mao nagera karei tol iuon ngan bret
ienono gadae ngan laborag.
17 Ngan karei toa gadae oa, nagera bret
kemikemi imata ede ga ede mambe maron
kapei ikimkim. Be gid man tinam tianean
bret toa laborageai oa.”
18 Ta Iosep ikeo, “Anunum ipu ga be-
dane: Karei tol eine ado tol.

19 Be oangga ado tol kus, eine maron
kapei ga ibada go ga ot ta ikeo pagid panua
ta tiket gagalim ga put, ta tipakantutu
patim ga idae ngan abei. Ta gid man ga
tinam tianean patim."

20 Io, ado tol ila ga kus ta maron kapei
ikado eaneannga kapei ngan aea poponga,
ta ibaba ele madidnga busa ga tinam. Tota
maron kapei ilongean panua toa rua oa
ta titnan luma panasnga aea, ta ipamadid
gisirua toa ele madidnga matadeai.

21 Ta idol eaba toa ibabada aea oain pan
ta iluai mulian ngan ele naurata.

22 Be eaba toa iboko ngan aea bret,
maron kapei ikeo pagid ele panua ta
tipakantutu ipat ga idae ngan abei. Danga
toa ne iuot lalaede mambe Iosep ipaola
anunud ipu pagisirua ngan.

23 Be eaba toa ibabada oain pan maron
kapei, imata nanan Iosep pade mao.
Imata sapian ei.

41

Iosep ipaola maron kapei togid Isip ianun ipu

1 Rai rua ila ga kus ta maron kapei togid
Isip ieno ga ianun. Ta ngan ianun, igera
mambe ei imadmadid eau Nail isaleai.

2 Be mole mao igera bulmakao lima ga
rua titubtub ga matad kemikemi, titnan
eau ga tidae. Ta tianean purup boloma
eau isaleai.

3 Ga kus ta igera bulmakao lima ga rua
pade, be gid tipegepege ga matad papaea-
mao. Gid titnan eau Nail ga tidae, ta tila
timadid boloma ngan gid bulmakao toa
padengada eau isaleai.

4 Be gid bulmakao toa pegepege ga
matad papaeamao oa tian gid bulmakao
toa matad kemikemi oa ta tison gid ga kus.
Maron kapei ianun toa bedaoa ga kus ta
idae.

5 Idio ta ieno pade ga ianun, be
mole mao igera wit itautau lima ga
rua kemikemi ga titub kapeipei. Gid
tiparapara ga tidae ngan wit iboga kelede.

6 Ga kus ta igera wit itautau lima ga
rua pade, be gid titub kapei mao, ngansa
namule oanaoana* inono gid ga timalai.

7 Be gid wit itautau toa titub mao oa
tian gid wit itautau toa titubtub ga matad
kemikemi oa ta tison gid ga kus. Maron
kapei ianun toa bedaoa ga kus ta idae. Ta
iuatai mambe ei ianun.

8 *Be gaisala ngan ado sae maron kapei
ilolo ede ga ede ta ibaba gid panua
oatainga ad ga gid panua borou ad toa
ngada oa ga tinam pan, ta ipalongo gid
ngan ianun. Be eaba eta irangrang ngan
ipaola ianun ipu pan mao.

9 Be eaba toa iparere maron kapei aea
oain ikeo bedane, "Labone, matag nanan
leg kadonga sat ede.

10 Mugaeai eao lolom bake pagai lem
paeaeanga ta eao dol gau ga nadudunga
ngan luma panasnga aea toman ngan lem
paeaeanga toa inonono am bret. Gairua
amado ngan luma panasnga aea pan ma-
didnga paraunga aea ibageai.

11 Be bong ede gairua anunumai. Be
anunumai toa oa lalaede mao. Ei ianun
ipu ede pade, gau anunug ipu ede pade.

12 Be eaba iriau ede Ibru aea imamado
toman ngan gai ngan luma panasnga aea.
Ei paeaeanga ton madidnga paraunga aea.
Gairua aninipu pan ngan anunumai, ta
ipaola anunumai ipu kelede kelede pagai.

13 Ta danga toa ngada oa iuot lalaede
mambe ipaola pagai ngan. Gau nabada
mulian leg naurata. Be eaba ede pade
tipakantutu ipat ga idae ngan abei."

14 Io, Maron kapei ilongo posanga toa
ne ta isula ele paeaeanga ga tila ngan
badanga Iosep ga inam pan. Ta man-
manae tila ngan luma panasnga aea ta
tibada Iosep ga iuot. Inin ei ga idol barikia
pau ga kus ta tibada ei ga ila maron kapei
imatai.

15 Ta maron kapei ikeo pan Iosep be-
dane, "Gau anunug, be eaba eta irangrang
ngan ipaola anunug ipu pagau mao. Be
nalongo panua tiposaposa ngan eao ta
tikeo ga oangga eao longo panua anunud,

* **41:6:** Ngan posanga Ibru *namule oanaoana eine namule toa ilele ado ele parangai ga inam. Tikeo bedaoa ngansa tibur modamodanga toa ado ele parangai ngan tibur Isip eine oanaoana tau.* * **41:8:** Dan 2.2

eao rangrang ngan paola anunud ipu pagid.”

16 Ta Iosep ikoli ele posanga bedane, “Gau narangrang mao. Be Deo irangrang ngan ipaola tutui anunum ipu pago ta ipatarui lolom.”

17 Ta maron kapei ikeo pan Iosep bedane, “Ngan anunug gau namadmadid eau Nail isaleai,

18 be mole mao nagera bulmakao lima ga rua titnan eau ga tidae. Gid titub kapeipei ga matad kemikemi, be tianean purup eau isaleai.

19 Ga kus ta nagera bulmakao lima ga rua pade titnan eau ga tidae. Be tinid imogougou ga tipegepege, be matad papaeamao tau. Ngan tibur toa ngada ne Isip, nagera bulmakao eta paeamao toa bedaoa mao.

20 Be gid bulmakao toa pegepege oa tian gid bulmakao toa titubtub oa ta tison gid ga kus.

21 Io, tian ga kus, be imata mambe tian mao, ngansa gid tipegepege maitne, mambe mugaeai. Anunug toa bedaoa ga kus ta nadae.

22 “Be anunug pade ta mole mao nagera wit itautau lima ga rua tipara ga tidae ngan wit iboga kelede. Wit itautau toa oa kemikemi ga titub kapeipei.

23 Ga kus ta nagera wit itautau lima ga rua pade, be titub kapei mao ngansa namule oanaoana inono gid ga timalai.

24 Be gid wit itautau toa gereirei oa tian gid wit itautau kemikemi ta tison gid ga kus. Gau napalongo gid panua borou ad ngan anunug toa ne, be eta ngan gid irangrang ngan ipaola anunug ipu pagau mao.”

25 Ta Iosep ikeo pan maron kapei bedane, “Anunum toa rua ne ipu kelede. Deo iuangga ipasolan eao ngan danga ei iuangga ikado.

26 Gid bulmakao kemikemi lima ga rua, ga gid wit itautau kemikemi lima ga rua, gid mambe rai lima ga rua. Anunum toa rua ne tiposa ngan danga kelede.

27 Be gid bulmakao pegepege ga matad papaeamao lima ga rua toa tiuot muriai ga gid wit itautau gereirei lima ga rua toa namule oanaoana inono gid, gid mambe rai lima ga rua sapanga aea.

28 “Eine mambe nakeo pago ngan. Deo ipasolan eao ngan danga kapei toa iuangga ikado.

29 Ega, irangrang ngan rai lima ga rua, annga dadangai ga iuot kapei tau ngan tibur Isip.

30 Be muriai ngan rai toa kemikemi oa, sapanga kapei ga iuot ga irangrang ngan rai lima ga rua pade. Ta panua ga matad sapian gid rai kemikemi, ngansa sapanga ga ipaeabu ngan ada tano.

31 Panua ga matad nanan gid rai kemikemi pade mao, ngansa sapanga toa oa ga iuot paeamao tau.

32 Anunum toa oa iuot parua bedaoa ngansa Deo irau ele posanga ngan ga kus, ta irangrang ngan ipul pade mao. Deo ga ikado patautene.

33 “Tota kemi ngan eao dol eaba eta toa ele oatainga kapei ga ilolo iuatai ta imadid ga mugamuga ngan tibur kapei Isip.

34 Ga pade, kemi ngan eao dol gid madidnga ta timugamuga ngan tibur kelede kelede Isip. Gid madidnga toa oa ga tibada annga itautau ngan gid rai lima ga rua toa kemikemi ne, ta tipota ga iuot suknga lima. Ta tisio suknga kelede ga iman takis ga ila pago.

35 Kemi ngan lem madidnga tipaluplup gid annga ta tigor ngan gid rai toa kemikemi ne. Ta tibokoboko eao bagemeai ta tidoldol gid annga ngan luma annga aea ngan gid tuanga kelede kelede.

36 Tota oangga rai lima ga rua sapanga aea iuot, gid panua Isip ga tibabada annga toa gid madidnga tigor ga ienono. Toa bedaoa ta sapanga irangrang ngan ipamukuru gid panua ngan leda tibur toa ne mao.”

Maron kapei idol Iosep ga iman madidnga kapei ta imugamuga ngan tibur Isip

37 Maron kapei togid Isip ga gid ele madidnga tilongo Iosep ele posanga ta lolod kelede ngan.

38 Ta maron kapei ikeo pagid ele madidnga bedane, “Gid deo timamado toman

ngan eaba toa ne. Toa bedane ta irangrang ngan taot ngan eaba eta pade ngan kadonga naurata toa ne mao."

39 Ga kus ta maron kapei ikeo pan Iosep bedane, "Deo ipasolan eao ngan gid danga toa ngada ne. Tota eaba eta pade ele oatainga kapei ga ilolo iuatai kemi mambe eao ne mao.

40 *Eao ga ot madidnga kapei ngan gau leg luma. Be leg panua toa ngada ne manta tilongolongo lingem. Gau maron kapei, ta gau kekelegau namamado gadae ngan eao."

41 Ta maron kapei ikeo pan Iosep pade bedane, "Longo. Gau nadol eao ga ot madidnga kapei ngan tibur toa ngada ne Isip."

42 *Ga kus ta maron kapei ipasu ibage igonga aea pato ta idol ga idae Iosep ibage igongai. Pato toa oa, maron kapei aea namer ienono ngan. Ga kus ta idol pononga kemi ngan Iosep, ta idol nagemgem gol ede ga idae igagaleai.

43 Ngan ado toaiua ga ila, Iosep idaedae ngan maron kapei ele karis ede pade ta inasnasi maron kapei. Ta gid paeaeanga tiladlado ga timuga ngan ei ta tikeo pagid panua bedane, "Akor aemi!" Ngan kadonga toa bedaoa, maron kapei idol Iosep ga iman madidnga kapei tau ngan tibur Isip.

44 Ta maron kapei ikeo pan Iosep bedane, "Gau maron kapei, nakeo bedane: Eaba eta Isip irangrang ngan ikado danga eta ngan ele kimnga mao. Manta ibeta eao bua."

45 Ta maron kapei iuato Iosep ieda pau Sapenat-Panea. Be ibada taine ede ga iman Iosep iadaoa. Taine toa oa ieda Asenat. Ei gergeu taine ton Potipera, eaba tenainga aea ede ngan tuanga On†. Tota Iosep ilalala alele ngan tibur Isip.

46 Iosep aea rai sangaul tol, be maron kapei togid Isip idol ei ngan kadonga ele naurata. Ta Iosep itnan maron kapei ga idio ta ilalala ngan tibur toa ngada oa Isip.

47 Ngan rai kemikemi lima ga rua, annga iuot kapei tau ngan tibur Isip.

48 Tota ngan gid rai toa kemikemi oa Iosep igorgor gid annga busa. Ei igor gid annga dadanga aea ngan tuanga toa ngada oa Isip ta idoldol ngan gid luma annga aea boloma ngan gid tuanga kelede kelede.

49 Annga toa Iosep igor oa, iuot busa tau, mambe riringa lab aea. Tota Iosep ikaput ngan annga aea oadenga, ngansa iuot busa tau.

50 Gid rai sapanga aea iuot maitne, be Iosep iadaoa Asenat ipopo Iosep ele gergeu arangaranga rua. (Asenat toa ei gergeu taine ton Potipera, eaba tenainga aea ngan tuanga On.)

51 Ta Iosep ikeo, "Deo ilua gau ta matag sapian ag kadonga kulupu ga gid iaoa kelede togau." Tota iuato ele gergeu lautabe ieda Manase‡.

52 Ga kus ta Iosep ikeo, "Deo ikado ga napapot gergeu, ga leg naurata iuot kemikemi ngan tibur toa nabada ieieinga ngan ne." Ta iuato ele gergeu atange ieda Epraim§.

53 Idio ta tibur Isip aea rai kemikemi lima ga rua kus.

54 *Ta rai lima ga rua sapanga aea iuot, lalaede mambe Iosep ikeo ngan. Sapanga toa oa ipakaranga gid alu toa ngada oa ad tano. Be ngan tibur Isip, annga ienono.

55 *Idio ta sapanga iuot ngan tibur Isip pade. Ta gid panua titang ga ila pan maron kapei ngan annga. Ta maron kapei ikeo pagid panua Isip toa ngada oa bedane, "Ala pan Iosep ta anasi saoa posanga ikeo pagimi ngan."

56 Idio ta sapanga iuot paeamao tau ngan tibur Isip, ta Iosep ipokaka gid luma annga aea, ta gid panua Isip tiuolol ad annga.

57 Ta gid alu padengada tinam Isip ngan olnga ad annga pan Iosep, ngansa sapanga paeamao ipakaranga tibur toa ngada oa tanoeai.

---

* **41:40:** PA 7.10 * **41:42:** Dan 5.29 † **41:45:** Tuanga *On ieda ngan posanga Grik eine Eliopolis.* ‡ **41:51:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Manase itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Matag sapian.* § **41:52:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Epraim itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Ikado ga napapot gergeu, ga leg naurata iuot kemikemi.* * **41:54:** PA 7.11 * **41:55:** Ins 2.5

42

Iosep itar kapeipei tinam Isip ngan olnga ad annga

1 Be Iakop ilongo posanga ngan annga ienono Isip ta ikeo pagid ele gergeu arangaranga bedane, “Ikamado ga matami inonono pol ngan gimi ga amamado sapaean?

2 *Ega, nalongo mambe annga ienono Isip. Tota gimi ala ta aol ada annga etangada. Toa bedaoa ta tamado kemi be tamate ngan pitoro mao.”

3 Tota Iosep itar kapeipei sangaul tidae ga tila Isip ngan olnga ad annga.

4 Be Iakop isula Iosep itar kakau Benjamin ga ila toman ngan gid mao, ngansa imataud. Ngan kado ta danga eta ipaeabu ngan ei.

5 Tota Israel ele gergeu pade tila Isip ngan olnga ad annga toman ngan gid panua busa, ngansa sapanga toa oa iuot ngan tibur Kenan pade.

6 Be Iosep ei madidnga kapei ngan tibur Isip, ta gid panua toa ngada oa tilagalaga pan ngan olnga ad annga. Tota Iosep itar kapeipei tinam tiuot pan, ta tikor aed ga tidol laborad ga isulug tanoeai boloma pan.

7 Be Iosep igera itar kapeipei, ta manmanae iuatai ngan gid. Be iposaposa pagid mambe iuatai ngan gid mao. Ta iposa malmal pagid ta ikeo, “Gimi sida ami?”

Ta tikeo, “Gai Kenan amai. Be gai akeo ga aol amai annga.”

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Iosep iposa malmal pagid ta ikeo, “Gimi sida ami?”

8 Iosep iuatai ngan itar kapeipei, be gid tiuatai ngan ei mao.

9 *Tota Iosep imata nanan ianun ngan gid mugaeai, ngan tidol laborad ga isulug pan. Ta ikeo pagid bedane, “Gimi panua papaeamao, aoangga anama atalelean lemai tibur kapei ne. Gimi ailoilo gid tibur toa panua timariala ngan kemi mao.”

10 Ta tikeo, “Maron, eine mao. Gai lem paeaeanga, anama ngan olnga annga.

11 Gai toa ngada ne eaba kelede ele gergeu. Gai lem paeaeanga, posanga tautaunga amai. Gai atalelean lemi tibur kapei ne mao.”

12 Be Iosep ikeo pagid, “Eine mao. Gid tibur togai, toa panua timariala ngan kemi mao, tota anama atalelean.”

13 Ta tikeo, “Maron, gai panua sangaul igegea rua ngan iaoa kelede. Gai gergeu ton eaba kelede imamado Kenan. Amai ketnga tud ta imamado pan tamamai, be amai kakau ede pade isusu ga ila o.”

14 Be Iosep ikeo, “Eine mambe nakeo pagimi, gimi anama atalelean lemai tibur kapei!

15 Gau ga natoba gimi ga bedane: Naposa tautaunga ngan maron kapei togid Isip ieda, manta ami ketnga tud inama

* **42:2:** PA 7.12 * **42:9:** OM 37.5-10

nene. Oangga mao, irangrang ngan atnan
tibur toa ne mao.
16 Gimi asula eaba eta ngan gimi ta
ila ibada ami ketnga tud ga inama. Be
gimi padengada ga adio amado ngan
luma panasnga aea ga irangrang ngan gai
aoatai tutui ngan gimi: aposa tutui, mao
apakaka. Be oangga gai aoatai mambe
gimi apakaka, naposa tautaunga ngan
maron kapei togid Isip ieda bedane: Gimi
anama atalelean lemai tibur kapei, ta gimi
ga abada panasnga ngan."
17 Tota Iosep idol gid ga tidudunga ngan
luma panasnga aea, irangrang ngan ado
tol.
18 Ngan ado tol aea Iosep ikeo pagid
bedane, "Oangga akeo ga amado kemi,
manta alongo ngan leg posanga ga oaine.
Ngansa gau nalolon ngan Deo.
19 Oangga gimi panua posanga tau-
taunga ami, atnan eaba eta ngan gimi ta
idio ngan luma panasnga aea, be gimi
padengada abada annga ga ila lemi tuan-
gai pagid sobosobomi toa pitoreagid.
20 Be manta abada ami ketnga tud ga
inam pagau. Toa bedaoa ta naoatai
mambe lemi posanga tautaunga, ta iran-
grang ngan napamate gimi mao." Io, tota
tilongo ngan ele posanga toa oa.
21 Be tiposa pol ngan gid bedane, "Tau-
taunga, gita leda idil paeamao toa mu-
gaeai takado ngan ada kakau, ta ngan ipu
toaine danga kulupu toa ne iuot ngan gita.
Matada nanan ei itangtang ga iansaban
gita ngan luanga ei, be gita talongo ei mao.
Tota labone kadonga paeamao toa ne iuot
ngan gita."
22 *Ta Ruben ikeo, "Ngan ado toaiua,
nakeo pagimi ngan akado kadonga sat
ngan ada kakau toa oa mao, be gimi
alongo gau mao. Ega, labone tabada
panasnga paeamao ngan ele matenga."
23 Iosep itar kapeipei tiposaposa Ibru, be
tiuatai mao mambe Iosep ilongolongo led
posanga. Ngansa somisomi Iosep ikado
posanga Isip ga ila pagid, be eaba ede pade
ipul ele posanga ga ila ngan posanga Ibru.
24 Tota Iosep ipul imur pagid, ta itang.
Itang ga kus ta iluai mulian ta iposa pade
pagid. Ta ikeo pagid paeaeanga ngan
tiluku Simeon, ta ngan gid matad tiaud ei.

Iosep itar kapeipei tiluagid mulian Kenan

25 Idio ta Iosep ikeo pagid ele paeaeanga
ta tinonoi wit ga idudunga ngan itar
kapeipei led samare toman ngan ad tamad
lalalanga aea. Be ikeo ga tidol mulian gid
kelede kelede led pat ga idudunga ngan
led samare pade. Ele paeaeanga tikado
toa bedaoa ga kus
26 ta itar kapeipei tidol led tulua ga idae
donki ipaoeai ta tila.
27 Tilalala ga edap irabuiai ta tidio tirau
saupu ngan enonga bong toaiua. Be eaba
ede ngan gid iuangga ipan ele donki aea
annga ta ipokaka ele samare iaoa. Be mole
mao igera ele pat ienono samare iloleai.
28 Ta ikeo pagid aea kapeipei ga aea
kakakau bedane, "Ega, tipalua leg pat! Ta
ienono samare iloleai!"
Io, tilongo bedaoa ta tikakrik be
timataud kapei tau. Ta tikeo pol ngan gid
bedane, "Deo ikado mado ngan gita?"
29 Be tila tiuot pan tamad Iakop ngan
tibur Kenan ga kus ta tipalongo ei ngan
danga toa ngada oa iuot pagid. Ta tikeo,
30 "Madidnga kapei toa imugamuga
ngan tibur toa oa, iposa malmal pagai ta
isol gai ngan posanga mambe gai atale-
lean ele tibur kapei.
31 Be gai akoli ele posanga bedane, 'Gai
panua posanga tautaunga amai. Gai atale-
lean lem tibur kapei toa ne mao.
32 Gai panua sangaul igegea rua ngan
iaoa kelede. Gai eaba kelede ele gergeu.
Amai kakau ede isusu, be ketnga tud ta
imamado pan tamamai ngan tibur Kenan.'
33 "Ga kus ta madidnga kapei ikeo pa-
gai pade bedane, 'Gau ga natoba gimi
ga bedane ta naoatai, lemi posanga tau-
taunga, mao pakakanga. Manta atnan
eaba eta ngan gimi ta idio pagau. Be
gimi padengada abada annga ga ila pagid
sobosobomi toa pitoreagid.
34 Be manta abada ami ketnga tud ga
inam pagau. Toa bedaoa ta naoatai lemi
posanga tautaunga, be atalelean lemai
tibur kapei ne mao. Akado bedaoa ga kus

* **42:22:** OM 37.21-22

ta nalongean ami ede pade ga iluai mulian
pagimi. Ga kus ta alalala alele ngan tibur
isaoa gimi akim.' "
35 Idio ta titok ad annga ga isulug
lumaeai, be gid kelede kelede tigera led
pat ienono led samare iloleai! Be tamad
pade igera toa bedaoa ta gid toa ngada oa
timataud kapei.
36 Ta tamad Iakop ikeo pagid bedane,
"Gimi akado ga naman aimara. Mugaeai
Iosep isusu, ga kus ta Simeon pade isusu.
Ta labone aoangga abada Benjamin ga
itnan gau pade? Gid kadonga kulupulupu
toa ngada ne iuotot ngan gau!"
37 Be Ruben ikeo pan itama bedane,
"Oangga nabada Benjamin ga iluai mulian
pago mao, eine eao ga rangrang ngan
rau leg gergeu arangaranga toa rua ne ga
timate. Longean gau ta namariala ngan ei,
ta gau ga nabada ei ga iluai mulian pago."
38 Be Iakop ikeo, "Gau natug irangrang
ngan ila toa eoa toman ngan gimi mao.
Itar kapei imate, ta ei kekelen imamado.
Gau eaba kapei tau, ta oangga danga eta
ipaeabu ngan ei edapeai, eine gimi ga
akado ga lolog iketi tau ta namate ga nala
dengaeai."

43

Iosep itar kapeipei tibada Benjamin ga ila Isip

1 Be sapanga toa oa iuraura maitne ngan
tibur Kenan.
2 Idio ta wit toa mugaeai Israel ele
gergeu tiuol ngan tibur Isip, tianean ga
kus. Tota tamad Israel ikeo pagid bedane,
"Aluagimi ga ala ta aol ada annga etan-
gada pade."
3 Be Iuda ikeo pan itama bedane, "Apa,
gai akeo pago ngan eaba toa oa ele
posanga na. Ei ikado posanga matua tau
pagai bedane ta ikeo, 'Oangga ami ketnga
tud inama toman ngan gimi mao, eine
irangrang ngan agera matag pade mao.'
4 Tota oangga eao longo ngan Benjamin
inam toman ngan gai, eine gai ga ala aol
am annga.
5 Be oangga eao longean ei ga inam
toman ngan gai mao, gai ga ala mao.
Ngansa eaba toa oa ikeo pagai bedane,
'Oangga ami ketnga tud inama toman
ngan gimi mao, eine irangrang ngan gimi
agera matag pade mao.' "
6 Ta Israel ikeo, "Ikamado ga akado
paeamao ngan gau ta apalongo eaba toa
oa ngan ami kakau ede pade imamado?"
7 Ta tikeo, "Eaba toa oa ibeta nanan gai
ngan iaoa kelede togita ta ikeo, 'Tamami
imamado maitne? Be ami kakau eta pade
imamado?' Ta gai akolikoli ele betanga.
Gai aoatai mao mambe ei ga ikeo ga abada
amai ketnga tud ga ila pade."
8 Ta Iuda ikeo pan itama Israel bedane,
"Longean natum toa na ga inam toman
ngan gau ta gaingada ala toa patautene.
Toa bedaoa ta gitaingada leda gergeu ta-
mate ngan pitoro mao, be tadio kemi.
9 Naposa tautaunga, gau ga matag ikikisi
ei, ta irangrang ngan danga eta ipaeabu
ngan ei mao. Oangga nabada ei ga iluai
mulian pago mao, idil paeamao toa ne ga
ienono ngan gau somisomi ga ilalala ga ila.
10 Be oangga eao kado aea gerei ngan
gai mao, eine gai arangrang ngan ala ga
aluagai mulian parua na."
11 Idio ta tamad Israel ikeo pagid be-
dane, "Oangga edap eta pade mao, akado
ga bedane: Gimi abada danga kemikemi
nene aea ga idudunga lemi samareai, ta
iman tenainga ga ila pan eaba toa oa.
Abada bude dibala aea, ga bon isul, ga
danga padengada iuad kemikemi, ga abei
mer itekea, ga abei itautau mambe angal
ga salke.
12 Be abada lemi pat ta apaluplup toman
ngan pat mugaeai aea, ngansa manta akoli
mulian pat toa tidol lemi samareai. Kado
tibuobuo ta tipalua pat toa oa.
13 Abada ami ketnga tud ta ala pan eaba
toa oa patautene.
14 Be kemi ngan Deo Matua Soke Tau
ikado ga eaba toa oa ilolo isat ngan gimi,
ta irangrang ngan ilongean Benjamin ga
ami ede pade ta tiluagid mulian toman
ngan gimi. Be oangga Deo ikeo ga naman
aimara, eine ga naman aimara."
15 Tota tibada gid tenainga toman ngan
led pat toa tipaluplup oa, ga tibada Ben-
jamin pade ga tila. Tila manmanae ngan
tibur Isip ta tila timadid Iosep imatai.

16 Iosep igera mambe gisingada Benjamin tinama, ta ikeo pan ele paeaeanga
luma aea bedane, “Bada gid panua toa ne
ga tila leg lumaeai. Totoi bulmakao eta ta
kado amai annga, ngansa labone arobad,
gau ga naean toman ngan gid.”
17 Tota paeaeanga toa oa ila ikado
mambe Iosep ikeo ngan, ta ibada gid ga
tila Iosep ele lumaeai.
18 Tidudunga lumaeai maitne, be
timataud ta tiposa pol ngan gid bedane,
“Kado matad nanan pat toa mugaeai tidol
leda samareai. Ta ngan ipu toaine tibada
gita ga tala ele lumaeai. Eine ga tiluku
gita ta tiaud gita ga taman led paeaeanga
sapaean. Ta tibada leda donki pade ga
iman led.”
19 Tota tila pan Iosep ele paeaeanga toa
boloma atama iaoai ta tikeo pan bedane,
20 “Irangrang ngan longo lemai posanga
ge? Mugaeai gai anama nene ngan olnga
amai annga.
21 Gai aol ga kus ta alalala pade, be ngan
tibur toa arau saupu ngan, agera mambe
gai kelede kelede lemai pat annga aea
ienono samare iloleai. Tota gai akoli pat
toa ne ga iluai mulian.
22 Be abada pat pau ngan olnga amai
annga pade. Gai aoatai mao, sai idol pat
toa oa ga idudunga lemai samareai?”
23 Be paeaeanga toa oa ikeo, “Lolomi
itarui. Amataud mao. Ami Deo toa, Deo
ton tamami, ipan lemi pat ga idudunga
samareai. Be pat toa aol ngan annga
mugaeai, gau nabada o.” Paeaeanga iposa
bedaoa ga kus ta ibada Simeon ga iuot ga
ila pagid.
24 Ga kus ta paeaeanga toa oa ibada gid
ga tila tidudunga Iosep ele lumaeai, ta
ibada eau ga inam ta tisigiri aed. Ta ipan
led donki ad annga pade.
25 Be tilongo mambe Iosep ga ian toman
ngan gid ngan arobad, ta tibada led
tenainga ga iuot.
26 Iosep iluai mulian ga inam lumaeai
ta tibada led tenainga ga ila pan, ta tikor
aed boloma pan ta tidol laborad ga isulug
tanoeai.
27 Ta ibeta gid ngan led madonga, ta
ibeta gid pade bedane, “Tamami eaba
kapei toa akeokeo pagau ngan, ta ima-
mado maitne?”
28 Ta tikeo, “Lem paeaeanga, tamamai,
ta imamado kemi.” Be tilolon ngan ei ta
tikor aed pan ta tidol laborad ga isulug
tanoeai pan pade.
29 Iosep imata ila ta igera Benjamin toa
gisirua tnad kelede, ta ibeta gid, “Ami ket-
nga tud toa akeo pagau ngan, tota nene?”
Ta Iosep ikeo pan Benjamin bedane, “Leg
gergeu, Deo ele kadonga lolo marum aea
idio pago.”
30 Be igera itar kakau ta ilolo ila pan
kapei tau, ta iuangga itang. Tota man-
manae ila idudunga ngan ele luma aea
bobo ede pade ta itang.
31 Be imen imata ngan eau ga ipamatua
ilolo ga kus ta iluai mulian ta ikeo pagid
ele paeaeanga bedane, “Apota annga.”
32 Io, Iosep idio imado ngan popou ede,
be itar kapeipei timado ngan popou ede
pade, be gid Isip timado ngan popou
ede pade, ngansa gid Isip ga gid Ibru
tirangrang ngan tiluplup ga tianean mao.
Ngansa ngan gid Isip matad, eine paea-
mao.
33 Be Iosep ikeo pagid ele paeaeanga
motean ngan tidol itar kapeipei mulid
madonga aea ga inasi ad poponga.
Lautabe imuga ga ila irangrang ngan ad
ketnga tud. Be Iosep itar kapeipei tigera
bedaoa ta tikakrik ga matad inono pol
ngan gid.
34 Gid paeaeanga tibada annga Iosep
ele popouiai ta tipota ga ila pagid itar
kapeipei. Be Benjamin aea annga tipota
kapei tau, irangrang ngan panua lima tian
ngan. Tota tinid igelgel toman ngan Iosep
ta tianean ga tiunun oain ga itara gid.

44

Iosep aea loba isusu

1 Tian ga kus ta Iosep ikeo pan ele
paeaeanga luma aea bedane, “Eao nonoi
led samare ga iuon tau ngan annga. Be eao
dol gid kelede kelede led pat ga idudunga
mulian led samare iloleai.
2 Ga kus ta dol ag loba silva ga idudunga
ngan samare ton ad ketnga tud toman
ngan ele pat annga aea.” Io, paeaeanga
toa oa ila ikado mambe Iosep ikeo ngan.

3 Gaisala rumaruma gid paeaeanga
tisula Iosep itar kapeipei ga tila toman
ngan led donki.
4 Ta titnan tuanga ga tilalala ga tila.
Gid tila aluai mao, be Iosep ikeo pan
ele paeaeanga luma aea bedane, “Man-
manae, la nasi gid panua toa oa. Be
oangga eao ot pagid, keo pagid bedane,
‘Gai akado kadonga kemi ngan gimi, be
ikamado ga akoli paeamao pagai?
5 Loba toa gimi abada, eine ag maron
aea loba ununnga aea. Be ikakado borou
ngan loba toa oa, ta ilualua ei ngan
badanga oatainga ngan gid danga ienono
mumulnga pade. Lemi kadonga toa ne
paeamao tau.’ ”

6 Io, Iosep ele paeaeanga ila inasi gid ga
iuot pagid, ta ikado posanga toa bedaoa
pagid.
7 Be tikeo pan bedane, “Maron, eao
kamado kado posanga toa bedane ngan
gai? Gai lem paeaeanga arangrang ngan
akado danga eta bedaoa mao.
8 Ega, eao oatai, gai atnan Kenan ga
anama ta aoangga akoli mulian pat toa
ienono lemai samare iloleai. Toa bedaoa
ta gai ga alub am maron ele danga mambe
silva ga gol madongan?
9 Oangga eao ot ngan eaba eta ngan gai
ilub am maron aea loba, ei ga imate, ta
gai padengada ga aman am maron ele
paeaeanga sapaean.”

10 Ta paeaeanga toa oa ikeo, “Eine
takado mambe gimi akeo. Be eaba sai
ikikisi loba toa oa, ei kekelen ga iuot
paeaeanga sapaean. Be gimi padengada
lemi idil eta paeamao mao, tota aluagimi
mulian.”

11 Io, manmanae gid toa ngada oa tisoa
led samare ga isulug tanoeai ta gid kelede
kelede tipokaka.
12 Ga kus ta paeaeanga isaresare gid
kelede kelede led samare, be imuga ngan
ad lautabe ga ila irangrang ngan ad ketnga
tud. Be igera loba toa oa ienono ngan
Benjamin ele samare.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Igera loba toa oa ienono ngan Benjamin ele samare.

13 Be itar kapeipei tigera bedaoa ta lolod
isat kapei tau ta titaka led pononga mu-
lian. Ta tidol led samare ga idae mulian
donki ipaoeai ta tiluagid mulian Iosep ele
tuangai.
14 Iuda toman ngan aea kapeipei ga aea
kakakau tinam tiuot, be Iosep imamado
lumaeai maitne. Tota manmanae tikor
aed ga tidol laborad ga isulug tanoeai pan.
15 Ta Iosep ikeo pagid, “Gimi akado saoa
kadonga ngan gau? Ngan leg borou, gau
narangrang ngan naoatai ngan gid danga
ienono mumulnga, be gimi aoatai mao?”
16 Ta Iuda ikoli ele posanga bedane,
“Maron, gai arangrang ngan akado
posanga eta pago mao. Gai ga apasolan
mambe gai panua tututui madongan? Deo
ikado ga lemai idil paeamao iuot masaeai.
Tota labone, eaba toa ilub am loba ne, ei
kekelen ga iuot lem paeaeanga sapaean
mao. Ega, gai toa ngada ne ga aot lem
paeaeanga sapaean.”
17 Be Iosep ikeo, “Eine mao. Irangrang
ngan gimi akado bedane mao. Eaba
toa ilub ag loba ne, ei kekelen ga iuot
leg paeaeanga sapaean. Be gimi paden-
gada lolomi itarui ta aluagimi mulian pan
tamami.”

Iuda iuangga ibada Benjamin imul

18 Be Iuda ila boloma pan Iosep ta ikeo,
“Aiao, maron! Irangrang ngan eao longo
leg posanga? Tautaunga, eao maron kapei
tau mambe Isip ad maron kapei, be gau,
lem paeaeanga, nakim eao malmal pagau
padam be longo leg posanga.

19 Mugaeai eao beta gai, lem paeaeanga
bedane, ‘Gimi tamami ga ami kakau eta ta
timamado?’
20 Ta gai akoli lem posanga bedane, ‘Be.
Tamamai ei eaba kapei tau ta imamado.
Be inat ketnga tud ta imamado pade. Itna
ipopo ei ngan tamamai ei eaba kapei tau.
Itna toa oa ipopo gergeu rua mon. Ede
imate, be ei kekelen imamado. Be itama
ikim ei kapei tau.’
21 “Ga kus ta eao keo pagai, lem
paeaeanga bedane, ‘Abada ami ketnga tud
toa oa ga inama nene ta nagera ei.’
22 Be gai akoli lem posanga bedane,
‘Gergeu toa ne irangrang ngan itnan itama
mao. Oangga itnan ei, itama ga imate.’
23 Be eao keo pagai bedane, ‘Oangga ami
ketnga tud inama toman ngan gimi mao,
irangrang ngan agera gau pade mao.’
24 Tota gai aluagai mulian pan tamamai
ta apalongo ei ngan lem posanga toa ne.
25 “Idio ta tamamai ikeo pagai bedane,
‘Aluagimi mulian ta aol ada annga etan-
gada pade.’
26 Be gai akeo, ‘Gai arangrang ngan ala
mao. Oangga eao longean amai ketnga
tud ga inama toman ngan gai, ta gai ala.
Be oangga amai ketnga tud inama toman
ngan gai mao, irangrang ngan agera eaba
toa oa pade mao.’
27 “Tota lem paeaeanga tamamai ikeo
pagai bedane, ‘Gimi aoatai, adaoag ipopo
gergeu rua mon.
28 Ede isusu ta nagera ei pade mao.
Masilau saksak ede ipaeabu ngan ei ga
imate.
29 Tota oangga gimi abada itar kakau
pade ga itnan gau ga ila, be danga eta
ipaeabu ngan ei edapeai, eine gimi ga
akado ga lolog isat kapei tau ta namate ga
nala dengaeai.’
30-31 “Tota labone, oangga naluagau mu-
lian pan tamag, be igera inat ketnga tud
inama toman ngan gau mao, eine ga
imate. Ngansa gisirua lolod ikim ngan gid
kapei tau. Gai tamamai ei eaba kapei.
Ta oangga gai aluagai mulian toman ngan
eaba toa ne mao, eine ga akado ga tama-
mai ilolo isat kapei tau ga imate.
32 Ga pade, gau nakado posanga tau-
taunga pan tamag ngan matag ikikisi eaba
toa ne. Ta nakeo pan bedane, ‘Oangga
nabada ei ga iluai mulian pago mao, eine
leg idil paeamao toa matameai ne ga
ienono ngan gau somisomi ga ilalala ga
ila.’
33 “Tota labone nakim eao longean gau
ta nabada eaba toa ne imul, ta naman lem
paeaeanga sapaean. Be eao longean eaba
toa ne ga iluai mulian pan itama toman
ngan itar kapeipei.
34 Be oangga eaba toa ne iluai mulian
toman ngan gau mao, irangrang ngan
nagera tamag pade mao. Tinig ngan
nagera kadonga kulupu toa ne iuot ngan
tamag mao.”

45

Iosep ikeo pagid itar kapeipei ngan ei sai

1 *Iosep itoba pamatuanga ilolo toa ele
paeaeanga matadeai ga mao, ta iuangga
itang. Be iposa matua pagid bedane,
“Gimi toa ngada ne aot ga ala.” Tota
ei kekelen imamado toman ngan itar
kapeipei be ikeo pagid ngan ei sai.
2 Be Iosep itang kapei tau, ta gid Isip
tilongo. Ta gid panua toa maron kapei ele
lumaeai tilongo ngan pade.
3 Ta Iosep ikeo pagid itar kapeipei
bedane, “Gau Iosep. Tamag imamado
maitne na?” Be itar kapeipei tiran-
grang ngan tikoli ele posanga mao, ngansa
timataud kapei tau.
4 Ta Iosep ikeo pade bedane, “Anam
boloma pagau.” Io, tila boloma pan ta
ikeo, “Gau tadimi kakau Iosep. Mugaeai
gimi adol gau ga nadae pagid Ismael
bagedeai, ta gid Isip tiuol gau ga naman
led paeaeanga sapaean.
5 Be kado lolomi ngur ga ngur ngan
gimi mulian ngan lemi kadonga paeamao
toa akado ngan gau ne. Lolomi ede ga
ede mao pade, ngansa Deo isula gau ta
namuga ngan gimi, ngansa iuangga ilua
gimingada panua busa ta irangrang ngan
amate mao.
6 Ngansa sapanga iuot ngan tibur toa ne,
aea rai rua ila na. Be irangrang ngan rai

* **45:1:** PA 7.13

lima pade, gid panua ga tirangrang ngan
tibada annga dadangai mao.
7 Be Deo isula gau ta namuga ngan gimi
ga nanama nene, ngansa iuangga ilua gita
panua toa pidaede ne ta irangrang ngan
tamukuru tanoeai mao. Be ngan iura
kapei tau iuangga ibada gita mulian.
8 "Eine gimi asula gau ga nanama nene
mao, be Deo isula gau. Ei ikado ga naot
mambe aluagau ton maron kapei Isip aea.
Gau naot madidnga kapei ngan ele luma
ga tibur toa ngada ne Isip. Ta ilongolongo
leg posanga mambe gergeu ilongolongo
itama ele posanga.
9 *Tota aluagimi manmanae ga ala pan
tamag, ta akeo pan bedane, 'Natum Iosep
ikeo bedane: Deo ikado ga naot madidnga
kapei ngan tibur Isip. Tota eao manta nam
pagau manmanae.
10 Eao ga mado boloma pagau ngan
tibur ede ieda Gosen. Eao nama toman
ngan lem gergeu ga tibutibum ga lem
sipsip ga bulmakao ga lem danga sisid toa
ngada oa.
11 Gau ga namariala ngan eao toa
nene, ngansa sapanga toa ne aea rai lima
maitne. Ngan kado ta pitoro ipaeabu ngan
eao ga lem panua toa ngada na.'
12 "Ega, agera kemi matag ta aoatai, gau
eaba eta pade mao, gau ami kakau Iosep.
Be tadig kakau Benjamin pade iuatai ngan
gau.
13 Apalongo tamag ngan gau edag iuot
kapei tau ngan tibur Isip, ta apalongo
ei ngan danga toa ngada ne gimi agera.
Ga kus ta abada ei manmanae ga inama
nene."
14 Iosep iposa bedaoa ga kus ta iluku
itar kakau Benjamin ta idol ilabora ga idae
ikepeai ga itang. Be Benjamin pade ikisi
Iosep ga itang.
15 Ga kus ta Iosep ikisi itar kapeipei
kelede kelede ga itang ngan gid ga ibusum
papad. Idio ta itar kapeipei tiposaposa
pan.
16 Be maron kapei togid Isip ilongo
posanga ngan Iosep itar kapeipei tinam
tiuot pan, ta ei ga ele madidnga toa ngada
oa tinid igelgel.
17 Ta maron kapei ikeo pan Iosep be-
dane, "Keo pagid am kapeipei ta tidol led
tulua ga idae led donki ipaoeai, ta tiluagid
mulian Kenan.
18 Manta tibada tamami ga led panua
toa ngada oa ta tiluagid ga tinam pagau.
Ta gau ga nalongean gid ta tila timado
ngan tano ede kemi tau, ta irangrang ngan
ad annga dadangai iuot busa.
19 "Be manta keo pagid pade bedane,
'Gimi abada gid karis Isip aea toa ne
ga iman tamami ga lemi gergeu ga
adadaoami led lalalanga aea. Ta gimin-
gada adae ngan ta aluagimi ga anama
nene.
20 Be lolomi ede ga ede ngan lemi danga
sisid ngan tibur Kenan mao, ngansa danga
sisid kemikemi toa ngada ne ngan tibur
Isip ga iman lemi.' "
21 Io, Israel ele gergeu arangaranga
tikado toa bedaoa mambe maron kapei
togid Isip ikeo ngan. Iosep ibada karis
pagid ga ipan ad tamad lalalanga aea.
22 Be ipan gid kelede kelede ad barikia
papau, be ipan Benjamin ele pat silva
buno tol ga ele barikia papau lima.
23 Ga kus ta Iosep ibada danga kemikemi
busa Isip aea ngan luanga itama edapeai,
ta idol ga idae donki arangaranga sangaul
paodeai, ta ibada gid wit ga bret ga annga
imata ede ga ede iman itama aea tamad
lalalanga aea ta idol ga idae donki taine
sangaul paodeai.
24 Ga kus ta isula itar kapeipei ga tila, be
ikeo pagid bedane, "Gimi aoami isokangai
edapeai mao."
25 Tota Iosep itar kapeipei titnan Isip
ga tila tiuot pan tamad Iakop ngan tibur
Kenan.
26 Ta tikeo pan bedane, "Iosep imate
mao! Ei imamado Isip be iuot madidnga
kapei ngan tibur toa oa!" Iakop ilongo
bedaoa ta itograi, be iuangga tipakaka.
27 Be tipalongo ei ngan danga toa ngada
oa Iosep ikeo pagid ngan, ga igera gid karis
toa Iosep isula ga inam ngan badanga ei, ta
ilolo ikapok.
28 Ta Israel ikeo, "Tautaunga. Natug
Iosep ta imamado! Manmanae ga nala ta
nagera ei mugaeai ngan leg matenga."

* **45:9:** PA 7.14

46

Iakop toman ngan ele panua toa ngada oa tila Isip

1 Idio ta Israel ipagorou ele danga sisid toa ngada oa, ta ei toman ngan ele panua toa ngada oa tinasi edap ngan langa Isip. Be tila tiuot ngan tibur Berseba, ta Israel irau gid masilau ta iman ele tenainga ga ila pan Deo ton itama Aisak.

2 Be ngan bong toaiua, Israel igera Deo iuot pan ta ibaba ga ila pan bedane, "Iakop, Iakop!"

Ta ikeo, "Gau ta eko."

3 Ta ikeo, "Gau Deo, Deo ton tamam Aisak. Eao mataud ngan langa Isip mao. Ngansa gau ga nakado ga lem gergeu ga tibutibum tiuot alu kapei tau toa eoa.

4 Gau ga nala Isip toman ngan eao, be gau ga nabada go ga luago mulian pade. Be oangga eao mate, Iosep ga ipatutui lem enonga ta itaian go."

5 Idio ta Iakop ikakai ngan lalalanga, be ele gergeu arangaranga tidol ei ga led gergeu ga adadaoad ta tidae ngan gid karis toa maron kapei togid Isip iabalan ga ila ngan badanga gid, ta titnan tibur Berseba ga tila.

6 *Ta Iakop toman ngan ele panua toa ngada oa tila Isip. Be tibada led masilau mud ga danga sisid toa ngada oa ngan tibur Kenan ta tila.

7 Iakop ele gergeu ga itubtub arangaranga ga taine toa ngada oa tila Isip toman ngan ei.

8 Israel, toa ieda ede pade Iakop, ele gergeu ga itubtub toa tila Isip toman ngan ei, edad ga bedane:

Inat lautabe ieda Ruben.

9 Be Ruben ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Anok ga Palu ga Esron ga Karmi.

10 Be Simeon ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Iemuel ga Iamin ga Oat ga Iakin ga Soar ga Saul. Be Saul itna ei taine Kenan aea.

11 Be Livai ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Gerson ga Koat ga Merari.

12 Be Iuda ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Er ga Onan ga Sela ga Peres ga Sera. Be Er ga Onan gisirua timate ngan tibur Kenan.
Be Peres ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Esron ga Amul.

13 Be Isakar ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Tola ga Pua ga Iop ga Simron.

14 Be Sebulun ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Seret ga Elon ga Ialel.

15 Be Ruben ga Simeon ga Livai ga Iuda ga Isakar ga Sebulun, eine gid gergeu arangaranga toa Iakop iadaoa Lea ipopo ngan tibur Padan-Aram. Be Lea ipopo gergeu taine ede ieda Daina. Be Lea ele gergeu ga itubtub arangaranga ga taine toa ngada oa dabad iuot sangaul tol igegea tol.

16 Be Gat ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Sipion ga Agi ga Suni ga Esbon ga Eri ga Arodi ga Areli.

17 Be Aser ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Imna ga Isva ga Isvi ga Beria.
Be liud ieda Sera.
Be Beria ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Eber ga Malkiel.

18 Gid panua iaoa toaine, eine Iakop iadaoa Silpa ele gergeu ga itubtub. Be Silpa ei taine paeaeanga toa Laban ilongean ga ila pan inat taine Lea. Gid panua iaoa toaine dabad iuot sangaul ede igegea lima ga ede.

19 Be Iakop iadaoa Resel ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Iosep ga Benjamin.

20 *Be Iosep imamado Isip ta iuai taine ede ieda Asenat. (Asenat ei gergeu taine ton Potipera, eaba tenainga aea

* **46:6:** PA 7.15 * **46:20:** OM 41.50-52

ngan tuanga On.) Asenat ipopo gergeu arangaranga rua, Manase ga Epraim.

21 Be Benjamin ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Bela ga Beker ga Asbel ga Gera ga Naman ga Ei ga Ros ga Mupim ga Upim ga Art.

22 Gid panua iaoa toaine, eine Iakop iadaoa Resel ele gergeu ga itubtub. Dabad iuot sangaul ede igegea pange.

23 Be Dan ele gergeu aranga ieda Usim.

24 Be Naptali ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Iasel ga Guni ga Ieser ga Silem.

25 Gid panua iaoa toaine, eine Iakop iadaoa Bila ele gergeu ga itubtub. Be Bila ei taine paeaeanga toa Laban ilongean ga ila pan inat taine Resel. Gid panua iaoa toaine dabad iuot lima ga rua.

26 Gid iaoa kelede pan Iakop toa tila Isip toman ngan ei, dabad iuot sangalima sangaul ede igegea lima ga ede. Be dabad toa ne ipaluplup Iakop ele gergeu adadaoad mao.

27 *Be Iosep iadaoa ipopo gergeu rua ngan tibur Isip. Tota gid iaoa kelede toa ngada oa pan Iakop tila Isip toman ngan ei, dabad iuot sangalima sangaul rua.

Iakop toman ngan ele panua toa ngada oa tila timado Isip

28 Idio ta Iakop isula Iuda ta imuga ga ila pan Iosep ngan badanga ei ga ila ipasolan gid ngan tibur Gosen aea edap. Tota Iakop masin tiuot ngan tibur Gosen,

29 be Iosep ilongo bedaoa ta ikeo pagid ele paeaeanga ta tibada ele karis ga iuot edapeai. Ta Iosep idae ngan ta ila Gosen ngan geranga itama Israel. Io, Iosep igera itama ta ila iluku ei ga itang mole tede.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Iosep igera itama ta ila iluku ei.

30 Ga kus ta Israel ikeo pan Iosep bedane, “Labone, oangga namate, tinig igelgel ngan langa dengaeai, ngansa nagera go ngan matag ta naoatai, eao mamado maitne.”

31 Ta Iosep ikeo pagid itar kapeipei ga gid iaoa kelede toa ngada oa ton itama bedane, “Gau ga nala napalongo maron kapei Isip aea ta nakeo pan bedane, ‘Ag kapeipei ga gid luma lolo ton tamag titnan tibur Kenan ga tinam tiuot pagau.

32 Timariala ngan sipsip ga masilau mud iman led naurata pat aea. Gid tinama toman ngan led sipsip ga bulmakao ga danga sisid toa ngada oa.’

33 Gau ga nakado posanga toa bedaoa pan maron kapei, ta oangga maron kapei ibaba gimi ga anam pan ta ibeta gimi ngan saoa naurata gimi akakado,

34 ta gimi ga akoli ele posanga bedane, ‘Maron, gai lem paeaeanga amariala ngan sipsip ga bulmakao. Mugaeai gai gereirei maitne ga irangrang ngan labone, gai akakado naurata toa ne, mambe tibutibumai tikakado mugaeai.’ Manta akado posanga toa bedaoa pan maron kapei, ta ei ga ilongean gimi ta ala amado ngan tibur

* **46:27:** PA 7.14 * **46:34:** Imata mambe tibur Gosen aea eaba eta mao. Tota oangga maron kapei ilongo mambe Iakop ele panua timariala ngan sipsip, ei ga itin igelgel ngan tila timado toa eoa, ngansa gid Isip tinid ngan gid panua tikakado naurata toa bedaoa timamado boloma pagid mao.

Gosen. Ngansa gid Isip tikeo ga naurata ngan timariala ngan sipsip eine naurata paeamao.”*

47

1 Be Iosep ila pan maron kapei Isip aea ta ikeo, “Gau tamag ga tadig kapeipei titnan Kenan ga tinam tiuot nene toman ngan led sipsip ga bulmakao ga danga sisid toa ngada oa. Ega, patautene tirau led saupu ngan tibur Gosen.”

2 Be Iosep isio aea kapeipei lima ta tila timadid maron kapei imatai.

3 Ta maron kapei ibeta gid bedane, “Gimi akado saoa naurata?”

Ta tikoli maron kapei ele posanga bedane, “Gai amariala ngan sipsip, mambe tibutibumai tikakado mugaeai.

4 Be gai akeo ga amado kauteta nene, ngansa sapanga toa ne iuot paeamao tau ngan tibur Kenan. Be purup eta ngan lemai masilau tianean mao. Tota akeo ga eao longean gai lem paeaeanga ta ala amado ngan tibur Gosen.”

5 Ta maron kapei Isip aea ikeo pan Iosep bedane, “Tamam ga am kapeipei tinam ta tikeo ga timado toman ngan eao.

6 Eao manta sio tano eta kemi tau ngan tibur Isip ta keo pagid ta tila timado ngan. Kemi ngan tila timado Gosen. Be oangga eao oatai etangada ngan gid toa led oatainga kapei ngan timariala ngan bulmakao, ta dol gid ga timariala ngan gau leg bulmakao ipu.”

7 Idio ta Iosep ibada itama Iakop ga ila igera maron kapei. Iakop ikado posanga kemi pan ga kus ta

8 maron kapei ibeta ei, “Eao am rai pida?”

9 Ta Iakop ikeo pan maron kapei bedane, “Gau namamado tanoeai irangrang ngan ag rai buno ede sangaul tol (130). Leg madonga ne mole tau mao. Be danga kulupulupu busa iuotot ngan gau. Gau tibutibug timamado mole tau tanoeai, be gid ad rai iasal gau ag rai.”

10 Ga kus ta Iakop ikado posanga kemi pan maron kapei ta itnan ei ga ila.

11 Toa bedaoa ta Iosep ilua itama ga itar kapeipei ta tila timado ngan tibur Isip. Ei ilongean tano pagid ngan tibur ieda Rameses*, mambe maron kapei ikeo ngan. Tano toa ne kemi tau ga iasal tibur padengada Isip.

12 Be somisomi Iosep ibabada annga ga ila pan itama ga itar kapeipei toman ngan led gergeu, be ele potanga annga inasnasi dabad.

Sapanga kapei ipaeabu ngan tibur Isip

13 Sapanga toa oa iuot paeamao tau, ta tibur toa ngada oa aea annga eta mao. Sapanga ipaeabu ngan tibur Kenan ga Isip pade.

14 Tota gid panua toa ngada oa Kenan ga Isip tiuolol annga pan Iosep ga irangrang ngan led pat kus. Ta Iosep ibada pat toa oa ta idol ga ila ngan maron kapei ele luma.

15 Idio ta gid panua toa ngada oa Kenan ga Isip led pat kus, ta gid Isip tila pan Iosep ta tikeo, “Eao pan amai annga. Oangga mao, sapanga ga ipaeabu ngan gai, ta amate eao matameai. Manta lua gai, ngansa lemai pat toa ngada ne kus.”

16 Ta Iosep ikeo pagid bedane, “Oangga lemi pat kus, ta abada lemi masilau mud ga inam pagau, ta iman ami annga aea olnga.”

17 Tota tibada led os ga sipsip ga meme ga bulmakao ga donki ta ila pan Iosep ta iman ad annga aea olnga. Ta Iosep ilualua gid ngan annga toa bedaoa ga irangrang ngan rai toaiua kus.

18 Be ngan rai ede pade, tila pan Iosep ta tikeo bedane, “Gai arangrang ngan amudan amai kadonga kulupu pago mao. Eao bada lemai pat ga masilau mud toa ngada oa ga iman lem. Lemai danga eta pade ngan badanga pago mao. Eine gai kekelegai ga amai tano.

19 Eao longean gai ga amate ngan pitoro padam. Ngan kado ta amai tano iman danga buligaliga. Kemi ngan eao lualua gai ngan annga, ta gai ga aman maron kapei ele paeaeanga sapaean. Ta amai tano pade ga iman ele. Be eao manta bada gid annga ipuapua earumnga aea ga inam

* **47:11:** *Rameses eine Gosen ieda ede pade.*

pagai. Ngan kado ta amate ta amai tano
aea eaba eta imariala ngan mao."
20 Tota gid panua toa ngada oa Isip
tilongean ad tano ga ila pan Iosep ta iuol
ga iman maron kapei aea, ngansa sapanga
toa oa paeamao tau. Ta tano toa ngada oa
Isip iman maron kapei aea.
21 Ta Iosep ikado ga gid panua Isip toa
ngada oa tila timado ngan gid tuanga
kapeipei Isip.
22 Be Iosep iuol tano togid panua
tenainga ad mao, ngansa maron kapei
ibabada pat pagid ta iman ad annga aea ol-
nga. Tota gid panua tenainga ad kekelegid
tilongean ad tano ga ila pan maron kapei
mao.
23 Idio ta Iosep ikeo pagid panua bedane,
"Ega, gau naol gimi ga ami tano pade, ta
gimi aman paeaeanga sapaean ton maron
kapei. Be gid annga ipuapua earumnga
aea ta eko. Abada ga ila ta aearum dadan-
gai.
24 Be oangga annga dadangai imatua,
manta apota ga iuot suknga lima. Ta
suknga ede ga iman maron kapei ele. Be
gimi lemi suknga pange ta iman gimin-
gada lemi gergeu ami. Be manta adol
ipuapua etangada ga iman earumnga
aea."
25 Io, gid panua tikeo pan Iosep bedane,
"Maron, gai tinimai igelgel ngan aman
paeaeanga sapaean ton maron kapei,
ngansa eao bada gai mulian ta amado
kemi na. Gai akim lolom marum ngan
gai."
26 Tota ngan ado toaiua ga ila, Iosep
idol apu kapei ede ngan tibur Isip ga
bedane: Oangga gid Isip ad annga dadan-
gai imatua, manta tipota ga iuot suknga
lima. Be suknga ede ga iman maron kapei
ele. Be labone pade, apu toa ne ienono
maitne.† Gid panua tenainga ad kekelegid
ad tano iman maron kapei aea mao.

Iosep iposa tautaunga pan Iakop ngan itaian ei Kenan

27 Gid Israel timamado Isip ngan tibur
Gosen, ta tibada tano ngan tibur toa eoa.
Be tipopo gergeu ga tiuot busa ta led danga
sisid pade iuot busa.
28 Be Iakop imamado Isip irangrang
ngan aea rai sangaul ede igegea lima ga
rua. Aea rai toa ngada oa iuot buno ede
sangaul pange igegea lima ga rua (147).
29 *Ele matenga inam boloma, ta ibaba
Iosep ga inam pan ta ikeo, "Oangga lolom
marum ngan gau, nakim eao dol bagem ga
idio buleg ibuloloeai,‡ ta posa tautaunga
pagau ngan eao ga lolom isat ngan gau
ta kado kadonga tautaunga pagau ngan
danga ga oaine: Irangrang ngan eao taian
gau Isip mao.
30 Be oangga namate ga nala naeno
toman ngan tibutibug, eao manta bada
patig ga itnan Isip, ta la taian gau ngan
denga toa titaian tibutibug ngan."
Ta Iosep ikeo, "Gau ga nakado mambe
eao keo."
31 Be Iakop ikeo pan pade bedane,
"Eao manta posa tautaunga gadae ngan
kadonga toaine." Tota Iosep ikado
posanga tautaunga gadae. Ga kus ta Israel
idol ilabora ga isulug imuliai§ ta ilolon
ngan Deo.

48

Iakop ikado posanga kemi ngan pamatuanga Epraim ga Manase

1 Idio ga muriai gid panua tikeo pan
Iosep bedane, "Ega, tamam idibal." Tota
Iosep ibada ele gergeu arangaranga rua,
Epraim ga Manase, ta tila tigera itama.
2 Ta gid panua tikeo pan Iakop bedane,
"Ega, natum Iosep ta inam pago." Tota
Israel ipamatua ei ga idae imado imuliai.
3 *Ta Iakop ikeo pan Iosep bedane, "Deo
Matua Soke Tau iuot pagau ngan tuanga
Lus ngan tibur Kenan. Ta ikado posanga
kemi ngan pamatuanga gau

† **47:26:** Posanga toa ne, *labone pade, iposa ngan gita labone tamamado mao, be iposa ngan ado toaiua mugaeai eaba toa ibode laulau Otnga Mugaeai imamado.* * **47:29:** OM 49.29-32, 50.6 ‡ **47:29:** Kadonga ngan dolnga ibage ga idio Iakop ibule ibuloloeai iman kilala ngan Iosep ele posanga tautaunga pan Iakop. Toa bedaoa, ei manta inasi tutui Iakop ele renrennga. Gera posanga ngan OM 24.2. § **47:31:** Posanga toa ne, *imuliai, ipu ede pade ngan posanga Ibru bedane: Igalterean ei ngan toto. Gera posanga ngan Ibr 11.21.* * **48:3:** OM 28.13-14

4 ta ikeo pagau bedane, 'Ega, gau ga
nakado ga lem gergeu ga tibutibum tiuot
busa ta tiuot alu kapei tau. Be gau ga
napan tano toa ne ga iman lem gergeu ga
tibutibum ad somisomi ga ilalala ga ila.'
5 "Mugaeai ngan nanam naot pago ngan
tibur Isip, adaoam ipopo lem gergeu
arangaranga rua nene. Gergeu toa rua ne
ga tiuot mambe gau leg gergeu. Ta Epraim
ga Manase ga tiuot gergeu tautaunga to-
gau, mambe Ruben ga Simeon.
6 Oangga lem gergeu etangada muriai
ngan Epraim ga Manase, gid eao lem.
Ta muriai oangga tipota tano pagid iaoa
kelede kelede pagau, lem gergeu muriai
ad ga tidio gadio ngan Epraim ga Manase
edad.
7 *Nakado posanga toa ne ngansa lolog
isat ngan tnam Resel. Ngan ado toaiua
tatnan Padan-Aram ga tala ngan tibur
Kenan, ei imate edap irabuiai. Gita
tapaboloma tuanga Eprata, ta nataian ei
edap isaleai." (Eprata eine Betleem ieda
mugamuga.)
8 Be Israel igera Iosep ele gergeu ta ibeta
ei bedane, "Eine sapadua?"
9 Ta Iosep ikeo, "Eine leg gergeu rua toa
Deo ibada pagau ngan tibur Isip."
Ta Israel ikeo, "Bada gisirua ga tinam
pagau ta nakado posanga kemi ngan pa-
matuanga gid."
10 Be Israel ei eaba kapei tau ta imata
igeragera kemi mao. Tota Iosep ibada
gisirua ga tila boloma pan itama, ta Israel
ikisi gid ga ibusum papad.
11 Ta Israel ikeo pan Iosep bedane, "Mu-
gaeai naeadi mambe narangrang ngan
geranga go pade mao. Be ega, Deo
ilongean gau ta nagera eao ga lem gergeu
pade."
12 Ta Iosep isoa gisirua Iakop ibuleai ga
tisulug, ta ikor iae ga idol ilabora ga isulug
tanoeai ta ilolon ngan itama.
13 Be Iosep ibada Epraim ngan ibage
oatai ga Manase ngan ibage angas ta tila
timadid boloma pan Iakop toa imatai oa,
ngansa Iosep ikim Manase imadid ngan
Israel ibage oatai ga Epraim ngan ibage
angas.
14 Tautaunga Epraim eine gergeu
atange, be Israel ipalaurerean ibage ta
idol ibage oatai ga idae ngan Epraim
ilabora, be ibage angas idae ngan gergeu
lautabe Manase ilabora.
15 Ta Iakop ikado posanga kemi ngan
pamatuanga Iosep ta iraring pan Deo be-
dane,

"Mugaeai eao Deo ton tibug Abraam ga
tamag Aisak,
ta gisirua tinasnasi eao.
Be eao mariala kemi ngan gau
toa ag popongai ga irangrang ngan
labone,
mambe eaba imariala kemi ngan ele
sipsip.
16 Eao otot pagau mambe Anggelo,
ta somisomi eao bada gau mulian
ngan danga papaeamao iuangga
ipaeabu ngan gau.
Be labone nabeta eao, kado kemi ngan
gergeu toa rua ne pade.
Ta eao kado led gergeu ga tibutibud tiuot
busa tau tanoeai.
Toa bedaoa ta gid panua ga matad
nanan gau edag
ga tibug Abraam ga tamag Aisak edad
pade."

17 Be Iosep igera mambe itama idol
ibage oatai ga idae ngan Epraim ilabora,
ta iuangga itutui mao, tota ikisi itama
ibage ta iuangga idol ga idae ngan Manase
ilabora.
18 Ta ikeo, "Apa, eine mao. Gergeu
lautabe ta eko. Dol bagem oatai ga idae
ngan ei ilabora."
19 Be Israel itin ngan mao ta ikeo,
"Natug, gau naoatai. Tautaunga Manase
pade ieda ga iuot kapei, ta ele gergeu
ga itubtub ga tiuot busa, be itar kakau
Epraim ga iasal ei, ta ele gergeu ga itubtub
ga tiuot mambe alu busa tau."
20 *Tota ngan ado toaiua, Israel ikado
posanga kemi ngan pamatuanga gisirua ta
ikeo,

"Labone ga muriai ga ila,

* **48:7:** OM 35.16-19 * **48:20:** Ibr 11.21

oangga gid Israel tikado posanga kemi
ngan pamatuanga pol ngan gid,
eine ga tiuato lem gergeu toa rua ne
edad ta tikeo bedane,
'Deo ikado kemi tau ngan gimi,
mambe mugaeai ikado kemi ngan
Epraim ga Manase.' "

Ngan kadonga toa bedaoa Israel idol Epraim ga ila imuga ngan Manase.
21 Ga kus ta Israel ikeo pan Iosep bedane, "Ega, gau teta pade namate. Be Deo ga imamado toman ngan gimi, ta ei ga ibada gimi ta aluagimi mulian ngan tano togid tibutibumi.
22 Be eao madid gadae ngan am kapeipei ta mugamuga ngan gid. Tota napan tano toa aea bereo kemi ede* ga iman am. Eine tano toa mugaeai naparau pagid Amor ngan didi ga pandenga ta nabada. Be labone napan ga iman am."

49

Iakop ikado posanga kemi ngan pamatuanga ele gergeu arangaranga

1 Idio ta Iakop ibaba ele gergeu arangaranga ga tinam pan ta ikeo pagid bedane, "Gimi anam boloma pagau, ta gau ga naposa ngan saoa danga ga iuot ngan gimi maitne muriai.

2 "Gimi gergeu togau Iakop, anam aluplup
boloma pagau.
Gau tamami Israel, alongo kemi leg
posanga.

3 "Ruben, eao leg gergeu lautabe.
Gau tinig gargar maitne be napopo
eao, ta eao man kilala ngan gau
urag.
Eao edam ga uram kapei tau, ta madid
ga mugamuga.
4 *Be eao parpar ngan nasinga lem kimnga
mambe eau imasesel.
Tota eao rangrang ngan madid ga
muga pade mao,
ngansa eao eno toman ngan adaoag,
ta pamaeamaea gau kapei tau.

5 "Simeon ga itar kakau Livai led kadonga
lalaede,
tibabada led didi paraunga aea
ta tipaeabu ngan panua padengada.

6 Irangrang ngan lolog kelede ngan gisirua
led posanga mao.
Gau eaba ede toa panua tilolon ngan,
ta irangrang ngan nalongo ngan
saoa posanga gisirua tirau oa mao.

Ngansa ngan led malmalnga tipamate
panua.
Be tinasi led tingelgel ta tiket bul-
makao aed ilislisia.

7 Led malmalnga eine danga paeamao tau.
Tiuatai ngan kadonga lolo isat aea
mao ga mao.

Gau ga napatabilin gid ta timado alele
ngan gid lum padengada Israel.

8 "Iuda, am kapeipei ga am kakakau ga
tisoasoa edam.*
Eao ga gigiran am miri itamatama
gagalid.
Be tamam ele gergeu padengada ga
tikor aed ga tilolon ngan eao.

9 *Iuda, eao mambe laion daenga pau ede,
ta eao raurau am masilau ta eanean,
ga kus ta dae ga la.

Iuda ei mambe laion ede imata inono
masilau,
ta tem ga tem ngan aea raunga.
Eaba eta irangrang ngan ikado ele
pespes ta ipamasmasi ilolo mao.

* **48:22:** Posanga idil *tano aea bereo kemi ede ngan posanga Ibru, eine lalaede mambe edaeda Sekem, ta panua edengada tiadi mambe Iakop ipan tuanga toa oa ga iman Iosep ele. Muriai tuanga Sekem iman Iosep inat Manase itubtub led.* * **49:4:** OM 35.22 * **49:8:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iuda itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Tasoa ieda.* * **49:9:** Nam 24.9, PM 5.5

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
"Iuda ei mambe laion ede imata inono masilau."

10 Iuda ga ikikisi toto togid mamaron kapeipei somisomi.
Ele gergeu muriai ga timadid ga timugamuga.
Ieda kapei ga ienono toa bedaoa
ga irangrang ngan eaba tutui ede ibada imul muriai.
Gid alu toa ngada ne tanoeai ga tilongolongo eaba toa oa ilinge.
11 Iuda ele oain itautau kemikemi ga iuot busa tau,
ta ei ga ikaukau ele donki aea oaro ngan ibogaboga,
ta ilongean ele donki daenga pau ianean itautau toa oa pade.
Be ei ga imum ele danga sisid ngan ele oain isul pade.
12 Iuda imata kadlo rua ila singsingia, ngansa iunun oain kapei.
Be iluo bodbode tau, ngansa iunun bulmakao itud isul somisomi.

13 "Sebulun ga imamado lab matai.
Ele lab aea igal kemikemi ngan gid oaga tidudunga.
But ngan aea tano ga idio boloma ngan tuanga Saidon.

14 "Isakar ei mambe donki ede iura kapei.
Be gid tulua ienono ipaoeai ipakulupu ei,
ta idae imadid mao.
15 Ei ga igera ele tibur earainga aea kemi ga aea tano kemi ngan madonga,
ta iura pakpakia ngan kadonga naurata.
Be muriai ei ga iuot paeaeanga sapaean
ta ikado naurata kulupulupu.

16 "Dan ga iuot eaba patutuinga posanga aea ngan ele panua.
Ta ei ieda kapei mambe gid lum padengada Israel.
17 Dan imamado edap isaleai mambe mota aipel.
Oangga gid panua paraunga ad tiladlado ngan os ga tinam,
ei ga idug ta ingot aed igub,
ta os toman ngan itama ga titap pan murid ga tisulug.

18 "MARON, nasangasanga eao ngan badanga gau mulian.

19 "Gid panua lublubnga ad ga tinam tiparau pan Gat,
be ei ga ikoli paraunga pagid,
ta inasnasi aed mul ta ilado tatan gid.

20 "Tano ton Aser imona kapei.
Ei ga inonono gid annga kemikemi toa gid mamaron kapeipei tikimkim.

21 "Naptali ei mambe meme saksak ede,
inasnasi ele kimnga mulian ta ilalala alele.
Ei ipopo gid gergeu kemikemi.

22 "Iosep ei mambe oaroaro oain ede tiarum boloma ngan eaumata,
ta itautau iuot busa.
Ibogaboga iuot mamarae ta ilugaluga dadanga aea ala.
23 Gid panua toa tipaparau ngan pandenga tiuangga tirau ei
ta tikado paraunga matua pan.
24 Be ei ikikisi matua ele pandenga,
ga ibage isamimi mao.
Ngansa Iakop aea Deo toa iura kapei tau idol ibage ga idae ngan ei ngan pamatuanga ei.
Deo toa ne somisomi imariala ngan gid Israel,
be ei mambe led pat matua.
25 Iosep, tamam aea Deo,
ei eao am luanga.
Deo Matua Soke Tau ga ikado kemi ngan eao
ta ibabada danga kemikemi ga ila pago.

Ele pamatuanga ngan eao ga itaptap mari-
ambai ga isulug
ga iuotot tanoeai ga idae pade.
Lem taine ga masilau mud ga tipopo kemi
ga tipadudud led gergeu.
26 Gau tamam, naposa kemi ngan pamat-
uanga go,
be gid danga kemikemi toa nakeo ga
eao bada,
eine ga iuot kapei tau ga iasal gid lusi
kapeipei laborad.
Gid danga toa kemikemi ne ga iasal gid
danga kemikemi
toa tibutibum tibabada mugaeai.
Gid danga kemikemi toa ngada ne ga iuot
ngan eao Iosep,
ngansa eao edam kapei ga easal am
kapeipei.

27 "Benjamin ei mambe kaua saksak ede.
Gaisala ila ngan raunga gid masilau
tibur aea,
be lailai ipotapota gid danga toa
ibabada."

28 Eiua gid lum sangaul igegea rua togid Israel. Ngan ado toaiua tamad iuangga imate, ei ikado posanga kemikemi toa bedaoa ngan pamatuanga gid. Ta gid kelede kelede ad pamatuanga itutui ngan gid.

Iakop imate ta titaian ei

29 Iakop ikado posanga toa bedaoa ga kus, ta irenren pagid ele gergeu arangaranga bedane, "Teta pade gau ga namate ta nala ngan tibur togid leg panua matemate. Be gimi manta ataian gau toman ngan tibutibug ga tamatamag ngan pat kapei aea baba, ngan tano ton Epron, eaba It aea.
30 *Baba toa oa ienono ngan tibur Makpela boloma ngan tuanga ton Mamre ngan tibur kapei Kenan. Mugaeai Abraam iuol tano toa oa toman ngan pat kapei aea baba pan Epron, eaba It aea, ta iman Abraam aea ngan taiannga ele panua matemate.
31 *Ngan denga toa oa, titaian Abraam ga iadaoa Sara, ga Aisak ga iadaoa Rebeka, be gau nataian Lea toa eoa pade.
32 Tano toa oa toman ngan pat kapei aea baba, Abraam iuol pagid It."
33 *Io, Iakop irenren pagid bedaoa ga kus ta isoa iae ga idae imuliai ta idada mosonga pakelede ga imate ta ila ieno toman ngan itubtub.

50

1 Be Iosep igera itama imate, ta itap ga idae itama igogoeai ta itang ga ibusum ipapa.
2 Ga kus ta Iosep ikeo pagid panua keminga dibala ad, ta tisama danga iuad kemikemi ngan Israel ipat ta irangrang ngan ibuda mao. Tota gid panua keminga dibala ad tikado toa bedaoa
3 ga irangrang ngan ado sangaul pange, lalaede mambe led nasinga ngan pasogonga gid matemate patid. Ta gid panua Isip titangtang ngan ei ga irangrang ngan ado sangalima sangaul rua.
4 Be madonga lolo isat aea kus ta Iosep ila ikeo pagid madidnga ton maron kapei bedane, "Oangga lolomi marum ngan gau, nakim gimi akado leg posanga ila pan maron kapei ga bedane,
5 *'Boloma ngan tamag imate, iposa matua pagau ta nakado posanga tautaunga pan ngan badanga ipat ga ila nataian ngan denga toa ei ikemi motean ngan tibur Kenan. Tota nakeo ga eao longo gau ta nala nataian ei, ga kus ta naluagau mulian.' "
6 Ta maron kapei ikeo, "Eao manta nasi lem posanga tautaunga pan tamam ta bada ipat ga ila ta taian ei, mambe ikeo pago ngan."
7 Tota Iosep ila ngan taiannga itama. Be gid madidnga ga paeaeanga ton maron kapei ga gid panua kapeipei Isip ad busa tila toman ngan ei.
8 Be gid iaoa kelede ton Iosep gisingada adadaoad ga led gergeu tila toman ngan ei. Be gid gergeu gereirei kekelegid tidio ngan tibur Gosen toman ngan gid sipsip ga meme ga bulmakao.
9 Be gid karis ga panua tidae ngan gid os pade tila toman ngan ei. Ta tiuot ipom kapei tau.

* **49:30:** OM 23.3-20 * **49:31:** OM 25.9-10, 35.29 * **49:33:** PA 7.15 * **50:5:** OM 47.29-31

10 Tila tiuot ngan tibur Atat, toa ado ele
parangai ngan eau Iordan. Tibur toa oa
gid Atat tilelean wit aea sakirkir ngan. Be
Iosep masin tila tiuot toa eoa ta titang
kapei tau ngan Iakop. Be tidio toa eoa ta
Iosep inasi kadonga lolo isat aea irangrang
ngan ado lima ga rua.
11 Ta gid Kenan ngan tibur toa oa tigera
gid panua titang kapei tau toa eoa ta
tikeo, "Gid Isip titang kapei tau ngan eaba
imate." Tota tibur toa boloma ngan eau
Iordan oa, tiuato ieda Abel-Misraim*.
12 Tota Iakop ele gergeu arangaranga
tikado mambe irenren pagid ngan.
13 *Tibada ipat ga ila Kenan, ta titaian
ei ngan pat kapei aea baba ngan tibur
Makpela boloma ngan tuanga ton Mamre.
Mugaeai Abraam iuol tano toa oa toman
ngan pat kapei aea baba pan Epron, eaba
It aea, ta iman Abraam aea ngan taiannga
ele panua matemate.
14 Titaian Iakop ga kus ta Iosep toman
ngan itar kapeipei ga panua toa ngada oa
tila toman ngan gid, tiluagid mulian Isip.

Iosep isamum itar kapeipei led kadonga sat

15 Be Iosep itar kapeipei tigera mambe
tamad imate ta tikeo, "Labone gau madon-
gan? Kado Iosep ilolo ngur ga ngur pagita
maitne ta iuangga ikoli kadonga papaea-
mao toa takado ngan ei mugaeai."
16 Tota tiabalan posanga ga ila pan Iosep
bedane, "Mugaeai ngan tamada imate, ei
ikado posanga ede pagai.
17 Ikeo ga gai akado posanga pago ga
bedane, 'Iosep, nabeta matua eao, sa-
mum tadim kapeipei led kadonga sasat
toa tikado ngan eao.' Tamada ikeo toa
bedaoa, tota gai, paeaeanga ton tamada
aea Deo, abeta eao bedane: Irangrang
ngan eao samum lemai kadonga sasat?"
Io, Iosep ilongo toa bedaoa ta itangtang.
18 Ga kus ta itar kapeipei tila tigera
ei ta tidol laborad ga isulug tanoeai pan
ta tikeo, "Ega, gai eao lem paeaeanga
sapaean."
19 Be Iosep ikeo pagid, "Amataud mao.
Gimi aoangga gau Deo? Eine mao.
20 Gimi aoangga apaeabu ngan gau, be
Deo ilongean kadonga toa ne ga iuot ta
iman leda kemi aea, ngansa iuangga ilu-
alua panua busa ta irangrang ngan tamate
mao. Ta gimi agera danga kapei toa Deo
ikado ga iuot ne.
21 Tota amataud mao. Gau ga napanpan
gimingada lemi gergeu ami annga." Ta
Iosep ikado posanga meles pagid toa be-
daoa ta ipamatua lolod.

Iosep imate

22 Idio ta Iosep imamado Isip toman
ngan gid iaoa kelede pan itama. Imamado
ga irangrang ngan aea rai buno ede san-
gaul ede (110).
23 Ei igera ele sasa toa Epraim itubtub
tipopo. Be gid gergeu ton Makir toa Man-
ase inat, gid tidio timado Iosep ibuleai
muriai ngan tnad ipopo gid. Ta tiuot
mambe Iosep ele gergeu pade.†
24 Idio ga muriai ta Iosep ikeo pagid
iaoa kelede ei ton bedane, "Gau teta pade
namate. Be muriai Deo ga ilualua gimi
ta ibada gimi ta atnan tibur toa ne ta ala
ngan tano toa mugaeai iposa tautaunga
pan Abraam ga Aisak ga Iakop ngan."
25 *Ga kus ta Iosep ikeo, "Gimi manta
akado posanga tautaunga gadae ngan
kadonga ga oaine: Oangga Deo inama
ngan luanga gimi, manta abada tuatuag ta
atnan tibur toa ne ga ala."
26 Tota Iosep aea rai buno ede sangaul
ede (110) ta imate. Ga kus ta tisama
ipat ngan gid danga iuad kemikemi ta
irangrang ngan ibuda mao. Ta tidol ipat ga
idudunga ngan ribrib ede ngan tibur Isip.

---

* **50:11:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Abel-Misraim ipu eine Gid Isip titang.* * **50:13:** PA 7.16 † **50:23:** Kadonga ngan dolnga gergeu ga tidio Iosep ibuleai, eine iman kilala ngan Iosep isau gisirua. Mugaeai Iakop ikado toa bedaoa pade ngan Epraim ga Manase. Gera posanga ngan OM 48.5-12. * **50:25:** IM 13.19, Jos 24.32, Ibr 11.22

Deo Ibada Mulian
ele panua

Gid Isip tikado paeamao ngan gid Israel

1 *Gid gergeu arangaranga ton Iakop toa
tila Isip toman ngan ei, gid kelede kelede
tila toman ngan adadaoad ga led gergeu.
Israel ele gergeu arangaranga edad ga
bedane:
2 Ruben ga Simeon ga Livai ga Iuda
3 ga Isakar ga Sebulun ga Benjamin
4 ga Dan ga Naptali ga Gat ga Aser.
5 Ngan ado toaiua, gid iaoa kelede pan
Iakop, dabad iuot sangalima sangaul rua.
Be Iosep imamado motean toa Isip oa.
6 Idio ta Iosep asingada itar kapeipei
ga panua toa ngada oa ngan ado toaiua
timamado led ga kus. Be muriai ngan led
matenga,
7 *gid Israel tipopo gergeu busa ta tiuot
alu ede matua tau ta tipakaranga tibur toa
oa.
8 *Idio ta maron kapei pau ede imadid
ga imugamuga ngan tibur Isip. Be maron
kapei toa oa iuatai ngan Iosep mao.
9 Ta ikeo pagid ele panua bedane, “Ega,
gid Israel tiuot busa, be urad kapei iasal
gita tau.
10 *Be oangga paraunga eta iuot, eine
ga tilup toman ngan ada miri itamatama
ta tikado paraunga pagita. Toa bedaoa
ta titnan leda tibur ga tila. Be manta
tanasi oatainga kemi ta tailo edap eta ngan
pakalanga gid, ta irangrang ngan tiuot
busa pade mao.”
11 Tota gid Isip tidol gid madidnga nau-
rata ad ta tipaeaea gid Israel ta tikado
kulupu tau ngan gid. Tiposa matua pagid
Israel ta tikado tuanga kapeipei rua, Pitom
ga Rameses, ngan gornga maron kapei ele
annga ga danga padengada.
12 Gid Isip urad ngan paeaeanga gid
Israel, be gid Israel urad ta tiuotot busa
pade. Tota gid Isip timataud gid Israel
13 ta tikado gid ga tisonggaro ngan nau-
rata, be lolod isat ngan gid mao.
14 Gid Isip tikado ga gid Israel
led madonga paeamao ngan naurata
kulupulupu. Tidoldol naurata pagid ngan
bulnga tano ga iuot matua ta tikado ngan
gid luma, be tikakado naurata imata ede
ga ede dadangai pade. Gid Isip lolod
isat ngan gid Israel mao. Tipaeaea gid
paeamao tau.
15 Be maron kapei togid Isip ibaba taine
rua Ibru ad, Sipra ga Pua, ta tinam pan.
Gisirua led naurata ngan papoponga gid
taine Ibru.
16 Ta ikeo pagisirua bedane, “Somisomi
oangga gimirua apapopo gid taine Ibru
ad, ta agera mambe tipopo gergeu aranga,
arau ei ga imate. Be oangga tipopo gergeu
taine, atnan ei ga idio.”
17 Be taine toa rua oa timataud Deo ta
tinasi maron kapei togid Isip ele posanga
mao. Titnan gid gergeu arangaranga ga
tidio.
18 Idio ta maron kapei ibaba taine toa
rua oa ga tinam pan ta ibeta gid bedane,
“Ikamado ga akado bedane? Atnan gid
gergeu arangaranga ga tidio ngan saoa?”
19 Ta taine toa rua oa tikoli maron kapei
ele posanga bedane, “Gid taine Ibru ad
eine mambe gid taine Isip ad mao. Gai
aot maitne, be tipopo. Ngansa gid urad
kapei.”
20-21 Tota Deo ikado kemi ngan taine
toa rua oa, ta ikado gisirua ga tipopo led
gergeu pade, ngansa timataud Deo. Be gid
Israel tipopo busa ga tiuot alu matua ede.
22 *Idio ta maron kapei iposa matua
pagid panua Isip bedane, “Oangga gid
taine Ibru ad tipopo gergeu arangaranga,
atado gid ga tisulug ngan eau kapei Nail.
Be oangga tipopo gergeu taine, atnan gid
ga tidio.”

2

Tipamate gergeu Moses mao

1 Ngan ado toaiua, eaba ede ngan lum
pan Livai iuai taine ede toa gisirua lum
kelede.
2 *Idio ta iapa ta ipopo gergeu aranga
ede. Be taine toa oa igera mambe ele

* **1:1:** OM 46.8-27 * **1:7:** PA 7.17 * **1:8:** PA 7.18 * **1:10:** PA 7.19 * **1:22:** PA 7.19 * **2:2:** PA 7.20, Ibr 11.23

gergeu imata kemi tau ta imudan ei irangrang ngan taiko tol.

3 Be taiko tol kus ta irangrang ngan imudan gergeu pade mao. Tota ibada tia ede ta isama ngan naraelo ta idodon ngan tia ibaba. Ta idol gergeu ga idudunga tia iloleai ta imudan tia toa oa piso iloleai, ngan eau kapei Nail isal.

4 Be gergeu toa oa iliu imadmadid aluai tede ngan geranga saoa danga ga iuot ngan ei.

5 Ngan ado toaiua, maron kapei inat taine ila ililiu eauiai, be ele taine paeaeanga tilalala eau isaleai. Be maron kapei inat taine igera tia toa oa imomono piso iloleai, ta isula ele taine paeaeanga ede ta ila ibada.

6 Maron kapei inat taine ipokaka tia iaoa ta igera gergeu aranga toa oa itangtang. Be ilolo isat ngan ei ta ikeo, "Talo. Gergeu aranga ede ne togid Ibru."

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
"Talo. Gergeu aranga ede ne togid Ibru."

7 Gergeu toa oa iliu ibeta maron kapei inat taine bedane, "Irangrang ngan nabada taine eta Ibru aea ga inam ta ipadud gergeu toa na?"

8 Ta maron kapei inat taine ikoli ele posanga bedane, "Goibe, la." Tota taine kakauede toa oa ila ibada gergeu itna.

9 Idio ta itna inama iuot, ta maron kapei inat taine ikeo, "Nakim eao lua gau ta bada gergeu toa ne ta padudud ei ga geragera ei kemi. Ta gau ga naol go." Tota gergeu itna toa oa ibada ei ta ipadudud ei.

10 *Be gergeu idae kapei tede, ta itna ibada ei ga ila pan maron kapei inat taine, ta iuot mambe ei ele gergeu. Ta iuato ieda Moses* ngansa ikeo, "Gau nadada ei eauiai ga idae."

Moses iaoa ga ila Midian

11 **Idio ga muriai Moses idae kapei ta ila igera gid ele panua Ibru ad. Be igera mambe tikakado naurata kulupulupu ton maron kapei Isip aea. Igera eaba ede Isip aea itapa eaba ede Ibru aea paeamao.

12 Ta Moses imata kleng alele, be igera eaba eta pade mao, tota manmanae ila irau eaba Isip aea ga imate ta imudan ipat ngan tantano.

13 Be ngan ado sae, iuot ga ila pade ta igera panua rua Ibru ad tipaparau. Idae ta ibeta eaba toa ikado paeamao ngan iuae ede pade ta ikeo, "Eao kamado tapa oaem Ibru aea toa ne?"

14 Be eaba toa oa ikeo, "Sai idol go ga man amai madidnga patutuinga posanga aea? Eao oangga rau gau pade mambe rau eaba Isip aea made na?"

Moses ilongo toa bedaoa ta imataud ta ikeo iloleai bedane, "Danga toa nakado ne, panua tiuatai ngan."

15 *Be maron kapei togid Isip ilongo mambe Moses ikado danga toa ne, ta iloilo ei ngan pamatenga ei. Be Moses iaoa ngan maron kapei ta ila imado ngan tibur Midian, boloma ngan eau aea baba ede.

16 Be eaba tenainga aea ede ngan tibur Midian toa ieda Ietro, ei ele gergeu taine lima ga rua timamado. Gid ele gergeu taine tila ngan eau aea baba toa oa ngan ednga eau ga idudunga ngan tamad ele sipsip ga meme ad golomada.

* **2:10:** PA 7.21 * **2:10:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Moses itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Nadada ei ga idae.* * **2:11:** Ibr 11.24 * **2:11:** PA 7.23-28 * **2:15:** PA 7.29, Ibr 11.27

17 Be gid arangaranga toa timariala
ngan sipsip ipu ede pade, tisere gid taine
toa oa. Be Moses idae ta isere gid
arangaranga toa oa, ga kus ta ipaun sipsip
ga meme togid taine.
18 Idio ta gid taine tiluagid mulian
pan tamad Ruel†, ta ibeta gid bedane,
"Ikamado ga labone aluagimi manmanae
tau?"
19 Ta tikeo, "Eaba ede Isip aea ilua gai
ta gid arangaranga tirangrang ngan tisere
gai mao. Be eaba toa oa ied eau pade ta
ipaun leda sipsip ga meme."
20 Ta tamad ibeta gid, "Eaba toa oa sida?
Ikamado ga atnan ei ga idio toa eoa? Ala
abada ei ga inam ta ian toman ngan gita."
21 Io, tamad ikeo ga Moses idio imado
toman ngan ei, ta Moses ilongo. Ta tamad
ipaoai Moses ngan inat taine ede ieda
Sipora.
22 Muriai Sipora ipopo Moses ele gergeu
aranga ede, ta Moses iuato ieda Gersom‡,
ngansa ikeo, "Gau eaba ngan tibur ede
pade, be nanam namado ngan tano toa
ne."
23 Idio ga rai edengada muriai ta maron
kapei togid Isip imate. Be gid Israel
tisolil ngan ad ieieinga ngan naurata
kulupulupu, ta tingangar ngan tandanga.
Be tiansaban Deo ngan luanga gid ngan
led naurata kulupulupu. Ta led tandanga
idae ga ila pan.
24 *Ta Deo ilongo led tandanga ta imata
nanan ele posanga tautaunga toa mugaeai
irau toman ngan Abraam ga Aisak ga
Iakop.
25 Tota Deo igera gid Israel led madonga
paeamao toa bedaoa ta ilolo isat ngan gid.

3

Deo ibaba Moses

1 Ngan ado toaiua, Moses imariala ngan
gid sipsip ga meme ton ilaoa Ietro, eaba
tenainga aea ngan tibur Midian. Ta Moses
ibada gid sipsip ga meme ta tiuore ga tila
ngan tibur modamodanga isal iadag. Ta
ila iuot ngan lusi Orep*. Lusi toa oa ton
Deo.
2 *Toa eoa anggelo ton MARON iuot
pan mambe dinga irarabal ngan abei
kakauede ibogaboga. Mole mao, Moses
igera abei kakauede toa dinga irarabal
ngan, be dinga inono abei toa oa ilaun ga
ibogaboga eta mao.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Moses igera abei kakauede toa dinga irarabal ngan.

3 Ta ikeo, "Danga ne iuot madongan?
Ikamado ga dinga inono abei toa oa mao?
Gau ga nala boloma ta nagera."
4 Be MARON imamado rabu ngan abei
toa oa, ta igera Moses inam boloma ngan
geranga, ta ibaba ga ila pan bedane,
"Moses, Moses!"
Ta Moses ikeo, "Gau ta eko."
5 Ta Deo ikeo, "Eao nam boloma mao.
Til lem su ga idio. Ngansa tano toa eao
madmadid ngan ne, eine leg ul ienono
ngan.
6 Gau Deo togid tibutibum Abraam ga
Aisak ga Iakop." Be Moses ilongo bedaoa
ta ipamumul imata, ngansa imataud ngan
geranga Deo.

† **2:18:** Gid taine toa oa tamad ieda ede pade Ietro. Gera posanga ngan IM 3.1. ‡ **2:22:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Gersom itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: eaba ngan tibur ede pade.* * **2:24:** OM 15.13-14 * **3:1:** *Lusi Orep ieda ede pade eine lusi Sainai.* * **3:2:** PA 7.30-34

7 Ta MARON ikeo, "Gau nagera kadonga
kulupulupu iuot ngan leg panua ngan
tibur Isip na. Be nalongo led tandanga
inam pagau ngan gid madidnga naurata
ad tilasu paeaeanga gid tau. Ta gau lolog
isat ngan ad ieieinga.
8 Tota nasulug ga nanam ngan badanga
gid mulian pagid Isip bagedeai. Be nakeo
ga nabada gid ga titnan Isip ta tila timado
ngan tano ede kemi, aea tibur oatalai, be
imona kapei ta bon isul ga bulmakao itud
isul iuotot ngan. Tibur toa oa labone gid
alu ga gid ne timamado ngan: gid Kenan
ga gid It ga gid Amor ga gid Peres ga gid
Ivi ga gid Iebus.
9 Ega, nalongo gid Israel led tandanga
na, be nagera gid Isip tikakado paeamao
ngan gid.
10 Tota gau ga nasula go ga la pan maron
kapei togid Isip ngan badanga leg panua
Israel ta titnan Isip ga tinam."

11 Be Moses ikeo pan Deo bedane, "Gau
eaba madongan ta narangrang ngan nala
pan maron kapei ngan badanga gid Israel
ta titnan Isip ga tinam?"

12 Ta Deo ikeo, "Gau ga namado toman
ngan eao. Be gau ga nakado kilala ede
ngan pasolannga mambe nasula go tau-
taunga. Kilala ga bedane: Oangga eao
bada gid Israel ta titnan Isip ga tinam, eine
gimingada ga asoa gau edag ngan lusi tota
nene."
13 *Be Moses ikeo pan Deo bedane, "Ega,
eine ga nala pagid Israel ta nakeo pagid
bedane, 'Deo togid tibutibumi isula gau
ta nanam pagimi,' be oangga tibeta gau
ta tikeo, 'Ei ieda sai?' eine ga nakoli led
posanga madongan?"

14 *Ta Deo ikeo pan Moses, "Gau Eine
Tota Bedane. Ta eao ga keo pagid Israel,
'Deo iuato ieda mulian bedane: Gau Eine
Tota Bedane. Ta ei isula gau Moses ta
nanam pagimi.' "
15 Ta Deo ikeo pan Moses, "Eao ga keo
pagid Israel bedane, 'MARON†, Deo togid
tibutibumi Abraam ga Aisak ga Iakop,
isula gau ta nanam pagimi. Ikeo ga ieda
eine toa bedaoa, ta gid panua ga matad
nanan ei toa bedaoa somisomi ga ilalala
ga ila.' "

16 "Eao ga la paluplup gid kapeipei
togid Israel ta keo pagid bedane, 'MARON,
Deo togid tibutibumi Abraam ga Aisak ga
Iakop, iuot pagau ta ikeo: Gau Deo, matag
ikikisi gimi. Be nagera danga papaeamao
toa ngada ne gid Isip tikakado ngan gimi.
17 Be naposa tautaunga ngan badanga
gimi mulian ngan kadonga papaeamao
pagid Isip bagedeai. Ta gau ga nabada
gimi ga ala ngan tano togid Kenan ga It
ga Amor ga Peres ga Ivi ga Iebus. Tano
toa ne kemi ga imona kapei ta bon isul ga
bulmakao itud isul iuotot ngan.'

18 "Gid kapeipei Israel ad ga tilongo eao
ta tinasi lem posanga. Ga kus ta eao ga
gid kapeipei toa oa ga ala pan maron kapei
togid Isip ta akeo pan bedane, 'MARON Deo
togai Ibru ilup toman ngan gai ta ikeo ga
gai anam abeta eao ngan longean gai ta
ala ngan tibur modamodanga, irangrang
ngan ado tol, ta gai ga arau gid masi-
lau iman lemai tenainga ga ila pan amai
MARON Deo.'
19 Gimi ga akado posanga pan toa be-
daoa, be gau naoatai mambe maron kapei
togid Isip ga irangrang ngan ilongean gimi
ga ala sapaean mao. Be oangga napasolan
ei ngan urag, eine ga ilongean gimi ta ala.
20 Tota ngan gau urag, eine ga napaeabu
ngan tibur Isip, ta napamatala gid ngan
leg uisinga imata ede ga ede toa nakado
ga iuot matadeai. Ga kus ta ei ga ilongean
gimi ta ala.

21 *"Be gau ga nakado ga gid Isip lolod
marum ngan gimi ta irangrang ngan ak-
ilolo ga atnan Isip mao.
22 Gid taine Israel ad ga tibetabeta gid
taine Isip ad ga gid Isip led kaluae pade,
ta tibada danga sisid silva ga gol ga gid
barikia papau ga ila pagid. Ta gimi ga adol
ga idae ngan lemi gergeu. Ngan kadonga
toa bedane, gimi ga abada sapaean gid Isip
led danga sisid busa."

* **3:13:** IM 6.2-3 * **3:14:** PM 1.4,8 † **3:15:** Gera palongonga ngan Deo ieda ngan OM 2.4. Ngan posanga Ibru, Deo ieda eine YHWH. Be edaeda toa ne eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *Gau eine tota bedane. (Gera lain 14.)* * **3:21:** IM 12.35-36

4

Deo ipamatua Moses ngan kadonga gid uisinga

1 Ta Moses ikoli ele posanga bedane, “Be oangga gid Israel tiadi gau mao ga tilongo leg posanga mao ta tikeo, ‘Eao pakaka. MARON iuot pago mao,’ eine ga nakado mado?”

2 Ta MARON ikeo, “Saoa danga toa ienono bagemeai?”

Ta Moses ikeo, “Eine toto lalalanga aea.”

3 Ta ikeo, “Tado ga isulug tanoeai.”

Io, Moses itado ga isulug tanoeai, ta ipul ei ga iuot mota. Be Moses igera ta iuangga iaoa.

4 Be MARON ikeo, “Bagem isulug ta kisi iuui.” Tota Moses ibage isulug ta ikisi mota iuui, ta ipul ei mulian ga iuot toto pade.

5 Ta ikeo, “Oangga eao la pagid Israel ta kado toa bedaoa, eine ga tiuatai kemi mambe gau MARON naot pago tautaunga. Gau Deo togid tibutibud Abraam ga Aisak ga Iakop.”

6 Ta MARON ikeo pan Moses pade bedane, “Dol bagem ga idudunga ngan lem ponoga mamarae.” Io, Moses ikado toa bedaoa, be mole mao inusi ibage ga iuot mulian, ta igera ibage aea dibala kankan, be imata bodbode tau.

7 Ta ikeo pan Moses pade bedane, “Dol bagem ga idudunga pade.” Ta Moses idol ibage ga idudunga pade, be inusi ibage ga iuot mulian ta igera ibage iuot kemi mambe itin toa ngada oa.

8 Ta ikeo, “Oangga panua tigera eao kado uisinga ngan toto be tiadi go mao, eine ga tiadi go ngan uisinga toa ede pade ne.

9 Be oangga tigera uisinga toa rua ne be tiadi go mao ga tilongo lem posanga mao, tota ed eau kauteta Nail ta tok ga isulug tanoeai. Oangga eau toa oa isulug tanoeai, eine ga iuot sing.”

10 Be Moses ikeo pan MARON bedane, “O Maron, mugaeai ga inam, gau eaba posanga kemi ag mao. Be labone eao posaposa pagau, be aoag ikulupu maitne. Tota narangrang ngan nakado posanga kemi panua matadeai mao.”

11 Be MARON ikeo, “Sai ikado eaba iaoa ga iuot? Be sai irangrang ngan ikado ei ga itanga kua ga iaoa gum? Be sai irangrang ngan ikado ei ga imata ikila ga imata igeragera? Gau kekelegau MARON, nakado toa bedaoa.

12 Tota la ne. Gau ga nalua go ngan posanga, ta napaoatai go ngan saoa posanga eao posa ngan.”

13 Be Moses ikeo, “Aiao Maron. Gau narangrang mao. Kemi ngan eao sula eaba eta pade.”

14 MARON ilolo bake pan Moses ta ikeo, “Be tadim kapei Aron imamado, na? Ei ede ngan gid Livai, ga naoatai mambe ei irangrang ngan ikado posanga kemi. Ega, patautene inama ngan geranga go. Be oangga inama iuot pago, eine ga itin igelgel.

15 Eao ga kado posanga toa ngada ne pan, ta ei ga iposa ngan. Be gau ga nalua gimirua ngan posanga ga napaoatai gimirua ngan saoa danga gimi akado.

16 Aron ga ibada eao aoam ngan posanga pagid panua. Be ngan ei imata, eao ga ot mambe Deo.

17 Be manta bada toto lalalanga aea toa ne ta la. Muriai ta eao kado gid uisinga ngan.”

Moses iluai mulian Isip

18 Moses ilongo Deo ele posanga ga kus ta iluai mulian pan ilaoa Ietro ta ikeo pan, “Gau nakim eao longo ta naluagau mulian Isip, pagid leg panua, ta nagera gid ta naoatai, labone timamado madongan.”

Ta Ietro ikeo, “Goibe. Lolom itarui ta la.”

19 Be Moses imamado Midian maitne, ta MARON ikeo pan bedane, “Eao luago mulian Isip. Ngansa gid panua toa tikeo ngan am pamatenga, timate gid ga kus.”

20 Tota Moses ibada iadaoa toman ngan ele gergeu arangaranga ta idol gid ga tidae donki ipaoeai, ta tikaka gid ngan langa Isip. Be Moses ikikisi toto lalalanga aea ton Deo.

21 Ta MARON ikeo pan Moses bedane, “Oangga eao ot Isip, eao manta kado gid uisinga toa na ga iuot maron kapei imatai. Gid uisinga toa na, napamatua go ngan aea kadonga. Be gau ga nakado ga maron

kapei ilolo matua ga ipaki itanga, ta ei ga
irangrang ngan ilongean leg panua ga tila
mao.
22 Be eao ga keo pan maron kapei Isip
aea bedane, 'MARON Deo ele posanga be-
dane: Israel eine gau leg gergeu lautabe.
23 *Be gau nakeo ga eao longean natug
toa ne ga inam ta isoa gau edag. Be
ega, oangga eao longean ei ga inama mao,
eine ga narau eao lem gergeu lautabe ga
imate.' "
24 Be ngan saupu ede edap irabuiai,
MARON iuot pan Moses ta iuangga irau ei
ga imate.
25 Be Sipora, Moses iadaoa, ibada adial
ede imata ta ipalu inat ngan itin kukul.
Ga kus ta idol inat itin kukul toa oa ga
idae ngan Moses iae ta ikeo, "Natuda ising
idae ngan eao, ta labone eao gau adaoag
tautaunga."*
26 Moses iadaoa ikeo toa bedaoa ngansa
imata nanan kadonga ngan palunga inat.
Ta Deo ipaeabu ngan Moses mao.
27 Be MARON ikeo pan Aron bedane,
"Eao la ngan tibur modamodanga ta ot
pan Moses." Tota ila iuot pan Moses ngan
lusi ton Deo. Igera ei ta ibusum ipapa.
28 Idio ta Moses iaoa inasi pan Aron
ngan danga toa ngada oa MARON isula
ei ngan keonga ga ngan gid uisinga toa
irenren pan ngan.
29 Idio ga muriai ta Moses ga Aron tila
tipaluplup gid kapeipei Israel ad.
30 Ta Aron ikeo pagid ngan danga toa
ngada oa MARON ikeo pan Moses ngan.
Ga pade Moses ikado gid uisinga panua
matadeai.
31 Ta gid panua Israel tiuangga gisirua
led posanga eine tautaunga. Be tilongo
mambe MARON igera kadonga papaeamao
toa gid Isip tikakado ngan gid ga iuangga
ilua gid, tota tikor aed ga tidol laborad ga
isulug tanoeai ta tisoa Deo ieda.

5

Maron kapei togid Isip ipaeaea gid Israel paeamao tau

1 Idio ta Moses ga Aron tila pan maron
kapei togid Isip ta tikeo, "Gai Israel amai
MARON Deo ikeo ga eao longean ele panua
ta tila ngan tibur modamodanga ta tikado
eaneannga ngan soanga ieda."
2 Be maron kapei togid Isip ikeo,
"MARON sai toa? Ikamado ga nalongo ele
posanga ta nalongean gimi Israel ga ala?
Gau naoatai ngan MARON toa na mao. Be
irangrang ngan nalongean gimi Israel ga
ala mao."
3 Ta gisirua tikeo, "Deo togai Ibru ilup
toman ngan gai. Gai aoangga alalala ga ala
ngan tibur modamodanga irangrang ngan
ado tol, ta gai ga apamate gid masilau
iman tenainga ga ila pan amai MARON Deo.
Be irangrang ngan eao longean gai ta ala?
Oangga gai akado toa bedane mao, kado
ta ipaeabu ngan gai ngan paraunga, mao
ngan dibala kapei eta."
4 Be maron kapei togid Isip ikeo pag-
isirua bedane, "O Moses ga Aron, ikamado
ga akado ta gid panua titnan led naurata?
Manmanae, aluagimi ga ala ngan lemi
naurata!"
5 Ta maron kapei ikeo, "Gid Israel
tiuot busa ngan tibur toa ne, be gimirua
aoangga akado ta titnan led naurata."
6 Tota ngan ado toaiua, maron kapei
togid Isip ikado posanga matua pagid
madidnga naurata ad togid Isip ga gid
paeaeanga aoad togid Israel ta ikeo,
7 "Irangrang ngan gimi akado mambe
oadla ga inama ne mao. Irangrang
ngan abada purup mamasa ga ila pagid
panua ngan bulnga toman ngan tano ngan
kadonga pat matua oa mao. Manta gid
kekelegid tila tigou led purup mamasa.
8 Be gimi ga akeo matua pagid ngan
tikado pat matua busa lalaede mambe
tikakado oadla ga inam. Irangrang ngan
tisarung pat matua dabad ga isulug mao.
Gid panua malainga ad, tota titang pagau
ta tikeo, 'Longean gai ta ala arau masilau
ta iman tenainga ga ila pan amai Deo.'
9 Adol naurata kulupu pagid ta ti-
songgaro ngan led naurata aea kadonga

* **4:23:** IM 12.29 * **4:25:** Panua oatainga ad edengada tiuangga Moses iadaoa iposa ngan ei toa bedaoa ngansa eine mambe ibada Moses mulian ngan matenga, ta iuangga gisirua led oainga iuot pau pade.

ta irangrang ngan tilongo posanga pakakanga bedane pade mao."

10 Idio ta gid madidnga naurata ad togid Isip ga gid paeaeanga aoad togid Israel tila pagid panua ta tikeo, "Maron kapei Isip aea ikeo ga irangrang ngan ibada purup mamasa pagimi pade mao.

11 Gimi kekelegimi ga ala agou lemi purup mamasa ngan tibur isaoa aot ngan. Be manta akado pat matua busa lalaede mambe somisomi."

12 Gid Israel tilongo bedaoa ta tibilin ga tila alele ngan tibur toa ngada oa Isip ngan gounga purup isakirkir iman led pat matua aea.

13 Be gid madidnga naurata ad togid Isip tipasensen gid ta tikeo, "Manta apasala lemi naurata ado ga ado, lalaede mambe oadla gai ababada purup pagimi."

14 Ta gid madidnga naurata ad togid Isip timuimui gid paeaeanga aoad togid Israel ta tikeo, "Ikamado ga gimi apasala lemi naurata ngan pat matua aea kadonga made ga labone mao, mambe akakado mugaeai?"

© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Gid Isip timuimui gid paeaeanga toa timugamuga ngan gid Israel.

15 Tota gid paeaeanga aoad togid Israel titang ga ila pan maron kapei Isip aea bedane, "Ikamado ga eao kado bedane ngan gai lem paeaeanga?

16 Tibada purup mamasa pagai mao, be aoad isensen gai, lem paeaeanga, ngan pat matua aea kadonga. Ega, timuimui gai, be lemai idil eta paeamao mao. Idil paeamao togimi Isip."

17 Ta maron kapei Isip aea ikeo, "Gimi panua malainga ami! Tota aparpar ta akeo, 'Longo ta gai ala akado tenainga ga ila pan amai MARON.'

18 Io, aluagimi ngan lemi naurata! Gai ga abada purup mamasa pagimi mao, be manta akado pat matua busa lalaede mambe somisomi."

19 Io, gid paeaeanga aoad togid Israel tilongo maron kapei ikeo ga tirangrang ngan tisarung led pat matua dabad ga isulug ado ga ado mao, ta tiuatai, kadonga kulupu tau tota iuot ngan gid.

20 Tota titnan maron kapei Isip aea ga idio, ta tila tiuot pan Moses ga Aron. Gisirua timadmadid ga tisangasanga gid,

21 be gid paeaeanga aoad togid Israel tikeo pagisirua bedane, "MARON Deo igera gimirua lemi kadonga na. Ta ei ga ipanas gimirua. Ngansa gimirua akado ga maron kapei Isip aea toman ngan ele madidnga tiuangga gai ele paeaeanga eine danga buligaliga. Gimirua akado edap ngan gid Isip tipamate gita."

Moses ilolo ede ga ede ta iraring ga ila pan Deo

22 Be Moses iluai mulian ga ila pan MARON Deo ta ikeo, "O Maron, eao kamado kado paeamao ngan lem panua ngan kadonga toa ne? Eao sula gau ga nanam ngan ipu toaine na?

23 Ngan ado toaiua nabada lem posanga ga ila pan maron kapei Isip aea, ga irangrang ngan labone, ei ikado paeamao tau ngan lem panua. Be eao kado danga eta ngan luanga gid mao."

6

1 Ta MARON Deo ikeo pan Moses bedane, "Teta pade ta eao gera gid danga naoangga nakado ngan maron kapei togid Isip. Ngan gau urag ta nakado ei ga ilongean gimi ta ala. Ta ei ga ipasensen gimi ta isuk gimi ta atnan ele tibur."

Deo iposa tautaunga ngan badanga ele panua mulian

2 *Ta Deo ikeo pan Moses pade bedane, "Gau eine MARON.

3 Mugaeai naot pan Abraam ga Aisak ga Iakop, ta tiuatai mambe gau Deo Matua Soke Tau. Be tiuatai ngan edag toaine

* **6:2:** OM 17.1, 28.3, 35.11, IM 3.13-15

MARON mao, ngansa napalongo gid ngan mao.
4 Be ngan ado toaiua, narau leg posanga tautaunga toman ngan gid ngan pannga tano Kenan ga iman ad. Be timamado ngan tano toa oa mambe kaluae.
5 Be labone gid Isip tipaeaea leg panua Israel, ta tisolil ngan ad ieieinga. Be gau nalongo led tandanga na. Ta labone matag nanan leg posanga tautaunga toa narau toman ngan tibutibud.

6 "Tota eao manta bada leg posanga ga ila pagid Israel bedane: Gau eine MARON. Be gau ga nabada gimi mulian pagid Isip bagedeai, ngan gid danga kulupulupu tikakado ngan gimi. Ta gau ga napola gimi ta atnan lemi naurata paeaeanga ta amado lemi kemi. Be ngan gau urag kapei, eine ga nabada gimi mulian ta napanas gid Isip paeamao tau.
7 Ta gau ga nakado ga gimi aot leg panua, ta gau ga naot ami Deo. Be gimi ga aoatai mambe gau eine MARON Deo togimi toa nabada gimi ga atnan lemi naurata paeaeanga pagid Isip.
8 Be gau ga nabada gimi ta ala ngan tano toa mugaeai naposa tautaunga pan Abraam ga Aisak ga Iakop ngan. Tano toa oa eine ga napan ga iman ami. Gau eine MARON."
9 Io, Moses ipalongo gid Israel ngan posanga toa ngada ne, be tilongo ele posanga mao. Ngansa naurata paeaeanga ikado gid ga lolod igagagai.

10 Ga kus ta MARON ikeo pan Moses bedane,
11 "La pan maron kapei togid Isip ta keo pan, ei manta ilongean gid Israel ta titnan ele tibur."
12 Be Moses ikeo pan MARON bedane, "Oangga gid Israel tilongo leg posanga mao, eine maron kapei Isip aea ga ilongo leg posanga madongan? Ngansa gau aoag ikulupu ngan posanga."

13 Be MARON iposa toman ngan Moses ga Aron ta ibada naurata pagisirua ngan tila pagid Israel ga pan maron kapei Isip aea, ta ikeo ga led naurata eine ngan badanga gid Israel ta titnan Isip.

Moses ga Aron tibutibud edad

14 Panua ga gid ne timugamuga ngan gid iaoa edengada Israel.
Ruben ei Israel ele gergeu lautabe. Ruben ele gergeu arangaranga edad ga bedane: Anok ga Palu ga Esron ga Karmi. Gid panua toa ne timugamuga ngan gid iaoa kelede pan Ruben.
15 Simeon ele gergeu arangaranga edad ga bedane: Iemuel ga Iamin ga Oat ga Iakin ga Soar ga Saul. Saul itna ei taine Kenan aea. Gid panua toa ne timugamuga ngan gid iaoa kelede pan Simeon.
16 *Livai ele gergeu arangaranga ga itubtub arangaranga edad ga bedane: Gerson ga Koat ga Merari. Be Livai imamado irangrang ngan aea rai buno ede sangaul tol igegea lima ga rua (137), ga kus ta imate.
17 Be Gerson ele gergeu arangaranga edad ga bedane: Lipni ga Simei. Gisirua timugamuga ngan gid iaoa edengada pan Livai.
18 Be Koat ele gergeu arangaranga edad ga bedane: Amram ga Isar ga Ebron ga Usiel. Be Koat imamado irangrang ngan aea rai buno ede sangaul tol igegea tol (133), ga kus ta imate.
19 Be Merari ele gergeu arangaranga edad ga bedane: Mali ga Musi.
Gid panua toa ne timugamuga ngan gid iaoa kelede pan Livai.
20 Be Amram iuai itama iliu Iokebet, be taine toa oa ipopo Aron ga Moses. Be Amram imamado irangrang ngan aea rai buno ede sangaul tol igegea lima ga rua (137), ga kus ta imate.
21 Be Isar ele gergeu arangaranga edad ga bedane: Kora ga Nepek ga Sikri.
22 Be Usiel ele gergeu arangaranga edad ga bedane: Misael ga Elsapan ga Sitri.
23 Be Aron iuai taine ede ieda Eliseba. Ei gergeu taine ton Aminadap, be iliu ieda Nason. Aron iadaoa Eliseba ipopo ele gergeu arangaranga edad ga bedane: Nadap ga Abiu ga Eleasar ga Itamar.
24 Be Kora ele gergeu arangaranga edad ga bedane: Asir ga Elkana ga

* **6:16:** Nam 3.17-20, 26.57-58, 1Sto 6.16-19

Abiasap. Gid panua toa ne timugamuga
ngan gid iaoa kelede pan Kora.
25 Aron inat Eleasar iuai gergeu taine
ede ton Putiel. Ei ipopo Pinias.
Gid panua toa ne timugamuga ngan
gid iaoa kelede kelede pan Livai.
26 Panua rua toa MARON ikeo pagid ngan
badanga gid iaoa kelede kelede togid Is-
rael ta titnan Isip, panua toa rua oa, eine
Moses ga Aron. Gisirua edad iuot ngan gid
iaoa toaine.
27 Gisirua tota tila pan maron kapei Isip
aea ngan badanga gid Israel ta titnan Isip.
Panua toa rua ne tota tikado kadonga toa
oa.

Aron ga ibada Moses iaoa

28 Moses imamado Isip ta MARON iposa
pan. Be ngan ado toaiua,
29 MARON ikeo pan bedane, "Gau eine
MARON. Eao manta keo pan maron kapei
togid Isip ngan posanga toa ngada ne
naposa pago ngan."
30 Be Moses ikeo pan MARON bedane,
"Gau eaba posanga kemi ag mao. Tota
maron kapei togid Isip ga ilongo gau
madongan?"

7

1 Ta MARON ikeo pan Moses, "Longo.
Ngan maron kapei Isip aea imata, gau ga
nakado ta eao ot mambe Deo. Be tadim
kapei Aron ga ibada aoam, ta ei ga ibada
lem posanga ga ila pan maron kapei togid
Isip.
2 Danga toa ngada ne naposa pago ngan,
eine eao ga keo pan tadim kapei Aron
ngan. Ta Aron ga iposa pan maron kapei
Isip aea ngan ilongean gid panua Israel ta
titnan ele tibur.
3 *Be gau ga nakado ta maron kapei
ilolo matua ga ipaki itanga. Toa bedaoa ta
nakado gid uisinga busa iman kilala rabu
ngan gid Isip.
4 Be maron kapei togid Isip irangrang
ngan ilongo lemi posanga mao. Tota gau
ga napasolan urag ta napanas gid Isip
ngan gid pamukurunga kapeipei. Be gau
ga naot mambe madidnga paraunga aea
ta namuga ngan leg panua, gid iaoa kelede
kelede togid Israel, ta titnan Isip ga tila.
5 Be oangga napaeabu ngan tibur Isip ta
nabada gid panua Israel ta titnan tibur toa
oa, eine gid Isip ga tiuatai kemi mambe
gau eine MARON."
6 Tota Moses ga Aron tikado mambe
MARON ikeo pagisirua ngan.
7 Ngan ado toaiua gisirua tila tiposa
pan maron kapei togid Isip, Moses aea
rai sangalima sangaul tol, be Aron aea rai
sangalima sangaul tol igegea tol.

Aron ele toto lalalanga aea ipul ei ga iuot mota

8 Idio ta MARON ikeo pan Moses ga Aron
bedane,
9 "Oangga maron kapei togid Isip ikeo
pagimirua ngan kadonga uisinga eta ngan
pasolannga mambe gau nasula gimirua,
eine eao ga keo pan Aron ta ibada ele
toto lalalanga aea ta itado ga isulug maron
kapei Isip aea imatai, ta ele toto ga ipul ei
ga iuot mota."
10 Tota Moses ga Aron tila pan maron
kapei togid Isip ta tikado mambe MARON
Deo ikeo pagisirua ngan. Aron itado ele
toto ga isulug maron kapei Isip aea ga
ele madidnga matadeai, ta ipul ei ga iuot
mota.
11 Be maron kapei igera toa bedaoa ta
ibaba ele panua oatainga ad ga ele panua
borou ad, ta tikado toa bedaoa pade ngan
led borou mambe Aron ikado.
12 Gid kelede kelede titado led toto ga
isulug tanoeai ta tipul gid ga tiuot mota.
Be Aron ele mota ison gid led mota ga kus.
13 Maron kapei togid Isip igera, be ilolo
matua ga ipaki itanga. Ta ilongo gisirua
led posanga mao, lalaede mambe MARON
Deo ikeo ngan.

Gid eau Isip tiuot sing

14 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
"Maron kapei togid Isip ilolo matua tau, ta
itin ngan ilongean gid Israel ga tila mao.
15 Be gaisala rumaruma ei ga ila eauiai,
ta eao ga la ot pan. Bada toto toa mugaeai
iuot mota ta la sanga ei eau Nail isaleai.
16 Ta eao ga keo pan bedane, 'Gai
Ibru amai MARON Deo isula gau ga
nanam ta nakeo pago bedane: Eao manta
longean ele panua ga tila ngan tibur

* **7:3:** PA 7.36

modamodanga ta tisoa ieda. Be irangrang
ngan labone, eao longo ele posanga mao.
17 *Tota labone MARON Deo ikeo bedane:
Eao ga gera gid danga naoangga nakado,
ta eao ga oatai kemi mambe gau eine
MARON.' Ega, gau ga nabal eau Nail ngan
toto toa bagegeai ne, ta eau ga iuot sing.
18 Gid ia ga timatemate, be eau ga iuad
paeamao tau, ta irangrang ngan gid Isip
tiun mao."
19 Ta MARON ikeo pan Moses pade ga
bedane, "Keo pan Aron ta ibada ele toto
ta igaga ga ingata gid eau kapeipei ga
gereirei ga liuliu toa ngada ne ngan tibur
Isip. Ta gid eau ga tiuot sing. Tota ngan
tibur toa ngada ne Isip, sing ga iuon ngan
gid eau. Be gid tabla ga ulo ga eaupat pade
ga tiuon ngan sing."
20 Tota Moses ga Aron tikado lalaede
mambe MARON ikeo pagisirua ngan. Ngan
maron kapei togid Isip ga ele madidnga
matad, Aron isoa ele toto ga idae ta ibal
eau Nail, ta eau toa ngada oa iuot sing.
21 Ia toa ngada oa ngan eau Nail timate-
mate, be eau toa oa iuad paeamao tau, ta
irangrang ngan gid Isip tiunun mao. Sing
iuon ngan tibur toa ngada oa Isip.
22 Be gid panua borou ad togid Isip
tikado led borou ta tikado toa bedaoa
pade. Ta maron kapei Isip aea ilongo
Moses ga Aron led posanga mao, ngansa
ilolo matua ga ipaki itanga mambe MARON
Deo ikeo ngan.
23 Tota maron kapei togid Isip iluai mu-
lian ele lumaeai. Kadonga toa ne ikado ga
ilolo ede ga ede eta mao.
24 Be gid panua Isip tirangrang ngan
tiun eau Nail mao, tota tileilei gid baba eau
Nail isaleai ngan badanga ad eau.
25 Be MARON ikado ga eau Nail ienono
paeamao toa bedaoa irangrang ngan ado
lima ga rua.

8

Gid kalo busa tiuot

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
"La pan maron kapei togid Isip ta keo
pan, 'MARON Deo ele posanga bedane: Eao
manta longean leg panua ta tila tisoa gau
edag.
2 Be ega, oangga eao longean gid ga tila
mao, eine ga nakado ta gid kalo busa tiuot
ngan tibur Isip, ta napaeabu ngan lemi
tibur toa ngada oa.
3 Eau Nail ga iuon tau ngan gid kalo. Be
gid kalo ga titnan eau ga tidae ta tidugdug
ga tila ngan lem luma ga lem bobo enonga
aea ga mulim pade. Be gid kalo ga tidug-
dug ga tidae pade ngan luma togid lem
madidnga ga lem panua toa ngada ne. Be
gid ga tidugdug ga tidae pade ngan lemi
danga nononga aea ga lemi tabla bret aea.
4 Gid kalo ga tidugdug ga tidae ngan eao
ga lem madidnga ga lem panua toa ngada
ne.' "
5 Ta MARON ikeo pan Moses pade be-
dane, "Keo pan Aron ta ikisi ele toto
lalalanga aea ga idae ta ipatutui ibage,
ta igaga ga ingata gid eau kapeipei ga
gereirei ga liuliu toa ngada oa ngan tibur
Isip. Toa bedaoa ga gid kalo tiuon ngan
tibur Isip."
6 Tota Aron ikisi ele toto lalalanga aea ga
idae ta ipatutui ibage, ta igaga ga ingata
gid eau Isip, ta gid kalo tidae ga tiluga tibur
Isip.

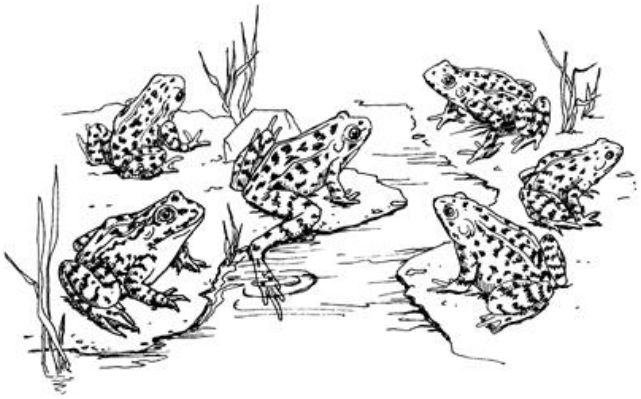

Horace Knowles revised by Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Gid kalo tiuon ngan tibur Isip.

* **7:17:** PM 16.4

7 Be gid panua borou ad togid Isip tikado
led borou, ta gid pade tikado ga gid kalo
titnan eau ga tidae ngan tibur Isip.
8 Idio ta maron kapei togid Isip ibaba
Moses ga Aron ga tinam pan ta ikeo,
"Manta gimirua araring ga ila pan ami
MARON Deo ta isere gid kalo ta titnan gau
ga leg panua. Ga kus ta nalongean gimin-
gada lemi panua ta ala akado tenainga ga
ila pan ami MARON."
9 Ta Moses ikeo pan maron kapei Isip
aea bedane, "Goibe, gau ga nararing ngan
luanga eao ga lem madidnga ga lem
panua. Toa bedaoa ta gid kalo ga titnan
gimi ga lemi luma, ta tila mulmulid eauiai.
Be eao kim nararing ngeda? Tota nadol ga
idae eao bagemeai."
10 Ta maron kapei togid Isip ikeo, "Rar-
ing sabale."
Ta Moses ikeo, "Gau ga nakado mambe
eao keo ngan, tota eao ga oatai kemi
bedane: Deo eta pade mambe gai amai
MARON Deo mao.
11 Gid kalo ga titnan eao ga lem madid-
nga ga lem panua ga lemi luma. Tota tila
mulmulid eauiai."
12 Io, Moses ga Aron titnan maron kapei
Isip aea ga idio, ga kus ta Moses iraring
matua ga ila pan MARON Deo ngan serenga
gid kalo toa mugaeai isula ga tidae ngan
maron kapei Isip aea.
13 Tota MARON Deo ikado mambe Moses
ibeta ei ngan. Ta gid kalo timatemate
lumaeai ga tuanga iloleai ga dadangai
pade.
14 Ta tisuksuk gid kalo patid ngan
suknga ga suknga ngan tibur toa ngada oa
Isip, be tibur toa oa iuad paeamao tau.
15 Be maron kapei togid Isip igera
mambe gid kalo timatemate, ta ilolo
ikapok. Tota ilolo matua pade ga ipaki
itanga. Ta ilongo Moses ga Aron led
posanga mao, mambe MARON Deo ikeo
ngan.

Kikiramo tiuot busa

16 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
"Keo pan Aron ta isoa ele toto ga idae
ta ibal tano, ta tano aea kangkanga ngan
tibur toa ngada ne Isip ga iuot kikiramo."
17 Tota gisirua tikado toa bedaoa. Aron
isoa ele toto ga idae ta ibal tano, ta tano
aea kangkanga toa ngada oa Isip iuot kiki-
ramo. Be kikiramo tigonggong gid eababa
ga masilau mud pade.
18 Be gid panua borou ad togid Isip
titoba ngan kadonga kikiramo ngan led
borou pade, be tirangrang mao. Kikiramo
tigonggong gid eababa ga masilau.
19 *Ta gid panua borou ad tikeo pan
maron kapei Isip aea bedane, "Deo keke-
len ikado kadonga toa ne." Be maron
kapei ilolo matua ga ipaki itanga ngan
Moses ga Aron led posanga, mambe
MARON Deo ikeo ngan.

Langlango busa tiuot

20 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
"Gaisala rumaruma, oangga maron kapei
togid Isip ila eauiai, eao dae ta la ot pan.
Ta keo pan ngan leg posanga bedane, 'Gau
MARON Deo nakeo ga bedane: Eao longean
leg panua ta tila tisoa gau edag.
21 Be ega, oangga eao longean leg panua
ga tila mao, gau ga nakado ta langlango
busa tau tidae ngan eao ga lem madidnga
ga lem panua toa ngada oa, be tidudunga
lemi lumaeai pade. Langlango ga tiuon
ngan gimi Isip lemi luma ga tibur isaoa
amamado ngan.
22 " 'Be oangga gid langlango tiuot, eine
ga nakado kadonga ede pade ngan gau
leg panua toa timamado ngan tibur Gosen.
Langlango eta ga ila pagid leg panua ngan
tibur toa oa mao. Toa bedaoa ta eao ga
gera ta oatai kemi mambe gau MARON Deo
nakado kadonga toa ne ngan lem tibur.
23 Be gau ga nabada mulian leg panua,
ta langlango ga tila pagid mao, be pagid
eao lem panua kekelegid. Longo, uisinga
kapei toa ne ga iuot sabale.' "
24 Tota MARON Deo ikado toa bedaoa.
Gid langlango ipu ga ipu tiroro ga
tidudunga maron kapei ele lumaeai. Ga
pade tidudunga ngan luma togid ele
madidnga ga tibur toa ngada oa Isip.
Gid langlango tikado ga tibur Isip iuot
paeamao.
25 Idio ta maron kapei togid Isip ibaba
Moses ga Aron ga tinam pan ta ikeo, "Gimi

* **8:19:** Lu 11.20

adio ngan tibur Isip ta akado tenainga ga
ila pan ami Deo."
26 Be Moses ikeo, "Oangga gai akado be-
dane, eine tutui mao. Ngansa gid tenainga
toa gai akakado ga ila pan amai MARON
Deo, eine gid Isip ga tigera mambe danga
ede paeamao ga paeamao tau. Oangga gid
Isip tigera gai arau gid masilau tenainga
aea toa bedaoa, eine ga tirau gai ngan
patpat ga amate.
27 Gai manta alalala ga ala ngan tibur
modamodanga irangrang ngan ado tol ta
akado tenainga ga ila pan amai MARON
Deo toa eoa, mambe ikeo pagai ngan."
28 Ta maron kapei togid Isip ikeo,
"Goibe, gau ga nalongean gimi ta ala
ngan tibur modamodanga ngan kadonga
tenainga ga ila pan ami MARON Deo, be
irangrang ngan ala aluai tau mao. Be
manta araring ngan luanga gau pade."
29 Ta Moses ikeo, "Ega, gau ga natnan go
ga dio, ga kus ta nararing ga ila pan MARON
Deo, ta sabale ei ga isere gid langlango
ngan eao ga lem madidnga ga lem panua.
Be kado eao pakaka gai pade ta pakala gai
ngan kadonga tenainga ga ila pan amai
MARON Deo."
30 Tota Moses itnan maron kapei togid
Isip ga idio, ga kus ta iraring ga ila pan
MARON Deo.
31 Ta MARON ikado mambe Moses ibeta
ei ngan. Gid langlango titnan maron kapei
Isip aea ga ele madidnga ga ele panua.
Langlango eta idio mao.
32 Gid langlango tila ga kus, be maron
kapei togid Isip ilolo matua ga ipaki itanga
pade, ta ilongean gid panua ga tila mao.

9

Gid masilau mud togid Isip timatemate

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
"La pan maron kapei togid Isip ta keo pan
bedane, 'Gau MARON Deo togid Ibru. Leg
posanga ga bedane: Longean leg panua ta
tila tisoa gau edag.
2 Be oangga eao longean gid ga tila mao,
be dangadangan gid maitne,
3 eine gau ga nakado dibala ede paea-
mao tau iuot ngan lemi masilau mud.
Lemi os ga donki ga kamel ga bulmakao ga
sipsip ga meme gau tidibal kapei ta timate.
4 Be gau leg kadonga ngan gid Israel led
masilau ga iuot lalaede mambe nakado
ngan gimi Isip lemi masilau mao. Masilau
eta togid Israel ga imate mao.' "
5 Io, tota MARON Deo idol ado imata ngan
kadonga toa ne iuot ta ikeo, "Sabale eine
ga nakado toa bedaoa ngan tibur toa ne."
6 Ta ngan ado sae MARON ikado ga iuot
toa bedaoa. Gid masilau mud toa ngada
oa togid Isip timatemate. Be masilau eta
togid Israel imate mao.
7 Be maron kapei togid Isip isula ele
panua edengada ga tila pagid Israel,
ngansa iuangga iuatai: masilau eta togid
Israel imate, mao madongan. Be tiluagid
mulian ga tila pan ta tikeo, "Mao. Masilau
eta togid Israel imate mao." Io, maron
kapei togid Isip igera bedaoa, be ilolo
matua ga ipaki itanga pade, ta ilongean
gid Israel ga tila mao pade.

Gid sererie iuotot ngan gid Isip tinid

8 Idio ta MARON ikeo pan Moses ga
Aron bedane, "Gimirua ala ngan tibur toa
tinono pat matua ngan, ta akori dinga itae
idanga eta ta ala pan maron kapei togid
Isip. Gimi aot pan ga kus ta Moses ga isiran
dinga itae toa oa ga idae gadae toa maron
kapei imatai.
9 Ta dinga itae ga ibilin ta ipakaranga
tibur toa ngada oa Isip. Be oangga dinga
itae toa oa itap ga idae ngan gid eababa ga
masilau tinid, eine ga ipapot gid sererie ga
iuotot ta timapmapoga. Ga kus ta gid boto
kapeipei ga iuotot."
10 *Io, tota Moses ga Aron tikori dinga
itae ta tila timadid maron kapei Isip aea
imatai, ta Moses isiran dinga itae toa
oa ga idae gadae. Ta dinga itae ipapot
gid sererie ngan gid eababa ga masilau
tinid. Ga kus ta timapmapoga ta gid boto
kapeipei tiuotot.
11 Be gid panua borou ad togid Isip
tirangrang ngan timadid Moses imatai
mao, ngansa gid sererie iuotot ngan gid
tinid pade mambe iuotot ngan gid Isip toa
ngada oa tinid.

* **9:10:** PM 16.2

12 Be MARON Deo ikado ga maron kapei
Isip aea ilolo matua ga ipaki itanga pade.
Ta ilongo Moses ga Aron led posanga mao,
mambe MARON Deo ikeo pan Moses ngan.

Aoara idildil matua mambe patpat itaptap

13 Idio ta MARON ikeo pan Moses be-
dane, "Gaisala rumaruma eao dae ta la
ot pan maron kapei togid Isip, ta kado
leg posanga pan bedane, 'Gau MARON Deo
togid Ibru. Nakeo ga bedane: Longean leg
panua ta tila tisoa gau edag.
14 Oangga mao, gau ga nakado leg pa-
mukurunga toa ngada ne ta napaeabu
ngan eao ga lem madidnga ga lem panua.
Ta gimi ga aoatai kemi bedane: Ngan tibur
toa ngada ne tanoeai, deo eta pade mambe
gau mao.
15 Be oangga nakim, gau narangrang
ngan napaeabu ngan eao ga lem panua
ngan dibala kapei eta ta napamukuru gimi
ga kus.
16 *Be nakado toa bedaoa mao ngansa
naoangga napasolan gimi ngan urag
kapei, ta nakim oalug ipakaranga tibur
toa ngada ne tanoeai. Ta ngan ipu toaine
nadol go.
17 Be eao pakala leg panua maitne ta
longean gid ga tila mao.
18 Tota longo. Sabale ngan ado imata
toa bedane, gau ga nakado aoara kapei toa
idildil matua mambe patpat ga itap ngan
tibur Isip. Mugaeai, tibur Isip iuot pau
ga irangrang ngan labone, aoara kapei eta
bedane itap mao.
19 Toa patautene eao manta kado
posanga matua ga ila pagid lem panua ta
tibada lem bulmakao ga danga padengada
ienono gaot, ta tinam tidudunga lumaeai.
Ngansa aoara idildil matua mambe patpat
eine ga itaptap ga idae ngan gid eababa ga
masilau toa ngada oa timamado gaot. Ta
gid ga timate.' "
20 Io, maron kapei togid Isip ele madid-
nga edengada timataud MARON Deo ele
posanga ta tila manmanae ta tibada led
paeaeanga ga masilau mud ga tidudunga
lumaeai.
21 Be maron kapei ele madidnga paden-
gada matad ila ngan MARON Deo ele
posanga mao, ta titnan led paeaeanga ga
led masilau mud ga tidio gaot.
22 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
"Soa bagem ga idae ta gaga ga ingata mari-
amba, ta aoara idildil matua mambe pat-
pat eine ga itaptap ngan tibur toa ngada ne
Isip. Eine ga itap ga idae ngan gid eababa
ga masilau mud ga gid annga toa ngada oa
dadangai."
23 Idio ta Moses isoa ele toto ga idae ta
igaga ga ingata mariamba, ta MARON Deo
ikado ga gla isamil ga pelaka ger. Ta ikado
ga aoara kapei toa idildil matua mambe
patpat itaptap ngan tibur toa ngada oa
Isip.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Aoara idildil matua mambe patpat itap ngan tibur Isip.

24 *Aoara idildil matua toa oa itaptap
kapei tau, be gla isamil alele ngan tibur toa
ngada oa. Mugaeai, tibur Isip iuot pau ga
irangrang ngan ado toaiua, gid Isip tigera
aoara eta kapei bedaoa mao.
25 Aoara toa idildil matua ipaeabu ngan
gid eababa ga masilau ga danga toa ngada
oa ienono gaot. Be ipaeabu ngan gid

* **9:16:** Ro 9.17 * **9:24:** PM 8.7, 16.21

annga dadangai ga ikorkor gid abei toa
ngada oa pade.
26 Be ngan tibur Gosen kekelen, toa gid
Israel timamado ngan, aoara idildil matua
itap eta mao.

27 Idio ta maron kapei togid Isip ibaba
Moses ga Aron ga tinam pan ta ikeo,
"Labone leg kadonga paeamao. MARON
Deo ele kadonga itutui, be gaingada leg
panua lemai idil paeamao.
28 Gimi araring ga ila pan ami MARON ta
ipamate mariamba ele tandanga ga aoara
idildil matua ga idio. Ngansa aoara toa
idildil matua ne ipaeabu ngan gai tau.
Tota gau ga nalongean gimi ga ala. Iran-
grang ngan amado mole nene pade mao."

29 Ta Moses ikeo, "Oangga natnan
tuanga toa ne ga nala, eine ga nasoa bageg
ta nararing pan MARON Deo. Ta mariamba
ele tandanga ga aoara idildil matua ga kus
ga tidio. Toa bedaoa ta eao ga oatai kemi
mambe tibur toa ngada ne tanoeai, eine
ton MARON Deo.
30 Be gau naoatai, eao ga lem madidnga
alolon ngan MARON Deo mao."

31 Ngan ado toaiua, aoara idildil matua
ipaeabu ngan pleks ga bali toa ngada oa
dadangai,* ngansa ado toaiua eine gid
danga oa ad laoe.
32 Be gid wit ga kusemet† timate mao,
ngansa gid ad laoe iuot maitne.

33 Be Moses itnan maron kapei Isip aea
ga idio ta itnan tuanga toa oa ga ila, ta isoa
ibage ga idae ta iraring ga ila pan MARON
Deo. Tota mariamba ele tandanga ga
aoara idildil matua kus ta itaptap tanoeai
pade mao.
34 Be maron kapei togid Isip igera
mambe aoara idildil matua ga mariamba
ele tandanga kus, ta gisingada ele madid-
nga lolod matua ga tipaki tangad ta tikado
kadonga sat pade.
35 Tota maron kapei togid Isip ilolo
matua ta ilongean gid Israel ga tila mao,
lalaede mambe Moses ibada MARON Deo
iaoa ngan.

10

Gid gurisi busa tiuot

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
"Eao la gera maron kapei togid Isip pade.
Ngansa gau nakado ta ei toman ngan ele
madidnga lolod matua tau ga tipaki tan-
gad. Toa bedaoa ta gau ga nakado gid
uisinga iman kilala rabu ngan gid.
2 Nakado toa bedaoa ta muriai gimi ga
aninipu pagid lemi gergeu ga tibutibumi
ngan gau nakoli paeamao pagid Isip ngan
gid uisinga toa nakado rabu ngan gid, be
lolog isat ngan gid mao. Toa bedaoa ta
gimi toa ngada ne ga aoatai kemi mambe
gau eine MARON."
3 Io, Moses ga Aron tila pan maron kapei
Isip aea ta tikeo, "MARON Deo togai Ibru
ele posanga ga bedane: 'Ngeda be eao
lolon ngan gau ta longo lingeg? Longean
leg panua ta tila tisoa gau edag.
4 Be oangga eao longean gid ga tila mao,
sabale gau ga nakado ta gid gurisi busa
tinam tiuon ngan lem tibur.
5 Gid ga tirobi tibur toa ngada ne ta
tiuon ngan, ta irangrang ngan gimi agera
tano igogo mao. Annga idanga edengada
toa aoara idildil matua ipaeabu ngan mao
ne, tota gid gurisi ga tian ga kus toman
ngan gid abei toa tiparapara tiburiai ga
dadangai.
6 Gid gurisi ga tiroro ga tila tiuon ngan
lem luma ga luma togid lem madidnga
ga lem panua toa ngada ne. Mugaeai,
tamatamami ga tibutibumi timamado Isip
ga irangrang ngan labone, gid tigera gurisi
tiuot busa toa bedaoa mao.' " Io, Moses
iposa bedaoa ga kus ta ipul ei mulian ta
itnan maron kapei togid Isip ga ila.
7 Be gid madidnga ton maron kapei
Isip aea tikeo pan bedane, "Eaba toa ne
ga ikado kulupu ngan gita papida pade?
Longean ele panua ta tila tisoa ad MARON
Deo ieda! Tibur Isip paeamao na. Be eao
gera mao?"
8 Idio ta tila tibada Moses ga Aron ta
tiluagid mulian pan maron kapei togid
Isip, ta ikeo pagisirua, "Goibe. Gimi ala

* **9:31:** *Pleks eine abei kakauede toa gid panua mugaeai tikado oaro salumu aea ngan itin kukul. Be bali eine annga ede boloma lalaede mambe wit, be aea laoe iuot mugaeai ngan wit aea laoe.* † **9:32:** *Kusemet eine annga ede boloma lalaede mambe wit. Ngan Inglis tiuato spelt.*

asoa ami MARON Deo ieda. Be sapadua ngan gimi ga tila?"

9 Ta Moses ikeo, "Gai toa ngada ne ga ala. Gaingada gid kakau ga kapeipei ga gergeu arangaranga ga taine ga lemai sipsip ga meme ga bulmakao. Ngansa gai ga akado eaneannga ngan soanga amai MARON Deo ieda."

10 Be maron kapei togid Isip ikeo, "Irangrang ngan gimi toa ngada ne ala mao. Oangga adadaoami ga lemi gergeu tila pade, manta ami MARON Deo ilua gimi! Ngansa gau nakeo ga tidio. Gau naoatai, gimi aoangga akado paeamao ngan gai.

11 Mao tau! Gimi arangaranga kekelegimi ga ala asoa ami MARON ieda. Ngansa gimi abeta pagau ngan toa bedane." Maron kapei togid Isip iposa bedaoa ga kus ta ele madidnga tisusuran Moses ga Aron ta tiuot ga tila.

12 Ga kus ta MARON Deo ikeo pan Moses bedane, "Soa bagem ga idae ta gaga ga ingata tibur Isip. Ta irangrang ngan gid gurisi busa tiroro ga tinam tiuon ngan tibur Isip. Gid annga ga danga padengada toa aoara idildil matua ipaeabu ngan mao ne, eine gid gurisi ga tian ga kus."

13 Io, tota Moses isoa ele toto ga idae ta igaga ga ingata tibur Isip, ta MARON Deo ikado ga rai kapei iuot ado ele parangai ga inam, irangrang ngan ado dodol ede ga bong. Be gaisala rumaruma ngan ado sae tota rai itilak gid gurisi ga tinam.

14 *Ta tisulug ga tisaoe tibur toa ngada oa Isip ga iuon ngan gid. Mugaeai ga inama, gurisi tiuot busa toa bedaoa mao. Be irangrang ngan tiuot busa toa bedaoa muriai mao pade.

15 Tirobi tano igogo ga ikusuksuk. Tota tian annga ga danga toa ngada oa aoara idildil matua ipaeabu ngan mao. Titnan abei itautau ga abei ilaun eta ga ienono ngan tibur Isip mao. Tian toa ngada oa ga kus.

16 Tota manmanae maron kapei togid Isip ibaba Moses ga Aron ga tinam pan ta ikeo, "Gau nakado kadonga sat pan ami MARON Deo ga pagimi pade.

17 Tota asamum leg kadonga sat toa ne pakelede pade, ta araring ga ila pan ami MARON Deo ta ikado ga danga paeamao toa ne kus. Ngan kado ta ipaeabu ngan gau."

18 Tota Moses itnan maron kapei Isip aea ga idio, ta iraring ga ila pan MARON Deo.

19 Tota MARON Deo ipalele rai ele ladonga ta iuot ado ele dilngai ga inam. Ta rai toa oa iuot kapei tau ta itilak gid gurisi ta tisulug ngan tad Singsingia*. Be gurisi eta idio ngan tibur Isip mao.

20 Be MARON Deo ikado ga maron kapei Isip aea ilolo matua ga ipaki itanga pade. Ta ilongean gid Israel ga tila mao pade.

Dodom kapei iuot Isip

21 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Soa bagem ga idae ta gaga ga ingata mariamba, ta irangrang ngan tibur toa ngada oa Isip iuot dodom. Dodom toa ne ga iuot ede pade tau, mambe danga ede idae tor ngan panua tinid ga tinaman."

22 *Io, Moses isoa ibage ga idae ta igaga ga ingata mariamba, tota tibur toa ngada oa Isip iuot dodom tau irangrang ngan ado tol.

23 Eaba eta Isip irangrang ngan geranga iuae eta pade mao. Gid timamado lumaeai, be tirangrang ngan langa gaot mao, ngansa dodom kapei ipakala gid irangrang ngan ado tol. Be dodom toa oa iuot pagid Israel mao. Gid timamado merengai.

24 Idio ta maron kapei togid Isip ibaba Moses ga inam pan ta ikeo, "Gimi ala asoa ami MARON Deo ieda. Goibe, gimingada adadaoami ga lemi gergeu ga ala. Be lemi bulmakao ga sipsip ga tidio Isip."

25 Be Moses ikeo, "Mao. Eao manta longean gai ta abada lemai masilau pade ta timan lemai tenainga aea. Edengada, gai ga adol dingaeai ta dinga inono ga timomout ga kus, ta iman tenainga ga ila pan amai MARON Deo.

* **10:14:** PM 9.2-3 * **10:19:** Panua tilongo edaeda ne *Singsingia ta tiuangga tad toa oa singsingia. Be mao, tad toa oa birbirianga. Edaeda Singsingia, panua tiuatoato sapaean. Be ngan posanga Ibru, tad toa ne ieda ipu bedane: tad aea piso busa.* * **10:22:** Sng 105.28, PM 16.10

26 Tota lemai masilau mud toa ngada ne
ga tila toman ngan gai. Gai ga atnan eta
ga idio mao. Be toa nene irangrang ngan
gai aoatai ngan masilau isaoa ga iman
tenainga aea mao. Gai ala aot toa eoa ga
kus ta asio gid masilau toa timan tenainga
ga ila pan amai MARON Deo ngan soanga
ieda."
27 Be MARON Deo ikado ga maron kapei
togid Isip ilolo matua ga ipaki itanga pade.
Ta itin ngan ilongean gid ga tila mao.
28 Ta maron kapei togid Isip ikeo pan
Moses bedane, "La aluai ngan matag!
Irangrang ngan eao luago mulian pagau
pade mao. Oangga eao luago mulian
pagau pade, eao ga mate."
29 Ta Moses ikeo, "Eine mambe eao keo.
Gau ga nanam nagera matam pade mao."

11

Deo ikeo ga gid gergeu lautabtabe togid Isip ga timate

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
"Gau ga nakado pamukurunga kelede
pade ga iuot ngan maron kapei togid Isip
toman ngan ele panua. Ga kus ta ei ga
ilongean gimi ta atnan tibur toa ne ga ala.
Be ei ga ipasensen gimi ta isuk gimi toa
ngada ne ga ala.
2 Be keo pagid arangaranga ga taine
Israel ad ta tibeta gid Isip toa timamado
boloma pagid ta tibada sogonga silva ga
gol ga ila pagid."
3 (Be ngan ado toaiua, gid Isip tilongo gid
Israel linged ta tibada danga sisid toa oa
pagid, ngansa MARON Deo ikado ga gid Isip
lolod marum ngan gid Israel. Be maron
kapei Isip aea ele panua ga ele madid-
nga pade tilolon ngan Moses ta tigera ei
mambe madidnga kapei ede.)
4 Ta Moses ikeo pan maron kapei togid
Isip bedane, "MARON Deo ikeo ga bedane:
Bong irabu, gau ga nala ngan luma kelede
kelede togid Isip,
5 ta gid gergeu lautabtabe arangaranga
toa ngada oa Isip ad ga timate. Eao lem
gergeu lautabe toa sio ei ngan badanga
mulim, ei ga imate. Ga gergeu lautabtabe
togid panua edad kapeipei ga panua edad
mao toa ngada oa ga irangrang ngan
gergeu lautabe ton taine paeaeanga ilu-
mulumu wit itautau, gid toa ngada oa
ga timate. Be gid bulmakao led gergeu
lautabtabe ga timate pade.
6 Toa bedaoa ta gid Isip ga tikado tan-
danga kapei tau. Tandanga eta kapei
bedane iuot mugaeai ngan tibur Isip mao,
be muriai irangrang ngan tandanga kapei
bedane iuot mao pade.
7 Be pagid Israel, kaua eta ga isok mao,
ga kadonga eta ga iuot pagid led panua
mao ga led masilau mud mao pade. Toa
bedaoa ta gimi ga aoatai kemi mambe
MARON Deo ikado kadonga lalaede pagid
Israel mambe ikado pagimi Isip mao.
8 Eao lem madidnga ga lem panua toa
ngada ne ga tinam tikor aed pagau ta
tiposa matua bedane, 'Manmanae! La
toman ngan panua toa ngada na tinasnasi
lingem!' Kadonga toa ngada ne iuot ga
kus ta gau ga natnan Isip ga nala." Moses
iposa bedaoa ga kus ta itnan maron kapei
togid Isip ta iuot ga ila, be ilolo bake tau.
9 Be somisomi MARON Deo ikeo pan
Moses bedane, "Maron kapei togid Isip ga
ipaki itanga ngan lem posanga pade. Toa
bedaoa ta leg uisinga iuot busa rabu ngan
gid Isip."
10 Be Moses ga Aron tikado gid uisinga
toa busa ne maron kapei Isip aea imatai ga
kus. Be MARON Deo ikado ei ga ilolo matua
ga ipaki itanga somisomi, ta ilongean gid
Israel ga titnan ele tibur mao.

12

Eaneannga Pasova aea

1 *Moses ga Aron timamado Isip maitne,
be MARON ikeo pagisirua bedane,
2 "Taiko toaine eine gimi lemi taiko
imugamuga ngan rai toa ngada ne.
3 Be gimirua ga akeo pagid panua toa
ngada ne Israel ad ga bedane: Ngan
taiko toaine aea ado sangaul, gid luma
itamatama kelede kelede ga tisio gid ad
sipsip mao meme eta.
4 Oangga luma eta aea panua busa mao
ta tirangrang ngan eannga masilau dodol
toa oa ga kus mao, eine ga tilup toman

* **12:1:** Wkp 23.5, Nam 9.1-5, 28.16, Lo 16.1-2

ngan iaoa ede pade boloma ngan gid. Manta matad inasi kemi led panua dabad ta tipota masilau imedameda ga irangrang ngan gid.

5 Be manta asio sipsip mao meme aranga eta toa aea rai kelede. Be irangrang ngan asio sipsip eta toa aea tibun mao ga danga eta pade ipaeabu ngan itin mao pade.

6 "Gimi ga amariala kemi ngan gid irangrang ngan taiko toaine aea ado sangaul igegea pange. Ngan lailai sagogogo ngan ado toaiua, eine gimi toa ngada ne ga atotoi gid.

7 Manta adoi singid kauteta ta asama ngan lemi atama aea kisinga toa rua oa ga aea tabalanga gadae pade. Akado bedaoa ngan gid luma kelede kelede toa aeanean ngan.

8 Ngan bong toaiua gimi ga alut ami sipsip ngan dinga ga kus ta aean toman ngan sabatnga ipaipai ga bret toa aea yis ienono ngan mao.

9 Be irangrang ngan aean sipsip imedameda gargar mao, ga anadnad ngan eau mao pade. Be manta alut ngan dinga toman ngan ilabora ga iae ga ibage ga idanga sisid toa ngada oa iloleai.

10 Be irangrang ngan gimi atnan ilia ga idio gaisala mao. Oangga ilia idio gaisala, anono ngan dinga ga imomout ga kus.

11 Oangga aean, gimi manta anasi ga bedane: Apit ami malo ga akaukau ngan ami pus, ta adol lemi su ga akisi lemi toto lalalanga aea. Manta aean manmanae. Ngansa eine gau MARON leg eaneannga Pasova* aea.

12 "Be ngan bong toaiua gau ga nala ngan gid luma kelede kelede togid Isip ta napamate gid gergeu lautabtabe arangaranga ga masilau led gergeu lautabtabe toa ngada oa. Toa bedaoa ta gau ga napanas gid deo togid Isip. Gau eine MARON.

13 Be sing toa asama ngan lemi luma aea atama iaoa, eine ga iman kilala ngan gimi. Ta oangga napamukuru gid Isip led gergeu lautabtabe, eine ga nagera sing toa oa, ta nasapir ngan gimi, ta natnan gimi ga adio kemi.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
"Eine ga nagera sing toa oa, ta nasapir ngan gimi."

14 *"Rai ga rai ngan ado toaine, manta akado eaneannga toa ne ta matami nanan kadonga kapei toa gau MARON nakado. Be lemi gergeu ga tibutibumi tiuotot muriai ga ila, manta tinasnasi apu toa ne pade."

Eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao

15 Idio ta Deo ikeo pade bedane, "Irangrang ngan ado lima ga rua, gimi ga aean bret toa aea yis ienono ngan mao. Be ngan ado toa imuga oa, manta atado saoa yis ienono lemi lumaeai ga iduaea. Be ngan ado toa imuga oa ga irangrang ngan ado lima ga rua, oangga sai ian annga eta toa

* **12:11:** Posanga idil *Pasova ipu eine Isapir. Tiuato eaneannga ieda toa bedaoa ngansa matad nanan mambe Deo ipaeabu ngan gid Israel mao be isapir ngan gid ta itnan gid ga tidio kemi. (Gera lain 13.)* * **12:14:** IM 23.15, 34.18, Wkp 23.6-8, Nam 28.17-25, Lo 16.3-8

yis ienono ngan, manta asuk ei ga ila aluai
ngan gimi Israel.
16 Be ngan ado toa imuga oa, ga pade
ngan ado lima ga rua aea, gimi ga aluplup
ngan soanga gau edag. Be irangrang ngan
akado naurata eta ngan ado toa rua ne
mao, ngansa gau leg ul ienono ngan. Nau-
rata kelede mon arangrang ngan akado,
eine ami annga aea kadonga.
17 "Gimi ga akado eaneannga ngan Bret
aea Yis Ienono ngan Mao ne, ngansa gau
nabada gimi iaoa kelede kelede Israel ami
ta atnan Isip ngan ado toaine. Manta
akado eaneannga kapei toa ne ngan rai
ga rai ga ila, ta muriai lemi gergeu ga
tibutibumi tikakado pade.
18 Be lailai ngan taiko toaine aea ado
sangaul igegea pange, ga ila irangrang
ngan lailai ngan ado sangaul rua igegea
ede, gimi manta aeanean bret toa aea yis
ienono ngan mao.
19 Ngan ado toa lima ga rua ne, iran-
grang ngan yis eta ienono lemi lumaeai
mao. Be oangga eaba eta ngan gimi,
mao eaba eta ngan tibur ede pade toa
imamado rabu ngan gimi ian danga eta
toa yis ienono ngan, manta asuk ei ga ila
aluai ngan gimi Israel.
20 Ngan tibur isaoa gimi amamado ngan,
aean annga eta toman ngan yis padam.
Manta aean bret toa yis ienono ngan
mao."

Tian annga Pasova aea

21 Idio ta Moses ibaba gid kapeipei Israel
ad ga tinam pan ta ikeo pagid, "Gimi
kelede kelede ala manamana ta asio ami
sipsip mao meme eta, ta atotoi gid ga iman
amingada lemi gergeu ami Pasova aea.
22 Aparere singid kautede ga idae ngan
tabla gereirei, ga kus ta abada abei isop
iboga ta agasi ga idudunga ngan sing toa
oa, ta asama ngan lemi atama aea kisinga
toa rua oa ga aea tabalanga gadae pade.
Be irangrang ngan gimi atnan lemi luma
ga ala gaot mao ga irangrang ngan gaisala.
23 *Oangga MARON ila ngan luma kelede
kelede ngan tibur Isip ngan raunga gid
gergeu lautabtabe, ei ga igera sing toa
ienono ngan lemi atama iaoa, ta ei ga
isapir ngan gimi. Toa bedaoa ta ei
ga ilongean anggelo pamatenga aea ga
idudunga lemi lumaeai ngan pamatenga
lemi gergeu lautabtabe mao.
24 "Gimi ga anasi apu toa ne ngan rai ga
rai, be muriai lemi gergeu ga tibutibumi
ga tinasnasi toa bedane pade.
25 Be muriai oangga gimi ala amado
ngan tano toa MARON iposa tautaunga
pagimi ngan, manta anasnasi kadonga toa
ne pade.
26 Be oangga lemi gergeu tibeta gimi be-
dane, 'Eaneannga toa ne ipu madongan?'
27 tota akeo pagid bedane, 'Gita takado
eaneannga Pasova aea toa ne toman ngan
aea masilau tenainga aea ga ila pan
MARON, ngansa matada nanan ado toa
ei irau gid Isip led gergeu lautabtabe ga
timate, be isapir ngan gita Israel leda luma
ta itnan gitaingada leda gergeu lautabtabe
ga tadio kemi.' "

Gid panua Israel tilongo posanga toa
ne ta tikor aed ga tidol laborad ga isulug
tanoeai.
28 Ga kus ta tila tikado danga toa ngada
oa mambe MARON irenren pan Moses ga
Aron ngan.

Gid gergeu lautabtabe togid Isip timate

29 *Be bong irabu MARON Deo irau gid
gergeu lautabtabe toa ngada oa togid
Isip ga timate. Ei ipamate maron kapei
togid Isip ele gergeu lautabe ga gergeu
lautabtabe togid panua edad kapeipei ga
panua edad mao toa ngada oa ga iran-
grang ngan gergeu lautabtabe togid panua
timamado ngan luma panasnga aea. Be
ipamate gid masilau mud led gergeu
lautabtabe pade.
30 Maron kapei togid Isip toman ngan ele
madidnga ga panua toa ngada oa Isip ad
tidae bong ta tigera led gergeu lautabtabe
timatemate, ta tikado tandanga kapei.
Luma toa ngada oa Isip, eta aea sala ngan
matenga mao.
31 Ngan bong toaiua maron kapei togid
Isip ibaba Moses ga Aron ga tinam pan
ta ikeo, "Manmanae! Gimingada panua
Israel adae ta atnan leg panua ga ala.

* **12:23:** Ibr 11.28 * **12:29:** IM 4.22-23

Ala asoa ami MARON Deo ieda mambe
abetabeta gau ngan.
32 Abada lemi masilau mud mambe akeo
ngan ta ala. Be manta araring ngan Deo
ikado kemi ngan gau pade."
33 Idio ta gid Isip aoad isensen gid Israel
ngan tnannga led tibur manmanae. Ta
tikeo bedane, "Oangga atnan gai man-
manae mao, eine gai toa ngada ne ga
amate!"
34 Tota gid Israel tibada ad plaoa
sapaean. Tibul yis ngan mao, be tidoldol
ngan gid tabla ta tiluga ngan gid malo, ga
kus ta tibisibisi ga tila.
35 *Be tibetabeta gid Isip ngan badanga
sogonga silva ga gol ga barikia papau
pagid mambe Moses ikeo pagid ngan.
36 Ta gid Isip tilongo ta tibada danga
sisid toa tibetabeta ngan pagid, ngansa
MARON Deo ikado ga gid Isip lolod marum
ngan gid Israel. Ngan kadonga toa bedaoa,
gid Israel tibada danga sisid busa togid
Isip sapaean.

Gid Israel titnan Isip

37 Idio ta gid Israel titnan tuanga
Rameses, ta tilalala ga tila ngan tuanga
Sukot. Gid ipom toa tilalala, arangaranga
kekelegid dabad iuot bunoringring buno
lima, bunoringring buno ede (600,000). Be
tiuade gid taine ga gergeu mao.
38 Tibada led bulmakao ga sipsip ga
meme ipu ga ipu ta tila toman ngan gid.
Be panua busa padengada tila toman ngan
gid pade.
39 Be tinono bret ngan plaoa toa aea yis
ienono ngan mao. Plaoa toa oa tibada
Isip ga inam, be aea yis ienono ngan mao,
ngansa gid Isip tipasensen gid, ta tiran-
grang ngan tikado kemi ad tamad mao.
40 *Gid Israel timamado Isip irangrang
ngan rai buno pange sangaul tol (430).
41 Be tutui ngan rai toa buno pange
sangaul tol kus, tota MARON ele panua
Israel iaoa kelede kelede titnan Isip ga tila.
42 Ngan bong toaiua MARON imata arar
ta imariala kemi ngan gid Israel ta ibada
gid ta titnan Isip ga tila. Tota rai ga rai
ngan bong toaiua, gid Israel matad arar
ngan soanga MARON ieda, ta matad nanan
ele kadonga.

Gid apu ngan eaneannga Pasova aea

43 Idio ta MARON ikeo pan Moses ga Aron
bedane, "Alongo gid apu ngan eaneannga
Pasova aea:
"Eaba eta ngan tibur ede pade toa ima-
mado rabu ngan gimi, irangrang ngan ian
annga Pasova aea mao.
44 Be oangga aol lemi paeaeanga aranga
eta, ta ikeo ga ian annga Pasova aea,
manta apalu ei, ga kus ta irangrang ngan
ian toman ngan gimi.
45 Be panua timamado pagimi mole
mao, ga panua tibokoboko pat pagimi,
tirangrang ngan tian annga toa ne mao.
46 *"Manta aean annga toa na
gadudunga ngan lemi luma kelede kelede.
Irangrang ngan abada imedameda eta ga
ila gaot mao. Be irangrang ngan akor
masilau toa oa ituatua eta mao.
47 Ipom toa ngada ne Israel, manta
tikado eaneannga toa ne.
48 "Be oangga eaba ngan tibur ede pade
imamado rabu ngan gimi ta iuangga ian
MARON ele eaneannga Pasova aea pade,
manta ipalu ele arangaranga toa ngada
oa. Oangga ikado bedaoa ga kus, ei ga
irangrang ngan ian annga toa ne mambe
gimi Israel pade. Be eaba eta toa ibada
palunga mao, irangrang ngan ian annga
toa ne mao.
49 Apu toa lalaede ne ipakaranga gimi
Israel ga gid panua ngan tibur ede pade
timamado rabu ngan gimi."
50 Idio ta gid Israel toa ngada oa tikado
mambe MARON irenren pan Moses ga
Aron ngan.
51 Be tutui ngan ado toaiua, MARON
ibada gid iaoa kelede kelede togid Israel ta
titnan Isip ga tila.

13

Deo ikeo ga tidol ele ul ngan led gergeu lautabtabe ta timan ei ele

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
2 *"Gimi manta adol leg ul ngan lemi
gergeu lautabtabe arangaranga toa ngada

* **12:35:** IM 3.21-22 * **12:40:** OM 15.13, Gal 3.17 * **12:46:** Nam 9.12, Ins 19.36 * **13:2:** Nam 3.13, Lu 2.23

ne ta timan gau leg. Be manta adol leg ul pade toa bedaoa ngan gergeu lautabtabe togid lemi masilau mud."

Moses ipalongo gid Israel ngan eaneannga ngan Bret toa aea Yis Ienono ngan Mao

3 Idio ta Moses ikeo pagid panua bedane, "Mugaeai gid Isip tipakala gimi ta akado naurata paeaeanga pagid. Be ngan MARON Deo iura, ei ibada gimi ta atnan tibur toa oa ga anam. Tota somisomi muriai, gimi manta matami nanan ado toaine. Be irangrang ngan aean annga eta toa aea yis ienono ngan mao.

4 Gimi atnan Isip labone, ngan taiko Abip*.

5 Mugaeai MARON iposa tautaunga pagid tibutibumi ngan ipan tano pagid. Eine tano togid Kenan ga It ga Amor ga Ivi ga Iebus. Be tano toa ne kemi tau ga imona kapei ta bon isul ga bulmakao itud isul iuotot ngan. Tota oangga ibada gimi ga ala ngan tano toa oa, manta akado eaneannga toa ne ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao. Rai ga rai ngan taiko toaine, manta akado eaneannga toa ne.

6 Irangrang ngan ado lima ga rua, gimi ga aean bret toa aea yis ienono ngan mao. Be ngan ado lima ga rua aea, gimi ga akado eaneannga ngan soanga MARON ieda.

7 Ngan ado toa lima ga rua ne, gimi ga aean bret aea yis ienono ngan mao. Annga eta toa yis ienono ngan, irangrang ngan ienono lemi lumaeai mao, ga ngan lemi tibur mao pade.

8 Ngan ado toaiua, akeo pagid lemi gergeu bedane, 'Gita takado bedane ngansa matada nanan MARON ele kadonga ngan luanga gita ta tatnan Isip.'

9 Eaneannga toa ne ga iman kilala ngan matami nanan MARON ele kadonga, mambe kilala ede akaukau ga idae bagemiai mao laboramiai. Toa bedaoa ga matami nanan Deo ele apu ta aposaposa ngan. Ngansa MARON iura kapei ta ibada gimi ta atnan Isip ga anam.

10 Manta anasnasi apu toa ne rai ga rai ngan ado toaine."

Manta tikado tenainga ngan patutuinga led gergeu lautabtabe ad ul

11 Moses ikeo pade bedane, "MARON ga ibada gimi ga ala ngan tano togid Kenan. Ei ga ipan tano toa oa ga iman ami, lalaede mambe iposa tautaunga pagimi ga pagid tibutibumi mugaeai ngan.

12 *Be oangga ibada gimi ga ala amado toa eoa ga kus, manta adol lemi gergeu lautabtabe arangaranga toa ngada ne ga tidae MARON ibageai, ngansa ei idol ul ngan gid. Be idol ul pade ngan gid gergeu lautabtabe togid lemi masilau mud, ngansa gid timan MARON ele.

13 Be manta atenai sipsip ede ngan patutuinga ul toa idol ngan lemi donki ele gergeu lautabe. Be oangga tinimi ngan tenainga sipsip ngan patutuinga donki toa oa aea ul mao, manta akor donki toa oa igagal. Be manta akado tenainga ede pade ngan patutuinga lemi gergeu lautabtabe arangaranga ad ul.

14 "Be muriai, oangga lemi gergeu tibeta gimi ta tikeo, 'Kadonga toa ne ipu madongan?' ta akeo pagid, 'Mugaeai gid Isip tipakala gita ta takado naurata paeaeanga pagid. Be MARON iura kapei ta ibada gita ta tatnan tibur toa oa ga tanam.

15 Be maron kapei togid Isip ilolo matua ga ipaki itanga ta ilongean gita ga tala mao, tota MARON Deo ipamate gid gergeu lautabtabe toa ngada oa togid Isip. Be ipamate gid gergeu lautabtabe togid masilau mud pade. Ngan ipu toaine gita tarau gid gergeu lautabtabe togid masilau mud ta timan tenainga ga ila pan MARON. Be takado tenainga ede pade ngan patutuinga leda gergeu lautabtabe ad ul.

16 Gita tanasi kadonga toa ne ta matada nanan MARON Deo iura ngan badanga gita ta tatnan tibur Isip ga tanam. Kadonga toa ne eine mambe kilala ede takaukau ga idae bagedai ga laboradai ngan papeinga matada ngan ele kadonga toa ne.' "

Deo imamado gadudunga ngan laulau ga dinga

17 Maron kapei togid Isip ilongean gid Israel ta tila ga kus, be Deo ibada gid ga

* **13:4:** Gid Israel led taiko Abip eine lalaede mambe gita leda taiko Mas mao Epril. * **13:12:** IM 34.19-20, Lu 2.23

tinasi edap aea bolobolo toa ila labiai ngan tibur Pilistia oa mao. Ngansa ikeo iloleai bedane, “Ngan kado ta tigera alu ede pade tikado paraunga pagid, ta tipul lolod ta tiluagid mulian ga tila Isip.”

18 Tota Deo ibada gid ta timalele ngan tibur modamodanga ta tinasi edap ila ngan tad Singsingia. Be gid Israel tibada danga sisid paraunga aea pade ta titnan tibur Isip ta tilalala ga tila.

19 *Be Moses ibada Iosep ituatua pade ta tila, ngansa mugaeai Iosep irenren pagid Israel ta tiposa tautaunga pan, ta ikeo, “Muriai Deo ga ilua gimi ta ibada gimi ga atnan Isip. Be ngan ado toaiua, manta abada tuatuag ga ila toman ngan gimi pade.”

20 Idio ta gid Israel titnan tuanga Sukot ta tila tirau saupu ngan tibur Etam. Tibur toa oa digedige ngan tibur modamodanga.

21 Be ado ga ado, MARON Deo imamado gadudunga ngan laulau mamarae ede ta imugamuga ngan gid ga ipasolan gid ngan edap. Be bong ga bong imamado gadudunga ngan dinga mamarae ede ta itaratara gid. Toa bedaoa ta tirangrang ngan tilalala bong ga ado.

22 Ado somisomi laulau toa oa ilalala ga imugamuga ngan gid, be somisomi bong, dinga toa oa imugamuga ngan gid pade.

14

Gid Israel tiuore ngan tad Singsingia

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,

2 “Keo pagid Israel ta tiluagid mulian ta tirau saupu boloma tad matai ngan tuanga Piairot toa rabu ngan tuanga Mikdol ga tad Singsingia, iadag ngan tuanga Balsepon.

3 Be maron kapei togid Isip ga ikeo iloleai bedane, ‘Gid Israel tilalala mangamanga alele ngan tibur toa oa, be led edap eta ngan tnannga tibur toa oa mao, ngansa tibur modamodanga ipakala gid.’

4 Be gau ga nakado ga maron kapei togid Isip ilolo matua ga iparpar maitne, ta ei ga ilado tatan gid. Be gau ga naeasal ei ngan paraunga, toman ngan ele panua paraunga ad. Be ngan kadonga toa ga nakado, eine ga panua tisoa gau edag. Ta gid Isip ga tiuatai kemi mambe gau eine MARON.” Io, tota gid Israel tinasi Moses ele posanga toa oa.

5 Be maron kapei togid Isip ilongo posanga mambe gid Israel tiaoa ga tila, tota ei toman ngan ele madidnga tipul lolod mulian ta lolod paeamao ngan gid Israel ta tikeo, “Ikamado ga talongean gid Israel ga tila? Labone sapadua ga tikado leda naurata?”

6 Tiposa bedaoa ga kus ta maron kapei togid Isip ibada ele karis ta ibaba ele panua paraunga ad.

7 Be ibada ele karis kemikemi paraunga aea buno lima buno ede (600), toman ngan gid karis paraunga aea toa ngada oa Isip, be ele madidnga kelede kelede tiladlado ngan gid.

8 Be MARON Deo ikado ga maron kapei togid Isip ilolo matua ga iparpar maitne, ta tilado tatan gid Israel. Gid Israel toa oa tilalala ga titnan Isip be timataud gid Isip mao.

9 Ta gid Isip led os ga karis paraunga aea ga karis itamatama ga panua paraunga ad padengada tilado tatan gid Israel ta tipaboloma led saupu toa boloma tad matai ngan tuanga Piairot, iadag ngan tuanga Balsepon.

10 Maron kapei togid Isip toman ngan ele panua tiladlado ga tingata gid Israel, be gid Israel matad idae, ta tigera gid Isip ru ga ru ga per. Tota timataud kapei ta tiansaban ga ila pan MARON.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Gid Israel tigera gid Isip tiladlado ga tinam ta timataud kapei.

* **13:19:** OM 50.25, Jos 24.32

11 Ta tikeo pan Moses bedane, “Eao
kamado bada gai ga anam ngan tibur
modamodanga toa ne? Eao oangga tibur
Isip aea denga busa mao, ta bada gai ga
anama amate ngan tibur modamodanga
toa ne? Kemi ngan gai amado Isip ga
amate.
12 Be gita tamamado Isip maitne, ta gai
akeo pago bedane, ‘Tnan gai ga adio. Kemi
ngan gai aman paeaeanga sapaean togid
Isip.’ Be paeamao ngan gai amate ngan
tibur modamodanga toa ne.”
13 Be Moses ikeo pagid panua, “Amataud
mao. Amadid matua ta agera danga toa
MARON ga ikado ngan badanga gimi mu-
lian labone. Ngansa gid panua Isip toa
labone agera, eine muriai ga agera gid
pade mao.
14 Alongo. MARON ga iparau ala ngan
gimi. Be gimi ga amumun ga amadma-
did.”
15 Ga kus ta MARON ikeo pan Moses be-
dane, “Eao kamado tang ga inam pagau?
Keo pagid Israel ta tidae ga tila.
16 Soa lem toto lalalanga aea ga idae ta
gaga ga ingata tad. Tota tad ga imapoga
ga iman rua, ta gid Israel ga tilalala ngan
tano mamasa ta tiuore ga tila iadag.
17 Be ega, gau ga nakado ta gid Isip lolod
matua ta tiparpar ngan nasinga gid. Be
gau ga naparau pan maron kapei togid
Isip toman ngan ele panua paraunga ad
ga led karis ga gid karis itamatama, ta
naeasal gid. Ngan leg kadonga toa ne, gid
panua ga tisoa gau edag.
18 Be oangga naeasal maron kapei togid
Isip ga ele karis ga gid karis itamatama
toa bedaoa, eine gid Isip ga tiuatai kemi
mambe gau eine MARON.”
19 Io, anggelo ton Deo toa imugamuga
ngan gid Israel led panua paraunga ad,
tota ipul ei mulian ta ila imadid muriai
ngan gid. Be laulau mamarae toa ilalala ga
imugamuga ngan gid, tota ipul ei mulian
pade ta ila imadid muriai ngan gid.
20 Ta ila imadid rabu ngan gid panua
paraunga ad togid Israel ga togid Isip.
Ngan bong dodol toaiua laulau kapei toa
oa ikado dodom kapei ila pagid Isip, be
tibur meremere ila pagid Israel. Tota gid
Isip tirangrang ngan tila boloma pagid
Israel mao ga irangrang ngan gaisala.
21 Idio ta Moses isoa ibage ga idae ta
igaga ga ingata tad, ta MARON ikado ga
rai kapei iuot ado ele parangai ga inam
ta ipalua tad irangrang ngan gaisala. Be
tad imapoga ga iman rua, ta tano gadio
madaoan iloleai, tota imamasa ga iuot
masaeai.
22 *Ta gid Israel tilalala ga tiuore iadag
ngan tano mamasa. Be tad iuot mambe
kali imadmadid led edap isaleai iadag ga
iadag.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Gid Israel tilalala ga tiuore iadag ngan tano mamasa.

23 Be gid Isip tilado tatan gid, ta maron
kapei Isip aea ele os ga karis ga gid karis
itamatama toa ngada oa tinasi gid ga tila
rabu ngan tad toa oa.
24 Gaga iuangga itakai, be MARON ima-
mado rabu ngan laulau mamarae ga
dinga, ta imata isulug pagid panua pa-
raunga ad togid Isip ta ipabuobuo laborad
ga timangamanga.
25 Ta ikado ga led karis aed tos ga tos,
ta tirangrang ngan tiladlado kemi mao.
Tota gid Isip tikeo, “Manmanae! Tala aluai
ngan gid Israel. Ad MARON iparau ala ngan
gid ga inam pagita.”
26 Ga kus ta MARON ikeo pan Moses
bedane, “Soa bagem ga idae ta gaga ga
ingata tad, ta tad ga krau ga isulug ta irobi
gid Isip toman ngan led os ga karis ga gid
karis itamatama.”
27 Io, gaga itakai ta Moses isoa ibage ga
idae ta igaga ga ingata tad. Tota tad krau
ga isulug mulian imuliai. Gid Isip tigera
ta tiuangga tiaoa ngan, be tirangrang mao,

* **14:22:** 1Ko 10.1-2, Ibr 11.29

ngansa MARON itado gid ga tidudunga tad iloleai.
28 Be tad ilele mulian ta irobi gid karis ga gid karis itamatama ga gid panua paraunga ad toa ngada oa ton maron kapei Isip aea. Gid Isip toa tinasi gid Israel ga tila tad irabuiai oa, eta ngan gid iluai mulian mao. Toa ngada oa timatemate ga kus.
29 Be gid Israel tilalala ga tiuore ga tila iadag ngan tano mamasa. Be tad iuot mambe kali imadmadid led edap isaleai iadag ga iadag.
30 Ngan ado toaiua, MARON ibada mulian gid Israel pagid Isip bagedeai. Be gid Israel tigera gid Isip timate ga patid ienono labiai.
31 Gid Israel tigera MARON iasal gid Isip ngan iura kapei toa bedaoa, ta timataud ga tilolon ngan MARON, be lolod matua ngan ei ga ngan ele paeaeanga Moses pade.

15

Moses ele baunga

1 *Ngan ado toaiua, Moses gisingada gid Israel tikado baunga ga oaine ila pan MARON.

"Gau ga nakado baunga ila pan MARON,
ngansa ei iasal aea miri itamatama,
ta ieda idae gadae tau.
Gid os toman ngan os itamatama,
itado gid ga tisulug tadiai.
2 *MARON ipamatua gau ta urag kapei,
ta nakado baunga toa ne ngan ei.
Ei ibada gau mulian,
ta gau ga nasoa ieda.
Ei gau ag Deo ga Deo ton tamag pade,
ta gau ga nakado baunga ngan soanga ieda.
3 MARON ei eaba paraunga aea ede toa iura kapei.
Ei ieda MARON.
4 Ei itado maron kapei Isip aea ele karis ga panua paraunga ad
ga tisulug tadiai.
Maron kapei togid Isip ele madidnga kemikemi
tidal ngan tad Singsingia ga timate.
5 Tad kapei irobi gid,
ta timadi ga tisulug madaoan iloleai mambe pat.

6 "O MARON, bagem oatai iura kapei tau ta ipasolan lem taranga.
Maron, bagem oatai ipurum am miri itamatama ga kus.
7 Eao mamado gadae tau
ta easal gid panua toa tikado paraunga pago
ta tado gid ga tisulug gadio.
Eao lolom bake mambe dinga irarabal,
ta nono am miri itamatama ga kus
mambe purup imisimisi.
8 Aoam uru iuso tad ta isum ga idae.
Be ngalu kapeipei timadid tutui iadag ga iadag mambe kali.
Ta tad kapei imadid matua toa madaoan iloleai oa.

9 "Am miri itamatama tikeo,
'Gai ga abutatan gid ta aluku gid.
Be gai ga apota alele led danga sisid kemikemi.
Gai ga akere gai ngan led danga sisid kemikemi aea badanga.
Gai ga anusi lemai didi paraunga aea
ta apaeabu ngan gid ngan gai uramai.'
10 Be eao uso aoam uru pakelede,
tota tad irobi gid.
Ta timadi ga tisulug madaoan iloleai mambe pat.

11 "O MARON, Deo eta pade mambe eao mao.
Eao kekelego tutui tau ta mamado gadae.
Panua toa ngada ne timataud ngan eao ta tipakuru ngan go,
be eao pamatala gid panua ngan lem uisinga kapeipei.
12 Eao patutui bagem oatai,
tota tano ipokakai ta ison gid.

13 "Be ngan lem kadonga lolo isat aea ga mata tutui aea,
eao bada lem panua mulian ngan led naurata paeaeanga,
ta eao madid ga mugamuga ngan gid.

* **15:1:** PM 15.3 * **15:2:** Sng 118.14, Ais 12.2

Ngan eao uram, eao ga pasolan gid ngan
led edap,
ta tilalala ga tila ngan tibur kemi toa
eao sio ga iman lem.
14 Be gid alu padengada toa tilongo ngan
lem kadonga,
timataud kapei ga tisamimi.
Mataudnga kapei ga ibada gid Pilistia.
15 Gid madidnga togid Idom ga
timataud ta laborad imangamanga.
Gid madidnga togid Moap ga tisamimi
paeamao tau.
Be gid panua Kenan ga timataud ta
tiaoa alele.
16 Gid toa ngada oa ga timataud ga lolod
ede ga ede.
Ngan eao bagem iura kapei,
gid ga tisapun mao mambe pat,
ga irangrang ngan lem panua tilalala ga
tisapir ga tila.
MARON, gid panua toa oa eao ol gid ga
timan lem.
17 O MARON, gid mambe eao lem abei kemi
ede toa earum dadangai.
Ta eao ga bada gid ga tila timado kemi
ngan lusi toa eao sio ga iman lem.
Tibur toa oa, eao mulmulim ngan.
Ngan eao bagem eao kado lem tibur
madonga aea toa eoa.
18 MARON, danga toa ngada ne ga idio eao
bagemeai
somisomi ga ilalala ga ila."

Miriam ele baunga

19 Ngan ado toaiua, maron kapei togid Isip ele panua paraunga ad ga led karis ga karis itamatama tinasi gid Israel ga tila rabu ngan tad kapei, be MARON Deo ikado ta tad iluai mulian ga irobi gid. Be gid Israel tilalala ga tila tad irabuiai ngan tano mamasa.

20 Ta ngan ado toaiua, Aron iliu Miriam, taine toa ibabada Deo iaoa, ibada ele golo ta gid taine tinasi ei ta tibada led golo pade ta titoltol.

21 Ta Miriam ikado baunga ila pagid ga bedane:

"Gimi abau ga ila pan MARON,
ngansa ei iasal aea miri itamatama,
ta ieda idae gadae tau.
Gid os toman ngan os itamatama,
itado gid ga tisulug tadiai."

Eau imana paipai

22 Idio ta Moses ibada gid Israel ta titnan tad Singsingia ta tilalala ga tila ngan tibur modamodanga ieda Sur. Tilalala alele ngan tibur modamodanga irangrang ngan ado tol, be tigera eau eta mao.

23 Ga kus ta tiuot ngan eau ede ngan tibur Mara, be tirangrang ngan tiun mao, ngansa imana paipai. Ngan ipu toaine tiuato tibur toa oa ieda Mara*.

24 Tota gid panua tiririak ngan Moses ta tikeo, "Gai ga aun saoa?"

25 Idio ta Moses iansaban ga ila pan MARON, ta MARON ipasolan ei ngan abei itul ede ienono. Moses ibada ta itado ga isulug eauiai. Tota eau toa oa imana iuot marilonga kemi, ta tirangrang ngan tiun.

Toa eoa Deo idol apu edengada ngan gid tinasnasi, be itoba gid toa eoa, ngansa iuangga iuatai, gid ga tinasi ilinge, mao madongan?

26 Ta ikeo pagid, "Gau MARON Deo togimi. Oangga alongolongo lingeg ga akado kadonga tututui ngan gau matag ta alongo kemi leg apu toa ngada ne ga anasnasi, eine gid dibala papaeamao toa nakado ga iuot ngan gid Isip, eta ngan gid ga iuot ngan gimi mao ga mao tau. Ngansa gau MARON toa nakemikemi ami dibala."

27 Ga kus ta tilalala ga tiuot ngan tibur Elim. Toa eoa eaumata sangaul igegea rua ienono ga abei det† sangalima sangaul rua timadmadid. Tota gid Israel tirau saupu boloma ngan eau toa oa.

16

Deo ipan gid Israel ad mana ga man kaeau

1 Taiko rua muriai ngan gid Israel titnan Isip, ngan taiko toa oa aea ado sangaul igegea lima, gid Israel toa ngada oa titnan tibur Elim ta tilalala ga tila ngan tibur modamodanga ieda Sen. Tibur toa oa ienono rabu ngan tibur Elim ga lusi Sainai.

* **15:23:** Edaeda *Mara ipu eine danga imana paipai.*

† **15:27:** *Abei det imata mambe bu, be itautau imana kemi ngan eaneannga.*

2 Ngan tibur modamodanga toa oa gid
Israel toa ngada oa tiririak ga ila pan
Moses ga Aron.
3 Gid Israel tikeo pagisirua bedane, "Gai
aoangga kemi ngan MARON ipamate gai
motean ngan tibur Isip. Toa eoa lemai
ulo iuon ngan masilau imedameda ta gai
aeanean annga irangrang ngan lemai kim-
nga. Be gimirua abada gai ga anama ngan
tibur modamodanga toa ne ta aoangga
apamate gai toa ngada ne ngan pitoro."
4 *Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
"Ega, gau ga nakado ta annga itaptap
mariambai ga isulug mambe aoara. Ngan
ado kelede kelede gid panua ga tiuot ta
tila tigou annga toa oa irangrang ngan ado
kelede aea. Ngan kadonga toa ne, eine ga
natoba gid ta naoatai, gid ga tinasi lingeg,
mao madongan?
5 Be ngan ado lima ga ede aea, gid ga
tibada annga irangrang ngan ado rua, ta
tinono motean ga ienono."
6 Tota Moses ga Aron tikeo pagid Israel
toa ngada oa bedane, "Labone lailai gimi
ga aoatai kemi mambe MARON kekelen
ibada gimi ta atnan Isip.
7 Gimi aririak ga ila pan MARON, ta ei
ilongo na. Tota sabale gaisala gimi ga
agera MARON ele taranga kapei. Ikamado
ga aririak ga inam pagai? Gairua panua
sapaean."
8 Be Moses ikeo pade bedane, "Oangga
MARON ipan ami masilau lailai ga ipan
ami annga gaisala ga irangrang ngan lemi
kimnga, eine gimi ga aoatai mambe ei
kekelen ibada gimi ta atnan Isip. Ngansa
ei ilongo gimi aririak ga ila pan. Gairua
panua sapaean. Gimi aririak ga inam
pagai, be tautaunga aririak ga ila pan
MARON."
9 Ga kus ta Moses ikeo pan Aron, "Keo
pagid panua Israel toa ngada ne bedane,
'Gimi anam amadid boloma pan MARON,
ngansa ei ilongo lemi ririaknga na.' "
10 Io, Aron iposaposa maitne pagid
panua Israel, be matad ila ngan tibur
modamodanga ta tigera MARON ele
taranga kapei iuot laulauiai ga isulug.
11 Ta MARON ikeo pan Moses bedane,
12 "Gau nalongo gid Israel tiririak ga
inam pagau. Tota keo pagid, 'Lailai sa-
gogogo gimi ga aean masilau imedameda,
be gaisala gimi ga aean annga irangrang
ngan lemi kimnga. Toa bedaoa ta gimi ga
aoatai kemi mambe gau eine MARON Deo
togimi.' "
13 Io, ngan lailai toaiua gid man kaeau
tiroro ga tisulug ta tiuon ngan led saupu.
Be gaisala ngan ado sae, namul bong aea
isulug ta ikado led saupu idigedige ga
iburisinga.
14 Be namul toa oa imamasa ga ila ga kus
ta tigera gid danga gereirei busa ienono
tano igogoeai mambe mama aea kota be
malamalan.
15 *Ta gid Israel tigera ta tiposa pol ngan
gid bedane, "Danga ne saoa?" Ngansa
tigera danga eta bedaoa mugaeai mao.

Be Moses ikeo pagid bedane, "Eine ami
annga toa MARON ibada ga ila pagimi.
16 MARON iposa matua pagita bedane,
'Gimi kelede kelede ga abada annga toa
ne irangrang ngan gimi aean. Anonoi
ngan ulo gereirei kelede kelede ta apota
ga irangrang ngan lemi panua pida ngan
palata ede.' "
17 Idio ta gid Israel tikado toa bedaoa
mambe Moses ikeo pagid ngan. Panua
edengada tigou busa, be panua paden-
gada tigou busa tau mao.
18 *Ga kus ta tinonoi ngan gid ulo
gereirei, ta tigera mambe gid panua toa
tigou busa, eine gid ad ikaranga ngan gid,
be gid panua toa tigou busa tau mao, gid
ad pade ikaranga ngan gid. Gid toa ngada
oa tibada ga irangrang ngan gid.
19 Ta Moses ikeo pagid, "Irangrang ngan
gimi adol annga ilia eta ga idio gaisala
mao."
20 Be mao. Panua edengada tilongo
Moses ilinge mao ta tidol annga ilia ga idio
gaisala. Be tigera iuon ngan motamota
gereirei ga iuad paeamao. Tota Moses
ilolo bake ngan gid.
21 Gaisala ngan ado ga ado, panua toa
ngada oa tigou annga toa oa ga irangrang
ngan gid. Be oangga ado idae ta tibur

* **16:4:** Ins 6.31 * **16:15:** 1Ko 10.3 * **16:18:** 2Ko 8.15

oanaoana, annga isaoa ienono tanoeai maitne, tota ado inono ga isapa.

22 Be ngan ado lima ga ede aea, tigou busa tede irangrang ngan ado rua. Tigou irangrang mambe ulo gereirei rua ngan panua kelede kelede. Be gid madidnga togid Israel tila tipalongo Moses ele toa bedaoa.

23 *Ta Moses ikeo pagid, "MARON iposa matua pagita ga bedane, 'Sabale eine Ado Earainga aea ton MARON. Ei idol ele ul ngan ado toa oa. Tota gimi ga anono annga toa ngada ne labone. Gimi atuba ngan dinga, mao oangga akim, anono ngan ulo. Be adol ami annga ilia iadag iman sabale aea.' "

24 Io, tota tidol ad annga ilia iadag ga idio iman sabale aea, mambe Moses ikeo pagid ngan. Be annga toa oa ibudabuda mao, ga aea motamota eta mao pade.

25 Ta ngan ado sae Moses ikeo pagid, "Ami annga ilia iadag, tota aean labone. Ngansa labone eine Ado Earainga aea ton MARON. Irangrang ngan gimi aot ngan annga eta toa ne labone mao.

26 Gimi ga agou annga toa ne irangrang ngan ado lima ga ede, be ngan ado lima ga rua aea, gimi ga aot ngan eta mao, ngansa eine Ado Earainga aea."

27 Be mao. Ngan ado lima ga rua aea, panua edengada tiuot ga tila ngan gounga annga toa oa, be tiuot ngan eta mao.

28 Ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Ngeda be gimi atnan lemi tanga balbal ta alongo ga anasi lingeg?

29 Alongo kemi. Gau MARON Deo nadol Ado Earainga aea ngan luanga gimi. Ngan ipu toaine, ngan ado lima ga ede aea, napan ami annga irangrang ngan ado rua. Be ngan ado lima ga rua aea, gimi toa ngada ne manta adio lemi saupuiai. Irangrang ngan eaba eta iuot ga ila gaot ngan saupu mao."

30 Tota gid panua tiaragid ngan ado lima ga rua aea.

31 *Gid panua Israel tiuato annga toa oa ieda mana*. Mana toa oa bodbode be gereirei mambe abei korianda† ipuapua. Be imana mambe mama tisama ngan bon isul.

32 Be Moses ikeo, "MARON iposa matua pagita ga bedane, 'Abada ulo kakaueta iuon ngan mana ta adol kemi ga ienono ngan lemi gergeu ga tibutibumi tigera muriai ga ilalala ga ila. Toa bedaoa ta tiuatai ngan annga toa napan pagimi ngan tibur modamodanga muriai ngan nabada gimi ta atnan Isip.' "

33 *Ta Moses ikeo pan Aron, "Bada ulo kakaueta ta nonoi ngan mana. Ga kus ta dol ga idio MARON imatai, ta ienono ngan pasolannga pagid tibutibuda muriai ga ilalala ga ila."

34 *Io, Aron ikado mambe MARON ikeo pan Moses ngan, ta idol mana toa oa ga idio boloma ngan korol apu aea, ta imulmuli toa eoa.

35 *Gid Israel tianean mana ga irangrang ngan rai sangaul pange. Be ngan rai toa sangaul pange oa kus, tila tiuot ngan tibur kapei Kenan aea but ta timamado kemi ga tianean annga dadangai.

36 (Ngan ado toaiua, gid Israel tiuadoade annga ngan gid ulo gereirei ga kapeipei. Gid ulo kapeipei irangrang ngan titok ulo gereirei sangaul ga idudunga ngan.)

17

Eau iuot ngan pat

1 Gid panua Israel toa ngada oa titnan tibur modamodanga ieda Sen, ta tilalala ga tila ngan tibur ga tibur mambe MARON ikeo pagid ngan. Ga kus ta tirau saupu ngan tibur ieda Repidim. Be toa eoa eau eta ienono ngan gid panua tiun mao.

2 Tota tiririak ga ila pan Moses ta tikeo, "Bada eau ga inam aun!"

Be Moses ikeo, "Ikamado ga aririak ga inam pagau? Gimi aoangga atoba MARON iura ngan saoa?"

3 Be gid panua marumian gid kapei tau, ta tiririak ga ila pan Moses ta tikeo, "Eao kamado bada gai ta atnan Isip? Eao kim

* **16:23:** IM 20.8-11 * **16:31:** Nam 11.7-8 * **16:31:** Ngan posanga Ibru, *mana ipu bedane: Danga ne saoa? (Gera posanga ngan IM 16.15.)* † **16:31:** *Korianda eine abei toa oa ieda ngan posanga Inglis. Ngan Ibru tiuato gat. Be itautau ga ipuapua gereirei ga kaponga.* * **16:33:** Ibr 9.4 * **16:34:** IM 25.10-22, 37.1-9 * **16:35:** Jos 5.12

gaingada lemai gergeu ga masilau mud
marumian gai ga amate?”
4 Idio ta Moses iansaban MARON ta ikeo,
“Eine ga nakado mado ngan gid panua toa
ne? Teta pade ga tiraurau gau ngan pat ga
namate.”
5 Ta MARON ikeo pan Moses bedane,
“Bada gid kapeipei etangada togid Israel
ta gimingada alalala ga amuga ngan gid
panua. Be bada lem toto lalalanga aea
toa mugaeai eao bal eau Nail ngan, ta
gimingada ala.
6 Be ega, gau ga namadid matameai,
gadae ngan pat kapei ngan lusi Orep. Ta
eao ga bal pat toa oa, ta eau ga ilele ga iuot,
ta gid panua tiun.” Io, Moses ikado toa
bedaoa ngan gid kapeipei Israel matad.
7 Ta iuato tibur toa oa ieda rua bedane:
Masa ga Meriba.* Eine ngansa gid Israel
tiposa malmal ga ila pan Moses ta tibeta,
“MARON imamado rabu ngan gita, mao
mao?” Be ngan kadonga toa bedaoa,
titoba MARON iura.

Gid Israel tiasal gid Amalek ngan paraunga

8 Idio ta gid Amalek tinam tikado pa-
raunga pagid Israel ngan tibur Repidim.
9 Ta Moses ikeo pan Iosua bedane, “Sio
leda arangaranga etangada, ta gimingada
ala aparau pagid Amalek sabale. Be gau
ga nakikisi toto lalalanga aea ton Deo ta
namadid gadae bereoeai.”
10 Tota Iosua toman ngan gid panua
paraunga ad togid Israel tiparau pagid
Amalek, mambe Moses ikeo ngan. Be
Moses ga Aron ga Ur tidae ga tila bereo
ipaoeai.
11 Somisomi oangga Moses isoa ibage
ga idae, gid Israel tiasal gid Amalek ngan
paraunga. Be oangga ibage isulug, gid
Amalek tiasal gid Israel.
12 Idio ta Moses ibage imamatenga, tota
Aron ga Ur tibada pat ede ga inama, ta
Moses idio imado ngan. Gisirua timadid
iadag ga iadag boloma pan, ta tikisi ibage
ga idae ta imulmuli ga irangrang ngan ado
idil.
13 Tota Iosua toman ngan gid Israel
tiasal gid Amalek ngan paraunga, ta tipae-
abu ngan gid ngan didi paraunga aea.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Gid Israel tiasal gid Amalek ngan paraunga.

14 *Ga kus ta MARON ikeo pan Moses
bedane, “Bode posanga ga oaine ga idae
ngan laulau ede, ngan gid panua matad
nanan ga bedane, ‘Gau ga napamukuru
gid Amalek, ta irangrang ngan gid panua
matad nanan gid pade mao.’ Be eao ga
palongo Iosua ngan posanga toaine pade.”
15 Idio ta Moses ipagun popou tenainga
aea ta iuato popou toa oa ieda bedane,
“MARON ei mambe gau leg mirmir†.”
16 Moses iuato ieda toa bedaoa ngansa
ikeo, “Gid tigaga baged ngan paraunga
ga ila pan MARON toa imamado ngan ele
mul maron aea. Tota MARON ga ipaparau
pagid Amalek ga led gergeu ga tibutibud
ga ilalala ga ila.”

18

Ietro ila igera Moses

1 Be Moses ilaoa Ietro, eaba tenainga aea
ngan tibur Midian, ilongo ngan danga toa
ngada oa Deo ikado ngan luanga Moses
ga ele panua Israel. Be ilongo pade ngan
saoa danga MARON ikado ngan badanga
gid Israel ta titnan Isip.

* **17:7:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Masa ipu eine Titoba. Be edaeda Meriba ipu eine Tiposa malmal.* * **17:14:** Lo 25.17-19, 1Sml 15.2-9 † **17:15:** Gita labone taoatai ngan gid Israel led *mirmir imata madongan mao. Be danga toa Moses ikeo ngan, eine malo ede toa tipit ga idae ngan abei mamarae ta iman kilala ngan alu togid.* * **18:2:** IM 2.21-22

2 *Be mugaeai Moses isula iadaoa Sipora
toman ngan ele gergeu rua ga tila pan
ilaoa Ietro ta tidio pan.
3 *Moses ele gergeu toa rua oa, ede
ieda Gersom, ngansa mugaeai Moses ikeo,
"Gau eaba ngan tibur ede pade, be nanam
namado ngan tano toa ne."*
4 Be iuato ele gergeu ede pade ieda
Elieser, ngansa ikeo, "Deo ton tamag, ei
gau ag luanga. Ibada gau mulian, ta iran-
grang ngan maron kapei Isip aea ipamate
gau mao."†
5 Tota Moses ilaoa Ietro toman ngan
Moses iadaoa ga ele gergeu rua tinam
tiuot pan Moses ele saupuiai ngan tibur
modamodanga boloma ngan lusi ton Deo.
6 Be mugaeai Ietro iabalan posanga ga
ila pan Moses bedane, "Gau laoam Ietro
toman ngan adaoam ga lem gergeu rua
aoangga anam pago."
7 Moses ilongo toa bedaoa ta idae ga
ila iuot pan Ietro edapeai. Ta Moses ikor
iae boloma pan. Ga kus ta ibusum ipapa.
Tibeta pol gid ngan led madonga ga kus ta
tidudunga Moses ele palatai.
8 Ta Moses ininipu pan ilaoa ngan danga
toa ngada oa MARON Deo ikado ngan
maron kapei togid Isip ga ele panua. Be
ininipu pade ngan gid danga kulupulupu
iuotot ngan gid Israel toa edapeai, be
somisomi MARON ilualua gid ga ibada gid
mulian.
9 Be Ietro itin igelgel kapei ngan lon-
gonga danga kemikemi toa ngada oa
MARON ikado ngan badanga gid Israel mu-
lian pagid Isip bagedeai.
10 Ta Ietro ikeo, "Tasoa MARON ieda,
ngansa ei ibada gimi mulian pan maron
kapei Isip aea ga ele panua bagedeai, ta
atnan lemi naurata paeaeanga pagid.
11 Labone naoatai kemi mambe MARON
Deo iasal gid deo toa ngada oa, ngansa
ei ipanas gid panua tanga balbal ad toa
tiuangga tikado paeamao ngan ele panua
Israel."
12 Io, ga kus ta Moses ilaoa Ietro idol
masilau ede ga idae dingaeai, ta dinga
inono ga imomout ga kus ta iman ele
tenainga ga ila pan Deo. Be ikado tenainga
padengada ga ila pan Deo pade. Ta Aron
toman ngan gid kapeipei Israel ad toa
ngada oa tila tian annga toa Deo imatai oa
toman ngan Moses ilaoa Ietro.

Tidol panua edengada ngan patutuinga posanga

13 Ngan ado sae Moses idio imado ngan
patutuinga posanga togid panua Israel. Be
panua busa tinam pan ga timadmadid ga
tisanga ei gaisala ga irangrang ngan lailai.
14 Be Moses ilaoa Ietro igera danga toa
ngada oa Moses ikakado ngan luanga gid
panua ta ikeo, "Kadonga toa eao kakado
ngan gid panua toa ne madongan? Eao
kamado kekelego patutui posanga ngan
gid? Gera, gid panua toa ne timadmadid
be tisangasanga go gaisala ga irangrang
ngan lailai."
15 Ta Moses ikeo pan ilaoa bedane, "Gid
panua tinam pagau ngansa tiuangga tiu-
atai ngan Deo ele kimnga ta tinasi.
16 Somisomi oangga panua rua aoad
parau, tibada gid ga tinam pagau, ta gau
nakeo ga sai ngan gisirua itutui, ta na-
paoatai gid ngan gid apu ton Deo."
17 Be Moses ilaoa ikoli ele posanga be-
dane, "Edap toa eao nasi ngan kadonga
naurata toa ne, eine kemi mao.
18 Naurata toa ne ikulupu tau ngan eao
kekelego kado. Oangga eao kekelego kado,
eine gimingada panua toa ngada ne ga
atolatola.
19 Be longo ga inam pagau, ta napanasi
go ngan edap kemi ede ngan kadonga
naurata toa ne. Ta Deo ga imamado toman
ngan eao. Eao ga man gid panua bebed ta
raring ga ila pan Deo ngan patutuinga led
aoa parau.
20 Eao ga pananale gid ngan Deo ele apu,
ga paoatai gid ngan edap isaoa kemi ngan
tinasi ga saoa naurata kemikemi tikakado.
21 Be manta sio panua kemikemi
oatainga ad etangada rabu ngan gid
Israel toa ngada oa, ta timan madidnga
ga timugamuga ngan gid panua bunor-
ingring, ga padengada timuga ngan panua
buno, ga padengada timuga ngan panua

* **18:3:** PA 7.29 * **18:3:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Gersom itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: eaba ngan tibur ede pade.* † **18:4:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Elieser ipu bedane: Deo eine gau ag luanga.*

sangalima, ga padengada timuga ngan panua sangaul. Gid madidnga toa ne, manta tilolon ngan Deo, ga tarangrang ngan taeadi gid, be manta tinid ngan panua tiparumrum gid ngan pat mao.

22 Gid ga tipatutui posanga pagid panua somisomi, be oangga posanga eta kapei tau ngan gid, eine ga tilongean ga ila pago. Gid kekelegid ga tipatutui posanga gereirei. Toa bedaoa ta tilualua eao ngan naurata toa ne, ta eao lem naurata malamalan.

23 Oangga eao nasi bedane, be Deo ilolo kelede ngan pade, eao ga madid matua ngan naurata toa ne, be gid panua ga lolod itarui ta tiluagid mulian."

24 Io, Moses ilongo ilaoa ele posanga ta ikado danga toa ngada oa mambe ikeo pan ngan.

25 Ei isio gid panua kemikemi oatainga ad rabu ngan gid Israel toa ngada oa, ta idol gid ga timan madidnga ngan gid panua bunoringring, ga panua buno, ga panua sangalima, ga panua sangaul.

26 Gid tipatutui posanga ngan gid panua somisomi. Ta gid kekelegid tipamate posanga gereirei. Be gid posanga kapeipei, tilongean ga ila pan Moses.

27 Ga kus ta Moses ital ilaoa Ietro ga ila edapeai, ta iluai mulian ga ila ele tuangai.

19

Gid Israel tila timado boloma lusi Sainai ipuiai

1 Taiko tol muriai ngan gid Israel titnan Isip, ngan ado imuga ngan taiko toa oa, gid Israel tiuot ngan tibur modamodanga ieda Sainai.

2 Titnan tibur Repidim ga kus ta tila tiuot toa eoa. Ta gid Israel tirau saupu ngan tibur modamodanga boloma lusi Sainai isaleai.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Gid Israel tirau saupu boloma ngan lusi Sainai isal.

3 Idio ta Moses idae ga ila pan Deo. Be MARON imamado lusiai ta ibaba ga ila pan Moses ta ikeo, "Eao ga palongo Iakop itubtub toa gid panua Israel ga bedane,

4 'Gimi agera saoa danga nakado ngan gid Isip. Ga pade gimi agera nabisi gimi mambe man abalem ibisi ele gergeu ngan ibagbage, ta nabada gimi ga anam ta adio pagau.

5 **Be labone, oangga gimi alongo lingeg ga anasi kemi posanga toa narau toman ngan gimi, eine gimi ga aot leg panua. Tautaunga, gid alu toa ngada ne tanoeai gau togau, be gau ga nasio gimi, ta aot leg panua toa lolog ikimkim.

6 *Gimi ga amado gau bagegeai ta akakado leg naurata ngan luanga gid panua ta lolod matua ngan gau. Gau leg ul ga ienono ngan gimi, ta gimi aot leg panua tututui rabu ngan gid alu padengada.' Be Moses, eao ga bada leg posanga toa ne ga ila pagid Israel."

7 Tota Moses iluai mulian ga ila ta ipaluplup gid kapeipei Israel ad ta ipalongo gid ngan posanga toa ngada ne MARON ikeo pan ngan.

8 Ta gid panua linged kelede ta tikeo, "Gai ga akado danga toa ngada ne mambe MARON ikeo ngan." Tiposa bedaoa ga kus ta Moses ibada led posanga ga ila pan MARON.

9 Ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Ega, gau ga nanam pago ngan laulau kapei aea molomolo, ta gid panua ga tilongo gau naposaposa toman ngan eao. Toa bedaoa ta somisomi gid ga tiadi go."

* **19:5:** Lo 4.20, 7.6, 14.2, 26.18, Tt 2.14 * **19:5:** 1Pe 2.9 * **19:6:** PM 1.6, 5.10

Ga kus ta Moses ikeo pan MARON ngan gid panua led posanga.

10 Ta MARON ikeo pan Moses, "La pagid panua ta dol leg ul ngan gid labone ga sabale. Ta keo pagid ngan tinasi kadonga ngan pasolannga mambe leg ul ienono ngan gid ga timum led danga sisid,

11 ta tikemi gid mulian ngan ado tol aea. Ngansa ngan ado tol aea, gid ga tigera gau MARON nasulug ga nanam ta nadio ngan lusi Sainai.

12 *Be eao ga dol but ga ibalil ngan lusi ta pabib led bedane, 'Agabit kemi. Ngan kado ta alaputian but toa ne ta adae ga ala lusiai. Be anam boloma lusi ipuiai mao pade. Ngansa oangga sai ilaputian but toa ne, manta arau ei ga imate.

13 Be irangrang ngan gimi arau ei ngan bagemi mao. Manta araurau ei ngan pat, mao agal ei ngan tutupi. Oangga eababa mao masilau eta ilaputian but toa ne, manta apamate ei toa bedaoa. Be oangga gimi alongo taule itang, tota adae ga anam lusiai.' "

14 Io, Moses isorir lusiai ga isulug, ta ila pagid panua ta idol Deo ele ul ngan gid, ta ikeo ga tinasi kadonga ngan pasolannga mambe Deo ele ul ienono ngan gid ta timum led danga sisid pade.

15 Ta ikeo pagid, "Manta akemi gimi mulian ngan ado tol aea. Be aenono toman ngan gid taine mao."

16 **Io, gaisala ngan ado tol aea, gla isamil ga pelaka itang, be laulau kapei iluga lusi. Be taule itang kapei tau, ta gid panua toa saupuiai oa timataud kapei ga tisamimi.

17 Idio ta Moses ila imuga ngan gid panua ta tila timadid lusi ipuiai, ngansa teta pade tilup toman ngan Deo.

18 Be MARON imamado ngan dinga kapei ta isulug ga inam ngan lusi Sainai, be basu kapei puk ga idae ta iluga lusi. Basu toa oa kapei mambe suksuknga kapei ede aea basu. Be lusi isamimi paeamao tau.

19 Taule itang ga ila kapei ga kapei tau. Ga kus ta Moses iposa, ta Deo ilinge ikoli ele posanga.

20 Be MARON isulug ta imadid lusi Sainai ilaborai. Ta ibaba Moses ta idae ga ila pan toa lusi ilaborai oa. Tota Moses idae ga ila,

21 ta MARON ikeo pan, "Sulug ga la ta kado posanga matua pagid panua ngan tilaputian but toaine mao. Ngan kado ta tigera gau MARON ta gid busa timate.

22 Be gid panua tenainga ad pade, manta tilolon ngan ul toa nadol ngan gid ta tinasi kadonga ngan pasolannga mambe leg ul ienono ngan gid. Ngan kado ta napaeabu ngan gid."

23 Ta Moses ikeo pan MARON, "Be gid panua tirangrang ngan tidae ga tinam lusiai ne mao. Ngansa eao posa matua pagai ta adol but ga ibalil ngan lusi Sainai. Toa bedaoa ta tilolon ngan lem ul toa ne."

24 Be MARON ikeo pan, "Sulug ga la ta bada Aron ta gimirua adae ga anam pagau. Be irangrang ngan gid panua tenainga ad ga gid ipom tilaputian but ta tidae ga tinam pagau mao. Ngan kado ta napaeabu ngan gid."

25 Io, tota Moses isulug ga ila ta ipalongo gid ngan posanga toa ngada ne.

20

Deo ele apu kapeipei sangaul

1 Ta Deo ikado posanga toa ngada ne ga bedane,

2 "Gau MARON Deo togo, toa nabada go ga tnan Isip. Ngan tibur toa oa mugaeai tipakala go ta eao kakado led naurata paeaeanga.

3 "Irangrang ngan deo eta pade iman am deo mao. Gau kekelegau naman am Deo.

4 *"Irangrang ngan eao kado lem deo eta aea namer mao. Be kado danga eta pade aea namer mao pade. Danga eta ienono buburiai, mao tanoeai, mao ngan eau gadio tanoeai, irangrang ngan eao kado aea namer mao.

5 *Be irangrang ngan eao kor aem ngan gid deo padengada mao ga soa edad mao

* **19:12:** Ibr 12.18-20 * **19:16:** PM 4.5 * **19:16:** Lo 4.11-12 * **20:4:** IM 34.17, Wkp 19.4, 26.1, Lo 4.15-18, 27.15
* **20:5:** IM 34.6-7, Nam 14.18, Lo 7.9-10

pade. Ngansa gau, MARON Deo togo, naparpar tau ta irangrang ngan nalongean deo eta pade ibada mulig mao. Be sapadua lolod paeamao ngan gau, gid led idil paeamao ienono matageai, ta gau ga napanas gid ngan led kadonga sat ga napanas led gergeu ga tibutibud ga led sasasa pade.
6 Be sapadua lolod ikim gau ga tinasnasi leg apu, gau ga lolog ikim gid pade ga nanasi kadonga mata tutui aea pagid toman ngan led gergeu ga tibutibud ga ila irangrang ngan led panua iaoa bunoringring muriai ngan gid.

7 *"Irangrang ngan eao oato am MARON Deo ieda sapaean mao. Ngansa gau MARON ga napanas sapadua toa tiuatoato edag sapaean.

8 *"Eao manta matam nanan kemi Ado Earainga aea ta lolon ngan ado toa oa aea ul.
9 *Ngan ado toa lima ga ede ne, eao ga kado lem naurata toa ngada ne.
10 Be ado lima ga rua aea, eine Ado Earainga aea ton am MARON Deo. Ngan ado toaiua, irangrang ngan eao kado naurata eta mao. Be lem gergeu arangaranga ga taine, ga lem paeaeanga arangaranga ga taine, ga lem masilau mud, ga panua ngan tibur padengada toa timamado pago, gimi toa ngada ne arangrang ngan akado naurata eta ngan ado toaiua mao.
11 *Ngansa ngan ado toa lima ga ede oa mugaeai, gau MARON nakado bubur ga tano ga tad ga danga toa ngada ne ienono ngan ga iuot. Be naearagau ngan ado lima ga rua aea. Tota gau MARON nakado posanga kemi ngan pamatuanga Ado Earainga aea ta nadol leg ul ngan ado toa oa.

12 *"Manta lolon ngan tamam ga tnam ta nasi linged. Oangga eao kado toa bedaoa, eine eao ga mamado mole ngan tano toa am MARON Deo iuangga ipan ga iman am.

13 *"Irangrang ngan eao pamate eaba ede pade mao.

14 *"Irangrang ngan eao paeabu ngan oainga ngan kadonga arala mao.

15 *"Irangrang ngan eao lublub mao.

16 *"Oangga eao madid ngan posanga, irangrang ngan eao pakaka ta sol lem eaba ede pade ngan posanga sapaean mao.

17 *"Irangrang ngan eao ngale ga kim luma ton eaba ede pade mao, ga ngale ga kim iadaoa mao, ga ngale ele paeaeanga arangaranga ga taine mao, ga ngale ele bulmakao ga donki mao, ga ngale ele danga sisid padengada mao pade."

Gid panua timataud Deo

18 *Be gid panua tilongo taule itang ga pelaka ele tandanga, ga tigera gla isamil alele ga basu puk ga idae lusiai, tota timataud kapei ga tisamimi. Ta kos ga tiluagid ta timadid aluai tede ngan lusi
19 ta tikeo pan Moses, "Kemi ngan eao kekelego posa pagai ta alongo. Be kado Deo iposa ga inam pagai ta amate."
20 Be Moses ikeo pagid, "Amataud mao. Deo inam ngan tobanga gimi. Toa bedaoa ta alolon ngan ei, ta irangrang ngan akado kadonga sasat mao."
21 Io, gid panua timadmadid aluai tede maitne, be Moses ilalala ga ingata laulau kusuksuk toa Deo imamado ngan.

Deo ele apu ngan gid deo ad namer ga gid popou tenainga aea

22 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Keo pagid panua Israel ga bedane, 'Gimi agera ngan matami ta aoatai mambe gau

* **20:7:** Wkp 19.12 * **20:8:** IM 16.23-30, 31.12-14 * **20:9:** IM 23.12, 31.15, 34.21, 35.2, Wkp 23.3 * **20:11:** OM 2.1-3, IM 31.17 * **20:12:** Lo 27.16, Mt 15.4, 19.19, Mk 7.10, 10.19, Lu 18.20, Ep 6.2,3 * **20:13:** OM 9.6, Wkp 24.17, Mt 5.21, 19.18, Mk 10.19, Lu 18.20, Ro 13.9, Jms 2.11 * **20:14:** Wkp 20.10, Mt 5.27, 19.18, Mk 10.19, Lu 18.20, Ro 13.9, Jms 2.11 * **20:15:** Wkp 19.11, Mt 19.18, Mk 10.19, Lu 18.20, Ro 13.9 * **20:16:** IM 23.1, Mt 19.18, Mk 10.19, Lu 18.20 * **20:17:** Ro 7.7, 13.9 * **20:18:** Ibr 12.18-19

namamado buburiai ta naposaposa pagimi.
23 Tota irangrang ngan akado deo eta
pade ga itlan gau mao. Be gimi akado lemi
deo eta aea namer ngan gol ga silva mao.
24 " 'Abada tano ta akado ngan leg
popou tenainga aea, ta arau lemi sipsip
ga meme ga bulmakao ngan, ta timan
lemi tenainga ga inam pagau. Edengada
adol ga idae dingaeai, ta dinga inono ga
timomout ga kus, be padengada iman
tenainga eaneannga aea ngan gitaingada
loloda kelede. Ngan tibur isaoa nadol
ngan gimi asoa edag ngan, gau ga nanam
pagimi ta nakado kemi ngan gimi.
25 *Be oangga akado leg popou tenainga
aea ngan pat, irangrang ngan akado ngan
gid pat toa panua tiket oa mao. Ngansa
oangga aket pat ngan danga eta mambe
kabasi, eine gimi apaeabu ngan, ta irangrang ngan adol ngan leg popou tenainga
aea mao.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
"Irangrang ngan akado popou tenainga aea ngan gid pat toa panua tiket mao."

26 Be irangrang ngan akado leg popou
tenainga aea ga idae gadae mao. Ngan
kado ta aeasi ngan tete ga adae ta panua
tigera tinimi.' "

21

Apu ngan gid paeaeanga sapaean

1 Deo ikeo pade bedane, "Eao manta
bada apu ga gid ne ga ila pagid:
2 *"Oangga gimi aol eaba eta Ibru aea ta
iman lemi paeaeanga sapaean, ei ga iboko
pagimi irangrang ngan rai lima ga ede. Be
ngan rai lima ga rua aea, gimi ga alongean
ei ta itnan gimi ga ila. Ei ga iuol gimi mao.
3 Oangga ei iriau maitne be gimi aol
ei, ei kekelen ga itnan gimi ga ila ngan
rai lima ga rua aea. Be oangga gimi aol
eaba oainga ga inam toman ngan iadaoa,
iadaoa ga ila toman ngan ei ngan rai lima
ga rua aea.
4 Be oangga aea maron ipaoai ei ngan
taine ede ta ipopo ele gergeu etangada,
taine toa oa toman ngan ele gergeu ga
timan maron ele. Paeaeanga aranga kekelen ga itnan aea maron ga ila.
5 "Be oangga paeaeanga toa oa ikeo,
'Gau lolog ikim tau ag maron ga adaoag
ga leg gergeu, ta tinig ngan natnan gid ga
nala mao,'
6 tota aea maron ga ibada ei ta gisirua
tila Deo ele luma aea atama iaoai. Ta ei
ga imadid boloma ngan atama aea kisinga,
ta aea maron ga idul itanga ngan salumu.
Kadonga toa ne iman kilala ngan ei ga
ibokoboko paeaeanga pan ga irangrang
ngan ele matenga.
7 "Oangga eaba eta ilongean inat taine
ga ila pan eaba ede pade ta iuol ei ga iman
ele paeaeanga sapaean, taine toa oa irangrang ngan itnan aea maron ngan rai lima
ga rua aea mao, mambe gid paeaeanga
arangaranga tikakado oa mao.
8 Oangga eaba iuol taine toa oa ta ikeo ga
iuai ei, be muriai itin igelgel ngan ei mao,
manta ilongean taine toa oa itama masin
tiuol ei mulian. Eaba toa oa ele kadonga
pan taine itutui mao, tota irangrang ngan
ilongean ei ga ila pagid alu padengada ga
tiuol ei mao.
9 Be oangga isio taine toa oa ga iman inat
iadaoa, manta ikakado kadonga kemi ga
tutui pan, mambe ikakado ngan inat taine.
10 Be oangga maron toa oa iuai taine
ede pade, manta imariala kemi ngan taine
toa mugamuga oa, ta ipan aea annga ga
barikia papau ga gisirua tienono pade.

* **20:25:** Lo 27.5-7, Jos 8.31 * **21:2:** Wkp 25.39-46

11 Be oangga inasi kadonga toa tol ne
ngan taine paeaeanga oa mao, ei manta
ilongean ei ta itnan ei ga ila. Be taine toa
oa ga ibada olnga eta ga ila pan mao."

Gid apu ngan patutuinga paraunga

12 *Deo ikeo pade bedane, "Oangga sai
irau eaba ede pade ga imate, manta arau
eaba toa oa ga imate.
13 *Be oangga eaba toa oa itoba ngan
pamatenga iuae ede pade mao, be ikakrik
ngan ele matenga, manta eaba toa oa iaoa
ga ila ngan tibur ede gau ga nasio, ta ei ga
imado kemi toa eoa. Ngansa Deo kekelen
ilongean iuae toa ede pade oa ga imate.
14 Be oangga iloilo edap eta ngan raunga
eaba ede pade ga imate ta ikado toa be-
daoa, manta arau eaba toa oa ga imate.
Irangrang ngan iaoa ngan aea panasnga
ta ila ngan leg popou tenainga aea mao.
Oangga bedaoa, aluku ei toa eoa ta abada
ei ga ila ngan tibur ede pade ta arau ei ga
imate.
15 "Oangga sai itapa itama mao itna,
manta arau ei ga imate.
16 *"Oangga gimi agera eaba eta ipaeaoa
eaba ede pade, ta ila iuot mambe ele
paeaeanga sapaean, manta arau ei ga
imate. Oangga aluku eaba toa oa, be agera
paeaeanga toa oa idio pan maitne, mao
oangga agera ilongean ei pagid panua
padengada ta tiuol ei, manta arau eaba toa
oa ga imate.
17 *"Oangga sai iposa paeamao ngan
itama mao itna, manta arau ei ga imate.
18-19 "Oangga panua rua tiparau, ta eaba
ede itapa iuae ede pade, mao oangga irau
ei ngan pat, be iuae toa oa imate mao,
irangrang ngan gimi apanas eaba toa oa
mao. Be oangga iuae toa oa imate mao, be
ibada ieieinga ta ienono imuliai, be muriai
idae ta ibada ele toto ta ilalala alele, eine
eaba toa irau ei oa manta iuol ei ngan ado
pida itnan ele naurata. Ga pade, ei manta
imariala ngan ei ga irangrang ngan itin
iuot kemi mulian.
20 "Oangga eaba eta imui ele paeaeanga
aranga mao taine ngan toto, ta paeaeanga
toa oa imate ngan ado toaiua, manta
apanas paeaeanga toa oa aea maron.
21 Be oangga paeaeanga toa oa ieno
ngan ado ede mao rua, ga kus ta imate,
irangrang ngan apanas aea maron toa oa
mao. Ngansa paeaeanga toa oa imamado
aea maron ibageai, ta ele matenga eine
danga ton aea maron.
22 "Be oangga panua tiparau, be taine
ede iapa imadid boloma, ta tirau ei, ta
ipopo gergeu ga imate, be taine toa oa
imate mao, eaba toa irau taine, manta iuol
taine toa oa iadaoa ngan pat pida iadaoa
ikim. Be gid panua patutuinga posanga
ad, manta lolod kelede ngan pat pida iuol
ga ila pan taine iadaoa.
23 Be oangga taine toa oa ibada
ieieinga paeamao ga ienono, manta akado
kadonga lalaede toa bedaoa pan eaba toa
irau ei. Be oangga taine toa oa imate,
manta arau eaba toa oa ga imate pade.
24 *Be oangga eaba ipaeabu ngan taine
toa oa imata, mao iluo, mao ibage, mao
iae, manta akado kadonga lalaede toa
bedaoa pan.
25 Be oangga inono taine toa oa itin ngan
dinga, mao oangga ipaeabu ngan taine toa
oa itin ga aea nasimou, mao oangga irau
ei ga itin idadalnga, manta akado kadonga
lalaede pan eaba toa oa pade.
26 "Oangga eaba irau ele paeaeanga
aranga mao taine ga idae imatai, ta
ipaeabu ngan imata, manta ilongean
paeaeanga toa oa ta itnan ei ga ila.
Kadonga toa ne iman paeaeanga imata
aea olnga.
27 Be oangga eaba irau ele paeaeanga
aranga mao taine ga ikor iluo, manta
ilongean paeaeanga toa oa ta itnan ei ga
ila. Kadonga toa ne iman paeaeanga iluo
aea olnga."

Apu ngan patutuinga bulmakao ele idil paeamao

28 Deo ikeo pade bedane, "Oangga bul-
makao irau eaba eta mao taine eta ngan
aea pelenga ga imate, manta araurau bul-
makao toa oa ngan pat ga imate. Be

* **21:12:** Wkp 24.17 * **21:13:** Nam 35.10-34, Lo 19.1-13, Jos 20.1-9 * **21:16:** Lo 24.7 * **21:17:** Wkp 20.9, Mt 15.4, Mk 7.10 * **21:24:** Wkp 24.19-20, Lo 19.21, Mt 5.38

irangrang ngan aean imedameda mao. Be bulmakao itama ele idil eta paeamao mao.
29 Be oangga bulmakao ele kadonga toa bedaoa somisomi, ta gid panua tikado posanga matua ga ila pan bulmakao itama, be idol bulmakao ga idio koroleai mao, ta irau eaba mao taine ga imate, manta araurau bulmakao toa oa ngan pat ga imate. Be apamate bulmakao itama pade.
30 Be oangga eaba toa imate oa isobosobo tikim, bulmakao itama manta iuol pat pida toa tikeo ngan oa ga ila pagid, ta bulmakao itama ga imate mao.
31 Be oangga bulmakao irau gergeu aranga mao taine, eine ga anasi apu toa lalaede ne pade.
32 Be oangga bulmakao irau eaba ede pade ele paeaeanga aranga mao taine, bulmakao itama manta iuol paeaeanga aea maron ngan pat silva sangaul tol. Be manta tiraurau bulmakao toa oa ngan pat ga imate.
33 "Oangga eaba ilalaoan nasulung iaoa aea pakalanga, mao oangga ilei nasulung be irobi mao, ta eaba ede pade ele bulmakao mao donki itap ga isulug ngan ga imate,
34 manta nasulung itama iuol ga ila pan masilau toa oa itama. Be masilau toa imate oa ga iman ei ele.
35 "Be oangga eaba ede ele bulmakao irau bulmakao ton eaba ede pade ga imate, gisirua ga tilongean bulmakao toa imata igeragera oa ta panua tiuol. Ga kus ta tipota pat toa oa toman ngan masilau toa imate oa rabu ngan gisirua.
36 Be oangga tiuatai mambe bulmakao toa oa ipaparau somisomi, be itama idol ei ga idudunga koroleai mao, ei manta ikoli ele bulmakao ede pade ga ila pan bulmakao toa imate oa itama. Be bulmakao toa imate oa pade ga iman ele."

22

Apu ngan patutuinga gid idil papaeamao

1 Deo ikeo pade bedane, "Oangga eaba ede ilub iuae ede pade ele bulmakao, mao sipsip, ga kus ta itotoi, mao ilongean ga ila pagid panua padengada ta tiuol, manta eaba toa lublubnga aea oa ikoli bulmakao lima ga ila pan iuae ede pade ngan ele bulmakao ede. Be oangga ilub sipsip, manta ikoli sipsip pange ga ila pan.
2 "Oangga eaba lublubnga aea igoro luma bong, be luma itama irau ei ga imate, luma itama ele idil eta paeamao ngan raunga ei ga imate mao.
3 Be oangga irau ei ado ga imate, luma itama ele idil paeamao ngan raunga ei ga imate.
"Eaba lublubnga aea manta ikoli mulian saoa danga ilub. Be oangga ele danga eta mao, manta tilongean ei pagid panua padengada ta tiuol ei ga iman led paeaeanga sapaean. Pat toa ne ga ila pan danga sisid itama ngan olnga ele danga toa ilub oa.
4 "Oangga eaba ede ilub iuae ede pade ele bulmakao, mao donki, mao sipsip, ta tiluku eaba lublubnga aea toa oa, be masilau imata igeragera maitne, manta eaba lublubnga aea ikoli ngan masilau rua ga ila pan masilau itama.
5 "Oangga eaba ibada ele masilau mud ga tila tian purup dadangai, mao boloma ngan dadanga oain, be masilau toa oa tilaputian but ta tila tian eaba ede pade aea dadanga, manta masilau toa oa itama ikoli annga kemikemi ga oain kemikemi ga ila pan dadanga itama.
6 "Oangga eaba itun aea dadanga, be dinga ian sasari purup mamasa ta iuore ga ila ian eaba ede pade aea dadanga, mao ian ele wit aea suknga, mao wit padengada tiket maitne, manta eaba toa ipaisi dinga oa ikoli saoa annga toa dinga ian.
7 "Oangga eaba ibada ele pat silva, mao ele danga sisid padengada ga ila idio pan iuae ede pade, ta imariala ngan, be eaba lublubnga aea inam ilub danga sisid toa oa pan iuae ele lumaeai, ta tiluku ei, manta eaba lublubnga aea ikoli danga sisid ruangada ga ila pan danga sisid itama.
8 Be oangga tiluku eaba lublubnga aea mao, luma itama ga ila imadid pagid panua patutuinga posanga ad matadeai, ta ei manta ikado posanga ga ila pagid ga bedane, 'Tautaunga, gau nalub oaeg ede pade ele danga sisid mao.'

9 Be oangga panua rua aoad parau ngan
danga ede mambe bulmakao, mao donki,
mao sipsip, mao barikia, mao danga eta
pade, ta gisirua tiparpar ngan posanga ta
tikeo, 'Eine gau togau,' eine gisirua ga tila
timadid pagid panua patutuinga posanga
ad matadeai. Oangga panua patutuinga
posanga ad tikeo ga ede ngan gisirua
ipakaka, eaba toa oa manta ikoli danga
sisid ruangada ga ila pan iuae toa ede pade
oa.
10 "Oangga eaba ibada ele donki, mao
bulmakao, mao sipsip, mao masilau mud
eta pade ga ila pan iuae ede pade, ta
imariala ngan, be masilau toa oa ibada
nasimou, mao imate, mao eaba lublubnga
aea ipaeaoa, be eaba eta pade igera mao,
11 eine gisirua ga tikado posanga
tautaunga ngan MARON ieda, ta eaba
toa imariala ngan masilau manta ikado
posanga bedane, 'Tautaunga gadae, gau
napaeabu ngan oaeg ede pade ele masilau
mud mao, be nalub mao pade.' Be masilau
itama manta ilongo ngan posanga toa ne.
Ta iuae ede pade ga ikoli danga eta pan
mao.
12 Be oangga masilau itama iuae toa oa
imariala ngan masilau kemi mao, ta eaba
lublubnga aea ipaeaoa, eine iuae toa oa ga
iuol ga ila pan masilau itama.
13 Be oangga masilau saksak ede irau
masilau mud toa oa ga imate, eaba toa
oa ga ibada masilau ikatinge ede ga ila
ipasolan pan masilau itama, ta ei ga iuol
ga ila pan masilau itama mao.
14 "Oangga eaba iuanana iuae ede pade
ele masilau mud ta iuol ei motean ngan
ado toa pidaede oa, be masilau toa oa
aea kadonga ede, mao imate, be masilau
toa oa itama igera mao, manta eaba toa
iuanana masilau ibada masilau aea olnga
dodol ga ila pan masilau itama.
15 Be oangga masilau itama igera masi-
lau aea kadonga paeamao toa oa, eaba toa
iuanana masilau ga iuol ga ila pan masilau
itama mao. Ngansa pat kautede toa ibada
motean pan, eine ikaranga."

Gid apu edengada

16 *Deo ikeo pade bedane, "Oangga eaba
ipalum taine blala ede toa ieno toman
ngan eaba eta maitne, be tisio taine toa oa
motean ngan oainga eaba eta pade mao,
be eaba toa oa ieno toman ngan ei, ei
manta ibada gid gerebo ga ila pan taine
toa oa itama. Ga kus ta eaba toa oa ga iuai
ei.
17 Be oangga taine itama itin ngan eaba
toa oa iuai inat taine mao, eine gisirua ga
tiuai mao, be eaba toa oa manta ibada gid
gerebo ga ila pan taine itama.
18 *"Oangga taine sai ikado borou,
manta arau ei ga imate.
19 *"Oangga sai ieno toman ngan masi-
lau, manta arau ei ga imate.
20 *"Manta akado tenainga ga ila pan
MARON kekelen. Oangga sai irau masilau
ga iman tenainga ga ila pan deo eta pade,
manta arau ei ga imate ga apaeabu ngan
ele danga sisid.
21 *"Oangga eaba ngan tibur ede pade
imamado rabu ngan gimi, irangrang ngan
akado kadonga eta paeamao ngan ei mao.
Akado kulupu ngan ei mao pade, ngansa
mugaeai gimi panua ngan tibur ede pade
toa amamado Isip.
22 "Irangrang ngan akado paeamao
ngan gid asapsape ga akonokono mao.
23 Oangga akado bedaoa, be tiansaban
gau ngan luanga gid, eine ga nalongo led
tandanga.
24 Toa bedaoa ta lolog bake ta nasula
ami miri itamatama ta tinam tirau gimi
ga amate. Toa bedaoa ta adadaoami ga
tidio timan asapsape ga lemi gergeu timan
akonokono.
25 *"Oangga leg panua edengada rabu
ngan gimi led danga sisid imata karanga
mao ta tiuanana lemi pat, irangrang ngan
akeo ga tikoli ad gigi pagimi toman ngan
aea tlannga mambe gid panua oalo ad
tikakado oa mao.
26 *Oangga oaem ede pade ibada ele
pononga mamarae ga idio pago ta iman
kilala ngan aea gigi pago, mugaeai ngan

* **22:16:** Lo 22.28-29 * **22:18:** Lo 18.10,11 * **22:19:** Wkp 18.23, 20.15-16, Lo 27.21 * **22:20:** Lo 17.2-7 * **22:21:** IM 23.9, Wkp 19.33-34, Lo 24.17-18, 27.19 * **22:25:** Wkp 25.35-38, Lo 15.7-11, 23.19-20 * **22:26:** Lo 24.10-13

ado idil, eao manta bada ele pononga toa
oa ga iluai mulian pan.
27 Ngansa ele danga eta pade ngan rob-
inga itin mao. Be oangga ieno, ei ga
irobi ei ngan saoa? Tota oangga itang
ga inam pagau, eine ga nalongo ele tan-
danga. Ngansa somisomi lolog isat ngan
gid panua toa bedaoa.
28 *“Irangrang ngan aposa paeamao
ngan ami madidnga mao. Be aposa paea-
mao ngan Deo mao pade.
29 “Irangrang ngan adangadangan lemi
wit ga oain ga bude oliv aea pagau
mao. Manta atenai etangada ga iman lemi
tenainga ga inam pagau.
“Manta adol lemi gergeu lautabtabe
arangaranga ga tidae bagegeai.
30 Be manta atenai lemi bulmakao ga
sipsip lautabtabe ga tinam pagau pade.
Gid bulmakao ga sipsip lautabtabe ga tidio
pagid tnatnad irangrang ngan ado lima ga
rua. Be ngan ado lima ga tol aea, manta
atenai gid ga tinam pagau.
31 *“Gimi manta apasolan mambe leg
ul ienono ngan gimi. Tota oangga masi-
lau saksak irau lemi masilau mud eta ga
imate, irangrang ngan aean imedameda
mao. Atado ga ila pagid kaua.”

23

Apu ngan kadonga tututui

1 *Deo ikeo pade bedane, “Irangrang
ngan gimi apaoasasa posanga pakakanga
mao. Oangga eaba ede ele idil paeamao
ta tipamadid ei ngan posanga, irangrang
ngan gimi akado posanga pakakanga
ngan aea isat ngan luanga ei mao.
2 “Oangga gid ipom tiuangga tikado
kadonga paeamao ede, irangrang ngan
gimi anasi gid ngan kadonga toa oa
mao. Be oangga tipamadid eaba ede
ngan posanga, be panua busa tiuangga
tikado posanga pakakanga ngan luanga ei,
irangrang ngan gimi anasi gid ngan led
posanga pakakanga mao.
3 *Be oangga tipamadid eaba lululunga
aea ngan posanga, irangrang ngan gimi
akado kadonga bagbage kelede ngan lu-
anga ei mao.
4 *“Oangga agera ami isat ele bulmakao,
mao donki itnan aea korol ta iaoa, manta
abada ga iluai mulian pan.
5 Be oangga agera ami isat ede ele donki
itap toman ngan ele tulua, manta alua ei
ngan soanga ele donki ga idae. Atnan ei
ga idio ienono tanoeai mao.

“Manta alua ami isat ngan soanga ele donki ga idae.”

6 *“Oangga tipamadid eaba lululunga
aea ngan posanga, irangrang ngan gimi
aposa pakakanga ngan ei mao. Ngan kado
ta tipatutui ele posanga kemi mao.
7 Be irangrang ngan gimi apakaka ta
apamadid eaba ede pade ngan posanga
sapaean mao. Be oangga eaba tutui ede
ele idil eta paeamao mao, irangrang ngan
gimi apamadid ei ngan posanga sapaean
ta arau ei ga imate mao. Ngansa oangga
sai ele idil paeamao ngan kadonga toaine,
gau ga napamadid ei ngan posanga, ta
irangrang ngan isapir ngan aea panasnga
mao.
8 “Oangga eaba ede iparumrum gimi
ngan pat ta ikeo ga akado posanga
pakakanga ngan luanga ei, irangrang
ngan alongo ei mao. Ngansa kadonga
toaine ipabuobuo panua kemikemi led
posanga ta ikado ga panua patutuinga
posanga ad tipaeabu ngan panua tututui.
9 *“Oangga eaba ngan tibur ede pade
imamado rabu ngan gimi, irangrang ngan
akado kulupu ngan ei mao. Ngansa
matami nanan ami kadonga kulupulupu
gid Isip tikakado ngan gimi mugaeai.”

Apu ngan rai lima ga rua aea ga Ado Earainga aea

* **22:28:** PA 23.5 * **22:31:** Wkp 17.15 * **23:1:** IM 20.16, Wkp 19.11-12, Lo 5.20 * **23:3:** Wkp 19.15 * **23:4:** Lo 22.1-4 * **23:6:** Wkp 19.15, Lo 16.19 * **23:9:** IM 22.21, Wkp 19.33-34, Lo 24.17-18, 27.19

10 *“Irangrang ngan rai lima ga ede,
gimi ga aearum ami annga dadangai
ga ababada ami annga imatua dadangai
pade.
11 Be ngan rai lima ga rua aea, manta
atnan dadanga toa oa ga idio iman balim,
ga abada saoa annga ienono ngan pade
mao. Akado toa bedaoa pade ngan ami
dadanga oain ga ami oalu oliv. Toa bedaoa
ta gid panua lululunga ad ga tibabada ad
annga ngan, be gid masilau saksak pade
ga tian saoa annga gid panua lululunga ad
titnan ga idio.
12 *“Ngan ado toa lima ga ede ne, gimi
ga akado lemi naurata. Be ngan ado lima
ga rua aea, irangrang ngan gimi akado
naurata eta mao. Toa bedaoa ta lemi
bulmakao ga donki ga lemi paeaeanga ga
eaba ngan tibur ede pade toa imamado
rabu ngan gimi, eine ga tiaragid, ta urad
iluai mulian.
13 “Alongo kemi ga anasnasi posanga toa
ngada ne nakeo pagimi ngan. Irangrang
ngan gimi araring ga ila pagid deo paden-
gada mao. Be aoatoato gid deo padengada
edad mao pade.”

Ado kapeipei tol eaneannga aea ngan soanga Deo ieda

14 “Ngan rai ga rai, gimi manta akado
eaneannga kapeipei tol ngan soanga gau
edag.
15 *“Akado eaneannga kapei ngan Bret
toa aea Yis Ienono ngan Mao mambe
nakeo pagimi ngan. Ngan ado toa lima
ga rua ne, manta aean bret aea yis ienono
ngan mao. Akado eaneannga toa ne tutui
ngan aea ado ngan taiko Abip*. Ngansa
ngan taiko toa ne, gimi atnan Isip ga anam.
“Irangrang ngan bagemi sapaean ga
anama pagau ngan eaneannga toa tol ne
mao. Manta anam toman ngan lemi
tenainga.
16 *“Be akado eaneannga kapei ede pade
ngan Matami Nanan Annga Imatua aea
Badanga. Manta atenai lemi annga isaoa
imatua ga imuga ta iman tenainga ga inam
pagau.
“Be akado eaneannga kapei ede pade
ngan Matami Nanan lemi Madonga
Palatai, ngan taiko annga aea laoe†. Ngan
ado toaiua apaluplup ami oliv itautau
ga annga padengada itautau, ta akado
eaneannga toa ne.
17 “Ngan eaneannga kapeipei toa tol ne,
gimi arangaranga toa ngada ne manta
anam pagau ta asoa gau edag. Gau MARON
toa namadid ga namugamuga ngan danga
toa ngada ne.
18 “Irangrang ngan atenai lemi masilau
eta ga inam pagau toman ngan annga aea
yis mao.
“Ngan gid eaneannga toa ne irangrang
ngan adol masilau tenainga aea imona ga
idio gaisala mao.
19 *“Lemi annga kemikemi imatua ga
imuga, manta abada ga ila leg palatai, ta
iman tenainga ga inam pagau ami MARON
Deo.
“Irangrang ngan anono meme daenga
pau eta ngan ulo toman ngan itna itud isul
mao.”

Deo ikado posanga tautaunga edengada pagid Israel

20 Deo ikeo pade bedane, “Ega, gau na-
sula anggelo ga imuga ngan gimi, ta ei ga
imariala ngan gimi edapeai. Ei ga ibada
gimi ga ala aot ngan tibur toa nakemi
motean ngan gimi.
21 Alongo kemi ele posanga ga anasi. Be
apamasmasi ilolo mao. Ngansa gau nama-
mado toman ngan ei, ta ei ga isamum lemi
kadonga tanga balbal aea mao.
22 Oangga alongo kemi ele posanga ga
akado danga toa ngada ne mambe nakeo
ngan, eine ga naman ami miri itamatama
ad isat. Be oangga sapadua tiparau pag-
imi, eine ga naparau ga ila pagid.
23 Leg anggelo toa ne ga imuga ngan
gimi ta ibada gimi ga ala ngan tano togid
Amor ga It ga Peres ga Kenan ga Ivi ga
Iebus. Ta gau ga napamukuru gid ga kus.

* **23:10:** Wkp 25.1-7 * **23:12:** IM 20.9-11, 31.15, 34.21, 35.2, Wkp 23.3, Lo 5.13-14 * **23:15:** IM 12.14-20, Wkp 23.6-8, Nam 28.17-25 * **23:15:** Gid Israel led taiko *Abip eine lalaede mambe gita leda taiko Mas mao Epril.* * **23:16:** Wkp 23.15-21,39-43, Nam 28.26-31 † **23:16:** Eaneannga ngan *Matad Nanan led Madonga Palatai iuotot rai ga rai ngan taiko Septemba mao Oktoba.* * **23:19:** IM 34.26, Lo 14.21, 26.2

24 Be irangrang ngan akor aemi ngan
ad deo mao, ga asoa ad deo edad mao.
Be irangrang ngan anasi led kadonga mao
pade. Manta apaeabu ngan ad namer ga
agorogoro led pat kilala aea ga irumrum.
25 Gau MARON Deo togimi. Manta asoa
gau kekelegau edag. Oangga akado be-
daoa, eine ga nakado kemi ngan ami an-
nga ga eau, ga naseresere dibala ga ila
aluai ngan gimi.
26 Be gid taine apapad ga tipopo kemi
led gergeu, ta irangrang ngan eta imate
itna iapai mao. Be taine eta ga iman
taine lasi mao pade. Ta gimi ga arangrang
ngan amate manmanae mao. Gimi ga
amamado mole tanoeai.
27 "Gid alu isaoa tigera gimi, eine ga
nakado ga timataud kapei ta napabuobuo
laborad ta timangamanga alele. Be ami
miri itamatama toa ngada oa ga tipul
murid pagimi ta tiaoa ga tila.
28 Be gau ga nasula gid gulupa ta timuga-
muga ngan gimi, ta tipitpit gid Ivi ga
Kenan ga It, ta tila aluai ngan gimi.
29 Be gau ga nasere gid ga kus ngan
rai kelede mao. Ngan kado ta tano toa
oa ienono sapaean ta gid masilau saksak
tiuot busa ta tipapaeabu ngan gimi.
30 Eine ga napaeabu ngan gid kauteden-
gada ga irangrang ngan gimi aot busa ta
apakaranga tano toa oa ga amadid matua
ngan.
31 "Eine ga nadol ami tano aea but imata
ga idio ngan tad Singsingia aea lab, be aea
but imata iadag ga idio ngan tad kapei
togid Pilistia, be aea but imata iadag ga
idio ngan tibur modamodanga, be aea
but imata iadag ga idio ngan eau kapei
Iupretis. Be gid panua timamado ngan
tibur toa oa, eine ga nadol gid ga tidae
bagemiai, ta gimi ga asere gid ta tiaoa ga
tila.
32 Be irangrang ngan arau posanga ta
lolomi kelede toman ngan gid alu toa oa
ga ad deo mao.
33 Be alongean gid ga timamado ngan
ami tano mao pade. Ngan kado ta tidada
gimi ta akado kadonga sasat ngan gau.
Ngansa oangga asoa ad deo edad, eine
kadonga toa ne ga ipaeabu ngan gimi
mambe adae kas ngan pitpit."

24

Deo irau posanga toman ngan gid Israel ta lolod kelede

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
"Gau nakim eao dae ga nam pagau lusiai
toman ngan Aron ga Nadap ga Abiu ga gid
kapeipei Israel ad sangalima sangaul rua.
Gid ga timadid aluai tede ta tikor aed ga
tisoa gau edag.
2 Be Moses, eao kekelego nam boloma
pagau MARON. Be gid panua paden-
gada tirangrang ngan tinam boloma pa-
gau mao. Be gid ipom pade tirangrang
ngan tidae ga tinam toman ngan eao
mao."
3 Io, Moses ila ikeo pagid ipom ngan
MARON ele posanga ga ele apu toa ngada
oa. Ga kus ta linged kelede ta tikeo, "Gai ga
akado danga toa ngada ne mambe MARON
ikeo ngan."
4 Tiposa bedaoa ga kus ta Moses ibode
MARON ele posanga toa ngada oa ga idae
ngan laulau ede.

Be gaisala rumaruma ngan ado sae,
ipagun popou tenainga aea boloma lusi
ipuiai. Ga kus ta ipagun pat mamamarae
sangaul ga igegea rua, iman kilala ngan
gid lum sangaul igegea rua togid Israel.
5 Be isula gid kakau iririau Israel ad ta
tila tikado gid tenainga ga ila pan MARON.
Masilau edengada tidol ga idae dingaeai,
ta dinga inono ga imomout ga kus, be tite-
nai gid bulmakao daenga papau paden-
gada, ta timan tenainga eaneannga aea
ngan lolod kelede toman ngan Deo.
6 Be Moses idoi gid masilau singid ta itok
ga idudunga ngan gid tabla gereirei, be itil
sing ilia ga idae ngan popou tenainga aea.
7 Ga kus ta ibada laulau apu aea toa
iman kilala ngan posanga toa Deo irau
toman ngan gid Israel, ta iuato laulau aea
posanga ga ila pagid panua. Tilongo ga
kus ta tikeo, "Gai ga akado ga anasi tutui
danga toa ngada ne mambe MARON ikeo
ngan."

* **24:8:** Mt 26.28, Mk 14.24, Lu 22.20, 1Ko 11.25, Ibr 9.19-20, 10.29

8 *Ga kus ta Moses ibada sing ngan gid
tabla toa oa ta itil ga idae ngan gid ipom
ta ikeo, “Ega, sing toa ne iparangrang
posanga tautaunga toa MARON irau ngan
gimi, mambe laulau toa ne ikeo ngan.”
9 Idio ta Moses ga Aron ga Nadap ga
Abiu ga gid kapeipei Israel ad sangalima
sangaul rua tidae ga tila lusiai
10 ta tigera Deo togid Israel. Iae ibu-
loloeai, tigera danga mambe edap ede
tikado ngan pat sapaia bil. Be edap toa oa
mil ga mil mambe mariamba.
11 Tautaunga, gid kapeipei Israel ad tig-
era Deo ngan matad, be Deo ipaeabu ngan
gid mao. Ga kus ta tian annga ga tiun.

Moses idae ga ila lusi Sainai ilaborai

12 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
“Dae ga nam pagau lusiai ta dio toa eko.
Ta gau ga nabada pat apu aea toa rua ne
ga ila pago. Ngan pat toa rua ne, nabode
gid apu ga posanga toa gid panua manta
tinasnasi, ta eao ga paoatai gid ngan.”
13 Io, Moses toman ngan ele aluagau
Iosua tidae ga tila, ta Moses ibida ga idae
ngan lusi ton Deo.
14 Be ikeo motean pagid kapeipei Is-
rael ad bedane, “Gimi adio saupuiai ne
ta asangasanga gairua ga irangrang ngan
aluagai mulian pagimi. Ega, Aron ga
Ur tidio toman ngan gimi. Ta oangga
sapadua aoad parau, manta tila pagisirua,
ta tipatutui posanga pagid.”
15 Moses iposa bedaoa ga kus ta idae ga
ila ngan lusi Sainai, be laulau kapei irobi
lusi.
16 Be MARON ele taranga isulug laulauiai
ga idio ngan lusi. Irangrang ngan ado
lima ga ede, laulau kapei toa oa irobi lusi.
Be ngan ado lima ga rua aea, Deo toa
imamado laulau iloleai oa ibaba ga ila pan
Moses.
17 Ngan gid Israel matad, MARON ele
taranga imata mambe dinga kapei irara-
bal toa lusi ilaborai oa.
18 *Idio ta Moses ibida ga idae lusi ilab-
orai, be idudunga laulau iloleai. Ta Moses
idio imamado toa lusiai oa irangrang ngan
aea ado ga bong sangaul pange.

* **24:18:** Lo 9.9

25

Deo ikeo ga tibada danga sisid kemikemi ga inam ngan kadonga ele palata (Ibada Mulian 35.4-9)

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
2 “Keo pagid panua Israel ta tibada
led danga sisid etangada ga inam pagau.
Panua kelede kelede tikim badanga led
danga etangada ga inam pagau, kemi
ngan tital ga ila pagimi.
3 Ta gimi ga abada led danga toa titenai
ga inam pagau ga bedane: gol, ga silva, ga
bras,
4 ga sipsip ilaun toa tisama ngan pulo
singsingia ga singsingia tede ga bil, ga
gid malo kemikemi, ga malo tikado ngan
meme ilaun,
5 ga sipsip arangaranga tinid kukul toa
tisama ngan pulo singsingia, ga rui tinid
kukul, ga abei akas ikatinge etangada.
6 Ga pade, kemi ngan tibada bude lam
aea ga danga iuad kemikemi ngan bulnga
toman ngan bude samanga aea toa iman
kilala ngan gid danga sisid togau. Ga pade,
kemi ngan tibada danga iuad kemikemi
ngan bulnga toman ngan nabene ngan
kadonga basu iuad kemi.
7 Ga pade, kemi ngan tibada pat oniks
ga pat imata ede ga ede toa aea olnga
kapei tau, ta muriai apatoi gid ga tidae
ngan madidnga kapei tenainga aea irabu
aea malo, ga apatoi etangada pade ga idae
ngan igogo aea malo kakauede.
8 “Ta gid panua ga tibada gid danga sisid
toa ne ta tikado leg palata ede ngan. Toa
bedaoa ta namamado rabu ngan gid.
9 Be gimi manta akado palata toa ne
toman ngan aea danga sisid toa ngada oa
ta iuot lalaede mambe ianun toa gau ga
napasolan pago.”

Deo ikeo ga tikado korol iman kilala ngan ele posanga toa irau toman ngan gid (Ibada Mulian 37.1-9)

10 Deo ikeo pan Moses pade bedane, “Ta
gid panua ga tikado korol ede ngan abei
akas, aea mamarae iluai kepeda iadag, be
aea babanga iluai baidai, be aea gadae
iluai baidai pade.

11 Be manta abada gol kemikemi ta anono ngan dinga ga ila maraka, ta asile aea sakirkir toa ngada oa. Ga kus ta abada gol toa oa ikatinge babanga, ta apatoi ga idae ngan korol ilolo ga aluga ngan itin gaot pade. Ga pade, manta apatoi gol idanga ede mamarae ga iman korol aea lapinga ga ibalil ngan.

12 Ga pade, akado korol aea koea gol pange ta apatoi gid ga tidae ngan korol iae gereirei pange. Apatoi koea rua ngan korol imata iadag, ga rua pade ngan korol imata iadag.

13 Ga kus ta abada abei akas mamarae rua ta aoaliue gid kemi ta timan sig. Amol sig toa rua oa ngan gol ikatinge babanga.

14 Ga kus ta asabun sig toa rua oa ga tidudunga ngan gid koea korol aea. Asabun sig ede iadag, ga sig ede pade iadag, ta iman korol aea bisinga.

15 Sig toa rua oa manta ienono somisomi ngan gid koea. Irangrang ngan anusi gid sig toa oa pade mao.

16 Be muriai gau ga nabada pat rua apu aea ga ila pago. Ta eao ga dol pat toa rua oa ga tidudunga koroleai.

17 *"Be gimi manta akado korol ipao ngan gol kemikemi, aea mamarae iluai kepeda iadag, be aea babanga iluai baidai. Korol ipao toa ne eine tibur toa sing isamum panua led kadonga sasat ga ila, ta lolog itarui mulian ngan gid.

18-19 Manta abada gol ikatinge kelede ta atut ngan pat patotonga aea ta akado korol ipao toman ngan aea kerubim* rua, ede iadag, ede pade iadag. Akado ede ngan korol ipao imata ngan bageda oatai, be ede pade ngan bageda angas. Ta gid kerubim toa rua ne ga tidio ngan korol ipao imata iadag ga iadag.

20 Kerubim toa rua ne ga tidio ngan tibur toa nasamum panua led kadonga sasat ngan, be matad inono ngan gid. Be gisirua bagbaged ga iualai ga idae ta tirobi korol ipao.

21 Ta gau ga nabada pat apu aea toa rua oa pago, ta eao ga dol gid ga tidudunga korol iloleai. Ga kus ta kapin korol ngan ipao.

22 Ta gau ga nalup toman ngan eao ngan tibur toa nasamum kadonga sasat ngan. Be gau ga namado rabu ngan kerubim toa rua oa ta napaola leg apu toa ngada ne pago. Be eao ga bada gid apu toa ne ga ila pagid Israel ta tinasi."

Deo ikeo ga tikado popou ngan dolnga bret tenainga aea
(Ibada Mulian 37.10-16)

23 Deo ikeo pade bedane, "Gimi manta akado popou ede ngan abei akas, aea mamarae ga iluai gogodai, be aea babanga ga iluai bageda aea makoreai, be aea gadae ga iluai baidai.

24 Be manta aluga popou toa ne ngan gol kemikemi ikatinge babanga. Be apatoi gol idanga ede mamarae ga iman popou aea lapinga ga ibalil ngan.

25 Be manta apatoi gol ikatinge babanga ede pade ta imadid ngan popou ipao mambe ala ta ibalil ngan popou ipao imata. Gol ikatinge toa oa aea gadae ga iluai mambe bageda ilolo aea babanga. Ga pade, apatoi lapinga gol ede pade ga idae tatan ngan gol ikatinge toa babanga oa ga ibalil ngan.

26-27 Ga pade, manta akado popou aea koea gol pange ta apatoi gid ga tidae ngan popou ipao aea gol ikatinge toa babanga oa ta inasi popou iae toa pange oa. Ta gid koea toa oa ga tikikisi sig rua ta timan popou aea bisinga.

28 Be manta akado sig toa rua ne ngan abei akas ta amol gid ngan gol ikatinge babanga.

29 Ga pade, manta akado gid tabla gereirei ga lalate ga eaupat ga loba ngan gol kemikemi. Gid danga sisid toa ne iman tenainga oain aea toknga.

30 *Ta gimi ga adol bret tenainga aea ga idae ngan popou toa ne, ta ienono matageai somisomi."

Deo ikeo ga tikado lam iae
(Ibada Mulian 37.17-24)

* **25:17:** Ibr 9.5 * **25:18-19:** *Kerubim eine danga ede Deo idol ngan timariala ngan tibur isaoa ele ul ienono ngan. Panua edengada tiadi mambe gid boloma lalaede mambe masilau saksak, be bagbaged ga aed pange.* * **25:30:** Wkp 24.5-8

31 Deo ikeo pade bedane, “Gimi manta abada gol kemikemi ta akado ga iman lam iae, ngan dolnga gid lam ga idae ngan. Atut gol ngan pat patotonga aea ta akado lam iae ipu ga ilua ga ibogaboga iman lam imul aea dolnga. Be akado gid lam mulid ngan gol ta matad mambe koko ipur. Be lam iae aea danga toa ngada ne, manta akado ngan gol ikatinge kelede.

32 Manta akado lam iae ilua toman ngan ibogaboga lima ga ede, tol iadag ga tol iadag.

33 Ngan gid lam iae iboga kelede kelede, manta akado aea sogonga imata lalaede mambe abei salke ipur tol toman ngan ilaun gereirei.

34 Be apasogo lam iae ilua pade toa bedaoa ga imata lalaede mambe abei salke ipur pange toman ngan ilaun gereirei.

35 Be gadio ngan lam iae ilua ikasanga toa tol ne, manta apasogo ngan gol ga imata mambe abei salke ilaun gereirei.

36 Manta abada gol ikatinge kelede ta atut ngan pat patotonga aea ta akado lam iae toman ngan aea danga sisid toa ngada ne.

37 “Akado bedaoa ga kus ta akado lam lima ga rua. Ta adol lam lima ga ede ga tidae ngan lam iae ibogaboga lima ga ede, be ede pade ga idae ngan lam iae ilua ilabora. Adol gid lam tutui ga lalaede ta titara kemi leg palata ilolo.

38 Be manta akado gid danga mambe kaida gol iman lam aea wik imata aea ketketnga. Ga pade, akado lam aea lalate gol.

39 Gol toa ngada ne ngan lam iae ga aea danga sisid, aea kulupu ga iuot mambe kilo sangaul tol igegea pange.

40 *Oangga akado danga sisid toa ngada ne, manta anasi tutui ga iuot lalaede mambe ianun toa napasolan pago lusiai.”

26

Deo ikeo ga tikado ele palata
(Ibada Mulian 36.8-38)

1 Deo ikeo pade bedane, “Gimi manta akado leg palata ngan malo kemikemi sangaul. Be apasogo gid malo toa oa ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Akeo pan eaba mosi aea ta isaisai gid kerubim anunud ga idae ngan gid malo toa oa.

2 Gid malo toa ngada ne manta tiuot lalaede. Ad mamarae ga iuot leoa lima leoa rua. Be ad babanga ga iuot leoa ede.

3 Asaisai malo lima ga tila tiluplup ta ila mamarae. Be akado toa bedaoa pade ngan gid malo lima pade.

4 Be abada malo ilialia bil ta asaisai gid koea, ta iman malo kapeipei toa rua ne ad saunnga ta tila tiluplup. Asaisai gid koea toa ne ga tidae ngan malo kapeipei toa rua ne ngan matad iadag kelede.

5 Asaisai koea sangalima ngan malo kapei imata ede, be asaisai koea sangalima pade ngan malo kapei ede pade imata iadag.

6 Ga pade, akado lingau gol sangalima ta iman malo kapeipei toa rua ne ad saunnga, ta ila iuot mambe malo kapitnami kelede.

7 “Ga pade, manta akado malo sangaul igegea ede ngan meme ilaun ta iman leg palata aea robinga.

8 Gid malo toa sangaul igegea ede ne manta tiuot lalaede mon. Ad mamarae ga iuot leoa lima leoa rua aea mana. Be ad babanga ga iuot leoa ede.

9 Asaisai malo lima ga tila tiluplup ta iuot mambe malo mamarae kelede. Be asaisai gid malo toa lima ga ede ienono maitne ta tila tiluplup pade toa bedaoa, ta tiuot mambe malo mamarae ede pade, be ikatinge lima ga ede. Ga kus ta akop malo ikatinge toa lima ga ede aea ne, ta malo aea kopnga toa ne iman leg palata imata aea robinga.

10 Ga pade, asaisai malo aea koea sangalima ngan malo kapeipei toa rua ne matad.

11 Ga pade, manta akado lingau bras sangalima ta asaun ngan gid koea ta iman malo kapeipei toa rua ne ad paluplupnga. Toa bedaoa ta iuot mambe malo kapitnami kelede.

12 Be malo aea mana toa ienono sapaean, manta atnan ga idio ta itututu leg palata imuriai.

13 Oangga adol malo kapitnami toa ne ga

* **25:40:** PA 7.44, Ibr 8.5

idae irobi leg palata, eine malo toa ne aea
mamarae ga iasal leg palata aea mamarae
kautede, irangrang mambe bageda aea
makoreai, iadag ga iadag. Toa bedaoa ta
ila irobi kemi leg palata.
14 Be gimi manta akado danga rua pade
ngan robinga leg palata. Robinga ede,
gimi ga akado ngan sipsip arangaranga
tinid kukul toa tisama ngan pulo singsin-
gia. Be gadae ngan robinga toa oa, akado
robinga ede pade ngan rui tinid kukul.

15 "Ga pade, manta akado palata aea
kadanga arangaranga ngan abei akas, be
rabu ngan gid kadanga arangaranga ru-
angada, manta apatoto gid tabalanga, ta
tikado ga gid kadanga arangaranga ruan-
gada tiuot mambe pagirigiri. Toa bedaoa
ta gid kadanga arangaranga ruangada
toman ngan ad tabalanga timan didnga
ituatua ikatinge kelede kelede.
16 Kadanga arangaranga kelede kelede
ad mamarae ga iuot leoa rua aea mana.
Be gid tabalanga rabu ngan gid kadanga
arangaranga kelede kelede ad mamarae
ga iluai baidai.
17 Be asap gid kadanga arangaranga toa
ngada ne matad ila mamarae tede, ngan
tila tidudunga ngan gid kadanga ipu silva
ad baba ta timadid ngan.
18 Ngan palata ikarkare pan saut, manta
akado didnga ituatua ikatinge sangaul rua
toa bedaoa.
19 Ga pade, akado kadanga ipu silva
sangaul pange ta timan gid didnga ituatua
ad pagunnga. Be ngan gid didnga itu-
atua ikatinge kelede kelede, manta adol
kadanga ipu silva ruangada.
20-21 Akado lalaede toa bedaoa pade
ngan palata ikarkare iadag pan not.
22 Be ngan palata imur aea talele, akado
didnga ituatua ikatinge lima ga ede toa
bedaoa.
23 Ga pade, akado didnga ituatua
ikatinge rua pade, ngan paluplupnga
palata ikarkare ga aea talele toa palata
imuriai oa, ta tila tung ngan palata igal.
24 Ngan palata imur igal toa rua ne,
asaun gid didnga ituatua ikatinge toa oa
ngan gid koea ga lingau, pan ipu ga ila
gadae. Asaun palata imur igal toa rua oa
bedaoa.
25 Toa bedaoa ta palata imur aea talele
ituatua ikatinge ga tiuot lima ga tol toman
ngan ad kadanga ipu silva sangaul ede
igegea lima ga ede. Gadio ngan gid didnga
ituatua ikatinge kelede kelede, manta adol
kadanga ipu silva ruangada.
26-27 "Ga pade, manta abada abei akas ta
akado palata aea lapinga tol, ede gadae,
ede rabu, ga ede pade gadio. Akado
gid lapinga toa ne ta tidae ngan palata
ikarkare toa rua oa ga aea talele pan imur.
Be aket gid lapinga gadae aea ga gadio aea,
ga idio rabu ga iman rua.
28 Be manta akado lapinga rabu aea
ngan abei mamarae kelede, ta inasi palata
aea mamarae ngan palata isal toa tol oa.
29 Be amol gid didnga ituatua toa ngada
oa ngan gol ikatinge babanga. Be ngan gid
didnga ituatua ikatinge kelede kelede pan
gaot, manta akado gid koea gol iman gid
lapinga ad sabunnga. Be amol gid lapinga
pade ngan gol ikatinge babanga.

30 "Akado palata aea danga sisid toa
ngada ne ga iuot lalaede mambe ianun toa
napasolan pago lusiai.

31 "Ga pade, manta akado malo kemi
ede, ta apakantutu palata iloleai, ta ipoga
palata ilolo ga iman rua. Apasogo malo
toa ne ngan oaro salumu aea singsingia
ga singsingia tede ga bil. Be manta akeo
pan eaba mosi aea ta isaisai gid kerubim
anunud ga idae ngan malo kapei toa ne.
32 Ga kus ta abada abei akas ta akado
malo toa oa aea kadanga mamarae pange.
Amol kadanga toa pange ne ngan gol
ikatinge babanga, ga kus ta apagun gid
kadanga toa pange ne, ta gid kelede kelede
timadid ngan ad kadanga ipu silva. Ga kus
ta apatoi gid lingau gol ga idae ngan gid
kadanga toa ne, ta malo kapei toa ne ga
idae itututu ngan.
33 *Adol malo kapei toa ne ga idio rabu
ngan leg palata ilolo ta ipoga leg palata
ilolo ga iman rua. Palata ilolo ede eine
tibur toa aea ul kapei tede. Be palata
ilolo ede pade, toa muriai ngan malo
kapei, eine tibur toa aea ul kapei tau. Be

* **26:33:** Ibr 6.19, 9.3-5

abada korol apu aea toa iman kilala ngan posanga toa narau toman ngan gimi, ta adol ga idio muriai ngan malo kapei toa ne, ngan tibur toa aea ul kapei tau.

34 Adol korol apu aea toa oa ga idudunga ngan tibur toa aea ul kapei tau, ta akapin korol toa oa ngan ipao. Korol ipao toa oa, eine tibur toa sing isamum panua led kadonga sasat, ta lolog itarui mulian ngan gid.

35 Ga kus ta abada popou toa iman tenainga bret aea, ta adol leg palata iloleai, ngan tibur toa aea ul kapei tede pan not. Be adol lam iae ngan leg palata ilolo toa oa pan saut.

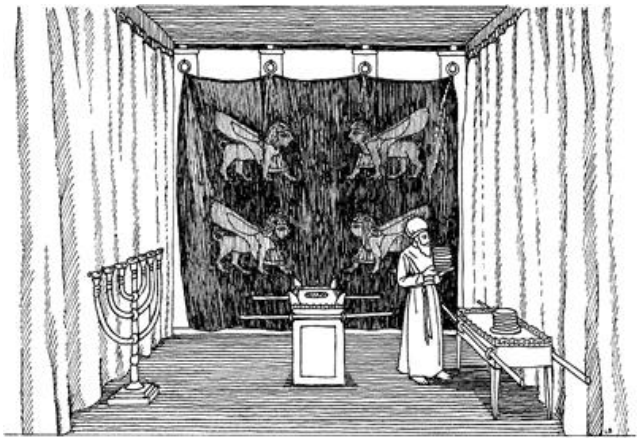

Horace Knowles revised by Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Deo ele palata ilolo

36 "Be manta akado malo kemi ede pade iman leg palata iaoa aea pakalanga. Be apasogo malo toa ne ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Be manta akeo pan eaba mosi aea ta isaisai gid sogonga kemikemi ga idae ngan.

37 Abada abei akas ta akado malo toa ne aea kadanga lima, ta amol gid ngan gol ikatinge babanga. Ga kus ta apatoi gid lingau gol ta iman malo kapei toa ne aea tutunga. Manta akado gid kadanga toa lima ne toman ngan ad ipu bras."

27

Deo ikeo ga tikado popou tenainga aea (Ibada Mulian 38.1-7)

1 Deo ikeo pade bedane, "Gimi manta abada abei akas ta akado popou tenainga aea ngan. Aea gadae ga iluai bageda aea makor iadag, be aea mamarae ga aea babanga ga iuot lalaede ga iluai leoa ede ga ilia iluai bageda aea makoreai.

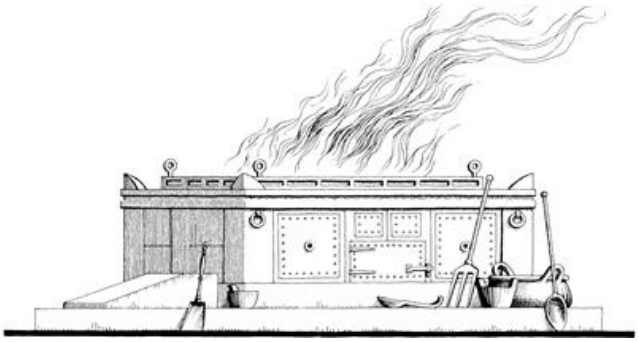

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Popou tenainga aea

2 Be gadae ngan popou igal toa pange ne, asap danga pange imata mambe bulmakao aea pelenga. Be manta asap popou igal toa pange oa toman ngan aea pelenga ngan abei akas ikatinge kelede. Be manta aluga popou tenainga aea isal toa ngada oa toman ngan aea pelenga ngan gid bras ikatinge babanga.

3 Ga pade, manta akado gid tabla iman dinga itae aea tadonga, ga dinga itae aea doidoinga, ga gid loba ngan dolnga masilau ising ngan, ga gid duduinga iman masilau imedameda aea galnga, ga gid lalate iman dinga aea badanga. Danga toa ngada ne akakado ngan bras kekelen.

4 Ga pade, manta akado popou toa ne aea kakari bras iman dinga aea. Be akado toman ngan aea koea pange toa tidae ngan igal toa pange oa.

5 Be ngan popou iae toa pange ne, apatoi bras idanga ede ga idae iae irabuiai, ta iman kakari bras aea kisinga.

6 Ga kus ta abada abei akas ta akado sig rua ta amol gid ngan bras ikatinge babanga.

7 Sig toa rua ne iman popou aea bisinga. Asabun gid ngan popou aea koea toa pange oa, sig ede iadag, ga sig ede pade iadag.

8 Gimi ga adid popou toa ne ngan abei ikatinge kemikemi, be atnan iaoa gadio ga gadae ga idio ibangabanga. Akado ga iuot lalaede mambe ianun toa napasolan pago lusiai."

Deo ikeo ga titado silasila ga ibalil ngan

ele palata
(Ibada Mulian 38.9-20)

9 Deo ikeo pade bedane, “Gimi manta abada malo kemikemi ta asilasila ga ibalil ngan leg palata. Be silasila toa ne ikarkare pan saut, aea mamarae ga iuot sangaul rua leoa lima.
10 Be manta akado silasila ikarkare toa ne toman ngan aea kadanga sangaul rua. Be akado gid kadanga ipu bras sangaul rua pade iman gid kadanga ad pagunnga. Be ngan gid kadanga kelede kelede, akado gid lingau silva ga tabalanga silva pade.
11 Be silasila toa ne ikarkare pan not, eine ga iuot lalaede mambe iadag aea pade. Aea mamarae ga iuot sangaul rua leoa lima. Be akado aea kadanga sangaul rua toman ngan ad kadanga ipu bras sangaul rua pade iman gid kadanga ad pagunnga. Be ngan silasila aea kadanga kelede kelede, akado gid lingau silva ga tabalanga silva pade.

12 “Be silasila toa palata imuriai oa, aea mamarae ga iuot sangaul ede leoa rua aea mana. Be akado silasila toa oa aea kadanga sangaul toman ngan ad kadanga ipu bras sangaul pade iman gid kadanga ad pagunnga. Be akado aea malo lalaede toa bedaoa pade.
13 Be silasila iaoa toa ado ele parangai, aea mamarae ga iuot sangaul ede leoa rua aea mana.
14-15 Be ngan silasila iaoa isal iadag ga iadag, apakantutu malo rua, ede iadag, ede pade iadag, ad mamarae iuot leoa tol ga ilia iluai bageda aea makor iadag. Akado silasila iaoa isal toa rua ne toman ngan kadanga lima ga ede, tol iadag, ga tol pade iadag, toman ngan ad kadanga ipu bras.
16 “Be akado silasila iaoa aea malo kemi ede, aea mamarae ga iuot leoa lima. Be akeo pan eaba mosi aea ta ipasogo malo toa ne ngan gid oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Be akado silasila iaoa aea malo toa ne toman ngan aea kadanga pange ga kadanga ipu bras pange pade.
17 Manta akado silasila aea kadanga toa ngada ne toman ngan ad tabalanga silva ga ad lingau silva ga ad kadanga ipu bras.
18 Silasila toa ne aea mamarae ga iuot sangaul rua leoa lima. Be aea babanga ga iuot sangaul ede leoa rua aea mana. Akado silasila aea malo toa ngada ne ngan gid malo kemikemi. Be silasila aea gadae ga iuot leoa ede ga ilia iluai bageda aea makoreai. Be akado aea kadanga ipu ngan bras.
19 Be manta abada bras kekelen ta akado ngan leg palata aea danga naurata aea toa ngada ne. Ga pade, akado kisinga bras gereirei ngan kisinga gid oaro palata aea, ta muriai agin gid ga tidudunga tanoeai.”

Apu ngan lam aea bude
(Wok Pris 24.1-4)

20 Deo ikeo pan Moses pade bedane, “Keo pagid panua Israel ta tibada bude kemi oliv aea ga inam, ta iman gid lam aea ta titaratara somisomi.
21 Aron toman ngan ele gergeu arangaranga ga tibada gid lam toa ne ga tidudunga leg palata iloleai ngan tibur toa nalup toman ngan gid. Gid lam toa ne ga ienono leg palata iloleai ngan tibur toa aea ul kapei tede, boloma ngan malo kapei toa ipamumul korol apu aea. Be ado ga ado, Aron ga ele gergeu arangaranga ga tiparere bude ngan gid lam, ta titaratara gau matageai somisomi lailai ga irangrang ngan gaisala. Gimi Israel toman ngan lemi gergeu ga tibutibumi tiuotot muriai, manta anasnasi apu toa ne ga ilalala ga ila.”

28

Deo ikeo ga tikado sogonga togid panua tenainga ad
(Ibada Mulian 39.1-7)

1 Deo ikeo pade bedane, “Oangga eao luago mulian, manta baba tadim kapei Aron toman ngan ele gergeu arangaranga Nadap ga Abiu ga Eleasar ga Itamar, ta tinam timadid rol ngan gid panua Israel. Ta eao ga dol gid ga timan leg panua tenainga ad.
2 Eao ga kado sogonga kemikemi tenainga aea ton tadim kapei Aron ngan pasogonga ei. Sogonga toa oa aea ul pade. Toa bedaoa ta ieda kapei, ta gid Israel ga tilolon ngan ei.

3 Gau nabada oatainga pagid panua edengada ngan kadonga mosi ngan malo kemikemi. Ta eao ga keo pagid ta tikado sogonga tenainga aea ton Aron. Ta Aron ga idol gid sogonga toa oa ngan ado toaiua nadol aea ul ngan kadonga leg naurata tenainga aea.

4 Gid sogonga tenainga aea, manta tikado ga bedane: igogo aea malo kakauede toa aea sogonga kemikemi, ga irabu aea malo, ga ele pononga mamarae, ga ele siot toa aea sogonga kemikemi, ga malo ede pade iman ilabora aea molnga, ga irabu aea pus. Sogonga toa ne aea ul pade. Gid panua mosi ad ga tikado gid sogonga toa ne ton Aron ga ele gergeu arangaranga, ngansa gid ga tikado leg naurata tenainga aea.

5 Ngan kadonga sogonga toa ngada ne, gid panua mosi ad ga tibada malo kemikemi ta tipasogo gid ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Be manta tiuaoai gid oaro gol gereirei ga idae ngan pade.

6 “Gid panua mosi ad ga tibada malo kemi ede ngan kadonga Aron irabu aea malo. Be manta tipasogo malo toa oa ngan gid oaro gol gereirei ga oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil.

7 Be gadae ngan irabu aea malo toa ne, manta tisaisai ikepe aea oaro rua, iman kaukaunga aea.

8 Ga pade, manta tibada oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil ta tikado irabu aea pus. Be manta tiuaoai gid oaro gol gereirei ga idae ngan pade. Ga kus ta tisaisai pus toa ne ga idae ngan irabu aea malo toa oa imata, ta ila iuot mambe malo kelede.

9 “Ga pade, manta tibada pat oniks rua ta titotoi Iakop ele gergeu sangaul igegea rua edad ngan.

10 Manta titotoi edad ga inasi ad poponga, lima ga ede ngan pat ede, ga lima ga ede ngan pat ede pade.

11 Manta dol naurata toa ne ngan eaba ede toa ele oatainga kapei ngan ketnga mosi ga idae ngan pat. Ta ei ga ibada gol ta ikado pat toa rua oa ipu ad kisinga toman ngan ad sogonga kemikemi.

12 Ga kus ta panua mosi ad ga tikaukau pat toa rua ne ga tidae ngan ikepe aea oaro rua toa mugaeai tikaukau ngan irabu aea malo. Ta pat toa rua ne iman kilala ngan gid lum sangaul igegea rua togid Israel. Toa bedaoa ta Aron ga ibisibisi edad ngan pat toa rua oa, ta gau ga nagera ta matag nanan leg panua somisomi.

13 Manta tibada gol kemikemi ngan kadonga pat toa rua oa ipu ad kisinga toman ngan ad sogonga kemikemi.

14 Ga pade, manta tipilai oaro gol rua ta iuot mambe kenga, ta tikaukau oaro toa rua ne ga tidae ngan pat toa rua oa ipu ad kisinga gol.”

Deo ikeo ga tikado eaba tenainga aea igogo aea malo kakauede

(Ibada Mulian 39.8-21)

15 Deo ikeo pade bedane, “Eao manta keo pan eaba mosi aea ta ikado eaba tenainga aea igogo aea malo kakauede toa ilualua ei ngan badanga oatainga ngan Deo ele kimnga. Akado malo kakauede toa ne aea sogonga ga iuot lalaede mambe eaba tenainga aea irabu aea malo. Asaisai malo toa ne ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Be manta aoaoai gid oaro gol gereirei ga tidae ngan pade.

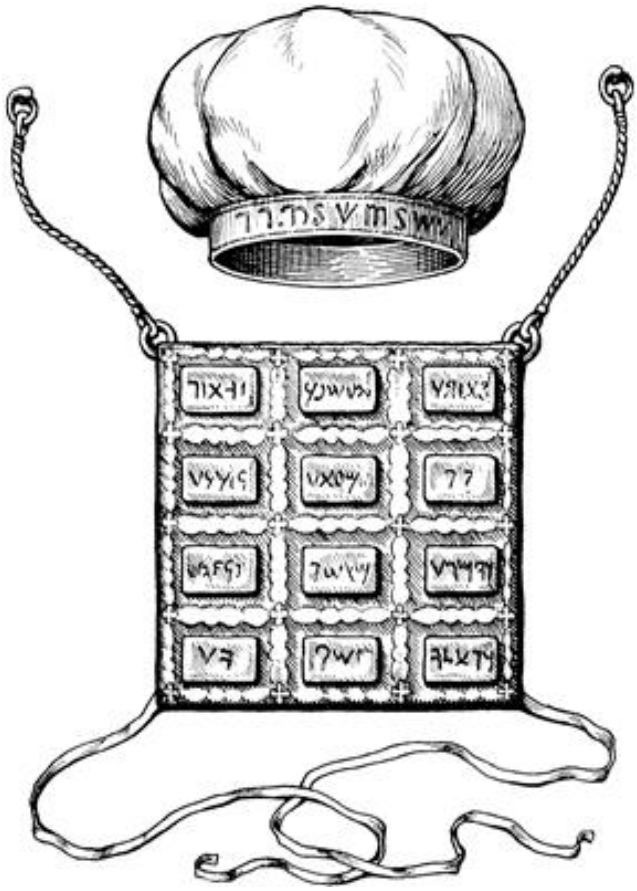

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Eaba tenainga aea ilabora aea malo ga igogo aea malo

16 Akado malo kakauede toa ne aea mamarae ga iluai bageda aea makoreai, be aea babanga iluai bageda aea ubereai. Akop malo toa ne ga idio irabuiai, ta aea mamarae ga aea babanga imata lalaede, ta kopnga toa ne iman danga rua aea dolnga.

17 Ga kus ta abada gid pat sangaul igegea rua toa aea olnga kapei tau. Be apatoi gid ga tidae ngan ipu ad kisinga ngan malo kakauede toa ne pan gaot. Alalo gid pat toa ne ngan iaoa pange. Ngan iaoa toa imuga oa, alalo pat rubi singsingia, ga pat topas eangonga, ga pat beril singsingia tau.

18 Be ngan pat iaoa ede pade, alalo pat terkois birbirianga, ga pat sapaia bil, ga pat emeral birbirianga.

19 Be ngan pat iaoa tol aea, alalo pat iasint singsingia tede, ga pat aget eangonga tede, ga pat ametis singsingia tau.

20 Be ngan pat iaoa pange aea, alalo pat krisolait birbirianga, ga pat oniks mariluangge, ga pat iaspa birbirianga. Be manta apatoi gid pat kelede kelede ngan ipu ad kisinga gol.

21 Ngan gid pat toa sangaul igegea rua ne, manta atotoi Iakop ele gergeu arangaranga sangaul igegea rua edad. Gid panua toa ne timugamuga ngan gid lum sangaul igegea rua togimi Israel.

22 “Ga pade, manta abada gol kemikemi ta apilai oaro gol rua ta tiuot mambe kenga, ta iman eaba tenainga aea igogo aea malo kakauede aea kisinga.

23 Manta akado malo toa ne aea koea gol rua, ta asaisai gid ga tidae ngan malo igal rua pan gadae.

24 Ga kus ta asaun gid oaro gol rua ta tidudunga ngan gid koea toa rua oa.

25 Be gid oaro gol matad iadag, manta akaukau ga tidae ngan gid pat ipu ad kisinga gol toa rua oa. Ta akaukau kisinga gol toa oa ngan ikepe aea oaro ta ikisi irabu aea malo.

26 Ga pade, akado koea gol rua pade ta asaisai gid ga tidae muriai ngan igogo aea malo kakauede igal toa rua oa pan gadio, boloma ngan irabu aea malo.

27 Be akado koea gol rua pade ta apatoi gid ga tidae ngan ikepe aea oaro toa mugaeai tikaukau ngan irabu aea malo, boloma ngan irabu aea pus.

28 Ga kus ta abada gid oaro salumu aea bil ta asaisai ga tidae ngan gid koea ngan igogo aea malo. Be oaro matad iadag, eine ga akaukau ga tidae ngan irabu aea malo, boloma ngan irabu aea pus. Toa bedaoa ta igogo aea malo irangrang ngan bir ga bir mao.

29 “Tota oangga Aron idudunga palata iloleai, ngan tibur toa aea ul kapei tede, eine Israel ele gergeu arangaranga edad ga ienono ngan igogo aea malo, ta gau ga nagera ta matag nanan leg panua somisomi ga ilalala ga ila.

30 *Ga pade, manta abada danga rua* ilualua eaba tenainga aea ngan badanga oatainga ngan Deo ele kimnga, ta adol gid ga tidudunga ngan igogo aea malo

* **28:30:** Nam 27.21, Lo 33.8, Esr 2.63, Neh 7.65 * **28:30:** Danga toa rua oa ilualua eaba tenainga aea ngan badanga oatainga ngan Deo ele kimnga, tiuato edad ngan posanga Ibru *Urim ga Tumim.*

aea kopnga. Tota oangga Aron idudunga leg palata iloleai ta inam boloma pagau, eine danga toa rua oa ga ienono boloma igogoeai, ta ilualua ei ngan badanga oatainga ngan saoa danga nakim gid Israel tikakado."

Deo ikeo ga tikado sogonga padengada togid panua tenainga ad
(Ibada Mulian 39.22-31)

31 Deo ikeo pade bedane, "Gimi manta abada malo bil ta akado eaba tenainga aea ele pononga mamarae ngan.
32 Be atal pononga mamarae toa ne aea baba ngan ilabora idudunga ngan. Be manta asaisai baba toa ne toman ngan igagal aea malo ga iuot matoltol teta ta irangrang ngan itakai mao.
33-34 Ga pade, apasogo pononga mamarae toa ne iaoa aea les ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Akado sogonga toa ne ga imata mambe abei pomigranet itautau. Be akaukau gid golo gereirei toa tikado ngan gol, ta apalapala gid toman ngan abei pomigranet itautau anunud toa oa.
35 Oangga Aron ikakado ele naurata tenainga aea, manta idol pononga mamarae toa ne. Tota oangga idudunga leg palata iloleai ga inam pagau, ngan tibur toa aea ul kapei tede, mao oangga itnan tibur toa oa ga iuot, eine gid panua ga tilongo gid golo greng ga greng. Toa bedaoa ta irangrang ngan imate toa eoa mao.
36 "Ga pade, manta akado gol ikatinge kakauede ta atotoi posanga ga idae ngan bedane: MARON ELE UL IENONO NGAN.
37 Be abada oaro salumu aea ede bil, ta akaukau gol ikatinge toa ne ga idae ngan ilabora aea malo, gadae ngan imata.
38 Gol ikatinge toa aea posanga ienono ngan ne, manta ienono gadae ngan Aron imata somisomi. Toa bedaoa ta gau, MARON Deo togimi, ga nababada lemi tenainga isaoa adol ul ngan ga inam pagau, ta gau ga nakim. Ta oangga panua tenainga ad tinasi gid apu tenainga aea tutui mao, eine led idil paeamao ga idae ngan Aron, ta gau ga nasamum kadonga sasat toa oa.
39 "Be manta abada oaro salumu aea kemikemi ta aoaoai ele siot ga ilabora aea malo. Ga pade, manta akeo pan eaba mosi aea ta iuaoai irabu aea pus, ga isaisai aea sogonga kemikemi ga idae ngan.
40 Ga pade, manta akado Aron ele gergeu arangaranga led siot, ga rabud aea pus, ga gid malo laborad aea. Toa bedaoa ta tisogo ngan, ta edad iuot kapei panua matadeai, ta tilolon ngan gid.
41 Be oangga apasogo Aron ga ele gergeu arangaranga ngan gid sogonga toa ngada ne ga kus, atok bude ga idae laboradeai, ngan dolnga ad ul ngan kadonga leg naurata.
42 "Be manta akado led sainga ngan robinga tinid pan luad ga isulug buledeai.
43 Somisomi oangga Aron ga ele gergeu arangaranga tila boloma ngan leg popou tenainga aea, mao oangga tidudunga ngan leg palata ngan tibur toa aea ul kapei tede, manta tidoldol sainga toa ne. Oangga mao, eine led idil paeamao ta timate.
"Somisomi Aron ga ele gergeu ga itubtub toa tiuotot muriai, manta tinasnasi apu toa ne."

29

Kadonga ngan dolnga panua tenainga ad
(Wok Pris 8.1-36)

1 Deo ikeo pan Moses pade bedane, "Eao manta nasi kadonga ga bedane ngan dolnga Aron ga ele gergeu arangaranga ad ul ta tiuot leg panua tenainga ad. Bada bulmakao aranga ede daenga pau ga sipsip arangaranga rua toa ad tibun eta mao.
2 Ga pade, bada wit aea plaoa kemikemi toa aea yis ienono ngan mao, ta kado bret imata tol ga bedane: Kado bret ede toa abul toman ngan bude, ga bret ede pade toa abul toman ngan bude mao, ga bisket toa asama ngan bude pade.
3 Dol gid bret toa oa ga idio ngan samare ede, ta bada ga inam pagau toman ngan bulmakao ga sipsip toa rua oa.
4 "Ga kus ta bada Aron toman ngan ele gergeu arangaranga ta tila timadid leg palata iaoai, ta paliliu gid toa eoa.
5 Ga kus ta pasogo Aron ngan gid sogonga tenainga aea. Dol siot ga idae

ngan ei, ga pononga mamarae, ga irabu
aea malo, ga igogo aea malo kakauede.
Kaukau irabu aea malo toa oa toman ngan
irabu aea pus toa gid panua mosi ad
tiuaoai.
6 Ga kus ta dol ilabora aea malo, ta
kaukau gol ikatinge kakauede toa aea
posanga ienono ngan oa ga idae ngan
ilabora aea malo. Gol ikatinge toa oa iman
kilala ngan aea ul.
7 Ga kus ta bada bude toa iman kilala
ngan gid danga sisid togau, ta tok ga idae
ilaborai ngan dolnga ei ga iman leg eaba
tenainga aea.
8 "Ga kus ta bada ele gergeu
arangaranga ga tinam ta pasogo gid ngan
led siot
9 ga laborad aea malo. Ga kus ta kaukau
rabud ngan ad pus. Ngan kadonga toa
bedane eao ga dol Aron ga ele gergeu ga
timan leg panua tenainga ad. Ta gid iaoa
toaine ga led gergeu ga tibutibud tiuo-
tot muriai, eine ga tikakado leg naurata
tenainga aea somisomi ga ilalala ga ila.
10 "Ga kus ta bada bulmakao tenainga
aea ga inam boloma leg palata iaoai. Ta
Aron ga ele gergeu arangaranga ga tidol
baged ga idae ngan ilabora.
11 Ngan gau matag, boloma ngan leg
palata iaoa, totoi bulmakao toa oa.
12 Ga kus ta doi ising kauteta, ta dol
bagem igonga ga idudunga ngan, ta sama
sing toa oa ga idae ngan popou aea pe-
lenga toa pange oa. Be sing ilia ienono
maitne, tok ga isulug popou ibulo loeai.
13 Ga kus ta bada bulmakao ilolo imona,
ga aea toboloa idanga kemi, ga iaule toa
rua oa toman ngan imona, ta dol ga idae
dingaeai ngan leg popou tenainga aea.
14 Be bada imedameda ga itin kukul ga
itae imogaleai, ta nono gid ngan dinga ede
pade gaot ngan saupu. Bulmakao toa ne
eine tenainga ngan samumnga kadonga
sasat.
15 "Ga kus ta bada sipsip tenainga aea
eta ngan gisirua, ta Aron toman ngan ele
gergeu arangaranga ga tidol baged ga idae
ngan ilabora.
16 Be eao ga totoi sipsip toa oa, ta doi
ising kauteta ta til ga idae ngan popou
tenainga aea isal toa pange oa.
17 Totoi sipsip toa oa ga kus, ta sigiri iae
ga idanga sisid toa ngada oa iloleai, ta dol
gid ga tidae dingaeai toman ngan ilabora
ga ikatinge padengada.
18 *Ta dinga ga inono sipsip ikatinge toa
ngada oa ga imomout ga kus. Eine lemi
tenainga ga inam pagau MARON. Ta gau
ga tinig igelgel ngan iuad kemi.

19 "Be sipsip tenainga aea toa ede pade
oa, Aron ga ele gergeu arangaranga ga
tidol baged ga idae ngan ilabora.
20 Ta eao ga totoi, ta doi ising kauteta. Ta
sama sing toa oa ga idae ngan Aron ga ele
gergeu arangaranga kelede kelede tangad
oatai iuaro, ga baged oatai igonga kapei,
ga aed oatai igonga kapei. Ga kus ta til sing
ga idae ngan popou tenainga aea isal toa
pange oa.
21 Ga kus ta bada sing kautede ienono
popouiai toman ngan bude iman kilala
ngan gid danga sisid togau, ta til ga idae
ngan Aron, ga ele gergeu arangaranga, ga
ad sogonga tenainga aea. Kado toa bedaoa
ngan dolnga leg ul ngan gid toman ngan
ad sogonga ta timan gau leg.

22 "Be sipsip toa idae dingaeai maitne,
eine sipsip tenainga aea ngan dolnga leg
panua tenainga ad ngan led naurata. Be
bada sipsip toa na imona, ga iuui imona,
ga ilolo imona, ga aea toboloa idanga
kemi, ga iaule toa rua oa toman ngan
imona, ga ibule oatai, ta dol gid ga tidae
Aron ga ele gergeu arangaranga bagedai.
23 Be ngan samare toa iuon ngan bret
aea yis ienono ngan mao, toa ienono
matageai, eao ga bada bret kelede kelede
imata tol ga bedane: bret ede toa abul
toman ngan bude, ga bret ede pade toa
abul toman ngan bude mao, ga bisket toa
asama ngan bude.
24 Dol gid bret toa ne pade ga idae Aron
ga ele gergeu arangaranga bagedeai. Ta
gid ga tipatambolembole gau matageai.
25 Ga kus ta bada danga sisid toa
bagedeai, ta dol ga idae dingaeai, ta dinga
ga inono ga imomout ga kus toman ngan
sipsip tenainga aea ede pade. Eine lemi

* **29:18:** Ep 5.2, Plp 4.18

tenainga ga inam pagau MARON. Ta gau ga tinig igelgel ngan iuad kemi.
26 Be sipsip toa idae dingaeai maitne, eao ga bada igogo ta patambolembole gau matageai. Ga kus ta iman eao am eaneannga aea.
27 "Be somisomi oangga adol eaba ga iman leg eaba tenainga aea, manta adol ul ngan sipsip igogo, ta akisi ngan bagemi, ta apatambolembole matageai. Be adol ul pade ngan sipsip tenainga aea ibule. Ga kus ta masilau ikatinge toa rua ne iman Aron ga ele gergeu ad eaneannga aea.
28 Somisomi oangga gid Israel tikakado tenainga eaneannga aea ngan kadonga lolomai kelede, masilau ikatinge toa rua ne ga iman Aron ga ele gergeu arangaranga ad. Gid Israel ga tikakado tenainga toa bedane ga inam pagau MARON.
29 "Be gau nadol ul ngan Aron ele sogonga tenainga aea. Tota muriai, oangga Aron imate, eine sogonga toa oa ga iman ele gergeu arangaranga ga itubtub led. Toa bedaoa ta gid ga tidol sogonga toa ne ngan ado toaiua titok bude ga idae laboradeai ngan dolnga gid ga tiuot leg panua tenainga ad.
30 Oangga Aron ele gergeu eta ibada imul ta iuot madidnga kapei tenainga aea, ei manta idol sogonga toa ne irangrang ngan ado lima ga rua. Be ngan ado toa lima ga rua oa, ei ga idudunga leg palata iloleai ngan tibur toa aea ul kapei tede, ta ikakado leg naurata.
31 "Be oangga eao dol Aron ga ele gergeu ga timan leg panua tenainga ad, manta bada sipsip tenainga aea imedameda, ta nono ngan tibur ede aea ul, gadudunga ngan leg palata aea silasila.
32 Be Aron ga ele gergeu arangaranga ga tibada imedameda toa oa toman ngan bret ienono ngan samare, ta tian boloma leg palata iaoai.
33 Ngan ado toaiua tidol ad ul ga timan leg panua tenainga ad, gid ga tian annga tenainga aea toa oa. Tenainga toa oa iman led kadonga sasat aea samumnga. Gid kekelegid tirangrang ngan eannga annga toa oa. Eaba eta pade irangrang ngan ian mao, ngansa annga toa oa aea ul pade.
34 Be oangga sipsip toa oa imedameda toman ngan bret toa oa ienono ga gaisala, eine irangrang ngan tian mao. Manta tinono ngan dinga ga imomout ga kus, ngansa annga toa oa aea ul pade.
35 "Eao manta kado danga toa ngada ne ngan dolnga Aron toman ngan ele gergeu arangaranga ta timan leg panua tenainga ad. Ta kado toa bedane ga irangrang ngan ado lima ga rua, mambe nakeo pago ngan.
36 Ngan ado toa lima ga rua ne, manta tenai bulmakao kelede kelede ngan samumnga led kadonga sasat. Be kado tenainga ede pade ngan sigiringa popou tenainga aea. Toa bedaoa ta popou tenainga aea ga iuot kemi matageai. Be manta tok bude ga idae ngan popou tenainga aea, ngan dolnga leg ul ngan ta iman danga togau.
37 Irangrang ngan ado lima ga rua, eao manta kado bedane ngan popou tenainga aea. Toa bedaoa ta popou tenainga aea oa, aea ul kapei tau. Be oangga sai isibo leg popou tenainga aea, mao oangga danga eta idae tos ngan, eine aea ul pade ta iman leg."

Tenainga aea kadonga ado ga ado (Namba 28.1-8)

38 Deo ikeo pade bedane, "Ado ga ado gimi manta abada sipsip ruangada, ad rai kelede, ta atenai gid ga tidae ngan leg popou tenainga aea.
39 Atenai ede gaisala, be ede pade lailai.
40 Oangga gaisala, atenai sipsip toa oa toman ngan wit aea plaoa kemikemi, aea kulupu irangrang mambe kilo kelede, ta abul toman ngan bude oliv aea, aea lita kelede. Ga pade, atok oain aea lita kelede ga iman lemi tenainga ga inam pagau.
41 Be oangga lailai, ta atenai sipsip ede pade toa bedaoa toman ngan wit aea plaoa ga bude ga oain lalaede mambe akado gaisala. Adol tenainga toa ne ga idae dingaeai ta iman lemi tenainga ga inam pagau MARON. Ta gau ga nakim iuad kemi.
42 "Somisomi muriai, gimi manta anono tenainga toa ne ngan dinga ga imomout ga kus. Be gimi ga akakado tenainga ado ga ado toa bedaoa gau matageai, boloma

ngan leg palata iaoa. Toa eoa ga nalup toman ngan gimi ta naposaposa pagimi.
43 Be gau ga nalup toman ngan gid Israel toa eoa pade. Ta leg taranga kapei ga iuot ta irobi leg palata, ta ikado tibur toa oa aea ul kapei, ta gid panua tilolon ngan.
44 "Toa bedaoa ta gau ga nadol ul ngan leg palata ga popou tenainga aea ga nadol ul ngan Aron pade toman ngan ele gergeu arangaranga ta timan gau leg, ta gid ga tikakado leg naurata tenainga aea.
45 Ta gau ga namamado rabu ngan gimi Israel ta naman ami Deo.
46 Toa bedaoa ta gimi ga aoatai kemi mambe gau eine MARON Deo togimi. Gau Deo toa nabada gimi ta atnan Isip ga anam. Nakado toa bedaoa ngansa naoangga namamado rabu ngan gimi. Gau MARON Deo togimi."

30

Deo ikeo ga tikado popou nabene aea (Ibada Mulian 37.25-28)

1 Deo ikeo pade bedane, "Gimi manta abada abei akas ta akado popou tenainga aea ede pade, iman nabene aea nononga.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Popou nabene aea

2 Popou toa ne aea mamarae ga aea babanga ga iuot lalaede ga iluai bageda aea makoreai. Be aea gadae ga iluai gogodai. Be ngan popou ipao igal toa pange oa, asap gid danga imata mambe bulmakao aea pelenga. Be akado popou ipao toman ngan aea pelenga ngan abei akas ikatinge kelede.
3 Ga kus ta abada gol kemikemi ikatinge babanga, ta aluga ngan popou isal toa pange oa, ga ipao, ga aea pelenga. Be apatoi gol idanga ede mamarae ga iman popou aea lapinga ga ibalil ngan.
4 Be gadio ngan lapinga toa oa, apatoi koea gol rua, ede ngan isal iadag, be ede pade ngan isal iadag, ta iman sig ad sabunnga ngan popou aea bisinga.
5 Be abada abei akas ta akado sig rua, ga kus ta amol gid ngan gol ikatinge babanga.
6 Ga kus ta adol popou nabene aea toa ne ga idio leg palata iloleai, ngan tibur toa aea ul kapei tede, boloma ngan malo kapei, be iadag ngan korol apu aea ipao. Ngan korol ipao toa oa sing isamum panua led kadonga sasat, ta lolog itarui mulian ngan gid. Be nalup toman ngan gimi toa eoa pade.
7 "Gaisala ngan ado ga ado, Aron ga idudunga leg palatai ngan patutuinga gid lam. Be oangga ikado bedaoa, manta inono nabene iuad kemi ngan popou toa ne.
8 Be lailai, oangga Aron itun gid lam pade, manta inono nabene toa bedaoa pade. Tota nabene ga ibung ga idae gau matageai ado ga ado ga ilalala ga ila.
9 Be irangrang ngan gimi atenai nabene eta pade ngan popou toa ne mao. Ga pade, irangrang ngan atenai masilau eta, mao wit eta, mao oain eta ga idae ngan popou toa ne mao.
10 Be pakelede ngan rai ga rai, Aron ga ikado ga popou nabene aea toa ne iuot kemi gau matageai. Ei ga inasi bedane: Ei ga ibada sing kauteta ngan masilau tenainga aea ngan samumnga panua led kadonga sasat. Ga kus ta isama ga idae ngan popou toa ne aea pelenga toa pange oa. Manta panua tenainga ad tinasi kadonga toa ne ga ilalala ga ila. Toa bedaoa ta popou toa ne ga iman danga togau MARON, ta aea ul kapei tau."

Deo ikeo ga tibada pat ga ila pan ngan olnga gid mulian

11 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
12 "Oangga eao oade gid Israel dabad, eaba kelede kelede manta ibada pat ga inam pagau MARON ngan olnga ei mulian. Ngan kado ta imate. Ngan ado toaiua eao

oade gid, oangga tiuol gid mulian ngan pat
toa oa, eine pamukurunga paeamao eta ga
iuot ngan gid mao.
13 *Panua toa ngada oa tiuade dabad
ga kus, manta tibada pat silva kelede*
ga iman tenainga ga inam pagau MARON.
Manta tibada pat silva imata lalaede
mambe gid panua tenainga ad led pat.
14 Gimi ga aoade arangaranga toa ngada
oa ad rai sangaul rua ga idae, ta gid
kekelegid manta tibada tenainga toa ne ga
inam pagau MARON.
15 Be gid panua toa led danga sisid busa
tirangrang ngan tibada pat busa ga inama
mao. Be gid panua lululunga ad pade,
tirangrang ngan tibada pat kautede ga
inama mao. Gid toa ngada oa manta
tibada pat idaba lalaede toa bedane ga
inam pagau MARON. Ngan tenainga toa ne
tiuol gid mulian. Ngan kado ta timate.
16 Eao ga bada pat toa ne ga inam ta
dol ngan luanga leg palata aea naurata.
Ta gau ga nagera pat toa ne ta matag
nanan leg panua Israel. Oangga tikado toa
bedaoa, eine ga lolog itarui mulian ngan
gid, ta gid ga timate mao."

Deo ikeo ga tikado tabla eau aea ngan sigiringa baged ga aed

17 MARON ikeo pan Moses pade bedane,
18 *"Gimi manta abada bras ta akado
tabla kapei eta toman ngan aea popou.
Tabla toa ne iman panua tenainga ad
baged ga aed aea sigiringa. Adol tabla toa
ne ga idio rabu ngan leg popou tenainga
aea ga leg palata. Ga kus ta atok eau ga
idudunga ngan.
19 Aron ga ele gergeu arangaranga
manta tisigiri baged ga aed ngan eau toa
oa.
20 Somisomi oangga tidudunga leg
palatai, manta tisigiri baged ga aed, ngan
kado ta timate. Ga pade, oangga tila
boloma ngan leg popou tenainga aea ngan
kadonga gid tenainga ga inam pagau ga
idae dingaeai,
21 manta tisigiri baged ga aed, ngan
kado ta timate. Gid toman ngan led gergeu
ga tibutibud tiuotot muriai, manta tinas-
nasi apu toa ne ga ilalala ga ila."

Deo ikeo ga tikado bude iman kilala ngan danga sisid ei ton

22 *MARON ikeo pan Moses pade bedane,
23 "Eao manta bada gid danga iuad
kemikemi ga bedane: abei mer itekea toa
aea kulupu irangrang mambe kilo lima
ga ede, ga abei sinamon itin kukul toa
aea kulupu irangrang mambe kilo tol, ga
piso iuad kemi toa aea kulupu irangrang
mambe kilo tol pade,
24 ga abei kasia itin kukul toa aea kulupu
irangrang mambe kilo lima ga ede, ga
bude oliv aea lita pange.
25 Be keo pan eaba ede toa ele oatainga
kapei ngan kadonga danga sisid iuad
kemi, ta ei ga ibul gid danga toa ne ga
iuot mambe bude ede iuad kemi. Bude toa
ne aea ul, ta iman kilala ngan danga sisid
togau.
26 Ga kus ta bada bude toa ne kauteta ta
tok ga idae ngan leg palata, ga korol apu
aea,
27 ga popou bret aea toman ngan aea
danga sisid, ga lam iae toman ngan aea
danga sisid, ga popou nabene aea,
28 ga popou tenainga aea toman ngan
aea danga sisid, ga tabla eau aea toman
ngan aea popou.
29 Eao ga tok bude toa ne ga idae ngan
gid danga sisid toa ngada ne ngan dolnga
leg ul ga idae ngan ta timan gau leg. Be
oangga danga eta idae tos ngan danga
sisid toa oa, eine aea ul pade ta iman leg.
30 "Ga kus ta tok bude toa ne kauteta
ga idae ngan Aron ga ele gergeu
arangaranga, ngan dolnga ad ul ta timan
leg panua tenainga ad ngan kadonga leg
naurata.
31 Be eao manta keo pagid Israel bedane,
'Somisomi muriai, bude toa ne iman kilala
ngan gid danga sisid ton Deo. Bude toa ne
aea ul pade.
32 Irangrang ngan gimi atok ga idae
ngan gid panua sapaean tinid mao. Be
irangrang ngan akado bude eta lalaede toa
bedane mao, ngansa bude toa ne aea ul.
Ta gimi manta alolon ngan.

* **30:13:** IM 38.25-26, Mt 17.24 * **30:13:** Ngan posanga Ibru, ikeo ga *pat silva kelede toa aea kulupu iuot mambe 6 grem.* * **30:18:** IM 38.8 * **30:22:** IM 37.29

33 Oangga sai ikado bude eta lalaede toa
bedane, mao oangga eaba eta itok ga idae
ngan panua sapaean, manta asuk ei ga ila
aluai ngan gid iaoa kelede togimi.' "

Deo ikeo ga tikado nabene ngan kadonga basu iuad kemi

34 MARON ikeo pan Moses pade bedane,
"Eao manta bada gid danga sisid iuad
kemikemi ga bedane: paura toa tikado
ngan abei mer itekea, ga paura toa tikado
ngan mase ipat, ga abei galbanum itekea,
ga paura toa tikado ngan abei libanon
itekea†. Danga toa ngada ne eao bada,
manta ad kulupu iuot lalaede mon.
35 Be eao ga keo pan eaba ede toa ele
oatainga kapei ngan kadonga danga sisid
iuad kemi, ta ei ga ibul gid danga toa ne
ta iuot mambe nabene ngan kadonga basu
iuad kemi. Be manta adol sol kauteta
ngan, ta ikado nabene toa ne ga iuot kemi
matageai, be leg ul ienono ngan.
36 Ga kus ta alumu danga toa ngada ne
ga ibilin ga ila gereirei. Io, akado bedaoa
ga kus ta adol nabene toa ne idanga ede
ga idio leg palata iloleai, iadag ngan korol
apu aea. Ngan tibur toa oa, gau ga nalup
toman ngan gimi. Be nabene toa ne aea ul
kapei tau. Manta alolon ngan.
37 Ta irangrang ngan gimi akado lemi
nabene eta lalaede toa bedane mao.
Ngansa eine danga togau MARON, be leg ul
ienono ngan, ta gimi manta alolon ngan.
38 Oangga sai ikim nabene iuad toa ne
ta ikado ele nabene ga iuot lalaede toa
bedane, manta asuk ei ga ila aluai ngan
gid iaoa kelede togimi."

31

Deo isio gid panua ngan kadonga ele palata toman ngan aea danga sisid
(Ibada Mulian 35.30–36.1)

1 MARON ikeo pan Moses pade bedane,
2 "Ega, gau nasio eaba ede ieda Besalel.
Ei Uri inat ga Ur itub ngan lum pan Iuda.
3 Be gau nadol Tautaudig Tutui ga idio
pan ta nakado ga ele oatainga kapei ga
ilolo iuatai ngan kadonga naurata imata
ede ga ede.
4 Ta ei ga irangrang ngan ikado mosi
ngan gol ga silva ga bras.
5 Be ele oatainga kapei ngan ketnga gid
pat toa aea olnga kapei toman ngan ipu
ad kisinga gol. Ga ele oatainga kapei ngan
sapnga gid abei pade. Ta ei ga irangrang
ngan ikado naurata imata ede ga ede.
6 Be ega, gau nasio eaba ede pade
ngan luanga ei, ieda Ooliap. Ei Aisamak
inat ngan lum pan Dan. Be gau nabada
oatainga kapei pagid panua naurata
ad padengada ngan kadonga danga toa
ngada ne mambe nakeo pago ngan.
7 Ta gid ga tikado leg palata, ga korol
apu aea toman ngan ipao toa sing isamum
kadonga sasat ngan ga lolog itarui mulian.
Ta gid ga tikado palata aea danga sisid
padengada ga bedane:
8 popou bret aea toman ngan aea danga
sisid, ga lam iae gol toman ngan aea danga
sisid, ga popou nabene aea,
9 ga popou tenainga aea toman ngan aea
danga sisid toa ngada oa, ga tabla eau aea
toman ngan aea popou,
10 ga sogonga tutui tenainga aea ton
Aron ga ele gergeu arangaranga,
11 ga bude iman kilala ngan danga sisid
togau, ga nabene ngan kadonga basu iuad
kemi leg palata iloleai ngan tibur toa
aea ul kapei tede. Manta tikado danga
toa ngada ne lalaede mambe nakeo pago
ngan."

Apu ngan Ado Earainga aea

12 MARON ikeo pan Moses pade bedane,
13 "Eao manta keo pagid Israel ga be-
dane, 'Somisomi gimi manta aearagimi
ngan Ado Earainga aea. Gau nadol Ado
Earainga aea toa ne ga iman kilala rabu
ngan gau ga gimi ga lemi gergeu ga
tibutibumi tiuotot muriai. Toa bedaoa
ta gimi ga aoatai kemi mambe gau eine
MARON toa nadol ul ngan gimi.
14 " 'Be gau nadol ul pade ngan Ado
Earainga aea. Tota gimi manta aearagimi
ngan. Oangga sai ilolon ngan Ado Ear-
ainga aea toa ne mao, manta arau ei ga
imate. Be oangga sai ikado naurata ngan

† **30:34:** *Abei libanon eine abei ede pagita aea mao. Itekea ngan posanga Inglis tiuato prenkinsens. Tibul danga eta toman ngan mao. Iuad kemi ga iman danga kemi nabene aea.*

ado toaiua, manta asuk ei ga ila aluai ngan
gid ele panua.
15 *Gimi ga akado lemi naurata iran-
grang ngan ado lima ga ede. Be ado lima
ga rua aea, eine Ado Earainga aea toa gau
MARON nadol ul ngan. Oangga sai ikado
naurata ngan Ado Earainga aea, manta
arau ei ga imate.
16 Gimi Israel toman ngan lemi gergeu
ga tibutibumi tiuotot muriai, manta aear-
agimi ngan Ado Earainga aea. Ngansa
eine posanga tautaunga ede narau toman
ngan gimi, ta eine ga ienono ga ilalala ga
ila.
17 *Ado Earainga aea toa ne iman kilala
rabu ngan gau ga gimi Israel somisomi.
Ngansa ngan ado toa lima ga ede oa mu-
gaeai, gau MARON nakado mariamba ga
tano ga iuot. Be ngan ado lima ga rua aea,
nakaput ngan leg naurata ta naearagau.' "
18 Io, MARON iposa pan Moses ngan lusi
Sainai toa bedaoa ga kus, ta ibada pat rua
apu aea ga ila pan. Deo kekelen ibage
igonga ibode ele apu ga idae ngan pat toa
rua oa.

32

Gid panua tikado bulmakao aea namer ngan gol
(Lo 9.6-29)

1 *Idio ta gid panua tigera mambe Moses
imamado mole tau lusiai, be iluai mulian
manmanae mao. Tota tila tiluplup pan
Aron ta tikeo pan bedane, "Eao manta
kado amai deo etangada ta timuga ngan
gai ngan lemai edap. Ngansa Moses, eaba
toa ibada gita ta tatnan Isip ga tanam, gai
aoatai ngan saoa danga iuot ngan ei mao."
2 Io, Aron ikoli led posanga bedane, "Atil
tangami aea pato gol ienono adadaoami
ga lemi gergeu tangadeai, ta abada ga
inam pagau."
3 Tota gid panua tibada tangad aea pato
gol ga ila pan.
4 *Ta Aron ibada ta inono ngan dinga ga
ila maraka, ta itok ga idudunga ngan baba
ede toa ital ianun ngan mambe bulmakao
daenga pau. Ta ibada didi ta ipenpen ngan
bulmakao aea namer toa oa. Ga kus ta gid
panua tikeo, "Gimi Israel alongo. Danga
toa ne, eine gita ada deo toa ibada gita ta
tatnan Isip ga tanam."
5 Be Aron igera toa bedaoa ta ipagun
popou tenainga aea boloma ngan bul-
makao aea namer toa oa. Ta ikeo, "Sa-
bale takado eaneannga kapei ngan soanga
MARON ieda."
6 *Io, gaisala rumaruma ngan ado sae,
gid panua tibada gid masilau tenainga
aea, ta edengada tidol ga idae dingaeai
ngan dinga inono ga imomout ga kus.
Be masilau padengada iman tenainga
eaneannga aea ngan lolod kelede. Idio ta
timamado ngan eaneannga ga ununnga,
ga kus ta tidae ga tila tititiau.
7 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,
"Sulug ga la! Ngansa gid lem panua toa
bada gid ga titnan Isip oa tikado kadonga
sasat kapei tau.
8 Tipul murid manmanae tau ngan gau
ta titnan edap toa nakeo ga tinasi. Be
tikado deo ede pade aea namer gol ga
imata mambe bulmakao, ta tikor aed ngan
ga tirau gid masilau ga iman led tenainga
ga ila pan. Ta tikeo, 'Gimi Israel alongo.
Danga toa ne, eine gita ada deo toa ibada
gita ga tatnan Isip ga tanam.' "
9 Ta MARON ikeo pan Moses bedane,
"Gau nagera led kadonga na. Gid panua
toa ne tanga balbal ad tau.
10 Gau lolog bake tau. Eao dio ge, ta
napamukuru gid. Be gau ga nakado ga eao
lem gergeu ga tibutibum tiuot alu kapei
tau."
11 *Be Moses iuangga ikado ga aea
MARON Deo ilolo itano ga idio, ta irar-
ing matua ga ila pan bedane, "O MARON,
eao lolom bake ngan lem panua padam.
Ngansa ngan uram kapei, eao bada gid ta
titnan Isip.
12 Oangga eao pamukuru gid, eine gid
Isip ga tikeo, 'Deo ilolo paeamao ngan ele
panua ta ibada gid ga tila lusiai, ngansa
iuangga ipamukuru gid.' Be manta pul
lolom mulian ta tnan lem kadonga lolo

* **31:15:** IM 20.8-11, 23.12, 34.21, 35.2, Wkp 23.3, Lo 5.12-14 * **31:17:** IM 20.11 * **32:1:** PA 7.40 * **32:4:** 1Kin 12.28, PA 7.41 * **32:6:** 1Ko 10.7 * **32:11:** Nam 14.13-19

bake aea ta paeabu ngan lem panua padam.

13 *Matam nanan lem paeaeanga Abraam ga Aisak ga Iakop. Mugaeai eao posa tautaunga pagid ta keo bedane, 'Ngan gau edag naposa tautaunga, gau ga nakado ga lemi gergeu ga tibutibumi tiuot busa mambe gigima mariambai.' Be eao posa tautaunga pagid pade ngan pannga tano ga iman ad, ta eao keo ga mulmulid ga timamado toa eoa somisomi."

14 Moses iraring bedaoa ga kus ta MARON ipul ilolo mulian ta ipaeabu ngan gid mao.

15 Idio ta Moses ibada pat apu aea toa rua oa ta isorir lusiai ga isulug. Pat apu aea toa rua oa, Deo ibode apu ga idae ngan imata ga idibe.

16 Deo kekelen ikado pat toa rua oa ga iuot, ta ibode posanga ga idae ngan.

17 Be Iosua ilongo panua arerengad ga tingangar, ta ikeo pan Moses bedane, "Panua arerengad mambe paraunga ede iuot saupuiai."

18 Be Moses ikeo,

"Eine mao. Arerengad oa mambe panua tiasal paraunga mao.

Be eine mambe panua ad miri itamatama tiasal gid mao pade.

Be nalongo ad gagal mambe panua tibaubau."

19 Io, Moses ila boloma saupuiai ta igera bulmakao aea namer ga panua titoltol alele, ta ilolo bake ta itado pat apu aea toa rua oa ga isulug ta timapmapoga lusi ipuiai.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Moses itado pat apu aea ga isulug ta timapmapoga.

20 Idio ta ibada bulmakao aea namer toa oa ta itado ga idae dingaeai ga inono. Ga kus ta itut ga ila gereirei mambe kangkanga, ta isiran ga isulug eauiai, ta ikado ga gid Israel tiun eau toa oa.

21 Idio ta ikeo pan Aron, "Gid panua toa ne tikado mado ngan eao, ta eao muga ngan gid ngan kadonga sat kapei toa bedane?"

22 Ta Aron ikeo, "Eaba kapei, eao malmal padam. Eao oatai, gid panua toa ne tiparpar tau ngan kadonga sasat.

23 Tikeo pagau bedane, 'Kado amai deo etangada ta timuga ngan gai ngan lemai edap. Ngansa Moses, eaba toa ibada gita ta tatnan Isip ga tanam, gai aoatai ngan saoa danga iuot ngan ei mao.'

24 Tota nakeo pagid, 'Oangga sai ele sogonga gol, manta itil ta ibada ga inam pagau.' Tota tibada led gol ga inam pagau, ta natado ga idae dingaeai. Be mole mao bulmakao aea namer toa ne iuot sapaean."

25 Io, Moses igera mambe panua tiladlado alele, be Aron irangrang ngan ipakoko gid mao. Tota Moses ikeo iloleai bedane, "Kado ta amai miri itamatama tigera ta tinging paeamao ngan gai."

26 Tota ila imadid saupu aea edap iaoai ta ibaba kapei bedane, "Oangga sai ikeo ga inasi MARON, manta inam pagau." Io, tota

* **32:13:** OM 22.16-17, 17.8

gid panua ngan lum pan Livai tila timadid boloma pan.

27 Ta Moses ikeo pagid, "MARON Deo togita Israel ikeo ga bedane, 'Gimi kelede kelede abada lemi didi paraunga aea ta ala ngan tibur toa ngada ne saupuiai, ta aketket ami kakakau ga kapeipei ga oaeoaemi ga panua padengada timamado boloma pagimi.' "

28 Io, tota gid Livai tila tikado mambe Moses ikeo pagid ngan. Be ngan ado toaiua, panua bunoringring tol timate.

29 Ga kus ta Moses ikeo pagid Livai bedane, "Labone gimi arau ami kapeipei ga kakakau ga lemi gergeu ga timate, ngansa tikado kadonga sat kapei. Tota labone MARON ikado kemi tau ngan gimi ta isio gimi ngan kadonga ele naurata."

30 Io, ngan ado sae Moses ikeo pagid panua bedane, "Gimi akado kadonga sat kapei tau. Be gau ga nadae ga nala lusiai pan MARON ta naton betanga ei ngan isamum lemi kadonga sat."

31 Tota Moses iluai mulian ga ila pan MARON ta ikeo, "Aiao! Gid panua toa ne tikado kadonga sat kapei tau. Tikado deo padengada ad namer ngan gol ta tisoa edad.

32 *Be gau nabeta eao, oangga eao kim, samum led kadonga sat. Be oangga eao tinim ngan mao, tota samum gau edag ngan laulau toa eao bode na."

33 Ta MARON ikeo pan Moses, "Eine mao. Oangga sapadua tikado kadonga sat ngan gau, eine ga nasamum gid kekelegid edad ngan leg laulau.

34 Be eao la. La muga ngan gid panua ta bada gid ga tila ngan tibur toa nakeo pago ngan. Ega, gau leg anggelo ga ila imuga ngan gimi. Be muriai, gau ga nanam ta napanas gid ngan led kadonga sasat tutui ngan ado panasnga aea."

35 Idio ta MARON ikado dibala kapei ga iuot ngan gid, ngan panasnga gid ngan led kadonga sat. Ngansa gid tiposa matua pan Aron ta ikado bulmakao aea namer gol toa oa.

33

Deo ikeo ga ei ga ila toman ngan gid Israel mao

1 *MARON ikeo pan Moses pade bedane, "Eao ga gid panua toa bada gid ga titnan Isip ga tinam, gimingada atnan tibur toa ne ta ala ngan tano toa naposa tautaunga ngan. Mugaeai naposa tautaunga pan Abraam ga Aisak ga Iakop bedane, 'Gau ga napan tano toa ne ga iman lemi gergeu ga tibutibumi ad.'

2 Be gau ga nasula leg anggelo, ta ei ga imuga ngan gimi ta isere gid Kenan ga Amor ga It ga Peres ga Ivi ga Iebus.

3 Tota ala ngan tano kemi toa oa. Tano toa oa imona kapei ta bon isul ga bulmakao itud isul iuotot ngan. Be gau ga nala toman ngan gimi mao. Ngansa gimi panua tanga balbal ami tau. Ngan kado ta nala toman ngan gimi, ta napaeabu ngan gimi edapeai."

4 Gid panua tilongo ato paeamao toa ne ta lolod isat ta tidoldol led sogonga gol mao.

5 Be MARON ikeo pan Moses bedane, "Keo pagid Israel, 'Gimi panua tanga balbal ami tau. Oangga nala toman ngan gimi, mole mao ta napamukuru gimi. Tota patautene atil lemi sogonga gol, ta gau ga matag nanan kemi saoa danga ga nakado ngan gimi.' "

6 Tota gid Israel titil led sogonga gol lusi Orep ipuiai ta tidol sogonga toa oa pade mao.

Somisomi Deo iposaposa toman ngan Moses

7 Somisomi oangga gid Israel tirau saupu ngan tibur ede, Moses ipagun palata ede boloma tede ngan saupu, ta iuato palata toa oa ieda "Palata Luplupnga aea toman ngan Deo." Be oangga sai ikeo ga iuatai ngan MARON ele kimnga, ei ga ila ngan palata toa oa boloma tede ngan saupu.

8 Somisomi oangga Moses itnan saupu ta ila ngan palata toa oa, gid panua tidae timadid led palata iaoai ta tigeragera Moses ila idudunga ngan palata toa oa.

* **32:32:** Sng 69.28, PM 3.5 * **33:1:** OM 12.7, 26.3, 28.13

9 Be oangga Moses idudunga palatai,
tota laulau mamarae isulug ga ila imadid
boloma palata iaoai, ta Deo iposaposa
toman ngan Moses.
10 Be oangga gid panua tigera laulau
mamarae toa oa isulug ga imadid palata
iaoai, gid toa ngada oa tidae ta tikor aed
toa led palata iaoai.
11 Be somisomi MARON iposaposa toman
ngan Moses mambe ei ga iuae ede matad
inono ngan gid ta tiposaposa. Be oangga
gisirua tiposa ga kus, ta Moses iluai mu-
lian saupuiai. Be ele aluagau Iosua,
gergeu ton Nun, ei imamado palata iloleai
somisomi. Ado ga ado ei itnan palata toa
oa mao.

Moses ikim igera Deo ele taranga

12 Idio ta Moses ikeo pan MARON be-
dane, "Ega, somisomi eao keo pagau ngan
badanga panua toa ne ga tila ngan tano
toa keo pagau ngan, be eao palongo gau
ngan sai toa eao sula ei ga inam toman
ngan gau ne mao. Be eao keo pagau
bedane, 'Gau naoatai kemi ngan eao, ga
lolog marum ngan eao.'
13 Be oangga lolom marum ngan gau,
paoatai gau ngan lem edap, ta gau ga
naoatai kemi ngan eao ta nanasi kadonga
mambe eao kim. Ga pade, nakim eao
matam nanan alu toa ne, gid eao lem
panua."
14 Ta Deo ikoli ele posanga bedane, "Gau
ga nala toman ngan eao ta naearan go
kemi."
15 Ta Moses ikeo pan pade bedane,
"Oangga eao nam toman ngan gai mao,
kemi ngan gai atnan tibur toa ne mao.
16 Be oangga eao nam toman ngan gai
mao, panua padengada ga tiuatai madon-
gan mambe lolom marum ngan gau ga
lem panua toa ne? Be oangga eao nam
toman ngan gai, eine gid alu padengada
tanoeai ga tikakrik ngan gai alu toa ne ede
pade tau ngan gid."
17 Ta MARON ikeo pan Moses, "Gau
ga nakado tutui mambe eao keo ngan,
ngansa lolog marum ngan eao ga naoatai
kemi ngan go."
18 Ta Moses ikeo, "Pasolan gau ngan lem
taranga."
19 *Ta Deo ikeo, "Toa pataутene gau ga
napasolan eao mambe gau eaba kemi tau,
ta gau ga naoato edag MARON pago. Longo.
Oangga nakeo ga lolog isat ngan eaba eta,
eine ga lolog isat ngan ei. Be oangga nakeo
ga nauduan eaba eta, eine ga nauduan ei.
20 Be irangrang ngan eao gera matag
mao. Ngansa oangga sai igera matag, ei
ga imate."
21 Ta MARON ikeo pade bedane, "Ega, pat
kapei ede ienono boloma pagau. Ta eao ga
dae madid ngan.
22 Tota oangga leg taranga inam boloma,
gau ga nadol go ga dudunga ngan pat
toa ne aea baba, ta napamumul go ngan
bageg ga irangrang ngan nasapir ngan go
ga nala.
23 Ga kus ta nasoa bageg ga idae pade, ta
eao ga gera murig. Be irangrang ngan eao
gera matag mao."

34

Moses ibada pat apu aea pau pade (Lo 10.1-5)

1 MARON ikeo pan Moses pade bedane,
"Manta ket pat rua pade, lalaede mambe
pat apu aea toa mugaeai eao tado ga
timapoga. Ta gau ga nabode posanga ga
idae ngan gid lalaede mambe mugaeai.
2 Sabale gaisala, eao manta bada pat toa
rua ne ta dae ga nam pagau lusi ilaborai
ta madmadid nene.
3 Be irangrang ngan eaba eta inam
toman ngan eao mao. Be tinig ngan
nagera eaba eta pade ilalala alele lusiai
mao pade. Be gid bulmakao ga sipsip,
tirangrang ngan tian purup lusi ipuiai
mao pade."
4 Io, tota Moses iket pat rua pade
lalaede mambe mugaeai aea, ta gaisala
rumaruma ibada pat toa rua oa ta idae
ga ila lusi Sainai, mambe MARON ikeo pan
ngan.
5 Be MARON imamado laulauiai ta isulug
ga ila imadmadid toman ngan Moses, ta ei
iuato ieda mulian MARON.

* **33:19:** Ro 9.15 * **34:6:** IM 20.5-6, Nam 14.18, Lo 5.9-10, 7.9-10

6 *Be MARON ila boloma pan Moses, ta
ibaba bedane, "Gau MARON, gau MARON.
Gau Deo, eaba lolo isat aea ga eaba udu-
annga aea. Be lolog bake manmanae mao.
Gau ga nanasnasi kadonga kimnga aea ga
kadonga mata tutui aea somisomi.
7 Somisomi lolog ikimkim gid panua
bunoringring busa ta nasamum led
kadonga sasat ga kadonga tanga balbal
aea imata ede ga ede. Be gid panua toa
led idil paeamao, irangrang ngan natnan
gid ga tidio kemi mao. Gid ga tibada
ad panasnga. Oangga sapadua tinasnasi
kadonga papaeamao, gau ga napanas gid
ga led gergeu ga tibutibud ga led sasasa
pade."
8 Deo iposaposa bedaoa, be manmanae
Moses ikor iae ta idol ilabora ga isulug
tanoeai.
9 Ta ikeo, "O Maron, oangga lolom
marum ngan gau tautaunga, tota nakim
eao nam toman ngan gai. Tautaunga,
gid panua toa ne tanga balbal ad tau, be
nakim eao samum lemai kadonga sasat ga
lemai idil papaeamao, ta bada gai ga aman
lem panua tautaunga."

Deo irau posanga toa oa pade toman ngan ele panua ta lolod kelede

(Ibada Mulian 23.14-19, Lo 7.1-5, 16.1-17)

10 Idio ta Deo ikeo, "Ega, labone narau
posanga toman ngan gimi ta loloda kelede.
Ngan gimi matami, gau ga nakado uisinga
kapeipei mambe gid alu padengada tigera
mugaeai ga inama ne mao. Be gid panua
timamado boloma pagimi, eine ga tigera
danga imata ede ga ede nakado ngan
luanga gimi, ta gid ga timataud.
11 Be manta gimi anasnasi leg apu toa
nabada pago labone. Be ega, gau ga
namuga ngan gimi ta nasere gid Amor ga
Kenan ga It ga Peres ga Ivi ga Iebus.
12 Be manta agabit kemi. Ngan kado
ta arau posanga toman ngan gid panua
timamado ngan tibur toa gimi ala ngan oa,
ta lolomi kelede. Oangga akado bedaoa,
eine paeamao ngan gimi mambe adae kas
ngan pitpit.
13 *Be gimi manta arepe led popou
tenainga aea, ga agoro led pat kilala aea
ga irumrum, ga aged ad deo taine Asera
aea namer ga tisulug.
14 Irangrang ngan gimi asoa deo eta
pade ieda mao. Ngansa gau MARON, edag
ede pade eine Eaba Lolo Bake aea. Ta
gau ga lolog bake, ta irangrang ngan na-
longean deo eta pade ibada mulig mao.
15 "Be agabit kemi. Irangrang ngan gimi
arau posanga toman ngan gid panua ngan
tano toa oa mao. Ngansa gid ga tisoa ad
deo edad ngan led kadonga arala, ta tirau
masilau iman led tenainga ga ila pagid.
Be oangga tikado bedaoa, eine ga tidada
gimi ga ala toman ngan gid, ta aeanean led
annga tenainga aea.
16 Be oangga apaoai lemi gergeu
arangaranga ngan gid led gergeu taine,
eine ga tisoa ad deo edad ngan led
kadonga arala, ta tikado ga lemi gergeu
arangaranga tinasi gid pade.
17 *"Irangrang ngan akado deo eta aea
namer ngan danga mambe gol ga silva ga
aen mao.
18 *"Manta akado eaneannga ngan Bret
toa aea Yis Ienono ngan Mao mambe
nakeo pagimi ngan. Ngan ado toa lima ga
rua ne, manta aean bret toa aea yis ienono
ngan mao. Akado eaneannga toa ne tutui
ngan aea ado ngan taiko Abip*. Ngansa
ngan taiko toa ne, gimi atnan Isip ga anam.
19 *"Gau nadol ul ngan lemi gergeu
lautabtabe ga gergeu lautabtabe togid
lemi bulmakao ga sipsip ga masilau
padengada, ta gid toa ngada ne timan gau
leg. Manta atenai gergeu lautabtabe togid
lemi masilau ga tinam pagau.
20 *Be manta atenai sipsip ede ngan
patutuinga lemi donki ele gergeu lautabe
aea ul. Be oangga tinimi ngan tenainga
sipsip ngan patutuinga donki toa oa aea ul
mao, manta akor igagal. Be manta akado
tenainga ede pade ngan patutuinga lemi
gergeu lautabtabe arangaranga ad ul.
"Irangrang ngan bagemi sapaean ga
anam pagau mao. Manta anam toman

* **34:13:** Lo 16.21 * **34:17:** IM 20.4, Wkp 19.4, Lo 5.8, 27.15 * **34:18:** IM 12.14-20, Wkp 23.6-8, Nam 28.16-25
* **34:18:** Gid Israel led *taiko Abip eine lalaede mambe gita leda taiko Mas mao Epril.* * **34:19:** IM 13.2 * **34:20:** IM 13.13

ngan lemi tenainga.

21 *"Irangrang ngan ado lima ga ede, gimi ga akado lemi naurata. Be ngan ado lima ga rua aea, manta aearagimi. Goibe, ado lima ga rua aea ne iuotot ngan lemi taiko earumnga annga aea ga iuotot ngan lemi taiko badanga annga imatua aea, be irangrang ngan gimi akado naurata ngan ado toa oa mao. Manta aearagimi.

22 *"Aoadoade gid Ado Earainga aea† ta akado eaneannga kapei ede pade ngan tenainga lemi wit isaoa imatua ga imuga. Be ngan taiko annga aea laoe toa ababada gid annga imatua dadangai ga inam, manta akado eaneannga kapei ede pade ngan Matami Nanan lemi Madonga Palatai‡.

23 Be patol ngan rai ga rai, manta gimi arangaranga toa ngada ne anam pagau ta asoa gau edag. Gau MARON Deo togimi Israel, danga toa ngada ne ienono gau bagegeai.

24 Be gid alu toa labone timamado ngan tano togimi, gau ga nasere gid ga tila aluai ngan gimi. Be gau ga nasarung ami tano aea but ta ila kapei. Be patol ngan rai ga rai, oangga atnan lemi tuanga ta anam aluplup pagau MARON Deo togimi, irangrang ngan ami isat eta ikado ele pespes ngan badanga ami tano mao.

25 *"Irangrang ngan atenai lemi masilau eta ga inam pagau toman ngan annga aea yis mao. Be irangrang ngan adol annga Pasova aea eta ga idio gaisala mao.

26 *"Lemi annga kemikemi imatua ga imuga, manta abada ga inam pagau MARON Deo togimi ta atenai toa leg palatai.

"Irangrang ngan anono meme daenga pau eta ngan ulo toman ngan itna itud isul mao."

27 Idio ta MARON ikeo pan Moses pade bedane, "Posanga toa aoag inasi ngan pago ne, manta bode ga idae ngan laulau ede, ngansa ngan gid apu toa ne, narau posanga toman ngan gimi Israel ta loloda kelede."

28 Io, Moses idio imamado toman ngan MARON irangrang ngan aea ado ga bong sangaul pange. Be ngan gid ado toa oa, ianean annga mao ga iunun eau mao pade. Be Deo ibode posanga toa irau toman ngan gid Israel ga idae ngan pat toa rua oa. Posanga toa oa eine gid apu kapeipei sangaul ton Deo.

Moses imata mil ga mil tau

29 *Ngan ado toaiua Moses isorir ngan lusi Sainai ga isulug, ei ikikisi pat rua apu aea ga isulug. Be iuatai mao mambe imata mil ga mil tau. Imata ikado toa bedaoa ngansa iposaposa toman ngan Deo.

30 Be Aron ga gid panua Israel tigera Moses imata mil ga mil tau, ta timataud ngan langa boloma pan.

31 Be Moses ibaba ga ila pagid, tota Aron ga gid madidnga toa ngada oa tila boloma pan pade, ta Moses iposaposa pagid.

32 Idio ta gid Israel toa ngada oa tila boloma pan, ta iposa pagid ngan apu toa ngada oa MARON ibada ga ila pan ngan lusi Sainai.

33 Moses iposa pagid ga kus, ta ipamumul imata ngan malo kakauede.

* **34:21:** IM 20.9-10, 23.12, 31.15, 35.2, Wkp 23.3, Lo 5.13-14 * **34:22:** Wkp 23.15-21,39-43, Nam 28.26-31 † **34:22:** Gid Iuda tiuade Ado Earainga aea lima ga rua muriai ngan Pasova ta tikado eaneannga toa oa ngan titenai led wit isaoa imatua ga imuga ga ila pan Deo. Eaneannga toa ne ieda ngan posanga Grik eine *Pentekos.* ‡ **34:22:** Eaneannga ngan *Matad Nanan led Madonga Palatai iuotot rai ga rai ngan taiko Septemba mao Oktoba.* * **34:25:** IM 12.10 * **34:26:** Lo 24.21, 26.2 * **34:29:** 2Ko 3.7-16

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Moses ipamumul imata ngan malo kakauede.

34 Be somisomi oangga Moses idudunga MARON ele palatai ngan posanga toman
ngan ei, itil malo kakauede toa oa ga iran-
grang ngan iuot mulian pade. Ta oangga
Moses iuot ga ila ta ikeo pagid Israel ngan
saoa posanga ei ikeo pan ngan,
35 eine tigera imata mil ga mil tau. Tota
somisomi Moses ibada malo kakauede toa
oa ta ipamumul ngan imata ga irangrang
ngan ila iposa toman ngan ei pade.

35

Apu ngan Ado Earainga aea

1 Idio ta Moses ibaba gid panua Israel
toa ngada oa ta tinam tiluplup pan, ta ikeo
pagid, "MARON ikeo ga gimi manta anasi
gid apu ga bedane:
2 *Irangrang ngan ado lima ga ede, gimi
ga akado lemi naurata, be MARON idol ul
ngan ado lima ga rua aea, ta ikeo ga eine
Ado Earainga aea ei ton. Manta aearagimi
ngan ado toaiua. Oangga sai ikado nau-
rata ngan Ado Earainga aea, manta arau
ei ga imate.
3 Be ngan Ado Earainga aea, irangrang
ngan gimi apaisi dinga lemi lumaeai mao
pade."

Moses ikeo ga tibada danga sisid kemikemi ngan kadonga Deo ele palata (Ibada Mulian 25.1-9)

4 Idio ta Moses ikeo pagid panua Is-
rael toa ngada oa bedane, "MARON iposa
matua pagita ga bedane:
5 Ikeo ga kemi ngan gimi abada lemi
danga sisid etangada ga ila pan. Panua
kelede kelede toa tikim badanga led danga
etangada ga ila pan MARON, kemi ngan
titenai gid danga sisid ga bedane: gol, ga
silva, ga bras,
6 ga sipsip ilaun toa tisama ngan pulo
singsingia ga singsingia tede ga bil, ga
gid malo kemikemi, ga malo tikado ngan
meme ilaun,
7 ga sipsip arangaranga tinid kukul toa
tisama ngan pulo singsingia, ga rui tinid
kukul, ga abei akas ikatinge etangada.
8 Ga pade, kemi ngan tibada bude lam
aea ga danga iuad kemikemi ngan bul-
nga toman ngan bude samanga aea toa
iman kilala ngan gid danga sisid ton
Deo. Ga pade, kemi ngan tibada danga
iuad kemikemi ngan bulnga toman ngan
nabene ngan kadonga basu iuad kemi.
9 Ga pade, kemi ngan tibada pat oniks
ga pat imata ede ga ede toa aea olnga
kapei tau, ta muriai tipatoi gid ga tidae
ngan madidnga kapei tenainga aea irabu
aea malo, ga tipatoi etangada pade ga idae
ngan igogo aea malo kakauede."

Moses ikeo pagid Israel ngan kadonga Deo ele palata aea danga sisid (Ibada Mulian 39.32-43)

10 Moses ikeo pade bedane, "Oangga
sapadua timamado rabu ngan gimi be led
oatainga kapei ngan naurata imata ede
ga ede, manta tinam ta tikado danga toa
ngada ne MARON iposa ngan ga bedane:
11 Deo ele palata toman ngan aea malo,
ga aea lingau, ga didnga ituatua, ga palata
aea lapinga, ga gid kadanga toman ngan
ad kadanga ipu,

* **35:2:** IM 20.8-11, 23.12, 31.15, 34.21, Wkp 23.3, Lo 5.12-14

12 ga korol apu aea toman ngan aea sig,
ga korol ipao toa sing ipatarui Deo ilolo
ngan, ga malo kapei toa ipoga palata ilolo
ga iman rua.
13 Ga pade, manta tikado bret tenainga
aea toman ngan aea popou, ga popou aea
sig, ga danga padengada ngan dolnga bret
tenainga aea ga ienono Deo imatai,
14 ga lam iae toman ngan aea lam, ga aea
danga sisid padengada iman palata ilolo
aea taranga, ga lam aea bude,
15 ga popou nabene aea toman ngan
aea sig, ga bude iman kilala ngan danga
sisid ton Deo, ga nabene ikado basu iuad
kemi, ga malo kapei iman palata iaoa aea
pakalanga,
16 ga popou tenainga aea toman ngan
aea kakari bras, ga popou aea sig, ga aea
danga sisid padengada, ga tabla bras iman
eau aea toman ngan aea popou,
17 ga gid malo silasila aea toman ngan
ad kadanga ga gid kadanga ipu, ga malo
kapei ipakala silasila iaoa,
18 ga gid oaro palata aea ga silasila aea,
ga gid kisinga gereirei bras toa tigin ga
idudunga tanoeai ngan kisinga gid oaro
toa oa,
19 ga gid sogonga tutui tenainga aea
ton Aron ga ele gergeu arangaranga ngan
kadonga led naurata tenainga aea Deo ele
palata iloleai ngan tibur toa aea ul kapei
tede."

Gid panua tibada danga sisid ila pan Deo ta iman ele palata aea

20 Gid panua Israel toa ngada oa titnan
Moses ga tila.
21 Be Moses ele posanga ipul gid panua
busa lolod, ta gid kelede kelede toa tikim
badanga led danga edengada ga ila pan
MARON, tota tibada led danga sisid ga
iman led tenainga ga ila pan. Led danga
sisid toa oa, ila ngan kadonga Deo ele
palata, ga ngan luanga ele palata aea
naurata, ga ngan kadonga sogonga togid
panua tenainga ad.
22 Be gid panua kelede kelede
arangaranga ga taine toa tikim badanga
led danga sisid edengada ga ila pan, tota
tibada led sogonga gol imata ede ga ede
ga bedane: danga gol gereirei tikapin ga
idae ngan led pononga, ga tangad aea
pato gol, ga baged igonga aea pato gol, ga
gid sogonga gol padengada. Sogonga gol
toa ngada oa, tisoa ngan baged ga idae ta
tipatambolembole MARON imatai, ta iman
led tenainga ga ila pan.
23 Be panua padengada tibada led oaro
salumu aea singsingia ga singsingia tede
ga bil toa tikado ngan sipsip ilaun, ga
meme ilaun, ga malo kemikemi, ga sipsip
arangaranga tinid kukul toa tisama ngan
pulo singsingia, ga rui tinid kukul.
24 Be panua padengada tibada led silva
ga bras iman led tenainga ga ila pan
MARON. Be panua padengada tibada
led abei akas ikatinge edengada ngan
kadonga Deo ele palata aea danga sisid.
25 Be gid taine edengada led oatainga
kapei ngan loinga oaro salumu aea. Gid
tibada led oaro salumu aea singsingia
ga singsingia tede ga bil, ga led malo
kemikemi.
26 Be taine padengada tikim badanga led
danga sisid ga inam. Gid led oatainga
kapei ngan kadonga oaro salumu aea
ngan meme ilaun ta tibada ga inam.
27 Be gid madidnga tibada led pat oniks
ga gid pat padengada toa aea olnga kapei
ga inam ngan patoinga ga idae ngan ma-
didnga kapei tenainga aea irabu aea malo
ga igogo aea malo kakauede.
28 Ga pade, tibada danga imata ede ga
ede iuad kemikemi, ga bude oliv aea iman
lam aea, ga bude iman kilala ngan danga
sisid ton Deo, ga bude ngan bulnga toman
ngan nabene ngan kadonga basu iuad
kemi.
29 Tota gid Israel busa toa tikim badanga
led danga sisid ga iman MARON ele, tibada
led danga toa oa ga ila ngan kadonga
naurata toa ngada oa mambe MARON ikeo
pan Moses ngan.

Deo isio gid panua ngan kadonga naurata
(Ibada Mulian 31.1-11)

30 Idio ta Moses ikeo pagid Israel be-
dane, "Ega, MARON isio eaba ede ieda
Besalel. Ei Uri inat ga Ur itub ngan lum
pan Iuda.
31 Be Deo idol Itautau Tutui ga idio
pan eaba toa oa ta ikado ga ele oatainga

kapei ga ilolo iuatai ngan kadonga naurata imata ede ga ede.
32 Ta ei ga irangrang ngan ikado mosi ngan gol ga silva ga bras.
33 Be ele oatainga kapei ngan ketnga gid pat toa aea olnga kapei toman ngan ipu ad kisinga gol. Ga ele oatainga kapei ngan sapnga gid abei pade. Ta ei ga irangrang ngan ikado naurata mosi aea imata ede ga ede.
34 Ga pade, Deo ibada oatainga kapei pan Ooliap toa Aisamak inat, ngan lum pan Dan. Ta ikado ga gisirua lolod ikim ngan paoatainga panua padengada naurata ad.
35 Be ei ibada oatainga pagid ngan kadonga naurata imata ede ga ede ga bedane: Tirangrang ngan tiketket pat mil ga mil, ga tirangrang ngan tikado mosi imata ede ga ede, ga tirangrang ngan oaoainga malo kemikemi ga tisaisai sogonga kemikemi ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Be tirangrang ngan tikado mosi imata ede ga ede.

36

1 "MARON ibada oatainga kapei toa bedaoa pan Besalel ga Ooliap toman ngan panua naurata ad padengada, ta led oatainga kapei. Ta gid ga tirangrang ngan tikado Deo ele palata toa aea ul ienono ngan oa toman ngan aea danga sisid toa ngada oa, mambe MARON ikeo ngan."

Gid panua tibada danga sisid busa tau

2 Idio ta Moses ibaba Besalel, ga Ooliap, ga panua padengada toa MARON ibada oatainga kemi pagid, ga panua padengada toa tikim tau naurata, ta gid toa ngada oa tila pan Moses, ta ikeo pagid ngan kadonga naurata.
3 Tota Moses ibada danga sisid toa ngada oa gid Israel tipaluplup ngan kadonga naurata tenainga aea toa oa, ta idol ga idae gid panua naurata ad bagedeai. Be gaisala ngan ado ga ado, gid panua tibabada led danga sisid ga iman led tenainga ga ila pan Deo. Be tikaput ngan danga sisid aea badanga mao.
4 Tota gid panua naurata ad tigera danga sisid toa ngada oa, ta titnan led naurata ga idio,
5 ta tila tikeo pan Moses bedane, "Gid panua tibada danga sisid busa tau, ta imata karanga ngan naurata toa MARON ikeo pagita ngan. Be danga sisid busa ga idio sapaean."
6 Idio ta Moses ikado posanga matua ga ila pagid panua saupuiai ga bedane, "Irangrang ngan eaba eta pade ibada ele danga eta ngan kadonga palata toa ne mao." Tota tikaput ngan badanga danga sisid pade ga inam,
7 ngansa danga sisid toa tipaluplup oa, iuot busa tau ga imata karanga ngan kadonga naurata toa ngada oa. Be tigera mambe danga sisid ilia ga idio sapaean.

Tikado Deo ele palata (Ibada Mulian 26.1-37)

8 Idio ta gid panua naurata ad toa led oatainga kapei tikado Deo ele palata ngan malo kemikemi sangaul. Be tipasogo gid malo toa oa ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Be eaba ede mosi aea isaisai gid kerubim anunud ga idae ngan gid malo toa oa.
9 Gid malo toa ngada oa tiuot lalaede. Ad mamarae iuot leoa lima leoa rua. Be ad babanga iuot leoa ede.
10 Eaba ede mosi aea isaisai malo lima ga tila tiluplup ta ila mamarae. Be ikado toa bedaoa pade ngan gid malo lima pade.
11 Be ibada malo ilialia bil ta isaisai gid koea, ta iman malo kapeipei toa rua oa ad saunnga, ta tila tiluplup. Isaisai gid koea toa oa ga tidae ngan malo kapeipei toa rua oa ngan matad iadag kelede.
12 Isaisai koea sangalima ngan malo kapei imata ede, be isaisai koea sangalima pade ngan malo kapei ede pade imata iadag.
13 Ga pade, ikado lingau gol sangalima ta iman malo kapeipei toa rua oa ad saunnga, ta ila iuot mambe malo kapitnami kelede.
14 Ga pade, ikado malo sangaul igegea ede ngan meme ilaun ta iman Deo ele palata aea robinga.

15 Gid malo toa sangaul igegea ede oa tiuot lalaede mon. Ad mamarae iuot leoa lima leoa rua aea mana. Be ad babanga iuot leoa ede.
16 Isaisai malo lima ga tila tiluplup ta iuot mambe malo mamarae kelede. Be isaisai gid malo toa lima ga ede ienono maitne, ta tila tiluplup pade toa bedaoa, ta tiuot mambe malo mamarae ede pade, be ikatinge lima ga ede.
17 Ga pade, isaisai malo aea koea sangalima ngan malo kapeipei toa rua oa matad.
18 Ga pade, ikado lingau bras sangalima ta isaun ngan gid koea, ta iman malo kapeipei toa rua oa ad paluplupnga. Toa bedaoa ta iuot mambe malo kapitnami kelede.
19 Be ikado danga rua pade ngan robinga Deo ele palata. Robinga ede, ikado ngan sipsip arangaranga tinid kukul toa tisama ngan pulo singsingia. Be gadae ngan robinga toa oa, ikado robinga ede pade ngan rui tinid kukul.

20 Ga pade, ikado palata aea kadanga arangaranga ngan abei akas, be rabu ngan gid kadanga arangaranga ruangada, ipatoto gid tabalanga, ta ikado ga gid kadanga arangaranga ruangada tiuot mambe pagirigiri. Toa bedaoa ta gid kadanga arangaranga ruangada toman ngan ad tabalanga timan didnga ituatua ikatinge kelede kelede.
21 Kadanga arangaranga kelede kelede ad mamarae iuot leoa rua aea mana. Be gid tabalanga rabu ngan gid kadanga arangaranga kelede kelede ad mamarae iluai baidai.
22 Be isap kadanga arangaranga toa ngada oa matad ila mamarae tede, ngan tila tidudunga ngan gid kadanga ipu silva ad baba ta timadid ngan.
23 Be ngan palata ikarkare pan saut, ikado didnga ituatua ikatinge sangaul rua toa bedaoa.
24 Ga pade, ikado kadanga ipu silva sangaul pange ta timan gid didnga ituatua ad pagunnga. Be ngan gid didnga ituatua ikatinge kelede kelede, idol kadanga ipu silva ruangada.
25-26 Ikado lalaede toa bedaoa pade ngan palata ikarkare iadag pan not.
27 Be ngan palata imur aea talele, ikado didnga ituatua ikatinge lima ga ede toa bedaoa.
28 Ga pade, ikado didnga ituatua ikatinge rua pade, ngan paluplupnga palata ikarkare ga aea talele toa palata imuriai oa, ta tila tung ngan palata igal.
29 Ngan palata imur igal toa rua oa, isaun gid didnga ituatua ikatinge toa oa ngan gid koea ga lingau, pan ipu ga ila gadae. Isaun palata imur igal toa rua oa bedaoa.
30 Toa bedaoa ta palata imur aea talele ituatua ikatinge tiuot lima ga tol toman ngan ad kadanga ipu silva sangaul ede igegea lima ga ede. Gadio ngan gid didnga ituatua ikatinge kelede kelede, idol kadanga ipu silva ruangada.
31-32 Ga pade, ibada abei akas ta ikado palata aea lapinga tol, ede gadae, ede rabu, ga ede pade gadio. Ikado gid lapinga toa oa ta tidae ngan palata ikarkare toa rua oa ga aea talele pan imur. Be iket gid lapinga gadae aea ga gadio aea, ga idio rabu ga iman rua.
33 Be ikado lapinga rabu aea ngan abei mamarae kelede, ta inasi palata aea mamarae ngan palata isal toa tol oa.
34 Be imol gid didnga ituatua toa ngada oa ngan gol ikatinge babanga. Be ngan gid didnga ituatua ikatinge kelede kelede pan gaot, ikado gid koea gol iman gid lapinga ad sabunnga. Be imol gid lapinga pade ngan gol ikatinge babanga.
35 Ga pade, ikado malo kemi ede ta ipakantutu palata iloleai, ta ipoga palata ilolo ga iman rua. Ipasogo malo toa oa ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Be eaba ede mosi aea isaisai gid kerubim anunud ga idae ngan.
36 Ga kus ta ibada abei akas ta ikado malo toa oa aea kadanga mamarae pange. Imol kadanga toa pange oa ngan gol ikatinge babanga, ga kus ta ipagun gid ga timadid ngan ad kadanga ipu silva. Ga kus ta ipatoi gid lingau gol ga tidae ngan gid kadanga toa oa, ta malo kapei idae itututu ngan.
37 Be ikado malo kemi ede pade ta iman Deo ele palata iaoa aea pakalanga. Be

ipasogo malo toa oa ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Be eaba ede mosi aea isaisai gid sogonga kemikemi ga idae ngan.

38 Be ikado malo toa oa aea kadanga lima, ta ipatoi gid lingau ga tidae ngan, ta iman malo kapei toa oa aea tutunga. Ga kus ta ibada gol ikatinge babanga ta imol ngan gid kadanga laborad ga gid tabalanga. Be ikado gid kadanga toa lima oa toman ngan ad ipu bras.

37

Tikado korol iman kilala ngan posanga toa Deo irau toman ngan gid
(Ibada Mulian 25.10-22)

1 Besalel ikado korol ede ngan abei akas, aea mamarae iluai kepeda iadag, be aea babanga iluai baidai, be aea gadae iluai baidai pade.

2 Ibada gol kemikemi ta inono ngan dinga ga ila maraka, ta isile aea sakirkir toa ngada oa. Ga kus ta ibada gol toa oa ikatinge babanga, ta ipatoi ga idae ngan korol ilolo ga iluga ngan itin gaot pade. Ga pade, ipatoi gol idanga ede mamarae ta iman korol aea lapinga ga ibalil ngan.

3 Ga pade, ikado korol aea koea gol pange ta ipatoi gid ga tidae ngan korol iae gereirei pange. Ipatoi koea rua ngan korol imata iadag, ga rua pade ngan korol imata iadag.

4 Ga kus ta ibada abei akas mamarae rua ta iualiue gid kemi ta timan sig. Ta imol sig toa rua oa ngan gol ikatinge babanga.

5 Ga kus ta isabun sig toa rua oa ga tidudunga ngan gid koea korol aea. Isabun sig ede iadag, ga sig ede pade iadag, ta iman korol aea bisinga.

6 Be ikado korol ipao ngan gol kemikemi, aea mamarae iluai kepeda iadag, be aea babanga iluai baidai. Korol ipao toa oa, eine tibur toa sing isamum panua led kadonga sasat, ta Deo ilolo itarui mulian ngan gid.

7 Ibada gol ikatinge kelede ta itut ngan pat patotonga aea ta ikado korol ipao toman ngan aea kerubim rua, ede iadag, ede pade iadag.

8 Ede ngan gid kerubim toa oa, ikado ngan korol ipao imata ngan bageda oatai, be ikado ede pade ngan bageda angas. Ikado korol ipao toman ngan kerubim toa rua oa ngan gol ikatinge kelede.

9 Ikado kerubim toa rua oa ga tidio ngan tibur toa Deo isamum kadonga sasat ngan, be matad inono ngan gid. Be gisirua bagbaged iualai ga idae ta tirobi korol ipao.

Tikado popou ngan dolnga bret tenainga aea
(Ibada Mulian 25.23-30)

10 Ga kus ta ikado popou ede ngan abei akas, aea mamarae iluai gogodai, be aea babanga iluai bageda aea makoreai, be aea gadae iluai baidai.

11 Ga kus ta iluga popou toa oa ngan gol kemikemi ikatinge babanga. Be ipatoi gol idanga ede mamarae ga iman popou aea lapinga ga ibalil ngan.

12 Be ipatoi gol ikatinge babanga ede ta imadid ngan popou ipao mambe ala ta ibalil ngan popou ipao imata. Gol ikatinge toa oa aea gadae iluai mambe bageda ilolo aea babanga. Ga pade, ipatoi lapinga gol ede pade ga idae tatan ngan gol ikatinge toa oa ga ibalil ngan.

13-14 Ga pade, ikado popou aea koea gol pange ta ipatoi gid ga tidae ngan popou ipao aea gol ikatinge babanga ta inasi popou iae toa pange oa. Ta gid koea toa oa tikikisi sig rua ta timan popou aea bisinga.

15 Ikado sig toa rua oa ngan abei akas ta imol gid ngan gol ikatinge babanga.

16 Ga pade, ikado gid tabla gereirei ga lalate ga eaupat ga loba ngan gol kemikemi. Gid danga sisid toa oa iman tenainga oain aea toknga.

Tikado lam iae
(Ibada Mulian 25.31-40)

17 Ga kus ta ibada gol kemikemi ta ikado ga iman lam iae, ngan dolnga gid lam ga idae ngan. Itut gol ngan pat patotonga aea ta ikado lam iae ipu ga ilua ga ibogaboga iman lam imul aea dolnga. Be ikado gid lam mulid ngan gol ta matad mambe koko ipur. Be lam iae aea danga toa ngada oa, ikado ngan gol ikatinge kelede.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Lam iae

18 Be ikado lam iae ilua toman ngan
ibogaboga lima ga ede, tol iadag ga tol
iadag.
19 Ngan gid lam iae iboga kelede kelede,
ikado aea sogonga imata lalaede mambe
abei salke ipur tol toman ngan ilaun
gereirei.
20 Be ipasogo lam iae ilua pade toa be-
daoa ga imata lalaede mambe abei salke
ipur pange toman ngan ilaun gereirei.
21 Be gadio ngan lam iae ilua ikasanga
toa tol oa, ipasogo ngan gol ga imata
mambe abei salke ilaun gereirei.
22 Ibada gol ikatinge kelede ta itut ngan
pat patotonga aea ngan kadonga lam iae
toman ngan aea danga sisid toa ngada oa.
23 Ikado toa bedaoa ga kus ta ikado aea
lam lima ga rua. Be ikado gid danga
mambe kaida gol iman lam aea wik imata
aea ketketnga. Ga pade, ikado lam aea
lalate gol.
24 Gol toa ngada oa ngan lam iae ga aea
danga sisid, aea kulupu iuot mambe kilo
sangaul tol igegea pange.

Tikado popou nabene aea
(Ibada Mulian 30.1-5)

25 Ga kus ta ibada abei akas ta ikado
popou tenainga aea ede pade, iman
nabene aea nononga. Popou toa oa aea
mamarae ga aea babanga iuot lalaede ga
iluai bageda aea makoreai. Be aea gadae
iluai gogodai. Be ngan popou ipao igal toa
pange oa, isap gid danga imata mambe
bulmakao aea pelenga. Ikado popou ipao
toman ngan aea pelenga ngan abei akas
ikatinge kelede.
26 Ga kus ta ibada gol kemikemi ikatinge
babanga, ta iluga ngan popou isal toa
pange oa, ga ipao, ga aea pelenga. Be
ipatoi gol idanga ede mamarae ga iman
popou aea lapinga ga ibalil ngan.
27 Be gadio ngan lapinga toa oa, ipatoi
koea gol rua, ede ngan isal iadag, be
ede pade ngan isal iadag, ta iman sig ad
sabunnga ngan popou aea bisinga.
28 Be ibada abei akas, ta ikado sig rua, ga
kus ta imol gid ngan gol ikatinge babanga.

Tikado bude ga nabene
(Ibada Mulian 30.22-38)

29 *Be ikeo pan eaba ede toa ele oatainga
kapei ngan kadonga danga sisid iuad
kemi, ta ikado bude kemi ede. Bude toa
oa aea ul, ta iman kilala ngan gid danga
sisid ton Deo. Ga pade, ikado nabene ngan
kadonga basu iuad kemi.

38

Tikado popou ngan nononga gid masi-
lau tenainga aea
(Ibada Mulian 27.1-8)

1 Ga kus ta ibada abei akas ta ikado
popou tenainga aea ngan. Aea gadae iluai
bageda aea makor iadag, be aea mamarae
ga aea babanga iuot lalaede ga iluai leoa
ede ga ilia iluai bageda aea makoreai.
2 Be gadae ngan popou igal toa pange oa,
isap danga pange imata mambe bulmakao
aea pelenga. Be isap popou igal toa pange
oa toman ngan aea pelenga ngan abei akas
ikatinge kelede. Be iluga popou tenainga
aea isal toa ngada oa toman ngan aea
pelenga ngan gid bras ikatinge babanga.
3 Ga pade, ikado gid tabla iman dinga
itae aea tadonga, ga dinga itae aea

* **37:29:** IM 30.22-38

doidoinga, ga gid loba ngan dolnga masilau ising ngan, ga gid duduinga iman masilau imedameda aea galnga, ga gid lalate iman dinga aea badanga. Danga toa ngada oa ikado ngan bras kekelen.

4 Ga pade, ikado popou toa oa aea kakari bras iman dinga aea. Be ngan popou iae toa pange oa, ipatoi bras idanga ede ga idae iae irabuiai, ta iman kakari bras aea kisinga.

5 Be ikado gid koea bras pade ta ipatoi gid koea toa oa ga tidae ngan kakari bras igal toa pange oa. Gid koea toa oa iman sig ad sabunnga ngan bisinga kakari bras.

6 Ga kus ta ibada abei akas, ta ikado sig rua ta imol gid ngan bras ikatinge babanga.

7 Sig toa rua oa iman popou aea bisinga. Isabun gid ngan popou aea koea toa pange oa, sig ede iadag, ga sig ede pade iadag. Be idid popou toa oa ngan abei ikatinge kemikemi, be itnan iaoa gadio ga gadae ga idio ibangabanga.

Tikado tabla eau aea ngan sigiringa baged ga aed

(Ibada Mulian 30.18)

8 Be ngan palata luplupnga aea toman ngan Deo, gid taine edengada tikakado naurata boloma palata iaoai. Gid led bras idanga edengada iman matad aea tlonga. Be tibada bras toa oa ga ila pan eaba naurata aea, ta ikado tabla eau aea toman ngan aea popou ngan bras toa oa, ta iman panua tenainga ad baged ga aed aea sigiringa.

Titado silasila ga ibalil ngan Deo ele palata

(Ibada Mulian 27.9-19)

9 Ga kus ta ibada malo kemikemi ta tisilasila ga ibalil ngan Deo ele palata. Be silasila toa oa ikarkare pan saut, aea mamarae iuot sangaul rua leoa lima.

10 Be tikado silasila ikarkare toa oa toman ngan aea kadanga sangaul rua. Be tikado gid kadanga ipu bras sangaul rua pade iman gid kadanga ad pagunnga. Be ngan gid kadanga kelede kelede, tikado gid lingau silva ga tabalanga silva pade.

11 Be silasila toa oa ikarkare pan not iuot lalaede mambe iadag aea pade. Aea mamarae iuot sangaul rua leoa lima. Be tikado aea kadanga sangaul rua toman ngan ad kadanga ipu bras sangaul rua pade iman gid kadanga ad pagunnga. Be ngan silasila aea kadanga kelede kelede, tikado gid lingau silva ga tabalanga silva pade.

12 Be silasila toa palata imuriai oa, aea mamarae iuot sangaul ede leoa rua aea mana. Be tikado silasila toa oa aea kadanga sangaul toman ngan ad kadanga ipu bras sangaul pade iman gid kadanga ad pagunnga. Be tikado aea malo lalaede toa bedaoa pade. Be ngan silasila aea kadanga kelede kelede, tikado gid lingau silva ga tabalanga silva pade.

13 Be silasila iaoa, toa ado ele parangai, aea mamarae iuot sangaul ede leoa rua aea mana.

14-15 Be ngan silasila iaoa isal iadag ga iadag, tipakantutu malo rua, ede iadag, ede pade iadag, ad mamarae iuot leoa tol ga ilia iluai bageda aea makor iadag. Tikado silasila iaoa isal toa rua oa toman ngan kadanga lima ga ede, tol iadag, ga tol pade iadag, toman ngan ad kadanga ipu bras.

16 Be tibada malo kemikemi kekelen ngan kadonga silasila toa oa.

17 Be tibada bras ngan kadonga silasila aea kadanga ipu toa ngada oa. Be tibada silva ngan kadonga gid kadanga kelede kelede ad lingau ga tabalanga. Be timol gid kadanga laborad ngan silva ikatinge babanga pade. Toa bedaoa ta gid kadanga ad tabalanga toa ngada oa, eiua silva kekelen.

18 Be tikado silasila iaoa aea malo kemi ede. Aea mamarae iuot leoa lima. Be aea gadae iuot leoa ede ga ilia iluai bageda aea makoreai, lalaede mambe silasila aea malo padengada. Be eaba mosi aea ipasogo malo toa oa ngan gid oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil.

19 Be tikado silasila iaoa aea malo toa oa toman ngan aea kadanga pange ga kadanga ipu bras pange pade. Be tibada silva ngan kadonga gid kadanga toa oa ad lingau ga tabalanga. Be timol gid kadanga laborad ngan silva ikatinge babanga pade.

20 Be tibada bras ngan kadonga gid kisinga gereirei ngan kisinga gid oaro

palata aea ga gid oaro silasila aea pade, ta muriai tigin gid ga tidudunga tanoeai.

Gid gol ga silva ga bras toa tikado ngan Deo ele palata

21 Ngan Deo ele palata toa pat rua apu aea ienono ngan, gid panua naurata ad tibada gol ga silva ga bras ta tikado ngan. Be Moses ikeo pagid Livai ta tiuade gol ga silva ga bras toa oa, ta tibode aea kulupu ga idae ngan laulau. Be Itamar, gergeu ton eaba tenainga aea Aron, imuga ngan oadenga danga sisid toa oa.

22 Be Besalel, Uri inat ga Ur itub ngan lum pan Iuda, ikado palata aea danga toa ngada oa mambe MARON ikeo pan Moses ngan.

23 Be Ooliap, Aisamak inat ngan lum pan Dan, ilualua Besalel. Be ei ele oatainga kapei ngan kadonga naurata imata ede ga ede mambe totoinga posanga ga idae ngan pat mil ga mil, ga ikakado mosi imata ede ga ede, ga isaisai sogonga kemikemi ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil ta tidae ngan gid malo kemikemi.

24 Be gid gol toa ngada oa gid Israel titenai ngan kadonga Deo ele palata, tipatambolembole Deo imatai. Be tiuade gol toa oa aea kulupu iuot kilo buno lima buno pange, sangalima sangaul pange, igegea lima ga tol (998).

25-26 *Gid arangaranga toa ad rai sangaul rua ga idae, tiuade dabad ga kus ta gid kelede kelede titado pat silva kelede ga ila ngan kadonga Deo ele palata. Be gid silva toa tipaluplup oa, tiuade aea kulupu iuot kilo bunoringring tol, buno pange sangaul tol (3,430). Gid arangaranga toa oa dabad iuot bunoringring buno lima, bunoringring buno ede, igegea bunoringring tol, buno lima sangalima (603,550).

27 Be tibada silva toa oa idanga ede ngan kadonga palata aea kadanga ipu, ga palata ilolo aea malo aea kadanga ipu. Silva toa oa aea kulupu iuot kilo bunoringring tol, buno pange (3,400). Gid kadanga ipu kelede kelede aea kulupu iuot kilo sangaul tol igegea pange.

28 Be silva toa idanga ede pade, eaba naurata aea ikado ngan gid kadanga ad lingau ga tabalanga, be imol ga idae ngan gid kadanga laborad pade. Be silva toa oa aea kulupu iuot kilo sangaul tol.

29 Be gid bras toa ngada oa gid Israel titenai ngan kadonga Deo ele palata, tiuade aea kulupu iuot kilo bunoringring rua, buno pange, sangaul rua igegea lima (2,425).

30 Bras toa oa, ei ikado ngan Deo ele palata iaoa aea kadanga ipu, ga iluga ngan popou tenainga aea, ga ikado ngan aea kakari bras, ga ikado ngan popou aea danga sisid toa ngada oa.

31 Be silasila aea kadanga ipu tikado ngan bras toa oa pade, ga tikado ngan silasila iaoa aea kadanga ipu, ga tikado ngan gid kisinga gereirei ngan kisinga gid oaro palata aea ga oaro silasila aea.

39

Tikado sogonga togid panua tenainga ad

(Ibada Mulian 28.1-14)

1 Be tibada oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil ta tikado gid sogonga kemikemi togid panua tenainga ad. Deo ikeo ga somisomi oangga gid panua tenainga ad tidudunga ga tila ngan tibur toa aea ul kapei tede, ngan kadonga ele naurata, manta tidol sogonga tenainga aea toa oa. Be tikado Aron aea sogonga tenainga aea ga iuot lalaede mambe MARON ikeo pan Moses ngan.

2 Eaba mosi aea ibada malo kemi ede ngan kadonga Aron irabu aea malo. Be ipasogo malo toa oa ngan gid oaro gol gereirei ga oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil.

3 Ngan kadonga gid oaro gol toa oa, eaba mosi aea ibada pat patotonga aea ta itut gid gol ikatinge gereirei ta iket gid ga ila iuot mambe oaro gol gereirei. Ga kus ta iuaoai gid oaro gol toa oa toman ngan gid oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil, ta iman malo toa oa aea sogonga.

* **38:25-26:** IM 30.11-16, Mt 17.24

4 Be gadae ngan Aron irabu aea malo
toa oa, tisaisai ikepe aea oaro rua, iman
kaukaunga aea.
5 Ga pade, tibada oaro salumu aea
singsingia ga singsingia tede ga bil ta
tikado irabu aea pus. Be tiuaoai gid oaro
gol gereirei ga idae ngan pade. Ga kus ta
tisaisai pus toa oa ga idae ngan irabu aea
malo toa oa imata, ta ila iuot mambe malo
kelede, mambe MARON ikeo pan Moses
ngan.
6 Ga pade, tibada pat oniks rua ta titotoi
Iakop ele gergeu sangaul igegea rua edad
ngan. Be tibada gol ta tikado pat toa rua
oa ipu ad kisinga toman ngan ad sogonga
kemikemi.
7 Ga kus ta tikaukau pat toa rua oa ga
tidae ngan ikepe aea oaro rua toa mugaeai
tikaukau ngan irabu aea malo. Ta pat toa
rua oa iman kilala ngan gid lum sangaul
igegea rua togid Israel, mambe MARON
ikeo pan Moses ngan.

Tikado eaba tenainga aea igogo aea malo kakauede
(Ibada Mulian 28.15-30)

8 Ga kus ta eaba mosi aea ikado eaba
tenainga aea igogo aea malo kakauede.
Ikado malo kakauede toa oa aea sogonga
ga iuot lalaede mambe eaba tenainga aea
irabu aea malo. Isaisai malo toa oa ngan
oaro salumu aea singsingia ga singsingia
tede ga bil. Be iuaoai gid oaro gol gereirei
ga tidae ngan pade.
9 Ikado malo kakauede toa oa aea ma-
marae ga iluai bageda aea makoreai, be
aea babanga iluai bageda aea ubereai.
Ikop malo toa oa ga idio irabuiai, ta aea
mamarae ga aea babanga imata lalaede, ta
kopnga toa oa iman danga rua aea dolnga.
10 Ga kus ta tibada gid pat sangaul igegea
rua toa aea olnga kapei tau. Be tipatoi gid
ga tidae ngan ipu ad kisinga ngan malo
kakauede toa oa pan gaot. Tilalo gid pat
toa oa ngan iaoa pange. Ngan iaoa toa
imuga oa, tilalo pat rubi singsingia, ga
pat topas eangonga, ga pat beril singsingia
tau.
11 Be ngan pat iaoa ede pade, tilalo pat
terkois birbirianga, ga pat sapaia bil, ga
pat emeral birbirianga.
12 Be ngan pat iaoa tol aea, tilalo pat
iasint singsingia tede, ga pat aget ean-
gonga tede, ga pat ametis singsingia tau.
13 Be ngan pat iaoa pange aea, tilalo pat
krisolait birbirianga, ga pat oniks marilu-
angge, ga pat iaspa birbirianga. Be tipatoi
gid pat kelede kelede ngan ipu ad kisinga
gol.
14 Ngan gid pat toa sangaul igegea rua
oa, titotoi Iakop ele gergeu arangaranga
sangaul igegea rua edad. Gid panua toa ne
timugamuga ngan gid lum sangaul igegea
rua togid Israel.
15 Ga pade, tibada gol kemikemi ta tipilai
oaro gol rua ta tiuot mambe kenga, ta
iman eaba tenainga aea igogo aea malo
kakauede aea kisinga.
16 Be tikado gid pat toa oa ipu ad kisinga
gol rua ga aea koea gol rua, ta tisaisai gid
koea ngan malo igal rua pan gadae.
17 Ga kus ta tisaun gid oaro gol rua ta
tidudunga ngan gid koea toa rua oa.
18 Be tikaukau gid oaro gol matad iadag
ga tidae ngan gid pat toa oa ipu ad kisinga
gol rua. Ta tikaukau kisinga gol toa oa
ngan ikepe aea oaro ta ikisi irabu aea
malo.
19 Be tikado koea gol rua pade, ta ti-
saisai gid ga tidae muriai ngan igogo aea
malo kakauede igal toa rua oa pan gadio,
boloma ngan irabu aea malo.
20 Be tikado koea gol rua pade, ta tipa-
toi gid ga tidae ngan ikepe aea oaro toa
mugaeai tikaukau ngan irabu aea malo,
boloma ngan irabu aea pus.
21 Ga kus ta tibada gid oaro salumu
aea bil, ta tisaisai ga tidae ngan gid koea
ngan igogo aea malo. Be tikaukau oaro
matad iadag ga tidae ngan irabu aea malo,
boloma ngan irabu aea pus. Toa bedaoa ta
igogo aea malo irangrang ngan bir ga bir
mao. Tikado toa bedaoa mambe MARON
ikeo pan Moses ngan.

Tikado sogonga padengada togid panua tenainga ad
(Ibada Mulian 28.31-43)

22 Ga kus ta eaba ede toa ele oatainga
kapei ngan oaoainga malo ibada malo bil
ta ikado eaba tenainga aea ele pononga
mamarae ngan.

23 Be ital pononga mamarae toa oa aea
baba ngan ilabora idudunga ngan. Be
isaisai baba toa oa toman ngan igagal aea
malo ga iuot matoltol tede ta irangrang
ngan itakai mao.
24 Ga pade, tipasogo pononga mamarae
toa oa iaoa aea les ngan oaro salumu aea
singsingia ga singsingia tede ga bil. Be
tikado sogonga toa oa ga imata mambe
abei pomigranet itautau.
25-26 Be tikado golo gereirei ngan gol
kemikemi, ta tikaukau ga tidae ngan iaoa
aea les pade, ta tipalapala gid golo toa
oa toman ngan gid abei pomigranet itau-
tau anunud. Be MARON iposa matua
pan Moses ngan eaba tenainga aea manta
idol pononga mamarae toa oa somisomi
oangga ikakado ele naurata.

27 Be eaba ede toa ele oatainga kapei
ngan oaoainga malo ibada malo kemikemi
ta ikado Aron ga ele gergeu arangaranga
led siot.
28 Be tibada malo kemikemi ta tikado
Aron ilabora aea malo ga ele gergeu
arangaranga laborad aea malo pade. Be
tibada malo kemikemi ta tikado led sainga
pade.
29 Be tibada malo kemikemi ta tikado
Aron irabu aea pus. Be eaba ede mosi
aea ibada oaro salumu aea singsingia ga
singsingia tede ga bil, ta isaisai sogonga ga
idae ngan, mambe MARON ikeo pan Moses
ngan.

30 Ga pade, tikado gol ikatinge kakauede
iman kilala ngan aea ul, ta titotoi posanga
ga idae ngan bedane: MARON ELE UL
IENONO NGAN.
31 Be tibada oaro salumu aea ede bil ta
tikaukau gol ikatinge toa oa ga idae ngan
Aron ilabora aea malo, mambe MARON
ikeo pan Moses ngan.

Tipasala naurata toa ngada oa ga kus (Ibada Mulian 35.10-19)

32 Toa bedaoa ta tipasala Deo ele palata
aea naurata toa ngada oa ga kus. Ngan
palata toa oa Deo iluplup toman ngan ele
panua. Be gid Israel tikado naurata toa
ngada oa tutui mambe MARON ikeo pan
Moses ngan.

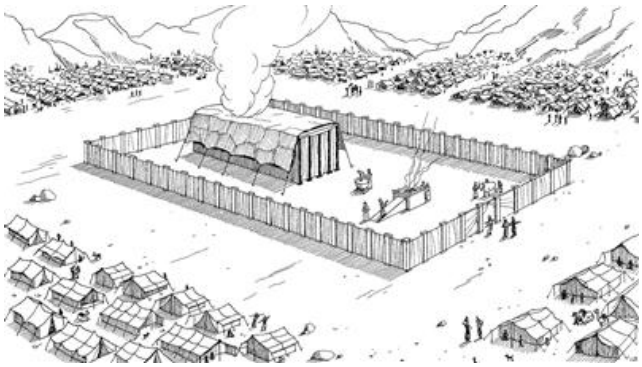

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Tipasala Deo ele palata aea naurata toa ngada oa ga kus.

33 Ga kus ta tibada danga sisid toa ngada
oa ga ila pan Moses. Tibada Deo ele palata
toman ngan aea malo ga aea danga sisid
ga bedane: aea lingau, ga gid didnga itu-
atua, ga palata aea lapinga, ga gid kadanga
toman ngan ad kadanga ipu,
34 ga aea robinga tikado ngan sipsip
arangaranga tinid kukul toa tisama ngan
pulo singsingia, ga aea robinga ede pade
tikado ngan rui tinid kukul, ga malo kapei
toa ipoga palata ilolo ga iman rua,
35 ga korol apu aea toman ngan aea sig,
ga korol ipao toa sing ipatarui Deo ilolo
ngan,
36 ga bret tenainga aea toman ngan aea
popou ga aea danga sisid ngan dolnga bret
tenainga aea ga ienono Deo imatai,
37 ga lam iae gol toman ngan aea lam,
ga aea danga sisid padengada, ga lam aea
bude,
38 ga popou gol iman tenainga nabene
aea, ga bude iman kilala ngan danga
sisid ton Deo, ga nabene ikado basu iuad
kemi, ga malo kapei iman palata iaoa aea
pakalanga,
39 ga popou bras iman tenainga aea
toman ngan aea kakari bras, ga popou
bras aea sig, ga aea danga sisid paden-
gada, ga tabla eau aea toman ngan aea
popou,
40 ga gid malo silasila aea toman ngan
ad kadanga ga gid kadanga ipu, ga malo
kapei ipakala silasila iaoa, ga silasila aea
oaro toman ngan gid kisinga gereirei ngan
kisinga gid oaro. Tota tibada Deo ele
palata aea danga sisid toa ngada oa ga
ila pan Moses. Ngan palata toa oa, Deo
iluplup toman ngan ele panua.
41 Ga pade, tibada gid sogonga togid

panua tenainga ad ga ila pan Moses ga bedane: Aron aea sogonga tutui tenainga aea, ga ele gergeu arangaranga ad sogonga kemikemi tenainga aea. Sogonga toa oa, eine ngan gid panua tenainga ad tidol ngan kadonga led naurata Deo ele palata iloleai, ngan tibur toa aea ul kapei tede.
42 Toa bedaoa ta gid Israel tipasala naurata toa ngada oa tutui mambe MARON ikeo pan Moses ngan.
43 Be Moses imata inasi danga toa ngada oa gid panua tikado, ta igera mambe tikado tutui mambe MARON ikeo pan ngan. Tota Moses ikado posanga kemi ngan pamatuanga gid.

40

Tipagun Deo ele palata ta tidol ele ul ngan

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses,
2 "Ngan rai toa ne aea taiko imuga, ngan taiko toa ne aea ado imuga, manta pagun leg palata, toa gitaingada taluplup ngan.
3 Be dol korol apu aea ga idudunga ngan leg palata, ga kus ta apakantutu malo kapei toa ipoga leg palata ilolo ga iman rua, ta dol korol apu aea ga idio muriai ngan.
4 Ga kus ta bada popou tenainga bret aea ga idudunga leg palatai, ta lalo aea danga sisid ga idae ngan. Ga kus ta bada lam iae ta dol aea lam ga tidae ngan.
5 Ga kus ta bada popou gol iman nabene aea, ta dol ga idudunga leg palata iloleai, ngan tibur toa aea ul kapei tede, iadag ngan korol apu aea. Ga kus ta apakantutu palata iaoa aea malo.
6 "Be gaot ngan leg palata iaoa, manta dol popou tenainga aea.
7 Be rabu ngan leg palata ga popou tenainga aea, manta dol tabla eau aea, ta tok eau ga idudunga ngan.
8 Ga kus ta atado silasila ga ibalil ngan leg palata, ta apakantutu silasila iaoa aea malo.
9 "Ga kus ta bada bude toa iman kilala ngan leg danga sisid, ta tok ga idae ngan leg palata ga danga toa ngada oa palata iloleai. Toa bedaoa ta eao dol leg ul ngan palata ga aea danga sisid ta iman gau leg.
10 Ga kus ta tok bude toa oa ga idae ngan popou tenainga aea toman ngan aea danga sisid naurata aea. Toa bedaoa ta eao dol leg ul ngan popou toman ngan aea danga sisid, ta gimi manta alolon ngan kapei tau.
11 Ga kus ta tok bude toa oa ga idae ngan tabla eau aea toman ngan aea popou, ta dol leg ul ngan ta iman gau leg.
12 "Ga kus ta bada Aron ga ele gergeu arangaranga ta tila timadid leg palata iaoai, ta paliliu gid ngan eau.
13 Ga kus ta pasogo Aron ngan aea sogonga tutui tenainga aea, ta tok bude ga idae ngan ei ngan dolnga leg ul ngan ei ngan kadonga leg naurata tenainga aea.
14 Ga kus ta bada ele gergeu arangaranga ta pasogo gid ngan led siot tenainga aea.
15 Ga kus ta tok bude ga idae ngan gid pade mambe tok ga idae ngan tamad. Toa bedaoa ta tirangrang ngan tikado leg naurata tenainga aea. Naurata tenainga aea toa eao dol gid ngan, eine gid kekelegid ga tikikisi, toman ngan led gergeu ga tibutibud ga ilalala ga ila."
16 Io, Moses ikado danga toa ngada oa mambe MARON ikeo pan ngan.
17 Rai ede muriai ngan gid Israel titnan Isip, ngan rai toa oa aea taiko imuga, ngan ado imuga ngan taiko toa oa, gid tipagun Deo ele palata.
18 Be Moses toman ngan panua naurata ad tipagun Deo ele palata ga bedane: Tidol gid kadanga ipu, ga kus ta tipaluplup gid didnga ituatua ikatinge, ta tidol aea lapinga ga tidae ngan, ga kus ta tisoa gid kadanga ta tipagun.
19 Ga kus ta tirobi palata ngan aea malo kapei, be tidol aea robinga rua pade ga idae gadae ngan, mambe MARON ikeo pan Moses ngan.
20 Ga kus ta Moses ibada pat rua apu aea ta idol ga idudunga koroleai. Be isabun aea sig ga tidudunga ngan aea koea. Ga kus ta idol korol ipao. Ngan korol ipao toa oa sing isamum panua led kadonga sasat, ta Deo ilolo itarui mulian ngan gid.
21 Ga kus ta idol korol apu aea toa oa ga idudunga palatai, ta ipakantutu palata

ilolo aea malo kapei, ta ipoga palata ilolo
ga iman rua, ta ipamumul korol apu aea,
mambe MARON ikeo pan Moses ngan.
22 Ga kus ta Moses idol popou tenainga
bret aea ga idudunga palata iloleai, ngan
tibur toa aea ul kapei tede pan not.
23 Ga kus ta idol bret tenainga aea ga
idae ngan popou toa oa ta ienono MARON
imatai, mambe ikeo pan Moses ngan.
24 Ga kus ta idol lam iae ga idudunga
palata iloleai pan saut, iadag ngan popou
tenainga bret aea.
25 Ga kus ta idol gid lam ga idae ngan iae
ta ienono MARON imatai, mambe MARON
ikeo pan Moses ngan.
26 Ga kus ta Moses idol popou gol iman
nabene aea ga idudunga palata iloleai,
ngan tibur toa aea ul kapei tede, boloma
ngan malo kapei.
27 Be gadae ngan popou toa oa, inono
nabene ikado basu iuad kemi, mambe
MARON ikeo pan ngan.
28 Ga kus ta tipakantutu palata iaoa aea
malo.
29 Ga kus ta Moses idol popou tenainga
aea ga idio gaot ngan palata iaoa, ta inono
gid tenainga gadae ngan, ta dinga inono ga
timomout ga kus. Be inono gid tenainga
wit pade, mambe MARON ikeo pan Moses
ngan.
30 Ga kus ta idol tabla eau aea rabu ngan
palata ga popou tenainga aea ta itok eau
ga idudunga ngan.
31 Ta Moses ga Aron ga Aron ele gergeu
arangaranga tisigiri baged ga aed ngan.
32 Somisomi oangga tidudunga Deo ele
palatai, mao oangga tila boloma ngan
popou tenainga aea, eine tisigiri baged ga
aed, mambe MARON ikeo pan Moses ngan.
33 Ga kus ta Moses toman ngan panua
naurata ad titado silasila ga ibalil ngan
palata ga popou tenainga aea. Ga kus ta
tipakantutu silasila iaoa aea malo. Toa be-
daoa ta Moses ipasala naurata toa ngada
oa.

Deo ele taranga kapei iuon ngan ele palata

34 *Naurata toa ngada oa kus, ta MARON
ele laulau irobi ele palata, be ele taranga
kapei idudunga palata iloleai ga iuon
ngan.

35 Ta Moses irangrang ngan idudunga
palatai mao, ngansa MARON ele laulau
isulug ngan ta irobi, be ele taranga kapei
iuon iloleai.

36 Somisomi oangga tigera laulau itnan
palata ga idae, eine gid Israel tikaka gid
ngan lalalanga.

* **40:34:** 1Kin 8.10-11, Ais 6.4, Ese 43.4-5, PM 15.8

© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Deo ele laulau imugamuga ngan gid.

37 Be oangga tigera laulau toa oa itnan palata ga idae mao, eine tikisi madonga ga timamado ga irangrang ngan ado toa tigera laulau itnan palata ga idae.

38 Toa bedaoa ta somisomi tigera MARON ele laulau toa oa imadid gadae ngan ele palata ado ga ado, be somisomi bong, tigera dinga ianean laulau iloleai. Ikakado toa bedaoa ngan gid Israel led lalalanga toa ngada oa.

Ato kemi ton Iesus Kristus
Mateus
ibode

Iesus Kristus itubtub edad (Lukas 3.23-38)

1 *Laulau ga eine iposa ngan Iesus Kristus aea titnga ngan itubtub. Iesus ei iaoa kelede pan Devit, ga Devit ei iaoa kelede pan Abraam.

2 Abraam ei Aisak itama.
Aisak ei Iakop itama.
Iakop ei Iuda itama toman ngan itar kapeipei ga aea kakakau.
3 *Iuda ei Peres ga Sera tamad. (Gisirua tnad ieda Tamar.)
Peres ei Esron itama.
Esron ei Ram itama.
4 Ram ei Aminadap itama.
Aminadap ei Nason itama.
Nason ei Salmon itama.
5 *Salmon ei Boas itama. (Boas itna ieda Raap.)
Boas ei Obet itama. (Obet itna ieda Rut.)
Obet ei Iesi itama.
6 *Iesi ei maron kapei Devit itama.

Devit ei Solomon itama. (Be Solomon itna, mugaeai iadaoa Uria.)
7 Solomon ei Reoboam itama.
Reoboam ei Abia itama.
Abia ei Asa itama.
8 Asa ei Jeosapat itama.
Jeosapat ei Jeoram itama.
Jeoram ei Usia itama.
9 Usia ei Iotam itama.
Iotam ei Aas itama.
Aas ei Esekia itama.
10 Esekia ei Manase itama.
Manase ei Emon itama.
Emon ei Iosaia itama.
11 *Iosaia ei Jeoiakin ga itar kakakau tamad. Ngan taun toaiua, gid Babilon tinam tisere gid Israel ta titnan ad tano ga tila timado Babilon.

12 *Muriai ngan gid Babilon tisere gid Israel,
Jeoiakin ei Sealtiel itama.
Sealtiel ei Serubabel itama.
13 Serubabel ei Abiut itama.
Abiut ei Eliakim itama.
Eliakim ei Asor itama.
14 Asor ei Sadok itama.
Sadok ei Akim itama.
Akim ei Eliut itama.
15 Eliut ei Eleasar itama.
Eleasar ei Matan itama.
Matan ei Iakop itama.
16 Iakop ei Iosep itama. Iosep ei Maria iadaoa. Maria toaine ipopo Iesus toa taoato ei Kristus*.

17 Tota gid iaoa kelede pan Abraam ga ila irangrang ngan Devit, eine tiuot sangaul ga igegea pange. Be gid iaoa kelede pan Devit ga ila irangrang ngan gid Babilon tisere Israel, eine tiuot sangaul ga igegea pange pade. Be gid iaoa kelede muriai ngan gid Babilon tisere Israel ga ila irangrang ngan Kristus, eine tiuot sangaul ga igegea pange pade.

Maria ipopo Iesus Kristus (Lukas 2.1-7)

18 *Iesus Kristus aea poponga iuot ga bedane: Itna Maria, tisio ei ngan oainga Iosep. Gisirua tilup maitne, be tigera Maria iapa. Eine ngansa ngan Itautau Tutui iura, Maria iapa.
19 Be iadaoa Iosep ei eaba tutui, ta itin ngan ipamaeamaea Maria panua busa matadeai mao. Tota iuangga itnan ei mumulnga.
20 Iosep imata nanan kadonga toa ne maitne, be mole mao, anggelo ton

---

* **1:1:** OM 22.18, 1Sto 17.11 * **1:3:** OM 38.29-30, Rut 4.18-22 * **1:5:** Rut 4.13-17 * **1:6:** 2Sml 12.24 * **1:11:** 2Kin 22–24, 2Sto 36.10, Jer 27.20 * **1:12:** Esr 3.2 * **1:16:** Posanga idil toaine *Kristus ipu ga bedane: eaba toa titok bude ga idae ilaborai. Be ngan nasinga togid Iuda mugaeai, kadonga ngan toknga bude ga idae eaba ilaborai eine iman kilala ngan eaba sai toa Deo isio ngan imadid ga imugamuga ngan ele panua. Mugaeai ngan Iesus ele namanga, panua busa tigaga matad alele ngansa lolod iminmin ngan eaba pau ede ga inam ngan badanga gid mulian ngan ad kadonga kulupulupu. Tiuato eaba toa oa Kristus. Ga pade, tiuato ei Devit itub ngansa Deo ele laulau (Jer 23.5) ikeo ga ei ga iuot ngan iaoa kelede pan maron kapei Devit.* * **1:18:** Lu 1.27

Maron iuot pan ngan ianun ta ikeo
bedane, “Iosep, eao iaoa kelede pan Devit,
irangrang ngan lolom ede ga ede ngan
badanga Maria ga iman adaoam mao.
Ngansa gergeu toa iapa ngan oa, eine
Itautau Tutui ibada pan.
21 *Ei ga ipopo gergeu aranga, ta eao ga
oato ieda Iesus†, ngansa ei ga ibada ele
panua mulian ngan led kadonga sasat.”
22 Danga toa ngada ne iuot ta
iparangrang Maron ele posanga mambe
eaba ibada Deo iaoa mugaeai ikeo ngan
ga bedane,
23 *“Ega, taine ede ieno toman ngan
eaba eta maitne, ei ga iapa. Ta ei ga
ipopo gergeu aranga, ta gid ga tiuato ieda
Emanuel.” (Edaeda toa ne ipu bedane,
“Deo imamado pagita.”)
24 Iosep ieno ga idae ta ila ikado mambe
anggelo ton Maron irenren pan ngan. Iuai
Maria toa,
25 *be gisirua tilup mao ga irangrang
ngan ipopo gergeu aranga. Ta iuato ieda
Iesus.

2

Kapeipei ado ele parangai ad tila tigera Iesus

1 Ngan ado toaiua, Erot iman maron
kapei, be Iesus itna ipopo ei ngan tuanga
Betleem ngan tibur Iudea. Itna ipopo ei
ga kus ta gid kapeipei edengada ado ele
parangai ad tinam tiuot Ierusalem. Gid
led oatainga kapei ngan gigima iman ki-
lala. Tiuot Ierusalem ga kus ta tibetabeta
alele bedane,
2 *“Gergeu pau toa muriai ga iuot maron
kapei togimi Iuda, ei imamado sida?
Ngansa gai amado ado ele parangai, be
agera gigima iman kilala ngan aea po-
ponga. Ta gai anam aoangga asoa ieda.”
3 Maron kapei Erot ilongo bedaoa ta
ilolo ede ga ede, ga panua busa Ierusalem,
gid pade lolod ede ga ede.
4 Tota ibaba gid madidnga tenainga ad
ga apu ad togid Iuda ta tinam tiluplup pan.
Ta ibeta gid bedane, “Eaba toa tiuato ei
Kristus* ga iuot ngan tuanga isaoa?”

5 Ta gid tikoli ele posanga bedane, “Ei
ga iuot ngan tuanga Betleem ngan tibur
Iudea, ngansa eaba ibada Deo iaoa mu-
gaeai ibode posanga bedane,

6 *“ ‘Eao Betleem ngan tibur Iudea,
eao edam iuot kapei mambe gid
tuanga kapeipei Iudea.

Ngansa eaba ede pagimi aea ga iuot
Maron kapei,
ta ei ga imariala ngan leg panua Israel
mambe eaba imariala ngan sipsip.’ ”

7 Erot ilongo bedaoa ga kus ta ipaoen
posanga mumulnga ga ila pagid kapeipei
oatainga ad, ngan tila pan. Ta ibeta gid
bedane, “Gigima toa gimi agera na iuot
ngeda?” Ilongo kemi led posanga ngan ga
kus
8 ta isula gid ga tila Betleem ta ikeo
pagid, “Gimi ala Betleem ta amarum ngan
ilonga gergeu toa oa. Be oangga gimi aot
ngan ei, anam apalongo gau. Ta gau pade
nala nasoa ieda.”

9 Io, tilongo Erot ga kus ta tila. Be mole
mao gigima toa mugaeai tigera ado ele
parangai, iuot pade be imuga ngan gid
ga ila imadid tutui ngan tibur toa gergeu
ienono ngan.
10 Tigera gigima toa oa iuot pade ta tinid
igelgel kapei tau.
11 *Ta gid tila lumaeai ta tigera gergeu
toa oa toman ngan itna Maria. Ta tikor
aed ga tidol laborad ga isulug tanoeai pan
gergeu ta tisoa ieda. Ta tipokaka led apou
ta tibada led tenainga ga iuot. Gid tipan
ele gol, ga nabene, ga abei mer itekea
kemikemi.†

* **1:21:** Lu 1.31, 2.21 † **1:21:** Edaeda toa *Iesus ipu bedane: Maron ibada gita mulian.* * **1:23:** Ais 7.14 * **1:25:** Lu 2.21 * **2:2:** Nam 24.17 * **2:4:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **2:6:** Mai 5.2, Ins 7.42 * **2:11:** Sng 72.10-15, Ais 60.6 † **2:11:** *Abei mer itekea eine danga ede tisama ngan gid matemate patid ngan ikado ga iuad kemi.*

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Tipokaka led apou ta tibada led tenainga ga iuot.

12 Be ngan anunud Deo ipabib led ngan
tiluagid mulian pan Erot mao. Tota tinasi
edap ede pade ta tiluagid ga tila led tuan-
gai.

Iosep ga Maria tibada gergeu ta tiaoa ga tila Isip

13 Gid kapeipei oatainga ad tiluagid mu-
lian ga kus, be mole mao anggelo ton
Maron iuot pan Iosep ngan ianun ta ikeo,
"Eao dae ta bada gergeu toman ngan itna,
ta gimi tol aeaoa ga ala Isip. Ta amamado
toa eoa ga irangrang ngan naposa pago
pade. Ngansa Erot iuangga ilo gergeu toa
ne ta ipaeabu ngan ei."

14 Tota bong maitne, Iosep idae ta ibada
gergeu toman ngan itna ta tiaoa ga tila
Isip.

15 *Ta tidio toa eoa ga irangrang
ngan Erot imate. Danga toa ne iuot ta
iparangrang Maron ele posanga mambe
eaba ibada Deo iaoa mugaeai ikeo ngan
bedane, "Gau nababa natug ta itnan tibur
Isip ga inam."

Erot ipamate gid gergeu arangaranga Betleem

16 Erot isanga gid kapeipei oatainga ad
ga mao, ta iuatai mambe tipakaka ei, ta
ilolo bake paeamao tau. Tota isula ele
panua paraunga ad ga tila Betleem ga
gid tuanga boloma ngan, ta tipamate gid
gergeu arangaranga toa ngada oa ad rai
rua ga isulug. Ei imata nanan gid kapeipei
oatainga ad led posanga ngan gigima ele
otnga, ta iuade gid gergeu ad rai toa be-
daoa.

17 Be kadonga toa ne iuot ta iparangrang
Deo ele posanga ede. Ieremaia ibada Deo
iaoa mugaeai ta ibode posanga bedane,

18 *"Tilongo tandanga kapei ga keoainga
iuot ngan tuanga Rama.
Eine Resel itangtang ngan gid ele gergeu.
Ei ilolo isat kapei,
be itin ngan panua tipamus ei mao,
ngansa ele gergeu timate gid ga kus."

Iosep ga Maria tibada gergeu ta tiluagid mulian Nasaret

19 Idio ta Erot imate, be mole mao
anggelo ton Maron ila Isip ta iuot pan
Iosep ngan ianun

20 ta ikeo, "Eao dae ta bada gergeu
toman ngan itna ta aluagimi ga ala ngan
tibur Israel. Ngansa gid panua toa
tiuangga tipamate gergeu ne, timate na."

21 Tota Iosep idae ta ibada gergeu toman
ngan itna ta tiluagid mulian Israel.

22 Be Iosep ilongo mambe Arkelaus
ibada itama Erot imul ta iman maron
kapei togid Iuda, tota imataud ngan langa
toa eoa. Be ngan Iosep ianun, Deo ipabib
ele, ta ila imado ngan tibur Galili

23 *ngan tuanga Nasaret. Kadonga toa
ne iuot ta iparangrang posanga ede gid
panua tibada Deo iaoa mugaeai tikeo ngan
ga bedane, "Gid ga tiuato ei eaba Nasaret‡
aea."

* **2:15:** Hos 11.1 * **2:18:** OM 35.19, Jer 31.15 * **2:23:** Ais 11.1, 53.2, Lu 2.39, Ins 1.45 ‡ **2:23:** Tautaunga ngan laulau togid panua tibada Deo iaoa, tuanga Nasaret ieda iuot eta mao. Be ngan ado toaiua, gid panua matad ibiu tuanga Nasaret. (Gera posanga ngan Ins 1.46.) Tota panua edengada oatainga ad tikeo ga Mateus ele posanga ipu eine ngan gid panua busa tibada Deo iaoa tikeo ga panua ga matad ibiu Kristus.

3

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga
(Markus 1.2-8, Lukas 3.1-18, Ioanes 1.19-28)

1 Ngan taun toaiua, Ioanes Paliliunga
aea ila ngan tibur modamodanga ede
ngan tibur Iudea ta ipaola posanga ga ila
pagid ipom
2 *bedane, "Gimi apul lolomi ga apatutui
lemi kadonga! Ngansa teta pade madonga
Deo ibageai ga iuot."
3 *Be Ioanes ei eaba toa mugaeai Aisaia
ibada Deo iaoa ta ikeo ngan ei bedane,

"Ngan tibur modamodanga, eaba ede
ipotalae ta ikeo,
'Gimi manta asaoa Maron ele edap
ga apatutui kemi ngan ele namanga
pagimi.' "

4 *Be Ioanes ipit aea malo tikado ngan
kamel ilaun, ga ikaukau irabu ngan aea
pus tikado ngan bulmakao itin kukul. Be
ianean gurisi ga iunun bon isul tibur aea.
5 Idio ta panua busa Ierusalem, ga gid
tuanga padengada Iudea, ga gid tuanga
boloma ngan eau Iordan tila pan Ioanes.
6 Ta tiuaoa ngan led kadonga sasat, ta
Ioanes ipaliliu gid ngan eau Iordan.
7 *Be ei igera gid Parisi ga Sadiusi busa
tinama ngan badanga paliliunga pade, ta
ikeo pagid bedane, "Gimi mota ele gergeu!
Sai ipabuobuo gimi ta aoangga abada
paliliunga sapaean ta asapir ngan Deo ele
kadonga lolo bake aea? Gimi arangrang
mao.
8 Be oangga apul lolomi, manta apatutui
lemi kadonga pade, ta ipasolan mambe
gimi apul lolomi tautaunga.
9 *Be kado gimi apakaka gimi mulian ta
aoangga gimi iaoa kelede pan Abraam, ta
ngan ipu toaine Deo ga ipanas gimi mao.
Eine mao. Ngansa gau nakeo pagimi, Deo
ipapauis ngan gid iaoa kelede pan Abraam
mao. Oangga ikim, ei irangrang ngan
ikado ga gid patpat toa ne tiuot iaoa kelede
pan Abraam.
10 *Be kabasi ienono motean abei ipuiai.
Ta abei isaoa itautau iuot kemikemi mao,
eine ga iged ga isulug ta itado ga idae
dingaeai.
11 *"Gau napaliliu gimi ngan eau iman
kilala ngan gimi apul lolomi. Be eaba ede
ga inam muriai ngan gau, ei iura kapei
ngan gau. Ei iasal gau tau, ta irangrang
ngan nalua ei ngan ele su aea kisinga mao.
Ei ga ipaliliu gimi ngan Itautau Tutui ga
dinga.
12 Ei mambe eaba ikisi duduinga kapei
ta ilelean sakirkir toa ngada oa ienono
ngan wit. Ta ei ga isuk gid wit itautau
kemikemi ta idol ngan luma wit aea. Be
itado wit aea sakirkir ga idae dingaeai.
Dinga toa oa irangrang ngan imate mao."

Eaba ikisi duduinga kapei ta ilelean wit isakirkir.

Ioanes ipaliliu Iesus
(Markus 1.9-11, Lukas 3.21-22)

13 Idio ta Iesus itnan tibur Galili ta ila
pan Ioanes ngan eau Iordan ngan Ioanes
ipaliliu ei.
14 Be Ioanes iuangga ipaidi ei ta ikeo,
"Gau napapauis ngan eao paliliu gau, be
keo ga gau napaliliu go ngan saoa?"
15 Ta Iesus ikoli ele posanga bedane,
"Longo. Patautene eao nasi mambe nakeo
ngan. Ngansa gita manta taparangrang
kadonga tutui toa ngada ne." Tota Ioanes
ilongo ta ipaliliu ei.

* **3:2:** Mt 4.17, Mk 1.15 * **3:3:** Ais 40.3 * **3:4:** 2Kin 1.8 * **3:7:** Mt 12.34, 23.33 * **3:9:** Ins 8.33, Ro 4.12
* **3:10:** Mt 7.19, Lu 13.6-9 * **3:11:** Ins 1.26-27, PA 1.5 * **3:16:** Ins 1.32

16 *Iesus ibada paliliunga ga kus ta itnan
eau ga idae. Be mole mao bubur ipokakai,
ta igera Deo Itautau Tutui isulug ga inam
pan mambe man barur, ta itamaroro ga
isulug pan.
17 *Be babanga ede isulug buburiai ga
inam ta ikeo, "Eine gau Natug toa nakim
ei tau. Tinig igelgel ngan ei."

4

Satan itoba Iesus
(Markus 1.12-13, Lukas 4.1-13)

1 *Idio ta Itautau Tutui ibada Iesus ga ila
ngan tibur modamodanga ta eaba paea-
mao itoba ei.
2 *Iesus iplese annga ga irangrang ngan
aea ado ga bong sangaul pange. Ila ga
pitoreanei kapei tau.
3 Be eaba paeamao tobanga aea ila pan
ta ikeo, "Oangga eao Deo Inat, posa ngan
gid patpat toa ne ta tiuot am bret."
4 *Be Iesus ikoli ele posanga ta ikeo,
"Deo ele laulau aea posanga bedane, 'Gid
panua tirangrang ngan badanga madonga
kemi ngan eannga bret kekelen mao. Be
tibada madonga kemi ngan longonga Deo
ele posanga toa ngada ne.' "
5 Idio ta eaba paeamao ibada ei ga tila
Deo ele tuangai Ierusalem ta ipamadid ei
gadae Deo ele luma kapei ipaoeai.
6 *Ta ikeo pan, "Oangga eao Deo Inat,
dug ga sulug. Ngansa Deo ele laulau aea
posanga bedane,

" 'Ei ga ikeo pagid ele anggelo ta matad
ikikisi go,
ta tisoa go ngan baged,
ngan kado ta pat eta igal aem.' "

7 *Be Iesus ikeo pan bedane, "Deo ele
laulau aea posanga ede pade ikeo ga, 'Eao
toba am Maron Deo padam.' "
8 Ga kus ta eaba paeamao ibada ei ga
ila ta tidae ngan lusi ede gadae tau. Ta
ipasolan ei ngan tibur kapei togid ma-
maron kapeipei toa ngada ne tanoeai ga
led danga sisid kemikemi.
9 Ta ikeo pan, "Oangga eao kor aem ta
soa gau edag, gau ga napan danga sisid toa
ngada ne ga iman lem."
10 *Ta Iesus ikeo pan bedane, "Satan,
eao la aluai! Ngansa Deo ele laulau
aea posanga bedane, 'Eao manta soa am
Maron Deo ieda, ta eao kikisi ei kekelen
ele naurata.' "
11 Tota eaba paeamao itnan ei, be mole
mao gid anggelo tinam tilua ei.

Iesus ele naurata iuot matamata Galili
(Markus 1.14-15, Lukas 4.14-15)

12 *Idio ta Iesus ilongo mambe tidol
Ioanes Paliliunga aea ga idudunga ngan
luma panasnga aea, ta ei iluai mulian ga
ila Galili
13 ngan tuanga Nasaret. Be itnan tuanga
Nasaret ta ila imado ngan tuanga Kaper-
naum toa liu kapei Galili isaleai, ngan tano
togid Sebulun ga Naptali.
14 Kadonga toa ne iuot ta iparangrang
Deo ele posanga ede. Aisaia ibada Deo
iaoa mugaeai ta ibode posanga bedane,

15 *"Ngan tano togid Sebulun ga Naptali,
ngan edap ila ngan liu kapei,
iadag ngan eau Iordan,
ngan tibur kapei Galili,
gid panua Israel ad mao timamado.
16 Gid mambe panua timamado ngan tibur
dodom,
be tigera taranga kapei.
Ngan tibur dodom toa mugaeai timamado
ngan oa
timataud matenga,
be Deo ele taranga kapei itara gid."

Iesus ibaba panua pange ta tinasi ei
(Markus 1.16-20, Lukas 5.1-11)

17 *Tota ngan ado toaiua ga ila, Iesus
ipaola posanga bedane, "Gimi apul lolomi
ga apatutui lemi kadonga! Ngansa
madonga Deo ibageai tota iuot ne."
18 Idio ta ipapaele labiai ngan liu kapei
Galili ta igera panua rua, Saimon toa
tiuato ei Petrus, ga itar kakau Andreas,
titatado puo liuiai ngansa gisirua tibabada
ia iman led pat aea.

* **3:17:** Sng 2.7, Ais 42.1, Mt 12.18, 17.5, Lu 9.35 * **4:1:** Ibr 2.18, 4.15 * **4:2:** IM 34.28 * **4:4:** Lo 8.3 * **4:6:** Sng 91.11-12 * **4:7:** Lo 6.16 * **4:10:** Lo 6.13 * **4:12:** Mt 14.3, Mk 6.17, Lu 3.19-20 * **4:15:** Ais 9.1-2 * **4:17:** Mt 3.2, 10.7

19 Ta ikeo pagisirua, “Gimirua anama anasi gau, ta gau ga napaoatai gimi ngan badanga panua ga tinam pagau, mambe labone ababada ia.”

“Gimirua anam anasi gau.”

20 Mole mao gisirua titnan led puo ga idio, ta tila tinasi ei.

21 Idio ta ilalala pade, ta igera panua rua pade, Jems toa Sebedi inat, ga itar kakau Ioanes. Gisirua timamado oagaeai toman ngan tamad Sebedi, be tiaman led puo. Ta Iesus ibaba gisirua.

22 Mole mao, titnan tamad ga idio oagaeai ta tila tinasi Iesus.

Iesus ipapaoatai gid ipom ga ikemikemi gid dibala
(Lukas 6.17-19)

23 *Tota Iesus ilalala ga ila ngan tuanga toa ngada oa Galili, ta ipapaoatai gid panua led luma raring aea iloleai. Ta ipaola ato kemi ngan madonga Deo ibageai, ga ikemikemi gid panua ad dibala imata ede ga ede.

24 *Tota iualu ilado ga ipakaranga tuanga toa ngada oa Siria. Ta gid titaltal panua ad dibala imata ede ga ede ta tila pan. Edengada ieieinga kapei ikado gid, ga padengada iriau papaeamao ienono ngan gid, ga padengada dibala kakapanga ikado gid, ga padengada aed ga baged imate. Ta Iesus ikado kemi gid.

25 *Be ipom busa Galili, ga Dekapolis, ga tuanga Ierusalem, ga gid tuanga padengada Iudea, ga gid tuanga iadag ngan eau Iordan, gid busa tinasi Iesus somisomi.

5

Iesus ikeo ngan gid panua toa ad kadonga kemikemi
(Lukas 6.20-23)

1 Iesus igera gid ipom busa ta idae ga ila lusiai. Ei idio imado, ta ele aluagau tinam pan,

2 ta ipaoatai gid ta ikeo ga,

3 *“Kemi tau ngan gid panua toa tiuatai mambe tirangrang mao Deo imatai!
Ngansa gid timamado Deo ibageai.

4 *Kemi tau ngan gid panua toa lolod itangtang!
Ngansa Deo ga ipamus gid.

5 *Kemi tau ngan gid panua toa tiparim ngan gid mulian mao!
Ngansa Deo ga ipan tano toa ngada ne ga iman ad.

6 *Kemi tau ngan gid panua toa tikim kadonga tutui, mambe eaba pitoreanei ga marumian ei!
Ngansa Deo ga iparangrang gid mambe eaba ian ga iapa isum.

7 Kemi tau ngan gid panua toa lolod isat ngan panua padengada!
Ngansa Deo ga ilolo isat ngan gid.

8 Kemi tau ngan gid panua toa lolod aea danga eta mao!
Ngansa gid ga tigera Deo ngan matad.

9 Kemi tau ngan gid panua toa tipamate ariapolpol ga tipatarui panua lolod!
Ngansa Deo ga iuato gid ele gergeu.

10 *Kemi tau ngan gid panua toa tinasi kadonga tutui, be ngan ipu toaine panua padengada tikado kulupu ngan gid!
Kemi tau ngan gid, ngansa gid timamado Deo ibageai.

11 *“Oangga panua tigera gimi anasi gau, be ngan ipu toaine tidaba gimi sat, ga tikado kulupu ngan gimi, ga tipakaka ta tisol gimi ngan posanga papaeamao imata ede ga ede, kemi tau ngan gimi!

12 *Manta lolomi kemi ga tinimi igelgel, ngansa gimi ga abada lasunga kemi

* **4:23:** Mt 9.35, Mk 1.39, PA 10.38 * **4:24:** Mk 6.55 * **4:25:** Mk 3.7-8 * **5:3:** Ais 57.15 * **5:4:** Ais 61.2-3, PM 7.17 * **5:5:** Sng 37.11 * **5:6:** Ais 55.1-2 * **5:10:** 1Pe 3.14 * **5:11:** 1Pe 4.14 * **5:12:** 2Sto 36.16, PA 7.52

tau buburiai. Danga kulupulupu toa iuot
ngan gimi, eine iuot toa bedaoa pade ngan
gid panua tibada Deo iaoa mugaeai."

Gimi mambe sol ga taranga
(Markus 9.50, Lukas 14.34-35)

13 Iesus ikeo pade bedane, "Ngan lemi
kadonga rabu ngan gid panua tanoeai ad,
gimi mambe sol ikado annga ga imana
kemi ta irangrang ngan ibuda manmanae
mao. Be oangga sol imana kus, irangrang
ngan gimi akado ga imana iluai mulian
mao. Sol toa bedaoa eine kemi ngan danga
eta mao. Eine panua tisiran ga iduaea ta
tiuadoad ngan aed.
14 *"Gimi mambe taranga ngan gid
panua tanoeai ad. Tuanga ienono gadae
bereoeai irangrang ngan imumul mao.
15 *Ga pade, oangga tatun lam, eine
tarobi ngan ulo mao. Be gita tadol ga
idae ngan lam imul ta itara gid panua toa
ngada oa luma iloleai.
16 *Toa bedaoa ta lemi kadonga manta
iuot panua matadeai, mambe lam itara
gid. Ta irangrang ngan tigera lemi
kadonga kemikemi ta tisoa Tamami toa
buburiai oa ieda."

Iesus iposa ngan Deo ele apu

17 *Iesus ikeo pade bedane, "Kado gimi
aoangga gau nanama ngan samumnga
Deo ele apu ga posanga togid panua tibada
Deo iaoa. Eine mao. Gau nanama ngan
samumnga mao, be nanama ngan na-
parangrang posanga toa oa ga iuot tau-
taunga.
18 *Ngansa nakeo tautaunga pagimi,
tano ga mariamba ga isapa, be irangrang
ngan Deo ele apu aea posanga idil eta
isapa mao. Ele apu imatua ga ienono toa
bedaoa ga irangrang ngan aea posanga toa
ngada oa iuot tautaunga.
19 *Tota oangga sai ipul imur ngan Deo
ele posanga idil kakau eta, ga ipaoatai
gid panua ngan pulnga murid ngan ele
posanga toa bedaoa pade, eine eaba toa oa
ieda ga isulug gadio tau ngan gid panua
timamado Deo ibageai. Be oangga sai
inasi Deo ele apu ga ipapaoatai gid panua
ngan nasinga kemi toa bedaoa, eine eaba
toa oa ieda ga iuot kapei rabu ngan gid
panua timamado Deo ibageai.
20 Ngansa gau nakeo pagimi, oangga
lemi kadonga tututui iasal kadonga togid
madidnga apu ad ga togid Parisi mao, eine
irangrang ngan gimi abada madonga Deo
ibageai mao."

*Iesus iposa ngan kadonga sat aea patu-
tuinga*
(Lukas 12.57-59)

21 *Iesus ikeo pade bedane, "Gimi aoatai
ngan posanga ga oaine tibutibuda tibada
mugaeai, 'Irangrang ngan eao pamate
eaba ede pade mao. Be oangga sai ipamate
eaba ede pade, ei ga imadid ngan posanga
kapei ta ibada panasnga ngan ele kadonga
sat.'
22 *Be gau nakeo pagimi ga bedane:
Oangga sai ilolo bake ngan iuae ede pade,
ei ga imadid ngan posanga kapei ta ibada
panasnga. Be oangga sai idaba iuae ede
pade ta ikeo, 'Eao mangamanga!' ei
ga imadid ngan posanga pagid madid-
nga patutuinga posanga ad matadeai. Be
oangga sai idaba iuae ede pade ta ikeo,
'Laboram pat!' ei ele idil paeamao ta
irangrang ngan ila ngan dinga imperno.
23 *"Tota oangga eao tal lem tenainga ga
ila Deo ele popouiai, be toa eoa matam
nanan mambe oaem ede pade ele sele-
lenga ngan go,
24 tota tnan lem tenainga ga idio. La pan
oaem ge ta nasi edap ngan gimirua lolomi
itarui mulian. Ga kus ta tal lem tenainga
ga ila pan Deo.
25 "Be oangga eaba eta ikeo ga ipamadid
go ngan posanga, mugaeai ngan gimi ala,
eao manta patutui posanga toa na man-
manae, ta ilolo kelede mulian toman ngan
go. Ngan kado ta idol go pan eaba patu-
tuinga posanga aea ibageai, ta ei ibada go
ga la pan madidnga togid nakala, ta tidol
go ga dudunga ngan luma panasnga aea.
26 Nakeo tautaunga pago, irangrang
ngan eao tnan luma panasnga aea toa oa

* **5:14:** Ins 8.12, 9.5 * **5:15:** Mk 4.21, Lu 8.16, 11.33 * **5:16:** Ep 5.8-9, 1Pe 2.12 * **5:17:** Ro 3.31 * **5:18:** Lu 16.17, 21.33 * **5:19:** Jms 2.10 * **5:21:** IM 20.13, Lo 5.17 * **5:22:** 1Io 3.15 * **5:23:** Mk 11.25

mao, ga irangrang ngan eao ol mulian lem
idil papaeamao toa ngada oa."

Iesus iposa ngan kadonga arala

27 *Iesus ikeo pade bedane, "Gimi aoatai
ngan posanga mugaeai aea ga bedane,
'Irangrang ngan eao kado kadonga arala
ta paeabu ngan oainga mao.'
28 Be gau nakeo pagimi ga bedane:
Oangga sai imata inono taine be ilolo
paeamao ngan ei, eaba toa oa ele kadonga
sat, ngansa ikado kadonga arala ngan ei
toa iloleai oa.
29 *"Be oangga matam eta idada go
ngan kadonga sat, pasu matam toa ga
iduaea. Kemi ngan matam eta ipasui ga
ila. Be paeamao oangga matam rua ta
tinim dodol ila ngan dinga imperno.
30 *Be oangga bagem oatai idada go
ngan kadonga sat, ket bagem toa ga id-
uaea. Kemi ngan bagem eta blos ga ila.
Be paeamao oangga tinim dodol ila ngan
dinga imperno."

Iesus iposa ngan ketnga oainga (Mateus 19.9, Markus 10.11-12, Lukas 16.18)

31 *Iesus ikeo pade bedane, "Be posanga
mugaeai aea ede pade ga bedane, 'Oangga
sai isuk iadaoa, ei manta ibada laulau ga
ila pan iadaoa ngan ketnga led oainga.'
32 *Be gau nakeo pagimi ga bedane:
Oangga eaba iadaoa ikado kadonga arala
eta mao, be eaba toa oa isuk ei, eine
ikado ga iadaoa iuot mambe taine arala
aea (oangga iuai pau pade). Ngansa Deo
imatai, led oainga ienono maitne. Ga
oangga eaba pau iuai taine toa oa, ei pade
ikado kadonga arala."

Akado posanga tautaunga gadae padam

33 *Iesus ikeo pade bedane, "Be gimi
aoatai posanga ede pade ila pagid
tibutibuda ga bedane, 'Oangga eao kado
posanga tautaunga gadae, irangrang
ngan eao pakaka mao. Be eao manta
parangrang posanga toa oa ga iuot
tautaunga Deo imatai.'
34 *Be gau nakeo pagimi ga bedane:
Irangrang ngan eao kado posanga tau-
taunga gadae eta mao. Be eao oato bubur
ngan pamatuanga lem posanga padam.
Ngansa bubur eine mul madonga aea ton
Deo.
35 *Be oato tano ngan pamatuanga lem
posanga padam. Ngansa tano eine mul
toa Deo idol iae gadae ngan. Be oato
Ierusalem ngan pamatuanga lem posanga
padam. Ngansa Ierusalem eine tuanga ton
ada Maron kapei.
36 Be irangrang ngan eao oato eao mu-
lian ngan pamatuanga lem posanga mao
pade. Ngansa eao rangrang ngan kado
launim eta ga iuot mama mao ga kusuk-
suk mao pade.
37 Be kemi ngan gimi oangga akeo ga be-
dane, 'Be. Gau ga nakado.' Ga mao, akeo
bedane, 'Gau ga nakado mao.' Posanga
toa bedaoa ikaranga. Be oangga akado
posanga eta pade ngan pamatuanga lemi
posanga, eine eaba paeamao ikado ga
iuot."

Gimi akoli kadonga sat mao (Lukas 6.29-30)

38 *Iesus ikeo pade bedane, "Gimi aoatai
posanga mugaeai aea ga bedane, 'Oangga
eaba eta ipaeabu ngan eaba ede pade
imata kadlo mao iluo, tota akoli bedaoa ga
ila pan pade.'
39 Be gau nakeo pagimi ga bedane:
Oangga eaba eta ikado paeamao ngan go,
eao paidi ei mao. Be oangga eaba eta
ipoda papam, pul papam iadag ga ila pan
pade.
40 Be oangga eaba eta ipamadid go ngan
posanga ta iuangga tinim aea pononga
iman ele, tota bada lem pononga gaot aea
ga ila pan pade.
41 Be oangga eaba eta ipaeaea go ta
ikeo ga eao bisi ele danga sisid ga ila
irangrang ngan kilomita ede, eao bisi ga
ila irangrang ngan kilomita rua.
42 Be oangga sai igau danga eta pago, ta
eao bada pan. Be oangga sai ikeo ga lem

* **5:27:** IM 20.14, Lo 5.18 * **5:29:** Mt 18.9, Mk 9.47 * **5:30:** Mt 18.8, Mk 9.43 * **5:31:** Lo 24.1-4, Mk 10.4 * **5:32:** 1Ko 7.10-11 * **5:33:** Wkp 19.12, Nam 30.2, Lo 23.21 * **5:34:** Ais 66.1, Mt 23.22, Jms 5.12 * **5:35:** Sng 48.2, Ais 66.1 * **5:38:** IM 21.24, Wkp 24.20, Lo 19.21

pat mao danga eta pade ila pan ta iuanana,
eao palua ei sapaean mao.”

Gimi manta akim ami miri itamatama (Lukas 6.27-28, 6.32-36)

43 *Iesus ikeo pade bedane, “Be gimi
aoatai posanga mugaeai aea ga bedane,
‘Eao manta kim oaem ede pade, be lolom
paeamao ngan am miri itamatama.’
44 *Be gau nakeo pagimi, manta akim
ami miri itamatama. Ta araring ngan
luanga gid panua tikakado kulupu ngan
gimi.
45 Toa bedaoa ta gimi aot gergeu ton
Tamami buburiai. Ngansa ei ikado ele
ado ga ipara ga idae ta itara gid panua
papaeamao ga panua kemikemi pade. Be
ikado aoara ga itap ngan luanga gid panua
tututui ga gid panua kadonga sasat ad
pade.
46 Ngansa oangga akimkim gid panua
toa tikimkim gimi, gimi ga abada saoa
lasunga? Ngansa gid panua takis ad
tikakado toa bedaoa pade.
47 Be oangga akeo ‘ado kemi’ pagid
oaeoaemi kekelegid, lemi kadonga iasal
kadonga ton eaba eta pade mao. Ngansa
gid panua toa timangamanga ngan Deo
tikakado toa bedaoa pade.
48 *Tota gimi manta aot tutui tau,
mambe Tamami buburiai ei tutui tau.”

6

Iesus iposa ngan kadonga lolo isat aea

1 *Iesus ikeo pade bedane, “Gimi agabit
kemi. Ngan kado ta akim gid panua tigera
lemi kadonga tututui ta apasolan pagid
panua busa matadeai. Toa bedaoa ta gimi
ga abada lasunga eta inam pan Tamami
buburiai mao.
2 “Ta oangga eao lua gid panua lu-
lulunga ad, irangrang ngan eao kado
mambe gid panua pakakanga ad mao. Gid
tisula eaba imuga ngan gid ta iuso taule
panua busa matadeai ta iman kilala ngan
led kadonga kemi. Tikakado bedaoa luma
raring aea iloleai ga melemeleai ngansa
tikim panua busa tigera gid ta tisoa edad.
Nakeo tautaunga pagimi, gid tibada ad
lasunga o.
3 Be oangga eao lua gid panua lululunga
ad, kado mumulnga, ta irangrang ngan
oaem toa kemi na pade iuatai ngan mao.*
4 Toa bedaoa ta lem kadonga lolo isat
aea ga ienono mumulnga. Ta Tamam toa
igera danga mumulnga toa ngada oa ga
ikoli kemi pago.”

Iesus iposa ngan raring (Lukas 11.2-4)

5 *Iesus ikeo pade bedane, “Be oangga
gimi araring, akado mambe gid panua
pakakanga ad mao. Ngansa gid tikim
tau ngan kadonga raring panua busa
matadeai toa luma raring aea iloleai ga
melemeleai, ta panua busa tigera gid.
Nakeo tautaunga pagimi, gid tibada ad
lasunga o.

“Oangga gimi araring, akado mambe gid panua pakakanga ad mao.”

* **5:43:** Wkp 19.18 * **5:44:** IM 23.4-5, Lu 23.34, PA 7.60, Ro 12.14 * **5:48:** Wkp 19.2, Lo 18.13 * **6:1:** Mt 23.5
* **6:3:** Ngan posanga Grik, Iesus ikeo, *Irangrang ngan alongean bagemi angas iuatai ngan saoa danga bagemi oatai ikakado na mao.* * **6:5:** Mt 23.5, Lu 18.10-14

6 Be oangga eao raring, eao dudunga
lem luma iloleai ta saisai atama ta raring
ga ila pan Tamam toa imamado mumul-
nga. Ta Tamam toa igera danga mumul-
nga toa ngada oa ga ikoli kemi pago.
7 *“Be oangga gimi araring, akado
mambe gid panua toa timangamanga
ngan Deo oa tikakado mao. Gid tikado
posanga busa sapaean, ta tiuangga ad deo
ga ilongo gid ngan led posanga mamarae.
8 *Irangrang ngan anasi led kadonga
mao. Ngansa gimi abeta Tamami maitne,
be ei iuatai ngan saoa danga apapauis
ngan.
9 “Tota gimi araring ga bedane,

“ ‘Tamamai buburiai,
manta panua tilolon ngan eao edam.
10 *Kemi ngan danga toa ngada ne idae eao
bagemeai,
ga eao lem kimnga iuotot tanoeai
mambe iuotot buburiai pade.
11 Amai annga ado ga ado,
eao pan gai ngan labone pade.
12 *Be samum lemai kadonga sasat,
mambe gai pade asamum togid panua
tikado sat pagai.
13 *Pakala gai ta irangrang ngan atap ngan
tobanga mao,
be bada gai mulian ngan danga paea-
mao.’†

14 *Ngansa oangga asamum gid panua led
kadonga sasat, eine Tamami buburiai ga
isamum gimi lemi kadonga sasat pade.
15 Be oangga asamum gid panua led
kadonga sasat mao, eine Tamami ga isa-
mum gimi lemi kadonga sasat mao pade.”

Iesus iposa ngan plesenga annga

16 *Iesus ikeo pade bedane, “Be oangga
gimi aplese annga, irangrang ngan
matami imalai alele mambe gid panua
pakakanga ad tikakado mao. Gid tikado
ga matad iuot paeamao ngansa tikim
panua busa tiuatai mambe lolod isat ga
tiplese annga. Nakeo tautaunga pagimi,
gid tibada ad lasunga o.
17 Be oangga eao plese annga, kado ga
bedane: liliu kemi, ga men matam, ga
sama laboram ngan bude mambe somi-
somi.
18 Toa bedaoa ta irangrang ngan eaba
eta iuatai ngan eao plese annga mao. Be
Tamami imamado mumulnga, ei kekelen
iuatai. Ta Tamami toa igera danga mu-
mulnga toa ngada oa ga ikoli kemi pago.”

Iesus iposa ngan gornga danga kemikemi buburiai (Lukas 12.33-34)

19 *Iesus ikeo pade bedane, “Irangrang
ngan agor lemi danga sisid kemikemi
tanoeai mao. Ngansa nene tanoeai lemi
danga sisid imotmot, ga ngorongoro tipae-
abu ngan, ga panua lublubnga ad tigoro
lemi luma ga tilub lemi danga sisid.
20 *Be kemi ngan gimi agor lemi danga
sisid kemikemi buburiai. Toa eoa lemi
danga sisid imotmot mao, ga ngorongoro
tirangrang ngan tipaeabu ngan mao, ga
panua lublubnga ad tirangrang ngan tilub
mao pade.
21 Ngansa oangga lem danga sisid
kemikemi ienono tanoeai, lolom pade
ga inasi gid danga tanoeai aea. Be
oangga lem danga sisid kemikemi ienono
buburiai, lolom pade ga inasi gid danga
buburiai aea.”

Matada mambe lam ngan tinida (Lukas 11.34-36)

22 Iesus ikeo pade bedane, “Matada
kadlo eine mambe lam ngan tinida. Tota
oangga matam igeragera kemi, eine tinim
toa ngada na ga iuon ngan taranga.
23 Be oangga matam paeamao, tinim
toa ngada na pade ga iuot dodom. Tota
oangga taranga toa lolomeai na imate,
eine dodom toa na kapei tau!”‡

* **6:7:** 1Kin 18.25-29 * **6:8:** Mt 6.32 * **6:10:** Lu 22.42 * **6:12:** Mt 18.21-35 * **6:13:** Lu 22.40, Jms 1.13, Ins 17.15, 2Te 3.3, 2Ti 4.18 † **6:13:** Posanga idil toaine *bada gai mulian ngan danga paeamao ipu ede pade ngan posanga Grik eine bada gai mulian ngan eaba paeamao.* * **6:14:** Mk 11.25-26 * **6:16:** Ais 58.5-9 * **6:19:** Jms 5.1-3 * **6:20:** Mt 19.21, Lu 18.22 ‡ **6:23:** Ngan posanga Grik, posanga idil *matam igeragera kemi ipu ede pade eine mambe lem lualuanga ga kadonga mamaron kemi. Ga matam paeamao eine mambe lem kadonga mogal buda ga matam nanan eao kekelego.*

Irangrang ngan taboko gadio ngan madidnga rua mao
(Lukas 16.13)

24 Iesus ikeo pade bedane, “Eaba eta irangrang ngan iboko gadio ngan madidnga rua mao. Ngansa ei ga ilolo paeamao ngan ede, be ilolo ikim ede pade. Be ei ga ilongo ede ilinge, be ipul imur ngan ede pade. Irangrang ngan pat iman ami maron toman ngan Deo mao.”

Lolomi ede ga ede padam
(Lukas 12.22-31)

25 *Iesus ikeo pade bedane, “Tota nakeo pagimi, gimi lolomi ede ga ede ngan lemi madonga mao, ga ngan ami annga ga eau mao, ga ngan tinimi aea pononga mao pade. Ngansa tinimi eine danga kapei, be aea pononga eine danga kapei mao. Lemi madonga eine danga kapei, be annga eine danga kapei mao.

26 *Matami nanan gid man. Gid tiarum annga mao, ga tibada annga dadangai ga inam tigor led lumaeai mao pade. Be Tamami buburiai ipanpan gid. Ega, ngan Deo imata, gimi kapei tau ngan gid man.

27 Be sai ngan gimi ngan ele kadonga lolo ede ga ede irangrang ngan igalbatan ado imata kelede ngan ele madonga tanoeai?

28 “Be ikamado ga lolomi ede ga ede ngan lemi pononga? Matami nanan gid koko tiburiai. Gid tipara madongan? Gid tiboko mao, ga tikado ad malo mao pade.

29 *Be gau nakeo pagimi, sogonga togid koko toa ne iasal tau maron kapei Solomon aea sogonga pade.

30 Gid koko tiparapara tiburiai labone, be sabale iman abei ibedbed. Be oangga Deo ipasogo gid koko kemi toa bedaoa, eine ga idol tinimi aea pononga pade. Ikamado ga lemi kadonga lolo matua aea kapei mao?

31 Tota lolomi ede ga ede ngan ilonga saoa danga aoangga aeanean ga aunun oa mao.

32 *Ngansa gid panua toa timangamanga ngan Deo oa lolod ede ga ede ta tiloilo gid danga sisid toa bedaoa. Be Tamami buburiai iuatai ngan danga toa ngada ne gimi apapauis ngan.

33 *Be danga kapei gimi manta amarum ngan ilonga, eine lemi madonga Deo ibageai ga ele kadonga tutui iparangrang gimi. Oangga akado toa bedaoa, ei ga ibada danga toa ngada ne pagimi pade.

34 Tota lolomi ede ga ede ngan sabale padam. Ngansa sabale ga inam toman ngan aea kadonga kulupulupu pade. Be gid danga kulupulupu labone aea, ikaranga ngan labone.”

7

Gimi aselele panua padengada padam
(Lukas 6.37-38, 6.41-42)

1 *Iesus ikeo pade bedane, “Gimi aselele panua padengada padam. Ngan kado ta Deo iselele gimi pade.

2 *Ngansa Deo ga iselele gimi lalaede mambe gimi aselele panua padengada. Be saoa kadonga gimi akakado pagid panua padengada, ngan kadonga toa ne, Deo ga ikoli pagimi pade.

3 “Be eao kamado gera sakirkir kakauede ienono ngan oaem ede pade imata, be matam nanan abei kapitnami ienono eao matameai mao?

4 Eao keo pan oaem ede pade bedane, ‘Nam boloma ta nasile sakirkir kakauede ienono matameai,’ be ega, abei kapitnami ta ienono ngan eao matam!

5 Eao eaba pakakanga am! Pul abei kapitnami ienono eao matameai bua, ga kus ta matam igera kemi, ta eao rangrang ngan sile sakirkir kakauede ienono ngan oaem ede pade imata.

6 “Gid danga kemikemi ton Deo, gimi abada ga ila pagid kaua mao. Ngan kado ta tipul gid ta tingot gimi. Be lemi nagemgem kemikemi, atado ga ila pagid gaea mao. Ngan kado ta tiuadoad ngan aed.”*

---

* **6:25:** Plp 4.6, 1Ti 6.6-8, 1Pe 5.7 * **6:26:** Mt 10.29-31, Lu 12.6-7 * **6:29:** 1Kin 10.4-7, 2Sto 9.3-6 * **6:32:** Mt 6.8 * **6:33:** 1Kin 3.11-14, Sng 37.4, 25, Ro 14.17 * **7:1:** Ro 2.1, 1Ko 4.5, Jms 4.11-12 * **7:2:** Mk 4.24 * **7:6:** Iesus ele oanenga itna ngan kaua ga gaea ipu bedane: Oangga panua papaeamao titolatola tau ngan Deo ele posanga, irangrang ngan tapatutui gid ngan mao.

Deo ga ibada danga kemikemi pagid panua tibeta ei
(Lukas 11.9-13)

7 *Iesus ikeo pade bedane, “Gimi abetabeta Deo, ta ei ga ibada pagimi. Gimi ailoilo saoa danga pan Deo, ta gimi ga aot ngan. Gimi atintin atama, ta Deo ga irepe ngan gimi.
8 *Ngansa eaba sai ibetabeta Deo, ei ga ibada saoa danga ibeta ei ngan. Ga eaba sai iloilo danga inam pan Deo, ei ga iuot ngan. Ga eaba sai itintin atama, Deo ga irepe ngan ei.

9 “Sai ngan gimi, oangga inat ibeta ei ngan badanga annga pan, eine ga ibada patpat pan? Na? Oo, eaba eta ikado bedaoa mao!
10 Be oangga ibeta ei ngan ia, eine ga ibada mota pan? Na? Mao tau!
11 *Tautaunga gimi panua papaeamao, be somisomi aoatai ngan badanga danga kemikemi ga ila pagid lemi gergeu. Be Tamami buburiai iasal gimi ngan kadonga kemikemi, ta ei ga ibada danga kemikemi tau pagid panua tibeta ei ngan.
12 *Tota saoa kadonga gimi akim gid panua tikado ngan gimi, gimi akado toa bedaoa pade ngan gid. Ngansa kadonga toa ne, eine posanga ipu ngan Deo ele apu ga posanga togid panua tibada Deo iaoa mugaeai.”

Manta adudunga ngan atama kakauede
(Lukas 13.24)

13 Iesus ikeo pade bedane, “Gimi manta adudunga ngan atama kakauede. Ngansa atama ila ngan dinga imperno eine kapei, ga aea edap maknga ga ienono. Ta panua busa tidudunga ngan atama toa oa.
14 Be atama ila ngan madonga kemi, eine kakauede tau, ga aea edap iuanaoana tau ngan nasinga. Ta panua keledengada tigera ga tinasi.”

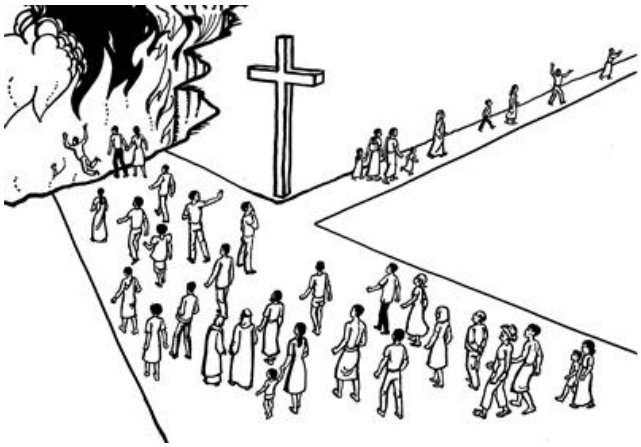
Dinga imperno aea edap maknga ga ienono.

Gimi agabit kemi ngan panua pakakanga ad
(Lukas 6.43-44, 13.25-27)

15 *Iesus ikeo pade bedane, “Gimi agabit kemi ngan panua pakakanga ad tikeo ga tibada Deo iaoa. Gid mambe kaua saksak tipit sipsip itin kukul ta tila rabu ngan gid sipsip ta tipaeabu ngan gid.
16 *Oangga matami inasi annga saoa iuotot ngan led kadonga, gimi ga aoatai ngan gid. Ngansa oain itautau irangrang ngan iuot ngan oaroaro aea gigi mao. Be abei fik itautau irangrang ngan iuot ngan purup aea asile mao pade.
17 Toa bedaoa ta gid abei kemikemi tautaudid iuot kemikemi, be gid abei papaeamao tautaudid iuot papaeamao.
18 Abei kemi irangrang ngan itautau iuot papaeamao mao. Be abei paeamao irangrang ngan itautau iuot kemikemi mao pade.
19 *Be abei isaoa itautau iuot kemikemi mao, eina ga tiged ta titado ga idae dingaeai.
20 *Tota matami inasi saoa annga iuotot ngan led kadonga, ta aoatai ngan gid.

21 *“Kado gimi aoangga panua toa busa ne tiuatoato gau ‘Maron, Maron,’ ga tibada madonga Deo ibageai. Eine mao. Be gid panua tinasi Tamag buburiai ele kimnga, gid kekelegid ga tibada madonga Deo ibageai.

* **7:7:** Mk 11.24, Ins 14.13, 15.7, 16.23-24 * **7:8:** 1Io 3.22, 5.14-15 * **7:11:** Jms 1.17 * **7:12:** Mt 22.39-40, Lu 6.31, Ro 13.8-10 * **7:15:** Mt 24.24, PA 20.29, 2Pe 2.1 * **7:16:** Gal 5.19-22, Jms 3.12 * **7:19:** Mt 3.10, Lu 3.9, Ins 15.6 * **7:20:** Mt 12.33 * **7:21:** Lu 6.46, Jms 1.25

22 Muriai oangga Deo ipamadid gid
panua ngan posanga, panua busa ga tikeo
pagau bedane, ‘Maron, Maron, ngan eao
edam gai abada Deo iaoa. Ga gai asere
iriau papaeamao ngan eao edam. Ga gai
akado gid uisinga ngan eao edam. Be
matam nanan mao?’
23 *Be ngan ado toaiua, gau ga nakeo
tutui pagid bedane, ‘Mugaeai ga inama,
gau naoatai ngan gimi mao. Gimi panua
toa apul murimi ngan Deo ele posanga, ala
aluai ngan gau!’ ”

Edap rua ngan luma aea kadonga
(Lukas 6.47-49)

24 Iesus ikeo pade bedane, “Oangga sai
ilongo leg posanga ga inasi, ei mambe
eaba oatainga aea toa ipagun ele luma
gadae ngan pat matua.
25 Ga muriai, aoara itap ga oanga
imasesel, ta sariaba kapei inam ta inuga
luma toa oa paeamao tau. Be luma toa oa
grum ga isulug mao. Ngansa aea kadanga
imadid ga idudunga ngan pat matua.
26 Be oangga sai ilongo leg posanga be
inasi mao, ei mambe eaba ilolo buobuo ta
ipagun ele luma gadae ngan tano marum.
27 Ga muriai, aoara itap ga oanga
imasesel, ta sariaba kapei inam ta inuga
luma toa oa. Ta luma toa oa grum ga
isulug be grok ga grok paeamao tau.”
28 Idio ta Iesus ipasala ele posanga ga
kus, be gid ipom timatala kapei ngan ele
paoatainga.
29 *Ngansa ei ipaoatai gid mambe gid
madidnga apu ad mao. Be ikado posanga
mambe eaba ieda kapei.

8

Iesus ikado kemi eaba aea dibala kankan
(Markus 1.40-44, Lukas 5.12-14)

1 Idio ta Iesus isorir lusiai ga isulug, ta
ipom kapei tinasi ei.
2 Be mole mao eaba ede aea dibala
kankan inam ta ikor iae boloma pan ta
ikeo, “Maron, oangga eao kim, eao ran-
grang ngan kado tinig ga iuot kemi Deo
imatai.”*
3 Io, Iesus igaga ibage ta idol ngan ei ta
ikeo, “Gau nakim. Ot kemi toa patautene.”
Mole mao, tota itin iuot kemi.
4 *Ta Iesus ikeo pan, “Eao gabit kemi.
Keo pan eaba eta pade ngan mao. Be la pa-
solan tinim pan eaba tenainga aea, ta kado
lem tenainga ngan tinim aea keminga,
mambe Moses ele apu ikeo ngan. Kadonga
toa oa ga ipasolan gid mambe tinim iuot
kemi tautaunga.”

Iesus ikado kemi paeaeanga ton madid-
nga paraunga aea
(Lukas 7.1-10)

5 Idio ta Iesus ila ngan tuanga Kaper-
naum, be madidnga paraunga aea ede
togid Rom† inam ta iansaban ei ta ikeo,
6 “O Maron, leg paeaeanga idibal ta
ienono imuliai. Iae imate, be itin ieiei
paeamao tau.”
7 Ta Iesus ikeo, “Gau ga nala nakemi ei.”
8 Be madidnga paraunga aea ikoli ele
posanga bedane, “Maron, gau leg idil
kemikemi imata karanga ngan eao nam
dudunga leg lumaeai mao. Be eao dio
nene ta kado posanga kekelen, ta leg
paeaeanga ga iuot kemi.
9 Ngansa gau pade namamado gadio
ngan gid panua toa edad kapeipei, be leg
panua paraunga ad timamado gadio ngan
gau. Ta oangga nakeo pan ede, ‘Eao la,’ ei
ga ila. Be oangga nakeo pan ede pade, ‘Eao
nam,’ ei ga inam. Be oangga nakeo pan
leg paeaeanga, ‘Eao kado naurata toa ne,’
ei ga ikado. Tota dibala toa ne ga ilongo
lingem pade.”
10 Iesus ilongo bedaoa ta imatala ta ikeo
pagid panua tinasi ei bedane, “Nakeo tau-
taunga pagimi, ngan panua toa ngada ne
Israel, nagera eaba eta ele kadonga lolo
matua aea kapei mambe eaba toa ne mao.

* **7:23:** Sng 6.8, 2Ti 2.19 * **7:29:** Mk 1.22, Lu 4.32 * **8:2:** Gid Iuda led apu ikeo ga oangga eaba ede aea dibala kankan, ei irangrang ngan imamado tuangai mao, ga iraring toman ngan panua padengada mao pade. Ngan kado ta dibala iuore ngan panua padengada. Toa bedaoa ta tikeo ga eaba toa oa itin paeamao *Deo imatai. Gera posanga ngan Wkp 13.43-46.* * **8:4:** Wkp 14.1-32, Mt 9.30, Lu 17.14 † **8:5:** Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne *madidnga ipu bedane: madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad buno.* * **8:11:** Lu 13.29

11 *Be nakeo pade pagimi, muriai panua
busa ga tinam ado ele parangai ga ado
ele dilngai ga tinam ta tibada gid mul
ngan eaneannga kapei ngan madonga Deo
ibageai toman ngan Abraam ga Aisak ga
Iakop.
12 *Be gid panua Israel toa mugaeai
timamado Deo ibageai, ei ga isere gid ga
tila ngan tibur dodom, gaot ngan Deo
ele tuanga kemi. Toa eoa ga titangtang
paeamao ga luod kek ga kek."
13 Ta Iesus ikeo pan madidnga paraunga
aea bedane, "Eao la. Danga toa ne ga iuot
lalaede mambe lolom matua ngan." Io, tu-
tui ngan ado imata toaiua, ele paeaeanga
toa oa itin iuot kemi.

Iesus ikado kemi Petrus ilaoa taine
(Markus 1.29-31, Lukas 4.38-39)

14 Idio ta Iesus ila idudunga Petrus ele
lumaeai ta igera Petrus ilaoa taine idibal
ta ienono imuliai, be itin iuanaoana.
15 Be Iesus ikisi ibage ta oanaoananga
toa oa itnan ei. Tota taine toa oa idae ta
ila ipan Iesus aea annga.

Iesus ikado kemi panua busa
(Markus 1.32-34, Lukas 4.40-41)

16 Ado idil ngan lailai toaiua, ta gid
panua tuangai tital gid panua busa toa
iriau papaeamao ienono ngan gid, ta tila
pan Iesus. Ei ikado posanga kekelen ta gid
iriau papaeamao titnan gid. Ta ikemi gid
dibala tamad toa ngada oa pade.
17 *Kadonga toa ne iparangrang Deo
ele posanga ede. Aisaia ibada Deo iaoa
mugaeai ta ibode posanga bedane,

"Ei ikado kemi ada dibala imata ede ga
ede,
ta isere gid ga tila aluai ngan gita."

Iesus iposa ngan nasinga ei
(Lukas 9.57-60)

18 Iesus igera ipom kapei tibalil ngan ei,
ta ikeo pagid ele aluagau ngan gisingada
tila liu isal iadag.
19 Be madidnga ede apu aea inam pan ta
ikeo, "Eaba paoatainga am, gau ga nanasi
go ngan tibur isaoa eao la ngan."
20 *Be Iesus ikeo pan bedane, "Gid kaua
saksak ad baba enonga aea tanoeai, ga gid
man ad luma abeiai, be Eaba Inat ele tibur
eta enonga aea mao."
21 *Idio ta aluagau ede pade ikeo pan
bedane, "Maron, longo ngan gau nala
nataian tamag bua."
22 Be Iesus ikeo pan bedane, "Gid panua
tiuatai ngan madonga kemi toman ngan
Deo mao, gid tirangrang ngan titaian led
panua matemate, be eao nam nasi gau."

Iesus ipamate rai ga ngalu
(Markus 4.35-41, Lukas 8.22-25)

23 Idio ta Iesus idae oagaeai, ta ele alua-
gau tinasi ei.
24 Tiuot ga tila liu irabuiai, be mole mao
sariaba kapei inam, ta sobo iuangga irobi
led oaga. Be Iesus ienono.
25 Gid tila pan ta tiuaoan ei ta tikeo,
"Maron, kado taduaea ta! Lua gita!"
26 *Be ikeo pagid, "Ikamado ga am-
ataud? Lemi kadonga lolo matua aea
kapei eta mao." Idio ta idae imadid ta
idaba rai ga ngalu. Tota tibur madlo
ituntun.
27 Be gid panua toa oa timatala kapei ta
tikeo, "Ei eaba madongan ta rai ga ngalu
tilongo ilinge?"

Iesus isere iriau papaeamao ngan panua rua
(Markus 5.1-17, Lukas 8.26-37)

28 Iesus iuot ngan liu isal iadag ta ila
ngan tibur togid Gadara. Be panua rua
toa iriau papaeamao ienono ngan gid,
tiuot dengaeai ga tila pan. Gisirua matad
saksak tau, ta gid panua tirangrang ngan
tilalala ngan edap toa oa mao.
29 *Be mole mao gisirua tingangar pan
ta tikeo, "Eao Deo Inat, eao ga kado mado
ngan gai? Ado kolikolinga aea maitne, be
eao nam ngan paieiei gai na?"
30 Be gaea ipu kapei timadmadid aluai
tede ga tianean.
31 Ta gid iriau papaeamao tibeta matua
ei bedane, "Oangga sere gai, longean gai
ta ala adudunga ngan gaea ipu ga oaiua."

* **8:12:** Mt 22.13, 25.30, Lu 13.28 * **8:17:** Ais 53.4 * **8:20:** 2Ko 8.9 * **8:21:** 1Kin 19.20 * **8:26:** Mt 14.31, Sng 89.9 * **8:29:** Mk 1.24, Lu 4.41

32 Ta ikeo pagid, “Ala!” Tota titnan
panua rua ta tila tidudunga ngan gaea ipu
toa oa. Be mole mao, gid gaea toa ngada oa
tilado manmanae ga titaptap perpereai ga
tisulug ngan liu kapei ta timatemate.
33 Be gid panua toa timariala ngan gaea,
tiaoa ga tila tuangai ta tipalongo ngan
danga toa ngada oa, ga ngan panua rua toa
iriau papaeamao titnan gid.
34 Be mole mao, gid ipom tiuot ga tila
ngan geranga Iesus. Tiuot pan ga kus ta
tibeta matua ei ngan itnan led tibur toa oa.

9

Iesus ikado kemi eaba iae ga ibage imate (Markus 2.1-12, Lukas 5.17-26)

1 *Iesus idae oagaeai ta iuore ga ila liu
isal iadag, ta ila ele tuangai.*
2 Be mole mao, panua edengada tibisi
dibala tamad ede ga ila pan. Ei iae ga ibage
imate, ta ienono ngan aea nagarengreng.
Iesus igera led kadonga lolo matua aea
ta ikeo pan dibala tamad bedane, “Leg
eaba, pamatua lolom. Gau nasamum lem
kadonga sasat na.”
3 Be mole mao, gid madidnga apu ad
tiposa pol ngan gid bedane, “Eaba toa ne
iuangga ibada Deo imul!”†
4 *Be Iesus iuatai ngan lolod ta ikeo,
“Ikamado ga lolomi paeamao toa bedaoa?
5 Posanga isaoa aea naurata malan:
oangga nakeo, ‘Gau nasamum lem
kadonga sasat,’ mao oangga nakeo, ‘Dae
madid ta lalala’?
6 *Be gau ga napasolan gimi ta irangrang
ngan aoatai kemi mambe Eaba Inat ieda
kapei tanoeai ngan samumnga kadonga
sasat.” Ta ikeo pan dibala tamad bedane,
“Dae madid. Bada am nagarengreng ta la
lem lumaeai.”
7 Tota eaba toa oa idae imadid ta ilalala
ga ila ele lumaeai.
8 Be gid ipom tigera ta titogragid ga tisoa
Deo ieda. Ngansa ei ipamatua gid eababa
ngan kadonga toa bedaoa.

Iesus ibaba Mateus, ta inasi ei (Markus 2.13-17, Lukas 5.27-32)

9 Idio ta Iesus ilalala ga ila ta igera eaba
ede ieda Mateus imamado ngan luma
takis aea. Ta ikeo pan, “Eao nam nasi
gau.” Tota idae ga ila inasi ei.
10 Idio ta gisirua timamado lumaeai
ga tianean. Be panua busa takis ad ga
kadonga sasat ad tinam tianean toman
ngan Iesus ga ele aluagau.
11 *Be gid Parisi tigera bedaoa ta tikeo
pagid ele aluagau bedane, “Ikamado ga
lemi eaba paoatainga aea ianean toman
ngan gid panua takis ad ga kadonga sasat
ad?”‡
12 Be Iesus ilongo bedaoa ta ikoli led
posanga bedane, “Gid panua tinid kemi,
led ipu eta ngan tila pan eaba keminga aea
mao, be gid dibala tilagalaga pan.
13 *Be gimi ala abada oatainga ngan Deo
ele posanga ga oaine: ‘Gau tinig ngan lemi
tenainga sapaean mao. Be nakim lolomi
isat ngan eaba ede pade.’ Ngansa gau
nanam ngan babanga gid panua tututui
mao, be nanam ngan babanga gid panua
kadonga sasat ad.”

Iesus ele posanga pau irangrang ngan itlan led kadonga mugamuga mao (Markus 2.18-22, Lukas 5.33-39)

14 *Idio ta gid aluagau ton Ioanes Palili-
unga aea tinam tibeta Iesus bedane, “Ika-
mado ga gaingada gid Parisi anasnasi
kadonga ngan plesenga annga, be lem
aluagau tiplese annga mao?”
15 Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba
ede iuai taine, ta tikado eaneannga ngan
led oainga, gid toman ngan oaeoaed tiran-
grang ngan lolod isat mao, ngansa eaba
oainga imamado toman ngan gid. Be ado
ede muriai, panua padengada ga tipaeaoa
eaba toa oa ga ila aluai ngan gid. Ta ngan
ado toaiua, gid ga tiplese annga.
16 “Be eaba eta irangrang ngan ibada
malo pau ilia ta isaisai ngan aea malo
mugamuga aea krak mao. Oangga ikado

* **9:1:** Mt 4.13 * **9:1:** Ngan ado toaiua, Iesus ele tuanga Kapernaum. Gera posanga ngan Mt 4.13. † **9:3:** Tikeo ga Iesus iuangga ibada Deo imul ngansa tikeo ga Deo kekelen irangrang ngan samumnga kadonga sasat. Gera posanga ngan Mk 2.6 ga Lu 5.21. * **9:4:** Lu 9.47, Ins 2.25 * **9:6:** Ins 17.2 * **9:11:** Lu 15.2 ‡ **9:11:** Gid Iuda mugaeai tikeo ga oangga tianean toman ngan panua papaeamao, eine gid pade ga tiuot paeamao Deo imatai. * **9:13:** Hos 6.6, Mt 12.7 * **9:14:** Lu 18.12

bedaoa, be imum ga kus ta ipaeanado,
eine malo pau ilia ga itaka malo muga-
muga ga paeamao.§
17 Be eaba eta irangrang ngan iparere
oain pau ngan meme itin kukul muga-
muga mao. Oangga ikado bedaoa, eine
oain pau ga ikado meme itin kukul muga-
muga ga pak. Ta oain ga itoki, be meme
itin kukul ga iduaea pade. Be gita taparere
oain pau ngan meme itin kukul papau, ta
oain toman ngan meme itin kukul ga tidio
kemi."

Meme itin kukul pau iman oain aea, be mugamuga kemi mao.

Iesus ipei mulian taine kakauede imate, ga ikemi taine kapei isibo itin aea pononga (Markus 5.21-43, Lukas 8.41-56)

18 Iesus iposaposa maitne pagid aluagau
ton Ioanes, be mole mao madidnga ede
inam ikor iae boloma pan ta ikeo, "Gau
natug taine imate toa patautene. Be eao
nam dol bagem ga idae ngan ei, ta ei ga
idae mulian."
19 Ta Iesus idae ta inasi ei ga ila toman
ngan ele aluagau.
20 Be mole mao, taine ede aea dibala
sing palapala ilalala Iesus imuriai ta isibo
ele pononga imata. Aea dibala toa oa
ikakado ei irangrang ngan aea rai sangaul
ga igegea rua,
21 *be ikeo iloleai bedane, "Oangga na-
sibo ele pononga kekelen, eine ga naot
kemi pade."
22 Be Iesus ipul ei ta igera taine toa
oa ta ikeo, "Taine, pamatua lolom. Lem
kadonga lolo matua aea ikado ga tinim
iuot kemi." Tota ngan ado imata toaiua ga
ila, itin kemi mulian.
23 Idio ta Iesus ila idudunga madidnga
ele lumaeai ta tigera panua titangtang ga
tiusouso piloli ga arerengad kapei.
24 Be ikeo pagid, "Gimi adae ga ala.
Taine kakauede imate mao. Ei ienono." Be
gid tinging ngan ei.
25 Be ei isere gid ga tila gaot, ta idudunga
ga ila pan taine kakauede ta ikisi ibage. Ta
idae mulian.
26 Tota ato ngan Iesus ele kadonga toa oa
iuasasa ga ipakaranga tibur toa oa.

Iesus ikado kemi panua rua matad ikila ga eaba ede iaoa gum

27 *Idio ta Iesus itnan tuanga toa oa ta
ilalala ga ila. Be panua rua matad ikila
tinasi ei ta tibaba bedane, "Devit itub,**
uduan gairua."
28 Io, Iesus idudunga lumaeai, be gisirua
tinasi ei ga tila pan. Ta ibeta gisirua
bedane, "Gimirua lolomi matua ta aeadi
mambe gau narangrang ngan nakado
kemi matami na?"
Ta gisirua tikeo, "Be, Maron."
29 Tota idol ibage ga idae ngan gisirua
matad ta ikeo, "Eine ga iuot ngan gimirua
lalaede mambe lolomi matua ngan."
30 *Tota gisirua matad pal ta tigeragera
pade. Be Iesus iposa matua pagisirua
bedane, "Gimirua agabit kemi. Ngan kado
ta eaba eta pade iuatai ngan."
31 Be mao. Gisirua tiuot ga tila
tipaoasasa posanga ngan ei ta iualu
ipakaranga tibur toa oa.
32 Gisirua tiuot ga tila, be mole mao
panua padengada tital eaba ede iriau
paeamao ienono ngan ei ta ila pan Iesus.
Iriau ikado ei ga iaoa gum.
33 *Iesus isere iriau paeamao ta eaba toa
oa iposaposa pade. Be gid ipom tigera
ga timatala ta tikeo, "Mugaeai ga inam,
danga eta bedane iuot Israel mao."

§ **9:16:** Ikamado ga Iesus ikeo ga malo pau ilia ga itaka malo mugamuga? Eine ngansa gid Israel mugaeai, ad malo ede pade ngan gita ada malo labone. Togid, oangga tiuaoai pau ga kus ta timum ta tipaeanado, eine ga ila kakauede.

* **9:21:** Mt 14.36 * **9:27:** Mt 20.29-34 ** **9:27:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.*

* **9:30:** Mt 8.4 * **9:33:** Mk 2.12

34 *Be gid Parisi tikeo, “Ei iseresere gid
iriau papaeamao ngan madidnga togid
iriau papaeamao iura.”

Iesus ilolo isat ngan gid ipom

35 *Idio ta Iesus ilalala ga ila ngan gid
tuanga kapeipei ga gereirei toa ngada oa.
Ta ipapaoatai gid panua led luma rar-
ing aea iloleai, ga ipaola ato kemi ngan
madonga Deo ibageai, ga ikemikemi ad
dibala imata ede ga ede.
36 *Be igera gid ipom ta ilolo isat ngan
gid, ngansa danga papaeamao iuotot ngan
gid ta lolod ede ga ede ngan led madonga
paeamao, be ad luanga eta mao. Gid
mambe sipsip, be tamad eta imariala ngan
gid mao.
37 *Tota ikeo pagid ele aluagau bedane,
“Annga busa tau imatua ga ienono dadan-
gai, be gid panua tibokoboko ngan aea
badanga, gid busa mao.
38 Tota manta araring matua ga ila pan
dadanga Itama, ta isula panua busa nau-
rata ad ga tila tibada gid annga imatua.”

10

Aluagau sangaul ga igegea rua edad (Markus 3.13-19, Lukas 6.12-16)

1 *Idio ta Iesus ibaba ele aluagau san-
gaul igegea rua ga tinam pan. Ta ipa-
matua gid ngan serenga iriau papaeamao
ga keminga panua ad dibala imata ede ga
ede.
2 Iesus ele panua ato ad sangaul igegea
rua, edad ga bedane: eaba imuga ngan gid
eine Saimon toa tiuato ei Petrus, ga itar
kakau Andreas, ga Jems toa Sebedi inat, ga
itar kakau Ioanes,
3 ga Pilip, ga Bartolomeus, ga Tomas,
ga Mateus toa mugaeai ibabada takis, ga
Jems toa Alpius inat, ga Tadius,
4 ga Saimon Selot*, ga Iudas Iskariot
toa muriai idol Iesus ga idae aea miri
itamatama bagedeai.

Iesus ibada naurata pagid ele aluagau (Markus 6.7-13, Lukas 9.1-5)

5 Iesus isula gid panua toa sangaul
igegea rua oa ta irenren pagid bedane,
“Gimi ala pagid alu padengada mao, ga ala
ngan tuanga eta togid Samaria mao pade.
6 *Be gimi ala pagid Israel kekelegid.
Gid titnan Deo ele edap ga tisusu mambe
sipsip.
7 *Gimi alalala ga ala ta apaola posanga
ga bedane, ‘Madonga Deo ibageai tota iuot
ne.’
8 Gimi ala akado kemi gid panua ad
dibala, ga apei mulian gid panua timate,
ga akado kemi gid panua ad dibala kankan
ga tiuot kemi Deo imatai, ga asere gid iriau
papaeamao. Pamatuanga toa ne nabada
pagimi sapaean, tota ala abada sapaean
pagid panua. Eine aea olnga mao.
9 *Gimi alalala be akikisi lemi pat gol ga
silva mao, ga pat singsingia mao pade.
10 *Abada ami bisinga mao, ga lemi
pononga ga su ruangada mao, ga toto
lalalanga aea mao pade. Ngansa eine tutui
ngan gid panua tipan annga ga ila pagimi
panua naurata ami ton Deo.
11 “Oangga gimi ala ngan tuanga kapei,
mao kakauede isaoa, ailo eaba kemi eta ta
aeno ele lumaeai ga irangrang ngan atnan
tuanga toa oa.
12 *Ta oangga adudunga ngan luma ede,
abada lemi ado kemi ga posanga lolo tarui
aea ga ila pagid panua toa oa.
13 Ta oangga gid panua kemikemi, lemi
posanga lolo tarui aea ga idio pagid. Be
oangga gid panua kemikemi mao, tota
abada mulian lemi posanga lolo tarui aea.
14 *Be oangga sapadua tibada gimi ga ala
led lumaeai mao, ga tinid ngan longonga
lemi posanga mao, tota atnan luma toa
oa, mao tuanga toa oa, ta asile aemi aea
kangkanga ga idio pagid.†
15 *Nakeo tautaunga pagimi, muriai
oangga Deo ipamadid gid panua ngan

* **9:34:** Mt 12.24, Mk 3.22, Lu 11.15 * **9:35:** Mt 4.23, Mk 1.39 * **9:36:** Nam 27.17, 1Kin 22.17, Sek 10.2, Mt 14.14, Mk 6.34 * **9:37:** Lu 10.2 * **10:1:** Mk 6.7, Lu 9.1 * **10:4:** Ngan ado toaiua, tidol edaeda *Selot ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio.* * **10:6:** Jer 50.6 * **10:7:** Mt 3.2, 4.17, Lu 10.9,11 * **10:9:** Lu 10.4 * **10:10:** Lu 10.7, 1Ko 9.14 * **10:12:** Lu 10.5-6 * **10:14:** Lu 10.10-12, PA 13.51 † **10:14:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid. * **10:15:** OM 19.1-29, Mt 11.24, Jut 7

posanga, gid ad panasnga ga iasal gid
Sodom ga Gomora ad panasnga.”

Gid danga kulupulupu ga iuot (Markus 13.9-13, Lukas 21.12-17)

16 *Iesus ikeo pade bedane, “Ega, gau
nasula gimi ga ala mambe sipsip tilalala
rabu ngan kaua saksak. Tota manta anasi
oatainga kemi lalaede mambe gid mota,
be lolomi aea danga eta mao mambe man
barur.
17 *Be agabit kemi ngan panua papaea-
mao. Ngansa gid ga tidol gimi ga adae
pagid madidnga patutuinga posanga ad
bagedeai ta timuimui gimi led luma raring
aea iloleai.
18 Ta gid ga tipamadid gimi pagid ma-
maron kapeipei ga gavana matad, ngansa
gimi gau leg panua. Toa bedaoa ta gimi
ga apalongo gid ngan leg ato kemi, ta gid
kapeipei toa oa ga gid panua Iuda ad mao
ga tilongo.
19 Be oangga tidol gimi ga adae bagedeai,
lolomi ede ga ede ngan saoa posanga
aoangga akoli ga ila pagid mao. Ngansa
ngan ado imata toaiua, Deo ga ibada
posanga pagimi.
20 *Ngansa eine gimi lemi posanga
mao, be Tamami Itautau Tutui ga ikado
posanga ga iuot aoamiai.

21 *“Be eaba itar kapeipei ga aea
kakakau ga tidol ei ga idae pagid ma-
didnga bagedeai ta tirau ei ga imate. Be
gergeu tamatamad ga tikado toa bedaoa
pade ngan led gergeu. Ga gid gergeu ga
timan tnatnad ga tamatamad ad isat ta
tikeo pagid panua ta tirau gid ga timate.
22 Be panua busa ga lolod paeamao ngan
gimi, ngansa gimi gau leg panua. Be
oangga sai imadid matua ga irangrang
ngan ele madonga tanoeai kus, eine Deo
ga ibada ei mulian.
23 Be oangga tuanga ede tipaieiei gimi,
tota aeaoa ga ala ngan tuanga eta pade.
Ngansa nakeo tautaunga pagimi, gimi ga
apasala lemi naurata ngan gid tuanga Is-
rael maitne, be Eaba Inat ga iluai mulian
ga inam.
24 *“Aluagau eta iasal ele eaba
paoatainga aea mao, ga paeaeanga eta
iasal aea maron mao pade.
25 *Be oangga aluagau iuot mambe ele
eaba paoatainga aea, eine ikaranga ngan
ei. Ga oangga paeaeanga iuot mambe aea
maron, eine ikaranga ngan ei pade. Tota
oangga panua aoad ibiu luma itama ta
tiuato ei Belsebul‡, eine ga tiposa paeamao
ga paeamao tau ngan gid ele luma lolo.”

Manta tamataud Deo kekelen (Lukas 12.2-7)

26 *Iesus ikeo pade bedane, “Tota gimi
amataud gid panua mao. Ngansa saoa
danga ienono mumulnga labone, eine
muriai ga iuot masaeai. Be saoa danga
timudan labone, muriai panua toa ngada
ne ga tiuatai ngan.
27 Saoa posanga nakeo pagimi ngan
tibur dodom, gimi manta apalongo ga iuot
merengai. Ga saoa posanga nakamur
ngan ga alongo tangamiai, manta amadid
luma ipaoeai ta apaola ga iuot pagid ipom.
28 *Ga pade, gid panua toa tiuangga tipa-
mate gimi, irangrang ngan amataud gid
mao. Ngansa gid tipamate tinimi, be iran-
grang ngan tipamate tautaudimi mao. Be
gimi amataud Deo. Ngansa ei irangrang
ngan ipamate tinimi, be ipaeabu ngan
tautaudimi pade ngan dinga imperno.
29 Gimi aoatai, man gereirei eine panua
tiuol rua ngan pat singsingia kelede, be
eta ngan gid irangrang ngan itap ga imate
sapaean mao. Tamami imata nanan gid
toa ngada oa.
30 Be ei iuade launimi idil toa ngada
ne laboramiai, ta irangrang ngan imata
sapian gimi mao pade.
31 *Tota amataud mao. Ngan Deo imata,
gimi kapei tau ngan man gereirei busa.”

Irangrang ngan maeamaea gita pan Iesus mao (Lukas 12.8-9)

* **10:16:** Lu 10.3, Ro 16.19 * **10:17:** Mk 13.9-11, Lu 12.11-12, 21.12-15 * **10:20:** Ins 14.26 * **10:21:** Mai 7.6, Mt 10.35, Mk 13.12, Lu 21.16 * **10:24:** Lu 6.40, Ins 13.16, 15.20 * **10:25:** Mt 9.34, 12.24, Mk 3.22, Lu 11.15 ‡ **10:25:** *Belsebul eine Satan ieda ede pade.* * **10:26:** Mk 4.22, Lu 8.17 * **10:28:** Jms 4.12 * **10:31:** Mt 6.26

32 Iesus ikeo pade bedane, “Tota oangga
sai iuaoa pagid panua ngan ei gau leg eaba
ede, eine gau pade ga naoaoa pan Tamag
buburiai ngan ei gau leg eaba.
33 *Be oangga sai ikeo pagid panua ngan
ei gau leg eaba mao, eine gau pade ga
nakeo pan Tamag buburiai ngan eaba toa
oa gau leg eaba mao.”

Manta takim Iesus kapei tau
(Lukas 12.51-53, 14.26-27)

34 Iesus ikeo pade bedane, “Kado gimi
aoangga gau nanam ngan kadonga gid
panua tanoeai ga lolod itarui. Eine mao.
Be gau nanam ngan talnga didi paraunga
aea ga inam!
35 *Ngansa ngan gau leg namanga, gid
panua ga timan ariapolpol ngan gid.

“ ‘Eaba ga iman itama aea isat,
ga taine ga iman itna aea isat,
ga taine oainga ga iman ilaoa taine
aea isat.
36 Tota eaba isobosobo ga timan aea miri
itamatama.’

37 “Eaba sai ikim itama ga itna kapei, be
ikim gau kapei tau mao, eine irangrang
ngan iman leg eaba mao. Toa bedaoa pade
ngan inat ga inat taine, oangga ikim gid
kapei, be ikim gau kapei tau mao, eine
irangrang ngan iman leg eaba mao.
38 *Be oangga sai ibisi aea abei tabala ga
inasi gau mao, eine irangrang ngan iman
leg eaba mao.
39 Oangga sai ikim tau ele madonga
tanoeai, ei ga imate ta ele madonga ga
iduaea. Be oangga sai imate ngan nasinga
gau, ei ga ibada madonga kemi tau-
taunga.”

Eaba ilua Iesus ele panua, ei ga ibada lasunga kemi muriai
(Markus 9.41)

40 *Iesus ikeo pade bedane, “Oangga sai
itin igelgel ngan badanga gimi, eine ibada
gau pade. Be oangga sai ibada gau, eine
ibada gau kekelegau mao, be ibada eaba
toa isula gau pade.
41 Oangga sai itin igelgel ngan badanga
eaba ede ibada Deo iaoa, ngansa Deo isula
ei, Deo ga ilasu eaba toa oa lalaede mambe
ilasu gid panua tibabada iaoa. Be oangga
sai itin igelgel ngan badanga gid panua
tututui, ngansa Deo isula gid, eine Deo ga
ilasu eaba toa oa lalaede mambe ilasu gid
panua tututui.
42 Be oangga sai ikeo ga ilua gid aluagau
togau ta ibada eau memednga ga ila pan
aluagau eta togau toa ieda mao, nakeo
tautaunga pagimi, irangrang ngan eaba
toa oa isapir ngan badanga aea lasunga
mao.”

11

Ioanes Paliliunga aea isula ele aluagau ta tila pan Iesus
(Lukas 7.18-35)

1 Iesus ipasala ele renrennga pagid ele
aluagau sangaul igegea rua, ga kus ta
itnan tibur toa oa, ta ila ngan gid Galili
led tuanga ga tuanga ta ipapaoatai gid ga
ipapaola Deo ele posanga ga ila pagid.
2 Be Ioanes Paliliunga aea imado ngan
luma panasnga aea ta ilongo ngan Kris-
tus* ele bokonga. Tota isula ele aluagau
ta tila pan
3 ta tikeo, “Eao eaba toa Deo iposa tau-
taunga ngan isula go ga nam, mao gai
asanga eaba eta pade?”
4 Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
“Aluagimi ta apalongo Ioanes ngan saoa
danga alongolongo ga ageragera.
5 *Gid panua matad sususu tigeragera
pade. Gid panua aed imate tilalala pade.
Gid panua ad dibala kankan tiuot kemi
Deo imatai. Gid panua tangad kua tilongo-
longo pade. Gid matemate tidae mulian.
Ga gid panua lululunga ad tilongolongo
ato kemi.
6 Be kemi tau ngan eaba sai toa ilolo
matua ngan gau, be ele kadonga lolo
matua aea itap mao!”
7 Gid aluagau ton Ioanes tiluagid ga tila
ga kus ta Iesus iposa pagid ipom ngan
Ioanes. Ta ikeo, “Mugaeai gimi ala ngan

* **10:33:** Mk 8.38, Lu 9.26, 2Ti 2.12 * **10:35:** Mai 7.6 * **10:38:** Mt 16.24-25, Mk 8.34-35, Lu 9.23-24, 17.33, Ins 12.25 * **10:40:** Mk 9.37, Lu 10.16, Ins 13.20 * **11:2:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **11:5:** Ais 35.5-6, 61.1

tibur modamodanga ngan geranga saoa?
Aoangga agera eaba ilolo iburlogologoi
alele mambe piso ede rai ipabeu na? Eine
mao.
8 Be gimi ala ngan geranga saoa danga?
Aoangga agera eaba idol danga sisid
kemikemi? Eine mao. Ega, gid panua tidol
danga sisid kemikemi timamado ngan
luma togid mamaron kapeipei.
9 Be ikamado ga gimi ala? Ala ngan
geranga eaba ibada Deo iaoa? Be! Ei
tota nena. Be nakeo pagimi, Ioanes iasal
gid panua padengada tibabada Deo iaoa
mugaeai.
10 *Deo ele laulau iposa ngan ei bedane,

" 'Ega, gau ga nasula leg eaba ato aea
ta ila imuga ngan eao.
Ta ei ga ipatutui danga toa ngada ne ngan
lem namanga.'

11 Nakeo tautaunga pagimi, mugaeai ga
irangrang ngan labone, eaba eta tanoeai
iasal Ioanes Paliliunga aea mao. Be labone
gid panua timamado Deo ibageai, gid edad
kapeipei ga gid edad mao toa ngada ne
tiasal Ioanes.†
12 *Be ngan ado toaiua Ioanes Paliliunga
aea ipaola posanga ga irangrang ngan
labone, gid panua tiparpar tau ga tipapa-
rau ngan badanga madonga Deo ibageai.
13 Ngansa gid panua tibada Deo iaoa ga gid
panua tibode Deo ele apu, gid tikakado led
posanga ga irangrang ngan Ioanes iuot.
14 *Be oangga gimi akim, kemi ngan aeadi
Ioanes, ei Elaija toa Deo iposa tautaunga
ngan mugaeai, ngan sulanga ei ga inam.
15 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi
posanga toaine.
16 "Be gau ga natado oanenga itna isaoa
idodo kemi gid panua labone ad? Gid
mambe gergeu timamado ngan tibur oalo
aea ta tibaba ga ila pagid areread ga be-
dane,

17 " 'Gai auso piloli ngan gimi,
be ikamado ga atoltol mao?
Gai akado keoainga,
be ikamado ga atangtang mao?'

18 Ngansa Ioanes inam ta iunun oain mao
ga iplese annga, be gid panua tikeo ga
iriau paeamao ienono ngan ei.
19 *Be Eaba Inat inam ta ianean ga iunun,
be gid tikeo, 'Ega, eaba ne ele eaneannga
ga ununnga sat tau. Ei iarerea gid panua
takis ad ga panua kadonga sasat ad.'
Gid tiselele toa bedaoa, be kadonga togid
panua tikado Deo ele naurata tautaunga,
eine ipasolan mambe Deo ele oatainga
itutui."

Paeamao tau ngan gid tuanga toa tipul lolod mao (Lukas 10.13-15)

20 Idio ta Iesus iselele gid tuanga toa
tigera ele uisinga pabusa, ngansa tipul
lolod mao.
21 *Ta ikeo bedane, "Paeamao tau ngan
gimi panua ngan tuanga Korasin ga Bet-
saida! Ngansa oangga gid panua ngan
tuanga Tair ga Saidon‡ tigera gid uisinga
mambe gimi agera nakakado, eine ga tidol
danga sisid mok aea toa mugaeai oa ga
tisama matad ngan asaso ta iman kilala
ngan tipul lolod.
22 Be nakeo pagimi, muriai oangga Deo
ipamadid gid panua ngan posanga, gimi
ami panasnga ga iasal gid Tair ga Saidon
ad panasnga.
23 *Be gimi panua Kapernaum aoangga
Deo ga isoa gimi ga adae buburiai na?
Mao tau! Gimi ga asulug gadio, ta
ala ngan tibur paeamao togid matem-
ate. Ngansa oangga gid panua Sodom tig-
era gid uisinga mambe gimi Kapernaum
agera nakakado, eine ga Sodom ienono ga
irangrang ngan labone.
24 *Be nakeo pagimi, muriai oangga
Deo ipamadid gid panua ngan posanga,
gimi ami panasnga ga iasal gid Sodom ad
panasnga."

* **11:10:** Mal 3.1, Lu 1.76 † **11:11:** Iesus ele posanga ipu ga bedane: Gid tiasal Ioanes ngansa gid tigera ga tiuatai ngan Iesus ele bokonga, be Ioanes igera mao. * **11:12:** Lu 16.16 * **11:14:** Mal 4.5, Mt 17.10-13, Mk 9.11-13 * **11:19:** Mt 9.10 * **11:21:** Ais 23, Ese 26.1–28.26, Jol 3.4-8, Amo 1.9-10, Sek 9.2-4 ‡ **11:21:** Tuanga *Tair ga Saidon eine gid tuanga Iuda ad mao, be edad iuot kapei ngan led kadonga sasat.* * **11:23:** OM 19.24-28, Ais 14.13-15 * **11:24:** Mt 10.15, Lu 10.12

Gimi anam pagau ta aearagimi
(Lukas 10.21-22)

25 *Ngan ado toaiua, Iesus iraring ga bedane, “Apa, eao Maron ngan bubur ga tano. Gau nasoa edam, ngansa eao mudan lem posanga ipu pagid panua oatainga ad. Be gid panua toa edad mao, eao pasolan lem posanga ipu pagid.

26 Be tautaunga Apa, eao nasi lem kimnga ta kado toa bedane.

27 *“Gau Tamag idol danga toa ngada ne ga idae bagegeai. Be eaba eta iuatai ngan Deo Inat mao. Tamag kekelen iuatai. Be eaba eta pade iuatai ngan Tamag mao. Inat kekelen iuatai, toman ngan gid panua toa Inat ikim ipasolan ei pagid.

28 *“Gimi panua toa akakado naurata oanaoana ga danga kulupulupu ipaieiei gimi, gimi toa ngada ne anam pagau, ta gau ga naearan gimi kemi.

29 Gimi abada oatainga pagau ga aboko gadio ngan gau, mambe bulmakao iboko gadio ngan itama ta idada ele danga sisid. Ngansa gau nakado kadonga marum ngan gid panua, ga nasoa edag mulian mao. Ta gimi ga aearagimi kemi ga lolomi ede ga ede mao.

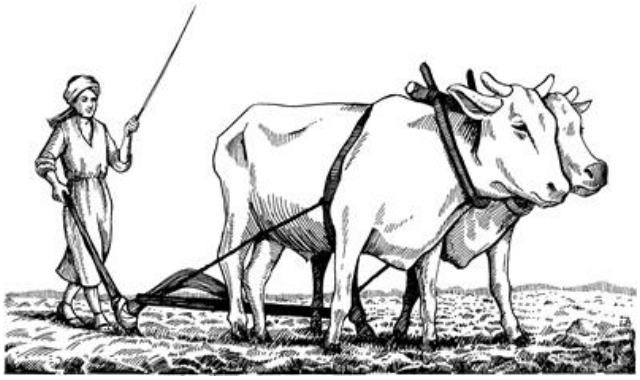

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
“Aboko gadio ngan gau, mambe bulmakao iboko gadio ngan itama.”

30 *Ngansa gau leg posanga ikulupu ngan aea nasinga mao, be leg naurata malamalan.”

12

Iesus iposa ngan kadonga ngan Ado Earainga aea
(Markus 2.23-28, Lukas 6.1-5)

1 *Ngan taun toaiua, ngan Ado Earainga aea, Iesus asingada ele aluagau tilalala rabu ngan dadanga wit. Ele aluagau pitoreagid ta tipasu gid wit itautau idanga ede ta tian.

2 *Be gid Parisi tigera ta tikeo pan bedane, “Ega, kadonga toa lem aluagau tikakado eine tutui ngan Ado Earainga aea mao.”

3 *Ta ikoli led posanga bedane, “Kado gimi aoato laulau ngan Devit ele kadonga toa mugaeai oa mao. Ngan ado toaiua, Devit asingada iuaeoae pitoreagid,

4 *ta idudunga Deo ele palatai ta ibada bret tenainga aea toa ienono Deo imatai ta ian. Be bret toa oa itutui ngan gid panua tenainga ad kekelegid tianean.

5 *“Be kado gimi aoato posanga ede pade ga oaine ngan laulau apu aea mao. Ikeo ngan Deo ele luma, oangga gid panua tenainga ad tikakado naurata tenainga aea toa eoa ngan Ado Earainga aea, gid led idil eta paeamao mao. Tautaunga tinasi apu ngan Ado Earainga aea toa eoa mao, be gid led idil eta paeamao mao.

6 *Be gau nakeo pagimi, eaba ede rabu ngan gimi, ei ieda kapei iasal luma ton Deo.

7 *Be posanga ede pade ngan Deo ele laulau ikeo bedane, ‘Gau tinig ngan lemi tenainga sapaean mao, be nakim lolomi isat ngan eaba ede pade.’ Oangga gimi aoatai kemi ngan posanga toa oa, irangrang ngan aselele gid panua tututui mao.

8 Ngansa Eaba Inat ei Maron ngan Ado Earainga aea.”

Ngan Ado Earainga aea, Iesus ikado kemi eaba ibage imate
(Markus 3.1-6, Lukas 6.6-11)

9 Iesus itnan tibur toa oa ta ila idudunga ngan led luma ede raring aea.

10 *Be toa eoa eaba ede imamado, ibage ede imate. Ta gid panua tiuangga tigera idil eta paeamao pan Iesus ta tibeta ei

* **11:25:** 1Ko 1.26-29 * **11:27:** Mt 28.18, Ins 1.18, 3.35, 10.15, 17.2 * **11:28:** Jer 31.25 * **11:30:** 1Io 5.3 * **12:1:** Lo 23.25 * **12:2:** IM 20.10 * **12:3:** 1Sml 21.1-6 * **12:4:** Wkp 24.5-9 * **12:5:** Nam 28.9-10 * **12:6:** Mt 12.41-42 * **12:7:** Hos 6.6, Mt 9.13 * **12:10:** Lu 14.3

bedane, “Eine tutui ngan takado kemi gid
dibala ngan Ado Earainga aea pade, mao
madongan?”
11 *Be ei ikeo pagid bedane, “Oangga
eaba eta ngan gimi ele sipsip itap ga isulug
babaeai ngan Ado Earainga aea, ei ga
ikado mado? Ei ga idada ga idae mulian
na?
12 Be gita eababa taeasal sipsip tau. Tota
eine tutui ngan tanasi kadonga kemi ngan
Ado Earainga aea.”
13 Io, Iesus ikeo pan eaba toa ibage imate
oa bedane, “Patutui bagem.” Tota ipatutui
ibage, ta ibage iuot kemi mulian mambe
ibage ede pade.
14 *Be gid Parisi tiuot ga tila ta tiraurau
aea posanga ngan pamatenga ei.

Deo isio Iesus ngan kadonga ele naurata

15 Be Iesus iuatai ngan danga toa gid
Parisi tiuangga tikado ngan ei, tota itnan
tibur toa oa ga ila. Be ipom kapei tau tinasi
ei ta ikado kemi ad dibala toa ngada oa.
16 *Be irenren matua pagid ngan tiuaoa
ngan ei pagid panua padengada mao.
17 Ngan kadonga toa oa, ei iparangrang
Deo ele posanga ede. Aisaia ibada Deo
iaoa mugaeai ta ibode ga bedane,

18 **“Ega, eaba toa ne ei gau leg
paeaeanga.
Gau nasio ei.
Gau nakim ei tau
ga lolog kemi ngan ei.
Gau ga nadol Tautaudig Tutui ga ienono
pan,
ta ei ga ipaola posanga pagid alu toa
ngada ne tanoeai ngan leg edap
ngan patutuinga gid.
19 Ei ga iaoa parau pagid panua mao ga
ngar ga ngar mao.
Be gid panua ga tirangrang ngan tilongo
ele posanga iuot kapei melemeleai
mao pade.
20 Piso ikolakolanga ta iuangga imakor,
ei ga ikor mao.
Be lam aea dinga imata igigimonga,
ei ga ipamate mao.*
Ei ga ibokoboko toa bedaoa ga irangrang
ngan ikado ga leg kadonga tutui
iparangrang tibur toa ngada ne.
21 Ta gid alu toa ngada ne tanoeai ga tigaga
matad ngan ei ngan badanga gid
mulian.”

Gid Parisi tikeo ga Iesus iboko toman ngan Belsebul
(Markus 3.20-30, Lukas 11.14-23, 12.10)

22 Idio ta tital eaba ede iriau paeamao
ienono ngan ei, ta ila pan Iesus. Eaba toa
oa imata ikila ga iaoa gum. Ta Iesus ikado
kemi ei, ta iposaposa ga igeragera pade.
23 Gid ipom tigera toa bedaoa ta timatala
kapei ta tikeo, “Kado eaba toa ne Devit
itub†?”
24 *Be gid Parisi tilongo bedaoa ta tikeo,
“Eaba toa ne iseresere gid iriau papaea-
mao sapaean mao. Be Belsebul, madidnga
togid iriau papaeamao, ipamatua ei ta
ikakado toa bedaoa.”
25 Be Iesus iuatai ngan gid lolod ta
ikeo pagid, “Oangga maron kapei ede ele
panua timapoga ta tiparau pol ngan gid,
eine ga timukuru. Ga toa bedaoa pade
ngan tuanga ede, mao luma ede, oangga
timapoga ta tiparau pol ngan gid, eine
irangrang ngan timadid matua mao.
26 Tota oangga Satan isere Satan, eine
ele panua timapoga ta tiparau pol ngan
gid. Toa bedaoa ga Satan imadid ga imuga-
muga ngan ele tibur kapei madongan?
27 Be oangga asol gau ngan serenga iriau
papaeamao ngan Belsebul iura, gimi akeo
mado ngan lemi panua toa tiseresere gid
iriau papaeamao pade? Gimi aoangga
Satan ilualua gid? Tota naurata togid lemi
panua ga ipasolan mambe lemi selelenga
itutui mao.
28 *Be oangga Deo Itautau Tutui ipa-
matua gau ngan serenga iriau papaea-
mao, kadonga toa ne ipasolan gimi
mambe madonga Deo ibageai iuot rabu
ngan gimi na.

* **12:11:** Lu 14.5 * **12:14:** Ins 5.16 * **12:16:** Mt 8.4, Mk 3.12 * **12:18:** Ais 42.1-4 * **12:18:** Mt 3.17 * **12:20:** Posanga oaine ton Aisaia ikeo ngan gid panua lolod matua tau mao ngan Deo. Iesus ikado kadonga marum ngan gid ta ilua gid ngan tinam pan Deo. † **12:23:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.* * **12:24:** Mt 9.34, 10.25 * **12:28:** PA 10.38, 1Io 3.8

29 “Eaba eta irangrang ngan idudunga
sapaean ngan luma ton eaba iura kapei,
ngan lubnga ele danga sisid mao. Be
oangga ikaukau eaba toa iura kapei oa
ngan kenga ga kus, tota ei ga irangrang
ngan ilub ele danga toa ngada oa lumaeai.
30 *“Oangga sai iboko toman ngan gau
mao, ei gau ag isat. Ga oangga sai ilua gau
ngan badanga gid panua ga tinam boloma
pan Deo mao, eine eaba toa oa iseresere
gid ga tila aluai ngan Deo.
31 *Ngan ipu toaine nakeo pagimi, Deo
ga isamum gid panua led kadonga sasat ga
posanga papaeamao imata ede ga ede, be
eaba sai ipaeabu ngan Itautau Tutui ieda,
Deo ga isamum ele kadonga sat mao.
32 Ga oangga sai iposa paeamao ngan
Eaba Inat, eine irangrang ngan Deo isa-
mum ele kadonga sat. Be eaba sai iposa
paeamao ngan Itautau Tutui, eine Deo ga
isamum ele kadonga sat mao. Labone ga
muriai pade, ele kadonga sat aea samum-
nga mao.”

Abei paeamao, itautau pade paeamao (Lukas 6.43-45)

33 *Iesus ikeo pade bedane, “Oangga
akeo ga abei ede eine kemi, manta akado
posanga lalaede toa bedaoa ngan itautau
kemikemi. Oangga akeo ga abei ede eine
paeamao, akado posanga lalaede toa be-
daoa ngan itautau papaeamao. Ngansa
gita taoatai ngan abei kemi ga abei paea-
mao ngan geranga itautau.
34 *Gimi mota ele gergeu! Gimi
panua papaeamao, tota akakado posanga
kemikemi madongan? Ngansa saoa
posanga iuon eaba iloleai, eine iaoa ga
iposa ngan ga iuot.
35 Oangga eaba kemi, eine posanga
kemikemi ienono iloleai, ta inasi posanga
kemikemi toa oa. Be oangga eaba paea-
mao, eine posanga papaeamao ienono
iloleai, ta inasi posanga papaeamao toa oa.
36 Be gau nakeo pagimi, muriai oangga
Deo ipamadid gid panua ngan posanga,
eine ga imata nanan lemi posanga idil toa
ngada oa akakado alele toa mugaeai ga
inam, ta gimi ga akoli posanga ga ila pan
ngan.
37 Deo ga imata inasi eao lem posanga
ta iuato eao eaba tutui. Oangga mao, ei ga
imata inasi eao lem posanga ta ipanas go.”

Gid kapeipei Iuda ad tiuangga tigera Iesus ikado uisinga eta (Markus 8.11-12, Lukas 11.29-32)

38 *Idio ta gid madidnga apu ad ga gid
Parisi edengada tikeo pan Iesus bedane,
“Eaba paoatainga am, gai akim agera eao
kado uisinga eta iman kilala.”
39 *Be ei ikoli led posanga bedane, “Gid
panua papaeamao labone ad lolod itnan
Deo somisomi tau. Gid tikim tigera uisinga
iman kilala. Be irangrang ngan tigera
mao. Kilala kelede mon ga tigera, eine
ngan Iona toa ibada Deo iaoa mugaeai.
40 *Ngan ado toaiua, ei ieno ado tol ga
bong tol ia kapei iloleai. Ta lalaede toa
bedaoa, Eaba Inat ga ieno tano iloleai aea
ado tol ga bong tol.
41 *Be muriai oangga Deo ipamadid
gid panua ngan posanga, eine gid panua
Ninive ga timadid ta tisol gid panua
labone ad ngan posanga. Ngansa gid
Ninive tilongo Iona ele posanga pabibnga
aea ta tipul lolod. Be ega, labone eaba ede
rabu ngan gimi iasal Iona, be gimi apul
lolomi mao.
42 *Be oangga Deo ipamadid gid panua
ngan posanga ngan ado toaiua, taine
nagerara ngan tibur saut ga idae mulian
toman ngan gid panua labone ad ta isol gid
ngan posanga. Ngansa ele tuanga ienono
tano idigedigeai, be ei ilalala aluai ga inam
ngan longonga Solomon ele paoatainga.
Be ega, labone eaba ede rabu ngan gimi
iasal Solomon.”

Iesus ipaoatai gid panua ngan iriau papaeamao led kadonga (Lukas 11.24-26)

43 Iesus ikeo pade bedane, “Oangga iriau
paeamao itnan eaba ede, eine ga ilalala
alele ngan tibur mamasa, ta iloilo tibur eta
kemi earainga aea. Be iuot ngan mao

* **12:30:** Mk 9.40, Lu 9.50 * **12:31:** Ibr 6.4-6 * **12:33:** Mt 7.16-20 * **12:34:** Mt 3.7, 15.18, Lu 3.7, 6.45 * **12:38:** Mt 16.1, Lu 11.16, Ins 6.30 * **12:39:** Mt 16.4, Mk 8.12 * **12:40:** Jna 1.17 * **12:41:** Jna 3.5 * **12:42:** 1Kin 10.1-10

44 ta ikeo, ‘Gau ga naluagau mulian ngan
luma toa natnan oa.’ Ta oangga ila iuot
toa eoa, ei ga igera luma toa oa ienono
sapaean, be tisile ga tipatutui mulian.
45 *Ga kus ta ila ibada gid iriau pa-
paeamao lima ga rua toa tiasal ei ngan
kadonga sasat. Ta gisingada tidudunga
ta timulmuli toa eoa. Tota labone eaba
toa oa ele madonga paeamao tau ga iasal
ele madonga toa mugaeai aea. Gid panua
papaeamao labone ad, eine ga tiuot toa
bedaoa pade.

Iesus itna ga aea kakakau sapadua?
(Markus 3.31-35, Lukas 8.19-21)

46 Iesus iposaposa pagid ipom maitne,
be mole mao itna ga itar kakakau timad-
madid gaot ngan luma toa oa ta tiuangga
tiposa toman ngan ei.
47 Ta eaba ede ikeo pan, “Ega, tnam
ga am kakakau timadmadid gaot, be
tiuangga tiposa toman ngan eao.”‡
48 Be Iesus ikoli eaba toa oa ele posanga
bedane, “Sai gau tnag, ga sapadua ag
kakakau?”
49 Ta igaga ibage ga idae ta idodo gid
ele aluagau ta ikeo, “Ega, gau tnag ga ag
kakakau tota eko.
50 *Ngansa oangga sapadua tinasi
Tamag toa buburiai oa ele kimnga, gid gau
ag kakakau ga liuliug ga tnatnag.”

13

Oanenga itna ngan eaba isiran wit ipua-
pua dadangai
(Markus 4.1-9, Lukas 8.4-8)

1 Ngan ado toaiua, Iesus itnan luma ta
iuot ga ila gaot. Ta idio imado liu kapei
isaleai.
2 *Be gid ipom kapei tinam tiluplup
pan. Tota idug ga idae ngan oaga ede ta
idio imado ngan, be gid ipom timadmadid
labiai.
3 Ta itado oanenga itna busa pagid ta
ikeo, “Ega, dadanga itama ila isiran wit
ipuapua.
4 Ei isisiran ga ila, be wit ipuapua idanga
ede itaptap ga idio edap isaleai. Be gid
man tinam ta tian ga kus.
5 Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga
idio ngan tano aea patpat kapeipei. Be
tano kapei tau mao, tota wit ipara ga idae
manmanae ngansa isulug tau mao.
6 Ado ipara ga idae ta ilaba wit. Be wit
iuaroar tos ngan pat, tota imalai ga imisi.
7 Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga
idio ngan oaroaro aea gigi. Be oaroaro
idae kapei ta imol wit ga paeamao.
8 Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga
idio ngan tano kemi, ta itautau iuot busa.
Idanga ede itautau iuot buno, idanga
ede itautau iuot sangalima sangaul ede,
idanga ede itautau iuot sangaul tol.

Dadanga itama ila isiran wit ipuapua.

9 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi
posanga toaine.”

Ikamado ga Iesus itatado oanenga itna?
(Markus 4.10-12, Lukas 8.9-10)

10 Idio ta Iesus ele aluagau tinam pan ta
tibeta ei bedane, “Ikamado ga eao tatado
oanenga itna pagid ipom somisomi?”
11 Ta ikoli led posanga bedane, “Ngansa
Deo ilongean gimi ta aoatai kemi ngan
ele posanga ipu mumulnga ngan madonga
ibageai. Be ibada oatainga toa ne ga ila
pagid ipom mao.
12 *Oangga sai ele oatainga, Deo ga igal-
tatan ele oatainga ga ila kapei. Be oangga
sai ele oatainga mao, saoa danga ei iuatai
ngan kautede, eine Deo ga ikado ga imata
sapian.
13 Natado oanenga itna pagid ngan ipu
ga oaine:

* **12:45:** 2Pe 2.20 ‡ **12:47:** Lain 47 ienono ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik mao. * **12:50:** Ro 8.29 * **13:2:** Lu 5.1-3 * **13:12:** Mt 25.29, Mk 4.25, Lu 8.18, 19.26

"Matad igeragera,
be tiuatai ngan saoa danga toa tigera oa mao.
Ga tangad ibabada,
be tiuatai ngan saoa danga toa tilongo oa mao,
ga tibada oatainga ngan mao pade.

14 *Ngan kadonga toaine tiparangrang Deo ele posanga ede. Aisaia ibada Deo iaoa mugaeai ta ibode bedane,

" 'Gimi ga alongo posanga somisomi,
be eine ga aoatai ngan ipu mao.
Be gimi ageragera pabusa,
be irangrang ngan laborami ibada mao.
15 Ngansa gid panua toa ne lolod buobuo,
be tangad itola ngan longonga posanga.
Be matad isi pade.
Ngan kado ta tigera ngan matad,
ga tangad ilongo
ta laborad ibada kemi posanga ipu.
Toa bedaoa ta tipul lolod,
ta nakado gid ga tiuot kemi. Be eine mao.'

16 *Be kemi tau ngan gimi! Ngansa gimi matami pal ta ageragera Deo ele posanga ipu, ga tangami ilongolongo ga abada oatainga.
17 Nakeo tautaunga pagimi, mugaeai ga inam, panua busa tibada Deo iaoa ga gid panua tututui busa lolod iminmin ngan geranga gid danga toa labone gimi agera, be gid tigera mao. Be lolod iminmin ngan longonga posanga toa gimi labone alongo, be gid tilongo mao."

Iesus ipaola oanenga itna ipu ngan wit ipuapua
(Markus 4.13-20, Lukas 8.11-15)

18 Iesus ikeo pade bedane, "Tota alongo oanenga itna ipu ngan wit ipuapua ta abada oatainga ngan.
19 Oangga panua tilongo ato kemi ngan madonga Deo ibageai, be tiuatai ngan ipu mao, Deo ele posanga ila pagid mambe wit ipuapua itaptap edap isaleai. Be eaba paeamao inam ta ipaeaoa posanga toa lolodeai oa.
20 Be Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ngan tano aea patpat. Gid tilongo Deo ele posanga ga tibada manmanae ta tinid igelgel ngan.
21 Be posanga toa oa isulug lolodeai mao, mambe wit iuaroar isulug gadio tanoeai mao. Gid tidio mole tau mao, ta oangga kadonga kulupulupu iuot, ga panua tipaieiei sapadua tinasi Deo ele posanga, eine led kadonga lolo matua aea itap manmanae tau.
22 *Be Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ngan oaroaro aea gigi. Gid tilongo Deo ele posanga, be gid danga tanoeai aea ikakado ga lolod ede ga ede, be tikim tau pat ta ipabuobuo laborad. Tota gid danga toa oa iuot mambe oaroaro aea gigi toa imol Deo ele posanga lolodeai, ta irangrang ngan itautau iuot mao.
23 Be Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ngan tano kemi. Gid tilongo Deo ele posanga ta tiuatai kemi ngan ipu. Tota gid mambe tano kemi toa wit itautau iuot busa ngan. Idanga ede itautau iuot buno, padengada itautau iuot sangalima sangaul ede, padengada itautau iuot sangaul tol."

Oanenga itna ngan purup papaeamao ipara dadangai

24 Iesus itado oanenga itna ede pade pagid ta ikeo, "Madonga Deo ibageai eine mambe eaba isiran wit ipuapua kemikemi aea dadangai.
25 Bong ede ele panua tienono, be aea isat ede inam ta isiran purup papaeamao wit iloleai. Ga kus ta ila.
26 Idio ga muriai, wit ipara ga idae ta iuangga itautau, be tigera purup papaeamao pade ipara toman ngan wit.
27 "Ta gid paeaeanga ton dadanga itama tila pan ta tikeo, 'Maron, mugaeai eao siran wit kemikemi am dadangai, be ikamado ga purup papaeamao iparapara toman ngan?'

* **13:14:** Ais 6.9-10, Ins 12.40, PA 28.26-27 * **13:16:** Lu 10.23-24 * **13:22:** Lu 12.16-21, 1Ti 6.9-10

28 “Ta ikeo pagid, ‘Gau ag isat ede ikado
toa bedane.’
“Ta gid paeaeanga tikeo pan, ‘Oangga
eao kim, ta gai ala akule gid purup papaea-
mao ta asuk gid.’
29 “Be ikeo, ‘Mao. Ngan kado ta akule wit
toman ngan purup papaeamao.
30 Atnan gisirua ga tidio ga irangrang
ngan wit itautau imatua. Ta oangga wit
imatua, eine ga nakeo pagimi paeaeanga
ta ala asuk gid purup papaeamao mu-
gaeai, ta akaukau gid ngan tulua ga tulua
ta iman dinga aea. Be asuk gid wit itautau
ta adol ngan leg luma annga aea.’ ”

Oanenga itna ngan mastet ipuapua (Markus 4.30-32, Lukas 13.18-19)

31 Idio ta Iesus itado oanenga itna ede
pade pagid ta ikeo, “Madonga Deo ibageai
eine mambe mastet ipuapua eaba ede
ibada ta iarum aea dadangai.
32 Tautaunga, mastet ipuapua eine
kakauede tau ngan gid annga padengada
ipuapua. Be oangga ipara ga idae, eine
idae ga ila kapei ta iasal gid annga
padengada dadangai. Ta iuot mambe
abei, ta gid man tirangrang ngan tinam
ta tirau ad luma ngan ibogaboga.”

Oanenga itna ngan yis (Lukas 13.20-21)

33 Idio ta Iesus itado oanenga itna ede
pade pagid ipom bedane, “Madonga Deo
ibageai eine mambe yis toa taine ede
ibada, ta ibul toman plaoa iuon ngan tabla
kapeipei tol. Ga kus ta plaoa toa ngada oa
isum ga idae kapei.”

Iesus itado posanga ngan gid oanenga itna mon (Markus 4.33-34)

34 Gid posanga toa ngada oa Iesus itado
pagid ipom, eine itado ngan gid oanenga
itna mon. Ei iposa masaeai ngan danga
eta mao.
35 *Ngan kadonga toa oa, ei iparangrang
Deo ele posanga mambe eaba ibada Deo
iaoa mugaeai ikeo ngan ga bedane,

“Gau ga natado gid oanenga itna pagimi
ta napalongo ngan gid danga toa
ienono mumulnga.
Ngan danga toa ngada ne led otnga mu-
gaeai ga irangrang ngan labone,
gid posanga toa oa ienono mumul-
nga.”

Iesus ipaola oanenga itna ipu ngan purup papaeamao

36 Iesus itnan gid ipom ga tidio ta ila
idudunga lumaeai. Be ele aluagau tila
pan ta tikeo, “Irangrang ngan eao paola
oanenga itna ipu pagai ngan purup pa-
paeamao dadangai?”
37 Ta ikoli led posanga bedane, “Eaba
isiran wit ipuapua kemikemi eine Eaba
Inat.
38 Be dadanga eine tibur toa ngada ne
tanoeai. Be wit ipuapua kemikemi eine
gid panua timamado Deo ibageai. Be pu-
rup papaeamao eine gid panua timamado
eaba paeamao ibageai.
39 Be dadanga itama aea isat eine eaba
paeamao. Be ado badanga annga aea, eine
ado muriai toa madonga tanoeai kus. Be
panua naurata ad eine gid anggelo.
40 *“Be ngan ado muriai toa madonga
tanoeai kus, kadonga ga iuot lalaede
mambe gid panua tikulekule gid purup
papaeamao ta titado ga tidae dingaeai.
41 *Eaba Inat ga isula ele anggelo ta
tibada danga toa ngada oa idadada gid
panua ngan kadonga sasat ga gid panua
toa ngada oa tipul murid ngan Deo ele
apu, ta tila aluai ngan gid panua tima-
mado Deo ibageai.
42 *Eine ga titado gid ga tidae dingaeai.
Toa eoa ga titangtang paeamao ga luod
kek ga kek.
43 *Ngan ado toaiua, gid panua tututui
ga tiuot masaeai mambe ga ado imata ele
taranga. Ta gid ga timamado Tamad Deo
ibageai. Eaba sai itanga, manta ilongo
kemi posanga toaine.”

Oanenga itna ngan apou iuon ngan pat ga ienono tano iloleai

44 Iesus ikeo pade bedane, “Madonga
Deo ibageai eine mambe apou ede ienono

* **13:35:** Sng 78.2 * **13:40:** Ins 15.6 * **13:41:** Mt 24.31, 25.31, Mk 13.27 * **13:42:** Mt 8.12 * **13:43:** Dan 12.3

mumulnga tano iloleai. Eaba ede iuot
ngan apou toa oa ta imudan pade. Itin
igelgel kapei ta ila ilongean ele danga sisid
toa ngada oa pagid panua ta tiuolol gid. Ga
kus ta ibada ele pat ta ila iuol tano toa oa
ga iman ei aea."

Oanenga itna ngan nagemgem ede aea olnga kapei

45 Iesus ikeo pade bedane, "Ga pade,
madonga Deo ibageai eine mambe eaba
ede toa ele naurata ngan badanga gid
nagemgem kemikemi ta gid panua tiuolol
pan.
46 Ado ede iuot ngan nagemgem ede
kemi tau aea olnga kapei. Tota ila ilongean
ele danga sisid toa ngada oa pagid panua
ta tiuolol gid. Ga kus ta ibada ele pat ta ila
iuol nagemgem toa oa ga iman ele."

Oanenga itna ngan puo

47 Iesus ikeo pade bedane, "Ga pade,
madonga Deo ibageai eine mambe puo
ede titado ngan liu kapei. Titado puo toa
oa ta tibabada ia busa imata ede ga ede.
48 Idio ta puo iuon, ta gid panua tidada
ga idae labiai. Tota tidio timado ta tilelean
gid ia. Ia kemikemi tidoldol ga tidae ngan
karei, be ia papaeamao titado ga iduaea.
49 Eine ga iuot toa bedaoa pade ngan
ado muriai toa madonga tanoeai kus. Gid
anggelo ga tila ta tilelean panua papaea-
mao timamado rabu ngan panua tututui.
50 *Eine ga titado gid ga tidae dingaeai.
Toa eoa ga titangtang paeamao ga luod
kek ga kek."
51 Ta Iesus ibeta ele aluagau bedane,
"Gimi aoatai ngan posanga toa ngada ne
ipu pade?"
Ta tikeo, "Be."
52 Ta ikeo pagid, "Tota gid aluagau
toa ngada ne togau, gid mambe panua
oatainga ad ngan Deo ele apu. Be gid
tibada paoatainga ngan madonga Deo
ibageai pade. Tota gid mambe luma itama
ede toa ibada danga sisid kemikemi ele
apouiai ga iuot. Danga sisid edengada
mugamuga ga padengada papau."

Gid Nasaret tipul murid ngan Iesus (Markus 6.1-6, Lukas 4.16-30)

53 Idio ta Iesus ipasala ele posanga ngan
gid oanenga itna toa ne ga kus ta itnan
tibur toa oa.
54 *Ta iluai mulian aea tuanga ipuiai
Nasaret ta ipaoatai gid panua luma raring
aea iloleai. Be gid tikakrik ta tikeo, "Eaba
toa ne ibada ele oatainga sida? Iura
madongan ta ikakado gid uisinga?
55 *Be eaba toa ne itama ikakado gid
luma na? Itna ieda Maria ga itar kakakau
Jems ga Iosep ga Saimon ga Iudas na?
56 Iliuliu pade timamado toman ngan
gita na? Tota eaba ne ibada iura ga ele
oatainga sida?"
57 *Gid panua lolod paeamao ngan ei ta
tiposa toa bedaoa.
Be Iesus ikeo pagid, "Oangga eaba ibada
Deo iaoa ta ila ngan tuanga ga tuanga,
panua busa ga tilolon ngan ei. Be oangga
ila aea tuanga ipuiai, pagid isobosobo, gid
ga tilolon ngan ei mao."
58 Tota Iesus ikado uisinga busa toa eoa
mao ngansa lolod matua ngan ei mao.

14

Erot iuangga Iesus ei Ioanes Paliliunga aea (Markus 6.14-29, Lukas 3.19-20, 9.7-9)

1 Ngan ado toaiua, madidnga kapei
Erot* ilongo Iesus iualu.
2 Ta ikeo pagid ele paeaeanga bedane,
"Eaba toa ne ei Ioanes Paliliunga aea, be
idae mulian ngan ele matenga. Tota iura
kapei ngan kadonga gid uisinga."
3-4 *Erot ikeo bedaoa ngansa ei iuai Ero-
dias, itar kapei Pilip iadaoa. Be ngan ipu
toaiua Ioanes iselele Erot bedane, "Lem
kadonga ngan oainga lem kadenge ne
itutui mao." Tota Erot isula ele panua
ta tiluku Ioanes ta tiaud ei ga tidol ei ga
idudunga ngan luma panasnga aea.
5 *Ta Erot iuangga ipamate Ioanes, be
imataud gid ipom, ngansa gid tiuangga
Ioanes ei eaba ibada Deo iaoa.

* **13:50:** Mt 13.42, Lu 13.28 * **13:54:** Ins 7.15 * **13:55:** Ins 6.42 * **13:57:** Ins 4.44 * **14:1:** Erot toaine ieda ede pade Antipas. Ei madidnga kapei ngan tibur Galili ngan ado toaiua. Ei gergeu ton Erot ede pade toa mugaeai iuangga irau gergeu Iesus ga imate. Gera posanga ngan Mt 2.1-20. * **14:3-4:** Wkp 18.16, 20.21, Lu 3.19-20 * **14:5:** Mt 21.26

6 Be ado ede, Erot ikado eaneannga
kapei ngan aea poponga. Be rabu ngan
eaneannga toa oa, Erodias inat taine inam
itoltol gid nounga matadeai, ta ikado ga
Erot itin igelgel kapei.
7 Tota ikado posanga tautaunga pan
taine blala toa oa ngan badanga saoa
danga ikim ga ila pan.
8 Be ei inasi itna ilinge ta ikeo pan
bedane, "Gau nakim toa pataútene eao dol
Ioanes Paliliunga aea ilabora ngan lalate
ta bada ga inam pagau."
9 Maron kapei Erot ilongo posanga
toa oa ta ilolo ikulupu ngan, be imata
nanan ele posanga tautaunga toa ikado
gid nounga matadeai. Tota ikeo pan ele
paeaeanga ta ila ikado mambe taine blala
ikeo ngan.
10 Ta ele paeaeanga ila ngan luma
panasnga aea ta iket Ioanes igagal ga put.
11 Tota idol ilabora ga idae ngan lalate
ede ta ibada ga ila pan taine blala toa oa,
ta ei ibada ga ila pan itna.
12 Idio ta Ioanes ele aluagau tinam
tibada ipat ta tila titaian. Ga kus ta tila
tipalongo Iesus.

Iesus ipan panua bunoringring lima ad annga
(Markus 6.31-44, Lukas 9.10-17, Ioanes 6.1-13)

13 Iesus ilongo posanga ngan Ioanes ele
matenga ga kus, ta itnan tibur toa oa. Ei
idae oagaeai toman ngan ele aluagau, ta
kekelegid tila ngan tibur modamodanga
ede. Be gid ipom ngan gid tuanga boloma,
tilongo ngan ele langa toa oa ta tipaele ga
tinasi ei.
14 Ei itnan oaga ga idio be igera ipom
kapei tau, ta ilolo isat ngan gid, ta ikado
kemi ad dibala.
15 Idio ta ado iuangga idil, ta ele aluagau
tila pan ta tikeo, "Tibur ne modamodanga,
be ado iuangga idil. Tota sula gid ipom ga
tila ngan gid tuanga ta tiuol ad annga."
16 Be Iesus ikeo pagid, "Kemi ngan gid
tila mao. Gimi apan ad annga."
17 Be ele aluagau tikeo, "Annga eta pade
nene mao. Amai bret lima ga ia rua mon
ienono."
18 Ta ikeo, "Abada ga inam pagau."
19 *Io, Iesus ikeo pagid ipom ta tidio
timado tanoeai†. Ta ibada bret lima ga ia
rua ta imata idae ga ila buburiai ta iposa
kemi pan Deo ngan. Ga kus ta itei ta ibada
ga ila pagid ele aluagau, ta gid tiuade ga
ila pagid ipom.
20 Be gid toa ngada oa tian ga apad isum.
Ga kus ta tibada mulian annga ilialia ta
tinonoi ngan karei sangaul ga igegea rua.
21 Toa eoa arangaranga bunoringring
lima tian toman ngan adadaoad ga led
gergeu.

Iesus ilalala eau igogoeai
(Markus 6.45-52, Ioanes 6.16-21)

22 Be mole mao, Iesus iaoa isensen ele
aluagau ta tidae oagaeai ta timuga ngan ei
ga tila liu isal iadag. Be ei ikeo ga idio ta
isula gid ipom ga tila.
23 *Io, isula gid ipom ga tila ga kus ta ei
kekelen idae ga ila lusiai ta idio iraring.
Tibur bong be ei kekelen imamado lusiai.
24 Be ele aluagau tiuodeode ga tila liu
irabuiai, aluai tau ngan lab. Be rai kapei
iuot ta isoka gid ga ngalu ipatabulbul gid.
25 Io, gaga iuangga itakai, be Iesus ilalala
eau igogoeai ga ingata gid.

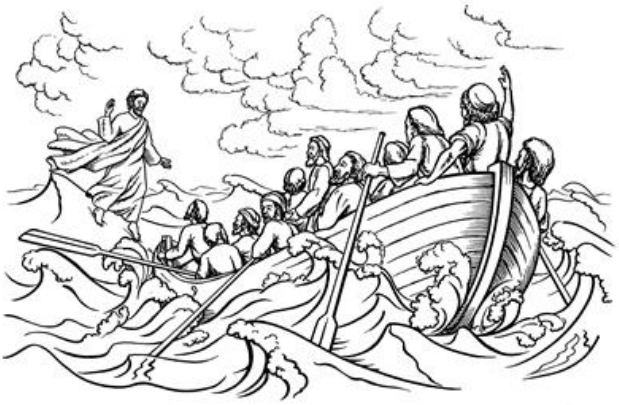

Iesus ilalala eau igogoeai ga ingata gid.

* **14:19:** Mt 15.35-39, Mk 8.6-10 † **14:19:** Ngan posanga Grik, ikeo ga tidio timado *garaseai.* * **14:23:** Lu 6.12, 9.28

26 *Be gid aluagau tigera ei ilalala eau
igogoeai ta tikakrik kapei ta tikeo, “Danga
oa lausio eta!” Tota timataud ga tingan-
gar.
27 Be mole mao Iesus ibaba ga ila pagid
ta ikeo, “Lolomi pu! Eine gau. Amataud
mao.”
28 Be Petrus ikeo pan bedane, “Maron,
oangga eao tautaunga, keo pagau ta
nalalala eau igogoeai ga nalat pago.”
29 Ta Iesus ikeo, “Nama.”
Tota Petrus isulug oagaeai ta ilalala
gadae ngan eau igogo ga ingata Iesus.
30 Be ei igera rai kapei ta imataud. Tota
iuangga imadi ta ibaba, “Maron, lua gau!”
31 *Be mole mao, Iesus igaga ibage ta
igigiran Petrus ta ikeo, “O Petrus, eao lem
kadonga lolo matua aea ne kapei mao.
Eao kamado ga lolom ruangada?”
32 Io, gisirua tidae oagaeai, tota rai itano
ga idio.
33 Be gid toa oagaeai oa tilolon ngan ei
kapei tau ta tikeo, “Tautaunga, eao Deo
Inat.”

Iesus ikado kemi dibala busa Genesaret
(Markus 6.53-56)

34 Gid tiuore ngan liu isal iadag ta
tidudunga ngan tuanga Genesaret.
35 Gid panua tigera Iesus ta tiuatai ngan
ei. Tota tisula ato ga ila ngan gid tuanga
boloma, ta tital gid panua ad dibala ga tila
pan.
36 *Gid tibeta matua ei ngan ilongean gid
ta tisibo ele pononga imatamata. Ta gid
toa ngada oa tisibo ei bedaoa, tinid iuot
kemi.

15

Deo ele posanga iasal nasinga togid
Iuda tibutibud
(Markus 7.1-13)

1 Idio ta gid Parisi edengada toman ngan
gid madidnga apu ad titnan Ierusalem ga
tila pan Iesus ta tibeta ei bedane,
2 “Ikamado ga lem aluagau tipul murid
ngan nasinga togid tibutibuda? Gid tisigiri
baged mao be tian.”
3 Ta ei ikoli led posanga bedane, “Be
ikamado ga lemi nasinga ikado ga apul
murimi ngan Deo ele posanga?
4 *Ngansa Deo ikeo, ‘Eao manta lolon
ngan tamam ga tnam ta nasi linged.’ Ga
‘Oangga sai kado posanga paeamao ngan
itama mao itna, ei ga imate.’
5 Be gimi akeo ga oangga sai ikim,
kemi ngan ikeo pan itama ga itna bedane,
‘Leg pat toa mugaeai ienono ngan luanga
gimirua, gau nasio ngan iman Deo ele
tenainga.’
6 Tota ei ga ilolon ngan itna ga itama
mao, be gimi akeo ga eine kemi. Tota
ngan lemi nasinga, gimi akado ga Deo ele
posanga iman danga buligaliga.
7 Gimi panua pakakanga ami! Mugaeai
Aisaia ibada Deo iaoa tutui ngan gimi ta
ikeo,

8 *“ ‘Gid panua toa ne tilolon ngan gau
ngan aoad kekelen,
be lolod inam pagau tautaunga mao.
9 Gid tisoa edag sapaean.
Tikado paoatainga ngan gid eababa led
posanga
ta tikeo ga eine Deo ele apu.’ ”

Iesus iposa ngan gid danga ikado gita ga
taot paeamao Deo imatai
(Markus 7.14-23)

10 Iesus ibaba gid ipom ga tinam pan ta
ikeo pagid bedane, “Gimi alongo kemi leg
posanga ga abada oatainga.
11 *Saoa danga idudunga eaba iaoai
irangrang ngan ikado ei ga iuot paeamao
Deo imatai mao. Be saoa danga ienono
eaba iloleai ga iuot iaoai, eine ikado ei ga
iuot paeamao Deo imatai.”
12 Idio ta ele aluagau tila pan ta tibeta
ei bedane, “Gid Parisi tilongo posanga toa
ne ta lolod paeamao ngan, be eao oatai
pade?”
13 Ta ikoli led posanga bedane, “Saoa
danga toa Tamag buburiai iarum aea
dadangai mao, eine ga ikule ta itado ga
iduaea.

* **14:26:** Lu 24.37 * **14:31:** Mt 8.26, Mk 4.39 * **14:36:** Mt 9.20-21 * **15:4:** IM 20.12, 21.17, Wkp 20.9, Lo 5.16
* **15:8:** Ais 29.13 * **15:11:** Mt 12.34 * **15:14:** Lu 6.39, Ro 2.19

14 *Gimi atnan gid ga tidio. Gid mambe
panua matad susu tipasolan edap pagid
panua padengada matad susu. Toa
bedaoa ga gisingada titap babaeai ga tisu-
lug."
15 Be Petrus ibeta ei bedane, "Irangrang
ngan eao paola posanga ipu pagai ngan
oanenga itna toa ne pade?"
16 Ta Iesus ikeo, "Ikamado? Gimi pade
laborami ibada maitne?
17 Manta aoatai bedane: Saoa danga
idudunga eaba iaoai, eine ga ila iapai ta
inasi edap sakir aea.
18 Be gid danga iuot eaba iaoai, eine
inam iloleai ga iuot. Ta gid danga toa
bedaoa ikado ei ga iuot paeamao Deo
imatai.
19 Ngansa gid danga inam eaba iloleai
ga iuot, eine gid danga papaeamao ga be-
dane: matad nanan danga papaeamao, ga
raunga eaba ga imate, ga kadonga arala,
ga kadonga iriau aea, ga lublubnga, ga
posanga pakakanga, ga dabanga sasat.
20 Gid kadonga toa ne ikado eaba ga iuot
paeamao Deo imatai. Be oangga eaba ian
annga be isigiri ibage mao, kadonga toa ne
irangrang ngan ikado ei ga iuot paeamao
Deo imatai mao."

Taine ede Kenan aea ilolo matua ngan Iesus
(Markus 7.24-30)

21 Idio ta Iesus ila aluai ngan tibur toa
oa ga ila ngan tibur togid panua Tair ga
Saidon.
22 Be mole mao taine Kenan* aea ede
ngan tibur toa oa ila pan ta ibaba bedane,
"Maron, eao Devit itub,† uduan gau! Iriau
paeamao ipaeabu ngan natug taine paea-
mao tau."
23 Be Iesus ikoli ele posanga eta mao. Ta
ele aluagau tila pan ta tikeo, "Palua taine
toa ne ga ila, ngansa ei inasnasi gita be
ibababa parpar tau."
24 *Be ei ikoli led posanga bedane, "Deo
isula gau ga nanam pagid alu padengada
mao. Isula gau ngan luanga gid Israel
kekelegid toa titnan ele edap ga tisusu
mambe sipsip."
25 Be ei inam boloma pan ta ikor iae ga
isulug ta ikeo, "Maron, lua gau!"
26 Be Iesus ikoli ele posanga bedane,
"Oangga natado gid gergeu ad bret ga ila
pagid kaua, eine kemi mao."
27 Ta ei ikeo, "Tautaunga, Maron. Be
gid kaua pade tianean annga isakirkir
togid tamatamad itaptap ga isulug popou
ibuloloeai."
28 Iesus ilongo posanga toa ne ta ikeo, "O
taine, lem kadonga lolo matua aea kapei
tau. Danga toa ne ga iuot lalaede mambe
eao kim." Io, tutui ngan ado imata toaiua,
taine toa oa ele gergeu iuot kemi.

Iesus ikado kemi panua busa

29 Idio ta Iesus itnan tibur toa oa ta
ilalala ga ila liu kapei Galili isaleai. Ei idae
ga ila bereoeai ta idio imado.
30 Be ipom kapei tila pan ta tital gid
panua busa ad dibala. Edengada aed
imatemate, padengada matad ikilakila,
padengada tuatuad konggekongge, paden-
gada aoad gum, ga dibala padengada
busa. Tidol gid boloma ngan Iesus iae, ta
ikado kemi gid.
31 *Be panua tigera gid aoad gum tipos-
aposa, ga panua tuatuad konggekongge
iuot tutui, ga panua aed imatemate
tilalala, ga panua matad ikilakila tiger-
agera pade. Tota gid ipom timatala kapei
ta tisoa Deo togid Israel ieda.

Iesus ipan panua bunoringring pange ad annga
(Markus 8.1-10)

32 *Idio ta Iesus ibaba ele aluagau ga
tinam pan ta ikeo, "Gau lolog isat ngan
gid ipom toa ne, ngansa timamado toman
ngan gau irangrang ngan ado tol na, be ad
annga eta mao. Be tinig ngan nasula gid
ga tila toman ad pitoro mao. Ngan kado ta
tinid iura mao ta titaptap edapeai."
33 Be ele aluagau tikeo, "Tibur ne
modamodanga. Be gita tabada annga sida
irangrang ngan ipom kapei toa bedane?"
34 Ta Iesus ibeta gid, "Gimi ami bret pida
ienono?"

* **15:22:** Kenan eine alu ede pade. Gid Israel ad mao. Tuanga Tair ga Saidon ienono ngan led tibur kapei toa oa. † **15:22:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.* * **15:24:** Mt 10.6 * **15:31:** Mk 7.37 * **15:32:** Mt 14.14

Ta tikeo, “Lima ga rua toman ngan ia
gereirei pidaede.”
35 Io, Iesus ikeo pagid ipom ta tidio
timado tanoeai.
36 Ta ibada bret lima ga rua toman ngan
ia, ta iposa kemi pan Deo. Ga kus ta itei ta
ibada ga ila pagid aluagau, ta gid tiuade ga
ila pagid ipom.
37 Gid toa ngada oa tian ga apad isum.
Ga kus ta tibada gid annga ilialia mulian
ta tinonoi ngan samare lima ga rua.
38 Arangaranga bunoringring pange
tian toa eoa toman ngan adadaoad ga led
gergeu.
39 Io, Iesus isula gid ipom ga tila, ga
kus ta idae oagaeai ta ila ngan tibur togid
Magadan.

16

Gid Parisi ga Sadiusi tibeta Iesus ngan kadonga uisinga
(Markus 8.11-13, Lukas 12.54-56)

1 *Idio ta gid Parisi ga Sadiusi tila pan
Iesus ngan tobanga ei. Ta tibeta ei ngan
pasolannga gid ngan uisinga eta iman
kilala ngan ei ikakado Deo ele naurata.
2 Ta ikoli led posanga bedane, “Oangga
ado idil ga mariamba isingsingia, gimi
ga akeo, ‘Sabale ga tibur kemi, ngansa
mariamba isingsingia.’
3 Be oangga gaisala, gimi ga akeo,
‘Labone rai ga iuot ga aoara itap, ngansa
mariamba isingsingia be laulau kapei
ipakala ado imata.’ Gimi aoatai kilala
ngan tibur kemi ga tibur paeamao ngan
geranga mariamba, be ikamado ga aoatai
kilala ngan saoa danga iuotot labone rabu
ngan gimi ne mao?
4 *Gid panua papaeamao labone ad,
lolod itnan Deo somisomi, be tikim tigera
uisinga iman kilala. Be gid ga tigera
kilala eta pade mao. Kilala kelede mon ga
tigera, eine kilala ngan Iona.”* Iesus iposa
bedaoa ga kus ta itnan gid ga ila.

Oanenga itna ngan yis togid Parisi ga Sadiusi
(Markus 8.14-21)

5 Idio ta Iesus toman ngan ele aluagau
tiuot ngan liu isal iadag, be ele aluagau
matad sapian ngan badanga bret.
6 *Be Iesus ikeo pagid, “Gimi agabit
kemi. Ala aluai ngan yis togid Parisi ga
Sadiusi.”
7 Ta tiposa pol ngan gid bedane, “Ei
ikado posanga toa ne ngansa gita tabada
bret mao.”
8 Be Iesus iuatai ngan posanga toa tikeo
ngan ta ikeo, “Lemi kadonga lolo matua
aea kapei eta mao! Ikamado ga aposaposa
ngan ami bret ienono mao?
9 *Gimi laborami ibada maitne? Be
kadonga iuot oadla ne, matami nanan
mao? Gitaingada ipom bunoringring
lima, gita ada bret lima mon, be gimi
anonoi annga ilialia ngan karei pida?
10 *Be gitaingada ipom bunoringring
pange, gita ada bret lima ga rua mon, be
anonoi annga ilialia ngan samare pida?
11 Ikamado ga aoatai ngan leg posanga
ipu mao? Gau naposa pagimi ngan bret
mao, be nakeo ga agabit kemi ngan yis
togid Parisi ga Sadiusi.”
12 Io, tota tiuatai ngan ele posanga ipu.
Ei iposa pagid ngan yis bret aea mao, be
ikeo ga tigabit kemi ngan paoatainga togid
Parisi ga Sadiusi.

Petrus iuaoa ngan Iesus ei sai
(Markus 8.27-30, Lukas 9.18-21)

13 Idio ta Iesus ilalala ga ila ngan tibur
boloma ngan tuanga Sisaria Pilipai. Ta
ibeta ele aluagau bedane, “Gid panua
tikeo ga Eaba Inat ei sai?”
14 *Ta gid tikeo, “Panua edengada tikeo
ga eao Ioanes Paliliunga aea, be paden-
gada tikeo ga eao Elaija, be padengada
tikeo ga eao Ieremaia, mao eaba ede ibada
Deo iaoa mugaeai.”
15 Ta ibeta gid, “Be gimi akeo ga gau
sai?”

* **16:1:** Mt 12.38, Lu 11.16 * **16:4:** Mt 12.39, Lu 11.29 * **16:4:** *Kilala ngan Iona eine posanga ngan Iesus ele daenga mulian ngan matenga. Gera posanga ngan Mt 12.39-40.* * **16:6:** Lu 12.1 * **16:9:** Mt 14.17-21 * **16:10:** Mt 15.34-38 * **16:14:** Mt 14.1-2, Mk 6.14-15, Lu 9.7-8 * **16:16:** Ins 6.69 † **16:16:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **16:17:** Gal 1.15-16

16 *Ta Saimon Petrus ikoli ele posanga
bedane, “Eao Kristus†, gergeu ton Deo toa
imamado somisomi ne.”
17 *Ta Iesus ikeo, “Saimon, gergeu ton
Iona, kemi tau ngan eao! Ngansa eaba eta
tanoeai ipaola posanga toa ne pago mao,
be Tamag buburiai ipaola ga ila pago.
18 *Be gau nakeo pago, lalaede mambe
edam Petrus ipu eine ‘pat,’ gau ga nakado
ga gid panua tiuot iaoa kelede togau ga
timadid matua ngan pat toa ne, ta iran-
grang ngan matenga iura iasal gid iaoa
kelede togau mao.
19 *Be atama ila ngan madonga Deo
ibageai, gau nabada aea kuklang ga ila
pago. Ta saoa danga eao pakala tanoeai,
eine Deo ga ipakala buburiai pade, be saoa
danga eao longo ngan tanoeai, eine ga Deo
ilongo ngan buburiai pade.”‡
20 Idio ta Iesus irenren matua pagid
aluagau ngan tikeo pan eaba eta pade mao
ngan ei Kristus.

Iesus iposa ngan ele matenga ga daenga mulian
(Markus 8.31–9.1, Lukas 9.22-27)

21 Ngan ado toaiua ga ila, Iesus iaoa
inasi pagid ele aluagau ngan ei manta
ila Ierusalem ta ibada ieieinga imata ede
ga ede pagid kapeipei ga gid madidnga
tenainga ad ga apu ad bagedeai, ta tirau
ei ga imate. Be ngan ado tol aea ta idae
mulian.
22 Be Petrus ilongo bedaoa ta ibada Iesus
ga ila digedige ta idaba ei bedane, “Maron,
mao tau! Irangrang ngan kadonga toa ne
iuot ngan eao mao ga mao!”
23 Be ei ipul ei ta ikeo pan Petrus bedane,
“Satan, eao la muriai ngan gau! Eao
oangga pakala leg edap na? Eao nasi Deo
ele kimnga mao, be eao nasi gid eababa
led kimnga.”
24 *Tota Iesus ikeo pagid ele aluagau
bedane, “Oangga sai ikim inasi gau, manta
itnan ele kimnga tano aea ga idio, ta ibisi
aea abei tabala ta inasi gau.
25 *Ngansa oangga sai igera ele
madonga tanoeai mambe danga kapei tau,
ei ga imate ta ele madonga iduaea. Be
oangga sai imate ngan nasinga gau, ei ga
ibada madonga kemi tautaunga.
26 *Ngansa oangga eaba eta ibabada
danga sisid toa ngada ne tanoeai, be is-
apir ngan madonga kemi muriai ngan ele
matenga, ele danga toa ngada oa ga ilua
ei madongan? Ngansa eaba eta irangrang
ngan iuol ele madonga kemi muriai aea
mao.
27 *Be teta pade Eaba Inat ga inam
toman ngan Itama ele taranga kapei ga ele
anggelo. Ngan ado toaiua, ei ga ikoli pagid
panua kelede kelede ga inasi led kadonga.
28 Nakeo tautaunga pagimi, panua eden-
gada timadmadid toa nene ga timate
maitne, be tigera Eaba Inat inama ta
danga toa ngada ne idae ibageai.”

17

Iesus itin iuot ede pade
(Markus 9.2-13, Lukas 9.28-36)

1 Muriai ngan ado lima ga ede, Iesus
ibada Petrus ga Jems ga itar kakau Ioanes
kekelegid ta tidae ga tila ngan lusi ede
gadae tau.
2 *Be toa eoa Iesus itin iuot ede pade
matadeai. Ei imata iuot mambe ado, be
ele danga sisid iuot bodbode ga mil ga mil
mambe taranga.
3 Be mole mao tigera Moses ga Elaija per
ga tiuot, ta gisingada Iesus tiposaposa.
4 Be Petrus ikeo pan Iesus bedane,
“Maron, eine kemi ngan tadio toa eko.
Oangga eao kim, gau ga nakado palata tol,
eao lem ede, ga Moses ele ede, ga ede pade
ton Elaija.”
5 *Ei iposaposa maitne, be mole mao
laulau ede bodbode tau irobi gid. Be
babanga ede iuot laulau iloleai ta ikeo,
“Eine gau Natug toa nakim ei tau. Lolog
kemi ngan ei. Gimi alongo ilinge.”

* **16:18:** Ins 1.42, Ep 2.20 * **16:19:** Mt 18.18, Ins 20.23 ‡ **16:19:** Ngan posanga Grik Iesus ikeo ga bedane: *Saoa danga eao kaukau tanoeai, Deo ga ikaukau buburiai pade. Be saoa danga eao pola tanoeai, Deo ga ipola buburiai pade.* * **16:24:** Mt 10.38, Lu 14.27 * **16:25:** Mt 10.39, Lu 17.33, Ins 12.25 * **16:26:** Mt 4.8-9 * **16:27:** Sng 62.12, Snd 24.12, Mt 25.31, Ro 2.6, PM 22.12 * **17:2:** 2Pe 1.16-18 * **17:5:** Lo 18.15, Sng 2.7, Ais 42.1, Mt 3.17, Mk 1.11, Lu 3.22

6 Gid aluagau tilongo bedaoa ta tikor
aed ga tidol laborad ga isulug tanoeai be
timataud kapei tau.
7 Be Iesus inam ta ibage idae ngan gid ta
ikeo, “Adae amadid. Amataud mao.”
8 Be matad idae ta tigera Iesus kekelen,
be eaba eta pade mao.
9 Idio ta tisorir lusiai ga tisulug, ta Iesus
irenren matua pagid ta ikeo, “Danga toa
gimi agera ne, akeo pan eaba eta pade
ngan mao, ga ila irangrang ngan Eaba Inat
idae mulian ngan ele matenga.”
10 *Be ele aluagau tibeta ei bedane, “Ika-
mado ga gid madidnga apu ad tikeo ga
Elaija ga inam imuga ngan Kristus?”
11 Ta ikoli led posanga bedane, “Posanga
toa ne tautaunga. Elaija inam ta ipatutui
danga toa ngada ne ngan Kristus ele na-
manga.
12 *Be gau nakeo pagimi, Elaija imuga ga
inama o. Be gid tiuatai ngan ei mao. Tota
tinasi led kimnga ta tikado paeamao ngan
ei. Eine ga tipaieiei Eaba Inat toa bedaoa
pade.”
13 *Iesus iposa bedaoa ta ele aluagau tiu-
atai, ei iposa pagid ngan Ioanes Paliliunga
aea.

Iesus ikado kemi gergeu ede toa iriau paeamao ienono ngan ei
(Markus 9.14-29, Lukas 9.37-42)

14 Iesus toman ngan ele aluagau toa tol
oa tiuot pagid ipom. Be eaba ede ila pan
ta ikor iae boloma pan
15 ta ikeo, “Maron, uduan gau natug. Ei
aea kakapanga ta ibabada ieieinga paea-
mao tau. Pateatea itap ga idae dingaeai ga
pateatea itap ga isulug eauiai.
16 Ta gau natal ei ga ila pagid lem alua-
gau, be tirangrang ngan tikemi ei mao.”
17 Ta Iesus ikeo bedane, “O gimi panua
labone ami! Lolomi matua eta mao, be
ananale ngan lemi kadonga sasat tau. Pa-
pida ga namamado toman ngan gimi ga
nabisi ami kadonga kulupulupu? Atal
gergeu toa na inam pagau.”
18 Io, Iesus idaba iriau paeamao ta itnan
gergeu toa oa. Tota aea kakapanga kus
ngan ado imata toaiua.
19 *Idio ta ele aluagau kekelegid tila pan
ta tibeta ei, “Ikamado ga gai arangrang
ngan serenga iriau paeamao toa oa mao?”
20-21 *Ta ikeo pagid, “Eine ngansa lemi
kadonga lolo matua aea kapei mao.
Nakeo tautaunga pagimi, oangga lolomi
matua ngan Deo kautede pade, mambe
mastet ipuapua kakauede, eine gimi ga
arangrang ngan akeo pan lusi ga oaine
bedane, ‘Eao dae ta la ga eoa,’ ta eine ga
ilongo lingemi ga ila. Toa bedaoa ta gimi
ga arangrang ngan akado danga toa ngada
ne.”*

Iesus iposa parua aea ngan ele matenga ga daenga mulian
(Markus 9.30-32, Lukas 9.43-45)

22 *Idio ta Iesus toman ngan ele alugau
tila tiluplup Galili, ta ikeo pagid bedane,
“Teta pade ga tidol Eaba Inat ga idae pagid
panua bagedeai.
23 Ta gid ga tirau ei ga imate, be ngan ado
tol aea, ei ga idae mulian.” Be ele aluagau
tilongo posanga toa oa ta lolod isat kapei.

Iesus ga Petrus tiuol led takis

24 *Iesus toman ngan ele aluagau tila
tiuot Kapernaum, be gid panua takis ad
ngan Deo ele luma tila pan Petrus ta tibeta
ei, “Lemi eaba paoatainga aea iuolol takis
ngan Deo ele luma pade?”
25 Ta Petrus ikeo, “Be. Ei iuolol.”
Idio ta Petrus idudunga lumaeai, be
ikado posanga eta maitne, ta Iesus ibeta
ei, “Saimon, eao keo mado ngan gid ma-
maron kapeipei tanoeai aea? Sapadua
tibabada takis ga ila pagid, gid iaoa kelede
togid, mao panua padengada?”
26 Ta Petrus ikeo, “Panua padengada.”
Ta Iesus ikeo, “Eine tautaunga. Tota gid
iaoa kelede ton maron kapei tiuolol takis
mao.

* **17:10:** Mal 4.5 * **17:12:** Mt 11.14 * **17:13:** Lu 1.17 * **17:19:** Mt 10.1 * **17:20-21:** Mt 21.21, Mk 11.23, Lu 17.6, 1Ko 13.2 * **17:20-21:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne bedane: 21 *Be iriau papaeamao toa bedane tirangrang ngan tilongo gimi sapaean mao. Manta araring ga aplese annga ta io.* * **17:22:** Mt 16.21 * **17:24:** IM 30.13, 38.26

27 Be kado ta tapamasmasi lolod. Tota
eao la ngan liu kapei ta tado lem konao-
nanga ga ila. Ia isaoa imuga ga ibada, tota
dada ga idae ta pokaka iaoa. Eao ga gera
pat ede ienono iaoai. Bada pat toa na ga
ila pagid ta iman gitarua leda takis aea."

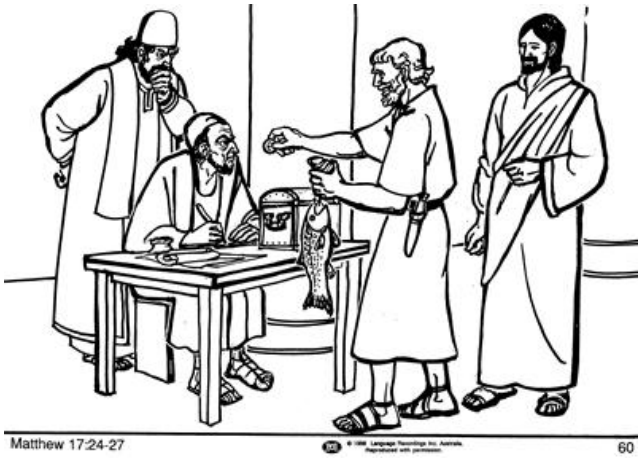

"Bada pat toa na ga ila iman gitarua leda takis aea."

18

Sai ieda iuot kapei tau ngan gid panua timamado Deo ibageai?
(Markus 9.33-37, Lukas 9.46-48)

1 *Ngan ado imata toaiua, Iesus ele alu-
agau tila pan ta tibeta ei, "Sai ieda iuot
kapei tau ngan gid panua timamado Deo
ibageai?"
2 Be Iesus ibaba gergeu ede ga inam pan
ta idol ei rabu ngan gid
3 *ta ikeo, "Nakeo tautaunga pagimi,
manta apul lolomi ga aot mambe gergeu.
Oangga mao, irangrang ngan gimi abada
madonga Deo ibageai mao.
4 Tota oangga sai idol ei mulian ga idio
gadio, mambe gergeu toaine, ei ieda ga
iuot kapei rabu ngan gid panua timamado
Deo ibageai.
5 *Be oangga sai ibada gergeu kelede
toa bedane ngan gau edag ta ilua ei, eine
ibada gau ta ilua gau."

Tapaeabu ngan panua led kadonga lolo matua aea mao
(Markus 9.42-48, Lukas 17.1-2)

6 Iesus ikeo pade bedane, "Gid leg panua
toa edad mao bedane, gid lolod matua
ngan gau kemi. Be oangga sai ipabuobuo
eta ngan gid ta ele kadonga lolo matua
aea itap, eine Deo ga ipanas eaba toa oa
paeamao tau. Kemi ngan tikaukau eaba
toa oa igagal ngan pat kapei ede ta titado
ei ga isulug tadiai motean! Toa bedaoa
ta irangrang ngan ipabuobuo eta ngan gid
mao.
7 "Paeamao tau ngan tal mon gid panua
tanoeai! Ngansa danga busa iuangga
ipabuobuo gid ta led kadonga lolo matua
aea itap. Gid danga toa bedaoa ga iuo-
tot. Be paeamao tau ngan eaba sai ikado
danga toa bedaoa ga iuot.
8 *Tota oangga bagem mao aem ikado ga
lem kadonga lolo matua aea itap, ket ta
tado ga iduaea! Kemi ngan bagem kelede,
mao aem kelede, ta eao la ngan madonga
kemi. Be kado bagem rua, mao aem rua,
ta Deo itado go ga la ngan dinga imperno.
Dinga toa oa ianean somisomi ga ilalala ga
ila.
9 Be oangga matam eta ikado ga lem
kadonga lolo matua aea itap, pasu matam
ga iuot ta tado ga iduaea! Kemi ngan
matam kelede ta eao la ngan madonga
kemi. Be kado matam rua ta Deo itado go
ga la ngan dinga imperno.
10-11 *"Gimi agabit kemi. Ngan kado ta
matami ibiu eta ngan leg panua toa edad
mao ne. Ngansa gau nakeo pagimi, gid
ad anggelo buburiai somisomi tigeragera
Tamag imata toa buburiai oa."*

Oanenga itna ngan sipsip isusu
(Lukas 15.3-7)

12 Iesus ikeo pade bedane, "Oangga eaba
ede ele sipsip buno, be ede ngan gid isusu,
gimi aoangga ei ga ikado mado? Eine ga
itnan gid sangalima sangaul pange igegea
lima ga pange ga tidio bereoeai ta ila iloilo
toa kelede oa isusu.
13 Nakeo tautaunga pagimi, oangga iuot
ngan sipsip toa oa, eine ga itin igelgel
kapei. Ele tingelgel toa ne ga iasal ele

* **18:1:** Lu 22.24 * **18:3:** Mt 19.14, Mk 10.15, Lu 18.17 * **18:5:** Mt 10.40, Lu 10.16, Ins 13.20 * **18:8:** Mt 5.29-30
* **18:10-11:** Lu 19.10, Ibr 1.14 * **18:10-11:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: 11 *Ngansa Eaba Inat inam ngan badanga mulian gid panua tisususu.*

tingelgel ngan gid padengada toa tisusu mao.
14 Lalaede toa bedaoa, Tamami buburiai itin ngan ele panua gereirei toa eta ngan gid isusu mao."

Iesus iposa ngan patutuinga kadonga sat ton leda eaba ede pade

15 *Iesus ikeo pade bedane, "Oangga oaem ede pade ele kadonga sat ngan eao, la pan ta gimirua kekelegimi amado ta eao patutui ei. Oangga ilongo eao, tota kemi ngan gimirua lolomi itarui mulian.
16 *Be oangga ilongo lem posanga mao, tota bada eaba eta, mao panua rua pade ta tila toman ngan eao, ta timan bebem. Toa bedaoa ta 'panua rua mao tol tipamatua posanga ga iuot tutui.'
17 Be oangga ilongo lemi posanga mao, tota apaola posanga toa oa pagid iaoa kelede ton Deo matadeai. Be oangga itin ngan longonga gid iaoa kelede ton Deo mao pade, tota atnan ei ga idio ta iuot mambe eaba takis aea, mao mambe eaba ede imangamanga ngan Deo.†
18 *"Nakeo tautaunga pagimi, saoa danga apakala tanoeai, eine Deo ga ipakala buburiai pade, be saoa danga alongo ngan tanoeai, eine Deo ga ilongo ngan buburiai pade.‡
19 *"Nakeo pade pagimi, oangga panua rua ngan gimi toa tanoeai ne lolod kelede ngan saoa danga tibeta Tamami buburiai ngan, eine ga ilongo gid ta ikado led posanga ga iuot.
20 Ngansa oangga panua rua mao tol tiluplup ngan gau edag, gau namamado rabu ngan gid."

Oanenga itna ngan paeaeanga isamum iuae ede pade aea gigi mao

21 Idio ta Petrus ila pan Iesus ta ibeta ei bedane, "Maron, oangga oaeg ede pade ele kadonga sat ngan gau, gau manta nasamum papida? Oangga ikado kadonga sat pagau palima ga rua, ta nasamum toa bedaoa palima ga rua, ikaranga na?"
22 *Be Iesus ikoli ele posanga bedane, "Nakeo pago, lem kadonga ngan samumnga ele kadonga sasat palima ga rua ne irangrang mao. Be eao samum ga ila irangrang ngan palima ga rua, ga palima ga rua pade ga ila irangrang ngan sangalima sangaul rua.§
23 "Ngan ipu toaine, madonga Deo ibageai eine mambe maron kapei ede tanoeai aea toa ikeo ga ele paeaeanga tinam pan ta tipatutui ad gigi.
24 Ei ikakado toa bedaoa, be tital eaba ede ga ila pan toa aea gigi gadae ngan pat bunoringring sangaul, irangrang ngan tiuade mao.
25 Ei irangrang ngan ikoli aea gigi toa oa mao. Ta aea maron ikeo pagid ele paeaeanga padengada ta tilongean eaba toa oa toman ngan iadaoa ga ele gergeu ta panua padengada tibada gid ga timan led paeaeanga sapaean. Ta ele danga sisid toa ngada oa, panua ga tiuolol ga irangrang ngan aea gigi toa dodol oa kus.
26 "Be paeaeanga toa oa ikor iae pan ta ibeta matua bedane, 'Eao sanga gau kauteta ta nakoli ag gigi toa dodol ne ga ila pago.'
27 Be maron ilolo isat ngan paeaeanga toa oa, ta isamum aea gigi toa dodol oa ta ilongean ei ga ila sapaean.
28 "Be paeaeanga toa oa iuot ga ila ta igera iuae ede pade toa gisirua led naurata kelede. Eaba toa oa aea gigi pan iuot mambe pat buno ede**. Tota iluku ei ta igigiran matua igagal ta ikeo, 'Eao manta koli am gigi pagau toa patautene!'
29 "Be eaba toa oa ikor iae pan ta ibeta ei matua bedane, 'Eao sanga gau kauteta, ta nakoli ag gigi toa ne ga ila pago.'

---

* **18:15:** Lu 17.3, Gal 6.1 * **18:16:** Lo 19.15, Ins 8.17 † **18:17:** Ngan gid Iuda mugaeai, panua toa ngada oa lolod bake ngan gid panua takis ad. Eine ngansa panua takis ad somisomi tipakaka panua padengada ta tibabada pat kapei sapaean. Be Iesus ikim ibada mulian gid panua toa bedaoa ga gid panua timangamanga ngan Deo pade ta tipul lolod. Gera posanga ngan Mt 9.9-13. * **18:18:** Mt 16.19, Ins 20.23 ‡ **18:18:** Gera palongonga ngan posanga idil toa ne ngan Mt 16.19. * **18:19:** Mk 11.24, Ins 15.7 * **18:22:** OM 4.24, Lu 17.4 § **18:22:** Iesus idol pakalanga eta ngan samumnga kadonga sasat mao. Ei ikim takakado somisomi. ** **18:28:** Ngan ado toaiua, pat buno ede eine mambe olnga togid panua naurata ad ngan taiko tol.

30 “Be paeaeanga toa oa itin ngan mao.
Be ila idol eaba toa oa ga idudunga ngan
luma panasnga aea, ga irangrang ngan
ikoli aea gigi.
31 Be gid paeaeanga padengada tigera
ele kadonga toa bedaoa, ta lolod ikulupu
tau. Tota tila pan ad maron ta aoad inasi
pan ngan paeaeanga toa oa ele kadonga
toa ngada oa.
32 “Idio ta maron ibaba paeaeanga toa
oa ga inam pan ta ikeo, ‘Eao paeaeanga
paeamao! Mugaeai eao tang pagau ta
nasamum am gigi toa kapitnami oa.
33 Be eao kamado ga lolom isat ngan
oaem ede pade mao, mambe gau lolog isat
ngan eao mugaeai?’
34 *Maron ilolo bake ta idol ei ga
idae pagid madidnga bagedeai ngan luma
panasnga aea, ta tipaieiei ei ga irangrang
ngan iuol mulian aea gigi toa ngada oa.
35 *“Be Tamag buburiai ga inasi
kadonga lalaede toa bedaoa ngan gimi
pade, oangga asamum tautaunga oaemi
ede pade ele kadonga sasat ngan gimi
mao.”

19

Iesus iposa ngan ketnga oainga
(Markus 10.1-12, Lukas 16.18)

1 Idio ta Iesus ipasala gid posanga toa ne.
Ga kus ta itnan Galili ta ila ngan gid tuanga
Iudea iadag ngan eau Iordan.
2 Ipom kapei tinasi ei, ta ikado kemi ad
dibala ngan tibur toa oa.
3 Be gid Parisi tila pan ta tiuangga titoba
ei ta tibeta ei bedane, “Eao keo mado ngan
ketnga oainga? Oangga eaba isuk iadaoa,
be inasi ipu eta mao, eine tutui pade, mao
madongan?”
4 *Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
“Kado gimi aoato laulau ngan danga toa
Deo ikado mugaeai oa mao? Ele laulau
ikeo ga mugaeai tau ikado danga toa
ngada ne ga iuot, be ‘ikado gid panua ga
tiuot arangaranga ga taine.’
5 *Ta Deo ikeo bedane, ‘Ngan ipu toaine
eaba ga itnan itama ga itna ta ila ilup
toman ngan iadaoa, ta eine mambe gisirua
tinid iuot kelede.’
6 Toa bedaoa ta tirangrang ngan timan
rua pade mao. Gisirua tiuot kelede Deo
imatai. Tota danga toa Deo ikaukau, iran-
grang ngan eaba eta iket mao.”
7 *Ta gid Parisi tikeo, “Tota ikamado ga
Moses ibode apu ngan eaba iuangga isuk
iadaoa, manta ibada laulau ngan ketnga
led oainga ga ila pan, ga kus ta isuk ei ga
ila?”
8 Ta Iesus ikeo, “Gimi apaki tangami
ngan Deo ele posanga somisomi tau,
tota Moses ilongean gimi ta asuksuk
adadaoami. Be mugaeai tau ga inam, Deo
ilongo ngan kadonga eta bedane mao.
9 *Be gau nakeo pagimi, oangga sai
iadaoa ikado arala mao, be isuk ei sapaean
ta iuai taine pau pade, eaba toa oa ikado
kadonga arala.”
10 Ta ele aluagau tikeo pan, “Oangga
eaba imado paeamao toman ngan iadaoa
bedaoa, kemi ngan gisirua tiuai mugaeai
mao.”
11 Ta Iesus ikeo pagid, “Irangrang ngan
panua toa ngada ne tinasi posanga ga
oaine mao, be Deo ibada pagid panua
keledengada.
12 Alongo, arangaranga edengada tiuai
taine mao ngan ipu imata ede ga ede.
Edengada tinid paeamao ngan tnad ipopo
gid, ta tirangrang ngan tiuai mao. Paden-
gada, panua tipaeabu ngan tinid ta tiran-
grang ngan tiuai mao. Be padengada tiuai
mao ngansa tiuangga tikado naurata ngan
luanga gid panua ta tibada madonga Deo
ibageai. Eaba sai irangrang ngan inasi
posanga toa ne, kemi ngan inasi.”

Iesus ikeo ga tilongean gid gergeu ga tila pan
(Markus 10.13-16, Lukas 18.15-17)

13 Idio ta gid panua tital led gergeu ga
tila pan Iesus, ta tiuangga idol ibage ga
idae ngan gid ta iraring ngan luanga gid.
Be ele aluagau tidaba gid.
14 *Be Iesus ikeo, “Alongean gid gergeu
ga tinam pagau. Apaidi gid mao. Ngansa

* **18:34:** Mt 5.25-26 * **18:35:** Mt 6.15, Mk 11.25, Ep 4.32, Kol 3.13 * **19:4:** OM 1.27, 5.2 * **19:5:** OM 2.24, Ep 5.31 * **19:7:** Lo 24.1-4, Mt 5.31 * **19:9:** Mt 5.32, 1Ko 7.10-11 * **19:14:** Mt 18.2-3

madonga Deo ibageai eine togid panua toa
bedane."
15 Idio ta idol ibage ga idae ngan gid
gergeu kelede kelede, ga kus ta itnan tibur
toa oa ga ila.

Eaba toa ele danga sisid busa ila pan Iesus
(Markus 10.17-31, Lukas 18.18-30)

16 Be mole mao eaba ede ila pan Iesus ta
ibeta ei bedane, "Eaba paoatainga am, gau
ga nakado saoa kadonga kemi ta nabada
madonga kemi somisomi?"
17 *Ta Iesus ikeo, "Ikamado ga eao beta
gau ngan kadonga kemikemi? Deo keke-
len ei kemi. Be oangga eao keo ga bada
madonga kemi somisomi, eao manta nasi
gid apu ton Deo."
18 *Ta ibeta ei, "Eao keo ngan gid apu
isaoa?"
Ta Iesus ikeo, " 'Eao pamate eaba ede
pade mao, eao kado arala ta paeabu ngan
oainga mao, eao lublub mao, oangga eao
madid ngan posanga, irangrang ngan eao
pakaka mao,
19 *be eao manta lolon ngan tamam ga
tnam ta nasi linged. Be eao kim lem eaba
ede pade mambe kim go mulian.' "
20 Ta eaba iriau toa oa ikeo, "Gau nanas-
nasi gid posanga toa ngada ne. Be leg idil
isaoa imata karanga maitne?"
21 Ta Iesus ikeo pan, "Oangga eao keo ga
ot tutui tau, eao la longean lem danga sisid
toa ngada oa pagid panua ta tiuolol. Ta
bada lem pat, ta oade ga ila pagid panua
lululunga ad. Toa bedaoa ta lem danga
sisid kemikemi ienono buburiai. Ga kus
ta nam nasi gau."
22 Be eaba iriau ilongo posanga toa ne ta
ilolo itangtang be itnan ei ga ila. Ngansa
ele danga sisid busa.
23 Ta Iesus ikeo pagid ele aluagau,
"Nakeo tautaunga pagimi, eine kulupu tau
ngan gid panua toa led danga sisid busa
ngan tibada madonga Deo ibageai.
24 Nakeo pade pagimi, oangga kamel
itoba ngan ipurususu ngan salumu aea
baba, eine ga kulupu ngan ei, mao madon-
gan? Be kulupu ga kulupu tau ngan eaba
sai toa ele danga sisid busa, ngan ibada
madonga Deo ibageai."
25 Be gid aluagau tilongo posanga toa ne
ta tikakrik kapei ta tikeo, "Toa bedaoa ta
sai irangrang ngan Deo ibada ei mulian?"
26 *Be Iesus imata ila pagid ta ikeo, "Gid
eababa tirangrang mao. Be Deo kekelen
irangrang ngan ikado danga toa ngada
ne."
27 Tota Petrus ikeo, "Ega, gai atnan lemai
danga sisid toa ngada oa ta anama anasi
go. Eine gai ga abada saoa?"
28 *Ta Iesus ikeo pagid, "Nakeo tau-
taunga pagimi, muriai oangga Deo ikado
danga toa ngada ne ga iuot pau, Eaba
Inat ga idio imado ngan ele mul Maron
aea ngan taranga kapei. Ta gimi panua
toa anasnasi gau, gimi pade ga amamado
ngan lemi mul maron aea kelede kelede ta
amugamuga ngan gid lum sangaul igegea
rua togid Israel.
29 Be oangga sai inasi gau ta itnan ele
luma, ga itar kapeipei, ga aea kakakau, ga
iliuliu, ga itama, ga itna, ga ele gergeu, ga
aea dadanga, eine Deo ga ikoli buno pade
pan eaba toa oa ngan danga sisid toa ne,
ta ei ga ibada madonga kemi somisomi ga
ilalala ga ila.
30 *Be panua busa toa edad kapei
labone, muriai edad ga isulug. Be panua
busa toa edad mao labone, muriai edad ga
iuot kapei."

20

Oanenga itna ngan gid panua tiboko ngan dadanga oain

1 Iesus ikeo pade bedane, "Nakeo be-
daoa ngansa madonga Deo ibageai eine
mambe ninipunga ga oaine ngan dadanga
itama ede. Gaisala rumaruma ei isogou ga
ila ngan ilonga gid panua ta tiboko ngan
aea dadanga oain.
2 Gid panua naurata ad tilongo ngan
badanga pat kelede iman ad olnga ngan
ado toaiua. Tota isula gid ga tila tiboko aea
dadangai.

* **19:17:** Wkp 18.5, Lu 10.28 * **19:18:** IM 20.13-16, Lo 5.17-20 * **19:19:** IM 20.12, Wkp 19.18, Lo 5.16 * **19:26:** Jop 42.2 * **19:28:** Mt 25.31, Lu 22.30, PM 3.21 * **19:30:** Mt 20.16, Lu 13.30

3 “Be gaisala ngan ado imata lima ga
pange, eaba toa oa ila ngan tibur oalo aea
ta igera gid panua timadmadid sapaean.
4 Ta ikeo pagid, ‘Gimi pade ala aboko
ngan ag dadanga oain, ta gau ga naol gimi
ngan saoa olnga itutui ngan lemi naurata.’
5 Tota gid pade tila tiboko toa eoa.

“Be ngan arobad ei ila ipalum gid panua
toa bedaoa pade, ga lailai ngan ado imata
tol, ikado toa bedaoa pade.
6 Be lailai ngan ado imata lima, ila ngan
tibur oalo aea pade ta igera panua paden-
gada timadmadid sapaean ta ikeo pagid,
‘Ikamado ga gimi amadmadid sapaean
ado dodol toa ne ga lailai?’

7 “Ta tikeo pan bedane, ‘Eine ngansa
eaba eta ibada naurata pagai mao.’

“Ta ikeo pagid, ‘Gimi pade ala aboko
ngan ag dadanga oain.’

8 *“Io, ado idil ga kus ta dadanga itama
ikeo pan ele madidnga ngan gid panua
naurata ad bedane, ‘Baba gid panua nau-
rata ad ga tinam, ta bada ad olnga ga ila
pagid. Be eao pamuga olnga ila pagid
panua toa tinam lailai tau, ta ol gid ga ila
irangrang ngan gid panua tinama gaisala.’

9 “Io, gid panua tinam lailai ngan ado
imata lima, gid kelede kelede tibada pat
kelede iman ad olnga.
10 Ila ga kus ta gid panua toa tinama
gaisala ngan naurata, gid tiuangga ad ol-
nga ga iasal olnga togid panua tiboko lailai
kekelen. Be mao. Gid pade tibada pat
kelede.
11 Tibada ad olnga toa bedaoa ta tiselele
dadanga itama
12 ta tikeo, ‘Gid panua tinam muriai tau,
gid tikado naurata kautede mon, be eao
kamado ol gid lalaede mambe gai pade?
Be gai aboko matua ado dodol ga lailai, be
ado ilang karkar gai tau!’

13 “Be dadanga itama ikoli posanga pan
eaba ede ngan gid ta ikeo, ‘Leg eaba, gau
leg idil eta paeamao ngan go mao. Gaisala
gitarua loloda kelede ngan eao bada pat
kelede ngan lem naurata labone na?
14 Eao bada am olnga ta la. Be gid panua
tinam muriai, gau nakim naol gid ngan
olnga lalaede mambe eao bada.
15 Eine danga togau. Be oangga nanasi
leg kimnga ngan saoa danga togau, eao
gera mambe itutui mao na? Be kado lolom
paeamao ngan leg mamaron?’ ”
16 *“Be lalaede toa bedaoa, panua busa
toa edad kapei labone, muriai edad ga
isulug. Be panua busa toa edad mao
labone, muriai edad ga iuot kapei.”

Iesus iposa patol aea ngan ele matenga ga daenga mulian
(Markus 10.32-34, Lukas 18.31-33)

17 Idio ta Iesus ilalala ga ila Ierusalem,
be edap irabuiai, ibada ele aluagau san-
gaul igegea rua, ta gid kekelegid tila di-
gedige ta ikeo pagid,
18 *“Ega, gita tala Ierusalem. Be toa eoa
ga tidol Eaba Inat ga idae pagid madidnga
tenainga ad ga apu ad bagedeai. Ta gid
ga tipamadid ei ngan posanga ta tirau
posanga ngan pamatenga ei.
19 Eine ga tidol ei ga idae pagid alu
padengada bagedeai, ta gid ga tigalinge
paeamao ngan ei, ga timuimui ei, ga tipa-
toto ei ngan abei tabala. Be ngan ado tol
aea ta idae mulian.”

Jems ga Ioanes tnad iuangga gisirua tibada edaeda kapei
(Markus 10.35-45)

20 Idio ta Sebedi iadaoa ibada ele gergeu
rua ta tila pan Iesus. Ta ikor iae ta iuangga
ibeta ei ngan danga ede.
21 *Ta Iesus ibeta ei, “Eao kim saoa?”
Ta ikeo, “Muriai oangga eao ot Maron
kapei ta danga toa ngada ne idae bage-
meai, gau nakim leg gergeu toa rua ne
tibada edaeda kapei toman ngan eao, ta
ede imado ngan bagem oatai, be ede pade
ngan bagem angas.”
22 *Be Iesus ikoli ele posanga bedane,
“Gimi aoatai ngan saoa danga abeta ngan
ne mao. Loba ieieinga aea toa teta pade ga
naun, gimi arangrang ngan aun pade?”
Ta gisirua tikeo pan, “Be. Gairua
arangrang.”

* **20:8:** Wkp 19.13, Lo 24.15 * **20:16:** Mt 19.30, Mk 10.31 * **20:18:** Mt 16.21, 17.22-23 * **20:21:** Mt 19.28, Lu 22.30 * **20:22:** Mt 26.39, Ins 18.11

23 Ta ikeo pagid, “Tautaunga, gimirua ga
aun loba ieieinga aea mambe gau naun.
Be sapadua ga timado ngan bageg oatai
ga bageg angas, eine danga togau mao.
Tamag kekelen ibada gid mul toa ne pagid
panua toa ei isio.”
24 Idio ta gid aluagau padengada tilongo
posanga toa oa ta lolod bake pagisirua.
25 *Be Iesus ibaba gid ga tinam pan ta
ikeo, “Gimi aoatai ngan kadonga togid
alu padengada. Ad mamaron kapeipei
timadid matua ta tipaeaea led panua, ga
ad madidnga tikado kulupu tau ngan gid.
26 *Be irangrang ngan gimi anasi
kadonga toa ne mao. Be sai ngan gimi
iuangga ieda iuot kapei, manta ikado
naurata ngan luanga gimi.
27 Ga sai iuangga imadid ga imuga ngan
gimi, ei ga iman lemi paeaeanga.
28 *Eine mambe Eaba Inat pade. Ei
inama ngan gid panua tilua ei mao, be
ei inama ngan luanga gid panua. Ta
ilongean ei mulian ga imate ngan patu-
tuinga panua busa ad gigi kapei Deo
imatai.”

Iesus ikado kemi panua rua matad sususu
(Markus 10.46-52, Lukas 18.35-43)

29 Idio ta Iesus asingada ele aluagau
titnan tuanga Ieriko ga tila, be ipom kapei
tinasi ei.
30 Be panua rua timamado edap isaleai,
matad sususu. Gisirua tilongo ngan Iesus
ilalala ga inam, ta mole mao tibaba matua
bedane, “Maron, eao Devit itub,* uduan
gairua!”
31 Be gid ipom tidaba gisirua ta tikeo,
“Amumun!”
Be mao. Gisirua tibaba matua pade,
“Maron, eao Devit itub, uduan gairua!”
32 Ta Iesus iae tor ta ibaba gisirua ga
tinam ta ikeo, “Gimirua akim nakado
mado ngan gimi?”
33 Ta tikeo, “Maron, gai akim eao kado
kemi matamai.”
34 Io, Iesus ilolo isat ngan gisirua ta idol
ibage ga idae ngan matad. Be mole mao,
matad iuot kemi pade ta tilalala ga tinasi
ei.

21

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei
(Markus 11.1-11, Lukas 19.28-40, Ioanes 12.12-19)

1 Idio ta Iesus asingada ele aluagau
tipaboloma Ierusalem ta tiuot ngan
tuanga Betpage ngan bereo Oliv. Ta isula
ele aluagau rua
2 ta irenren pagisirua bedane, “Gimirua
ala ngan tuanga ga matadai ne, be mole
mao, gimirua ga agera donki ede tikaukau
ngan oaro toman ngan ele gergeu daenga
pau. Apola ad oaro ta abada gisirua ga
tinam pagau.
3 Be oangga eaba eta ibeta gimirua ngan,
gimi ga akeo, ‘Maron ele bokonga ngan
gisirua. Be mole mao ei ga isula gisirua ta
tiluagid mulian.’ ”
4 Kadonga toa ne iuot ta iparangrang
Deo ele posanga mambe eaba ibada Deo
iaoa mugaeai ikeo ngan bedane,

5 *“Apalongo gid panua ngan bereo Saion*
bedane,
‘Ega, ami Maron kapei tota ila pagimi ne.
Ei iparim ngan ei mulian mao,
be imamado donki ipaoeai,
be imamado donki daenga pau ede
ipaoeai.’ ”

6 Io, aluagau toa rua oa tila tikado
mambe Iesus ikeo pagisirua ngan.
7 Tibada donki itna toman ngan ele
gergeu, ta tidol led pononga mamarae ga
idae paodeai ta Iesus idae imado ngan.
8 Be panua busa tau tibada led pononga
mamarae ta tilalo edapeai. Be padengada
tiket abei ilaun kapeipei ta tilalo edapeai
pade.

* **20:25:** Lu 22.25-26 * **20:26:** Mt 23.11, Mk 9.35 * **20:28:** Lu 22.27, Plp 2.7 * **20:30:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16. Posanga idil toa ne iuot ngan 21.9 pade.* * **21:5:** Sek 9.9 * **21:5:** Ngan posanga Grik, *panua ngan bereo Saion eine ga bedane: gergeu taine Saion aea, be iposaposa ngan gid panua Ierusalem ad. Bereo Saion eine bereo toa tuanga Ierusalem ienono ngan.*

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei.

9 *Panua busa tilalala ga timuga ngan
ei, be padengada tilalala muriai, ta tibaba
bedane,

"Eao Devit itub,
gai asoa edam ga idae†!"

"Maron ipamatua eaba toa inama ngan ei
ieda ne!"

"Tasoa Maron gadae tau ieda!"

10 Io, Iesus idudunga Ierusalem toa be-
daoa, ta gid ipom tuangai ad titogragid ta
tibeta pol gid alele bedane, "Eaba toa ne
sai?"
11 Be panua toa oa, tikoli led posanga
bedane, "Eine Iesus, eaba toa ibada Deo
iaoa. Aea tuanga ipu Nasaret ngan tibur
Galili."

Iesus isere gid panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai (Markus 11.15-19, Lukas 19.45-48, Ioanes 2.13-22)

12 Idio ta Iesus idudunga ngan Deo ele
luma aea ala ta isere gid panua tibokoboko
ngan pat aea badanga ga gid panua tiuolol
danga sisid Deo ele lumaeai. Ta ipatabul
gid popou togid panua tilaumalile ngan
pat ga ipatabul gid mul madonga aea togid
panua toa tilongean man barur ga panua
tiuolol.

13 *Ta ikeo pagid, "Deo ele laulau aea
posanga bedane, 'Gau leg luma, gid panua
ga tiuato luma raring aea.' Be gimi apul
ga iman 'baba mumulnga aea togid panua
lublubnga ad.' "
14 Idio ta gid panua matad ikilakila
ga panua aed imatemate tila pan toa
gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, ta
ikado kemi gid.
15 Be gid madidnga tenainga ad ga apu
ad tigera kadonga kemikemi toa Iesus
ikakado, ga tigera gid gergeu gereirei Deo
ele lumaeai tibaba ga ila pan bedane, "Eao
Devit itub, gai asoa edam ga idae!" Ta gid
madidnga toa oa lolod bake.
16 *Ta tibeta ei bedane, "Eao longo
posanga toa tikakado ngan eao na?"
Ta Iesus ikoli led posanga bedane, "Na-
longo led posanga na. Be posanga ga oaine
ienono ngan Deo ele laulau, be kado gimi
aoato mao? Ikeo ga bedane,

" 'Deo, eao kado ga gid gergeu gereirei ga
gergeu puruanga pade tisoasoa eao
edam.' "

17 Idio ta Iesus itnan gid ga tidio ta iuot
ga ila gaot ngan tuanga Ierusalem, ta ila
ngan tuanga Betani ta ieno ngan bong
toaiua.

Iesus iposa ta abei fik imalai ga imate (Markus 11.12-14, 11.20-24)

18 Be gaisala rumaruma Iesus ilalala ga
ila Ierusalem pade, be pitoreanei.
19 Ta igera abei fik ede imadmadid edap
isaleai, ta ila boloma ngan. Be igera
itautau eta mao. Ilaun kekelen ienono.
Tota ikeo ga abei fik toa oa irangrang ngan
itautau pade mao ga ilalala ga ila. Be mole
mao, abei toa oa imalai ga imate.
20 Be ele aluagau tigera ta tikakrik ta
tikeo, "Ikamado ga abei toa ne imalai ga
imate manmanae tau?"
21 *Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
"Nakeo tautaunga pagimi, oangga lolomi
matua ngan Deo, be lolomi ruangada mao,
eine gimi ga akado mambe gau nakado

* **21:9:** Sng 118.25-26 † **21:9:** Posanga idil toa ne *gai asoa edam ga idae ngan posanga Grik eine ga bedane: Osana be posanga idil toa ne iuot pade ngan lain 15.* * **21:13:** Ais 56.7, Jer 7.11 * **21:16:** Sng 8.2 * **21:21:** Mt 17.20, Lu 17.6, Ins 14.12, 1Ko 13.2

ngan abei fik toa ne. Ga pade, gimi ga
akado posanga ngan lusi ga oaine bedane,
‘Eao dae ta dug ga la tadiai!’ Ta eine ga ila
ikado toa bedaoa.
22 *Ta oangga lolomi matua ngan Deo,
gimi ga abada saoa danga araring ga ila
pan ngan.”

Kapeipei tibeta Iesus ngan sai isula ei ngan kadonga naurata
(Markus 11.27-33, Lukas 20.1-8)

23 Idio ta Iesus idudunga ngan Deo ele
luma aea ala ta ipaoatai gid ipom. Be
gid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei
togid Iuda tila pan ta tibeta ei bedane, “Sai
idol naurata toa ne ga idae bagemeai ta
isula go ngan aea kadonga?”
24 Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
“Gau pade ga nabeta gimi ngan posanga
ede. Ta oangga akoli leg posanga, eine
ga nakeo pagimi ngan sai isula gau ngan
kadonga naurata toa ne.
25 Naurata toa Ioanes ikakado mu-
gaeai, ngan paliliunga gid panua, eine
inam buburiai ga inam, mao inam pagid
eababa?”
Be tiraurau posanga pol ngan gid ta
tikeo, “Oangga takeo ga inam buburiai ga
inam, eine ga ikeo, ‘Ikamado ga lolomi
matua ngan ele posanga mao?’
26 *Be oangga takeo ga inam pagid
eababa, eine tamataud gid ipom. Ngansa
gid busa tiadi mambe Ioanes ei eaba ede
ibada Deo iaoa.”
27 Tota tikoli Iesus ele posanga bedane,
“Gai aoatai mao.”
Ta ikeo pagid, “Goibe, gau pade ga
nakeo pagimi mao ngan sai isula gau ngan
kadonga naurata toa ne.”

Oanenga itna ngan eaba ele gergeu rua

28 Iesus ikeo pade bedane, “Gimi akeo
mado ngan posanga ga oaine? Eaba ede
ele gergeu rua. Ei ila pan lautabe ta ikeo,
‘Natug, eao la boko ngan dadanga oain
labone.’
29 “Be ikoli ele posanga bedane, ‘Gau
tinig ngan mao.’ Be muriai, ipul ilolo ta
ila iboko toa eoa.
30 “Idio ta ila pan ele gergeu toa ede
pade oa ta ikado posanga toa bedaoa pade
ngan langa dadangai. Ta ikeo, ‘Apa, gau ga
nala.’ Be ila eta mao.
31 “Tota sai ngan gisirua ilongo tamad
ilinge?”
Ta tikeo, “Gergeu lautabe.”
Ta Iesus ikeo, “Nakeo tautaunga pagimi,
gid panua takis ad ga gid taine edap ad
timugamuga ngan gimi ta tibada madonga
Deo ibageai.
32 *Ngansa mugaeai Ioanes inam ta ipa-
solan gimi ngan edap tutui aea nasinga, be
lolomi matua ngan ei mao. Be gid panua
takis ad ga taine edap ad lolod matua ngan
ei. Be gimi agera tikakado bedaoa, be apul
lolomi mao, ga lolomi matua ngan ei mao
pade.”

Oanenga itna ngan panua papaeamao tiboko ngan dadanga oain
(Markus 12.1-12, Lukas 20.9-19)

33 *Iesus ikeo pade bedane, “Alongo oa-
nenga itna ede pade. Dadanga itama ede
iarum gid abei oain aea dadangai. Ei itado
ala ngan ta ikado tibur ede kemi ngan
bibnga oain itautau ta tibada isul ngan. Ga
ikado luma mamarae ede ngan gid panua
timadid ngan ta matad ikilele. Ga kus ta
ilongean dadanga toa oa ga idae gid panua
naurata ad bagedeai, be ei ila ngan tibur
ede pade aluai.
34 “Idio ta oain aea laoe iuot, ta isula ele
paeaeanga ga tila pagid panua naurata ad
ngan badanga oain itautau idanga ede ga
ila pan.
35 Be gid panua naurata ad tiluku gid
paeaeanga toa oa, ta tirau ede paeamao
tau, be tipamate ede pade, be ede pade
tiraurau ei ngan pat.
36 Ga kus ta dadanga itama isula ele
paeaeanga padengada ga tila pagid, be
isula gid busa tede iasal gid toa mugaeai
isula gid oa. Be gid panua naurata ad
tikado toa bedaoa pade.
37 Ele paeaeanga toa ngada oa, isula gid
ga kus. Be muriai, isula inat ga ila pagid ta
ikeo, ‘Eine ga tilolon ngan natug.’
38 *“Be gid panua naurata ad tigera inat
ta tiposa pol ngan gid bedane, ‘Ega, muriai
eaba toa ne ga ibada danga sisid toa ngada

* **21:22:** Mt 7.7-11, 18.19 * **21:26:** Mt 14.5 * **21:32:** Lu 3.12, 7.29-30 * **21:33:** Ais 5.1-2 * **21:38:** Mt 27.1

ne ton itama. Io, tarau ei ga imate, ta ele
danga sisid toa ngada ne ga iman leda!'
39 *Tota tiluku ei ta titado ei ga ila
gaot ngan dadanga aea ala, ta tirau ei ga
imate."
40 "Io, oangga dadanga itama iluai mu-
lian, gimi aoangga ei ga ikado mado ngan
gid panua naurata ad?"
41 Ta gid tikeo, "Ei ga ipaeabu ngan gid
panua papaeamao toa oa. Ta ilongean aea
dadanga ga ila pagid panua padengada.
Ta oangga oain aea laoe iuot, gid ga tibada
aea oain itautau tutui ga ila pan."
42 *Ta Iesus ikeo pagid, "Eine tautaunga.
Be posanga ga oaine ienono ngan Deo ele
laulau, be kado gimi aoato mao? Ikeo ga
bedane,

" 'Pat toa ne, gid panua tikakado luma
tiuangga eine paeamao ta titado ga
iduaea.
Be labone iman luma aea kisinga.
Maron ikado ga iuot bedane,
ta gai agera eine kemi tau ta amatala
ngan.'

43 "Tota nakeo pagimi, Deo ga isuk gimi
ga ala, ta abada madonga ei ibageai mao.
Be gid panua iaoa ede pade toa tinasnasi
tutui ele kimnga, gid ga tibada madonga
ibageai.
44 Oangga sai itap ga idae ngan pat toa
ne, eine ga krau ga krau ga irumrum. Be
oangga pat toa ne itap ga idae ngan eaba
sai, eine ga ibib ei ga imaraka."
45 Io, gid madidnga tenainga ad ga gid
Parisi tilongo Iesus ele oanenga itna, ta
tiuatai mambe ei iposaposa ngan gid.
46 Ta gid tiuangga tilo edap eta ngan
lukunga ei, be timataud gid ipom, ngansa
gid busa tiadi mambe ei ibada Deo iaoa
tautaunga.

22

Oanenga itna ngan eaneannga kapei oainga aea
(Lukas 14.16-24)

1 Idio ta Iesus itado oanenga itna ede
pade pagid ta ikeo,
2 "Madonga Deo ibageai eine mambe
maron kapei ede toa ikado eaneannga
kapei ngan inat ele oainga.
3 Mugaeai, isio gid panua ngan tinam
ngan ele eaneannga ta ipalongo gid ngan.
Idio ta ado eaneannga aea iuot ta isula ele
paeaeanga ga tila pagid panua toa oa, ta
tikeo pagid ngan tinam, be gid tinid ngan
namanga mao.
4 "Be isula ele paeaeanga padengada
ga tila pagid ta irenren matua bedane,
'Gimi ala pagid panua toa nababa gid
mugaeai, ta akeo pagid bedane, "Ega, gau
natotoi gid bulmakao ga masilau titubtub
kapeipei, ta danga sisid toa ngada ne
imata karanga ga kus. Nanono annga toa
ngada ne ga imisi o. Tota anama ngan leg
eaneannga oainga aea." '
5 "Io, gid paeaeanga tila tikado toa be-
daoa, be gid panua tilongo maron kapei
ele posanga mao. Eaba ede ila aea dadan-
gai, be ede pade ila ikado ele naurata ngan
badanga pat.
6 *Be padengada tiluku maron kapei ele
paeaeanga ta tikado paeamao ngan gid ta
tirau gid ga timate.
7 Tota maron kapei ilolo bake ta isula ele
panua paraunga ad ga tila tipaeabu ngan
gid panua papaeamao toa oa ta titun led
tuanga.
8 "Idio ta maron kapei ikeo pagid ele
paeaeanga pade bedane, 'Agera, annga
oainga aea imisi ga ienono, be gid panua
toa mugaeai nababa gid, led idil kemikemi
imata karanga mao.
9 Tota gimi ala ngan gid edap kapeipei
iaoa, ta sapadua gimi agera, ababa gid ga
tinam ngan eaneannga toa ne.'
10 Idio ta ele paeaeanga tila ngan gid
edap kapeipei iaoa, ta tipaluplup gid
panua sapadua toa tigera. Eiua gid panua
kemikemi ga panua papaeamao, ta tibada
gid ga tila timado ngan luma eaneannga
aea ga irangrang ngan iuon.
11 "Gid busa timamado ngan eaneannga,
ta maron kapei idudunga ga ila igera gid.
Be toa eoa igera eaba ede idol pononga eta
kemi ngan eaneannga oainga aea mao.

* **21:39:** Ibr 13.12 * **21:42:** Sng 118.22-23, Ro 9.33, 1Pe 2.6-8 * **22:6:** Mt 21.35

12 Ta ikeo pan, ‘Leg eaba, ikamado ga
eao dol pononga eta kemi mao, be nam
dudunga ngan eaneannga toa ne?’ Be
eaba toa oa ele posanga eta mao.
13 *“Ta maron kapei ikeo pagid ele
paeaeanga bedane, ‘Gimi akaukau iae ga
ibage ta atado ei ga ila gaot, ta idio ngan
tibur dodom. Toa eoa ga titangtang paea-
mao ga luod kek ga kek.’
14 “Alongo. Deo ibaba panua busa, be
isio gid keledengada ga timan ele panua.”

Itutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa? (Markus 12.13-17, Lukas 20.20-26)

15 *Idio ta gid Parisi tila tirau
posanga ngan tobanga edap ede ngan
pabuobuonga Iesus. Ngansa tikim tigera
ei ikado posanga idil paeamao eta ta iran-
grang ngan tipamadid ei ngan posanga.
16 Tota tisula led aluagau gisingada Erot
ele panua ga tila pan. Ta tikeo, “Eaba
paoatainga am, gai aoatai mambe eao
eaba posanga tautaunga am, ta eao pa-
paoatai gid panua ngan Deo ele edap tau-
taunga. Eao kado kadonga bagbage kelede
mao, ngansa eao mataud eaba eta mao.
17 Be keo pagai, eine tutui ngan taol takis
ga ila pan Kaisa, mao madongan?”
18 Be Iesus iuatai ngan lolod paeamao ta
ikeo, “Gimi panua pakakanga ami! Aka-
mado ga atoba pabuobuonga gau?
19 Apasolan pat eta takis aea pagau.” Io,
tibada ga ila pan,
20 ta ikeo pagid, “Sai ianun ga ieda
ienono ngan pat toa ne?”
21 *Ta tikeo, “Kaisa ianun ga ieda.”
Ta ikeo pagid, “Tota danga ton Kaisa,
abada ga ila pan Kaisa. Be danga ton Deo,
abada ga ila pan Deo.”
22 Gid tilongo toa bedaoa ta titogragid,
be titnan ei ga tila.

Gid Sadiusi tibeta Iesus ngan daenga mulian ngan matenga (Markus 12.18-27, Lukas 20.27-40)

23 *Ngan ado toaiua, gid Sadiusi tila
pan Iesus. Gid somisomi tikeo ga panua
matemate tirangrang ngan tidae mulian
mao. Tota tibeta ei bedane,
24 *“Eaba paoatainga am, Moses ibode
posanga bedane, ‘Oangga eaba eta ele
gergeu mao be imate, eine itar kakau ga
iuai asape toa oa ta tipopo gergeu iman
eaba toa imate oa aea kolinga.’
25 Be ado ede, kadonga toa ne iuot pagai
ga bedane: Arangaranga lima ga rua ngan
iaoa ede timamado. Ad lautabe iuai taine,
ga kus ta imate, be gisirua led gergeu eta
mao. Tota itar kakau atange iuai asape toa
oa,
26 be ei pade imate toa bedaoa. Ga kus
ta itar kakau tol aea iuai ei ga imate ga
ila irangrang ngan gid arangaranga toa
lima ga rua oa. Tipopo gergeu eta mao, be
timate.
27 Ga kus ta taine toa oa imate pade.
28 Tota ngan ado toaiua, oangga gid
matemate tidae mulian, taine toa oa ga
iman sai iadaoa? Ngansa gid toa lima ga
rua oa tiuai ei.”
29 Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
“Gimi abuobuo ngansa aoatai ngan Deo
ele laulau aea posanga mao, ga aoatai
ngan iura mao pade.
30 Ngansa muriai, oangga panua mate-
mate tidae mulian, gid ga tiuaioai mao, ga
tipapaoai led gergeu mao pade. Be gid ga
tiuot mambe gid anggelo buburiai.
31 Be posanga ngan gid matemate tidae
mulian, Deo iposa pagimi ngan ele laulau
na. Be kado gimi aoato mao? Ikeo ga
bedane,
32 *‘Gau Deo ton Abraam ga Aisak ga
Iakop.’* Agera, ei Deo togid panua mate-
mate mao, be ei Deo togid panua matad
bibita.”
33 Gid ipom tilongo bedaoa ta timatala
kapei ngan ele paoatainga.

Deo ele apu isaoa kapei? (Markus 12.28-31, Lukas 10.25-28)

34 Idio ta gid Parisi tilongo mambe Iesus
ikado ga gid Sadiusi tirangrang ngan tikoli
ele posanga mao, ta gid pade tiluplup.

* **22:13:** Mt 8.12, 25.30, Lu 13.28 * **22:15:** Mk 3.6 * **22:21:** Ro 13.7 * **22:23:** PA 23.8 * **22:24:** Lo 25.5
* **22:32:** IM 3.6, 15, Mt 8.11 * **22:32:** Iesus ele posanga ipasolan mambe gid matemate tidae mulian ne madongan? Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timate ga kus, eine irangrang ngan Deo ikeo ga ei Deo togid mao, be ngan posanga Ibru ei ga ikeo ga *mugaeai ei Deo togid. Be ei iposa bedaoa mao.*

35 Ta eaba apu aea ede ngan gid iuangga
itoba Iesus ta ibeta ei bedane,
36 “Eaba paoatainga am, apu isaoa kapei
ga iasal gid apu toa ngada ne?”
37 *Ta Iesus ikeo, “ ‘Eao manta kim am
Maron Deo kapei tau ngan lolom, ga tau-
taudim, ga lem oatainga.’
38 Apu toaine kapei ga iasal gid apu
padengada.
39 *Be apu kapei ede pade eine lalaede
mambe apu toa ne. Aea posanga be-
dane, ‘Eao manta kim lem eaba ede pade
mambe kim go mulian.’
40 *Apu toa rua ne iman posanga ipu
ngan apu toa ngada ne ga ngan posanga
togid panua tibada Deo iaoa mugaeai.”

Iesus ibeta gid Parisi ngan Kristus, ei iaoa kelede pan sai
(Markus 12.35-37, Lukas 20.41-44)

41 Gid Parisi tiluplup ga timamado, be
Iesus ibeta gid bedane,
42 *“Gimi akeo mado ngan eaba toa
tiuato ei Kristus†? Ei ga iuot ngan iaoa
kelede pan sai?”
Ta tikeo, “Ei iaoa kelede pan Devit.”
43 Ta Iesus ikeo, “Be ikamado ga Devit
iuato eaba toa oa aea Maron? Ngansa
Itautau Tutui ibada oatainga pan Devit ta
ikeo bedane,

44 *“ ‘Maron Deo ikeo pan ag Maron be-
dane,
“Eao dio mamado ngan bageg oatai,
ga irangrang ngan nadol am miri ita-
matama
ga tidio aem ibuloloeai.” ’

45 Ega, oangga Devit iuato eaba toa oa aea
Maron, ei ga iuot ngan iaoa kelede pan
Devit madongan?”
46 Iesus iposa bedaoa, be eaba eta iran-
grang ngan ikoli ele posanga mao. Tota
ngan ado toaiua ga ila, gid panua timataud
ngan betanga ei ngan posanga eta pade.

23

Iesus iposa ngan kadonga sasat togid madidnga apu ad ga gid Parisi
(Markus 12.38-39, Lukas 11.43, 11.46, 20.45-46)

1 Idio ta Iesus iposa pagid ipom toman
ngan ele aluagau bedane,
2 “Gid madidnga apu ad ga gid Parisi
tibada Moses imul ta tipapaoatai gimi
ngan apu ton Deo mambe Moses ikakado
mugaeai.
3 *Tota saoa danga tikeo pagimi ngan,
manta alongo ga anasi. Be kadonga
tikakado, irangrang ngan gimi anasi mao.
Ngansa gid tikado posanga, be tinasi led
posanga mulian mao.
4 Led posanga kulupu tau ngan panua
tinasi, mambe tulua kulupulupu tidol ga
idae panua kepedeai ta tipaeaea gid ngan
aea bisinga. Be tinid ngan luanga gid ngan
aea bisinga kauteta mao.

5 *“Led kadonga toa ngada oa, eine
tikado ngansa tikim panua tigera gid ta ti-
soa edad. Gid tipapasogo led apou gereirei
raring aea ta tipitpit ga idae laboradeai
ga bagedeai, ga tikaukau oaro mamama-
rae ngan led pononga imatamata ngansa
tiuangga iman kilala ngan tinasnasi Deo.*

* **22:37:** Lo 6.5 * **22:39:** Wkp 19.18, Mt 7.12 * **22:40:** Ro 13.10, Gal 5.14 * **22:42:** Ins 7.42 † **22:42:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ga Devit itub ngan Mt 1.16.* * **22:44:** Sng 110.1, Mt 26.64 * **23:3:** Mal 2.7-8 * **23:5:** IM 13.9, Nam 15.38-39, Lo 6.8, Mt 6.1 * **23:5:** Apou gereirei raring aea eine danga togid Iuda mugaeai. Gid tidol Deo ele posanga aea laulau edengada ga idudunga apou iloleai, ta tikaukau ngan oaro ta tipit ga idae laboradeai ga bagedeai. Tikado bedaoa ngansa tiuangga tinasi tutui Deo ele posanga ngan Lo 6.8. Be tidol oaro mamarae ngan led pononga imatamata ngansa tiuangga tinasi Deo ele posanga ngan Nam 15.37-41. Gid danga toa oa iman kilala ngan panua tinasnasi Deo, be gid Parisi tikakado sapaean, ngansa tiuangga panua tisoa edad.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Eaba idol apou raring aea ilaborai ga ibageai ga oaro mamarae ngan ele pononga imatamata.

6 Be oangga tila ngan luma raring aea
ga tila ngan gid eaneannga kapeipei, tikim
tau ngan badanga mul kemikemi togid
panua edad kapeipei.
7 Be oangga tila ngan tibur oalo aea,
tikim panua busa tilolon ngan gid ta tikeo,
'Ado kemi, mamaron.' Ga tikim tau ngan
gid panua tiuatoato gid 'panua paoatainga
ad.'
8 "Be irangrang ngan gimi alongean
eaba eta iuatoato gimi 'panua paoatainga
ami' mao. Ngansa lemi eaba paoatainga
aea kelede mon, be gimi toa ngada ne
lalaede ngan iaoa kelede.
9 Be irangrang ngan aoato eaba eta
tanoeai aea 'tamami' mao. Ngansa
Tamami kelede mon imamado buburiai.
10 Be irangrang ngan alongean gid
panua tiuatoato gimi 'mamaron' mao,
ngansa ami Maron kelede mon, eine Kris-
tus†.
11 *Be eaba sai iman lemi paeaeanga, ei
ga ieda iuot kapei ngan gimi.
12 *Ngansa oangga sai isoa ieda mulian
ga idae, Deo ga idol ieda ga isulug. Be
oangga sai idol ieda mulian ga isulug, eine
Deo ga isoa ieda ga idae."

Iesus iselele gid kapeipei Iuda ad ngan led kadonga pakakanga
(Markus 12.40, Lukas 11.39-52, 20.47)

13-14 Iesus ikeo pade bedane, "Paea-
mao tau ngan gimi madidnga apu ami
ga gimi Parisi! Gimi panua pakakanga
ami! Ngansa gimi apakala edap ngan
gid panua tiuangga tibada madonga Deo
ibageai. Gimi pade ala ngan badanga
madonga Deo ibageai mao, be apakala gid
panua padengada ta gid tibada madonga
toa oa mao pade.‡
15 "Paeamao tau ngan gimi madidnga
apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua
pakakanga ami! Ngansa gimi alalala ngan
tibur toa ngada ne tanoeai ga tadiai ngan
ilonga eaba kelede ta inasi lemi edap.
Be oangga inasi gimi, gimi akado ei ta
iasal gimi ngan kadonga papaeamao. Toa
bedaoa ta gimingada ga ala ngan dinga
imperno.
16 *"Paeamao tau ngan gimi! Gimi
mambe panua matad susu, be aoangga
apasolan panua padengada ngan edap.
Ngansa gimi akeo, 'Oangga sai iposa

† **23:10:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **23:11:** Mt 20.26, Mk 9.35, Lu 22.26 * **23:12:** Jop 22.29, Snd 29.23, Lu 14.11, 18.14 ‡ **23:13-14:** Ngan laulau mugamuga idanga ede ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain oaine bedane: 14 *Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua pakakanga ami! Ngansa gimi apakaka gid asapsape, ta ababada led luma ga danga sisid. Ga kus ta araring mamarae, be lemi raring pakakanga aea. Be muriai gimi ga abada panasnga paeamao ga paeamao tau.* * **23:16:** Mt 15.14

tautaunga gadae ta ikeo ngan Deo ele
luma ngan pamatuanga ele posanga, be
iparangrang ele posanga toa oa mao, eine
danga eta mao. Be oangga iposa tau-
taunga gadae ngan danga sisid gol ienono
Deo ele luma iloleai, ei manta iparangrang
ele posanga ga iuot tautaunga.'
17 Gimi mambe panua matad susu ga
amangamanga! Gimi aoangga gol eine
danga kapei ta iasal Deo ele luma? Eine
mao. Deo ele luma iasal gol. Ngansa gol
aea ul ienono sapaean mao. Deo ele luma
ikado gol ga iman ei ele.
18 Ga pade, gimi akeo, 'Oangga eaba
iposa tautaunga gadae ta ikeo ngan
popou tenainga aea ngan pamatuanga
ele posanga, be iparangrang ele posanga
toa oa mao, eine danga eta mao. Be
oangga iposa tautaunga gadae ngan
tenainga ienono popou ipaoeai, ei manta
iparangrang ele posanga ga iuot tau-
taunga.'
19 Gimi mambe panua matad susu!
Gimi aoangga tenainga eine danga kapei
ta iasal popou tenainga aea pade? Eine
mao. Popou iasal tenainga. Ngansa
tenainga aea ul ienono sapaean mao.
Popou kekelen ikado tenainga ga iman
Deo ele.
20 Toa bedaoa ta oangga sai iposa tau-
taunga gadae ta ikeo ngan popou tenainga
aea, eine ipamatua ele posanga ngan
popou kekelen mao, be ipamatua ele
posanga ngan popou toa oa toman ngan
tenainga.
21 Be oangga sai iposa tautaunga gadae
ta ikeo ngan Deo ele luma, eine ipamatua
ele posanga ngan luma kekelen mao, be
ipamatua ele posanga ngan Deo ga ele
luma toa imamado ngan.
22 *Be oangga sai iposa tautaunga gadae
ta ikeo ngan Deo ele mul Maron aea
buburiai, eine ipamatua ele posanga ngan
Deo ele mul Maron aea kekelen mao, be
ipamatua ele posanga ngan Deo pade ima-
mado ngan mul toa oa.
23 *"Paeamao tau ngan gimi madidnga
apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua
pakakanga ami! Ngansa gid sabatnga
imata ede ga ede, gimi apota ga iuot
suknga sangaul, ta atenai suknga ede ga
ila pan Deo. Gimi anasi gid apu gereirei
toa bedaoa kemi, be atnan Deo ele apu
kapeipei ga idio, mambe kadonga tutui, ga
kadonga lolo isat aea, ga kadonga mata
tutui aea. Gimi manta anasi gid apu
kapeipei toa ne, be atnan gid apu gereirei
toa oa mao.
24 Gimi mambe panua matad susu, be
aoangga apasolan panua padengada ngan
edap. Gimi mambe eaba igera umoumo
kakauede sapa ienono ngan aea sul ta
ibada ga itado ga ila, be kamel kapitnami§
ienono ngan sul, eine gimi agera mao.
Tota aun sul, be ason kamel pade ga ila.
25 *"Paeamao tau ngan gimi madidnga
apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua
pakakanga ami! Ngansa gimi asigiri loba
ga lalate tinid pan gaot, be ilolo iuon
ngan gid danga gimi ababada ngan lemi
kadonga kate aea ga mogal buda.
26 Gimi Parisi mambe panua matad
susu. Manta asigiri loba ga lalate ilolo
bua. Toa bedaoa ta itin pan gaot ga iuot
kemi pade.
27 *"Paeamao tau ngan gimi madidnga
apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua
pakakanga ami! Ngansa gimi mambe
pat denga aea tisama ngan pulo bodbode.
Denga pan gaot imata kemi, be ilolo iuon
ngan panua tuatuad ga danga papaeamao
imata ede ga ede.
28 *Gimi toa bedaoa pade. Ngan
panua matad, gimi mambe panua tututui,
be tautaunga lolomi iuon ngan kadonga
pakakanga ga tnannga Deo ele apu.
29 "Paeamao tau ngan gimi madidnga
apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua
pakakanga ami! Ngansa gimi akado kemi
ga apasogo denga togid panua tututui ga
panua tibada Deo iaoa mugaeai.

* **23:22:** Ais 66.1, Mt 5.34 * **23:23:** Wkp 27.30, Mai 6.8 § **23:24:** *Kamel eine masilau ede Deo ele apu ikeo ga gid Iuda tirangrang ngan tian mao. Tota gid Iuda tinid ngan eannga kamel imedameda mao. Be Iesus ele oanenga itna ipu bedane: Gid Parisi led kadonga paeamao ngansa tinasnasi gid apu gereirei kemi, be gid apu kapeipei tinasnasi mao.*
* **23:25:** Mk 7.4 * **23:27:** PA 23.3 * **23:28:** Lu 16.15

30 Ta gimi akeo, ‘Oangga gai amado ngan
ado toaiua tibutibumai timamado, eine
gai ga alua gid ngan pamatenga gid panua
tibabada Deo iaoa oa mao.’
31 *Ngan lemi posanga toa ne, gimi
aoaoa ngan gimi mulian ta akeo ga gimi
iaoa kelede pagid panua tipapamate gid
panua tibada Deo iaoa.
32 Goibe, gimi apasala kadonga papaea-
mao togid tibutibumi, ta abada panasnga
ngan pade!
33 *“Gimi gergeu togid mota papaea-
mao! Gimi ga asapir ngan ami panasnga
ngan dinga imperno madongan?
34 Ega, ngan ipu toaine gau ga nasula gid
panua tibada Deo iaoa, ga panua oatainga
ad, ga panua tipapaoatai gimi ngan Deo
ele posanga ta tila pagimi. Be gimi ga arau
edengada ga timate, ga apatoto paden-
gada ngan abei tabala, ga amuimui paden-
gada luma raring aea iloleai. Ta gimi ga
abutatan gid ta tiaoa ga tila ngan tuanga
ga tuanga.
35 *Toa bedaoa ta Deo ga ipanas gimi
ngan pamatenga gid panua tututui toa
ngada ne tanoeai. Ei ga ipanas gimi ngan
Abel aea pamatenga mugaeai, ga ila iran-
grang ngan Sekaraia, gergeu ton Berekia,
toa gimi apamate rabu ngan Deo ele luma
ga popou tenainga aea.
36 Nakeo tautaunga pagimi, panasnga
ngan kadonga sasat toa ngada ne ga iuot
ngan gid panua toa labone timamado.”

Iesus ilolo isat ngan tuanga Ierusalem
(Lukas 13.34-35)

37 Iesus ikeo pade bedane, “O Ierusalem,
Ierusalem, gimi apapamate gid panua
tibada Deo iaoa. Ga gid panua Deo isula
gid ga tila pagimi, gimi araurau gid ngan
pat ga timatemate. Somisomi naoangga
napaluplup gimi ga namariala kemi ngan
gimi mambe kokako taine ipaluplup inat-
nat ibagbage ibuloloeai, be gimi tinimi
ngan mao.
38 *Tota alongo. Deo ga itnan ele luma ta
lemi tuanga ga idio sapaean.
39 *Ngansa nakeo pagimi, gimi ga agera
gau pade mao ga ila irangrang ngan ado
toaiua gimi akeo, ‘Maron ipamatua eaba
toa ne ta isula ei ga inama ngan ei ieda.’ ”

24

Iesus ikeo ga muriai panua ga tipaeabu ngan Deo ele luma
(Markus 13.1-2, Lukas 21.5-6)

1 Idio ta Iesus iuangga itnan Deo ele
luma aea ala ta ilalala ga ila. Be ele
aluagau tila pan ta tiuangga tipasolan ei
ngan gid luma gadudunga ngan Deo ele
luma aea ala.
2 *Ta ikeo pagid, “Gimi agera gid luma
toa ngada ne kemikemi na? Nakeo tau-
taunga pagimi, muriai luma toa ne aea pat
eta ga idae tatan pat eta pade mao. Eine ga
tirepe toa ngada ne ga isulug.”

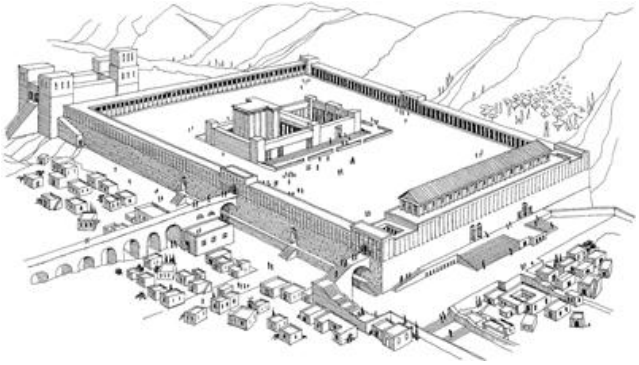

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Deo ele luma toman ngan aea ala toa muriai tirepe ga isulug.

Iesus ikeo ngan gid danga kulupulupu ga iuot
(Markus 13.3-13, Lukas 21.7-19)

3 Idio ta Iesus idio imado ngan bereo
Oliv, be ele aluagau kekelegid tila pan ta
tibeta ei bedane, “Keo pagai, gid kadonga
toa ne ga iuot ngeda? Be saoa kilala ga iuot
ta ipasolan mambe teta pade eao luago ga
nam, ta ado muriai ga muriai tau ga iuot?”
4 Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
“Gimi agabit kemi. Ngan kado ta eaba eta
ipakaka gimi.

* **23:31:** PA 7.52 * **23:33:** Mt 3.7, 12.34, Lu 3.7 * **23:35:** OM 4.8, 2Sto 24.20-21 * **23:38:** 1Kin 9.7-8, Jer 22.5
* **23:39:** Sng 118.26 * **24:2:** Lu 19.44 * **24:5:** Mt 24.23-24, 1Io 2.18 * **24:5:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

5 *Ngansa panua busa ga tinam ngan
gau edag ta tikeo ngan gid mulian be-
dane, ‘Gau Kristus*.’ Ta gid ga tipabuobuo
panua busa.
6 Be gimi ga alongo paraunga kapeipei
iualu boloma ga aluai, be irangrang ngan
atogragimi mao. Ngansa gid paraunga toa
bedane ga iuotot, be ado muriai ga muriai
tau ga iuot maitne.
7 Ngansa panua ngan alu ede ga tipa-
rau pagid alu ede pade, be maron kapei
ede ele panua ga tiparau pagid panua
ton maron kapei ede pade. Ngan tibur
edengada sapanga kapeipei ga iuotot, be
nauruge ga inuga tibur padengada ga ino-
gonogoi.
8 Be gid danga papaeamao toa ne iran-
grang ngan kus manmanae mao, mambe
ieieinga iuot ngan taine mugaeai ngan
ipopo gergeu.
9 *“Ngan ado toaiua, gid ga tiluku gimi
ta tipaieiei gimi, ta tirau gimi ga amate.
Ta gid alu toa ngada ne ga lolod itola ngan
gimi, ngansa lolomi matua ngan gau.
10 Be panua busa lolod ga itnan gau, ta
gid ga timan ariapolpol ngan gid ta tidol
led panua mulian ga tidae pagid madid-
nga bagedeai.
11 *Be panua busa ga tinam ta tipakaka
ngan badanga Deo iaoa ta tipabuobuo
panua busa.
12 Be kadonga ngan tnannga Deo ele apu
ga iuot kapei, ta eine ga ikado ga panua
busa titnan kadonga ngan kimnga eaba
ede pade.
13 *Be oangga sai imadid matua ga iran-
grang ngan ele madonga tanoeai kus, eine
Deo ga ibada mulian ei.
14 *Be eine ga tipaola ato kemi toa ne
ngan madonga Deo ibageai ta ila ngan
tibur toa ngada ne tanoeai. Ta gid alu toa
ngada ne ga tilongo. Ga kus ta ado muriai
ga muriai tau ga iuot.”

Iesus iposa ngan danga ede paeamao ga paeamao tau ga iuot
(Markus 13.14-23, Lukas 21.20-24)

15 *Iesus ikeo pade bedane, “Be muriai
gimi ga agera danga ede paeamao ga paea-
mao tau imadmadid ngan tibur toa Deo
ele ul ienono ngan, ta ikado ga panua
tiaoa ta titnan tibur toa oa ga idio sapaean.
Mugaeai Daniel ibada Deo iaoa ta iposa
ngan danga toaine. (Eaba iuato laulau,
manta iuatai kemi ngan posanga toa ne.)
16 Ngan ado toaiua, gid panua timamado
Iudea, manta tiaoa ga tila bereoeai.
17 *Be oangga sai imamado luma
ipaoeai, ei manta isulug ta iaoa man-
manae. Irangrang ngan ila ibada ele
danga etangada luma iloleai mao.
18 Be oangga sai imamado dadangai,
irangrang ngan ipul ei mulian ngan
badanga ele pononga gaot aea mao.
19 Be paeamao tau ngan gid taine apa-
panga ga gid pinapina ngan ado toaiua.
Gid tal mon ga kulupu ngan eaoanga.
20 Be manta araring ta lemi eaoanga iuot
ngan aoara lolo mao, ga Ado Earainga aea
mao pade.
21 *Ngansa danga kulupulupu tau ga
iuot ngan ado toaiua. Ngan danga toa
ngada ne led otnga ga irangrang ngan
labone, danga eta kulupu bedaoa iuot
mao, be muriai pade danga eta kulupu
bedaoa ga iuot mao pade.
22 Be oangga Deo ikeo ga gid danga
kulupulupu toa ne ga idio mole, panua toa
ngada ne tanoeai ga timukuru. Be ei imata
nanan ele panua toa isio gid, ta ikeo ga
danga kulupulupu toa ne ga idio mole tau
mao.
23 *“Ngan ado toaiua, oangga eaba eta
ikeo pagimi, ‘Ega, Kristus tota eoa!’ mao
‘Ei tota eko!’ irangrang ngan aeadi
posanga toa oa mao.
24 *Ngansa panua busa ga tinam ta
tipakaka ta tikeo, ‘Gau Kristus.’ Be paden-
gada ga tipakaka ta tikeo ga tibada Deo
iaoa. Ta gid ga tikado uisinga kapeipei
iman kilala ga gid danga ipamatala panua
busa. Ta oangga tirangrang, gid ga
tipabuobuo Deo ele panua toa isio gid.
25 Ega, gau napalongo gimi motean ngan

* **24:9:** Mt 10.22 * **24:11:** Mt 24.5, 24, 1Io 4.1 * **24:13:** Mt 10.22 * **24:14:** Mt 28.19 * **24:15:** Dan 9.27, 11.31, 12.11 * **24:17:** Lu 17.31 * **24:21:** Dan 12.1 * **24:23:** Mt 24.5 * **24:24:** Lo 13.1-3, 2Te 2.8-9, PM 13.13-14 * **24:26:** Lu 17.23-24

danga toa ngada ne.

26 *"Tota oangga tikeo pagimi, 'Ega, ei imamado ngan tibur modamodanga,' gimi anasi gid ga ala mao. Be oangga tikeo, 'Ega, ei imamado luma iloleai,' gimi aeadi led posanga mao pade.

27 *Ngansa Eaba Inat ele namanga eine ga iuot mambe gla isamil ta itara mariamba dodol, toa ado ele parangai ga irangrang ngan ado ele dilngai.

28 *Be ngan tibur isaoa burua mate ienono ngan, eine gid man abalem ga tinam tiluplup."

Muriai Eaba Inat ga inam (Markus 13.24-27, Lukas 21.25-28)

29 *Iesus ikeo pade bedane, "Ga muriai oangga gid danga kulupulupu toa oa kus, tota

" 'ado ga iuot dodom,
be taiko ga itara mao,
be gid gigima ga titaptap mariambai ga tisulug,
be gid danga kapeipei mariambai ga inogonogoi.'

30 *"Ga kus ta kilala ngan Eaba Inat ga iuot mariambai. Ta gid alu toa ngada ne tanoeai ga lolod isat ga titangtang. Gid ga tigera Eaba Inat isulug ga inam ngan gid laulau mariambai toman ngan iura ga ele taranga kapei.

31 *Be taule ga itang kapei tau, ta ei ga isula ele anggelo ga tila ngan tano igal toa pange oa ta tipaluplup ele panua toa isio gid. Gid ga tipaluplup gid ngan tibur toa ngada ne, irangrang ngan tano aea digedige iadag ga iadag, ta tibada gid ga tinam."

Gimi abada oatainga ngan abei fik (Markus 13.28-31, Lukas 21.29-33)

32 Iesus ikeo pade bedane, "Gimi alongo oanenga itna ngan abei fik ta abada oatainga. Oangga ibogaboga aea eau, ga ilaun papau iuotot, eine gimi aoatai, ado aea sau teta pade ga iuot.

33 Toa bedaoa ta oangga gimi agera gid kadonga toa ngada ne iuotot, eine gimi aoatai, ado toaiua ta inam boloma, mambe eaba imadid atama iaoai.

34 *Nakeo tautaunga pagimi, gid panua ado toa ne ad ga timate maitne be kadonga toa ngada ne ga iuot.

35 *Mariamba ga tano ga isapa, be irangrang ngan leg posanga isapa mao ga mao tau."

Eaba eta iuatai ngan ado toaiua mao (Markus 13.32-37, Lukas 17.26-30, 17.34-36)

36 *Iesus ikeo pade bedane, "Be eaba eta iuatai mao, gid danga toa oa ga iuot ngeda, mao ado imata pida be gid danga toa oa iuot. Gid anggelo buburiai tiuatai mao, be Deo Inat iuatai mao pade. Tamag kekelen iuatai.

37 *Kadonga toa gid panua tikakado ngan ado toaiua Noa imamado, eine ga tikado toa bedaoa pade ngan Eaba Inat ele namanga.

38 Ngan ado toaiua, mugaeai ngan oanga kapei iuot, gid panua tianean ga tiunun ga tiuaioai ga tipapaoai led gergeu taine, ga ila irangrang ngan ado toa Noa idudunga oagaeai.

39 *Gid tiuatai mao ngan danga toa oa ga iuot. Timamado toa bedaoa ga irangrang ngan oanga kapei iuot ta ipamukuru gid. Be Eaba Inat ele namanga eine ga iuot toa bedaoa pade.

40 Ngan ado toaiua, panua rua ga tiboko dadangai. Deo ga ibada ede ga ila, be itnan ede pade ga idio.

41 Taine rua ga tilumulumu wit ipuapua ngan pat. Deo ga ibada taine ede ga ila, be itnan ede pade ga idio.

42 *"Tota agabit kemi. Ngansa gimi aoatai mao, ami Maron ga inam ngeda.

43 *Be matami nanan: Oangga luma itama iuatai ngan eaba lublubnga aea ga inam bong ngan ado imata pida, eine ga imata arar ga igabit kemi ngan ele luma, ta

* **24:27:** Mt 24.37-39 * **24:28:** Lu 17.37 * **24:29:** Ais 13.10, 34.4, Ese 32.7, Jol 2.10, 2Pe 3.10, PM 6.12-13 * **24:30:** Dan 7.13, Sek 12.10, PM 1.7 * **24:31:** 1Ko 15.52, 1Te 4.16 * **24:34:** Mt 16.28 * **24:35:** Mt 5.18 * **24:36:** PA 1.7, 1Te 5.1-2 * **24:37:** OM 6.5-8 * **24:39:** OM 7.21-23 * **24:42:** Mt 25.13 * **24:43:** Lu 12.39-40, PM 16.15

irangrang ngan eaba lublubnga aea igoro mao.
44 Tota gimi pade matami idae, ngansa Eaba Inat ga inama ngan ado imata eta gimi aoatai ngan mao."

Oanenga itna ngan paeaeanga kemi ga paeaeanga paeamao
(Lukas 12.42-46)

45 Iesus ikeo pade bedane, "Paeaeanga isaoa ele oatainga kemi ga imata tutui ngan ele naurata? Maron ga idol paeaeanga ede bedaoa ta iman madidnga ngan ele paeaeanga padengada. Ta ei ga ipotapota ad annga tutui ngan ado imata aea maron ikeo ngan.
46 Oangga paeaeanga toa oa aea maron iluai mulian ta igera ei ikakado naurata kemi toa bedaoa, kemi tau ngan paeaeanga toa oa!
47 *Nakeo tautaunga pagimi, ei ga idol ele danga sisid toa ngada oa ga idae paeaeanga toa oa ibageai ta imariala ngan.
48 Be oangga paeaeanga toa oa paeamao, eine ga ikeo iloleai bedane, 'Ag maron irangrang ngan inama manmanae mao.'
49 Tota ei ga iraurau gid paeaeanga padengada ta ianean ga iunun toman ngan panua led ununnga sat.
50 Oangga bedaoa, eine aea maron ga iluai mulian ngan ado ede, mao bong ede toa ei iuatai ngan mao.
51 Tota aea maron ga ipanas paeaeanga toa oa paeamao tau†, ta idol ei ga idio toman ngan gid panua pakakanga ad. Toa eoa ga titangtang paeamao ga luod kek ga kek."

25

Oanenga itna ngan taine blalala sangaul

1 *Iesus ikeo pade bedane, "Ngan ado toaiua, madonga Deo ibageai ga iuot mambe ninipunga ga oaine ngan taine blalala sangaul. Bong ede eaba iuangga iuai pau ikeo ga inama ngan badanga iadaoa. Gid taine blalala sangaul tibada led lam ta tila tisanga ei edapeai, ngan badanga ei ga inam.
2 Taine blalala lima lolod buobuo, be gid lima pade lolod iuatai.
3 Gid toa lolod buobuo oa, tibada led lam ga tila sapaean, be aea bude mao.
4 Be gid toa lolod iuatai, tiparere bude ngan eaupat, ta tibada ga inam toman ngan led lam.
5 Be eaba toa iuangga iuai, inama manmanae mao, tota gid taine toa ngada oa matad iboboeo ta tidio tieno.
6 "Be bong irabu tilongo eaba ede ibaba bedane, 'Ega, eaba iuangga iuai tota inama! Adae ta tala tagera ei ta tabada ei ga inam.'
7 "Tota taine toa sangaul oa tidae ta tikado kemi led lam.
8 Be gid lolod buobuo oa tikeo pagid lolod iuatai bedane, 'Apan lemai bude kauteta. Lemai lam iuangga imate.'
9 "Be gid lolod iuatai tikoli led posanga bedane, 'Mao. Bude toa ne irangrang ngan gita busa mao. Gimi ala pagid panua oalo ad ta aol lemi.'
10 "Io, gid toa lima oa tila ngan olnga led bude, be eaba toa iuangga iuai, ta inama. Tota gid toa led danga imata karanga motean, gid tila tidudunga lumaeai toman ngan ei ngan eaneannga oainga aea. Ta tisaisai atama.
11 *"Be muriai, taine blalala padengada tinam ta tibaba bedane, 'Maron, maron, repe atama ngan gai.'

"Maron, repe atama ngan gai."

* **24:47:** Mt 25.21,23 † **24:51:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *ipanas paeaeanga toa oa paeamao tau eine ga bedane: iket ei ga iman rua. Be eine posanga idil ede toa ipu mambe panasnga paeamao.* * **25:1:** Lu 12.35, PM 19.7 * **25:11:** Lu 13.25-27

12 *"Be ikoli led posanga bedane, 'Nakeo
tautaunga pagimi, gau naoatai ngan gimi
mao.' "
13 *Ta Iesus ikeo, "Tota agabit kemi.
Ngansa gimi aoatai mao, ami Maron ga
inama ngan ado isaoa ga ado imata pida."

Oanenga itna ngan paeaeanga tol tibada pat
(Lukas 19.11-27)

14 Iesus ikeo pade bedane, "Be muriai,
kadonga ga iuot mambe ninipunga ga
oaine ngan maron ede toa iuangga ila
ngan tibur ede aluai. Mugaeai ngan ila,
ibaba ele paeaeanga ga tinam, ta idol ele
danga sisid ga idae bagedeai ta timariala
ngan.
15 *Ei imata nanan kadonga togid
paeaeanga kelede kelede ga urad, ta ipota
pat ga ila pagid. Paeaeanga ede ibada
bunoringring lima, be ede pade ibada
bunoringring rua, be ede pade ibada
bunoringring kelede. Maron ipota bedaoa
ga kus ta ila.
16 Ila ga kus ta paeaeanga toa ibada
bunoringring lima, ei iboko ngan ta ibada
pat bunoringring lima pade.
17 Be paeaeanga toa ibada pat bunor-
ingring rua, ei ikado toa bedaoa pade ta
ibada pat bunoringring rua pade.
18 Be paeaeanga toa ibada bunoringring
kelede, ei ila ta ilei baba tanoeai ta imudan
aea maron ele pat.
19 "Be mole tede ga kus ta ad maron iluai
mulian ta ikeo ga ele paeaeanga tipalongo
ei ngan pat toa mugaeai tibada.
20 Tota paeaeanga toa ibada bunor-
ingring lima, ei ibada bunoringring lima
pade ga inam ta ikeo, 'Maron, mugaeai
eao bada pat bunoringring lima pagau. Be
ega, nakado naurata ngan, ta nabada pat
bunoringring lima pade.'
21 *"Ta aea maron ikeo pan bedane,
'Kemi tau! Eao paeaeanga kemi ga matam
tutui somisomi. Ngan ado toaiua eao mar-
iala ngan danga sisid pidaede, eao pasolan
mambe matam tutui. Tota labone nadol
eao ta mariala ngan danga sisid busa.
Nam dudunga ta tinim igelgel toman ngan
gau.'
22 "Idio ta paeaeanga toa ibada bunor-
ingring rua, ei pade inam ta ikeo, 'Maron,
mugaeai eao bada pat bunoringring rua
pagau. Be ega, nakado naurata ngan, ta
nabada pat bunoringring rua pade.'
23 "Ta aea maron ikeo pan bedane,
'Kemi tau! Eao paeaeanga kemi ga matam
tutui somisomi. Ngan ado toaiua eao mar-
iala ngan danga sisid pidaede, eao pasolan
mambe matam tutui. Tota labone nadol
eao ta mariala ngan danga sisid busa.
Nam dudunga ta tinim igelgel toman ngan
gau.'
24 "Be paeaeanga toa ibada bunor-
ingring kelede, ei pade inam ta ikeo,
'Maron, gau naoatai mambe lem kadonga
kulupulupu. Ngan tibur toa eao earum
annga ngan mao, eao kulekule gid annga.
Be ngan tano toa eao siran annga ipuapua
ngan mao, eao suksuk gid annga.
25 Tota namataud ta nala namudan lem
pat tanoeai. Ega, lem pat tota eko.'
26 "Ta aea maron ikoli ele posanga
bedane, 'Eao paeaeanga paeamao ga
malainga am! Eao keo ga oatai mambe
nakulekule annga ngan tibur toa naearum
mao, ga nababada annga ngan tano toa
nasiran ipuapua ngan mao. Eine tau-
taunga?
27 Tota eao kamado dol leg pat ga idio
ngan luma pat aea mao? Toa bedaoa
ta oangga naluagau, eine ga nabada aea
tlannga pade, be eine mao.'
28 " 'Tota gimi abada pat bunoringring
kelede ne ga ila pan eaba toa ele pat
bunoringring sangaul.
29 *Ngansa oangga sai ele danga sisid
ienono, gau ga napan etangada pade ga ila
pan ta ele danga sisid busa. Be oangga sai
ele danga eta mao, saoa danga ei ikikisi,
eine ga nabada mulian pan.
30 *Be paeaeanga paeamao toa ne, atado
ei ga ila gaot, ngan tibur dodom. Toa
eoa ga titangtang paeamao ga luod kek ga
kek.' "

* **25:12:** Mt 7.23 * **25:13:** Mt 24.42 * **25:15:** Ro 12.6 * **25:21:** Mt 24.45-47, Lu 16.10 * **25:29:** Mt 13.12, Mk 4.25, Lu 8.18 * **25:30:** Mt 8.12, Lu 13.28

Muriai Eaba Inat ga ipamadid panua ngan posanga

31 *Iesus ikeo pade bedane, “Muriai oangga Eaba Inat iluai mulian, ei ga inam toman ngan ele taranga kapei ga ele anggelo busa. Ta ei ga idio imado ngan ele mul Maron aea kemi tau.
32 *Eine ga ipaluplup gid alu toa ngada ne ga tinam pan. Ta ei ga ipota gid ga tiuot iaoa rua, mambe eaba imariala ngan sipsip ipota ele sipsip ga tila iadag, ga meme tila iadag.
33 Ta ei ga idol gid sipsip ngan ibage oatai, be gid meme ngan ibage angas.

34 “Ga kus ta Maron kapei ga ikeo pagid panua ngan ibage oatai bedane, ‘Gimi anam. Tamag ikado kemi tau ngan gimi! Mugaeai ngan danga toa ngada ne led otnga, ei isio gimi ngan badanga madonga kemi ei ibageai. Tota anam abada madonga kemi toa ne!
35 *Ngansa mugaeai pitoreagau, be gimi apan ag annga. Marumian gau, be gimi abada eau pagau. Gau eaba ngan tuanga ede pade, be gimi abada gau ga nala lemi lumaeai.
36 Gau leg pononga eta mao, be gimi apan leg pononga. Gau ag dibala, be gimi anam akiakia gau. Gau namado ngan luma panasnga aea, be gimi anam agera gau.’

37 “Ta gid panua tututui ga tibeta ei bedane, ‘Maron, gai agera eao pitoreago ngeda, ta apan am annga? Be marumian go ngeda, ta abada eau pago?
38 Be agera eao mambe eaba ngan tuanga ede pade ngeda, ta abada go ga la lemai lumaeai? Be gai agera mambe lem pononga mao, ta apan lem pononga ngeda?
39 Be agera eao dibal ngeda, ga mado ngan luma panasnga aea ngeda, ta anama akia go?’

40 *“Ta Maron kapei ga ikoli led posanga bedane, ‘Nakeo tautaunga pagimi, saoa danga akakado ngan gid panua toa edad mao ngan iaoa kelede togau, eine akado ngan gau.’
41 *“Ga kus ta ei ga ikeo pagid panua ngan ibage angas bedane, ‘Gimi panua toa Deo ga ipanas gimi ne, ala aluai ngan gau! Ala ngan dinga imperno toa ianean somisomi ga ilalala ga ila. Dinga toa ne, Deo ikado ga iman tibur panasnga aea ngan eaba paeamao toman ngan ele anggelo.
42 Ngansa mugaeai pitoreagau, be gimi apan ag annga mao. Marumian gau, be gimi abada eau pagau mao.
43 Gau eaba ngan tuanga ede pade, be gimi abada gau ga nala lemi lumaeai mao. Gau leg pononga eta mao, be apan leg pononga mao. Gau ag dibala, ga namado ngan luma panasnga aea, be gimi anam akia gau mao.’

44 “Ta gid pade ga tikoli ele posanga bedane, ‘Maron, ngeda gai agera eao pitoreago, ga marumian go, ga eao eaba ngan tuanga ede pade, ga lem pononga mao, ga am dibala, ga mado ngan luma panasnga aea, be alua go mao?’

45 “Ta ei ga ikoli led posanga bedane, ‘Nakeo tautaunga pagimi, saoa danga akakado ngan gid panua toa edad mao ngan iaoa kelede togau mao, eina akado ngan gau mao pade.’

46 *“Tota gid ga tila ngan ad panasnga somisomi ga ilalala ga ila. Be gid panua tututui ga tila ngan madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.”

26

Gid madidnga tirau posanga ngan pamatenga Iesus

(Markus 14.1-2, Lukas 22.1-2, Ioanes 11.45-53)

1 Iesus ipasala ele posanga toa ngada oa ga kus ta ikeo pagid ele aluagau bedane,
2 *“Gimi aoatai, ado rua ga kus ta eaneannga Pasova* aea ga iuot. Be gid panua ga tidol Eaba Inat ga idae pagid aea isat bagedeai, ta tipatoto ei ngan abei tabala.”

* **25:31:** Mt 16.27, 19.28 * **25:32:** Ese 34.17, PM 20.11-13 * **25:35:** Ais 58.7 * **25:40:** Snd 19.17, Mt 10.42, Mk 9.41 * **25:41:** Mt 7.23 * **25:46:** Dan 12.2, Ins 5.29 * **26:2:** IM 12.1-27, Mt 20.18 * **26:2:** Ngan eaneannga toa oa gid Iuda matad nanan Deo iuduan tibutibud ta ibada gid mulian ta titnan Isip.

3 Idio ta gid madidnga tenainga ad ga gid
kapeipei togid Iuda tila tirou ngan luma
kemi ton madidnga kapei tenainga aea
ieda Kaiapas.
4 Gid tiraurau posanga ngan edap eta
ngan pakakanga Iesus ta irangrang ngan
tiluku ei ta tirau ei ga imate.
5 Be gid tikeo, “Irangrang ngan takado
bedane rabu ngan eaneannga toa ne mao.
Ngan kado gid ipom tigera ta tiparau.”

Taine ede itok bude kemi ga idae Iesus ilaborai
(Markus 14.3-9, Ioanes 12.1-8)

6 Idio ta Iesus imamado ngan tuanga Be-
tani ngan luma ton eaba ede ieda Saimon.
Mugaeai eaba toa oa aea dibala kankan.
7 *Iesus imamado ga ianean, be taine
ede inam ibada ele botol pat†, aea bude
iuad kemi ienono ngan. Bude toa oa aea
olnga kapei tau, be itok ga idae Iesus
ilaborai.
8 Be ele aluagau tigera ta lolod bake ta
tikeo, “Ikamado ga itok bude toa ne ga kus
sapaean?
9 Kemi ngan ilongean pagid panua ta
tiuol, ta ibada pat kapei. Toa bedaoa ta
ilualua gid panua lululunga ad. Be tota
mao ne.”
10 Be Iesus iuatai ngan led posanga ta
ikeo, “Ikamado ga akado kulupu ngan
taine toa ne? Ei ikado kadonga kemi tau
ngan gau.
11 *Ngansa gid panua lululunga ad tima-
mado pagimi somisomi, be gau nama-
mado pagimi somisomi mao.
12 Ei itok bude toa ne ga idae ngan
gau, be ngan kadonga toa ne ipasogo gau
motean, ngan muriai nala dengaeai.
13 Nakeo tautaunga pagimi, muriai gid
panua ga tila tipaola leg ato kemi ngan
tibur toa ngada ne tanoeai, be eine
ga tininipu pade ngan taine toa ne ele
kadonga, ta panua ga matad nanan ei.”

Iudas iposa tautaunga ngan dolnga Iesus ga idae pagid madidnga bagedeai
(Markus 14.10-11, Lukas 22.3-6)

14 Idio ta eaba tiuato ei Iudas Iskariot,
toa ede ngan gid aluagau sangaul igegea
rua, ei ila pagid madidnga tenainga ad
15 *ta ibeta gid bedane, “Oangga nadol
ei ga idae bagemiai, eine ga abada saoa
pagau?” Ta tibada pat silva sangaul tol ga
ila pan.
16 Tota ngan ado toaiua ga ila, ei isan-
gasanga ado eta kemi ngan dolnga Iesus
ga idae bagedeai.

Iesus ian toman ngan ele aluagau
(Markus 14.12-21, Lukas 22.7-14, 22.21-23, Ioanes 13.21-30)

17 *Ngan ado toa imuga ngan eaneannga
ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao, Iesus
ele aluagau tila pan ta tibeta ei bedane,
“Eao kim gai ala sida ta akado annga
Pasova aea ta taean?”
18 Ta ikeo, “Gimi ala tuangai pan eaba
ede, ta akeo pan bedane, ‘Eaba Paoatainga
aea ikeo ga ele ado imata ta boloma ne.
Tota iuangga inam lem lumaeai ta ikado
eaneannga Pasova aea toman ngan ele
aluagau.’ ”
19 Io, ele aluagau tila tikado mambe
Iesus irenren pagid ngan, ta tikado annga
Pasova aea.
20 Ado idil ngan lailai toaiua, ta Iesus
imamado popouiai toman ngan ele alua-
gau sangaul igegea rua.

Iesus imamado popouiai toman ngan ele aluagau.

* **26:7:** Lu 7.37-38 † **26:7:** Botol pat toa oa eine lalaede tede mambe ulo kakauede iaoa igigirai, be tikado ngan pat bodbode ede tiuato *alabastro. Eine inam Isip ga inam, be aea olnga kapei.* * **26:11:** Lo 15.11 * **26:15:** Sek 11.12, Ins 11.57 * **26:17:** IM 12.14-20

21 Gid tianean, be ikeo pagid bedane,
"Nakeo tautaunga pagimi, eaba ede ngan
gimi ga idol gau pagid ag isat bagedeai."
22 Tilongo bedaoa ta lolod isat kapei,
ta gid kelede kelede tibeta ei bedane,
"Maron, eine gau mao, na?"
23 *Be ikoli led posanga bedane, "Eine
eaba toa ga idol ibage ga idudunga ngan
lalate toman ngan gau. Eaba tota nena ga
idol gau pagid ag isat bagedeai.
24 Tautaunga, Eaba Inat ga inasi edap
mambe Deo ele laulau ikeo ngan ei, be
paeamao tau ngan eaba toa idol Eaba Inat
ga idae pagid aea isat bagedeai! Kemi
ngan eaba toa oa oangga itna ipopo ei
mao."
25 Be Iudas, eaba toa ga idol ei pagid
aea isat bagedeai, ikeo bedane, "Eaba
paoatainga am, eine gau mao, na?"
Be Iesus ikeo, "Eine eao keo toa bedaoa."

Iesus ipan ele aluagau ngan bret ga oain (Markus 14.22-26, Lukas 22.15-20, 1 Korin 11.23-25)

26 Idio ta Iesus asingada ele aluagau
tianean, be ei ibada bret ta iposa kemi pan
Deo. Ga kus ta itei ta ibada ga ila pagid
aluagau ta ikeo, "Gimi abada ta aean. Eine
gau medamedag."
27 Ga kus ta ibada loba ta iposa kemi
pan Deo ta ibada pagid. Ta ikeo, "Gimi toa
ngada ne aun.
28 *Eine gau singig. Singig toa ne
iparangrang posanga toa Deo irau ngan
ele panua. Eine itoki ngan samumnga
kadonga sasat.
29 Nakeo pagimi, gau ga naun oain isul
pade mao ga ila irangrang ngan ado toaiua
tamado kemi Tamag ibageai. Toa eoa ga
naun oain pau toman ngan gimi."
30 *Idio ta tibau baunga ede ngan Deo,
ga kus ta tiuot ga tila ngan bereo Oliv.

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao (Markus 14.27-31, Lukas 22.31-34, Ioanes 13.36-38)

31 *Idio ta Iesus ikeo pagid, "Labone
bong, gimi ga agera kadonga iuot ngan
gau, ta gimi toa ngada ne lemi kadonga
lolo matua aea ga itap. Ngansa Deo ele
laulau aea posanga bedane,

" 'Gau ga narau eaba imariala ngan sipsip,
ta gid sipsip ga tibilin alele.'

32 *Be muriai gau ga nadae mulian ngan
matenga ta namuga ngan gimi ga nala
Galili."
33 Be Petrus ikeo pan bedane, "Goibe,
gid toa ngada ne ga tigera kadonga iuot
ngan eao ta led kadonga lolo matua aea ga
itap, be irangrang ngan gau leg kadonga
lolo matua aea itap mao."
34 *Iesus ikeo pan bedane, "Nakeo tau-
taunga pago, labone bong kokako ga itang
maitne, be eao ga paisiamo patol ngan
oatai gau mao."
35 Be Petrus ikeo, "Goibe, gau ga namate
toman ngan eao, be irangrang ngan na-
paisiamo bedaoa ngan eao mao ga mao
tau." Ta gid aluagau padengada tiposa
lalaede toa bedaoa pade.

Iesus iraring dadangai Getsemani (Markus 14.32-42, Lukas 22.39-46)

36 Idio ta Iesus toman ngan ele aluagau
tila ngan tibur ede tiuato Getsemani. Ta
ikeo pagid aluagau, "Gimi adio amado
nene, be gau nala eoa ta nararing."
37 Io, ibada Petrus ga Sebedi inat rua ga
tila toman ngan ei, be ilolo isat kapei ta
inaman kemi mao.
38 *Ta ikeo pagid, "Gau lolog isat kapei
tau, ta naoangga namate. Gimi adio nene,
be matami arar toman ngan gau."
39 Idio ta ila kautede pade ta idol ilabora
ga isulug tanoeai ta iraring bedane, "Apa,
oangga eao longo, bada loba ieieinga aea
toa ne ga ila aluai ngan gau. Be nasi gau
lingeg mao, nasi eao lingem."
40 Ga kus ta iluai mulian pagid ele alua-
gau, ta igera tienono. Ta ikeo pan Petrus
bedane, "Madongan? Gimi arangrang
ngan matami arar toman ngan gau iran-
grang ngan ado imata keleta mao?

* **26:23:** Sng 41.9 * **26:28:** IM 24.8, Jer 31.31-34, Sek 9.11, 1Ko 10.16 * **26:30:** Lu 22.39, Ins 18.1 * **26:31:** Sek 13.7, Ins 16.32 * **26:32:** Mt 28.7,16 * **26:34:** Mt 26.69-75 * **26:38:** Ins 12.27

41 Matami arar ga araring ta irangrang
ngan atap ngan tobanga mao. Ngansa
lolomi ikim inasi Deo, be tinimi iura mao."
42 Idio ta ila iraring toa bedaoa pade ta
ikeo, "Apa, nakim loba ieieinga aea toa
ne ila aluai ngan gau. Be oangga edap
eta pade mao, ta eao keo ga manta naun,
goibe kado mambe eao kim."
43 Ga kus ta iluai mulian pade, ta igera
tienono maitne, ngansa matad iboboeo.
44 Ta itnan gid pade ta ila iraring lalaede
toa bedaoa patol aea.
45 Ga kus ta iluai mulian pagid alua-
gau ta ikeo, "Gimi aearagimi ga aenono
maitne? Ega, ado imata tota iuot ne. Eine
ga tidol Eaba Inat ga idae pagid panua
papaeamao bagedeai.
46 *Adae ta tala. Ega, eaba toa
iuangga idol gau pagid panua papaeamao
bagedeai, tota inam boloma ne."

*Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri ita-
matama*
*(Markus 14.43-50, Lukas 22.47-53,
Ioanes 18.3-12)*

47 Iesus iposaposa maitne, be mole
mao Iudas, aluagau ede ngan gid sangaul
igegea rua, inama iuot toman ngan ipom
kapei. Gid madidnga tenainga ad ga gid
kapeipei togid Iuda tisula gid ga tila be
tikikisi didi ga kaip.
48 Be eaba toa iuangga idol Iesus ga
idae bagedeai, ikeo pagid motean ngan
kilala ede iuangga ikado. Ta ikeo, "Oangga
nabusum eaba ede ipapa, eaba toa oa eine
Iesus. Gimi aluku ei."
49 Be mole mao ila pan Iesus ta ikeo,
"Bong kemi, eaba paoatainga am." Ta
ibusum ipapa.
50 Ta Iesus ikeo, "Leg eaba, danga eao
nama ngan, kado manmanae."‡

Tota tila pan Iesus ta tidol baged ga idae
ngan ei ta tiluku ei.
51 *Be mole mao, Iesus ele aluagau
ede inusi ele didi ga iuot ta irau ngan
paeaeanga ton madidnga kapei tenainga
aea ta iket itanga ga put.
52 *Be Iesus ikeo, "Dol lem didi ga iluai
mulian aea lumaeai! Ngansa oangga sai
iparau ngan didi, eine ga tipaeabu ngan ei
pade ngan didi.
53 Be gau narangrang ngan nababa ga
ila pan Tamag ta isula ele anggelo bunor-
ingring sangaul bunoringring rua (12,000)
ta tinam tilua gau. Be eao oatai mao?
54 Be oangga nakado bedaoa, irangrang
ngan Deo ele laulau aea posanga iuot
tautaunga mao. Ngansa ele laulau ikeo ga
gid danga manta iuot toa bedane."
55 *Ngan ado imata toaiua, Iesus ikeo
pagid ipom bedane, "Gimi abada didi ga
kaip ta anama ngan lukunga gau mambe
aluku eaba ede lublubnga aea? Ado ga ado
namamado gadudunga ngan Deo ele luma
aea ala ga napapaoatai gid ipom, be gimi
aluku gau mao.
56 Be danga toa ngada ne iuot ta
iparangrang Deo ele posanga mambe gid
panua tibada iaoa tibode mugaeai." Tota
ele aluagau toa ngada oa titnan ei ta tiaoa
alele.

*Gid madidnga tipamadid Iesus ngan
posanga*
*(Markus 14.53-65, Lukas 22.54-55,
22.63-71, Ioanes 18.13-14, 18.19-24)*

57 Gid panua toa tiluku Iesus tibada ei
ga ila pan madidnga kapei tenainga aea
ieda Kaiapas. Gid madidnga apu ad ga gid
kapeipei togid Iuda tiluplup toa eoa.
58 Petrus inasi ei ga ila, be idio aluai
tede ga ila irangrang ngan madidnga
kapei tenainga aea ele luma aea ala. Ei
idudunga ngan ala toa oa ta ila imado
toman ngan gid nakala ton madidnga
kapei, be iuangga igera saoa kadonga ga
iuot ngan Iesus.
59 Be gid madidnga tenainga ad ga gid
madidnga patutuinga posanga ad paden-
gada tiloilo panua edengada ngan tiuaoa
ngan posanga pakakanga ngan Iesus, ta
irangrang ngan tiuot ngan ipu eta ngan
raunga ei ga imate.
60 Ta panua busa tinam ta tisol ei ngan
posanga pakakanga, be tiuot ngan ele idil
eta ngan pamatenga ei mao.

Be panua rua tinam muriai

* **26:46:** Ins 14.31 ‡ **26:50:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne ipu ede pade bedane: *Leg eaba, eao nama ngan saoa?* * **26:51:** Ins 18.26 * **26:52:** OM 9.6, PM 13.10 * **26:55:** Lu 19.47, 21.37

61 *ta tikeo bedane, “Eaba toa ne ikeo
ga irangrang ngan irepe Deo ele luma, ta
ipagun mulian ngan ado tol.”

62 Tota madidnga kapei tenainga aea
imadid ta ibeta Iesus bedane, “Eao kado
posanga eta mao? Posanga toa tisol go
ngan ne madongan?”
63 *Be Iesus mumun ga imadmadid.

Ta madidnga kapei tenainga aea ikeo
pan bedane, “Ngan Deo toa imamado
somisomi ne ieda, eao posa tautaunga
pagai, eao Kristus§, Deo Inat?”

64 *Ta Iesus ikeo, “Eine mambe eao keo.
Be gau nakeo pagimi, muriai gimi ga agera
Eaba Inat imado ngan Deo toa iura kapei
tau ibage oatai, ta ei ga isulug ga inam
ngan gid laulau mariambai.”

65 *Io, madidnga kapei tenainga aea
ilongo bedaoa ta itaka ele pononga mu-
lian ta ikeo, “Eaba ne iuangga ibada Deo
imul! Gita leda ipu eta ngan ilonga panua
padengada ngan solnga eaba toa ne mao.
Pataute ne talongo ipaeabu ngan Deo ieda.
66 *Gimi aoangga takado mado ngan ei?”

Ta tikeo, “Ei ele idil paeamao. Manta
imate.”

67 *Tota tiplapla imata ga tiraurau ei. Be
padengada tipodapoda ei
68 ta tikeo, “Eao Kristus na? Oangga eao
bada Deo iaoa tautaunga, keo pagai toa
pataute ne, sai ga sai tirau go?”

Petrus ikeo ga iuatai ngan Iesus mao
(Markus 14.66-72, Lukas 22.56-62, Ioanes 18.15-18, 18.25-27)

69 Be Petrus imamado gadudunga ngan
ala ton madidnga kapei tenainga aea, be
taine paeaeanga ede ila boloma pan ta
ikeo, “Eao pade mamado toman ngan
Iesus Galili aea.”

“Eao pade mamado toman ngan Iesus Galili aea.”

70 Be ei ipaisiamo panua busa matadeai
ta ikeo, “Mao. Gau naoatai ngan danga toa
eao posaposa ngan ne mao.”

71 Ta ila boloma ngan ala iaoa, ta taine
ede pade igera ei ta ikeo pagid panua
toa timadid boloma bedane, “Eaba toa ne
imamado toman ngan Iesus Nasaret aea.”

72 Be ei ipaisiamo pade ta ikeo, “Tau-
taunga gadae, gau naoatai ngan eaba toa
ne mao.”

73 Idio ta gid panua toa timadid boloma
oa tila pan Petrus ta tikeo, “Tautaunga,
eao eaba ede ngan gid. Lingem ipasolan
go mulian. Ngansa am gagal mambe gid
Galili.”

74 Be iposa tautaunga gadae ta ikeo,
“Gau naoatai ngan eaba toa oa mao.
Oangga napakaka, goibe Deo ga ipaeabu
ngan gau.”

Be mole mao kokako itang.
75 *Tota Petrus imata nanan Iesus ele
posanga pan bedane, “Kokako ga itang
maitne, be eao ga paisiamo patol ngan
oatai gau mao.” Tota iuot ga ila gaot ta
itang paeamao tau.

---

* **26:61:** Ins 2.19-21 * **26:63:** Ais 53.7, Mt 27.12 § **26:63:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **26:64:** Sng 110.1, Dan 7.13, Mt 24.30 * **26:65:** Mt 9.3, Ins 10.33 * **26:66:** Wkp 24.16, Ins 19.7 * **26:67:** Ais 50.6, 53.5 * **26:75:** Mt 26.34

27

Tibada Iesus ga ila pan Pailat
(Markus 15.1, Lukas 23.1-2, Ioanes 18.28-32)

1 Gaisala rumaruma ngan ado sae, gid
madidnga tenainga ad ga gid kapeipei
togid Iuda tirau posanga ngan pamatenga
Iesus.
2 Tota tikaukau ei ta tibada ei ga ila pan
Pailat, gavana ngan tibur toa oa.

Iudas ele matenga
(Panua Ato ad 1.18-19)

3 Be Iudas, eaba toa idol Iesus ga idae
pagid aea isat bagedeai, igera mambe
tirau posanga ngan pamatenga ei, ta ipul
ilolo. Ei ibada pat silva sangaul tol toa oa
ga iluai mulian pagid madidnga tenainga
ad ga gid kapeipei togid Iuda.
4 Ta ikeo, "Gau nakado kadonga sat ngan
dolnga ei ga idae bagemiai. Ngansa ele idil
eta paeamao mao, be gimi ga arau ei ga
imate."
Be gid tikeo, "Eine gai lemai danga eta
mao. Eine eao lem danga."
5 *Tota itado pat toa oa ga idio Deo ele
lumaeai, ta itnan gid ta ila ikon igagal ga
imate.
6 Be gid madidnga tenainga ad tibada
pat toa oa ta tikeo, "Oangga tadol pat toa
ne toman ngan gid tenainga toa Deo ele
lumaeai, eine tutui mao. Ngansa eine
olnga ngan raunga eaba ga imate."
7 Tota tirau posanga ngan pat toa oa ta
tiuol ngan tano ede ton eaba ikakado ulo.
Ta tano toa oa iman denga togid panua
ngan gid tuanga aluai.
8 Tota tiuato tano toa oa, "Tano Sing
aea." Be panua tiuatoato ieda toa bedaoa
ga irangrang ngan labone pade.
9 *Kadonga toa oa iparangrang Deo ele
posanga ede. Ieremaia ibada Deo iaoa
mugaeai ta ikeo ga bedane, "Eaba toa oa,
gid panua tiuol ei ngan pat silva sangaul
tol ga iman led. Eine gid Israel tirau
posanga ngan aea olnga iuot toa bedaoa.*
Be gid panua tibada pat toa oa
10 ga ila pan eaba ikakado ulo ngan
olnga aea tano idanga tede. Kadonga
toa oa iuot mambe Maron irenren pagau
ngan."

Pailat ibeta Iesus, "Eao maron kapei togid Iuda na?"
(Markus 15.2-5, Lukas 23.3-5, Ioanes 18.33-38)

11 Idio ta Iesus imadid gavana imatai, ta
gavana ibeta ei bedane, "Eao maron kapei
togid Iuda na?"
Ta Iesus ikeo, "Eine mambe eao keo."
12 *Ta gid madidnga tenainga ad ga gid
kapeipei togid Iuda tisol ei ngan posanga
busa. Be ei iposa eta mao.
13 Ga kus ta Pailat ibeta ei bedane, "Gid
tisol go ngan posanga busa, be eao longo
mao?"
14 Be Iesus ikoli posanga eta mao. Ta
gavana imatala kapei.

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Markus 15.6-15, Lukas 23.13-25, Ioanes 18.39–19.16)

15 Be rai ga rai ngan ado Pasova aea,
gavana inasnasi ipom linged ta ilongean
eaba kelede ta itnan luma panasnga aea.
16 Be ngan ado toaiua, eaba ede ieda
Barabas imamado ngan luma panasnga
aea. Ei eaba paeamao ede ta iualu kapei.
17 Io, gid ipom tiluplup, ta Pailat ibeta
gid bedane, "Gimi akim nalongean sai ga
ila pagimi? Akim Barabas, mao akim Iesus
toa tiuato ei Kristus?"
18 *Pailat ibeta gid ipom bedaoa ngansa
iuatai mambe gid lolod paeamao sapaean
ngan Iesus ta tiluku ei ga ila pan.
19 Ta Pailat imamado ngan mul patu-
tuinga posanga aea, be iadaoa ipaoen
posanga ga ila pan bedane, "Eao kado
kadonga eta ngan eaba tutui toa na
mao. Ngansa made bong nagera ei ngan
anunug, be nanaman paeamao lologeai."
20 Be gid madidnga tenainga ad ga
gid kapeipei togid Iuda tidada gid ipom
ngan posanga ta tibeta ei ngan ilongean
Barabas ga ila pagid be irau Iesus ga imate.

* **27:5:** Mt 26.14-15, PA 1.18-19 * **27:9:** Jer 19.1-13, 32.6-9, Sek 11.12-13 * **27:9:** Ngan ado toaiua, oangga sai ikim iuol paeaeanga sapaean ga iman ei ele, ei ga ibada pat silva sangaul tol ga ila pagid panua ngan olnga ei. * **27:12:** Ais 53.7 * **27:18:** Ins 11.47-48, 12.19

21 Ta gavana ibeta gid pade bedane,
"Gimi akim nalongean sai ngan gisirua ta
ila pagimi?"
Ta tikeo, "Barabas!"
22 Ta Pailat ibeta gid, "Tota akim nakado
mado ngan Iesus toa tiuato ei Kristus?"
Ta gid toa busa oa tingangar bedane,
"Patoto ei ngan abei tabala!"
23 Ta Pailat ibeta gid, "Ngan saoa? Ele
kadonga isaoa paeamao?"
Be tingangar kapei pade bedane, "Pa-
toto ei ngan abei tabala!"
24 *Io, Pailat igera mambe tilongo ele
posanga eta mao, be tiuangga tikado pa-
raunga. Tota ibada eau ta isigiri ibage
ipom matadeai ta ikeo, "Eine gau leg idil
eta paeamao ngan eaba toa ne aea pa-
matenga mao. Eine gimi lemi idil paea-
mao."
25 *Ta gid panua toa ngada oa tikoli ele
posanga bedane, "Goibe, aea pamatenga
eine idil paeamao togai ga lemai gergeu."
26 Tota ilongean Barabas ga ila pagid, be
idol Iesus ga idae pagid panua paraunga
ad bagedeai. Ta ikeo ga timuimui† ei ga
kus ta tipatoto ei ngan abei tabala.

Gid panua paraunga ad tigalinge sat ngan Iesus
(Markus 15.16-20, Ioanes 19.2-3)

27 Idio ta gavana ele panua paraunga
ad tibada Iesus ga ila ngan luma gavman
aea. Ta gid panua paraunga ad toa busa
oa tiluplup Iesus imatai.
28 *Gid titil pononga ngan ei ta tidol
pononga singsingia ngan itin mambe
pononga togid mamaron kapeipei.
29 Ga kus ta tibada oaroaro aea gigi
ta tikado mambe nakala togid mamaron
kapeipei ta tidol ga idae ilaborai. Be
tidol piso matua ede ngan ibage oatai, ta
tigalinge ngan ei. Be tikor aed boloma
pan ta tikeo, "Ado kemi, maron kapei togid
Iuda!"

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Oaroaro aea gigi toa tidol ga idae Iesus ilaborai.

30 *Gid tiplapla ei ga tibada piso toa oa
ta tiraurau ngan ilabora.
31 Tigalinge ngan ei toa bedaoa ga kus ta
titil pononga singsingia ngan ei, ta tidol ele
pononga mulian. Ta tibada ei ga ila ngan
patotonga ei ngan abei tabala.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Markus 15.21-32, Lukas 23.26-43, Ioanes 19.17-27)

32 Idio ta tilalala ga tila, be gid panua
paraunga ad tigera eaba ede Sairini aea
ieda Saimon. Gid tiparpar ngan ei ta ibisi
Iesus aea abei tabala.
33 Tota tiuot ngan tibur toa tiuato Gol-
gota. Edaeda toa ne ipu eine Tibur Lab-
orada Ituatua aea.
34 *Toa eoa tibada oain pan Iesus, be
tibul toman ngan sul ede ipaipai. Ei itoba,
be itin ngan aea unnga mao.‡
35 *Tipatoto ei ngan abei tabala ga kus
ta tipota ele danga sisid pol ngan gid, be
titado danga ede iman salisalinga ngan
sionga sai ga sai ga tibada.
36 Ta tidio timamado be timariala ngan
ei.

* **27:24:** Lo 21.6-9 * **27:25:** PA 5.28 † **27:26:** Oaro toa timuimui Iesus ngan, tikado ngan bulmakao itin kukul. Ngan oaro imata, tikaukau aen gereirei ta itakataka itin. * **27:28:** Lu 23.11 * **27:30:** Ais 50.6 * **27:34:** Sng 69.21 ‡ **27:34:** Panua oatainga ad edengada tiadi mambe sul toa ipaipai oa, iman marasin ieieinga aea. Be Iesus iun mao, ngansa iuangga inaman ieieinga ta ibada gita ada panasnga ngan leda kadonga sasat. * **27:35:** Sng 22.18

37 Be gadae ngan ilabora, tibode
posanga toa tisol ei ngan bedane, “Eine
Iesus, maron kapei togid Iuda.”
38 *Be boloma ngan Iesus, tipatoto
panua rua lublubnga ad ngan abei tabala
pade, ede ngan ibage oatai, be ede pade
ngan ibage angas.
39 *Be gid panua toa tila ga tinam, tiposa
paeamao ngan ei ga laborad itambolem-
bole
40 *ta tikeo, “Eao oangga repe Deo ele
luma ta pagun mulian ngan ado tol?
Oangga eao Deo Inat, lua eao mulian ta
tnan abei tabala ga sulug!”
41 Be gid madidnga tenainga ad ga apu
ad ga gid kapeipei togid Iuda, aoad ibiu ei
toa bedaoa pade ta tikeo,
42 “Ei ilualua panua padengada, be iran-
grang ngan ilua ei mulian mao. Be ei
maron kapei Israel aea! Kemi ngan itnan
abei tabala ga isulug. Toa bedaoa ga loloda
matua ngan ei.
43 *Ei ikeo ga ilolo matua ngan Deo.
Ta oangga Deo ikim ei, kemi ngan ibada
ei mulian. Ngansa ikeo ngan ei mulian
bedane, ‘Gau Deo Inat.’ ”
44 Be panua rua lublubnga ad toa tipa-
toto gid ngan abei tabala boloma ngan
Iesus, gid pade tiposa paeamao ngan ei toa
bedaoa.

Iesus ele matenga
(Markus 15.33-41, Lukas 23.44-49, Ioanes 19.28-30)

45 Be tutui ngan arobad, tibur toa ngada
oa iuot dodom ga irangrang ngan lailai
toaiua ngan ado imata tol.
46 *Be boloma ngan ado imata tol, Iesus
ingangar kapei bedane, “Eli, Eli, lama
sabaktani.” Posanga toa ne ipu bedane,
“Ag Deo, ag Deo, eao pul murim ngan gau
ngan saoa?”
47 Be panua edengada toa timadid
boloma oa tilongo posanga toa oa ta tikeo,
“Ei ta ibaba Elaija!”
48 *Ta manmanae eaba ede ngan gid
ilado ga ila ibada asile tad aea ta ilolo ngan
oain isul meleoleonga. Ga kus ta iaud
ngan piso imata ta iuangga ipaun ei ngan.
49 Be gid padengada tikeo, “Kado ei
mao. Tadio ge ta tagera. Elaija ga inama
tautaunga ngan badanga ei mulian, mao
mao?”
50 Idio ta Iesus ingangar kapei pade ta
itautau itnan ei ga ila be imate.
51 *Be tutui ngan ado imata toaiua, malo
kapitnami toa itututu Deo ele luma iloleai
oa, itakai pan gadae ga isulug ta iuot rua.
Be nauruge kapei inuga tano ta gid pat
kapeipei timapoga.
52 Be gid denga aoad ipokakai, ta panua
tututui busa toa timate mugaeai tota tidae
mulian.
53 Gid titnan denga, be muriai ngan
Iesus ele daenga mulian, tidudunga
tuanga iloleai ta panua busa tigera gid.
54 Be madidnga paraunga aea ga ele
panua paraunga ad toa timariala ngan
Iesus, tigera tano inogoi ga gid danga
padengada iuot toa bedaoa, ta timataud
kapei ta tikeo, “Tautaunga, eaba toa ne, ei
Deo Inat!”
55 *Be taine busa timadmadid aluai tede
ga timamaran ele matenga. Gid tinasnasi
Iesus Galili ga tinam, be tilualua ei.
56 Ede ngan gid, eine Maria Makdala
aea, be ede pade eine Maria toa Jems
ga Iosep tnad, be ede pade eine Sebedi
iadaoa.

Tidol Iesus ipat dengaeai
(Markus 15.42-47, Lukas 23.50-55, Ioanes 19.38-42)

57 Ado iuangga idil ngan lailai toaiua, be
eaba ede tuanga Arimatea aea inam, ieda
Iosep. Ele danga sisid busa, be ei pade
iman aluagau ede ton Iesus.
58 *Ei ila pan Pailat ta ibeta ei ngan
ilongean Iesus ipat ta ibada. Io, Pailat
ilongo ta ikeo pagid panua paraunga ad ta
tibada Iesus ipat ga ila pan.
59 Iosep ibada Iesus ipat ta imol ei ngan
malo bodbode toa aea muk eta mao.
60 *Ga kus ta idol ngan denga pau ede ei
ton. Denga toa oa eine Iosep ipir pat kapei
ede ta ikado aea baba. Tota ipul pat kapei

* **27:38:** Ais 53.12 * **27:39:** Sng 22.7, 109.25 * **27:40:** Mt 26.61, Ins 2.19 * **27:43:** Sng 22.8 * **27:46:** Sng 22.1
* **27:48:** Sng 69.21 * **27:51:** IM 26.31-33, Ibr 10.19-20 * **27:55:** Lu 8.2-3 * **27:58:** Lo 21.22-23 * **27:60:** Ais 53.9

ede ta ipakala denga iaoa ngan, ga kus ta ila.
61 Be Maria Makdala aea ga Maria toa ede pade oa timamado boloma, iadag ngan denga iaoa.

Panua paraunga ad timariala ngan Iesus aea denga

62 Ado toaiua eine Ado Koromotnga aea toa imuga ngan Ado Earainga aea. Be ngan ado sae gid madidnga tenainga ad ga gid Parisi tiluplup ga tila pan Pailat
63 *ta tikeo bedane, "Eaba kapei, gai matamai nanan posanga ede toa eaba pakakanga aea oa ikado ngan ei imata eababa maitne. Ikeo, 'Muriai ngan ado tol, eine ga nadae mulian.'
64 Tota eao manta keo pagid panua paraunga ad ta timariala kemi ngan denga ga irangrang ngan ado tol aea. Ngan kado ta ele aluagau tila tipaeaoa ipat ta tikeo pagid ipom bedane, 'Ei idae mulian ngan matenga.' Toa bedaoa ga posanga pakakanga pau toa ne iasal posanga pakakanga toa ei ikakado mugaeai."
65 Ta Pailat ikeo pagid, "Gid panua paraunga ad tidio bagemiai. Ala adol gid ta timariala kemi ngan denga, mambe gimi akeo ngan."
66 Tota tila tipakala denga iaoa ta tidol kararanga ede ngan pat kapei toa oa. Ta tidol gid panua paraunga ad ta tidio timariala ngan.

28

Iesus idae mulian ngan matenga
(Markus 16.1-10, Lukas 24.1-10, Ioanes 20.1-18)

1 Gaisala rumaruma ngan ado toa inasi Ado Earainga aea, Maria Makdala aea ga Maria ede pade tisogou ga tila ngan geranga Iesus aea denga.

2 Be mole mao, nauruge kapei inuga tano. Ngansa anggelo ton Maron isulug buburiai ga inam ta ila ipul pat kapei denga iaoai ta idae imado ngan.

3 Anggelo toa oa imata mil ga mil mambe gla isamil, be ele pononga bodbode tau mambe laulau bodbode mariambai.

4 Gid panua paraunga ad toa timariala ngan denga oa timataud kapei ga tisamimi, be titap ga tisulug mambe panua timate.

5 Be anggelo ikeo pagid taine bedane, "Amataud mao. Gau naoatai, gimi anam ngan ilonga Iesus, eaba toa tipatoto ei ngan abei tabala.

6 *Be ei nene mao. Idae mulian o! Eine mambe ikeo pagimi ngan mugaeai. Anama agera imul.

7 Be ala manmanae ta apalongo ele aluagau bedane, 'Ei idae mulian ngan matenga! Be ega, ei ga imuga ngan gimi ta ila Galili. Ta gimi ga agera ei toa eoa.' Ega, napalongo gimi na."

"Ei nene mao. Idae mulian o!"

* **27:63:** Mt 12.40, 16.21, Mk 9.31, 10.33-34, Lu 9.22, 18.31-33, Ins 2.19-21 * **28:6:** Mt 12.40, 16.21

8 Io, gid taine titnan denga manmanae
be timataud kapei ga tinid igelgel. Gid
tilado ga tila ngan palongonga ele aluagau.
9 Be mole mao Iesus iuot pagid edapeai
ta ikeo, “Gaisala kemi.” Be gid tila boloma
pan ta tikisi iaepu ga tisoa ieda.
10 *Ta Iesus ikeo pagid, “Amataud mao.
Be ala apalongo oaeoaeg ta tila Galili. Ta
gid ga tigera gau toa eoa.”

Posanga togid panua paraunga ad

11 Gid taine tilado ga tila, be mole
mao gid panua paraunga ad idanga ede
tila tuangai ta tipalongo gid madidnga
tenainga ad ngan danga toa ngada oa iuot.
12 Gid tiluplup toman ngan gid kapeipei
togid Iuda ta tirau posanga ede. Ta tibada
pat silva kapei tede ga ila pagid panua
paraunga ad
13 ta tikeo, “Oangga sapadua tibeta gimi,
manta akeo bedane, ‘Ele aluagau tinam
bong ta tipaeaoa ipat, be gai aenono.’
14 Be oangga gavana ilongo posanga toa
ne, eine gai ga apatarui posanga ga ila pan,
ta kadonga kulupu eta ga iuot ngan gimi
mao.”
15 Idio ta gid panua paraunga ad tibada
pat toa oa ta tila tikado mambe gid madid-
nga tikeo pagid ngan. Tota posanga toa
ne iuasasa alele pagid Iuda ga irangrang
ngan labone.

Iesus ibada naurata pagid ele aluagau
(Markus 16.14-18, Lukas 24.36-49, Ioanes 20.19-23)

16 *Idio ta gid aluagau sangaul ga igegea
ede tila Galili ngan lusi toa Iesus ikeo
pagid ngan.
17 Gid tigera ei ta tisoa ieda, be edengada
lolod ruangada.
18 *Be Iesus ila boloma ta ikeo pagid
bedane, “Deo idol danga toa ngada ne
buburiai ga tanoeai ga idae gau bagegeai.
19 *Tota gimi ala ta akado ga gid alu toa
ngada ne lolod matua ga tinasnasi gau. Be
apaliliu gid ngan Tamada ieda ga Inat ga
Itautau Tutui.
20 Be leg posanga toa ngada ne
nababada pagimi, apaoatai gid ngan ta
tinasnasi pade. Be ega, gau namamado
toman ngan gimi toa somisomi ne ga
irangrang ngan madonga tanoeai kus.”

* **28:10:** Mt 26.32 * **28:16:** Mt 26.32 * **28:18:** Ins 13.3, Ep 1.20-22 * **28:19:** Mk 16.15-16, PA 1.8

Ato kemi ton Iesus Kristus
Markus
ibode

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga
(Mateus 3.1-12, Lukas 3.1-18, Ioanes 1.19-28)

1 Ato kemi ton Iesus Kristus, Deo Inat,
iuot mugaeai ga bedane:
2 *Aisaia ibada Deo iaoa ta ibode ga
bedane,

"Ega, gau ga nasula leg eaba ato aea
ta ila imuga ngan eao.
Ta ei ga isaoa edap
ngan lem namanga."
3 *"Eaba ede ipotalae ngan tibur
modamodanga bedane,
'Asaoa Maron ele edap ga apatutui
kemi!' "

4 *Tota Ioanes Paliliunga aea ila ngan tibur
modamodanga, ta ipaola posanga pagid
ipom ngan gid manta tipul lolod ga tibada
paliliunga, ta Deo isamum led kadonga
sasat.
5 Gid panua busa ngan tibur Iudea ga
tuanga Ierusalem tila pan Ioanes ta tiuaoa
ngan led kadonga sasat, ta Ioanes ipaliliu
gid ngan eau Iordan.
6 *Be Ioanes ipit malo tikado ngan kamel
ilaun ta ikaukau irabu ngan aea pus
tikado ngan bulmakao itin kukul. Ianean
gurisi ga iunun bon isul tibur aea.
7 *Ei ipaola posanga bedane, "Eaba ede ga
inam muriai ngan gau, ei iura kapei ngan
gau. Ei iasal gau tau, ta irangrang ngan
namouru ngan luanga ei ngan ele su aea
polanga mao.
8 Gau napaliliu gimi ngan eau, be ei ga
ipaliliu gimi ngan Itautau Tutui."

Ioanes ipaliliu Iesus
(Mateus 3.13-17, Lukas 3.21-22)

9 Idio ta ngan ado toaiua, Iesus itnan
tuanga Nasaret ngan tibur Galili ta ila
ngan eau Iordan, ta Ioanes ipaliliu ei.

Ioanes ipaliliu Iesus.

10 Ei itnan eau ga idae, be mole mao ig-
era bubur ipokakai ta Itautau Tutui isulug
ga inam pan mambe man barur.
11 *Be babanga ede isulug buburiai ga
inam ta ikeo, "Eao gau Natug. Gau nakim
go tau. Tinig igelgel ngan eao."

Satan itoba Iesus
(Mateus 4.1-11, Lukas 4.1-13)

12 Be mole mao, Itautau Tutui isula Iesus
ta ila ngan tibur modamodanga.
13 *Ei idio ngan tibur toa oa aea ado
sangaul pange, be Satan itobatoba ei. Ei
imamado toman ngan gid masilau saksak,
be gid anggelo tinam tilua ei.

Iesus ele naurata iuot matamata Galili
(Mateus 4.12-17, Lukas 4.14-15)

14 *Be muriai ngan tidol Ioanes ngan
luma panasnga aea, Iesus ila ngan gid
tuanga Galili ta ipaola Deo ele ato kemi.
15 *Ta ikeo, "Ado toa Deo isio ne tota
inama. Madonga Deo ibageai ta iuot. Tota
gimi manta apul lolomi ta lolomi matua
ngan ele ato kemi!"

Iesus ibaba panua pange ta tinasi ei
(Mateus 4.18-22, Lukas 5.1-11)

16 Idio ta Iesus ipapaele labiai ngan liu
kapei Galili, ta igera Saimon ga itar kakau
Andreas titatado puo liuiai, ngansa gisirua
tibabada ia iman led pat aea.
17 Ta Iesus ikeo pagisirua, "Gimirua
anam anasi gau, ta gau ga napaoatai gimi
ngan badanga panua ga tinam pagau,
mambe labone ababada ia."

* **1:2:** Mal 3.1 * **1:3:** Ais 40.3 * **1:4:** PA 13.24, 19.4 * **1:6:** 2Kin 1.8, Mt 11.8 * **1:7:** PA 13.25 * **1:11:** Sng 2.7, Ais 42.1, Mt 12.18, Mk 9.7 * **1:13:** Sng 91.11-13 * **1:14:** Mk 6.17 * **1:15:** Mt 3.2

18 Mole mao, gisirua titnan led puo ga
idio, ta tila tinasi ei.
19 Idio ta ilalala pade ta igera Jems toa
Sebedi ele gergeu ga itar kakau Ioanes.
Gisirua pade timamado oagaeai ta tiaman
led puo.
20 Mole mao, ibaba gisirua. Tota titnan
tamad Sebedi ga idio oagaeai gisingada ele
panua naurata ad, ta gisirua tila tinasi ei.

Iesus isere iriau paeamao ngan eaba ede (Lukas 4.31-37)

21 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila
Kapernaum. Be mole mao idudunga ngan
luma raring aea ngan Ado Earainga aea ta
ipapaoatai gid.
22 *Tilongo ele paoatainga ta timatala
kapei, ngansa ei ipapaoatai gid mambe
gid madidnga apu ad mao, be ikakado
paoatainga mambe eaba ieda kapei.
23 Be mole mao, eaba ede ingangar luma
raring aea iloleai. Iriau paeamao ienono
pan
24 *ta ikeo, “Iesus, Nasaret am, eao ga
kado mado ngan gai? Eao nam ngan
paeabunga gai na? Gau naoatai ngan eao.
Eao Eaba Tutui ton Deo.”
25 Be Iesus idaba iriau paeamao ta ikeo,
“Kapin aoam ta tnan ei.”
26 *Tota iriau paeamao toa oa inuga ei
paeamao tau ta ingangar, ga kus ta itnan
ei ga ila.
27 Be panua toa ngada oa tikakrik ta
tibeta pol ngan gid bedane, “Danga ne
saoa toa? Eine paoatainga pau ede inam
pan eaba ieda kapei! Ei iposa pagid iriau
papaeamao ta tilongo ilinge.”
28 *Tota iualu ilado manmanae ga ila
ngan tuanga toa ngada oa Galili.

Iesus ikado kemi Petrus ilaoa taine (Mateus 8.14-15, Lukas 4.38-39)

29 Iesus asingada ele aluagau titnan
luma raring aea ga tiuot ta tila tutui pan
Saimon ga Andreas led lumaeai. Jems ga
Ioanes tila pade.
30 Be Saimon ilaoa taine itin iuanaoana
ta ienono imuliai. Be tutui ngan Iesus
inama iuot, tipalongo ei.
31 Ei ila boloma pan ta ikisi ibage ta ilua
ei ga idae. Be oanaoananga itnan ei, ta ila
ipan ad annga.

Iesus ikado kemi panua busa (Mateus 8.16-17, Lukas 4.40-41)

32 Ado idil ngan lailai toaiua, be gid
panua tital panua busa ad dibala ta tila
pan Iesus. Ga tital padengada toa iriau
papaeamao ienono ngan gid ta tila pan.
33 Gid ipom toa ngada oa tuangai tinam
timadmadid atama iaoai.
34 *Ta ei ikemi panua busa ad dibala
imata ede ga ede, ga iseresere iriau pa-
paeamao pagid panua padengada. Be ei
ilongean gid iriau papaeamao ta tipos-
aposa mao, ngansa gid tiuatai ngan ei sai.

Iesus ila ngan tuanga busa Galili (Lukas 4.42-44)

35 *Gaga iuangga itakai, be Iesus idae ta
iuot ga ila ngan tibur modamodanga. Ei
idio iraring toa eoa.
36 Be Saimon masin tiloilo ei.
37 Tiuot ngan ei ga kus ta tikeo, “Panua
busa tiloilo eao.”
38 Be ikeo pagid, “Kemi ngan tala ngan
gid tuanga padengada boloma, ta iran-
grang ngan napaola posanga ga ila pagid.
Ngansa gau nanama ngan ipu tota nene.”
39 *Idio ta ila ngan gid tuanga busa Galili
ga idudunga ngan gid luma raring aea,
ta ipaola Deo ele posanga ga ila pagid ga
iseresere iriau papaeamao.

Iesus ikado kemi eaba aea dibala kankan (Mateus 8.1-4, Lukas 5.12-16)

40 Idio ta eaba ede aea dibala kankan ila
pan Iesus. Ei ikor iae pan ta ibeta matua
ei bedane, “Oangga eao kim, eao rangrang
ngan kado tinig ga iuot kemi Deo imatai*.”
41 Iesus iuduan ei ta idol ibage ga idae
ngan ei ta ikeo, “Gau nakim. Eao tinim
iuot kemi.”

* **1:22:** Mt 7.28-29 * **1:24:** Mk 5.7 * **1:26:** Mk 9.26 * **1:28:** Mt 4.24 * **1:34:** Mk 3.10-12 * **1:35:** Mt 14.23, Mk 6.46 * **1:39:** Mt 4.23, 9.35 * **1:40:** Gid Iuda led apu ikeo ga oangga eaba ede aea dibala kankan, ei irangrang ngan imamado tuangai mao, ga iraring toman ngan panua padengada mao pade. Ngan kado ta dibala iuore ngan panua padengada. Toa bedaoa ta tikeo ga eaba toa oa itin paeamao *Deo imatai. Gera posanga ngan Wkp 13.43-46.*

42 Be mole mao, dibala kankan itnan ei
ta iuot kemi pade.
43 Iesus isula ei manmanae ga ila be
iposa matua pan bedane,
44 *"Gabit kemi. Keo pan eaba eta pade
mao. Be la tutui pan eaba tenainga aea
ta pasolan tinim pan. Ga kus ta tal lem
tenainga ngan tinim iuot kemi, mambe
Moses ele apu ikeo ngan. Kadonga toa ne
ga ipasolan gid mambe tinim iuot kemi
tautaunga."
45 Be mao. Eaba toa oa ila ta iuaoa
pagid panua busa ngan danga toa oa
ta ipaoasasa aea posanga. Toa bedaoa
ta Iesus irangrang ngan ilalala tuangai
panua matadeai mao. Be ei idio ngan
tibur modamodanga, ta panua busa ngan
tuanga toa ngada oa tilagalaga pan.

2

Iesus ikado kemi eaba iae ga ibage imate (Mateus 9.1-8, Lukas 5.17-26)

1 Ado edengada ila ga kus ta Iesus
iluai mulian ele tuangai Kapernaum. Ta
gid panua tilongo mambe ei imamado
lumaeai.
2 Be panua busa tiluplup ta tipakaranga
luma ilolo, be atama iaoa pade iuon ngan
gid panua. Ei ipaola Deo ele posanga ila
pagid.
3 Be panua pange tibisi eaba ede ngan
aea nagarengreng ta tinam. Eaba toa oa
iae ga ibage imate.
4 Be tirangrang ngan tibada ei ga ila
boloma pan mao, ngansa panua busa ga
edap mao. Tota tidae ga tila ta tirepe usi
gadae ngan tibur toa Iesus imamado ngan.
Tikaukau aea nagarengreng ngan oaro ta
tipasil ei ngan baba toa oa ta idudunga
lumaeai.
5 Iesus igera led kadonga lolo matua aea
ta ikeo pan dibala tamad bedane, "Leg
eaba, gau nasamum lem kadonga sasat
na."
6 Be gid madidnga apu ad timamado
pade ta tikeo lolodeai bedane,
7 "Ikamado ga eaba toa ne iposa be-
dane? Ei iuangga ibada Deo imul! Eaba
eta irangrang ngan isamum kadonga sasat
mao. Deo kekelen irangrang."
8 Be mole mao toa iloleai oa, Iesus iuatai
ngan led posanga lolodeai ta ikeo pagid
bedane, "Ikamado ga aposa bedaoa lolo-
miai?
9 Posanga isaoa aea naurata malan:
oangga nakeo pan dibala tamad bedane,
'Gau nasamum lem kadonga sasat,' mao
oangga nakeo, 'Dae madid, bada am na-
garengreng ta lalala'?
10 Be gau ga napasolan gimi ta irangrang
ngan aoatai kemi mambe Eaba Inat ieda
kapei tanoeai ngan samumnga kadonga
sasat." Ta ikeo pan dibala tamad bedane,
11 "Nakeo pago, dae madid, bada am
nagarengreng ta la lem lumaeai."
12 Tota eaba toa oa idae imadid ta man-
manae ibada aea nagarengreng ta iuot ga
ila panua busa matadeai. Ta gid toa ngada
oa timatala kapei ga tisoa Deo ieda ta
tikeo, "Mugaeai ga inam, gai agera danga
eta bedane mao!"

Iesus ibaba Livai ta inasi ei (Mateus 9.9-13, Lukas 5.27-32)

13 Idio ta Iesus ila labiai ngan liu kapei
Galili pade. Be ipom kapei tila pan, ta
ipaoatai gid.
14 Ga kus ta ilalala ga ila ta igera Livai
toa Alpius inat imamado ngan luma takis
aea. Ta Iesus ikeo pan, "Eao nam nasi
gau." Tota idae ta ila inasi ei.
15 Idio ta gisirua timamado Livai ele
lumaeai ga tianean. Be panua busa takis
ad ga kadonga sasat ad timamado ga
tianean toman ngan Iesus ga ele aluagau.
Ngansa panua matad ede ga ede tinasnasi
ei.
16 *Be gid madidnga apu ad ga gid Parisi
tigera ei ianean toman ngan gid panua
kadonga sasat ad ga panua takis ad, ta
tikeo pagid ele aluagau bedane, "Ikamado
ga ami Maron ianean toman ngan gid
panua kadonga sasat ad ga panua takis
ad?"
17 Be Iesus ilongo toa bedaoa ta ikeo
pagid, "Gid panua tinid kemi led ipu eta
ngan tila pan eaba keminga aea mao, be
gid dibala tilagalaga pan. Gau nanam
ngan babanga gid panua tututui mao, be
nanam ngan babanga gid panua kadonga
sasat ad."

* **1:44:** Wkp 14.1-32 * **2:16:** Mt 11.19

Iesus ele posanga pau irangrang ngan itlan led kadonga mugamuga mao
(Mateus 9.14-17, Lukas 5.33-39)

18 Be gid aluagau ton Ioanes Paliliunga aea ga togid Parisi tinasnasi kadonga ngan plesenga annga. Ta ado ede tila pan Iesus ta tibeta ei, "Ikamado ga gid aluagau ton Ioanes Paliliunga aea ga togid Parisi tiplese annga, be eao lem aluagau tiplese annga mao?"

19 Ta Iesus ikoli led posanga bedane, "Oangga eaba ede iuai taine ta tikado eaneannga ngan led oainga, gid toman ngan oaeoaed tirangrang ngan tiplese annga pade? Eine mao. Oangga eaba oainga imamado toman ngan gid, tinid igelgel ta tirangrang ngan tiplese annga mao.

20 Be ado ede muriai, panua padengada ga tipaeaoa eaba toa oa ga ila aluai ngan gid. Ta ngan ado toaiua, gid ga tiplese annga.

21 "Eaba eta irangrang ngan ibada malo ilia pau ta isaisai ngan aea malo mugamuga aea krak mao. Oangga ikado bedaoa, be imum ga kus ta ipaeanado, eine malo pau ilia ga itaka malo mugamuga ga paeamao.*

22 Be eaba eta irangrang ngan iparere oain pau ngan meme itin kukul mugamuga mao. Oangga ikado bedane, eine oain pau ga ikado meme itin kukul mugamuga ga pak. Ta oain ga itoki, ga meme itin kukul pade ga iduaea. Be gita taparere oain pau ngan meme itin kukul papau."

Iesus iposa ngan kadonga ngan Ado Earainga aea
(Mateus 12.1-8, Lukas 6.1-5)

23 Idio ta ngan Ado Earainga aea ede, Iesus ilalala rabu ngan dadanga wit, be ele aluagau tipasu wit itautau edengada ta tianean ga tilalala.

24 *Be gid Parisi tikeo pan bedane, "Ega, ikamado ga lem aluagau tikado kadonga itutui mao ngan Ado Earainga aea?"

25 *Be ikeo pagid, "Kado gimi aoato laulau ngan Devit ele kadonga toa mugaeai oa mao? Ngan ado toaiua, Devit asingada iuaeoae ad annga mao, ta pitoreagid.

26 *Ta idudunga Deo ele palatai ngan ado toaiua Abiatar iman madidnga kapei tenainga aea, ta ibada bret tenainga aea toa ienono Deo imatai ta ian. Be bret toa oa, itutui ngan gid panua tenainga ad kekelegid tianean. Be Devit ian ta ipan iuaeuae ad pade."

27 *Ta Iesus ikeo pagid, "Deo ele ipu ngan dolnga gid eababa, eine ngan nasinga gid apu ngan Ado Earainga aea mao. Be ele ipu ngan dolnga Ado Earainga aea, eine ngan luanga gid eababa.

28 Tota Eaba Inat, ei Maron ngan Ado Earainga aea pade."

3

Ngan Ado Earainga aea, Iesus ikemi eaba ibage
(Mateus 12.9-14, Lukas 6.6-11)

1 Idio ta Iesus idudunga pade ngan luma raring aea. Be eaba ede ibage imate imamado toa eoa.

2 Be gid panua matad ingitngit Iesus, ngansa oangga tigera ei ikado kemi dibala ngan Ado Earainga aea, eine ga tisol ei ngan posanga.

3 Be ikeo pan eaba toa ibage imate oa bedane, "Nam madid rabu."

4 *Ta ibeta gid bedane, "Ngan Ado Earainga aea, eine tutui ngan takado kadonga kemi, mao takado kadonga paeamao? Eine tutui oangga tabada mulian gid panua, mao tapaeabu ngan gid?" Be gid tiposa eta mao.

5 Ta imata inono gid kelede kelede be ilolo bake, ngansa tipaki tangad ngan posanga tautaunga, ta ei ilolo itang. Ta ikeo pan eaba toa oa, "Patutui bagem." Io, ipatutui ibage, be ibage iuot kemi pade.

* **2:21:** Ikamado ga Iesus ikeo ga malo pau ilia ga itaka malo mugamuga? Eine ngansa gid Israel mugaeai, ad malo ede pade ngan gita ada malo labone. Togid, oangga tiuaoai pau ga kus ta timum ta tipaeanado, eine ga ila kakauede.

* **2:24:** Lo 23.25 * **2:25:** 1Sml 21.1-6 * **2:26:** Wkp 24.5-9 * **2:27:** Lo 5.14 * **3:4:** Lu 14.3 * **3:6:** Mt 22.15-16

6 *Idio ta gid Parisi tiuot ga tila tiluplup
toman ngan Erot ele panua, ta tiloilo edap
eta ngan pamatenga ei.

Panua busa tiluplup boloma ngan liu kapei Galili

7 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tit-
nan tuanga toa oa ta tila ngan liu kapei
Galili. Be gid ipom tinasi gid. Gid panua
Galili, ga Iudea,
8 ga tuanga Ierusalem, ga tibur Idumea,
ga gid tuanga iadag ngan eau Iordan,
ga tuanga Tair ga Saidon, ga gid tuanga
boloma ngan, gid busa tilongo ngan ele
kadonga ta tilagalaga pan.
9 Ta ikeo pagid ele aluagau ngan tibada
oaga eta ga inam ta imomono boloma, ta
oangga gid ipom tigong ei, eine ga idug ga
idae ngan.
10 *Ngansa ei ikakado kemi panua busa.
Ta sapadua tidibal, eine tiparpar ngan
sibonga ei ta tipairile ngan gid.

Iesus ikakado kemi panua busa.

11 *Be oangga gid iriau papaeamao tig-
era ei, gid tikor aed ngan ei ta tingangar ta
tikeo, “Eao Deo Inat.”
12 *Be ei ipakoko gid matua tau ngan
tiuaoa ngan ei sai.

Iesus idol ele aluagau sangaul ga igegea rua
(Mateus 10.1-4, Lukas 6.12-16)

13 Idio ta Iesus idae ga ila lusiai ta ibaba
gid panua toa ikim gid, ta tila pan.
14 Ei idol panua sangaul ga igegea rua
ta iuato gid ele panua ato ad. Ei ikim
timamado toman ngan ei somisomi, ta
iuangga isula gid ga tila tipaola posanga,
15 ga iuangga ipamatua gid ngan
serenga iriau papaeamao.
16 *Gid sangaul ga igegea rua toa Iesus
idol oa, edad ga bedane: Saimon toa Iesus
iuato ieda ede pade Petrus,
17 *ga Jems toa Sebedi inat, ga itar kakau
Ioanes. (Iesus iuato gisirua edad ede pade
Boanerges. Be edaeda toa ne ipu bedane:
Gisirua mambe mariamba ele tandanga.)
18 Ga idol Andreas, ga Pilip, ga Bar-
tolomeus, ga Mateus, ga Tomas, ga Jems
toa Alpius inat, ga Tadius, ga Saimon
Selot*,
19 ga Iudas Iskariot toa muriai idol Iesus
ga idae aea isat bagedeai.

Madidnga apu ad tiuangga Iesus iboko toman ngan Belsebul
(Mateus 12.22-32, Lukas 11.14-23, 12.10)

20 Idio ta Iesus idudunga lumaeai. Be
panua busa tiluplup pade ta tikado ga
Iesus asingada ele aluagau tirangrang
ngan tian ad annga mao.
21 Be isobosobo tilongo toa bedaoa ta
tikeo ga ei imangamanga. Tota tila ngan
badanga ei mulian.
22 *Be gid madidnga apu ad titnan
Ierusalem ga tinam ta tikeo, “Belsebul† toa
gid iriau papaeamao ad madidnga ienono
pan, ta iseresere gid iriau papaeamao
ngan Belsebul iura.”
23 Be Iesus ibaba gid ga tinam pan ta
itado oanenga itna pagid bedane, “Satan
irangrang ngan isere Satan mao.
24 Oangga maron kapei ede ele panua
timapoga ta tiparau pol ngan gid, iran-
grang ngan timadid matua mao.

* **3:10:** Mt 14.36 * **3:11:** Lu 4.41 * **3:12:** Mk 1.34 * **3:16:** Ins 1.42 * **3:17:** Lu 9.54 * **3:18:** Ngan ado toaiua, tidol edaeda *Selot ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio.* * **3:22:** Mt 9.34, 10.25 † **3:22:** *Belsebul eine Satan ieda ede pade.*

25 Ga oangga gid panua ngan luma ede
timapoga ta tiparau pol ngan gid, gid iaoa
kelede toa oa tirangrang ngan timadid
matua mao pade.
26 Tota oangga Satan ele panua tima-
poga ta tiparau pol ngan gid, eine ga
timadid matua mao, be gid ga timukuru
ga tila.
27 Be eaba eta irangrang ngan idudunga
sapaean ngan luma ton eaba iura kapei
ngan lubnga ele danga sisid mao. Be
oangga ikaukau eaba toa iura kapei oa
ngan kenga ga kus, tota ei ga irangrang
ngan ilub ele danga toa ngada oa lumaeai.
28 Nakeo tautaunga pagimi, Deo ga isa-
mum panua led kadonga sasat ga led
posanga papaeamao imata ede ga ede,
29 be eaba sai ipaeabu ngan Itautau
Tutui ieda, Deo ga isamum ele kadonga sat
mao. Labone ga muriai pade ele kadonga
sat aea samumnga mao ga ilalala ga ila."
30 Iesus ikeo bedaoa ngansa gid tikeo ga
iriau paeamao ienono pan.

Iesus itna ga itar kakakau tila pan
(Mateus 12.46-50, Lukas 8.19-21)

31 *Idio ta Iesus itna toman ngan itar
kakakau tinam ta timadmadid gaot ngan
luma toa oa, be tisula ato ga ila pan ta
tiuangga ei ila pagid.
32 Panua busa timamado ga tibalil ngan
ei ta tikeo pan bedane, "Ega, tnam ga am
kakakau ga liulium timadmadid gaot, be
tiuangga tigera go."
33 Ta ikoli led posanga bedane, "Sai gau
tnag, ga sapadua ag kakakau?"
34 Ta imata ila pagid panua toa tima-
mado ga tibalil ngan ei ta ikeo, "Ega, gau
tnag ga ag kakakau tota eko.
35 Ngansa eaba sai inasi Deo ele kimnga,
ei ag kakakau ga liuliug ga tnatnag."

4

Oanenga itna ngan eaba isiran wit ipua-
pua dadangai
(Mateus 13.1-9, Lukas 8.4-8)

1 *Idio ta Iesus ila ngan liu kapei Galili ta
ipaoatai gid panua pade. Ipom kapei tau
tinam tiluplup pan, ta idae oagaeai ta idio
imado. Gid ipom timadmadid labiai,
2 *be ei itado oanenga itna busa pagid
ngan paoatainga gid. Ei ipapaoatai gid ta
ikeo,
3 "Alongo, dadanga itama ila isiran wit
ipuapua dadangai.
4 Ei isisiran ga ila, be wit ipuapua idanga
ede itaptap ga idio edap isaleai. Ta gid
man tinam tian ga kus.
5 Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga
idio ngan tano aea patpat kapeipei. Be
tano kapei tau mao, tota wit ipara ga idae
manmanae ngansa isulug tau mao.
6 Ado ipara ga idae ta ilaba wit. Be wit
iuaroar tos ngan pat, tota imalai ga imisi.
7 Be wit ipuapua idanga ede itaptap
ga idio rabu ngan oaroaro aea gigi. Be
oaroaro idae kapei ta imol wit ta iran-
grang ngan itautau mao.
8 Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga
idio ngan tano kemi, ta idae kapei ga
itautau iuot busa. Idanga ede itautau
iuot sangaul tol, idanga ede itautau iuot
sangalima sangaul ede, idanga ede itautau
iuot buno."
9 Ta Iesus ikeo, "Eaba sai itanga, manta
ilongo kemi posanga toaine."

Ikamado ga Iesus itatado oanenga itna?
(Mateus 13.10-17, Lukas 8.9-10)

10 Idio ta Iesus imamado toman ngan
ele aluagau sangaul igegea rua ga gid
panua toa tinasnasi ei, ta gid kekelegid
timamado. Ta tibeta ei ngan gid oanenga
itna toa oa ipu madongan.
11 Ta ikeo pagid, "Deo ipaola pag-
imi ngan posanga ipu mumulnga ngan
madonga ibageai. Be gid panua toa timan
iaoa ede toman ngan gita mao, gid ga
tibada posanga toa ngada ne ngan oa-
nenga itna kekelen.
12 *Toa bedaoa ta,

" 'Matad igeragera, be laborad ibada mao.
Ga tangad ilongolongo, be tibada
oatainga mao.
Ngan kado ta tipul lolod ta nasamum
led kadonga sasat.' "

* **3:31:** Mk 6.3, Ins 2.12, PA 1.14 * **4:1:** Mk 3.7-9, Lu 5.1-3 * **4:2:** Mt 13.34, Mk 4.33-34 * **4:12:** Ais 6.9-10, PA 28.26-27

Iesus ipaola oanenga itna ipu ngan wit ipuapua
(Mateus 13.18-23, Lukas 8.11-15)

13 Idio ta Iesus ibeta gid, “Oanenga itna toa ne, gimi aoatai ngan ipu mao na? Oangga bedaoa, gimi ga aoatai ngan oanenga itna padengada madongan?
14 Dadanga itama eine mambe eaba itado Deo ele posanga ga ila pagid panua.
15 Be Deo ele posanga ila pagid panua edengada mambe wit ipuapua itaptap edap isaleai. Gid tilongo Deo ele posanga, be manmanae Satan inam ta ipaeaoa posanga toa lolodeai oa.
16 Be Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ngan tano aea patpat. Gid tilongo Deo ele posanga ga tibada manmanae ta tinid igelgel ngan.
17 Be posanga toa oa isulug lolodeai mao, mambe wit iuaroar isulug gadio tanoeai mao. Gid timamado mole mao, ta oangga kadonga kulupulupu iuot, ga gid panua tipaieiei sapadua tinasi Deo ele posanga, eine led kadonga lolo matua aea itap manmanae tau.
18 Be Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ga idio ngan oaroaro aea gigi. Gid tilongo Deo ele posanga,
19 *be gid danga tanoeai aea ikakado ga lolod ede ga ede, ga tikim tau pat ta ipabuobuo laborad, ga tingale danga imata ede ga ede. Tota gid danga toa oa iuot mambe oaroaro aea gigi toa imol Deo ele posanga lolodeai ta irangrang ngan itautau iuot mao.
20 Be Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ga idio ngan tano kemi. Gid tilongo Deo ele posanga ta tikikisi kemi lolodeai. Tota gid mambe tano kemi toa wit itautau iuot busa ngan. Idanga ede itautau iuot sangaul tol, padengada itautau iuot sangalima sangaul ede, padengada itautau iuot buno.”

Deo ele posanga eine mambe lam itara
(Lukas 8.16-18)

21 *Idio ta Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba eta ibada lam ga inam, ei ga irobi ngan ulo mao, ga idol mul ibuloloeai mao pade. Be ei ga idol ga idae ngan lam imul, ngan tibur ede masaeai.

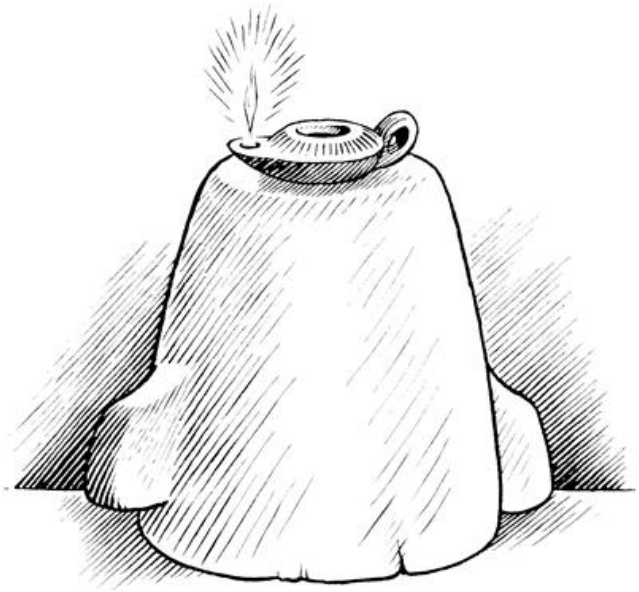

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Tadol lam ngan tibur ede masaeai.

22 *Ngansa saoa danga labone ienono mumulnga, eine muriai ga iuot masaeai. Be saoa posanga toa ipu ienono masaeai mao, muriai eine ga iuot merengai.
23 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine.”

24 *Iesus ikeo pagid pade bedane, “Be posanga toa gimi alongo, manta matami nanan kemi. Saoa kadonga gimi anasi ngan longonga Deo ele posanga, ei ga ibada oatainga pagimi ngan kadonga lalaede toa bedaoa, be ei ga ikado ga lemi oatainga ilalala ga idae pade.
25 *Oangga sai ele oatainga, Deo ga igal tatan ele oatainga ga ila kapei. Be oangga sai ele oatainga mao, saoa danga ei iuatai ngan kautede, eine Deo ga ikado ga imata sapian.”

Oanenga itna ngan annga ele paranga

26 Iesus ikeo pade bedane, “Madonga Deo ibageai eine mambe eaba ede iarum kon ipuapua dadangai.

* **4:19:** Mt 19.23-24 * **4:21:** Mt 5.15, Lu 11.33 * **4:22:** Mt 10.26, Lu 12.2 * **4:24:** Mt 7.2 * **4:25:** Mt 13.12, 25.29, Lu 19.26

27 Bong ga bong eaba toa oa ienono. Ado
ga ado idae ta ilalala, be ei iuatai mao, kon
toa oa ipara madongan.
28 Tano kekelen ikado ga kon ipara ga
idae ta itautau iuot. Ilaun iuot mugaeai,
ga kus ta aea boloae pros ga iuot irabuiai,
ga kus ta itautau iuot aea boloae iloleai.
29 *Be oangga itautau itub ga ila kapei,
manmanae eaba toa oa iket ta ibada,
ngansa aea laoe iuot na."

Oanenga itna ngan mastet ipuapua
(Mateus 13.31-32, Lukas 13.18-19)

30 Iesus ikeo pade bedane, "Madonga
Deo ibageai eine mambe saoa danga? Oa-
nenga itna isaoa kemi ta napaola pagimi
ngan?
31 Eine mambe mastet ipuapua taearum
dadangai. Mastet ipuapua kakauede tau
ngan gid annga ipuapua toa ngada ne
tanoeai.
32 Be oangga taearum ga kus ta ipara
ga idae, eine idae ga ila kapei ta iasal gid
annga padengada dadangai. Ibogaboga
ila kapeipei ta irangrang ngan gid man
tirau ad luma ngan ta timado kemi aea
molomoloeai."

Iesus itado gid oanenga itna mon
(Mateus 13.34-35)

33 Idio ta Iesus itado oanenga itna busa
pagid toa bedaoa, irangrang ngan tilongo-
longo ga laborad ibabada.
34 Be ei iposa masaeai pagid ngan danga
eta mao. Ei itado gid oanenga itna mon.
Be oangga imamado toman ngan ele alu-
agau kekelegid, eine ipaola posanga toa
ngada oa ipu pagid.

Iesus ipamate rai ga ngalu
(Mateus 8.23-27, Lukas 8.22-25)

35 Idio ta ado idil ngan lailai toaiua, ta
Iesus ikeo pagid ele aluagau bedane, "Gita
taore ga tala ngan liu isal iadag."
36 Tota titnan gid ipom ga tidio, be gid
tidae ngan oaga toa Iesus imamado ngan.
Be oaga padengada tinasi gid.
37 Idio ta rai kapei iuot ta sobo iraurau
led oaga. Ta oaga ilolo iuangga iuon ngan
lilimo.
38 Be ei idio oaga imuriai, ta ilabora idae
ngan aea nakulnga ta ieno. Tota tiuaoan
ei ta tikeo, "Eaba paoatainga am, teta pade
taduaea, be matam ila ngan mao?"
39 Tota Iesus idae imadid ta idaba rai ga
ngalu ta ikeo, "Ikaranga na! Aoam itano
ga idio!" Tota rai ga ngalu kos ga idio, be
tibur madlo ituntun.
40 Ta ikeo pagid, "Ikamado ga amataud?
Lolomi matua eta maitne?"
41 Be gid tilolon ngan ei kapei tau, ta
tibetabeta pol ngan gid, "Eaba toa ne sai,
ta rai ga ngalu tilongo ilinge?"

5

Iesus isere gid iriau papaeamao ngan eaba ede
(Mateus 8.28-34, Lukas 8.26-39)

1 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tiuot
liu isal iadag ngan tibur togid Gerasa.
2 Ei itnan oaga ga idio, be manmanae
eaba ede inam dengaeai ga ila pan. Iriau
paeamao ienono pan
3 ta ikado ei ta imamado alele ngan gid
denga. Panua tiuangga tiaud ei ngan sen,
be tirangrang mao.
4 Somisomi tiaud iae ga ibage ngan sen
ga ankap, be ei idada sen ga iketi ga igoro
ankap pade. Tota eaba eta irangrang ngan
ipakoko ei mao.
5 Somisomi bong ga ado ei idio imamado
alele dengaeai ga bereoeai, be ingangar ga
iketket itin ngan patpat.
6 Ei igera Iesus aluai maitne, ta ilado ga
ila pan ta ikor iae.
7 *Be ingangar matua tau ta ikeo, "Iesus,
gergeu ton Deo Gadae Tau, eao ga kado
mado ngan gau? Nabeta eao ngan Deo
ieda, paieiei gau padam."
8 Ei ikeo toa bedaoa ngansa Iesus ikeo
pan bedane, "Iriau paeamao, eao tnan
eaba toa ne ga idio!"
9 Ta Iesus ibeta ei, "Eao edam sai?"
Ta ikeo, "Gau edag Ipom, ngansa gai
busa tau."
10 Ta gid tibeta ei matua ngan isere gid
ta titnan tibur toa oa mao.
11 Be boloma ngan bereo toa oa, gaea ipu
kapei ede tianean.

* **4:29:** Jol 3.13, PM 14.15 * **5:7:** Mk 1.24

12 Ta gid iriau papaeamao tibeta ei
matua bedane, “Longean gai ta ala
adudunga ngan gaea ipu ga eoa.”
13 Ta Iesus ilongo. Tota gid iriau papaea-
mao titnan eaba toa oa ta tila tidudunga
ngan gaea ipu. Be manmanae gid gaea
tiladlado ga titaptap perpereai ga tisulug
liuiai. Tota gid gaea toa bunoringring rua
oa tidal liuiai ga timatemate.
14 Be gid panua toa timariala ngan gaea
oa tiaoa ga tila tipalongo gid panua tuan-
gai ga gid panua gaot ngan tuanga. Tota
gid busa tila ngan geranga saoa danga
iuot.
15 Ta tila pan Iesus ta tigera eaba toa
mugaeai gid iriau papaeamao timamado
pan. Be patautene eaba toa oa ilolo iluai
mulian ga ipit malo kemi ta imamado.
Tigera bedaoa ta timataud.
16 Ta gid panua toa tigera saoa danga
iuot oa aoad inasi pagid ngan iriau pa-
paeamao titnan eaba toa oa madongan, ga
ngan gid gaea titap perpereai.
17 Be gid panua tiparpar pan Iesus ngan
itnan gid ta ila ngan tibur eta pade.
18 Idio ta Iesus iuangga idae oagaeai,
be eaba toa iriau papaeamao titnan ei oa
ibeta matua Iesus ngan ilalala toman ngan
ei somisomi.
19 Be Iesus ipalua ei ta ikeo, “Eao luago
ga la lem lumaeai pagid sobosobom, ta
palongo gid ngan saoa danga Maron ikado
ngan eao ga ilolo isat ngan go.”
20 Idio ta eaba toa oa ilalala ga ila
ngan gid tuanga Dekapolis ta ipaoasasa
posanga ngan saoa danga Iesus ikado
ngan ei, ta timatala kapei.

Iesus ipei mulian taine kakauede imate, ga ikemi taine kapei isibo itin aea pononga (Mateus 9.18-26, Lukas 8.40-56)

21 Idio ta Iesus asingada ele aluagau
tidae oagaeai pade ta tiuore ga tila ngan
liu isal iadag. Ei isulug ta imadmadid
labiai, be panua busa tiama ga tinam pan.
22 Be madidnga ede ngan luma raring
aea, ieda Iairus, inam igera ei ta ikor iae
boloma pan.
23 Ei iansaban Iesus ta ibeta matua be-
dane, “Natug taine teta pade imate. Nam
dol bagem ga idae ngan ei, ta itin iuot kemi
mulian ta imamado.”
24 Tota gisirua tila, be ipom kapei tinasi
gid ta tigong ei.
25 Be taine ede ilalala toman ngan gid.
Ei aea dibala sing palapala ikakado ei
irangrang ngan aea rai sangaul ga igegea
rua.
26 Aea ieieinga kapei ta ila pagid panua
keminga ad ta iuolol gid ga irangrang ngan
ele pat kus, be itin iuot kemi eta mao. Aea
dibala ila paeamao ta iasal toa mugaeai
aea pade.
27-28 Be taine toa oa ilongo Iesus iualu,
ta ikeo iloleai bedane, “Oangga nasibo
ele pononga, tota tinig ga iuot kemi.”
Tota idudunga ipom lolodeai ta ila Iesus
imuriai ta isibo ele pononga.
29 Be mole mao, sing palapala ilaea ngan
ei ta inaman aea dibala kus.
30 *Be Iesus iuatai manmanae mambe
iura idanga ede ila ngan keminga, ta ipul
ei ipom lolodeai ta ibeta, “Sai isibo leg
pononga?”
31 Ta ele aluagau tikeo, “Gera, panua
busa tigong go. Eao kamado beta ngan sai
isibo go?”
32 Be imata kleng alele ngan gid ipom
ngan geranga sai ikado toa bedaoa.
33 Be taine toa oa iuatai ngan kadonga
toa iuot ngan ei, ta imataud ga isamimi. Ta
inam ikor iae pan ta iuaoa ngan gid danga
toa ngada oa.
34 *Ta Iesus ikeo pan bedane, “Taine,
lem kadonga lolo matua aea ikado ga
tinim iuot kemi. Lolom itarui ta la. Eao
am dibala kus.”
35 Ei iposaposa maitne, be gid panua
tinam madidnga toa oa ele lumaeai ga
tinam ta tikeo, “Natum taine imate o.
Paeaea eaba paoatainga aea ne pade
mao.”
36 Be Iesus imata ila ngan posanga toa
oa mao ta ikeo pan madidnga toa oa,
“Mataud mao. Lolom matua kekelen.”
37 Iesus ipaidi gid panua padengada, be
ibada Petrus ga Jems ga itar kakau Ioanes
kekelegid

* **5:30:** Lu 6.19 * **5:34:** Mk 10.52, Lu 7.50, 17.19

38 ta tila madidnga ele lumaeai. Toa
eoa igera panua titangtang ga tiansaban
ga arerengad kapei.
39 Ei idudunga lumaeai ta ikeo pagid,
“Ikamado ga arerengami ga atangtang toa
bedaoa? Gergeu imate mao. Ei ienono.”
40 Be gid tinging ngan ei.
Be ei isere gid toa ngada oa ga tila gaot.
Ta ibada gergeu itama ga itna toman ngan
ele aluagau toa oa kekelegid, ta ila boloma
ngan taine kakauede imul.
41 *Ei ikisi gergeu toa oa ibage ta ikeo,
“Talita kum.” (Posanga toa ne ipu bedane,
“Taine kakauede, nakeo pago, dae!”)

Ei ikisi gergeu ibage ta ikeo, “Talita kum.”

42 Be mole mao, taine kakauede toa oa
idae imadid ta ilalala. Ngansa ei aea
rai sangaul ga igegea rua. Gid tigera ta
timatala kapei tau.
43 Be ei iposa matua pagid ta ikeo ga
tiposa alele ngan danga toa oa mao. Ga
kus ta ikeo ga tipan taine kakauede aea
annga.

6

Gid Nasaret tipul murid ngan Iesus
(Mateus 13.53-58, Lukas 4.16-30)

1 Idio ta Iesus itnan tibur toa oa ta ila aea
tuanga ipuiai Nasaret. Ele aluagau pade
tinasi ei.
2 *Be ngan Ado Earainga aea, ei ila ngan
luma raring aea ta ipaoatai gid panua.
Panua busa tilongo ele posanga ta
titogragid ta tikeo, “Eaba toa ne ibada ele
oatainga madongan? Ele posanga inam
sida ga inam? Be sai ipamatua ei ta
ikakado gid uisinga?
3 Be tautaunga ei Maria ele gergeu toa
mugaeai ikakado luma. Ei itar kakakau
Jems ga Iosep ga Iudas ga Saimon ga iliuliu
pade timamado toman ngan gita.” Gid
lolod paeamao ngan ei ta tiposa bedaoa.
4 *Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba
ibada Deo iaoa ta ila ngan tuanga ga
tuanga, gid busa ga tilolon ngan ei. Be
oangga ila aea tuanga ipuiai, pagid iso-
bosobo ga iaoa kelede ei ton, gid ga tilolon
ngan ei mao.”
5 Tota ei irangrang ngan ikado uisinga
kapei eta toa eoa mao. Be idol ibage ga
idae ngan dibala pidaede ta ikado kemi
gid.
6 Ta igera mambe lolod matua eta mao ta
itograi. Be ei ila ngan gid tuanga boloma
ta ipapaoatai gid.

Iesus isula ele aluagau ta tila ngan gid tuanga
(Mateus 10.5-15, Lukas 9.1-6)

7 Idio ta Iesus ibaba ele aluagau sangaul
ga igegea rua ta tinam pan. Ei ipamatua
gid ngan serenga iriau papaeamao, ta
isula gid ruangada ga tila ngan tuanga ga
tuanga.
8 *Ei irenren pagid ta ikeo ngan led
lalalanga toa oa, irangrang ngan tikisi led
toto lalalanga aea kekelen, be danga eta
pade mao. Ikeo ga tibada annga mao ga
pat mao ga bisinga mao pade.
9 Irangrang ngan tidol su, be led
pononga ruangada mao.
10 Ta irenren pagid bedane, “Oangga
gimi ala ngan luma eta, adio aeno ngan
luma toa oa irangrang ngan atnan led
tuanga.
11 *Be oangga tuanga ede tibada gimi
ga ala led lumaeai mao, ga tinid ngan

* **5:41:** Lu 7.14 * **6:2:** Ins 7.15 * **6:4:** Ins 4.44 * **6:8:** Lu 10.4-11 * **6:11:** PA 13.51

longonga lemi posanga mao, tota at-
nan tuanga toa oa, be asile aemi aea
kangkanga ga idio pagid ta iman kilala
ngan paoatainga gid.”*
12 Idio ta tila tipaola posanga ta tikeo ga
gid panua manta tipul lolod.
13 *Ta tiseresere iriau papaeamao busa,
ga tisama gid dibala ngan bude ta tikado
kemi gid.

Erot ipamate Ioanes Paliliunga aea (Mateus 14.1-12, Lukas 9.7-9)

14 *Idio ta maron kapei Erot ilongo ngan
Iesus, ngansa iualu iuot ngan tuanga toa
ngada oa. Ta panua edengada tikeo ga,
“Ioanes Paliliunga aea idae mulian ngan
ele matenga ta ngan ipu toaine ikakado
gid uisinga.”
15 Be panua padengada tikeo ga, “Mao,
ei Elaija.”
Be padengada tikeo ga, “Ei eaba ede
ibada Deo iaoa, mambe gid panua mu-
gaeai tibabada Deo iaoa.”
16 Be Erot ilongo posanga toa oa ta ikeo,
“Mugaeai naket Ioanes igagal, be ei idae
mulian pade!”
17 Erot ikeo bedaoa ngansa mugaeai
isula ele panua ta tiluku Ioanes ta tiaud ei
ta tidol ei idudunga ngan luma panasnga
aea. Ngansa Ioanes iselele Erot ngan
oainga ele kadenge Erodias toa itar kapei
Pilip iadaoa.
18 *Ngansa Ioanes ikeo pan Erot bedane,
“Lem kadonga ngan oainga lem kadenge
ne itutui mao.”
19 Tota Erodias ilolo paeamao ngan
Ioanes ta iuangga ipamate ei, be irangrang
mao.
20 Ngansa Erot iuatai mambe Ioanes ei
eaba tutui, ta ilolon ngan ei ga imariala
kemi ngan ei. Ioanes ele posanga ikakado
ei ga ilolo ede ga ede, be ikim tau ngan
longonga ele posanga.
21 Be ado ede danga toa Erodias ikim,
iuot ga bedane: Erot ikado eaneannga
kapei ngan aea poponga. Ta ibaba ele
panua toa edad kapeipei, ga gid madidnga
paraunga ad, ga gid mamaron Galili ad.
22 Gid tianean, be Erodias inat taine
blala idudunga ga inam ta itoltol. Ta
ikado ga Erot toman ngan ele nounga tinid
igelgel kapei.
Ta maron kapei Erot ikeo pan taine blala
toa oa bedane, “Eao kim saoa pagau, eine
ga nabada pago.”
23 Ta ikado posanga tautaunga gadae
pan bedane, “Naposa tautaunga, saoa
danga eao beta gau ngan, eine ga nabada
pago. Oangga eao keo ga napoga leg tibur
kapei toman leg danga sisid ga iman rua
ta lem iadag, eine ga nakado.”
24 Ta taine toa oa iuot ga ila ta ibeta itna,
“Gau ga nakeo pan ngan saoa ga ibada
pagau?”
Ta itna ikeo, “Eao keo pan ta ibada
Ioanes Paliliunga aea ilabora ga inam.”
25 Tota taine blala toa oa iluai man-
manae ga ila pan maron kapei ta ikeo,
“Gau nakim toa pataútene eao dol Ioanes
Paliliunga aea ilabora ga idae ngan lalate
ta bada ga inam pagau.”
26 Be maron kapei Erot ilongo posanga
toa oa ta ilolo itang. Be imata nanan ele
posanga tautaunga gadae toa ikado ele
nounga matadeai, ta igera mambe iran-
grang ngan itolatola ngan taine toa oa ele
posanga mao.
27 Ta manmanae isula ele eaba ede ga
ila ngan luma panasnga aea ta irenren
pan ngan badanga Ioanes ilabora ga inam.
Tota eaba toa oa ila iket Ioanes igagal ga
put.
28 Ga kus ta idol ilabora ga idae ngan
lalate ta ibada ga ila pan taine blala toa oa,
ta ei ibada ga ila pan itna.
29 Idio ta Ioanes ele aluagau tilongo
ngan kadonga toa oa iuot, ta tila tibisi ipat
ga ila ta tidol dengaeai.

Iesus ipan panua bunoringring lima ad annga (Mateus 14.13-21, Lukas 9.10-17, Ioanes 6.1-14)

30 *Idio ta Iesus ele panua ato ad tiluagid
mulian ta tiluplup pan. Ta tininipu pan

* **6:11:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid. * **6:13:** Jms 5.14 * **6:14:** Mt 16.14, Mk 8.28, Lu 9.19-20 * **6:18:** Wkp 18.16 * **6:30:** Lu 10.17

ngan kadonga toa ngada oa tikakado ga
ngan saoa posanga tipapaoatai ngan.
31 Be panua busa tau tila ga tinam ta
tikado ga Iesus asingada ele aluagau tiran-
grang ngan tian ad annga mao. Ta ikeo
pagid, “Anam ta gita kekelegita tala ngan
tibur modamodanga, ta aearagimi teta.”
32 Tota tidae oagaeai ta gid kekelegid tila
ngan tibur modamodanga.
33 Be panua busa tigera gid tila ta tiuatai
ngan led lalalanga toa oa. Ta panua busa
ngan tuanga ga tuanga tiladlado labiai ga
tila ta tipaket gid matad.
34 *Idio ta Iesus itnan oaga ga idio ta
igera ipom kapei toa oa ta ilolo isat ngan
gid, ngansa gid mambe sipsip, be tamad
eta imariala ngan gid mao. Ta ipaoatai gid
ngan danga imata ede ga ede.
35 *Idio ta ado iuangga isulug ta ele
aluagau tila pan ta tikeo, “Tibur ne
modamodanga, be teta pade ado idil.
36 Tota sula gid ipom ga tila ngan gid
tibur ga tuanga gereirei boloma, ta tiuol
ad annga ta tian.”
37 Be Iesus ikoli led posanga ta ikeo,
“Gimi apan ad annga.”
Ta tikeo pan bedane, “Eao oangga gai
ala ta aol ad bret ngan pat buno rua† ta
apan gid?”
38 Be ibeta gid, “Gimi ami bret pida
ienono? Ala agera.”
Io, tigera ga kus ta tikeo, “Gai amai bret
lima ga ia rua.”
39 Idio ta ikeo pagid ipom ta tidio timado
ngan rounga ga rounga toa tanoeai‡ oa.
40 Ngan rounga edengada panua dabad
iuot buno, be ngan rounga padengada
dabad iuot sangalima.
41 Idio ta ibada bret lima ga ia rua ta
imata idae ga ila buburiai ta iposa kemi
pan Deo. Ta itei bret ta ibada ga ila pagid
ele aluagau, ta gid tiuade pagid ipom. Ta
ipota gid ia toa rua oa ga ila pagid toa
ngada oa.
42 Ta gid toa ngada oa tian ga apad isum.
43 Ga kus ta tibada mulian annga ilialia
ta tinonoi ngan karei sangaul ga igegea
rua.
44 Ngan gid ipom toa tian annga oa, gid
arangaranga tiuot bunoringring lima.

Iesus ilalala eau igogoeai (Mateus 14.22-33, Ioanes 6.15-21)

45 Idio ta Iesus iaoa isensen ele aluagau
ta tidae oagaeai ta timuga ngan ei ga tila
ngan liu isal iadag, ngan tuanga Betsaida.
Be ei idio ta isula gid ipom ta tiluagid
mulian led tuangai.
46 *Ga kus ta itnan gid ta idae ga ila lusiai
ta iraring.
47 Io, bong ta gid aluagau tiuodeode ga
tila liu irabuiai, be ei kekelen imamado
tanopuiai.
48 Be ei igera rai isoka gid be pakpakid
ngan odenga. Io, gaga iuangga itakai
be Iesus ilalala gadae ngan eau igogo
ta ingata gid, be iuangga ilalala ga ila
matadeai.
49 *Be gid tigera ei ilalala gadae ngan
eau igogo, ta tiuangga ei lausio eta, ta
tingangar.
50 Gid toa ngada oa tigera ei ta timataud
kapei. Be ei iposa toman ngan gid ta ikeo,
“Lolomi pu! Eine gau. Amataud mao.”
51 *Tota idae pagid oagaeai, be rai kos ga
idio. Ta gid timatala kapei tau.
52 Ngansa gid tiuatai kemi mao ngan ele
kadonga ipu ngan ikado bret ga iuot busa.
Laborad irangrang ngan ibada mao.

Iesus ikado kemi dibala busa Genesaret (Mateus 14.34-36)

53 Iesus asingada ele aluagau tiuore
ngan liu isal iadag ta tidudunga ngan
tuanga Genesaret ta titado nagun.
54 Gid titnan oaga ga idio, be mole mao
panua tiuatai mambe eine Iesus.
55 Ta ipom kapei ngan tuanga busa
ngan tibur toa oa tiladlado ga tila pan.
Somisomi oangga panua tilongo ngan ei
imamado ngan tibur isaoa, gid tibisibisi
gid dibala ngan nagarengreng ga tila pan.
56 Ta somisomi oangga ila ngan gid tibur
ga tuanga kapeipei ga gereirei, gid tidol

* **6:34:** Nam 27.17, Mt 9.36 * **6:35:** Mk 8.1-9 † **6:37:** Ngan ado toaiua, pat buno rua eine eaba aea olnga ngan kadonga naurata ngan taiko lima ga tol. ‡ **6:39:** Ngan posanga Grik, ikeo ga tidio timado *garaseai.* * **6:46:** Lu 5.16 * **6:49:** Lu 24.37 * **6:51:** Mk 4.39

gid dibala ngan tibur oalo aea, ta tibeta matua ei ngan ilongean gid dibala ta tisibo ele pononga imatamata. Ta gid toa ngada oa tisibo ei bedaoa, tinid iuot kemi.

7

Iesus iselele gid madidnga ngansa tinasi Deo ele posanga mao
(Mateus 15.1-9)

1 Idio ta gid Parisi ga gid madidnga edengada apu ad titnan Ierusalem ta tila tiluplup pan Iesus.

2 *Gid tigera ele aluagau edengada tianean be tisigiri baged mao, ta tiselele Iesus.

3 (Ngansa gid Parisi ga gid Iuda toa ngada oa tinasnasi tibutibud led nasinga, ta oangga tisigiri baged mao, irangrang ngan tian mao.

4 *Ga oangga tila ngan tibur oalo aea ta tiluagid led lumaeai, be tisigiri tinid aea muk mao, eine irangrang ngan tian mao pade. Tinasi led nasinga busa bedaoa ta tisigiri ad loba ga eaupat ga ulo ga mulid.)

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Gid Parisi led nasinga ngan sigiringa imata ede ga ede.

5 Tota gid Parisi ga madidnga apu ad tibeta ei bedane, "Ikamado ga lem aluagau tinasi tibutibuda led nasinga ngan bageda aea sigiringa mao, be tianean sapaean?"

6 *Ta ei ikeo pagid bedane, "Mugaeai Aisaia ibada Deo iaoa tutui ngan gimi panua pakakanga ami ta ibode bedane,

" 'Gid panua toa ne tilolon ngan gau ngan aoad kekelen,
be lolod inam pagau tautaunga mao.
7 Gid tisoa edag sapaean.
Tikado paoatainga ngan gid eababa led posanga
ta tikeo ga eine Deo ele apu.'

8 Gimi atnan Deo ele apu, be akisi matua gid eababa led nasinga."

9 Ta ikeo pade bedane, "Gimi anasi kemi nasinga togid tibutibumi, be apaki tangami ngan Deo ele apu.

10 *Nakeo pagimi bedane ngansa mugaeai Moses ikeo, 'Eao manta lolon ngan tamam ga tnam ta nasi linged,' ga 'Oangga sai iposa paeamao ngan itama, mao ngan itna, ei ga imate.'

11 Be gimi akeo ga oangga sai ikim, kemi ngan ikeo pan itama ga itna bedane, 'Leg pat toa mugaeai ienono ngan luanga gimirua, gau nasio ga iuot korban.' (Posanga idil toaine ipu bedane: Deo ele tenainga.)

12 Ta panua tinasi lemi kadonga toa ne ta tirangrang ngan tilua tamad ga tnad mao.

13 Tota ngan lemi nasinga, gimi akado ga Deo ele posanga iman danga buligaliga. Gimi abada nasinga toa ne pagid tibutibumi ta apaoatai lemi gergeu ngan pade. Be lemi kadonga toa bedaoa imata ede ga ede."

Iesus iposa ngan gid danga ikado gita ga taot paeamao Deo imatai
(Mateus 15.10-20)

14 Idio ta Iesus ibaba gid ipom ta tinam pan pade ta ikeo pagid, "Gimi toa ngada

* **7:2:** Lu 11.38 * **7:4:** Mt 23.25 * **7:6:** Ais 29.13 * **7:10:** IM 20.12, 21.17, Lo 5.16 * **7:15-16:** PA 10.14-15
* **7:15-16:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toaine ga bedane: 16 *Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine.*

ne alongo kemi leg posanga ga abada
oatainga ngan.
15-16 *Gid danga ienono gaot ngan eaba
ga idudunga iaoai, irangrang ngan ikado
ei ga iuot paeamao Deo imatai mao. Be gid
danga toa ienono eaba iloleai ga iuot, tota
ikado ei ga iuot paeamao Deo imatai."*
17 Idio ta itnan gid ipom toa oa ga tidio ta
idudunga lumaeai. Be ele aluagau tibeta
ei ngan oanenga itna toa ne ipu.
18 Ta ikeo pagid, "Ikamado? Gimi pade
laborami ibada maitne? Manta gimi
aoatai bedane: Saoa danga ienono gaot
ngan eaba ga idudunga iaoai, eine iran-
grang ngan ikado ei ga iuot paeamao Deo
imatai mao.
19 Eine ngansa idudunga tautaunga
eaba iloleai mao, be idudunga iapai ta
inasi edap sakir aea." (Ngan posanga toa
ne, Iesus ikeo ga annga toa ngada ne kemi
ngan eaneannga.)
20 Ta ikeo pade bedane, "Be gid danga
ienono eaba iloleai ga iuot, tota ikado ei
ga iuot paeamao Deo imatai.
21 Ngansa gid danga inam eaba iloleai
ga iuot, eine gid danga ga bedane: matad
nanan danga papaeamao, ga kadonga
iriau aea, ga lublubnga, ga raunga panua
ga timate,
22 ga kadonga arala, ga mogal buda,
ga lolod papaeamao, ga pakakanga, ga
nasinga kadonga mambe kaua, ga mata
galgal, ga dabanga sat, ga kadonga parim-
nga, ga kadonga mangamanga.
23 Gid danga papaeamao toa ngada ne
ienono panua lolodeai ga iuot, ta ikado gid
ga tiuot paeamao Deo imatai."

Taine alu ede pade aea ilolo matua ngan Iesus
(Mateus 15.21-28)

24 Idio ta Iesus idae ta itnan tuanga toa
oa ta ila ngan tibur togid panua Tair ad.
Ei idudunga ngan luma ede, be itin ngan
panua tiuatai ngan ei mao. Be ei irangrang
ngan imumul mao.
25 Mole mao taine ede ilongo posanga
ngan ei ta ila ikor iae boloma pan. Ele
gergeu taine, iriau paeamao ienono ngan
ei.
26 Be taine toa oa Iuda aea mao. Ei tibur
Ponisia aea ngan tibur kapei Siria. Be
ila ta ibeta matua ei ngan serenga iriau
paeamao ngan inat taine.
27 Be Iesus ikeo pan bedane, "Kemi ngan
gid gergeu tian ga apad isum bua. Ngansa
oangga nabada ad annga ta natado ga ila
pagid kaua, eine kemi mao."†
28 Be taine toa oa ikoli ele posanga
bedane, "Be Maron, gid kaua pade toa
popou ibuloloeai tian annga isakirkir
togid gergeu."
29 Ta Iesus ikeo pan, "Eao keo bedane
kemi. Tota luago ga la. Iriau paeamao
itnan lem gergeu na."
30 Idio ta taine toa oa iluai mulian ele
lumaeai ta igera ele gergeu ienono imuliai,
be iriau paeamao itnan ei ga ila o.

Iesus ikado kemi eaba itanga kua ga imae kulupu ngan posanga

31 Idio ta Iesus idae pade ta itnan tibur
togid Tair ga Saidon ta ila boloma ngan liu
kapei Galili ngan tibur togid Dekapolis.
32 Ila ta panua edengada tital eaba ede
toa itanga kua ga imae kulupu, ta ila pan
Iesus. Gid tibeta ei matua ngan idol ibage
ga idae ngan eaba toa oa.
33 Idio ta Iesus ibada ei ga ila ta titnan
gid ipom, be gisirua kekelegid tidio. Ta
idol ibage igonga ga idae ngan eaba itanga
toa rua oa. Ta ipla imau ta ibage idae ngan
eaba toa oa imae.
34 Ga kus ta Iesus imata idae ga ila
buburiai ta isolil. Ta ikeo pan eaba toa
oa bedane, "Epata!" (Posanga toa ne ipu
bedane, "Manta pak!")
35 Be mole mao, eaba toa itanga pak ga
imae imapolai ta iposaposa kemi.
36 *Idio ta Iesus iaoa ikarara gid ngan
tiposa alele ngan danga toa oa. Ei iposa
matua pagid, be mao. Gid tipaoasasa alele
pagid panua busa.
37 *Be gid panua tilongo ngan posanga
toa oa ta timatala kapei ta tikeo, "Ele
kadonga toa ngada ne kemi. Ei ikado
gid panua tangad kua ta tilongolongo,

† **7:27:** Iesus ele oanenga itna toa ne ipu bedane: Deo isula ei ngan luanga gid Iuda mugaeai. Ngan ado toaiua, gid Iuda tiuatoato gid alu padengada *kaua.* * **7:36:** Mk 1.43-45 * **7:37:** Ais 35.5

ga ikado panua aoad gum ta tiposaposa pade.”

8

Iesus ipan panua bunoringring pange ad annga
(Mateus 15.32-39)

1 *Ngan ado ede toaiua, ipom kapei tiluplup pade be ad annga eta mao. Ta Iesus ibaba ele aluagau ga tinam pan ta ikeo pagid,
2 “Gau lolog isat ngan gid ipom toa ne, ngansa timamado toman ngan gau irangrang ngan ado tol na, be ad annga eta mao.
3 Be oangga nasula gid ga tila led tuangai toman ad pitoro, eine ga tinid iura mao ta titaptap edapeai. Be edengada tilalala aluai ga tinam.”
4 Ta ele aluagau tikeo, “Tibur ne modamodanga. Be gita tabada annga sida irangrang ngan gid ipom toa ne?”
5 Be ei ibeta gid, “Gimi ami bret pida ienono?”
Ta tikeo, “Lima ga rua.”
6 Tota Iesus iposa pagid ipom ta tidio timado tanoeai. Ta ibada bret toa lima ga rua oa, ta iposa kemi pan Deo ta itei. Ga kus ta ibada ga ila pagid ele aluagau ngan oadenga ga ila pagid ipom. Tota tiuade ga ila pagid.
7 Be gid ad ia pidaede ienono pade, ta ei iposa kemi pan Deo ngan gid pade ta ikeo pagid, “Aoade ia toa ne ga ila pagid pade.”
8 Ta gid toa ngada oa tian ga apad isum. Ga kus ta tibada gid annga ilialia mulian ta tinonoi ngan samare lima ga rua.
9 Gid ipom toa oa dabad iuot mambe bunoringring pange. Idio ta isula gid ga tila.
10 Be mole mao, ei idae oagaeai toman ngan ele aluagau ta tila ngan tibur Dalmanuta.

Gid Parisi tibeta Iesus ngan kadonga uisinga
(Mateus 16.1-4)

11 Idio ta gid Parisi tila pan Iesus ta aoad isokangai toman ngan ei. Gid tiuangga titoba ei ta tibeta ei ngan pasolannga gid ngan uisinga eta iman kilala ngan ei ikakado Deo ele naurata.
12 *Be ei ilolo kulupu ngan led betanga, ta iuru ei ta ikeo, “Ikamado ga gid panua labone ad tikim tigera uisinga iman kilala? Nakeo tautaunga pagimi, gimi ga agera uisinga eta mao ga mao tau.”
13 Tota Iesus itnan gid ga idae oagaeai pade ta ila ngan liu isal iadag.

Oanenga itna ngan yis togid Parisi ga ton Erot
(Mateus 16.5-12)

14 Be Iesus ele aluagau matad sapian ngan badanga bret. Ad bret kelede mon ienono oagaeai.
15 *Idio ta Iesus ipabib led bedane, “Gimi agabit kemi. Ala aluai ngan yis togid Parisi ga ton Erot.”
16 Ta tiposa pol ngan gid ta tikeo ga ei ikado posanga toa oa ngansa ad bret ienono mao.
17 *Be ei iuatai ngan led posanga ta ikeo pagid, “Ikamado ga aposaposa ngan ami bret ienono mao? Gimi lolomi iuatai maitne? Laborami ibada maitne? Be gimi arangrang ngan abada oatainga mao?
18 Gimi matami, be agera danga eta mao? Gimi tangami, be alongo posanga eta mao? Be matami nanan mao na?
19 *Mugaeai gitaingada ipom bunoringring lima, ta natei bret toa lima oa, be gimi anonoi annga ilialia ngan karei pida?”
Ta tikeo, “Sangaul ga igegea rua.”
20 Ta ikeo, “Be gitaingada ipom bunoringring pange, ta natei bret toa lima ga rua oa, be gimi anonoi annga ilialia ngan samare pida?”
Ta tikeo, “Lima ga rua.”
21 Ta ikeo pagid, “Ikamado ga laborami ibada maitne?”

Iesus ikado kemi eaba ede imata ikila Betsaida

22 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila ngan tuanga Betsaida. Be panua edengada tital eaba ede imata ikila ga ila pan. Ta tibeta ei matua ngan idol ibage ga idae ngan ei.

* **8:1:** Mk 6.35-44 * **8:12:** Mt 12.39, Lu 11.29 * **8:15:** Lu 12.1 * **8:17:** Mk 6.52 * **8:19:** Mk 6.41-44

23 Ta ei ikisi eaba toa imata ikila oa ibage
ta ibada ei ga tila gaot ngan tuanga. Ga
kus ta ipla eaba toa oa imata ta idol ibage
ga idae ngan ei. Ta ibeta ei, “Matam igera
danga eta, mao maitne?”
24 Ta eaba toa oa imata idae ta ikeo, “Gau
nagera panua edengada mambe abei, be
tilalala alele.”
25 Ta Iesus idol ibage ga idae ngan eaba
toa oa imata pade, ta imata pal be iuot
kemi ta igera danga toa ngada oa masaeai.
26 Ga kus ta Iesus isula ei ga ila ele
lumaeai ta ikeo pan bedane, “Lalala alele
tuanga iloleai mao.”

Petrus iuaoa ngan Iesus ei sai (Mateus 16.13-20, Lukas 9.18-21)

27 Idio ta Iesus asingada ele aluagau
tilalala ga tila ngan gid tuanga boloma
ngan Sisaria Pilipai. Be edapeai ibeta ele
aluagau bedane, “Gid panua tikeo ga gau
sai?”
28 *Ta tikeo, “Panua edengada tikeo ga
eao Ioanes Paliliunga aea, be padengada
tikeo ga eao Elaija, be padengada tikeo
ga eao eaba ede mugaeai aea ibada Deo
iaoa.”
29 *Ta ibeta gid, “Be gimi akeo ga gau
sai?”
Ta Petrus ikeo, “Eao Kristus*.”
30 *Be Iesus iaoa ikarara gid ngan tiuaoa
ngan ei pagid panua padengada mao.

Iesus iposa ngan ele matenga ga daenga mulian (Mateus 16.21-28, Lukas 9.22-27)

31 Idio ta Iesus ipaoatai ele aluagau ta
ikeo ga Eaba Inat manta ibada ieieinga
imata ede ga ede. Ta gid kapeipei togid
Iuda ga gid madidnga tenainga ad ga apu
ad gau tipul murid ngan ei. Ta gid ga tirau
ei ga imate. Be muriai ngan ado tol, ei ga
idae mulian.
32 Iesus iposa masaeai bedaoa, be Petrus
ibada Iesus ga tila digedige ta idaba ei.
33 Be Iesus ipul ei mulian ta imata ila
pagid ele aluagau, ta idaba Petrus ta ikeo,
“Satan, eao la aluai ngan gau! Ngansa eao
nasi Deo ele kimnga mao, be eao nasi gid
eababa led kimnga.”
34 *Ta ibaba gid ipom toman ngan ele
aluagau ga tinam boloma pan ta ikeo
pagid, “Oangga eaba eta ikim inasi gau,
manta itnan ele kimnga tano aea ga idio,
ta ibisi aea abei tabala ta inasi gau.
35 Ngansa oangga sai igera ele madonga
tanoeai mambe danga kapei tau, ei ga
imate ta ele madonga iduaea. Be oangga
sai imate ngan ele kadonga lolo matua
aea ngan gau ga leg ato kemi, ei ga ibada
madonga kemi tautaunga.
36 Ngansa oangga eaba eta ibabada
danga sisid toa ngada ne tanoeai, be is-
apir ngan madonga kemi muriai ngan ele
matenga, ele danga toa ngada oa ga ilua ei
madongan?
37 Ngansa eaba eta irangrang ngan iuol
ele madonga kemi muriai aea mao.
38 *Be oangga sai maeamaea ei ngan
gau ga leg posanga labone, pagid panua
kadonga sasat ad ga panua toa lolod
itnan Deo somisomi, muriai Eaba Inat
ga maeamaea ei pan eaba toa oa ngan
ado toaiua inama ngan Itama ele taranga
kapei toman ngan gid anggelo tututui.”

9

1 *Ta ikeo pagid, “Nakeo tautaunga
pagimi, panua edengada timadmadid toa
nene ga timate maitne, be tigera Deo iura
kapei ga danga toa ngada ne idae ibageai.”

Iesus itin iuot ede pade (Mateus 17.1-13, Lukas 9.28-36)

2 *Muriai ngan ado lima ga ede, Iesus
ibada Petrus ga Jems ga Ioanes kekelegid
ta tidae ga tila ngan lusi ede gadae tau. Be
toa eoa Iesus itin iuot ede pade matadeai.
3 Ele pononga iuot bodbode, be mil ga
mil kapei tau. Eaba eta tanoeai irangrang
ngan imum malo ga iuot bodbode toa
bedaoa mao.
4 Be tigera Elaija toman ngan Moses per
ga tiuot, ta gisingada Iesus tiposaposa.
5 Be Petrus ikeo pan Iesus bedane, “Eaba
paoatainga am, eine kemi ngan tadio toa

* **8:28:** Mk 6.15 * **8:29:** Ins 6.68-69 * **8:29:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **8:30:** Mk 9.9 * **8:34:** Mt 10.38-39, Lu 14.27 * **8:38:** Mt 10.33 * **9:1:** Mk 13.30 * **9:2:** PA 3.22, 2Pe 1.17-18

eko. Longo ta gai akado palata tol eta, eao
lem ede, ga Moses ele ede, ga ede pade ton
Elaija.”
6 (Petrus iuatai ngan saoa posanga
ikakado oa mao, ngansa timataud kapei.)
7 Be laulau ede irobi gid. Ta babanga ede
inam laulau iloleai ga iuot ta ikeo, “Eine
gau Natug. Nakim ei tau. Gimi alongo
ilinge.”
8 Mole mao, matad kleng alele, be tigera
eaba eta pade mao. Iesus kekelen idio
toman ngan gid.
9 Idio ta tisorir lusiai ga tisulug, ta ei
iposa matua pagid ngan tikeo pan eaba
eta ngan danga toa tigera oa mao ga ila
irangrang ngan Eaba Inat idae mulian
ngan ele matenga.
10 Tota timudan posanga toa oa be ti-
beta pol ngan gid bedane, “Posanga ngan
daenga mulian ngan matenga ne ipu
madongan?”
11 *Idio ta tibeta ei, “Ikamado ga gid
madidnga apu ad tikeo ga Elaija ga inam
imuga ngan Kristus?”
12 *Ta ikeo pagid, “Tautaunga, Elaija
imuga ta ipatutui danga toa ngada ne. Be
ikamado ga Deo ele laulau ikeo ga Eaba
Inat ga ibada ieieinga imata ede ga ede, ta
panua ga tikado paeamao ngan ei?
13 *Be gau nakeo pagimi, Elaija imuga ga
inama o. Be gid panua tinasi led kimnga ta
tikado paeamao ngan ei, lalaede mambe
Deo ele laulau ikeo ngan.”

Iesus ikado kemi gergeu ede toa iriau paeamao ienono ngan ei
(Mateus 17.14-21, Lukas 9.37-43a)

14 Idio ta Iesus toman ngan ele alua-
gau toa tol oa tila tiuot pagid aluagau
padengada. Ta tigera panua busa tigong
gid aluagau toa padengada oa. Be gid
madidnga apu ad aoad isokangai toman
ngan gid.
15 Mole mao gid ipom tigera ei ta
timatala ta tilado manmanae ga tila pan
ta tikeo “ado kemi” pan.
16 Be ei ibeta ele aluagau, “Gimingada
madidnga apu ad aoami isokangai ngan
saoa?”
17 Be eaba ede ngan ipom toa oa ikoli
ele posanga ta ikeo, “Eaba paoatainga am,
gau labone natal natug ga inam pago.
Iriau paeamao ienono ngan ei ta ikado ei
ga iaoa gum.
18 Somisomi iriau paeamao toa ne ibada
ei ta itado ei ga isulug tanoeai. Ikado ga
ingarongaro iuotot iaoai, ga iluo kek ga
kek, be itin toa ngada oa igagagai. Ta
nabeta lem aluagau ngan serenga iriau
paeamao toa ne, be tirangrang mao.”
19 Ta Iesus ikeo pagid, “O gimi panua
labone ami! Lolomi matua eta mao. Pa-
pida ga namamado toman ngan gimi ga
nabisi ami kadonga kulupulupu? Atal
gergeu toa na inam pagau.”
20 Tota tital ei ga ila pan. Be mole mao
iriau paeamao igera ei ta inuga gergeu ta
itap ga isulug tanoeai. Ipulpul ei alele ga
ingarongaro iuotot iaoai.
21 Ta Iesus ibeta itama, “Aea kadonga
toa ne iuot ngeda?”

Ta itama ikeo, “Ikado ei toa ngan ei
kakauede ngan oa.
22 Somisomi iriau paeamao iuangga
ipaeabu ngan ei ta itado ei ga idae din-
gaeai ga eauiai. Be oangga eao rangrang,
eao uduan gai ta lua gai.”
23 *Be Iesus ikeo pan, “Eao kamado
keo, ‘Oangga narangrang’? Eaba sai ilolo
matua ngan Deo, saoa danga ibeta ei ngan,
eine irangrang ngan iuot.”
24 Be gergeu itama ibaba ta ikeo, “Gau
lolog matua ngan ei, be lua gau ta iran-
grang ngan lolog ruangada mao!”
25 Io, Iesus igera ipom kapei tilado ga
tinam tiluplup, ta idaba iriau paeamao ta
ikeo, “Iriau paeamao, toa kakado panua
aoad gum ga tangad kua ne, naposa matua
pago, tnan gergeu toa ne, be dudunga pan
pade mao.”
26 *Ta iriau paeamao ingangar kapei ga
inuga gergeu toa oa paeamao tau ta itnan
ei ga ila. Be gergeu idio ienono tanoeai

* **9:11:** Mal 3.1 * **9:12:** Sng 22.1-18, Ais 53.3, Mal 4.5-6 * **9:13:** Mt 11.14 * **9:23:** Mt 21.21, Mk 11.23 * **9:26:** Mk 1.26

mambe imate, ta gid panua tikeo ga, “Ei imate!”
27 Be Iesus ikisi ibage ta ipei ei ga idae imadid.
28 Idio ta Iesus ila lumaeai ta imado toman ngan ele aluagau kekelegid. Ta tibeta ei, “Ikamado ga gai arangrang ngan serenga iriau paeamao toa oa mao?”
29 Ta ikeo, “Ngan raring kekelen tarangrang ngan serenga iriau papaeamao toa bedaoa. Edap eta pade mao.”

Iesus iposa parua aea ngan ele matenga ga daenga mulian
(Mateus 17.22-23, Lukas 9.43b-45)

30 *Idio ta Iesus asingada ele aluagau titnan tuanga toa oa ta tilalala ngan tibur Galili. Be ei itin ngan eaba eta iuatai ngan ei mao,
31 *ngansa ei ipapaoatai ele aluagau. Ta ikeo pagid, “Gid panua ga tidol Eaba Inat ga idae pagid panua bagedeai. Ta gid ga tirau ei ga imate. Be ado tol muriai ngan ele matenga, eine ga idae mulian.”
32 *Be gid aluagau tiuatai ngan posanga toa oa ipu mao. Be timataud ngan betanga ei pade.

Sai ieda iuot kapei tau?
(Mateus 18.1-5, Lukas 9.46-48)

33 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila Kapernaum ta tidudunga lumaeai. Be ei ibeta gid bedane, “Toa edapeai oa aoami isokangai ngan saoa?”
34 Be gid tikoli ele posanga eta mao, ngansa toa edapeai oa aoad isokangai ngan sai ngan gid ieda ga iuot kapei tau.
35 *Ei idio imado ga kus ta ibaba gid toa sangaul igegea rua oa ga tinam pan ta ikeo pagid, “Sai ikim ieda iuot kapei, ei manta idol ieda ga isulug gadio tau ngan gimi toa ngada ne ga iman lemi paeaeanga.”
36 Ta ei ibada gergeu ede ta idol ei rabu ngan gid. Ikisi ei ta ikeo pagid bedane,
37 *“Oangga sai ibada gergeu kelede toa bedane ngan gau edag ta ilua ei, eine ibada gau ta ilua gau. Be eaba sai ibada gau, eine ibada gau kekelegau mao, be ibada Eaba toa isula gau ga nanam ne.”

Eaba sai iman ada isat mao, ei ilualua gita
(Lukas 9.49-50)

38 Be Ioanes ikeo pan Iesus bedane, “Eaba paoatainga am, gai agera eaba ede isere iriau papaeamao ngan eao edam. Be gai apaidi ei, ngansa ei inasnasi gita mao.”
39 Be Iesus ikeo, “Apaidi ei mao. Ngansa oangga eaba eta ikado uisinga ngan gau edag, eine ga irangrang ngan ipul ei manmanae ta iposa paeamao ngan gau mao.
40 *Ngansa eaba sai iman gita ada isat mao, ei ilualua gita.
41 *Nakeo tautaunga pagimi, oangga sai igera gimi anasi gau Kristus*, ta ipaun gimi ngan eau, eine Deo ga ilasu ei. Irangrang ngan eaba toa oa isapir ngan badanga aea lasunga mao.”

Tapaeabu ngan panua led kadonga lolo matua aea mao
(Mateus 18.6-9, Lukas 17.1-2)

42 Iesus ikeo pade bedane, “Gid leg panua toa edad mao bedane, gid lolod matua ngan gau kemi. Be oangga sai ipabuobuo eta ngan gid ta ele kadonga lolo matua aea itap, eine Deo ga ipanas eaba toa oa paeamao tau. Kemi ngan tikaukau eaba toa oa igagal ngan pat kapei ede ta titado ei ga isulug tadiai motean. Toa bedaoa ta irangrang ngan ipabuobuo eta ngan gid mao.
43-44 *Tota oangga bagem eta ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, ket bagem toa ga iduaea. Kemi ngan bagem kelede ta eao la ngan madonga kemi. Kado bagem rua be eao la ngan dinga imperno. Dinga toa oa irangrang ngan imate mao.†
45-46 Ga oangga aem eta ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, ket aem toa ga iduaea. Kemi ngan aem kelede ta eao

* **9:30:** Ins 7.1 * **9:31:** Mk 8.31, 10.32-34 * **9:32:** Lu 9.45 * **9:35:** Mt 20.25-27, Mk 10.43-44, Lu 22.24-26 * **9:37:** Mt 10.40 * **9:40:** Mt 12.30, Lu 11.23 * **9:41:** Mt 10.42 * **9:41:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **9:43-44:** Mt 5.30 † **9:43-44:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tidol lain 48 aea posanga ga ila iman lain 44 ga 46 pade. Toa bedaoa ta lain 48 aea posanga iuot patol. Be laulau padengada tidol posanga toa oa ngan lain 48 kekelen. * **9:47:** Mt 5.29

la ngan madonga kemi. Kado aem rua be
eao la ngan dinga imperno.
47 *Ga oangga matam eta ikado ga lem
kadonga lolo matua aea itap, pasu matam
toa ga iduaea. Kemi ngan matam kelede
ta la mado Deo ibageai. Kado matam rua,
be Deo itado go ga la ngan dinga imperno.

48 *“ ‘Toa eoa motamota tianean panua
papaeamao somisomi,
ga dinga toa eoa irangrang ngan imate
mao.’

49 Ngansa sol mambe dinga ga itaptap ga
idae ngan panua toa ngada ne.‡
50 *“Sol eine danga kemi. Be oangga
imana kus, irangrang ngan gimi akado
ga imana iluai mulian pade mao. Gimi
manta aot mambe sol ta apapot kadonga
lolo tarui aea pol ngan gimi.”

10

Iesus iposa ngan ketnga oainga
(Mateus 19.1-12, Lukas 16.18)

1 Idio ta Iesus itnan tuanga toa oa ta
inasi edap iadag ngan eau Iordan ta iuore
ga ila ngan tibur Iudea. Be ipom kapei
tinam tiluplup pan pade. Ta ei inasi ele
kadonga mambe somisomi ta ipaoatai gid.
2 Be gid Parisi tinam boloma pan ngan
tobanga ei, ta tibeta ei bedane, “Oangga
eaba iket ele oainga ta isuk iadaoa, eine
tutui, mao madongan?”
3 Ei ikoli led posanga ta ibeta gid, “Moses
ikado posanga madongan pagimi?”
4 *Ta tikeo, “Moses ilongo ngan eaba
ibode laulau ngan ketnga oainga ta ibada
pan iadaoa ta isuk ei ga ila.”
5 Ta Iesus ikeo pagid, “Gimi apaki
tangami ngan Deo ele posanga somisomi
tau, tota Moses ibode apu toaine pagimi.
6 *Be mugaeai tau, Deo ikado danga toa
ngada ne ga iuot, be ‘ikado gid panua ga
tiuot arangaranga ga taine.’
7 *Ta ele laulau ikeo pade ga bedane,
‘Ngan ipu toaine, eaba ga itnan itama ga
itna ta ila ilup toman ngan iadaoa,
8 ta eine mambe gisirua tinid iuot
kelede.’ Toa bedaoa ta tirangrang ngan
timan rua pade mao. Gisirua tiuot kelede
Deo imatai.
9 Tota danga toa Deo ikaukau, irangrang
ngan eaba eta iket mao.”

10 Idio ta idudunga lumaeai ta ele alu-
agau tibeta ei ngan posanga idil toa ne
pade.
11 *Ta ikeo pagid, “Oangga sai isuk
iadaoa ta iuai taine pau, eine ikado
kadonga arala iadaoa mugamuga imatai.
12 Ga oangga taine itnan iadaoa ta iuai
eaba pau, ei pade ikado kadonga arala
iadaoa mugamuga imatai.”

Iesus ikeo ga tilongean gid gergeu ga tila pan
(Mateus 19.13-15, Lukas 18.15-17)

13 Idio ta gid panua tital gid gergeu ga
tila pan Iesus. Ta tiuangga ei idol ibage ga
idae ngan gid. Be ele aluagau tidaba gid.
14 Be ei igera ta ilolo bake ta ikeo,
“Alongean gid gergeu ga tinam pagau.
Apaidi gid mao, ngansa madonga Deo
ibageai eine togid panua toa bedane.
15 *Nakeo tautaunga pagimi: Oangga
sai ilongean Deo ga iman aea maron
lalaede mambe gid gergeu toa ne mao,
eine ga irangrang ngan ibada madonga
Deo ibageai mao.”
16 Idio ta ikisi gid gergeu kelede kelede,
ta idol ibage ga idae ngan gid ta ikado
posanga kemi ngan pamatuanga gid.

* **9:48:** Ais 66.24 ‡ **9:49:** Panua oatainga ad edengada tiadi mambe Iesus ele posanga ipu ngan lain 49 eine ga bedane: *Titil sol ga idae ngan tenainga toa ngada oa ngan kadonga tenainga ga iuot kemi Deo imatai. Ta lalaede toa bedaoa, gid kadonga kulupulupu ga iuotot ngan leg panua toa ngada ne mambe dinga inono tinid, ta ikado gid ga tiuot panua kemikemi ga timan Deo kekelen ele.* * **9:50:** Mt 5.13, Lu 14.34 * **10:4:** Lo 24.1-4, Mt 5.31 * **10:6:** OM 1.27, 5.2 * **10:7:** OM 2.24, Ep 5.31-33 * **10:11:** Mt 5.32 * **10:15:** Mt 18.3

Iesus ikakado posanga kemi ngan pamatuanga gid gergeu.

Eaba toa ele danga sisid busa ila pan Iesus
(Mateus 19.16-30, Lukas 18.18-30)

17 Idio ta Iesus ilalala edapeai, be eaba
ede ilado ga ila pan ta ikor iae ta ibeta ei
bedane, "Eaba kemi paoatainga am, gau
ga nakado mado ta nabada madonga kemi
somisomi?"
18 Be Iesus ikeo pan, "Eao oato gau 'eaba
kemi' ngan saoa? Eaba eta pade kemi
mao. Deo kekelen ei kemi.
19 *Be eao oatai ngan Deo ele apu. Ikeo
ga bedane, 'Eao pamate eaba ede pade
mao. Eao kado arala ta paeabu ngan
oainga mao. Eao lublub mao. Oangga eao
madid ngan posanga, irangrang ngan eao
pakaka mao. Irangrang ngan eao pakaka
eaba ede pade ta bada ele danga sisid mao.
Manta lolon ngan tamam ga tnam ta nasi
linged.' "
20 Ta eaba toa oa ikeo, "Eaba paoatainga
am, mugaeai gau kakauede ga irangrang
ngan labone, gau nanasnasi gid apu toa
ngada ne."
21 Iesus imata inono ei be ikim ei tau ta
ikeo, "Lem idil kelede mon imata karanga
maitne. La longean lem danga sisid toa
ngada oa pagid panua ta tiuol. Ta bada
lem pat ta oade ga ila pagid panua lulu-
lunga ad. Toa bedaoa ta lem danga sisid
kemikemi ienono buburiai. Ga kus ta nam
nasi gau."
22 Ei ilongo posanga toa ne ta imata
imalai, be ilolo itangtang ta itnan ei ga ila.
Ngansa ele danga sisid busa.
23 Iesus imata igera pol gid ele aluagau
ta ikeo, "Eine kulupu tau ngan gid panua
toa led danga sisid busa ngan tibada
madonga Deo ibageai!"
24 Be gid aluagau tikakrik ngan ele
posanga toa ne. Be ikeo pagid pade, "Leg
gergeu, eine kulupu tau ngan gid panua
ngan tibada madonga Deo ibageai!
25 Oangga kamel itoba ngan ipurususu
ngan salumu aea baba, eine ga kulupu
ngan ei, mao madongan? Be kulupu
ga kulupu tau ngan eaba sai toa ele
danga sisid busa, ngan ibada madonga
Deo ibageai."
26 Ta gid aluagau tikakrik kapei tau ta
tibetabeta pol ngan gid, "Toa bedaoa ta sai
irangrang ngan Deo ibada ei mulian?"
27 Be Iesus imata ila pagid ta ikeo, "Gid
eababa tirangrang mao. Be danga eta
ikulupu ngan Deo mao. Ei irangrang ngan
ikado danga toa ngada ne."
28 Be Petrus ikeo pan bedane, "Ega, gai
atnan lemai danga sisid toa ngada oa ta
anama anasi go!"
29 Ta Iesus ikeo, "Nakeo tautaunga pag-
imi, oangga sai itnan ele luma, ga itar
kapeipei, ga aea kakakau, ga iliuliu, ga
itna, ga itama, ga ele gergeu, ga aea
dadanga, ngan luanga gau ga leg ato kemi,
30 eine Deo ga ikoli buno pade pan eaba
toa oa. Ei ga ibada gid luma, ga itar
kapeipei, ga aea kakakau, ga iliuliu, ga
itnatna, ga gid gergeu, ga gid dadanga.
Eaba toa oa ga imamado tanoeai maitne,
be Deo ga ikoli kemi pan bedaoa. Be ei
ga ibada ieieinga pagid panua papaeamao
bagedeai pade. Be muriai ei ga ibada
madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.
31 *Be panua busa toa edad kapei
labone, muriai edad ga isulug. Be panua
busa toa edad mao labone, muriai edad ga
iuot kapei."

Iesus iposa patol aea ngan ele matenga ga daenga mulian
(Mateus 20.17-19, Lukas 18.31-34)

* **10:19:** IM 20.12-17, Lo 5.16-20 * **10:31:** Mt 20.16, Lu 13.30 * **10:32:** Mk 8.31, 9.31

32 *Idio ta Iesus asingada ele aluagau
tinasi edap ila ngan tuanga Ierusalem, be
Iesus imugamuga ngan gid. Ele aluagau
timatala, be gid panua toa tinasnasi gid oa
timataud. Be ei ibada ele aluagau sangaul
igegea rua ta iaoa inasi pagid pade ngan
saoa danga ga iuot toa eoa.
33 Ta ikeo, "Ega, gita talalala ga tala
Ierusalem, be gid panua ga tidol Eaba Inat
ga idae pagid madidnga tenainga ad ga
apu ad bagedeai. Ta gid ga tipamadid
ei ngan posanga ta tirau posanga ngan
pamatenga ei. Eine ga tidol ei ga idae
pagid alu padengada bagedeai.
34 Ta gid ga tigalinge paeamao ngan ei,
ga tiplapla ei, ga timuimui ei, ga tirau ei
ga imate. Be muriai ngan ado tol, eine ga
idae mulian."

Jems ga Ioanes tiuangga tibada edaeda kapei
(Mateus 20.20-28)

35 Idio ta Sebedi ele gergeu rua, Jems
ga Ioanes, tila boloma pan Iesus ta tikeo,
"Eaba paoatainga am, gairua akeo ga eao
kado saoa danga gai abeta go ngan."
36 Ta ikeo, "Akim nakado mado ngan
gimirua?"
37 Ta tikeo pan, "Muriai oangga edam
iuot kapei tau, gai akim eao longo ngan
gairua abada edaeda kapei toman ngan
eao, ta ede ngan gai imado ngan bagem
oatai, be ede pade imado ngan bagem
angas."
38 *Be Iesus ikeo pagisirua, "Gimirua
aoatai ngan saoa danga abeta ngan ne
mao. Loba ieieinga aea toa teta pade
ga naun, gimi arangrang ngan aun pade?
Be paliliunga toa teta pade nabada, gimi
arangrang ngan abada pade?"
39 *Ta gisirua tikeo pan, "Be. Gairua
arangrang."
Ta Iesus ikeo pagisirua, "Tautaunga,
gimirua ga aun loba ieieinga aea mambe
gau naun, ga abada paliliunga ieieinga aea
mambe gau pade.
40 Be sapadua ga timado ngan bageg
oatai ga bageg angas, eine danga togau
mao. Deo kekelen ibada gid mul toa ne
pagid panua toa ei isio."
41 Io, gid aluagau padengada tilongo
posanga toa oa ta lolod bake ngan Jems ga
Ioanes.
42 *Be Iesus ibaba gid ga tinam pan ta
ikeo pagid, "Gid panua toa tibada edaeda
mambe madidnga togid alu padengada,
gimi aoatai ngan led kadonga na. Timadid
matua ta tipaeaea led panua. Ga led
panua toa edad kapeipei tikado kulupu
tau ngan gid.
43 *Be irangrang ngan gimi anasi
kadonga toa ne mao. Be sai ngan gimi
iuangga ieda iuot kapei, manta ikado
naurata ngan luanga gimi.
44 Ga sai iuangga imadid ga imuga ngan
gimi, ei ga iman paeaeanga ngan gimi toa
ngada ne.
45 Ngansa Eaba Inat, ei pade inama ngan
gid panua tilua ei mao, be ei inama ngan
luanga gid panua. Ta ilongean ei mulian
ga imate ngan patutuinga panua busa ad
gigi kapei Deo imatai."

Iesus ikado kemi Bartimeus imata susu su
(Mateus 20.29-34, Lukas 18.35-43)

46 Idio ta Iesus toman ngan ele aluagau
tila Ieriko. Ta gisingada ipom kapei titnan
Ieriko ga tila. Be Bartimeus, gergeu ton
Timeus, imamado edap isaleai. Ei imata
susu su, be somisomi igaugau pat ga danga
sisid pagid panua.
47 Ei ilongo ngan Iesus Nasaret aea
ilalala ga inam ta ibaba matua bedane,
"Iesus, Devit itub,* uduan gau."
48 Be panua busa tidaba ei ta tikeo, "Eao
mumun!"
Be mao. Ei ibaba matua pade, "Devit
itub, uduan gau!"
49 Ta Iesus iae tor ga imadid ta ikeo,
"Ababa ei ga inam."
Tota tibaba eaba toa imata susu su oa, ta
tikeo pan, "Lolom pu ta dae madid. Ei ta
ibaba go!"
50 Tota itado ele pononga mamarae ga
idio ta manmanae idug ga idae imadid ta
ila pan Iesus.

* **10:38:** Mk 14.36, Lu 12.50 * **10:39:** PA 12.2, PM 1.9 * **10:42:** Lu 22.25-26 * **10:43:** Mt 23.11, Mk 9.35
* **10:47:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.*

51 Ta Iesus ibeta ei bedane, “Eao kim nakado mado ngan go?”
Ta eaba toa imata susu oa ikeo, “Eaba paoatainga am, gau nakim matag pal ta nageragera pade.”
52 *Ta Iesus ikeo pan, “Eao la. Lem kadonga lolo matua aea ikado ga matam iuot kemi.” Mole mao, eaba toa oa igeragera pade ta inasi Iesus toa edapeai oa.

11

Iesus ila idudunga Ierusalem mambe maron kapei
(Mateus 21.1-11, Lukas 19.28-40, Ioanes 12.12-19)

1 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tipaboloma Ierusalem ta tiuot ngan tuanga Betpage ga Betani boloma ngan bereo Oliv. Ta ei isula ele aluagau rua
2 ta ikeo pagisirua, “Gimirua ala ngan tuanga ga matadai ne. Be tutui ngan gimirua ala aot toa eoa, gimi ga agera donki daenga pau ede tikaukau ngan oaro. Donki toa oa, eaba eta imado ngan maitne. Apola aea oaro ta abada ei ga inam.
3 Be oangga eaba eta ibeta gimirua, ‘Ikamado ga akado bedane?’ gimi ga akoli ele posanga bedane, ‘Maron ele bokonga ngan. Be mole mao ei ga isula ei ta iluai mulian toa nene.’ ”
4 Idio ta gisirua tila ta tigera donki toa oa. Panua tikaukau ei atama iaoai boloma edap isaleai. Tota gisirua tipola aea oaro.
5 Be panua edengada timadmadid toa eoa tikeo pagisirua, “Gimirua akado mado ga apola donki aea oaro?”
6 Ta tikeo pagid mambe Iesus ikeo ngan. Tota panua toa oa tilongo,
7 ta gisirua tibada donki ga ila pan Iesus. Ta tidol led pononga mamarae ga idae donki ipaoeai ta Iesus idae imado ngan.
8 Be panua busa tilalo led pononga mamarae ga idio edapeai, be padengada tila dadangai ta tiket abei ilaun ga inam ta tilalo edapeai pade.
9 *Panua busa tilalala ga timuga ngan ei, be padengada tilalala muriai ta tibaba bedane,
“Maron, gai asoa edam ga idae!*
Maron ipamatua eaba toa inama ngan ei ieda ne!”

10 “Maron ipamatua eaba toa ne, ta ei ga imadid ga imugamuga ngan gita mambe tibuda Devit mugaeai.
Tasoa Maron ieda gadae tau!”

11 Tota Iesus iuot Ierusalem ta idudunga ngan Deo ele luma aea ala, ta imata igera alele danga toa ngada oa. Be ado iuangga idil, tota iuot ga ila Betani toman ngan ele aluagau sangaul ga igegea rua.

Iesus iposa ngan abei fik, muriai ga itautau mao
(Mateus 21.18-19)

12 Ngan ado sae Iesus asingada ele aluagau titnan Betani ta tilalala pade, be Iesus pitoreanei.
13 *Ei igera abei fik ede toa ilaun iuotot ga imadmadid boloma tede. Ta ei ila boloma, ngansa iuangga igera, itautau eta ienono, mao mao. Be itautau eta mao. Ilaun kekelen ienono, ngansa aea laoe maitne.
14 Tota ikeo pan abei toa oa bedane, “Irangrang ngan eaba eta ian tautaudim pade mao ga ilalala ga ila.” Be ele aluagau tilongolongo posanga toa oa.

Iesus isere panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai
(Mateus 21.12-17, Lukas 19.45-48, Ioanes 2.13-22)

15 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila tiuot Ierusalem. Ei idudunga ngan Deo ele luma aea ala ta isere gid panua tibokoboko ngan pat aea badanga ga gid panua tiuolol danga sisid Deo ele lumaeai. Ta ipatabul gid popou togid panua tilaumalile ngan pat, ga ipatabul gid mul madonga aea togid panua toa tilongean gid man barur ga panua tiuolol.

* **10:52:** Mk 5.34 * **11:9:** Sng 118.25-26 * **11:9:** Posanga idil toa ne *Maron, gai asoa edam ga idae ngan posanga Grik eine ga bedane: Osana. Be tikeo toa bedaoa pade ngan lain 10.* * **11:13:** Lu 13.6

Iesus isere gid panua tibokoboko ngan pat aea badanga.

16 Ta ipakala gid panua ngan badanga danga sisid ga idudunga ngan Deo ele luma aea ala.
17 *Ta ipaoatai gid ta ikeo, “Deo ele laulau aea posanga ga bedane,

“ ‘Gau leg luma, gid panua ga tiuato luma raring aea togid alu toa ngada ne.’

Be gimi apul ga iman baba mumulnga aea togid panua lublubnga ad.”
18 *Idio ta gid madidnga tenainga ad ga apu ad tilongo bedaoa ta tiloilo edap ngan pamatenga ei. Be timataud ei, ngansa gid ipom timatala ngan ele paoatainga.
19 Idio ga lailai, Iesus asingada ele aluagau titnan tuanga ga tila.

Eaba sai ilolo matua ngan Deo, Deo ga ilongo ei (Mateus 21.20-22)

20 Gaisala ngan ado sae Iesus asingada ele aluagau tilalala ga tila ta tigera abei fik toa Iesus iposa ngan. Be iuaroar ga ilaun toa ngada oa imalai ga imisi.
21 Ta Petrus imata nanan Iesus ele posanga ta ikeo, “Eaba paoatainga am, gera. Abei fik toa made eao posa ngan, tota imisi!”
22 Ta Iesus ikoli ele posanga ta ikeo, “Manta lolomi matua ngan Deo.
23 *Nakeo tautaunga pagimi, oangga sai ikeo pan lusi ga oaine bedane, ‘Eao dae ta dug ga sulug tadiai,’ ta eaba toa oa ilolo ruangada mao, be ilolo matua ta iadi mambe ele posanga toa oa ga iuot, eine ga iuot tautaunga ngan ei.
24 *Ngan ipu toaine nakeo pagimi, saoa danga gimi araring ta abeta Deo ngan, manta lolomi matua ta aeadi mambe lemi posanga toa oa ga iuot. Ta eine ga iuot tautaunga ngan gimi.
25-26 *Be oangga amadid ga araring ta matami nanan ami gagal pan oaemi ede pade ngan ele idil paeamao eta, manta asamum ele kadonga sat toa oa. Toa bedaoa ta Tamami toa buburiai oa ga isamum gimi lemi kadonga sasat pade.†”

Gid madidnga tibeta Iesus ngan sai isula ei ngan kadonga naurata (Mateus 21.23-27, Lukas 20.1-8)

27 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila Ierusalem pade. Ei ilalala gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, be gid madidnga tenainga ad ga apu ad ga gid kapeipei togid Iuda tila pan.
28 Ta tibeta ei bedane, “Sai idol naurata toa ne ga idae bagemeai ta isula go ngan aea kadonga?”
29 Ta Iesus ikeo pagid, “Gau pade ga nabeta gimi ngan posanga ede. Ta oangga akoli leg posanga, eine ga nakeo pagimi ngan sai isula gau ngan kadonga naurata toa ne.
30 Paliliunga toa Ioanes ikakado mugaeai, eine inam buburiai ga inam, mao inam pagid eababa? Akoli leg posanga!”
31 Be tiraurau posanga pol ngan gid ta tikeo, “Oangga takeo ga inam buburiai ga inam, eine ga ikeo, ‘Ikamado ga lolomi matua ngan ele posanga mao?’
32 Be irangrang ngan takeo ga inam pagid eababa mao pade.” Tikeo bedaoa ngansa timataud gid ipom, ngansa gid busa tiadi mambe Ioanes ibada Deo iaoa tautaunga.
33 Tota tikoli Iesus ele posanga bedane, “Gai aoatai mao.”

---

* **11:17:** Ais 56.7, Jer 7.11 * **11:18:** Mk 14.1 * **11:23:** Mt 17.20 * **11:24:** Mt 7.7 * **11:25-26:** Mt 6.14-15
† **11:25-26:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: 26 *Be oangga gimi asamum ele kadonga sasat mao, Tamami toa buburiai oa ga isamum gimi lemi kadonga sasat mao pade.*

Ta ikeo pagid, “Goibe, gau pade ga nakeo pagimi mao ngan sai isula gau ngan kadonga naurata toa ne.”

12

Oanenga itna ngan panua papaeamao tikado naurata ngan dadanga oain
(Mateus 21.33-46, Lukas 20.9-19)

1 *Idio ta Iesus itatado gid oanenga itna pagid ta ikeo, “Eaba ede iarum gid abei oain aea dadangai. Ei itado ala ngan ga ikado tibur ede kemi ngan bibnga oain itautau ta tibada isul ngan. Ga ikado luma mamarae ede ngan gid panua timadid ngan ta matad ikilele. Ga kus ta ilongean dadanga toa oa pagid panua naurata ad bagedeai, be ei ila ngan tibur ede pade aluai.
2 “Idio ta oain aea laoe iuot, ta isula ele paeaeanga ede ga ila pagid panua naurata ad ngan badanga oain itautau idanga etangada ga inam pan.
3 Be gid tiluku ei ta tirau ei ta tisere ei ga iluai sapaean.
4 Be dadanga itama isula ele paeaeanga ede pade ga ila pagid, be tirau ei ga idae ilaborai ga tipamaeamaea ei.
5 Idio ta isula ele paeaeanga ede pade ga ila, be tirau ei ga imate. Tota isulasula ele paeaeanga busa pagid, be tiraurau edengada ga tipapamate padengada.
6 “Ila ga ele eaba kelede idio. Eaba toa oa, ei inat toa ikim ei tau. Dadanga itama isula ei ga ila muriai ngan ele paeaeanga toa ngada oa ta ikeo, ‘Eine ga tilolon ngan natug.’
7 “Be gid panua naurata ad tiposa pol ngan gid bedane, ‘Eaba toa ne muriai ga ibada danga sisid toa ngada ne ton itama. Io, tarau ei ga imate. Ta ele danga sisid toa ngada ne ga iman leda!’
8 *Tota tiluku ei ta tirau ei ga imate. Be titado ipat ga ila gaot ngan dadanga aea ala.
9 “Toa bedaoa ta dadanga itama ga ikado mado? Eine ga inam ta ipaeabu ngan gid panua naurata ad ta idol dadanga oain ga idae pagid panua padengada bagedeai.
10 *Posanga ga oaine ienono ngan Deo ele laulau, be kado gimi aoato mao? Ikeo bedane,

“ ‘Pat toa ne, gid panua tikakado luma tiuangga eine paeamao ta titado ga iduaea.
Be labone iman luma aea kisinga.
11 Maron ikado ga iuot bedane,
ta gai agera eine kemi tau ta amatala ngan.’ ”

12 Be gid tiuangga tiluku ei, ngansa tiuatai mambe ei itado oanenga itna toa ne ga idodo gid. Be timataud gid ipom, tota titnan ei ga tila.

Itutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa?
(Mateus 22.15-22, Lukas 20.20-26)

13 *Idio ta gid madidnga tisula Parisi edengada toman ngan Erot ele panua edengada ga tila pan Iesus. Tiuangga tipabuobuo ei ngansa tikim tigera ei ikado posanga idil eta paeamao ta irangrang ngan tipamadid ei ngan posanga.
14 Tota tila tikeo pan bedane, “Eaba paoatainga am, gai aoatai mambe eao eaba posanga tautaunga am. Eao kado kadonga bagbage kelede mao ga mao tau, ngansa eao mataud eaba eta mao. Be eao papaoatai gid panua ngan Deo ele edap tautaunga. Be keo pagai, eine tutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa, mao madongan? Eao keo ga gita manta taol, mao mao?”
15 Be Iesus iuatai ngan led pakakanga ta ikeo pagid, “Ikamado ga atoba gau? Abada pat eta ga inam ta nagera!”
16 Io, tibada ga ila pan, ta ibeta gid, “Sai ianun ga ieda ienono ngan pat toa ne?”
Ta tikeo, “Kaisa ianun ga ieda.”
17 *Ta Iesus ikeo pagid, “Io, danga ton Kaisa, abada ga ila pan Kaisa, be danga ton Deo, abada ga ila pan Deo.”
Gid tilongo ele posanga ta tikakrik ngan ei.

Gid Sadiusi tibeta Iesus ngan matenga ga daenga mulian
(Mateus 22.23-33, Lukas 20.27-40)

* **12:1:** Ais 5.1-2 * **12:8:** Ibr 13.12 * **12:10:** Sng 118.22-23 * **12:13:** Lu 11.53-54 * **12:17:** Ro 13.7

18 *Idio ta gid Sadiusi tila pan Iesus. Gid
tikeo ga panua matemate tirangrang ngan
tidae mulian mao. Ta tikeo pan bedane,
19 *"Eaba paoatainga am, Moses ibode
apu ede pagita ta ikeo ga, 'Oangga eaba
eta itar kapei imate ta itnan iadaoa ga idio,
be ele gergeu eta mao, manta itar kakau
iuai asape toa oa ta tipopo itar kapei aea
kolinga eta.' "
20 "Be ado ede, arangaranga lima ga
rua ngan iaoa ede timamado. Ad lautabe
iuai taine, ga kus ta imate, be gisirua led
gergeu eta mao.
21 Tota itar kakau atange iuai asape toa
oa, be ei pade ipopo gergeu mao ga imate.
Ga kus ta itar kakau tol aea iuai ei ga imate
toa bedaoa pade.
22 Kadonga lalaede iuot ngan gid
arangaranga toa lima ga rua oa. Tipopo
gergeu mao be timate. Ta muriai taine toa
oa imate pade.
23 Tota ngan ado toaiua, oangga gid
matemate tidae mulian, taine toa oa ga
iman sai iadaoa? Ngansa gid toa lima ga
rua oa tiuai ei."
24 Ta Iesus ikeo pagid, "Gimi abuobuo
ngansa aoatai ngan Deo ele laulau aea
posanga mao, ga aoatai ngan iura mao
pade.
25 Ngansa muriai, oangga panua mate-
mate tidae mulian, eine ga tiuaioai mao ga
tipapaoai led gergeu mao pade. Be gid ga
tiuot mambe gid anggelo buburiai.
26 *Be posanga ngan gid matemate tidae
mulian ienono ngan Moses ele laulau, be
gimi aoato mao? Ikeo ga Deo ele babanga
iuot abei kakauede iloleai ta ikeo pan
Moses bedane, 'Gau Deo ton Abraam ga
Aisak ga Iakop.'*
27 Agera, ei Deo togid panua matemate
mao. Ei Deo togid panua matad bibita.
Gimi abuobuo kapei tau."

Deo ele apu isaoa kapei?
(Mateus 22.34-40, Lukas 10.25-28)

28 *Be madidnga ede apu aea ilongo-
longo gid Sadiusi aoad kaukau pan Iesus,
ta igera mambe ei ikoli led posanga kemi
tau, ta ibeta ei bedane, "Deo ele apu isaoa
kapei ngan apu toa ngada oa?"
29 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane,
"Apu ga oaine kapei ga kapei tau. Eine ga
bedane, 'Gimi Israel alongo! Maron Deo
togita ei Deo kelede. Ei kekelen Maron.
30 Be eao manta kim tau am Maron Deo
kapei tau ngan lolom, ga tautaudim, ga
lem oatainga, ga uram.'
31 *Be apu kapei ede pade eine ga be-
dane, 'Eao manta kim lem eaba ede pade
mambe kim go mulian.' Apu eta pade
kapei mambe toa rua ne mao."
32 Ta madidnga apu aea toa oa ikeo
pan bedane, "Eaba paoatainga am, lem
posanga kemi. Tautaunga Deo kekelen ei
Maron, be Deo eta pade mao, mambe eao
keo.
33 *Ga manta takim ei tau ngan loloda,
ga leda oatainga, ga urada. Ga manta
takim eaba ede pade mambe takim gita
mulian. Oangga tanasi apu toa rua ne,
eine kadonga toa ne iasal gid tenainga
imata ede ga ede ga gid tenainga tinono
ngan dinga ga imomout ga kus."
34 Ta Iesus igera mambe eaba toa oa
ikoli posanga mambe ei eaba oatainga
aea kemi ta ikeo, "Eao boloma ngan
badanga madonga Deo ibageai." Idio ta
gid panua timataud ngan betanga Iesus
ngan posanga eta pade.

Iesus ibeta gid ipom ngan Kristus
(Mateus 22.41-46, Lukas 20.41-44)

35 Idio ta Iesus ipapaoatai gid panua
gadudunga ngan Deo ele luma aea ala
ta ikeo, "Ikamado ga gid madidnga apu
ad tikeo ga Kristus† eine iaoa kelede pan
Devit?
36 *Ngansa ngan pamatuanga inam pan
Itautau Tutui, Devit ikeo,

" 'Maron Deo ikeo pan ag Maron bedane:

* **12:18:** PA 23.8 * **12:19:** Lo 25.5 * **12:26:** IM 3.2,6 * **12:26:** Iesus ele posanga ipasolan mambe gid matemate tidae mulian ne madongan? Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timate ga kus, eine irangrang ngan Deo ikeo ga ei Deo togid mao, be ngan posanga Ibru ei ga ikeo ga *mugaeai ei Deo togid. Be ei iposa bedaoa mao.* * **12:28:** Lu 10.25-28 * **12:29:** Lo 6.4-5 * **12:31:** Wkp 19.18 * **12:33:** 1Sml 15.22, Hos 6.6 † **12:35:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **12:36:** Sng 110.1

"Eao dio mamado ngan bageg oatai,
ga irangrang ngan nadol am miri ita-
matama ga tidio aem ibuloloeai." '

37 Agera, Devit pade iuato eaba toa oa aea
Maron. Tota ei ga iuot ngan iaoa kelede
pan Devit madongan?"

Be gid ipom tinid igelgel ngan longonga
Iesus ele posanga.

Iesus iposa ngan kadonga papaeamao togid madidnga apu ad
(Mateus 23.1-36, Lukas 20.45-47)

38 Idio ta Iesus ipapaoatai gid ipom ta
ikeo, "Gimi agabit kemi ngan gid madid-
nga apu ad. Gid tikim tau ngan dolnga
pononga mamarae ta tilalala alele. Ga
oangga tila ngan tibur oalo aea, tikim
panua busa tikeo 'ado kemi' ta tilolon
ngan gid.
39 Ga oangga tila ngan luma raring aea,
ga tila ngan gid eaneannga kapeipei, gid
tikim tau ngan badanga mul kemikemi
togid panua edad kapeipei.
40 Be tipakaka gid asapsape ta tibabada
sapaean led luma ga danga sisid. Ga kus
ta tiraring mamarae, be led raring eine
pakakanga aea. Muriai gid ad panasnga
ga paeamao ga paeamao tau."

Asape lululunga aea idol ele tenainga
(Lukas 21.1-4)

41 Idio ta Iesus imamado boloma ngan
apou tenainga aea toa Deo ele lumaeai.
Ei igeragera gid ipom tinam tidoldol led
pat ga idudunga ngan apou toa oa. Panua
busa toa led pat ga danga sisid busa
tidoldol led pat kapeipei.
42 Be asape ede lululunga aea inam ta
idol pat gereirei rua. Pat toa oa irangrang
mambe pat singsingia kelede.

Asape lululunga aea idol pat gereirei rua iman ele tenainga.

43 *Ta Iesus ikamo ele aluagau ga tinam
pan ta ikeo pagid, "Nakeo tautaunga
pagimi, asape lululunga aea toa ne ele
tenainga iasal tenainga togid panua toa
ngada ne.
44 Ngansa gid toa ngada oa led danga
sisid busa ta tipota ilia iman led tenainga.
Be asape toa ne, ele danga sisid imata
karanga mao, be ei idol ele pat madonga
aea toa ngada oa ga kus."

13

Iesus ikeo ga muriai ga tirepe Deo ele luma ga isulug
(Mateus 24.1-2, Lukas 21.5-6)

1 Idio ta Iesus iuangga itnan Deo ele
luma ta ilalala ga ila, be ele aluagau ede
ikeo pan bedane, "Eaba paoatainga am,
gera Deo ele luma aea mosi kemi tau ga
aea pat kapeipei!"
2 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane,
"Eao gera gid luma kapeipei toa ne aea
mosi kemi na? Muriai luma toa ne aea pat

* **12:43:** 2Ko 8.12 * **13:2:** Lu 19.44

eta ga idae tatan pat eta pade mao. Eine
ga tirepe toa ngada ne ga isulug."

Iesus ikeo ngan gid danga kulupulupu ga iuot
(Mateus 24.3-14, Lukas 21.7-19)

3 Idio ta Iesus idio imado ngan bereo
Oliv ta igera Deo ele luma imadmadid
iadag. Be Petrus ga Jems ga Ioanes ga
Andreas kekelegid tila pan ta tibeta ei
bedane,
4 "Eao keo pagai, gid danga kulupulupu
toa ne ga iuot ngeda? Be saoa kilala ga iuot
ta ipasolan mambe gid danga toa ne teta
pade ga iuot?"
5 Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
"Gimi agabit kemi. Ngan kado ta eaba eta
ipakaka gimi.
6 Ngansa panua busa ga tinam ngan gau
edag ta tikeo ngan gid mulian bedane,
'Gau eaba toa Deo isula gau ne.' Ta gid ga
tipabuobuo panua busa.
7 Be oangga gimi alongo paraunga
kapeipei iualu boloma ga aluai, atograg-
imi ngan mao. Gid paraunga toa bedane
ga iuotot, be ado muriai ga muriai tau ga
iuot maitne.
8 Ngansa panua ngan alu ede ga tiparau
pagid alu ede pade, be maron kapei ede
ele panua ga tiparau pagid panua ton
maron kapei ede pade. Ngan tibur eden-
gada nauruge ga inuga tano ga isamimi.
Be sapanga kapeipei ga iuotot pade. Be gid
danga kulupulupu toa ne irangrang ngan
kus manmanae mao, mambe ieieinga iuot
ngan taine mugaeai ngan ipopo gergeu.
9 *"Be gimi agabit kemi. Ngansa gid
panua ga tidol gimi ga adae pagid ma-
didnga patutuinga posanga ad bagedeai.
Ta gid ga timuimui gimi luma raring
aea iloleai. Ta gid ga tipamadid gimi
ngan posanga pagid gavana ga mamaron
kapeipei matadeai, ngansa gimi anasi gau.
Ta gimi ga apamatua leg posanga ila pagid.
10 Be mugaeai ngan ado toaiua, leg
panua ga tipaola ato kemi ga ila pagid alu
toa ngada ne tanoeai.
11 *Be oangga tidol gimi ga adae
bagedeai ta tipamadid gimi ngan posanga,
irangrang ngan lolomi ede ga ede ngan
saoa edap aoangga anasi ngan kolinga
led posanga solsolnga oa mao. Be saoa
posanga Deo idol aoamiai ngan ado
toaiua, manta akoli ga ila pagid. Ngansa
eine gimi lemi posanga mao, be Itautau
Tutui ele posanga.
12 *"Be eaba itar kapeipei ga aea
kakakau ga tidol ei ga idae pagid ma-
didnga bagedeai, ta gid ga tirau ei ga
imate. Be gergeu tamatamad ga tikado
toa bedaoa pade ngan led gergeu. Ga gid
gergeu ga timan tnad ga tamad ad isat
ta tikeo pagid madidnga ta tirau gid ga
timate.
13 *Be panua toa ngada ne ga lolod itola
ngan gimi, ngansa lolomi matua ngan gau
edag. Be oangga sai imadid matua ga
irangrang ngan ele madonga tanoeai kus,
eine Deo ga ibada ei mulian."

Iesus iposa ngan danga ede paeamao ga paeamao tau ga iuot
(Mateus 24.15-28, Lukas 21.20-24)

14 *Iesus ikeo pade bedane, "Be muriai
gimi ga agera danga ede paeamao ga paea-
mao tau imadmadid ngan mul ton Deo ta
ikado ga panua tiaoa ta titnan ele luma ga
idio sapaean. (Eaba iuato laulau manta
iuatai kemi ngan posanga toa ne.) Ngan
ado toaiua, gid panua timamado Iudea
manta tiaoa ga tila bereoeai.
15 *Be oangga sai imamado luma
ipaoeai, ei manta isulug ta iaoa man-
manae. Irangrang ngan idudunga ele
lumaeai ngan badanga ele danga etan-
gada mao.
16 Be oangga sai imamado dadangai,
irangrang ngan ipul ei mulian ngan
badanga ele pononga gaot aea mao.
17 *Be paeamao tau ngan gid taine apa-
panga ga gid pinapina ngan ado toaiua.
Gid tal mon ga kulupu ngan eaoanga.
18 Be manta araring ta danga paeamao
toa ne iuot ngan aoara lolo mao.

* **13:9:** Mt 10.17-20 * **13:11:** Lu 12.11-12 * **13:12:** Mt 10.21 * **13:13:** Mt 10.22, Ins 15.21 * **13:14:** Dan 9.27, 11.31, 12.11 * **13:15:** Lu 17.31 * **13:17:** Lu 23.29 * **13:19:** Dan 12.1, PM 7.14

19 *Ngansa ngan ado toaiua, danga
kulupulupu tau ga iuot. Ngan danga toa
ngada ne led otnga ga irangrang ngan
labone, danga eta kulupu bedaoa iuot
mao, be muriai pade danga eta kulupu
bedaoa ga iuot mao pade.
20 Be oangga Maron ikeo ga gid danga
kulupulupu toa ne ga idio mole, panua toa
ngada ne tanoeai ga timukuru. Be ei imata
nanan ele panua toa isio gid, ta ikeo ga
danga kulupulupu toa ne ga idio mole tau
mao.
21 Ngan ado toaiua, oangga eaba eta ikeo
pagimi, 'Ega, eaba tiuato ei Kristus* tota
eko!' mao 'Ei tota eoa!' irangrang ngan
aeadi posanga toa oa mao.
22 *Ngansa panua busa ga tinam ta
tipakaka ta tikeo, 'Gau Kristus.' Be paden-
gada ga tipakaka ta tikeo ga tibada Deo
iaoa. Ta gid ga tikado uisinga iman kilala
ga gid danga ipamatala panua busa. Ta
oangga tirangrang, gid ga tipabuobuo Deo
ele panua toa isio gid.
23 Toa bedaoa ta gimi agabit kemi. Gau
napalongo gimi motean ngan danga toa
ngada ne."

Muriai, Eaba Inat ga inam (Mateus 24.29-31, Lukas 21.25-28)

24 *Iesus ikeo pade bedane, "Be ngan
ado toaiua, oangga gid danga kulupulupu
toa oa kus, tota

" 'ado ga iuot dodom, be taiko ga itara
mao,
25 be gid gigima ga titaptap mariambai
ga tisulug,
be gid danga kapeipei mariambai ga
inogonogoi.'

26 *"Ga kus ta panua ga tigera Eaba Inat
isulug ga inam ngan gid laulau toman
ngan iura kapei ga ele taranga.
27 *Ga kus ta ei ga isula ele anggelo
ga tila ngan tano igal toa pange oa ta
tipaluplup ele panua toa isio gid. Gid ga
tipaluplup gid ngan tibur toa ngada ne,
ngan tano aea digedige ga ila bubur aea
digedige pade, ta tibada gid ga tinam."

Oanenga itna ngan abei fik (Mateus 24.32-35, Lukas 21.29-33)

28 Iesus ikeo pade bedane, "Gimi alongo
oanenga itna ngan abei fik ta abada
oatainga. Oangga ibogaboga aea eau ga
ilaun papau iuotot, eine gimi aoatai, ado
aea sau teta pade ga iuot.
29 Toa bedaoa ta oangga gimi agera gid
danga toa ne iuotot, eine gimi aoatai,
ado toaiua ta inam boloma, mambe eaba
imadid atama iaoai.
30 Nakeo tautaunga pagimi, gid panua
ado toa ne ad ga timate maitne be kadonga
toa ngada ne ga iuot.
31 Mariamba ga tano ga isapa, be iran-
grang ngan leg posanga isapa mao ga mao
tau."

Eaba eta iuatai ngan ado toaiua mao (Mateus 24.36-44)

32 Iesus ikeo pade bedane, "Be eaba eta
iuatai mao, gid danga toa oa ga iuot ngeda,
mao ado imata pida be gid danga toa oa
iuot. Gid anggelo buburiai tiuatai mao, be
Deo Inat iuatai mao pade. Tamag kekelen
iuatai.
33 Tota matami arar ga agabit kemi.
Ngansa gimi aoatai mao, gid danga toa oa
ga iuot ngeda.
34 Eine mambe eaba ede itnan ele luma
ta ila ngan langa ede. Ei ikeo pagid ele
paeaeanga ta timariala ngan ele luma, ta
ipota naurata pagid ele paeaeanga kelede
kelede. Ta ikeo pan eaba toa imariala
ngan atama bedane, 'Eao gabit kemi.'

35 *"Tota agabit kemi, ngansa gimi
aoatai mao, luma itama ga iluai mulian
ngeda. Ei ga inam lailai, mao bong
irabu, mao kokako itang, mao gaisala ru-
maruma, eine gimi aoatai mao.
36 Kado ei inama manmanae ta igera
gimi aenono.
37 Posanga toa nakeo pagimi ne, eine
nakeo pagid panua toa ngada ne: 'Agabit
kemi!' "

* **13:21:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **13:22:** PM 13.13 * **13:24:** Ais 13.10, Jol 2.10, 3.15, PM 6.12-13 * **13:26:** PM 1.7 * **13:27:** Mt 13.41 * **13:35:** Lu 12.38

14

Gid madidnga tiposa ngan raunga Iesus ga imate
(Mateus 26.1-5, Lukas 22.1-2, Ioanes 11.45-53)

1 Ngan ado toaiua, eaneannga Pasova aea ga eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao inam boloma. Be ado rua imuga ngan eaneannga Pasova aea, gid madidnga tenainga ad ga apu ad tiloilo edap eta ngan pakakanga Iesus ta irangrang ngan tiluku ei ta tirau ei ga imate.
2 Be tikeo bedane, "Irangrang ngan takado bedane rabu ngan eaneannga toa ne mao. Ngan kado ta gid ipom tigera ta tiparau."

Taine ede itok bude kemi ga idae Iesus ilaborai
(Mateus 26.6-13, Ioanes 12.1-8)

3 *Idio ta Iesus imamado Betani ngan luma ton eaba ede ieda Saimon. Mugaeai eaba toa oa aea dibala kankan. Iesus imamado ga ianean, be taine ede inam ibada ele botol pat* iuon ngan bude ede iuad kemi tiuato nardo. Tigalbatan danga eta ngan bude toa oa mao, ta aea olnga kapei. Be ei ipir botol iaoa ta itok bude dodol toa oa ga idae Iesus ilaborai.
4 Be edengada ngan gid tigera bedaoa ta lolod bake ta tiposa pol ngan gid bedane, "Ikamado ga itok bude toa ne ga kus sapaean?
5 Kemi ngan ilongean bude toa ne ga panua tiuol ngan pat kapei iasal buno tol†. Toa bedaoa ta ilualua gid panua lululunga ad, be mao." Tota tidaba taine toa oa.
6 Be Iesus ikeo, "Adaba ei mao. Ikamado ga akado kulupu ngan ei? Ei ikado kadonga kemi tau ngan gau.
7 *Ngansa gid panua lululunga ad timamado pagimi somisomi. Ta ngan ado isaoa akim, gimi arangrang ngan alua gid. Be gau namamado pagimi somisomi mao.
8 *Ele luanga ngan gau, tota ikado ne. Ei ipasogo gau motean ngan bude toa ne, ngan muriai nala dengaeai.
9 Nakeo tautaunga pagimi, muriai gid panua ga tila tipaola leg ato kemi ngan tibur toa ngada ne tanoeai, be eine ga tininipu pade ngan taine toa ne ele kadonga, ta panua ga matad nanan ei."

Iudas iposa tautaunga ngan dolnga Iesus ga idae pagid madidnga bagedeai
(Mateus 26.14-16, Lukas 22.3-6)

10 Idio ta aluagau ede ngan gid sangaul igegea rua, ieda Iudas Iskariot, ila pagid madidnga tenainga ad, ngansa iuangga idol Iesus ga idae pagid bagedeai.
11 Tilongo toa bedaoa ta tinid igelgel, be tiposa tautaunga ngan badanga pat silva ga ila pan. Tota isangasanga ado eta kemi ngan dolnga ei ga idae bagedeai.

Iesus asingada ele aluagau tian
(Mateus 26.17-25, Lukas 22.7-14,21-23, Ioanes 13.21-30)

12 *Be ngan ado toa imuga ngan eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao, ngan ado toa titotoi gid sipsip Pasova aea, Iesus ele aluagau tibeta ei bedane, "Eao kim gai ala sida ta akado annga Pasova aea ta taean?"
13 Tota isula ele aluagau rua ta irenren pagisirua bedane, "Gimirua ala adudunga tuanga iloleai, ta eaba ede ibisi ulo eau aea ga iuot pagimirua. Gimirua ala anasi ei.
14 Ta oangga idudunga ngan luma isaoa, gimirua akeo pan luma itama bedane, 'Eaba Paoatainga aea iuangga ibeta go: Lem bobo kaluae aea sida, ngan ei ian annga Pasova aea toman ngan ele aluagau?'
15 Ta ei ga ipasolan gimirua ngan bobo kapei ede ienono gadae luma iloleai. Aea popou ga mul ga danga toa ngada oa ienono motean. Gimirua akado ada annga Pasova aea tota eoa."
16 Idio ta ele aluagau toa rua oa tila tuanga iloleai ta tigera danga toa ngada oa lalaede mambe Iesus ikeo ngan. Tota tidio tikado annga Pasova aea.
17 Io, ado idil ngan lailai toaiua, ta Iesus asingada ele aluagau tila ngan luma toa oa.

* **14:3:** Lu 7.37-38 * **14:3:** Botol pat toa oa eine lalaede tede mambe ulo kakauede iaoa igigirai, be tikado ngan pat bodbode ede tiuato *alabastro. Eine inam Isip ga inam, be aea olnga kapei.* † **14:5:** Gid Iuda mugaeai tibokoboko ad rai dodol kelede ngan badanga pat buno tol. * **14:7:** Lo 15.11 * **14:8:** Ins 19.40 * **14:12:** IM 12.6 * **14:18:** Sng 41.9

18 *Gid timamado ga tianean, be ikeo
pagid bedane, “Nakeo tautaunga pagimi,
eaba ede ngan gimi ga idol gau pagid
ag isat bagedeai. Nakeo ngan eaba ede
ianean toman ngan gau.”
19 Tilongo bedaoa ta lolod isat kapei, ta
gid kelede kelede tibeta ei bedane, “Eine
gau mao, na?”
20 Ta ikeo pagid bedane, “Eine eaba ede
ngan gimi toa sangaul ga igegea rua ne,
eaba toa ga igasi aea bret ngan lalate
toman ngan gau.
21 Tautaunga, Eaba Inat ga inasi edap
mambe Deo ele laulau ikeo ngan ei, be
paeamao tau ngan eaba toa idol Eaba Inat
ga idae pagid aea isat bagedeai! Kemi
ngan eaba toa oa oangga itna ipopo ei
mao.”

Iesus ipan ele aluagau ngan bret ga oain
(Mateus 26.26-30, Lukas 22.14-20, 1 Korin 11.23-25)

22 Idio ta Iesus asingada ele aluagau
tianean, be ei ibada bret ta iposa kemi pan
Deo. Ga kus ta itei ta ibada ga ila pagid
ta ikeo, “Gimi abada bret toa ne, eine gau
medamedag.”
23 Ga kus ta ibada loba ta iposa kemi pan
Deo ta ibada pagid, ta gid kelede kelede
tiun.
24 *Ta ikeo, “Eine gau singig. Singig toa
ne iparangrang posanga toa Deo irau ngan
ele panua. Eine itoki ngan luanga panua
busa.
25 Nakeo tautaunga pagimi, gau ga naun
oain isul pade mao ga ila irangrang ngan
ado toaiua tamado kemi Deo ibageai. Toa
eoa ga naun oain pau toman ngan gimi.”
26 Idio ta tibau baunga ede ngan Deo, ga
kus ta tiuot ga tila ngan bereo Oliv.

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao
(Mateus 26.31-35, Lukas 22.31-34, Ioanes 13.36-38)

27 *Idio ta Iesus ikeo pagid, “Gimi toa
ngada ne lemi kadonga lolo matua aea ga
itap. Ngansa Deo ele laulau aea posanga
bedane:
“ ‘Gau ga narau eaba imariala ngan sipsip,
ta gid sipsip ga tibilin alele.’

28 *Be muriai, gau ga nadae mulian ngan
matenga ta namuga ngan gimi ga nala
Galili.”

29 Be Petrus ikeo pan bedane, “Goibe,
gid toa ngada ne led kadonga lolo matua
aea ga itap, be irangrang ngan gau leg
kadonga lolo matua aea itap mao.”

30 Be Iesus ikeo pan bedane, “Nakeo
tautaunga pago, labone bong, kokako ga
itang parua maitne, be eao ga paisiamo
patol ngan oatai gau mao.”

31 *Be Petrus ikeo matua pade, “Goibe,
gau ga namate toman ngan eao, be irangrang ngan napaisiamo bedaoa ngan eao
mao ga mao tau.” Ta gid toa ngada oa
tiposa lalaede toa bedaoa pade.

Iesus iraring dadangai Getsemani
(Mateus 26.36-46, Lukas 22.39-46)

32 *Idio ta Iesus toman ngan ele aluagau
tila ngan tibur ede tiuato Getsemani, ta
ikeo pagid, “Gimi adio amado nene, be gau
nala eoa ta nararing.”
33 Io, ibada Petrus ga Jems ga Ioanes ta
tila toman ngan ei, be ilolo ede ga ede ta
inaman kemi mao.
34 *Ta ikeo pagid, “Gau lolog isat kapei
tau, ta naoangga namate. Gimi adio nene
be matami arar.”

35 Idio ta ila kautede pade ta idol ilabora
ga isulug tanoeai. Ta iraring ta ikeo ga
oangga edap eta ienono, ikim ado imata
toa oa isapir ngan ei.
36 *Ta ikeo, “Apa, eao rangrang ngan
kado danga toa ngada ne. Tota bada loba
ieieinga aea toa ne ga ila aluai ngan gau.
Be nasi gau lingeg mao. Nasi eao lingem.”

* **14:24:** IM 24.8, Jer 31.31-34, Sek 9.11, 1Ko 10.16, Ibr 9.20 * **14:27:** Sek 13.7 * **14:28:** Mt 28.16, Mk 16.7
* **14:31:** Ins 11.16 * **14:32:** Ins 18.1 * **14:34:** Ins 12.27 * **14:36:** Mk 10.38, Ins 6.38

"Apa, nasi gau lingeg mao. Nasi eao lingem."

37 Ga kus ta iluai mulian pagid, ta igera tienono. Ta ikeo pan Petrus, "Saimon, eao eno na? Eao rangrang ngan matam arar ado imata keleta mao?
38 Gimi matami arar kemi ga araring ta irangrang ngan atap ngan tobanga mao. Ngansa lolomi ikim inasi Deo, be tinimi iura mao."
39 Idio ta ila iraring toa bedaoa pade.
40 Ga kus ta iluai mulian ta igera tienono maitne, ngansa matad iboboeo tau. Be tiuatai ngan posanga eta kemi ngan kolinga ga ila pan mao.
41 Idio ta ila iraring patol aea ta iluai mulian pade ta ikeo pagid, "Gimi aearagimi ga aenono maitne? Ikaranga! Ado imata tota iuot ne. Ega, eine ga tidol Eaba Inat ga idae pagid panua papaeamao bagedeai.
42 Adae ta tala! Ega, eaba toa iuangga idol gau pagid panua papaeamao bagedeai, tota inam boloma ne."

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama
(Mateus 26.47-56, Lukas 22.47-53, Ioanes 18.3-12)

43 Iesus iposaposa maitne, be mole mao Iudas, aluagau ede ngan gid sangaul igegea rua, inama iuot toman ngan ipom ede tikikisi didi ga kaip. Gid madidnga tenainga ad ga apu ad ga gid kapeipei togid Iuda tisula gid ga tinam.
44 Be eaba toa iuangga idol Iesus ga idae bagedeai, ikeo pagid motean ngan kilala ede iuangga ikado. Ta ikeo, "Oangga nabusum eaba ede ipapa, eaba toa oa eine Iesus. Gimi aluku ei ta abada ei ga ila, be amariala kemi ngan ei."
45 Tota ila manmanae ga ila pan Iesus ta ikeo, "O eaba paoatainga am," ta ibusum ipapa.
46 Tota tidol baged ngan ei ta tiluku ei.
47 Be ele aluagau ede imadmadid boloma ta inusi ele didi ga iuot ta irau ngan paeaeanga ton madidnga kapei tenainga aea ta iket itanga ga put.
48 Be Iesus ikeo pagid, "Gimi abada didi ga kaip ta anama ngan lukunga gau mambe aluku eaba ede lublubnga aea?
49 *Ado ga ado gau namamado toman ngan gimi ga napapaoatai gid ipom gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, be gimi aluku gau mao. Be kadonga toa ne iuot ta iparangrang Deo ele laulau aea posanga."
50 *Tota ele aluagau toa ngada oa titnan ei ta tiaoa alele.

Kakau iriau ede iaoa

51 Be kakau iriau ede inasi Iesus ga ila. Ei ipit malo kemi ede, be ele pononga eta pade mao. Gid tiluku ei pade,
52 be itirtir ei, ta aea malo gruk ga isulug, be ibangabanga ga iaoa ga ila.

Gid madidnga tipamadid Iesus ngan posanga
(Mateus 26.57-68, Lukas 22.54-55,63-71, Ioanes 18.13-14,19-24)

53 Idio ta tibada Iesus ga ila pan madidnga kapei tenainga aea. Be gid madidnga tenainga ad ga apu ad ga gid kapeipei togid Iuda, gid busa tiluplup toa eoa.
54 Petrus inasi ei ga ila, be idio aluai tede ga irangrang ngan idudunga ngan ala ton madidnga kapei tenainga aea. Ta ila imado toman ngan gid nakala ton madidnga kapei tenainga aea, be imamadil ngan dinga.
55 Be gid madidnga tenainga ad ga gid madidnga patutuinga posanga ad padengada tiloilo panua edengada ngan tiuaoa ngan Iesus ele kadonga, ta irangrang ngan tiuot ngan ipu eta ngan raunga ei ga imate. Be tiuot ngan ipu eta mao.
56 Ngansa panua busa tikado posanga pakakanga ngan ei, be led posanga iuotot lalaede mao.

* **14:49:** Lu 19.47, 21.37, Ins 18.20 * **14:50:** Sng 31.11

57 Be panua padengada timadid ta tisol
ei ngan posanga pakakanga ta tikeo ga
bedane,
58 *"Gai alongo eaba toa ne ikeo ga ei ga
irepe Deo ele luma toa gid eababa tikado
ngan baged, ta ngan ado tol, ei ga ipagun
ede pade toa iuot ngan gid eababa baged
mao."
59 Tiposa bedaoa, be led posanga iuot
lalaede mao pade.
60 Idio ta madidnga kapei tenainga aea
imadid rabu ngan gid ta ibeta Iesus be-
dane, "Eao kado posanga eta mao? Be
posanga toa tisol go ngan ne madongan?"
61 Be Iesus mumun. Ikoli posanga eta
mao.
Ta madidnga kapei tenainga aea ibeta
ei pade bedane, "Keo pagai. Eao Kristus‡,
gergeu ton Deo toa tasoa ieda somisomi
ne, mao madongan?"
62 Ta Iesus ikeo, "Be, eine gau. Be muriai
gimi ga agera Eaba Inat imado ngan Deo
toa iura kapei tau ibage oatai. Ta ei ga
isulug ga inam toman ngan gid laulau
mariambai."
63 Madidnga kapei tenainga aea ilongo
posanga toa oa ta itaka ele pononga mu-
lian ta ikeo, "Leda ipu eta ngan ilonga
panua padengada ngan solnga eaba toa ne
mao.
64 *Patautene gimi alongo iuangga ibada
Deo imul! Gimi akim takado mado ngan
ei?"
Tota gid toa ngada oa tikeo ga ei manta
imate.
65 Idio ta edengada ngan gid tiplapla ei.
Ta tikaukau imata ngan malo ta tiraurau
ei ta tikeo, "Eao bada Deo iaoa ta keo
pagai! Sai irau go?" Ta gid nakala ton
madidnga kapei tibada ei ta tipodapoda
nanan ei.

Petrus ikeo ga ei iuatai ngan Iesus mao
(Mateus 26.69-75, Lukas 22.56-62, Ioanes 18.15-18,25-27)

66 Petrus imamado gadio, gadudunga
ngan luma toa oa aea ala, be taine
paeaeanga ede ton madidnga kapei
tenainga aea inam.
67 Ei igera Petrus imamadil ngan dinga
ta imata inono ei ta ikeo, "Eao pade ma-
mado toman ngan Iesus Nasaret aea."
68 Be ei ipaisiamo ta ikeo, "Mao. Gau
naoatai ngan saoa danga toa eao posaposa
ngan ne mao." Ta iuot ga ila boloma ala
iaoai, be mole mao kokako itang.
69 Idio ta taine paeaeanga igera ei toa
eoa ta iposa pade pagid panua timadma-
did boloma ta ikeo, "Eaba toa ne, ei ede
ngan gid panua toa oa."
70 Be Petrus ipaisiamo pade.
Idio ta gid panua timadmadid boloma
tikeo pan bedane, "Tautaunga! Eao eaba
ede ngan gid, ngansa eao Galili am pade."
71 Be iposa tautaunga gadae ta ikeo,
"Eaba toa gimi akeokeo ngan, gau naoatai
ngan ei mao. Oangga napakaka, goibe,
Deo ipaeabu ngan gau."
72 Be mole mao, kokako itang parua
aea pade. Ta Petrus imata nanan Iesus
ele posanga toa bedane, "Kokako ga itang
parua maitne, be eao ga paisiamo patol
ngan oatai gau mao." Tota ilolo isat ga
itang paeamao.

15

Tibada Iesus ga ila pan Pailat
(Mateus 27.1-2,11-14, Lukas 23.1-5, Ioanes 18.28-38)

1 *Be gaisala ngan ado sae gid ma-
didnga tenainga ad ga apu ad ga gid
kapeipei togid Iuda tikado aea gerei mao.
Gaisala rumaruma tiluplup ngan posanga
aea patutuinga toman ngan gid madid-
nga padengada patutuinga posanga ad, ta
tirau posanga ngan Iesus. Tota tikaukau ei
ta tibada ei ga ila pan Pailat.
2 Ta Pailat ibeta ei, "Eao maron kapei
togid Iuda na?"
Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, "Eine
mambe eao keo."
3 Be gid madidnga tenainga ad tisol ei
ngan posanga busa,
4 ta Pailat ibeta ei pade bedane, "Ega,
tisol go ngan posanga busa tau. Be eao koli
posanga eta mao?"

* **14:58:** Ins 2.19-21 ‡ **14:61:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **14:64:** Wkp 24.16, Ins 19.7 * **15:1:** Lu 22.66 * **15:5:** Ais 53.7, Mk 14.61

5 *Be Iesus iposa eta mao, ta Pailat imatala.

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Mateus 27.15-26, Lukas 23.13-25, Ioanes 18.39–19.16)

6 Be rai ga rai ngan ado Pasova aea, Pailat inasnasi gid ipom linged ta ilongean eaba kelede ta itnan luma panasnga aea.
7 Be ngan ado toaiua, eaba ede ieda Barabas imamado ngan luma panasnga aea toman ngan iuaeoae padengada toa tikado paraunga pan gavman ta tirau panua edengada ga timate.
8 Idio ta gid ipom tila pan Pailat ta tibeta ei ngan ikado mambe somisomi ta ilongean eaba eta ga itnan luma panasnga aea.
9 Ta Pailat ibeta gid, “Gimi akim nalongean maron kapei togid Iuda ta ila pagimi?”

“Akim nalongean maron kapei togid Iuda ta ila pagimi?”

10 Ei ibeta gid bedaoa ngansa iuatai mambe gid madidnga tenainga ad lolod paeamao sapaean ngan Iesus ta tidol ei ga idae ibageai.
11 *Be gid madidnga tenainga ad tipamasmasi ipom lolod, ta tibaba pan Pailat ngan ilongean Iesus mao, be Barabas ga ila pagid.
12 Ta Pailat ibeta gid pade bedane, “Tota akim nakado mado ngan eaba toa gimi aoato ei maron kapei togid Iuda?”
13 Ta tibaba pade bedane, “Patoto ei ngan abei tabala!”
14 Ta Pailat ibeta gid, “Ngan saoa? Ele kadonga isaoa paeamao?”
Be tingangar matua pade bedane, “Patoto ei ngan abei tabala!”
15 Idio ta Pailat iuangga ikado ga gid ipom tinid igelgel ta ilongean Barabas ga ila pagid. Be idol Iesus ga idae pagid panua paraunga ad bagedeai ta ikeo ga timuimui* ei, ga kus ta tipatoto ei ngan abei tabala.

Gid panua paraunga ad tigalinge ngan Iesus
(Mateus 27.27-31, Ioanes 19.2-3)

16 Idio ta gid panua paraunga ad tibada Iesus ga tila tidudunga ngan ala toa ibalil ngan luma gavman aea, ta tibaba gid panua paraunga ad toa ngada oa ga tinam.
17 Ta tidol pononga singsingia tede ga bil ga idae ngan ei mambe pononga togid mamaron kapeipei, ga tibada oaroaro aea gigi ta tikado mambe nakala togid mamaron kapeipei ta tidol ga idae ilaborai.
18 Ga kus ta tigalinge ta tibaba ga ila pan bedane, “Ado kemi, maron kapei togid Iuda!”
19 Ta tiraurau ilabora ngan piso matua ede ga tiplapla ei be tikor aed ngan ei ga tipakaka ngan soanga ieda.
20 Tigalinge ngan ei toa bedaoa ga kus ta titil pononga toa singsingia tede ga bil oa ngan ei, ta tidol ele pononga mulian. Tota tibada ei ga ila ngan patotonga ei ngan abei tabala.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Mateus 27.32-44, Lukas 23.26-43, Ioanes 19.17-27)

21 *Gid panua paraunga ad tibada Iesus ga tilalala ga tila be tiuot ngan eaba ede Sairini aea ilalala tiburiai ga inam, ieda Saimon. (Ei Aleksanda ga Rupus tamad.) Gid tikeo ga ei manta ibisi Iesus aea abei tabala.
22 Idio ta tibada Iesus ga tila ngan tibur toa tiuato Golgota. Edaeda toa ne ipu eine Tibur Laborada Ituatua aea.

* **15:11:** PA 3.13-14 * **15:15:** Oaro toa timui Iesus ngan, tikado ngan bulmakao itin kukul. Ngan oaro imata, tikaukau aen gereirei ta itakataka itin. * **15:21:** Ro 16.13 † **15:23:** Tibul *abei mer itekea ngan oain toa oa ngan pamarumnga Iesus aea ieieinga, be ei iun mao.*

23 Toa eoa tiuangga tipaun ei ngan oain
toa tibul toman ngan abei mer itekea†, be
ei iun mao.
24 *Tota tipatoto ei ngan abei tabala. Ga
kus ta tipota ele danga sisid pol ngan gid,
be titado danga ede iman salisalinga ngan
sionga sai ga sai ga tibada.
25 Ado imata toa tipatoto ei ngan, eiua
gaisala ngan ado imata lima ga pange.
26 Be gadae ngan aea abei tabala tibode
posanga toa tisol ei ngan bedane, "Maron
kapei togid Iuda."
27-28 *Be boloma ngan Iesus, tipatoto
panua rua lublubnga ad ngan abei tabala
pade, ede ngan ibage oatai, be ede pade
ngan ibage angas.‡
29 *Be gid panua toa tila ga tinam, tiposa
paeamao ngan ei ga laborad itambolem-
bole ta tikeo, "Eao oangga repe Deo ele
luma ta pagun mulian ngan ado tol?
30 Tota lua eao mulian ta tnan abei
tabala ga sulug."
31 Gid madidnga tenainga ad ga apu ad
aoad ibiu ei pade ta tiposa pol ngan gid
bedane, "Ei ilualua panua padengada, be
irangrang ngan ilua ei mulian mao.
32 Oangga ei Kristus§, maron kapei togid
Israel, kemi ngan itnan abei tabala ta
isulug ga inam, ta gita tagera ta loloda
matua ngan ei." Be panua rua toa tipatoto
gid boloma ngan Iesus, gid pade tiposa
paeamao ngan ei.

Iesus imate
(Mateus 27.45-56, Lukas 23.44-49, Ioanes 19.28-30)

33 Be tutui ngan arobad, tibur toa ngada
oa iuot dodom ga irangrang ngan lailai
toaiua ngan ado imata tol.
34 *Be ngan ado imata tol Iesus ingangar
kapei ta ikeo, "Eloi, Eloi, lama sabaktani!"
Posanga toa ne ipu bedane, "Ag Deo, ag
Deo, eao pul murim ngan gau ngan saoa?"
35 Be panua edengada timadid boloma,
tilongo posanga toa oa ta tikeo, "Ega, ei ta
ibaba Elaija!"
36 *Ta eaba ede ilado ta ibada asile tad
aea ta ilolo ngan oain isul meleoleonga.
Ga kus ta iaud ngan piso imata ta iuangga
ipaun Iesus ngan ta ikeo, "Tadio ge ta
tagera. Elaija ga inama tautaunga ngan
badanga ei ga isulug, mao mao?"
37 Idio ta Iesus ingangar kapei ga idada
mosonga pakelede ga imate.
38 Iesus imate, be malo kapitnami toa
itututu Deo ele luma iloleai oa itakai pan
gadae ga isulug ta iuot rua.

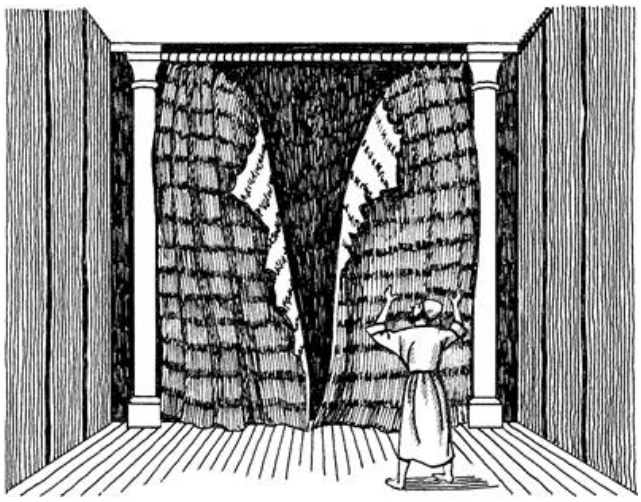

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Malo kapitnami itakai pan gadae ga isulug ta iuot rua.

39 Be madidnga paraunga aea toa ima-
did boloma ngan Iesus oa igera ele
matenga toa bedaoa ta ikeo, "Tautaunga,
eaba toa ne ei Deo Inat!"
40 *Be taine edengada timadmadid aluai
tede ta timamaran ele matenga. Ede ngan
gid, eine Maria Makdala aea. Be ede pade
eine Maria toa Jems kakau ga Iosep tnad.
Be ede pade eine Salome.
41 Mugaeai Iesus imamado Galili, be gid
taine toa ne tinasnasi ei ga tilualua ei.
Be taine busa pade tila Ierusalem toman
ngan ei, gid pade timamaran ele matenga.

Tidol Iesus ipat dengaeai
(Mateus 27.57-61, Lukas 23.50-56, Ioanes 19.38-42)

* **15:24:** Sng 22.18 * **15:27-28:** Ais 53.12 ‡ **15:27-28:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: 28 *Kadonga toa oa iparangrang posanga ede ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, "Tiadi mambe ei ede ngan gid panua tipul murid ngan Deo ele apu."* * **15:29:** Sng 22.7, 109.25, Mk 14.58 § **15:32:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **15:34:** Sng 22.1 * **15:36:** Sng 69.21 * **15:40:** Lu 8.2-3

42 Ado toaiua eine Ado Koromotnga aea
toa imuga ngan Ado Earainga aea. Ngan
lailai toaiua, ado iuangga idil
43 be eaba ede ieda Iosep Arimatea aea
inam. Ei eaba ede ngan gid madidnga
patutuinga posanga ad, be ieda kapei rabu
ngan gid. Ei pade ilolo iminmin ngan
geranga madonga Deo ibageai iuot, ta
isangasanga. Be ei iuangga ibada Iesus
ipat ta idol dengaeai. Tota idudunga ta ila
imadid Pailat imatai, be imataud mao. Ta
ibeta ei ngan badanga Iesus ipat.
44 Be Pailat itograi, ngansa iuangga
Iesus imate maitne, ta ibaba madidnga
paraunga aea ta ibeta ei bedane, "Eaba toa
oa imate, mao maitne?"
45 Madidnga ipalongo Pailat ga kus, ta
Pailat ilongean Iosep ngan badanga Iesus
ipat.
46 Ta Iosep ila iuol malo bodbode ede
kemi. Ta isoa Iesus ipat ngan abei tabala
ga isulug ta imol ngan malo toa oa. Ga kus
ta idol ei ga idudunga dengaeai. Denga toa
oa eine panua tipir pat kapei ede ta tikado
aea baba. Ga kus ta ipul pat kapei ede ta
ipakala denga iaoa ngan.
47 Be Maria Makdala aea, ga Maria Iosep
itna tigera denga toa tidol ei ngan.

16

Iesus idae mulian ngan ele matenga (Mateus 28.1-8, Lukas 24.1-12, Ioanes 20.1-10)

1 Ado Earainga aea kus, ta Maria Mak-
dala aea, ga Maria Jems itna, ga Sa-
lome tila tiuol bude ga gid danga iuad
kemikemi. Ta tiuangga tisama ngan Iesus
ipat.
2 Be gaisala rumaruma ngan ado toa
inasi Ado Earainga aea, ado idae pau, ta
gid tisogou ga tila dengaeai.
3 Be tibeta pol ngan gid bedane, "Sai ga
ilua gita ngan pulnga pat kapei toa denga
iaoai oa?"
4 Be matad ila denga iaoai, ta tigera
denga iaoa ibangabanga. Pat toa kapei oa
imapul ga ila o.
5 Tota tila tidudunga dengaeai ta tigera
eaba iriau ede imamado denga iloleai pan
baged oatai. Ele pononga bodbode be
mamarae. Ta titogragid.
6 Be ikeo pagid bedane, "Atogragimi
mao. Gimi ailoilo Iesus Nasaret aea toa
tipatoto ei ngan abei tabala. Be ei idae
mulian o! Ei nene mao. Agera mul toa
tidol ei ngan tota nene.
7 *Be gimi ala apalongo ele aluagau,
ga Petrus pade. Ta akeo pagid bedane,
'Ei imuga ngan gimi ga ila Galili, ta gimi
ga agera ei toa eoa, lalaede mambe ikeo
pagimi ngan.' "
8 Tota gid taine tiuot ga tilado man-
manae ga tila, be timatala kapei tau ga
tisamimi. Be tiposa pan eaba eta pade
mao, ngansa timataud.

Maria Makdala aea igera Iesus (Mateus 28.9-10, Ioanes 20.11-18)*

9 Gaisala rumaruma ngan ado toa inasi
Ado Earainga aea, Iesus idae mulian, ta
matamata iuot pan Maria Makdala aea.
Maria toa oa mugaeai Iesus isere iriau
papaeamao lima ga rua pan.
10 Ei igera Iesus ga kus ta ila ipalongo gid
panua toa tilalala toman ngan Iesus somi-
somi. Gid lolod isat ta tidio titangtang.
11 Tilongo Maria ikeo pagid mambe
Iesus imata bibita ga igera ei, be tiadi ele
posanga mao.

Aluagau rua tigera Iesus edapeai (Lukas 24.13-35)

12 Ga kus ta aluagau rua titnan tuanga
ta tilalala ga tila edapeai, be Iesus iuot
pagisirua, be imata ede pade.
13 Ta gisirua tila tipalongo gid aluagau
padengada, be gid tiadi gisirua led
posanga mao pade.

* **16:7:** Mt 26.32, Mk 14.28 * **16:8:** Posanga ngan 16.9-20 ienono ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik mao. Ngan laulau padengada ngan posanga Grik, tibode posanga ede pade ga bedane: *Idio ta gid taine tila manmanae, ta tipalongo Petrus masin ngan posanga toa ngada oa tilongo pan eaba iriau toa oa. Ga kus ta Iesus pade irenren pagid ele aluagau ta isula gid ngan paolanga ele ato kemi ga ila ngan tuanga toa ngada ne, toa ado ele parangai ga ila ado ele dilngai pade. Ele ato toa oa eine ngan Deo ibada mulian ele panua ta tibada madonga kemi somisomi. Posanga toa ne ton Deo ta irangrang ngan isapa mao. Eine tautaunga.* * **16:14:** 1Ko 15.5

Iesus isula ele aluagau
(Mateus 28.16-20, Lukas 24.36-49, Ioanes 20.19-23, Panua Ato ad 1.6-8)

14 *Muriai gid aluagau toa sangaul ga igegea ede timamado ga tianean, be Iesus iuot pagid. Ei idaba gid, ngansa tiadi gid panua led posanga mao, ngan tigera ei idae mulian ga imata bibita. Idaba gid, ngansa tipaki tangad ngan posanga toa oa ga lolod matua ngan mao.

15 *Ta ikeo pagid bedane, “Gimi ala ngan tibur toa ngada ne tanoeai ta apaola ato kemi ga ila pagid panua toa ngada oa.

16 *Oangga sai ilolo matua ga ibada paliliunga, eine Deo ga ibada ei mulian. Be oangga sai ilolo matua ngan posanga toa oa mao, ei ga ibada panasnga paeamao ngan ele kadonga sasat.

17 *Be gid panua toa lolod matua, kilala ga gid ne ga iuotot bagedeai: Ngan gau edag, eine ga tiseresere gid iriau papaeamao, ga maed ga iposaposa ngan gid posanga padengada papau.

18 *Gid ga tikisi gid mota ngan baged, be oangga tiun danga eta ipapamate gid panua, eina ga ipaeabu ngan gid mao. Ga pade, gid ga tidol baged ga idae ngan gid dibala, ta tiuot kemi.”

Deo isoa Iesus ga idae buburiai
(Lukas 24.50-53, Panua Ato ad 1.9-11)

19 *Maron Iesus iposa pagid toa bedaoa ga kus, ta Deo isoa ei ga idae buburiai. Ta idio imado ngan Deo ibage oatai.

20 *Be ele aluagau tila tipaola ele ato kemi ngan tibur toa ngada oa. Be Maron ibokoboko toman ngan gid ta ipamatua led posanga ngan gid kilala toa iuotot bagedeai.

---

* **16:15:** PA 1.8 * **16:16:** PA 2.38 * **16:17:** PA 2.4, 8.7 * **16:18:** Lu 10.19, PA 28.3-6 * **16:19:** PA 1.9-11, 2.33-34 * **16:20:** PA 14.3, Ibr 2.3-4

Ato kemi ton Iesus Kristus
Lukas
ibode

Lukas ibode laulau toa ne ga ila pan Tiopilus

1 *Eaba kapei Tiopilus, mugaeai panua
busa titoba bodenga ninipunga ngan gid
danga toa iuot rabu ngan gai.
2 Led ninipunga inasi posanga togid
panua tigera Iesus Kristus ele kadonga
ngan matad toa mugaeai ga ilalala ga
inam. Ga pade, led ninipunga inasi
posanga togid panua naurata ad ngan
Iesus Kristus ele ato toa tibada ga inam
pagai.
3 Be gau nagal nanan ngan danga toa
ngada ne ipu pan mugaeai ga inam. Toa
bedaoa ta gau pade naoangga nabode
ninipunga inasi edap tutui pan ipuiai ga
ila irangrang ngan iuduai, ta naeabalan ga
ila pago.
4 Toa bedaoa ta eao ga oatai kemi
mambe posanga toa tipaoatai go ngan,
eine tautaunga.

Anggelo ikeo pan Sekaraia ngan Ioanes Paliliunga aea ga iuot

5 Ngan taun toaiua, Erot iman maron
kapei ngan tibur kapei Iudea, be eaba ede
ieda Sekaraia imamado. Ei eaba tenainga
aea ede ton Deo, be iuot ngan iaoa kelede
tenainga aea pan Abia. Be iadaoa toa ieda
Elisabet iuot ngan iaoa kelede pan Aron.
6 Gisirua led lalalanga itutui Deo imatai,
ga tinasnasi tutui Maron ele apu ga ele
posanga toa ngada oa, be led idil eta
paeamao ngan mao.
7 Be gisirua led gergeu eta mao, ngansa
Elisabet ei taine lasi, be gisirua kapeipei o.
8 Be ngan ado ede, naurata tenainga aea
idae pagid iaoa kelede ton Abia bagedeai,
ta Sekaraia pade ikakado ele naurata
tenainga aea Deo imatai.
9 *Tinasi kadonga mugamuga togid
panua tenainga ad ngan sionga eaba ede
ngan gid ta idudunga Deo ele luma iloleai
ngan nononga nabene ikado basu iuad
kemi. Ta titado pat gereirei ta ipasolan
mambe Sekaraia ieda iuot ngan kadonga
naurata toa oa.
10 Be ngan ado imata toa nabene aea
nononga, Sekaraia idudunga Deo ele luma
iloleai, be gid ipom tiluplup gaot ta tirar-
ing.
11 Be anggelo ton Maron per ga iuot pan
ta idio imadid popou nabene aea isaleai
pan ibage oatai.
12 Sekaraia igera ta ikakrik ga imataud
kapei tau.
13 Be anggelo ikeo pan bedane,
“Sekaraia, mataud mao, ngansa Deo
ilongo lem raring na. Adaoam taine
Elisabet ga ipopo lem gergeu aranga, ta
eao ga oato ieda Ioanes.
14 Ei ga ikado ta tinim igelgel kapei, be
panua busa pade ga tinid igelgel ngan aea
poponga,
15 *ngansa ei ieda ga iuot kapei Maron
imatai. Be irangrang ngan iun oain ga gid
eau matua padengada mao. Ienono itna
iapai maitne, be Itautau Tutui ga iuon pan.
16 Ta ei ga ipul panua Israel busa lolod
ta tiluagid mulian pan ad Maron Deo.
17 *Ei ga ikado naurata ga imuga ngan
Maron. Be ei ga iboko toman ngan Itautau
Tutui iura mambe Elaija mugaeai. Ta ei ga
ipul gid gergeu tamatamad lolod ga iluai
mulian pagid led gergeu, ga ipatutui gid
panua tipaki tangad ngan Deo ele posanga
ta tibada oatainga kemi mambe gid panua
toa led kadonga tutui. Ei ga ikado ga
panua matad idae ta tisangasanga Maron
ele namanga.”
18 Io, Sekaraia ibeta anggelo bedane, “Be
gau ga naoatai ngan danga toa ne iuot
pagau madongan? Ngansa gau ga adaoag
taine, gairua kapeipei o.”
19 *Be anggelo ikoli ele posanga bedane,
“Gau anggelo Gabriel toa somisomi na-
madmadid Deo imatai. Deo isula gau ngan
talnga ato toa ne ga inam pago.
20 Be ega, labone eao ga rangrang ngan
posa mao ga irangrang ngan ado toaiua
danga toa ne iuot tautaunga, ngansa eao

* **1:1:** PA 1.1 * **1:9:** IM 30.7 * **1:15:** Nam 6.2-3 * **1:17:** Mal 3.1, 4.5-6, Mt 17.11-13 * **1:19:** Dan 8.16, 9.21

eadi leg posanga mao. Be eine ga iuot
tautaunga ngan ado toa Deo ikim."
21 Io, gid ipom tisangasanga Sekaraia, be
lolod ede ga ede ngansa ei idio mole tau
Deo ele luma iloleai.
22 Be iuot ga inam, ta irangrang ngan
ikado posanga eta pagid mao. Tota tiuatai
mambe ei igera danga ede Deo ele luma
iloleai. Ta ikakado posanga ngan ibage
ngansa iaoa gum.
23 Idio ta ele naurata tenainga aea kus,
ta iluai mulian ga ila ele lumaeai.
24 Be muriai, iadaoa Elisabet iapa ta
imumul ga imamado lumaeai ga iran-
grang ngan aea taiko lima. Idio ta Elisabet
ikeo,
25 "Labone Maron imata isulug ga inam
pagau ta ikado toa bedane ngan gau.
Ngansa gau taine lasi, be isamum ag maea-
maea toa ne pagid ipom busa matadeai."

Anggelo ipalongo Maria ngan ei ga ipopo Iesus

26 Elisabet iapa ngan aea taiko lima ga
ede, be Deo isula anggelo Gabriel ga ila
ngan tuanga ede ieda Nasaret ngan tibur
kapei Galili.
27 *Ta ila pan taine blala ede toa ilup
toman ngan eaba eta maitne. Taine toa ne,
tisio ei ngan oainga eaba ede ieda Iosep
ngan iaoa kelede pan Devit. Taine blala
toa ne ieda Maria.
28 Ei ila iuot pan ta ikeo, "Ado kemi,
taine. Maron imado toman ngan go ga
ilolo marum tau ngan eao."
29 Be ei ilolo ede ga ede ngan ele posanga
ta ikeo iloleai bedane, "Posanga toa ne
madongan?"
30 Be anggelo ikeo pan bedane, "Maria,
eao mataud mao. Ngansa Deo ilolo
marum ngan eao.
31 *Ega, eao ga apam ta popo gergeu
aranga, ta eao ga oato ieda Iesus.
32 *Ei ieda ga iuot kapei, ta gid panua
ga tiuato ei gergeu aranga ton Deo Gadae
Tau. Be Maron Deo ga ibada itub Devit ele
mul maron aea ga ila pan.
33 Ta ei ga imadid ga imugamuga ngan
gid iaoa kelede pan Iakop somisomi, ta ele
naurata maron aea ga irangrang ngan kus
mao."
34 Be Maria ikoli anggelo ele posanga
bedane, "Danga toa ne ga iuot madongan?
Ngansa gau nalup toman ngan eaba eta
maitne."
35 Ta anggelo ikoli ele posanga bedane,
"Itautau Tutui ga isulug ga inam pago, ta
Deo Gadae Tau iura kapei ga irobi go. Tota
gid panua ga tiuato gergeu tutui toa eao ga
popo ne ei Deo Inat.
36 Be ega, sobom Elisabet ei taine lasi ga
taine kapei o, be ei pade iapa, ta aea taiko
lima ga ede.
37 *Ngansa danga eta ikulupu ngan Deo
mao."
38 Ta Maria ikeo, "Ega, gau taine
paeaeanga ton Maron. Kemi ngan ikado
toa bedane ngan gau mambe eao keo." Ga
kus ta anggelo itnan ei ga ila.

Maria ila ikia Elisabet

39 Ngan ado toaiua, Maria idae man-
manae ga ila ngan tuanga ede ienono
bereoeai ngan tibur kapei Iudea.
40 Toa eoa ila idudunga Sekaraia ele
lumaeai ta ikeo "ado kemi" pan Elisabet.
41 Be ngan ado imata toa Elisabet ilongo
Maria ele ado kemi, tota ele gergeu iud
iapa, ta Itautau Tutui iuon ngan Elisabet.
42 Ta imemetae ngan posanga ta ikeo,
"Rabu ngan taine toa ngada ne, Deo ikado
kemi tau ngan eao! Ga pade, Deo ikado
kemi tau ngan gergeu toa apameai na.
43 Be gau taine madongan ga ag Maron
itna inam pagau?
44 Ngansa tangag ilongo lem ado kemi
pagau, ta gergeu toa apageai ne itin igelgel
ga idug.
45 Be kemi tau ngan eao, ngansa lolom
matua ngan Maron ele posanga pago ta
eao eadi mambe eine ga iuot tautaunga."

Maria ele baunga

46 *Ta Maria ikeo,

"Ngan gau lolog, napakuru ngan Maron,
47 be ngan tautaudig, gau tinig igelgel
ngan Deo toa ibada gau mulian.
48 Ngansa gau edag kapei mao,

* **1:27:** Mt 1.16,18 * **1:31:** Ais 7.14, Mt 1.21-23 * **1:32:** 2Sml 7.12, 13, 16, Ais 9.7 * **1:37:** OM 18.14 * **1:46:** 1Sml 2.1-10

be ei imata nanan gau ele taine paeaeanga.
Ega, labone ga muriai ga ilalala ga ila, gid panua toa ngada oa ga tikeo ga Deo ikado kemi tau ngan gau,
49 ngansa Deo matua soke tau ikado danga kapei ngan luanga gau.
Ei ieda itutui tau.
50 *Ele kadonga lolo isat aea iparangrang gid panua toa tilolon ngan ei,
labone ga muriai ga ilalala ga ila.
51 *Ngan ibage, ikado naurata kapeipei.
Gid panua toa tiuangga gid kekelegid edad kapeipei, ei isere gid.
52 *Gid mamaron kapeipei toa timamado ngan led mul madonga aea kapeipei, ei isek gid ga tisulug gadio,
be gid panua toa edad mao, ei isoa gid ga tidae.
53 *Gid panua toa pitoreagid, ei iparangrang gid ngan danga kemikemi,
be gid panua toa led pat kapei, ei isere gid ga tila sapaean.
54 *Ei ilua gid ele paeaeanga Israel ad,
be imata sapian ele kadonga lolo isat aea ngan gid oa mao.
55 *Eine ele kadonga lolo isat aea toa ikado ngan Abraam ga itubtub toa mugaeai ga inam, lalaede mambe ikeo pagid tibutibuda."

56 Be Maria idio pan Elisabet irangrang ngan taiko tol, ga kus ta iluai mulian ele tuangai.

Elisabet ipopo Ioanes Paliliunga aea

57 Idio ta Elisabet imata poponga aea inam boloma, ta ipopo gergeu aranga.
58 Aea tuanga ipu ga isobosobo tilongo mambe Maron ilolo isat kapei ngan ei, ta tinid igelgel toman ngan ei.
59 *Be ngan ado lima ga tol aea, tinam ngan gergeu aea palunga ta tiuangga tidol itama ieda Sekaraia idae ngan ei.
60 Be itna ikeo, "Mao, be taoato ieda Ioanes."
61 Ta tikeo pan bedane, "Eao sobom eta ieda toa bedana mao."
62 Tota tiposa ngan baged ga ila pan itama ngansa tiuangga tiuatai, ei ikim ieda sai.
63 Ta ibeta ngan pat bodenga aea ta ibode posanga bedane, "Ei ieda Ioanes." Ta panua toa ngada oa timatala.
64 Be mole mao, iaoa ikakai ta imae imalamalan ta iposaposa be isoa Deo ieda.
65 Panua toa tuangai oa timataud, be panua ngan tuanga ga tuanga bereoeai ngan tibur kapei Iudea tiposaposa ngan gid danga toa ngada ne.
66 Be panua toa ngada oa tilongo bedaoa, matad nanan posanga toa ne lolodeai ta tibetabeta pol ngan gid bedane, "Gergeu toa ne, muriai ga iuot eaba madongan?" Ngansa Maron idol ibage ga idae ngan ei.

Sekaraia ibada Deo iaoa

67 Idio ta gergeu itama Sekaraia iuon ngan Itautau Tutui ta ibada Deo iaoa ta ikeo,

68 *"Tasoa Maron ieda, ei Deo togita Israel,
ngansa ei inama ngan luanga gita ele panua, ta ipola gita ta tatnan leda madonga paeamao.
69 *Ei isula eaba ede iura kapei, ta iuot ngan iaoa kelede pan ele paeaeanga Devit.
Ta eaba toa ne inama ngan badanga gita mulian.
70 Eine mambe ikeo pagid ele panua tututui toa tibabada iaoa mugaeai.
71 *Isula eaba toa oa ngan badanga gita mulian pagid ada miri itamatama bagedeai
ga pagid panua toa ngada oa lolod paeamao ngan gita.
72 *Ikado bedaoa ngan pasolannga ele kadonga lolo isat aea pagid tibutibuda,
ta labone imata nanan ele posanga tutui toa irau toman ngan gid mugaeai.

* **1:50:** Sng 103.13,17 * **1:51:** 2Sml 22.28 * **1:52:** Jop 12.19, 5.11, Sng 147.6 * **1:53:** Sng 34.10 * **1:54:** Sng 98.3 * **1:55:** OM 17.7, Mai 7.20 * **1:59:** OM 17.12, Wkp 12.3, Lu 2.21 * **1:68:** Sng 72.18 * **1:69:** Sng 18.2 * **1:71:** Sng 106.10 * **1:72:** OM 17.7, Sng 105.8-9 * **1:73:** OM 22.16-17

73 *Eine ele posanga tautaunga toa ikado
pan tibuda Abraam
74 ngan badanga gita mulian pagid ada
miri itamatama bagedeai,
ta tarangrang ngan tamataud mao, be
takakado ele naurata
75 *ga tapasolan mambe Deo ele ul ienono
ngan gita ga tamamado tutui imatai
somisomi ado ga ado.

76 *"Be eao leg gergeu, gid ga tiuato eao
eaba toa ibada Deo Gadae Tau iaoa,
ngansa eao ga muga ngan Maron ta
patutui edap ngan ei.
77 *Eao ga paoatai ele panua ngan saoa
danga ei iuangga ikado ngan sa-
mumnga led kadonga sasat
ga saoa danga iuangga ikado ngan
badanga gid mulian.
78 *Ada Deo ikado bedane ngansa ilolo
inam pagita ga ilolo isat tau ngan
gita.
Ngan ele kadonga lolo isat aea toa
ne, isula ele eaba toa oa mambe
ado itara buburiai ga isulug ga inam
pagita.
79 Gid panua toa timamado ngan tibur
dodom ga timataud matenga,
eine ga itara gid.
Ta ei ga ipasolan gita ta talalala ngan edap
lolo tarui aea."

80 Tota gergeu toa oa idae kapei ga ibada pamatuanga inam pan Itautau Tutui. Ei imamado ngan tibur modamodanga ga irangrang ngan ado toa ei per ga iuot masaeai pagid Israel.

2

Maria ipopo Iesus (Mateus 1.18-25)

1 Ngan ado toaiua, Kaisa Ogastus ei maron kapei ngan tibur toa ngada oa Rom, be idol ele apu kapei ede ngan badanga panua toa ngada oa edad ga idae ngan laulau.

2 Naurata toa ne ngan panua edad aea badanga iuot ngan taun toa Kuirinius iman madidnga kapei ngan tibur Siria. (Be muriai ngan ado toaiua, tibada panua edad parua aea pade.)

3 Tota panua toa ngada oa tiluagid mulian ad tuanga ipuiai ngan tibode edad.

4 Be Iosep pade itnan tuanga Nasaret ngan tibur kapei Galili ta ila ngan tibur kapei Iudea ngan tuanga Betleem, toa mugaeai maron kapei Devit imamado ngan. Ikado bedaoa ngansa ei iuot ngan iaoa kelede pan Devit.

5 Tota gisirua Maria tila ngan dolnga edad ga idae ngan laulau pade. Maria toa, tisio ei ngan oainga Iosep, be iapa.

6 Gid timamado Betleem maitne be Maria imata boloma ngan poponga.

7 Tota ipopo ele gergeu lautabe aranga ta imol ei ngan malo ilia mamarae ta ipaeno ei ngan gid bulmakao ad golomada, ngansa luma kaluae aea iuon tau ngan gid panua.

Gid anggelo tipalongo gid panua timariala ngan sipsip

8 Be boloma ngan tibur toa oa, gid panua edengada timamado saupuiai be timariala ngan led sipsip bong.

9 Mole mao, anggelo ton Maron iuot pagid, be taranga ton Maron ibaliu ngan gid. Ta timataud kapei tau.

10 Be anggelo ikeo pagid bedane, "Amataud mao. Ega, gau natal ato kemi ga inam pagimi, ta ikado ga gimi panua toa ngada ne tinimi igelgel.

11 Eine ga bedane: Labone ngan Devit ele tuanga, taine ede ipopo gergeu aranga. Gergeu toa ne eine Kristus* ami Maron toa ibada gimi mulian.

12 Be gimi ga aoatai ngan ei ngan kilala ga oaine: Gimi ga agera gergeu ede timol ei ngan malo ilia mamarae ta ienono ngan gid bulmakao ad golomada."

13 Be mole mao gid anggelo iaoa kapei ede buburiai aea per ga tiuot toman ngan anggelo toa oa. Gid tisoa Deo ieda ta tikeo,

14 *"Tasoa Deo ieda toa imamado gadae
tau!

* **1:75:** Tt 2.12-14 * **1:76:** Ais 40.3 * **1:77:** Jer 31.34 * **1:78:** Ais 60.1-2 * **2:11:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **2:14:** Lu 19.38

Be gid panua tanoeai toa Deo itin igelgel ngan gid, eine ele kadonga lolo tarui aea idio pagid."

Gid panua timariala ngan sipsip tila tigera Iesus

15 Gid anggelo titnan gid ga tila buburiai ga kus, ta gid panua toa timariala ngan sipsip oa tiposa pol ngan gid ta tikeo, "Toa pataутene tala Betleem ta tagera danga toa Maron ipalongo gita ngan!"
16 Tota manmanae ga tila ta tigera Maria ga Iosep ga gergeu toa ienono ngan gid bulmakao ad golomada.

Tigera Maria ga Iosep ga gergeu toa ienono ngan gid bulmakao ad golomada.

17 Tigera ei ga kus, tota tipaoasasa anggelo ele posanga ngan gergeu toa ne.
18 Be gid panua toa ngada oa tilongo led posanga ta timatala.
19 *Be Maria imata nanan danga toa ngada oa ta idol ga ienono iloleai.
20 Idio ta gid panua toa timariala ngan sipsip oa tiluagid mulian be tisoa Deo ieda ga tipakuru ngan ei, ngansa danga toa ngada oa tilongo ga tigera, eine iuot tautaunga mambe anggelo ikeo pagid ngan.

Gid tiuato Iesus ieda

21 *Ngan ado lima ga tol aea, tipalu ei ta tiuato ieda Iesus. Itna iapa ngan ei maitne be anggelo iposa ngan ieda toa bedaoa.

Simeon ga Ana tigera Iesus Deo ele lumaeai

22 *Ngan ado toaiua, Maria inasi kadonga ngan sigiringa ei ga ele gergeu tinid aea muk Deo imatai mambe Moses ele apu ikeo ngan. Ga kus ta tibada gergeu ga tila Ierusalem ngan dolnga ei ga idae Maron ibageai.
23 *Kadonga toa bedaoa inasi Maron ele apu aea posanga ga bedane, "Manta adol leg ul ngan lemi gergeu arangaranga lautabtabe toa ngada ne ta timan gau leg."
24 *Ga pade, tikado tenainga mambe Maron ele apu ikeo ngan ga bedane, "Manta atenai man barur rua, mao man ganei rua."
25 Be ngan ado toaiua, eaba ede ieda Simeon imamado Ierusalem. Ei eaba tutui ga ilolon ngan Deo, be Itautau Tutui ienono pan. Somisomi imamado be isangasanga Deo ngan sulanga eaba ede ngan ramusnga ele panua Israel.
26 Be Itautau Tutui ipaola posanga pan, ngan ei ga imate maitne be igera Maron ele eaba toa tiuato ei Kristus.
27 Idio ta inasi Itautau Tutui ele kimnga ta idudunga ga ila ngan Deo ele luma aea ala. Be mole mao, Iesus itna ga itama tibada ei ga idudunga toa eoa ngan dolnga ei ga idae Maron ibageai mambe apu ikeo ngan.
28 Be Simeon igera ei ta ikisi ei ta isoa Deo ieda ta ikeo,

29 "Maron, gau lem paeaeanga. Labone narangrang ngan natnan tano toa ne
be lolog itarui ta nala.
30 *Ngansa ngan gau matag nagera gergeu toa eao sula ei ngan badanga gai mulian.
31 Eao sio ei motean ta pasolan ei pagid panua busa matadeai.
32 *Ei mambe taranga kapei ede ipasolan gid alu padengada ngan lem edap,
ga ikado lem panua Israel ga oalud kapei."

33 Be gergeu itama ga itna timatala ngan natud aea posanga toa bedaoa.

* **2:19:** Lu 2.51 * **2:21:** Lu 1.31 * **2:22:** Wkp 12.1-8 * **2:23:** IM 13.2,12 * **2:24:** Wkp 12.8 * **2:30:** Ais 52.10, Lu 3.6, Tt 2.11 * **2:32:** Ais 42.6, 49.6, 52.10 * **2:34:** Ais 8.14, Mt 21.42, 1Pe 2.8

34 *Ga kus ta Simeon ikado posanga
kemi ngan pamatuanga gid. Be ikeo pan
itna Maria bedane, “Ega, Deo isio gergeu
toa ne ngan kadonga panua busa Israel
ga edad isulug ga padengada edad idae.
Ei mambe kilala ngan Deo ele edap, be
panua busa ga tiselele ei.
35 Toa bedaoa ta panua busa led posanga
mumulnga lolodeai ga iuot masaeai. Be
eao pade ga lolom isat kapei tau ngan ei, ta
eao ga naman mambe didi paraunga aea
igal lolom.”
36 Be ngan ado toaiua, taine kapei ede
ibabada Deo iaoa imamado, ieda Ana. Ei
Panuel inat taine ngan iaoa kelede pan
Aser. Mugaeai ei taine blala ta iuai aranga
ede, be rai lima ga rua ga kus ta iadaoa
imate.
37 Tota iman asape irangrang ngan aea
rai sangalima sangaul tol igegea pange.
Somisomi itnan Deo ele luma aea ala mao,
be idio toa eoa ta isoasoa Deo ieda ga
iplese annga ga ikakado raring bong ga
ado.
38 Be tutui ngan ado imata toa oa, ei
inam boloma pan gergeu ta ikado posanga
kemi pan Deo, be iposaposa ngan ei pagid
sapadua toa lolod iminmin ngan Deo ipola
ele panua Ierusalem ad ta titnan led
madonga paeamao.

Iosep ga Maria tiluagid mulian Nasaret

39 *Iosep ga Maria tikado danga toa
ngada oa mambe Maron ele apu ikeo ngan
ga kus, ta tiluagid mulian led tuangai
Nasaret ngan tibur kapei Galili.
40 Be gergeu toa oa idae kapei ga itin
pakpakia, be ele oatainga kapei, ga Deo ele
kadonga lolo marum aea ienono pan.

Iesus ila Deo ele lumaeai ngan ei aea rai sangaul igegea rua

41 *Be rai ga rai, Iesus itama ga itna tila-
galaga Ierusalem ngan eaneannga Pasova
aea.
42 Tota ngan ei aea rai sangaul igegea
rua, tila ngan eaneannga toa oa mambe
somisomi tikakado.
43 Be eaneannga toa oa kus, ta itama ga
itna tilalala ga tiluagid. Be tiuatai mambe
Iesus idio imamado maitne Ierusalem oa
mao.
44 Gisirua tiadi mambe ei asingada gid
panua padengada tilalala. Tota ngan ado
dodol toaiua, gisirua tilalala ga tila. Be
muriai tota tiloilo ei rabu ngan sobosobod
ga oaeoaed.
45 Tiloilo ei ga mao, tota tipul gid mulian
ga tila Ierusalem ngan ilonga ei.
46 Idio ga ado tol muriai ta tiuot ngan
ei gadudunga ngan Deo ele luma aea
ala, be imamado rabu ngan gid panua
paoatainga ad be ilongolongo led posanga
ga ibetabeta gid pade.

Tiuot ngan ei rabu ngan gid panua paoatainga ad.

47 Be sapadua toa tilongo ele posanga,
timatala kapei ngan ele oatainga ga ele
kolinga led betanga.
48 Itna ga itama tigera ei ta tikakrik, be
itna ikeo pan bedane, “Natug, ikamado
eao kado toa bedane ngan gai? Ega, gairua
tamam lolomai ede ga ede be ailoilo go.”
49 Be Iesus ikeo pagid, “Ikamado ga
ailoilo gau? Gau manta namamado Tamag
ele lumaeai,† be gimi aoatai mao?”
50 Be gisirua tiuatai ngan ele posanga
ipu mao.
51 *Ga kus ta ila toman ngan gid ta
tiluagid mulian Nasaret, ta ilongolongo
gisirua linged. Be itna imata nanan danga
toa ngada ne ta idol ga ienono iloleai.
52 *Be Iesus itub ga idae kapei ga ele
oatainga kapei, be Deo ikim ei tau, ga gid

* **2:39:** Mt 2.23 * **2:41:** IM 12.24-27, 23.14-17, Lo 16.1-8 † **2:49:** Posanga idil toa ne ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: *Gau manta namamado ngan Tamag ele danga sisid.* * **2:51:** Lu 2.19 * **2:52:** 1Sml 2.26, Snd 3.4

panua tikim ei pade.

3

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga
(Mateus 3.1-12, Markus 1.1-8, Ioanes 1.19-28)

1 Be ngan rai toaiua, Kaisa Taiberius ei
maron kapei ngan tibur toa ngada oa. Be
ngan aea rai sangaul igegea lima, Pontius
Pailat ei gavana ngan tibur Iudea, ga Erot
Antipas ei madidnga kapei ngan tibur
Galili, ga Erot Antipas itar kakau Pilip
ei madidnga kapei ngan tibur Ituria ga
Trakonitis, ga Lisanias ei madidnga kapei
ngan tibur Abilene.
2 Be ngan rai toa oa pade, Anas ga Ka-
iapas timan madidnga kapeipei tenainga
ad. Be tutui ngan taun toaiua, Deo ele
posanga iuot pan Sekaraia inat Ioanes toa
imamado ngan tibur modamodanga.
3 *Tota ila ngan tibur toa ngada oa
boloma ngan eau Iordan ta ipaola posanga
pagid ipom ngan gid manta tipul lolod
ga tibada paliliunga, ta Deo isamum led
kadonga sasat.
4 *Kadonga toa ne iuot lalaede mambe
laulau ton Aisaia, eaba toa ibada Deo iaoa
mugaeai ikeo ngan ga bedane,

"Ngan tibur modamodanga, eaba ede
ipotalae ta ikeo ga,
'Manta asaoa Maron ele edap
ga apatutui kemi!
5 Gid bereo toa ngada oa, manta aket gid
ga tisulug,
ta apaon gid baba dubuiai.
Be gid edap ikonggekongge, manta apatu-
tui,
ga edap isaoa idio ga idae, manta aris
ga iuot kemi.
6 Tota gid panua toa ngada ne ga tig-
era saoa danga Deo ikado ngan
badanga gid mulian.' "

7 *Be Ioanes ikado posanga ga ila pagid
panua toa tinam pan ngan badanga palili-
unga ta ikeo, "Gimi mota ele gergeu! Sai
ipabib lemi ta aoangga abada paliliunga
sapaean ta aeaoa ngan Deo ele kadonga
lolo bake aea toa teta pade ga iuot? Iran-
grang ngan akado toa bedaoa mao.
8 *Tota oangga apul lolomi, manta ap-
atutui lemi kadonga pade, ta ipasolan
mambe gimi apul lolomi tautaunga. Be
kado apakaka gimi mulian ta aoangga
gimi iaoa kelede pan Abraam, ta ngan ipu
toaine Deo ga ipanas gimi mao. Eine mao.
Ngansa gau nakeo pagimi, Deo irangrang
ngan ikado gid patpat toa ne ga tiuot iaoa
kelede pan Abraam.
9 *Be kabasi ienono motean abei ipuiai.
Ta abei isaoa toa itautau kemikemi mao,
eine ga iged ta itado ga idae dingaeai."
10 Idio ta gid ipom tibeta ei bedane, "Be
gai ga akado mado?"
11 Ta ikoli led posanga bedane, "Oangga
sai aea barikia rua, manta ipan iuae ede
pade, toa ei aea mao. Be oangga sai aea
annga ienono, manta ikado toa bedaoa
pade."
12 *Be gid panua takis ad pade tinam
ngan badanga paliliunga ta tikeo, "Eaba
paoatainga am, gai ga akado mado?"
13 Ta ikeo ga, "Irangrang ngan adada
sapaean gid panua led pat mao. Be manta
abada pat ianun isaoa gid madidnga tikeo
pagimi ngan."
14 Be gid panua paraunga ad pade tibeta
ei bedane, "Be gai ga akado mado?"
Ta ikeo pagid, "Irangrang ngan apa-
mataud gid panua ngan badanga sapaean
led pat mao ga apamadid gid ngan
posanga sapaean mao pade. Be saoa
olnga toa gimi abada, manta lolomi kelede
ngan."
15 Be panua toa ngada oa lolod imin-
min ngan Deo ibada gid mulian ad isat
bagedeai ta tigaga matad alele. Be lolod
ede ga ede ngan Ioanes ta tikeo lolodeai
bedane, "Kado eaba toa ne eine Kristus*?"
16 *Ta Ioanes ikoli panua toa ngada oa
led posanga bedane, "Gau napaliliu gimi
ngan eau, be eaba ede inam muriai ngan
gau, ei iura kapei ngan gau. Ei iasal gau
tau, ta irangrang ngan nalua ei ngan ele su

* **3:3:** PA 13.24 * **3:4:** Ais 40.3-5 * **3:7:** Mt 12.34, 23.33 * **3:8:** Ins 8.33 * **3:9:** Mt 7.19 * **3:12:** Lu 7.29
* **3:15:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **3:16:** PA 13.25

aea polanga mao. Ei ga ipaliliu gimi ngan
Itautau Tutui ga dinga.
17 Ei mambe eaba ikisi ele duduinga
kapei, ta ilelean sakirkir toa ngada oa
ienono ngan wit. Ei ga isuk gid wit itautau
ta idol ngan ele luma wit aea. Be wit
aea sakirkir, ei ga itado ga idae dingaeai.
Dinga toa oa irangrang ngan imate mao."
18 Be Ioanes idada gid ipom lolod ngan
posanga padengada busa, ta ipapaola Deo
ele ato kemi pagid.

Erot idol Ioanes Paliliunga aea ngan luma panasnga aea

19 *Be Ioanes idaba madidnga kapei
Erot, ngansa ei iuai ele kadenge Erodias ga
ikado kadonga sasat padengada.
20 Tota gadae ngan gid kadonga sasat
toa ne, Erot ikado kadonga sat ede pade
ga bedane: Idol Ioanes ga idudunga ngan
luma panasnga aea.

Ioanes ipaliliu Iesus (Mateus 3.13-17, Markus 1.9-11)

21 Be ngan taun toaiua gid ipom
tibabada paliliunga pan Ioanes maitne,
Iesus pade inam ta ibada paliliunga. Ei
irararing, be bubur ipokakai,
22 *ta Itautau Tutui ipul ei ga iuot
mambe man barur ta isulug ga inam pan.
Be babanga ede isulug buburiai ga inam ta
ikeo, "Eao gau Natug. Gau nakim go tau.
Tinig igelgel ngan eao."

Iesus itubtub edad (Mateus 1.1-17)

23 *Iesus aea rai mambe sangaul tol
ngan ado toaiua ipei ele naurata. Gid
panua tiuangga ei Iosep inat.

Be Iosep ei Eli inat.
24 Eli ei Matat inat.
Matat ei Livai inat.
Livai ei Melki inat.
Melki ei Ianai inat.
Ianai ei Iosep inat.
25 Iosep ei Matatias inat.
Matatias ei Amos inat.
Amos ei Naum inat.
Naum ei Esli inat.
Esli ei Nagai inat.
26 Nagai ei Mat inat.
Mat ei Matatias inat.
Matatias ei Semen inat.
Semen ei Iosek inat.
Iosek ei Ioda inat.
27 Ioda ei Ioanan inat.
Ioanan ei Resa inat.
Resa ei Serubabel inat.
Serubabel ei Sealtiel inat.
Sealtiel ei Neri inat.
28 Neri ei Melki inat.
Melki ei Adi inat.
Adi ei Kosam inat.
Kosam ei Elmadam inat.
Elmadam ei Er inat.
29 Er ei Iosua inat.
Iosua ei Elieser inat.
Elieser ei Iorim inat.
Iorim ei Matat inat.
Matat ei Livai inat.
30 Livai ei Simeon inat.
Simeon ei Iuda inat.
Iuda ei Iosep inat.
Iosep ei Ionam inat.
Ionam ei Eliakim inat.
31 Eliakim ei Melea inat.
Melea ei Mena inat.
Mena ei Matata inat.
Matata ei Natan inat.
Natan ei Devit inat.
32 *Devit ei Iesi inat.
Iesi ei Obet inat.
Obet ei Boas inat.
Boas ei Salmon inat.
Salmon ei Nason inat.
33 Nason ei Aminadap inat.
Aminadap ei Atmin inat.
Atmin ei Arni inat.
Arni ei Esron inat.
Esron ei Peres inat.
Peres ei Iuda inat.
34 Iuda ei Iakop inat.
Iakop ei Aisak inat.
Aisak ei Abraam inat.
Abraam ei Tera inat.
Tera ei Naor inat.
35 Naor ei Seruk inat.
Seruk ei Reu inat.
Reu ei Pelek inat.
Pelek ei Eber inat.
Eber ei Sela inat.
36 *Sela ei Kainan inat.
Kainan ei Arpaksat inat.
Arpaksat ei Siem inat.
Siem ei Noa inat.
Noa ei Lamek inat.

* **3:19:** Mt 14.3-4, Mk 6.17-18 * **3:22:** Ins 1.32 * **3:23:** Lu 4.22, Ins 6.42 * **3:32:** Rut 4.17-22 * **3:36:** OM 11.10-26

37 Lamek ei Metusela inat.
Metusela ei Enok inat.
Enok ei Iaret inat.
Iaret ei Maalalel inat.
Maalalel ei Kenan inat.
38 *Kenan ei Enos inat.
Enos ei Set inat.
Set ei Adam inat.
Be Adam ei Deo inat.

4

Eaba paeamao itoba Iesus (Mateus 4.1-11, Markus 1.12-13)

1 Iesus itnan eau Iordan ta iluai mulian ga inam, be Itautau Tutui iuon ngan ei. Inasi Itautau Tutui ilinge ta ila ngan tibur modamodanga
2 ta imamado toa eoa irangrang ngan aea ado sangaul pange, be eaba paeamao itobatoba ei. Be ngan taun toaiua Iesus ian annga eta mao, ta muriai ngan gid ado toa oa, ei pitoreanei.
3 Ta eaba paeamao ikeo pan bedane, “Oangga eao Deo Inat, posa ngan pat toa ne ta iuot am bret.”
4 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Deo ele laulau aea posanga ikeo ga, ‘Eaba eta irangrang ngan badanga madonga kemi ngan eannga bret kekelen mao.’ ”
5 Ga kus ta ibada ei ta tidae ga tila ngan tibur ede gadae, ta manmanae ipasolan ei ngan tibur kapei togid mamaron kapeipei toa ngada ne tanoeai.
6 Ta eaba paeamao ikeo pan, “Gau ga nadol tibur toa ngada ne toman ngan aea danga sisid kemikemi ga idae eao bagemeai. Ngansa ienono gau bagegeai, ta gau narangrang ngan nabada ga ila pan eaba sai nakim.
7 Tota oangga eao kor aem ta soa gau edag, eine danga toa ngada ne ga iman lem.”
8 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Deo ele laulau aea posanga bedane, ‘Eao manta soa am Maron Deo ieda, ta eao kikisi ei kekelen ele naurata.’ ”
9 Idio ta ibada ei ga tila Ierusalem, ta ipamadid ei gadae Deo ele luma kapei ipaoeai ta ikeo pan, “Oangga eao Deo Inat, ta dug ga sulug.

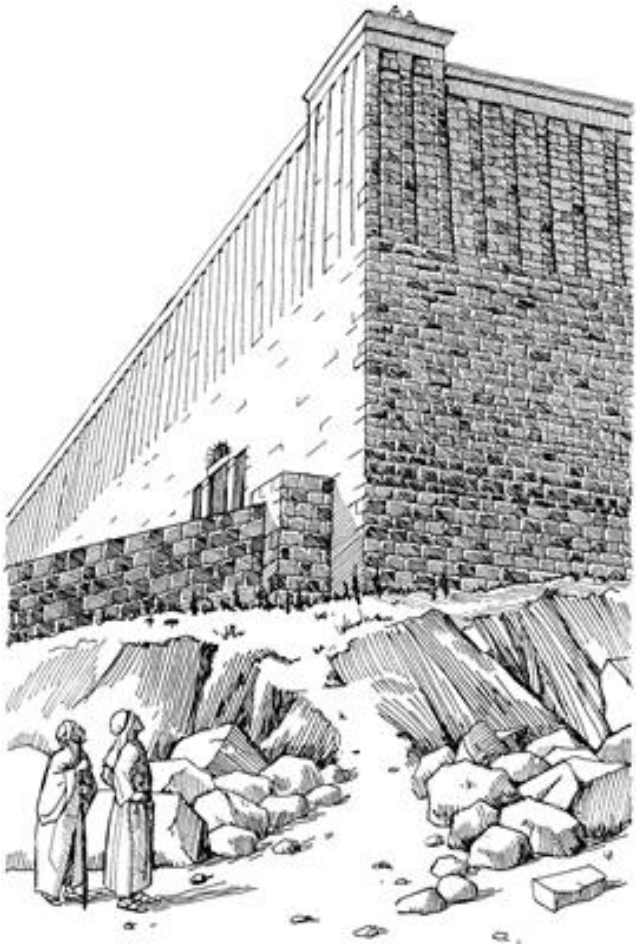

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Satan ipamadid Iesus gadae Deo ele luma kapei ipaoeai.

10 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane,

“ ‘Ei ga iposa matua pagid ele anggelo
ta matad ikisi go.’

11 Ga pade ikeo,

“ ‘Gid ga tisoa go ngan baged,
ngan kado ta pat eta igal aem.’ ”

12 *Be Iesus ikoli ele posanga bedane, “Deo ele laulau ikeo ga, ‘Eao toba am Maron Deo padam.’ ”
13 *Io, eaba paeamao ipasala ele tobanga toa ngada oa ga kus ta itnan ei ga ila, be isanga ado eta kemi ngan tobanga ei pade.

Iesus ele naurata iuot matamata Galili (Mateus 4.12-17, Markus 1.14-15)

* **3:38:** OM 4.25-26 * **4:4:** Lo 8.3 * **4:8:** Lo 6.13-14 * **4:10:** Sng 91.11-12 * **4:12:** Lo 6.16, 1Ko 10.9 * **4:13:** Ibr 2.18, 4.15

14 Be ngan Itautau Tutui iura, Iesus iluai
mulian ga ila ngan tibur Galili. Ta iualu
iuasasa ga ila ngan tibur toa ngada oa.
15 Somisomi ipapaoatai gid ipom led
luma raring aea iloleai, be gid panua toa
ngada oa tiposaposa kemi ngan ei.

Gid Nasaret tipul murid ngan Iesus (Mateus 13.53-58, Markus 6.1-6)

16 Idio ta Iesus ila tuangai Nasaret
toa mugaeai imamado ngan ga irangrang
ngan idae kapei. Be ngan Ado Earainga
aea, ila idudunga ngan luma raring aea
mambe somisomi ikakado, ta idae imadid
ngan oatonga Deo ele laulau.
17 Tota titumian laulau ton Aisaia, eaba
toa ibada Deo iaoa mugaeai, ga ila pan ta
ipaola ga iuot ngan posanga toa ikeo ga
bedane,

18 *"Maron Itautau Tutui ta ienono pagau,
ngansa itok bude kemi ga idae ngan laborag
ngan sionga gau ngan paolanga ato kemi pagid panua lululunga ad.
Ga isula gau ngan palongonga gid panua toa timanman paeaeanga, ngan Deo ipola gid ta titnan led madonga paeamao.
Ga napalongo gid panua matad susu ta tigeragera pade.
Ga napola gid panua toa ad kadonga kulupulupu ta timado led kemi.
19 Ga napalongo gid panua ngan taun toa ilalala ga inam ga bedane: Maron ga ilolo kemi ngan ele panua."

20 Io, iuato ga kus ta ipol mulian laulau
toa oa ta ibada ga ila pan eaba toa imuga-
muga ngan luma raring aea, ta idio imado.
Be panua toa ngada oa luma raring aea
iloleai matad inono ei.
21 Ta ikeo pagid bedane, "Deo ele
posanga toa alongo naoato pagimi, labone
iuot tautaunga."
22 *Io, gid panua toa ngada oa tiposa
kemi ngan ei, be timatala ngan gid
posanga kemikemi toa ikakado ta tikeo,
"Eaba toa ne Iosep inat na?"
23 Ta ikeo pagid, "Gau naoatai, gimi
aoangga atado oanenga itna ngan gau
ta akeo ga bedane, 'Oangga eao eaba
keminga am, manta kemi go mulian.
Eao manta kado gid uisinga etangada
am tuanga ipuiai mambe gai alongo eao
kakado Kapernaum.' "
24 *Ta ikeo, "Nakeo tautaunga pagimi,
oangga eaba ibada Deo iaoa ngan ele
tuanga ipu, eine ga tinid igelgel ngan
badanga ei mao.
25 *Gau napakaka mao, be ngan ado
toaiua Elaija ibada Deo iaoa mugaeai, gid
asapsape Israel ad busa timamado. Ngan
taun toaiua Deo ipakala mariamba, ta
aoara itap mao ga irangrang ngan rai tol
ga taiko lima ga ede, tota sapanga kapei
iuot ngan tibur toa ngada oa.
26 *Be Deo isula Elaija ga ila ngan luanga
asape eta Israel aea mao. Deo isula ei
ga ila pan asape ede toa alu ede pade
aea ngan tuanga Sarepat ngan tibur kapei
Saidon.
27 *Ga pade, ngan taun toaiua Elisa
ibada Deo iaoa, eine gid panua busa Israel
tibada dibala kankan. Be Elisa ikemi eta
ngan gid mao. Ikemi eaba alu ede pade
aea, Naman kekelen ngan tibur kapei
Siria."
28 Io, panua toa ngada oa luma raring
aea iloleai tilongo posanga toa oa ta lolod
bake.
29 Tota tidae ta tisere ei ga ila gaot ngan
tuanga, ta tidada ei ga ila imadid perper
imatai toa led tuanga idigeai, ta tiuangga
titado ei ga isulug.
30 Be ei ilalala rabu ngan gid ipom ta
itnan gid ga ila.

Iesus isere iriau paeamao ngan eaba ede (Markus 1.21-28)

31 Iesus isulug ga ila ngan tuanga Kaper-
naum ngan tibur kapei Galili, ta ngan Ado
Earainga aea ipapaoatai gid ipom.
32 *Be gid tikakrik ngan ele paoatainga,
ngansa ei ikakado ele posanga mambe
eaba ieda kapei.

* **4:18:** Ais 61.1-2 * **4:22:** Lu 3.23, Ins 6.42 * **4:24:** Ins 4.44 * **4:25:** 1Kin 17.1,7 * **4:26:** 1Kin 17.8-16
* **4:27:** 2Kin 5.1-14 * **4:32:** Mt 7.28-29

33 Be gadudunga ngan luma raring aea,
eaba ede toa iriau paeamao ienono ngan
ei oa imamado. Ei ingangar kapei ta ikeo
ga,
34 "Ae! Iesus Nasaret am, eao oangga
kado mado ngan gai? Eao oangga paeabu
ngan gai na? Gau naoatai ngan go. Eao
Eaba Tutui ton Deo."
35 Be Iesus idaba ei ta ikeo, "Kapin aoam
ta tnan eaba toa na." Io, iriau paeamao
itado eaba toa oa ga isulug tanoeai gid
panua matadeai, ta itnan ei ga ila be
ipaeabu ngan ei mao.
36 Be gid panua toa ngada oa tikakrik
ta tibetabeta pol ngan gid bedane,
"Paoatainga toa ne madongan? Ei ikado
posanga matua mambe eaba iura ga ieda
kapei, ta gid iriau papaeamao titnan gid
panua ga tila."
37 Tota iualu ilado ga ila ngan tuanga toa
ngada oa ngan tibur toa oa.

Iesus ikado kemi Petrus ilaoa taine (Mateus 8.14-15, Markus 1.29-31)

38 Iesus itnan luma raring aea ta ila
idudunga Saimon ele lumaeai. Be Saimon
ilaoa taine idibal ga itin iuanaoana tau. Ta
tibeta Iesus ngan luanga ei.
39 Idio ta ila imadid boloma imuliai ta
iposa matua ngan oanaoananga toa oa.
Tota dibala itnan ei ga ila. Be mole mao,
taine toa oa idae ta ipan ad annga.

Iesus ikado kemi panua busa (Mateus 8.16-17, Markus 1.32-34)

40 Ado idil ngan lailai toaiua, ta gid
panua tital sapadua ad dibala imata ede
ga ede ga tila pan Iesus. Ta ei idol ibage ga
idae ngan gid kelede kelede ta ikado kemi
gid.
41 *Be gid iriau papaeamao titnan panua
busa pade, be tingangar ta tikeo, "Eao Deo
Inat." Be ei idaba gid ta ipakala aoad
ngan posanga, ngansa gid tiuatai mambe
ei Kristus*.

Iesus ila ngan gid tuanga padengada (Markus 1.35-39)

42 Gaisala rumaruma ngan ado sae Iesus
iuot ga ila ngan tibur ede modamodanga.
Be gid ipom tiloilo ei ga irangrang ngan
tiuot ngan ei, ta tiuangga tipaidi ei ta itnan
gid mao.
43 Be ikeo pagid bedane, "Gau manta
nala ngan gid tuanga padengada ta
napaola ato kemi ngan madonga Deo
ibageai. Ngansa Deo isula gau ga nanam
ngan ipu toaine."
44 *Tota ila ipapaola ele posanga ngan
gid luma raring aea ngan tibur Iudea.

5

Iesus ikado ga Petrus ibada ia busa (Mateus 4.18-22, Markus 1.16-20)

1 *Idio ta Iesus imadmadid liu kapei
Genesaret* isaleai, be gid ipom tinam
tigong ei ngansa tiuangga tilongo Deo ele
posanga.
2 Be igera oaga rua togid panua ia aea
badanga toa titnan ga idio ipatpat lab
imatai, be gid tila tisisigiri led puo.
3 Tota ila idae ngan oaga ton Saimon ta
ibeta ei ngan isarung oaga ta itnan lab ga
iuot kauteta. Ta idio imado oagaeai be
ipapaoatai gid ipom.
4 Ei iposaposa ga kus ta ikeo pan Saimon,
"Toto ga la siliai, ta atado lemi puo ga
isulug ngan badanga ia."
5 *Be Saimon ikoli ele posanga bedane,
"Maron, bong dodol ga irangrang ngan
gaisala, gai abokoboko toa bedane be
abada ia eta mao. Be ngan eao lem
posanga, eine ga natado gid puo ga isu-
lug."
6 Io, tikado toa bedaoa ta tibada ia idaba
kapei tau, ta led puo iuangga itakai.
7 Tota tikamo oaeoaed ngan oaga toa
ede pade oa ta tinam ngan luanga gid.
Ta tinonoi oaga toa rua oa ngan ia ga
tiuangga timadi.
8 Be Saimon Petrus igera bedaoa, ta idol
ilabora ga isulug boloma ngan Iesus iae ta
ikeo, "Maron, la aluai ngan gau, ngansa
gau eaba kadonga sasat ag."
9 Iposa bedaoa ngansa ei gisingada
iuaeoae tikakrik tau ngan ia busa toa
tibada.

* **4:41:** Mt 8.29, Mk 3.11-12 * **4:41:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **4:44:** Mt 4.23
* **5:1:** Mt 13.1-2, Mk 3.9-10 * **5:1:** *Genesaret eine liu kapei Galili ieda ede pade.* * **5:5:** Ins 21.3-8

10 Be Sebedi ele gergeu rua, Jems ga
Ioanes toa gisingada Saimon led naurata
kelede, gid pade tikakrik.
Be Iesus ikeo pan Saimon bedane,
“Mataud mao. Toa labone ga ila, eao ga
babada gid panua ga tinam pagau.”
11 *Tota tisike led oaga ga idae labiai, ga
kus ta titnan led danga sisid toa ngada oa
ga idio, ta tila tinasi ei.

Iesus ikado kemi eaba aea dibala kankan
(Mateus 8.1-4, Markus 1.40-45)

12 Idio ta Iesus imamado ngan tuanga
ede, be toa eoa eaba ede imamado, be
dibala kankan iuon ngan itin. Ei igera
Iesus ta idol ilabora ga isulug tanoeai ta
iansaban ei ta ikeo, “Maron, oangga eao
kim, eao rangrang ngan kado tinig ga iuot
kemi Deo imatai†.”
13 Io, Iesus igaga ibage ta idol ngan ei ta
ikeo, “Gau nakim. Ot kemi toa pataute ne.”
Mole mao dibala kankan itnan ei.
14 *Ta Iesus iposa matua pan bedane,
“Eao keo pan eaba eta pade ngan danga
toa ne mao. Be la pasolan tinim pan eaba
tenainga aea ta kado lem tenainga ngan
tinim aea keminga mambe Moses ele apu
ikeo ngan. Kadonga toa ne ga ipasolan gid
mambe tinim iuot kemi tautaunga.”
15 Be mao, posanga ngan Iesus ele
kadonga iuasasa ga ila kapei. Tota gid
ipom busa tinaganagam somisomi ta tilu-
plup ngan longonga ele posanga ga ngan
ad dibala aea keminga.
16 Be ei ilagalaga ngan tibur
modamodanga ta idio iraring.

Iesus ikado kemi eaba iae ga ibage imate
(Mateus 9.1-8, Markus 2.1-12)

17 Ado ede Iesus ipapaoatai gid ipom,
be gid Parisi ga madidnga apu ad tima-
mado. Gid tinam ngan tuanga busa Galili
ga Iudea ga tuanga Ierusalem ga tinam.
Be Maron iura kapei ienono pan ngan
keminga dibala.
18 Be mole mao panua edengada tibisi
eaba ede ngan aea nagarengreng ga
inam. Ei iae ga ibage imate, be tiuangga
tidudunga ta tidol ei ga idio Iesus imatai.
19 Be led edap eta mao, ngansa ipom
kapei tau. Tota tidae luma ipaoeai ta
tirepe usi ta tipasil ei toman ngan aea
nagarengreng ga isulug rabu ngan gid
panua, tutui Iesus imatai.

Tipasil ei toman ngan aea nagarengreng ga isulug tutui Iesus imatai.

20 *Be Iesus igera led kadonga lolo
matua aea ta ikeo pan dibala tamad
bedane, “Leg eaba, gau nasamum lem
kadonga sasat na.”
21 Be gid madidnga apu ad ga gid Parisi
tikeo lolodeai bedane, “Eaba toa ne sai
ta iuangga ibada Deo imul? Eaba eta
irangrang ngan isamum gid kadonga sasat
mao. Deo kekelen irangrang!”
22 Be Iesus iuatai ngan lolod ta ikeo
pagid, “Ikamado ga akado posanga toa
bedaoa lolomiai?
23 Posanga isaoa aea naurata malan:
Oangga nakeo, ‘Gau nasamum lem
kadonga sasat,’ mao oangga nakeo, ‘Dae
madid ta lalala’?
24 *Be gau ga napasolan gimi ta iran-
grang ngan aoatai kemi mambe Eaba
Inat ieda kapei tanoeai ngan samumnga
kadonga sasat.” Ta ikeo pan dibala tamad

* **5:11:** Mt 19.27 † **5:12:** Gid Iuda led apu ikeo ga oangga eaba ede aea dibala kankan, ei irangrang ngan imamado tuangai mao, ga iraring toman ngan panua padengada mao pade. Ngan kado ta dibala iuore ngan panua padengada. Toa bedaoa ta tikeo ga eaba toa oa itin paeamao *Deo imatai. Gera posanga ngan Wkp 13.43-46.* * **5:14:** Wkp 14.1-32
* **5:20:** Ais 43.25, Lu 7.48 * **5:24:** Ins 5.8

bedane, “Nakeo pago, dae madid, bada am
nagarengreng ta la lem lumaeai.”
25 Io, mole mao ker ga idae imadid ipom
matadeai, ta ibada aea nagarengreng toa
ienono ngan oa ta ila ele lumaeai, be
isoasoa Deo ieda.
26 Gid panua toa ngada oa timatala kapei
ta tisoa Deo ieda. Be timataud pade ta
tikeo, “Danga toa tagera labone eine ede
pade tau!”

Iesus ibaba Livai
(Mateus 9.9-13, Markus 2.13-17)

27 Ga kus ta Iesus iuot ga ila ta igera eaba
ede ibabada takis, ieda Livai, imamado
ngan luma takis aea. Ta ikeo pan, “Eao
nam nasi gau.”
28 Tota itnan ele danga sisid toa ngada
oa ga idio ta idae ga ila inasi ei.
29 Idio ta Livai ikado eaneannga kapei
ede ele lumaeai ngan Iesus. Be ipom kapei
takis ad ga gid panua padengada tinam
tianean toman ngan gid.
30 *Be gid Parisi toman ngan led panua
apu ad tiririak ga ila pagid ele aluagau
ta tikeo, “Ikamado ga gimi aeanean ga
aunun toman ngan gid panua takis ad ga
kadonga sasat ad?”
31 Be Iesus ikoli led posanga bedane,
“Gid panua tinid kemi, led ipu eta ngan
tila pan eaba keminga aea mao. Be gid
dibala tilagalaga pan.
32 Gau nanam ngan babanga gid panua
tututui mao, be nanam ngan babanga gid
panua kadonga sasat ad ta tipul lolod.”

Iesus ele posanga pau irangrang ngan itlan led kadonga mugamuga mao
(Mateus 9.14-17, Markus 2.18-22)

33 Be gid panua idanga ede tikeo pan
Iesus bedane, “Ioanes ele aluagau somi-
somi tirararing ga tiplese annga, ga gid
aluagau togid Parisi tikakado toa bedaoa
pade. Be ikamado ga eao lem aluagau
tianean ga tiunun?”
34 *Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba
ede iuai taine ta tikado eaneannga ngan
led oainga, irangrang ngan gimi akado ga
oaeoaed tiplese annga mao, ngansa eaba
oainga imamado rabu ngan gid.
35 Be ado ede muriai, panua padengada
ga tipaeaoa eaba oainga ga ila aluai ngan
gid. Ta ngan ado toaiua, gid ga tiplese
annga.”
36 Ta Iesus itado oanenga itna ede pade
pagid bedane, “Eaba eta irangrang ngan
itaka malo pau ilia ta isaisai ga idae ngan
malo mugamuga aea baba mao. Oangga
ikado bedaoa, eine ipaeabu ngan malo
pau. Ga pade, malo pau ilia ga imata
lalaede mambe malo mugamuga mao.
37 Be eaba eta irangrang ngan iparere
oain pau ngan meme itin kukul muga-
muga mao. Oangga ikado bedaoa, eine
oain pau ga ikado meme itin kukul muga-
muga ga pak, ta oain ga itoki, be meme itin
kukul ga iduaea pade.
38 Be gita taparere oain pau ga idudunga
ngan meme itin kukul papau.
39 Be oangga sai iun oain mugamuga,
eine ga itin ngan unnga oain pau mao,
ngansa ikeo ga oain mugamuga eine
kemi.”

6

Iesus iposa ngan kadonga ngan Ado Earainga aea
(Mateus 12.1-8, Markus 2.23-28)

1 *Idio ta ngan Ado Earainga aea ede,
Iesus ilalala rabu ngan dadanga wit, be
ele aluagau tipasu wit itautau edengada,
ta tilumu itin kukul ngan baged ga ila ta
tian.
2 *Be gid Parisi edengada tikeo ga, “Ika-
mado ga akado kadonga toa ne itutui mao
ngan Ado Earainga aea?”
3 *Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
“Kado gimi aoato laulau ngan Devit ele
kadonga toa mugaeai oa mao? Ngan ado
toaiua, asingada iuaeoae pitoreagid,
4 *ta idudunga Deo ele palatai ta ibada
bret tenainga aea toa ienono Deo imatai,
ta ian ga ipan iuaeoae ad pade. Be bret
toa oa, itutui ngan gid panua tenainga ad
kekelegid tianean.”
5 Ta Iesus ikeo pagid, “Eaba Inat ei
Maron ngan Ado Earainga aea.”

* **5:30:** Lu 15.1-2 * **5:34:** Ins 3.29 * **6:1:** Lo 23.25 * **6:2:** Ins 5.10 * **6:3:** 1Sml 21.1-6 * **6:4:** Wkp 24.5-9

Ngan Ado Earainga aea, Iesus ikado kemi eaba ibage imate
(Mateus 12.9-14, Markus 3.1-6)

6 Idio ta ngan Ado Earainga aea ede pade, Iesus idudunga ngan luma raring aea ta ipaoatai gid panua. Be eaba ede imamado toa eoa ibage oatai imate.
7 Be gid Parisi ga madidnga apu ad matad ingitngit Iesus, ngansa oangga tigera ei ikado kemi dibala ngan Ado Earainga aea, eine ga tisol ei ngan posanga.
8 Be ei iuatai ngan lolod, ta ikeo pan eaba toa ibage imate oa bedane, "Ker ga dae, ta madid rabu." Tota idae imadid toa eoa.
9 Ta Iesus ikeo pagid, "Gau naoangga nabeta gimi bedane: Ngan Ado Earainga aea, eine tutui ngan takado kadonga kemi, mao takado kadonga paeamao? Eine tutui oangga tabada mulian gid panua, mao tapaeabu ngan gid?"
10 Io, imata inono gid kelede kelede ga kus ta ikeo pan eaba toa oa bedane, "Patutui bagem." Tota ipatutui ibage, be iuot kemi mulian.
11 Be gid lolod bake tau ta tiposa pol ngan gid ngan saoa danga tiuangga tikado ngan Iesus.

Iesus isio ele aluagau sangaul ga igegea rua
(Mateus 10.1-4, Markus 3.13-19)

12 Idio ta ado ede, Iesus ikeo ga iraring ta idae ga ila lusiai. Be iraring ga ila pan Deo ngan bong dodol toaiua.
13 Gaisala rumaruma ngan ado sae, ibaba ele aluagau ga tinam pan ta isio sangaul ga igegea rua ngan gid ta iuato gid ele panua ato ad.
14 Edad ga bedane: Saimon toa iuato ieda ede pade Petrus, ga Andreas toa Saimon itar kakau, ga Jems, ga Ioanes, ga Pilip, ga Bartolomeus,
15 ga Mateus, ga Tomas, ga Jems toa Alpius inat, ga Saimon toa tiuato ei Selot*,
16 ga Iudas toa Jems inat, ga Iudas Iskariot toa muriai idol Iesus ga idae aea miri itamatama bagedeai.

Iesus ikemikemi panua busa
(Mateus 4.23-25)

17 Iesus asingada ele aluagau tisorir lusiai ga tisulug, ta ei ila imadid ngan tibur ede aea dubu. Be ele aluagau busa tinam pan toman ngan ipom kapei tau ngan tibur Iudea ga tuanga Ierusalem, ga tibur Tair ga Saidon aea lab pade.
18 Gid busa tinam pan ngan longonga ele posanga ga ngan ad dibala aea keminga. Be gid panua toa iriau papaeamao tikakado gid, eine ikemikemi gid pade.
19 Ta gid busa tiparpar ngan sibonga ei, ngansa Deo iura ienono pan ta ikemikemi gid toa ngada oa.

Iesus ikeo ngan gid panua toa ad kadonga kemikemi ga padengada ad kadonga papaeamao
(Mateus 5.1-12)

20 Be Iesus imata ila pagid ele aluagau ta ikeo,

"Kemi tau ngan gimi panua toa lemi danga sisid imata karanga mao!
Ngansa gimi amado Deo ibageai.
21 *Kemi tau ngan gimi panua toa pitoreagimi labone!
Ngansa Deo ga ipan gimi ga apami isum.
Kemi tau ngan gimi panua toa atangtang labone!
Ngansa gimi ga anginging.
22 *Kemi tau ngan gimi oangga panua tigera gimi anasi Eaba Inat, be lolod paeamao ngan gimi, ga tisuk gimi, ga tidaba gimi sat, ga tipaeabu ngan edami.

23 "Oangga tikado toa bedaoa ngan gimi, manta adugdug ga tinimi igelgel, ngansa gimi ga abada ami lasunga kemi tau buburiai. Ngansa gid tibutibud tikado toa bedaoa pade ngan gid panua toa tibada Deo iaoa mugaeai.

24 "Be paeamao tau ngan gimi panua toa lemi danga sisid busa!
Ngansa lemi danga kemikemi tingelgel aea, abada ga kus.

* **6:15:** Ngan ado toaiua, tidol edaeda Selot ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio.
* **6:21:** Sng 126.5-6, Ais 61.3, PM 7.16-17 * **6:22:** Ins 15.19, 16.2, 1Pe 4.14

25 Be paeamao tau ngan gimi panua toa
apami isum labone!
Ngansa gimi ga pitoreagimi.
Be paeamao tau ngan gimi panua toa
anginging labone!
Ngansa gimi ga lolomi isat ga atang-
tang.
26 Be paeamao tau ngan gimi oangga
panua tiposaposa kemi ngan gimi!
Ngansa gid tibutibud tikado toa be-
daoa pade ngan gid panua toa
tipakaka ngan badanga Deo iaoa."

Gita manta takim ada miri itamatama (Mateus 5.38-48, 7.12a)

27 Iesus ikeo pade bedane, "Be gimi panua toa alongolongo leg posanga, gau nakeo pagimi bedane: Manta akim ami miri itamatama ga akado kemi ngan gid panua toa lolod paeamao ngan gimi.
28 Be oangga panua tipaeabu ngan gimi ngan posanga paeamao, manta akado posanga kemi ngan pamatuanga gid. Ta oangga tikado paeamao ngan gimi, manta araring ngan luanga gid.
29 Be oangga eaba eta ipoda papam, pul papam iadag ga ila pan pade. Be oangga eaba eta ipaeaoa lem pononga gaot aea, eao dangadangan tinim aea pononga pan mao.
30 Be oangga sai igau go ngan lem danga eta, eao bada pan. Be oangga sai ipaeaoa lem danga sisid, irangrang ngan eao parpar ngan lem danga iluai mulian mao.
31 *Saoa kadonga akim gid panua tikado ngan gimi, manta akado toa bedaoa ngan gid pade.
32 "Be oangga akimkim gid panua kekelegid toa tikimkim gimi, irangrang ngan eaba eta ilasu gimi mao. Ngansa gid panua kadonga sasat ad pade tikimkim gid panua toa tikim gid.
33 Be oangga akado kemi ngan gid panua kekelegid toa tikado kemi ngan gimi, irangrang ngan eaba eta ilasu gimi mao. Ngansa gid panua kadonga sasat ad pade tikakado toa bedaoa.
34 Be oangga alongean lemi pat ga danga sisid ga ila pagid panua kekelegid toa aeadi gid ngan aea kolinga mulian, irangrang ngan eaba eta ilasu gimi mao. Gid panua kadonga sasat ad pade tilongean led danga sisid ga ila pagid panua kadonga sasat ad padengada, ta tiadi gid ngan kolinga mulian saoa danga tiuanana.
35 Be manta akim ami miri itamatama ga akado kemi ngan gid, ga alongean lemi danga sisid ga ila pagid, be lolomi ede ga ede ngan aea kolinga mulian mao. Ngan kadonga toa bedaoa, gimi ga abada lasunga kapei ta ipasolan mambe gimi gergeu ton Deo Gadae Tau. Ngansa gid panua kadonga sasat ad ga gid panua toa tikado posanga kemi ga ila pan mao, ei ilolo marum ngan gid.
36 Manta lolomi isat ngan gid lalaede mambe Tamami Deo ilolo isat."

Irangrang ngan aselele panua padengada mao (Mateus 7.1-5)

37 *Iesus ikeo pade bedane, "Gimi aselele panua padengada mao, ta Deo ga iselele gimi mao pade. Be aparpar ngan panua padengada ad panasnga mao, ta Deo ga iparpar ngan ami panasnga mao pade. Asamum panua led kadonga sasat, ta Deo ga isamum lemi kadonga sasat pade.
38 *Akado lemi mamaron pagid panua, ta Deo ga ikado ele mamaron pagimi. Be ei ga ikoli kapei ga ila pagimi, ta ipatae ga idudunga ami bisinga iloleai ga irangrang ngan iuon ta ibilin alele. Ngansa saoa kadonga gimi akakado ngan gid panua, eine Deo ga ikado lalaede ngan gimi pade."
39 *Iesus itado oanenga itna ede pade bedane, "Irangrang ngan eaba imata susu ipasolan edap ngan eaba ede pade imata susu mao. Oangga bedaoa, gisirua titap ga tisulug babaeai.
40 *Be aluagau eta irangrang ngan iasal ele eaba paoatainga aea mao. Be oangga ibada oatainga kemi ga kus, ei ga iuot mambe ele eaba paoatainga aea.
41 "Eao kamado gera sakirkir kakauede ienono ngan oaem ede pade imata, be

* **6:31:** Mt 7.12 * **6:37:** Mt 6.14 * **6:38:** Mk 4.24 * **6:39:** Mt 15.14 * **6:40:** Mt 10.24-25

eao gera abei kapitnami toa ienono eao matameai na mao?
42 Eao kamado keo pan oaem ede pade bedane, 'Leg sil, nam boloma ta nasile sakirkir kautede ienono matameai,' be eao gera abei kapitnami toa ienono eao matameai na mao? Eao eaba pakakanga am! Pul abei kapitnami ienono eao matameai bua, ga kus ta matam igera kemi, ta eao sile sakirkir kakauede ienono ngan oaem ede pade imata."

Abei paeamao, itautau pade paeamao (Mateus 7.16-20, 12.33-35)

43 Iesus ikeo pade bedane, "Abei kemi irangrang ngan itautau iuot papaeamao mao. Be abei paeamao irangrang ngan itautau iuot kemikemi mao pade.
44 Ngansa taoatai ngan gid abei kelede kelede ngan geranga itautau. Gita tababada abei fik itautau ngan oaroaro aea gigi mao, be tababada oain itautau ngan purup aea asile mao pade.
45 Oangga eaba kemi, eine danga kemikemi ienono iloleai ta ipapot kadonga kemikemi. Be oangga eaba paeamao, eine danga papaeamao ienono iloleai ta ipapot kadonga papaeamao. Ngansa saoa danga iuon eaba iloleai, eine iaoa iposa ngan ga iuot."

Edap rua ngan luma aea kadonga (Mateus 7.24-27)

46 *Iesus ikeo pade bedane, "Ikamado ga gimi aoato gau, 'Maron, Maron,' be anasi leg posanga mao?
47 Be eaba sai inam pagau ta ilongo leg posanga ga inasi, gau ga napasolan gimi ngan ele kadonga ga bedane:
48 Ei mambe eaba ikado luma, be ilei baba ga isulug gadio tau ta ipagun luma aea kadanga gadae ngan pat. Ga kus ta oanga imasesel ga inam ta idae tul ngan luma toa oa, be irangrang ngan inuga luma mao, ngansa ei ikado luma kemi ga matua.
49 Be eaba sai ilongo sapaean leg posanga be inasi mao, eine mambe eaba ipagun luma sapaean tano ipaoeai. Ga kus ta oanga imasesel ga inam ta idae tul ngan luma toa oa, be mole mao grum ga isulug be imarepei paeamao tau."

Oanga imasesel ga inam, be mole mao luma toa oa grum ga isulug.

7

Iesus ikado kemi paeaeanga ton madidnga paraunga aea (Mateus 8.5-13)

1 Gid ipom tilongo Iesus ipasala ele paoatainga ga kus ta ei ila Kapernaum.
2 Be toa eoa paeaeanga ton eaba ede imugamuga ngan gid Rom led panua paraunga ad* idibal ga iuangga imate. Be madidnga ikim tau ele paeaeanga toa oa.
3 Ei ilongo ngan Iesus ta isula gid madidnga edengada togid Iuda ga tila tibeta ei ngan inam ta ikemi ele paeaeanga toa oa.
4 Tila pan Iesus ta tibeta matua ei bedane, "Madidnga toa ne ei eaba kemi, ta oangga eao lua ei, eine tutui.
5 Ngansa ei ikim tau gita Iuda ta ikado leda luma raring aea."
6 Tota Iesus ila toman ngan gid.

Ei ipaboloma luma toa oa, be madidnga paraunga aea isula iuaeoae ga tila tibada iaoa pan ga bedane, "Maron, paeaea go mulian padam. Ngansa gau leg idil kemikemi imata karanga ngan eao nam dudunga leg lumaeai mao.
7 Ngan ipu toaine, gau nanam pago mao, be nasula leg panua, ngansa nagera mambe gau eaba kemi tau mao. Be eao

* **6:46:** Mt 7.21 * **7:2:** Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne *imugamuga ngan gid Rom led panua paraunga ad ipu bedane: madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad buno.*

dio toa nena ta kado posanga kekelen, ta
leg paeaeanga ga iuot kemi.
8 Ngansa gau pade namamado gadio
ngan gid panua toa edad kapeipei. Be leg
panua paraunga ad timamado gadio ngan
gau. Ta oangga nakeo pan ede, 'Eao la,' ei
ga ila. Be oangga nakeo pan ede pade, 'Eao
nam,' ei ga inam. Be oangga nakeo pan leg
paeaeanga ede, 'Eao kado naurata toa ne,'
ei ga ikado. Tota dibala toa ne ga ilongo
lingem pade."
9 Iesus ilongo bedaoa ta imatala ta ipul
imata ga ila pagid panua toa tinasi ei
ta ikeo, "Gau nakeo pagimi, ngan panua
toa ngada ne Israel nagera eaba eta ilolo
matua mambe eaba toa ne mao."
10 Io, gid panua toa madidnga isula
gid oa tiluagid mulian lumaeai ta tigera
paeaeanga toa oa itin iuot kemi pade.

Iesus ipei mulian eaba iriau ede ngan tuanga Nain

11 Ngan ado sae Iesus ila ngan tuanga
ede ieda Nain, be ele aluagau ga ipom
kapei tila toman ngan ei.
12 Iesus ipaboloma tuanga aea atama be
igera burua mate ede tibisi ga iuot. Eaba
toa oa itna asape be ele gergeu eta pade
mao. Be ipom kapei tede ngan tuanga toa
oa tinam toman ngan ei.
13 Maron igera taine toa oa ta ilolo isat
ngan ei ta ikeo ga, "Tang mao."
14 Tota ila boloma ta idol ibage ga idae
ngan ribrib, ta gid panua toa tibisi burua
mate oa aed tor ga timadid. Ta ikeo, "Leg
eaba, gau nakeo pago, dae!"
15 *Io, eaba toa imate oa ker ga idae
imado, ta iaoa pel ngan posanga. Tota
Iesus ibada ei ga ila pan itna.
16 *Be ipom toa ngada oa timataud kapei
ga tisoa Deo ieda ta tikeo ga, "Eaba ede
ieda kapei iuot rabu ngan gita ga ibada
Deo iaoa." Be padengada tikeo, "Deo inam
ngan luanga ele panua."
17 Tota ato toa ne iuasasa ga ila ngan
gid tuanga toa ngada oa Iudea ga gid tibur
padengada boloma ngan.

Ioanes Paliliunga aea isula ele aluagau rua ga tila pan Iesus (Mateus 11.2-19)

18 Be Ioanes Paliliunga aea ele aluagau
tipalongo ei ngan danga toa ngada oa
Iesus ikado. Tota Ioanes ibaba ele aluagau
rua ga tinam pan,
19 *ta isula gisirua ga tila pan Maron
ngan betanga ei, "Eao eaba toa Deo iposa
tautaunga ngan isula go ga nam, mao gai
asanga eaba eta pade?"
20 Io, panua toa rua oa tila pan ta
tikeo, "Ioanes Paliliunga aea isula gairua
ta anam abeta go bedane: Eao eaba toa
Deo isula go ga nam, mao gai asanga eaba
eta pade?"
21 Be ngan ado toaiua, Iesus ikado kemi
gid panua busa ad dibala imata ede ga ede,
ga isere gid iriau papaeamao, ga ikado
kemi panua busa toa matad ikilakila ta
tigeragera pade.
22 *Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
"Aluagimi ga ala ta apalongo Ioanes ngan
saoa danga gimi agera ga alongo. Gid
panua matad ikilakila tigeragera pade, ga
gid panua aed imate tilalala pade, ga gid
panua ad dibala kankan tiuot kemi Deo
imatai, ga gid panua tangad ikua tilon-
golongo, ga gid panua toa timate tidae
mulian, ga gid panua lululunga ad tilon-
golongo ato kemi.
23 Be kemi tau ngan eaba sai toa ilolo
matua ngan gau, be ele kadonga lolo
matua aea itap mao."
24 Io, Ioanes ele panua ato ad tila ga
kus, ta Iesus iposa ga ila pagid ipom
ngan Ioanes ta ikeo ga, "Gimi ala ngan
tibur modamodanga ngan geranga saoa?
Aoangga agera eaba ilolo iburlogologoi
alele mambe piso ede rai ipabeu na? Eine
mao.
25 Be gimi ala ngan geranga saoa danga?
Aoangga agera eaba idol danga sisid
kemikemi? Eine mao. Ega, gid panua
toa tidoldol danga sisid kemikemi, tima-
mado kemi ngan luma kemikemi togid
mamaron kapeipei.

* **7:15:** 1Kin 17.23, 2Kin 4.36 * **7:16:** Lu 1.68 * **7:19:** Sng 40.7, Mal 3.1, PM 1.8 * **7:22:** Ais 35.5-6, 61.1, Lu 4.18 * **7:26:** Lu 1.76

26 *Be gimi aot ga ala ngan geranga
saoa? Ala ngan geranga eaba ibada Deo
iaoa? Be! Ei tota nena. Be nakeo
pagimi, Ioanes iasal gid panua padengada
tibabada Deo iaoa mugaeai.
27 *Deo ele laulau iposa ngan ei bedane,

“ ‘Ega, gau ga nasula leg eaba ato aea ta ila
imuga ngan eao.
Ta ei ga isaoa edap ngan eao lem
namanga.’

28 Nakeo pagimi, mugaeai ga irangrang
ngan labone, eaba eta tanoeai iasal Ioanes
mao, be labone gid panua toa edad mao
be timamado Deo ibageai, gid toa ngada
ne tiasal Ioanes.”†
29 *(Gid panua toa ngada oa ga gid
panua takis ad pade tilongo Iesus ele
posanga ta tikeo ga Deo ele edap itutui,
ngansa gid tibada paliliunga pan Ioanes.
30 *Be gid Parisi ga gid madidnga apu ad
tibada paliliunga pan Ioanes mao, ta tipul
murid ngan edap kemi toa Deo iuangga
tinasi.)
31 “Be gau ga natado oanenga itna isaoa
idodo kemi gid panua labone ad? Gid
mambe saoa danga?
32 Gid mambe gergeu timamado ngan
tibur oalo aea ta tibaba ga ila pagid ar-
eread ga bedane,

“ ‘Gai auso piloli ngan gimi,
be ikamado ga atoltol mao?
Be gai akado keoainga,
be ikamado ga atangtang mao?’

33 Ngansa Ioanes Paliliunga aea inam ta
iplese annga ga iun oain mao pade, be
gimi akeo ga iriau paeamao ienono ngan
ei.
34 *Be Eaba Inat inam ta ianean ga iunun,
be gimi akeo, ‘Ega, eaba ne ele eaneannga
ga ununnga sat tau. Ei iarerea panua takis
ad ga panua kadonga sasat ad.’
35 Gid tiselele toa bedaoa, be gid panua toa
tinasi Deo ele edap, eine tipasolan mambe
Deo ele oatainga itutui.”

Taine ede isama Iesus iae ngan bude iuad kemi

36 Be Parisi ede ibeta Iesus ngan ila ian
toman ngan ei. Tota ila idudunga eaba
toa oa ele lumaeai ta idio imado ngan
eaneannga.
37 *Be taine ede kadonga sat aea ngan
tuanga toa oa iuatai ngan Iesus imamado
Parisi ele lumaeai. Be mole mao ibada
botol pat‡ ga inam, aea bude iuad kemi
ienono ngan.
38 Ta ila imouru ga isulug muriai
ngan ei toa iaepuiai oa ta itangtang be
ipaburisinga iae ngan imata sul. Be ipusi
imata sul ngan ilaun ga ibusum iae. Ta
itok bude ga idae ngan pade.
39 Be Parisi toa ibaba Iesus ngan eanean-
nga oa igera bedaoa ta ikeo iloleai bedane,
“Oangga eaba toa ne ibada Deo iaoa tau-
taunga, ei ga iuatai ngan taine sai toa isibo
ei, ga ele kadonga madongan, ngansa ei
taine kadonga sat aea.”
40 Be Iesus ikoli ele posanga bedane,
“Saimon, gau leg posanga ede pago.”
Ta ikeo, “Eaba paoatainga am, posa.”
41 Ta Iesus ikeo, “Eaba ede ilongean
ele pat, ta panua rua tiuanana. Ede aea
gigi iuot buno lima, be ede pade aea gigi
sangalima.
42 Be eta ngan gisirua irangrang ngan
ikoli aea gigi mao. Tota isamum gisirua
ad gigi. Be eao oangga sai ngan gisirua ga
ikim ei kapei tau?”
43 Ta Saimon ikeo pan bedane,
“Naoangga eaba toa aea gigi kapei ga ikim
ei tau.”
Ta ikeo pan, “Eao posa tutui.”
44 Tota ipul imata ga ila pan taine toa
oa ta ikeo pan Saimon bedane, “Eao
gera taine toa ne pade? Gau nanam
nadudunga lem lumaeai, be eao bada eau
eta ngan sigiringa aeg mao. Be taine toa ne

* **7:27:** Mal 3.1 † **7:28:** Iesus ele posanga ipu ga bedane: Gid tiasal Ioanes ngansa gid tigera ga tiuatai ngan Iesus ele bokonga, be Ioanes igera mao. * **7:29:** Lu 3.12 * **7:30:** Mt 21.32 * **7:34:** Lu 15.2 * **7:37:** Mt 26.7, Mk 14.3, Ins 12.3 ‡ **7:37:** Botol pat toa oa eine lalaede tede mambe ulo kakauede iaoa igigirai, be tikado ngan pat bodbode ede tiuato *alabastro. Eine inam Isip ga inam, be aea olnga kapei.*

ipaburisinga aeg ngan imata sul, ga kus ta
ipusi ngan ilaun.
45 Eao busum papag eta mao. Be ngan
gau nadudunga lem lumaeai ga irangrang
ngan patautene, taine toa ne ikaput ngan
busumnga aeg mao.
46 Eao tok bude eta ga idae ngan laborag
mao. Be ei itok bude iuad kemi ga idae
aegeai.
47 Tota nakeo pago, ei ele kadonga sasat
toa busa oa, gau nasamum gid ga kus, ta
ele kadonga kimnga aea kapei tau. Be
eaba sai toa ele kadonga sat kapei mao ga
nasamum, ele kadonga kimnga aea kapei
tau mao."
48 Ga kus ta ikeo pan taine toa oa be-
dane, "Lem kadonga sasat toa ngada na,
nasamum ga kus."
49 Be gid panua toa tianean toman ngan
ei tilongo ta tiposa pol ngan gid bedane,
"Eaba toa ne sai ta iuangga isamum gid
panua led kadonga sasat?"
50 *Ta Iesus ikeo pan taine toa oa pade
bedane, "Lem kadonga lolo matua aea
ikado ga Deo ibada go mulian. Lolom
itarui ta la."

8

Taine edengada tilalala toman ngan Iesus

1 Ga kus ta Iesus ila ngan gid tuanga
kapeipei ga gereirei toa ngada oa ta ipaola
ato kemi ngan madonga Deo ibageai. Gid
aluagau sangaul igegea rua tila toman
ngan ei.
2 *Be taine edengada toa mugaeai Iesus
isere iriau papaeamao ngan gid ga ikemi
ad dibala, gid pade tila toman ngan ei. Ede
ngan gid eine Maria toa tiuato ei tuanga
Makdala aea. Mugaeai Iesus isere iriau
papaeamao lima ga rua ienono ngan ei.
3 Be Ioana (toa iadaoa Kusa ei madid-
nga ngan Erot ele luma) ila toman ngan
ei pade gisingada Susana ga taine busa
padengada. Gid taine toa ne tilualua Iesus
ga ele aluagau ngan ololnga ad annga ga
danga padengada.

*Oanenga itna ngan eaba isiran wit ipua-
pua dadangai*
(Mateus 13.1-9, Markus 4.1-9)

4 Ipom kapei tau ngan tuanga ga tuanga
tinam tiluplup pan Iesus, ta itado oanenga
itna pagid ga bedane,
5 "Dadanga itama ila isiran ele wit ipua-
pua dadangai. Ei isisiran ga ila, be wit
ipuapua idanga ede itaptap ga idio edap
isaleai, ta gid panua tiuadoad, ga gid man
tinam tian ga kus.
6 Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga
idio ngan patpat kapeipei aea tano kaut-
ede ienono ngan. Ta wit ipara ga idae, be
mole mao imalai ga imate ngansa iuaroar
ibada eau mao.
7 Be wit ipuapua idanga ede itaptap
ga idio rabu ngan oaroaro aea gigi. Be
oaroaro idae kapei toman ngan, ta imol
wit ga paeamao.
8 Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga
idio ngan tano kemi, ta idae ga itautau
iasal wit ipuapua toa dadanga itama isiran
oa ta iuot bunongada."
Io, Iesus iposa bedaoa ga kus ta ibaba ga
ila pagid ta ikeo, "Eaba sai itanga, manta
ilongo kemi posanga toaine."

Ikamado ga Iesus itatado oanenga itna?
(Mateus 13.10-17, Markus 4.10-12)

9 Idio ta ele aluagau tibeta ei bedane,
"Oanenga itna toa ne ipu madongan?"
10 *Ta ikeo, "Deo ibada oatainga mu-
mulnga pagimi ngan madonga ibageai, be
panua padengada, natado oanenga itna
pagid. Toa bedaoa ta,

" 'Matad igeragera, be tiuatai ngan saoa
danga toa tigera oa mao,
ga tangad ibabada, be tiuatai ngan
saoa danga toa tilongo oa mao
pade.' "

Oanenga itna ipu ngan wit ipuapua
(Mateus 13.18-23, Markus 4.13-20)

11 Iesus ikeo pade bedane, "Oanenga
itna toa ne ipu ga bedane: Wit ipuapua,
eine mambe Deo ele posanga.
12 Be wit ipuapua toa itap ga idio edap
isaleai, eine mambe gid panua tilongo Deo

* **7:50:** Lu 8.48, 18.42 * **8:2:** Mt 27.55-56, Mk 15.40-41, Lu 23.49 * **8:10:** Ais 6.9-10

ele posanga, ga kus ta eaba paeamao inam
ta ipaeaoa Deo ele posanga lolodeai, ngan
kado ta lolod matua ngan Deo ta ibada gid
mulian.
13 Be wit ipuapua toa itap ga idio ngan
patpat kapeipei toa aea tano kautede
ienono ngan, eine mambe gid panua ti-
longo Deo ele posanga ga tibada ta tinid
igelgel ngan. Be gid mambe wit iuaroar
isulug ga ila gadio mao. Lolod matua
ngan Deo kautede ga ila irangrang ngan
tobanga iuot ngan gid, tota lolod itnan Deo
ta titap.
14 Be wit ipuapua toa itap ga idio rabu
ngan oaroaro aea gigi, eine mambe gid
panua toa tilongo Deo ele posanga, be
oangga tilalala ga tila, danga ga gid ne
idada gid: lolod ede ga ede ngan saoa
danga iuotot ngan gid, ga tikim tau pat,
ga tikim tau tingelgel tano aea. Tota gid
danga toa ne iuot mambe oaroaro toa imol
gid ta irangrang ngan wit itautau imatua
kemi mao.
15 Be wit ipuapua toa itap ngan tano
kemi, eine mambe gid panua toa lolod
kemi ga tutui. Gid tilongo Deo ele posanga
ga tikikisi. Ta timadid matua ta tipapot
kadonga kemikemi mambe wit itautau
iuot kemikemi."

Oanenga itna ngan lam ele taranga
(Markus 4.21-25)

16 *Iesus ikeo pade bedane, "Eaba eta
itun lam ga irobi ngan ulo mao. Ga idol
ga idio mul ibululoeai mao pade. Be ei
ga idol ga iuot masaeai ngan lam imul.
Ta oangga gid panua tidudunga ga tinam,
eine ga tigera ele taranga.
17 *Ngansa saoa danga ienono mumul-
nga labone, eine muriai ga iuot masaeai.
Ga saoa danga Deo ipamumul labone,
muriai ga iuot merengai, ta panua tiuatai
ngan.
18 *Tota agabit kemi ta alongo kemi
posanga. Ngansa oangga sai ele oatainga,
Deo ga igaltatan ele oatainga ga ila kapei.
Be oangga sai ele oatainga mao, saoa
danga iadi mambe iuatai kautede ngan,
eine Deo ga ikado ga imata sapian."

Sapadua eine Iesus itna ga itar kakakau?
(Mateus 12.46-50, Markus 3.31-35)

19 Idio ta Iesus itna ga itar kakakau
tinam ngan geranga ei, be tirangrang ngan
tinam boloma pan mao, ngansa ipom
kapei tau.
20 Ta gid panua tipalongo ei bedane,
"Eao tnam ga am kakakau timadmadid
gaot be tiuangga tigera go."
21 Be ei ikoli led posanga bedane,
"Sapadua tilongo Deo ele posanga ga
tinasi, eine gau tnag ga ag kakakau."

Iesus ipamate rai ga ngalu
(Mateus 8.23-27, Markus 4.35-41)

22 Ado ede Iesus idae oagaeai toman
ngan ele aluagau ta ikeo pagid, "Taore ga
tala ngan liu isal iadag." Tota tiuot ga tila.
23 Gid tiladlado ga tila, be ei idio ieno.
Mole mao, rai kapei iuot liuiai, ta led oaga
sor ga sor ta tiuangga timadi.

Rai kapei iuot liuiai, ta led oaga sor ga sor ta tiuangga timadi.

24 Be gid tiuaoan ei ta tikeo, "Maron,
Maron, teta pade taduaea!"
Be ei idae ta idaba rai ga ngalu, tota kos
ga idio ta tibur madlo.
25 Ta ikeo pagid, "Lemi kadonga lolo
matua aea sida?"
Be gid timataud ga timatala, ta tiposa
pol ngan gid bedane, "Eaba toa ne sai? Ei
iposa ngan rai ga ngalu ta tilongo ilinge!"

Iesus isere iriau papaeamao ngan eaba ede
(Mateus 8.28-34, Markus 5.1-20)

26 Iesus asingada ele aluagau tilado
ngan oaga ga titnan Galili ta tila ngan liu
isal iadag, ngan tibur togid Gerasa.

* **8:16:** Mt 5.15, Lu 11.33 * **8:17:** Mt 10.26, Lu 12.2 * **8:18:** Mt 25.29, Lu 19.26

27 Ei isulug labiai, be mole mao eaba
ede ngan tuanga toa oa iuot pan. Iriau
papaeamao tienono ngan ei. Mugaeai ga
inam, eaba toa ne iuatai danga sisid aea
dolnga mao, ga imamado lumaeai mao
pade. Be idio imamado alele ngan gid
denga.
28 Ei igera Iesus ta ikor iae boloma pan
ta ingangar kapei ta ikeo, "Iesus, gergeu
ton Deo Gadae Tau, eao ga kado mado
ngan gau? Nabeta matua eao, paieiei gau
padam!"
29 Ei iposa bedaoa ngansa Iesus ikeo
ngan iriau paeamao toa oa manta itnan
ei. Mugaeai ga inam, iriau paeamao
ipadada eaba toa oa. Somisomi panua
tiaud iae ga ibage ngan sen ga timariala
ngan ei, be ei igorogoro sen, ga kus ta iriau
paeamao idada ei ga ilagalaga ngan tibur
modamodanga.
30 Idio ta Iesus ibeta ei, "Eao edam sai?"
Ta ikeo, "Gau edag Ipom," ngansa iriau
papaeamao busa tidudunga ngan ei.
31 Ta tibeta ei sarian ngan isula gid ga
tila ngan baba kilikilinga* mao.
32 Be gaea ipu ede tianean bereoeai
boloma ngan tibur toa oa, ta gid iriau
papaeamao tibeta matua ei ngan ilongean
gid ga tila tidudunga ngan gaea ipu toa oa,
ta Iesus ilongo.
33 Tota iriau papaeamao titnan eaba
toa oa ta tila tidudunga ngan gid gaea.
Ta gaea ipu toa oa tilado manmanae ga
titaptap perpereai ga tisulug liuiai ta tidal
ga timatemate.
34 Be gid panua toa timariala ngan gaea,
tigera bedaoa ta tiaoa ga tila tipalongo gid
panua ngan tuanga kapei ga aea tuanga
gereirei pade.
35 Ta gid panua tila ngan geranga saoa
danga iuot ta tila pan Iesus ta tigera
eaba toa iriau papaeamao titnan ei, be
imamado boloma ngan Iesus iae ga idol
danga sisid ga ilolo iluai mulian. Be tigera
bedaoa ta timataud.
36 Ta gid panua toa tigera bedaoa, tipa-
longo gid ipom ngan Iesus ikemi eaba toa
oa madongan.
37 Tota gid ipom toa busa oa ngan tibur
kapei Gerasa tibeta Iesus ngan itnan gid ga
ila, ngansa timataud kapei tau. Tota idae
oagaeai ta iluai mulian.
38 Be eaba toa iriau papaeamao titnan ei,
ibeta matua Iesus ngan ila toman ngan ei,
be Iesus ipalua ei ta ikeo,
39 "Luago mulian pagid lem luma lolo
ta keo pagid ngan saoa danga Deo ikado
ngan eao." Tota eaba toa oa ila ipaola
posanga pagid ipom toa ngada oa tuangai
ngan saoa danga Iesus ikado ngan ei.

Iesus ipei mulian taine kakauede imate, ga ikemi taine kapei isibo itin aea pononga (Mateus 9.18-26, Markus 5.21-43)

40 Iesus iluai mulian, ta gid ipom tinid
igelgel ngan badanga ei ngansa tisan-
gasanga ei.
41 Be mole mao, madidnga kapei ngan
luma raring aea, ieda Iairus, inam ta idol
ilabora ga isulug boloma ngan Iesus iae, ta
iansaban ei ngan inam ele lumaeai.
42 Ngansa inat taine toa kelede oa aea rai
sangaul igegea rua iuangga imate.
Tota Iesus ilalala ga ila toman ngan ei,
be gid ipom tigong ei.
43 Be rabu ngan ipom toa oa, taine kapei
ede ilalala pade. Ei aea dibala sing pala-
pala ikakado ei irangrang ngan aea rai
sangaul igegea rua. Ei ipasala ele pat toa
ngada oa ngan olnga gid panua keminga
ad, be irangrang ngan ibada keminga eta
pagid mao.
44 Ei ingata Iesus pan imur ta isibo itin
aea pononga imata. Be mole mao, sing
palapala toa oa kus ngan ei.
45 Ta Iesus ikeo, "Sai isibo gau?"
Be gid toa ngada oa tikeo ga, "Mao."
Ta Petrus ikeo, "Maron, ipom kapei
tigong go ta tidae tor ga tor ngan eao."
46 Be Iesus ikeo, "Mao, eaba ede isibo
gau, ngansa naoatai, urag idanga ede iuot
ga ila o."
47 Tota taine toa oa igera mambe iran-
grang ngan imumul mao, ta inam ikor iae
boloma ngan ei be isamimi, ta panua busa
matadeai, iuaoa ngan isibo ei ngan ipu
saoa, ga ngan itin iuot kemi manmanae.

* **8:31:** *Baba kilikilinga toa oa eine tibur panasnga aea ngan gid iriau papaeamao ga antu.*
* **8:48:** Lu 7.50

48 *Ta Iesus ikeo pan bedane, “Taine,
lem kadonga lolo matua aea ikado ga
tinim iuot kemi. Lolom itarui ta la.”
49 Ei iposaposa maitne, be eaba ede
inam madidnga ele lumaeai ga inam ta
ikeo, “Natum taine imate o. Paeaea eaba
paoatainga aea ne pade mao.”
50 Be Iesus ilongo toa bedaoa ta ikeo
pan bedane, “Mataud mao. Lolom matua
kekelen, ta ei ga iuot kemi.”
51 Io, tiuot madidnga ele lumaeai, be
Iesus ilongean eaba eta pade ga idudunga
toman ngan ei mao. Ibada Petrus ga
Ioanes ga Jems kekelegid toman ngan
gergeu itama ga itna.
52 Be gid ipom tiansaban ga titangtang
ngan ei. Be ei ikeo, “Gimi atang mao. Ei
imate mao, be ienono.”
53 Be gid tinging ngan ei ngansa tiuatai
mambe ei imate o.
54 Be Iesus ikisi ibage ta iaoa ura ta ikeo,
“Gergeu, ker ga dae!”
55 Tota itautau isabun ei, ta mole mao
idae imadid. Ta Iesus ikeo pagid ngan
tibada annga eta ga inam ta ian.
56 Itna ga itama timatala kapei tau, be
Iesus irenren pagid ngan danga toa iuot
ne, irangrang ngan tikeo pan eaba eta
pade ngan mao.

9

Iesus isula ele aluagau sangaul ga igegea rua
(Mateus 10.5-15, Markus 6.7-13)

1 Iesus ibaba ele aluagau sangaul igegea
rua ga tinam tiluplup pan, ta ipamatua
gid ga idol iura ga idae ngan gid ngan
serenga gid iriau papaeamao toa ngada oa
ga keminga gid dibala.
2 Isula gid ga tila ngan paolanga posanga
ngan madonga Deo ibageai ga ngan
keminga gid panua ad dibala.
3 *Ta ikeo pagid, “Ngan lalalanga toa ne,
irangrang ngan gimi abada danga eta ga
ala toman ngan mao. Abada toto lalalanga
aea mao, ga bisinga mao, ga annga ga pat
ga ami barikia mao pade.
4 Be luma isaoa gimi adudunga ngan,
amamado toa eoa ga irangrang ngan at-
nan tuanga toa oa.
5 Be oangga panua tibada gimi ga ala
led lumaeai mao, manta asile aemi aea
kangkanga ga idio pagid, ta iman kilala
ngan paoatainga gid.”*
6 Io, tota tilalala ga tila ngan tuanga ga
tuanga. Be ngan tibur isaoa tila ngan, tipa-
paola ato kemi ga tikemikemi gid panua
ad dibala.

Erot ilolo ede ga ede ngan Iesus ei sai
(Mateus 14.1-12, Markus 6.14-29)

7 *Idio ta Erot, madidnga kapei ngan
tibur toa oa, ilongo ngan danga toa ngada
oa iuotot ta ilolo ede ga ede, ngansa panua
edengada tikeo ga Ioanes idae mulian
ngan ele matenga.
8 Be padengada tikeo ga Elaija per ga
iuot sapaean. Be padengada tikeo ga eaba
ede ibada Deo iaoa mugaeai idae mulian
pade.
9 *Be Erot ikeo, “Ioanes, naket igagal ga
put o. Be eaba sai toa ikakado gid danga
toa nalongolongo ngan ne?” Ta itobatoba
ngan geranga Iesus.

Iesus ipan panua bunoringring lima ad annga
(Mateus 14.13-21, Markus 6.30-44, Ioanes 6.1-14)

10 Iesus ele panua ato ad tiluagid mulian
ga tinam ta tipalongo ei ngan saoa danga
tikado. Ta ei ibada gid ga titnan tibur toa
oa ta gid kekelegid tila ngan tuanga ede
ieda Betsaida.
11 Be ipom kapei tilongo bedaoa ta tinasi
ei. Ei itin igelgel ngan badanga gid ta
iposa pagid ngan madonga Deo ibageai, ga
ikemi gid panua sapadua tipapauis ngan
ad keminga.
12 Be ado iuangga idil, ta gid aluagau
sangaul igegea rua tinam pan ta tikeo,
“Sula gid ipom ga tila ngan gid tuanga
ga tibur boloma, ta tiuol ad annga ga tilo
tibur enonga aea. Ngansa tibur toa ne
modamodanga.”
13 Be ikeo pagid, “Gimi apan ad annga.”

* **9:3:** Lu 10.4-11 * **9:5:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid. * **9:7:** Mt 16.14, Mk 8.28, Lu 9.19 * **9:9:** Lu 23.8

Ta tikeo, “Gita ada bret lima ga ia rua
mon ienono. Madongan? Gai ga ala aol
annga ngan gid ipom toa ne pade?”
14 (Ngansa gid arangaranga toa oa
dabad iuot mambe bunoringring lima.)
Be ikeo pagid ele aluagau bedane, “Akeo
pagid ta tidio timado sangalima ngan
rounga kelede kelede.”
15 Io, tikado toa bedaoa, ta gid toa ngada
oa tidio timado.
16 Be Iesus ibada bret lima ga ia rua ta
imata idae ga ila buburiai ta iposa kemi
pan Deo ngan. Ga kus ta itei ta ibada ga
ila pagid aluagau ta gid tiuade ga ila pagid
ipom.
17 Ta gid toa ngada oa tian ga itara gid, ta
gid aluagau tigou annga ilialia ta tinonoi
ngan karei sangaul ga igegea rua.

Petrus iuaoa ngan Iesus ei sai (Mateus 16.13-19, Markus 8.27-29)

18 Idio ta Iesus ei kekelen iraring, be ele
aluagau tidio toman ngan ei. Ta ibeta gid
bedane, “Gid ipom tikeo ga gau sai?”
19 *Ta tikoli ele posanga bedane, “Panua
edengada tikeo ga eao Ioanes Paliliunga
aea, be padengada tikeo ga eao Elaija, be
padengada tikeo ga eaba ede toa ibada
Deo iaoa mugaeai idae mulian.”
20 *Ta ibeta gid, “Be gimi akeo ga gau
sai?”
Ta Petrus ikoli ele posanga bedane, “Eao
Kristus† toa nam pan Deo.”
21 Be Iesus iaoa ikarara gid matua
tau ngan tikeo pan eaba eta pade ngan
posanga toa ne mao.

Iesus iposa ngan ele matenga ga daenga mulian (Mateus 16.20-28, Markus 8.30–9.1)

22 *Iesus ikeo pade bedane, “Eaba Inat
manta ibada ieieinga busa, ta gid kapeipei
togid Iuda ga gid madidnga tenainga ad ga
apu ad gau tipul murid ngan ei ta tirau ei
ga imate. Be ngan ado tol aea, ei ga idae
mulian.”
23 *Ta ikeo pagid toa ngada oa, “Oangga
eaba eta ikim inasi gau, manta itnan ele
kimnga tano aea ga idio, ta ibisi aea abei
tabala ado ga ado ta inasi gau.
24 *Ngansa oangga sai igera ele
madonga tanoeai mambe danga kapei tau,
ei ga imate ta ele madonga iduaea. Be
oangga sai imate ngan nasinga gau, ei ga
ibada madonga kemi tautaunga.
25 Ngansa oangga eaba eta ibabada
danga sisid toa ngada ne tanoeai be is-
apir ngan madonga kemi muriai ngan ele
matenga, ele danga toa ngada oa ga ilua ei
madongan?
26 *Be oangga sai maeamaea ei ngan gau
ga leg posanga labone, muriai Eaba Inat
ga maeamaea ei pan eaba toa oa ngan ado
toaiua inama ngan ele taranga kapei ga
Itama ele taranga kapei toman ngan gid
anggelo tututui.
27 Be nakeo tautaunga pagimi, panua
edengada timadmadid toa nene ga timate
maitne, be tigera danga toa ngada ne idae
Deo ibageai.”

Iesus itin iuot ede pade (Mateus 17.1-8, Markus 9.2-8)

28 Muriai ngan Iesus ikeo toa bedaoa,
mambe ado lima ga tol ga kus, ei ibada
Petrus ga Ioanes ga Jems, ta tidae ga tila
lusiai ngan kadonga raring.
29 Ei idio iraring, be imata iuot ede pade,
ga ele danga sisid iuot bodbode ga mil ga
mil.
30-31 *Mole mao, panua rua, Moses ga
Elaija, per ga tiuot toman ngan taranga ta
tiposaposa toman ngan ei ngan ele nau-
rata iuangga ipasala ngan tnannga tano
toa ne ngan tuanga Ierusalem.

* **9:19:** Lu 9.7-8 * **9:20:** Ins 6.68-69 † **9:20:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **9:22:** Lu 9.44, 18.32-33 * **9:23:** Mt 10.38, Lu 14.27 * **9:24:** Mt 10.39, Lu 17.33, Ins 12.25 * **9:26:** Mt 10.33, Lu 12.9 * **9:30-31:** Lu 9.22

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Mole mao, panua rua, Moses ga Elaija, per ga tiuot toman ngan taranga.

32 *Petrus masin matad boboeo ga tieno.
Be matad pal ga tidae ga kus, ta tigera ele
taranga ga panua rua timadmadid toman
ngan ei.
33 Idio ta gisirua tiuangga titnan Iesus ga
tila, be Petrus ikeo pan bedane, "Maron,
eine kemi ngan tadio toa eko. Longo ta gai
akado palata tol eta. Ede togo, ede pade
ton Moses, ga ede pade ton Elaija." (Be ei
iuatai ngan saoa posanga toa ikakado oa
mao.)
34 Ei iposaposa maitne, be laulau ede
inam ta irobi gid. Tidudunga ngan ta
timataud.
35 *Be babanga ede inam laulau iloleai
ga iuot ta ikeo, "Eine gau Natug. Gau nasio
ei. Gimi alongo ilinge!"
36 Io, babanga iposa bedaoa ga kus,
ta tigera Iesus kekelen. Be gid timudan
posanga ngan saoa danga tigera, ta ngan
taun toaiua tikeo pan eaba eta ngan mao.

Iesus ikado kemi gergeu ede toa iriau paeamao ienono ngan ei
(Mateus 17.14-18, Markus 9.14-27)

37 Ngan ado sae tisorir lusiai ga tisulug,
ta ipom kapei tiuot pan.
38 Be mole mao, eaba ede rabu ngan
ipom toa oa ibaba ta ikeo, "Eaba
paoatainga am, nabeta matua eao, nam
gera leg gergeu, ngansa ei natug toa kelede
ne.
39 Ega, somisomi iriau paeamao ipadada
ei ta mole mao ikado ei ga ingangar ta
ipasamimi ei paeamao tau. Be ingaron-
garo iuotot iaoai. Iriau toa ne itin ngan
itnan ei mao, be iuangga ipaeabu ngan ei.
40 Nabeta matua lem aluagau ngan aea
serenga, be tirangrang mao."
41 Ta Iesus ikeo, "O gimi panua labone
ami! Lolomi matua eta mao, be ananale
ngan lemi kadonga sasat tau. Papida ga
namamado toman ngan gimi ga nabisi
ami kadonga kulupulupu? Bada natum
toa na inam pagau."
42 Io, tibada gergeu toa oa ga ila pan, be
iriau paeamao itado ei ga isulug tanoeai
ta ipasamimi ei. Be Iesus idaba iriau
paeamao ta ikado kemi gergeu toa oa. Ga
kus ta ibada ei ga ila pan itama.
43 Ta gid toa ngada oa tikakrik ngan
geranga Deo iura kapei.

Iesus iposa parua aea ngan ele matenga
(Mateus 17.22-23, Markus 9.30-32)

Gid ipom timatala ngan danga toa
ngada oa Iesus ikakado, be ei ikeo pagid
ele aluagau bedane,
44 *"Apagege tangami kemi ngan leg
posanga ga oaine: Teta pade ga tidol
Eaba Inat ga idae aea miri itamatama
bagedeai."
45 *Be gid tiuatai ngan posanga toa ne
ipu mao. Ienono mumulnga ngan gid, ta
irangrang ngan laborad ibada kemi mao.
Be timataud ngan betanga ei.

Sai ieda iuot kapei tau?
(Mateus 18.1-5, Markus 9.33-37)

46 *Idio ta gid aluagau aoad isokangai
ngan sai ngan gid ieda iuot kapei tau.
47 Be Iesus iuatai ngan lolod ta ibada
gergeu ede ta idol ei ga imadid isaleai.
48 *Ta ikeo pagid, "Oangga sai ibada
gergeu toa ne ngan gau edag ta ilua ei,
eine ibada gau ga ilua gau. Be oangga sai
ibada gau, eine ibada Eaba toa isula gau
ga nanam. Ngansa oangga sai ngan gimi
ieda mao ga idio gadio tau ngan gimi toa
ngada ne, ei ieda iuot kapei."

Eaba sai iman ami isat mao, ei ilualua gimi
(Markus 9.38-40)

* **9:32:** 2Pe 1.16-18 * **9:35:** Lu 3.22 * **9:44:** Lu 9.22 * **9:45:** Lu 18.34 * **9:46:** Lu 22.24 * **9:48:** Mt 10.40

49 Ioanes ikoli Iesus ele posanga bedane,
"Maron, gai agera eaba ede isere iriau
papaeamao ngan eao edam, ta aoangga
apaidi ei, ngansa ei inasnasi gita mao."
50 *Be Iesus ikeo pan, "Apaidi ei mao,
ngansa eaba sai iman ami isat mao, ei
ilualua gimi."

Gid Samaria tinid ngan Iesus ila led tuangai mao

51 Io, ado imata inam boloma ngan Iesus
idae ga ila buburiai, ta idol ilabora matua
ngan ila Ierusalem.
52 Tota isula panua edengada ato ad
ga timuga ngan ei ga tila ngan tuanga
ede togid Samaria ngan patutuinga danga
sisid ngan ele namanga pagid.
53 Be gid panua toa oa tinid ngan ei
inam pagid mao, ngansa ei iuangga ila
Ierusalem.
54 *Be aluagau rua Jems ga Ioanes tig-
era bedaoa ta tikeo, "Maron, eao kim gai
ababa dinga buburiai ga isulug ta ipaeabu
ngan gid?"
55 Be ipul ei ta idaba gisirua.
56 Ta tila ngan tuanga ede pade.

Iesus iposa ngan nasinga ei (Mateus 8.19-22)

57 Gid tilalala edapeai ga tila, be eaba
ede inam ta ikeo pan bedane, "Gau ga
nanasi go ngan tibur isaoa eao la ngan."
58 Be Iesus ikeo pan bedane, "Gid kaua
saksak ad baba enonga aea tanoeai, ga gid
man ad luma abeiai, be Eaba Inat ele tibur
eta enonga aea mao."
59 Idio ta ikeo pan eaba ede pade be-
dane, "Eao nam nasi gau."
Be eaba toa oa ikeo, "Maron, longo ngan
gau nala nataian tamag bua."
60 Ta Iesus ikeo pan, "Gid panua tiu-
atai ngan madonga kemi toman ngan
Deo mao, gid tirangrang ngan titaian
led panua matemate, be eao la ta paola
posanga ngan madonga Deo ibageai."
61 *Idio ta eaba ede pade ikeo, "Maron,
gau ga nanasi eao, be irangrang ngan
longean gau ta nakisi gid iaoa kelede togau
baged, ga kus ta natnan gid?"
62 Be Iesus ikeo pan, "Eaba ikikisi eado,
be somisomi imata kleng ga kleng ga ila
muriai, ei kemi ngan kadonga naurata ato
aea ngan madonga Deo ibageai mao."

10

Iesus isula panua sangalima sangaul rua igegea rua

1 *Ga kus ta Maron ibada naurata pagid
panua sangalima sangaul rua igegea rua,
ta isula gid ga tila ruangada ta timuga
ngan ei ngan gid tuanga kelede kelede toa
iuangga ila ngan.
2 *Ta ikeo pagid, "Tautaunga, annga
busa tau imatua ga ienono dadangai,
be gid panua toa tibokoboko ngan aea
badanga, gid busa mao. Tota gimi araring
matua ga ila pan dadanga Itama ta isula
gid panua naurata ad ga tila aea dadangai
ta tisuk ele annga.
3 *Io, gimi ala. Ega, nasula gimi ga
ala mambe sipsip ele gergeu tilalala rabu
ngan gid kaua saksak.
4 *Be irangrang ngan akikisi lemi apou
pat aea mao, ga ami bisinga mao, ga
lemi su eta mao pade. Be oangga agera
gid panua edapeai, irangrang ngan akado
posanga alele toman ngan gid mao.
5 "Be oangga adudunga ngan luma
isaoa, matamata akado posanga kemi ga
bedane, 'Kadonga lolo tarui aea idio ngan
luma toa ne aea panua.'
6 Ta oangga eaba ede lolo tarui aea ima-
mado, eine lemi posanga kemi ga ienono
ngan ei. Be oangga mao, eine ga iluai
mulian pagimi.
7 *Be gimi adio ngan luma toa kelede oa
ta aeanean ga aunun saoa danga tibada
pagimi, ngansa itutui ngan gid panua nau-
rata ad tibada ad ololnga. Be irangrang
ngan ala ngan luma ga luma mao.
8 *"Be oangga ala aot ngan tuanga ede ga
tibada gimi, aeanean annga toa tibabada
pagimi.

* **9:50:** Mt 12.30, Lu 11.23 * **9:54:** 2Kin 1.9-16 * **9:61:** 1Kin 19.20 * **10:1:** Mk 6.7 * **10:2:** Mt 9.37-38, Ins 4.35 * **10:3:** Mt 10.16 * **10:4:** Mt 10.7-14, Mk 6.8-11, Lu 9.3-5 * **10:7:** 1Ko 9.6-14, 1Ti 5.18 * **10:8:** 1Ko 10.27

9 Akemi gid panua ad dibala ta akeo
pagid, ‘Madonga Deo ibageai ta iuot pag-
imi na.’
10 Be oangga aot ngan tuanga isaoa ga
tibada gimi mao, ala led melemeleai ta
akeo ga bedane,
11 *‘Lemi tuanga aea kangkanga toa itoi
aemai, gai asile ga idio pagimi.* Be manta
aoatai bedane: Madonga Deo ibageai ta
iuot pagimi na.’
12 *Nakeo pagimi, ngan ado toa Deo
ipamadid gid panua ngan posanga, tuanga
toa oa ad panasnga ga iasal gid Tair ga
Saidon ad panasnga.”

Paeamao tau ngan gid tuanga tipul lolod mao
(Mateus 11.20-24)

13 Iesus ikeo pade bedane, “Paeamao tau
ngan gimi panua ngan tuanga Korasin ga
Betsaida! Ngansa oangga gid panua Tair
ga Saidon tigera gid uisinga mambe gimi
agera nakakado, eine ga tidol danga sisid
mok aea toa mugaeai oa ga tisama matad
ngan asaso ta iman kilala ngan tipul lolod.
14 Be ngan ado toa Deo ipamadid gid
panua ngan posanga, eine gimi ami panas-
nga ga iasal gid Tair ga Saidon ad panas-
nga.
15 Be gimi Kapernaum aoangga Deo isoa
gimi ga adae buburiai na? Mao tau! Gimi
ga adio gadio, ngan tibur paeamao togid
matemate.”
16 *Be Iesus ikeo pagid aluagau bedane,
“Oangga sai ilongolongo lemi posanga,
eine ilongo gau leg posanga. Be oangga sai
ipul imur ngan gimi, eine ipul imur ngan
gau pade. Be eaba sai ipul imur ngan gau,
eine ipul imur ngan Eaba toa isula gau ga
nanam.”

Manta tinimi igelgel ngan Deo ibode edami buburiai

17 Idio ta gid aluagau sangalima sangaul
rua igegea rua tinid igelgel ga tiluagid
mulian ta tikeo, “Maron, ngan eao edam
gid iriau papaeamao pade tilongolongo
lingemai!”
18 *Ta Iesus ikeo pagid, “Gau nagera
Satan itap buburiai ga isulug mambe gla
isamil.
19 *Ega, gau nadol urag ga idae ngan
gimi ta arangrang ngan aoad gid mota ga
apap ga arangrang ngan aeasal ami isat
iura toa ngada ne. Irangrang ngan danga
eta ipaeabu ngan gimi mao.
20 *Be irangrang ngan tinimi igelgel
ngan gid iriau papaeamao tilongo lingemi
kekelen mao, be manta tinimi igelgel ngan
Deo ibode edami buburiai.”

Iesus itin igelgel ngan Deo ipasolan iura pagid ele gergeu
(Mateus 11.25-27, 13.16-17)

21 Ngan ado imata toaiua, Itautau Tutui
ikado ga Iesus itin igelgel kapei ta ikeo,
“Apa, eao Maron ngan bubur ga tano. Gau
naposa kemi pago ngansa eao mudan gid
posanga toa ne ipu pagid panua oatainga
ad, be eao pasolan pagid lem panua toa
edad mao mambe gergeu gereirei. Apa,
eine tautaunga, ngansa danga toa ne inasi
eao lem kimnga.
22 *“Tamag idol danga toa ngada ne ga
idae bagegeai. Be eaba eta iuatai ngan
Deo Inat ei sai mao. Tamag kekelen iuatai.
Be eaba eta iuatai ngan Tamag ei sai mao.
Inat kekelen iuatai, toman ngan gid panua
toa Inat ikim ipasolan ei pagid.”
23 Idio ta ipul imata ga ila pagid aluagau
kekelegid ta ikeo, “Kemi tau ngan gimi
ga ngan panua toa ngada ne tigera saoa
danga gimi agera!
24 Nakeo bedane pagimi ngansa mu-
gaeai ga inam, gid panua tibada Deo iaoa
ga gid mamaron kapeipei busa, lolod ikim
tau ngan geranga saoa danga gimi agera,
be tigera mao. Ga lolod ikim tau ngan lon-
gonga saoa danga gimi alongo, be tilongo
mao.”

Oanenga itna ngan eaba Samaria aea ele kadonga kemi

25 *Be mole mao, madidnga apu aea
ede iuangga itoba Iesus ta imadid ta ikeo,

* **10:11:** PA 13.51, 18.6 * **10:11:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid. * **10:12:** OM 19.24-25, Mt 10.15, 11.24 * **10:16:** Mt 10.40, Lu 9.48, Ins 5.23 * **10:18:** Ins 12.31, PM 12.8-9 * **10:19:** Sng 91.13, Mk 16.18 * **10:20:** Plp 4.3, PM 3.5 * **10:22:** Ins 3.35, 10.15 * **10:25:** Mt 22.35-40, Lu 18.18

"Eaba paoatainga am, gau ga nakado mado ngan badanga madonga kemi somi-somi?"

26 Ta ei ikeo pan bedane, "Deo ele laulau apu aea ikeo mado? Eao gera madongan?"

27 *Ta ikoli ele posanga bedane, " 'Eao manta kim am Maron Deo kapei tau ngan lolom ga tautaudim ga uram ga lem oatainga.' Ga 'kim oaem ede pade mambe kim go mulian.' "

28 *Ta Iesus ikeo pan, "Eao koli tutui. Kado toa bedane, ta eao ga bada madonga kemi."

29 Be eaba toa oa iuangga ipasolan ei mulian mambe eaba tutui, ta ibeta Iesus bedane, "Be gau oaeg ede pade sai toa?"

30 Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, "Eaba ede itnan Ierusalem ta isorir ga isulug ngan tuanga Ieriko. Be edapeai panua lublubnga ad tiuot pan, ta titakataka ele danga sisid ga tiraurau ei ta iuangga imate. Ga kus ta titnan ei ga idio, ta tiaoa ga tila.

31 Be ngan ado toaiua pade, eaba tenainga aea ede inasi edap toa oa ga ilalala ga ila. Ei igera eaba toa oa, be irip ngan ei ga idio iadag ta ila.

32 Toa bedaoa pade, eaba ede ngan gid Livai† ilalala ga ila ngan tibur toa oa ta igera ei, be ei pade irip ngan ei ta ila.

33 Be eaba ede Samaria aea‡ ilalala ga ila iuot pan. Ei igera ei ta ilolo isat ngan ei.

34 Ila boloma pan ta imol aea tibun, be itok bude ga oain ga idae ngan pade. Ga kus ta isoa ei ga idae ngan ele donki ta ibada ei ga ila ngan luma kaluae aea ta idio imariala ngan ei.

Ila boloma pan ta imol aea tibun.

35 Be ngan ado sae ibada pat silva rua ga ila pan luma itama ta ikeo pan bedane, 'Eao mariala kemi ngan ei, ta oangga naluagau mulian ga nanam, saoa pat eao tado ngan luanga ei, eine gau ga nakoli.'

36 "Be eaba toa gid panua lublubnga ad tirau ei, eao oangga sai ngan gid tol iman iuae?"

37 Ta eaba apu aea toa oa ikeo ga, "Eaba toa ilolo isat ngan ei."

Ta Iesus ikeo pan, "La, ta kado toa bedaoa pade."

Iesus imado Marta ga Maria led lumaeai

38 Tilalala ga tila, be Iesus iuot ngan tuanga ton taine ede ieda Marta. Ta ei ibaba Iesus ga ila ele lumaeai.

39 *Be itar kakau ieda Maria, ei idio imado boloma ngan Maron iae ta ilongolongo ele posanga.

40 Be Marta imata alele ngan gid naurata aea kadonga. Ei ila imadid boloma pan Iesus ta ikeo, "Maron, ag kakau itnan gau ta kekelegau nakakado naurata kapei ne. Be eao gera madongan? Keo pan ta ilua gau."

---

* **10:27:** Lo 6.5, Wkp 19.18 * **10:28:** Wkp 18.5 † **10:32:** Gid Livai eine lum ede ngan gid Israel. Deo isio gid ngan kadonga naurata tenainga aea. ‡ **10:33:** Ngan ado toaiua, gid Iuda lolod kemi ngan gid panua Samaria ad mao. * **10:39:** Ins 11.1, 12.2-3 * **10:42:** Mt 6.33

41 Be Maron ikoli ele posanga bedane,
"O Marta, Marta. Eao lolom alele ga lolom
ede ga ede ngan danga busa tau.
42 *Be gimi manta ailoilo danga kelede
mon. Maria isio danga kemi, be gau ga
napakala ei ngan aea badanga mao."

11

Iesus ipaoatai ele aluagau ngan raring (Mateus 6.9-13, 7.7-11)

1 Ado ede Iesus iraring ngan tibur ede.
Be ipasala ele raring ga kus ta ele aluagau
ede ikeo pan bedane, "Maron, paoatai gai
ngan raring mambe Ioanes ipaoatai ele
aluagau ngan."
2 Ta ikeo pagid bedane, "Oangga gimi
araring, akeo ga bedane,

" 'Tamamai,* manta panua tilolon ngan
eao edam,
kemi ngan danga toa ngada ne idae eao
bagemeai.†
3 Pan gai ngan amai annga ado ga ado.
4 Be samum lemai kadonga sasat,
ngansa gai pade asamum kadonga
sasat togid panua toa ngada oa
tikado sat ngan gai.
Be longean gai ta atap ngan tobanga
mao.' "‡

5 Ta ikeo pagid bedane, "Sai ngan gimi
ga ila pan iuae ede pade bong irabu ta ikeo
pan bedane, 'Leg eaba, irangrang ngan
eao longean bret tol eta ga inam pagau
bua?
6 Ngansa gau oaeg ede ilalala ngan tibur
aluai ga inam pagau, be ag annga eta ngan
nabada pan mao'?
7 "Be eaba toa gadudunga oa ga ikeo,
'Eao paieiei gau mao. Ngansa gau nasaisai
atama o. Gaingada leg gergeu aeno. Gau
narangrang ngan nadae ta nabada danga
eta pago mao!' Ei ikeo iloleai toa bedaoa,
8 be nakeo pagimi, ei ga ipan saoa danga
eaba toa oa ipapauis ngan. Tautaunga,
gisirua tikemikemi ngan gid, be ei ga ilua
ei ngan ipu toaine mao. Ei ga ilua ei
ngansa itolatola ngan ele parparnga.§
9 "Tota nakeo pagimi, abetabeta Deo, ta
ei ga ibada pagimi. Be ailoilo saoa danga
pan Deo, ta gimi ga aot ngan. Be atintin
atama, ta Deo ga irepe ngan gimi.
10 Ngansa eaba sai ibetabeta Deo, ei ga
ibada saoa danga ibeta ei ngan. Ga eaba
sai iloilo danga inam pan Deo, ei ga iuot
ngan. Ga eaba sai itintin atama, Deo ga
irepe ngan ei.
11 "Be sai ngan gimi, oangga inat ibeta ei
ngan ia, eine ga ibada mota pan? Na? Oo,
eaba eta ikado bedaoa mao!**
12 Ga pade, oangga ibeta ngan kakatol,
eine ga ibada apap pan? Na? Mao tau!
13 Tautaunga gimi lemi kadonga papaea-
mao, be somisomi aoatai ngan badanga
danga kemikemi ga ila pagid lemi gergeu.
Be Tamami toa buburiai oa ga iasal gimi
ngan kadonga kemikemi, ta ei ga ibada
Itautau Tutui pagid panua toa tibeta ei
ngan."

Gid panua tiuangga Iesus iboko toman ngan Belsebul (Mateus 12.22-30, Markus 3.20-27)

14 Idio ta Iesus isere iriau paeamao ede
toa ikado eaba ga iaoa gum. Iriau paea-
mao itnan eaba toa oa, tota iposaposa
pade, be gid ipom tigera ta timatala.
15 *Be edengada ngan gid tikeo ga,
"Belsebul, madidnga togid iriau papaea-
mao, ipamatua eaba toa ne ta iseresere gid
iriau papaeamao."
16 *Be panua padengada titoba ei ta
tibeta ei ngan kadonga uisinga eta ta iman
kilala ngan ei ikado Deo ele naurata.
17 Be Iesus iuatai ngan lolod ta ikeo
pagid bedane, "Oangga maron kapei ede
ele panua timapoga ta tiparau pol ngan

* **11:2:** Laulau edengada ngan posanga Grik ikeo ga bedane: *Tamamai buburiai.* † **11:2:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: *Kemi ngan lem kimnga iuot tanoeai mambe buburiai pade.* ‡ **11:4:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: *Bada gai mulian ngan danga paeamao.* § **11:8:** Posanga idil toa ne ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: *Ei ga ilua ei, ngan kado ta iualu paeamao.* ** **11:11:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: *Be oangga ibeta ei ngan bret, eine ga ibada patpat pan? Na?* * **11:15:** Mt 9.34, 10.25 * **11:16:** Mt 12.38

gid, eine ga timukuru. Ga pade, oangga
gid panua ngan luma ede timapoga ta
tiparau, eine ga tipaeabu ngan gid mulian.
18 Tota oangga Satan ele panua tima-
poga ga tiparau pol ngan gid, eine Satan
ga imadid ga imugamuga ngan ele tibur
kapei madongan? Gau nakeo bedane
ngansa gimi aoangga nasere iriau papaea-
mao ngan Belsebul iura.
19 Be oangga asol gau ngan serenga iriau
papaeamao ngan Belsebul iura, gimi akeo
mado ngan lemi panua toa tiseresere gid
iriau papaeamao pade? Gimi aoangga
Satan ilualua gid? Tota naurata togid lemi
panua ga ipasolan mambe lemi selelenga
itutui mao.
20 Be oangga nasere iriau papaeamao
ngan Deo iura, kadonga toa ne ipasolan
gimi mambe madonga Deo ibageai iuot
rabu ngan gimi na.
21 "Oangga eaba matua ede ikisi ele
danga sisid paraunga aea ta imariala ngan
ele luma, eine ele danga sisid ga ienono
kemi.
22 *Be oangga eaba ede iura kapei tau
inam ta iasal eaba toa oa, ei ga ilub ele
danga sisid paraunga aea. Eaba toa oa
mugaeai iadi mambe ele danga sisid pa-
raunga aea ga imariala ngan ei, be mao.
Eaba toa iura kapei oa ga ilub ele danga
sisid toa ngada oa lumaeai ta ipota ga ila
pagid panua padengada.
23 *"Oangga sai iboko toman ngan gau
mao, ei iman ag isat. Ga oangga sai ilua
gau ngan badanga gid panua ga tinam
boloma pan Deo mao, eine eaba toa oa
iseresere gid ga tila aluai ngan Deo."

Iesus ipaoatai gid panua ngan iriau papaeamao led kadonga (Mateus 12.43-45)

24 Iesus ikeo pade bedane, "Oangga iriau
paeamao itnan eaba ede, eine ga ilalala
alele ngan tibur mamasa ta iloilo tibur eta
kemi earainga aea. Be iuot ngan mao ta
ikeo, 'Gau ga naluagau mulian ngan luma
toa natnan oa.'
25 Ta oangga ila iuot toa eoa, ei ga igera
mambe tisile ga tipatutui mulian.
26 Ga kus ta ila ibada gid iriau papaea-
mao lima ga rua pade toa tiasal ei ngan
kadonga sasat, ta gisingada tidudunga ta
timulmuli toa eoa. Tota labone, eaba toa
oa ele madonga paeamao tau ga iasal ele
madonga toa mugaeai aea."

Kemi tau ngan sapadua tilongo Deo ele posanga ga tinasi

27 *Iesus ikakado posanga toa bedaoa,
be rabu ngan gid ipom, taine ede ibaba ta
ikeo, "Kemi tau ngan taine toa ipopo eao
ga ipadud go!"
28 Be ei ikeo, "Mao be kemi tau ngan
sapadua tilongo Deo ele posanga ga
tinasi."

Gid panua tikim tigera uisinga (Mateus 12.38-42)

29 *Gid ipom kapei tinaganagam pan
Iesus, ta ei ikeo, "Gid panua labone ad, gid
panua papaeamao. Tikim tigera uisinga
eta iman kilala. Be gau ga napasolan kilala
eta pagid mao. Kilala kelede mon ga tigera
eine ngan Iona.
30 Ngansa lalaede mambe Iona iman
kilala ngan gid panua Ninive ad mugaeai,
tota Eaba Inat ga iman kilala ngan gid
panua labone ad pade.
31 *Be ngan ado toaiua Deo ipamadid
gid panua ngan posanga, taine nagerara
ngan tibur saut ga idae mulian toman
ngan gid panua labone ad, ta isol gid
ngan posanga. Ngansa ele tuanga ienono
tano idigedigeai, be ilalala aluai ga inam
ngan longonga Solomon ele paoatainga.
Be ega, labone eaba ede rabu ngan gimi
iasal Solomon.
32 *Be gid panua Ninive ad pade ga
timadid ngan ado toaiua ta tisol gid panua
labone ad ngan posanga. Ngansa gid
Ninive tilongo Iona ipaola posanga ta tipul
lolod. Be ega, labone eaba ede rabu ngan
gimi iasal Iona."

Matada eine mambe taranga ngan tinida (Mateus 5.15, 6.22-23)

33 *Iesus ikeo pade bedane, "Eaba eta
itun lam ga imudan mao, ga irobi ngan ulo

* **11:22:** Kol 2.15 * **11:23:** Lu 9.50 * **11:27:** Lu 1.28,42,48 * **11:29:** Jna 1.17, 3.5, Mt 16.4 * **11:31:** 1Kin 10.1-10, 2Sto 9.1-12 * **11:32:** Jna 3.5-10 * **11:33:** Mk 4.21, Lu 8.16

mao pade. Be ei ga idol ga idae ngan lam
imul, ta oangga panua tidudunga lumaeai,
eine ga tigera taranga toa oa.
34 Be eao matam kadlo eine mambe lam
ngan tinim. Oangga matam igeragera
kemi††, eine tinim toa ngada na ga iuon
ngan taranga. Be oangga matam paea-
mao, eine tinim toa ngada na pade ga iuot
dodom.
35 Tota gabit kemi. Ngan kado ta taranga
toa ienono lolomeai na iuot dodom.
36 Be oangga tinim toa ngada na
iuon ngan taranga, be tinim eta ienono
dodomeai mao, eine tinim toa ngada na
iuot merengai, lalaede mambe lam itara
ga idae ngan go."

Iesus iselele gid Parisi ga gid madidnga apu ad
(Mateus 23.1-36, Markus 12.38-40)

37 Iesus iposa bedaoa ga kus, ta Parisi
ede ibeta ei ngan ila ian toman ngan ei.
Tota ila ta idio imado popouiai.
38 Be Parisi toa oa ikakrik ngansa igera
mambe ei isigiri itin aea muk mugaeai
ngan eaneannga mao.
39 Be Maron ikeo pan bedane, "Ega, gimi
Parisi asigiri loba ga lalate tinid pan gaot,
be lolomi iuon ngan kadonga mogal buda
ga kadonga papaeamao.
40 Gimi panua buobuonga ami! Deo
toa ikado tinida ga iuot, eine ikado loloda
pade, be aoatai mao?
41 Be manta apan saoa danga toa ienono
gadudunga ga ila pagid panua lululunga
ad. Oangga akado toa bedaoa, eine ga
aot kemi Deo imatai ngan lolomi ga tinimi
gaot pade.
42 "Be paeamao tau ngan gimi Parisi!
Ngansa gid sabatnga imata ede ga ede,
gimi apota ga iuot suknga sangaul, be
atenai suknga ede ga ila pan Deo. Eine
anasi gid apu gereirei toa bedaoa kemi,
be atnan gid apu kapeipei ga idio, mambe
kadonga tutui ga kadonga ngan kimnga
Deo. Manta anasi gid apu kapeipei toa
bedaoa kemi, be atnan gid apu toa gereirei
oa mao pade.
43 "Paeamao tau ngan gimi Parisi!
Ngansa gimi akim tau ngan badanga mul
kemikemi togid panua edad kapeipei toa
luma raring aea iloleai, ga akim panua
busa tikeo 'ado kemi' ga tilolon ngan gimi
ngan tibur oalo aea.
44 "Paeamao tau ngan gimi! Ngansa
gimi mambe gid denga mugamuga toa aea
kilala eta mao. Gid panua tiuatai ngan
mao ta tiuadoad ngan aed."
45 Be madidnga ede apu aea ikoli ele
posanga bedane, "Eaba paoatainga am,
ngan lem posanga toa ne, eao pamaea-
maea gai pade."
46 Ta Iesus ikeo, "Paeamao tau ngan
gimi madidnga apu ami! Ngansa gimi
apakulupu gid panua ngan nasinga gid
apu imata ede ga ede mambe eaba ibisi
tulua kulupu tau. Be adol bagemi teta
ngan luanga gid mao.
47 "Paeamao tau ngan gimi! Ngansa
gimi akakado denga togid panua tibada
Deo iaoa mugaeai ga imata kemi, be eine
tibutibumi tirau gid ga timate.
48 Tota lemi kadonga toa ne ipasolan
mambe lolomi kelede ngan kadonga
papaeamao togid tibutibumi. Ngansa
tibutibumi tirau gid ga timate, be gimi
akado ad denga ga imata kemi.
49 Ngan ipu toaine, Deo ikado posanga
ga inasi ele oatainga kapei ta ikeo, 'Gau ga
nasula gid panua tibada aoag ga gid panua
ato ad ga tila pagid, be gid ga tirau eden-
gada ga timate ga tipaieiei padengada.'
50 Tota Deo ga ipanas gimi panua labone
ami ngan pamatenga gid panua busa
tibabada iaoa mugaeai. Ei ga imata nanan
gid toa ngada oa led matenga, ngan tano
ga bubur led otnga ga irangrang ngan
labone pade.
51 Eine ga ipanas gimi ngan Abel aea
pamatenga mugaeai ga ila irangrang ngan
Sekaraia ele matenga. Ei eaba toa apa-
mate ei rabu ngan luma ton Deo ga popou
tenainga aea. Nakeo tautaunga pagimi,
panasnga ngan kadonga sasat toa ngada
ne ga iuot ngan gid panua toa labone
timamado.

†† **11:34:** Ngan posanga Grik, posanga idil *matam kemi ipu ede pade eine mambe lem lualuanga ga kadonga mamaron kemi. Ga matam paeamao eine mambe lem kadonga mogal buda ga matam nanan eao kekelego.*

52 “Paeamao tau ngan gimi madidnga
apu ami! Ngansa gimi asaisai atama ngan
gid panua tiuangga tibada oatainga ngan
Deo. Gimi adudunga ngan atama toa
oa mao, be apakala panua padengada ta
irangrang ngan tidudunga mao pade.”
53 Io, Iesus ilalala ga iuangga itnan tibur
toa oa, be gid madidnga apu ad ga gid
Parisi lolod paeamao tau ngan ei, ta titado
betanga kulupulupu imata ede ga ede ga
ila pan.
54 Ta tiuangga tipakaka ei ta tisol ei ngan
kadonga posanga buobuonga eta.

12

Agabit kemi ngan kadonga pakakanga togid Parisi
(Mateus 10.26-27)

1 Ngan ado toaiua, ipom kapei tau
bunoringring busa tinam tiluplup, be
panua busa tau ta tipairile ngan gid ga
tiuadoad ngan aed. Be Iesus iposa mata-
mata pagid ele aluagau bedane, “Gimi
agabit kemi ngan yis togid Parisi, eine led
kadonga pakakanga aea.
2 *Danga saoa ienono mumulnga
labone, eine muriai ga iuot masaeai. Be
saoa danga timudan labone, muriai panua
toa ngada ne ga tiuatai ngan.
3 Saoa posanga gimi akado ngan tibur
dodom, eine ga tilongo merengai. Ga saoa
posanga gimi akamur tangamiai luma
iloleai, eine ga timadid luma ipaoeai ta
tipaola ga iuot masaeai.”

Manta amataud Deo kekelen
(Mateus 10.28-31)

4 Iesus ikeo pade bedane, “Nakeo pagimi
oaeoaeg, amataud ngan gid panua tipa-
mate patimi mao. Oangga tipamate gimi
ga kus, irangrang ngan tikado danga eta
pade mao.
5 Be gau ga napasolan eaba toa gimi
manta amataud ei. Amataud Deo kekelen,
ngansa ei irangrang ngan ipamate patimi,
be iura kapei ngan itado tautaudimi pade
ga ila ngan dinga imperno. Nakeo pade
pagimi, amataud ei kekelen.
6 Gimi aoatai, man gereirei lima, eine
panua tiuol ngan pat gereirei rua, be iran-
grang ngan Deo imata sapian eta ngan gid
mao.
7 *Be ei iuade launimi idil toa ngada ne
laboramiai. Tota amataud mao. Ngan Deo
imata, gimi kapei tau ngan man gereirei
busa.”

Irangrang ngan maeamaea gita pan Iesus mao
(Mateus 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

8 Iesus ikeo pade bedane, “Gau nakeo
pagimi, oangga sai iuaoa pagid panua
ngan ei gau leg eaba ede, eine gau pade
ga naoaoa pagid anggelo ton Deo ngan ei
gau leg eaba.
9 Be oangga sai ikeo pagid panua ngan ei
gau leg eaba mao, eine gau pade ga nakeo
pagid anggelo ton Deo ngan eaba toa oa
gau leg eaba mao.
10 Be oangga sai iposa paeamao ngan
Eaba Inat, eine irangrang ngan Deo isa-
mum ele kadonga sat. Be oangga sai
ipaeabu ngan Itautau Tutui ieda, eine Deo
ga isamum eaba toa oa ele kadonga sat
mao.
11 *“Be oangga tipamadid gimi pagid
madidnga luma raring aea, ga mamaron
ga kapeipei padengada matadeai, lolomi
ede ga ede ngan saoa posanga aoangga
akoli ga ila pagid mao.
12 Ngansa ngan ado imata toaiua, Itau-
tau Tutui ga ipaoatai gimi ngan saoa
posanga ga akado pagid.”

Iesus itado oanenga itna ngan eaba ele danga sisid busa

13 Eaba ede rabu ngan gid ipom ikeo pan
Iesus bedane, “Eaba paoatainga am, gai
tamamai imate, be keo pan tadig kapei ta
ipota ele danga sisid rabu ngan gairua.”
14 Be Iesus ikeo pan bedane, “Leg eaba,
sai ibada naurata pagau ngan patutuinga
gimirua lemi posanga ta napota danga
sisid rabu ngan gimirua?”
15 *Idio ta ikeo pagid ipom bedane,
“Matami idae ga agabit kemi ngan
kadonga mogal buda aea. Ngansa

* **12:2:** Lu 8.17 * **12:7:** Lu 12.24, PA 27.34 * **12:11:** Mk 13.11, Lu 21.12-15 * **12:15:** 1Ti 6.9-10

irangrang ngan tabada madonga kemi
ngan gornga danga sisid tanoeai ne mao.”
16 Ta ikeo pagid ngan oanenga itna ede
bedane, “Eaba ede ele pat kapei. Aea
annga dadangai itautau iuot busa.
17 Ta ikeo iloleai bedane, ‘Eine ga
nakado mado? Ngansa leg luma irangrang
ngan annga kapei toa nagor ga ienono ne
mao.’
18 “Ta ikeo, ‘Eine ga nakado bedane:
Gau ga narepe gid leg luma annga aea ta
nakado gid luma kapeipei, ta nasuk gid
annga ga leg danga sisid ngan.
19 Ta gau ga nakeo lologeai bedane, “Gau
leg danga sisid kemikemi busa. Eine ga
ienono mole aea rai busa. Gau ga naboko
pade mao. Namamado, naeanean, nau-
nun, be tinig igelgel ga ila.” ’

“Gau leg danga sisid ga ienono mole aea rai busa.”

20 “Be Deo ikeo pan bedane, ‘Eao
buobuonga am! Labone bong tota eao
mate, be lem danga sisid toa koromot gid
ne, sai ga ibada?’
21 *“Kadonga toa bedane ga iuot ngan
gid panua sapadua tisuksuk led danga
sisid, be ngan Deo imata led danga eta
mao.”

Lolomi ede ga ede padam (Mateus 6.25-34)

22 Idio ta Iesus ikeo pagid ele aluagau,
“Tota nakeo pagimi, lolomi ede ga ede
ngan lemi madonga mao, ga ngan ami
annga mao, ga ngan tinimi aea pononga
mao pade.
23 Ngansa lemi madonga eine danga
kapei, be annga eine danga kapei mao.
Tinimi eine danga kapei, be aea pononga
eine danga kapei mao.
24 Matami nanan gid man akrok. Gid
tiarum annga mao ga tibada annga dadan-
gai ga inama mao pade. Led luma eta
ngan gornga ad annga mao. Deo kekelen
ipanpan gid. Be gimi kapei tau ngan gid
man.
25 Be sai ngan gimi, ngan ele kadonga
lolo ede ga ede, irangrang ngan igal-
batan ado imata keleta ngan ele madonga
tanoeai?
26 Tota oangga arangrang ngan kadonga
danga gereirei bedaoa mao, ikamado ga
lolomi ede ga ede ngan gid danga paden-
gada?
27 “Matami nanan gid koko led paranga.
Gid tiboko eta mao ga tikado ad malo
mao pade. Be nakeo pagimi, sogonga
togid koko toa ne iasal tau maron kapei
Solomon aea sogonga pade.
28 Gid koko toa tiparapara tiburiai
labone, be sabale iman abei ibedbed. Tota
oangga Deo ipasogo gid koko kemi toa
bedaoa, eine ga idol tinimi aea pononga
pade. Ikamado ga lemi kadonga lolo
matua aea kapei mao?
29 Tota lolomi ede ga ede ga ailoilo saoa
danga gimi ga aeanean ga aunun mao.
30 Ngansa gid alu padengada tanoeai,
lolod ede ga ede ta tiloilo gid danga sisid
toa bedaoa. Be Tamami iuatai ngan saoa
danga gimi apapauis ngan.
31 Be manta amarum ngan ilonga lemi
madonga Deo ibageai. Toa bedaoa ta ei ga
ibada danga toa ngada ne pagimi.”

Iesus iposa ngan gornga danga kemikemi buburiai (Mateus 6.19-21)

32 Iesus ikeo pade bedane, “Gimi
panua toa pidaede ne mambe sipsip ipu
kakauede, amataud mao, ngansa Tamami
itin igelgel ngan idol gimi ga amariala
ngan danga sisid toa ienono ibageai.
33 *Manta alongean lemi danga sisid ta
panua tiuol, ta apota lemi pat toa oa ga
ila pagid panua lululunga ad. Abada lemi

* **12:21:** Mt 6.19-20 * **12:33:** Lu 18.22

apou ga eine iuatai motmotnga mao. Be
agor lemi danga sisid kemikemi buburiai,
ta irangrang ngan kus mao. Toa eoa
gid panua lublubnga ad tirangrang ngan
tilub mao, ga ngorongoro tirangrang ngan
tipaeabu ngan mao pade.
34 Ngansa oangga lemi danga sisid
kemikemi ienono ngan tibur isaoa, lolomi
pade ga inasi."

Gimi manta agabit kemi

35 *Iesus ikeo pade bedane, "Akat ami
malo ga apit matua, be lemi lam manta
itaratara.
36 Be gimi akado mambe gid panua ti-
sangasanga ad maron iluai mulian ngan
eaneannga kapei oainga aea. Ta oangga
inama itintin atama, mole mao tirepe
atama ngan ei.
37 Be kemi tau ngan gid paeaeanga toa
oa oangga ad maron inam ta igera gid tiga-
bit kemi. Nakeo tautaunga pagimi, maron
toa oa ga ipit malo mambe paeaeanga
ta ikeo pagid ta tidio timado popouiai ta
ipota ad annga ga ila pagid.
38 Be oangga gid paeaeanga toa oa
ad maron inama bong irabu, mao ngan
kokako itangtang, be igera gid tigabit kemi
toa bedaoa, kemi tau ngan gid paeaeanga
toa oa!
39 *Be matami nanan: Oangga luma
itama iuatai ngan ado imata isaoa eaba
lublubnga aea ga inama, ei ga irangrang
ngan ilongean ei ta igoro ele luma mao.
40 Tota gimi pade matami idae, ngansa
Eaba Inat ga inama ngan ado imata eta
gimi aoatai ngan mao."

Oanenga itna ngan paeaeanga kemi ga paeaeanga paeamao
(Mateus 24.45-51)

41 Idio ta Petrus ibeta Iesus bedane,
"Maron, oanenga itna toa ne, eao tado
ngan gai, mao ngan gid panua toa ngada
ne?"
42 Ta Maron ikeo ga, "Paeaeanga isaoa
ele oatainga kemi ga imata tutui ngan
ele naurata? Maron ga idol paeaeanga
ede bedaoa ta iman madidnga ngan ele
paeaeanga padengada. Ta ei ga ipotapota
ad annga ngan ado imata toa aea maron
ikeo ngan.
43 Oangga paeaeanga toa oa aea maron
iluai mulian ta igera ei ikakado nau-
rata kemi toa bedaoa, kemi tau ngan
paeaeanga toa oa!
44 *Nakeo tautaunga pagimi, ei ga idol
ele danga sisid toa ngada oa ga idae
paeaeanga toa oa ibageai ta imariala
ngan.
45 Be oangga paeaeanga toa oa ikeo
iloleai bedane, 'Ag Maron ga irangrang
ngan iluai mulian manmanae mao,'
ta iraurau gid paeaeanga padengada
arangaranga ga taine, ta ianean ga iunun
ga imangamanga,
46 eine aea maron ga iluai mulian ngan
ado isaoa ga ado imata ede toa ei iuatai
ngan mao. Tota aea maron ga ipanas
paeaeanga toa oa paeamao tau* ta idol ei
ga idio toman ngan gid panua toa lolod
matua ngan Deo mao.
47 *"Oangga paeaeanga toa oa iuatai
ngan aea maron ele kimnga, be inasi mao
ga igabit mao pade, eine ga timuimui ei
pabusa.
48 Be oangga paeaeanga toa oa iuatai
ngan aea maron ele kimnga mao, be ikado
saoa danga itutui mao, eine ga timui ei
kautede. Be sapadua tibada danga busa,
manta tikoli busa ga iluai mulian. Be eaba
sai toa tidol danga busa ga idae ibageai,
eine ga tibeta ei ta ikoli busa pade ga ila
pagid."

Ngan Iesus ele namanga, gid panua ga timan ariapolpol
(Mateus 10.34-36)

49 Iesus ikeo pade bedane, "Gau nanam
ngan tadonga dinga ga isulug tanoeai.
Dinga toa ne, napaisi eta maitne, be lolog
ikim tau ngan ian manmanae!
50 *Gau manta nabada paliliunga ede
iman ieieinga aea. Be lolog ede ga ede tau,
ngansa nabada maitne.

* **12:35:** Mt 25.1-13 * **12:39:** Mt 24.43-44, 1Te 5.2 * **12:44:** Mt 25.21,23 * **12:46:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *ipanas paeaeanga toa oa paeamao tau eine ga bedane: iket ei ga iman rua. Be eine posanga idil ede toa ipu mambe panasnga paeamao.* * **12:47:** Jms 4.17 * **12:50:** Mk 10.38-39

51 Kado gimi aoangga gau nanam ngan
kadonga gid panua tanoeai ga lolod itarui.
Eine mao. Nakeo pagimi, gau nanam ngan
kadonga gid panua ga timan ariapolpol.
52 Ngansa labone ga ila, panua lima
ngan iaoa ede ga timapoga. Tol ga timan
rua ad isat, be rua ga timan tol ad isat.
53 *Gergeu ga iman itama aea isat, be
itama ga iman gergeu aea isat. Tnad ga
iman inat taine aea isat, be inat taine ga
iman itna aea isat. Taine oainga ga iman
ilaoa taine aea isat, be ilaoa taine ga iman
inat iadaoa aea isat."

Gid kilala iuotot ngan Iesus, gid panua tiuatai ngan ipu mao
(Mateus 16.2-3)

54 Iesus ikeo pagid ipom pade bedane,
"Oangga gimi agera laulau ipara ga idae
ado ele dilngai, manmanae tau gimi akeo,
'Eine aoara ga inam.' Tota aoara itap.
55 Be oangga gimi agera rai kapei iuot
saut ga inam, eine ga akeo, 'Tibur ga
oanaoana tau.' Tota iuot toa bedaoa.
56 Gimi panua pakakanga ami! Gimi
aoatai kilala ngan tibur kemi ga tibur
paeamao ngan geranga mariamba ga
tano, be ikamado ga aoatai ipu ngan
kadonga toa iuotot labone mao?"

Eao manta toba patutuinga posanga toman ngan eaba iuangga ipamadid go
(Mateus 5.25-26)

57 Iesus ikeo pade bedane, "Ikamado
gimi arangrang ngan arau posanga ngan
saoa danga itutui mao?
58 Ngansa oangga eao la toman ngan
am isat toa iuangga ipamadid go pan
eaba patutuinga posanga aea, manta to-
batoba ngan kadonga gimirua ga lolomi
kelede motean toa edapeai oa. Ngan kado
ta ibada go ga la pan eaba patutuinga
posanga aea, ta ei ibada go ga la pan ma-
didnga togid nakala, ta madidnga toa oa
idol go ga dudunga ngan luma panasnga
aea.
59 Nakeo pago, eao ga mamado toa eoa
ga irangrang ngan ol mulian lem idil pa-
paeamao toa ngada oa."

13

Eaba ipul ilolo mao, ei ga imate

1 Ngan ado toaiua, panua edengada
timamado be tikeo pan Iesus ngan gid
panua Galili ad toa Pailat ele madidnga
tirau gid ga timate ngan ado imata toa
tikakado led tenainga ga ila pan Deo.
2 *Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
"Gimi aoangga gid panua Galili ad toa ne
led kadonga sasat iasal kadonga sat togid
panua Galili ad padengada, ta kadonga
paeamao toa ne iuot ngan gid na?
3 Nakeo pagimi, eine mao. Be oangga
gimi apul lolomi mao, gimi toa ngada ne
ga amate toa bedaoa pade.
4 Be panua sangaul igegea lima ga tol toa
timate ngan luma mamarae Siloam itap ga
ipatae gid, gimi aoangga led idil papaea-
mao iasal idil papaeamao togid panua
padengada timamado Ierusalem na?
5 Nakeo pagimi, eine mao. Be oangga
gimi apul lolomi mao, gimi toa ngada ne
ga amate toa bedaoa pade."

Oanenga itna ngan abei itautau mao

6 Iesus itado oanenga itna bedane,
"Eaba ede iarum abei fik aea dadangai.
Idio ta inam ngan ilonga abei itautau, be
mao.
7 *Ta ikeo pan eaba toa imariala ngan
dadanga bedane, 'Ega, ngan rai tol gau
nanam ngan ilonga abei fik toa ne itautau,
be naot ngan eta mao. Ged ga isulug.
Ikamado ga ipaeabu ngan tano toa ne
imona?'
8 *"Be paeaeanga toa oa ikoli ele
posanga bedane, 'Maron, tnan ga idio
ngan rai keleta pade bua, ta gau ga nasuk
tano ga idae ngan ipu ga nadol bulmakao
itae ngan.
9 Ta oangga rai muriai itautau, eine
kemi. Be oangga mao, tota ged ga isulug.' "

Ngan Ado Earainga aea Iesus ikado kemi taine ede aea dibala

10 Ngan Ado Earainga aea, Iesus ipa-
paoatai gid panua luma raring aea ede
iloleai.
11 Be taine ede imamado. Iriau paeamao
ital ei ga ibeberonga ngan aea rai sangaul

* **12:53:** Mai 7.6 * **13:2:** Ins 9.2 * **13:7:** Lu 3.9 * **13:8:** 2Pe 3.9,15

igegea lima ga tol. Ta irangrang ngan imadid tutui mao.
12 Be Iesus igera ta ibaba ei ga inam ta ikeo, “Taine, gau napola go ta dibala toa ne ipakala go pade mao.”

“Taine, gau napola go ta dibala toa ne ipakala go pade mao.”

13 Tota idol ibage ga idae ngan ei, be mole mao idae imadid tutui ta isoa Deo ieda.
14 *Be madidnga ngan luma raring aea ilolo bake, ngansa Iesus ikemi dibala ngan Ado Earainga aea. Ta ikeo pagid ipom bedane, “Ado lima ga ede eine ado naurata aea. Gimi anama ngan gid ado toa oa, ta tikemikemi ami dibala, be anama ngan Ado Earainga aea mao.”
15 *Be Maron ikoli ele posanga bedane, “Gimi panua pakakanga ami! Ngan Ado Earainga aea gimi kelede kelede ala pagid lemi bulmakao mao donki ad lumaeai ta apola ad oaro ta abada gid ga tila tiun eau.
16 Be taine toa ne ei iaoa kelede pan Abraam pade, be Satan ipakala ei ngan aea dibala ngan rai sangaul igegea lima ga tol. Ta oangga napola ei ngan Ado Earainga aea ngan danga toa ipakala ei ne, gimi agera mambe itutui mao?”
17 Iesus iposa toa bedaoa, ta aea miri itamatama toa ngada oa maeamaea gid. Be gid ipom tinid igelgel ngan gid danga kemikemi ei ikakado.

Oanenga itna ngan mastet ipuapua (Mateus 13.31-32, Markus 4.30-32)

18 Idio ta Iesus ikeo, “Madonga Deo ibageai eine mambe saoa toa? Eine ga natado saoa oanenga itna ngan?
19 Eine mambe mastet ipuapua eaba ede ibada ta iarum aea dadangai. Idio ta ipara ga idae ta iuot mambe abei kapei ede, ta gid man tinam tirau ad luma ngan ibogaboga.”

Oanenga itna ngan yis (Mateus 13.33)

20 Iesus ikeo pade bedane, “Nakeo ngan madonga Deo ibageai, be eine mambe saoa toa?
21 Eine mambe yis toa taine ede ibada ta ibul toman plaoa iuon ngan tabla kapeipei tol. Ga kus ta plaoa toa ngada oa isum ga idae kapei.”

Manta adudunga ngan atama kakauede (Mateus 7.13-14,21-23)

22 Iesus ilalala ga ila Ierusalem, be toa edapeai oa ila ngan gid tuanga kapeipei ga gereirei ta ipapaoatai gid panua.
23 Ta eaba ede ibeta ei bedane, “Maron, Deo ga ibada mulian panua pidaede mon, mao madongan?”
Ta ikeo pagid,
24 “Gimi manta urami pakpakia ta adudunga ngan atama kakauede, ngansa nakeo pagimi, panua busa ga titoba ngan tidudunga, be tirangrang mao.
25 *Ngansa oangga luma itama idae ta isaisai atama toa oa, eine gimi ga amadid gaot ta atintin atama ta aeansaban bedane, ‘Maron, repe atama ngan gai.’
“Be ei ga ikeo pagimi bedane, ‘Gau naoatai ngan gimi mao. Gimi sida ga anam?’
26 “Ta gimi ga akeo, ‘Gai aeanean ga aunun toman ngan go, be eao madmadid lemai melemeleai ta papaoatai gai.’
27 *“Be ei ga ikeo pagimi, ‘Gau naoatai ngan gimi mao. Gimi sida ga anam? Gimi panua toa anasnasi kadonga papaeamao, gimi toa ngada ne ala aluai ngan gau!’
28 *“Ta gimi ga atangtang ga luomi kek ga kek ngan ado toaiua, ngansa gimi ga agera Abraam ga Aisak ga Iakop ga gid panua tibada Deo iaoa timamado Deo ibageai. Be gimi, eine ga tisere gimi ga ala gaot.

* **13:14:** IM 20.9-10, Lo 5.13-14 * **13:15:** Lu 14.5 * **13:25:** Mt 25.10-12 * **13:27:** Sng 6.8 * **13:28:** Mt 8.11-12
* **13:29:** Sng 107.3

29 *Gid panua ga tinam ado ele parangai
ga ado ele dilngai ga not ga saut pade,
ta tibada gid mul ngan eaneannga kapei
ngan madonga Deo ibageai.
30 *Be ega, ngan kadonga toaine, panua
busa toa edad kapei labone, muriai edad
ga isulug. Be panua busa toa edad mao
labone, muriai edad ga iuot kapei."

Iesus ilolo isat ngan tuanga Ierusalem (Mateus 23.37-39)

31 Ngan ado imata toaiua, gid Parisi
idanga ede tila pan Iesus ta tikeo, "Eao
tnan tibur toa ne, ta la ngan tibur eta pade,
ngansa Erot iuangga ipamate go."
32 Be ei ikeo pagid, "Ala ta akeo pan kaua
saksak toa na bedane: Ega, gau ga nasere
iriau papaeamao ga nakemi gid panua ad
dibala labone ga sabale. Be ngan ado tol
aea, gau ga napasala leg naurata toa ngada
ne tanoeai.
33 Goibe saoa danga iuotot, gau ga matag
tutui ngan leg naurata labone ga sabale
ga bong rua. Ngansa eaba sai toa ibada
Deo iaoa, irangrang ngan imate gaot ngan
tuanga Ierusalem mao.
34 "O Ierusalem, Ierusalem, gimi apa-
pamate gid panua tibada Deo iaoa. Ga
gid panua toa Deo isula gid ga tila pag-
imi, gimi araurau gid ngan pat ga ti-
mate. Somisomi naoangga napaluplup
gimi ga namariala kemi ngan gimi mambe
kokako taine ipaluplup inatnat ibagbage
ibuloloeai, be tinimi ngan mao.
35 *Ega, Deo ga itnan lemi tuanga ta adio
sapaean. Be gau nakeo pagimi, gimi ga
agera gau pade mao ga ila irangrang ngan
ado toaiua gimi akeo, 'Maron ipamatua
eaba toa ne ta isula ei ga inama ngan ei
ieda.' "

14

Iesus ikado kemi eaba ede iae kuakua

1 Ngan Ado Earainga aea ede, Iesus ila
ngan luma ton madidnga ede togid Parisi
ngan ian toman ngan ei. Be gid matad
ingitngit ei.
2 Be eaba ede iae kuakua imamado
imatai.
3 *Ta Iesus ibeta gid Parisi ga gid ma-
didnga apu ad bedane, "Eine tutui ngan
takemi gid dibala ngan Ado Earainga aea
pade, mao madongan?"
4 Be gid tiposa eta mao. Tota ibage idae
ngan eaba toa oa ta ikemi ei. Ga kus ta
isula ei ga ila.
5 *Ta ibeta gid, "Oangga eta ngan gimi
inat,* mao ele bulmakao, itap ga isulug
ngan baba eau aea ngan Ado Earainga aea,
eine ga idada ei manmanae ga iuot, mao
itnan ga idio?"
6 Be gid tirangrang ngan tikoli ele
posanga eta mao.

Eaba sai isoa ieda mulian, Deo ga idol ei ga idio gadio

7 Iesus igera gid panua toa tinama ngan
eaneannga oa tisiosio gid mul togid panua
edad kapeipei, ta itado oanenga itna ede
pagid bedane,
8 *"Oangga eaba ede ibaba go ga la ngan
eaneannga oainga aea, irangrang ngan
eao la mado ngan mul togid panua edad
kapeipei oa mao. Ngan kado ta ibaba eaba
eta pade ieda kapei ngan eao ga inama
ngan eaneannga toa oa.
9 Ta eaba toa ibaba gimirua ga anama
ngan eaneannga, eine ga ikeo pago be-
dane, 'Eao longean mul toa ne ila pan
eaba ga eko.' Oangga bedaoa, eine eao ga
maeamaea go kapei ta la mado ngan mul
ede togid panua edad mao.
10 Be oangga tibaba go ga la ngan
eaneannga, eao manta la mado ngan mul
ede togid panua edad mao. Eao kado toa
bedaoa, ta eaba toa ibaba go ngan eanean-
nga ga ikeo pago bedane, 'Leg eaba, dae ta
la mado ngan mul ede togid panua edad
kapeipei.' Oangga bedaoa, eine eao edam
ga iuot kapei rabu ngan panua toa ngada
oa timado ngan eaneannga toman ngan
eao.
11 *Ngansa eaba sai isoa ieda mulian,
Deo ga idol ei ga idio gadio. Be oangga sai

* **13:30:** Mt 19.30 * **13:35:** Sng 118.26 * **14:3:** Lu 6.9 * **14:5:** Mt 12.11, Lu 13.15 * **14:5:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik ikeo ngan *inat mao, be ele donki.* * **14:8:** Snd 25.6-7 * **14:11:** Mt 23.12, Lu 18.14

idol ieda mulian ga isulug, eine Deo ga isoa
ieda ga idae.”

Manta takado kemi ngan gid panua toa tirangrang ngan tikoli mulian pagita mao

12 Idio ta Iesus ikeo pan eaba toa ibaba
ei ngan eaneannga bedane, “Oangga eao
baba gid panua ngan eaneannga, iran-
grang ngan baba gid oaeoaem mao, ga am
kakakau ga sobosobom mao, ga gid panua
toa led danga sisid busa lem tuangai oa
mao pade. Ngan kado ta tibaba go pade
ngan eaneannga ta tikoli mulian lem ma-
maron.
13 Be oangga eao kado eaneannga,
manta baba gid panua lululunga ad, ga gid
panua aed imate ga baged imate, ga gid
panua baged kukupu ga aed kukupu, ga
gid panua matad ikilakila.
14 *Eao kado toa bedaoa, ta Deo ga ikado
kemi tau ngan eao. Ngansa gid panua
toa bedaoa tirangrang ngan tikoli mulian
pago mao, be Deo ga ikoli mulian pago
ngan ado toaiua ipei mulian gid panua
tututui ngan led matenga.”

Oanenga itna ngan eaneannga kapei (Mateus 22.1-10)

15 *Be ede ngan gid kapeipei toa
popouiai oa ilongo Iesus ele posanga ta
ikeo pan bedane, “Kemi tau ngan eaba
sai toa ila ngan eaneannga kapei ngan
ado toaiua danga toa ngada ne idae Deo
ibageai!”
16 Ta Iesus ikeo pan bedane, “Eaba ede
ikoromot danga sisid eaneannga kapei
aea ta ibaba gid panua busa.
17 Tota ngan ado imata eaneannga aea,
isula ele paeaeanga ga ila ikeo pagid
panua toa mugaeai ibaba gid ta ikeo, ‘Gimi
anam, ngansa annga toa ngada ne imisi ga
ienono.’
18 “Be gid toa ngada oa tikado kadonga
lalaede ngan posanga aea gerei. Eaba
ede ikeo, ‘Gau patautene naol tano idanga
tede, ta gau manta nala ngan aea geranga.
Tota nabeta eao, longo ta nalat ngan
eaneannga toa na mao.’
19 “Be ede pade ikeo, ‘Gau patautene
naol bulmakao sangaul ta naoangga na-
toba led naurata. Tota nabeta eao, longo
ta nalat ngan eaneannga toa na mao.’
20 *“Be ede pade ikeo, ‘Gau patautene
naoai taine. Ta ngan ipu toaine irangrang
ngan nanama mao.’
21 “Idio ta paeaeanga toa oa iluai mulian
ta ipalongo aea maron ngan gid panua
led posanga. Tota luma itama toa oa
ilolo bake ta isula ele paeaeanga ta ikeo,
‘La manmanae ngan gid edap gereirei
ga gid luma maraoad toa tuangai, ta ilo
gid panua lululunga ad, ga panua aed ga
baged imate, ga panua matad susu, ta
bada gid ga tinam tidudunga toa eko.’
22 “Ta paeaeanga toa oa ikeo, ‘Maron,
danga toa eao keo ngan ne, nakado ga kus,
be luma iuon kemi maitne.’
23 “Be aea maron ikeo pan paeaeanga
bedane, ‘Ot ga la ngan gid edap kapeipei
ga edap dadanga aea, ta posa matua pagid
ta tinam tidudunga, ta irangrang ngan leg
luma iuon.
24 Nakeo pagimi, gid panua toa ngada oa
nababa gid mugaeai, irangrang ngan eta
ngan gid itoba leg annga imana mao.’ ”

Manta matada inasi leda kimnga, ga kus ta tanasi Iesus (Mateus 10.37-38)

25 Gid ipom kapei tilalala toman ngan
Iesus, be ipul imata ga ila pagid ta ikeo,
26 *“Oangga eaba eta inam pagau,
manta ikim gau kapei tau ga iasal ele
kimnga ngan itama, ga itna, ga iadaoa,
ga ele gergeu, ga aea kapeipei, ga aea
kakakau, ga iliuliu, ga ei pade. Oangga
mao, irangrang ngan eaba toa oa iuot leg
aluagau mao.
27 Ga pade, oangga sai ibisi aea abei
tabala ga inasi gau mao, eine irangrang
ngan iuot leg aluagau mao.
28 “Ngansa oangga eaba eta ngan gimi
ikeo ga ikado luma kapei ede, ei ga idio
imado ta imata inasi danga sisid aea olnga
ta iuatai, ele pat irangrang ngan ipasala
luma toa oa, mao madongan.
29 Ngan kado ta ipagun aea kadanga
kekelen be irangrang ngan ipasala mao,

* **14:14:** Ins 5.29 * **14:15:** Lu 13.29 * **14:20:** 1Ko 7.33 * **14:26:** Lu 9.23

ta panua toa ngada oa tigera ta tigalinge
ngan ei.
30 Ta tikeo, ‘Eaba oaine iuangga ikado
luma, be irangrang ngan ipasala mao.’
31 “Ga pade, oangga maron kapei ede
ikeo ga ila iparau pan maron kapei ede
pade, ei ga idio imado ta imata inasi ele
panua paraunga ad ta iuatai, irangrang
ngan ele panua bunoringring sangaul
tiasal maron kapei ede pade ele panua
bunoringring sangaul rua toa tiuangga
tiparau pan, mao madongan.
32 Oangga mao, ei imamado aluai tede
maitne, be isula ele panua edengada ta
tibada iaoa ga ila pan maron kapei ede
pade ta iansaban ei ngan inasi edap eta
ngan kadonga gisirua ga lolod itarui mu-
lian.
33 Toa bedaoa pade ngan gimi toa ngada
ne. Oangga apul murimi ngan lemi danga
sisid toa ngada na mao, irangrang ngan
aot leg aluagau mao.”

Oanenga itna ngan sol imana kus (Mateus 5.13, Markus 9.50)

34 Iesus ikeo pade bedane, “Sol eine
danga kemi. Be oangga imana kus, eine ga
takado ga imana iluai mulian madongan?
35 Sol toa bedaoa eine kemi ngan danga
eta mao. Irangrang ngan ilua tano imona
mao, ga irangrang ngan tadol toman ngan
bulmakao itae mao pade. Eine tatado ga
iduaea.
“Eaba sai itanga, manta ilongo posanga
toaine.”

15

Oanenga itna ngan sipsip isusu (Mateus 18.12-14)

1 Gid panua takis ad ga panua kadonga
sasat ad tila boloma pan Iesus ngan lon-
gonga ele posanga.
2 *Be gid Parisi ga gid madidnga apu
ad lolod ngur ga ngur ta tikeo, “Eaba
oaine itin igelgel ngan badanga gid panua
kadonga sasat ad ta ian toman ngan gid.”
3 Tota itado oanenga itna ede pagid ga
bedane,
4 *“Oangga eaba ede ngan gimi ele sipsip
buno, be ede ngan gid isusu, eine ga itnan
gid sangalima sangaul pange igegea lima
ga pange ga tidio ngan tibur ede, ta ila ilo
ede toa isusu oa ga irangrang ngan iuot
ngan.

Ei ga ila ilo ede toa isusu oa ga irangrang ngan iuot ngan.

5 Ta oangga iuot ngan, eine ga itin igelgel
ta idol ga idae ikepeai
6 ta iluai mulian tuangai. Ta ibaba
gid iuaeuae ga gid panua ele tuangai ga
tinam tiluplup ta ikeo pagid, ‘Tinimi igel-
gel toman ngan gau, ngansa naot ngan leg
sipsip ede toa isusu!’
7 Gau nakeo pagimi, tingelgel lalaede
toa bedane iuotot buburiai oangga eaba
kadonga sat aea kelede ipul ilolo. Tin-
gelgel buburiai ngan eaba toa kelede ne
ipul ilolo, iasal tingelgel ngan gid panua
tututui sangalima sangaul pange igegea
lima ga pange toa led ipu eta ngan pulnga
lolod mao.”

Oanenga itna ngan pat biling ede isusu

8 Iesus ikeo pade bedane, “Ga pade,
oangga taine ede ele pat biling* sangaul be
ede isusu, eine ga itun lam ta isile ele luma
ilolo, ta iloilo kemi ga irangrang ngan iuot
ngan.
9 Ta oangga iuot ngan, eine ga ibaba
iarerea ga gid panua ele tuangai ga tinam
tiluplup ta ikeo, ‘Tinimi igelgel toman
ngan gau, ngansa naot ngan leg pat biling
ede toa isusu ne!’

* **15:2:** Lu 5.30 * **15:4:** Ese 34.11, 16, Lu 19.10 * **15:8:** Ngan gid panua mugaeai ad, pat biling ede toa Iesus ikeo ngan ne eine lalaede mambe naurata aea olnga ngan ado kelede.

10 Nakeo pagimi, gid anggelo ton Deo
tinid igelgel lalaede toa bedaoa oangga
eaba kadonga sat aea kelede ipul ilolo.”

Oanenga itna ngan gergeu isusu

11 Iesus ikeo pade bedane, “Eaba ede ele
gergeu rua.
12 Be ele gergeu toa kakau oa ikeo
pan bedane, ‘Apa, pota lem danga sisid
toa pataute ne, ta gau anag inam pagau.’
Io, tota ipota ele danga sisid rabu ngan
gisirua.

13 “Be mole tau mao, gergeu toa kakau
oa ipagorou ele danga sisid toa ngada oa
ta ila ngan tibur ede aluai. Be toa eoa
iuolol danga sisid imata ede ga ede ngan
kadonga ei mulian ga itin igelgel.
14 Io, ele danga sisid toa ngada oa
kus, be mole mao sapanga kapei iuot
ta iparangrang tibur toa ngada oa, ta ei
inaman ele madonga iuot kemi mao ta
ipapauis.
15 Tota ila pan eaba ede ngan tibur toa oa
ta ila iboko pan, ta isula ei ga ila ngan gid
gaea led tibur eaneannga aea ta ipanpan
gid.
16 Igera gid bin boloae itin kukul toa
ipanpan ngan gaea ta ilolo ila ngan aea
eannga ngansa pitoreanei, be eaba eta
ipan aea annga mao.

Ilolo ila ngan eannga gid gaea ad annga ngansa pitoreanei.

17 “Idio ta ilolo iluai mulian ta ikeo, ‘Gau
tamag ele panua naurata ad toa ngada oa
ad annga ilialia iman sakirkir, be gau ne,
nakado namate ngan pitoro ta.
18 *Kemi ngan nadae ta naluagau ga
nala pan tamag, ta gau ga nakeo pan
bedane, “Apa, gau nakado kadonga sat
ngan Deo imata ga ngan eao matam pade.
19 Gau eaba kemi mao, ta irangrang
ngan eao oato gau lem gergeu pade mao.
Dol gau mambe lem eaba naurata aea
ede.” ’
20 Io, tota idae ta iluai mulian pan itama.
“Ei ilalala aluai tede maitne, be itama
igera ei ta ilolo isat kapei tau ngan ei ta
ilado ga ila pan. Ta iluku ei ga ibusum
ipapa.
21 “Be inat ikeo pan, ‘Apa, gau nakado
kadonga sat ngan Deo imata ga ngan eao
matam pade, ta gau kemi mao. Irangrang
ngan eao oato gau lem gergeu pade mao.’†
22 “Be itama ikeo pagid ele paeaeanga
bedane, ‘Manmanae, abada pononga ma-
marae toa kemi tau na, ta adol ngan ei. Be
adol pato ga idae ibage igongai, ga su idae
ngan iae pade.
23 Be aluku bulmakao daenga pau toa
itub kapei na, ta atotoi ga anono. Gita
taean ta tinida igelgel,
24 *ngansa natug toa ne imate na, be
labone imata bibita pade! Ei isusu, be naot
ngan ei mulian!’ Io, tota tikado kadonga
tingelgel aea.
25 “Be mole mao, ele gergeu lautabe iluai
mulian dadangai ga inam. Ipaboloma
luma, be ilongo baunga ga ipom titoltol.
26 Tota ibaba paeaeanga ede ga inam
pan ta ibeta ei ngan saoa danga iuotot.
27 Ta ikeo, ‘Tadim kakau iluai mulian,
ta tamam itotoi bulmakao daenga pau toa
itub kapei oa, ngansa ibada inat mulian be
itin kemi.’
28 “Io, itar kapei toa oa ilolo bake ta itin
ngan idudunga lumaeai mao. Be itama
iuot ga inam ta iposa meles pan.
29 Be ikeo pan itama bedane, ‘Ega, rai
busa naboko paeaeanga pago ga natola-
tola ngan lingem eta mao, be mugaeai ga

* **15:18:** Sng 51.4 † **15:21:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne bedane: *Dol gau mambe lem eaba naurata aea ede.* * **15:24:** Ep 2.1,5

inam, eao bada meme eta ga inam pagau
ngan gaingada oaeoaeg aean ga tinimai
igelgel mao.
30 Be natum toa ipamukuru lem danga
sisid ngan gid taine edap ad, labone inam
ta eao totoi bulmakao daenga pau toa itub
kapei oa.'
31 "Ta itama ikeo, 'Natug, eao somisomi
mamado toman ngan gau, be leg danga
toa ngada ne eine eao lem.
32 Be labone manta takado eaneannga
ga tinida igelgel, ngansa tadim kakau
imate na, be imata bibita pade! Ei isusu,
be labone taot ngan ei mulian!' "

16

Oanenga itna ngan madidnga paeamao inasi oatainga kemi

1 Iesus ikeo pade pagid ele aluagau be-
dane, "Maron ede ele pat kapei imamado.
Be panua edengada tisol ele paeaeanga ad
madidnga ngan posanga ta tikeo ga iboko
tutui ngan aea maron ele danga sisid mao.
2 Tota maron ibaba madidnga toa oa ga
inam pan ta ibeta ei, 'Posanga ede toa na-
longo ngan eao ne madongan? Nakim eao
matam inasi lem kadonga ngan leg danga
sisid toa ienono bagemeai na, ta bode
ga idae ngan laulau ta nagera. Ngansa
irangrang ngan eao man madidnga pade
mao.'
3 "Io, madidnga toa oa ikeo iloleai be-
dane, 'Gau ga nakado mado? Ngansa ag
maron iuangga isere gau ngan naurata
madidnga aea. Be gau urag ngan kadonga
dadanga mao. Ga pade, maeamaea gau
ngan gaunga danga sisid pagid panua
padengada.
4 Gau naoatai ngan saoa danga ga
nakado. Ta oangga isere gau ngan naurata
toa ne ga kus, eine ga panua tibada gau ga
nala led lumaeai.'
5 "Io, tota ibaba panua kelede kelede toa
ad gigi ienono pan aea maron ga tinam, ta
ibeta eaba toa imuga oa bedane, 'Eao am
gigi pan ag maron iuot pida?'
6 "Ta ikeo, 'Gau ag gigi ngan bude oliv
aea ne iuot dram sangaul rua.'

"Be madidnga toa oa ikeo pan, 'Bada
lem laulau gigi aea na, ta dio mado man-
manae ta bode ga iuot sangaul mon.'
7 "Ga kus ta ibeta ede pade bedane, 'Be
eao am gigi pan ag maron iuot pida?'
"Ta eaba toa oa ikeo, 'Gau ag gigi ngan
karei wit iuot buno.'
"Ta ikeo pan, 'Bada lem laulau gigi aea
na, ta bode ga iuot sangalima sangaul tol.'
8 "Tautaunga, madidnga toa oa ele
kadonga itutui mao, be aea maron ig-
era ele kadonga toa bedaoa ta ipakuru
ngan ei, ngansa inasi oatainga kemikemi.
Ngansa gid panua tanoeai ad led oatainga
kapei ngan kadonga kemi gid led panua.
Led oatainga toa ne iasal oatainga togid
panua timamado merengai.
9 Tota nakeo pagimi, ngan lemi
madonga tanoeai, manta akado mamaron
ngan lemi pat ta gid panua tiuot oaeoaemi.
Ta oangga pat kus, eine ga tibada gimi ga
ala amado ngan luma kemikemi ienono
somisomi ga ilalala ga ila.
10 *"Oangga sai imata tutui ngan danga
gereirei, eine ga imata tutui ngan danga
kapeipei pade. Be oangga sai imata tu-
tui ngan danga gereirei mao, eine ga
irangrang ngan imata tutui ngan danga
kapeipei mao pade.
11 Tota ngan lemi madonga tanoeai
labone, oangga matami tutui ngan pat
mao, sai ga iadi gimi ngan danga tau-
taunga ta amariala ngan?
12 Ta oangga matami tutui ngan eaba
ede pade ele danga sisid mao, sai ga ipan
danga eta ga iman lemi?
13 *"Paeaeanga eta irangrang ngan
iboko gadio ngan madidnga rua mao.
Ngansa ei ga ilolo paeamao ngan ede,
be ilolo ikim ede pade. Be ei ga ilongo
ede ilinge, be ipul imur ngan ede pade.
Irangrang ngan pat iman ami maron
toman ngan Deo mao."

Iesus iposa ngan Deo ele apu ga ngan madonga ibageai
(Mateus 11.12-13)

* **16:10:** Lu 19.17-26 * **16:13:** Mt 6.24 * **16:15:** Mt 23.28, Lu 18.9-14

14 Be gid Parisi tilongo Iesus ele posanga
toa ngada ne ta tigalinge ngan ei, ngansa
lolod ikim tau pat.
15 *Ta ikeo pagid, “Gimi akeo ga aot
tutui panua matadeai, be Deo iuatai ngan
lolomi na. Ngansa saoa danga gid panua
tiuangga eine kemi tau, eine danga paea-
mao ga paeamao tau ngan Deo imata.
16 *“Deo ele apu ga posanga togid panua
tibabada iaoa eine panua tipapaola ga
irangrang ngan Ioanes Paliliunga aea iuot.
Ngan ado toaiua ga inam, panua tipa-
palongo ngan ato kemi ngan madonga
Deo ibageai, be gid panua toa ngada ne
tiparpar tau ga tipaparau ngan badanga
madonga toa oa.
17 *Eine malamalan ngan mariamba ga
tano isapa, be irangrang ngan Deo ele apu
idil eta isapa mao.”

Iesus iposa ngan ketnga oainga
(Mateus 5.31-32, 19.9, Markus 10.11-12)

18 Iesus ikeo pade bedane, “Oangga sai
isuk iadaoa ta iuai taine pau, eine ikado
kadonga arala. Ga oangga sai iuai taine
ede toa iadaoa isuk ei mugaeai, eaba toa
ne pade ikado kadonga arala.”

Ninipunga ngan eaba ele pat busa ga Lasarus

19 Iesus ikeo pade bedane, “Ado ede
eaba kapei ede toa ele pat busa ima-
mado. Ado ga ado itin igelgel ga idoldol
danga sisid kemikemi, singsingia ga bil, be
ianean gid annga kemikemi.
20 Be eaba lululunga aea ede ieda
Lasarus itin iuon ngan botoboto. Somi-
somi tisoa ei ga ila imamado toa eaba
kapei ele ala aea atama iaoai.
21 Ei ilolo iminmin ngan eannga an-
nga isakirkir toa itaptap eaba kapei ele
popouiai ga isulug. Be gid kaua tinam
tidamedame aea botoboto.
22 “Be ado ede eaba lululunga aea toa oa
imate, ta gid anggelo tisoa ei ga ila imado
pan Abraam isaleai. Be mole mao eaba toa
ele pat busa oa imate pade ga titaian ei.
23 Ta ngan tibur paeamao togid panua
matemate, ibada ieieinga kapei. Be imata
idae ta igera Abraam imamado aluai ga
Lasarus imamado isaleai.
24 Tota ibaba ga ila pan ta ikeo, ‘Apa
Abraam, lolom isat ngan gau ta sula
Lasarus ta idol ibage igonga ga idudunga
ngan eau ta inam teng ga idudunga
aoageai, ta ipamemednga maeg, ngansa
nabada ieieinga kapei tau toa dingaeai ne.’
25 “Be Abraam ikeo, ‘Natug, matam
nanan lem madonga tanoeai. Eao babada
lem danga kemikemi, be Lasarus ele
madonga paeamao. Ta labone ei ibada pa-
musnga kemi, be eao bada ieieinga kapei.
26 Ga pade, Deo idol perper kapei rabu
ngan gita, ta gid panua toa eko tiuangga
tiuore ga tila pagimi, tirangrang mao. Be
gid panua toa nena tiuangga tiuore ga
tinam nene, gid pade tirangrang mao.’
27 “Ta eaba toa oa ikeo, ‘Apa, tota nabeta
eao, sula Lasarus ga ila tamag ele lumaeai.
28 Ngansa ag kakakau lima ta timamado.
Kemi ngan ila ipabib led, ngan kado ta gid
pade tinam tidio ngan tibur toa ieieinga
aea ne.’
29 “Be Abraam ikeo, ‘Posanga ton Moses
ga gid panua tibada Deo iaoa ienono
pagid. Kemi ngan tilongo ga tinasi led
posanga.’
30 “Be ei ikeo, ‘Mao, apa Abraam, be
oangga eaba mate ede itnan denga ga ila
pagid, eine ga tipul lolod.’
31 “Be ikeo, ‘Oangga tilongo Moses ga
gid panua tibada Deo iaoa led posanga
mao, irangrang ngan posanga ton eaba
idae mulian ngan ele matenga igal lolod
mao pade.’ ”

17

Iesus iposa ngan kadonga sasat
(Mateus 18.6-7,21-22, Markus 9.42)

1 Iesus ikeo pagid ele aluagau bedane,
“Gid kadonga toa idada panua ta led
kadonga lolo matua aea itap, eine ga iuo-
tot. Be paeamao tau ngan eaba sai ikado
ga gid kadonga toa oa iuotot.
2 Kemi ngan tikaukau eaba toa oa igagal
ngan pat kapei ede ta titado ei ga isulug
tadiai motean. Toa bedaoa ta irangrang
ngan ikado ga eta ngan gid gergeu gereirei

* **16:16:** Mt 11.12-13 * **16:17:** Mt 5.18 * **17:3:** Mt 18.15

toa ne led kadonga lolo matua aea itap mao.
3 *Tota agabit kemi ngan gimi mulian.
"Oangga oaem ede ikado kadonga sat, daba ei. Ta oangga ipul ilolo, tota samum ele kadonga sat.
4 Ta oangga ikado kadonga sat ngan eao palima ga rua ngan ado ede, be ipul ei mulian palima ga rua ta ikeo pago, 'Napul lolog,' tota samum ele kadonga sat."

Iesus iposa ngan kadonga lolo matua aea

5 Idio ta Maron ele panua ato ad tikeo pan bedane, "Lua gai ta lemai kadonga lolo matua aea ilalala ga idae."
6 *Ta Maron ikeo, "Oangga lolomi matua kautede mambe mastet ipuapua ga kakauede ne, eine gimi ga akeo pan abei ga oaine bedane, 'Kule oaroarim ta la madid tadiai,' ta eine ga ilongo lingemi."

Iesus ikeo ga taot mambe paeaeanga

7 Iesus ikeo pade bedane, "Sai ngan gimi, oangga ele paeaeanga iboko dadangai, mao imariala ngan sipsip, ga kus ta iluai mulian ga inam, eine ga ikeo pan bedane, 'Nam manmanae ta dio mado ta ean'? Eine ga ikeo pan bedane mao.
8 Be ei ga ikeo, 'Dol barikia nononga aea ta kado ag annga. Ta gal ga inam naean ga naun. Ga kus ta eao ean ga un.'
9 Gimi aoangga ei ga ikado posanga kemi pan paeaeanga toa oa ngansa inasi ilinge na? Eine mao.
10 Tota gimi pade, oangga apasala naurata toa ngada ne Deo ibada pagimi, manta akeo bedane, 'Gai paeaeanga kemi tau mao. Saoa danga gai akado, eine danga toa gai manta akakado.' "

Iesus ikado kemi panua sangaul ad dibala kankan

11 Iesus inasi edap ga ila Ierusalem, be ilalala rabu ngan but Samaria aea ga Galili.
12 Ila idudunga ngan tuanga ede, be panua sangaul toa ad dibala kankan tiuot pan, be timadid aluai tede.
13 *Ta tibaba kapei ga ila pan bedane, "Iesus, Maron, uduan gai!"
14 *Be Iesus igera gid ta ikeo, "Gimi ala apasolan tinimi pagid panua tenainga ad." Idio ta tilalala ga tila, be tinid iuot kemi.
15 Be ede ngan gid igera itin iuot kemi ta iluai mulian, be imemetae ngan soanga Deo ieda.
16 Ei ikor iae ta idol ilabora ga isulug boloma ngan Iesus iae ta ikado posanga kemi pan. Be ei eaba Samaria aea.
17 Idio ta Iesus ikoli ele posanga bedane, "Panua sangaul tiuot kemi na? Be gid lima ga pange sida?
18 Eaba alu ede pade aea ne kekelen iluai mulian ngan soanga Deo ieda, be eaba eta pade mao?"

"Eaba alu ede pade aea ne kekelen iluai mulian ngan soanga Deo ieda."

19 Ta ikeo pan, "Dae ta la. Lem kadonga lolo matua aea ikado ga tinim iuot kemi."

Eaba Inat ga iuot masaeai (Mateus 24.23-28,37-41)

20 Gid Parisi tibeta Iesus bedane, "Madonga Deo ibageai ga iuot ngeda?"
Ta ikoli led posanga bedane, "Oangga madonga Deo ibageai iuot, irangrang ngan ageragera ngan matami mao.
21 Ga pade, irangrang ngan panua tikeo bedane mao, 'Tota nene,' mao 'Tota eoa,' ngansa madonga Deo ibageai ta ienono lolomiai."
22 Ta ikeo pagid ele aluagau bedane, "Muriai gimi ga lolomi iminmin ngan geranga ado ede toa Eaba Inat imamado, be gimi ga agera mao.

* **17:6:** Mt 17.20, 21.21 * **17:13:** Wkp 13.45-46 * **17:14:** Wkp 14.2-3, Mt 8.3-4 * **17:23:** Mk 13.21, Lu 21.8

23 *Ta gid panua ga tikeo pagimi, ‘Ega, ei
ta eoa,’ mao ‘Ei ta eko.’ Be irangrang ngan
gimi alado ga anasi gid mao.
24 Ngansa ngan ado toaiua Eaba Inat
inam, eine ga iuot lalaede mambe gla
isamil ta igal mariamba iadag ga iadag.
25 Be mugaeai ngan ado toaiua, ei ga
ibada ieieinga busa, ga gid panua labone
ad ga tipul murid ngan ei.
26 “Gid kadonga lalaede iuotot ngan ado
toaiua Noa imamado, eine ga iuot pade
ngan Eaba Inat ele namanga.
27 Gid tianean, ga tiunun, ga tiuaioai,
ga tipapaoai led gergeu taine, ga ila irangrang ngan ado toa Noa idudunga oagaeai.
Ga kus ta oanga kapei iuot ta ipamukuru
gid toa ngada oa.
28 *“Ga pade, gid kadonga lalaede toa
iuotot ngan ado toaiua Lot imamado, eine
ga iuot pade. Gid tianean, ga tiunun, ga
tiuolol danga sisid, ga tilongean led danga
sisid ga panua tiuol, ga tiarum annga, ga
tikakado luma.
29 Be ngan ado toa Lot itnan tuanga
Sodom, tota dinga toman ngan pat kaeau
kakatol itaptap buburiai ga isulug ta ipaeabu ngan gid toa ngada oa.
30 “Eine ga iuot lalaede toa bedaoa ngan
ado toaiua Eaba Inat iuot masaeai.
31 *Ngan ado toaiua, oangga sai imamado luma ipaoeai, be ele danga sisid
ienono luma iloleai, ei manta iaoa manmanae. Irangrang ngan isulug ga ila ibada
ele danga eta mao. Ga pade, eaba sai
imamado dadangai, irangrang ngan ipul
ei mulian ngan badanga danga eta mao.
32 *Matami nanan Lot iadaoa!
33 *Oangga sai ikisi matua ele madonga
tanoeai, ei ga imate ta ele madonga iduaea. Be oangga sai igera ele madonga
tanoeai mambe danga kapei mao ta itnan
ga idio, eine ga ikisi madonga kemi ga
ilalala ga ila.
34 Nakeo pagimi, ngan bong toaiua,
panua rua ga tieno ngan mul kelede. Eine
Deo ga ibada ede ga ila, be itnan ede pade
ga idio.
35-36 Be taine rua ga tiluplup ga tilumulumu wit ipuapua ngan tibur ede. Deo ga
ibada ede ga ila, be itnan ede pade idio.”*
37 Ta ele aluagau tibeta ei bedane,
“Maron, sida?”
Ta ikeo pagid, “Ngan tibur isaoa burua
mate ienono ngan, eine gid man abalem
ga tinam tiluplup.”

18

Oanenga itna ngan eaba patutuinga posanga aea ga asape ede

1 *Iesus itado oanenga itna ede pagid
ele aluagau ngan pasolannga mambe gid
manta tiraring somisomi be tikaput ngan
mao.
2 Ta ikeo, “Eaba ede patutuinga posanga
aea imamado ngan tuanga ede. Ei ilolon
ngan Deo mao, ga imata idae ngan eaba
eta mao pade.
3 Be asape ede imamado ngan tuanga
toa oa. Ei inaganagam pan ngan aea gagal
ede ta ikeo, ‘Patutui posanga kemi rabu
ngan gau ga ag isat.’
4 “Mole tede eaba toa oa itin ngan mao,
be muriai ikeo iloleai bedane, ‘Tautaunga,
gau nalolon ngan Deo mao, ga matag idae
ngan eaba eta mao pade.
5 Be asape toa ne inaganagam pagau
somisomi ta ipaieiei gau tau. Tota gau
ga namarum kemi ngan patutuinga aea
posanga, ngan kado ta ikado ga lolog igagagai.’ ”
6 Io, Maron ikeo, “Tautaunga eaba patutuinga posanga aea ne eaba paeamao, be
alongo kemi ele posanga.
7 Oangga ipatutui asape toa oa aea
posanga bedaoa, eine Deo ga ipatutui
posanga ngan ele panua toa isio gid ne
madongan? Ngansa tiansaban ei somisomi bong ga ado. Gimi aoangga ei ga
ikado aea gerei ngan luanga gid?
8 Nakeo pagimi, ei ga ipatutui ad
posanga manmanae. Be oangga Eaba
Inat iluai mulian ga inam, eine ga igera
kadonga lolo matua aea ienono tanoeai
pade?”

* **17:28:** OM 18.20, 19.25 * **17:31:** Mt 24.17-18 * **17:32:** OM 19.17,26 * **17:33:** Lu 9.24 * **17:35-36:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne bedane: 36 *Panua rua ga timado dadangai. Deo ga ibada ede ga ila, be itnan ede pade ga idio.* * **18:1:** Kol 4.2, 1Te 5.17

Oanenga itna ngan panua rua tiraring ga ila pan Deo

9 Iesus itado oanenga itna ngan
gid panua edengada toa tiuangga gid
kekelegid tiuot tutui, be matad ibiu panua
padengada. Ta ikeo,
10 "Panua rua tidae ga tila Deo ele
lumaeai ta tiraring. Ede ngan gisirua eine
Parisi, be ede pade eaba takis aea.
11 Parisi toa oa imadid ta iraring iloleai
bedane, 'O Deo, gau naposa kemi pago,
ngansa gau mambe gid panua padengada
mao. Gau mambe gid panua lublubnga ad
mao, ga gid panua kadonga sasat ad mao,
ga gid panua arala ad mao, ga mambe
eaba toa ibabada takis ne mao pade.
12 *Gau naplese annga parua ngan wik
ga wik, be somisomi saoa danga nababada
ga aea suknga iuot sangaul, eine natenai
aea suknga ede ga ila pago.'
13 *"Be eaba takis aea imadid aluai tede.
Ei maeamaea ei ta itin ngan imata idae
ga ila buburiai mao. Ibin igogo ta ikeo,
'O Deo, lolom isat ngan gau. Gau eaba
kadonga sasat ag.' "
14 *Ta Iesus ikeo, "Nakeo pagimi, ngan
ado imata toa eaba takis aea iluai ga ila ele
lumaeai, ei iuot eaba tutui Deo imatai, be
eaba toa ede pade oa mao. Ngansa eaba
sai isoa ieda mulian, Deo ga idol ei ga idio
gadio. Be oangga sai idol ieda mulian ga
isulug, eine Deo ga isoa ieda ga idae."

Iesus ikeo ga tilongean gid gergeu ga tila pan
(Mateus 19.13-15, Markus 10.13-16)

15 Idio ta gid panua tital led gergeu
gereirei ga tila pan Iesus ngan ibage idae
ngan gid. Be ele aluagau tigera bedaoa ta
tidaba gid.
16 Be Iesus ibaba gid gergeu ga tinam
pan, ta ikeo pagid ele aluagau bedane,
"Alongean gid gergeu ga tinam pagau.
Apaidi gid mao. Ngansa madonga Deo
ibageai, eine togid panua toa bedane.
17 *Nakeo tautaunga pagimi, oangga sai
ilongean Deo ga iman aea Maron lalaede
mambe gid gergeu toa ne mao, eine
ga irangrang ngan ibada madonga Deo
ibageai mao."

Eaba toa ele danga sisid busa ila pan Iesus
(Mateus 19.16-30, Markus 10.17-31)

18 *Idio ta madidnga ede ibeta Iesus
bedane, "Eaba kemi paoatainga am, gau
ga nakado mado ngan badanga madonga
kemi somisomi?"
19 Ta Iesus ikeo pan, "Eao oato gau eaba
kemi ngan saoa? Eaba eta pade kemi mao.
Deo kekelen ei eaba kemi.
20 *Be eao oatai ngan Deo ele apu. Ikeo
ga bedane, 'Irangrang ngan eao kado ar-
ala ta paeabu ngan oainga mao. Iran-
grang ngan eao pamate eaba ede pade
mao. Irangrang ngan eao lublub mao.
Oangga eao madid ngan posanga, iran-
grang ngan eao pakaka mao. Manta lolon
ngan tamam ga tnam.' "
21 Ta eaba toa oa ikeo, "Mugaeai gau
kakauede ga irangrang ngan labone, gau
nanasnasi gid apu toa ngada ne."
22 Iesus ilongo toa bedaoa ta ikeo pan,
"Lem idil kelede imata karanga maitne.
Longean lem danga sisid toa ngada na
ga panua tiuolol, ga kus ta bada lem pat
ta oade ga ila pagid panua lululunga ad.
Eao kado toa bedaoa, ta lem danga sisid
kemikemi ga ienono buburiai. Ga kus ta
nam nasi gau."
23 Be eaba toa oa ilongo posanga toa ne
ta ilolo isat kapei, ngansa ele danga sisid
busa tau.
24 Be Iesus imata inono ei be ilolo isat
ta ikeo, "Eine kulupu tau ngan gid panua
toa led danga sisid busa, ngan tibada
madonga Deo ibageai.
25 Oangga kamel itoba ngan ipurususu
ngan salumu aea baba, eine ga kulupu
ngan ei, mao madongan? Be kulupu
ga kulupu tau ngan eaba sai toa ele
danga sisid busa, ngan ibada madonga
Deo ibageai."
26 Be gid panua tilongo bedane ta tibeta,
"Tota sai irangrang ngan Deo ibada ei
mulian?"

* **18:12:** Ais 58.1-4, Mt 23.23 * **18:13:** Sng 51.1 * **18:14:** Mt 23.12 * **18:17:** Mt 18.3 * **18:18:** Lu 10.25
* **18:20:** IM 20.12-16, Lo 5.16-20

27 Ta ikeo, “Saoa kadonga gid eababa
tirangrang ngan tikado mao, eine Deo
irangrang ngan ikado.”
28 Be Petrus ikeo, “Ega, gai atnan lemai
danga sisid toa ngada oa ta anam anasi
go!”
29 Ta ikeo pagid, “Nakeo tautaunga
pagimi, sapadua tiuangga madonga Deo
ibageai eine danga kapei tau ta titnan led
luma, ga adaoad, ga ad kapeipei ga ad
kakakau, ga tnad ga tamad, ga led gergeu,
30 eine ga tibada danga busa tau ngan
led madonga labone tanoeai ga iasal led
madonga mugaeai aea. Be muriai pade ga
tibada madonga kemi somisomi.”

Iesus iposa patol aea ngan ele matenga ga daenga mulian
(Mateus 20.17-19, Markus 10.32-34)

31 *Iesus ibada ele aluagau sangaul
igegea rua ga tila rol, ta ikeo pagid bedane,
“Ega, gita talalala ga tala Ierusalem, ta
posanga toa ngada ne gid panua tibada
Deo iaoa tibode ngan Eaba Inat, eine ga
iuot tautaunga.
32 *Eine ga tidol ei ga idae pagid alu
padengada bagedeai, ta gid ga tigalinge
ngan ei, ga tikado paeamao ngan ei, ga
tipla ei,
33 ga timuimui ei, ga kus ta tipamate ei.
Be ngan ado tol aea, eine ga idae mulian.”
34 *Be ele aluagau tiuatai ngan posanga
toa ne ipu mao. Ienono mumulnga ngan
gid, ta irangrang ngan laborad ibada kemi
saoa danga toa iposaposa ngan oa mao.

Iesus ikado kemi eaba ede imata susu su
(Mateus 20.29-34, Markus 10.46-52)

35 Iesus ipaboloma tuanga Ieriko, be
eaba ede imata susu su imamado edap
isaleai, be igaugau pat pagid panua.
36 Ei ilongo gid ipom tilalala ga tinam, ta
ibeta ngan saoa danga iuot.
37 Ta tipalongo ei mambe Iesus Nasaret
aea ta ilalala ga inam.
38 Tota ibaba ta ikeo, “Iesus, Devit itub,*
uduan gau!”
39 Be gid panua tilalala ga timuga, tidaba
ei ta tikeo, “Mumun!”
Be ei ibaba kapei ga kapei pade ta ikeo,
“Devit itub, uduan gau!”
40 Io, Iesus iae tor ta ikeo ga tibada eaba
toa oa ga inam pan. Ei inam boloma, ta
ibeta ei,
41 “Eao kim nakado mado ngan eao?”
Ta ikeo, “Maron, gau nakim matag pal
pade.”
42 Ta Iesus ikeo pan, “Tota matam pal.
Lem kadonga lolo matua aea ikado ga
matam iuot kemi pade.”
43 Mole mao, igeragera pade ta inasi
Iesus, be isoasoa Deo ieda. Be gid ipom
tigera toa bedaoa, ta tipakuru ngan Deo.

19

Iesus ila Sakius ele lumaeai

1 Iesus idudunga Ieriko ta ilalala tuanga
iloleai ga ila.
2 Be eaba ede ieda Sakius imamado toa
eoa. Ei madidnga togid panua takis ad, ga
ele danga sisid busa.
3 Ei ikim igera Iesus ei eaba madongan,
be irangrang mao, ngansa ei bolobolo, be
ipom kapei tau.
4 Tota ilado ga imuga ta idae abei fik
ngan geranga ei, ngansa teta pade Iesus
inasi edap toa oa.
5 Iesus iuot ngan tibur toa oa, ta imata
idae ta ikeo pan bedane, “Sakius, sulug
manmanae ga nam, ngansa labone gau ga
nanam namado lem lumaeai.”

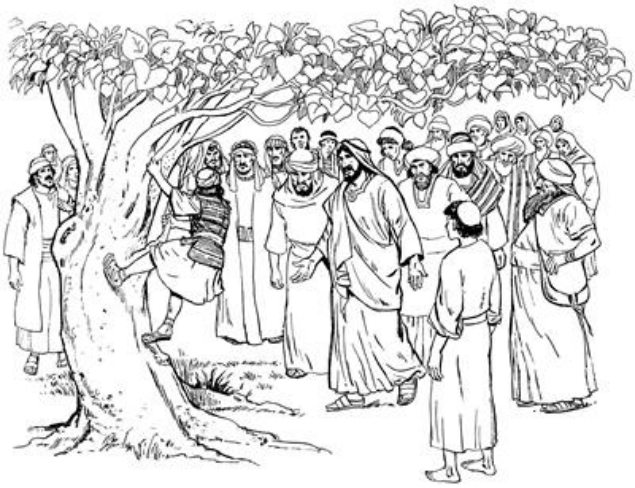

“Sakius, sulug manmanae ga nam.”

* **18:31:** Lu 24.44 * **18:32:** Lu 9.22,44 * **18:34:** Mk 9.32 * **18:38:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.*

6 Tota isulug manmanae ta ibada ei ga
ila, be itin igelgel.
7 *Be gid panua toa ngada oa tigera be-
daoa ta ngun ga ngun ta tikeo, “Ei ila iarai
pan eaba kadonga sasat aea ele lumaeai.”
8 *Idio ta Sakius idae imadid ta ikeo
pan Maron bedane, “Maron, ega, gau ga
napoga leg danga sisid toa ngada ne, ta
iadag ila pagid panua lululunga ad. Be
oangga napakaka eaba eta ngan badanga
ele danga sisid, eine ga nakoli papange ga
ila pan.”
9 *Ta Iesus ikeo ngan ei bedane, “Labone
Deo ibada mulian gid panua ngan luma
toa ne. Ngansa eaba toa ne, ei pade iaoa
kelede pan Abraam.
10 *Ngansa Eaba Inat inama ngan ilonga
gid panua tisususu ta ibada gid mulian.”

Oanenga itna ngan gid paeaeanga tibada pat
(Mateus 25.14-30)

11 Gid ipom tilongolongo Iesus ele
posanga, be ei isalangan ele posanga ta
itado oanenga itna ede pagid, ngansa
ei ipaboloma Ierusalem, ta gid panua
tiuangga teta pade madonga Deo ibageai
ga iuot.
12 Tota ikeo, “Madidnga kapei ede
iuangga ila ngan tuanga ede aluai, ngan
tidol ei ga iuot ad maron kapei, ga kus ta
iuangga iluai mulian.
13 Be mugaeai ngan ele langa, ibaba
ele paeaeanga sangaul ga tinam pan ta
idol pat gol* ga idae gid kelede kelede
bagedeai. Ta ikeo pagid, ‘Akado naurata
ngan pat toa ne ga irangrang ngan naluagau mulian.’
14 “Be tibur toa oa aea panua lolod
paeamao ngan ei, ta tisula led panua iaoa
ede ga tinasi ei ta tikeo pan aea madidnga
bedane, ‘Gai tinimai ngan eaba toa ne
imadid ga imugamuga ngan gai mao.’
15 “Be mao. Ei iuot ad maron kapei ta
iluai mulian. Ga kus ta ikeo, ‘Ababa gid
paeaeanga toa mugaeai nadol pat ga idae
bagedeai, ta naoatai ngan pat aea tlannga
iuot madongan.’
16 “Io, eaba toa imuga oa inam ta ikeo,
‘Maron, lem pat gol toa ne ipupulou ga
iuot sangaul.’
17 *“Ta ikeo pan, ‘Kemi tau! Eao
paeaeanga kemi. Eao matam tutui ngan
danga sisid pidaede, tota eao ga mariala
ngan tuanga sangaul.’
18 “Idio ta eaba ede pade inama ta ikeo,
‘Maron, eao lem pat gol toa ne ipupulou ga
iuot lima.’
19 “Ta ikeo pan paeaeanga toa ne bedane
pade, ‘Eao ga mariala ngan tuanga lima.’
20 “Be eaba tol aea inama ta ikeo,
‘Maron, gera, eao lem pat gol toa bada
pagau ne, naluga ngan malo kakauede.
21 Ngansa namataud eao. Eao lem
kadonga naurata ne oanaoana tau. Ngan
tibur toa eao earum annga ngan mao, eao
kulekule gid annga. Be eao babada pat
iuotot ngan naurata togid panua padengada.’
22 “Be ikeo pan, ‘Eao paeaeanga paea-
mao! Eao lem posanga ipasolan lem idil
paeamao, ta gau ga napanas go ngan.
Eao keo ga oatai mambe gau leg kadonga
naurata oanaoana tau, ta nakulekule an-
nga ngan tibur toa naearum mao, ga
nababada pat iuotot ngan naurata togid
panua padengada. Eine tautaunga?
23 Tota eao kamado dol leg pat ga
idudunga ngan luma pat aea mao? Toa be-
daoa ta oangga naluagau, eine ga nabada
aea tlannga pade, be eine mao.’
24 “Ta ikeo pagid panua toa timadmadid
boloma bedane, ‘Abada pat gol toa ibageai
na ga ila pan eaba ede pade toa ele pat gol
sangaul.’
25 “Be tikeo pan, ‘Maron, ei ele pat gol
sangaul o.’
26 *“Ta ikeo, ‘Nakeo pagimi, oangga sai
ele danga sisid ienono, gau ga napan etan-
gada pade ga ila pan. Be oangga sai ele
danga eta mao, saoa danga ei ikikisi, eine
ga nabada mulian pan.

* **19:7:** Lu 15.2 * **19:8:** IM 22.1, Nam 5.6-7 * **19:9:** Lu 13.16, PA 16.31 * **19:10:** Lu 15.4, Ins 3.17, 1Ti 1.15
* **19:13:** Pat gol toa maron idol ga idae gid paeaeanga kelede kelede bagedeai oa eine mambe eaba aea olnga ngan naurata ngan taiko tol. * **19:17:** Lu 16.10 * **19:26:** Mt 13.12, Lu 8.18

27 Be gid ag miri itamatama toa tinid
ngan naman ad maron mao, abada gid ga
tinam ta apamate gid toa matageai ne.' "
28 Iesus ikado posanga toa ne ga kus ta
ilalala ga imuga ga ila Ierusalem.

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei
(Mateus 21.1-11, Markus 11.1-11, Ioanes 12.12-19)

29 Iesus ipaboloma tuanga Betpage ga
Betani, boloma ngan bereo tiuato Oliv. Ta
isula ele aluagau rua ga tila
30 ta ikeo, "Gimirua ala ngan tuanga ga
matadai ne, ta oangga ala aot, eine ga
agera donki daenga pau ede toa eaba eta
idae ngan maitne be tikaukau ngan oaro.
Apola aea oaro ta abada ga inam.
31 Be oangga eaba eta ibeta gimirua,
'Ikamado ga apola aea oaro?' ta akeo pan
bedane, 'Maron ele naurata ngan.' "
32 Io, isula gisirua ga tila ta tigera danga
toa ngada oa mambe ikeo pagisirua ngan.
33 Idio ta tipola aea oaro, be donki ita-
matama tibeta gid, "Ikamado ga apola aea
oaro?"
34 Ta gisirua tikeo, "Maron ele naurata
ngan."
35 Idio ta tidada ga ila pan Iesus, be
titado led pononga mamarae ga idae
donki ipaoeai, ta tilua Iesus ga idae imado
ngan.
36 Ei ilalala ga ila, be gid ipom tilalo led
pononga mamarae edapeai.
37 Idio ta ila boloma ngan edap aea
sorirnga ngan bereo Oliv, ta ele aluagau
busa tau tinid igelgel. Matad nanan gid
uisinga busa tigera, ta timemetae ngan
soanga Deo ieda.
38 *Ta tikeo,

"Maron Deo ipamatua maron kapei toa
inama ngan ei ieda ne!"
"Deo ilolo itarui ngan gita! Tasoa Deo
ieda toa imamado gadae tau!"

39 Be gid Parisi edengada toa ipom
lolodeai oa tikeo pan bedane, "Eaba
paoatainga am, daba lem aluagau!"
40 Be ikeo, "Nakeo pagimi, oangga gid
mumun, eine gid patpat ga tingangar."

Iesus itang ngan tuanga Ierusalem

41 Iesus ipaboloma tuanga Ierusalem ta
igera, be itang ngan
42 ta ikeo, "Man ga gimi aoatai labone
ngan Deo ele edap lolo tarui aea toa isaoa
ngan gimi! Be labone edap toa ne imumul
ngan matami.
43 Ngansa ado ede muriai ga inam,
ami miri itamatama ga tisuk pat iman
daedaenga ngan lemi tuanga aea ala, ta
tianliunga ngan raunga gimi.
44 *Eine ga tipaeabu ngan lemi tuanga ga
gimingada lemi gergeu. Be eine ga titnan
pat eta ga idae tatan pat eta pade mao.
Eine ga tirepe toa ngada oa ga isulug. Eine
ga tikado danga toa ngada ne ngansa gimi
aoatai mao ngan ado toa Deo inama ngan
luanga gimi."

Iesus isere gid panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai
(Mateus 21.12-17, Markus 11.15-19, Ioanes 2.13-22)

45 Iesus idudunga ngan Deo ele luma aea
ala ta isere gid panua toa tilongean led
danga sisid ga panua tiuolol.
46 *Ta ikeo pagid, "Deo ele laulau aea
posanga bedane, 'Gau leg luma iman luma
raring aea.' Be gimi apul ga iman baba
mumulnga aea togid panua lublubnga
ad."
47 *Be ado ga ado, Iesus ipapaoatai gid
ipom toa gadudunga ngan Deo ele luma
aea ala. Be gid madidnga tenainga ad ga
apu ad ga gid kapeipei togid Iuda tiloilo
edap ngan pamatenga ei.
48 Be led edap eta mao, ngansa gid ipom
lolod ikim tau ngan longonga ele posanga.

20

Gid madidnga tibeta Iesus ngan sai isula ei ngan kadonga naurata
(Mateus 21.23-27, Markus 11.27-33)

1 Ado ede Iesus ipapaoatai gid ipom
gadudunga ngan Deo ele luma aea ala ta
ipapaola ato kemi ga ila pagid. Be gid ma-
didnga tenainga ad ga apu ad toman ngan

* **19:38:** Sng 118.26, Lu 2.14 * **19:44:** Lu 21.6 * **19:46:** Ais 56.7, Jer 7.11 * **19:47:** Lu 21.37

gid kapeipei togid Iuda timadid boloma pan
2 ta tikeo, “Keo pagai, sai idol naurata
toa ne ga idae bagemeai ta isula go ngan
aea kadonga?”
3 Ta ikoli led posanga bedane, “Gau pade
ga nabeta gimi ngan posanga ede ga oaine,
ta akeo pagau.
4 Paliliunga toa Ioanes ikakado mugaeai,
eine inam buburiai ga inam, mao inam
pagid eababa?”
5 Be tiraurau posanga pol ngan gid ta
tikeo, “Oangga takeo ga inam buburiai ga
inam, eine ga ikeo ga, ‘Ikamado ga lolomi
matua ngan ei mao?’
6 Be oangga takeo ga inam pagid eababa,
eine gid ipom ga tiraurau gita ngan pat,
ngansa gid tiadi mambe Ioanes ibada Deo
iaoa tautaunga.”
7 Ta tikoli ele posanga bedane, “Gai
aoatai mao ngan inam sida ga inam.”
8 Ta Iesus ikeo pagid, “Goibe, gau pade
ga nakeo pagimi mao ngan sai isula gau
ngan kadonga naurata toa ne.”

Oanenga itna ngan panua papaeamao tiboko ngan dadanga oain
(Mateus 21.33-46, Markus 12.1-12)

9 *Iesus itado oanenga itna pagid ipom
bedane, “Eaba ede iarum dadanga oain
ta idol dadanga toa oa ga idae pagid ele
panua naurata ad bagedeai. Ga kus ta ila
idio ngan tibur ede pade mole.
10 Idio ta oain aea laoe iuot, ta isula ele
paeaeanga ede ga ila pagid panua naurata
ad ngan badanga oain itautau etangada ga
inam pan. Be gid panua naurata ad tirau
ei ta tisere ei ga iluai sapaean.
11 Idio ta dadanga itama isula ele
paeaeanga ede pade, be tirau ei pade
ga tipamaeamaea ei ta tisere ei ga iluai
sapaean.
12 Ga kus ta isula ele paeaeanga tol aea
ga ila, be tipaeabu ngan ei pade ta titado
ei ga iuot ga ila.
13 “Idio ta dadanga itama ikeo, ‘Gau ga
nakado mado? Eine ga nasula natug toa
nakim ei. Be gid ga tilolon ngan ei, mao
madongan?’
14 “Be gid panua naurata ad tigera ei ta
tiposa pol ngan gid bedane, ‘Eaba toa ne
muriai ga ibada danga sisid toa ngada ne
ton itama. Tarau ei ga imate, ta danga
sisid toa ngada ne ga iman leda!’

“Tarau ei ga imate, ta danga sisid toa ngada ne ga iman leda!”

15 Tota titado ei ga ila gaot ngan dadanga
aea ala ta tirau ei ga imate.
“Be gimi aoangga dadanga itama ga
ikado mado ngan gid panua naurata ad
toa oa?
16 Eine ga inam ta ipaeabu ngan gid ta
idol dadanga toa oa ga idae pagid panua
padengada bagedeai.”
Io, gid panua tilongo posanga toa ne ta
tikeo, “Oe, kadonga toa ne, manta iuot
mao!”
17 *Be Iesus imata inono gid ta ikeo,
“Tota ikamado ga Deo ele laulau aea
posanga bedane,

“ ‘Pat toa ne, gid panua tikakado luma
tiuangga eine paeamao ta titado ga
iduaea.
Be labone iman luma aea kisinga’?

18 *Sapadua titap ga tidae ngan pat toa ne,
eine gid ga krau ga krau ga tirumrum, be
oangga pat toa ne itap ga idae ngan eaba
sai, eine ga ibib ei ga imaraka.”
19 Io, ngan ado imata toa oa gid ma-
didnga apu ad ga tenainga ad tiloilo edap
ngan lukunga ei, ngansa tiuatai mambe
ei itado oanenga itna toa ne ngan gid, be
timataud gid ipom.

* **20:9:** Ais 5.1 * **20:17:** Sng 118.22 * **20:18:** Ais 8.14-15

Itutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa? (Mateus 22.15-22, Markus 12.13-17)

20 *Gid madidnga tenainga ad ga apu ad matad ingitngit Iesus ta tisula panua edengada taleleannga ad toa tipakaka mambe gid panua kadonga tutui ad. Tikado bedaoa ngansa tikim tigera ei ikado posanga idil eta paeamao, ta irangrang ngan tipamadid ei ngan posanga ta tidol ei ga idae gavana ibageai.

21 Ta tibeta ei bedane, "Eaba paoatainga am, gai aoatai mambe lem posanga ga lem paoatainga itutui, be eao kado kadonga bagbage kelede mao ga mao tau, be somisomi eao nasi posanga tautaunga ta papaoatai gid panua ngan Deo ele edap.

22 Be keo pagai, eine tutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa, mao madongan?"

23 Be ei iuatai mambe maed ruangada ta ikeo pagid,

24 "Apasolan pat eta pagau. Sai ianun ga ieda ienono ngan?"

Ta tikeo, "Kaisa ianun ga ieda."

25 Ta ikeo pagid, "Tota danga ton Kaisa, abada ga ila pan Kaisa, be danga ton Deo, abada ga ila pan Deo."

26 Be toa ipom matadeai oa, tirangrang ngan tiuot ngan ele posanga idil eta paeamao mao. Tota gid mumun be timatala ngan ele posanga.

Gid Sadiusi tibeta Iesus ngan matenga ga daenga mulian (Mateus 22.23-33, Markus 12.18-27)

27 Be Sadiusi edengada, toa tikeo ga gid panua matemate tirangrang ngan tidae mulian mao, tila boloma pan Iesus

28 *ta tibeta ei bedane, "Eaba paoatainga am, Moses ibode apu ede pagita ta ikeo ga oangga eaba eta itar kapei imate ta itnan iadaoa ga idio, be ele gergeu eta mao, manta itar kakau toa oa iuai ele asape ta tipopo aea kolinga eta.

29 Be mugaeai, arangaranga lima ga rua ngan iaoa ede timamado. Ad lautabe iuai taine, ga kus ta imate be tipopo gergeu eta mao.

30 Idio ta itar kakau atange iuai taine toa oa, be ei pade imate.

31 Ga kus ta itar kakau tol aea iuai ei, ta ei pade imate toa bedaoa. Be ngan kadonga lalaede toa ne, panua toa lima ga rua oa timate be tipopo gergeu eta mao.

32 Ga kus ta taine pade imate.

33 Tota ngan ado toaiua, oangga gid matemate tidae mulian, eine taine toa ne ga iman sai iadaoa? Ngansa gid toa lima ga rua oa tiuai ei."

34 Ta Iesus ikeo pagid, "Gid panua labone ad tiuaioai ga tipapaoai led gergeu taine.

35 Be gid panua toa Deo ikeo ga tirangrang ngan tidae mulian ngan ado toaiua, eine ga tiuaioai mao, ga tipapaoai led gergeu mao pade,

36 ngansa irangrang ngan timate pade mao. Ngansa gid tiuot lalaede mambe gid anggelo. Deo ipei gid mulian ngan matenga, ta timan ei ele gergeu.

37 *Be Moses pade ipasolan gita mambe gid matemate tidae mulian. Ngan titnga ngan abei kakauede irarabal, ei ikeo ga Maron eine 'Deo ton Abraam ga Aisak ga Iakop.'*

38 Ei Deo togid panua matemate mao. Be ei Deo togid panua matad bibita. Ngansa ngan ei imata, panua toa ngada oa matad bibita."

39 Idio ta madidnga edengada apu ad tikeo ga, "Eaba paoatainga am, eao koli posanga ne kemi."

40 Be gid panua toa ngada oa timataud ngan betanga ei ngan posanga eta pade.

Iesus ibeta gid ipom ngan Kristus ei iaoa kelede pan sai (Mateus 22.41-46, Markus 12.35-37)

41 Iesus ibeta gid ipom bedane, "Ikamado ga panua tikeo ga Kristus† ga iuot ngan iaoa kelede pan Devit?

42 *Ngansa ngan Laulau Baunga aea, Devit pade ikeo bedane,

* **20:20:** Lu 11.54 * **20:28:** Lo 25.5 * **20:37:** IM 3.6 * **20:37:** Iesus ele posanga ipasolan mambe gid matemate tidae mulian ne madongan? Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timate ga kus, eine irangrang ngan Deo ikeo ga ei Deo togid mao, be ngan posanga Ibru, ei ga ikeo ga *mugaeai ei Deo togid. Be ei iposa bedaoa mao.* † **20:41:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ga Devit itub ngan Mt 1.16.* * **20:42:** Sng 110.1

“ ‘Maron Deo ikeo pan ag Maron bedane:
“Eao dio mamado ngan bageg oatai
43 ga irangrang ngan nadol am miri ita-
matama
ga tidio aem ibuloloeai.” ’

44 Ega, Devit pade iuato ei ‘Maron,’ tota
ei ga iuot ngan iaoa kelede pan Devit
madongan?”

Iesus ipabib ele aluagau led ngan gid madidnga apu ad
(Mateus 23.1-36, Markus 12.38-40)

45 Gid ipom tilongolongo Iesus ele
posanga, be ikeo pagid ele aluagau
bedane,
46 “Gimi agabit kemi ngan gid madid-
nga apu ad. Gid tikim tau ngan dolnga
pononga mamarae ga tilalala alele. Ga
oangga tila ngan tibur oalo aea, tikim gid
panua tikeo ‘ado kemi’ pagid ga tilolon
ngan gid. Ga oangga tila ngan luma raring
aea ga tila ngan gid eaneannga, tikim tau
ngan badanga mul kemikemi togid panua
edad kapeipei.
47 Be tipakaka gid asapsape ta tibabada
sapaean led luma ga danga sisid. Ga
kus ta tiraring mamarae, be led raring
pakakanga aea. Be muriai gid ad panas-
nga ga paeamao ga paeamao tau.”

21

Asape lululunga aea idol ele tenainga ga ila pan Deo
(Markus 12.41-44)

1 Iesus imata idae ta igera gid panua toa
led danga sisid busa tidol led tenainga ga
idudunga ngan apou tenainga aea toa Deo
ele lumaeai.
2 Be igera asape lululunga aea ede idol
ele pat gereirei rua.
3 *Ta ikeo, “Nakeo tautaunga pagimi,
asape lululunga aea toa ne ele tenainga
toa idol oa iasal gid toa ngada oa led
tenainga.
4 Ngansa gid toa ngada oa led danga
sisid busa, ta tipota ilia iman led tenainga.
Be asape toa ne ele danga sisid imata
karanga mao, be idol ele pat madonga aea
toa ngada oa ga kus.”

Iesus ikeo ga muriai ga tirepe Deo ele luma
(Mateus 24.1-2, Markus 13.1-2)

5 Idio ta panua edengada tiposa pan
Iesus ngan Deo ele luma idanga sisid
kemikemi tikado ngan pat toman ngan gid
danga toa panua titenai ga ila pan Deo. Be
Iesus ikeo,
6 *“Gid danga toa gimi agera ne, ngan
ado ede muriai, gid panua ga titnan pat
eta ga idae tatan pat eta pade mao. Eine
ga tirepe toa ngada ne ga isulug.”

Iesus ikeo ga kadonga kulupulupu ga iuot
(Mateus 24.3-14, Markus 13.3-13)

7 Idio ta Iesus ele aluagau tibeta ei be-
dane, “Eaba paoatainga am, kadonga toa
ne ga iuot ngeda? Be saoa kilala ga iuot
ta ipasolan mambe gid danga toa ne teta
pade ga iuot?”
8 Ta ikeo, “Gimi agabit kemi. Ngan kado
ta eaba eta ipakaka gimi. Ngansa panua
busa ga tinama ngan gau edag ta tikeo
ngan gid mulian bedane, ‘Gau eaba toa
Deo isula gau.’ Ga padengada ga tikeo,
‘Ado muriai ga muriai tau tota iuot ne.’ Be
irangrang ngan gimi ala anasi gid mao.
9 Be oangga gimi alongo ato ngan pa-
raunga ga ngan panua tiparau ta tibada
gavman imul, amataud mao. Ngansa
gid paraunga toa bedane ga iuotot ga
imuga, be ado muriai ga muriai tau ga iuot
maitne.”
10 Ta Iesus ikeo pagid, “Alu ede ga tipa-
rau pagid alu ede pade, ga maron kapei
ede ele panua ga tiparau pagid panua ton
maron kapei ede pade.
11 Be nauruge kapeipei, ga sapanga,
ga dibala kapeipei gau iuotot ngan tibur
edengada. Be gid kadonga ga iuot ta ipa-
mataud gid panua, ga gid kilala kapeipei
ga iuotot mariambai.
12 “Be mugaeai ngan danga toa ngada
ne, gid panua ga tigera mambe lolomi
matua ngan gau edag ta tiluku gimi, ga
tipaieiei gimi, ga tipamadid gimi ngan
posanga toa gid luma raring aea iloleai, ta
tidol gimi ga adudunga ngan luma panas-
nga aea. Ga pade, gid ga tipamadid gimi

* **21:3:** 2Ko 8.12 * **21:6:** Lu 19.44

ngan posanga pagid mamaron kapeipei ga
gavana matadeai.
13 Be kadonga toa ne ga iman lemi
edap ngan pamatuanga leg posanga ga ila
pagid.
14 *Be manta arau posanga lolomiai,
ngan gimi ga lolomi ede ga ede ngan
saoa edap aoangga anasi ngan kolinga led
posanga solsolnga mao.
15 *Ngansa gau ga nadol posanga
aoamiai ga oatainga kemi laboramiai, ta
irangrang ngan ami miri itamatama tiasal
mao ga tiple lemi posanga mao pade.
16 *Be tnatnami ga tamtamami ga ami
kapeipei ga ami kakakau ga sobosobomi
ga oaeoaemi gau tidol gimi ga adae pagid
ami miri itamatama bagedeai, ta gid ga
tipamate edengada ngan gimi.
17 Be panua toa ngada ne ga lolod itola
ngan gimi, ngansa lolomi matua ngan gau
edag.
18 Be Deo ga imariala kemi ngan gimi ta
irangrang ngan danga eta ipaeabu ngan
launimi idil eta mao.*
19 Be oangga amadid matua, eine ga
abada madonga kemi."

Iesus ikeo ga muriai panua ga tipaeabu ngan tuanga Ierusalem (Mateus 24.15-21, Markus 13.14-19)

20 Iesus ikeo pade bedane, "Be oangga
gimi agera gid panua paraunga ad tinam
tianliunga ngan tuanga Ierusalem, tota
gimi ga aoatai, teta pade ga tipaeabu ngan
ga paeamao tau.
21 Ngan ado toaiua, gid panua timamado
Iudea manta tiaoa ga tila bereoeai, be gid
panua timamado gadudunga ngan tuanga
Ierusalem manta titnan tuanga ga idio,
be gid panua timamado tiburiai irangrang
ngan tiluagid mulian tuangai mao.
22 *Ngansa ado toa oa eine ado panasnga
aea, ta iparangrang Deo ele laulau aea
posanga toa ngada oa ga iuot tautaunga.
23 Be paeamao tau ngan gid taine apa-
panga ga gid pinapina ngan ado toaiua.
Ngansa kadonga kulupu tau ga iuot ngan
tibur kapei Iudea, ta kadonga lolo bake
aea ga iuot ngan gid Iuda toa ngada oa.
24 *Eine gid Iuda busa ga timate ngan
didi, be tipaeaoa padengada ga tila timan
paeaeanga sapaean togid alu toa ngada ne
tanoeai. Be gid alu padengada ga tipak-
iukiu tuanga Ierusalem ga ila irangrang
ngan ado toa Deo isio ngan Ierusalem
ienono gid alu toa oa bagedeai pade mao."

Muriai Eaba Inat ga inam (Mateus 24.29-31, Markus 13.24-27)

25 *Iesus ikeo pade bedane, "Be muriai
gid kilala ga iuotot ngan ado ga taiko ga
gigima. Be tanoeai, gid alu toa ngada ne ga
lolod ede ga ede ga lolod isal alele ngan tad
iaoa ingongo ga aea ngalu kapeipei idio ga
idae.
26 Be gid panua ga timate lebolebo
ngansa timataud ga lolod alele ngan gid
danga iuangga iuotot tanoeai, ngansa gid
danga kapeipei mariambai ga inogonogoi.
27 *Ta ngan ado toaiua, gid panua ga tig-
era Eaba Inat isulug ga inam ngan laulau
toman ngan iura ga ele taranga kapei.
28 Be oangga gid danga toa ne iuot ga
imuga, gimi adae amadid ta matami idae,
ngansa teta pade Deo ga ibada gimi mu-
lian pagid ami isat bagedeai."

Gimi abada oatainga ngan abei fik (Mateus 24.32-35, Markus 13.28-31)

29 Idio ta Iesus itado oanenga itna ede
pagid ga bedane, "Agera abei fik ga gid
abei toa ngada ne.
30 Oangga agera ilaun papau iuotot, eine
gimi aoatai, teta pade ado aea sau ga iuot.
31 Toa bedaoa pade, oangga agera gid
danga toa ne iuotot, eine gimi aoatai, teta
pade madonga Deo ibageai ga iuot.
32 "Nakeo tautaunga pagimi, gid panua
ado toa ne ad ga timate maitne, be
kadonga toa ngada ne ga iuot.
33 Mariamba ga tano ga isapa, be iran-
grang ngan leg posanga isapa mao ga mao
tau."

Manta agabit kemi

* **21:14:** Lu 12.11-12 * **21:15:** PA 6.10 * **21:16:** Mt 10.21-22 * **21:18:** Iesus ikeo ngan launida, be ele posanga ipu eine mambe danga eta irangrang ngan ipaeabu ngan tautaudida mao. * **21:22:** Jer 5.29, 46.10, Hos 9.7 * **21:24:** Sng 79.1, PM 11.2 * **21:25:** Ais 13.10, Ese 32.7, Jol 2.31, PM 6.12-13 * **21:27:** Dan 7.13, Mt 26.64, PM 1.7

34 Iesus ikeo pade bedane, “Be manta agabit kemi, ngan kado ta eau matua idada gimi ta anasi kadonga mangamanga togid panua ununnga ad. Be agabit kemi, ngan kado ta lolomi ede ga ede ngan lemi madonga tanoeai, ta kadonga toa ne idada gimi. Toa bedaoa ta ado toaiua ipatogran gimi
35 mambe pitpit isai gaea manmanae tau. Ngansa ado toa ne ga iuot ngan gid panua ngan tibur toa ngada ne tanoeai.
36 Be manta matami arar somisomi ga araring, ta irangrang ngan gimi aeaoa ngan gid danga toa ngada ne iuangga iuotot ta arangrang ngan amadid Eaba Inat imatai.”
37 Io, ado ga ado Iesus ipapaoatai gid ipom toa Deo ele lumaeai, be bong ga bong ila imado ngan bereo toa tiuato Oliv.
38 Be gaisala rumaruma, gid panua tisogou ga tila Deo ele lumaeai ngan longonga ele posanga.

22

Iudas iposa tautaunga ngan dolnga Iesus ga idae gid madidnga bagedeai
(Mateus 26.1-5,14-16, Markus 14.1-2,10-11, Ioanes 11.45-53)

1 Be ngan ado toaiua, eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao inam boloma. Ado imuga ngan eaneannga toa oa tiuato Pasova.
2 Be gid madidnga tenainga ad ga apu ad tiloilo edap eta ngan tipaeabu ngan Iesus, ngansa timataud gid ipom.
3 *Be aluagau ede ngan gid sangaul igegea rua, Iudas toa tiuato ieda ede pade Iskariot, Satan idudunga iloleai.
4 Ta ei ila pagid madidnga tenainga ad ga gid madidnga toa timariala ngan Deo ele luma, ta iposa pagid ngan dolnga Iesus ga idae bagedeai.
5 Ta gid tinid igelgel ta tirau posanga ngan badanga pat silva ga ila pan.
6 Tota ilongo ta iloilo ado kemi eta ngan dolnga Iesus ga idae bagedeai, be iuangga ikado pagid ipom matadeai mao.

Iesus ele aluagau tikoromot danga sisid eaneannga Pasova aea
(Mateus 26.17-25, Markus 14.12-21, Ioanes 13.21-30)

7 *Idio ta ado eaneannga aea iuot ngan gid Iuda tian Bret aea Yis Ienono ngan Mao. Be manta titotoi sipsip Pasova aea ngan ado toaiua.
8 Ta Iesus isula Petrus ga Ioanes ta ikeo pagid, “Gimirua ala ta akado annga Pasova aea ngan gita taean.”
9 Ta tikeo pan, “Be eao kim gai ala sida ta akado annga?”
10 Ta ikeo pagisirua, “Ega, oangga ala adudunga tuanga iloleai, eine ga aot ngan eaba ede ibisi ulo eau aea. Gimirua anasi ei ta ala adudunga ngan luma isaoa ei idudunga ngan.

“Gimirua anasi ei ta ala adudunga ngan luma isaoa ei idudunga ngan.”

11 Ta akeo pan luma itama, ‘Eaba paoatainga aea iuangga ibeta go bedane: Lem bobo kaluae aea sida, ngan ei ian annga Pasova aea toman ngan ele aluagau?’
12 Ta ei ga ipasolan gimirua ngan bobo kapei ede ienono pan gadae luma iloleai. Aea popou ga mul ienono motean. Gimirua akado annga Pasova aea tota eoa.”
13 Io, gisirua tila ta tigera danga toa ngada oa lalaede mambe ikeo pagid ngan. Tota tidio tikado annga Pasova aea.

Iesus ipan ele aluagau ngan bret ga oain
(Mateus 26.26-30, Markus 14.22-26, 1 Korin 11.23-25)

14 Ado imata eaneannga aea iuot, ta Iesus imamado popouiai toman ngan ele panua ato ad.

* **22:3:** Ins 13.2,27 * **22:7:** IM 12.1-27

15 Ta ikeo pagid, “Gau lolog ikim tau
ngan eannga annga Pasova aea toa ne
toman ngan gimi, mugaeai ngan nabada
ieieinga.
16 Ngansa nakeo pagimi, irangrang ngan
naean annga toa ne pade mao ga ila iran-
grang ngan eaneannga toa ne ipu iuot tau-
taunga muriai, ta gitaingada tamamado
Deo ibageai.”
17 Idio ta ibada loba ta iposa kemi pan
Deo, ga kus ta ikeo, “Abada loba toa ne, ta
gimi kelede kelede aun ngan.
18 Ngansa nakeo pagimi, irangrang ngan
naun oain isul pade mao ga ila irangrang
ngan madonga Deo ibageai iuot.”
19 Idio ta ibada bret ta iposa kemi pan
Deo. Ga kus ta itei ta ibada ga ila pagid ta
ikeo, “Eine gau medamedag toa natumian
ga ila ngan luanga gimi. Akado bedane
ngan matami nanan gau.”
20 Be ngan kadonga lalaede toa bedaoa,
muriai ngan tian, ibada loba ta ikeo, “Loba
toa ne iparangrang posanga pau toa Deo
irau ngan gau singig. Eine itoki ngan
luanga gimi.
21 *Be ega, eaba toa iuangga idol gau
ga nadae ag miri itamatama bagedeai ta
imamado popouiai toman ngan gau.
22 Tautaunga, Eaba Inat ga inasi edap
toa Deo isio ngan ei, be paeamao tau
ngan eaba toa idol ei ga idae aea miri
itamatama bagedeai!”
23 Ta tibetabeta pol ngan gid ngan sai ga
irangrang ngan ikado toa bedaoa.

Gid aluagau aoad isokangai ngan sai ieda iuot kapei ngan gid

24 *Idio ta aoa kaukau iuot rabu ngan gid
aluagau, ngan sai ngan gid ieda iuot kapei
tau.
25 *Be Iesus ikeo pagid, “Gid alu paden-
gada ad mamaron kapeipei tikado kulupu
tau ngan led panua, be ad madidnga tiu-
ato gid mulian panua lualuanga ad.
26 *Be irangrang ngan gimi anasi bedaoa
mao. Be sai ngan gimi iuangga ieda
iuot kapei, ei manta iuot mambe eaba
ieda mao. Ga eaba sai imadid ga imuga-
muga ngan gimi, manta iuot mambe lemi
paeaeanga.
27 *Ngansa sai kapei, eaba imamado
popouiai, mao eaba igalgal annga? Eine
eaba toa imamado popouiai, na? Be gau
namamado rabu ngan gimi mambe eaba
iboko paeaeanga ngan gimi.
28 Be somisomi oangga tobanga isaoa
iuotot ngan gau, gimi amadmadid toman
ngan gau, be atnan gau mao.
29 Tota gau ga nadol gimi ga aman ma-
maron, lalaede mambe Tamag idol gau ga
naman maron.
30 *Ngansa muriai oangga naman
maron kapei ga danga toa ngada ne
ienono bagegeai, nakim gimi aeanean ga
aunun leg popouiai. Ta gimi ga amamado
ngan lemi mul maron aea ta amugamuga
ngan gid lum sangaul igegea rua togid
Israel.”

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao

(Mateus 26.31-35, Markus 14.27-31, Ioanes 13.36-38)

31 Iesus ikeo pade bedane, “O Saimon,
Saimon, ega, Satan ibeta ngan tobanga
gimi, mambe eaba ilelean wit aea sakirkir
ga iduaea.
32 *Be gau nararing ngan luanga eao,
ta lem kadonga lolo matua aea irangrang
ngan itap mao. Ta oangga eao lolom iluai
mulian, ta eao pamatua oaeoaem lolod
pade.”
33 Be Petrus ikeo pan bedane, “Maron,
gau naoangga nala ngan luma panasnga
aea ga namate toman ngan eao pade.”
34 Be Iesus ikeo, “Petrus, nakeo pago,
labone bong kokako ga itang maitne, be
eao ga paisiamo patol ngan oatai gau
mao.”

Iesus ikeo ga ele aluagau tibada led apou ga bisinga ga didi

35 *Idio ta Iesus ikeo pagid ele aluagau
bedane, “Ngan ado toaiua nasula gimi ga
ala be lemi apou mao, ga bisinga mao, ga
lemi su mao, eine apapauis ngan danga
etangada, mao madongan?”

* **22:21:** Sng 41.9, Ins 13.21-22 * **22:24:** Lu 9.46 * **22:25:** Mt 20.25-27, Mk 10.42-45 * **22:26:** Mt 23.11, Mk 9.35 * **22:27:** Ins 13.12-15 * **22:30:** Mt 19.28 * **22:32:** Ins 17.15 * **22:35:** Lu 9.3, 10.4

Ta tikeo, “Mao.”
36 Ta ikeo pagid, “Be labone oangga
sai ele apou ienono, manta ibada. Toa
bedaoa pade ngan bisinga. Be oangga sai
ele didi paraunga aea ienono mao, manta
ilongean ele pononga mamarae ta tiuol, ga
kus ta ila iuol ele didi eta.
37 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga
bedane, ‘Gid panua tiuangga ei ede
ngan gid panua tipul murid ngan apu.’
Gau nakeo pagimi, gid panua ga tikado
posanga toa bedane ngan gau, ngansa Deo
ele laulau aea posanga toa ngada ne ngan
gau eine ga iuot tautaunga.”
38 Idio ta tikeo, “Maron gera, didi pa-
raunga aea rua tota eko.”
Ta ikeo, “Eine ikaranga.”

Iesus ila ngan bereo Oliv ta iraring (Mateus 26.36-46, Markus 14.32-42)

39 Iesus inasi ele kadonga mambe somi-
somi ta iuot ga ila ngan bereo Oliv, be ele
aluagau tinasi ei.
40 Ila iuot ngan tibur toa oa ta ikeo
pagid, “Gimi araring ta irangrang ngan
atap ngan tobanga mao.”
41 Idio ta itnan gid ga ila ga tedaoa,
mambe eaba itado pat ga ila isulug. Ta idio
ikor iae ga iraring
42 ta ikeo, “Apa, oangga eao kim, bada
loba ieieinga aea toa ne ga ila aluai ngan
gau. Be nasi gau leg kimnga mao. Nasi eao
lem kimnga.”
43 Idio ta anggelo ede buburiai aea iuot
pan ta ipamatua ei.
44 Be ei ilolo iketi tau ta iraring matua
pade ga iasal toa mugaeai aea. Be aea
kasiksiknga itap ga isulug mambe sing
ipatpat teng ga teng ga isulug tanoeai.*
45 Ei iraring ga kus ta idae ta iluai mulian
pagid ele aluagau, be igera gid tienono,
ngansa lolod isat kapei.
46 Ta ikeo pagid, “Ikamado ga aenono?
Adae ta araring ta irangrang ngan atap
ngan tobanga mao.”

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama (Mateus 26.47-56, Markus 14.43-50, Ioanes 18.3-11)

47 Iesus iposaposa maitne, be mole mao
gid ipom tinam. Be eaba ede ngan gid
sangaul igegea rua toa tiuato ei Iudas, ei
imugamuga ngan ipom toa oa, ta inam
boloma pan Iesus ngan busumnga ipapa.
48 Be Iesus ikeo pan bedane, “Iudas, eao
busum papag ta oangga dol Eaba Inat ga
idae aea miri itamatama bagedeai?”
49 Io, ele aluagau toa tibalil ngan ei
tigera kadonga iuangga iuot ta tibeta ei,
“Maron, eao kim gai aket gid ngan didi?”
50 Be ede ngan gid irau paeaeanga
ton madidnga kapei tenainga aea ta iket
itanga oatai ga put.
51 Be Iesus ikeo, “Ae, ikaranga!” Ga kus
ta isibo itanga ta ikado kemi ei.
52 Idio ta gid madidnga tenainga ad, ga
gid madidnga toa timariala ngan Deo ele
luma, ga kapeipei padengada toa tinama
ngan aea lukunga, Iesus ikeo pagid be-
dane, “Gimi anama toman ngan didi ga
kaip, mambe anama aluku eaba lublub-
nga aea ede na?
53 Ado ga ado namamado toman ngan
gimi gadudunga ngan Deo ele luma aea
ala, be gimi aluku gau mao. Be ado imata
toa ne eine gimi lemi ado imata ngan
dodom iura kapei.”

Petrus ikeo ga iuatai ngan Iesus mao (Mateus 26.57-58,69-75, Markus 14.53-54,66-72, Ioanes 18.12-18,25-27)

54 *Tiluku Iesus ta tibada ei ga ila ngan
luma ton madidnga kapei tenainga aea.
Petrus inasnasi ei, be idio aluai tede.
55 Idio ta tipaisi dinga gadudunga ngan
luma toa oa aea ala, ta gisingada tidio
timado, be Petrus imamado rabu ngan gid.
56 Be taine paeaeanga ede igera ei ima-
mado boloma ngan dinga ele taranga, ta
imata inono ei ta ikeo, “Eaba toa ne toman
ngan ei pade.”
57 Be ei ipaisiamo ta ikeo, “Taine, gau
naoatai ngan ei mao.”
58 Idio ga kautede pade, eaba ede pade
igera ei ta ikeo, “Eao pade ede ngan gid.”
Be Petrus ikeo, “Eaba, gau mao!”
59 Be ado imata kelede ila ga kus ta eaba
ede pade iparpar ngan posanga ta ikeo ga,

* **22:37:** Ais 53.12 * **22:44:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, lain 43 ga 44 ienono mao.
* **22:54:** Mk 14.53-54

"Tautaunga eaba toa ne toman ngan ei,
ngansa ei Galili aea pade."
60 Be Petrus ikeo, "Eaba, gau naoatai
ngan saoa danga eao posaposa ngan ne
mao." Io, iposaposa maitne, be mole mao
kokako itang.
61 Ta Maron ipul imata, ta imata inono
Petrus. Be Petrus imata nanan Maron
ele posanga pan bedane, "Labone bong
kokako ga itang maitne, be eao ga paisi-
amo patol ngan oatai gau mao."
62 Ei iuot ga ila gaot ta itang paeamao.

Tigalinge sat ngan Iesus ga tiraurau ei
(Mateus 26.67-68, Markus 14.65)

63 Idio ta gid panua toa timariala ngan
Iesus tigalinge sat ngan ei ga tiraurau ei.
64 Ta tikaukau imata ngan malo ta ti-
betabeta ei bedane, "Oangga eao bada Deo
iaoa tautaunga, keo pagai, sai irau go?"
65 Be gid tikakado posanga papaeamao
padengada ngan ei.

Kapeipei Iuda ad tipamadid Iesus ngan posanga
(Mateus 26.59-66, Markus 14.55-64, Ioanes 18.19-24)

66 Gaisala rumaruma ngan ado sae, gid
kapeipei togid Iuda tirourou. Edengada
ngan gid eine madidnga tenainga ad ga
padengada apu ad. Gid busa tiluplup ngan
patutuinga posanga, be tibada Iesus ga ila
imadid matadeai.
67 *Ta tikeo, "Oangga eao Kristus†, keo
pagai."
Be ikeo pagid, "Oangga nakeo pagimi,
eine ga aeadi leg posanga mao,
68 ga oangga nabeta gimi, eine ga akoli
leg posanga mao pade.
69 *Be labone ga ila, Eaba Inat ga idio
imado ngan Deo toa iura kapei tau ibage
oatai."
70 Ta gid toa ngada oa tibeta, "Tota eao
Deo Inat?"
Ta ikeo pagid, "Eine gau, be gimi akeo
bedane."
71 Ta tikeo, "Irangrang ngan tababa
panua padengada ngan tinam tiuaoa ngan
eaba toa ne ele kadonga mao. Ngansa
patautene talongo posanga toa iuot iaoai!"

23

Iesus imadid ngan posanga pan Pailat imatai
(Mateus 27.1-2,11-14, Markus 15.1-5, Ioanes 18.28-38)

1 Idio ta gid kapeipei toa ngada oa tidae
ta tibada Iesus ga ila imadid Pailat imatai.
2 Be tisolsol ei ngan posanga ta tikeo,
"Gai agera eaba toa ne iuangga ipabuobuo
alu togai ta lemai panua ga tiuol takis ga
ila pan Kaisa mao. Be ikeo ga ei Kristus,
maron kapei ede."
3 Ta Pailat ibeta ei, "Eao maron kapei
togid Iuda na?"
Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, "Eine
mambe eao keo."
4 Ta Pailat ikeo pagid madidnga
tenainga ad ga gid ipom bedane, "Gau
naot ngan eaba toa ne ele idil eta paeamao
mao."
5 Be gid tiparpar ta tikeo, "Ele
paoatainga ipamasmasi gid ipom lolod
ngan tibur toa ngada ne Iudea. Matamata
ele naurata toa ne iuot Galili ta ilalala ga
inam irangrang ngan toa eko pade."

Iesus imadid ngan posanga pan Erot imatai

6 Pailat ilongo mambe Iesus ele naurata
iuot matamata Galili, ta ibeta gid bedane,
"Ei eaba Galili aea na?"
7 *Ta ilongo mambe ei imamado ngan
tibur toa ienono Erot ibageai, ta isula ei
ga ila pan Erot, ngansa ei pade imamado
Ierusalem ngan ado toaiua.
8 Idio ta Erot igera Iesus, ta itin igelgel
kapei, ngansa mole tau ga inam, ilolo ikim
ngan geranga ei. Ngansa ei ilongo iualu
ta ilolo iminmin ngan geranga uisinga eta
pan.
9 Ta ibetabeta ei ngan posanga busa, be
Iesus ikoli ele posanga eta mao.
10 Be gid madidnga tenainga ad ga apu
ad timadid ta tikado posanga oanaoana
tau ngan solnga ei.
11 Ga kus ta Erot ga ele panua paraunga
ad aoad ibiu ei ga tigalinge ngan ei. Ga kus
ta tipasogo ei ngan malo kemi ede ta tisula
ei ga iluai mulian pan Pailat.

* **22:67:** Ins 3.12 † **22:67:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **22:69:** PA 7.56 * **23:7:** Lu 3.1

12 Mugaeai, Erot ga Pailat timan ari-
apolpol, be ngan ado toaiua ga ila, gisirua
tikemikemi ngan gid.

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Mateus 27.15-26, Markus 15.6-15, Ioanes 18.39–19.16)

13 Pailat ibaba gid madidnga tenainga
ad, ga gid madidnga padengada, toman
ngan gid ipom ta tinam tiluplup,
14 ta ikeo pagid, "Gimi abada eaba toa ne
ga inam pagau ta akeo ga ipabuobuo gid
ipom ta tilongolongo gid madidnga linged
pade mao. Be toa matamiai ne, nagal
nanan ngan aea posanga, be naot ngan ele
idil eta paeamao mambe gimi asol ei ngan
ne mao.
15 Be Erot pade iuot ngan ele idil eta
paeamao mao, ngansa isula ei ga iluai
mulian ga inam pagita. Ta gimi pade
agera, ei ikado kadonga eta paeamao ngan
tarau ei ga imate mao.
16-17 Tota gau ga napanas ei, ga kus ta
nalongean ei ga iuot."*
18 Be gid toa ngada oa tingangar ta tikeo,
"Bada ei ga ila ta pamate ei! Be longean
Barabas ta itnan luma panasnga aea ga
inam pagai!"
19 Be Barabas ila ngan luma panasnga
aea ngansa tuanga iloleai, ikado paraunga
pan gavman ga ipamate panua.
20 Ta Pailat ibeta gid pade, ngansa
iuangga ilongean Iesus ga iuot.
21 Be gid ipom tingangangar ta tikeo,
"Patoto ei! Patoto ei ngan abei tabala!"
22 Be Pailat iposa patol aea pagid ta
ikeo, "Ikamado? Ei ikado saoa kadonga
paeamao? Gau naot ngan ele idil eta
paeamao ngan pamatenga ei mao. Tota
gau ga napanas ei, ga kus ta nalongean ei
ga iuot."
23 Be gid tingangar parpar tau ta tiposa
matua pan ngan patotonga ei ngan abei
tabala. Ta led ngangarnga iasal Pailat ele
posanga.
24 Ta Pailat irau posanga ngan nasinga
linged.
25 Be eaba toa ila ngan luma panasnga
aea ngan ele kadonga paraunga ga pa-
matenga, toa gid ipom tibetabeta ngan,
Pailat ilongean ei ga iuot. Be idol Iesus ga
idae pagid panua paraunga ad bagedeai
ngan tila tikado mambe gid ipom tikim.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Mateus 27.32-44, Markus 15.21-32, Ioanes 19.17-27)

26 Tibada Iesus ga ila, be tigera eaba ede
Sairini aea ieda Saimon toa ilalala tiburiai
ga inam, ta tiluku ei ta tidol Iesus aea abei
tabala ga idae ikepeai, ta ibisi ga inasi
Iesus.

Saimon Sairini aea ibisi Iesus aea abei tabala.

27 Be ipom kapei tinasi ei, ga gid taine
pade tinasi ei be lolod isat ga titangtang.
28 Be Iesus ipul imata ga ila pagid ta ikeo,
"Gimi taine Ierusalem ami, atang ngan
gau mao. Be atang ngan gimi mulian ga
lemi gergeu.
29 *Ngansa ado ede muriai, kadonga
paeamao ga iuot, ta gid panua ga tikeo
ga eine kemi tau ngan gid taine lasi, ga
taine tiuatai poponga mao, ga gid taine
tipadudud mao.
30 *Ta ngan ado toaiua,

" 'Eine ga tikeo ngan gid lusi bedane,
"Atap ga adio ngan gai!"

* **23:16-17:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: 17 *Be rai ga rai ngan eaneannga Pasova aea, Pailat manta ilongean eaba keleta ta itnan luma panasnga aea ga iuot.* * **23:29:** Lu 21.23 * **23:30:** Hos 10.8, PM 6.16 † **23:30:** Ikamado ga panua tikeo ga bereo irobi gid? Eine ngansa tiuangga tisapir ngan danga paeamao iuangga iuot ngan gid.

Ga tikeo pagid bereo pade bedane,
"Arobi gai!" '†

31 Ngansa oangga tikado bedane ngan abei
ikatinge pau aea eau, eine saoa ga iuot
ngan abei imisi?"‡

32 Be tibada panua papaeamao rua pade
ga tila ngan pamatenga gid pade toman
ngan ei.

33 Tila ga tiuot ngan tibur toa tiuato
Laborada Ituatua, ta tipatoto ei ngan abei
tabala asingada panua papaeamao toa rua
oa, ede ngan ibage oatai, be ede pade ngan
ibage angas.

34 *Be Iesus ikeo, "Apa, samum led
kadonga sat, ngansa tiuatai ngan saoa
danga tikakado ne mao."§ Idio ta gid
panua paraunga ad tipotapota ele danga
sisid, be titado danga ede iman salisalinga
ngan sionga sai ga sai ga tibada.

35 *Io, gid ipom timadmadid ga timama-
ran. Be gid madidnga aoad ibiu ei ta tikeo,
"Ei ilualua panua padengada ga ibada gid
mulian. Ta oangga ei Kristus**, eaba toa
Deo isio, kemi ngan ilua ei mulian."

36 *Be gid panua paraunga ad tinam
boloma ta tigalinge ngan ei pade, ta
tiuangga tipaun ei ngan oain isul mele-
oleonga.

37 Ta tikeo, "Oangga eao maron kapei
togid Iuda, ta lua eao mulian."

38 Be gadae ngan aea abei tabala, tibode
aea posanga bedane, "EINE MARON KAPEI
TOGID IUDA."

39 Be ede ngan panua papaeamao toa
tititutu oa ipaeabu ngan Iesus ieda ta
ikeo, "Eao Kristus na? Tota lua eao mulian
ga gairua pade!"

40 Be eaba toa ede pade oa idaba
iuae ta ikeo, "Eao kamado mataud Deo
mao? Ngansa eao bada panasnga lalaede
mambe ei.

41 Gid tipanas gita, eine tutui, ngansa
ada panasnga toa ne inasi ngan leda
kadonga. Be eaba toa ne ele idil eta
paeamao mao."

42 Ga kus ta ikeo, "Iesus, muriai oangga
eao ot maron kapei ga danga toa ngada ne
idae bagemeai, matam nanan gau."

43 Ta Iesus ikeo pan, "Naposa tautaunga
pago, labone eao ga mamado toman ngan
gau ngan Deo ele tuanga kemi."

Iesus ele matenga
(Mateus 27.45-56, Markus 15.33-41, Ioanes 19.28-30)

44 Eiua arobad, be tibur toa ngada oa
iuot dodom ga irangrang ngan lailai ngan
ado imata tol,

45 *ngansa ado itara eta mao. Be malo
kapitnami toa Deo ele luma iloleai oa
itakai ga iman rua.

46 Be Iesus ingangar kapei ta ikeo, "Apa,
nadol tautaudig ga idae eao bagemeai."
Io, ikado posanga toa ne ga kus ta idada
mosonga pakelede ga imate.

47 Be madidnga paraunga aea igera
danga toa ngada ne iuot, ta isoa Deo ieda
ta ikeo, "Tautaunga, eaba toa ne ei eaba
tutui."

48 Be gid panua toa ngada oa tinam tilu-
plup ngan mamarannga kadonga toa oa,
gid lolod isat ta tibin gogod ta tilualuagid
ga tila.

49 Be gid iuaeoae toa ngada oa gisingada
gid taine toa tinasi ei Galili ga tinam,
timadid aluai tede ta tigera gid kadonga
toa oa.

Tidol Iesus ipat ga idudunga pat ibabai
(Mateus 27.57-61, Markus 15.42-47, Ioanes 19.38-42)

50 Ngan ado toaiua, eaba ede ieda Iosep
imamado. Ei ele kadonga kemi ga tutui,
be ei ede ngan gid madidnga patutuinga
posanga ad.

51 Be ilolo kelede ngan posanga toa tirau
ga tikado ngan Iesus oa mao. Ele tuanga
ipu Arimatea, tuanga ede Iudea aea. Ei
pade isangasanga Deo ele ado ngan danga
toa ngada ne idae ibageai.

‡ **23:31:** Ngan Iesus ele oanenga itna toa ne, abei ikatinge pau aea eau eine idodo Iesus, eaba kadonga tutui aea. Be abei imisi idodo gid panua kadonga sasat ad toa tipul lolod mao. * **23:34:** Sng 22.18, Ais 53.12 § **23:34:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, posanga ngan 23.34a ienono mao. * **23:35:** Sng 22.7-8 ** **23:35:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **23:36:** Sng 69.21 * **23:45:** Ibr 6.19-20, 10.19-20

52 Ta ei ila pan Pailat ta ibeta ngan
badanga Iesus ipat.
53 Ta isoa ga isulug, ga kus ta imol ngan
malo kemi ede ta idol ga idudunga ngan
denga ede. Denga toa oa panua tipir pat
kapei ede ta tikado aea baba. Be mugaeai
ga inam, tidol eaba eta ipat ngan baba toa
oa mao.

Tidol Iesus ipat dengaeai.

54 Be ado toaiua, eine Ado Koromotnga
aea toa imuga ngan Ado Earainga aea, be
teta pade Ado Earainga aea iuot.
55 Be gid taine toa tilalala toman ngan
Iesus Galili ga tinam, tinasi Iosep ta tigera
denga toa oa ga Iosep ipaeno Iesus ipat
madongan.
56 *Ga kus ta tiluagid mulian tuangai
ta tikoromot danga sisid ga bude iuad
kemikemi ngan tisama ngan Iesus ipat. Be
ngan Ado Earainga aea tiaragid mambe
Deo ele apu ikeo ngan.

24

Iesus idae mulian
(Mateus 28.1-10, Markus 16.1-8, Ioanes 20.1-10)

1 Gaga itakai ngan ado toa inasi Ado
Earainga aea, ta gid taine tibada gid danga
iuad kemikemi toa tikoromot oa ta tisogou
ga tila dengaeai.
2 Be tigera pat kapei toa ipakala denga
iaoa imapul ga ila o.
3 Tidudunga denga iloleai, be tigera
Maron Iesus ipat mao.
4 Idio ta lolod ede ga ede ngan saoa
danga iuot, be mole mao tigera panua rua
timadid boloma pagid, be led danga sisid
mil ga mil tau.
5 Gid timataud kapei tau ta timouru
ga tidol laborad ga isulug tanoeai. Be
gisirua tikeo pagid, “Ikamado ga ailoilo
eaba imata bibita rabu ngan gid matem-
ate?
6 *Ei nene mao. Idae mulian o! Matami
nanan posanga toa ikado pagimi ngan
gimingada amamado Galili maitne.
7 Ele posanga ga bedane, ‘Eaba Inat, eine
ga tidol ei ga idae pagid panua papaeamao
bagedeai, ta tipatoto ei ngan abei tabala.
Be ngan ado tol aea, ei ga idae mulian.’ ”
8 Ta gid taine matad nanan ele posanga.

9 Io, tiluagid dengaeai ga tinam, ta tipa-
longo gid aluagau sangaul igegea ede ga
gid padengada ngan gid danga toa ne.
10 Gid taine toa tipalongo Iesus ele
panua ato ad ngan danga toa ne, edad ga
bedane: Maria Makdala aea, ga Ioana, ga
Maria Jems itna, ga gid taine padengada
toman ngan gid.
11 Be tiadi gid taine toa oa led posanga
mao, ngansa tilongo led posanga mambe
posanga mangamanga.
12 Be Petrus idae ta ilado ga ila dengaeai,
ta ikepa ga italolo, be igera malo kekelen
ienono. Ga kus ta iluai mulian ga ila, be
ilolo ede ga ede ngan saoa danga iuot.

Panua rua tigera Iesus ngan edap ila ngan tuanga Emeus
(Markus 16.12-13)

13 Be ngan ado toaiua, panua rua tilalala
ga tila ngan tuanga ede ieda Emeus, toa
aea maraoa ila Ierusalem iuot mambe
kilomita sangaul igegea ede.
14 Be tiposaposa pol ngan gid ngan
danga toa ngada oa iuot.
15 Tilalala ga tiposaposa, be Iesus iuot
pagisirua ta ilalala toman ngan gid.

* **23:56:** IM 20.10, Lo 5.14 * **24:6:** Lu 9.22

Iesus iuot pagisirua ta ilalala toman ngan gid.

16 Be danga ede ipakala gisirua matad,
ta irangrang ngan tiuatai ngan ei sai mao.
17 Ta ikeo pagisirua, “Gimirua alalala ga
ala, be aposaposa ngan saoa?”

Ta gisirua timadid, be matad kaka-
panga.
18 Ta ede ngan gid toa ieda Kliopas
ikeo pan, “Eao kaluae nama ngan tuanga
Ierusalem, be eao kekelego oatai mao
ngan saoa danga iuot oadla ga inam toa
nena?”
19 Ta ibeta gisirua, “Saoa danga?”

Ta tikeo, “Gid danga iuot ngan Iesus
Nasaret aea. Ei eaba ibada Deo iaoa, be ele
posanga ga ele kadonga iura kapei tau toa
Deo imatai ga gid panua matadeai pade.
20 Be gid madidnga tenainga ad ga gid
madidnga padengada togita Iuda tidol ei
ga idae pagid Rom bagedeai, ta tirau
posanga ngan pamatenga ei ta tipatoto ei
ngan abei tabala.
21 *Be gai lolomai iminmin ngan ei ipola
gita Israel ta tatnan madonga paeamao toa
ada miri itamatama bagedeai. Be labone
eine ado tol muriai ngan gid kadonga toa
ne iuot.
22 Be taine edengada ngan gai tipatogran
gai. Labone gaisala rumaruma tila den-
gaeai,
23 be tigera Iesus ipat mao. Ga kus ta
tiluagid ga tinam ta tikeo ga gid anggelo
per ga tiuot pagid, be tikeo ga ei imata
bibita.
24 *Ta oaeoaemai edengada tila den-
gaeai ta tigera denga toa oa mambe gid
taine tikeo ngan, be tigera ei eta mao.”
25 Ta ikeo pagisirua, “O gimirua
abuobuo tau! Posanga toa ngada oa togid
panua tibada Deo iaoa, eine lolomi matua
ngan manmanae mao na?
26 *Kristus* manta ibada ieieinga toa ne,
ga kus ta ila imado ngan ele taranga kapei.
Be gimi aoatai mao?”
27 *Tota ngan Moses ele posanga ga
ila irangrang ngan posanga togid panua
tibada Deo iaoa, ei ipaola Deo ele laulau
aea posanga toa ngada oa ngan ei mulian.
28 Tila ga tipaboloma tuanga toa tila
ngan oa, be ei iuangga isalasala ngan
lalalanga ga ila pade.
29 Be gisirua tibeta ei matua ta tikeo,
“Dio toman ngan gai, ngansa ado iuangga
idil na. Teta pade bong.” Tota idudunga
lumaeai ta idio toman ngan gisirua.
30 Idio ta imamado popouiai toman
ngan gisirua, ta ibada bret ta iposa kemi
pan Deo ngan. Ga kus ta itei ta ibada
pagisirua.
31 Tota matad pal ta tiuatai ngan ei sai.
Be ei oas sapaean ga ila, ta tigera ei mao.
32 Ta tiposa pol ngan gid ta tikeo, “Toa
edapeai oa ei ipaola Deo ele laulau ga
inam pagitarua, be loloda buk ngan ele
posanga!”
33 Tota ngan ado imata toa oa, tidae ta
tiluagid mulian ga tila Ierusalem. Idio
ta tiuot pagid aluagau sangaul igegea
ede gisingada oaeoaed padengada toa
tirourou.
34 *Ta gisirua tilongo led posanga be-
dane, “Tautaunga, Maron idae mulian
ngan ele matenga! Ei iuot pan Saimon o.”
35 Ga kus ta gisirua tininipu pagid ngan
gid danga toa iuot edapeai, ga ngan ele
teinga bret ta tiuatai ngan ei sai.

Iesus iuot pagid ele aluagau
(Mateus 28.16-20, Markus 16.14-18, Ioanes 20.19-23, Panua Ato ad 1.6-8)

36 Gid aluagau tikakado posanga toa ne
maitne, be Iesus iuot ta imadid rabu ngan

* **24:21:** Lu 19.11, PA 1.6 * **24:24:** Ins 20.3-10 * **24:26:** Lu 9.22 * **24:26:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **24:27:** Sng 22.1-21, Ais 53 * **24:34:** 1Ko 15.4-5 * **24:37:** Mt 14.26

gid. Ta ikeo pagid, “Kadonga lolo tarui aea
idio pagimi!”
37 *Be gid tikakrik ga timataud ta
tiuangga tigera lausio eta.
38 Be ikeo pagid, “Ikamado ga amataud
ga lolomi ruangada?
39 Gimi agera bageg ga aeg. Gau tota
eko. Be asibo gau ta agera, lausio eta
imedameda ga ituatua mambe gimi agera
ngan gau ne mao.”
40 Io, ikeo bedaoa ga kus ta ipasolan
ibage ga iae pagid.
41 Be lolod matua eta ngan ei maitne,
ngansa tinid igelgel ga timatala kapei tau.
Ta ibeta gid, “Ami annga etangada ta
nena?”
42 Ta tipan aea ia ikatinge ede tilut ngan
dinga.
43 Tota ibada ta ian toa matadeai oa.
44 *Ga kus ta ikeo pagid, “Ngan ado
toaiua namamado toman ngan gimi,
nakado leg posanga toa ne motean pagimi
ga bedane: Posanga toa ngada ne ngan
gau ienono ngan Moses ele apu, ga ngan
laulau togid panua tibada Deo iaoa, ga
ngan Laulau Baunga aea, manta iuot
tautaunga.”
45 Tota ilua gid ta tiuatai kemi ngan Deo
ele laulau aea posanga ipu.
46 Ta ikeo pagid, “Deo ele laulau aea
posanga bedane: Kristus manta ibada
ieieinga ga imate. Be ngan ado tol aea ta
idae mulian.
47 Be ngan ei ieda, ato toa ne manta ila
ngan tuanga Ierusalem ga ila irangrang
ngan gid alu toa ngada ne tanoeai, ngan
gid panua manta tipul lolod ta Deo isa-
mum led kadonga sasat.
48 *Be gid danga toa gimi agera ne,
manta apapalongo ngan.
49 *Be ega, gau ga nasula danga toa
Tamag iposa tautaunga ngan oa ga ila
pagimi. Be gimi adio amamado tuanga
iloleai ga irangrang ngan Deo gadae tau
irobi gimi ngan iura kapei.”

Deo ibada Iesus ta idae ga ila buburiai
(Markus 16.19-20, Panua Ato ad 1.9-11)

50 Idio ta Iesus ibada ele aluagau ta tiuot
ga tila boloma ngan tuanga Betani. Ta isoa
ibage ga idae ta ipamatua gid.
51 Ei ipapamatua gid maitne, be itnan
gid, ta Deo ibada ei ta idae ga ila buburiai.
52 Tota tikor aed ga tisoa ieda. Ga kus ta
tiluagid ga tila Ierusalem, be tinid igelgel
kapei tau.
53 Ta timamado somisomi toa Deo ele
lumaeai be tisoasoa Deo ieda.

* **24:44:** Lu 9.22 * **24:48:** Ins 15.27, PA 1.8 * **24:49:** Ins 14.16, 15.26, PA 1.4

Ato kemi ton Iesus Kristus
Ioanes ibode

Posanga madonga kemi aea iuot eababa

1 *Matamata ngan danga toa ngada ne
led otnga, Posanga* ienono. Posanga toa
ne ienono toman ngan Deo, be Posanga
toa ne eine Deo.
2 Ei imamado toman ngan Deo toa mata-
mata oa.
3 *Ngan ei, ta Deo ikado danga toa ngada
ne ga iuot. Be danga toa ngada ne iuot,
eine iuot ngan edap eta pade mao. Iuot
ngan ei kekelen.
4 *Madonga kemi ipu ienono pan, be
madonga kemi toa oa, eine iman taranga
ngan gid eababa.
5 *Taranga itara ngan tibur dodom, be
irangrang ngan dodom iasal taranga toa
oa mao.
6 *Deo isula eaba ede ga inam ieda
Ioanes†.
7 Eaba toa oa inam ta ikado posanga
ngan taranga toa oa. Ta ikim panua
toa ngada ne tilongo ele posanga ta lolod
matua ngan.
8 Ei taranga toa oa mao, be inam ngan
paolanga posanga ngan taranga toa oa.
9 *Be taranga tautaunga toa itara panua
toa ngada ne, tota isulug ga inam tanoeai.
10 Ei imamado tanoeai. Ngan ei, ta Deo
ikado danga toa ngada ne tanoeai. Be gid
panua tanoeai ad tiuatai ngan ei mao.
11 Ei ila ngan aea tuanga ipu, be ele
panua tibada ei mao.
12 Be sapadua tibada ei ga lolod matua
ngan ei, tota ilongean gid ga tiuot Deo ele
gergeu.
13 *Gid tiuot Deo ele gergeu ngan tnad
ga tamad singid mao, ga kimnga tinida aea
mao, ga eaba eta ele kimnga mao pade. Be
Deo kekelen ikado gid ga tiuot ele gergeu.
14 *Be Posanga iuot eababa, ta inam
imamado rabu ngan gai. Ta gai agera
ele taranga ga iura kapei, eine taranga
ton gergeu toa kelede oa Itama isula ei ga
inam. Ei iuon ngan kadonga lolo marum
aea ga posanga tautaunga.
15 Ioanes ipamatua aea posanga ta ibaba
ga ikeo, “Eaba toa ne, mugaeai nakeo pag-
imi ngan ga bedane, ‘Eaba inam muriai
ngan gau, ei ieda kapei ngan gau. Ngansa
ei imamado mugaeai ngan ado toaiua naot
maitne.’ ”
16 Ngansa kadonga lolo marum aea iuon
ngan ei. Be ele kadonga lolo marum aea
toa ne, ei ipaore ga inam pagita kapei tau.
17 *Ngansa apu iuot ngan Moses ibage,
ta kadonga lolo marum aea ga posanga
tautaunga iuot ngan Iesus Kristus ibage.
18 *Mugaeai ga inam, eaba eta igera
Deo mao, be Deo toa kelede oa, imamado
Itama isaleai, ei kekelen iaoa inasi pagita
ngan Deo.

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga (Mateus 3.1-12, Markus 1.1-8, Lukas 3.1-18)

19 Ioanes ipaola posanga ngan ado
toaiua gid Iuda tisula gid panua tenainga
ad ga gid Livai‡ ga tila pan. Gid titnan
Ierusalem ga tila ta tibeta ei bedane, “Eao
sai?”
20 Be ei iuaoa tutui pagid be imudan
posanga mao, ta ikeo, “Gau Kristus§ mao.”
21 *Ta tibeta ei, “Be eao sai? Eao Elaija?”
Be ikeo, “Gau mao.”
Ta tikeo, “Be eao eaba toa bada Deo iaoa
toa gai asangasanga ne**?”
Be ikeo ga, “Mao.”
22 Tota tibeta ei pade bedane, “Be eao
sai? Keo pagai ta irangrang ngan akoli
posanga tutui ga ila pagid panua toa tisula
gai. Eao keo mado ngan eao mulian?”

* **1:1:** Ins 17.5, 1Io 1.1-2, PM 19.13 * **1:1:** *Posanga toa Ioanes iposaposa ngan ne, eine Kristus.* * **1:3:** 1Ko 8.6, Kol 1.16-17, Ibr 1.2 * **1:4:** Ins 5.26 * **1:5:** Ins 3.19 * **1:6:** Mt 3.1, Lu 1.13-17,76 † **1:6:** Ioanes toa ne eine Ioanes Paliliunga aea. Be Ioanes toa ibode laulau, eine Iesus ele aluagau Ioanes. * **1:9:** Ins 8.12 * **1:13:** Ins 2.11, 3.3-6, 1Pe 1.23 * **1:14:** Plp 2.7 * **1:17:** IM 34.28, Ro 6.14 * **1:18:** IM 33.20, Ins 6.46, 1Ti 6.16 ‡ **1:19:** Gid Livai eine lum ede ngan gid Israel, be Deo isio gid ngan kadonga naurata tenainga aea. § **1:20:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **1:21:** Lo 18.15, 18, Mt 11.14 ** **1:21:** Mugaeai Moses ikeo ga eaba ede ga inam muriai ta ibada Deo iaoa, ta gid Iuda tisangasanga ei. Gera posanga ngan Lo 18.15. * **1:23:** Ais 40.3

23 *Ta ikoli posanga lalaede mambe Aisaia toa ibada Deo iaoa mugaeai ikeo ngan
ga bedane, “Gau eaba toa nababa ngan
tibur modamodanga bedane, ‘Apatutui
Maron ele edap.’ ”
24 Be gid panua toa tibetabeta Ioanes oa,
gid Parisi tisula gid ga tila pan.
25 Ta tibeta ei bedane, “Oangga eao Kris-
tus mao, ga Elaija mao, ga eaba toa ibada
Deo iaoa mao, ikamado ga eao paliliu gid
panua?”
26 Ta Ioanes ikoli led posanga bedane,
“Gau napaliliu gid panua ngan eau, be
eaba ede imadid rabu ngan gimi, gimi
aoatai ngan ei mao.
27 *Eaba toa oa ga inam muriai ngan
gau, be irangrang ngan napola ele su aea
oaro mao, ngansa ei iasal gau tau.”
28 Be gid kadonga toa oa iuot Betani
ngan eau Iordan isal iadag, ngan tibur toa
Ioanes ipaliliu gid panua ngan.

Iesus ei Sipsip kakauede ton Deo

29 *Ngan ado sae, Ioanes igera Iesus
ilalala ga inam pan ta ikeo, “Ega, eine Sip-
sip kakauede ton Deo. Ei isamum kadonga
sasat togid panua tanoeai.
30 *Eaba toa ne, mugaeai nakeo ngan ei
bedane, ‘Eaba inam muriai ngan gau, ei
ieda kapei ngan gau. Ngansa ei imamado
mugaeai ngan ado toaiua naot maitne.’
31 Be gau pade natalingalinga ngan ei.
Be napaliliu gid panua ngan eau ta iran-
grang ngan gid panua Israel tiuatai kemi
ngan ei.”
32 *Be Ioanes ipamatua aea posanga
ta ikeo bedane, “Gau nagera Itautau Tu-
tui isulug buburiai ga inam mambe man
barur, ta idio imado ngan ei.
33 Gau pade natalingalinga ngan ei. Be
Deo toa isula gau ngan paliliunga gid
panua ngan eau, ikeo pagau bedane,
‘Oangga eao gera Itautau Tutui isulug ga
inam pan eaba ede ta idio imado ngan ei,
eine eaba toa oa ga ipaliliu gid panua ngan
Itautau Tutui.’
34 *Be gau nagera gid danga toa ne ngan
matag, ta napamatua eaba toa oa aea
posanga ta nakeo ga ei Deo Inat.”

Matamata panua tol tiuot aluagau ton Iesus

35 Ngan ado sae Ioanes imadmadid toa
eoa pade toman ngan ele aluagau rua.
36 Be igera Iesus ilalala ga ila ta ikeo,
“Ega, eine Sipsip kakauede ton Deo.”
37 Io, aluagau toa rua oa tilongo ei iposa
toa bedaoa ta tila tinasi Iesus.
38 Be Iesus ipul imata ta igera gisirua
tinasi ei, ta ibeta gid bedane, “Gimi akim
saoa?”
Ta tikeo pan bedane, “Rabai, eao ma-
mado sida?” Be posanga idil toa ne
“Rabai” ipu mambe Eaba Paoatainga aea.
39 Ta ikeo pagisirua, “Anama ta agera.”
Tota gisingada tila ta tigera luma toa ei
imamado ngan, ta gisingada tidio tima-
mado ngan ado toaiua. Eiua lailai ngan
ado imata pange.
40 *Be eaba ede ngan gisirua eine An-
dreas toa Saimon Petrus itar kakau. Mu-
gaeai gisirua tilongo Ioanes iposa ngan
Iesus, ta tinasi ei.
41 Be Andreas itnan Iesus ga kus ta ila
tutui ngan ilonga itar kapei Saimon, ta
ikeo pan bedane, “Gai aot ngan Mesaia
na.” Posanga idil toa ne “Mesaia” ipu
mambe Kristus.
42 *Ta Andreas ibada ei ga ila pan Iesus.
Idio ta Iesus igera ei ta ikeo, “Eao Sai-
mon, Ioanes inat. Be labone ga ila, gid
panua ga tiuato edam Sipas.” Edaeda toa
ne ipu eine lalaede mambe Petrus.††

Iesus ibaba Pilip ga Nataniel

43 Ngan ado sae Iesus iuangga ila Galili,
ta igera Pilip ta ikeo pan bedane, “Nasi
gau.”
44 Be Pilip, ei tuanga Betsaida aea. Eine
Andreas ga Petrus led tuanga.
45 *Idio ta Pilip iuot pan Nataniel ta ikeo
pan, “Gai aot pan eaba toa Moses ibode
ngan ei ngan laulau apu aea ga gid panua
tibada Deo iaoa pade tibode ngan ei. Ei
Iesus Nasaret aea, Iosep inat.”

* **1:27:** Ins 1.15 * **1:29:** Ais 53.6-7, 1Pe 1.18-19 * **1:30:** Ins 1.15 * **1:32:** Mt 3.16 * **1:34:** Mt 3.17 * **1:40:** Mt 4.18-20 * **1:42:** Mt 16.18 †† **1:42:** Edaeda toa rua ne *Sipas ga Petrus ipu eine pat.* * **1:45:** Lo 18.18, Ais 7.14, 9.6, Jer 23.5, Ese 34.23

46 Be Nataniel ikeo pan bedane, “Irangrang ngan danga eta kemi iuot Nasaret pade?”

Ta Pilip ikeo, “Nam ta gera.”

47 Idio ta Iesus igera Nataniel ilalala ga inam ta ikeo ngan ei bedane, “Ega, eine eaba tautaunga ede Israel aea. Kadonga eta pakakanga aea ienono pan mao.”

48 Ta Nataniel ibeta ei bedane, “Eao oatai ngan gau madongan?”

Ta Iesus ikeo pan bedane, “Mugaeai ngan Pilip ibaba go, nagera eao mamado abei fik ipuiai.”

49 *Ta Nataniel ikeo pan bedane, “Eaba paoatainga am, eao Deo Inat, ga eao Maron kapei togai Israel.”

50 Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Nakeo ga nagera go abei fik ipuiai, ta ngan ipu toaine eao lolom matua ngan gau na? Muriai eao ga gera danga kapeipei iasal danga toa ne.”

51 *Ta ikeo pade bedane, “Nakeo tautaunga pagimi, gimi ga agera bubur ipokakai, ta gid anggelo ton Deo tidae ga tisulug pan Eaba Inat.”

2

Iesus ipul eau ga iuot oain ngan tuanga Kena

1 Ngan ado tol aea, eaneannga oainga aea iuot ngan tuanga Kena ngan tibur Galili. Be Iesus itna imamado toa eoa pade.

2 Be tibaba Iesus asingada ele aluagau ngan eaneannga toa oa pade.

3 Idio ta oain kus, ta Iesus itna ikeo pan bedane, “Gid panua ad oain kus.”

4 *Be Iesus ikeo pan bedane, “Taine kapei, eine danga eta togau mao. Gau leg ado imata inam maitne.”

5 Idio ta itna ikeo pagid paeaeanga bedane, “Saoa danga ikeo pagimi ngan kadonga, gimi akado.”

6 Be ulo kapeipei eau aea lima ga ede ienono boloma. Gid ulo toa oa timan gid Iuda led sigiringa aea ngan nasinga led apu. Gid kelede kelede eine irangrang ngan galen sangaul rua mao sangaul tol.

7 Idio ta Iesus ikeo pagid bedane, “Anonoi gid ulo toa na ngan eau.” Tota tinonoi ga iuon kemi iaoai.

8 Ga kus ta ikeo pagid, “Aed kauteta ta abada ga ila pan eaba toa imuga ngan eaneannga.”

Io, tota tibada ga ila pan.

9 Be eau toa oa ipul ei ga iuot oain o. Ta eaba toa imuga ngan eaneannga oa itoba imana. Be iuatai ngan oain toa oa inam sida ga inam mao. Be gid paeaeanga toa tied oa tiuatai. Tota eaba toa imuga ngan eaneannga oa ibaba eaba oainga aea ga ila pan

Eaba toa imuga ngan eaneannga itoba oain imana.

* **1:49:** Mt 14.33, 16.16, Mk 3.11 * **1:51:** OM 28.12 * **2:4:** Ins 7.30, 8.20

10 ta ikeo, “Somisomi gid panua tibada
oain kemi ga imuga, be oangga panua tiun
ga itara gid, ga kus ta tibada oain kemi tau
mao ga ila pagid. Be eao dol oain kemi toa
na ga irangrang ngan patautene.”
11 Io, uisinga toa Iesus ikado ngan
tuanga Kena oa, eine iman kilala be imuga
ngan gid uisinga padengada toa ikado
muriai. Ngan kadonga toa oa, ipasolan
iura ga ele taranga kapei, ta ele aluagau
lolod matua ngan ei.
12 *Ga kus ta isulug ga ila ngan tuanga
Kapernaum toman ngan itna ga itar
kakakau ga gid ele aluagau. Ta tidio toa
eoa irangrang ngan ado pidaede.

Iesus isere panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai
(Mateus 21.12-13, Markus 11.15-17, Lukas 19.45-46)

13 *Be gid Iuda led eaneannga Pasova
aea inam boloma. Ta Iesus ilalala ga ila
Ierusalem.
14 Be gadudunga ngan Deo ele luma
aea ala, igera gid panua tilongean gid
bulmakao ga sipsip ga gid man barur ta
panua tiuolol. Be panua padengada tima-
mado popouiai ta tilaumalile ngan gid pat.
15 Idio ta Iesus ibada oaro ta ikado ga
iman muinga aea, ta isere gid panua toa
ngada oa toman ngan led sipsip ga bul-
makao ta tiuot ga tila gaot. Be ipul popou
togid panua tilaumalile ngan pat, ta led
pat ibilin alele.
16 Ta ikeo pagid panua toa tilongean gid
man barur bedane, “Abada gid danga toa
ne ga ila. Irangrang ngan gimi akado
Tamag ele luma ga iman luma oalo aea
mao!”
17 *Be ele aluagau matad nanan posanga
ienono ngan Deo ele laulau ga bedane,
“Gau lolog ikim tau lem luma, ta kimnga
toa ne eine mambe dinga ianean lologeai.”
18 Idio ta gid Iuda ad madidnga tibeta ei
bedane, “Eao ga pasolan gai mambe edam
kapei ngan kadonga toa bedane madon-
gan? Kado uisinga eta ta iman kilala!”
19 *Be Iesus ikoli led posanga bedane,
“Arepe Deo ele luma toa ne, ta gau ga
napagun mulian ngan ado tol.”
20 Be gid Iuda tikeo, “Madongan? Deo
ele luma toa ne, tipasala ngan aea rai
sangaul pange igegea lima ga ede. Be eao
keo ga pagun mulian ngan ado tol?”
21 *Be luma toa Iesus iposaposa ngan oa,
eine ei itin.
22 *Tota muriai ngan ele daenga mulian
ngan matenga, gid aluagau matad nanan
posanga toa mugaeai ei ikado. Ta lolod
matua ngan posanga ienono ngan Deo
ele laulau toman ngan posanga toa Iesus
ikado ngan ei mulian.

Iesus iuatai kemi ngan panua toa ngada ne lolod

23 *Iesus imamado maitne Ierusalem
ngan eaneannga Pasova aea, be panua
busa tigera gid uisinga iman kilala toa ei
ikakado, ta lolod matua ngan ei ieda.
24 Be Iesus iadi gid mao, ngansa ei iuatai
motean ngan panua toa ngada oa.
25 Ga pade, ele ipu eta ngan eaba eta
ipalongo ei ngan gid panua led kadonga
mao, ngansa ei iuatai ngan saoa danga
ienono panua lolodeai.

3

Iesus ipaoatai Nikodemus

1 *Be eaba ede Parisi aea ieda Nikode-
mus imamado. Ei madidnga kapei ede
togid Iuda.
2 Eaba toa ne ila pan Iesus bong
ta ikeo pan bedane, “Eaba paoatainga
am, gai aoatai mambe Deo isula go
ga nam mambe eaba paoatainga aea.
Ngansa irangrang ngan eaba eta sapaean
ikado gid uisinga iman kilala mambe eao
kakado ne mao. Be oangga Deo imamado
toman ngan ei, ta io.”
3 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane,
“Naposa tautaunga pago, oangga sai aea
poponga parua aea mao, irangrang ngan
ibada madonga Deo ibageai mao.”
4 Ta Nikodemus ikeo pan, “Oangga eaba
iuot eaba kapei, eine ga tipopo ei pade

* **2:12:** Mt 4.13 * **2:13:** IM 12.1-27 * **2:17:** Sng 69.9 * **2:19:** Mt 26.61, 27.40 * **2:21:** 1Ko 6.19 * **2:22:** Lu 24.6-8, Ins 12.16 * **2:23:** Ins 7.31 * **3:1:** Ins 7.50, 19.39 * **3:3:** Mt 18.3, 1Pe 1.23

madongan? Irangrang ngan idudunga itna iapai, ta ipopo ei pade?”

5 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Nakeo tautaunga pago, oangga eaba eta aea poponga ngan eau kekelen, be ngan Itautau Tutui mao, eine ga irangrang ngan ibada madonga Deo ibageai mao.

6 *Saoa danga eababa tipapot eine danga togid eababa, be saoa danga Itautau Tutui ipapot, eine danga ton Itautau Tutui.

7 Eao kamado kakrik ngan gau nakeo ga gimi manta ami poponga parua aea?

8 Somisomi rai ilele ga inam ta ila ngan tibur isaoa ikim ila ngan. Ta eao longo ele tandanga, be oatai ngan inam sida mao ga ila sida mao pade. Be Itautau Tutui ele naurata tota bedaoa. Gimi agera ngan matami mao, be ikakado gid panua ga tiuot pau.”

9 Ta Nikodemus ibeta ei bedane, “Gid danga toa ne irangrang ngan iuot madongan?”

10 Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Eao eaba paoatainga am togid Israel, be oatai ngan gid danga toa ne mao?

11 Nakeo tautaunga pago, gai aposa ngan saoa danga gai aoatai ngan, ga apalongo ngan saoa danga gai agera, be lolomi matua ngan lemai posanga mao.

12 Gau naposa pagimi ngan danga tanoeai aea, be lolomi matua ngan mao. Ta oangga nakeo pagimi ngan danga buburiai aea, eine ga lolomi matua ngan madongan?

13 Mugaeai ga inam, eaba eta idae ga ila buburiai mao. Be Eaba Inat toa isulug buburiai ga inam, ei kekelen idae ga ila ta irangrang ngan iaoa inasi ngan.

14 *Lalaede mambe Moses ipakantutu mota aea namer ga idae ngan abei ngan tibur modamodanga mugaeai*, eine ga tipakantutu Eaba Inat toa bedaoa pade.

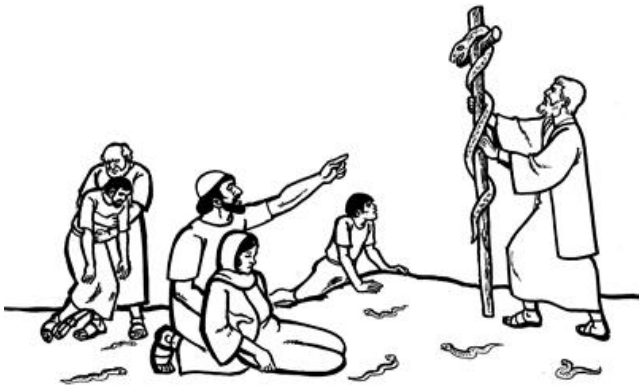

“Eine ga tipakantutu Eaba Inat toa bedaoa pade.”

15 *Toa bedaoa ta sapadua lolod matua ngan ei, gid ga tibada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.

16 *“Ngansa Deo ilolo ikim tau panua toa ngada ne tanoeai, ta ilongean Inat toa kelede oa, ta oangga sai ilolo matua ngan ei, eine ga irangrang ngan iduaea mao. Be ei ga ibada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.

17 *Ngansa Deo isula Inat ga inam tanoeai ngan panasnga gid panua mao. Be isula ei ga inam ngan badanga gid mulian.

18 *Oangga sai ilolo matua ngan ei, eine ga imadid ngan posanga mao. Be sai ilolo matua ngan ei mao, Deo irau posanga motean ngan aea panasnga na. Ngansa ei ilolo matua ngan Deo Inat toa kelede ne ieda mao.

19 *Ngan ipu ga oaine ta Deo ipamadid gid ngan posanga. Ngansa ele taranga isulug ga inam tanoeai na, be gid panua tikim tau madonga dodom aea. Be tikim Deo ele taranga mao, ngansa gid led kadonga papaeamao.

20 Ngansa panua toa ngada ne tikakado kadonga papaeamao, gid timan taranga aea isat, ta tinam tiuot ngan taranga mao. Ngan kado ta led kadonga iuot masaeai.

21 Be oangga sai inasi posanga tautaunga, ei inam idudunga ngan taranga, ta irangrang ngan gid panua tigera kemi mambe saoa danga ei ikakado, eine ikado

* **3:5:** Ese 36.25-27 * **3:6:** Ins 1.13 * **3:14:** Ins 8.28, 12.32-34 * **3:14:** Mugaeai mota papaeamao tingotngot gid Israel ngan tibur modamodanga, be Deo ikeo pan Moses ngan ikado mota aea namer bras, ta oangga sai imata inono mota toa oa, eine itin iuot kemi. Gera posanga ngan Nam 21.4-9. * **3:15:** Ins 20.31 * **3:16:** Ins 3.36, 10.28, Ro 5.8, 8.32, 1Io 4.9-10 * **3:17:** Lu 19.10 * **3:18:** Ins 5.24 * **3:19:** Ins 1.5, 9, 8.12

ngan Deo iura."

Ioanes Paliliunga aea iposa ngan Iesus ei sai

22 *Ga kus ta Iesus asingada ele aluagau
tila ngan tibur kapei Iudea. Be toa eoa idio
imamado toman ngan gid ta ipaliliu gid
panua.
23 Be Ioanes pade ipaliliu gid panua
ngan tibur ieda Ainon boloma ngan
tuanga Salim. Ngansa tibur toa oa aea
eau busa, ta gid panua tilagalaga pan ngan
badanga paliliunga.
24 Be ngan ado toaiua, Ioanes idudunga
ngan luma panasnga aea maitne.
25 Idio ta aoa kaukau iuot rabu ngan gid
aluagau ton Ioanes ga eaba ede Iuda aea.
Gid aoad isokangai ngan apu aea nasinga
ngan sigiringa tinid aea muk.
26 Ga kus ta tila pan Ioanes ta tikeo,
"Eaba paoatainga am, eaba toa mugaeai
imamado toman ngan eao ngan eau Ior-
dan isal iadag toa eao paola posanga ngan
ei, ei tota ipaliliu gid panua, be panua toa
ngada oa tilagalaga pan."
27 Ta Ioanes ikoli led posanga bedane,
"Irangrang ngan eaba ibada danga eta
sapaean mao. Manta Deo toa imamado
buburiai oa ibada pan.
28 *Be gimi alongo posanga nakeo ngan
gau mulian mugaeai ga bedane, 'Gau Kris-
tus† mao. Be Deo isula gau ta namuga
ngan ei.'
29 Ngan eaneannga oainga aea, eaba toa
iuai taine, ei kekelen ieda kapei, ngansa ei
taine toa oa iadaoa. Be eaba oainga aea ele
aluagau imadmadid boloma ta itin igelgel
ngan longonga ilinge. Tota leg tingelgel
toa ne ila iuot lai.
30 Eaba toa oa manta ieda iuot kapei, be
gau edag isulug gadio.
31 *"Eaba isulug buburiai ga inam, ei
gadae ngan danga toa ngada ne. Be eaba
imamado tanoeai, ei eaba tanoeai aea ta
iposaposa ngan gid danga tanoeai aea. Be
eaba isulug buburiai ga inam, ei gadae
ngan danga toa ngada ne.
32 *Ei ipaola posanga ngan saoa danga
igera ga ilongo, be eaba eta ilolo matua
ngan ele posanga mao.
33 Be oangga sai ilongo ga ikisi matua
ele posanga, eine ipasolan mambe Deo ei
eaba posanga tautaunga aea.
34 Ngansa eaba toa Deo isula ei ga inam
ne, ei ikakado Deo ele posanga. Ngansa
Deo ibada Itautau Tutui kautede ga ila pan
mao. Eine Itautau Tutui ienono pan kapei
tau.
35 *Deo Tamada ikim tau Inat, ta idol
danga toa ngada ne ga idae ibageai.
36 *Oangga sai ilolo matua ngan Inat, ei
ibada madonga kemi somisomi ga ilalala
ga ila. Be oangga sai inasi Inat ele posanga
mao, ei irangrang ngan ibada madonga
kemi somisomi mao. Eine Deo ga ilolo
bake ngan ei ta ipanas ei."

4

Iesus iposa toman ngan taine ede Samaria aea

1 *Idio ta gid Parisi tilongo mambe Iesus
ipaliliu panua busa ta ikado ga tiuot ele
aluagau. Be panua toa ne dabad iasal gid
panua toa Ioanes ipaliliu gid.
2 Be tautaunga Iesus ipaliliu gid panua
mao, be ele aluagau tikakado.
3 Io, Iesus iuatai mambe gid Parisi ti-
longo ngan ei toa bedaoa, ta itnan tibur
Iudea ta iluai mulian Galili.
4 Be ei manta ilalala rabu ngan tibur
Samaria.
5 *Ilalala ga ila ta iuot ngan tuanga ede
togid Samaria ieda Sikar. Tuanga toa oa
boloma ngan tano toa mugaeai Iakop ipan
ga iman inat Iosep ele.
6 Be eaumata ede ton Iakop ienono
toa eoa. Iesus itin imanggolenga ngan
lalalanga, ta idio imado boloma ngan eau-
mata toa oa. Eine ado imata boloma ngan
arobad.
7 Be taine ede Samaria aea inam ngan
ednga eau, ta Iesus ikeo pan bedane,
"Bada eau ga inam naun."

* **3:22:** Ins 4.1-2 * **3:28:** Mt 11.10, Ins 1.20 † **3:28:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*
* **3:31:** Ins 8.23 * **3:32:** Ins 3.11 * **3:35:** Mt 11.27, Ins 5.20 * **3:36:** Ins 3.16-18, 1Io 5.12 * **4:1:** Ins 3.22
* **4:5:** OM 33.19, Jos 24.32

Taine ede Samaria aea inam ngan ednga eau.

8 Be ele aluagau tila tuangai ngan annga
aea olnga.
9 *Io, taine Samaria aea ikeo, “Eao eaba
Iuda am, be gau taine Samaria ag. Be
eao kamado keo pagau ngan napan am
eau?” Taine toa oa ikado posanga toa
bedaoa ngansa somisomi gid Iuda tiluplup
ga tiposaposa toman ngan gid Samaria
mao.
10 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane,
“Man ga eao oatai ngan Deo ele tenainga,
ga eaba toa ibeta eao ngan pannga aea
eau. Toa bedaoa ta eao ga beta ei, ta ei ga
ibada eau madonga kemi aea pago.”
11 Ta taine toa oa ikeo, “Maron, eao lem
ulo eta ngan ednga eau mao. Be eaumata
toa ne isulug ga ila gadio tau. Tota eao ga
bada eau madonga kemi aea na sida?
12 *Kado eao oangga easal tibumai Iakop
toa ipan eaumata toa ne pagai. Ei ga ele
gergeu ga ele masilau mud tiunun ngan
eaumata toa ne.”
13 Ta Iesus ikoli ele posanga bedane,
“Sapadua tiun eau toa ne eine ga maru-
mian gid pade.
14 *Be oangga sai iun ngan eau toa
gau nabada pan, eine ga irangrang ngan
marumian ei pade mao. Eau toa gau
nabada pan, eine ga iuot mambe eaumata
ienono iloleai ta buk ga buk ga idaedae, ta
ibada madonga kemi somisomi ga ilalala
ga ila.”
15 Ta taine toa oa ikeo pan bedane,
“Maron, bada eau toa na pagau, ta iran-
grang ngan marumian gau pade mao ga
nanaganagam nene ngan ednga eau mao
pade.”
16 Ta Iesus ikeo pan bedane, “La baba
adaoam ta gimirua anam.”
17 Be taine toa oa ikoli ele posanga be-
dane, “Gau adaoag mao.”
Ta Iesus ikeo, “Patautene keo ga adaoam
mao, eine tautaunga.
18 Ngansa mugaeai ga inam, eao oai
palima, be eaba toa labone gimirua ama-
mado, eine eao adaoam mao. Lem
posanga toa ne tautaunga.”
19 Ta taine toa oa ikeo pan bedane,
“Maron, patautene nagera mambe eao
eaba ede bada Deo iaoa.
20 *Be keo pagau, gai tibutibumai somi-
somi tiluplup ngan lusi ga oaine ta tirar-
ing. Be gimi Iuda aoangga Ierusalem eine
tibur tautaunga toa manta tararing ngan.”
21 Ta Iesus ikeo pan bedane, “Taine, eao
manta lolom kelede ngan leg posanga ga
bedane: Ngan ado ede iuangga inam, gimi
panua ga araring ga ila pan Tamada ngan
lusi toa ne mao ga toa Ierusalem mao
pade.
22 *Gimi Samaria araring ngan Deo be
aoatai ngan ei mao. Be gai Iuda araring
ngan Deo toa aoatai ngan ei, ngansa Deo
ele edap ngan badanga mulian gid panua
eine ienono pagai Iuda.
23 Be ngan ado ede iuangga iuot, gid
panua toa tiuangga tiraring tautaunga,
eine ga tiraring pan Tamada ngan Itautau
Tutui iura ga posanga tautaunga. Be ado
toa ne iuot patautene. Ngansa Tamada

* **4:9:** Esr 4.1-5 * **4:10:** Ins 7.37-38, PM 21.6 * **4:12:** Ins 8.53 * **4:14:** Ins 6.35 * **4:20:** Lo 12.5-14, Sng 122.1-5 * **4:22:** 2Kin 17.29-41, Ais 2.3, Ro 9.4-5

ikim gid panua toa bedane tiraring ngan ei.
24 *Deo itin eta mao, be ei itautau. Ta gid panua tiraring ngan ei, manta tiraring ngan Itautau Tutui iura ga posanga tautaunga.”
25 Ta taine toa oa ikeo pan bedane, “Gau naoatai mambe Mesaia* ga inam. Eine eaba toa tiuato ei Kristus. Ta oangga inam, ei ga iaoa inasi kemi pagai ngan danga toa ngada ne.”
26 *Ta Iesus ikeo, “Eine gau tota eko, gau toa naposaposa toman ngan go.”
27 Io, mole mao ele aluagau tinam tiuot, be timatala ngansa tigera ei iposaposa toman ngan taine toa oa. Be eta ngan gid ibeta ei ngan ikim saoa mao, ga ngan ipu isaoa iposa toman ngan ei oa mao pade.
28 Tota taine toa oa itnan ele ulo eau aea ga idio, ta iluai mulian ga ila tuangai ta ikeo pagid panua bedane,
29 “Anam ta agera eaba ede ikeo pagau ngan danga toa ngada ne gau nakakado mugaeai. Kado eaba toa ne Kristus?”
30 Tota titnan tuanga ta tilalala ga tila pan Iesus.
31 Be gid aluagau tikeo pan bedane, “Eaba paoatainga am, ean teta bua.”
32 Be ikeo pagid, “Gau ag annga ede pade, be gimi aoatai ngan mao.”
33 Be ele aluagau tiposa pol ngan gid bedane, “Kado eaba eta ipan aea annga?”
34 *Ta Iesus ikeo pagid, “Gau ag annga eine ngan nasinga kimnga ton Eaba toa isula gau ga nanam ga napasala ele naurata.
35 *Gimi akeo ga taiko pange ienono maitne, ga kus ta taiko annga aea badanga iuot. Be gau nakeo pagimi, matami idae ta agera kemi gid dadanga. Patautene gid panua tilalala ga tinam, gid mambe annga imatua kemi ngan badanga na.
36 Eaba iboko ngan annga aea badanga, ei ibada aea olnga. Ei ipaluplup gid annga itautau ngan madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila. Toa bedaoa ta eaba iarum annga ga eaba ibabada annga, gisirua tiluplup ga tinid igelgel.
37 Ngansa posanga idil toa panua tikeokeo ngan ne, eine iuot tautaunga ga bedane, ‘Eaba ede iarum annga dadangai, be eaba ede pade ibada annga itautau.’
38 Gau nasula gimi ga ala ngan badanga annga toa mugaeai gimi aboko eta ngan mao. Panua padengada tiboko ngan. Be gimi ala abada annga toa iuot ngan gid led naurata.”
39 Io, panua Samaria ad busa ngan tuanga toa oa tilongo taine toa oa ele posanga bedane, “Eaba toa ne ikeo pagau ngan danga toa ngada ne nakakado mugaeai.” Tilongo bedaoa ta lolod matua ngan Iesus.
40 Tota gid Samaria tila pan ta tibeta ei ngan idio imado toman ngan gid, ta idio imado pagid irangrang ngan ado rua.
41 Be panua busa pade tilongo Iesus ele posanga ta lolod matua ngan ei.
42 *Idio ta tikeo pan taine toa oa bedane, “Gai alongo eao lem posanga ngan ei, be lolomai matua ngan ei ngan ipu toaine kekelen mao. Ngansa patautene alongo ele posanga ta aoatai mambe eaba toa ne, tautaunga ibada mulian panua toa ngada ne tanoeai.”

Iesus ikado kemi madidnga ele gergeu

43 Ado rua ila ga kus ta Iesus itnan tuanga toa oa ta ila Galili.
44 *Be mugaeai Iesus ipaola posanga ngan ei mulian ga bedane, “Oangga eaba ibada Deo iaoa ngan ele tuanga ipu, eine ga tilolon ngan ei mao.”
45 *Io, ila iuot Galili, ta gid Galili tinid igelgel sapaean ngan badanga ei. Ngansa gid pade tila Ierusalem ngan eaneannga toa oa, ta tigera danga toa ngada oa ei ikado toa eoa.
46 *Idio ta iluai mulian ngan tuanga Kena ngan tibur kapei Galili. Mugaeai ipul eau ga iuot oain toa eoa. Be ngan tuanga Kapernaum, maron kapei ele madidnga ede inat idibal.

* **4:24:** Ro 12.1, 2Ko 3.17, Plp 3.3 * **4:25:** Posanga idil toa *Mesaia ne eine posanga Ibru, be Kristus eine posanga Grik. Posanga idil toa rua ne ipu lalaede. Gera palongonga ngan Mt 1.16.* * **4:26:** Mk 14.61-62 * **4:34:** Ins 6.38 * **4:35:** Lu 10.2 * **4:42:** 1Io 4.14 * **4:44:** Mt 13.57 * **4:45:** Ins 2.23 * **4:46:** Ins 2.1-11 * **4:47:** Mt 8.5-6

47 *Be madidnga toa oa ilongo mambe
Iesus itnan Iudea ga inam iuot Galili, ta
ila pan ta ibeta ei ngan isulug ga inam ta
ikado kemi inat, ngansa teta pade ta imate.
48 *Ta Iesus ikeo pan, “Oangga gimi
agera gid uisinga ga kilala mao, eine ga
lolomi matua mao.”
49 Be madidnga toa oa ikeo, “Maron,
sulug ga nam manmanae! Kado natug
imate.”
50 *Ta Iesus ikeo pan, “Eao la. Natum itin
kemi o.”
Tota madidnga ilolo matua ngan ele
posanga pan, ta iluai mulian ga ila.
51 Io, ei iladlado edapeai maitne, be
ele paeaeanga tila tiuot pan ta tikeo ga,
“Natum itin kemi o!”
52 Ta ibeta gid ngan ado imata pida itin
iuot kemi. Ta tikeo, “Made lailai ngan ado
imata kelede itin oanaoana toa oa kus.”
53 Tota gergeu itama iuatai mambe inat
iuot kemi tutui ngan ado imata toa Iesus
ikeo pan bedane, “Natum itin kemi o.”
Tota asingada ele luma lolo, lolod matua
ngan ei.
54 *Be uisinga toa iman kilala ne, eine
Iesus ele uisinga parua aea muriai ngan
itnan Iudea ga inam idio Galili.

5

Iesus ikado kemi eaba ede ngan liu tiuato Betesda

1 Ado edengada muriai, Iesus ilalala ga
ila Ierusalem ngan eaneannga ede raring
aea togid Iuda.
2 Be ngan tuanga Ierusalem liu ede
ienono, tiuato ieda Betesda ngan posanga
Ibru. Liu toa oa ienono boloma ngan
tuanga aea atama toa gid sipsip tidudunga
ngan. Be palata lima imadmadid isaleai.
3-4 Be ngan gid palata toa oa gid panua
busa ad dibala timamado. Edengada
matad ikilakila ga padengada aed imatemate ga baged imatemate.*
5 Be eaba ede, dibala ikado ei ga irangrang ngan aea rai sangaul tol igegea lima ga tol.
6 Iesus igera eaba toa oa ienono ta iuatai mambe aea dibala ikakado ei mole tau. Ta ibeta ei bedane, “Eao kim tinim iuot kemi na?”
7 Ta dibala tamad ikeo, “Maron, gau leg eaba eta ngan luanga gau ga nasulug eauiai mao. Somisomi oangga eau buk ga buk ga idaedae, eaba ede pade ga imuga ngan gau ta isulug.”
8 *Be Iesus ikeo pan, “Dae madid. Bada lem moe ta lalala.”
9 Io, mole mao eaba toa oa itin iuot kemi ta ibada ele moe ta ilalala.

Be kadonga toa oa iuot ngan Ado Earainga aea.

10 *Ta gid Iuda ad madidnga tikeo pan eaba toa itin iuot kemi oa bedane, “Eao kamado bisi lem moe? Labone eine ado Earainga aea! Lem kadonga toa ne itutui mao.”
11 Ta ikeo, “Eaba toa ikado ga tinig iuot kemi ne ikeo pagau bedane, ‘Bada lem moe ta lalala.’ ”
12 Ta tibeta ei, “Eaba sai toa ikeo pago ngan bada lem moe ta lalala?”
13 Be eaba toa itin iuot kemi oa iuatai ngan Iesus ei eaba sai mao, ngansa ei ilim ga idudunga toa ipom lolodeai oa.
14 Idio ga muriai Iesus igera ei gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, ta ikeo pan, “Ega, tinim ta iuot kemi na. Be kado kadonga sasat pade mao. Ngan kado ta kadonga eta kulupu ga kulupu tau iuot ngan go.”
15 Ga kus ta eaba toa oa ila ikeo pagid madidnga togid Iuda mambe eaba toa ikado ga itin iuot kemi, eine Iesus.
16 Be ngan ado toaiua ga ila, gid Iuda ad madidnga timan Iesus aea isat, ngansa ei ikakado gid kadonga toa oa ngan Ado Earainga aea.

* **4:48:** Ins 2.18, 1Ko 1.22 * **4:50:** Mt 8.13 * **4:54:** Ins 2.11 * **5:3-4:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: *Gid dibala toa oa tisangasanga eau buk ga buk,* 4 *ngansa tiuangga pateatea anggelo ede ton Maron ga isulug ta imalango ngan eau toa oa ta buk ga idae, ta oangga sai idug ga imuga eauiai, eine ga itin iuot kemi.* * **5:8:** Mt 9.6 * **5:10:** Neh 13.19, Jer 17.21-22 * **5:18:** Mt 26.4, Ins 7.1, 10.30

17 Idio ta Iesus ikeo pagid bedane, “Gau
Tamag ikakado naurata somisomi ga iran-
grang ngan labone, be gau pade nakakado
naurata.”
18 *Ngan ipu toaine gid Iuda ad ma-
didnga tiparpar tau ngan ilonga edap eta
ngan pamatenga ei. Ngansa ei itnan led
apu ngan Ado Earainga aea kekelen mao,
be ikeo ga Deo ei Itama pade. Ta ngan
kadonga toa ne idol ei mulian ga iuot
lalaede mambe Deo.

Deo Inat ieda kapei ngan peinga mulian gid matemate

19 *Iesus ikoli led posanga bedane,
“Nakeo tautaunga pagimi, Deo Inat iran-
grang ngan ikado danga eta ngan ei keke-
len ele kimnga mao. Be saoa danga ei
igera Itama ikakado, eine ikakado gid
kadonga toa oa kekelen. Ngansa saoa
kadonga Itama ikakado, eine Inat pade
ikakado lalaede toa bedaoa.
20 Ngansa Itama ikim tau Inat ta ipa-
solan ei ngan danga toa ngada ne ei
ikakado. Be ei ga ipasolan ei ngan gid
naurata padengada kapeipei toa iasal gid
naurata ikakado mugaeai. Be gimi ga
agera gid naurata toa ne ta amatala ngan.
21 Ngansa Itama ipei mulian gid matem-
ate ta ikado ga matad bibita. Be lalaede
toa bedaoa, Inat pade irangrang ngan isio
panua sapadua toa ei ikim, ta ikado ga
matad bibita.
22 *Ga pade, Itama ipamadid eaba eta
ngan posanga mao. Be naurata toa ngada
oa ngan pamadidnga gid panua ngan
posanga, eine idol ga idae Inat ibageai.
23 *Toa bedaoa ta panua toa ngada ne
ga tilolon ngan Inat lalaede mambe tilolon
ngan Itama. Oangga sai ilolon ngan Inat
mao, eine ga ilolon ngan Itama toa isula ei
oa mao pade.
24 *“Nakeo tautaunga pagimi, oangga
sapadua tilongo leg posanga ga lolod
matua ngan Eaba toa isula gau, eine
tibada madonga kemi somisomi, ta iran-
grang ngan tibada panasnga mao. Eine
titnan matenga ga idio, ta tila tibada
madonga kemi.
25 Nakeo tautaunga pagimi, ado toa gid
matemate tibada madonga pau tota iuot
ne. Gid panua matemate ga tilongo Deo
Inat ilinge, ta sapadua tilongo, eine ga
tibada madonga kemi.
26 Ngansa edap mata bibita aea ienono
pan Itama, ta lalaede toa bedaoa, Deo ikeo
ga edap mata bibita aea ienono pan Inat
pade.
27 Ta Itama idol ieda kapei ta irangrang
ngan ipamadid gid panua ngan posanga,
ngansa ei Eaba Inat.
28 “Gimi akakrik ngan leg posanga toa
ne padam, ngansa ado toa gid matemate
tidae mulian ne, teta pade ga iuot. Ta gid
toa ngada oa tienono ad dengaeai eine ga
tilongo Eaba Inat ilinge.
29 *Ta gid ga titnan denga ga tiuot. Be
sapadua tikado kadonga kemikemi, eine
ga tidae mulian ta tibada madonga kemi,
be sapadua tikado kadonga papaeamao,
eine ga tidae mulian ta tibada ad panas-
nga.”

Gid kilala ipasolan mambe Iesus ei sai

30 *Iesus ikeo pade bedane, “Ngan gau
kekelegau leg kimnga, irangrang ngan
nakado danga eta mao. Be gau nalongo
Tamag ele renrennga ga kus ta narau
gid panua kelede kelede ad posanga. Ta
posanga toa narau eine tutui, ngansa
nanasi gau leg kimnga mao. Be nanasi
Tamag ele kimnga toa isula gau ga nanam.
31 “Oangga napaola posanga ngan gau
mulian, eine lemi ipu eta ngan lolomi
matua ngan leg posanga mao.
32 Be Eaba ede pade imamado ta ipa-
paola posanga ngan gau, eine Tamag.
Ta naoatai mambe posanga toa ipapaola
ngan gau ne, eine tautaunga.
33 “Mugaeai gimi asula gid panua eden-
gada ga tila pan Ioanes Paliliunga aea
ngan longonga ele posanga, ta posanga toa
ei ipapaola ngan gau eine tautaunga.
34 Be gau naeadi mambe eaba eta ele
posanga irangrang ngan ipamatua leg
posanga mao. Be gau napapei matami

* **5:19:** Ins 5.30 * **5:22:** Ins 5.27, PA 10.42 * **5:23:** Plp 2.10-11, 1Io 2.23 * **5:24:** Ins 3.15-18 * **5:29:** Dan 12.2, Mt 16.27, PA 24.15 * **5:30:** Ins 5.19, 6.38

ngan Ioanes ele posanga ngansa nakim
Deo ibada gimi mulian.
35 Ioanes ei mambe usi irarabal ta itara
gimi. Ta ngan ado toaiua gimi alongo
ele posanga, eine tinimi igelgel ngan ele
posanga mambe usi itara gimi ngan ado
pidaede.

36 *"Be kilala ede pade ngan gau ta
ienono. Kilala toa ne iasal Ioanes ele
posanga. Eine gid naurata toa Tamag ikeo
ga napasala ne. Gid naurata toa nakakado
ne ipasolan mambe Tamag isula gau ga
nanam.
37 *Be Tamag toa isula gau ga nanam ne,
ei pade ipaola ag posanga. Gimi alongo
ele babanga eta mao ga agera imata mao
pade.
38 Ta ele posanga ienono pagimi mao,
ngansa lolomi matua ngan eaba toa ei
isula ga inama ne mao.
39 *Gimi matami inasnasi Deo ele laulau
ngansa gimi aoangga abada madonga
kemi somisomi ngan laulau toa ne. Laulau
toa ne pade iposaposa ngan gau.
40 Be gimi atolatola ngan anam pagau
ngan badanga madonga kemi.

41 "Gau nailoilo gid panua ngan tisoa
gau edag mao.
42 Be gau naoatai ngan gimi. Toa lolo-
miai na gimi akim Deo mao.
43 Gau nanam ngan Tamag ieda, be gimi
apul murimi ngan gau. Be oangga eaba
eta pade inama ngan ei ieda, eine tinimi
igelgel ngan badanga ei.
44 Gimi akim tau ngan oaeoaemi tisoa-
soa edami. Be Deo toa kelede oa isoasoa
edami ngan edap ede pade. Be gimi tinimi
ngan nasinga edap toa oa mao. Tota
irangrang ngan lolomi matua madongan?

45 "Kado gimi aoangga gau ga nasol gimi
ngan posanga toa Tamag imatai oa. Eine
mao. Eaba toa ga isol gimi ngan posanga
eine Moses toa aeadi ei ngan luanga gimi.
46 *Ngansa oangga lolomi matua ngan
Moses tautaunga, eine ga lolomi matua
ngan gau pade, ngansa ei ibode laulau
ngan gau.
47 Be oangga lolomi matua ngan
posanga toa Moses ibode ne mao, eine
ga lolomi matua ngan gau leg posanga
madongan?"

6

Iesus ipan panua bunoringring lima ad annga
(Mateus 14.13-21, Markus 6.30-44, Lukas 9.10-17)

1 Idio ga muriai, ta Iesus iuore ga ila
ngan liu kapei Galili isal iadag. (Liu toa ne
ieda ede pade Taiberias.)
2 Be ipom kapei tinasi ei ngansa tigera
gid uisinga toa ei ikakado ngan keminga
gid dibala.
3 Idio ta Iesus idae ga ila bereoeai ta idio
imado toman ngan ele aluagau.
4 Ngan ado toaiua, gid Iuda led eanean-
nga Pasova aea imata boloma.
5 Be Iesus imata idae ta igera ipom kapei
tingata ei ga tinam, ta ibeta Pilip bedane,
"Gita ga taol annga sida ngan ipom toa ne
tian?"
6 Ei ikado posanga toa ne ngan tobanga
Pilip. Be ei iuatai ngan saoa danga ei ga
ikado.
7 Ta Pilip ikoli ele posanga bedane,
"Oangga tatado pat silva buno rua* ngan
olnga ad annga, eine ga irangrang ngan
gid ipom toa ne tian kautede kautede
mao."
8 Be ele aluagau ede ieda Andreas toa
Saimon Petrus itar kakau idae ta ikeo,
9 "Gergeu aranga ede ta imamado ne. Ei
aea ia rua toman ngan bret lima tikado
ngan bali plaoa. Be annga kautede bedane
ga iparangrang gid ipom toa ne madon-
gan?"
10 Ta Iesus ikeo, "Akeo pagid ipom ta
tidio timado." Be tibur toa oa aea purup
kemikemi ngan madonga. Ta gid toa
ngada oa tidio timado. Be gid arangaranga
kekelegid dabad iuot bunoringring lima.
11 Idio ta Iesus ibada bret toa oa ta iposa
kemi pan Deo ngan. Ga kus ta ipota ga
ila pagid ipom toa timamado oa. Ta ikado

* **5:36:** Ins 3.2, 14.11 * **5:37:** Mt 3.17, Ins 5.32, 8.18 * **5:39:** Lu 24.27 * **5:46:** PA 3.22 * **6:7:** Ngan ado toaiua, oangga panua naurata ad tikeo ga tibada *pat silva buno rua, eine ga tiboko mambe taiko lima ga tol.*

bedaoa ngan ia pade. Ta gid toa ngada oa tibada ga irangrang ngan led kimnga.

12 Gid toa ngada oa tian ga apad isum. Ga kus ta ikeo pagid ele aluagau bedane, “Abada mulian annga ilialia, ngan kado ta etangada iduaea sapaean.”

“Abada mulian annga ilialia.”

13 Io, annga ilialia toa iuot ngan bret lima oa, ele aluagau tigou mulian ta tinonoi ngan karei sangaul ga igegea rua.

14 Be gid panua tigera uisinga toa Iesus ikado ta tikeo, “Deo ikeo ngan sulanga eaba ede ga inam tanoeai ngan badanga iaoa. Tautaunga ei eaba tota nene!”

15 *Be Iesus iuatai mambe gid tiuangga tiluku ei ta tidol ei ga iman ad maron kapei. Tota itnan gid ga tidio, be ei kekelen idae ga ila lusiai.

Iesus ilalala eau igogoeai (Mateus 14.22-33, Markus 6.45-52)

16 Ado ila sum ta ele aluagau tisulug ga tila liu isaleai.

17 Ta tidae oagaeai ngan langa tuangai Kapernaum ngan liu isal iadag. Eine tibur dodom na. Be Iesus inam iuot pagid maitne.

18 Be rai kapei iuot ta ipei ngalu ga idae.

19 Be gid tiuodeode ga tila aluai tede mambe kilomita lima. Be mole mao tigera Iesus ilalala eau igogoeai ga ipaboloma led oaga. Tota timataud.

20 Be ei ikeo pagid, “Amataud mao. Eine gau.”

21 Tota tinid igelgel ngan badanga ei ga idae oagaeai. Be mole mao led oaga idudunga ngan lab toa tila ngan oa.

Gid ipom tilo Iesus

22 Ngan ado sae, gid ipom toa timamado ngan liu isal iadag tigera mambe oaga eta pade ienono mao. Be oaga toa kelede oa Iesus ele aluagau tidae ngan ga tila o. Be tiuatai mambe Iesus idae ga ila toman ngan gid mao, be gid kekelegid tila.

23 Idio ta oaga edengada togid Taiberias tidudunga boloma ngan tibur toa Maron ipan gid ipom ngan oa, muriai ngan ikado posanga kemi.

24 Be gid ipom tigera Iesus eta mao ga ele aluagau mao pade, tota tidae ngan gid oaga toa oa ta tila Kapernaum ngan ilonga Iesus.

Iesus ei annga madonga kemi aea

25 Idio ta tiuot pan Iesus ngan liu isal iadag ta tibeta ei, “Eaba paoatainga am, eao nam ot nene ngeda?”

26 Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Nakeo tautaunga pagimi, gimi aean ga apami isum, ta ngan ipu toaine ailoilo gau. Be agera kemi gid uisinga toa nakado ga iman kilala oa mao.

27 *Irangrang ngan aboko ngan badanga annga tanoeai aea toa ibudabuda ne mao. Manta aboko ngan badanga annga madonga kemi aea toa ienono somisomi. Eaba Inat ga ipan gimi ngan annga toa ne. Ngansa Itama Deo idol ieda kapei ngan kadonga toa bedaoa.”

28 Ta tibeta ei bedane, “Gai ga akado mado ta akado naurata mambe Deo ikim?”

29 *Ta Iesus ikeo pagid, “Deo ele naurata eine ga bedane: Manta lolomi matua ngan eaba toa isula ei ga inam.”

30 *Ta tibeta ei, “Eao ga kado saoa uisinga iman kilala ta gai agera ta lolomai matua ngan eao? Eao ga kado saoa?

31 *Matam nanan tibutibuda tian mana† ngan tibur modamodanga, mambe Deo

* **6:15:** Ins 18.36 * **6:27:** Ins 6.48-58 * **6:29:** 1Io 3.23 * **6:30:** Mt 16.1, Ins 2.18 * **6:31:** IM 16.4,14-15, Nam 11.7-9, Neh 9.15, Sng 78.24 † **6:31:** *Mana eine annga toa Deo ikado ga itap buburiai ga isulug ta gid Israel tian.*

ele laulau ikeo ngan ga bedane, ‘Ei ibada
annga buburiai aea pagid ta tian.’ ”
32 Ta Iesus ikeo pagid, “Nakeo tautaunga
pagimi, Moses ipan gimi ngan annga
buburiai aea mao. Eine gau Tamag toa
ipan gimi ngan annga tautaunga buburiai
aea.
33 Ngansa annga toa Deo ibada ne, eine
eaba toa isulug buburiai ga inam. Ta
ibada madonga kemi ga ila pagid panua
tanoeai.”
34 Ta tikeo, “Maron, pan gai ngan annga
toa na labone ga somisomi ga ila!”
35 *Iesus ikeo, “Gau annga madonga
kemi aea. Eaba sai inam pagau, eine ga
irangrang ngan pitoreanei pade mao. Be
eaba sai ilolo matua ngan gau, eine ga
marumian ei mao pade.
36 Be mambe nakeo pagimi ga ila na,
gimi agera gau, be lolomi matua mao.
37 Panua sapadua toa Tamag ibada ga
tinam pagau, eine ga tinam pagau. Be
eaba sai inam pagau, eine ga nasuk ei mao
ga mao tau.
38 Ngansa gau nasulug buburiai ga
nanam ngan nasinga gau leg kimnga mao.
Be nanam ngan nasinga Tamag ele kim-
nga toa isula gau ga nanam.
39 *Tamag toa isula gau ga nanam ne, ele
kimnga ga bedane: Gid panua toa ngada
ne ibada ga tinam pagau, irangrang ngan
eta ngan gid iduaea mao. Be gau ga napei
gid mulian ngan ado muriai ga muriai tau.
40 Ngansa Tamag ele kimnga eine ga
bedane: Panua toa ngada ne tigera gau
ga lolod matua ngan gau, gid ga tibada
madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.
Ta gau ga napei gid mulian ngan ado
muriai ga muriai tau.”
41 Io, gid Iuda tiririak ngansa ei ikeo
bedane, “Gau annga toa isulug buburiai
ga inam.”
42 *Ta tikeo, “Eaba toa ne Iesus, Iosep
inat na? Itama ga itna, taoatai ngan gid.
Tota ikamado ga patautene ikeo ga isulug
buburiai ga inam?”
43 Be Iesus ikeo pagid, “Gimi aririak pol
ngan gimi mao.
44 *Eaba eta irangrang ngan inam pagau
ngan ei ele kimnga mao. Manta Tamag toa
isula gau ga nanam ne idada ilolo ta inam
pagau, ta gau ga napei ei mulian ngan ado
muriai ga muriai tau.
45 *Posanga ienono ngan laulau togid
panua tibada Deo iaoa ga bedane, ‘Deo
ga ipapaoatai gid panua toa ngada ne.’
Panua toa ngada ne tilongo Tamag ele
posanga ga tinasi, gid tinam pagau.
46 *Eaba eta igera Tamag mao. Gau
namamado toman ngan Deo ga nanam,
gau kekelegau nagera ei.
47 *Nakeo tautaunga pagimi, eaba sai
ilolo matua ngan gau, ei ibada madonga
kemi somisomi ga ilalala ga ila.
48 *Gau annga madonga kemi aea.
49 Tibutibumi tian mana ngan tibur
modamodanga, be muriai gid pade timate.
50 Be annga toa isulug buburiai ga inam,
labone ienono. Ta oangga eaba sai ian
annga toa ne, ei ga irangrang ngan imate
mao.‡
51 Gau annga madonga kemi aea toa
isulug buburiai ga inam. Oangga sai ian
annga toa ne, ei ga imamado kemi somi-
somi ga ilalala ga ila. Tautaunga, annga
toa ne eine gau medamedag toa natenai
ngan badanga madonga kemi ga ila pagid
panua tanoeai.”
52 Be gid Iuda aoad isokangai pol ngan
gid ta tikeo, “Madongan? Eaba toa ne ga
ipan gita ngan imedameda ta taean?”
53 Ta Iesus ikeo pagid, “Nakeo tau-
taunga pagimi, oangga gimi aean Eaba
Inat imedameda mao ga aun ising mao,
irangrang ngan madonga kemi ienono
pagimi mao.
54 Be oangga sai ian medamedag ga iun
singig, ei ibada madonga kemi somisomi.
Ta gau ga napei ei mulian ngan ado muriai
ga muriai tau.

* **6:35:** Ins 4.14 * **6:39:** Ins 10.28-29, 17.12 * **6:42:** Mt 13.55 * **6:44:** Ins 6.65 * **6:45:** Ais 54.13 * **6:46:** Ins 1.18 * **6:47:** Ins 3.15-16 * **6:48:** Ins 6.32,58 ‡ **6:50:** Kado gimi aoangga Iesus ikeo ga sapadua lolod matua ngan ei, eine ga tirangrang ngan timate ngan led madonga tanoeai mao. Eine mao. Be ei iposa ngan led madonga muriai buburiai. Ta ngan ado toaiua, irangrang ngan timate mao ga ilalala ga ila.

55 Ngansa gau medamedag eine annga
tautaunga, ga singig eine danga tautaunga
ununnga aea.
56 Oangga sai ian medamedag ga iun
singig, ei imamado pagau, ga gau nama-
mado pan.
57 *Tamag toa imamado somisomi ne
isula gau ga nanam. Ta ngan ei iura, gau
pade namamado somisomi. Ta oangga
sai ian medamedag, ei ga ibada madonga
kemi ngan gau urag.
58 Annga toa ne isulug buburiai ga inam.
Eine lalaede mambe mana toa tibutibumi
tian ga timate oa mao. Oangga sai ian an-
nga toa ne, ei ga imamado kemi somisomi
ga ilalala ga ila."
59 Iesus ikado gid posanga toa ne ngan
ele paoatainga ngan luma raring aea toa
Kapernaum oa.

Iesus ele posanga ibada madonga kemi somisomi

60 Iesus ele aluagau busa tilongo ele
posanga bedaoa ta tikeo, "Paoatainga
ne kulupu tau! Sai ga irangrang ngan
ilongo?"
61 Be toa iloleai oa ei iuatai mambe ele
aluagau lolod ngur ga ngur toa bedaoa. Ta
ibeta gid, "Ikamado? Posanga toa ne ikado
ga gimi pade lolomi itnan gau?
62 Ta oangga gimi agera Eaba Inat idae
mulian ga ila ngan tibur toa mugaeai
imamado ngan oa, eine madongan?
63 Itautau Tutui kekelen ikado ga abada
madonga kemi, be eababa urad irangrang
ngan ilua gimi mao. Gid posanga toa
naposa pagimi ngan ne, eine inam pan
Itautau Tutui ta ikado ga abada madonga
kemi.
64 *Be edengada ngan gimi, lolomi
matua mao." Iesus ikeo bedaoa ngansa
sapadua toa lolod matua ngan ei mao,
ei iuatai ngan toa mugaeai ga inam. Ga
iuatai ngan eaba sai ga idol ei ga idae
pagid aea miri itamatama bagedeai.
65 *Iesus ikeo pade bedane, "Edengada
ngan gimi, lolomi matua mao. Ta ngan
ipu toaine nakeo pagimi mambe eaba eta
irangrang ngan inam pagau ngan edap eta
pade mao. Manta Tamag ilongean ei ga
inam pagau."
66 Be ngan ado toaiua ga ila, ele aluagau
busa titnan ei ga tila ta tinasi ei pade mao.
67 Ta Iesus ibeta ele aluagau toa sangaul
igegea rua oa bedane, "Ikamado? Gimi
aoangga atnan gau ga ala pade?"
68 *Ta Saimon Petrus ikoli ele posanga
bedane, "Maron, gai ga ala pan sai pade?
Eao kekelego lem posanga ibada madonga
kemi somisomi ga ilalala ga ila.
69 Be gai lolomai matua ga aoatai kemi
mambe eao Eaba Tutui ton Deo."
70 Ta Iesus ikeo, "Gau nasio gimi toa
sangaul igegea rua ne, na? Be ede ngan
gimi, eine eaba paeamao mambe Satan."
71 Be eaba toa ikeokeo ngan oa eine Iu-
das, Saimon Iskariot inat. Ei ede ngan gid
aluagau sangaul igegea rua, be muriai ga
idol ei pagid aea miri itamatama bagedeai.

7

Iesus ila ngan Eaneannga ngan Matad Nanan Madonga Palatai

1 *Idio ga muriai, Iesus ilalala ga ila
ngan tuanga ga tuanga Galili. Be ei itin
ngan langa Iudea mao, ngansa gid Iuda
tiloilo edap eta ngan pamatenga ei.
2 *Be gid Iuda led Eaneannga ngan
Matad Nanan Madonga Palatai* ta inam
boloma.
3 Ta Iesus aea kakakau tikeo pan be-
dane, "Eao tnan tibur toa ne ta la Iudea
ta irangrang ngan lem aluagau tigera gid
uisinga eao kakado.
4 Ngansa oangga eaba eta ikim iualu
iuot kapei, ei ga ikado naurata mumulnga
mao. Oangga eao kakado gid naurata toa
ne, kemi ngan eao pasolan eao mulian
pagid panua toa ngada ne tanoeai."
5 *Aea kakakau tiposa bedaoa ngansa
gid pade lolod matua ngan ei mao.

* **6:57:** 1Io 3.24 * **6:64:** Ins 13.11 * **6:65:** Ins 6.44 * **6:68:** Mt 16.16 * **7:1:** Ins 5.18 * **7:2:** Wkp 23.34

* **7:2:** Ngan gid Iuda led eaneannga toa oa, timamado ngan gid palata, lalaede mambe tibutibud tikakado mugaeai toman ngan Moses ngan tibur modamodanga. Tikado eaneannga toa oa ga ila irangrang ngan ado lima ga rua, be tinid igelgel ngan led abei oain ga oliv itautau imatua. Tikakado rai ga rai ngan taiko Septemba mao Oktoba.

* **7:5:** PA 1.14

6 Ta Iesus ikeo pagid, “Gau leg ado imata
inam maitne. Be ado toa ngada ne kemi
ngan gimi.
7 Irangrang ngan gid panua tanoeai
timan ami isat mao. Gid timan gau ag isat,
ngansa napaola posanga ngan kadonga
papaeamao tikakado.
8 Gimi ala ngan eaneannga toa oa, be
gau patautene† ga nala mao. Ngansa gau
leg ado imata inam maitne.”
9 Ei ikeo bedaoa ga kus, ta idio imamado
Galili.
10 Be aea kakakau tila ga kus ta ei pade
ila ngan eaneannga, be ila masaeai mao.
Ei ila mumulnga.
11 Be ngan eaneannga toa oa, gid Iuda
ad madidnga tiloilo ei ta tikeo, “Eaba toa
ne imamado sida?”
12 Be gid ipom tikamur alele ngan aea
posanga. Edengada tikeo ga, “Ei eaba
kemi.”
Be padengada tikeo ga, “Mao. Ei
ipabuobuo gid ipom.”
13 Be eaba eta ikado posanga masaeai
ngan ei mao, ngansa timataud gid madid-
nga togid Iuda.
14 Idio ta gid ado eaneannga aea toa
oa inam irabuiai, ta Iesus idae ga ila
gadudunga ngan Deo ele luma aea ala ta
ipapaoatai gid panua.
15 *Be gid Iuda tikakrik ta tikeo, “Eaba
toa ne ila ngan luma pananalenga aea
mao, be ibada ele oatainga ne sida?”
16 *Ta Iesus ikeo pagid, “Paoatainga toa
ne gau togau mao. Eine posanga ton Eaba
toa isula gau ga nanam.
17 Be oangga sai ikeo ga inasi Deo ele
kimnga, ei ga iuatai kemi ngan paoatainga
toa ne inam sida. Ei ga iuatai mambe
paoatainga toa ne inam pan Deo, mao iuot
ngan gau laborag ta naposa ngan.
18 *Oangga sai ikado posanga ga iuot
ngan ei ilabora, eine ikim gid panua
padengada tipakuru ngan ei. Be eaba sai
ipakuru ngan aea maron toa isula ei ga
inam, ei eaba posanga tautaunga aea. Ele
idil eta paeamao mao.
19 *Mugaeai Moses ibada apu pagimi
na? Be eaba eta ngan gimi inasnasi apu
toa ne mao. Ikamado ga aoangga arau gau
ga namate?”
20 *Ta gid ipom tikoli ele posanga be-
dane, “Kado iriau paeamao ienono pago?
Sai iuangga ipamate go?”
21 Ta Iesus ikeo pagid, “Gau nakado
uisinga ede ngan Ado Earainga aea, ta
gimi toa ngada ne akakrik.
22 *Be matami nanan. Moses ibada
nasinga palunga aea pagimi. Ta gimi
apalu lemi gergeu arangaranga ngan ado
toa ngada ne, ga ngan Ado Earainga aea
pade. (Be tautaunga Moses ipaot nasinga
toa ne mao, be inam pagid tibutibuda.)
23 *Io, gimi tinimi ngan atnan Moses ele
apu mao. Ta ngan ipu toaine apalupalu
lemi gergeu ngan Ado Earainga aea pade.
Tota ikamado ga lolomi bake ngan gau
ngan keminga eaba itin dodol ngan ado
Earainga aea?
24 Agera sapaean ngan matami ta aselele
leg kadonga mao. Manta anasi edap tutui
ta arau lemi posanga.”

Gid panua lolod ede ga ede ngan Iesus ei sai

25 Idio ta panua edengada Ierusalem ad
tibeta alele bedane, “Eine eaba toa ada
madidnga tiuangga tipamate na?
26 Be ega, ei ipapaola posanga masaeai,
be gid tikado posanga eta pan mao. Kado
gid madidnga tiuot ngan posanga mambe
tautaunga ei Kristus‡?
27 *Be gita taoatai ngan eaba toa ne
ele tuanga ipu. Be oangga Kristus inam,
irangrang ngan eaba eta iuatai ngan ele
tuanga ipu mao.”
28 *Io, Iesus ipapaoatai gid panua
gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, be
ibaba ngan posanga ta ikeo, “Gimi aoatai
ngan gau ga leg tuanga ipu na? Be gau
nanam ngan gau leg kimnga mao. Eaba

† **7:8:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *patautene ienono mao.* * **7:15:** Mt 13.54, Lu 2.47 * **7:16:** Ins 12.49, 14.10 * **7:18:** Ins 8.50 * **7:19:** PA 7.53, Ro 2.21-24 * **7:20:** Ins 8.48, 10.20 * **7:22:** OM 17.9-13, Wkp 12.3 * **7:23:** Ins 5.8-10,16 ‡ **7:26:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **7:27:** Ins 7.41, 9.29 * **7:28:** Mt 11.27, Ins 8.55

toa isula gau ga nanam, ei eaba posanga
tautaunga aea. Gimi aoatai ngan ei mao.
29 Be gau naoatai ngan ei, ngansa gau
namamado toman ngan ei, ta isula gau ga
nanam."
30 *Gid tilongo posanga toa bedaoa, ta
tiuangga tiluku ei. Be eaba eta ibage idae
ngan ei mao, ngansa ele ado imata inam
maitne.
31 Be panua busa ngan ipom toa oa lolod
matua ngan ei ta tikeo ga, "Tautaunga
eaba toa ne Kristus. Ngansa eaba eta
pade irangrang ngan ikado uisinga busa
ga iasal eaba toa ne mao!"

Gid madidnga togid Iuda tisula led paeaeanga ngan lukunga Iesus

32 Idio ta gid Parisi tilongo gid ipom
tikamur alele ngan Iesus aea posanga. Ta
gid madidnga tenainga ad ga gid Parisi
tisula led paeaeanga toa timariala ngan
Deo ele luma, ta tila ngan lukunga Iesus.
33 Be Iesus ikeo, "Gau namamado toman
ngan gimi kauteta pade ga kus ta naluagau
mulian pan Eaba toa isula gau ga nanam.
34 *Ta gimi ga ailo gau, be irangrang
ngan aot ngan gau mao. Be tibur toa ga
namamado ngan oa, irangrang ngan gimi
ala ngan mao."
35 Ta gid Iuda tiposa pol ngan gid be-
dane, "Ei ga ila sida ta irangrang ngan taot
ngan ei mao? Ikamado? Ei ga ila pagid so-
bosoboda toa timamado alele ngan tibur
togid alu padengada, ta ipapaoatai gid alu
padengada?
36 Ele posanga ne ipu madongan?
Ngansa ei ikeo ga, 'Gimi ga ailo gau be
irangrang ngan aot ngan gau mao.' Ga
pade ikeo ga, 'Irangrang ngan gimi ala
ngan tibur toa ga namamado ngan oa
mao.' "

Iesus iposa ngan eau madonga kemi aea

37 *Be somisomi oangga gid Iuda
tipasala led eaneannga toa oa, eine
tikado ga iman ado kapei raring aea. Be
tutui ngan ado toaiua, Iesus idae imadid
ta ipotalae ngan posanga ga bedane,
"Oangga sai marumian ei, goibe inam
pagau ta iun.§
38 *Oangga sai ilolo matua ngan gau,
eine Deo ele laulau aea posanga ga iuot
tautaunga ngan ei, ta eau madonga kemi
aea ga ilele iloleai ga iuot."
39 *Be itado oanenga itna toa ne ngan
Itautau Tutui. Ngan ado toaiua, Itautau
Tutui inama maitne, ngansa Iesus ibada
edaeda kapei maitne. Be gid panua toa
lolod matua ngan ei, muriai ga tibada
Itautau Tutui.

Gid ipom timapoga alele

40 *Panua edengada ngan gid ipom ti-
longo ele posanga toa ne ta tikeo, "Tau-
taunga, eaba toa ne ei eaba ibada Deo iaoa
toa tasangasanga ne."
41 *Be padengada tikeo, "Ei Kristus."
Be padengada tikeo, "Madongan? Iran-
grang ngan Kristus inam Galili mao.
42 *Deo ele laulau ikeo ga Kristus ga
iuot ngan iaoa kelede pan Devit, ta ele
tuanga ipu Betleem toa mugaeai maron
kapei Devit imamado ngan. Deo ele laulau
ikeo bedaoa tautaunga na?"
43 Tota gid panua lolod ede ga ede ngan
ei ta timapoga alele.
44 Edengada tiuangga tiluku ei, be eaba
eta idol ibage ga idae ngan ei mao.

Gid madidnga Iuda ad lolod matua ngan Iesus mao

45 Gid paeaeanga toa oa tiluagid mulian
ga tila pagid madidnga tenainga ad ga
gid Parisi. Ta gid madidnga toa oa tibeta
gid bedane, "Ikamado ga gimi aluku ei ta
abada ei ga inama mao?"
46 *Ta gid paeaeanga tikeo, "Mugaeai
ga inam, eaba eta ikado posanga mambe
eaba toa ne mao."

* **7:30:** Ins 7.44 * **7:34:** Ins 8.21, 13.36 * **7:37:** Wkp 23.36, Ais 55.1, Ins 4.14 § **7:37:** Iesus ikeo bedaoa ngan ei mulian sapaean mao. Ngansa nasinga ede toa gid Iuda tikakado somisomi ngan led eaneannga oa eine ga bedane: Toa Deo ele lumaeai oa madidnga kapei tenainga aea itok eau, ta gid Iuda matad nanan Deo ikado ga eau iuot ngan pat ngan luanga tibutibud mugaeai ngan tibur modamodanga. Gera posanga ngan IM 17.1-7. Be Iesus ikeo ga ei kekelen irangrang ngan ikado ga panua marumian gid pade mao. * **7:38:** Ais 58.11, Sek 14.8 * **7:39:** Ins 16.7, 20.22, PA 2.4 * **7:40:** Ins 6.14 * **7:41:** Ins 1.46 * **7:42:** Sng 89.3-4, Mai 5.2 * **7:46:** Mk 1.22

47 Ta gid Parisi tikeo, “Madongan?
Ele posanga pakakanga ipabuobuo gimi
pade?
48 *Gimi agera madidnga eta, mao Parisi
eta ilolo matua ngan ei pade, mao madon-
gan?
49 Be gid ipom toa ne tiuatai ngan apu
mao, ta muriai Deo ga ipanas gid.”

50 *Be eaba ede ngan gid ieda Nikode-
mus toa mugaeai ila pan Iesus, ibeta gid
bedane,
51 “Gita leda apu ikeo ga itutui ngan
tapanas eaba eta ngan posanga sapaean
mao. Manta talongo kemi ele posanga ta
taoatai kemi ngan danga saoa ei ikakado,
ga kus ta io.”

52 *Ta tikoli ele posanga bedane, “Eao
kamado? Eao Galili am pade? Matam
ikirisi kemi ngan Deo ele laulau ta gera,
eaba eta ibada Deo iaoa ga inam Galili
mao.”
53 Idio ta gid kelede kelede tila led
lumaeai.**

8

Tibada taine arala aea ga ila pan Iesus

1 Be Iesus idae ga ila ngan bereo Oliv.
2 Io, gaisala rumaruma ngan ado sae,
Iesus ila idudunga ngan Deo ele luma aea
ala pade, ta gid panua busa tila pan. Ei idio
imado ta ipapaoatai gid.
3 Be gid madidnga apu ad ga gid Parisi
tiluku taine ede toa ikado kadonga arala,
ta tibada ei ga ila imadid rabu ngan gid
ipom.
4 Ta tikeo pan Iesus bedane, “Eaba
paoatainga am, gai agera taine toa ne
ikado kadonga arala!

“Gai agera taine toa ne ikado kadonga arala!”

5 *Be ngan Moses ele apu, ikeo ga gid
taine tikado bedane, manta taraurau gid
ngan pat ga timate. Be eao keo mado?”
6 Be tikado posanga toa bedaoa ngan
tobanga ei, ngansa tiloilo ipu eta ngan
solnga ei ngan posanga.
Be Iesus imouru ga isulug, ta ibode tano
ngan ibage igonga.
7 *Io, tibetabeta ei maitne, ta Iesus idae
imadid ta ikeo pagid, “Eaba sai rabu ngan
gimi, oangga ele idil eta paeamao mao,
goibe ei ga imuga ta itado pat ngan taine
toa na.”
8 Ga kus ta imouru ga isulug pade ta
ibode tano.
9 Be gid tilongo posanga toa oa, ta gid
kelede kelede sek ga sek ga tila. Gid
kapeipei timuga, be gid kakau tila muriai.
Ila ga irangrang ngan Iesus kekelen idio
toman ngan taine toa imadmadid rabu oa.
10 Idio ta Iesus idae imadid ta ibeta ei
bedane, “Taine, gid ipom toa ne sida ga
tila? Eta ngan gid idio ngan panasnga go
mao?”
11 *Ta taine toa oa ikeo, “Maron, eaba
eta idio mao.”
Ta Iesus ikeo, “Gau pade ga napanas go
mao. Eao la, be muriai kado kadonga sasat
pade mao.”

Iesus ei taranga ngan gid panua toa ngada ne tanoeai

12 *Idio ta Iesus ikeo pagid pade bedane,
“Gau taranga ngan gid panua toa ngada ne

* **7:48:** Ins 12.42 * **7:50:** Ins 3.1-2 * **7:52:** Ins 7.41-42 ** **7:53:** Ngan gid laulau edengada ngan posanga Grik, posanga ngan 7.53 ga ila irangrang ngan 8.11 ienono mao. * **8:5:** Wkp 20.10, Lo 22.22-24 * **8:7:** Lo 17.7 * **8:11:** Ins 5.14 * **8:12:** Ais 49.6, Ins 1.4-9, 9.5, 12.46 * **8:14:** Ins 5.31-32, 7.28

tanoeai. Oangga sai inasi gau, ei ga ilalala
ngan dodom mao ga mao tau. Be ei ga
ibada taranga madonga kemi aea."
13 Ta gid Parisi tikeo pan bedane,
"Eao rangrang ngan pasolan mambe lem
posanga ne tautaunga mao, ngansa eao
bebem eta ngan ipamatua lem posanga
mao, be eao posaposa ngan eao mulian."
14 *Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
"Tautaunga, nakado posanga ngan gau
mulian, be leg posanga toa ne tautaunga.
Ngansa gau naoatai ngan gau nanam sida
ga nala sida pade. Be gimi aoatai ngan
nanam sida mao ga aoatai ngan nala sida
mao pade.
15 *Gimi anasi gid eababa led oatainga ta
asol gau ngan posanga. Be gau nasol eaba
eta ngan posanga mao.
16 *Be oangga nasol eaba eta, eine leg
posanga tautaunga, ngansa gau kekelegau
nasol ei mao, be gau ga Tamag toa isula
gau ga nanam ne, gairua asol ei.
17 *Ngan gimi lemi apu, ikeo ga oangga
panua rua tiposa lalaede ngan saoa danga,
eine led posanga tautaunga.
18 *Gau nakado posanga ngan gau mu-
lian. Be eaba toa iman bebeg ta ipamatua
leg posanga, eine Tamag toa isula gau ga
nanam."
19 Ta tibeta ei, "Tamam toa eao posaposa
ngan ne imamado sida?"
Ta Iesus ikeo, "Gimi aoatai ngan gau
mao, ga Tamag mao pade. Oangga gimi
aoatai ngan gau, eine ga aoatai ngan
Tamag pade."
20 *Iesus ikado paoatainga toa oa
gadudunga ngan Deo ele luma aea ala,
boloma ngan apou tenainga aea. Be eaba
eta idol ibage ga idae ngan ei mao, ngansa
ele ado imata inam maitne.

Iesus ikeo ga gid panua tirangrang ngan tila ngan tibur toa ei ga ila ngan oa mao

21 *Iesus ikeo pagid pade bedane, "Gau
ga natnan gimi, ta gimi ga ailo gau, be
eine ga amate ngan lemi kadonga sasat.
Irangrang ngan gimi ala ngan tibur toa
gau nala ngan ne mao."
22 Gid Iuda tilongo toa bedaoa ta tibeta
pol ngan gid bedane, "Ikamado ga ikeo ga
irangrang ngan tala ngan tibur toa ei ila
ngan oa mao? Kado iuangga ipamate ei
mulian?"
23 *Idio ta ikeo, "Gimi panua gadio ami,
be gau eaba gadae ag. Gimi panua tanoeai
ami, be gau eaba tanoeai ag mao.
24 Mambe nakeo pagimi ga ila na,
gimi ga amate ngan lemi kadonga sasat.
Manta lolomi matua mambe Gau eine
Ei.* Oangga lolomi matua ngan gau toa
bedane mao, eine ga lemi kadonga sasat
ienono ga irangrang ngan amatemate."
25 Ta tibeta ei, "Eao sai?"
Ta Iesus ikeo, "Eine nakeo pagimi mata-
mata ga irangrang ngan pataute ne.
26 Gau leg posanga busa ngan solsolnga
gimi, be Eaba toa isula gau ga nanam, ei
eaba posanga tautaunga aea. Gid posanga
toa nalongolongo pan, eine napapaola
pagid panua tanoeai."
27 Be gid tiuatai mao mambe iposaposa
pagid ngan Itama.
28 *Idio ta Iesus ikeo, "Oangga gimi asoa
Eaba Inat ga idae,† eine ga aoatai mambe
Gau eine Ei. Ga pade, gimi ga aoatai
mambe nakado danga eta ngan gau leg
kimnga mao, be nakado gid posanga toa
ne lalaede mambe Tamag ipaoatai gau
ngan.
29 Eaba toa isula gau ne, ei imamado
toman ngan gau, be itnan gau ga na-
dio kekelegau mao. Ngansa somisomi
nakakado saoa danga ikado ei ga itin igel-
gel."
30 Io, Iesus ikado posanga toa oa, ta gid
busa lolod matua ngan ei.

"Posanga tautaunga ipola gimi ta atnan madonga mambe paeaeanga sapaean"

31 Iesus ikeo pagid Iuda toa lolod matua
ngan ei bedane, "Oangga gimi anasnasi

* **8:15:** Ins 12.47 * **8:16:** Ins 5.30, 8.29 * **8:17:** Lo 19.15 * **8:18:** 1Io 5.9 * **8:20:** Ins 7.30 * **8:21:** Ins 7.34, 13.33 * **8:23:** Ins 3.31 * **8:24:** Ipu madongan ta Iesus ikeo ga *Gau eine Ei? Ikeo ga ei sai? Panua busa oatainga ad tiuangga ei ikeo ga ei Deo. Gera posanga lalaede bedane ngan Ais 41.4.* * **8:28:** Ins 3.14 † **8:28:** Iesus ele posanga ipu madongan ta ikeo ga *gimi asoa Eaba Inat ga idae? Panua busa oatainga ad tikeo ga iposa ngan ele matenga ngan abei tabala. Gera posanga ngan Ins 12.32-33.*

leg posanga, eine ga aman leg aluagau
tautaunga.
32 Ta gimi ga aoatai ngan posanga tau-
taunga, ta posanga tautaunga toa ne ipola
gimi ta atnan madonga mambe paeaeanga
sapaean."
33 *Ta gid tikoli ele posanga bedane, "Gai
iaoa kelede pan Abraam. Mugaeai ga
inam, gai aman eaba eta ele paeaeanga
sapaean mao. Tota eao kamado keo ga
gai ga atnan madonga mambe paeaeanga
sapaean?"
34 *Ta Iesus ikeo, "Nakeo tautaunga pag-
imi, eaba sai ikado kadonga sasat, ei iman
kadonga sat ele paeaeanga sapaean.
35 Gid paeaeanga sapaean timamado
ngan luma toa tibokoboko ngan oa somi-
somi mao. Be luma itama inat imamado
somisomi ga ilalala ga ila.
36 Ta oangga Deo Inat ipola gimi ta atnan
madonga mambe paeaeanga sapaean,
eine ga amado kemi tautaunga.
37 Gau naoatai mambe gimi iaoa kelede
pan Abraam. Be gimi aoangga apamate
gau, ngansa leg posanga idudunga lolo-
miai mao.
38 Gau naposa ngan saoa danga Tamag
ipasolan pagau. Ta lalaede toa be-
daoa, gimi akado saoa danga alongo pan
tamami."
39 *Ta tikoli ele posanga bedane,
"Abraam eine gai tibumai."
Ta Iesus ikeo, "Oangga gimi Abraam
itubtub, eine ga akakado saoa danga ei
ikakado.
40 Be gau napaola posanga tautaunga
pagimi mambe nalongo pan Deo. Ta
labone gimi ailo edap ngan pamatenga
gau. Abraam ele kadonga eta bedane mao.
41 *Gimi anasi gid kadonga mambe
tamami ikakado."
Ta gid tikeo, "Gai ne budibala mao! Deo
kekelen eine gai Tamamai!"
42 Ta Iesus ikeo pagid, "Oangga Deo ei
Tamami, eine ga lolomi ikim gau. Ngansa
gau namamado pan Deo ta nanam. Gau
nanam sapaean ngan gau leg kimnga mao,
be ei isula gau ta nanam.
43 Ikamado ga leg posanga iuot masaeai
pagimi mao? Eine ngansa gimi tinimi
ngan longonga leg posanga mao.
44 *Gimi anam pan tamami toa eaba
paeamao, ta aoangga anasi tamami toa
oa ele kimnga. Mugaeai ga inam, ei
ipapamate gid panua ga iman posanga
tautaunga aea isat. Ngansa posanga tau-
taunga eta ienono pan mao. Posanga
pakakanga eine ele naurata iuaro. Ngansa
ei eaba pakakanga aea ga aleburo itama.
45 Be gau leg posanga eine tautaunga, ta
lolomi matua ngan gau mao.
46 *Sai ngan gimi irangrang ngan ipa-
solan leg idil eta paeamao? Mao na?
Tota oangga nakado posanga tautaunga,
ikamado ga lolomi matua ngan gau mao?
47 *Oangga sai ei gergeu ton Deo, eine
ilongolongo Deo ele posanga. Be gimi
alongo ele posanga mao, ngansa gimi
gergeu ton Deo mao."

Iesus ikeo, "Abraam iuot maitne, be Gau Namamado"

48 *Ta gid Iuda tikoli ele posanga be-
dane, "Gai akeo ga eao eaba ede Samaria
am, be iriau paeamao ienono ngan go,
eine tautaunga, na?"
49 Ta Iesus ikeo, "Iriau paeamao eta
ienono ngan gau mao. Gau nalolon ngan
Tamag, be gimi alolon ngan gau mao.
50 Gau nailoilo gid panua ngan tisoa gau
edag mao. Eaba kelede isoa gau edag.
Ei kekelen ga ipamadid gid panua ngan
posanga.
51 *Nakeo tautaunga pagimi, oangga sai
inasi leg posanga, irangrang ngan imate
mao ga ilalala ga ila."‡
52 Ta gid Iuda tikeo pan bedane, "Ega,
patautene gai aoatai, iriau paeamao ta
ienono pago! Abraam imate ga gid panua
tibada Deo iaoa timate pade. Be eao keo
ga oangga sai inasi lem posanga, eine ga
imate mao ga ilalala ga ila.

* **8:33:** Mt 3.9 * **8:34:** Ro 6.16,20 * **8:39:** Mt 3.9 * **8:41:** Ais 63.16 * **8:44:** 1Io 3.8 * **8:46:** 2Ko 5.21, 1Pe 2.22 * **8:47:** 1Io 4.6 * **8:48:** Mk 3.21-22 * **8:51:** Ins 5.24 ‡ **8:51:** Kado gimi aoangga Iesus ikeo ga sapadua tinasi ele posanga, eine ga tirangrang ngan timate ngan led madonga tanoeai mao. Eine mao. Be ei iposa ngan led madonga muriai buburiai. Ta ngan ado toaiua, irangrang ngan timate mao ga ilalala ga ila.

53 Ikamado? Eao oangga easal tibumai
Abraam? Ei imate na, ga gid panua tibada
Deo iaoa timate pade. Eao keo ga eao eaba
madongan?”
54 Ta Iesus ikeo, “Oangga nasoa edag
mulian, eine naparim ngan edag sapaean.
Be Tamag, ei Eaba toa isoa gau edag. Ei
Eaba toa gimi aoangga ei ami Deo.
55 Gimi aoatai ngan ei mao, be gau
naoatai ngan ei. Oangga nakeo ga naoatai
ngan ei mao, eine ga naot eaba pakakanga
ag mambe gimi pade. Be tautaunga gau
naoatai ngan ei, ga nanasnasi ele posanga.
56 Tibumi Abraam itin igelgel ngan
geranga ado toa gau nanama ngan oa. Ei
igera ta ilolo kemi.”
57 Ta gid Iuda tikeo, “Eao am rai sangal-
ima maitne, be eao keo ga gera Abraam
na?”
58 *Ta Iesus ikeo, “Nakeo tautaunga pag-
imi, Abraam iuot maitne, be Gau Nama-
mado§.”
59 Io, tota tibada pat ta tiuangga tirau
ngan ei, be ei imumul ta itnan Deo ele
luma aea ala ga iuot.

9

Iesus ikado kemi eaba imata ikila

1 Idio ta Iesus ilalala ga ila be igera eaba
ede imata ikila toa aea popongai ga inam.
2 *Ta ele aluagau tibeta ei, “Eaba
paoatainga am, sai ikado kadonga sat,
eaba toa ne, mao itna ga itama, ta imata
ikila toa aea popongai ga inam?”
3 *Ta Iesus ikeo, “Eaba toa ne ikado
kadonga sat mao, ga itna ga itama tikado
mao pade. Be danga toa ne iuot ta iran-
grang ngan Deo ele naurata iuot masaeai
ngan ei.
4 Patautene tibur ado, ta gita manta
takado naurata ton Eaba toa isula gau.
Ngansa oangga bong inam, irangrang
ngan eaba eta ikado naurata mao.
5 *Oangga namamado tanoeai maitne,
gau mambe taranga ngan gid panua
tanoeai ad.”
6 *Io, ikeo bedane ga kus, ta ipla ga
isulug tanoeai, ta ibul imau toman ngan
tano. Ga kus ta isama tano maraka toa oa
ga idae eaba toa oa imatai.
7 Ta ikeo pan bedane, “La men matam
ngan liu Siloam.” (Edaeda Siloam ipu eine
“Tisula ei.”) Tota ila imen imata, ga kus ta
iluai mulian ga inam, be imata iuot kemi.
8 Be ele panua tuangai ga gid panua toa
tigera ei mugaeai mambe eaba gaugaunga
aea, tikeo bedane, “Eaba sai toa oa? Eine
eaba toa imamado ga igaugau danga sisid
ne?”
9 Panua edengada tikeo, “Be. Ei tota
nena.”
Be padengada tikeo ga, “Mao. Eina eaba
ede pade, be imata lalaede mambe ei.”
Be ei ikeo, “Mao. Gau tota eko!”
10 Ta tibeta ei, “Be matam iuot kemi ne
madongan?”
11 Ta ikoli led posanga, “Eaba tiuato
Iesus ibul tano toman ngan imau ta isama
ngan matag, ta ikeo pagau bedane, ‘La
ngan liu Siloam ta men matam.’ Tota nala
namen matag ta nageragera pade!”
12 Ta tibeta ei, “Eaba toa ne sida?”
Be ikeo, “Gau naoatai mao.”
13 Io, tibada eaba toa mugaeai imata
ikila oa ga ila pagid Parisi.
14 Be Iesus ele kadonga ngan bulnga
tano ga iuot maraka ga keminga eaba oa
imata, eine iuot ngan Ado Earainga aea.
15 Ta gid Parisi pade tibeta ei, “Eao
matam iuot kemi ne madongan?”
Ta ikeo pagid, “Ei isama tano maraka
ngan matag, ga kus ta namen matag, tota
nageragera pade.”
16 Ta Parisi edengada tikeo bedane,
“Eaba toa ne inam pan Deo mao, ngansa
ei inasi apu ngan Ado Earainga aea mao.”
Be padengada tikeo, “Irangrang ngan
eaba kadonga sat aea ikado gid uisinga
bedane pade? Mao tau!” Tota timapoga
ga tiuot iaoa rua.
17 *Idio ta tipul matad ga ila pan eaba toa
mugaeai imata ikila oa, ta tibeta ei pade
bedane, “Eao keo mado ngan ei? Ngansa
eao matam toa na ei ikado kemi.”

* **8:58:** Ins 1.1 § **8:58:** Posanga idil toa ne *Gau Namamado ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: Gau eine Ei. Iesus ikeo lalaede bedane ngan 8.24 ga 8.28 ga 13.19.* * **9:2:** Ese 18.20, Lu 13.2,4 * **9:3:** Ins 11.4 * **9:5:** Mt 5.14, Ins 8.12 * **9:6:** Mk 8.23 * **9:17:** Ins 4.19

Ta ikeo, “Ei eaba ibada Deo iaoa.”
18 Be gid madidnga togid Iuda tiadi
mambe mugaeai ei imata ikila mao.
Tiuangga ei ipakaka ngan imata iuot kemi.
Tiadi bedaoa ga irangrang ngan tibaba
itna ga itama ga tinam.
19 Ta tibeta gisirua bedane, “Eaba toa ne
lemi gergeu? Ta gimi akeo ga ei imata ikila
toa aea popongai ga inam, eine tautaunga
na? Be ikamado ga labone igeragera
pade?”
20 Ta itna ga itama tikoli led posanga
bedane, “Gai aoatai mambe eaba toa ne
gai lemai gergeu. Ga pade aoatai mambe
ei imata ikila toa aea popongai ga inam.
21 Be labone ikamado ga igeragera pade,
mao sai ikemi imata, eine gai aoatai mao.
Gimi abeta ei. Ei kapei ta irangrang ngan
ikado posanga ngan ei mulian.”
22 Itna ga itama tikeo bedane ngansa
timataud gid madidnga togid Iuda.
Ngansa mugaeai gid madidnga toa oa
tirau posanga ta tikeo ga oangga sai iuaoa
ngan Iesus mambe ei Kristus*, ei ga
irangrang ngan ila ilup toman ngan gid
ngan luma raring aea pade mao.
23 Ngan ipu toaine ta itna ga itama tikeo,
“Ei kapei o. Gimi abeta ei.”
24 Io, tibaba eaba toa imata ikila oa
parua aea pade ta tikeo, “Eao manta kado
lem posanga tautaunga ta soa Deo ieda.
Gai aoatai mambe eaba toa na kadonga
sasat aea.”
25 Ta ei ikoli led posanga bedane,
“Oangga ei eaba kadonga sasat aea, mao
be ei eaba kadonga sasat aea mao, eine
gau naoatai mao. Danga kelede gau
naoatai ga bedane: Mugaeai gau matag
ikila, be labone nageragera pade.”
26 Ta tibeta ei, “Ei ikado mado ngan eao?
Ikado ga matam pal madongan?”
27 Ta ikeo pagid, “Gau nakeo pagimi
na, be gimi alongo mao. Ikamado akeo
ga alongo pade? Gimi aoangga aot ele
aluagau pade na?”
28 Tota gid Parisi tidaba ei ta tikeo, “Eao
sakirkir, aluagau ton eaba toa na! Be gai
Moses ele aluagau.
29 Gai aoatai mambe Deo iposa pan
Moses. Be eaba toa na, gai aoatai ngan ei
inam sida mao.”
30 Ta eaba toa oa ikoli led posanga
bedane, “Gau namatala tau ngan lemi
posanga! Ikamado ga aoatai ngan ei inam
sida mao? Ei ikado ga matag pal!
31 *Gita taoatai mambe Deo ilongolongo
gid panua kadonga sasat ad mao. Be ei
ilongo eaba sai ilolon ngan ei ga inasnasi
ele kimnga.
32 Mugaeai tau ga inam, talongo ato eta
ngan eaba imata ikila toa aea popongai ga
inam, ga kus ta tikado ga imata pal pade?
Mao tau!
33 Oangga Deo isula eaba toa ne ga
inama mao, ei ga irangrang ngan ikado
danga eta mao.”
34 *Ta gid Parisi tikoli ele posanga be-
dane, “Kadonga sat ibul go toa am popon-
gai ga inam labone! Be eao oangga paoatai
gai na?” Tota tisuk ei ga iuot ga ila.

Panua lolod matua ngan Iesus mao, gid mambe panua matad susu

35 Iesus ilongo mambe tisuk eaba toa oa
ga iuot. Tota ila iuot pan ta ikeo, “Eao
lolom matua ngan Eaba Inat?”
36 Ta eaba toa oa ibeta ei bedane,
“Maron, ei sai toa? Keo pagau ta lolog
matua ngan ei.”
37 Ta Iesus ikeo, “Eao gera ei na. Gau tota
naposaposa toman ngan eao ne.”
38 Ta eaba toa oa ikeo, “Maron, gau lolog
matua ngan eao.” Tota ikor iae ta isoa
ieda.
39 Ta Iesus ikeo, “Gau nanam tanoeai
ngan patutuinga gid panua ad posanga.
Toa bedaoa ta gid panua matad susu
ga tigeragera pade, be gid panua tikeo ga
matad kemi, eine ga tiuot mambe panua
matad susu.”
40 *Be gid Parisi edengada toa tima-
mado, tilongo bedaoa ta tikeo, “Ikamado?
Eao keo ga gai pade matamai susu na?”
41 Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga matami
susu, eine ga lemi kadonga sat eta mao.
Be labone gimi akeo ga matami kemi, tota
lemi kadonga sat ienono maitne.”

* **9:22:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **9:31:** Sng 34.15 * **9:34:** Sng 51.5 * **9:40:** Mt 15.14

10

Oanenga itna ngan eaba imariala ngan sipsip

1 Iesus ikeo pade bedane, “Nakeo tautaunga pagimi, eaba sai idudunga ngan gid sipsip led ala aea atama mao, be idug ga idudunga ngan tibur eta pade, ei eaba lublubnga aea ga ipapaeaoa gid sipsip.
2 Be eaba idudunga ngan ala aea atama, ei gid sipsip tamad.
3 Eaba toa imariala ngan atama, ipokaka atama ngan ei, ta gid sipsip tilongo tamad ilinge. Be ei iuato gid sipsip kelede kelede edad, ta imugamuga ngan gid ga tiuot.
4 Oangga ibada ele sipsip toa ngada oa ga tiuot ga kus, ei ga imuga ngan gid, ta ele sipsip tinasi ei, ngansa tiuatai ngan ilinge.
5 Gid ga tinasi eaba eta pade mao, be eine ga tiaoa ngan ei, ngansa tiuatai ngan eaba eta pade ilinge mao.”
6 Iesus itado oanenga itna toa ne, be gid panua tiuatai ngan saoa danga toa iposaposa ngan oa mao.
7 Idio ta Iesus ikeo pade, “Nakeo tautaunga pagimi, gau eine atama togid sipsip.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
“Gau eine atama togid sipsip.”

8 *Panua toa ngada oa tinam mugaeai ngan gau, eine gid panua lublubnga ad ga tipapaeaoa gid sipsip. Be gid sipsip tilongolongo gid mao.
9 Gau eine atama. Oangga sai inam pagau ta idudunga, Deo ga ibada ei mulian. Ta ei ga idudunga ga iuot ngan atama toa oa. Ta somisomi ei ga iuotot ngan purup kemikemi eaneannga aea.
10 Eaba lublubnga aea ikim ilub gid sipsip, ga ipapaeabu ngan gid, ga ipapamate gid. Ei inama ngan ipu eta pade mao. Be gau nanam ngan badanga madonga kemi pagid. Ta madonga kemi toa oa eine kemi ga kemi tau ga ilalala ga ila.
11 *“Gau sipsip tamad kemi. Sipsip tamad kemi ilongean ei mulian ga imate ngan luanga gid.
12 *Be eaba sai iboko pat pan sipsip tamad, ei sipsip tamad mao. Ei irangrang ngan imariala kemi ngan gid sipsip mambe sipsip tamad mao. Tota oangga igera kaua saksak inam, eine ga itnan gid ga tidio, be iaoa ga ila. Ta kaua saksak ga ian gid ga ipare gid alele.
13 Eaba toa oa iaoa ngansa ei iboko pat, ta imata ila ngan gid sipsip mao.
14 “Gau sipsip tamad kemi. Gau naoatai ngan leg sipsip, ga leg sipsip tiuatai ngan gau,
15 *lalaede mambe Tamag iuatai ngan gau, ga gau pade naoatai ngan ei. Ta nalongean gau ga namate ngan luanga gid sipsip.
16 *Be gau leg sipsip padengada toa tienono gadudunga ngan ala toa ne mao. Ta gau manta nabada gid pade ga tinama. Tota gid ga tilongo lingeg ta tiuot sipsip iaoa kelede ga tamad kelede pade.
17 *Tamag ilolo ikim gau ngan ipu ga oaine: Nalongean gau mulian ga namate ngan luanga gid sipsip, ga kus ta nadae mulian pade.
18 Irangrang ngan eaba eta ipamate gau sapaean mao. Oangga nalongean gau ga namate, ta io. Gau urag kapei ngan longeannga gau ga namate, ga urag kapei ngan daenga mulian pade. Ngansa Tamag irenren pagau toa bedaoa.”
19 Io, ngan gid posanga toa ne, gid Iuda timapoga ga tiuot iaoa rua pade.
20 Busa ngan gid tikeo ga, “Iriau paeamao ienono ngan ei ta imangamanga. Ikamado ga gimi alongo ele posanga?”
21 Be padengada tikeo ga, “Posanga toa ne inam pan eaba eta toa iriau paeamao ienono ngan ei ne mao. Irangrang ngan iriau paeamao ikado eaba imata ikila ga igeragera pade? Mao tau!”

* **10:8:** Jer 23.1-2, Ese 34.2-3 * **10:11:** Sng 23.1, PM 7.17 * **10:12:** PA 20.29 * **10:15:** Mt 11.27, 1Io 3.16
* **10:16:** Ais 56.8, Ese 34.23 * **10:17:** Plp 2.8-9

Gid Iuda timan Iesus aea isat

22 Ngan ado toaiua, gid Iuda led eaneanga iuot Ierusalem ngan Matad Nanan
Deo ele Luma Ilolo aea Silenga. Eiua aoara
lolo.
23 Be Iesus ilalala gadudunga ngan Deo
ele luma aea ala boloma ngan Naparpar
ton Solomon.
24 Be gid Iuda tinam tibalil ngan ei ta
tikeo, "Ngeda be eao patarui lolomai ta
keo pagai ngan eao sai? Oangga eao
Kristus*, manta posa masaeai pagai."

25 Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
"Gau nakeo pagimi na, be gimi lolomi
matua ngan gau mao. Gid uisinga
nakakado ngan Tamag ieda, eine ipasolan
gimi mambe gau sai.
26 Be gimi lolomi matua mao, ngansa
gimi eine gau leg sipsip mao.
27 Gau leg sipsip tilongo lingeg. Gau
naoatai ngan gid, ta gid tinasi gau.
28 *Ta gau nabada madonga kemi somi-
somi aea pagid, ta irangrang ngan eta
ngan gid iduaea mao ga ilalala ga ila.
Irangrang ngan eaba eta ipaeaoa gid toa
bagegeai ne mao.
29 Tamag toa ibada gid ga tinam pagau,
ei kapei ngan panua toa ngada ne. Eaba
eta irangrang ngan ipaeaoa gid Tamag
ibageai mao.
30 Gau ga Tamag aot kelede."

31 Io, gid Iuda tibada pat pade ta
tiuangga tirau ei,
32 be Iesus ikeo pagid bedane, "Gau
napasolan gimi ngan naurata kemikemi
busa iuot ngan Tamag iura. Be gimi
aoangga arau gau ngan naurata isaoa?"

33 *Ta gid Iuda tikeo, "Gai arau go
ngan naurata eta ngan gid naurata toa
kemikemi ne mao, be aoangga arau go
ngansa eao paeabu ngan Deo ieda ta keo
ga ot mambe Deo, be eao eababa."

34 *Ta Iesus ikeo pagid, "Posanga ga
oaine tibode ga idae ngan lemi apu. Be
gimi aoatai mao? Ikeo ga bedane, 'Gau
nakeo ga gimi aman deo.'
35 Gita taoatai mambe Deo ele laulau aea
posanga eta irangrang ngan itap sapaean
mao. Be Deo ikado posanga toa ne ga ila
pagid madidnga. Tota oangga iuato gid
deo,
36 ikamado ga gimi akeo ga gau na-
paeabu ngan Deo ieda ngan oatonga gau
mulian Deo Inat? Ngansa Deo idol ele ul
ngan gau ta isula gau ga nanam tanoeai.
37 Oangga nakakado Tamag ele naurata
mao, goibe lolomi matua ngan gau mao.
38 *Be gau nakakado ele naurata. Tota
oangga lolomi matua ngan gau mao, goibe
lolomi matua ngan gid uisinga, ta iran-
grang ngan aoatai kemi mambe Tamag
imamado pagau, ga gau namamado pan
Tamag."
39 Io, titoba ngan lukunga ei pade, be ei
itir baged ga ila.

40 *Ei iluai mulian ta iuore ngan eau
Iordan, ta ila ngan tibur toa Ioanes ipaliliu
gid panua ngan mugaeai. Ei idio imamado
toa eoa
41 be panua busa tilagalaga pan. Ta
tikeo bedane, "Tautaunga Ioanes ikado
uisinga eta iman kilala mao, be posanga
toa ngada oa ikado ngan eaba toa ne eine
tautaunga."
42 Ta ngan tibur toa oa panua busa lolod
matua ngan Iesus.

11

Lasarus ele matenga

1 *Eaba ede ieda Lasarus idibal. Ei
tuanga Betani aea, toa Maria ga itar kapei
Marta led tuanga.
2 *(Maria toa ne, ei taine toa muriai ga
itok bude iuad kemi ga idae ngan Maron
iae, ga kus ta ipusi ngan ilaun.)
3 Io, tota Maria toman ngan itar kapei
tiabalan posanga ga ila pan ta tikeo,
"Maron, ega, eaba toa eao kim ei tau ne
idibal."
4 *Be Iesus ilongo ta ikeo ga, "Dibala toa
ne irangrang ngan ipamate ei mao. Be
eine ga iman Deo ieda aea soanga. Toa

* **10:24:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **10:28:** Ins 3.16, 6.39 * **10:33:** Wkp 24.16 * **10:34:** Sng 82.6 * **10:38:** Ins 14.10-11 * **10:40:** Ins 1.28 * **11:1:** Lu 10.38-39 * **11:2:** Ins 12.3 * **11:4:** Ins 9.3

bedaoa ta Deo Inat ieda ga iuot kapei ngan pade."
5 Iesus ikim tau Marta ga itar kakau ga liud Lasarus.
6 Be ei ilongo mambe Lasarus idibal, ta idio ngan tibur toa imamado ngan oa aea ado rua pade.
7 Ga kus ta ikeo pagid ele aluagau, "Taluagita mulian Iudea pade."
8 Ta ele aluagau tikeo pan bedane, "Eaba paoatainga am, pataутene gid Iuda tiuangga tirau go ngan pat, be eao oangga luago mulian toa eoa na?"
9 Ta Iesus ikeo, "Ngan ado kelede, tibur meremere irangrang ngan aea ado imata sangaul igegea rua. Oangga sai ilalala ado, irangrang ngan ikot iae mao, ngansa ei igera ado ele taranga isulug tanoeai.
10 Be oangga ilalala bong, eine ga ikot iae ta imokeke, ngansa ele taranga eta mao."
11 Io, iposa bedaoa ga kus, ta ikeo pade bedane, "Oaeda Lasarus ienono. Be gau ga nala ta naoaoan ei ga idae."
12 Ta ele aluagau tikeo pan bedane, "Maron, oangga ienono, ei ga iuot kemi pade."
13 Be Iesus iposaposa ngan ele matenga, be ele aluagau tiuangga ikeo ngan enonga sapaean.
14 Tota Iesus iposa masaeai pagid bedane, "Lasarus imate.
15 Be tinig igelgel ngansa gau namamado toman ngan ei mao. Toa bedane ta irangrang ngan gimi agera saoa danga ga nakado, ta lolomi matua ngan gau. Be gita tala pan."
16 *Be Tomas toa ieda ede pade Didimus ikeo pagid aluagau padengada bedane, "Gita tala, ta tamate toman ngan Iesus."

Iesus ikeo, "Gau daenga mulian ga madonga kemi ipu"

17 Iesus ila iuot toa eoa ta igera mambe Lasarus ienono dengaeai aea ado pange na.
18 Be Betani ienono boloma tede ngan Ierusalem. Aea maraoa mambe kilomita tol.
19 Tota gid Iuda busa tila pan Marta ga Maria ngan pataruinga lolod ngan liud ele matenga.
20 Be Marta ilongo mambe Iesus ilalala ga inam, tota ila iuot pan toa edapeai, be Maria idio lumaeai.
21 Ta Marta ikeo pan Iesus bedane, "Maron, man ga eao mamado toa eko, ta irangrang ngan liug imate mao!
22 Tautaunga ei imate, be gau naoatai, labone pade oangga eao beta Deo ngan saoa danga, ei ga ilongo go."
23 Ta Iesus ikeo pan bedane, "Lium ga idae mulian pade."
24 *Ta Marta ikeo, "Gau naoatai mambe ei ga idae mulian toman ngan gid matemate toa ngada oa ngan ado muriai ga muriai tau."
25 Ta Iesus ikeo pan bedane, "Gau daenga mulian ga madonga kemi ipu. Oangga sai ilolo matua ngan gau, goibe, ei ga imate, be muriai ta idae mulian ta imamado.
26 Oangga sai imata bibita be ilolo matua ngan gau, ei ga irangrang ngan imate mao ga ilalala ga ila. Eao lolom matua ngan posanga toa ne pade?"
27 *Ta ikeo pan bedane, "Be. Tautaunga Maron, gau lolog matua ngan eao. Eao Kristus*, Deo Inat toa sulug ga nam tanoeai."

Iesus itang

28 Marta ikeo bedaoa ga kus, ta iluai mulian ta ibaba itar kakau Maria ta ikamur itangai bedane, "Eaba paoatainga aea ta inam ne, be ibetabeta ngan eao."
29 Maria ilongo, ta idae manmanae ga ila pan.
30 Be Iesus inam iuot tuangai maitne. Ei imamado ngan tibur toa Marta ila iuot pan ngan oa.
31 Be gid Iuda toa timamado lumaeai toman ngan Maria ngan pataruinga ilolo, tigera mambe ei idae manmanae tau ta iuot ga ila. Tota tinasi ei, ngansa tiuangga ei ila dengaeai ngan tandanga toa eoa.
32 Maria ila iuot ngan tibur toa Iesus imamado ngan oa, ta igera ei ta idol ilaborа ga isulug iaepuiai ta ikeo, "Maron,

* **11:16:** Mk 14.31 * **11:24:** Ins 6.40 * **11:27:** Ins 6.69 * **11:27:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

man ga eao mamado toa eko, ta irangrang
ngan liug imate mao!”

33 Io, Iesus igera itangtang, ga gid Iuda
toa tinam toman ngan ei titang pade, tota
ilolo kemi mao ta iuru ei.
34 Ta ibeta gid bedane, “Gimi adol ei
sida?”

Ta tikeo pan bedane, “Maron, nam ta
gera.”

35 Iesus itang.
36 Ta gid Iuda tikeo, “Ega, ei ikim ei kapei
tau.”

37 *Be padengada tikeo bedane, “Ei
ikado gid panua matad ikilakila ga tiger-
agera pade, be ikamado ga irangrang ngan
ilua eaba toa ne mao be imate?”

Iesus ipei mulian Lasarus ngan ele matenga

38 Iesus ilolo kemi mao ta iuru ei pade.
Ta ila iuot toa dengaeai oa. Be denga toa
oa ienono ngan bereo aea baba ede, be pat
kapei ipakala iaoa.
39 Idio ta Iesus ikeo, “Asoa pat ga ila
aluai.”

Be Marta, toa matenga tamad iliu ikeo,
“Maron, labone oadoad paeamao ga iuot,
ngansa eine ado pange aea na.”

40 Ta Iesus ikeo, “Gau nakeo pago ga ila
na, oangga eao lolom matua, eine eao ga
gera Deo ele taranga. Be matam nanan
mao na?”

41 Tota tisoa pat ga ila aluai, ta Iesus
imata idae buburiai ta ikeo, “Apa, gau
naposa kemi pago ngansa eao longo gau.
42 Gau naoatai mambe somisomi eao
longolongo gau, be nakado posanga toa
ne ngan luanga gid panua toa timadmadid
ne ta irangrang ngan tiuatai kemi ga lolod
matua mambe eao sula gau.”

43 Io, ikeo toa bedaoa ga kus ta ipotalae
kapei, “Lasarus, ot ga nam!”

“Lasarus, ot ga nam!”

44 Tota eaba toa imate oa iuot ga inam
toman ngan malo toa tikaukau ngan ibage
ga iae, ga malo toa ede pade timol ngan
ilabora.

Ta Iesus ikeo pagid, “Apola gid malo toa
na ta alongean ei ga inam.”

Gid madidnga tirau posanga ngan pamatenga Iesus

(Mateus 26.1-5, Markus 14.1-2, Lukas 22.1-2)

45 *Gid Iuda busa toa tikia Maria ngan
ado toaiua, tigera saoa danga Iesus ikado,
tota lolod matua ngan ei.
46 *Be edengada tila pagid Parisi ta tikeo
pagid ngan saoa danga Iesus ikado.
47 Ta gid madidnga patutuinga posanga
ad, toa edengada Parisi ga padengada ma-
didnga tenainga ad, gid busa tila tiluplup
ngan patutuinga posanga ta tikeo, “Eine
ga takado mado? Ngansa eaba toa ne
ikakado uisinga busa.
48 Oangga talongean ei ta ikakado be-
daoa, eine panua toa ngada ne ga lolod
matua ngan ei. Ta gid Rom ga tinam ta
tipaeabu ngan Deo ele luma, be leda tibur
toa kapei ne ga iman led.”

49 Be eaba ede ngan gid, ieda Kaiapas,
ei madidnga kapei tenainga aea ngan rai
toaiua. Ei ikeo pagid bedane, “Gimi aoatai
ngan danga eta mao ga mao.
50 Gimi aoatai mao ngan kadonga isaoa
kemi ga ilua gimi. Kemi ngan gimi oangga
eaba kelede ibada panua toa ngada ne

* **11:37:** Ins 9.6-7 * **11:45:** Ins 7.31 * **11:46:** Lu 16.31 * **11:52:** Ins 10.16

mulid ga imate. Ngan kado ta panua toa
ngada ne timukuru."
51 Be posanga toa ne iuot sapaean ilab-
orai mao. Eine ibada Deo iaoa ngansa
ei madidnga kapei tenainga aea ngan rai
toaiua, ta iposa motean ngan Iesus ta ikeo
ga ei ga imate ngan badanga gid Iuda toa
ngada oa mulid.
52 *Be ikeo ga Iesus ga imate ngan lu-
anga gid Iuda kekelegid mao, be ikeo ga
ele matenga ga ipaluplup Deo ele gergeu
toa timamado alele ngan tibur padengada
ta tiuot alu kelede.
53 *Tota ngan ado toaiua ga ila, gid
madidnga tiloilo edap ngan pamatenga ei.
54 Tota Iesus irangrang ngan ilalala
masaeai rabu ngan gid Iuda pade mao.
Be itnan tibur toa oa ta ila boloma ngan
tibur modamodanga, ngan tuanga ede
ieda Epraim. Ta idio imamado toa eoa
toman ngan ele aluagau.
55 Idio ta gid Iuda led eaneannga Pasova
aea imata boloma, ta panua busa titnan
led tuanga ga tila Ierusalem ta tisigiri
tinid aea muk Deo imatai mugaeai ngan
Pasova.
56 Gid tiloilo Iesus be timadid
gadudunga ngan Deo ele luma aea ala,
ta tibeta pol ngan gid, "Gimi lolomi
madongan? Ei ga inam nene ngan
eaneannga Pasova aea pade, mao mao?"
57 Be gid madidnga tenainga ad ga gid
Parisi tikado posanga matua ta tikeo ga
oangga sai iuatai ngan Iesus imamado
sida, ei manta iuaoa pagid ta tila tiluku ei.

12

Maria isama Iesus iae ngan bude (Mateus 26.6-13, Markus 14.3-9)

1 *Ado lima ga ede imuga ngan eanean-
nga Pasova aea, Iesus ila ngan Lasarus ele
tuanga Betani. Ei eaba toa Iesus ipei ei
mulian ngan matenga.
2 *Be ngan lailai toaiua tinono annga
tingelgel aea ngan Iesus. Marta ikado
mosi, be Lasarus ei ede ngan gid panua toa
timamado popouiai toman ngan Iesus.
3 *Idio ta Maria ibada botol ede iuon
ngan bude ede iuad kemi tiuato nardo.
Tigalbatan danga eta ngan bude toa oa
mao, ta aea olnga kapei. Be ei itok ga
idae ngan Iesus iae ta isama, ta ipusi ngan
ilaun. Be bude toa oa iuad ipakaranga
luma ilolo.

Ei itok bude ga idae ngan Iesus iae ta isama, ta ipusi ngan ilaun.

4 Be Iesus ele aluagau ede, Iudas Iskariot
toa iuangga idol ei ga idae aea miri ita-
matama bagedeai, ikeo bedane,
5 "Kemi ngan talongean bude toa ne ga
panua tiuol ngan pat silva buno tol!* Toa
bedaoa ta talua gid panua lululunga ad."
6 Be tautaunga imata bada gid panua lu-
lulunga ad mao. Ei ikeo bedaoa ngansa ei
eaba lublubnga aea. Ei eaba toa imariala
ngan Iesus masin led pat, be ilublub ngan
luanga ei mulian.
7 Be Iesus ikeo, "Adaba ei mao. Kemi
ngan idol bude toa ne ga ienono irangrang
ngan ado toaiua titaian gau.
8 *Panua lululunga ad timamado toman
ngan gimi somisomi, be gau namamado
toman ngan gimi somisomi mao."

Madidnga tenainga ad tirau posanga ngan pamatenga Lasarus

* **11:53:** Ins 5.18 * **12:1:** Ins 11.1,43 * **12:2:** Lu 10.40 * **12:3:** Lu 7.37-38 * **12:5:** Ngan ado toaiua, *pat silva buno tol eine lalaede mambe olnga ila pan eaba iboko pat ngan rai dodol ede.* * **12:8:** Lo 15.11

9 Ipom kapei Iuda ad tilongo mambe
Iesus imamado Betani, tota tila toa eoa
ngan geranga Iesus kekelen mao, be
Lasarus pade toa Iesus ipei ei mulian ngan
matenga.
10 Tota gid madidnga tenainga ad tirau
posanga ngan pamatenga Lasarus pade,
11 *ngansa gid Iuda busa tilongo iualu ta
lolod itnan gid madidnga tenainga ad be
lolod matua ngan Iesus.

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei
(Mateus 21.1-11, Markus 11.1-11, Lukas 19.28-40)

12 Ngan ado sae, ipom kapei toa tinam
Ierusalem ngan eaneannga Pasova aea,
tilongo mambe Iesus ga inam Ierusalem.
13 *Ta tibada abei babaka ilaun ta tila
tiuot pan ta tibaba taran ei bedane,

"Maron, gai asoa edam ga idae!†"

"Maron ipamatua eaba toa inama ngan ei
ieda ne!"

"Ei Maron kapei togita Israel!"

14 Io, Iesus igera donki ede daenga pau ta
idae imado ngan mambe Deo ele laulau
ikeo ngan ga bedane,

15 *"Gimi panua amamado ngan bereo
Saion‡, amataud mao.
Ega, ami maron kapei ta idae imado
ngan donki daenga pau ede
ta ilalala ga inam ne."

16 *Be ngan ado toaiua, ele aluagau tiu-
atai ngan kadonga toa ne ipu mao. Be
muriai ngan ibada edaeda kapei, matad
nanan mambe kadonga toa tikado ngan ei
ne iuot lalaede mambe Deo ele laulau ikeo
ngan.

17 Be gid ipom toa timamado toman
ngan ei ngan ado toa ibaba Lasarus den-
gaeai ga iuot, tipaoasasa posanga ngan
ipei ei mulian ngan matenga.
18 Tota gid ipom tila tiuot pan edapeai,
ngansa tilongo mambe ei ikado uisinga
toa ne ga iuot.
19 Ta gid Parisi tiposa pol ngan gid
ta tikeo, "Agera, danga saoa taoangga
takado, eine ga iuot mao. Ega, panua toa
ngada ne tanoeai tila tinasi ei!"

Iesus ikeo, "Ado imata ngan Eaba Inat ibada edaeda kapei tota patautene"

20 Be panua edengada Grik ad tila
Ierusalem ngan ado toaiua ngan soanga
Deo ieda ngan eaneannga toa oa pade.
21 Ta gid panua toa oa tila pan Pilip, eaba
toa Betsaida aea ngan tibur kapei Galili, ta
tikeo pan bedane, "Eaba, gai akim agera
Iesus."
22 Io, Pilip ila ikeo pan Andreas, ta
gisirua tila tikeo pan Iesus.

23 *Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
"Ado imata ngan Eaba Inat ibada edaeda
kapei tota patautene.
24 *Nakeo tautaunga pagimi, manta wit
ipuapua itap ga isulug tanoeai ga imate.
Oangga mao, eine ipuapua kelede mon, ta
itautau eta mao. Be oangga isulug tanoeai
ga imate, muriai eine ga ipara ga idae ta
itautau iuot busa.
25 *Eaba sai ikim tau ele madonga
tanoeai, eine ga imate ta ele madonga
ga iduaea. Be oangga sai imata tnan ele
madonga tanoeai, eine ga ibada madonga
kemi ta ikikisi somisomi ga ilalala ga ila.
26 Oangga sai ikado leg naurata, manta
inasi gau. Ta ngan tibur isaoa namamado
ngan, eine leg paeaeanga ga imamado toa
eoa pade. Oangga sai ikakado leg naurata,
eine Tamag ga ilasu ei."

Iesus ikeo, "Manta alalala ngan taranga"

* **12:11:** Ins 11.45 * **12:13:** Sng 118.25-26, Ins 1.49 † **12:13:** Posanga idil toa ne *Maron, gai asoa edam ga idae ngan posanga Grik eine ga bedane: Osana.* * **12:15:** Sek 9.9 ‡ **12:15:** Ngan posanga Grik, *panua amamado ngan bereo Saion eine ga bedane: gergeu taine Saion aea, be iposaposa ngan gid panua Ierusalem ad. Bereo Saion eine bereo toa tuanga Ierusalem ienono ngan.* * **12:16:** Ins 2.22 * **12:23:** Ins 13.31-32, 17.1 * **12:24:** 1Ko 15.36 * **12:25:** Mt 16.25 * **12:27:** Sng 6.3, 42.5, Mt 26.38

27 *Iesus ikeo pade bedane, “Toa pataut-
ene lolog kemi mao, be gau ga nakeo
mado? Kado gimi aoangga nakeo ga, ‘Apa,
bada gau mulian ngan kadonga kulupu
toa iuangga iuot ngan gau ne.’ Eine
nakado posanga eta bedane mao, ngansa
gau nanam ngan ipu tota nene.
28 Apa, soa eao edam!”
Be mole mao, babanga ede isulug
buburiai ga inam ta ikeo, “Gau nasoa ga
idae na, be eine ga nasoa pade.”
29 Be gid ipom timadmadid toa eoa ti-
longo babanga toa oa ta tikeo ga mari-
amba itang. Be padengada tikeo ga
anggelo ede iposa pan.
30 Ta Iesus ikeo, “Babanga toa ne inam
ngan gau mao, inam ngan gimi.
31 Labone eine Deo ele ado ngan pama-
didnga gid panua tanoeai ngan posanga,
ta ei ga isere eaba paeamao toa imuga-
muga ngan tano toa ne ga ila.
32 *Be oangga tisoa gau ta natnan tano
ga nadae, eine ga nadada panua busa
lolod ga tinam pagau.”
33 *Ei ikeo bedane ngan paolanga
posanga ngan matenga isaoa ei ga imate
ngan.
34 *Ta gid ipom tikeo, “Gai aoatai
mambe apu ikeo ga oangga Kristus§ inam,
ei ga imamado somisomi ga ilalala ga ila.
Tota eao kamado keo ga gid manta tisoa
Eaba Inat ga idae? Eaba Inat sai toa?”
35 *Ta Iesus ikeo pagid bedane, “Taranga
ga ienono pagimi mole mao. Manta
alalala ngan taranga ngan ado kemi
labone toa ienono pagimi. Ngan kado ta
dodom inam ta irobi gimi. Be oangga sai
ilalala dodom, ei iuatai ngan tibur isaoa
ilalala ngan oa mao.
36 *Labone taranga ienono pagimi.
Manta lolomi matua ngan taranga, ta gimi
aot panua taranga ami.” Io, Iesus iposa
bedane ga kus ta itnan gid ta imumul ngan
gid.

Gid Iuda lolod matua ngan Iesus mao

37 Tautaunga Iesus ikado uisinga busa
matadeai, be lolod matua ngan ei mao.
38 *Kadonga toa ne iuot ta iparangrang
posanga ton Aisaia, eaba ibada Deo iaoa
mugaeai. Ele posanga ga bedane,

“Maron, eaba eta ilolo matua ngan lemai
posanga mao!
Be eaba eta iuatai kemi ngan naurata
toa ipasolan uram kapei ne mao.”

39 Ngan ipu toaine lolod matua mao.
Ngansa Aisaia ibode posanga ede pade ga
bedane,

40 *“Deo ikado ga matad susu
ga laborad irangrang ngan ibada
danga eta mao.
Ngan kado ta matad inasi kemi,
ga laborad ibada posanga,
ta tipul lolod ga tinam pagau. Toa
bedaoa ta nakado kemi gid. Be eine
mao.”

41 *Aisaia ikeo bedaoa ngansa igera Kris-
tus ele taranga ta iposaposa ngan ei.
42 *Be tautaunga madidnga busa tede
lolod matua ngan ei, be tiposa masaeai
ngan mao, ngansa timataud gid Parisi.
Ngan kado ta tisuk gid ta tirangrang ngan
tila ngan luma raring aea pade mao.
43 *Ngansa tikim tau ngan gid panua
tipakuru ngan gid, be tinid ngan nasinga
edap toa Deo ikeo ga tinasi ngan badanga
pakurunga.

Iesus inam ngan badanga mulian gid panua tanoeai

44 Idio ta Iesus ipotalae ta ikeo, “Oangga
sai ilolo matua ngan gau, eine ilolo matua
ngan gau kekelegau mao, be ilolo matua
ngan Eaba toa isula gau ga nanam.
45 *Oangga sai igera gau, eine igera Eaba
toa isula gau pade.
46 Gau nanam tanoeai mambe taranga,
ta oangga sai ilolo matua ngan gau, eine
ga imamado dodomeai mao.

* **12:32:** Ins 3.14 * **12:33:** Ins 19.6 * **12:34:** Sng 110.4, Ais 9.7, Dan 7.14 § **12:34:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **12:35:** Ins 8.12 * **12:36:** Ep 5.8 * **12:38:** Ais 53.1 * **12:40:** Ais 6.10 * **12:41:** Ais 6.1 * **12:42:** Ins 9.22 * **12:43:** Ins 5.44 * **12:45:** Ins 14.9 * **12:47:** Ins 3.17

47 *"Be oangga sai ilongo leg posanga
ga inasi mao, gau ga napamadid ei ngan
posanga mao. Ngansa gau nanam tanoeai
ngan pamadidnga panua ngan posanga
mao. Be nanam ngan badanga gid mulian.
48 Be oangga sai ipul imur ngan gau ga
ilongo leg posanga mao, sai ga ipamadid
ei? Posanga toa gau naposa ngan, eine ga
ipamadid ei ngan ado muriai ga muriai
tau.
49 Ngansa nanasi gau leg kimnga ta
nakado posanga toa ne mao, be Tamag toa
isula gau ga nanam, irenren pagau ngan
saoa posanga nakado, ta napaola ei ele
posanga.
50 Be naoatai mambe Tamag ele renren-
nga, oangga eaba inasi, eine ga ikado ei ta
ibada madonga kemi somisomi aea. Tota
saoa posanga nakeo ngan, eine lalaede
mambe Tamag ikeo ga naposa ngan."

13

Iesus isigiri ele aluagau aed

1 Mugaeai ngan eaneannga Pasova aea,
Iesus iuatai mambe ele ado ngan tnannga
tano toa ne ga luainga mulian pan Itama,
tota iuot ne. Be ei ikim ele panua toa tima-
mado tanoeai oa kapei tau ga irangrang
ngan ele matenga.*
2 *Ngan bong toaiua, Iesus asingada
ele aluagau timamado ngan eaneannga
Pasova aea. Be Saimon Iskariot inat Iudas,
eaba paeamao idol posanga motean ilab-
orai ngan dolnga Iesus ga idae aea miri
itamatama bagedeai.
3 *Iesus iuatai mambe Itama idol danga
toa ngada ne ga idae ibageai. Ga iuatai
pade mambe ei inam pan Deo ga teta pade
iluai mulian ga ila pan Deo.
4 Tota itnan popou eaneannga aea ga
idae. Ta itil ele pononga mamarae, ga
kus ta ikaukau malo pusinga aea ga idae
irabuiai.
5 Idio ta itok eau ga idudunga ngan
tabla ta iboko ngan ele aluagau aed aea
sigiringa, ta ipusi aed ngan malo pusinga
aea toa irabuiai oa.
6 Be inam pan Saimon Petrus, ta Saimon
ikeo pan bedane, "Maron, eao ga sigiri
aeg?"
7 Ta Iesus ikoli ele posanga bedane,
"Labone eao oatai kemi ngan saoa danga
nakakado ne mao. Be muriai eao ga
oatai."
8 Ta Petrus ikeo, "Irangrang ngan eao
sigiri aeg mao ga mao!"

Be Iesus ikeo pan, "Oangga nasigiri aem
mao, irangrang ngan nabada anam eta ga
ila pago mao."

"Oangga nasigiri aem mao, irangrang ngan nabada anam eta ga ila pago mao."

9 Ta Saimon Petrus ikeo ga, "Maron,
oangga bedaoa, sigiri aeg kekelen mao. Be
sigiri bageg ga laborag pade!"
10 *Ta Iesus ikeo pan bedane, "Eaba sai
ililiu ga kus, eine isigiri iae kekelen. Be
ililiu pade mao, ngansa itin toa ngada oa
aea muk eta mao. Ta gimi tinimi aea muk
eta mao, be nakeo bedane ngan gimi toa
ngada ne mao."
11 Be Iesus iuatai motean ngan sai
ga idol ei ga idae aea miri itamatama
bagedeai, ta ngan ipu toaine ikeo ga, "Tin-
imi aea muk eta mao, be nakeo bedane
ngan gimi toa ngada ne mao."
12 Iesus isigiri aed ga kus, ta idol mu-
lian ele pononga mamarae ta iluai mulian
popouiai. Ta ibeta gid, "Gimi aoatai ngan
saoa danga nakado ngan gimi?

* **13:1:** Posanga idil toa ne *ikim ele panua ... ga irangrang ngan ele matenga ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: ele kadonga kimnga aea ngan gid ila iuot lai.* * **13:2:** Lu 22.3, Ins 13.27 * **13:3:** Ins 3.35, 16.28 * **13:10:** Ins 6.64,70-71, 15.3

13 Gimi aoatoato gau eaba paoatainga
aea ga Maron, eine tutui, ngansa gau tota
bedaoa.
14 *Gau ami Maron ga eaba paoatainga
aea, tota oangga gau nasigiri aemi ne, gimi
pade manta asisigiri aemi pol ngan gimi
toa labone ga ila.
15 *Ngansa gau napasolan kadonga toa
ne pagimi, ta nakim gimi ala ta akado
lalaede mambe gau nakado ngan gimi.
16 *Nakeo tautaunga pagimi, paeaeanga
irangrang ngan iasal aea maron mao. Be
eaba ato aea iasal aea madidnga toa isula
ei oa mao pade.
17 Labone gimi aoatai kemi ngan
kadonga toa ne ipu, tota oangga anasnasi,
kemi tau ngan gimi.
18 *"Gau nakeo ngan gimi toa ngada ne
mao. Panua sapadua nasio, eine naoatai
ngan gid. Be Deo ele laulau aea posanga
ga iuot tautaunga bedane, 'Eaba ian annga
toman ngan gau, ei ga isoa iae ta iuad gau.'
19 *"Patautene nakeo pagimi motean
ngan kadonga toa ne iuot. Ta muriai
oangga iuot, gimi ga lolomi matua mambe
Gau eine Ei.
20 *Nakeo tautaunga pagimi, oangga
eaba eta itin igelgel ngan badanga eaba
sai toa nasula ei, eine ibada gau pade. Be
eaba sai toa ibada gau, eine ibada gau
kekelegau mao, be ibada Eaba toa isula
gau pade."

Iudas ila ngan dolnga Iesus ga idae aea isat bagedeai

(Mateus 26.20-25, Markus 14.17-21, Lukas 22.21-23)

21 Iesus ikeo bedaoa ga kus ta inaman
mambe ilolo kemi mao ta iuaoa ngan
posanga bedane, "Nakeo tautaunga pag-
imi, ede ngan gimi ga idol gau ga nadae
ag isat bagedeai."
22 Be ele aluagau matad inono pol ngan
gid, be lolod ede ga ede ngansa tiuatai
ngan eaba sai toa iposaposa ngan oa mao.
23 Be ede ngan gid aluagau eine eaba toa
Iesus ikimkim ei tau. Ei imamado boloma
tau ngan Iesus toa isaleai oa.
24 Ta Saimon Petrus imata inono ei ta
ilabora but ga but ngan keonga pan be-
dane, "Beta ei, sai toa."
25 Io, aluagau toa oa ikepa ga ila pan
Iesus ta idol ilabora ga idae igogoeai ta
ibeta ei, "Maron, sai toa?"
26 Ta Iesus ikeo, "Annga ilia ga oaine
eine ga nagasi ga idudunga ngan sul, ga
kus ta nabada pan. Eine eaba tota eko."
Idio ta igasi annga ilia toa oa ga idudunga
ngan sul ta ibada pan Iudas, Saimon Iskar-
iot inat.
27 *Muriai ngan Iudas ian annga ilia toa
oa, Satan idudunga iloleai.
Ta Iesus ikeo pan Iudas, "Saoa danga
eao oangga kado, kado manmanae."
28 Be eaba eta toa popouiai oa iuatai
ngan posanga ipu toa Iesus iposa pan ngan
oa mao.
29 Be Iudas ei eaba imariala ngan Iesus
masin led apou. Ta edengada ngan gid
tiadi mambe Iesus isula ei ngan olnga saoa
danga tikim ngan eaneannga toa oa, mao
be ibada luanga eta ga ila pagid panua
lululunga ad.
30 Io, Iudas ian annga ilia toa oa ga kus,
tota iuot ga ila, be tibur bong.

Iesus ibada apu pau ede pagid ele aluagau

31 *Iudas ila ga kus ta Iesus ikeo,
"Labone Eaba Inat ibada edaeda kapei. Ga
pade, Deo ibada edaeda kapei ngan Eaba
Inat ele naurata.
32 *Ta oangga Deo ibada edaeda kapei
ngan Eaba Inat ele naurata, eine Deo ga
isoa Eaba Inat ieda ngan ei ele naurata
pade. Be eine ga ikado manmanae.
33 *"Leg gergeu, gau ga namado toman
ngan gimi mole tau mao. Gimi ga ailo
gau. Ta posanga toa nakeo pagid Iuda
mugaeai, eine nakeo lalaede pagimi ga be-
dane: Ngan tibur toa gau nala ngan, eine
irangrang ngan gimi anam toa patautene
mao.
34 *"Apu pau ede gau nabada pagimi ga
bedane: Manta lolomi ikimkim pol ngan
gimi. Akado bedane lalaede mambe gau
lolog ikim gimi.

* **13:14:** Mt 20.28, Lu 22.27 * **13:15:** Plp 2.5, Kol 3.13, 1Pe 2.21 * **13:16:** Mt 10.24 * **13:18:** Sng 41.9 * **13:19:** Ais 41.4, Ins 8.24, 14.29 * **13:20:** Mt 10.40 * **13:27:** Ins 13.2 * **13:31:** Ins 12.23 * **13:32:** Ins 17.5 * **13:33:** Ins 7.33-34 * **13:34:** Ins 15.12, 17, 1Io 3.23, 2Io 5

35 Kadonga kimnga aea manta ienono
rabu ngan gimi. Ta ngan kadonga toa ne,
gid panua toa ngada ne ga tiuatai kemi
mambe gimi gau leg aluagau."

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao
(Mateus 26.31-35, Markus 14.27-31, Lukas 22.31-34)

36 Be Saimon Petrus ibeta ei, "Maron,
eao ga la sida?"
Ta Iesus ikoli ele posanga bedane,
"Ngan tibur toa nala ngan ne, irangrang
ngan eao nasi gau labone mao. Be muriai
ga eao nasi gau ta la ngan."
37 Ta Petrus ibeta ei pade, "Maron,
ikamado ga narangrang ngan nanasi go
labone mao? Gau ga namate ngan luanga
go pade!"
38 Be Iesus ikeo, "Tautaunga eao ga mate
ngan luanga gau? Nakeo tautaunga pago,
kokako ga itang maitne, be eao ga paisi-
amo patol ngan oatai gau mao."

14

Iesus ei edap ngan gid panua tila pan Itama

1 Iesus ikeo pade bedane, "Lolomi ede
ga ede padam. Lolomi matua ngan Deo ga
lolomi matua ngan gau pade.
2 Ngan Tamag ele luma, aea bobo busa
ienono. Ta gau nala nakoromot bobo
etangada motean ngan gimi. Be oangga
posanga toa ne tautaunga mao, irangrang
ngan naposa pagimi bedane mao.
3 *Ta oangga nala nakoromot lemi bobo
ga kus, eine ga naluagau mulian ngan
badanga gimi ga anam pagau. Toa bedaoa
ta tibur toa namamado ngan, eine gimi
pade ga amamado toman ngan gau toa
eoa.
4 Be gimi aoatai ngan edap ila ngan tibur
toa gau nala ngan."
5 Be Tomas ikeo pan bedane, "Maron,
gai aoatai ngan eao la sida mao, tota gai
ga aoatai ngan edap madongan ta ala toa
eoa?"
6 *Ta Iesus ikeo pan, "Gau edap, ga
posanga tautaunga, ga madonga kemi ipu.
Eaba eta ila pan Tamag ngan edap eta
pade mao. Tota ngan gau kekelegau.
7 *Oangga aoatai ngan gau, eine ga
aoatai ngan Tamag pade. Be labone ga ila,
gimi aoatai ngan ei ga agera ei pade."
8 Ta Pilip ikeo pan bedane, "Maron,
danga kelede gai akim, pasolan Tamam
pagai ta ikaranga."
9 *Ta Iesus ikeo pan bedane, "Pilip, gau
namamado toman ngan gimi mole tau, be
eao oatai ngan gau maitne? Sai igera gau,
eine igera Tamag pade. Eao kamado keo
pagau, 'Pasolan Tamam pagai'?
10 *Gau namamado pan Tamag, be
Tamag imamado pagau. Eao lolom matua
ngan posanga toa ne, mao mao? Posanga
nakeo pagimi ngan, inam pagau mao, be
inam pan Tamag. Ei imamado pagau ta
ikakado ele naurata ngan gau.
11 *Manta lolomi matua ngan gau ta
aoatai kemi mambe gau namamado pan
Tamag ga Tamag imamado pagau. Oangga
lolomi matua ngan leg posanga toa ne
mao, manta matami inasi gid naurata
nakakado ta lolomi matua.
12 *Nakeo tautaunga pagimi, eaba sai
ilolo matua ngan gau, eine ga ikakado
gid naurata mambe gau nakakado. Be
ei ga ikado gid naurata kapeipei iasal leg
naurata, ngansa gau nala pan Tamag.
13 *Be oangga abeta ngan saoa danga
ngan gau edag, eine ga nakado. Toa
bedaoa ta Tamag ga ibada edaeda kapei
ngan Inat ele naurata.
14 Goibe, abeta ngan saoa danga ngan
gau edag, eine ga nakado."

Iesus iposa tautaunga ngan Itautau Tu-tui ele namanga

15 *Iesus ikeo pade bedane, "Oangga
lolomi ikim gau, gimi ga anasnasi leg apu.
16 *Be gau ga nabeta Tamag, ta ei ga isula
ami Luanga ede pade. Ta ei ga imamado
toman ngan gimi somisomi.

* **14:3:** Ins 12.26 * **14:6:** Ins 11.25, Ro 5.1-2 * **14:7:** Ins 8.19 * **14:9:** Ins 12.45, Kol 1.15, Ibr 1.3 * **14:10:** Ins 12.49 * **14:11:** Ins 10.38 * **14:12:** Mk 16.19-20 * **14:13:** Mt 7.7, Ins 15.16 * **14:15:** Ins 15.10, 1Io 5.3 * **14:16:** Ins 14.26, 15.26, 16.7 * **14:17:** Ins 16.13

17 *Ami Luanga toa ne eine Itautau Tutui. Ei Eaba posanga tautaunga aea, be gid panua tanoeai tirangrang ngan tibada ei mao. Ngansa irangrang ngan tigera ei mao ga tiuatai ngan ei mao pade. Be gimi aoatai ngan ei, ngansa imamado toman ngan gimi, ta ei ga imamado lolomiai.
18 Gau ga natnan gimi ga adio mambe akonokono mao. Gau ga naluagau mulian pagimi pade.
19 Teta pade gid panua tanoeai ga tigera gau pade mao, be gimi ga agera gau. Gau ga matag bibita, ta ngan ipu toaine, gimi pade ga matami bibita.
20 *Ngan ado toaiua, gimi ga aoatai mambe gau namamado pan Tamag, ga gimi amamado pagau, ga gau namamado pagimi.
21 Eaba sai iuatai ngan leg apu ga inasnasi, eine ilolo ikim gau. Be eaba sai ilolo ikim gau, eine gau Tamag ga ikim ei pade, ga gau pade ga nakim ei ga napasolan gau mulian pan."
22 Ta Iudas ede pade, toa Iskariot mao, ibeta ei bedane, "Maron, ikamado ga eao keo ga pasolan eao mulian pagai, be pagid panua tanoeai ad mao?"
23 Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, "Eaba sai ikim gau, eine ga inasi leg posanga. Ta gau Tamag ga ilolo ikim ei pade. Tota gairua Tamag ga anam pan ta mulmulimai pan eaba toa oa iloleai.
24 *Be eaba sai ilolo ikim gau mao, eine ga inasi leg posanga mao. Posanga gimi alongo, eine togau mao. Be inam pan Tamag toa isula gau ga nanam.
25 "Labone namamado toman ngan gimi maitne, be naposa pagimi ngan gid posanga toa ne.
26 Be ami Luanga eine Itautau Tutui. Tamag ga isula ei ga inam ngan gau edag, ta ei ga ipaoatai gimi ngan danga toa ngada ne, ga ipapei matami ngan danga toa ngada ne naposa pagimi ngan.
27 Gau nadol leg kadonga lolo tarui aea ga idio pagimi, be leg tenainga ila pagimi eine leg kadonga lolo tarui aea. Lolo tarui toa ne nabada pagimi mambe gid panua tanoeai ad tibabada pagimi mao. Lolomi ede ga ede padam, be amataud mao.
28 *"Gimi alongo leg posanga mambe gau ga natnan gimi ga nala, ga kus ta naluagau mulian pagimi pade. Ta oangga lolomi ikim gau, eine ga tinimi igelgel ngansa gau nala pan Tamag. Be Tamag ei kapei ngan gau.
29 *Kadonga toa ne iuot maitne, be gau nakeo pagimi motean ngan. Ta oangga muriai iuot, gimi ga lolomi matua ngan gau.
30 Gau ga naposa pagimi mole tau mao, ngansa eaba paeamao toa imugamuga ngan tano toa ne ta inam ne. Be ei iura eta ngan kadonga danga eta ngan gau mao.
31 Be gau nakado danga toa ngada ne lalaede mambe Tamag ikeo pagau ngan. Toa bedaoa ta gid panua tanoeai tirangrang ngan tiuatai mambe gau lolog ikim Tamag.
"Io, adae ta tala."

15

Iesus eine abei oain tautaunga

1 Iesus ikeo pade bedane, "Gau eine abei oain tautaunga, be dadanga itama eine gau Tamag.
2 *Abei iboga isaoa ngan gau toa itautau mao, eine iket ga iduaea, be iboga isaoa toa itautau pidaede, eine isalud idanga etangada ta itautau iuot busa.

"Abei iboga isaoa ngan gau toa itautau mao, eine iket ga iduaea."

* **14:20:** Ins 17.21-23 * **14:24:** Ins 7.16 * **14:28:** Ins 20.17 * **14:29:** Ins 13.19 * **15:2:** Mt 3.10

3 Be gimi mambe abei iboga toa isalud ga
iuot kemi na. Ngansa posanga toa nakado
pagimi, eine ikado ga aot kemi.
4 Manta atoi gau, ta gau ga natoi gimi.
Abei iboga eta irangrang ngan itautau
sapaean mao. Manta itoi itna ta itautau.
Toa bedaoa pade ngan gimi. Oangga gimi
atoi gau mao, eine ga lemi naurata itautau
mao pade.

5 "Gau abei oain, be gimi ibogaboga.
Oangga sai itoi gau ga gau natoi ei, eine ga
itautau busa. Ngansa oangga gimi atnan
gau, irangrang ngan akado danga eta mao.
6 *Oangga sai itoi gau mao, ei mambe
abei iboga toa titado ga iduaea. Ibogaboga
bedane eine imalai ga imisi, ta tisuk ga kus
ta titun.
7 Oangga gimi atoi gau, ga leg posanga
ienono pagimi, goibe abeta ngan saoa
danga ta gimi ga abada.
8 *Manta lemi naurata itautau iuot busa
ta ipasolan mambe gimi gau leg aluagau
tautaunga. Toa bedaoa ta Tamag ga ibada
edaeda kapei.

9 "Gau lolog ikim gimi, lalaede mambe
Tamag ilolo ikim gau. Manta amamado
ngan leg kimnga.
10 *Oangga anasnasi leg apu, eine
ga amamado ngan leg kimnga, lalaede
mambe gau nanasi Tamag ele apu ga
namamado ngan ele kimnga.
11 Nakado gid posanga toa ne pagimi
ngansa nakim leg tingelgel ienono pagimi,
ta lemi tingelgel toa ne ga ila iuot lai.
12 *Gau leg apu eine ga bedane: Manta
akimkim pol ngan gimi, lalaede mambe
gau nakimkim gimi.
13 *Oangga sai ikimkim iuaeoae ta
ilongean ei ga imate ngan luanga gid, ele
kadonga kimnga aea toa ne iuot kapei
tau. Kimnga eta pade irangrang ngan iasal
kimnga toaine mao.
14 *Be oangga anasnasi leg apu, gimi
eine oaeoaeg.
15 Mugaeai ga inam, naoatoato gimi leg
paeaeanga, be labone mao. Eine ngansa
paeaeanga iuatai ngan aea maron ele nau-
rata mao. Be labone naoato gimi oaeoaeg,
ngansa posanga toa ngada ne nalongo pan
Tamag, eine napaoatai gimi ngan na.
16 Gimi asio gau mao. Be gau nasio gimi
ta nadol gimi ga ala ta akado naurata ga
itautau iuot. Be lemi naurata itautau toa
ne ga ienono toa bedaoa ga ilalala ga ila.
Be saoa danga gimi abeta Tamag ngan gau
edag, ei ga ibada pagimi.
17 *Gau leg apu eine ga bedane:
Akimkim pol ngan gimi."

Panua tanoeai ad ga timan gid aluagau ad isat

18 Iesus ikeo pade bedane, "Oangga
panua tanoeai timan ami isat, manta
aoatai kemi mambe mugaeai timan gau ag
isat pade.
19 *Oangga gimi panua tanoeai ami, eine
gid panua tanoeai ad ga tikim gimi. Be
tautaunga gimi tanoeai ami mao. Gau
nasio gimi ta adio rol ngan gid panua
tanoeai ad, ta ngan ipu toaine timan ami
isat.
20 *Matami nanan posanga nakado pag-
imi ga bedane, 'Paeaeanga eta irangrang
ngan iasal aea maron mao.' Oangga
tipaieiei gau, eine ga tipaieiei gimi pade.
Be oangga tinasi gau leg posanga, eine ga
tinasi gimi lemi posanga pade.
21 Be tiuatai ngan Eaba toa isula gau ne
mao, tota tikado kadonga papaeamao toa
ngada ne ngan gimi, ngansa lolomi matua
ngan gau edag.
22 Oangga nanam ta nakado Tamag ele
posanga pagid mao, eine ga led idil eta
paeamao ngan pulnga murid ngan gau
mao. Be labone tirangrang ngan tikarara
gid mao.
23 *Oangga sai iman ag isat, eine iman
Tamag aea isat pade.
24 Mugaeai ga inam, eaba eta ikado gid
uisinga mambe gau nakakado rabu ngan
gid mao. Ta oangga nakado gid uisinga
toa ne mao, eine led idil eta paeamao ngan
pulnga murid ngan gau mao. Be labone

* **15:6:** Mt 7.19, 13.42 * **15:8:** Mt 5.16 * **15:10:** Ins 14.15, 1Io 2.5 * **15:12:** Ins 13.34 * **15:13:** Ins 10.11, 1Io 3.16 * **15:14:** Mt 12.50 * **15:17:** Ins 13.34 * **15:19:** Ins 17.14 * **15:20:** Ins 13.16 * **15:23:** Lu 10.16 * **15:25:** Sng 35.19, 69.4

tigera gid uisinga, ta timan gau ag isat ga
Tamag aea isat pade.
25 *Be kadonga toa ne iuot ta
iparangrang posanga ede tibode ngan led
apu ga bedane, 'Gid led ipu eta mao, be
timan ag isat.'
26 *"Be ami Luanga toa Itautau Tutui,
ei Eaba posanga tautaunga aea. Gau ga
nasula ei ta ila pagimi. Ei inam pan
Tamag. Ta oangga ei inam, eine ga ipaola
posanga ngan gau.
27 Be gimi pade ga apaola posanga ngan
gau, ngansa gimi amamado toman ngan
gau toa mugaeai ga inam.

16

1 "Nakado gid posanga toa ne pagimi
ngansa tinig ngan danga eta ikado ga gimi
atap ngan lemi kadonga lolo matua aea
mao.
2 *Be gid ga tisuk gimi ta irangrang ngan
alup toman ngan gid ngan led luma raring
aea pade mao. Be ngan ado ede ga inam,
sapadua tipamate gimi, eine ga tiuangga
kadonga toa ne iman led tenainga ila pan
Deo.
3 *Eine ga tikado bedane ngansa tiuatai
ngan gau mao ga Tamag mao pade.
4 Be labone nakeo pagimi ngan gid
danga toa ne. Ta oangga iuot, eine ga
matami nanan mambe nakeo pagimi ngan
motean. Mugaeai ga inam, nakado gid
posanga toa ne pagimi mao, ngansa gau
namamado toman ngan gimi."

Itautau Tutui ele naurata

5 Iesus ikeo pade bedane, "Teta pade gau
nala pan Eaba toa isula gau, be eta ngan
gimi ibeta gau ngan nala sida mao.
6 Be nakado gid posanga toa ne pagimi,
ta labone lolomi isat kapei.
7 *Be nakeo tautaunga pagimi, gau nat-
nan gimi ngan lemi kemi aea. Gau manta
nala, ngansa oangga nala mao, eine ami
Luanga toa Itautau Tutui ga ila pagimi
mao. Be oangga nala, eine ga nasula ei ga
ila pagimi.
8 Ta oangga inam, ei ga igal gid panua
tanoeai lolod ngan led kadonga sasat, ga
led pakakanga ngan nasinga kadonga tu-
tutui, ga ngan led selelenga sapaean.
9 Ei ga igal lolod ngan led kadonga sasat,
ngansa lolod matua ngan gau mao.
10 Be ei ga igal lolod ngan led pakakanga
ngan kadonga tututui, ngansa gau nala
pan Tamag, ta gimi ga agera gau pade
mao.
11 *Be ei ga igal lolod pade ngan led
selelenga sapaean, ngansa eaba paeamao
toa imugamuga ngan tano toa ne, Deo irau
posanga motean ngan aea panasnga.
12 *"Gau leg posanga busa maitne ngan
keonga pagimi, be pataute ne irangrang
ngan laborami ibada mao.
13 Be oangga Eaba posanga tautaunga
aea toa Itautau Tutui inam, ei ga ipanasi
gimi ngan posanga tautaunga toa ngada
ne. Ngansa ei ga inasi ele kimnga mulian
ngan kadonga posanga mao. Be ei ga iposa
ngan saoa danga ilongo, ga ipalongo gimi
ngan saoa danga ga iuot muriai.
14 Be ei ga isoa gau edag ga idae, ngansa
ei ga ibada posanga togau ta ipalongo gimi
ngan.
15 Danga toa ngada ne ton Tamag, eine
gau togau. Tota nakeo ga Itautau Tutui
ga ibada saoa posanga inam pagau, ta
ipalongo gimi ngan."

Gid aluagau led lolo isat eine ga ipul ei ga iuot tingelgel

16 *Iesus ikeo pade bedane, "Teta pade
gimi ga agera gau mao. Be teta pade ga
kus ta agera gau pade."
17 Ta ele aluagau tibeta pol ngan gid,
"Ele posanga toa ne ipu madongan ta ikeo
ga teta pade tagera ei mao, be teta pade
ga kus ta tagera ei pade? Ga pade ikeo ga,
'Gau nala pan Tamag,' be posanga toa ne
ipu madongan?"
18 Idio ta tikeo, "Ele posanga idil toa ne,
'Teta pade,' eine ipu madongan? Taoatai
ngan saoa danga iposaposa ngan mao."
19 Be Iesus iuatai mambe tiuangga tibeta
ei ngan posanga idil toa ne ta ikeo pagid,
"Pataute ne nakeo ga teta pade gimi ga
agera gau mao, be teta pade ga kus ta

* **15:26:** Ins 14.26 * **16:2:** Mt 24.9, Lu 6.22, Ins 9.22 * **16:3:** Ins 15.21 * **16:7:** Ins 14.16 * **16:11:** Ins 12.31
* **16:12:** 1Ko 3.1-2 * **16:16:** Ins 14.19

agera gau pade. Gimi abetabeta pol ngan
gimi ngan posanga idil toa ne, na?
20 Nakeo tautaunga pagimi, gimi ga
atangtang ga matami isul isulug, be gid
panua tanoeai ad ga tinid igelgel. Gimi ga
lolomi isat, be lemi lolo isat toa ne ga ipul
ei ga iuot tingelgel.
21 Matami nanan, taine iuangga ipopo
gergeu, ei ilolo ede ga ede ngansa ele
ado poponga aea ta iuot. Be oangga
ipopo gergeu ga kus, tota imata sapian
aea kadonga kulupu toa oa, ngansa itin
igelgel ngan ipopo gergeu pau ga isulug
ngan tano toa ne.
22 Toa bedaoa pade ngan gimi. Pataut-
ene lolomi isat, be gau ga nagera gimi
pade. Ta gimi ga tinimi igelgel. Be
irangrang ngan eaba eta ipalakaukau lemi
tingelgel toa ne mao.
23 *Ngan ado toaiua, gimi ga abeta gau
ngan danga eta mao. Nakeo tautaunga
pagimi, oangga abeta Tamag ngan saoa
danga ngan gau edag, eine ga ikado ngan
gimi.
24 Irangrang ngan labone, gimi abeta
ngan danga eta ngan gau edag mao. Abeta
ta abada, ta lemi tingelgel ga ila iuot lai."

Iesus iasal eaba paeamao iura

25 Iesus ikeo pade bedane, "Gau nakado
gid posanga toa ne pagimi be natatado
ngan oanenga itna. Be ado ede ga inam,
eine ga natado oanenga itna pagimi pade
mao. Eine ga nakado posanga masaeai
kekelen, ta napalongo gimi ngan Tamag.
26 Ngan ado toaiua, gimi ga abeta ei ngan
gau edag. Be nakeo ga gau leg ipu eta ngan
betanga ei ngan luanga gimi mao.
27 *Ngansa Tamag tota ikim gimi. Ei
ikim gimi ngansa gimi akim gau ga lolomi
matua mambe gau nanam pan Deo.
28 Mugaeai namamado pan Tamag ga
kus ta nasulug ga nanam tanoeai. Be
labone natnan tano toa ne ta naluagau
mulian pan Tamag."
29 Ta ele aluagau tikeo pan, "Ega, pataut-
ene eao kado posanga masaeai, be tado
oanenga itna mao.
30 Patautene gai aoatai mambe eao oatai
ngan danga toa ngada ne, ta lem ipu eta
ngan eaba sai ibeta go ngan posanga mao.
Ngansa gai abeta go maitne, be eao keo
pagai ngan saoa posanga ienono loloma-
iai. Kadonga toa ne ikado gai ga lolomai
matua mambe eao nam pan Deo."
31 Ta Iesus ikeo pagid, "Patautene lolomi
matua?
32 *Ega, ado ede iuangga inam, be
patautene iuot, eine ga tipare gimi ta ala
ngan gimi kelede kelede lemi luma. Ta
gimi ga atnan gau ta nadio kekelegau. Be
tautaunga nadio kekelegau mao, ngansa
Tamag imamado toman ngan gau.
33 *"Nakado gid posanga toa ne pag-
imi, ngansa nakim matami nanan gau ta
lolomi itarui. Ngan tano toa ne, kadonga
kulupulupu busa ikado ga lolomi ede ga
ede. Be apamatua lolomi! Ngansa gau
naeasal eaba paeamao toa imugamuga
ngan tano toa ne."

17

Iesus iraring ngan luanga ele aluagau

1 Iesus ikado gid posanga toa oa ga
kus, ta imata idae ga ila buburiai ta ikeo
bedane, "Apa, leg ado imata tota iuot ne.
Soa Natum ieda ga idae ta irangrang ngan
Natum isoa eao edam ga idae pade.
2 Ngansa eao dol panua toa ngada ne ga
tidae ibageai, ta ei irangrang ngan ibada
madonga kemi somisomi aea pagid panua
sapadua toa eao bada ga tila pan.
3 *Be madonga kemi somisomi aea ipu
ga bedane: Gid panua toa ne tiuatai ngan
eao mambe eao kekelego Deo tautaunga,
ga tiuatai ngan Iesus Kristus toa sula ei ga
inam.
4 *Gau napasala naurata toa bada pagau
ne. Ta ngan kadonga toa ne, nasoa eao
edam rabu ngan gid panua tanoeai.
5 *Tano toa ne iuot maitne, be gau nama-
mado toman ngan eao ta nabada edaeda
kapei. Be Apa, labone nakim eao bada
edaeda kapei pagau pade toa matameai
na, lalaede mambe mugaeai.

* **16:23:** Mt 7.7 * **16:27:** Ins 14.21,23 * **16:32:** Mt 26.31,56 * **16:33:** Ins 14.27, Ro 5.1, 1Io 5.4 * **17:3:** 1Io 5.20 * **17:4:** Ins 4.34 * **17:5:** Ins 1.1

6 “Gid panua tanoeai toa eao bada ga
tinam pagau ne, gau napaola edam pagid.
Gid eao lem. Be eao bada gid ga tinam
pagau, ta tinasnasi lem posanga.
7 Labone tiuatai kemi mambe danga toa
ngada ne eao bada pagau, eine inam pago.
8 Ngansa gid posanga toa bada pagau ne,
gau nabada pagid na, ta idudunga lolodeai
ta tiuatai tautaunga mambe mugaeai gau
namamado toman ngan eao ga nanam,
ga lolod matua mambe eao sula gau ga
nanam.
9 Gau nararing ngan luanga gid, be
nararing ngan luanga panua toa ngada ne
tanoeai mao. Nakeo ngan gid panua toa
eao bada ga tinam pagau, ngansa gid eao
lem panua.
10 Leg panua toa ngada ne, eine eao
lem. Be gid panua toa ngada ne eao lem,
eine gau leg. Ta gau nabada edaeda kapei
ngansa lolod matua ngan gau.
11 Be gau nalat pago, ta irangrang ngan
namamado tanoeai pade mao. Be gid ga
tidio tanoeai. Apa, eao kekelego tutui tau.
Mariala ngan gid ngan eao edam. Edam
toa ne eao dol ngan gau pade. Toa bedaoa
ta gid ga tiuot kelede lalaede mambe gi-
tarua taot kelede.
12 *Ngan ado toaiua namamado toman
ngan gid, gau namariala ngan gid ga
matag ikikisi gid kemi ngan eao edam toa
dol ngan gau ne. Be eta ngan gid iduaea
mao. Eaba kelede toa iman dinga imperno
aea, ei kekelen iduaea. Ta kadonga toa ne
iparangrang posanga toa ienono ngan lem
laulau.
13 “Teta pade nalat pago, be labone
namamado tanoeai maitne ta nakakado
gid posanga toa ne. Ngansa nakim leg
tingelgel ga iuon lolodeai.
14 Gau nabada lem posanga ga ila pagid
na. Be gid panua tanoeai timan ad isat,
ngansa leda panua toa ne, gid tanoeai ad
mao, lalaede mambe gau tanoeai ag mao
pade.
15 *Leg raring eine ngan eao bada gid
ta titnan tano toa ne mao. Be nakim eao
mariala ngan gid kemi ta irangrang ngan
eaba paeamao ipaeabu ngan gid mao.
16 Gid tanoeai ad mao, lalaede mambe
gau pade tanoeai ag mao.
17 Eao lem posanga eine posanga tau-
taunga. Be ngan lem posanga toa ne, dol
lem ul ngan gid.
18 *Gau nasula gid ga tila tanoeai,
lalaede mambe eao sula gau ga nanam
tanoeai.
19 Be ngan led kemi aea, nalongean gau
mulian ta lem ul idae ngan gau. Toa
bedaoa ta lem posanga tautaunga ikado ga
lem ul ienono ngan gid pade.
20 “Be gau nararing ngan luanga gid
kekelegid mao. Nararing pade ngan lu-
anga gid panua toa tilongo led posanga ta
lolod matua ngan gau.
21 Apa, nararing ta irangrang ngan gid
panua toa busa ne lolod kelede, lalaede
mambe eao mado pagau ga gau namado
pago. Ngansa nakim gid pade timado
pagitarua. Toa bedaoa ta gid panua toa
ngada ne tanoeai ga tiuatai kemi mambe
eao sula gau ga nanam.
22 *Be taranga kapei toa eao bada pa-
gau ne, eine nabada pagid pade. Ngansa
nakim lolod kelede, lalaede mambe gi-
tarua loloda kelede.
23 Gau namamado pagid, be eao ma-
mado pagau. Toa bedaoa ta tilup kelede,
ta led lupnga kelede toa ne ga ila iuot lai.
Ngansa nakim panua toa ngada ne tanoeai
tiuatai mambe eao sula gau ga nanam, ga
tiuatai mambe eao kim gid lalaede mambe
kim gau pade.
24 “Apa, gau nakim gid panua toa eao
bada ga tinam pagau manta tilup toman
ngan gau ngan tibur isaoa namamado
ngan ta tigera leg taranga. Taranga toa
ne, eao bada pagau ngansa lolom ikim gau
mugaeai ngan tano ga bubur led otnga.
25 “Apa, eao tutui tau. Tautaunga, gid
panua tanoeai tiuatai ngan eao mao. Be
gau naoatai ngan eao. Be leda panua toa
ne tiuatai mambe eao sula gau ga nanam.
26 Gau tota napaola edam pagid, be gau
ga napapaola pade ga ilalala ga ila. Toa
bedaoa ta lem kadonga kimnga aea toa
kim gau ngan, eine ga ienono pagid, ga gau
pade namamado pagid.”

* **17:12:** Ins 6.39, 13.18 * **17:15:** Mt 6.13, 2Te 3.3 * **17:18:** Ins 20.21 * **17:22:** PA 4.32

18

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama
(Mateus 26.47-56, Markus 14.43-50, Lukas 22.47-53)

1 Iesus iraring toa bedaoa ga kus ta asingada ele aluagau tiuore ngan eau Kidron
ga tila iadag. Ngan tibur toa oa abei oliv
ilolo ienono, ta Iesus idudunga toa eoa
toman ngan ele aluagau.

2 Be Iudas, eaba toa iuangga idol Iesus ga
idae aea miri itamatama bagedeai, ei pade
iuatai ngan tibur toa oa, ngansa somisomi
Iesus iluplup toman ngan ele aluagau toa
eoa.

3 Idio ta Iudas ibada gid panua paraunga
ad ga gid nakala edengada togid madidnga
tenainga ad ga togid Parisi, ta ipasolan gid
ga tila ngan tibur toa oa. Be tikikisi usi ga
lam ga danga sisid paraunga aea.

4 Io, Iesus iuatai ngan danga toa ngada
ne iuangga iuot ngan ei, ta ingata gid ga
ila ta ikeo, "Gimi ailoilo sai?"

5 Ta tikoli ele posanga bedane, "Iesus
Nasaret aea."

Ta ikeo pagid, "Gau eine Ei."* Be Iudas, eaba toa iuangga idol Iesus ga idae
bagedeai, ei pade imadmadid toman ngan
gid.

6 Be tilongo Iesus ikeo, "Gau eine Ei,"
tota kos pan murid ta titap ga tisulug
tanoeai.

7 Ta ibeta gid pade, "Gimi ailoilo sai?"

Ta tikeo, "Iesus Nasaret aea."

8 Ta Iesus ikeo, "Gau nakeo pagimi na,
Gau eine Ei. Tota oangga ailoilo gau,
alongean gid panua toa ne ga tila."

9 *Ngan kadonga toaine, iparangrang
ele posanga toa ikado mugaeai ga bedane,
"Gid panua toa eao bada ga tinam pagau
ne, eta ngan gid iduaea mao."

10 Be Saimon Petrus ele didi ienono.
Ta inusi ga iuot ta irau ngan paeaeanga
ton madidnga kapei tenainga aea, ta
iket itanga pan ibage oatai ga put. Be
paeaeanga toa oa ieda Malkus.

Petrus inusi ele didi ga iuot ta irau ngan paeaeanga ton madidnga kapei tenainga aea.

11 *Be Iesus ikeo pan Petrus, "Dol lem
didi ga iluai mulian aea lumaeai. Ikamado? Eine ga naun ngan loba toa Tamag
ibada pagau ne mao?"

Tibada Iesus ga ila pan Anas

12 Gid panua paraunga ad toman ngan
ad madidnga ga gid nakala togid Iuda
tiluku Iesus ta tikaukau ei ngan oaro.

13 Ta matamata tibada ei ga ila pan
Anas toa Kaiapas ilaoa. Be Kaiapas eine
madidnga kapei tenainga aea ngan rai
toaiua.

14 *Kaiapas, ei eaba toa mugaeai ipabib
gid Iuda led ta ikeo, "Kemi ngan eaba
kelede imate ngan badanga panua toa
ngada ne mulid."

Petrus ikeo ga iuatai ngan Iesus mao
(Mateus 26.69-70, Markus 14.66-68, Lukas 22.55-57)

15 Be Saimon Petrus ga aluagau ede pade
tinasi Iesus ga tila. Be aluagau toa ede
pade oa, madidnga kapei tenainga aea
iuatai ngan ei. Tota inasi Iesus ga ila
gadudunga ngan ala ton madidnga kapei
tenainga aea.

16 Be Petrus imadmadid gaot atama
iaoai. Tota aluagau ede pade toa madidnga kapei tenainga aea iuatai ngan ei, iluai
mulian ga ila ta ikeo pan taine toa imariala
ngan atama ta ibada Petrus ga idudunga
pade.

---

* **18:5:** Ngan posanga idil toa ne *Gau eine Ei, Iesus ikeo ga ei Deo. Ikeo lalaede bedane ngan Ins 8.24, 8.28, 8.58, ga 13.19.* * **18:9:** Ins 6.39, 17.12 * **18:11:** Mt 26.39 * **18:14:** Ins 11.49-51

17 Io, taine paeaeanga toa imariala ngan
atama ibeta Petrus, “Eao pade aluagau ede
ton eaba toa ne, na?”
Ta Petrus ikeo, “Gau mao.”
18 Be del kapei tau ta gid nakala ga
gid paeaeanga tipaisi dinga aea asaso ta
timadid ga tilanglang tinid ngan. Be
Petrus pade imadmadid toman ngan gid ta
ilanglang itin.

Madidnga kapei tenainga aea ieda Anas ipamadid Iesus ngan posanga
(Mateus 26.59-66, Markus 14.55-64, Lukas 22.66-71)

19 Idio ta madidnga kapei tenainga aea
ibeta Iesus ngan ele aluagau ga ngan ele
paoatainga.
20 Ta Iesus ikoli ele posanga bedane,
“Gau nakado leg posanga masaeai pagid
panua busa matadeai. Toa somisomi ne
napapaoatai gid gadudunga ngan Deo ele
luma aea ala, ga luma raring aea iloleai,
ngan tibur isaoa gid Iuda tiluplup ngan.
Be nakado posanga eta ngan tibur mumul-
nga mao.
21 Ikamado ga eao beta gau? Kemi
ngan beta gid panua toa tilongolongo leg
posanga. Ngansa gid tiuatai ngan saoa
danga naposaposa ngan.”
22 Io, iposa toa bedaoa ga kus ta nakala
ede toa imadid boloma pan, ipoda Iesus
ta ikeo, “Eao kamado koli madidnga kapei
tenainga aea ele posanga bedane na?”
23 Ta Iesus ikeo pan, “Oangga nakado
posanga idil eta paeamao, eao oaoa ga iuot
masaeai ngan saoa posanga idil paeamao
nakado. Be oangga nakado posanga kemi,
eao poda gau ngan saoa?”
24 Idio ta Anas ikeo ta tibada ei ga ila
pan madidnga kapei tenainga aea ieda
Kaiapas. Be oaro toa tikaukau ei ngan
ienono maitne.

Petrus ikeo pade ngan iuatai ngan Iesus mao
(Mateus 26.71-75, Markus 14.69-72, Lukas 22.58-62)

25 Saimon Petrus imadmadid be
ilanglang itin ngan dinga. Ta tibeta ei
bedane, “Eao pade ele aluagau ede, na?”
Be ei ipaisiamo ta ikeo, “Gau mao.”
26 Be paeaeanga ede ton madidnga kapei
tenainga aea imadid boloma pan Petrus.
Ei eaba toa Petrus iket itanga oa isobo. Be
ikeo pan bedane, “Gau nagera eao toman
ngan ei toa oliv iloleai oa, na?”
27 *Be Petrus ipaisiamo pade ta ikeo ga,
“Mao.” Be mole mao kokako itang.

Tibada Iesus ga ila pan Pailat
(Mateus 27.1-2,11-14, Markus 15.1-5, Lukas 23.1-5)

28 Gaisala rumaruma ngan ado sae
tibada Iesus ta titnan Kaiapas ele luma ta
tila ngan luma gavman aea. Be tidudunga
ngan luma toa oa mao, ngan kado ta tinid
aea muk Deo imatai,† ta tirangrang ngan
tian annga Pasova aea mao.
29 Ta Pailat iuot ga ila pagid ta ibeta gid
bedane, “Gimi asol eaba toa ne ngan ele
idil isaoa paeamao?”
30 Ta tikoli ele posanga bedane, “Oangga
ei eaba kadonga paeamao aea mao, gai
arangrang ngan abada ei ga inam pago
sapaean mao.”
31 *Ta Pailat ikeo pagid, “Abada ei ga ila
ta apatutui aea posanga mambe gimi lemi
apu ikeo ngan.”
Ta gid Iuda tikeo, “Be gimi Rom lemi apu
ikeo ga itutui ngan gai apamate eaba eta
mao.”
32 *Be kadonga toa ne iuot ta
iparangrang Iesus ele posanga ngan
matenga isaoa ei ga imate ngan.
33 Idio ta Pailat idudunga mulian ngan
luma gavman aea ta ibaba Iesus ga inam
pan ta ibeta ei, “Eao maron kapei togid
Iuda na?”
34 Ta Iesus ikoli ele posanga bedane,
“Posanga toa ne iuot ngan eao laboram,
mao panua padengada tikeo pago ngan
gau?”
35 *Ta Pailat ikeo, “Eao oangga gau Iuda
ag? Eine eao lem panua ga gid madidnga

* **18:27:** Ins 13.38 † **18:28:** Gavana Pailat ei eaba Iuda aea mao. Be gid Iuda led nasinga ikeo ga oangga tidudunga ngan luma togid alu padengada, eine tinid aea muk Deo imatai, ta manta tinasi edap ngan tinid aea sigiringa. Ga kus ta tirangrang ngan tila ngan gid eaneannga kapeipei raring aea. * **18:31:** Ins 19.6-7 * **18:32:** Ins 3.14, 12.33 * **18:35:** Ins 1.11

tenainga ad tidol go ga dae bagegeai. Eao
kado saoa?”
36 Ta Iesus ikeo, “Eaba eta tanoeai idol
gau ga naot maron kapei ne mao. Oangga
gid eababa tidol gau ga naot maron kapei,
eine ga leg paeaeanga tiparau ala ngan
gau, ngan kado ta nadae pagid Iuda
bagedeai. Be tautaunga Eaba toa idol gau
ga naman maron kapei ne, ei tanoeai aea
mao.”
37 Ta Pailat ibeta ei, “Tota eao maron
kapei na?”
Ta Iesus ikeo, “Eao keo ga gau maron
kapei. Tipopo gau ga nanam ngan tano
toa ne ngan kadonga naurata ga oaine.
Eine ngan paolanga posanga tautaunga.
Be sapadua tinasi posanga tautaunga, gid
tilongolongo lingeg.”
38 Ta Pailat ibeta ei, “Posanga tautaunga
eine saoa danga?”

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Mateus 27.15-31, Markus 15.6-20, Lukas 23.13-25)

Pailat ikeo bedaoa ga kus ta iuot mulian
ga ila pagid Iuda ta ikeo, “Gau naot ngan
ele idil eta paeamao mao.
39 Be ngan lemi nasinga ngan eanean-
nga Pasova aea, gau narangrang ngan
nalongean eaba sai toa gimi asio ta itnan
luma panasnga aea. Tota akim nalongean
maron kapei togimi Iuda ta ila pagimi?”
40 Ta tingangar pade bedane, “Mao. Ei
mao! Manta longean Barabas ga inam
pagai!” Be Barabas ikado paraunga pagid
gavman.

19

1 Idio ta Pailat ikeo ga tibada Iesus ga ila
ta timuimui ei.
2 *Ta gid panua paraunga ad tibada
oaroaro aea gigi ta tipol ga iuot mambe
nakala togid mamaron kapeipei ta tidol ga
idae ilaborai. Be tidol pononga singsingia
tede ga bil ga idae ngan ei mambe gid
mamaron kapeipei led.
3 Be tila pan ta tikeo, “Ado kemi, maron
kapei togid Iuda!” Ta tipodapoda ei.
4 Idio ta Pailat iuot ga ila pagid pade ta
ikeo, “Ega, gau ga nabada ei ta iuot ga
inam pagimi ta aoatai mambe gau naot
ngan ele idil eta paeamao mao.”
5 Ta Iesus iuot ga ila, be nakala toa
tikado ngan oaroaro aea gigi ienono ilabo-
rai maitne. Be pononga toa singsingia tede
ga bil oa ienono pade. Ta Pailat ikeo pagid,
“Ega, eaba tota eko.”
6 Idio ta gid madidnga tenainga ad ga
gid nakala tigera ei ta tingangar bedane,
“Apatoto ei! Apatoto ei ngan abei tabala!”
Ta Pailat ikeo pagid, “Gimi abada ei ta
apatoto ei ngan abei tabala, be gau naot
ngan ele idil eta paeamao mao.”
7 Ta gid Iuda tikeo pan, “Gai lemai apu
ede ikeo ga ei manta imate, ngansa ikeo
ga ei Deo Inat.”
8 Be Pailat ilongo posanga toa ne ta
imataud kapei.
9 *Ta idudunga mulian ngan luma gav-
man aea ta ibeta Iesus, “Eao sida am?” Be
Iesus ikoli ele posanga eta mao.
10 Ta Pailat ikeo pan, “Madongan? Eao
koli leg posanga mao? Gau edag kapei
irangrang ngan nalongean go ga la, ga
narangrang ngan patotonga go ngan abei
tabala. Be eao oatai mao?”
11 *Ta Iesus ikeo, “Oangga Deo toa ima-
mado gadae oa idol edam kapei ne mao,
eine eao rangrang ngan kado danga eta
ngan gau mao. Ngan ipu toaine eaba
toa idol gau ga nadae bagemeai, ele idil
paeamao ga iasal eao lem idil paeamao.”
12 *Io, Pailat ilongo bedaoa ta iloilo
edap eta ngan longeannga Iesus ga ila, be
gid Iuda tingangar ta tikeo, “Oangga eao
longean eaba toa ne ga ila, eine eao man
Kaisa iuae mao. Ngansa eaba sai ikeo ga
ei maron kapei, ei iman Kaisa aea isat.”
13 Be Pailat ilongo bedaoa tota ibada
Iesus ta iuot ga ila, be ei idio imado
ngan mul patutuinga posanga aea ngan
tibur toa tilalo pat babanga mambe edap.
Be tiuato tibur toa oa ieda Gabata ngan
posanga Ibru.
14 Be ado toaiua eine gid Iuda led Ado
Koromotnga aea toa imuga ngan Ado
Pasova aea. Eiua ado imata boloma ngan

* **19:2:** Lu 23.11 * **19:9:** Mt 27.12 * **19:11:** Ins 10.18, PA 2.23, Ro 13.1 * **19:12:** Lu 23.2, PA 17.7

arobad, be Pailat ikeo pagid Iuda, “Ega, ami maron kapei tota eko.”

15 Be gid tingangar ta tikeo, “Pamate ei! Pamate ei! Patoto ei ngan abei tabala!”

Ta Pailat ibeta gid, “Gimi akeo ga napatoto ami maron kapei ngan abei tabala?”

Be gid madidnga tenainga ad tikeo, “Amai maron kapei eta pade mao. Kaisa kekelen.”

16 Io, tota Pailat idol Iesus ga idae bagedeai ngan patotonga ei ngan abei tabala.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala (Mateus 27.32-44, Markus 15.21-32, Lukas 23.26-43)

17 Tibada Iesus ga ila, be ibisi abei tabala toa ei ton, ta itnan tuanga ga ila ngan tibur ede tiuato Tibur Laborada Ituatua aea. Be ngan posanga Ibru tiuato Golgota.

18 Ngan tibur toa tipatoto ei ngan abei tabala oa, tipatoto panua rua pade toman ngan ei, ede iadag, ede pade iadag, be Iesus rabu.

19 Be Pailat ikeo ga tibode posanga ede ta tidol ga idae ngan aea abei tabala. Posanga ga bedane: IESUS NASARET AEA, MARON KAPEI TOGID IUDA.

20 Ta gid Iuda busa tigera ga tiuato posanga toa oa, ngansa tibur toa tipatoto ei ngan oa, eine boloma tuangai ga Pailat ikeo ga tibode ngan posanga Ibru ga Rom ga Grik.

21 Be gid madidnga tenainga ad togid Iuda tila pan Pailat ta tikeo, “Eao bode ‘Maron kapei togid Iuda’ mao, be manta bode posanga ga bedane, ‘Eaba toa ne ikeo ga ei maron kapei togid Iuda.’ ”

22 Be Pailat ikeo, “Saoa posanga nabode, eine ienono.”

23 Io, gid panua paraunga ad tipatoto Iesus ngan abei tabala ga kus ta tibada ele danga sisid ta tipota ga iuot pange. Ta gid kelede kelede tibada anad. Be tibada itin aea pononga mamarae, ta tigera mambe tisaisai malo ilialia ngan kadonga pononga toa oa mao, be tiuaoai ga iuot malo kelede mon.

24 *Ta gid panua paraunga ad tiposa pol ngan gid ta tikeo, “Tataka pononga toa ne mao. Kemi ngan takado salisalinga ngan sionga eaba sai ga ibada.”

Be kadonga toa oa iparangrang posanga ede ienono ngan Deo ele laulau. Posanga ga bedane,

“Gid tipota leg danga sisid ta iman led,
be titado danga salisalinga aea
ngan sionga eaba sai ga ibada leg
pononga.”

Be gid panua paraunga ad tikado tota bedaoa.

25 *Be gid taine toa timadmadid boloma ngan Iesus aea abei tabala, eine Iesus itna, ga itna itar kakau, ga Maria toa Klopas iadaoa, ga Maria ede pade tuanga Makdala aea.

26 *Io, Iesus igera itna ga aluagau toa ikim ei tau timadmadid boloma. Ta ikeo pan itna bedane, “Taine kapei, eaba toa na eao natum.”

27 Be ikeo pan aluagau toa oa bedane, “Ega, taine toa na eao tnam.” Tota ngan ado toaiua ga ila, aluagau toa oa ibada ei ga ila ta imariala ngan ei.

Iesus imate (Mateus 27.45-56, Markus 15.33-41, Lukas 23.44-49)

28 *Ga kus ta Iesus iuatai mambe ele naurata toa ngada oa kus. Ta ikeo, “Marumian gau.” Ei ikado posanga toa ne ta iparangrang posanga ede ienono ngan Deo ele laulau.

29 *Be eaupat ede iuon ngan oain isul meleoleonga ienono boloma. Ta tibada asile tad aea ta tilolo ngan oain toa oa. Ga kus ta tiaud ga idae ngan abei isop* iboga ta tidol ga idae Iesus iaoai.

30 Iesus itoba oain toa oa ga kus ta ikeo, “Tota kus ne.” Ta ilabora itaperonga ga isulug ta itautau itnan ei ga ila.

Eaba paraunga aea ede igal Iesus ikarkare

* **19:24:** Sng 22.18 * **19:25:** Mt 27.55-56 * **19:26:** Ins 13.23 * **19:28:** Sng 22.15 * **19:29:** Sng 69.21 * **19:29:** *Abei isop eine abei ede toa gid Iuda mugaeai tigasi ga idudunga ngan sipsip ising ta tisama ngan led atama iaoa ngan eaneannga Pasova aea.* * **19:31:** Lo 21.22-23

31 *Be ado toaiua eine gid Iuda led Ado
Koromotnga aea toa imuga ngan Ado Ear-
ainga aea. Be Ado Earainga aea toa oa eine
ado kapei, ngansa eine Ado Pasova aea
pade. Toa bedaoa ta gid Iuda tinid ngan
panua patid ienono ngan abei tabala ngan
ado toa oa mao. Tota tikeo pan Pailat ngan
kornga panua aed ituatua ta irangrang
ngan timate manmanae, ta tibada patid ga
ila.
32 Tota gid panua paraunga ad tila ta
tikor eaba toa imuga oa iae ituatua, ga
eaba ede pade toa itututu toman ngan
Iesus.
33 Io, tinam pan Iesus be tigera ei imate
o. Ta tikor iae mao.
34 Be eaba paraunga aea ede igal
ikarkare ngan ido. Ta mole mao, sing
toman ngan eau ilele ga iuot.
35 *Be eaba igera danga toa iuot ne,
labone ipaola posanga ga ibode ngan saoa
danga igera. Be ele posanga eine tau-
taunga. Ta ei pade iuatai mambe posanga
toa ikado ne tautaunga. Toa bedaoa ta
gimi pade arangrang ngan lolomi matua
ngan.
36 *Ngansa gid danga toa oa iuot ta
iparangrang posanga ede ienono ngan
Deo ele laulau ga bedane, “Irangrang ngan
ituatua eta krau mao.”
37 *Be Deo ele laulau aea posanga ede
pade ikeo ga bedane, “Gid ga matad inono
eaba toa tigal ei ngan ido.”

Tidol Iesus ipat ngan denga pau ede
(Mateus 27.57-61, Markus 15.42-47, Lukas 23.50-56)

38 Idio ta Iosep Arimatea aea ibeta Pailat
ngan ilongean Iesus ipat ta ibada. Ngansa
ei aluagau ede ton Iesus be imataud gid
Iuda ta imudan ele kadonga lolo matua
aea. Ta Pailat ilongo. Tota Iosep ila ibada
Iesus ipat ga inam.
39 *Be Nikodemus, eaba toa mugaeai ila
igera Iesus bong, ei pade inam. Be ibada
bude iuad kemi toa tibul ngan abei mer
itekea ga alos itekea. Bude toa oa aea
kulupu iuot mambe kilo sangaul tol.
40 Tota gisirua tibada Iesus ipat ta ti-
sama ngan bude toa oa. Ga kus ta timol
ngan malo kemikemi mambe gid Iuda led
nasinga somisomi ngan panua matemate
patid.
41 Be boloma ngan tibur toa tipatoto
Iesus ngan, dadanga ede ienono. Be
dadanga toa oa aea denga pau ede. Tidol
eaba eta ipat ngan maitne.
42 Tota tidol Iesus ipat toa eoa, ngansa
tibur boloma, ga pade, eine gid Iuda led
Ado Koromotnga aea toa imuga ngan Ado
Earainga aea.

20

Iesus idae mulian ngan ele matenga
(Mateus 28.1-8, Markus 16.1-8, Lukas 24.1-12)

1 Gaga itakai ngan ado toa inasi Ado
Earainga aea, ta Maria Makdala aea ila
dengaeai be tibur dodom maitne. Ila ta
igera pat kapei toa ipakala denga iaoa
ienono imuliai mao.
2 Tota ilado ga ila pan Saimon Petrus ga
aluagau ede pade toa Iesus ikimkim ei, ta
ikeo, “Tibada Maron ipat dengaeai ga ila
o. Be gai aoatai ngan tidol ipat sida mao!”
3 Io, tota Petrus ga aluagau toa ede pade
oa tila dengaeai.
4 Gisirua tiladlado ga tila, be aluagau
ede pade ilado ga iasal Petrus ta imuga
dengaeai.
5 Ta italolo ga idudunga dengaeai ta ig-
era malo toa timol ngan Iesus ipat ienono,
be ei idudunga mao.
6 Ga kus ta Saimon Petrus ilado muriai
ga inam ta isalasala ga idudunga denga
iloleai. Ta igera gid malo ienono.
7 Ga igera malo ede pade toa timol Iesus
ilabora ngan. Be malo toa oa ienono
toman ngan malo padengada mao. Ienono
rol ngan tibur ede pade, be mambe eaba
ede ikop*.
8 Tota aluagau ede pade toa imuga den-
gaeai, ei pade idudunga ta igera ga ilolo
matua.
9 *Tautaunga Deo ele laulau ikeo
ga Iesus manta idae mulian ngan ele

* **19:35:** Ins 21.24 * **19:36:** IM 12.46, Nam 9.12, Sng 34.20 * **19:37:** Sek 12.10, PM 1.7 * **19:39:** Ins 3.1-2
* **20:7:** Posanga idil toa ne *ikop ipu ede pade ngan posanga Grik eine ipol.* * **20:9:** PA 2.24-32, 1Ko 15.4

matenga, be ngan ado toaiua, gid aluagau
tiuatai ngan maitne.
10 Ta gid aluagau tiluagid mulian tuan-
gai.

Maria Makdala aea igera Iesus (Mateus 28.9-10, Markus 16.9-11)

11 Maria imadid gaot ngan denga ta
itangtang. Ei itangtang maitne be italolo
ga idudunga dengaeai.
12 Ta igera anggelo rua be led danga sisid
bodbode. Gid timamado ngan tibur toa
mugaeai Iesus ipat ienono ngan, ede pan
ilabora be ede pade pan iae.
13 Ta tibeta ei, "Taine, eao tangtang ngan
saoa?"
Ta ikeo pagisirua, "Tibada ag Maron
ipat ga ila, be naoatai ngan tidol ei sida
mao."
14 *Ei ikado posanga toa oa ga kus ta ipul
ei pan imur ta igera Iesus imadmadid. Be
ei iuatai mambe eaba toa oa Iesus mao.
15 Ta Iesus ikeo pan bedane, "Taine, eao
tangtang ngan saoa? Eao iloilo sai?"
Be ei iuangga eaba toa oa imariala
ngan dadanga ta ikeo pan bedane, "Eaba,
oangga eao bada ei ga ila, keo pagau ngan
eao dol ei sida, ta gau ga nala nabada ei."
16 Ta Iesus iposa ngan gid linged bedane,
"Maria."
Io, Maria ipul imata ga ila pan ta iposa
ngan gid linged ngan posanga Ibru be-
dane, "Rabonai!" (Posanga toa ne ipu ga
bedane, "Eaba paoatainga am.")
17 *Ta Iesus ikeo pan, "Eao sibo gau
padam, ngansa nadae ga nala pan Tamag
maitne. Be la pagid oaeoaeg ta palongo gid
ta keo ga gau ga nadae ga nala pan Tamag
ga gimi Tamami. Ei gau ag Deo ga gimi ami
Deo pade."
18 Io, Maria Makdala aea ila ta ipalongo
gid aluagau bedane, "Gau nagera Maron!"
Ga ipalongo gid ngan posanga toa Iesus
ikeo pan ngan pade.

Gid aluagau tigera Iesus (Mateus 28.16-20, Markus 16.14-18, Lukas 24.36-49)

19 Gid aluagau timataud gid madidnga
togid Iuda ta tisaisai led luma aea atama ta
tidio timamado gadudunga. Be bong ngan
ado toa inasi Ado Earainga aea, Iesus inam
ta imadid rabu ngan gid ta ikeo, "Lolomi
itarui!"

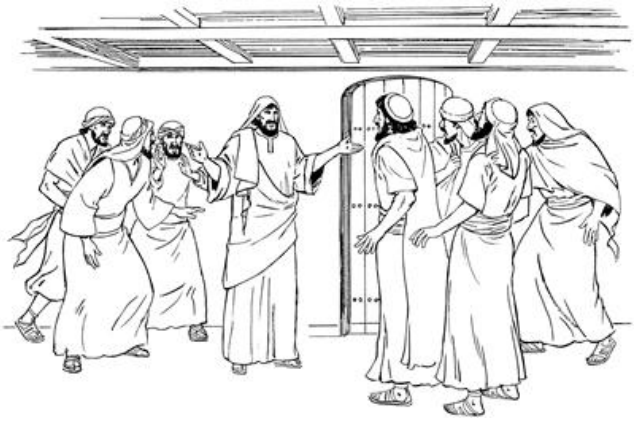

Iesus inam ta imadid rabu ngan gid ta ikeo, "Lolomi itarui!"

20 *Ikeo bedaoa ga kus ta ipasolan ibage
ga ikarkare pagid. Tota gid aluagau tinid
igelgel ngan geranga Maron.
21 Ta Iesus ikeo pagid pade bedane,
"Lolomi itarui. Gau nasula gimi ga ala,
lalaede mambe Tamag isula gau."
22 Io, ikeo bedaoa ga kus ta iuso iaoa uru
ga idae ngan gid ta ikeo, "Abada Itautau
Tutui!
23 *Oangga gimi asamum gid panua led
kadonga sasat, eine Deo pade ga isamum
led kadonga sasat. Be oangga asamum
mao, eine Deo ga isamum led kadonga
sasat mao pade."

Tomas igera Iesus

24 Tomas toa ieda ede pade Didimus, ei
ede ngan gid aluagau sangaul igegea rua,
be imamado toman ngan gid ngan ado
toaiua Iesus inam iuot pagid oa mao.
25 Ta gid aluagau padengada tikeo pan,
"Gai agera Maron o!"
Be ei ikeo pagid, "Oangga nagera tibun
toa tipatoto ibage ngan oa mao, ga nadol
bageg igonga ga idudunga ngan mao, ga
nadol bageg ga idudunga ngan ikarkare
aea tibun mao pade, eine irangrang ngan
lolog matua mao ga mao tau."
26 Io, ado lima ga rua ila ga kus, ta gid
aluagau timamado luma iloleai pade, be
Tomas pade imamado toman ngan gid.

* **20:14:** Lu 24.16, Ins 21.4 * **20:17:** Ro 8.29, Ibr 2.11-12 * **20:20:** Ins 16.22, 1Io 1.1 * **20:23:** Mt 16.19

Gid tisaisai atama ga matua, be mole mao
Iesus inam ta imadid rabu ngan gid ta
ikeo, “Lolomi itarui!”
27 Ta ikeo pan Tomas, “Nam dol bagem
igonga nene ta gera bageg. Be bagem
inam ta dol ga idudunga ngan karkareg
aea tibun. Lolom ruangada mao. Manta
lolom matua.”
28 Ta Tomas ikeo pan, “Eao ag Maron ga
ag Deo!”
29 *Ta Iesus ikeo pan, “Eao gera gau ta
lolom matua na? Be kemi tau ngan gid
panua toa tigera gau mao be lolod matua.”

Laulau toa ne aea posanga ipu

30 Iesus ikakado uisinga padengada
busa iman kilala toa ele aluagau matadeai.
Be gau nabode ga idae ngan laulau toa ne
mao.
31 *Be posanga toa nabode ne, eine
irangrang ngan ilua gimi ta lolomi matua
mambe Iesus ei Kristus† toa Deo Inat.
Ta oangga lolomi matua bedaoa, eine ga
abada madonga kemi ngan ei ieda.

21

Aluagau lima ga rua tigera Iesus

1 Ga kus ta Iesus ipasolan ei pagid ele
aluagau pade toa boloma ngan liu kapei
Taiberias.* Iuot ga bedane.
2 Iesus ele aluagau ga gid ne tinam tilu-
plup: Saimon Petrus, ga Tomas toa ieda
ede pade Didimus, ga Nataniel toa tuanga
Kena aea ngan tibur kapei Galili, ga Sebedi
inat rua, ga aluagau rua pade ton Iesus.
3 *Ta Saimon Petrus ikeo pagid, “Gau
nala natado puo.”
Ta tikeo pan, “Gitaingada tala.” Tota
tidae oagaeai ga tila, be bong dodol toaiua
tibada ia eta mao.
4 Be gaisala rumaruma ngan ado sae,
Iesus inam ta imadid labiai. Be ele aluagau tiuatai mambe ei Iesus mao.
5 Ta Iesus ibaba ga ila pagid ta ikeo,
“Gergeu, gimi abada ia etangada pade,
mao mao?”
Ta tikeo ga, “Mao.”
6 Ta ikeo pagid, “Atado lemi puo ga isu-
lug oaga isaleai iadag ngan bagemi oatai,
ta abada ia etangada.” Io, tota titado puo
ga isulug, be tibada ia busa tau ta urad
ngan dadanga puo ga idae mao.
7 *Tota aluagau toa Iesus ikim ei tau
ikeo pan Petrus bedane, “Eine Maron.” Be
Saimon Petrus ilongo mambe eiua Maron,
ta idol mulian ele pononga gaot aea ta
ikaukau irabu aea pus, ngansa mugaeai
itil ele danga sisid ngan kadonga naurata.
Ga kus ta idug ga isulug liuiai ta iaoal ga
idae labiai.
8 Be gid aluagau padengada toa oagaeai
oa tiuodeode ga tidudunga. Be tiuona
puo toa ia iuon ngan. Tibur toa oa aluai
ngan lab mao, aea maraoa mambe leoa
sangalima.
9 Tinam tidae labiai ga kus ta tigera
dinga ianean ngan asaso be ia toman ngan
bret ienono gadae ngan.
10 Ta Iesus ikeo pagid, “Ia toa abada
pataute ne, abada etangada ga inam.”
11 *Tota Saimon Petrus idae oagaeai ta
iuona puo ga idae labiai. Puo iuon ngan
gid ia kapeipei, be krak eta mao. Ia toa oa
idaba iuot buno ede sangalima igegea tol
(153).
12 Ta Iesus ikeo pagid, “Anam aean an-
nga gaisala aea.” Be eta ngan gid aluagau
irangrang ngan ikado ele pespes ngan
betanga ei mambe ei sai mao. Gid tiuatai
mambe ei Maron.
13 Iesus ila dingaeai ta ibada bret ta
ibada ga ila pagid. Be ikado lalaede pade
ngan ia.
14 *Eiua patol aea ngan Iesus ipasolan
ei pagid ele aluagau, muriai ngan idae
mulian ngan ele matenga.

Iesus ipamatua Petrus ilolo

15 Iesus asingada ele aluagau tian ga kus
ta ibeta Saimon Petrus bedane, “Saimon,
Ioanes inat, eao kim gau kapei tau ga easal
oaeoaem padengada led kimnga?”
Ta Petrus ikeo, “Be. Maron, eao oatai
mambe gau nakim go.”

* **20:29:** 1Pe 1.8 * **20:31:** Ins 3.15, Ro 1.17, 1Io 5.13 † **20:31:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **21:1:** *Liu kapei Taiberias ieda ede pade Galili.* * **21:3:** Lu 5.4-7 * **21:7:** Mt 14.29, Ins 13.23 * **21:11:** Lu 5.6 * **21:14:** Ins 20.19,26 * **21:16:** PA 20.28

Ta Iesus ikeo, “Matam bada leg sipsip
gereirei ngan ad annga.”
16 *Io, Iesus ibeta ei pade bedane, “Sai-
mon, Ioanes inat, lolom ikim gau na?”
Ta ikeo, “Be. Maron, eao oatai mambe
nakim go.”
Ta Iesus ikeo, “Mariala ngan leg sipsip.”
17 Io, Iesus ibeta ei patol aea bedane,
“Saimon, Ioanes inat, eao kim gau?”
Be Petrus ilolo isat ngansa Iesus ibeta ei
patol aea bedane, “Eao kim gau?” Ta ikeo,
“Maron, eao oatai ngan danga toa ngada
ne. Eao oatai mambe gau nakim go.”
Ta Iesus ikeo pan, “Matam bada leg
sipsip ngan ad annga.
18 Nakeo tautaunga pago, ngan ado
toaiua eao iriau maitne, eao kaukau
rabum ngan am pus† ta lalala alele ngan
tibur isaoa eao kim. Be muriai oangga eao
eaba kapei, eao ga paoatan bagem ta eaba
ede pade ga ikaukau rabum ta ibada go ga
la ngan tibur toa eao kim la ngan mao.”
19 *Be Iesus ikeo bedaoa ngan paolanga
posanga ngan matenga isaoa ei ga isoa
Deo ieda ngan. Ga kus ta ikeo, “Nam nasi
gau.”

Ioanes eine aluagau toa Iesus ikim ei tau

20 *Be Petrus ipul ei ta igera aluagau
ede pade toa Iesus ikim ei tau, ilalala ga
inasnasi gid. Aluagau toa oa, rabu ngan
led eaneannga mugaeai, idol ilabora ga
idae Iesus igogoeai ta ibeta ei, “Maron,
sai ga idol go ga dae am miri itamatama
bagedeai?”
21 Be Petrus igera ei ta ibeta Iesus,
“Maron, be eaba toa ne madongan?”
22 Ta Iesus ikeo pan, “Oangga nakim
ei imamado ga irangrang ngan naluagau
mulian, eine danga togo mao. Eao nam
nasi gau.”
23 Tota posanga iuasasa rabu ngan gid
iaoa kelede ton Kristus mambe aluagau
toa oa irangrang ngan imate mao. Be
Iesus iposa eta pan Petrus ngan eaba toa
oa ele matenga mao. Ikeo ga bedane,
“Oangga nakim ei imamado ga irangrang
ngan naluagau mulian, eine danga togo
mao.”
24 *Be aluagau toa ipaola posanga ngan
gid danga toa ne ga ibode, eine gau tota
eko. Be gai aoatai mambe posanga toa
napapaola ne tautaunga.
25 *Be Iesus ikado danga padengada
busa. Ta oangga tabode ninipunga ngan
danga kelede kelede ga idae ngan laulau,
eine tibur toa ngada ne tanoeai ga iuon
ngan laulau kekelen, ta tibur eta pade
ngan aea dolnga mao.

† **21:18:** Posanga idil toa ne, *kaukau rabum ngan am pus, ipu ede pade ngan posanga Grik bedane: lem madonga ienono eao bagemeai.* * **21:19:** Mt 16.24-25, 2Pe 1.14 * **21:20:** Ins 13.23-25 * **21:24:** Ins 19.35 * **21:25:** Ins 20.30

Naurata togid
Panua Ato ad

Iesus iposa tautaunga ngan isula Itautau Tutui

1 *Leg eaba Tiopilus, ngan leg laulau
toa nabode matamata ga ila pago, nabode
posanga ngan Iesus ele kadonga ga ele
paoatainga toa ngada oa mugaeai ga inam
2 *ga irangrang ngan ado toa Deo ibada
ei ga ila buburiai. Be mugaeai ngan idae
ga ila buburiai, ngan Itautau Tutui iura,
ikado renrennga ga ila pagid ele panua ato
ad toa isio gid.
3 *Ei ibada ieieinga ga imate, ga kus ta
ipasolan ei mulian pagid panua toa ne
ngan edap imata ede ga ede, ta tiuatai
kemi tau mambe ei imata bibita. Ikakado
bedaoa ga irangrang ngan ado sangaul
pange, ga iposaposa pagid ngan madonga
Deo ibageai.
4 *Be ado ede, gisingada tianean, ta iren-
ren pagid bedane, "Gimi atnan Ierusalem
mao, be adio ta asangasanga danga toa
Tamag iposa tautaunga ngan, toa alongo
gau nakeokeo ngan.
5 *Ngansa Ioanes ikado paliliunga ngan
eau, be teta pade gimi ga abada paliliunga
ngan Itautau Tutui."
6 *Io, tila tiluplup pade, ta tibeta ei
bedane, "Maron, labone gau madongan?
Tibur kapei Israel ga idae bagemeai ta eao
ga ot amai maron kapei ta sere ada miri
itamatama na?"
7 *Ta ikeo pagid, "Oatainga ngan gid rai
ga ado toa Tamag kekelen isiosio, eine
danga togimi mao.
8 *Be gimi ga abada pamatuanga ngan
ado toa Itautau Tutui isulug ga inam pag-
imi. Ta gimi ga apamatua leg posanga
ga ila pagid Ierusalem, ga Samaria, ga
ila irangrang ngan tibur toa ngada ne
tanoeai."

Iesus idae ga ila buburiai (Markus 16.19-20, Lukas 24.50-53)

9 Iesus ikado posanga toa ne ga kus, ta
Deo ibada ei ga idae ga ila, be ele aluagau
matad inasi ei. Ga kus ta laulau ede irobi
ei, ta tigera ei pade mao.

Iesus idae ga ila buburiai.

10 Matad inono mariamba maitne, be ei
ila o. Be mole mao, panua rua per ga
tiuot toman ngan gid, be led danga sisid
bodbode tau.
11 *Ta gisirua tikeo, "Gimi panua Galili
ami, ikamado ga amadmadid, be matami
idae ga ila mariambai? Iesus toa kelede
ne, Deo ibada ei ga ila buburiai, be ei ga
iluai mulian pade ngan kadonga lalaede
mambe patautene agera ei itnan gimi ta
idae ga ila buburiai."

Tisio Matias ga ibada Iudas imul

12 *Idio ta gid aluagau titnan bereo toa
tiuato Oliv, ta tiluagid mulian Ierusalem.
(Bereo toa oa aea maraoa ila Ierusalem
eiua mambe kilomita kelede.)
13 *Tidudunga lumaeai, ta tidae ga tila
ngan bobo gadae toa timamado ngan. Gid
aluagau toa oa edad ga bedane: Petrus,
ga Ioanes, ga Jems, ga Andreas, ga Pilip,
ga Tomas, ga Bartolomeus, ga Mateus, ga
Jems toa Alpius inat, ga Saimon toa tiuato
ei Selot*, ga Iudas toa Jems inat.
14 Gid toa ngada oa tidol lolod kelede ta
tiraring somisomi toman ngan gid taine,
ga Iesus itna Maria, ga itar kakakau.

* **1:1:** Lu 1.3 * **1:2:** Mk 16.19, Lu 24.49-51 * **1:3:** Lu 24.36-49, PA 10.41 * **1:4:** Lu 24.49, Ins 14.16-17, PA 2.33 * **1:5:** Mt 3.11 * **1:6:** Lu 24.21 * **1:7:** Mk 13.32 * **1:8:** Mt 28.19, Lu 24.48 * **1:11:** Mt 26.64, Lu 21.27 * **1:12:** Lu 24.50-53 * **1:13:** Mt 10.2-4 * **1:13:** Ngan ado toaiua, tidol edaeda Selot ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio.

15 Ngan taun toaiua gid panua toa lolod
matua ngan Iesus, dabad iuot mambe
buno ede sangaul rua (120).
Idio ta Petrus idae imadid rabu ngan gid
ta ikeo ga,
16 *“Oaeoaeg, mugaeai Itautau Tutui
ikado posanga ga iuot Devit iaoai ngan Iu-
das, eaba toa ipasolan Iesus pagid panua
ta tiluku ei. Be irangrang ngan Deo ele
laulau aea posanga toa ne itap sapaean
mao.
17 Ngansa Iudas ei ede ngan gita ga ikado
naurata toa ne toman ngan gita.”
18 *(Be Iudas ibada pat toa tiuol ei ngan
ele kadonga paeamao, ta iuol tano idanga
ede. Ga kus ta imate, be itap ga ilabora
imuga ga isulug ngan tano toa oa, be iapa
pak ta imogal iborou ga iuot.
19 Panua toa ngada oa Ierusalem tiuatai
ngan aea ninipunga toa ne, ta ngan led
posanga tiuato tano toa oa ieda Akeldama.
Edaeda toa ne ipu mambe Tano Sing aea.)
20 *Io, Petrus ikeo pade bedane, “Ngansa
posanga ienono ngan Laulau Baunga aea
ga bedane,

“ ‘Eaba toa ne ele tibur, irangrang ngan
eaba eta ila ngan mao.
Ga irangrang ngan eaba eta imamado
ngan mao pade.’

Be laulau toa ne aea posanga ede pade
bedane,

“ ‘Kemi ngan eaba eta pade ibada eaba toa
ne imul ngan kadonga naurata.’

21 Tota gita manta tasio eaba eta rabu ngan
gid arangaranga toa tilalala toman ngan
gita somisomi ngan taun toa Maron Iesus
ila ga inam rabu ngan gita.
22 *Eaba toa ne manta imamado toman
ngan gita toa mugaeai ga inam, ngan
Ioanes Paliliunga aea ele naurata ga iran-
grang ngan patautene toa Deo ibada Iesus
ga itnan gita ga ila. Tasio eaba eta toa igera
Iesus ele daenga mulian, ta iboko toman
ngan gita ngan pamatuanga posanga toa
ne.”

23 Ta tidol panua rua ga tidio rol, ede
eine Iosep Barsabas toa ieda ede pade
Iastus, be eaba ede pade ieda Matias.
24 Tota tiraring ta tikeo ga, “Maron, eao
oatai ngan panua toa ngada ne lolod. Pa-
solan gai ngan sai ngan gisirua eao sio
25 ngan badanga naurata ato aea toa ne.
Ngansa Iudas itnan naurata toa ne ta ila
inasi ei ele edap.”
26 Ta titado pat gereirei ta ipasolan
mambe Matias ieda iuot ngan kadonga
naurata toa ne. Tota ei itlan gid panua ato
ad toa sangaul igegea ede.

2

Itautau Tutui isulug ga inam

1 *Idio ta eaneannga kapei Pentekos*
aea iuot, ta gid aluagau toa ngada oa tila
tiluplup ngan tibur kelede.
2 Mole mao, tilongo danga mambe rai
kapei tau iaoa ingongo buburiai ga inam,
ta ele tandanga iuon ngan luma toa tima-
mado ngan oa.
3 *Be tigera danga mambe dinga imae-
mae ibilin ga idae ngan gid kelede kelede.

* **1:16:** Sng 41.9 * **1:18:** Mt 27.3-8 * **1:20:** Sng 69.25, 109.8 * **1:22:** Mk 1.9, 16.19, Ins 15.27 * **2:1:** Wkp 23.15-21, Lo 16.9-11 * **2:1:** Gid Iuda tikado eaneannga Pentekos aea ngan matad nanan Deo ikado kemi gid, ta titenai led annga imatua papau edengada ga ila pan. Gera posanga ngan IM 34.22. * **2:3:** Mt 3.11

Danga mambe dinga imaemae ibilin ga idae ngan gid.

4 *Ta gid toa ngada oa, Itautau Tutui
iuon lolodeai, ta maed ikakado posanga
ngan gid tuanga padengada led posanga
mambe Itautau Tutui iparangrang gid
ngan.
5 Be ngan ado toaiua, gid panua eden-
gada Iuda ad toa tilolon ngan Deo tima-
mado ngan tibur togid alu toa ngada ne
tanoeai, be tila Ierusalem ngan eaneannga
ta timan kaluae.
6 Be tilongo tandanga toa oa, ta gid busa
tinam tiluplup, be titalingalinga, ngansa
tilongo posanga iuotot ngan gid kelede
kelede led posanga.
7 Tikakrik ga timatala ta tikeo, "Ega,
panua toa tiposaposa ne, gid toa ngada ne
Galili ad na?
8 Tota ikamado ga talongo tiposaposa
ngan gita kelede kelede leda posanga toa
tnatnada tipopo gita ngan?
9 Gita Iuda ada, be tamamado alele ngan
tibur ga gid ne: Partia, ga Midia, ga Elam,
ga Mesopotemia, ga Iudea, ga Kapadosia,
ga Pontus, ga Esia,
10 ga Prigia, ga Pampilia, ga Isip, ga tibur
togid Libia boloma ngan tuanga Sairini, ga
gid kaluae Rom ad.
11 Gita edengada tibutibuda Iuda ad, be
padengada tipul gid ga tinasi raring togita
Iuda. Edengada inu Krit ad, ga tibur
Arebia ad, be gita toa ngada ne talongo gid
panua Galili ad ne tiposaposa ngan Deo ele
naurata kapeipei ngan gita kelede kelede
leda posanga!"
12 Tota gid toa ngada oa tikakrik ga
titalingalinga, ta tibetabeta pol ngan gid ta
tikeo, "Oae! Kadonga toa ne madongan?"
13 Be padengada tigalinge ngan gid ta
tikeo ga, "Eine tilasu unnga oain tau!"

Petrus ipaola posanga ga ila pagid ipom

14 Idio ta Petrus idae imadid toman ngan
gid aluagau sangaul igegea ede, ta iposa
kapei ta ikeo, "Gimi panua Iuda ami, ga
gimi toa ngada ne amamado Ierusalem,
gau ga napatarui posanga toa ne ga ila
pagimi. Alongo kemi leg posanga.
15 Ngansa gid panua toa ne timanga-
manga ngan oain aea unnga mambe gimi
akeo ngan ne mao, ngansa patautene
gaisala ngan ado imata lima ga pange. Ado
imata toa ne ununnga aea mao.
16 Be kadonga toa ne iparangrang
posanga ton Ioel toa ibada Deo iaoa
mugaeai ga bedane,

17 *" 'Deo ikeo ga bedane, "Boloma ngan
ado muriai ga muriai tau,
gau ga natok Tautaudig Tutui ga idae
ngan gid panua toa ngada ne.
Ta lemi gergeu arangaranga ga taine ga
tibabada aoag,
be lemi kakau iririau ga tigera gid
danga napasolan pagid,
be lemi kapeipei ga anununud.
18 Ga pade, gau ga natok Tautaudig Tutui
ga idae ngan leg paeaeanga
arangaranga ga taine ngan ado
toaiua.
Ta gid ga tibada aoag.
19 Be gau ga napasolan gid danga iuot
mariambai ta ipamatala gid panua.
Be tanoeai, eine ga nakado sing ga
dinga ga basu kapei iuot,
ta iman kilala ngan ado kapei toa oa.
20 Be ado ga ipul ei ga iuot dodom,
ga taiko ga ila iuot mambe sing.
Gid danga toa ne ga iuot ga imuga.
Ga kus ta Maron ele ado kapei ga iuot,
ta ele taranga ga iuot masaeai.

* **2:4:** Mk 16.17, PA 4.31, 10.44-46, 19.6 * **2:17:** Jol 2.28-32

21 Ta ngan ado toaiua, oangga sai ibaba Maron ieda,
eine ga ibada mulian ei.” ’

22 “Gimi panua Israel ami, alongo leg posanga ga bedane: Iesus Nasaret aea, ei eaba toa Deo ipasolan pagimi toman ngan gid kilala ipamatala gimi ga gid uisinga toa Deo ikado eaba toa ne ibageai rabu ngan gimi. Be gimi aoatai kemi ngan danga toa ngada ne.
23 Be gimi adol eaba toa ne ga idae pagid panua bagedeai toa tiuatai ngan Deo ele apu mao. Ta gid tilua gimi ta apatoto ei ngan abei tabala ga imate. Be kadonga toa ne inasi posanga toa Deo irau motean oa.
24 Be Deo ipei ei mulian ngan ele matenga. Itnan ei ga idio ngan ieieinga kapei matenga aea oa mao, ngansa matenga irangrang ngan ikisi ei mao.
25 *Ngansa mugaeai Devit ibode posanga ngan ei ga bedane,

“ ‘Gau nagera Maron imamado matageai somisomi.
Ei idio boloma ngan bageg oatai,
ta irangrang ngan danga eta ikado ga lolog ede ga ede mao.
26 Tota gau tinig igelgel ta nakakado posanga tingelgel aea.
Be naoatai kemi mambe Deo ga ikado tinig ga iuot pau, ta nabada madonga kemi somisomi, ta nadio nasangasanga.
27 Ngansa eao ga tnan gau ga nadio ngan tibur togid matemate mao.
Be lem eaba tutui, eao ga longean ipat ga idio ibuda mao pade.
28 Eao pasolan gau ngan edap mata bibita aea,
ta gau ga tinig igelgel kapei matameai.’

29 *“Oaeoaeg, gau naposa masaeai pagimi ngan tibuda Devit. Ei imate ta titaian ei, be aea denga ienono pagita ga irangrang ngan labone. Posanga toa ikado ne, iposa ngan ei mulian mao.
30 *Be ei ibada Deo iaoa pade, ta iuatai mambe Deo iposa tautaunga gadae, ngan ei itub ede ga ibada naurata maron aea mambe ei.
31 *Ei iuatai motean ngan danga toa ne, ta iposa ngan Kristus ele daenga mulian. Ta ikeo ga Deo ga itnan ei ga idio ngan tibur togid matemate mao, ga irangrang ngan ipat ibuda mao pade.
32 Be eaba toa iposaposa ngan ne, eine Iesus. Deo ipei ei mulian ngan ele matenga, ta gai toa ngada ne agera bedane ta apamatua aea posanga.
33 *Tota Deo Tamada isoa ei ga idae ngan ibage oatai, ta ibada Itautau Tutui pan mambe iposa tautaunga ngan. Ta labone itok Itautau Tutui ga idae ngan gid panua toa ne, mambe patautene gimi ageragera ga alongolongo.
34 *Ngansa Devit idae ga ila buburiai mambe Iesus mao. Be ikeo,

“ ‘Maron Deo ikeo pan ag Maron bedane:
“Eao dio mamado ngan bageg oatai
35 ga irangrang ngan nadol am miri ita-matama
ga tidio aem ibuloloeai.” ’

36 *“Tota nakim gimi panua Israel ami toa ngada ne aoatai kemi bedane: Iesus toa apatoto ei ngan abei tabala ne, Deo idol ei ga iuot Maron ga Kristus† pade.”

Panua busa tipul lolod ga tibada paliliunga

37 Gid ipom tilongo posanga toa ne, be igal lolod ta tikeo pan Petrus ga gid panua ato ad padengada bedane, “Oaeoaemai, gai ga akado mado?”
38 Ta Petrus ikeo pagid, “Gimi kelede kelede apul lolomi ga abada paliliunga ngan Iesus Kristus ieda, ta Deo isamum lemi kadonga sasat. Tota gimi ga abada Itautau Tutui mambe tenainga ila pagimi.
39 *Ngansa Deo ele posanga tautaunga toa ne eine ngan gimingada lemi gergeu, ga gid panua aluai ad, ga panua sapadua ada Maron Deo ibaba gid.”

* **2:25:** Sng 16.8-11 * **2:29:** 1Kin 2.10 * **2:30:** 2Sml 7.12, Sng 89.3-4, 132.11 * **2:31:** Sng 16.10 * **2:33:** PA 5.32, 7.55-56 * **2:34:** Sng 110.1 * **2:36:** PA 5.30-31 † **2:36:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **2:39:** Ais 57.19

40 Be ngan posanga busa pade Petrus
ipabib led ga ikado posanga matua be-
dane, “Manta abeta Deo ta ibada gimi
mulian, ngan kado ta amukuru toman
ngan gid panua papaeamao labone ad!”
41 *Gid ipom toa lolod matua ngan
posanga toa ne, dabad iuot mambe bunor-
ingring tol. Tibada paliliunga ta titlan gid
panua lolo matua ad ngan ado toaiua.

Gid panua lolod kelede ta timamado

42 *Gid panua toa oa timarum tau
ngan kadonga ga gid ne: longonga gid
panua ato ad led paoatainga, ga kadonga
lolo kelede aea, ga matad nanan Iesus
imedameda ngan teinga bret, ga led
kadonga raring.
43 Gid kelede kelede timataud, ngansa
tigera gid panua ato ad tikakado uisinga
iman kilala ta ipamatala gid.
44 *Be gid panua lolo matua ad toa ngada
oa tinam tiluplup somisomi, be gid kelede
kelede led danga sisid iman gid toa ngada
oa led.
45 Gid tilongean ad tano ga danga sisid
ta panua tiuol, ta tipotapota ga ila pagid
sapadua tipapauis.
46 Ado ga ado, lolod kelede ta tila tilu-
plup Deo ele lumaeai, ta titei bret ngan
luma ga luma ngan matad nanan Iesus
imedameda. Be tianean ad annga toman
ngan led kadonga mamaron, ga tinid igel-
gel.
47 *Tisoasoa Deo ieda, be panua paden-
gada toa lolod matua ngan Iesus mao,
lolod marum ngan gid. Be Maron ibada
mulian panua papau, ta igalbatan dabad
ga idae ado ga ado.

3

Eaba iae paeamao iuot kemi

1 Lailai ede ngan ado imata tol, Petrus
ga Ioanes tidae ga tila Deo ele lumaeai.
Somisomi tirararing ngan ado imata toa
oa.
2 Be eaba ede imamado, iae paeamao toa
aea popongai ga inam. Ado ga ado panua
tisoa ei ga ila ta tidol ei ga idio imamado
boloma ngan Deo ele luma aea atama toa
ieda Imata Kemi, ta ei idio igaugau pat
pagid panua toa tidudunga ngan Deo ele
luma aea ala.
3 Ei igera mambe Petrus ga Ioanes
tiuangga tidudunga ngan Deo ele luma
aea ala ta igau pat pagisirua.
4 *Be Petrus ga Ioanes matad inono ei, ta
Petrus ikeo, “Matam inam pagairua.”
5 Tota imata idae pagisirua, ta iuangga
ibada danga eta pagid.
6 *Be Petrus ikeo, “Gau leg pat silva
ga gol mao, be danga toa ienono pagau
ne, gau ga nabada pago. Ngan Iesus
Kristus Nasaret aea ieda nakeo pago, dae
ta lalala!”
7 Tota ikisi ibage oatai ta ilua ei ga idae.
Be mole mao, iaepu toman ngan iae aea
tue iuot matua pade.
8 Tota idug ga idae ta ilalala alele. Ga kus
ta idudunga Deo ele lumaeai toman ngan
gisirua, be ilalala ga idugdug ga isoasoa
Deo ieda.
9 Be gid ipom tigera ei ilalala ga isoasoa
Deo ieda,
10 ta tiuatai mambe ei eaba toa igaugau
pat boloma ngan Deo ele luma aea atama
Imata Kemi. Tota tikakrik ga timatala
ngan danga toa iuot ngan ei.

Petrus ipaola posanga Deo ele lumaeai

11 Eaba toa mugaeai igaugau pat, ei itin
igelgel ta iluku Petrus ga Ioanes, be gid
panua toa ngada oa tikakrik kapei tau ta
tilado ga tinam pagid ngan tibur toa tiuato
Naparpar ton Solomon.
12 Petrus igera bedaoa ta ikeo pagid,
“Gimi panua Israel ami, ikamado ga
akakrik ngan kadonga toa ne ga matami
inono gairua? Kado gimi aoangga gairua
lemai kadonga itutui tau, ta ngan ipu
toaine uramai ngan kadonga eaba toa ne
ga ilalala pade. Eine mao.
13 *Deo togid tibutibuda Abraam, ga
Aisak, ga Iakop idol edaeda kapei ga idae
ngan ele paeaeanga Iesus. Be gimi adol ei
ga idae pagid Rom bagedeai. Pailat irau
posanga ngan ilongean ei ga iuot, be gimi
apul murimi ngan ei toa Pailat imatai oa.

* **2:41:** PA 2.47, 4.4 * **2:42:** PA 20.7 * **2:44:** PA 4.32-35 * **2:47:** PA 6.7, 11.21 * **3:4:** PA 14.9 * **3:6:** PA 4.10, 16.18 * **3:13:** IM 3.6, 15, Lu 23.13-25, PA 2.23

14 Gimi apul murimi ngan eaba tutui toa
Deo ele ul ienono ngan ei, be abeta Pailat
ngan ilongean eaba ipapamate panua ta
ila pagimi.
15 Gimi apamate eaba toa ne. Ei
madonga kemi ipu, be Deo ipei ei mulian
ngan ele matenga. Gairua agera kadonga
toa ne iuot ta apamatua aea posanga toa
ne.
16 Gai lolomai matua ngan Iesus ieda, ta
ngan kadonga lolo matua aea toa ne, eaba
toa ne iuot kemi. Gimi agera ga aoatai
ngan eaba toa ne, be itin iuot kemi ngan
Iesus ieda ga ngan kadonga lolo matua aea
ngan ei.

17 *"Be oaeoaeg, labone naoatai mambe
gimingada ami madidnga aoatai ngan
saoa danga toa gimi akado oa mao.
18 Be ngan kadonga toa ne, Deo
iparangrang posanga toa ikado motean
pagid panua toa ngada oa tibada iaoa
mugaeai. Tikeo ga eaba tiuato Kristus*,
ei ga ibada ieieinga ga imate. Ta labone
posanga toa ne iuot tautaunga.
19 *Tota gimi manta apul lolomi ta aluag-
imi ga ala pan Deo, ta ei ga isamum lemi
kadonga sasat.
20 Oangga akado bedaoa, eine Maron
ga imamado toman ngan gimi ga iaran
gimi, ta isula eaba toa ei isio motean ngan
badanga gimi mulian, eine Iesus Kristus.
21 Be ei ga idio buburiai ta isanga ado toa
Deo isio ngan kadonga danga toa ngada
ne ga iuot pau, mambe ele panua tututui
tibada iaoa ngan mugaeai.
22 *Ngansa Moses ikeo ga bedane,
'Muriai, ami Maron Deo ga ikado eaba
ede ga ibada iaoa ga iuot mambe gau rabu
ngan sobosobomi. Ta gimi manta alongo
eaba toa oa ilinge ngan saoa danga ikeo
pagimi ngan.
23 Ta oangga sai ilongo eaba toa oa ele
posanga mao, eine Deo ga ipaeabu ngan
ei, ta irangrang ngan imado toman ngan
ele panua pade mao.'

24 "Be gid panua toa tibada Deo iaoa
ngan ado toaiua Samuel imamado ga
ilalala ga inam, gid toa ngada oa tiposa
ngan kadonga toa iuotot labone.
25 *Posanga togid panua tibada Deo
iaoa, ga posanga toa Deo irau toman ngan
tibutibuda, eine ipalongo ngan gid danga
toa Deo iposa tautaunga ngan. Ta gimi ga
abada gid danga toa oa, mambe ikeo pan
Abraam ngan ga bedane, 'Ngan eao tibum
ede, gau ga nakado kemi ngan gid alu toa
ngada ne tanoeai.'
26 *Ngan ado toaiua Deo isula ele
paeaeanga ga inam, matamata isula ei
ga ila pagimi ta ikado kemi ngan gimi,
ta iuangga gimi kelede kelede atnan lemi
kadonga papaeamao."

4

Tiluku Petrus ga Ioanes

1 Petrus ga Ioanes tiposaposa pagid
ipom maitne, be madidnga imariala ngan
Deo ele luma, ga gid panua tenainga ad, ga
gid Sadiusi tingata gisirua.
2 Gid lolod imasmasi tau, ngansa gisirua
tipaoatai gid ipom ga tipaola posanga
ngan Deo ta tikeo ga ei ga ipei mulian
gid panua matemate mambe ipei mulian
Iesus.
3 Tota tiluku gisirua ta tiuangga tipama-
did gid ngan posanga, be lailai sagogogo,
ta tidol gid ga tidudunga ngan luma panas-
nga aea ga irangrang ngan ado sae.
4 *Be panua busa tilongo gisirua led
posanga ta lolod matua ngan. Ta gid
panua toa lolo matua ad oa dabad iuot
mambe bunoringring lima.

Tipamadid Petrus ga Ioanes ngan posanga

5 Ngan ado sae gid kapeipei togid Iuda,
ga gid madidnga apu ad, ga gid madidnga
padengada tila tiluplup Ierusalem.
6 Be panua ga gid ne timamado pade,
madidnga kapei tenainga aea toa Anas,
ga Kaiapas, ga Ioanes, ga Aleksanda, ga
madidnga tenainga aea isobosobo paden-
gada.

* **3:17:** Lu 23.34, 1Ti 1.13 * **3:18:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **3:19:** PA 2.38
* **3:22:** Lo 18.15,18-19 * **3:25:** OM 22.18 * **3:26:** PA 13.46 * **4:4:** PA 2.41

7 Ta tipamadid gisirua matadeai, ta tibeta gid bedane, “Gimirua abada pamatuanga sida ngan kadonga toa bedane? Be akado ngan sai ieda?”
8 Be Petrus iuon ngan Itautau Tutui, ta ikeo pagid bedane, “Gimi madidnga togid panua ga gimi kapeipei,
9 labone, oangga agal nanan gairua ngan lemai kadonga ngan luanga dibala tamad toa ne, ga abeta gai ngan iuot kemi madongan,
10 *manta gimi panua Israel ami toa ngada ne aoatai kemi bedane: Eaba toa imadmadid matamiai ne iuot kemi ngan Iesus Kristus Nasaret aea ieda. Gimi apatoto ei ngan abei tabala, be Deo ipei ei mulian ngan ele matenga.
11 *Ei mambe pat toa Deo ele laulau ikeo ngan ga bedane,

“ ‘Gimi panua akakado luma, aoangga pat toa ne paeamao ta atado ga iduaea.
Be labone iman luma aea kisinga.’

12 *Be eaba eta pade irangrang ngan ibada gita mulian mao, ngansa rabu ngan gid panua toa ngada ne tanoeai, Deo idol eaba eta pade ieda ngan badanga gita mulian mao.”
13 Io, tiuatai mambe Petrus ga Ioanes tibada pananalenga eta mao, be tigera mambe gisirua timataud mao. Tota tikakrik, be matad nanan mambe gisirua timamado toman ngan Iesus.
14 Be tigera eaba toa itin iuot kemi asingada timadmadid, ta irangrang ngan tikado posanga eta pagisirua mao.
15 Ta tikeo ngan gisirua manta tiuot ga tila, ta tiraurau led posanga bua.
16 Gisirua tiuot ga tila ga kus ta gid madidnga tikeo, “Eine ga takado mado ngan panua toa rua ne? Ngansa tikado uisinga imata ede pade tau, ga panua toa ngada ne Ierusalem tiuatai ngan, ta irangrang ngan takeo ga tipakaka mao.
17 Be kemi ngan tapamir gid ta irangrang ngan tiposa pan eaba eta pade ngan edaeda toa ne mao. Ngan kado ta posanga toa ne iuasasa pagid ipom pade.”
18 *Idio ta tibaba gisirua ga tiluagid mulian, ta tiposa matua pagid ta irangrang ngan tiposa ngan Iesus ieda mao ga tipaoatai ngan mao pade.
19 *Be Petrus ga Ioanes tikoli led posanga bedane, “Gimi agera saoa kadonga itutui ngan Deo imata, oangga gai anasi gimi lingemi, mao Deo ilinge?
20 Ngansa gid danga gai agera ga alongo, irangrang ngan akaput ngan aea posanga mao.”
21 Be tipamir gid pade, ga kus ta tilongean gid ga tiuot. Be tiuot ngan edap eta kemi ngan panasnga gid mao, ngansa gid panua toa ngada oa tisoasoa Deo ieda ngan kadonga toa iuot.
22 Ngansa eaba toa uisinga keminga aea iuot ngan ei, aea rai iasal sangaul pange.

Tiraring ta Deo ipamatua gid ngan paolanga posanga

23 Tilongean Petrus ga Ioanes ta titnan luma panasnga aea ga tiuot, ga kus ta gisirua tiluagid mulian pagid led panua. Ta tipalongo gid ngan saoa danga gid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei togid Iuda tikeo pagid ngan.
24 *Be tilongo bedaoa, ta lolod kelede ta tiraring ga ila pan Deo ta tikeo, “O Deo, eao Maron kapei. Eao kado bubur ga tano ga tad ga danga toa ngada ne ienono ngan.
25 *Mugaeai, eao posa pan tibumai Devit lem paeaeanga, ta Itautau Tutui ikado posanga ga iuot iaoai bedane,

“ ‘Gid alu padengada lolod bake ngan saoa?
Be ikamado ga gid panua tiraurau posanga sapaean?
26 Gid mamaron kapeipei ga gid madidnga tanoeai aea tiluplup ngan kadonga paraunga
pan Maron ga ele eaba toa isio ei, Kristus*.’

* **4:10:** PA 3.6,13-16 * **4:11:** Sng 118.22 * **4:12:** Mt 1.21 * **4:18:** PA 5.28 * **4:19:** PA 5.29 * **4:24:** IM 20.11, Neh 9.6, Sng 146.6 * **4:25:** Sng 2.1-2 * **4:26:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **4:27:** Mt 27.1-2, Lu 23.7-11, PA 3.13

27 *Tautaunga, ngan tuanga toa ne, Erot
ga Pontius Pailat tiluplup toman ngan gid
panua alu padengada ad ga gid Israel,
ngan raunga lem paeaeanga tutui Iesus
toa eao sio ei.
28 *Be led kadonga toa ne iuot sapaean
mao. Inasi eao lem kimnga. Ngan
eao uram, eao rau posanga motean ngan
kadonga toa ne manta iuot.
29 *Ta labone gai abeta eao, Maron,
matam nanan led pamirnga, ta lua gai
lem paeaeanga ta arangrang ngan lolomai
matua ga apaola lem posanga be amataud
mao.
30 Be dol bagem idae ngan keminga gid
dibala, ga kado gid uisinga iman kilala
ga iuotot ngan lem paeaeanga tutui Iesus
ieda."

31 Io, tiraring ga kus ta tibur toa tiluplup
ngan oa inogoi. Be gid toa ngada oa lolod
iuon ngan Itautau Tutui, ta tipapaola Deo
ele posanga be timataud mao.

Gid panua lolod kelede ta tilualua ngan gid

32 *Be gid panua lolo matua ad, lolod ga
laborad kelede, ta eta ngan gid ikeo ga ele
danga sisid iman ei kekelen ele mao. Be
gid kelede kelede led danga sisid iman gid
toa ngada oa led.
33 Be ngan Itautau Tutui iura, gid panua
ato ad tipamatua posanga ngan Iesus ele
daenga mulian, be Deo ele kadonga lolo
marum aea iuon ngan gid toa ngada oa.
34 *Be eaba eta ngan gid ipapauis ngan
danga sisid mao, ngansa tano itamatama
toa ngada oa tilongean ad tano ga led luma
ga panua tiuol, ta tibada pat toa oa
35 ta tidol ga idae pagid panua ato ad
bagedeai. Ta gid tipotapota ga ila pagid
sapadua tipapauis.

36 Eaba ede ikado toa bedaoa ieda Iosep,
be gid panua ato ad tidol ieda ede pade
Barnabas. (Edaeda toa ne ipu bedane,
"Eaba Ipapamatua Panua Lolod.") Ei iaoa
ede ngan lum pan Livai, be ele tuanga ipu
ngan inu Saiprus.

37 Ei aea tano idanga ede, be ilongean
pagid panua ga tiuol, ta ibada pat toa oa
ga idae pagid panua ato ad bagedeai.

5

Ananaias ga Sapaira tiuangga tipakaka Deo

1 Ado ede, eaba ede ieda Ananaias
toman ngan iadaoa Sapaira tilongean ad
tano idanga ede ga panua tiuol.
2 *Be ei ikate ei ngan tano aea pat ilia, be
iadaoa iuatai ngan. Be pat ilia iadag, ibada
ga ila ta idol pagid panua ato ad bagedeai.
3 *Idio ta Petrus ikeo pan, "Ananaias,
ikamado ga Satan iuon lolomeai, ta eao
kado posanga pakakanga pan Itautau Tu-
tui ngan tano aea pat iadag toa kate go
ngan?
4 Mugaeai ngan tiuol, eine danga togo
na? Be tiuol ga kus ta aea pat ienono bage-
meai na? Be eao pakaka ta keo ga tano
toa na aea olnga dodol iman tenainga.
Ikamado ga lolom iboko ngan kadonga toa
bedane? Eao pakaka gid eababa mao. Eao
oangga pakaka Deo."
5 Io, Ananaias ilongo bedaoa, ta itap ga
isulug ga imate. Be gid panua toa ngada oa
tilongo aea posanga bedaoa, tota timataud
kapei.
6 Ga kus ta gid kakau iririau tidae ga
tinam ta tirobi ipat ta tibisi ei ga ila ta
titaian.
7 Io, ado imata tol ila ga kus ta iadaoa
taine inam, be iuatai ngan saoa danga iuot
ngan iadaoa mao.
8 Be Petrus ibeta ei bedane, "Keo pagau,
tano toa gimirua alongean ga tiuol, aea
olnga toa bedane?"
Ta ikeo ga, "Be. Aea olnga tota bedaoa."
9 Ta Petrus ikeo pan, "Ikamado ga
gimirua arau posanga ngan tobanga
Maron Itautau Tutui? Ega, gid panua
toa titaian adaoam, ta timadmadid atama
iaoai, ta gid ga tisoa eao pade ga ot ga la."
10 Be mole mao, ei itap ga idio boloma
Petrus iaepuiai ga imate. Ta gid kakau
iririau tigera mambe imate, ta tibisi ipat
ga ila ta titaian ei toa iadaoa isaleai oa.

* **4:28:** PA 2.23 * **4:29:** Ep 6.19 * **4:32:** PA 2.44 * **4:34:** PA 2.45 * **5:2:** PA 4.34-35 * **5:3:** Ins 13.2

11 Tota gid iaoa kelede toa ngada oa ton
Kristus timataud kapei tau, ga sapadua
tilongo ngan kadonga toa ne, gid pade
timataud.

Uisinga imata ede ga ede iuot ngan gid panua ato ad baged

12 *Idio ta gid uisinga busa iuotot ngan
gid panua ato ad baged ta iman kilala
rabu ngan gid ipom. Be gid toa ngada
oa lolod kelede ta tiluplup somisomi ngan
Naparpar ton Solomon.
13 Be gid panua padengada toa lolod
matua maitne, timataud ngan titlan gid,
be tipakuru ngan gid.
14 Be panua busa arangaranga ga taine
tipul gid ga lolod matua ngan Maron pade,
ta dabad idae ga ila kapei.
15 Tota tibisi gid dibala ga tila ngan edap
toa Petrus ila ngan oa, ta tidol gid ngan
moe ga nagarengreng, ngansa tiuangga
Petrus isibo gid, mao ado igal ianun ga
idae ngan gid, ta tiuot kemi.
16 Be gid ipom ngan gid tuanga toa
ibalil ngan Ierusalem tinam tiluplup, be
tibisibisi led panua ad dibala ga gid panua
toa iriau papaeamao tipaieiei gid, ta toa
ngada oa tiuot kemi.

Anggelo ilua gid panua ato ad ta titnan luma panasnga aea

17 Be madidnga kapei tenainga aea
toman ngan iuaeoae toa ngada oa Sadiusi
ad, lolod paeamao
18 ta tiluku gid panua ato ad ta tidol gid
ga tidudunga ngan luma panasnga aea toa
led tuangai oa.
19 *Be ngan bong toaiua, anggelo ton
Maron irepe atama ngan luma panasnga
aea ta ibada gid ga tiuot ta ikeo,
20 "Gimi ala amadid Deo ele lumaeai, ta
apalongo gid ipom ngan madonga pau toa
ne aea posanga toa ngada oa."
21 Io, tilongo ga kus ta gaisala rumaruma
tila tidudunga ngan Deo ele luma aea ala
ta tipapaoatai gid ipom.
Be madidnga kapei tenainga aea ga
iuaeoae tibaba gid kapeipei patutuinga
posanga ad toa ngada oa togid Israel ga
tinam, ta tisula gid paeaeanga ga tila ngan
badanga gid panua toa timamado ngan
luma panasnga aea.
22 Io, gid paeaeanga tila ngan luma
panasnga aea, be tigera gid panua ato ad
toa eoa mao. Tota tiluagid sapaean ta
tipalongo ngan
23 ta tikeo ga, "Gai agera luma panasnga
aea tisaisai matua ga gid panua timari-
ala ngan atama ta timadmadid, be arepe
atama ta agera eaba eta gadudunga mao."

24 Io, madidnga ngan gid panua toa
timariala ngan Deo ele luma toman
ngan gid madidnga tenainga ad, tilongo
posanga toa ne ta titalingalinga ta tikeo,
"Kadonga toa ne madongan?"

25 Be mole mao, eaba ede inam ta ipa-
longo led bedane, "Ega, gid panua toa
adol gid ngan luma panasnga aea, pataut-
ene timadmadid Deo ele lumaeai ga tipa-
paoatai gid ipom!"
26 Tota madidnga toa imariala ngan Deo
ele luma imuga ngan gid paeaeanga ta
tila tibada gid ga tila, be tiluku gid mao,
ngansa timataud gid ipom, ngan kado ta
titado pat ngan gid.

Gid panua ato ad tipaola posanga pagid panua patutuinga posanga ad

27 Idio ta tibada gid panua ato ad ga
timadid pagid panua patutuinga posanga
ad matadeai, ta madidnga kapei tenainga
aea ibeta gid bedane,

28 *"Gai aposa matua tau pagimi ngan
apaoatai ngan eaba toa ne ieda pade
mao na? Be mao. Gimi apaoasasa lemi
paoatainga ga ila ngan tibur toa ngada ne
Ierusalem. Be aparpar ngan solnga gai
ngan eaba toa ne ele matenga ta ising idae
ngan gai."

* **5:12:** PA 2.43, 14.3 * **5:19:** PA 12.7-10 * **5:28:** Mt 27.25

Gid panua ato ad timadid pagid panua patutuinga posanga ad matadeai.

29 *Ta Petrus toman ngan panua ato
ad padengada tikeo bedane, "Gai manta
alongo Deo ilinge, be gimi eababa lingemi
mao.
30 Gimi apamate Iesus ngan patotonga ei
ngan abei tabala, be Deo togid tibutibuda
ipei ei mulian.
31 *Ta Deo isoa ei ga idae ngan ibage
oatai, ta idol ei ga iman eaba toa imuga-
muga ngan gita ga ibada gita mulian.
Ngansa iuangga ilua gid Israel ta tipul
lolod, ta irangrang ngan isamum led
kadonga sasat.
32 Gai agera kadonga toa ne, ta apa-
matua aea posanga. Be Itautau Tutui
toa Deo ibada pagid panua tilongolongo
ilinge, ei pade ipamatua aea posanga toa
ne."

Eaba kapei Gamaliel ikeo ga tikado marum ngan gid panua ato ad

33 Gid panua patutuinga posanga ad ti-
longo bedaoa ta lolod bake tau, ta tiuangga
tirau gid ga timate.
34 Be eaba Parisi aea ieda Gamaliel, ei
madidnga apu aea ede be gid panua toa
ngada oa tilolon ngan ei. Ei imadid rabu
ngan gid panua patutuinga posanga ad, ta
ikeo ga gid panua ato ad manta tiuot ga tila
gaot kauteta.
35 Ta ikeo pagid, "Gimi panua Israel ami,
manta matami inasi kemi saoa kadonga
aoangga akado ngan gid panua toa ne.
36 *Ngansa rai edengada ila na, eaba ede
ieda Teudas iuot, ta iuangga ei ieda kapei.
Ta gid panua buno pange titlan ei. Be ei
imate ngan panua padengada baged, ta
ele panua toa tinasi ei oa tibilin, ta led
naurata iman danga buligaliga.
37 Ga kus ta Iudas, eaba Galili aea
iuot ngan ado toa gid madidnga tibabada
panua edad. Ei idada gid ipom edengada
ga tinasi ei, ta tilongo gid madidnga linged
pade mao. Be ei pade imate, ta ele panua
toa tinasi ei oa, tibilin alele.
38 Tota labone nakeo pagimi, akado
kadonga eta ngan panua toa ne mao.
Atnan gid ga tidio, ngansa oangga gid
eababa tipaot naurata toa ne, eine ga aea
annga eta iuot mao.
39 Be oangga Deo ipaot, irangrang ngan
gimi apaidi gid mao. Ngan kado ta lemi
kadonga mambe apaparau pan Deo."

Io, ele posanga toa ne ipul lolod, ta
tilongo.
40 *Tota tibaba gid panua ato ad ga tilu-
agid, ta timui gid. Be tiposa matua pagid ta
tikeo ga tirangrang ngan tiposa ngan Iesus
ieda pade mao. Ga kus ta tilongean gid ga
tila.
41 *Titnan gid panua patutuinga
posanga ad ga tidio, ta tilalala be tinid
igelgel ngansa Deo igera gid mambe
panua kemikemi, ta tirangrang ngan
badanga pamaeamaeanga ngan Iesus
ieda.*
42 Be ado ga ado tipapaoatai ga tipapaola
ato kemi ngan Iesus ei Kristus†. Tikakado
toa bedaoa gadudunga ngan Deo ele luma
aea ala ga ngan gid kelede kelede led luma
pade.

6

* **5:29:** PA 4.19 * **5:31:** Lu 24.47, PA 2.33-34, Ep 1.20 * **5:36:** PA 21.38 * **5:40:** PA 4.18 * **5:41:** Mt 5.10-12, 1Pe 4.13 * **5:41:** Ikamado ga tibada pamaeamaeanga oangga Deo igera gid mambe panua kemikemi? Ieieinga toa tibada ngan Iesus ieda, eine pamaeamaeanga tanoeai aea. Be matad nanan mambe lasunga kapei isanga gid buburiai, ta tinid igelgel ngan pamaeamaeanga toa oa. † **5:42:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

Tisio panua lima ga rua ngan luanga gid panua ato ad

1 *Ngan taun toaiua gid aluagau dabad ilalala ga idae, be ado ede selelenga iuot rabu ngan gid. Gid aluagau toa tiposaposa Grik tiselele oaeoaed toa tiposaposa Ibru, ngansa somisomi oangga tilualua gid panua tipapauis, eine matad sapian gid Grik led asapsape.

2 Tota gid panua ato ad sangaul igegea rua tibaba gid aluagau toa busa oa ga tinam tiluplup, ta tikeo ga, "Oangga gai atnan naurata ngan paolanga Deo ele posanga, be aboko ngan danga sisid aea potanga, eine kemi mao.

3 Tota oaeoaemai, gimi manta asio panua lima ga rua toa edad kemi rabu ngan gimi, be Itautau Tutui iuon lolodeai, ga led oatainga kemi. Ta gai ga adol gid ga tikisi naurata toa ne.

4 Be gai ga amarum ngan raring ga ngan paolanga Deo ele posanga."

5 Io, gid panua toa ngada oa tinid igelgel ngan posanga toa ne, ta tisio Stepan, eaba ede iuon ngan Itautau Tutui ga ilolo matua tau ngan Iesus. Ga tisio Pilip ga Prokorus ga Nikanor ga Timon ga Parmenas ga Nikolas. Nikolas toa ei eaba Iuda aea mao. Ei eaba Antiok aea be ipul ei mugaeai ta inasi raring togid Iuda.

6 Tital gid panua toa ne ga tila pagid panua ato ad, ta gid tidol baged ga idae ngan gid ta tiraring.

7 *Tota Deo ele posanga iuasasa, be gid aluagau dabad ilalala ga idae kapei ngan tuanga Ierusalem, be panua busa tenainga ad, gid pade tipul gid ga tinasi kadonga lolo matua aea ngan Iesus.

Tipamadid Stepan ngan posanga

8 Be Deo iura ga ele kadonga lolo marum aea iuon Stepan iloleai, ta ei ikakado gid uisinga kapeipei iman kilala rabu ngan gid ipom.

9 Be panua edengada tidae ta aoad parau pan Stepan. Gid panua toa oa Sairini ad, ga Aleksandria ad, ga Silisia ad, ga Esia ad, be led luma raring aea, eine tiuato luma raring aea togid panua tiboko paeaeanga mugaeai be labone timado kemi.

10 *Be Itautau Tutui ibada oatainga kemi tau pan Stepan, ta tirangrang ngan tiasal ele posanga mao.

11 Tota tiparumrum panua edengada ngan pat, ta gid panua toa oa tisol Stepan ngan posanga pakakanga ta tikeo, "Gai alongo eaba toa ne ikakado posanga papaeamao ngan Moses ga Deo!"

12 Be tipamasmasi gid ipom ga kapeipei ga madidnga apu ad lolod, ta tila boloma pan ta tiluku ei, ta tibada ei ga ila pagid panua patutuinga posanga ad.

13 Be tidol panua edengada ta tipakaka ngan oaoanga ngan ele kadonga ta tikeo, "Eaba toa ne somisomi ikakado posanga paeamao ngan luma toa Deo ele ul ienono ngan ne ga ngan ele apu pade.

14 Gai alongo ei ikeo ga Iesus Nasaret aea ga ipaeabu ngan luma toa ne ga ipalele leda nasinga toa Moses ipaoatai tibutibuda ngan."

15 Ta gid panua toa timamado ngan patutuinga posanga oa, matad inono Stepan, be tigera imata mambe anggelo ede imata.

7

Stepan ipaola posanga pagid panua patutuinga posanga ad

1 Ta madidnga kapei tenainga aea ibeta Stepan bedane, "Posanga toa tisol go ngan ne, eine tautaunga na?"

2 *Ta Stepan ikeo ga, "Oaeoaeg ga kapeipei, alongo leg posanga. Ngan ado toaiua tibuda Abraam imamado Mesopotemia maitne, toa mugaeai ngan ila ngan tuanga Aran, Deo iuot pan. Ei Deo toa ele taranga kapei.

3 Ta ikeo pan bedane, 'Tnan am tano ga sobosobom, ta la ngan tano ede toa gau ga napasolan go ngan.'

4 *"Tota itnan tano togid panua Kaldia ta ila imado ngan tuanga Aran. Io, itama imate ga kus ta itnan tuanga toa oa, ta inam imado ngan tibur toa labone gimi amamado ngan.

* **6:1:** PA 4.35 * **6:7:** PA 2.41, 16.5 * **6:10:** Lu 21.15 * **7:2:** OM 11.31, 12.1 * **7:4:** OM 11.31–12.5 * **7:5:** OM 12.7, 15.18, 17.8

5 *Deo iposa tautaunga pan Abraam
ngan tano, be ei iuot tano itama ngan ado
toaiua mao, ta iae mul idae ngan tano eta
ei ton mao. Deo ikado posanga kekelen,
ta ikeo ga eine ga iman ei aea ga itubtub
ad pade. Be ngan ado toaiua, Abraam ele
gergeu eta mao.
6 *Be Deo ikeo ga ei itubtub ga tila
timado ngan tano togid alu ede pade,
mambe panua patpatnga ad. Ta alu toa
oa ga tipaeaea gid ga tipaieiei gid ga iran-
grang ngan rai buno pange.
7 *Ta Deo ikeo pade bedane, 'Be gau ga
napanas alu toa tiboko paeaeanga pagid
oa, ta muriai eine ga titnan tibur toa oa ta
tinam tisoa gau edag ngan tano toa ne.'
8 *Ga kus ta irau posanga toman ngan
ei, ta ikeo ga ei manta ipalu gid ele gergeu
arangaranga. Ta muriai Abraam ipopo
Aisak, ta ipalu ei ngan ado lima ga tol aea.
Ta Aisak ipopo Iakop, ta Iakop ipopo gid
gergeu sangaul igegea rua toa muriai tiuot
mamaron ngan gid lum kelede kelede Is-
rael aea.
9 *"Be gid mamaron toa oa lolod paea-
mao ngan ad kakau Iosep, ta tilongean ei
pagid Isip ta tiuol ei ga iman paeaeanga
sapaean. Be Deo imamado toman ngan ei.
10 *Ta ibada ei mulian ngan aea kadonga
paeamao toa ngada oa, ta ibada oatainga
kemi pan, ta ikado ga maron kapei Isip
aea ilolo marum ngan ei, ta idol ei ga
iman madidnga ngan tibur Isip ga ngan
ele luma ga danga sisid pade.
11 *"Idio ta sapanga kapei iuot ngan
tibur Isip ga Kenan, ta ikado ga panua
led madonga paeamao tau. Ta tibutibuda
tiloilo annga ga mao.
12 Be Iakop ilongo mambe annga ienono
ngan tibur Isip, ta isula tibutibuda mata-
mata ga tila.
13 *Be parua aea ngan tila Isip, Iosep
ipaola ei mulian pagid itar kapeipei, ta
maron kapei Isip aea iuatai ngan gid iaoa
kelede ton Iosep.
14 *Idio ta Iosep iabalan posanga ta
ibaba itama Iakop ga isobosobo toa ngada
oa ga tinam pan, be dabad iuot sangalima
sangaul rua igegea lima.
15 *Tota Iakop ila imado ngan tibur Isip.
Be idio ga muriai ei gisingada tibutibuda
timate toa eoa.
16 *Be tibisi patid ga iluai mulian ngan
tuanga Sekem, ta titaian gid toa eoa ngan
denga toa Abraam iuol mugaeai pagid
gergeu ton Amor ngan pat silva.
17 *"Io, ado toa inam boloma ngan Deo
iparangrang posanga tautaunga toa ikado
pan Abraam mugaeai, be leda panua
dabad idae ga ila kapei tau ngan tibur Isip.
18 Idio ta maron kapei pau ede imadid
ga imuga ngan tibur Isip, be ei iuatai ngan
Iosep mao.
19 *Ei ikado aleburo paeamao pagid
tibutibuda ta ipaieiei gid, be isusuran gid
ga titnan led gergeu puruanga ga tidio
gaot ga timate.
20 *"Ngan ado toaiua tipopo Moses, be
Deo igera gergeu toa ne imata kemi tau.
Gid tiperengreng ngan ei kemi itama ele
lumaeai ga irangrang ngan taiko tol.
21 *Ga kus ta titnan ei ga idio gaot, be
maron kapei inat taine ibada ei ta iperen-
greng ngan ei kemi mambe ei ele gergeu.
22 Idio ta Moses inanale ngan gid Isip
led paoatainga toa ngada oa. Ta iuot eaba
posanga matua aea ga ikakado naurata
kapeipei.
23 "Be ngan ado toaiua Moses aea rai
sangaul pange, ei ilolo ila pagid isobosobo
Israel ad ta iuangga ila ikia gid.
24 *Be igera eaba ede Isip aea ipaieiei
ede ngan gid, ta iuangga ilua ei ta ikoli mu-
lian eaba Isip aea ele kadonga paeamao, ta
irau ei ga imate.
25 Ei iuangga isobosobo ga tiuatai
mambe Deo iuangga ilua gid ta isula ei
ngan badanga gid mulian, be tiuatai mao.
26 Io, ado sae, iuot pagid panua rua
Israel ad tipaparau, ta iuangga ipalua
led paraunga ta lolod itarui, ta ikeo

* **7:6:** OM 15.13-14, IM 12.40 * **7:7:** IM 3.12 * **7:8:** OM 17.9-14, 21.4 * **7:9:** OM 37.11, 28, 39.2,21-23 * **7:10:** OM 41.37-44 * **7:11:** OM 41.54, 42.1-2 * **7:13:** OM 45.1-4,16 * **7:14:** OM 45.9-11, 46.27 * **7:15:** OM 46.1-7, 49.33 * **7:16:** OM 23.2-20, 33.19, Jos 24.32 * **7:17:** IM 1.7-8 * **7:19:** IM 1.11-22 * **7:20:** IM 2.2 * **7:21:** IM 2.3-10 * **7:24:** IM 2.11-15

ga, ‘Oaeoaeg, ikamado ga apapaeabu pol
ngan gimi?’
27 “Be eaba toa ikado paeamao ngan
iuae oa isusuran Moses ta ikeo, ‘Sai idol go
ga man amai madidnga ngan patutuinga
posanga rabu ngan gairua?
28 *Eao keo ga rau gau pade mambe rau
eaba Isip aea made ga imate na?’
29 *Io, Moses ilongo posanga toa ne, ta
iaoa ga ila ngan tibur Midian. Ta idio
imamado toa eoa mambe eaba patpatnga
aea, ta iuai taine ga ipopo inat rua.
30 *“Io, rai sangaul pange ila ga kus,
ta anggelo iuot pan ngan tibur Sainai
aea modamodanga. Iuot pan ngan abei
kakauede toa dinga irarabal ngan.
31 Be Moses igera bedaoa ta imatala,
be iuangga igera kemi ta ila boloma. Be
ilongo Maron ele babanga ikeo ga,
32 ‘Gau Deo togid tibutibum Abraam ga
Aisak ga Iakop.’ Be Moses imataud ga
isamimi, ta irangrang ngan imata idae pan
mao.
33 “Ta Maron ikeo pan, ‘Pola lem su ga
idio, ngansa tibur toa madmadid ngan na,
gau leg ul ienono ngan.
34 Tautaunga nagera leg panua ad
kadonga kulupulupu ngan tibur Isip, ga
nalongo tisolilil ngan ad ieieinga, tota
nanam ngan badanga gid mulian. Io, nam,
ta nasula go ga la Isip.’
35 *“Moses tota nena gid Israel tipul
murid ngan ei mugaeai ta tikeo ga, ‘Sai
idol go ga man amai madidnga ngan patu-
tuinga lemai posanga?’ Be ngan babanga
ton anggelo ngan abei kakauede, Deo isula
eaba tota nena ga iman madidnga ga eaba
ipola gid ngan led madonga paeamao.
36 *Eaba toa ne imuga ngan gid, ta titnan
tibur toa oa, be ikakado uisinga iman
kilala ga ipamatala gid ngan tibur Isip
ga tad Singsingia ga tibur modamodanga
irangrang ngan rai sangaul pange.
37 *“Moses tota nena ikeo pagid Israel
bedane, ‘Deo ga isula eaba ede ga iuot
rabu ngan sobosobomi mambe gau, ta ei
ga ibada Deo iaoa ga ila pagimi.’
38 *Ei tota nena imamado toman
ngan tibutibuda toa tiluplup ngan tibur
modamodanga. Ga pade, imamado toman
ngan anggelo toa iposaposa pan ngan lusi
Sainai. Ta ei ibada gid posanga madonga
kemi aea, ta ibada posanga toa oa ga inam
pagita.
39 “Be tibutibuda tinid ngan longonga
ele posanga mao, ta tipul murid ngan ei,
be lolod ikim tau ngan luainga mulian
Isip.
40 *Ta tikeo pan Aron bedane, ‘Kado
amai deo etangada ta timugamuga ngan
gai. Be eaba ga Moses ne, ei ibada gai ta
atnan Isip, be aoatai ngan saoa danga iuot
ngan ei mao.’
41 *Tota ngan ado toaiua, tikado bul-
makao ele gergeu aea namer, ta titenai gid
masilau ga ila pan, be tinid igelgel ngan
danga toa tikado ngan baged.
42 *Ta Deo ipul imur ngan gid ta
ilongean gid ga tikado naurata raring aea
ngan gid danga mariambai mambe ado
ga taiko ga gigima, lalaede mambe eaba
ibada Deo iaoa ibode ga bedane,

“ ‘Gimi panua Israel ami, ngan rai sangaul
pange toa amamado ngan tibur
modamodanga,
gimi akakado gid tenainga toa oa ga
inam pagau tautaunga na? Mao
tau!
43 Gimi abisibisi palata ton ami deo Molek,
ga abisibisi gigima ton ami deo Repan,
eiua gid danga toa gimi akado ta asoa-
soa edad.
Tota gau ga nasere gimi ga ala aluai ta
amado iadag ngan tibur Babilonia.’

44 “Be Deo ele palata ienono pagid
tibutibuda ngan tibur modamodanga
toman ngan korol apu aea toa ipamatua
ele posanga. Tikado gid danga toa oa ga
iuot lalaede mambe Deo ikeo pan Moses
ngan, ta tinasi ianun toa ipasolan pan.
45 *Idio ga muriai, tibutibuda gisingada
Iosua tibada palata toa oa ga ila ngan tano
Kenan, ta Deo isere gid alu padengada ta

* **7:28:** IM 2.14 * **7:29:** IM 2.21-22, 18.3-4 * **7:30:** IM 3.1-10 * **7:35:** IM 2.14 * **7:36:** IM 7.3, 14.21, Nam 14.33 * **7:37:** Lo 18.15 * **7:38:** IM 19.3 * **7:40:** IM 32.1 * **7:41:** IM 32.2-6 * **7:42:** Amo 5.25-27 * **7:45:** Jos 3.14-17

tiaoa ngan tibutibuda. Ta palata toa oa
ienono toa eoa ga irangrang ngan maron
kapei Devit iuot.
46 *Devit toa, Deo ilolo marum ngan ei.
Ei ibeta Deo ngan ilongean ei ta ikado
luma kemi ede, ta irangrang ngan Deo ton
tibuda Iakop imamado ngan.
47 *Be Devit inat Solomon, ei eaba toa
ikado Deo ele luma toa oa.
48 "Be tautaunga, Deo Gadae Tau ima-
mado ngan luma eta gid eababa tikakado
mao. Eine mambe eaba ibada Deo iaoa
ikeo ngan ga bedane,

49 *" 'Maron ikeo: Bubur eine gau leg mul
maron aea,
be tano eine mul toa nadol aeg gadae
ngan.
Tota gimi ga akado leg luma ede ne
madongan?
Be gimi aoangga adol leg tibur ear-
ainga aea sida?
50 Ngansa gau bageg ikado danga toa
ngada ne!'

51 *"Gimi panua tanga balbal ami! Iran-
grang ngan abada oatainga mao ga mao
tau. Gimi apaki tangami somisomi ngan
Deo ele posanga. Gimi lalaede mambe
tibutibumi ta atolatola ngan Itautau Tutui
ilinge.
52 *Tibutibumi tipaieiei gid panua toa
ngada oa tibabada Deo iaoa. Be gid panua
toa tiposa motean ngan Eaba Tutui ele
namanga, tibutibumi tirau gid ga timate.
Be labone eaba toa ne inama, ta gimi
adol ei ga idae pagid aea miri itamatama
bagedeai ta gimingada arau ei ga imate.
53 Gid anggelo tibada Deo ele apu ga ila
pagimi, be gimi anasi mao."

Tirau Stepan ngan pat ga imate

54 Gid ipom tilongo Stepan ele posanga
bedane, ta lolod bake tau ga luod kek ga
kek ngan ei.
55 *Be ei iuon ngan Itautau Tutui, ta
imata idae ga ila buburiai, ta igera Deo
ele taranga, be Iesus imadmadid ngan Deo
ibage oatai.
56 *Ta ikeo, "Ega, gau nagera bubur
ipokakai be Eaba Inat imadmadid ngan
Deo ibage oatai!"
57 Be gid ipom tipaki tangad ga tingan-
gar kapei, ta tilos kelede ga tingata ei.
58 Ta tisere ei ga ila gaot ngan tuanga, ga
kus ta gid panua toa tisol ei ngan posanga
toman ngan gid ipom tiraurau ei ngan pat.
Be tidol led pononga mamarae ga idio pan
eaba iriau ede ieda Saulus.

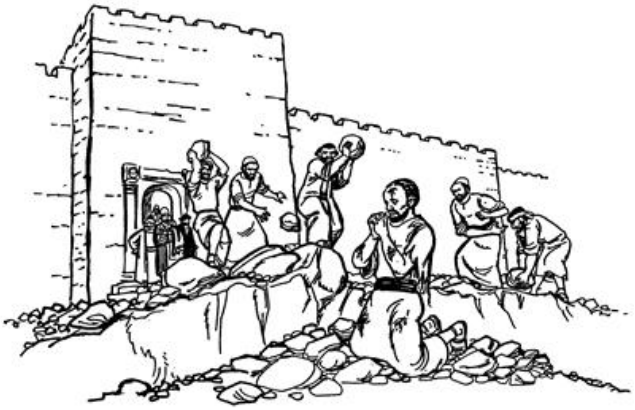

Gid ipom tiraurau Stepan ngan pat.

59 Io, tiraurau Stepan ngan pat, be ei
ibaba ngan posanga ga bedane, "Maron
Iesus, nadol tautaudig ga idae bagemeai!"
60 *Io, tota ikor iae ga isulug, be ingangar
kapei bedane, "Maron, panas gid ngan led
kadonga sat toa ne mao!" Ikeo toa bedaoa
ga kus ta imate.

8

1 Be Saulus ilolo kelede ngan tipamate
ei.

Saulus ipapaeabu ngan gid iaoa kelede ton Kristus

Ngan ado toaiua, gid panua tipaieiei
gid iaoa kelede ton Kristus paeamao tau
ngan tuanga Ierusalem. Ta gid toa
ngada oa tibilin alele ngan tibur Iudea ga
Samaria. Be gid panua ato ad kekelegid
tidio Ierusalem.
2 Be panua tututui edengada titaian
Stepan ga tikado tandanga kapei ngan ei.
3 *Be Saulus ipapaeabu ngan gid iaoa
kelede ton Kristus, ta ila ngan gid luma ga
luma ta iluku gid arangaranga ga taine, ta

* **7:46:** 2Sml 7.1-16 * **7:47:** 1Kin 6.1-38 * **7:49:** Ais 66.1-2 * **7:51:** Ais 63.10 * **7:52:** Mt 23.31 * **7:55:** Sng 110.1 * **7:56:** Kol 3.1 * **7:60:** Lu 23.34 * **8:3:** PA 9.1, 13, 22.4, 26.9-11

idol gid ga tidudunga ngan luma panasnga aea.

Ato kemi ila pagid Samaria

4 Be gid panua toa tibilin alele oa, tipaola ato kemi ngan tibur isaoa tila ngan.
5 Pilip ila ngan tuanga ede togid Samaria, ta ipaola posanga ngan Kristus.
6 Ta gid ipom tilongo ele posanga ga tigera gid uisinga ikakado, tota lolod kelede ta tidol tangad kemi ngan ele posanga.
7 Ngansa tigera ei iseresere iriau papaeamao ngan panua busa, ta gid iriau titnan gid be tingangar kapei. Ga tigera gid panua toa aed ga baged imate ga gid panua toa aed papaeamao tinid iuot kemi.
8 Tota panua ngan tuanga toa oa tinid igelgel kapei.

Eaba borou aea iuangga iuol Itautau Tutui pan Petrus

9 Be eaba ede ieda Saimon imamado ngan tuanga toa oa. Mugaeai ei eaba borou aea, ta iuangga ieda kapei, be ipamatala panua busa Samaria ad.
10 Ta gid panua toa edad mao ga edad kapeipei toa ngada oa tilongolongo ei ta tikeo ga, "Eaba toa ne, ei mambe Deo iura toa gid panua tiuatoato iura matua soke tau."
11 Ta lolod ikim tau ngan longonga ei, ngansa mole ga inam, ei ipamatala gid ngan ele borou.
12 Be ngan ado toaiua, gid ipom lolod matua ngan Pilip ele ato kemi ngan madonga Deo ibageai ga ngan Iesus ei Kristus*, ta gid arangaranga ga taine busa tibada paliliunga.
13 Ta Saimon pade ilolo matua ta ibada paliliunga. Ta inasnasi Pilip alele, ngansa igera gid uisinga kapeipei iman kilala toa ei ikakado, ta imatala kapei ngan.
14 Be gid panua ato ad ngan tuanga Ierusalem tilongo mambe gid Samaria tibada Deo ele posanga, ta tisula Petrus ga Ioanes ga tila pagid.
15 Ta gisirua tinam tiuot ta tiraring ngan gid ngan badanga Itautau Tutui,
16 ngansa ngan ado toaiua, Itautau Tutui isulug ga inam pan eaba eta ngan gid maitne, be tibada paliliunga kekelen ngan Maron Iesus ieda.
17 *Tota gisirua tidol baged ga idae ngan gid, ta tibabada Itautau Tutui.
18 Be Saimon igera mambe gid panua ato ad tidol baged ga idae ngan gid panua ta tibada Itautau Tutui, ta iuangga ibada pat ga ila pagisirua
19 ta ikeo, "Abada pamatuanga toa na pagau pade, ta oangga nadol bageg ga idae ngan sapadua, eine gid pade ga tibada Itautau Tutui."
20 Be Petrus ikeo pan, "Lem pat ga iduaea toman ngan eao, ngansa eao oangga ol tenainga ton Deo ngan pat!
21 Naurata toa ne eao togo mao, ngansa eao lolom itutui Deo imatai mao.
22 Tota pul lolom ngan lem kadonga paeamao toa ne, ta raring ga ila pan Maron, ta beta ei ngan isamum muk toa ienono lolomeai na.
23 Ngansa gau nagera mambe eao lolom paeamao tau, be kadonga sat iaud go."
24 Ta Saimon ikoli ele posanga bedane, "Raring ga ila pan Maron ta irangrang ngan danga toa eao keokeo ngan ne iuot ngan gau mao."
25 Idio ta gid panua ato ad tipamatua Maron ele posanga ga tipalongo ngan pade, ga kus ta tiluagid ga tila Ierusalem, be tipaola ato kemi ngan tuanga busa Samaria aea.

Pilip ipaola ato kemi pan madidnga Itiopia aea

26 Idio ta anggelo ton Maron ikeo pan Pilip bedane, "Dae ta la nasi edap ila saut ngan tuanga Ierusalem ngan tibur modamodanga ga ila ngan tuanga Gasa."
27 Io, tota idae ga ila, be toa edapeai oa igera madidnga ede Itiopia aea. Ei eaba naurata aea ede† toa iboko pan nagerara togid Itiopia ieda Kandasi, ta imariala ngan ele pat toa ngada oa. Be ngan ado toaiua, ila Ierusalem ngan soanga Deo ieda.

---

* **8:12:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **8:17:** PA 19.6 † **8:27:** Posanga idil toaine *eaba naurata aea ede idodo posanga idil ede ngan posanga Grik ipu mambe eaba naurata aea ede toa tiket ilabe. Ngan ado toaiua, tikado toa bedaoa ngan mamaron kapeipei led panua naurata ad, ngan kado ta tikado arala.*

28 Ta iluai mulian ga inasi edap ila ele tuangai, be imamado ngan ele karis ta iuatoato laulau ton Aisaia, eaba ibada Deo iaoa.
29 Ta Itautau Tutui ikeo pan Pilip bedane, “Ngata karis toa oa, ta dio boloma ngan.”

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
“Ngata karis toa oa, ta dio boloma ngan.”

30 Tota Pilip ilado ga ila ta ilongo eaba toa oa iuatoato laulau ton Aisaia, eaba ibada Deo iaoa, ta ibeta ei bedane, “Eao oatai ngan posanga ipu toa oatoato na?”
31 Ta ei ikoli ele posanga bedane, “Gau ga naoatai madongan, oangga eaba eta ipanasi gau ngan mao?” Tota ibeta Pilip ngan idio imado toman ngan ei toa karis ipaoeai.
32 *Be Deo ele laulau aea posanga toa iuatoato eine ga bedane,

“Eaba toa oa, gid panua tibada ei ga ila ngan pamatenga ei mambe titotoi sipsip,
be ei mumun ga imamado mambe sipsip toa tiket ilaun.
Ei ikado posanga eta ga ila pagid mao.
33 Gid tipamaeamaea ei, be tipatutui posanga toa imadid ngan oa kemi mao.
Irangrang ngan eaba eta ininipu ngan ele gergeu mao, ngansa ei imate be ipopo eta mao.
Ngansa ele madonga tanoeai kus.”

34 Io, madidnga toa ibeta Pilip bedane, “Keo pagau, eaba toa ibada Deo iaoa ne ikeokeo ngan sai, ei mulian, mao eaba eta pade?”
35 Tota Pilip ipaola ato kemi ngan Iesus ga ila pan, matamata ngan laulau aea posanga toa oa, ga ila irangrang ngan Deo ele posanga padengada.
36-37 *Gid tilalala edapeai ga tila, ta tiuot ngan eau ede, ta madidnga ikeo bedane, “Ega, eau tota nene. Saoa danga ipakala gau ngan badanga paliliunga?”‡
38 Tota ikeo ngan karis toa oa manta idio imadid, ta ei gisirua Pilip tisulug ga tila eauiai, ta Pilip ipaliliu ei.
39 Ga kus ta titnan eau ga tidae, be Maron Itautau Tutui ibada Pilip ga oas sapaean ga ila, ta madidnga igera ei pade mao. Be ei itin igelgel ga ilalala edapeai ga ila.
40 *Be Pilip igera mambe ei imamado ngan tuanga Asdot. Ta ei ila ngan gid tuanga toa ngada oa be ipapaola ato kemi ga ila irangrang ngan iuot ngan tuanga Sisaria.

9

Saulus ipul ilolo
(Panua Ato ad 22.6-16, 26.12-18)

1 *Be Saulus ikakado posanga matua maitne ngan pamatenga gid aluagau ton Maron. Tota ila pan madidnga kapei tenainga aea
2 ta ibeta ei ngan bodenga laulau ga ila pagid luma raring aea ngan tuanga Damaskus. Laulau toa oa ikeo ga oangga sapadua arangaranga mao taine timamado toa eoa, be tinasnasi Iesus ele Edap, ei ga ikaukau gid ta ibada gid ga tila ngan luma panasnga aea toa Ierusalem oa.
3 Idio ta ilalala ga ila ta ipaboloma tuanga Damaskus, be mole mao taranga ede buburiai aea itara ga ibaliu ngan ei.
4 Tota itap ga idio tanoeai be ilongo babanga ede ikeo pan ngan gid linged

* **8:32:** Ais 53.7-8 * **8:36-37:** PA 10.47 ‡ **8:36-37:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne bedane: 37 *Pilip ikeo, “Oangga lolom matua tau, ta io.” Ta madidnga ikoli ele posanga bedane, “Gau lolog matua ngan Iesus Kristus ei Deo Inat.”* * **8:40:** PA 21.8 * **9:1:** PA 8.3

bedane, “Saulus, Saulus, ikamado ga eao paieiei gau?”

“Saulus, Saulus, ikamado ga eao paieiei gau?”

5 Ta Saulus ikeo, “Maron, eao sai?”

Ta ikeo, “Gau Iesus, eaba toa paieiei gau ne.

6 Be dae madid ta la dudunga tuangai, ta gid ga tikeo pago ngan saoa danga eao manta kado.”

7 Be gid panua toa tilalala toman ngan ei, mumun ga timadmadid. Tilongo babanga be tigera eaba eta mao.

8 Ta Saulus ker tanoeai ga idae, ta imata pal be irangrang ngan igeragera mao. Tota timugamuga ngan ei be tikikisi ibage ta tibada ei ga ila Damaskus.

9 Ta ei idio imata susu irangrang ngan ado tol, be ianean ga iunun danga eta mao.

10 Be ngan tuanga Damaskus, aluagau ede ieda Ananaias imamado. Ei igera danga ede Maron ipasolan pan, ta ilongo Maron ele babanga ikeo pan bedane, “Oe, Ananaias!”

Ta ikeo, “Maron, gau ta eko.”

11 Ta Maron ikeo pan, “Dae ta la ngan edap toa tiuato ieda Tutui, ta la ngan luma ton Iudas, ta beta ngan eaba toa ieda Saulus Tarsus aea. Pataute ei ikakado raring.

12 Ngan danga napasolan pan, ei igera eaba ede ieda Ananaias inam idudunga ta idol ibage ga idae ngan ei ngan kadonga imata ga igeragera pade.”

13 Be Ananaias ikeo, “Maron, gau nalongo posanga busa ngan eaba toa ne. Ei ikado kadonga papaeamao busa ngan lem panua tututui ngan tuanga Ierusalem.

14 Gid madidnga tenainga ad tisula ei ga inam toa eko ngan eaudnga gid panua sapadua tiraring ga tiuatoato edam.”

15 *Be Maron ikeo pan bedane, “Eao la, ngansa eaba toa ne, gau nasio ei ngan paolanga edag ga ila pagid alu padengada ga gid mamaron kapeipei ga gid panua Israel ad pade.

16 *Be gau ga napasolan ei ngan saoa ieieinga manta iuot ngan ei ngan gau edag.”

17 Tota Ananaias ila ngan luma toa oa ta idudunga. Idio ta idol ibage ga idae ngan ei ta ikeo, “Oaeg Saulus, Maron Iesus toa iuot pago ngan edap eao nasnasi, isula gau ga nanam pago ngan kadonga matam ga igeragera pade, ga ngan Itautau Tutui iuon lolomeai.”

18 Be mole mao, danga mambe ia inangile itap imata kadloeai ga isulug, ta igeragera pade. Ga kus ta idae ta ila ibada paliliunga.

19 Idio ta ian pade, ta iura iluai mulian.

Saulus ipaola posanga ngan tuanga Damaskus

Saulus idio imamado ado edengada toman ngan gid aluagau ngan tuanga Damaskus.

20 Be mole mao, ila ngan luma raring aea ta ipaola posanga ngan Iesus ei Deo Inat.

21 *Ta gid toa ngada oa tikakrik ngan longonga ele posanga ta tibetabeta bedane, “Ei eaba toa ipapaeabu ngan gid panua tiraring ga tiuatoato edaeda toa ne ngan tuanga Ierusalem na? Ta ngan ipu toaine inama nene ngan eaudnga gid ga badanga gid ga tila pagid madidnga tenainga ad na?”

22 *Be Saulus iura idae ga ila kapei, ta ipatogran gid Iuda ngan tuanga Damaskus ta lolod ede ga ede tau ta irangrang ngan tikoli ele posanga mao. Ngansa ei ipasolan masaeai tau mambe Iesus ei Kristus*.

Gid Iuda timan Saulus aea isat, ta iaoa

* **9:15:** PA 26.2, 6, 27.24, Ro 1.5 * **9:16:** 2Ko 11.23-28 * **9:21:** PA 8.3 * **9:22:** PA 18.28 * **9:22:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

23 Mole tede ga kus, ta gid Iuda tirau
Saulus aea kisa,
24 be Saulus ilongo mambe tiposaposa
toa bedaoa ngan ei. Be bong ga ado, matad
isangasanga ei toa led tuanga aea ala iaoai
ngan raunga ei ga imate.
25 *Be ele aluagau tibada ei bong, ta tidol
ei ngan samare ede, ta tipasil ei ngan ala
toa oa aea baba ede, ta tipakantutu ei ga
isulug ta iaoa ga ila.

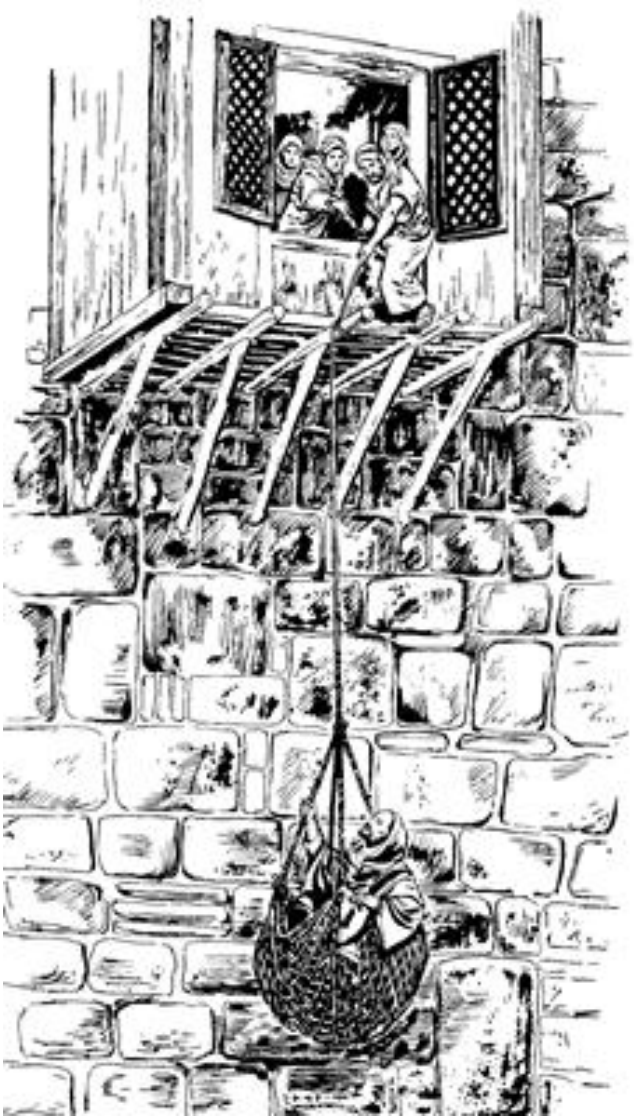

Tipakantutu Saulus ga isulug ta iaoa ga ila.

Saulus ila Ierusalem

26 *Idio ta Saulus ila iuot Ierusalem ta
itoba ngan lupnga toman ngan gid alu-
agau, be gid toa ngada oa timataud ei,
ngansa tiadi mambe ei aluagau tautaunga
mao.
27 *Be Barnabas ibada ei ta ital ei ga
ila pagid panua ato ad, ta ininipu pagid
ngan Saulus igera Maron iposaposa pan
toa edapeai oa. Ta Barnabas ikeo pagid
pade ngan Saulus ipaola posanga matua
ngan Iesus ieda ngan tuanga Damaskus.
28 Tota Saulus iluplup toman ngan gid
ga ilalala alele toman ngan gid ngan
tuanga Ierusalem be iposaposa matua
ngan Maron ieda.
29 Idio ta iposa toman ngan gid Iuda
toa tiposaposa Grik, be aoad isokangai ta
tiuangga tiloilo edap ngan raunga ei ga
imate.
30 Be Saulus iuaeoae tilongo mambe
tiposaposa toa bedaoa, ta tital ei ga ila
ngan tuanga Sisaria ta tisula ei ga ila ngan
tuanga Tarsus.
31 Tota ngan ado toaiua, gid iaoa kelede
ton Kristus ngan tibur Iudea ga Galili ga
Samaria timado kemi ga lolod itarui. Be
tilolon ngan Deo ta led kadonga lolo matua
aea idae ga ila kapei. Be Itautau Tutui
ipamatua lolod, ta dabad idae ga ila pade.

Petrus ikado kemi Ainias

32 Be Petrus ilalala alele ngan tibur toa
ngada oa ta ila igera gid panua tututui toa
timamado ngan tuanga Lida.
33 Be toa eoa igera eaba ede ieda Ainias.
Ei iae ga ibage imate, ta imanman mul aea
ga irangrang ngan aea rai lima ga tol.
34 Ta Petrus ikeo pan bedane, “Ainias,
Iesus Kristus ikado tinim ga iuot kemi!
Dae ta kop lem moe.” Io, mole mao idae
imadid.
35 Ta gid panua busa ngan tuanga Lida
ga tibur Saron tigera ei ta tipul lolod ga
tinasi Maron.

Petrus ipei mulian Tabita ngan ele matenga

36 Be ngan tuanga Iopa, aluagau taine
ede ieda Tabita imamado. Edaeda toa ne
ngan posanga Grik tiuato Dorkas. Ei taine
kadonga kemi aea ga ilualua gid panua
lululunga ad.

* **9:25:** 2Ko 11.32-33 * **9:26:** Gal 1.17-19 * **9:27:** 1Ko 9.1

37 Be ngan ado toaiua, dibala ibada ei ga
imate. Idio ta tipaliliu ipat ta tidol ei luma
iloleai ngan bobo ede gadae.
38 Be tuanga Lida ienono boloma ngan
tuanga Iopa. Ta gid aluagau tilongo
mambe Petrus imamado toa eoa, ta tisula
panua rua ga tila pan ta tikeo ga, "Nam
manamana pagai."
39 Ta Petrus idae ta ila toman ngan gid.
Idio ta tila tiuot tuangai ta tibada ei ga ila
ngan bobo toa gadae oa. Ta gid asapsape
timadmadid boloma pan, be titangtang ga
tipapasolan ei ngan gid pononga mama-
rae ga malo kemikemi toa Dorkas ikakado
ngan ado toa imamado toman ngan gid
maitne.
40 Idio ta Petrus ikeo ga gid toa ngada oa
manta tila gaot. Be idio ikor iae ta iraring,
be ipul imata ga ila ngan burua toa oa, ta
ikeo, "Tabita, dae." Io, tota imata pal ta
igera Petrus ta idae imado.
41 Ta Petrus ikisi ibage ta ilua ei ga idae
imadid. Ga kus ta ibaba gid asapsape ga
gid panua tututui padengada ta ipasolan
ei pagid, be imata bibita.
42 Tota posanga toa ne iuasasa ngan
tibur toa ngada oa ngan tuanga Iopa, ta
panua busa lolod matua ngan Maron.
43 Be Petrus idio imamado mole tede
ngan tuanga Iopa, toman ngan eaba ede
ieda Saimon toa ibokoboko ngan roputnga
masilau tibur aea tinid kukul.

10

Anggelo iuot pan Kornilius ta iposa pan

1 Ngan tuanga Sisaria madidnga pa-
raunga aea* ede togid Rom ieda Kornilius
imamado. Ei imugamuga ngan panua
paraunga ad iaoa ede toa tiuato Itali ad.
2 Ei gisingada ele luma lolo tilolon ngan
Deo ga lolod matua ngan ei. Be ikakado
mamaron ila pagid panua lululunga ad ga
iraring somisomi ga ila pan Deo.
3 Be lailai ede boloma ngan ado imata
tol, Deo ipasolan ei ngan danga ede
mambe ianun, ta igera anggelo ton Deo
inam pan ta ikeo, "Oe, Kornilius."
4 Ta Kornilius imata inono ei, be
imataud ta ikeo, "Maron, madongan?"

Ta anggelo ikeo ga, "Deo imata nanan
lem raring ga lem mamaron ngan gid
panua lululunga ad ta igera lem kadonga
toa ne mambe tenainga ikado ei ga itin
igelgel.
5 Toa patautene sula panua etangada ga
tila ngan tuanga Iopa ngan badanga eaba
ede ieda Saimon toa tiuato ei Petrus.
6 Ei imamado pan Saimon ede pade
toa ibokoboko ngan roputnga masilau itin
kukul. Ele luma imadmadid labiai."

7 Io, anggelo iposa pan bedaoa ga kus ta
itnan ei ga ila. Be ei ibaba ele paeaeanga
rua ga tinam pan toman ngan ele eaba
paraunga aea ede toa ikakado ele naurata
ga ilolo matua ngan Deo.
8 Ei iaoa inasi pagid ngan danga toa
ngada ne, ga kus ta isula gid ga tila Iopa.

Deo ipasolan danga ede pan Petrus mambe ianun

9 Arobad ngan ado sae, gid panua toa Ko-
rnilius isula gid oa tilalala ga tipaboloma
tuanga. Be Petrus idae ga ila luma ipaoeai
ta idio iraring.
10 Be pitoreanei ta ikim ian danga eta, ta
idio isangsanga gid panua tikakado annga
maitne. Be mole mao Deo ipasolan ei ngan
danga ede mambe ianun,
11 ta igera bubur ipokakai, be danga
mambe malo kapei ede tikaukau imata toa
pange oa ta tipakantutu ga isulug ga inam
tanoeai.
12 Be gadae ngan malo toa oa, gid masi-
lau toa aed pange imata ede ga ede tima-
mado, ga gid paria ga mota, ga man pade.
13 Ta babanga ede ikeo pan bedane,
"Petrus, dae ta rau gid ta ean."

* **10:1:** Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne *madidnga paraunga aea ipu bedane: madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad buno.*

"Petrus, dae ta rau gid ta ean."

14 *Be Petrus ikeo ga, "Maron, gau
narangrang mao tau! Ngansa mugaeai
ga inam, gau naean danga eta toa aoam
ikarara gai ngan mao, ga danga eta paea-
mao ngan matam mao pade."
15 *Be babanga iposa parua aea pan ta
ikeo, "Saoa danga Deo ikeo ga eine kemi,
irangrang ngan eao keo ga eine paeamao
mao."
16 Be kadonga toa ne iuot patol, ga kus
ta malo toa oa idae manmanae ga ila
buburiai.
17 Be Petrus italingalinga ngan danga
toa igera oa ipu madongan. Be mole mao
gid panua toa Kornilius isula gid oa tibeta
ngan Saimon ele luma ienono sida. Ta
tiuot ngan ta timadmadid ala aea atama
iaoai,
18 ta tibaba ga tibeta, "Saimon toa ieda
ede pade Petrus ta imamado?"
19 Be danga toa Petrus igera oa, ei imata
nanan maitne, be Itautau Tutui ikeo pan
bedane, "Ega, panua tol tiloilo eao.
20 Dae ta sulug pagid ta la toman ngan
gid. Be lolom ede ga ede ngan mao, ngansa
gau nasula gid."
21 Io, Petrus isulug ga ila ta ikeo ga, "Gau
tota eko, gimi ailoilo gau. Be gimi anama
ngan saoa?"
22 Ta tikeo, "Madidnga paraunga aea
Kornilius isula gai. Ei eaba tutui ga
ilolon ngan Deo, ta gid Iuda toa ngada oa
tipakuru ngan ei. Be anggelo tutui ede
ikeo pan ngan isula gai ga anama ngan
badanga go ga la ele lumaeai, ta irangrang
ngan ilongo saoa posanga eao keo pan
ngan."
23 Tota Petrus ibada gid ga tidudunga
lumaeai ta timan aea kaluae.

Petrus ila Kornilius ele lumaeai

Ado sae Petrus gisingada panua toa tol
oa tikakagid ngan lalalanga, be Petrus
iuaeoae edengada Iopa ad tila toman ngan
ei.
24 Idio ta ado sae tiuot Sisaria, be Kornil-
ius isangasanga gid. Ei ibaba isobosobo ga
iuaeoae motean ga tinam tiluplup.
25 Idio ta Petrus idudunga ta Kornilius
igera ei, be ikor iae boloma Petrus iaepuiai
ta iraring ga ila pan.
26 *Be Petrus idada ei ga idae ta ikeo,
"Dae madid. Gau eababa pade mambe
eao."
27 Idio ta tiposaposa, be Petrus idudunga
ta igera panua busa tiluplup ga timamado.
28 Ta ikeo pagid, "Gimi aoatai, gai
Iuda lemai apu ikeo ga itutui ngan gai
anam aluplup toman ngan gimi alu paden-
gada mao, ga anam boloma pagimi mao
pade. Be Deo ipasolan gau mambe gau
narangrang ngan nakeo ga eaba eta paea-
mao ngan imata mao, ga irangrang ngan
naeadi mambe ei iaoa ikarara gai ngan
asokon gid mao pade.
29 Tota oadla gid panua tinam ngan
badanga gau, be lolog ede ga ede ngan
nanam toman ngan gid mao. Toa bedaoa
ta nabeta gimi, ababa gau ga nanama
ngan saoa?"
30 Ta Kornilius ikeo ga, "Ado tol ila na,
nararing leg lumaeai mambe lailai pataut-
ene ngan ado imata tol. Be mole mao eaba
ede imadid matageai, be ele danga sisid
mil ga mil tau.
31 Ta ikeo, 'Kornilius, Deo ilongo lem
raring ga imata nanan lem mamaron ngan
gid panua lululunga ad.
32 Tota sula panua ga tila Iopa ngan
badanga Saimon toa ieda ede pade Petrus
ga inam. Ei imamado lumaeai pan Saimon
ede pade toa iboko ngan roputnga masilau
tinid kukul toa labiai oa.'
33 Tota nasula leg panua manmanae
ga tila ngan badanga eao, ta eine kemi

* **10:14:** Wkp 11.1-47, Ese 4.14 * **10:15:** Mk 7.15,19 * **10:26:** PA 14.13-15, PM 19.10

ngan eao nama. Ta labone, gai toa ngada
ne amamado Deo imatai ngan longonga
posanga toa ngada na Maron ibada pago
ngan keonga pagai."

Petrus ipaola posanga Kornilius ele lumaeai

34 *Idio ta Petrus ipaola posanga ta ikeo
ga, "Labone naoatai tautaunga mambe
Deo ikado kadonga bagbage kelede ngan
alu eta mao.
35 Be ei itin igelgel ngan panua ngan alu
toa ngada ne toa tilolon ngan ei ga tikado
kadonga tutui.
36 Gimi aoatai ngan posanga toa Deo
iabalan ga ila pagid panua Israel ad. Eine
ato kemi ngan Iesus Kristus, ei Maron
ngan danga toa ngada ne, be Deo ele
kadonga lolo tarui aea inam pagita ngan
eaba tota nena.
37 *Be gimi aoatai ngan gid kadonga toa
iuot Iudea pade. Matamata gid kadonga
toa oa iuot ngan tibur Galili, muriai ngan
Ioanes ipaola posanga pagid panua ngan
badanga paliliunga.
38 *Gimi aoatai mambe Deo isio† Iesus
Nasaret aea ta idol Itautau Tutui ga iura
kapei pan. Ta ilalala alele be ikakado nau-
rata kemikemi ga ikakado kemi gid panua
sapadua eaba paeamao ipaeabu ngan gid,
ngansa Deo imamado toman ngan ei.
39 "Be gai agera danga toa ngada ne
ei ikado ngan tuanga Ierusalem ga tibur
togid Iuda, ta apamatua aea posanga. Be
gid tipakantutu ei ngan abei tabala ga
imate.
40 Be ngan ado tol aea, Deo ipei ei mulian
ngan ele matenga, ta ilongean gai eden-
gada ta agera ei.
41 *Panua toa ngada oa tigera ei mao,
be Deo isio gai edengada motean ta apa-
matua aea posanga. Gai aeanean ga
aunun toman ngan ei muriai ngan ele
daenga mulian.
42 *Ta ei iposa matua pagai ta apamatua
aea posanga ga apaola ga ila pagid panua
bedane: Ei eaba toa Deo isio ngan patu-
tuinga posanga ngan gid panua toa ngada
ne matad bibita ga gid matemate pade.
43 *Gid panua toa ngada oa tibabada Deo
iaoa tipamatua aea posanga pade, ta tikeo
ga sapadua lolod matua ngan ei, Deo ga
isamum led kadonga sasat ngan ei ieda."

Gid panua alu padengada ad tibada Itautau Tutui

44 *Petrus iposaposa maitne, be Itau-
tau Tutui isulug ga idae pagid panua toa
ngada oa tilongolongo posanga toa oa.
45 Be gid panua Iuda ad‡ toa lolod matua
ngan Iesus ga tinam toman ngan Petrus,
tikakrik ngansa tigera mambe Deo itok
Itautau Tutui ga idae ngan gid panua alu
padengada ad.
46 *Be tilongo mambe maed iposaposa
ngan gid posanga imata ede ga ede ga
tisoasoa Deo ieda.
Tota Petrus ikeo,
47 "Sai ga irangrang ngan ipakala gid
panua toa ne ngan badanga paliliunga
ngan eau? Ngansa gid tibada Itautau Tutui
lalaede mambe gita pade."
48 *Tota ikeo ngan gid panua toa oa
manta tibada paliliunga ngan Iesus Kris-
tus ieda. Idio ta tibeta ei ngan idio ima-
mado toman ngan gid ngan ado edengada.

11

Petrus ipalongo iuaeoae Ierusalem ngan gid danga iuot

1 Idio ta gid panua ato ad ga oaeoaed
ngan tibur toa ngada oa Iudea tilongo
mambe gid alu padengada tibada Deo ele
posanga.
2 Ta ngan ado toaiua, Petrus ilalala ga ila
Ierusalem, be gid panua toa tiparpar ngan
palunga tiselele ei
3 *ta tikeo, "Eao kamado dudunga ngan
luma togid panua tibada palunga mao ga
ean toman ngan gid?"

* **10:34:** Lo 10.17, Ro 2.11 * **10:37:** Mt 4.12-17 * **10:38:** Mt 3.16, Lu 4.17-21 † **10:38:** Posanga idil toa ne *isio inasi posanga idil ede ngan Grik ipu ga bedane: Deo itok bude ga idae ilaborai ngan sionga ei. Be posanga idil toa ne ipu ede pade eine edaeda toa ne Kristus.* * **10:41:** Lu 24.42-43, PA 1.8 * **10:42:** PA 17.31, 1Pe 4.5 * **10:43:** Ais 53.5-6, Jer 31.34, PA 2.38 * **10:44:** PA 11.15, 15.8 ‡ **10:45:** Ngan posanga Grik, idil toa ne *gid panua Iuda ad eine ga bedane: gid panua toa tipalu gid.* * **10:46:** PA 2.4, 19.6 * **10:48:** PA 19.5 * **11:3:** PA 10.28, Gal 2.12 * **11:5:** PA 10.9-48

4 Tota Petrus iaoa inasi tutui pagid ngan
danga toa ngada oa iuot ta ikeo,
5 *“Gau namamado ngan tuanga Iopa ga
nararing. Be Deo ipasolan gau ngan danga
ede mambe anunug, ta nagera danga
mambe malo kapei ede tikaukau imata
toa pange oa, ta tipakantutu ga isulug
buburiai ga inam tutui pagau.
6 Be gadae ngan malo toa oa nagera gid
masilau aed pange imata ede ga ede, mud
ga saksak, ga gid paria ga mota ga man
pade.
7 Be nalongo babanga ede ikeo pagau
bedane, ‘Petrus, dae ta rau gid ta ean.’
8 “Be gau nakeo ga, ‘Maron, gau
narangrang mao tau. Ngansa mugaeai ga
inam, naean danga eta toa aoam ikarara
gai ngan mao ga danga eta paeamao ngan
matam mao pade.’
9 “Be babanga isulug buburiai ga inam
parua aea ta ikeo ga, ‘Saoa danga Deo ikeo
ga eine kemi, irangrang ngan eao keo ga
eine paeamao mao.’
10 Be kadonga toa ne iuot patol, ga kus
ta malo toman ngan aea danga toa ngada
oa idae ga iluai mulian buburiai.
11 “Be mole mao, panua tol tinam tiuot
pagau. Tisula gid Sisaria ga tinam, ta
timadid gaot ngan luma toa namamado
ngan oa.
12 Be Itautau Tutui ikeo pagau ta nala
toman ngan gid, be ikeo ga irangrang
ngan lolog ede ga ede mao. Tota nala,
be oaeoaeg toa lima ga ede ne tila toman
ngan gau, ta gaingada ala adudunga eaba
toa oa ele lumaeai.
13 Ta ei ipalongo lemai mambe ei igera
anggelo ede imadmadid boloma pan toa
ele lumaeai oa, ta ikeo pan bedane, ‘Sula
panua etangada ga tila Iopa ngan badanga
Saimon toa tiuato ei Petrus.
14 *Ei ga ipalongo gimi ngan edap toa
Deo ga ibada gimingada lem luma lolo
mulian ngan.’
15 *“Tota nala naposa pagid, be mole
mao Itautau Tutui isulug ga idae ngan gid
lalaede mambe matamata idae ngan gita.
16 *Ta gau matag nanan Maron ele
posanga bedane, ‘Ioanes ipaliliu ngan eau,
be gimi ga abada paliliunga ngan Itautau
Tutui.’
17 Deo ibada tenainga toa ne ga ila
pagid lalaede mambe ibada pagita ngan
ado toaiua loloda matua ngan Maron
Iesus Kristus mugaeai. Tota gau sai ga
narangrang ngan napaidi Deo ngan saoa
danga iuangga ikado?”
18 *Io, tilongo posanga toa oa ga kus ta
tiselele pade mao, be tisoa Deo ieda ta
tikeo ga, “Tota Deo ilongean gid alu paden-
gada ga tipul lolod ta tibada madonga
kemi pade!”

Gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Antiok

19 *Ngan ado toa tipamate Stepan ga
tipaieiei gid panua lolo matua ad, gid busa
tiaoa alele. Ta edengada ngan gid tila
Ponisia ga Saiprus ga Antiok, be tipapaola
ato kemi ga ila pagid Iuda kekelegid.
20 Be panua edengada Saiprus ad ga
Sairini ad tila Antiok ta tiposaposa pagid
alu padengada pade, ta tipaola ato kemi
ngan Maron Iesus.
21 Be Maron iura ienono ngan gid, ta
panua busa tau lolod matua ta tipul lolod
ga tinam pan Maron.
22 *Be gid iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga Ierusalem tilongo ad posanga toa
bedaoa ta tisula Barnabas ga ila Antiok.
23 Ta ei inam ta igera Deo ele kadonga
lolo marum aea ienono ngan gid, ta itin
igelgel ga ipamatua gid toa ngada oa lolod,
ta ikeo ga gid manta matad tutui pan
Maron.
24 Barnabas toa ei eaba kemi, ga ilolo
matua tau, ga iuon ngan Itautau Tutui.
Ta panua busa tau tinam tidudunga ngan
iaoa kelede ton Maron.
25 *Idio ta Barnabas itnan gid ta ila
Tarsus ngan ilonga Saulus.
26 Iuot ngan ei ga kus ta ibada ei ga
ila Antiok. Ta gisirua tidio toa eoa ngan
rai dodol ede, be tiluplup toman ngan
gid iaoa kelede ton Kristus ga tipapaoatai
ipom kapei. Ta ngan ado toaiua ngan

* **11:14:** PA 16.31 * **11:15:** PA 2.4 * **11:16:** PA 1.5 * **11:18:** PA 13.48, 14.27 * **11:19:** PA 8.1-4 * **11:22:** PA 4.36 * **11:25:** PA 9.30

tuanga Antiok, eiua matamata ngan tiuato
gid aluagau ngan edaeda ne Kristien.
27 Be ngan ado toaiua, gid panua
edengada toa tibabada Deo iaoa titnan
Ierusalem ga tila Antiok.
28 *Ede ngan gid ieda Agabus. Ei idae
imadid, ta ngan Itautau Tutui iura, iposa
motean ngan sapanga kapei ga iuasasa
ngan tibur toa ngada oa tanoeai. Ta
muriai, sapanga toa ne iuot ngan ado
toaiua Klodius iman maron kapei Rom
aea.
29 Tota gid aluagau kelede kelede matad
inasi led pat ga danga sisid, ta tirau
posanga ngan eabalannga luanga ga ila
pagid oaeoaed ngan tibur Iudea.
30 *Tota tidol luanga toa oa ga idae Barn-
abas ga Saulus bagedeai, ta tisula gisirua
ta tibada ga ila pagid madidnga ngan iaoa
kelede ton Kristus toa eoa.

12

Erot ipamate Jems ga idol Petrus ngan luma panasnga aea

1 Ngan ado toaiua, maron kapei Erot
iluku panua edengada ngan iaoa kelede
ton Kristus ta iuangga ipaeabu ngan gid.
2 Tota ikeo ta tiket Ioanes itar kapei Jems
ngan didi ga imate.
3 Be igera mambe kadonga toa ne ikado
ga gid Iuda tinid igelgel, ta isula ele panua
ta tiluku Petrus pade. Kadonga toa ne iuot
ngan ado toaiua gid Iuda tikado eanean-
nga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao.
4 Tota idol ei ga idudunga ngan luma
panasnga aea ta isio panua paraunga ad
iaoa pange ngan timariala ngan ei. Ngan
gid iaoa kelede kelede toa oa gid panua
pangengada timamado. Ta Erot iuangga
isanga eaneannga Pasova aea ila ga kus, ta
ipamadid ei ngan posanga toa gid panua
matadeai oa.
5 Tota timariala ngan Petrus toa luma
panasnga aea oa, be gid iaoa kelede ton
Kristus urad pakpakia ngan raring ga ila
pan Deo ngan luanga ei.

Anggelo ibada Petrus ga itnan luma panasnga aea

6 Erot iuangga ipamadid Petrus ngan
ado sae, be ngan bong toaiua, Petrus
ienono rabu ngan panua paraunga ad rua,
be tiaud ei ngan sen rua. Panua paraunga
ad padengada timariala ngan luma toa oa
aea atama.

Petrus ienono rabu ngan panua paraunga ad rua.

7 Be mole mao anggelo ton Maron ila
boloma pan, be taranga kapei itara luma
iloleai. Ta anggelo ibage igal Petrus
ikarkare, ta iuaoan ei ga idae ta ikeo, “Dae
manmanae.” Be mole mao sen toa rua oa
blos ngan ibage ga isulug.
8 Ta anggelo ikeo pan, “Kaukau am pus
ta dol lem su.” Io, Petrus ikado toa bedaoa
ga kus ta anggelo ikeo, “Dol lem pononga
mamarae ta nasi gau.”
9 Io, anggelo iuot ga ila, ta Petrus inasi
ei, be ei iadi mambe kadonga toa anggelo
ikado ngan ei oa iuot tautaunga mao. Ei
iuangga igera danga ede Deo ipasolan pan.
10 *Be tilalala ga titnan eaba paraunga
aea toa imadid ga imuga oa ga iuae
ede pade, ta tiuot ala aea atama iaoai.
Atama toa oa aen. Ienono ngan edapmata
ila tuangai. Be imokakai sapaean ngan
gisirua, ta tiuot ga tila. Tota tinasi edap
ede ga tila kautede, be mole mao anggelo
itnan ei ga ila.
11 Tota Petrus imata iualai ta ikeo,
“Labone naoatai tautaunga mambe
Maron isula ele anggelo ngan badanga gau
mulian pan Erot ibageai ga ngan danga
toa ngada oa gid Iuda tiuangga tikado
ngan gau!”

* **11:28:** PA 21.10 * **11:30:** PA 12.25 * **12:10:** PA 5.19

12 Io, iuatai kemi bedaoa ga kus ta ila
Maria ele lumaeai. Maria toa oa ele
gergeu Ioanes, ieda ede pade Markus. Be
toa eoa panua busa tede tiluplup ga tirar-
ing.
13 Petrus itintin ala toa oa aea atama, ta
taine paeaeanga ede ieda Roda ila ngan
aea repenga.
14 Be ilongo Petrus ilinge ta iuatai ngan
ei. Ta itin igelgel kapei ta ilado ga iluai
mulian lumaeai, be ipokaka atama eta
mao. Ila ta ipalongo gid bedane, "Petrus
ta imadmadid atama iaoai!"
15 Be gid panua toa oa tikeo ga, "Madon-
gan? Eao mangamanga?" Be ei iparpar
mambe ele posanga tautaunga, ta tikeo ga,
"Kado aea anggelo ta?"
16 Be Petrus itintin atama maitne, tota
tirepe atama ga matad idae tor ngan ei ta
timatala kapei.
17 Be ei isoa ibage ga idae, ta ipakoko
gid ga mumun. Ga kus ta iaoa inasi pagid
ngan Maron ibada ei ga itnan luma panas-
nga aea. Ta ikeo, "Gimi apalongo Jems* ga
oaeoaeda padengada ngan danga toa ne."
Idio ta itnan gid ta ila ngan tibur ede pade.
18 *Be gaisala ngan ado sae, gid panua
paraunga ad led tograinga kemi mao,
ngansa tiuatai ngan saoa danga toa iuot
ngan Petrus oa mao.
19 Be Erot ikeo ga tisalusalu ngan ilonga
ei. Ga mao, ta ibeta nanan gid panua
paraunga ad toa oa. Ga kus ta ikeo ga gid
manta timate.

Erot ele matenga

Idio ta Erot itnan tibur Iudea ta ila
imamado ngan tibur Sisaria.
20 Be ei ilolo bake tau ngan gid panua
Tair ga Saidon ad. Ta ado ede gid tilup
kelede ga tila pan. Be tikado ga ele ma-
didnga ede ieda Blastus ilolo kelede ngan
led posanga. Madidnga toa oa imariala
ngan maron kapei Erot ele mul enonga
aea. Be gid tikim maron kapei ilolo itarui
mulian ngan gid, ngansa gid ad annga
inaganagam ele tiburiai ga ila pagid.
21 Idio ta Erot isio ado ede ngan kadonga
ele posanga ila pagid, ta idol ele sogonga
maron aea ta idio imado ngan ele mul
patutuinga posanga aea. Tota ikado ele
posanga ga ila pagid.
22 Idio ta gid ipom tingangar ta tikeo
ga, "Eine deo ede ta iposaposa, be eababa
mao!"
23 *Be mole mao anggelo ton Maron irau
ei, ngansa ei isoa Deo ieda mao. Tota
motamota tianean imogal ga imate.
24 *Be Deo ele posanga iuasasa ga ilalala
ga ila.
25 *Idio ta Barnabas ga Saulus tipasala
led naurata ngan talnga luanga ga ila
pagid Ierusalem, ga kus ta tiluagid mulian.
Be tibada Ioanes toa ieda ede pade Markus
ga ila toman ngan gid.

13

Tisula Barnabas ga Saulus ngan kadonga Deo ele naurata

1 Be ngan iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga Antiok, panua edengada tibabada
Deo iaoa ga panua paoatainga ad tima-
mado. Edad ga bedane: Barnabas, ga
Simeon toa ieda ede pade Niger, ga Lusius
eaba toa Sairini aea, ga Manain toa ei
madidnga kapei Erot iuae, ga Saulus pade.
2 *Idio ta tikakado raring ga tiplese an-
nga, be Itautau Tutui ikeo ga, "Gau nakim
gimi adol Barnabas ga Saulus ga tidio
rol, ta irangrang ngan tikado naurata toa
nababa gisirua ngan."
3 *Io, tiplese annga ga tiraring ga kus ta
tidol baged ga idae ngan gisirua, ta tisula
gid ga tila.

Barnabas ga Saulus tipaola ato kemi ngan inu Saiprus

4 Itautau Tutui isula Barnabas ga Saulus
ga tila, ta tisulug ga tila Selusia. Ta toa eoa
tidae ngan oaga ede ila ngan inu Saiprus.
5 *Tila tidudunga ngan tuanga Salamis
ta tipapaola Deo ele posanga ngan gid
luma raring aea togid Iuda, be Ioanes
Markus ilualua gisirua.
6 Idio ta tila ngan inu aea tibur toa
ngada oa ga ila irangrang ngan tuanga

* **12:17:** Jems toa ne Ioanes itar kapei oa mao. Ei Erot irau ga imate o. Be Jems toaine ei Iesus itar kakau. * **12:18:** PA 5.22-24 * **12:23:** Dan 5.20 * **12:24:** Ais 55.11 * **12:25:** PA 11.29-30, 15.37 * **13:2:** PA 9.15 * **13:3:** PA 6.6 * **13:5:** PA 12.12, 15.39

Papos. Ta toa eoa tigera eaba Iuda aea ede
ieda Bariesus. Ei eaba ede borou aea be
ipakaka ngan badanga Deo iaoa.
7 Somisomi imamado toman ngan tibur
toa oa aea madidnga kapei ieda Sergius
Paulus. Sergius Paulus toa ei ele oatainga
kemi ta ibaba Barnabas ga Saulus ga
tinam pan, ngansa iuangga ilongo Deo ele
posanga.
8 Be eaba toa borou aea oa (ieda ede
pade Elimas ngansa ieda ipu mambe Eaba
Borou aea), ei iuangga ipaeabu ngan
gisirua led naurata ga ipaidi madidnga
kapei ta irangrang ngan ilolo matua ngan
Iesus mao.
9 Be Saulus toa ieda ede pade Paulus,
iuon ngan Itautau Tutui ta imata inono ei
10 ta ikeo, "Eao gergeu ton eaba paea-
mao! Lolom iuon ngan aleburo ga
pakakanga imata ede ga ede. Saoa danga
itutui, eao man aea isat. Somisomi papae-
abu ngan Maron ele edap tututui. Be eao
rangrang ngan tnan lem kadonga toa na
mao?
11 *Be ega, Maron igaga ibage ga idae
ngan panasnga go, ta eao ga matam ikila
kauteta, ta irangrang ngan eao gera ado
imata mao."
Be mole mao igera danga ede mambe
gagau ga dodom kapei irobi ei, be idabdab
alele ga iloilo panua ngan kisinga ibage ga
timugamuga ngan ei.
12 Io, madidnga kapei igera bedaoa ta
ilolo matua ngan Maron, be imatala kapei
ngan ele paoatainga.

Tipaola posanga ngan tuanga Antiok toa ienono ngan tibur Pisidia

13 *Idio ta Paulus masin tidae oagaeai
ga titnan Papos ta tila tidudunga ngan
tuanga Perga ngan tibur Pampilia. Be toa
eoa Ioanes itnan gisirua ta iluai mulian
Ierusalem.
14 Idio ta titnan Perga ga tila ngan
tuanga Antiok* ngan tibur Pisidia. Be
ngan Ado Earainga aea tidudunga ngan
luma raring aea ta tidio timado.
15 Gid panua tiuato Deo ele laulau apu
aea ga laulau togid panua tibabada Deo
iaoa ga kus, ta gid madidnga ngan luma
raring aea tipaoen posanga ga ila pagid ta
tikeo, "Oaeoaemai, oangga lemi posanga
eta ngan pamatuanga gid ipom lolod, ta
aposa ngan."
16 Io, Paulus idae ta isoa ibage ngan
pakokonga gid ga mumun, ga kus ta ikeo,
"Gimi arangaranga Israel ami ga gimi
panua alu padengada ami toa alolon ngan
Deo, alongo leg posanga.
17 *Deo togita Israel isio tibutibuda.
Be ngan ado toa timamado Isip mambe
panua patpatnga ad, ei ikado dabad ga
idae ga ila kapei. Ga kus ta ipasolan iura
kapei ta ibada gid ga titnan tibur toa oa.
18 *Ta ngan tibur modamodanga, ibisi-
bisi led kadonga imata ede ga ede iran-
grang ngan rai sangaul pange, be ilolo
bake ngan gid manmanae mao.
19 *Ga kus ta ipaeabu ngan gid alu lima
ga rua ngan tibur Kenan ta ibada tano
togid ga ila pagid tibutibuda ga tiuot tano
itamatama.
20 *Kadonga toa ngada ne iuot ngan rai
buno pange sangalima (450).
"Idio ga muriai ta Deo isio gid madidnga
ga timugamuga ngan ele panua ga ila
irangrang ngan Samuel ele otnga, eaba toa
ibada Deo iaoa.
21 *Be ngan ado toaiua, tibeta ei ngan
dolnga ad maron kapei eta ga imuga ngan
gid, ta Deo isio Saul toa Kis inat ngan lum
pan Benjamin. Ta ei iman ad maron kapei
ga irangrang ngan rai sangaul pange.
22 *Be Deo isuk ei ga ila ga kus ta
idol Devit ga iman ad maron kapei. Be
ikado posanga kemi ngan ei bedane, 'Gau
nagera Devit, Iesi inat, ei eaba toa inasnasi
gau lolog. Ta ei ga ikado danga toa ngada
ne mambe nakim.'
23 *"Be ngan eaba toa ne itubtub, Deo
isula ede ngan gid, ieda Iesus, ngan
badanga gid Israel mulian mambe iposa
tautaunga ngan.

* **13:11:** PA 9.8 * **13:13:** PA 15.38 * **13:14:** Tuanga rua edad Antiok. Ede ienono ngan tibur kapei Siria (gera posanga ngan PA 13.1 ga 14.6), be ede pade ga oaine ienono ngan tibur kapei Pisidia. * **13:17:** IM 1.7, 6.6, 12.51 * **13:18:** Nam 14.34, Lo 1.31-32 * **13:19:** Lo 7.1, Jos 14.1 * **13:20:** Het 2.16, 1Sml 3.20 * **13:21:** 1Sml 8.5, 19, 10.20-24 * **13:22:** 1Sml 13.14, 16.12, Sng 89.20 * **13:23:** 2Sml 7.12-16 * **13:24:** Mt 3.1-2

24 *Be mugaeai ngan ele namanga,
Ioanes iuot ta ipaola posanga ngan gid
panua Israel manta tipul lolod ga tibada
paliliunga.
25 *Io, Ioanes iuangga ipasala ele nau-
rata be ikeo ga bedane, ‘Gimi aoangga gau
sai? Gau eaba toa gimi asangasanga ne
mao. Be ega, eaba ede ga inam muriai
ngan gau. Ei ieda kapei tau ngan gau,
ta irangrang ngan napola ele su aea oaro
mao.’
26 “Gimi Abraam itubtub ga gimi panua
alu padengada ami toa alolon ngan Deo,
gimi oaeoaeg toa ngada ne alongo leg
posanga. Ato toa ikeo ngan badanga
gita mulian ne, eine Deo iabalan ga inam
pagita.
27 Be gid panua Ierusalem ad ga ad ma-
didnga tiuatai kemi ngan eaba toa ne mao.
Tiadi mambe ei eaba toa ibada gid mulian
oa mao. Somisomi ngan Ado Earainga aea,
tiuatoato laulau togid panua tibada Deo
iaoa, be matad nanan led posanga mao.
Tota tirau posanga ngan panasnga ei. Be
ngan kadonga toa ne tiparangrang Deo ele
posanga.
28 *Tiuot ngan ipu eta ngan raunga ei
ga imate mao, be tibeta Pailat ngan pa-
matenga ei.
29 *Io, tiparangrang Deo ele posanga toa
ngada oa ngan ei ga kus ta tibada ipat ga
isulug ngan abei tabala, ta tidol dengaeai.
30 Be Deo ipei ei mulian ngan ele
matenga.
31 *Ta ngan ado busa, ei iuotot pagid
panua toa tilalala toman ngan ei Galili ga
tila Ierusalem. Ta labone gid panua toa ne
tipamatua aea posanga ga ila pagid ipom.

32 “Ato kemi toa Deo iposa tautaunga
pagid tibutibuda ngan, tota gai apaola ga
ila pagimi.
33 *Ngan peinga Iesus mulian ngan ele
matenga, Deo iparangrang posanga tau-
taunga toa ikado pagid tibutibuda ga inam
irangrang ngan gita labone. Eine lalaede
mambe Laulau Baunga aea, aea baunga
rua aea ikeo ngan ga bedane,

“ ‘Eao gau Natug.
Labone naot eao Tamam.’

34 *Deo ipei ei mulian ngan ele matenga,
ta irangrang ngan iluai mulian ga ibuda
dengaeai pade mao, be ikado posanga
motean ngan kadonga toa ne ga bedane,

“ ‘Gid posanga tutui toa gau Deo naposa
tautaunga pan Devit ngan, toa gimi
arangrang ngan lolomi matua ngan,
gau ga nakado ga iuot tautaunga
pagimi.’

35 *Tota Devit ikeo ngan baunga ede pade
ga bedane,

“ ‘Lem Eaba Tutui, eao ga longean ipat ga
idio ibuda mao.’

36 “Be Devit, ngan ado toaiua ei ima-
mado, ei ikakado Deo ele naurata ga inas-
nasi ele kimnga. Ga kus ta imate ga titaian
ei ngan denga togid itubtub, ta ipat ibuda.
37 Be eaba toa Deo ipei mulian ngan ele
matenga, ei ibuda mao.
38 “Tota oaeoaeg, nakim gimi aoatai
kemi ngan posanga toa gai apaola ga ila
pagimi ga bedane: Ngan eaba toa ne ele
naurata, Deo irangrang ngan isamum lemi
kadonga sasat. Apu ton Moses irangrang
ngan isamum lemi kadonga sasat mao, ga
irangrang ngan aot tutui Deo imatai ngan
aea nasinga mao pade.
39 *Be eaba toa ne isasamum kadonga
sasat togid sapadua lolod matua ngan ei,
ta ikado ga tiuot panua tututui Deo imatai.
40 Tota agabit kemi, ngan kado ta
posanga togid panua tibada Deo iaoa iuot
tautaunga ngan gimi bedane,

41 *“ ‘Gimi panua toa aoami ibiubiu somi-
somi,
agera ga akakrik, ga kus ta amukuru,
ngansa gau ga nakado naurata ede ngan
ado toa gimi amamado.
Ta oangga eaba eta iposa pagimi
motean ngan,

* **13:25:** Ins 1.20,27 * **13:28:** Mt 27.22-23 * **13:29:** Mt 27.59-60 * **13:31:** PA 1.3,8 * **13:33:** Sng 2.7 * **13:34:** Ais 55.3 * **13:35:** Sng 16.10 * **13:39:** Ro 10.4 * **13:41:** Hab 1.5

irangrang ngan aeadi ei mao.' "

42 Io, Paulus ga Barnabas titnan luma raring aea ga tiuot, be gid panua tibeta matua gisirua ngan tiluagid mulian ngan Ado Earainga aea ede pade ngan paolanga posanga toa ne pade.
43 Idio ta ipom tibilin ga tila, be gid Iuda ga gid panua toa tipul gid ga tinasi raring togid Iuda, gid busa tibalil ngan Paulus ga Barnabas ta tinasi gid. Ta gisirua tikado posanga matua ngan gid manta tidio timamado ngan Deo ele kadonga lolo marum aea.
44 Be ngan Ado Earainga aea toa ede pade oa, ipom toa ngada oa tuangai ad tinam tiluplup ngan longonga Maron ele posanga.
45 Be gid Iuda tigera gid ipom kapei, ta lolod paeamao ta tiselele Paulus ele posanga ga tipaeabu ngan ieda.

Gid Iuda lolod paeamao ta tiselele Paulus ele posanga.

46 *Be Paulus ga Barnabas tiposa matua ta tikeo, "Gai manta akado Deo ele posanga ga ila pagimi matamata, be gimi apul murimi ngan. Gimi apasolan mambe tinimi ngan badanga madonga kemi somisomi aea mao. Tota gai ga atnan gimi ta ala pagid alu padengada.
47 *Ngansa Deo iposa matua pagai bedane,

" 'Gau nadol eao ga ot taranga ngan gid alu padengada,
ta eao ga bada ato ila pagid tuanga toa ngada ne ga irangrang ngan tano idigedigeai, ngan saoa danga nakado ngan badanga gid mulian.' "

48 Io, gid panua alu padengada ad tilongo bedaoa ta tinid igelgel ga tilolon ngan Maron ele posanga. Be gid panua sapadua toa Deo isio gid motean ngan badanga madonga kemi somisomi, gid lolod matua ngan ele posanga.
49 Be Maron ele posanga iuasasa ga ila ngan tibur toa ngada oa.
50 Be gid taine toa edad kapeipei ga tinasnasi raring togid Iuda, ga gid arangaranga toa timugamuga ngan tuanga toa oa, gid Iuda tipamasmasi lolod, ta timuga ngan paieieinga Paulus ga Barnabas ta tisere gisirua ga titnan led tibur.
51 *Be gisirua tisile aed aea kangkanga ga idio pagid ta iman kilala ngan paoatainga gid†. Ga kus ta tila ngan tuanga Aikoniam.
52 Be gid aluagau lolod iuon ngan Itautau Tutui ga tinid igelgel.

14

Paulus ga Barnabas tipaola posanga ngan tuanga Aikoniam

1 Ngan tuanga Aikoniam Paulus ga Barnabas tinasi kadonga lalaede mambe tikakado somisomi ta tidudunga ngan luma raring aea togid Iuda. Be tipaola posanga kemi tau, ta panua busa Iuda ad ga alu padengada ad lolod matua ngan.
2 Be gid Iuda padengada toa tinid ngan posanga toa oa mao ga lolod matua ngan mao, tipamasmasi gid alu padengada lolod ta titolatola ngan gid panua lolo matua ad.
3 *Tota gisirua tidio toa eoa mole tede, be tikakado posanga matua ngan Maron ele kadonga lolo marum aea. Be Maron ipamatua led posanga toa oa ta ilongean uisinga iuotot ngan gisirua baged ta iman kilala.

* **13:46:** PA 3.26, 18.6 * **13:47:** Ais 49.6 * **13:51:** Mt 10.14, PA 18.6 † **13:51:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid. * **14:3:** Mk 16.20, Ibr 2.4

4 Be panua ngan tuanga toa oa tima-
poga. Edengada tinasi gid Iuda, be paden-
gada tinasi gid panua ato ad.
5 *Be ngan ado toaiua, gid Iuda
toman ngan ad madidnga ga gid panua
alu padengada ad tirau posanga ngan
paieieinga gisirua ta tiuangga tirau gid
ngan pat.
6 Be gisirua tilongo posanga toa oa ta
tiaoa ga tila ngan tibur kapei Likonia,
ngan tuanga Listra ga Derbe ga Likonia
aea tuanga padengada gereirei.
7 Ta tipapaola ato kemi toa eoa.

Barnabas ga Paulus tipaola posanga ngan tibur Likonia

8 Be ngan tuanga Listra, eaba ede iae
imate imamado. Itna ipopo ei toa be-
daoa, ta mugaeai ga inam, irangrang ngan
ilalala mao.
9 Ei ilongo Paulus iposaposa, be Paulus
imata inono ei ta igera mambe ei ilolo
matua ta irangrang ngan ibada keminga.
10 Ta Paulus ibaba kapei ga ila pan ta
ikeo, “Dae madid ngan aem.” Io, tota idug
ga idae ta ilalala alele.
11 *Gid ipom tigera danga toa Paulus
ikado, ta tingangar ngan posanga togid
Likonia bedane, “Gid deo tipul gid ga
timan eababa ta tinam pagita!”
12 Be tidol deo Sus ieda ga idae ngan
Barnabas, be deo Ermes ieda idae ngan
Paulus ngansa ei imugamuga ngan
posanga.
13 Be deo Sus ele luma raring aea
ienono ngan tuanga aea edapmata. Ta
ele eaba tenainga aea ibada bulmakao
arangaranga ga itul gid saroinga ga ila
kaponga mambe nakala, ta ibada ga inam
toa tuanga aea ala iaoai, ngansa ei gisin-
gada ipom tiuangga tikado tenainga ga ila
pagisirua.
14 Be gid panua ato ad Barnabas ga
Paulus tilongo toa bedaoa ta titaka led
pononga mamarae, ta tilado ga tidudunga
ipom lolodeai, ta tingangar kapei
15 *ta tikeo, “Lemai panua, ikamado ga
akado toa bedane? Gai eababa mambe
gimi pade! Be gai apaola ato kemi ila
pagimi ngan gimi manta atnan gid danga
papaeamao toa ne ta apul lolomi ga ala
pan Deo toa imamado somisomi. Ei ikado
bubur ga tano ga tad ga danga toa ngada
ne ienono ngan.
16 *Mugaeai ga inam, ei ilongean gid alu
toa ngada ne ga tinasi saoa edap tikim.
17 *Be ei ikado gid kilala toa ipasolan gid
panua ngan ei sai. Ei ikado kemi pagimi
ta ikado aoara ga itap mariambai ga isu-
lug ngan luanga gimi, be ikado annga ga
itautau ngan aea laoe ta ikado ga aeanean
ga itara gimi ga tinimi igelgel.”
18 Io, Paulus iposa bedaoa, be mao.
Kulupu tau ngan ei, be ipakoko gid ipom
ta tikado tenainga ga ila pagisirua mao.
19 *Be gid Iuda edengada titnan Antiok
ga Aikoniam ga tinam ta tidada gid ipom
ngan posanga, ta tiraurau Paulus ngan
pat. Ila ga tiadi mambe ei imate, ta tidada
ei ga ila gaot ngan tuanga.

Tiraurau Paulus ngan pat.

20 Be gid aluagau tibalil ngan ei ga kus ta
idae imadid ta iluai mulian ga ila tuangai.
Be ngan ado sae, ei ga Barnabas tila ngan
tuanga Derbe.

Paulus ga Barnabas tipamatua panua lolod

21 Gisirua tipaola ato kemi ngan tuanga
Derbe ta tikado panua busa ga tiuot alu-
agau ton Iesus. Ga kus ta tiluagid mulian
ngan tuanga Listra ga Aikoniam ga Antiok.
22 *Be tipapamatua gid aluagau lolod, ta
tiposa matua pagid ngan lolod imulmuli
ngan Iesus. Ta tikeo ga, “Gita taoangga
tadudunga ngan madonga Deo ibageai,
be manta tabisi ada kadonga kulupulupu
imata ede ga ede.”

* **14:5:** PA 14.19 * **14:11:** PA 28.6 * **14:15:** Sng 146.6, PA 10.26 * **14:16:** PA 17.30 * **14:17:** Jer 5.24
* **14:19:** PA 17.13, 2Ko 11.25 * **14:22:** PA 15.32, 1Te 3.3

23 Io, tisio gid madidnga ga timugamuga
ngan gid iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga kelede kelede, ga kus ta tiplese
annga ga tiraring ngan dolnga gid ga tidae
Maron ibageai toa lolod matua ngan ei.

Barnabas ga Paulus tiluagid mulian led tuangai Antiok ngan tibur Siria

24 Idio ta tilalala ga tila ngan gid tuanga
ngan tibur Pisidia, ga kus ta tila ngan gid
tuanga Pampilia aea.
25 Tipaola posanga ngan tuanga Perga
ga kus ta tisulug ga tila ngan tuanga Atalia.
26 *Toa eoa tidae ngan oaga ta tiluagid
mulian led tuangai Antiok. Ngan tuanga
Antiok toa oa, mugaeai gid oaeoaed tidol
gisirua ga tidae Deo ibageai ngan ilolo
marum ngan gisirua ta tikado naurata toa
patautene tipasala.

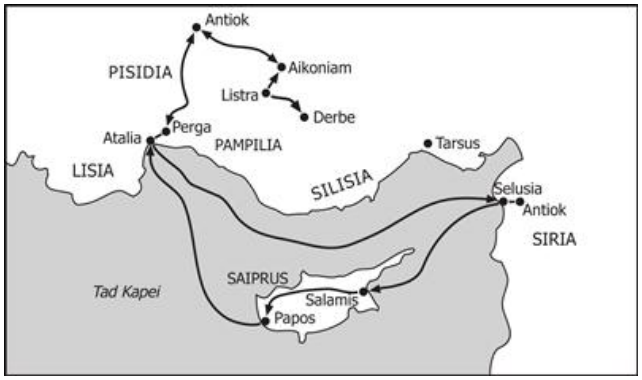

Paulus ga Barnabas led lalalanga matamata aea

27 *Tinam tiuot toa eoa, ta tipaluplup
gid iaoa kelede ton Kristus ta tipalongo
gid ngan danga toa ngada oa Deo ikado
ga iuot ngan gisirua baged, ga ngan Deo
isaoa edap ngan gid alu padengada ta
lolod matua ngan Iesus.
28 Ta tidio toa eoa mole tede toman ngan
gid aluagau.

15

Gid iaoa kelede ton Kristus tiluplup Ierusalem ngan patutuinga posanga

1 *Idio ta panua edengada titnan Iudea
ta tisulug ga tila ngan tuanga Antiok,
be tipapaoatai gid oaeoaed ngan iaoa
kelede ton Kristus bedane, "Gimi manta
anasi nasinga ton Moses ta abada palunga.
Oangga mao, irangrang ngan Deo ibada
gimi mulian mao."
2 *Be posanga toa ne ikado ga Paulus
ga Barnabas aoad isokangai kapei toman
ngan gid. Tota gid iaoa kelede ton Kristus
ngan tuanga Antiok tisio Paulus ga Barnabas toman ngan led panua padengada
ngan tila Ierusalem. Tila pagid panua
ato ad ga gid madidnga ngan patutuinga
posanga toa ne.
3 Gid iaoa kelede ton Kristus tisula
gisirua ga tila, be edapeai, tila pagid iaoa
kelede ton Kristus ngan tibur Ponisia ga
Samaria ta aoad inasi pagid ngan gid
panua Iuda ad mao tipul lolod ga tinam
pan Iesus. Ta posanga toa ne ikado ga
oaeoaed toa ngada oa tinid igelgel kapei.
4 *Tinam tiuot Ierusalem ga kus ta gid
iaoa kelede ton Kristus, ga gid panua ato
ad, ga gid madidnga tinid igelgel ngan
badanga gid. Be gisirua tipalongo gid
ngan saoa danga Deo ikado ga iuot ngan
baged.
5 Be Parisi edengada toa lolod matua
ngan Iesus timamado rabu ngan gid pade.
Timadid ta tikeo, "Oangga gid panua Iuda
ad mao tikeo ga tiuot Kristien, manta
taposa matua pagid ta tibada palunga ga
tinasi apu ton Moses."
6 Io, tota gid panua ato ad ga gid madid-
nga tila tiluplup ngan patutuinga posanga
toa ne.
7 *Tiposa mole ngan ga kus, ta Petrus
idae imadid ta ikeo pagid bedane,
"Oaeoaeg, gimi aoatai, mugaeai Deo isio
gau rabu ngan gimi ngan paolanga ele ato
kemi ga ila pagid panua Iuda ad mao, ta
tilongo ga lolod matua ngan.
8 *Be Deo iuatai ngan panua kelede
kelede lolod. Ei ibada Itautau Tutui pagid
lalaede mambe ibada pagita mugaeai, ta
ngan kadonga toa ne ipasolan mambe ei
itin igelgel ngan badanga gid mulian pade.
9 Ei ikado kadonga bagbage kelede rabu
ngan gid ga gita mao. Ele kadonga lalaede
mon. Lolod matua ngan ei, ta ngan
kadonga toa ne ei isamum lolod aea muk
ga ila.

* **14:26:** PA 13.1-2 * **14:27:** PA 15.4,12 * **15:1:** Gal 5.2 * **15:2:** Gal 2.1 * **15:4:** PA 14.27 * **15:7:** PA 10.1-43
* **15:8:** PA 10.44, 11.15 * **15:10:** Mt 11.30, Gal 3.10

10 *Tota labone ikamado ga aoangga
atoba Deo ta adol apu mambe danga
kulupu ga idae Iesus ele aluagau ke-
pedeai? Apu toa ne, tibutibuda ga
gita pade tarangrang ngan tanasnasi tau-
taunga mao.
11 *Be ngan Maron Iesus ele kadonga
lolo marum aea, ilua gita ta loloda matua
ngan ei, ta ibada gita mulian lalaede
mambe gid pade."
12 Io, Petrus iposa bedaoa ga kus ta gid
toa ngada oa mumun ga tilongo Barnabas
ga Paulus aoad inasi ngan gid uisinga ga
kilala toa Deo ikado ga iuotot ngan baged
rabu ngan gid panua toa Iuda ad mao.
13 Gisirua tiposa ga kus ta Jems ikeo
bedane, "Oaeoaeg, alongo leg posanga.
14 Saimon Petrus ikeo pagita ngan Deo
imata bada gid alu padengada, ta ibada
edengada ngan gid ga tiuot ei ele panua ta
idol ieda ga idae ngan gid.
15 Be kadonga toa ne eine lalaede
mambe posanga toa gid panua tibada Deo
iaoa tibode ga bedane,

16 *" 'Maron ikeo, "Gid iaoa kelede ton De-
vit led mul maron aea eine mambe
palata ede grum ga isulug.
Be muriai gau ga naluagau mulian ta
napagun ga idae mulian pade.
Be palata toa ne aea danga sisid papaea-
mao,
eine ga nakado ga iuot pau pade.
17 Toa bedaoa ta gid panua tipul lolod
maitne ga gid alu padengada toa
nadol edag ga idae ngan gid,
eine ga tiloilo Maron.
Maron toa ikado kadonga toa ne, eine ikeo
toa bedaoa."
18 Mugaeai tau ga inam, gid danga toa
ne ienono masaeai.'

19 "Tota gau nakeo ga kemi ngan tanasi
ga bedane: Gid alu padengada toa tipul
lolod ga ila pan Deo, irangrang ngan
takado kulupu ngan gid mao.
20 *Be kemi ngan tabode laulau ga ila
pagid ta takeo ga irangrang ngan tian an-
nga eta titenai ga ila pagid deo pakakanga
ad mao, ga tikakado kadonga arala mao,
ga tian masilau eta tikaukau igagal ga
imate oa mao, ga tian masilau eta sing
ienono ngan mao pade.
21 Ngansa mugaeai tau ga inam, panua
tipapaola Moses ele apu ga tiuatoato somi-
somi ngan Ado Earainga aea gadudunga
ngan gid luma raring aea ngan tuanga ga
tuanga."

Tibode laulau ga ila pagid panua lolo matua ad ngan gid alu padengada

22 Gid panua ato ad ga gid madidnga
toman ngan gid iaoa kelede toa ngada
oa ton Kristus tirau posanga ngan sionga
panua rua ngan gid, ta tisula gisirua ga tila
Antiok toman ngan Paulus ga Barnabas.
Ede ngan gid eine Iudas toa ieda ede pade
Barsabas, ga ede pade eine Sailas. Gisirua
timan madidnga rabu ngan oaeoaed.
23 Tidol laulau ede ga idae gisirua
bagedeai, aea posanga ga bedane:

Gai panua ato amai ga gai madidnga,
gai gimi oaeoaemi ngan iaoa kelede ton
Kristus.
Gai abode laulau toa ne ga ila pag-
imi oaeoaemai ngan gid alu padengada
ngan tuanga Antiok ga Siria ga Silisia.

Ado kemi ila pagimi.

24 Gai alongo posanga ede mambe
panua edengada ngan gai tila pagimi,
ta led posanga ikado ga lolomi ede ga
ede tau. Be gai asula gid ngan kadonga
toaine mao.
25 Tota gai lolomai kelede ta arau
posanga ngan sionga panua rua ta asula
gid ga tila pagimi toman ngan oaeoaemai
Barnabas ga Paulus toa akim gid tau.
26 Barnabas ga Paulus toa, gisirua ti-
longean gid mulian be timataud mao ngan
kadonga posanga ngan ada Maron Iesus
Kristus ieda.
27 Tota gai asula Iudas ga Sailas ga tila
pagimi, ta gid ga tikado posanga pagimi
ngan aoad ta tipamatua laulau toa ne aea
posanga.

* **15:11:** Gal 2.16, Ep 2.5-8 * **15:16:** Amo 9.11-12 * **15:20:** IM 34.15-17, Wkp 17.10-16 * **15:28:** Mt 23.4

28 *Posanga toa ne eine kemi ngan
Itautau Tutui imata ga ngan gai matamai
pade. Posanga ga bedane: Irangrang ngan
gai adol apu kulupu eta ga idae ngan gimi
mao. Be gai akeo ga gimi manta anasi
posanga pidaede ga bedane:
29 Irangrang ngan gimi aean masilau
eta titenai ga ila pagid deo pakakanga ad
mao, ga aean masilau eta ising ienono
ngan mao, ga aean masilau eta tikaukau
igagal ga imate oa mao, ga akado kadonga
arala mao pade. Oangga ala aluai ngan gid
kadonga toa ne, eine kemi. Lemai posanga
tota tedane.

Gimi adio kemi.

30 Io, gid iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga Ierusalem tisula gid ga tila. Ta tisu-
lug ga tila Antiok. Be toa eoa tipaluplup
gid iaoa kelede ton Kristus ta tibada laulau
toa oa ga ila pagid.
31 Tiuato ta tinid igelgel ngan aea
posanga ga ipamatua lolod.
32 Be Iudas ga Sailas toa, gisirua pade
tibabada Deo iaoa ta tikado posanga busa
ngan pamatuanga oaeoaed lolod.
33-34 Gisirua timamado mole tede ga
kus, ta oaeoaed tisula gisirua toman ngan
posanga lolo tarui aea. Ta tiluagid ga tila
pagid panua toa tisula gid mugaeai.*
35 Be Paulus ga Barnabas tidio Antiok,
ta gisingada panua busa pade tikakado
paoatainga ngan Maron ele posanga ga
tipapaola ato kemi.

Paulus ga Barnabas lolod kelede mao

36 Ado edengada ila ga kus ta Paulus
ikeo pan Barnabas bedane, “Taluagita
mulian ta tagera oaeoaeda ngan tuanga
ga tuanga toa mugaeai tapapaola Maron
ele posanga ga ila pagid, ta tagera led
madonga madongan.”
37 *Ta Barnabas ilongo, be ikim ibada
Ioanes toa ieda ede pade Markus ga ila
toman ngan gid.
38 *Be Paulus ikeo ga, “Eaba toa ne mu-
gaeai itnan gitarua ngan tibur Pampilia
ta ikado naurata toa ne toman ngan gita
mao. Tota irangrang ngan tabada ei ga
inam toman ngan gita labone mao.”
39 Io, aoad isokangai ga ila ga ila ga kus
ta gisirua titnan ngan gid. Barnabas ibada
Markus ta gisirua tidae ngan oaga ede ta
tila ngan inu Saiprus.
40 Be Paulus isio Sailas. Ta gisirua
tiuangga tila, be oaeoaed tikeo pagisirua
bedane, “Maron ele kadonga lolo marum
aea ila toman ngan gimirua.”
41 Paulus ga Sailas tilalala ga tila ngan
tibur Siria ga Silisia be tipapamatua gid
iaoa kelede ton Kristus.

16

Timoti ila toman ngan Paulus ga Sailas

1 *Paulus inam iuot ngan tuanga Derbe
ga kus ta ila ngan tuanga Listra. Be toa eoa
aluagau ede ieda Timoti imamado. Itna
Iuda aea ga ilolo matua ngan Iesus, be
itama Grik aea.
2 *Gid oaeoaed ngan tuanga Listra ga
Aikoniam tipakuru ngan ei.
3 Paulus ikim eaba toa ne ila toman ngan
gid ta ibada ei ga ipalu ei, ngansa gid Iuda
ngan tibur toa oa tiuatai mambe itama
Grik aea.*
4 *Io, tilalala ga tila ngan tuanga ga
tuanga be tipapalongo gid ngan posanga
toa gid panua ato ad ga madidnga tirau
toa Ierusalem oa, ta tikeo ga gid manta
tinasnasi.
5 Tota gid iaoa kelede ton Kristus led
kadonga lolo matua aea idae ga ila kapei,
ta ado ga ado dabad idae ga ila kapei pade.

Ngan danga mambe ianun, Deo ipa-solan Paulus ngan eaba ede Masedonia aea

6 *Paulus masin tilalala ga tila ngan
tibur Prigia ga Galesia, ngansa Itautau
Tutui ipakala led edap ngan paolanga Deo
ele posanga ngan tibur Esia.

* **15:33-34:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: 34 *Be Sailas ipul ilolo ta irau posanga ngan idio toa eoa.* * **15:37:** PA 12.12,25 * **15:38:** PA 13.13, Kol 4.10 * **16:1:** PA 14.6, 2Ti 1.5 * **16:2:** Plp 2.19-22 * **16:3:** Ngan ado toaiua, gid Grik tipalu led gergeu mao. Eine nasinga togid Iuda kekelegid. * **16:4:** PA 15.23-29 * **16:6:** PA 18.23

7 Ta tiuot ngan tibur Misia aea but ta
tiuangga tila ngan tibur Bitinia, be Iesus
Itautau Tutui ilongean gid ga tila mao.
8 Tota titnan tibur Misia ta tisulug ga tila
ngan tuanga Troas.
9 Be ngan bong toaiua, Paulus igera
danga ede mambe ianun, ta eaba ede
Masedonia aea imadmadid be ibeta matua
ei bedane, "Bulou tad ta ore ga nam pagai
ngan tibur Masedonia ta lua gai!"
10 Paulus igera danga toa oa ga kus, ta
gai† adae manmanae ga ailoilo edap ngan
langa Masedonia ngansa gai aoatai, Deo ta
ibaba gai ngan paolanga ato kemi ga ila
pagid.

Lidia iuot Kristien ngan tuanga Pilipai

11 Io, gai adae oagaeai ta atnan tuanga
Troas ta alado tutui ga ala ngan inu ede
ieda Samotres. Ta ngan ado sae pade,
alado ga adudunga ngan tuanga Neapolis.
12 Be toa eoa alalala ga ala ngan tuanga
Pilipai. Tuanga Pilipai toa, gid Rom tila
timado ngan mugaeai, be eine kapei ga
iasal tuanga padengada ngan tibur Mase-
donia. Ta adio amamado toa eoa ado
pidaede.
13 Be ngan Ado Earainga aea atnan
tuanga toa oa aea ala ta aot ga ala eau
isaleai. Toa eoa aoangga aot ngan tibur eta
raring aea. Tota adio amado ta aposaposa
toman ngan gid taine toa tiluplup ngan
raring toa eoa.
14 Ngan gid taine toa tilongo Paulus
ele posanga oa, ede ngan gid ieda Lidia
tuanga Taiataira aea. Ei ilolongean gid
malo singsingia tede ga bil ta panua tiuolol
pan iman ele pat aea. Be ei ilolon ngan
Deo. Ta Maron ilua ei ta ipul ilolo ta
ilongolongo kemi Paulus ele posanga.
15 Io, ei ga ele luma lolo tibada palil-
iunga ga kus ta iposa matua pagai ta
ikeo, "Oangga agera mambe matag itu-
tui ngan Maron, kemi ngan anam adio
leg lumaeai." Ta gai alongo ele posanga
matua toa bedaoa ta ala toman ngan ei.

Paulus ga Sailas tidudunga ngan luma panasnga aea ngan tuanga Pilipai

16 Idio ga ado ede pade, gai alalala ga ala
ngan tibur raring aea, be taine paeaeanga
ede iuot pagai. Iriau paeamao ienono
iloleai be ikakado ei ta irangrang ngan
iposa motean ngan saoa danga iuangga
iuotot. Be taine blala toa oa aea mamaron
tibabada pat kapei ngan ele naurata toa
bedaoa.
17 *Ei inasnasi gaingada Paulus be in-
gangar ta ikeo, "Panua ga gid ne timan
Deo Gadae Tau ele panua naurata ad. Gid
tipapaola posanga pagimi ngan Deo ele
edap ngan badanga gimi mulian."
18 Be ado ga ado ikakado toa bedaoa,
ta Paulus ilolo itola tau ngan ele kadonga
ta ipul imata ga ila pan ta ikeo pan iriau
paeamao bedane, "Naposa matua pago
ngan Iesus Kristus ieda, tnan ei ga la!" Io,
tutui ngan ado imata toa oa iriau paeamao
itnan ei ga ila.
19 Be taine toa oa aea mamaron tigera
mambe led edap ngan pat aea badanga
kus, ta tiluku Paulus ga Sailas ta tidada
gisirua ga tila ngan tibur oalo aea ta tima-
did pagid madidnga matadeai.
20 *Tibada gid ga tila pagid madidnga
patutuinga posanga ad ta tikeo bedane,
"Panua Iuda ad ga gid ne tipamasmasi
leda panua tuangai ad lolod.
21 Ta tiuangga tidada gita ta tanasi
nasinga edengada toa itutui ngan gita Rom
tanasnasi mao!"
22 *Ta gid ipom tinam tiluplup ta gid
pade tisol Paulus ga Sailas ngan posanga,
ta gid panua patutuinga posanga ad titaka
gisirua led danga sisid ta tikeo pagid led
panua ta timuimui gisirua ngan keri.
23 Timui gid paeamao tau ga kus ta tidol
gid ga tidudunga ngan luma panasnga
aea. Ta tiposa matua pan eaba imariala
ngan luma toa oa ta imata kikisi gid kemi.
24 Eaba toa oa ilongo led renrennga ga
kus ta idol gisirua ga tidudunga ngan bobo
ede gadudunga tau ngan luma panasnga
aea. Be gisirua aed, ei isabun ga idudunga
ngan abei rua maraoad, ga kus ta ibalep.
25 Be bong irabu Paulus ga Sailas tirar-
ing ga tibaubau gid baunga ga ila pan

† **16:10:** Imata mambe Lukas idae ga ila toman ngan Paulus masin ngan ado toaiua, tota ngan lain toa ne ga ila, ibode posanga idil ga oaine *gai.* * **16:17:** Mk 1.24 * **16:20:** Mk 13.9 * **16:22:** 2Ko 11.25, 1Te 2.2

Deo, be gid panua padengada toa luma panasnga aea iloleai oa tilongolongo.

Paulus ga Sailas tiraring ga tibaubau ga ila pan Deo.

26 Mole mao nauruge kapei ede inuga luma toa oa aea kisinga, be manmanae tau gid atama toa ngada oa imokakai, be gid panua toa ngada oa baged aea sen blos gid.

27 *Io, eaba imariala ngan luma toa oa ienono. Be ikakrik ga idae ta igera gid atama toa ipokakai. Ta iadi mambe gid panua toa ngada oa tiaoa ga tila, tota inusi ele didi ga iuot ta iuangga ipamate ei mulian.

28 Be Paulus ingangar ta ikeo, "Pamate go mulian mao! Gai toa ngada ne ta nene."

29 Ta eaba toa oa ikeo ga titun usi ga inam, ta ilado ga idudunga be isamimi ta ikor iae ga idol imata ga isulug tanoeai boloma ngan Paulus ga Sailas.

30 *Idio ta ibada gisirua ga tiuot ta ibeta gid, "Panua rua, gau ga nakado mado ta Deo ibada gau mulian?"

31 Ta tikeo, "Eao lolom matua ngan Maron Iesus, ta Deo ga ibada go mulian toman ngan lem luma lolo."

32 Tota gisirua tikado Maron ele posanga ga ila pan toman ngan ele luma lolo.

33 Ta tutui ngan ado imata toaiua, eaba toa oa ibada gisirua ta isigiri ad nasimou. Be manmanae tau ei toman ngan ele panua tibada paliliunga.

34 Eaba toa oa ibada gisirua ga tila ele lumaeai ta ipan ad annga, be itin igelgel kapei ngansa ei gisingada ele luma lolo toa oa lolod matua ngan Deo.

35 Be gaisala ngan ado sae, gid madidnga patutuinga posanga ad tisula gid nakala ga tila ta tikeo, "Longean gid panua toa na ga tila."

36 Ta eaba toa imariala ngan luma panasnga aea ikeo pan Paulus bedane, "Gid madidnga patutuinga posanga ad tikeo ga gimirua atnan luma toa ne ga aot. Tota lolomi tarui ga ala."

37 Be Paulus ikeo pagid, "Made ikamado ga tilongo kemi amai posanga mao, be tiraurau gai sapaean panua busa matadeai? Gai panua Rom amai, be tikado toa bedaoa sapaean ngan gai. Ga tidol gai ga adudunga ngan luma panasnga aea pade! Ta labone tiuangga tipaoen gai ga aot mumulnga? Mao tau! Kemi ngan gid tinam ta tibada gai ga aot."

38 Io, gid nakala tipalongo gid panua patutuinga posanga ad ngan Paulus ele posanga mambe gisirua Rom ad, ta tilongo ga timataud.

39 Tota tinam ta tikado posanga lolo isat aea pagisirua ta tibada gid ga tiuot. Ga kus ta tibeta gid ngan titnan led tuanga ga tila.

40 Titnan luma panasnga aea ga tiuot ga kus ta tila Lidia ele lumaeai. Be tigera gid oaeoaed ta tipamatua lolod. Ga kus ta titnan gid ga tila.

17

Gid Tesalonika tiuangga tirau Paulus ga Sailas

1 Paulus masin tibulou tuanga Ampipolis ga Apolonia ta tila tiuot ngan tuanga Tesalonika. Toa eoa luma raring aea ede togid Iuda ienono.

2 Ta lalaede mambe somisomi ikakado, Paulus ila idudunga ngan luma raring aea ta ipasolan gid ngan Deo ele laulau aea posanga ipu madongan. Ngan Ado Earainga aea tol ikakado toa bedaoa.

3 Ei ipapaola posanga ga ipasolan mambe Kristus manta ibada ieieinga ga imate, ga kus ta idae mulian ngan ele

* **16:27:** PA 12.18-19 * **16:30:** PA 2.37 * **17:3:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

matenga. Ta ikeo ga, “Iesus toa napaola posanga ngan ei pagimi ne, ei Kristus*.”

4 Ta edengada ngan gid tipul lolod ta tila tilup toman ngan Paulus ga Sailas. Be gid panua alu padengada ad toa tilolon ngan Deo, gid busa tipul lolod pade toman ngan taine busa toa edad kapeipei.

5 Be gid Iuda lolod paeamao ta tibada panua papaeamao edengada ngan tibur oalo aea ta tipamasmasi gid ipom lolod ta tikado paraunga tuanga iloleai. Tota tila ngan luma ton Ieson ngansa tiuangga tibada Paulus ga Sailas ta tiuot ga tila pagid ipom.

6 Be tiloilo gisirua ga mao, ta tidada Ieson toman ngan oaeoaed padengada ngan iaoa kelede ton Kristus. Tibada gid ga tila pagid madidnga be tingangar ta tikeo, “Panua ga gid ne tipamasmasi panua busa lolod ngan tibur toa ngada ne tanoeai, be labone ta tinam toa eko!

7 *Be Ieson ibada gid ga tila ele lumaeai. Gid panua toa ne tipul murid ngan Kaisa ele apu ta tikeo ga maron kapei ede pade idae imadid, ieda Iesus.”

8 Io, tilongo bedaoa ga kus ta gid ipom asingada ad madidnga lolod bake ta aoad sara kapei.

9 Tota tikeo ga Ieson toman ngan iuaeoae padengada tibada pat kapei ila pagid, ngan tikikisi bua.† Be gid tibada pat toa oa ga ila pagid ga kus ta tilongean gid ga tila.

Paulus masin tila ngan tuanga Beria

10 Tibur bong ta manmanae gid oaeoaed tisula Paulus ga Sailas ga tila ngan tuanga Beria. Idio ta tiuot toa eoa ta tidudunga ngan luma raring aea togid Iuda.

11 Be gid panua Beria ad, lolod ikim tau ngan badanga oatainga kemi, ta led kadonga toa ne iasal kadonga togid Tesalonika. Gid tikim tau ngan longonga Deo ele posanga, ta ado ga ado tigal nanan Deo ele laulau aea posanga ngansa tikim tiuatai, Paulus ele posanga itutui, mao madongan.

12 Tota gid Iuda busa lolod matua ngan Iesus toa eoa. Be ngan gid panua alu padengada ad toa edad kapeipei, arangaranga ga taine busa lolod matua pade.

13 Be gid Iuda ngan tuanga Tesalonika tilongo mambe Paulus ipapaola Deo ele posanga ngan tuanga Beria pade, ta tila toa eoa ta tipamasmasi gid ipom lolod ta tiuangga tikado paraunga.

14 Tota manmanae gid oaeoaed tisula Paulus ta isulug ga ila labiai, be Sailas ga Timoti tidio tuangai Beria.

15 Gid tital Paulus ga ila irangrang ngan tuanga Atens. Ta ei isula gid ga tiluagid mulian, be irenren pagid ngan tikeo pan Sailas ga Timoti ngan gisirua tinam manmanae pan.

Paulus ipaola posanga ngan tuanga Atens

16 Paulus isangasanga gid ngan tuanga Atens, be ilolo ede ga ede tau ngansa igera mambe tuanga toa oa iuon ngan gid deo pakakanga ad namer.

17 *Tota ila ngan luma raring aea ta iposaposa toman ngan gid Iuda ga gid Grik pade toa tilolon ngan Deo. Be ado ga ado ila ngan tibur oalo aea ta iposaposa toman ngan sapadua timamado.

18 Toa eoa panua busa tikim tau ngan nasinga oatainga togid panua mugaeai ad. Iaoa ede ngan gid eine gid Epikurian ga iaoa ede pade eine gid Stoik. Gid aoad isokangai toman ngan Paulus ta tiposa pol ngan gid bedane, “Eaba oaine posanga aea tau, be iuangga ikado posanga madongan?” Be panua padengada tikeo ga, “Ei idada gid panua ngan nasinga gid deo ngan tibur padengada.” Tikeo toa bedaoa ngansa Paulus ipaola ato kemi ngan Iesus ga ele daenga mulian.

19 Tota tibada ei ga ila ngan led tibur posanga aea tiuato Areopagus. Ta tikeo pan bedane, “Gai aoangga aoatai kemi ngan paoatainga pau toa eao posaposa ngan ne.

* **17:7:** Lu 23.2, Ins 19.12 † **17:9:** Ieson masin tibada pat kapei ga ila pagid madidnga tuangai ad ngan tikikisi bua. Ta gid madidnga tikeo ga Paulus ga Sailas tirangrang ngan tiluagid mulian Tesalonika mao. Oangga tilongo kemi gid madidnga led posanga ngan idil toaine, eine Ieson masin ga tibada mulian led pat. * **17:17:** PA 18.19

20 Ngansa lem posanga edengada toa
alongolongo ne ikado ga gai akakrik ta
akim aoatai ngan ipu."
21 Somisomi gid panua Atens ad toman
ngan gid panua patpatnga ad toa eoa
lolod ikim tau kadonga kelede mon. Eine
ngan kadonga posanga ga longonga saoa
paoatainga papau iuotot.
22 Ta Paulus idae imadid rabu ngan led
tibur posanga aea toa oa ta ikeo, "Gimi
panua Atens ami, gau nagera danga imata
ede ga ede ipasolan gau mambe gimi am-
atua tau ngan kadonga raring.

Paulus ipaola posanga ngan tuanga Atens.

23 Ngansa oadla ga inam, gau nalalala
alele lemi tuangai be matag igera kemi
lemi danga sisid raring aea. Danga ede
naot ngan eine popou tenainga aea ede toa
tibode posanga ngan ga bedane, 'Popou
tenainga aea toa ne, eine ton deo ede gai
aoatai ngan mao.' Be Deo toa gimi araring
ngan ne ga aoatai ngan ei mao, eine ga
napaola aea posanga ga ila pagimi.
24 *"Deo toa mugaeai ikado tano ga iuot
toman ngan danga toa ngada ne ienono
ngan, ei Maron ngan bubur ga tano. Be
ei imamado ngan gid luma raring aea toa
panua tikakado ngan baged ne mao.
25 *Ga pade, ei ipapauis ngan danga eta
mao ta irangrang ngan eaba eta ilua ei
ngan danga eta mao pade. Ngansa ei ikado
ga panua toa ngada ne matad bibita ga
timosomoso.
26 Ei ikado eaba kelede ga iuot mugaeai,
ta eaba toa oa iman alu toa ngada ne
tanoeai tibud. Ta Deo irau posanga ngan
eaba kelede kelede ele madonga tanoeai
ngan rai pida. Ga isio gid kelede kelede ad
tano ta idol aea but, ta tila timado ngan.
27 *Ei ikado bedane ngansa iuangga gid
panua tiloilo ei ga tiuatai kemi ngan ei,
be tautaunga ei imamado aluai ngan gita
kelede kelede ne mao.
28 Eine mambe panua mugaeai ad tikeo,
'Ei kekelen ikado ga matada bibita ga
tamamado ga talalala alele.' Be gimi lemi
panua oatainga ad pade tibode baunga ta
tikeo, 'Gita pade taot ei ele gergeu.'
29 *"Io, gita Deo ele gergeu, tota iran-
grang ngan takeo ga ei mambe gol ga silva
ga pat ga namer eta gita eababa takado
ngan bageda ne mao.
30 Mugaeai Deo imata nanan tau gid
panua led kadonga buobuonga toa ne
mao. Be labone iposa matua pagid panua
ngan tibur toa ngada ne ta ikeo ga gid
manta tipul lolod.
31 *Ngansa ei idol ado imata ede ngan
pamadidnga panua toa ngada ne tanoeai
ngan posanga. Be isio eaba ede ngan
nasinga edap kemi ngan patutuinga
posanga toa oa. Ei ipei eaba toa oa mulian
ngan ele matenga. Ta ngan kadonga toa
ne, ipasolan mambe ei isio eaba toa oa."
32 Io, tilongo Paulus ikeo ngan daenga
mulian ngan matenga, ta edengada ngan
gid tigalinge ngan ele posanga, be paden-
gada tikeo ga, "Gai akim alongo eao posa
pade ngan danga toa ne."
33 Io, tota Paulus itnan gid ga ila.
34 Be panua edengada lolod matua ngan
ele posanga ta tinasi ei. Ede ngan gid ieda
Dionisius. Ei ede ngan gid panua patu-
tuinga posanga ad ngan bereo Areopagus.
Be ede pade eine taine ede ieda Damaris,
ga panua padengada lolod matua pade.

* **17:24:** 1Kin 8.27, PA 7.48 * **17:25:** Sng 50.12 * **17:27:** Sng 145.18, Jer 23.23 * **17:29:** Ais 40.18-20, 44.10-17, PA 19.26 * **17:31:** Sng 96.13

18

Paulus ipaola posanga ngan tuanga Korin

1 Ga kus ta Paulus itnan Atens ta ila ngan
tuanga Korin.
2 *Toa eoa iuot pan eaba ede Iuda aea
ieda Akuila. Ele tuanga ipu ngan tibur
Pontus, be patautene itnan tibur Itali ga
inam toman ngan iadaoa Prisila. Titnan
Itali ngansa maron kapei Klodius ikeo ga
gid Iuda toa ngada oa manta titnan tuanga
Rom ga tila timado ngan tibur padengada.
Io, Paulus ila pagisirua
3 *ta idio ibokoboko toman ngan gid
ngan gid palata aea kadonga, ngansa ei
pade ele naurata pat aea toa bedaoa.
4 Somisomi ngan Ado Earainga aea, ei
idudunga ngan luma raring aea ta ikado
posanga ngan pulnga gid Iuda lolod ga gid
alu padengada lolod pade.
5 *Be Sailas ga Timoti titnan Masedonia
ga tinam ga kus ta Paulus igaldedean ngan
posanga aea paolanga ta ipasolan gid Iuda
mambe Iesus ei Kristus*.
6 *Be gid Iuda tiposa paeamao ngan ei
ta tipaeabu ngan ieda. Ta Paulus itiltil
sakirkir ienono ngan itin aea ponongа†.
Ga kus ta ikeo, "Oangga amate ngan lemi
kadonga sasat, eine gimi lemi idil paea-
mao. Be eine gau leg idil eta paeamao
mao. Labone ga ila, eine ga nalagalaga
pagid alu padengada."
7 Tota itnan luma raring aea ta ila ngan
luma ton eaba ede ieda Titius Iastus. Eaba
toa oa ilolon ngan Deo. Ele luma ienono
boloma ngan luma raring aea.
8 Be madidnga ngan luma raring aea
ieda Krispus toman ngan ele luma lolo,
lolod matua ngan Maron. Ta gid Korin
busa tilongolongo Paulus ele posanga ta
gid pade lolod matua ga tibada paliliunga.
9 Be ngan bong ede Paulus igera danga
ede mambe ianun ta igera Maron iuot pan
ta ikeo ga, "Eao mataud mao. Posaposa be
mumun mao.
10 *Ngansa gau namamado toman ngan
eao, ta irangrang ngan eaba eta ilos ngan
am raunga mao, ngansa ngan tuanga toa
ne gau leg panua busa timamado."
11 Tota imamado Korin aea rai ede ga
taiko lima ga ede be ipapaoatai gid ngan
Deo ele posanga.
12 Be ngan ado ede toa Galio iman ga-
vana ngan tibur Akaia‡, gid Iuda tilup
kelede ta tiluku Paulus. Ta tibada ei ga
ila imadid ngan posanga kapei toa gavana
imatai.
13 Ta tikeo, "Eaba ga oaine idada gid
panua ta tiraring ga ila pan Deo ngan gid
edap padengada toa itutui ngan gai Iuda
lemai apu mao!"
14 Io, Paulus iuangga ikado ele posanga,
be Galio ikeo pagid Iuda bedane, "Oangga
gimi Iuda aselele eaba toa ne ngan ele idil
eta paeamao, mao ngan ele kadonga sat
kapei eta, eine leg ipu kemi ngan longonga
lemi selelenga. Be mao.
15 Gimi agal nanan ngan posanga idil
gereirei ga ngan gid panua edad ienono
ngan gimi lemi apu, tota apatutui rabu
ngan gimi mulian. Gau tinig ngan nalongo
ga napatutui posanga toa bedane mao."
16 Tota isere gid ga titnan tibur patu-
tuinga posanga aea.
17 Be gid busa tiluku madidnga ede ngan
luma raring aea ieda Sostenes ta tiraurau
ei boloma ngan mul patutuinga posanga
aea. Be Galio imata ila ngan kadonga toa
oa mao ga mao.

Paulus iluai mulian ga ila Antiok

18 *Paulus idio imamado mole tede
toman ngan iuaeoae ngan tuanga Korin.
Ga kus ta ikado posanga kemi pagid ta it-
nan gid ta idae ngan oaga ede toa iuangga
ilado ga ila ngan tibur Siria. Ei ila toman
ngan Prisila ga Akuila. Be mugaeai ngan
idae oagaeai ngan tuanga Senkria, inin
ilaun ngansa inasi ele posanga tautaunga
ede toa ikado ga ila pan Deo.
19 Idio ta tila tiuot ngan tuanga Epesus,
ta Paulus itnan gisirua ga tidio, be ei ila

* **18:2:** Ro 16.3 * **18:3:** PA 20.34 * **18:5:** PA 17.14-15 * **18:5:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **18:6:** PA 13.46,51, 20.26 † **18:6:** Kadonga ngan tilnga sakirkir ienono ngan itin aea ponongа eine kilala lalaede mambe silenga aed aea kangkanga. Gera Mt 10.14 ga Lu 10.10-11. * **18:10:** Jos 1.9, Ais 41.10 ‡ **18:12:** Edaeda *Akaia eine tibur kapei Gris ieda ede pade.* * **18:18:** Nam 6.18, PA 21.24

ngan luma raring aea ta ikado posanga matua pagid Iuda.

20 Tibeta ei ngan idio imado mole teta toman ngan gid, be ilongo mao.

21 Ei ikado posanga kemi pagid ta ikeo, “Oangga Deo ikim, eine ga naluagau mulian pagimi.” Ga kus ta idae oagaeai ta itnan Epesus.

22 Be oaga idudunga ngan tuanga Sisaria, ta Paulus idae ga ila ikia gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Ierusalem. Ga kus ta isulug ga ila ngan tuanga Antiok.

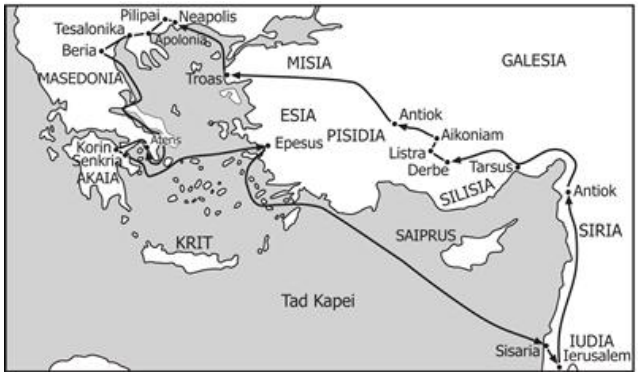

Paulus ele lalalanga parua aea

23 Ei imamado Antiok mole tede ga kus ta ikakai pade ta ila ngan tuanga ga tuanga ngan tibur Galesia ga Prigia ta ipapamatua gid aluagau.

Apolos ipaola posanga ngan tuanga Epesus

24 Be eaba ede Iuda aea ieda Apolos inam iuot ngan tuanga Epesus. Ele tuanga ipu Aleksandria. Ei eaba oatainga aea ede be ele oatainga kapei ngan Deo ele laulau.

25 Ei mugaeai ibada paoatainga ngan Maron ele edap be iura pakpakia ngan paolanga posanga. Ei ikakado paoatainga tutui ngan Iesus, be iuatai ngan Ioanes ele paliliunga kekelen.

26 Ei ikakado posanga matua toa luma raring aea iloleai oa be imataud mao. Ta Prisila ga Akuila tilongo ele posanga ga kus ta tibada ei ga ila led lumaeai ta tipanasi ei kemi ngan Deo ele edap.

27 Idio ta Apolos iuangga ila ngan tibur Akaia, ta gid iuaeoae tipamatua ilolo ta tibode laulau ede ga ila pagid aluagau toa eoa ngan gid manta tibada ei ga tikado kemi ngan ei. Tota gid panua toa Deo ilolo marum ngan gid ga lolod matua ngan ei, Apolos ilua gid kapei tau.

28 *Ngansa ele posanga iasal gid Iuda led posanga toa panua busa matadeai. Be ngan Deo ele laulau, ipasolan masaeai tau mambe Iesus ei Kristus.

19

Paulus ipaola posanga ngan tuanga Epesus

1 *Io, Apolos imamado maitne ngan tuanga Korin, be Paulus iklou ga ila iuot ngan tuanga Epesus. Toa eoa iuot pagid aluagau edengada.

2 *Ta ibeta gid, “Ngan ado toaiua lolomi matua ngan Iesus, gimi abada Itautau Tutui na?”

Be tikeo, “Oo. Gai alongo ngan Itautau Tutui eta imamado mao.”

3 Ta ibeta gid, “Be abada paliliunga isaoa?”

Ta tikeo, “Gai abada Ioanes ele paliliunga.”

4 *Ta Paulus ikeo, “Mugaeai Ioanes ipaliliu gid panua ta ikeo ga gid manta tipul lolod ta tibada paliliunga. Be ikeo pagid bedane, ‘Eaba ede ga inam muriai ngan gau, gimi manta lolomi matua ngan ei.’ Be eaba toa Ioanes iposaposa ngan eine Iesus.”

5 Io, tilongo bedaoa ga kus ta tibada paliliunga ngan Maron Iesus ieda.

6 *Be Paulus idol ibage ga idae ngan gid ga kus ta Itautau Tutui isulug ga inam pagid, ta maed ikakado posanga imata ede ga ede ga tibabada Deo iaoa.

7 Panua toa oa dabad iuot mambe sangaul igegea rua.

8 Idio ta Paulus idudunga ngan luma raring aea ta ipapaola posanga ga irangrang ngan taiko tol be imataud mao. Ei ikakado posanga matua ta idada gid ngan madonga Deo ibageai.

9 Be edengada ngan gid, tangad balbal ta lolod matua mao, be ngan panua busa matad, tiposaposa paeamao ngan Iesus ele Edap. Tota Paulus ibada gid aluagau ta titnan luma raring aea, be ado

* **18:28:** PA 9.22 * **19:1:** 1Ko 3.6 * **19:2:** PA 8.16 * **19:4:** Mt 3.11 * **19:6:** PA 8.17, 10.44,46

ga ado ikakado ele posanga ngan luma paoatainga aea ton Tiranus.
10 Ei ikakado toa bedaoa ga irangrang ngan rai rua. Tota ngan tibur Esia gid Iuda toa ngada oa toman ngan gid panua alu padengada ad tilongolongo Maron ele posanga.

Gid gergeu ton Skeva titoba ngan serenga iriau paeamao

11 *Be Deo ikakado gid uisinga imata ede pade tau ga iuot ngan Paulus ibage.
12 *Ta gid panua tibada Paulus irabu aea malo pusinga aea ga gid malo ilialia toa ei sibo, ta tidol ga idae ngan gid panua ad dibala ta tinid iuot kemi, ga gid iriau papaeamao titnan gid.
13 Be gid Iuda edengada toa led naurata ngan serenga iriau papaeamao, tilalala alele ta titoba ngan oatonga Maron Iesus ieda ngan gid panua toa iriau papaeamao ienono lolodeai. Ta tikeokeo, "Naposa matua pagimi ngan Iesus ieda toa Paulus ipapaola aea posanga, manta ala aluai!"
14 Be ado ede panua lima ga rua titoba ngan kadonga toa bedaoa. Panua toa oa tamad ei madidnga ede tenainga aea togid Iuda, ieda Skeva.
15 Ta iriau paeamao ikoli led posanga bedane, "Iesus ga Paulus, naoatai ngan gid, be gimi sapadua?"
16 Tota eaba toa iriau paeamao ienono iloleai oa idug ga idae ngan gid ta iparau ga iasal gid tau. Iraurau gid ga itaka led danga sisid alele. Tota titnan luma toa oa ga tiaoa be tibangabanga ga tinid ising alele.
17 *Panua toa ngada oa ngan tuanga Epesus, gid Iuda ga gid alu padengada, tilongo ngan kadonga toa ne iuot ta timataud kapei tau, be tisoasoa Maron Iesus ieda.
18 Ta panua busa toa lolod matua ngan Iesus tinam pagid ipom matadeai ta tiuaoa ngan led kadonga sasat tikakado mugaeai.
19 Panua busa tede ngan gid tikado borou mugaeai ta tipaluplup led laulau borou aea ta titun ga kus toa ipom matadeai. Be tiuade gid laulau toa oa aea olnga iuot mambe pat silva bunoringring sangalima (50,000).

Titun gid laulau borou aea toa ipom matadeai.

20 Ngan kadonga toa bedaoa Maron ele posanga iuasasa ga iura kapei.

Gid Epesus lolod bake ngan Paulus ta tingangar paeamao

21 *Ga kus ta Itautau Tutui ipanasi Paulus* ta irau posanga ngan langa Masedonia ga Akaia. Ga kus ta iuangga ila Ierusalem. Be ikeo, "Oangga nala eoa ga kus, manta nala nagera Rom pade."
22 Ta isula ele panua rua naurata ad Timoti ga Erastus ta timuga ngan ei ga tila Masedonia, be ei idio mole tede ngan tibur Esia.
23 *Be ngan ado toaiua, panua edengada tikado aoa parau kapei tau ngan gid panua toa tinasi Iesus ele Edap.
24 Eaba ede ieda Demitrius ele naurata pat aea ngan kadonga danga sisid ngan silva. Ei somisomi ikakado gid goroto gereirei imata mambe deo taine Artemis ele luma raring aea. Ei ga ele panua naurata ad busa tibabada pat kapei ngan led naurata toa bedaoa.
25 Tota ibaba gid ga tinam tiluplup toman ngan gid panua led naurata lalaede ta ikeo, "Leg panua, gimi aoatai, gita tabada olnga kemi tau ngan leda naurata toa ne.
26 Be gimi agera ga alongo ngan eaba sakirkir ede toa ieda Paulus idada gid

* **19:11:** PA 14.3 * **19:12:** PA 5.15 * **19:17:** PA 5.11 * **19:21:** PA 23.11, Ro 1.13 * **19:21:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *Itautau Tutui ipanasi Paulus ipu ede pade bedane: Paulus irau posanga iloleai.* * **19:23:** 2Ko 1.8

ipom ngan posanga ta ipabuobuo laborad
ta ikeo ga gid namer toa takakado ngan
bageda ne eine deo tautaunga mao. Be
ikado bedane toa Epesus ne kekelen mao.
Teta pade iparangrang tibur toa ngada ne
Esia ta ikakado toa bedane!
27 Oangga ele posanga toa ne iuasasa
pade, eine ga ipaeabu ngan leda naurata
ieda kekelen mao, be eine ga ikado ga
deo taine Artemis ele luma raring aea
iuot mambe danga buligaliga panua busa
matadeai! Ga pade, mugaeai panua toa
ngada ne Esia ga tibur padengada tanoeai
tisoasoa deo taine toa ne ieda, be labone
ieda kapei toa ne ga mao."
28 Io, tilongo bedaoa ta lolod bake tau ga
tingangar kapei ta tikeo, "Artemis togita
Epesus, ieda kapei tau!"
29 *Mole mao ipom toa ngada oa tuangai
tingangar be tiuangga tiparau. Tota tilup
kelede ta tiluku Paulus iuaeoae rua Mase-
donia ad, Gaius ga Aristarkus, ta tilado ga
tila ngan tibur rourounga aea.
30 Io, Paulus iuangga idudunga ga ila
ipom lolodeai, be gid aluagau tilongean ei
ga ila mao.
31 Be gid madidnga edengada toa timar-
iala ngan tibur Esia timan Paulus iuaeoae.
Gid tiabalan posanga ga ila pan ta tibeta
matua ei ngan ila idudunga ngan tibur
rourounga aea mao.
32 Ipom toa oa titalingalinga. Edengada
tingangar ngan posanga ede, be paden-
gada tingangar ngan posanga ede pade.
Be gid busa tiuatai ngan ipu isaoa toa
tinam tiluplup ngan oa mao.
33 Ta gid Iuda tisusuran eaba ede ieda
Aleksanda ta ila imadid ga imuga, ta gid
ipom tiadi mambe ei iman kadonga paea-
mao toa oa ipu. Be Aleksanda isoa ibage
ga idae, ngansa iuangga gid ipom mumun
ta ikado ele posanga.
34 Be tigera mambe ei eaba Iuda aea ta
tingangar kapei bedane, "Artemis togita
Epesus, ieda kapei tau!" Be ngan ado
toaiua, tingangar toa bedaoa ga ila iran-
grang ngan ado imata rua.
35 Be tuanga toa aea madidnga bodenga
posanga aea ipakoko gid ga mumun ta
ikeo, "Gimi panua Epesus ami, alongo
leg posanga. Panua toa ngada ne tiuatai
mambe leda tuanga Epesus imariala ngan
luma raring aea ton deo kapei Artemis.
Ga pade, leda tuanga imariala ngan aea
namer pat toa itap buburiai ga isulug.
36 Irangrang ngan eaba eta ikeo ga
posanga toa ne pakakanga mao. Tota gimi
manta mumun ga amamado be atirmak
gimi alele mao.
37 Ngansa patautene abada gid panua
toa ne ga tinam, be gid tilub danga eta
ngan leda luma raring aea ne mao ga
tiposa paeamao ngan ada deo taine mao
pade.
38 Tota oangga Demitrius ga ele panua
naurata ad tikeo ga tisol eaba eta ngan
posanga, goibe. Ado kemi eta ta tipamadid
gid ngan posanga pagid panua patutuinga
posanga ad matadeai. Ta tirangrang ngan
tikado posanga solsolnga ngan gid toa eoa.
39 Be oangga ami gagal etangada pade,
manta anama ta tipatutui ngan leda tibur
rourounga aea.
40 Ngansa labone oangga tangangar ga
tapaparau toa bedane ga ila, eine ga leda
idil paeamao, ta gid Rom ga tipamadid gita
ngan posanga, ngansa leda rourounga toa
ne ipu eta mao. Be oangga tibeta gita ngan
leda ngangarnga toa ne ipu, irangrang
ngan takoli posanga eta ga ila pagid mao."
41 Io, ikeo toa bedaoa ga kus ta isula gid
ga tila.

20

Paulus ilalala ga ila ngan tibur Masedonia ga Gris

1 Ngangarnga toa oa kus ta Paulus ibaba
gid aluagau ga tinam pan ta ipamatua gid
ngan posanga. Ga kus ta iposa kemi pagid
ta itnan gid ga ila Masedonia.
2 Ta ilalala alele ngan tibur toa oa be
ipapamatua gid ngan posanga busa. Ga
kus ta ila iuot ngan tibur Gris.
3 Ei idio toa eoa aea taiko tol. Ga kus
ta iuangga idae ngan oaga eta ga ila Siria,
be mao. Ilongo ngan gid Iuda tirau aea
posanga ngan pamatenga ei, tota ipul ilolo
ta iluai mulian ga ila Masedonia bua.

* **19:29:** PA 20.4, 27.2, Kol 4.10, Plm 24

4 Be panua ga gid ne tila toman ngan ei:
Sopater toa Pirus inat ngan tuanga Beria,
ga Aristarkus ga Sekundus ngan tuanga
Tesalonika, ga Gaius ngan tuanga Derbe,
ga Timoti, ga Tikikus ga Tropimus ngan
tibur Esia.
5 Gid panua toa ne timuga ngan gai* ta
tila tisanga gai ngan tuanga Troas.
6 Be gaingada Paulus amamado ngan
tuanga Pilipai ga irangrang ngan eanean-
nga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao
kus. Tota adae ngan oaga ta atnan Pilipai.
Be ngan ado lima aea, adudunga ngan
tuanga Troas ta agera gid pade. Ta ama-
mado toman ngan gid irangrang ngan ado
lima ga rua.

Ngan tuanga Troas, Paulus ipei mulian Iutikus ngan ele matenga

7 Be ngan ado toa inasi Ado Earainga
aea, gai anam aluplup ta matamai nanan
Iesus imedameda ngan teinga bret. Be
Paulus iposaposa ga ila pagid panua ga
irangrang ngan bong irabu. Ikado bedaoa
ngansa ado sae iuangga itnan gid ga ila.
8 Be ngan patanonga gadae aea toa
gai aluplup ngan, titun gid lam busa ga
tianean.
9 Be eaba iriau ede ieda Iutikus igal-
terean ei tutui ngan atama kakauede ngan
luma aea patanonga tol aea. Io, Paulus
iposaposa ga ila, be Iutikus toa imata
boboeo ga iuangga ieno. Ei ieno susu ga
ila, be mole mao itap pan atama kakauede
ga isulug tanoeai. Ta tila tisoa ei ga idae,
be ei imate o.
10 Tota Paulus isulug ga ila ta idae tatan
ei ga iluku ei ta ikeo, "Lolomi ede ga ede
mao. Ei ta idae mulian ne."
11 Ga kus ta Paulus idae ga ila luma
iloleai pade ta itei bret ga ian toman ngan
gid. Ei iposaposa mole ga irangrang ngan
gaisala, ta itnan gid ga ila.
12 Be eaba iriau toa imata bibita oa,
tibada ei ga ila be lolod ikapok kapei ngan
ei.

Paulus itnan Troas ga ila ngan tuanga Miletus

13 Gai adae oagaeai ta amuga ga ala ngan
tuanga Asos ta asanga ei toa eoa. Ikeo
pagai ngan amuga, ngansa ei ikim ipaele
ga ila.
14 Ta iuot pagai toa Asos oa, ta gai abada
ei ga idae oagaeai ta alado ga ala ngan
tuanga Mitilini.
15 Ngan ado sae atnan tuanga toa oa ta
alado ga ala ngan inu Kios, be ngan ado
sae pade aore ga ala ngan inu Samos. Be
ngan ado sae pade adudunga ngan tuanga
Miletus.

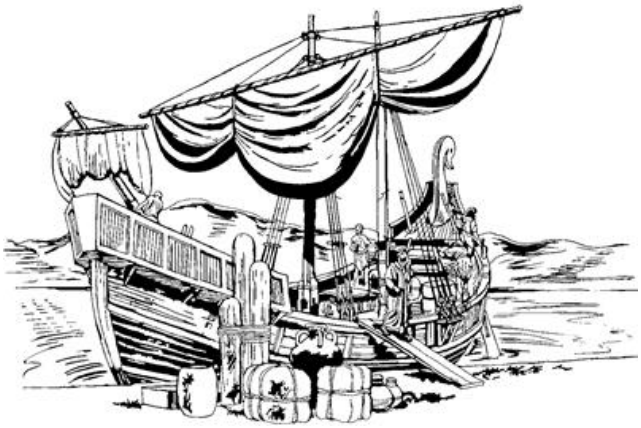

Gai adudunga ngan tuanga Miletus.

16 Paulus ikeo ga aladlado manmanae
bedaoa ngansa irau posanga ngan ei ga
isapir ngan tuanga Epesus, ngansa itin
ngan ikado aea gerei ngan tibur Esia mao.
Be ikim ila iuot Ierusalem manmanae. Ta
ikeo ga oangga irangrang, kemi ngan igera
eaneannga kapei Pentekos† aea toa eoa.

Paulus iposa pagid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Epesus

17 *Gai amamado Miletus maitne, be
Paulus iabalan posanga ga ila pagid ma-
didnga ngan iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga Epesus, ngan gid tinam pan.
18 *Tinam tiuot pan ga kus ta ikeo pagid,
"Gimi aoatai ngan leg kadonga toa somi-
somi nakakado ngan ado matamata toa
nanam pagimi ngan tibur Esia ga ila iran-
grang ngan natnan gimi.
19 Gimi aoatai, gau nakakado Maron
ele naurata be nasoa edag mulian eta

* **20:5:** Imata mambe Lukas idae ga ila toman ngan Paulus masin ngan ado toaiua, tota ngan lain toa ne ga ila, ibode posanga idil ga oaine *gai.* † **20:16:** Gid Iuda tikado eaneannga Pentekos aea ngan matad nanan Deo ikado kemi gid, ta titenai led annga imatua papau edengada ga ila pan. * **20:17:** PA 18.21 * **20:18:** PA 18.19–19.10

mao. Somisomi gid Iuda tiuangga tipae-
abu ngan gau, ta nanaman ieieinga busa
ga natangtang.
20 Ga pade, gimi aoatai, gau mumun
ngan paolanga posanga kemikemi ngan
luanga gimi na mao. Be napapaoatai gimi
ngan lemi rourounga ga ngan luma ga
luma pade.
21 Somisomi nakakado posanga matua
pagid Iuda ga alu padengada ngan gid
manta tipul lolod ga ila pan Deo ga lolod
matua ngan ada Maron Iesus.
22 "Be ega, labone Itautau Tutui iraga
gau ta nala Ierusalem. Be naoatai mao
ngan saoa danga ga iuot ngan gau toa eoa.
23 *Danga kelede mon naoatai ngan ga
bedane: Ngan tuanga ga tuanga, Itau-
tau Tutui ipabib leg ta ikeo ga gau ga
nala ngan luma panasnga aea ga nabada
ieieinga busa.
24 *Be nagera leg madonga tanoeai
mambe danga kapei tau mao. Eine danga
sapaean. Danga kelede nakim ga be-
dane: Manta napasala salisalinga toa ne
ga nakado kemi naurata toa Maron Iesus
ibada pagau ga irangrang ngan kus. Nau-
rata toa ne eine ngan paolanga ato kemi
ngan Deo ele kadonga lolo marum aea.
25 "Be ega, labone naoatai mambe gimi
panua toa mugaeai nalagalaga pagimi
ngan paolanga posanga ngan madonga
Deo ibageai ne, eta ngan gimi ga igera
matag pade mao.
26 Tota labone nakeo tautaunga pagimi
ga bedane: Oangga eta ngan gimi ilolo
matua ngan Iesus mao be imate, eine gau
leg idil eta paeamao mao.
27 Ngansa gau mumun eta mao, be
namarum ngan paolanga posanga ngan
danga toa ngada ne Deo ikim.
28 *Be gimi manta amariala kemi ngan
gimi mulian ga ngan gid iaoa kelede ton
Kristus pade. Itautau Tutui idol gimi
ga amariala ngan Deo ele panua toa ne
mambe sipsip, be Iesus iuol gid ngan ising
ga timan ei ele.
29 *Gau naoatai, muriai ngan natnan
gimi, panua papaeamao ga tidudunga
rabu ngan gimi mambe kaua saksak, be
gid ga lolod isat eta ngan gid sipsip ngan
iaoa kelede ton Kristus mao. Eine ga
tipaeabu ngan gid.
30 Be lemi panua edengada pade ga tidae
ta tipakongge posanga ga iuot pakakanga,
ta tidada gid aluagau ga tila tinasi gid.
31 *Tota agabit kemi. Matami nanan
mambe gau napabib lemi toa bong ga ado
ngan rai tol, be nakaput ngan posanga
kemi ga ila pagimi kelede kelede ne mao.
Be ngan ado toaiua nakado posanga pag-
imi, matag sul isusulug pade.
32 "Tota labone nadol gimi ga adae Deo
ibageai, ta nakim ele posanga lolo marum
aea imariala ngan gimi. Posanga toa ne
irangrang ngan ipamatua gimi ga ikado ga
gimi abada gid danga kemikemi toa Deo
isio ga iman lemi. Ei ga ipan danga sisid
kemikemi toa ne ga ila pagimi ga pagid
panua toa ngada ne idol ele ul ngan gid.
33 *Be gau nangale eaba eta ele silva
ga gol ngan iman leg mao, ga itin aea
pononga mao pade.
34 *Gimi aoatai, ngan gau bageg toa ne
naboko matua ta nalua gau mulian ngan
annga ga leg madonga. Be nalualua gid leg
panua naurata ad bedane pade.
35 Ngan leg kadonga toa ngada ne napa-
solan gimi bedane: Ngan bokonga matua
toa bedane, gita manta talua gid panua
toa urad mao, be matada nanan posanga
toa iuot Maron Iesus iaoai ga bedane,
'Tingelgel ton eaba toa ipanpan danga
sisid, eine iasal tingelgel ton eaba ibabada
danga sisid.' "
36 Io, iposa bedaoa ga kus ta ikor iae
toman ngan gid toa ngada oa ta iraring.
37 Be gid toa ngada oa titangtang kapei.
Paulus iraring ga kus ta tiluku ei ga
tibusum ipapa.
38 Be lolod isat kapei tau ngan ele
posanga idil toa ikeo ga tirangrang ngan
tigera imata pade mao. Io, tota tital ei ga
idae oagaeai.

21

* **20:23:** PA 9.16, 21.11 * **20:24:** PA 21.13, 2Ti 4.7 * **20:28:** 1Ti 4.16, 1Pe 5.2-4 * **20:29:** Mt 7.15, Ins 10.12
* **20:31:** 1Te 2.11 * **20:33:** 1Ko 9.11-12 * **20:34:** PA 18.3, 1Te 2.9

Paulus idae oagaeai ngan langa Ierusalem

1 Idio ta gai atnan gid madidnga toa oa
ga kus ta adada nagun ga idae ta alado
tutui ga ala ngan inu Kos. Be ngan ado
sae alado ga ala ngan inu Rodes. Ga kus
ta atnan inu toa oa ta ala adudunga ngan
tuanga Patara.
2 Toa eoa agera oaga ede iuangga ila
ngan tibur kapei Ponisia. Tota adae ngan
ta alado ga ala.
3 Idio ta agera inu Saiprus ienono aluai
tede pan bagemai angas ta asal inu toa
oa ta alado ga angata tibur Siria. Tota
adudunga ngan tuanga Tair, ngansa oaga
iuangga itado gid danga sisid ga isulug toa
eoa.
4 *Be gai ailoilo gid aluagau ngan tuanga
toa oa ga aot ngan gid. Ta adio toman ngan
gid irangrang ngan ado lima ga rua. Be
ngan Itautau Tutui iura, gid tipabib Paulus
ele ngan ila Ierusalem mao.
5 Ado edengada ila ga kus ta lemai langa
imata boloma ta alalala ga ala, be gid
toman ngan adadaoad ga led gergeu tital
gai ga ala tuanga idigedigeai. Be akor
aemai ta araring toa labiai oa.
6 Akeo "ado kemi" pol ngan gai ga kus ta
adae oagaeai ta atnan gid. Be gid tiluagid
mulian led tuangai.

Ngan tuanga Sisaria, Agabus ibada Deo iaoa ta ikado posanga ngan Paulus

7 Gai atnan tuanga Tair ta alado ga ala
adudunga ngan tuanga Tolemes. Be akeo
"ado kemi" ila pagid oaeoaemai ngan iaoa
kelede ton Kristus toa eoa ta adio toman
ngan gid ngan ado kelede.
8 *Ta ngan ado sae pade atnan tuanga
Tolemes ta adudunga ngan tuanga Sisaria.
Tota ala amado ngan luma ton Pilip, eaba
toa ipapaola ato kemi. Ei ede ngan gid
panua lima ga rua toa tilualua gid panua
ato ad Ierusalem.
9 Ei ele gergeu taine blalala pange
tibabada Deo iaoa.
10 *Gai amamado toa eoa ado busa tede,
be eaba ede ibabada Deo iaoa ieda Agabus
itnan tibur Iudea ta isulug
11 *ga inam pagai. Ta ei ibada Paulus
irabu aea pus ta ikaukau ngan ibage ga
iae mulian ta ikeo, "Itautau Tutui ikeo ga
pus toa ne itama, gid Iuda ga tikaukau
ei lalaede bedane ngan tuanga Ierusalem
ta tidol ei ga idae pagid alu padengada
bagedeai."

12 Io, alongo bedaoa ga kus ta gaingada
panua tuangai ad abeta matua Paulus
ngan ei ila Ierusalem mao.
13 *Ta Paulus ikoli posanga bedane, "Ika-
mado atangtang ga akado ga lolog isat tau?
Oangga nala ngan luma panasnga aea be
namate pade toa Ierusalem ngan soanga
Maron Iesus ieda, goibe gau lolog kelede
ngan."

14 Io, gai agera mambe arangrang ngan
apul ilolo mao, tota aposa pan pade ngan
mao be akeo, "Saoa danga Maron ikeo ga
iuot, goibe iuot."

Paulus ila iuot Ierusalem

15 Muriai ngan gid ado toa oa, akoromot
lemai danga sisid ta akakagai ta alalala ga
ala Ierusalem.
16 Be gid aluagau edengada ngan tuanga
Sisaria tital gai ga ala ngan luma ton eaba
ede Saiprus aea ieda Nason, ta adio amado
pan. Ei ede ngan gid aluagau mugaeai ad.

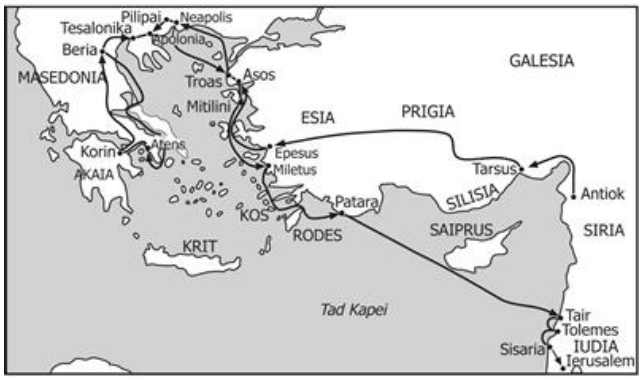

Paulus ele lalalanga patol aea

* **21:4:** PA 20.23 * **21:8:** PA 6.5, 8.40 * **21:10:** PA 11.28 * **21:11:** PA 20.23, 21.33 * **21:13:** PA 20.24

17 Aot Ierusalem ga kus ta oaeoaemai
tinid igelgel ngan badanga gai.
18 Ta ngan ado sae gaingada Paulus ala
pan Jems, be gid madidnga ngan iaoa
kelede ton Kristus tinam pade.
19 *Paulus ikeo "ado kemi" pagid ga
kus ta iaoa inasi pagid ngan danga toa
ngada oa Deo ikado ngan ele naurata
pagid panua alu padengada ad.

Gid panua ato ad tirau posanga ta Paulus inasi

20 *Gid madidnga tilongo Paulus ele
ninipunga ta tisoa Deo ieda. Ga kus ta
tikeo pan bedane, "Oaemai, eao gera gid
Iuda bunoringring busa lolod matua ngan
Iesus, be gid tiparpar tau ngan apu aea
nasinga.
21 Be panua edengada tikeo pagid ngan
eao, ta tikeo ga eao papaoatai gid Iuda
ngan tibur togid alu padengada, ngan gid
manta tipul murid ngan Moses ele apu
ga leda nasinga, ga tipalu led gergeu mao
pade.
22 Be gid ga tilongo mambe eao nama
nene, tota gita ga takado mado?
23 *Gai akim eao nasi lemai posanga ga
bedane: Lemai panua pange timamado be
tikado posanga tautaunga gadae ga ila pan
Deo ngan gid mulian.
24 Eao manta bada gid panua toa ne ta
gimingada anasi kadonga ngan sigiringa
tinimi aea muk Deo imatai, be eao ga ol led
tenainga ta irangrang ngan titenai ngan
ado imata toa tinin launid.* Oangga eao
kado bedaoa, eine ga panua toa ngada
ne tiuatai mambe posanga paeamao toa
tilongo ngan eao, eine posanga sapaean.
Be tautaunga eao nasnasi apu.
25 *Be ngan gid alu padengada toa lolod
matua ngan Iesus, gai abode laulau ga ila
pagid na, ta apalongo gid ngan posanga
toa gitaingada tarau mugaeai. Akeo ga
tirangrang ngan tian masilau eta titenai ga
ila pagid deo pakakanga ad mao, ga tian
masilau eta ising ienono ngan mao, ga tian
masilau eta tikaukau igagal ga imate oa
mao, ga tikado kadonga arala mao pade."
26 *Io, tota ngan ado sae Paulus ibada gid
panua toa oa ta gisingada tinasi kadonga
ngan sigiringa tinid aea muk Deo imatai,
ta tidudunga ngan Deo ele luma aea ala
ta tipalongo gid panua tenainga ad ngan
ado isaoa ga tiparangrang led posanga
tautaunga, ta gid kelede kelede ga tital led
tenainga.

Gid ipom tiluku Paulus toa Deo ele lumaeai

27 Idio ta ado toa lima ga rua oa iuangga
kus,† be gid Iuda edengada ngan tibur
Esia tigera Paulus toa Deo ele lumaeai
ta tipamasmasi gid ipom lolod, be tiluku
Paulus
28 ta tingangar ta tikeo, "Gimi panua
Israel ami, alua gai! Eaba ga oaine, ngan
ele paoatainga pagid panua toa ngada ne
ngan tuanga ga tuanga, ikado posanga
paeamao ngan alu togita, ga ngan leda
apu, ga ngan Deo ele luma toa ne pade.
Ga pade, ei itada ngan luma toa ne aea ul
mao, be ibada gid panua Iuda ad mao ga
tidudunga ngan aea ala, ta ikado ga luma
toa ne iuot paeamao."
29 *Gid panua toa oa tikeo bedaoa
ngansa ado ede tigera Paulus imamado
tuanga Ierusalem iloleai toman ngan eaba
ede Epesus aea ieda Tropimus. Ta
tiuangga Paulus itada ngan Deo ele luma
aea ul mao ta ibada eaba toa oa ga
idudunga ngan Deo ele luma aea ala.‡
30 Tota panua toa ngada oa tuangai lolod
imasmasi ta tilado ga tila tiluku Paulus ta
tidada ei ga iuot gaot ngan Deo ele luma
aea ala. Ga kus ta tisaisai ala aea atama
toa ngada oa.

* **21:19:** PA 15.12 * **21:20:** PA 15.1,5 * **21:23:** Nam 6.1-20, PA 18.18 * **21:24:** Ikamado ga tikado tenainga ngan ninnga launid? Eine ngansa tinasi posanga ngan Moses ele apu ienono ngan Nam 6.1-21. Apu toa oa ikeo ga oangga sai ikeo ga ilongean ei mulian ga ila pan Deo, ei ga iket ilaun mao ga irangrang ngan ado toa ei isio. Ta oangga ado toa oa iuot, eine ga inin ilaun ta ikado ele tenainga ga ila pan Deo. * **21:25:** PA 15.29 * **21:26:** 1Ko 9.20 † **21:27:** Ngan ado lima ga rua aea, eine Paulus gisingada panua toa pange oa ga tiparangrang led posanga tautaunga gadae ta tinin launid. * **21:29:** PA 20.4 ‡ **21:29:** Ngan gid Iuda led nasinga mugaeai, irangrang ngan gid panua Iuda ad mao tidudunga ngan Deo ele luma aea ala mao.

Gid Rom led panua paraunga ad tiluku Paulus

31 Gid Iuda tiuangga tirau Paulus ga imate, be madidnga paraunga aea togid Rom ilongo mambe panua toa ngada oa Ierusalem lolod bake ta tipaparau.

32 Tota manmanae ibada ele panua paraunga ad toman ngan ad madidnga edengada ta tisulug ga tilado ga tila pagid. Be gid ipom tigera gid Rom led panua paraunga ad ta tikaput ngan raunga Paulus.

33 Be madidnga paraunga aea iluku Paulus ta ikeo ga tiaud ei ngan sen rua. Be ibetabeta ngan ei sai ga ngan saoa kadonga ikado.

34 Edengada ngan gid ipom tingangar ngan posanga ede, be padengada tingangar ngan posanga ede pade, ta irangrang ngan madidnga toa oa iuot ngan posanga ipu mao, ngansa ipom arerengad kapei tau. Tota ikeo ga tibada Paulus ga ila ngan luma togid panua paraunga ad.

35 Tinam boloma ngan luma toa oa aea tete, be gid ipom tikado paraunga ga ila kapei. Tota gid Rom led panua paraunga ad tisoa ei ngan baged ta tidae ga tila.

36 *Be gid ipom toa tinasnasi gid, tingangar kapei bedane, “Arau ei ga imate!”

Paulus iposa pagid ipom

37 Gid panua paraunga ad tiuangga tibada Paulus ga idudunga led lumaeai, be ei ibeta madidnga paraunga aea bedane, “Irangrang ngan nakado posanga eta pago?”

Be madidnga toa oa ikeo, “Eao oatai ngan posanga Grik na?

38 *Kado eao eaba Isip aea toa mugaeai pamasmasi panua lolod ta tilongo madidnga linged pade mao, be eao bada gid panua bunoringring pange toa tipaparau ngan didi ga tila ngan tibur modamodanga na?”

39 Be Paulus ikeo bedane, “Gau eaba Iuda ag, be leg tuanga ipu Tarsus ngan tibur kapei Silisia. Leg tuanga toa oa ieda kapei. Be nabeta eao, irangrang ngan longean gau ta naposa pagid ipom?”

40 Io, madidnga ilongean Paulus ikado toa bedaoa, ta ei idae imadid ngan tete ta isoa ibage ga idae ngan pakokonga gid ipom ga mumun. Mumun gid ga kus ta ei iposa linged Ibru ga ila pagid ta ikeo,

22

1 “Leg panua, gimi oaeoaeg ga tamatamag, alongo leg posanga toa nakado ga ila pagimi pataútene ngan kolinga posanga toa asol gau ngan.”

2 Be tilongo Paulus ikado posanga Ibru ga ila pagid ta mumun gid ga tibur ikuranono.

Ga kus ta ikeo,

3 *“Gau eaba Iuda ag. Tnag ipopo gau ngan tuanga Tarsus ngan tibur Silisia, be nadae kapei nene ngan tuanga Ierusalem. Gau nababada paoatainga pan Gamaliel. Ei ipapaoatai gau kemi tau ngan apu togid tibutibuda, be gau lolog matua tau ngan Deo lalaede mambe gimi toa ngada ne labone.

4 *Be gid panua toa tinasnasi Iesus ele Edap, gau napaieiei gid ga napapamate gid. Naeaud gid arangaranga ga taine edengada ta nadol gid ga tila ngan luma panasnga aea.

5 Be madidnga kapei tenainga aea ga gid kapeipei toa ngada oa Ierusalem ad tirangrang ngan tikeo pagimi ngan leg posanga toa ne tautaunga. Ngansa gid tibode laulau ga ila pagid leda panua ngan tuanga Damaskus ta tidol ga idae gau bagegeai, ta nabada ga ila. Laulau toa oa ikeo ga gau narangrang ngan lukunga sapadua lolod matua ngan Iesus toa eoa, ta naeaud gid ta nabada gid ga tila Ierusalem ngan ad panasnga.”

Paulus ininipu ngan Iesus iuot pan edapeai

(Panua Ato ad 9.1-19, 26.12-18)

6 Paulus ikeo pade bedane, “Ta arobad ngan ado ede, nalalala ga napaboloma Damaskus, be mole mao taranga ede isulug buburiai ga inam ta itara kapei tau ga ibaliu ngan gau.

* **21:36:** Lu 23.18 * **21:38:** PA 5.36-37 * **22:3:** PA 5.34 * **22:4:** PA 8.3

7 Tota natap ga nasulug tanoeai be na-
longo babanga ede ikeo pagau bedane,
‘Saulus, Saulus, eao kamado paieiei gau?’
8 “Ta nakeo, ‘Maron, eao sai?’
“Ta ikeo pagau, ‘Gau Iesus Nasaret ag
toa paieiei gau ne.’
9 Be gid panua toa gaingada alalala,
tigera taranga be tilongo babanga toa ipos-
aposa pagau oa mao.
10 “Ta nabeta ei bedane, ‘Maron, gau ga
nakado mado?’
“Ta Maron ikeo pagau bedane, ‘Eao dae
ta la tuangai Damaskus, be toa eoa ga tikeo
pago ngan naurata toa ngada ne nadol ga
idae bagemeai.’
11 Be taranga toa oa itara kapei tau,
ta matag irangrang ngan geranga tibur
eta mao. Tota gid panua toa gaingada
alalala, tikisi bageg ta tibada gau ga nala
Damaskus.
12 “Be toa eoa eaba ede ieda Ananaias
imamado. Ei ilolon kapei ngan Deo ele
apu, be gid Iuda toa ngada oa Damaskus
tipakuru ngan ei.
13 Ei inam imadid saligeai ta ikeo, ‘Oaeg
Saulus, matam pal pade.’ Be tutui ngan
ado imata toa oa, matag pal ta nagera ei.
14 “Ta ikeo, ‘Deo togid tibutibuda isio eao
ngan oatai ele kimnga ga ngan geranga
Eaba toa ele kadonga itutui tau, be isio eao
ngan longonga babanga iuot iaoai.
15 Ikeo ga eao man ibebe ta palongo
panua toa ngada ne ngan saoa danga eao
gera ga longo.
16 Be eao kado aea gerei ngan saoa? Dae
toa patautene ta bada paliliunga. Be baba
Maron ieda ta ei ga isamum lem kadonga
sasat ga ila.’ ”

Paulus ininipu ngan Deo isula ei ga ila pagid alu padengada

17 Paulus ikeo pade bedane, “Idio ta
naluagau mulian Ierusalem ta nala narar-
ing Deo ele lumaeai, be ei ipasolan gau
ngan danga ede mambe anunug
18 *ta nagera Maron ikeo pagau bedane,
‘Dae manmanae toa patautene ta tnan
Ierusalem. Ngansa oangga eao paola
posanga ngan gau toa nene, irangrang
ngan tilongo go mao.’
19 *“Be nakeo, ‘Maron, gid panua toa ne
tiuatai mambe gau nala ngan luma raring
aea toa ngada ne ngan dolnga gid panua
toa lolod matua ngan eao ga tidudunga
ngan luma panasnga aea, ta namuimui gid
pade.
20 *Be ngan ado toaiua tipamate Stepan,
eaba toa ipamatua lem posanga, eine gau
pade namadid boloma, be lolog kelede
ngan led kadonga ta namariala ngan led
pononga mamarae.’
21 *“Be Maron ikeo pagau bedane, ‘Eao
la! Ngansa gau ga nasula go ta la pagid alu
padengada ngan gid tuanga aluai.’ ”

Paulus ipalongo gid panua paraunga ad mambe ei eaba Rom aea

22 Gid Iuda tilongo Paulus ele posanga ga
irangrang ngan ikeo ngan gid alu paden-
gada, ta tingangar ta tikeo, “Arau ei ga
imate! Irangrang ngan talongean eaba eta
bedane ga imata bibita tanoeai mao!”
23 Be tingangar ga titil led pononga ma-
marae ta titado tano aea kangkanga ga
idae gadae ngansa lolod bake.
24 Tota madidnga paraunga aea ikeo ga
tibada Paulus ga idudunga led lumaeai
ngan timuimui ei, be tiuangga tibetabeta
ei ngan ipu saoa gid ipom tingangar ngan
ei toa bedaoa.
25 *Io, tipaoatan Paulus ta tikaukau
ibage ga iae ngan muinga ei, be ikeo pan
madidnga paraunga aea bedane, “Lemi
apu ikeo ga itutui ngan muinga eaba Rom
aea toa apamadid ei ngan posanga eta
maitne?”
26 Be madidnga toa oa ilongo bedaoa ga
kus ta ila ipalongo aea madidnga kapei
bedane, “Eao oangga kado mado? Eaba
toa ne Rom aea.”
27 Ta madidnga kapei toa oa ila pan
Paulus ta ibeta ei, “Keo pagau, eao eaba
Rom aea na?”
Ta ikeo, “Be.”
28 Ta madidnga kapei ikeo, “Gau naol
pat kapei, ta tilongean gau ga naot eaba
Rom ag.”

* **22:18:** PA 9.29-30 * **22:19:** PA 8.3, 26.9-11 * **22:20:** PA 8.1 * **22:21:** PA 9.15 * **22:25:** PA 16.37 * **22:29:** PA 16.38

Ta Paulus ikeo, “Be gau eaba Rom ag
ngan tnag ipopo gau ga inam labone.”
29 *Io, tota gid panua toa tiuangga tibeta
ei ga timui ei oa, kos ga tiluagid mulian,
be madidnga kapei paraunga aea imataud
pade, ngansa iuatai mambe ei iaud eaba
ede Rom aea sapaean.

Paulus ipaola posanga pagid Iuda led panua patutuinga posanga ad

30 Ngan ado sae madidnga kapei pa-
raunga aea iuangga iuatai kemi ngan saoa
posanga gid Iuda tisol Paulus ngan. Tota
ilongean ei ga itnan luma togid panua
paraunga ad ta ikeo ga gid madidnga
tenainga ad ga gid panua patutuinga
posanga ad tinam tiluplup. Ga kus ta
ibada Paulus ta ipamadid ei matadeai.

23

1 Paulus imata inono gid panua patu-
tuinga posanga ad ta ikeo, “Oaeoaeg,
naoatai kemi mambe leg idil eta paeamao
Deo imatai mao. Namamado toa bedane
mugaeai ga irangrang ngan patautene.”
2 *Paulus ikeo bedane ga kus ta ma-
didnga kapei tenainga aea ieda Ananaias
ikeo pagid panua toa timadid boloma pan
Paulus ngan tipoda iaoa.
3 *Ga kus ta Paulus ikeo, “Eao eaba
pakakanga am! Eao mambe didnga ede
imotmot be tisama ngan pulo ga imata
kemi sapaean. Deo ga itapa go ngansa
eao mamado be keo ga nasi apu ta rau ag
posanga. Ta eao keo ga tipoda gau, be lem
kadonga toa ne itutui ngan apu mao!”
4 Be gid panua toa timadid boloma
tikeo bedane, “Eao kamado posa paea-
mao bedane pan Deo ele madidnga kapei
tenainga aea?”
5 *Ta Paulus ikeo, “Oaeoaeg, gau naoatai
mao mambe eaba toa ne ei madidnga
kapei tenainga aea. Gau leg idil paeamao,
ngansa Deo ele laulau aea posanga be-
dane, ‘Irangrang ngan eao posa paeamao
ngan am madidnga mao.’ ”
6 *Be Paulus iuatai mambe rabu ngan
gid panua patutuinga posanga ad, eden-
gada ngan gid eine Sadiusi, be paden-
gada Parisi, tota ibaba kapei ga ila pagid
bedane, “Oaeoaeg, gau Parisi ede ga
tamag pade ei Parisi. Gau namadid ngan
posanga ngansa gau lolog matua ngan Deo
ipei mulian gid panua matemate.”
7 Ei ikeo bedaoa ga kus ta aoa parau
iuot rabu ngan gid Parisi ga Sadiusi ta
timapoga.
8 *Be gid Sadiusi somisomi tikeo ga iran-
grang ngan gid matemate tidae mulian
mao, ga tikeo ga gid anggelo ga antu eine
danga tautaunga mao pade. Be gid Parisi
lolod matua ngan gid danga toa ne.
9 Tota arerengad kapei tau, ta madidnga
apu ad edengada togid Parisi timadid ta
tiposa matua bedane, “Eaba toa ne ele idil
eta paeamao mao. Kado anggelo eta, mao
lausio eta ibada posanga pan tautaunga.”
10 Idio ta led posanga ila oanaoana tau,
ta madidnga kapei paraunga aea imataud,
ngan kado ta tidada Paulus alele ga tipae-
abu ngan itin. Tota ikeo ga ele panua
paraunga ad tibada ei ga ila aluai ngan gid
ta ila idudunga led lumaeai.
11 *Be bong ngan ado sae, Maron imadid
boloma pan Paulus ta ikeo, “Eao lolom pu.
Ngansa lalaede mambe eao pamatua leg
posanga nene Ierusalem, eine ga eao kado
bedane pade toa Rom.”

Gid Iuda tirau posanga ngan pamatenga Paulus

12 Be gaisala ngan ado sae gid Iuda
edengada tirau posanga ngan pamatenga
Paulus ta tiposa tautaunga gadae, ngan gid
ga tian mao ga tiun mao ga irangrang ngan
tirau ei ga imate.
13 Be gid panua toa tirau posanga oa,
dabad iasal sangaul pange.
14 Gid tila pagid madidnga tenainga ad
ga gid kapeipei togid Iuda ta tikeo, “Gai
akado posanga tautaunga gadae ta akeo
ga aean eta mao ga irangrang ngan arau
Paulus ga imate.

* **23:2:** Ins 18.22-23 * **23:3:** Mt 23.27 * **23:5:** IM 22.28 * **23:6:** PA 26.5 * **23:8:** Mt 22.23 * **23:11:** PA 27.24, 28.16,23 * **23:15:** PA 25.3

15 *Tota patautene gimingada panua
patutuinga posanga ad aeabalan posanga
ga ila pan madidnga kapei paraunga aea
ngan ei ibada Paulus ga inam pagimi. Be
gimi ga apakaka ei ta akeo ga aoangga
aoatai kemi ngan ele posanga ipu etan-
gada. Be gai ga amumul edapeai ta arau
ei motean ngan inam iuot eko."
16 Be Paulus iliu ele gergeu ede ilongo
ngan posanga toa tirau oa, ta ila idudunga
ngan luma togid panua paraunga ad ta
ipalongo Paulus.
17 Ta Paulus ibaba madidnga ede pa-
raunga aea ga inam pan ta ikeo, "Eaba
iriau toa ne ele posanga ede pan madid-
nga kapei paraunga aea. Be irangrang
ngan eao tal ei ga ila pan?"
18 Tota ibada ei ga ila pan madidnga
kapei paraunga aea.
Ta eaba paraunga aea ikeo pan aea
madidnga bedane, "Paulus toa tapalnge ei
ga imamado lemai lumaeai, ibaba gau ga
nala pan ta ibeta gau ngan natal eaba iriau
toa ne ga inam pago, ngansa ele posanga
ede pago."
19 Io, madidnga kapei paraunga aea ikisi
kakau toa oa ibage ta ibada ei ga ila di-
gedige ta ibeta ei, "Eao oangga kado saoa
posanga pagau?"
20 Ta ikeo, "Gid Iuda tirau posanga
ngan betanga eao ta tikeo ga sabale eao
bada Paulus ga isulug ga ila pagid panua
patutuinga posanga ad. Be gid tiuangga
tipakaka eao ta tikeo ga tibeta nanan ngan
ei.
21 Be eao longo led posanga padam.
Ngansa led panua toa dabad iasal san-
gaul pange timumul ngan raunga ei toa
edapeai oa. Gid tiposa tautaunga gadae
ngan tian mao ga tiun mao ga irangrang
ngan tirau ei ga imate. Be pataute tisan-
gasanga eao ngan kolinga led posanga."
22 Tota madidnga kapei paraunga aea
isula eaba iriau toa oa ga ila be iposa
matua pan bedane, "Keo pan eaba eta
ngan eao pabib leg ngan posanga toa ne
mao."

Tisula Paulus ga ila pan gavana Peliks ngan tuanga Sisaria

23 Ga kus ta madidnga kapei paraunga
aea ibaba ele madidnga rua ga tinam
pan ta ikeo, "Gimirua abada leda panua
paraunga ad buno rua toman ngan panua
sangalima sangaul rua tiladlado ngan os
ga panua ido ad buno rua pade. Ta gimi
akoromot lemi danga sisid ngan langa
Sisaria labone bong ngan ado imata lima
ga pange.
24 Ga pade, abada os etangada ngan
Paulus aea badanga ga ila pan gavana
Peliks. Ngan kado ta gid Iuda tipaeabu
ngan ei."
25 Ta madidnga kapei paraunga aea
ibode laulau ede aea posanga bedane:

26 Gau Klodius Lisias nabode laulau toa
ne ga ila pago eaba kapei gavana Peliks.

Ado kemi ila pago.

27 *Eaba toa ne, gid Iuda tiluku ei
ta tiuangga tirau ei ga imate, be gau
nanam toman ngan leg panua paraunga
ad ta nabada ei mulian bagedeai,
ngansa nalongo mambe ei eaba Rom
aea.
28 *Ta naoangga naoatai kemi ngan
saoa posanga tisol ei ngan, ta nabada ei
ga ila pagid led panua patutuinga posanga
ad.
29 Be nagera mambe posanga toa tisol
ei ngan eine ngan led apu aea nasinga
kekelen, be ipu eta irangrang ngan tapa-
mate ei ngan mao, ga tadol ei ngan luma
panasnga aea ngan mao pade.
30 *Be nalongo posanga mumulnga
mambe tirau posanga ngan pamatenga
ei, ta manmanae nasula ei ga ila pago.
Be nakeo pagid panua toa tisol ei ngan
posanga, ngan gid manta tila pago ta
tipamadid ei ngan posanga eao matameai.
Leg posanga tota tedane.

31 Ngan bong toaiua tota gid panua pa-
raunga ad tinasi ad madidnga ele posanga
ta tibada Paulus ga ila irangrang ngan
tuanga Antipatris.
32 Ta ngan ado sae tilongean gid panua
toa tiladlado ngan os ga tila toman ngan

* **23:27:** PA 21.30-33, 22.25-27 * **23:28:** PA 22.30 * **23:30:** PA 24.1-9

ei, be gid padengada tiluagid mulian led
lumaeai Ierusalem.
33 Be tinam tiuot Sisaria ga kus ta tibada
laulau toa oa ga ila pan gavana, ta tibada
Paulus pade ga ila pan.
34 Gavana iuato laulau toa oa ga kus ta
ibeta ngan Paulus ele tuanga ienono ngan
tibur isaoa. Be ilongo mambe ei tibur
Silisia aea
35 ta ikeo, "Oangga gid panua toa tisol go
ngan posanga tinam tiuot, eine ga napatu-
tui am posanga." Ga kus ta ikeo ga tibada
ei ga ila ngan Erot ele luma gavman aea ta
timariala ngan ei.

24

Gid madidnga togid Iuda tisol Paulus ngan posanga Peliks imatai

1 Ado lima ila ga kus ta madidnga kapei
tenainga aea Ananaias itnan Ierusalem
ta isulug ga inam Sisaria toman ngan
kapeipei edengada ga eaba ede ieda Tertu-
lus toa ele oatainga kapei ngan apu togid
Rom. Gid tiuangga tipalongo gavana ngan
posanga toa tisol Paulus ngan.
2 Tibaba Paulus ga inam idudunga ga
kus ta Tertulus ikeo bedane, "Eaba kapei
Peliks, eao lua gai kapei tau ta amamado
kemi be lolomai itarui. Ga pade, oangga
saoa danga ienono kemi ngan alu togai
ne mao, eao somisomi patutui ngan lem
oatainga kapei.
3 Lem kadonga imata ede ga ede ipa-
solan gai ngan tibur toa ngada ne mambe
lem kadonga toa ne kemi. Tota eaba kapei
Peliks, gai aposa kemi ila pago.
4 Be gau tinig ngan napaidi go mole
tau mao. Tota nabeta matua eao, ngan
lem kadonga lolo marum aea, longo lemai
posanga kauteta bua.
5 *"Gai agera eaba paeamao toa ne ipa-
masmasi gid Iuda lolod ngan tuanga toa
ngada ne tanoeai, be ei madidnga ede
ngan gid panua iaoa ede toa tiuato gid
Nasaret ad.
6-8 *Ga pade, ei itoba ngan kadonga luma
ton amai Deo ga iuot paeamao. Tota gai
aluku ei.* Ta oangga eao gal nanan ei
ngan posanga toa ngada ne, eao ga ot ngan
posanga lalaede mambe gai asol ei ngan."
9 Io, gid Iuda pade tilua Tertulus ngan
ele posanga solsolnga aea ta tikeo ga eine
tautaunga.

Paulus ipaola ele posanga ga ila pan Peliks

10 Idio ta gavana igagal but ga but pan
Paulus, ta Paulus ikado ele posanga be-
dane, "Gau naoatai mambe eao madma-
did ngan rai busa mambe eaba patutuinga
posanga am ngan alu toa ne. Tota tinig
igelgel ngan kolinga posanga toa tisolsol
gau ngan ne eao matameai.
11 Oangga eao beta nanan, eao ga oatai
kemi mambe ado sangaul igegea rua ila ga
kus, gau nalalala ga nala Ierusalem ngan
kadonga raring.
12 Be gid Iuda tigera gau aoag isokangai
toman ngan eaba eta Deo ele lumaeai
mao, ga tigera gau napamasmasi gid ipom
lolod gadudunga ngan luma raring aea
mao, ga led tuangai mao pade.
13 Ga pade, irangrang ngan tipasolan
mambe posanga toa tisol gau ngan eine
tautaunga mao.
14 Be posanga ede naoaoa ngan gau
mulian pago eine ga bedane: Gau eaba
ede ngan gid panua tinasnasi Maron ele
Edap, ta nararing somisomi ga ila pan
Deo togid tibutibumai tota bedane. Be
gid Iuda tiuato iaoa toa ne 'panua iaoa
ede pade.' Be gau lolog matua ngan apu
aea posanga toa ngada oa ga laulau togid
panua tibabada Deo iaoa.
15 *Ga pade, lolog matua ngan Deo ta
nasangasanga ei ngan peinga mulian gid
matemate. Eine ga ipei mulian gid panua
tututui ga panua papaeamao pade. Gid
Iuda pade lolod matua lalaede bedane.
16 Tota somisomi urag pakpakia ta na-
toba ngan nasinga kadonga tutui ta iran-
grang ngan naoatai kemi mambe leg idil

* **24:5:** PA 17.6 * **24:6-8:** PA 21.28-30 * **24:6-8:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: *Be gai aoangga anasi lemai apu ta apamadid ei ngan posanga.* 7 *Be madidnga kapei paraunga aea Lisias inama toman ngan panua paraunga ad busa ta tisuparan gai alele, be tidada ei bagemaiai.* 8 *Ta ikeo ga gai manta asol ei ngan posanga eao matameai.* * **24:15:** Ins 5.28-29

eta paeamao Deo imatai mao, ga gid
panua matadeai mao pade.
17 "Be ngan rai edengada namamado
alele ngan tibur padengada. Ga kus
ta naluagau mulian pagid alu togau
Ierusalem, be nabada lualuanga ga ila
pagid panua lululunga ad ga nabada
tenainga ga ila pan Deo pade.
18 *Be ngan ado toa tigera gau Deo ele
lumaeai, gau tinig aea muk eta Deo imatai
mao. Be ipom eta timamado toman ngan
gau mao, ga panua etangada arerengad
mao pade.
19 Be gid Iuda edengada Esia ad tiluku
gau. Ta oangga led posanga eta ngan
solnga gau, kemi ngan tinam matameai ta
tisol gau.
20 Be labone tinama mao. Tota gid
panua nene toa tigera gau namadid ngan
posanga ngan ado toaiua pagid panua
patutuinga posanga ad, kemi ngan gid
tipaola posanga ngan leg idil isaoa paea-
mao.
21 *Be kado leg posanga idil kelede ga
oaine ikado ga lolod imasmasi. Ngan
ado toaiua namadid rabu ngan gid, eine
nababa bedane, 'Gau lolog matua ngan
Deo ipei mulian gid matemate. Be
ngan ipu toaine ta tipamadid gau ngan
posanga.' "
22 *Io, Peliks iuatai kemi ngan gid panua
tinasnasi Maron ele Edap, tota isula gid
ga tiluagid be ikeo, "Oangga madidnga
kapei paraunga aea Lisias inama, eine ga
napatutui lemi posanga."
23 Ga kus ta ikeo pan eaba paraunga
aea ta imariala ngan Paulus, be ikeo ga
tilongean ei ga ilalala alele luma iloleai
ga tilongean iuaeoae ngan kianga ei ga
tilualua ei.

*Peliks ipakala Paulus ngan luma panas-
nga aea ga irangrang ngan rai rua*

24 Ado edengada ila ga kus ta Peliks
inam toman ngan iadaoa ieda Drusila. Ei
taine Iuda aea. Ta Peliks ikeo ga tibada
Paulus ga inam pan ta ilongo ele posanga
ngan kadonga lolo matua aea ngan Iesus
Kristus.
25 Ta Paulus iposaposa ngan kadonga
tutui, ga ngan pakalanga gita mulian ngan
kadonga sasat, ga ngan Deo ipamadid gita
ngan posanga muriai, be Peliks imataud
ta ikeo, "Patautene ikaranga. Eao la, ta
oangga ado eta kemi, eine ga nababa go
pade ga nam pagau."
26 Be Peliks iuangga isanga Paulus ngan
parumrumnga ei ngan pat eta, tota ibaba
ei ga inam pan pabusa ta iposaposa toman
ngan ei.
27 Io, rai rua ila ga kus ta Porsius Pestus
ibada Peliks imul. Be Peliks, toa mugaeai
ngan itnan naurata gavana aea, iuangga
ikado ga gid Iuda tinid igelgel ngan ei, ta
ilongean Paulus ga itnan luma panasnga
aea mao.

25

*Paulus ikeo ga Kaisa manta ipatutui aea
posanga*

1 Idio ta Pestus inam iuot ngan tuanga
Sisaria ngan badanga mul gavana aea
ngan tibur Iudea. Be ado tol ila ga kus ta
ilalala ga ila Ierusalem.
2 *Be toa eoa gid madidnga tenainga
ad ga gid madidnga togid Iuda tikado led
posanga solsolnga aea ngan Paulus ga ila
pan Pestus, ta tibeta matua ei
3 *ngan ilongo led posanga ngan
badanga Paulus ga ila Ierusalem ta imadid
ngan posanga. Be gid tiuangga timumul
edapeai ta tirau ei ga imate.
4 Ta Pestus ikoli led posanga bedane,
"Paulus imamado Sisaria ngan luma
panasnga aea, be gau teta pade ga nala
toa eoa.
5 Tota kemi ngan lemi madidnga etan-
gada tinam toman ngan gau, ta oangga
ele idil etangada paeamao, kemi ngan
tipamadid ei ngan posanga."
6 Io, Pestus imamado toman ngan gid
ngan tuanga Ierusalem ga irangrang
mambe ado lima ga tol mao sangaul. Ga
kus ta isulug ga ila Sisaria. Be ngan ado
sae ta idio imado ngan ele mul patutuinga
posanga aea ta ikeo ga tibada Paulus ga
inam.

* **24:18:** PA 21.17-28 * **24:21:** PA 23.6 * **24:22:** PA 23.26 * **25:2:** PA 24.1 * **25:3:** PA 23.15 * **25:7:** PA 24.5-6

7 *Io, Paulus inam iuot, ta gid Iuda toa
tinam Ierusalem ga tinam tibalil ngan ei ta
tisolsol ei ngan posanga papaeamao busa,
be tirangrang ngan tipasolan mambe led
posanga tautaunga mao.
8 Tota Paulus ikoli led posanga solsolnga
aea bedane, “Gau leg idil eta paeamao
ngan apu togid Iuda mao, ga ngan Deo ele
luma mao, ga ngan Kaisa mao pade.”
9 Be Pestus iuangga ikado gid Iuda ga
tinid igelgel ngan ei, ta ibeta Paulus be-
dane, “Eao oangga la madid ngan posanga
toa Ierusalem, ta napatutui am posanga
toa eoa na?”
10 Ta Paulus ikeo, “Patautene namadma-
did pagimi panua patutuinga posanga ami
ton Kaisa, ta eine tutui ngan tipamadid
gau toa nene. Be eao oatai kemi mambe
leg idil eta paeamao pagid Iuda mao.
11 Be oangga leg idil eta paeamao ga
irangrang ngan namate ngan, goibe kemi
ngan namate. Be oangga led posanga
solsolnga aea tautaunga mao, irangrang
ngan eaba eta idol gau ga nadae bagedeai
mao. Kemi ngan Kaisa ipatutui ag
posanga!”
12 Io, Pestus ikakamur toman ngan ele
madidnga edengada ga kus ta ikeo be-
dane, “Eao keo ga kemi ngan Kaisa ipatu-
tui am posanga, tota eao ga la pan Kaisa.”

Pestus ibeta Agripa ngan imata inasi Paulus ele posanga

13 Ado edengada ila ga kus ta maron
kapei Agripa toman ngan iliu ieda
Bernaisi tinam tiuot Sisaria ngan kadonga
posanga kemi ga ila pan Pestus.
14 *Gisirua timamado ado busa tede toa
eoa, ta Pestus iaoa inasi pan maron kapei
ngan Paulus aea posanga. Ta ikeo, “Eaba
ede imamado ngan luma panasnga aea toa
Peliks itnan ei ga imamado.
15 Be ngan ado toaiua nala Ierusalem,
gid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei
togid Iuda tisol eaba toa oa ngan posanga
ta tibeta gau ngan raunga posanga ngan
pamatenga ei.
16 “Be nakoli led posanga bedane, ‘Gai
Rom lemai nasinga eta ilongean gai ngan
dolnga eaba eta ga idae aea miri ita-
matama bagedeai sapaean mao. Manta
imadid ngan posanga ta irangrang ngan
ikoli posanga ga ila pagid panua toa tisol-
sol ei oa, ga kus ta io.’
17 Tota ngan ado toaiua tinam tiuot
nene, gau nakado aea gerei mao. Man-
manae ngan ado sae nadio namado ngan
mul patutuinga posanga aea ta nakeo ga
tibada ei ga inam.
18 Be ngan ado imata toa tisol ei ngan
posanga, gau naoangga gid ga tisol ei ngan
posanga papaeamao etangada. Be mao.
19 Posanga toa aoad parau ngan, eine
ngan gid Iuda led kadonga raring aea ga
ngan eaba mate ede ieda Iesus. Be Paulus
ikeo ga ei imata bibita.
20 Tota gau naoatai kemi ngan edap
isaoa ga naot ngan posanga toa ne ipu
mao. Ta nabeta ei, ‘Eao kim la Ierusalem
ta napatutui am posanga toa eoa na?’
21 Be Paulus ikeo ga kemi ngan idio ima-
mado ngan luma panasnga aea ga iran-
grang ngan ada maron kapei tau ipatutui
aea posanga. Tota nakeo ga timariala
ngan ei ga irangrang ngan nailo edap eta
ngan sulanga ei ga ila pan Kaisa.”
22 Idio ta Agripa ikeo pan Pestus bedane,
“Gau pade nakim nalongo eaba toa ne ele
posanga.”

Ta Pestus ikeo, “Goibe, sabale ta eao
longo ele posanga.”

23 Io, ngan ado sae Agripa ga Bernaisi
tidol ad sogonga kemikemi ta tidudunga
ngan luma patutuinga posanga aea toman
ngan gid madidnga paraunga ad ga gid
madidnga tuangai ad. Ta Pestus ikeo ga
tibada Paulus ga inam.
24 Idio ta Pestus ikeo, “Maron kapei
Agripa ga gimi panua toa ngada ne, agera
eaba toa ne. Gid panua Iuda ad toa
ngada oa tibeta matua gau ngan tuanga
Ierusalem ga nene pade, ta tingangar ta
tikeo ga eaba toa ne, kemi ngan imata
bibita pade mao.
25 Be gau naot ngan ele idil eta paeamao
ngan pamatenga ei mao. Be ei iuangga
ikim Kaisa ipatutui aea posanga, tota na-
rau posanga ngan sulanga ei ga ila pan

* **25:14:** PA 24.27

Kaisa.
26 Be gau naoatai kemi ngan saoa posanga ga nabode ga ila pan ada maron ngan ei ne mao. Tota nabada ei ga inam imadid matamiai. Ta nabeta eao maron kapei Agripa ga gimi toa ngada ne pade, alua gau ta agal nanan eaba toa ne aea posanga, ta irangrang ngan nabode posanga tutui eta ngan ei.
27 Ngansa oangga nasula eaba eta ngan luma panasnga aea ga ila pan Kaisa sapaean, be napalongo ngan ipu saoa toa ila ngan oa mao, eine itutui mao."

26

Paulus ipaola posanga ga ila pan Agripa

1 Ga kus ta Agripa ikeo pan Paulus bedane, "Goibe, toa patautene eao posa ngan eao mulian ta gai alongo."
Tota Paulus isoa ibage ga idae ngan pakokonga gid ga mumun. Ta ikoli led solsolnga bedane,

Paulus ipaola posanga toa Agripa imatai.

2 "Maron kapei Agripa, labone eine kemi tau ngan gau namadid matameai ta nakoli posanga toa gid Iuda tisol gau ngan ne.
3 Ga pade, eine kemi tau ngan namadid matameai, ngansa eao oatai kemi ngan nasinga togita Iuda ga gid posanga toa somisomi aoada isokangai ngan. Tota nabeta matua eao, lolom itarui ta longo leg posanga kauteta.
4 "Gid Iuda toa ngada oa tiuatai kemi ngan kadonga toa somisomi nakakado mugaeai ga inam, ngan gau gergeu maitne ag tuanga ipuiai, ga muriai ngan tuanga Ierusalem pade.
5 *Tiuatai ngan gau mugaeai ga inam, ta oangga tikim, eine tirangrang ngan tininipu pago ngan gau mugaeai naman Parisi. Ngan nasinga raring aea togita Iuda, panua iaoa eta led nasinga ikulupu tau mambe togid Parisi mao.
6 *Gau lolog matua ngan Deo ta nasangasanga ei ngan iparangrang ele posanga tautaunga toa ikado pagid tibutibuda mugaeai. Be ngan ipu toaine ta tipamadid gau ngan posanga.
7 Ngan Deo ele posanga tautaunga toa ne, gid lum sangaul igegea rua togita Israel somisomi urad pakpakia ta tiraring bong ga ado, ngansa lolod iminmin tau ngan Deo iparangrang posanga toa ne. Be maron kapei, ngan ipu toaine ta gid Iuda tisolsol gau.
8 Ikamado ga edengada ngan gimi aeadi mambe Deo ga ipei mulian gid matemate mao, ta akeo ga irangrang ngan lolomi matua ngan mao?
9 *"Gau pade mugaeai naoangga kemi ngan napaeabu ngan Iesus Nasaret aea ieda ta napaieiei ele panua ngan edap imata ede ga ede.
10 Ta nakado toa bedaoa ngan tuanga Ierusalem. Gid madidnga tenainga ad tidol edag kapei ta tisula gau ngan dolnga Maron ele panua tututui busa ga tidudunga ngan luma panasnga aea. Ta somisomi oangga tiraurau posanga ngan pamatenga gid, gau pade lolog kelede ngan ad pamatenga.
11 Somisomi nala ngan gid luma raring aea ngan tuanga ga tuanga ta napanas gid ta natoba ngan kadonga gid ga tipul murid ngan Maron. Be nakado bedane kekelen mao. Ngan leg malmalnga, nalagalaga ngan gid tuanga togid alu padengada ta napaieiei gid."

Paulus ininipu pade ngan Iesus iuot pan edapeai
(Panua Ato ad 9.1-19, 22.6-16)

* **26:5:** Plp 3.5-6 * **26:6:** PA 23.6, 28.20 * **26:9:** PA 8.3

12 Paulus ikeo pade bedane, “Be ngan leg
lalalanga ede, gid madidnga tenainga ad
tidol edag kapei ta tisula gau ga nala ngan
tuanga Damaskus.
13 Be maron, arobad ngan ado toaiua,
nagera taranga isulug buburiai ga inam,
be taranga toa oa iasal tau ado ele taranga
ta ibaliu ngan gau toman ngan gid panua
toa gaingada alalala.
14 Gai toa ngada oa atap ga asulug
tanoeai, ta nalongo babanga ede ngan
lingeda Ibru ikeo pagau bedane, ‘Saulus,
Saulus, eao kamado paieiei gau? Ngan eao
lem kadonga toa ne, eao ga paeabu ngan
go mulian mambe tatado aem ga idaedae
ngan ido imata.’
15 “Ta nakeo, ‘Maron, eao sai?’
“Ta Maron ikeo, ‘Gau Iesus toa paieiei
gau ne.
16 Be dae madid. Ngansa gau naot pago
ngan sionga eao ta man leg paeaeanga ga
bebeg, ta eao ga kado posanga ngan saoa
danga eao gera, ga ngan saoa danga ga
napasolan pago.
17 Be gau ga nabada go mulian pagid lem
panua bagedeai ga pagid alu padengada
bagedeai. Be nasula go ga la pagid
18 *ngan kadonga gid ga matad pal, ta
tipul gid ga titnan madonga Satan ibageai
ngan tibur dodom, ta tinam timado Deo
ibageai ngan tibur merengai. Toa bedaoa
ta nasamum led kadonga sasat, ta gid ga
tibada anad toa Deo isio ngan gid panua
lolod matua ngan gau, ga leg ul ienono
ngan gid.’ ”

Paulus ininipu pan Agripa ngan ikado Deo ele naurata

19 Paulus ikeo pade bedane, “Maron
kapei Agripa, gau nagera danga bubur aea
toa Maron ipasolan pagau ne, be natola-
tola ngan ilinge mao.
20 Matamata napaola posanga ga ila
pagid panua Damaskus, ga kus ta nakado
bedaoa pade Ierusalem, ga ngan tibur toa
ngada oa Iudea, ga pagid alu padengada.
Nakeo ga manta tipul lolod ga ila pan Deo,
ta led kadonga manta ipasolan mambe
tipul lolod tautaunga.
21 Ngan ipu toaine gid Iuda tiluku gau
toa Deo ele lumaeai ta titoba ngan pa-
matenga gau.
22 Be Deo ilualua gau ga irangrang ngan
labone. Tota namadmadid toa eko ta na-
paola posanga ga ila pagimi panua edami
kapeipei ga gimi panua edami mao. Gau
napaola posanga eta pade mao. Leg
posanga lalaede mambe Moses ga gid
panua tibabada Deo iaoa mugaeai tikeo
ngan. Tikeo ga bedane:
23 *Kristus* ga ibada ieieinga ga imate.
Ga kus ta imuga ngan panua toa ngada
ne ngan daenga mulian ngan matenga.
Be ei ga ipaola Deo ele posanga mambe
taranga ta itara gid panua Iuda ad ga gid
alu padengada.”

Paulus ikeo ga Agripa manta ilolo matua ngan Iesus

24 Paulus iposaposa maitne be Pestus
ibaba matua bedane, “Paulus, eao manga-
manga! Eao bada oatainga kapei tau ta
ikado laboram ga imangamanga.”
25 Be Paulus ikeo, “Eaba kapei Pestus,
gau namangamanga mao. Leg posanga
toa ne tautaunga ga inasi oatainga kemi.
26 Ngansa maron kapei Agripa iuatai
kemi ngan posanga toa nakakado ne.
Tota narangrang ngan naposa pan be na-
mataud mao. Ngansa gau naoatai kemi
mambe gid danga toa ne ienono mumul-
nga pan mao. Eine iuatai kemi ngan,
ngansa iuot masaeai.”
27 Ta Paulus ipul imata ga ila pan Agripa
ta ikeo, “Maron kapei Agripa, eao lolom
matua ngan posanga togid panua tibada
Deo iaoa na? Gau naoatai mambe lolom
matua.”
28 Ta Agripa ibeta Paulus bedane,
“Madongan? Eao oangga mole mao kado
gau ga naot Kristien toa patautene?”
29 Ta Paulus ikeo, “Goibe, oangga mole
tede, mao mole tau mao, nararing ga
ila pan Deo ngan eao kekelego mao, be
ngan panua toa ngada ne tilongolongo
leg posanga, kemi ngan gimi aot lalaede
mambe gau, be sen eta ienono ngan
bagemi ga aemi mao.”

* **26:18:** Ais 42.16, Ep 2.2, Kol 1.13 * **26:23:** Lu 24.44-47, 1Ko 15.20 * **26:23:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

30 Io, tota maron kapei idae imadid
toman ngan gavana ga Bernaisi ga gid
panua toa gisingada timamado.
31 Ta tilalala ga tila be tiposaposa pol
ngan gid ta tikeo, “Eaba toa ne ele idil eta
paeamao ngan pamatenga ei mao ga ngan
dolnga ei ngan luma panasnga aea mao
pade.”
32 Ga kus ta Agripa ikeo pan Pestus
bedane, “Man ga eaba toa ne ibeta ngan
Kaisa ilongo aea posanga mao. Toa be-
daoa ta eao longean ei ga itnan luma
panasnga aea.”

27

Tidol Paulus ga idae oagaeai ngan ila Rom

1 Tota tirau posanga ngan gai* ga al-
ado ngan oaga ga ala ngan tibur kapei
Itali. Tirau posanga toa oa ga kus ta tidol
Paulus asingada panua padengada ngan
luma panasnga aea ga tidae madidnga
paraunga aea† ibageai ieda Iulius. Ei ede
ngan gid panua paraunga ad ton Kaisa.
2 *Ta gai adae ngan oaga ede tuanga
Adramitium aea toa iuangga ilado ga ila
ngan tuanga edengada ngan tibur kapei
Esia. Tota alado ga ala, be Aristarkus,
eaba ede Masedonia aea ngan tuanga
Tesalonika, inam toman ngan gai.
3 Be ngan ado sae adudunga ngan
tuanga Saidon, ta Iulius ikado kadonga
lolo marum aea pan Paulus ta ilongean ei
ga ila pagid iuaeoae ta tilua ei.
4 Ga kus ta atnan Saidon ta alado ga asal
inu Saiprus aea madlo, ngansa rai kapei
isoka gai.
5 Tota alado ga aore ngan madaoan
kapei ta aot iadag ngan tibur kapei Silisia
ga Pampilia. Ga kus ta alado pade ga
adudunga ngan tuanga Maira ngan tibur
kapei Lisia.
6 Be toa eoa madidnga kapei paraunga
aea igera oaga ede tuanga Aleksandria aea
toa iuangga ilado ga ila ngan tibur kapei
Itali, ta ikeo ga gaingada adae ngan.
7 Ga kus ta aot ga ala, be aladlado kaut-
edengada amai ado busa, be ikulupu tau
ngan gai ga irangrang ngan asal tuanga
Nidus aea lab. Ngansa rai isoka gai paea-
mao tau ta arangrang ngan ala pade mao.
Tota alado ga asal inu Krit boloma ngan
tabele imata ieda Salmone.
8 Be ikulupu tau ngan gai asalsal lab ga
irangrang ngan adudunga ngan tibur ede
tiuato Igal Kemikemi, boloma ngan tuanga
Lasea.
9 Ado busa ila na, be tibur paeamao
ta irangrang ngan aladlado kemi mao,
ngansa gid Iuda led ado kapei plesenga
annga aea ila na.‡ Tota Paulus ipabib led
bedane,
10 “Leg panua, gau nagera mambe
oangga taladlado pade ga tala, eine ga
kulupu tau ngan gita, ta leda danga sisid
ga iduaea toman ngan leda oaga, be gita
pade ga taduaea.”
11 Be madidnga paraunga aea ilongo
Paulus ele posanga mao, be inasi posanga
ton madidnga oaga aea ga oaga itama.
12 Be igal toa oa, eine kemi ngan
amomono mole ngan mao. Ta irangrang
ngan asanga aoara lolo kus toa eoa mao.
Tota gid busa tirau posanga ta tikeo ga
atnan igal toa oa ta oangga arangrang,
eine ga alado ga ala ngan tuanga ede ieda
Piniks ta adio toa eoa ga irangrang ngan
aoara lolo kus. Tuanga Piniks toa oa
ienono ngan inu Krit be imata ingata ado
ele dilnga pan saut, ga imata iadag pan
not.

Sariaba kapei tau iuot

13 Idio ta moromoro kemi ede ilele ga
inam, ta tiadi mambe tibur kemi toa tikim
ne tota iuot. Ta tidada nagun ga idae, ta
gai alado boloma tau ga asal inu Krit aea
lab.
14 Be mole mao rai paeamao ede tiuato
sariaba iuot manmanae ga inam ta isoka
gai.

* **27:1:** Imata mambe Lukas idae ga ila toman ngan Paulus masin ngan ado toaiua, tota ngan lain toa ne ga ila, ibode posanga idil ga oaine *gai.* † **27:1:** Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne *madidnga paraunga aea ipu bedane: madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad buno.* * **27:2:** PA 19.29 ‡ **27:9:** Somisomi gid Iuda tiplese annga ngan ado toaiua, ngansa matad nanan Deo ilolo isat ngan gid ta isamum led kadonga sasat. Eine iuot ngan taiko Septemba mao Oktoba. Be eine gid led aoara lolo.

15 Tota sariaba toa oa ipapa lemai oaga,
ta arangrang ngan asoka sariaba toa oa
mao. Gai atobatoba ga mao, tota alongean
sariaba ga isusuran gai ga ala.
16 Ta gai alado ga asal inu kakauede ieda
Kauda aea madlo. Be sariaba itilak lemai
oaga aea mon kakauede ga iuangga itnan
gai, be ikulupu tau ngan gai ngan dadanga
mulian ga inam.
17 Be oaga aea panua naurata ad tidada
mon kakauede ga idae ga kus ta tipaklou
oaro ta timol ngan oaga kapei, ngan kado
ta oaga imapoga. Be timataud pade, ngan
kado ta oaga idae tor ga pak ngan sia ede
ngan tibur kapei Sirtus. Tota tipasil nagun
ga isulug kautede ngan kadonga oaga ga
ipatpat manmanae tau mao.
18 Be sariaba toa isusuran gai paeamao
tau, ta ngan ado sae atado lemai danga
sisid ga isulug tadiai ta ikado ga oaga
malamalan.
19 Be ngan ado tol aea timataud kapei
tau ta baged tnan oaga aea nale ga namu-
ganga toman ngan aea napaela ga isulug
tadiai.
20 Be ado busa agera ado imata mao ga
gigima mao, ngansa sariaba toa oa iuraura
tau ga isusuran gai. Tota gid panua oa-
gaeai tiadi mambe gai arangrang ngan aot
kemi iadag mao, be aduaea.

21 Be ado busa gid panua lolod ede
ga ede ta tianean annga mao, ta Paulus
idae imadid rabu ngan gid ta ikeo, “Leg
panua, man ga alongo leg posanga toa
nakado oadla pagimi ngan tatnan inu Krit
mao. Toa bedaoa ta irangrang ngan danga
kulupu toa ne iuot ngan gita mao, ga leda
danga sisid iduaea mao pade.
22 Be labone nakeo pagimi, manta apa-
matua lolomi, ngansa eaba eta ngan gimi
ga iduaea mao. Leda oaga kekelen ga
iduaea.
23 Ngansa gau eaba ede ton Deo ga
nakakado ele naurata. Ta made bong ele
anggelo ede inam imadid saligeai
24 *ta ikeo, ‘Paulus, mataud mao. Eao ga
la madid ngan posanga toa Kaisa imatai.
Be ega, gid panua toa gimingada aladlado
ngan oaga ne, ngan Deo ele kadonga lolo
marum aea pago, ikeo ga eta ngan gimi ga
imate mao.’
25 Anggelo ikeo pagau toa bedaoa, tota
gimi manta apamatua lolomi, ngansa gau
lolog matua ngan Deo ta naeadi ei ngan
saoa danga ikeo pagau ngan, eine ga iuot
tautaunga.
26 *Be gita manta tapatpat ga irangrang
ngan tadae tor ngan inu eta.”

27 Io, bong sangaul igegea pange ila ga
kus, be sariaba isusuran gai maitne ga
aore ngan tad kapei Adriatik. Be bong
irabu, oaga aea panua naurata ad tiadi
mambe apatpat ga apaboloma tanopu.
28 Tota tipasil oaro ede ga isulug mata-
puiai ga ila tung tanoeai, ta tileoa ga iuot
leoa sangaul rua. Be apat kautede ga ala,
ta tileoa pade ga iuot leoa sangaul leoa
lima.
29 Be timataud, ngan kado ta oaga idae
tor ngan sia aea patpat, tota titado nagun
pange pan oaga ise ga isulug. Ga kus ta
tiraring ngan ado manta ipara manmanae
ga idae.
30 Be oaga aea panua naurata ad tiloilo
edap eta ngan tiaoa ga titnan oaga,
tota tipakantutu mon kakauede ga isulug
tadiai. Be tipakaka ta tikeo ga titado
nagun edengada oaga idamai ga isulug.
31 Be Paulus ikeo pagid panua paraunga
ad toman ngan ad madidnga bedane,
“Oangga gid panua toa ne tidio oagaeai
mao, eine gimi ga aduaea.”
32 Tota gid panua paraunga ad tiket mon
kakauede toa oa aea oaro ta tilongean ga
ipat ga ila.

33 Be teta pade ado ipara ga idae, ta
Paulus iuangga ipamatua gid panua lolod
ngan eannga, ta ikeo pagid, “Ngan ado
sangaul igegea pange lolomi ede ga ede ta
aean annga eta mao.
34 Tota naposa matua pagimi, aean an-
nga etangada ta ipamatua gimi ga iran-
grang ngan aot kemi. Ngansa eta ngan
gimi ga iduaea mao ga mao tau.§ Gimi toa
ngada ne ga aot kemi.”

* **27:24:** PA 23.11 * **27:26:** PA 28.1 § **27:34:** Posanga idil toaine, *eta ngan gimi ga iduaea mao ga mao tau, ngan posanga Grik ikeo ga Irangrang ngan launimi idil eta blos mao, be posanga idil toa ne ipu tota bedaoa.*

35 Io, iposa bedaoa ga kus ta ngan gid toa
ngada oa matad, ibada bret ta iposa kemi
pan Deo ngan. Ga kus ta itei ta ian.
36 Tota gid toa ngada oa lolod iluai mu-
lian ta gid pade tibada ga tian.
37 Be gai panua toa oagaeai oa, daba-
mai iuot buno rua sangalima sangaul rua
igegea lima ga ede (276).
38 Aean ga itara gai ga kus ta titado wit
aea samare toa ngada oa ga isulug tadiai
ta oaga malamalan.

Gai toa ngada oa adae kemi labiai.

Oaga imapoga

39 Ado ipara ga idae, be oaga aea panua
naurata ad titalingalinga ngan tanopu toa
oa. Be tigera mambe igal oa kemi, ta tikeo
ga oangga tirangrang, eine ga tingata aea
lab ta tidae tos ngan.
40 Tota tiket gid nagun aea oaro ta tidio
matapuiai, be tipola gid kepenga ad oaro
ta tisulug tadiai ta tipatutui oaga ele lad-
ladonga ngan. Be tidada nale kakauede
ga idae, ta sariaba itilak gai ga ala, be
tiuangga tipatutui oaga ga ingata lab toa
oa.
41 Be mao. Oaraoara idada gai, ta oaga
idae tor ngan siainu ede rabu, ta oaga
idama idae kas ga ienono. Be dubam
kapeipei ipodapoda oaga ise ga imapma-
poga.

42 Be gid panua paraunga ad tirau
posanga ngan pamatenga gid panua toa
tiaud gid oa, ngan kado ta etangada tiaoal
ga tiaoa ga tila.
43 Be madidnga paraunga aea itin ngan
Paulus imate mao, tota ipakoko gid panua
paraunga ad ta tipamate gid mao. Be ikeo
ga sapadua tiuatai eaoalnga, manta tidug
ga tisulug ta tiaoal ga timuga ga tidudunga
labiai.
44 Be ikeo ga gid padengada manta
tibada abei itultul, mao oaga iribrib etan-
gada, ta tipat ngan ga tidudunga labiai. Be
ngan kadonga toa bedane gai toa ngada oa
adae kemi labiai.

28

Paulus masin timamado ngan inu Malta

1 Gai adae kemi labiai ga kus ta tipa-
longo gai mambe inu toa oa ieda Malta.
2 *Be inu toa oa aea panua* tikado
kadonga ngan gai kemi ga kemi tau.
Tipaisi dinga ta tibada gai mambe ad
kaluae, ngansa aoara itaptap be tibur aea
del kapei.
3 Ta Paulus ila igougou abei busa tede
ta idol ga idae dingaeai, be mole mao
mota paeamao ede inaman oanaoana abei
iloleai ta irarai ga iuot ta ingot Paulus
ibage ta idae itututu.
4 Be inu toa oa aea panua tigera mota
itututu Paulus ibageai, ta tiposa pol ngan
gid bedane, “Kado eaba toa ne ipapamate
panua. Ngansa tautaunga itnan tad ga
idae kemi labiai, be deo taine toa ikolikoli
panua led kadonga papaeamao, itin ngan
eaba toa ne imata bibita pade mao.”
5 *Be Paulus itiltil ibage, ta mota itap ga
isulug dingaeai, be kadonga eta iuot ngan
ei mao.
6 *Be gid panua tiuangga Paulus itin
ga iuui, mao itap manmanae ga imate,
be mao. Tisangasanga mole be tigera
kadonga eta iuot ngan ei mao, tota tipul
laborad ta tikeo ga ei deo ede.
7 Be boloma ngan tibur toa oa, dadanga
ton eaba kapei ede ieda Publius ienono.
Ei maron ngan inu toa oa ta ibada gai ga

* **28:2:** 2Ko 11.27 * **28:2:** Posanga idil toa ne *inu toa oa aea panua idodo posanga idil ede ngan Grik toa ipu mambe panua kusukusu. Tikeo ngan gid bedaoa ngansa tiuatai posanga Grik mao.* * **28:5:** Mk 16.18 * **28:6:** PA 14.11

aman aea kaluae, ta ikado kemi ngan gai
ga ipanpan amai annga ngan ado tol.
8 Idio ta Publius itama idibal ta itin
iuanaoana ga ibebea sing. Ei idio ienono,
be Paulus ila pan ta idol ibage ga idae ngan
ei ta iraring, ta ikado ei ga itin iuot kemi.
9 Ga kus ta gid panua padengada toa
inuiai tiama ga tinam pan, ta ikado kemi
ad dibala.
10 Tota titada ngan gai ta tilualua gai
ngan danga imata ede ga ede. Be ngan ado
toaiua aoangga adae oagaeai ga ala, eine
tipan saoa danga gai apapauis ngan.

Paulus masin tila tiuot Rom

11 Taiko tol ila ga kus ta gai adae ngan
oaga ede toa imomono inuiai ngan san-
ganga aoara lolo kus. Oaga toa oa tuanga
Aleksandria aea, be ngan idama toa kapei
oa tisap deo ninnga boge rua ad namer.
12 Be gai alado ga ala ta adudunga ngan
tuanga Sirakius ta adio amamado amai
ado tol.
13 Be toa eoa adada nagun ga idae
pade ta alado ga adudunga ngan tuanga
Regium. Ta ngan ado sae, moromoro kemi
ede ilele ga inam. Be ngan ado sae pade,
alado ga adudunga ngan tuanga Puteoli.
14 Toa eoa agera oaeoaemai edengada
ngan iaoa kelede ton Kristus, ta tikeo pagai
ngan adio toman ngan gid ngan ado lima
ga rua. Ga kus ta akakagai ngan langa
Rom.
15 Be gid oaeoaemai Rom ad tilongo
mambe gai alalala ga anam, ta tinam
tiuot pagai toa edapeai. Edengada tilalala
ga tiuot pagai ngan tibur oalo aea ngan
tuanga Apius, ga padengada tiuot pagai
ngan tuanga toa tiuato Luma Kaluae aea
Tol. Be Paulus igera gid ta itin imatua
ngan gid ta iposa kemi ga ila pan Deo.
16 Idio ta ala aot ngan tuanga Rom. Aot
ga kus ta tilongean luma ede iman Paulus
kekelen ele, ta idio imamado ngan. Be
eaba paraunga aea ede imariala ngan ei.

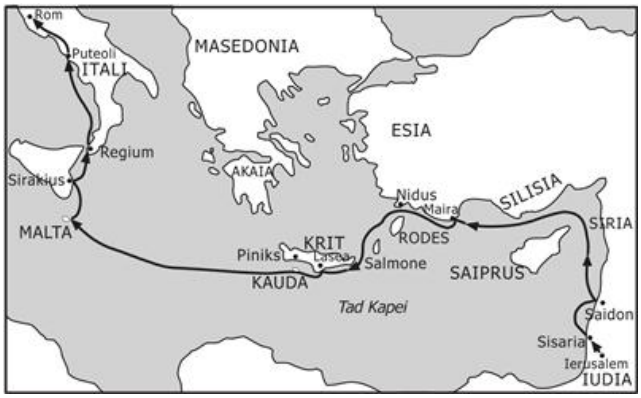

Paulus ele lalalanga Rom

Paulus ipaola ato kemi ngan tuanga Rom

17 Ado tol ila ga kus ta Paulus ibaba gid
madidnga Iuda ad ga tinam tiluplup. Ga
kus ta ikeo pagid, "Oaeoaeg, gau nakado
kadonga paeamao eta ngan alu togita mao
ga ngan nasinga togid tibutibuda mao
pade. Be tiluku gau sapaean toa Ierusalem
ta tiaud gau ta nadae pagid Rom bagedeai.
18 *Be gid Rom tigal nanan ag posanga
ga kus ta tiuangga tilongean gau ga natnan
luma panasnga aea, ngansa tigera ipu eta
ngan pamatenga gau mao.
19 *Be gid Iuda tiririak ngan posanga toa
ne, ta nagera edap eta pade mao. Nakeo ga
Kaisa manta ipatutui ag posanga. Be kado
gimi aoangga nakado bedane ngan solnga
gid panua ngan alu togau. Eine mao.
20 *Tota ngan ipu toaine nababa gimi
ga anam ta nagera gimi ga nakado leg
posanga pagimi. Gau lolog matua ngan
Deo ta nasangasanga ei ngan iparangrang
ele posanga pagita Israel. Be ngan ipu
toaine kekelen ta tiaud gau ngan sen toa
ne."
21 Ta tikeo pan bedane, "Laulau eta
inam pagai Iudea ga inam ikeo ngan eao
mao. Be ngan gid oaeoaeda toa tinam
pagai Iudea ga tinam, eta ngan gid ikeo
ngan lem idil eta paeamao mao, ga tiposa
paeamao ngan eao mao pade.
22 *Be gai akim tau ngan longonga saoa
posanga ienono lolomeai. Ngansa gai
aoatai mambe iaoa raring aea toa pau ne,
eine panua ngan tuanga ga tuanga tiposa
paeamao ngan."

* **28:18:** PA 26.31 * **28:19:** PA 25.11 * **28:20:** PA 26.6-7 * **28:22:** PA 24.14

23 Io, tidol ado imata ede, ta panua
busa tinam tiluplup ngan luma kaluae aea
toa Paulus imamado ngan. Ta Paulus
iaoa inasi pagid gaisala ga irangrang ngan
lailai, be ipaola posanga ngan madonga
Deo ibageai. Be ngan posanga edengada
ngan apu ton Moses ga ngan laulau togid
panua tibada Deo iaoa, Paulus idada gid
ngan tipul lolod ga ila pan Iesus.
24 Ta panua edengada tilongo ele
posanga ta tiadi eine tautaunga. Be
padengada lolod matua ngan mao.
25 Idio ta tilalala ga tila, be aoad isokan-
gai pol ngan gid. Be mugaeai ngan tila,
Paulus ikado posanga kelede pade ga be-
dane, "Ngan ado toaiua Aisaia ibada Deo
iaoa ga ila pagid tibutibumi, Itautau Tutui
iposa tutui ga bedane,

26 *" 'Eao la pagid panua toa ne ta keo
pagid,
"Gimi ga alongo posanga somisomi, be
eine ga aoatai ngan ipu mao.
Be gimi ga ageragera pabusa, be iran-
grang ngan laborami ibada mao."
27 Ngansa gid panua toa ne lolod buobuo.
Be tangad itola ngan longonga
posanga.
Be matad isi pade.
Ngan kado ta tigera ngan matad
ga tangad ilongo,
ta laborad ibada kemi posanga ipu.
Toa bedaoa ta tipul lolod ta nakado gid ga
tiuot kemi. Be eine mao.'

28-29 "Tota nakim gimi aoatai, ato kemi
ngan Deo ibabada panua mulian, eine
labone ila pagid alu padengada toa Iuda
ad mao. Ta gid ga tilongo."†
30 Be ngan rai dodol rua, Paulus ima-
mado ngan luma toa tilongean pan oa,
ta iuolol ga ila pan luma itama ngan ele
madonga. Be itin igelgel ngan badanga
sapadua tinam pan.
31 Ei ipapaola posanga ngan madonga
Deo ibageai ga ipapaoatai gid ngan Maron
Iesus Kristus. Ei ikakado posanga be
imataud mao, ga eaba eta ipakala ei mao
pade.

* **28:26:** Ais 6.9-10 † **28:28-29:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: 29 *Paulus ikeo bedane ga kus ta gid Iuda tilalala ga tila be aoad isokangai kapei pol ngan gid.*

Paulus ele laulau ila pagid Rom

Paulus ikado posanga pamatuanga aea ila pagid Rom

1 *Gau Paulus, paeaeanga ton Iesus Kristus. Ei ibaba gau ta idol gau ga naot eaba
ato aea ngan paolanga ato kemi ton Deo.
2 *Deo ikado posanga tautaunga mu-
gaeai tau ngan ato kemi toa ne, ta ele
panua toa tibada iaoa, tibode ga idae ngan
laulau tutui ei ton.
3 Ato kemi toa ne, eine iposa ngan Inat
toa iuot ngan iaoa kelede pan Devit.
4 Be ngan ado toaiua Deo ipei ei mu-
lian ngan ele matenga, ngan Itautau Tutui
iura, ipasolan gita mambe Iesus Kristus
ada Maron, ei Deo Inat.
5 *Ei ilolo marum tau ngan gai, ta aot ele
panua ato aea. Be ngan ei ieda, gai ababa
gid panua ngan alu toa ngada ne tanoeai
ta lolod matua ngan ei ga tilongo ilinge.
6 Be gimi pade alongo babanga ton Iesus
Kristus ta aot ele panua.

7 *Nabode laulau toa ne ga ila pagimi
panua Rom ami. Deo ikim gimi ga ibaba
gimi ta idol ele ul ngan gimi.

Kemi ngan Deo Tamada ga Maron Iesus
Kristus, gisirua led kadonga lolo marum
aea ga lolo tarui aea idio pagimi.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Tuanga Rom

Paulus ilolo ikim ngan geranga gid Rom

8 Mugaeai ngan leg posanga padengada
pagimi, naoangga nakado posanga kemi
ga ila pan ag Deo ngan gimi ngan Iesus
Kristus ieda, ngansa lolomi matua ngan ei,
ta panua toa ngada ne tanoeai tipakuru
ngan gimi.
9 Be Deo iuatai mambe gau urag pak-
pakia ngan kadonga ele naurata ngan
paolanga ato kemi ngan Inat, ta ei pade
irangrang ngan ipamatua leg posanga ga
bedane: Gau somisomi matag nanan gimi
10 *ngan leg raring. Ta nabetabeta Deo
ngan ilolo kelede ta isaoa leg edap ngan
langa pagimi.
11 Ngansa lolog ikim tau ngan geranga
gimi. Toa bedaoa ta narangrang ngan
napaore tenainga eta inam pan Itautau
Tutui ga ila pagimi ngan luanga gimi ta
amadid matua.
12 Ta oangga bedaoa, eine gitaingada
tapamatua ngan loloda, ta lemi kadonga
lolo matua aea ga ilua gau, ga gau leg
kadonga lolo matua aea ga ilua gimi.
13 *Be oaeoaeg, nakim gimi aoatai kemi
ga bedane: Mugaeai ga inam, narau
posanga pabusa ngan langa pagimi, be
irangrang ngan labone, danga padengada
ipakala gau. Naoangga nala pagimi ta
irangrang ngan leg naurata aea annga iuot
rabu ngan gimi, lalaede mambe iuot ngan
gid alu padengada.
14 Deo idol naurata pagau, ta gau manta
nalualua gid panua Grik ad ga gid panua
Grik ad mao pade, ga gid panua oatainga
ad ga gid panua buobuonga ad pade.
15 Ngan ipu toaine lolog ikim tau ngan
paolanga ato kemi ga ila pagimi Rom pade.

Deo iura ienono ngan ele ato kemi

16 *Nakeo bedane ngansa maeamaea
gau ngan ato kemi toa ne mao. Ngansa
Deo iura ienono ngan ele ato kemi ta ibada
mulian sapadua lolod matua ngan. Ato
kemi toa ne ila pagid Iuda mugaeai ga gid
panua ngan alu padengada pade.
17 *Ngansa ngan ele ato kemi, Deo ipa-
solan gita ngan edap ngan otnga tutui

* **1:1:** PA 9.15 * **1:2:** Ro 16.25-26 * **1:5:** PA 26.16-18, Gal 2.7-9 * **1:7:** Nam 6.25-26 * **1:10:** PA 19.21, Ro 15.23 * **1:13:** PA 19.21 * **1:16:** Mk 8.38, PA 13.46, 1Ko 1.18-24 * **1:17:** Hab 2.4, Ro 3.21-22

imatai ngan loloda matua. Be edap eta
pade ienono ngan otnga tutui Deo imatai
mao. Eine ngan leda kadonga lolo matua
aea kekelen. Eine lalaede mambe posanga
tibode mugaeai ga bedane, “Gid panua
tututui ga timado kemi ngan led kadonga
lolo matua aea.”

Deo ipasolan ele kadonga lolo bake aea ga iuot masaeai

18 Be ngan gid panua toa tikado kadonga
papaeamao imata ede ga ede, Deo toa
imamado buburiai ipasolan ele kadonga
lolo bake aea ga iuot masaeai. Ngan
led kadonga papaeamao toa ne, tipakala
panua padengada ta irangrang ngan tiu-
atai ngan posanga tautaunga mao.
19 *Be oatainga kemikemi ngan Deo
ienono masaeai, ngansa Deo ipasolan gid
panua ngan ga kus.
20 *Tautaunga Deo ele kadonga eden-
gada ienono mumulnga, be ngan danga
toa ngada ne led otnga ga irangrang ngan
pataútene, Deo ipasolan gid mambe ei
kekelen Deo matua soke tau somisomi ga
ilalala ga ila. Tigera ibage imul ngan
danga toa ngada ne ikado ga iuot, ta tiran-
grang ngan tiuatai ngan ei. Toa bedaoa ta
tirangrang ngan tikarara gid mao.
21 *Tiuatai ngan Deo, be tisoa ieda mao
ga tiposa kemi eta ga ila pan mao pade.
Tota laborad irangrang ngan ibada danga
eta mao, ta led oatainga iuot buobuonga
ga timamado dodom.
22 *Tiparim ngan gid mulian ta tikeo
ga led oatainga kapei, be tautaunga lolod
ibuobuo.
23 *Kadonga ngan soanga Deo ieda toa
imamado somisomi, eine titnan ga idio, be
tikado gid namer inasi gid danga tanoeai
ad anunud. Gid danga toa ne ienono somi-
somi mao. Eine gid danga mambe eababa
ga man ga mota ga paria ga masilau toa
aed pange.

*Gid panua tikakado kadonga papaea-
mao imata ede ga ede*

24 Tota Deo ilongean gid ta led kimnga
papaeamao idada gid ta tikado ga lolod
aea muk. Ta tikado kadonga papaeamao
ngan tinid pol ngan gid, ta edad iuot
paeamao.
25 Be gid tipakongge Deo ele posanga
tautaunga ga ila mambe pakakanga. Ta
tikado raring ngan soanga gid danga sisid
edad toa Deo ikado ga iuot ta tibokoboko
gadio ngan gid. Be ada Dolnga toa gita
manta tasoa ieda somisomi ga ila, eine
tiraring eta ga ila pan mao. Be ei kekelen
ieda kapei. Eine tautaunga.
26 Ngan ipu toaine, Deo ilongean gid ta
led kimnga papaeamao tinid aea idada
gid ta tikado kadonga papaeamao imata
ede ga ede, ta tikado ga edad iuot paea-
mao. Be led taine titnan gid kadonga
kemikemi oainga aea ga idio, ta tila tinasi
gid kadonga itutui mao.
27 *Ngan kadonga toa bedaoa gid
arangaranga pade titnan kadonga tutui
oainga aea toman led taine ga idio,
be lolod buk ga idae ngan kadonga
papaeamao pol ngan gid mulian. Gid
arangaranga toman ngan arangaranga
padengada tikakado kadonga maeamaea
aea. Ta tibada kolinga paeamao ngan
gid mulian, tutui ngan led kadonga
buobuonga aea.
28 Be tiuangga oatainga ngan Deo eine
danga sapaean ta titnan ga idio. Tota Deo
ilongean led oatainga ila paeamao, ta led
oatainga paeamao toa ne idada gid ta tila
tikado gid kadonga itutui mao.
29 Be gid kadonga papaeamao imata ede
ga ede ga gid ne iuon lolodeai: kadonga
itutui mao, ga mogal buda, ga kadonga
kemi mao, ga mata eanean, ga pamatenga,
ga ariapolpol, ga posanga pakakanga, ga
kadonga lolo paeamao aea, ga posanga
paeamao ngan oaeoaed,
30 ga tipaeabu ngan oaeoaed edad, ga
timan Deo aea isat, ga tipaieiei panua
padengada, ga tiparim ngan gid mulian,
ga tisoasoa edad mulian, ga tipapot gid
kadonga papaeamao imata ede ga ede, ga
tilongolongo tnad ga tamad linged mao,
31 ga laborad ibada danga eta mao, ga
tinasi led posanga tautaunga mao, ga led

* **1:19:** PA 14.15-17, 17.24-28 * **1:20:** Jop 12.7-9, Sng 19.1 * **1:21:** Ep 4.17-18 * **1:22:** Jer 10.14, 1Ko 1.20
* **1:23:** Lo 4.15-19, Sng 106.20 * **1:27:** Wkp 18.22, 20.13, 1Ko 6.9

kadonga kimnga aea eta mao, ga lolod isat
eta ngan panua padengada mao.
32 Be gid tiuatai ngan Deo ele apu, ta tiu-
atai mambe apu ikeo ga sapadua tikakado
bedane manta timate, be mao. Gid tilasu
nasinga gid kadonga toa ne. Tikado be-
dane kekelen mao, be sapadua tinasi edap
lalaede toa bedaoa, eine tipakuru ngan
gid.

2

*Deo inasi kadonga tutui ngan patu-
tuinga gid panua ad posanga*

1 *Be eao eaba sai toa sol gid panua
padengada ngan posanga, eao kado ga lem
idil paeamao iuot masaeai, ngansa eao
kakado gid kadonga lalaede mambe gid
pade, ta irangrang ngan eao karara go
mao.
2 Gita taoatai, Deo ele kadonga ngan
pamadidnga gid panua ngan led kadonga
toa bedane eine tutui.
3 Be oangga eao sol panua padengada
ngan posanga, be lem kadonga lalaede
mambe gid pade, eine paeamao. Eao eaba
tanoeai am, be eao oangga Deo ga iran-
grang ngan ipamadid go ngan posanga
mao?
4 *Madongan? Deo ilolo marum ngan
eao ga isanga go mole tau, ga ikoli lem
kadonga papaeamao manmanae mao. Be
eao oangga kadonga toa ne eine danga
sapaean? Deo iuangga ele kadonga lolo
marum aea ga idada go ta eao pul lem
kadonga. Be eao oatai mao?
5 Be mao. Eao tangam balbal tau
ta tinim ngan pulnga lolom mao. Ta
ngan kadonga toa ne, eao laelae am mu-
lian ngan am kolinga paeamao ngan ado
toa Deo ele kadonga lolo bake aea iuot
masaeai. Ngan ado toaiua, ei ga ipasolan
ele kadonga tutui ngan kolinga gid panua
led kadonga.
6 *"Deo ga ikoli gid panua kelede kelede
led kadonga, ta inasi tutui ngan saoa
kadonga tikakado."
7 Panua edengada timarum tau ngan
nasinga kadonga kemikemi ta tiloilo edap
ngan geranga ele taranga ga ngan Deo
ipakuru ngan gid. Gid panua toa bedane,
Deo ga ibada madonga kemi somisomi aea
pagid.
8 *Be panua padengada matad ngan
gid mulian, ta tipul murid ngan posanga
tautaunga ga tinasi kadonga papaeamao.
Eine Deo ga ilolo bake ngan gid kapei tau.
9 Kadonga kulupu tau ga ieieinga kapei
ga iuot ngan sapadua tikakado kadonga
papaeamao. Eine ga iuot ngan gid Iuda
mugaeai ga ngan gid alu padengada pade.
10 Be gid panua toa tinasnasi kadonga
kemikemi, Deo ga ipasolan ele taranga
pagid, ga ipakuru ngan gid, ga ipatarui
lolod pade. Eine ga iuot bedane ngan gid
Iuda mugaeai ga ngan gid alu padengada
pade.
11 Ngansa Deo ikado kadonga bagbage
kelede mao ga mao tau.
12 Ngansa sapadua tiuatai ngan apu
mao, be tikado kadonga sat, goibe led apu
mao be tiduaea. Be sapadua timado gadio
ngan apu ga tikado kadonga sat, eine Deo
ga inasi apu aea posanga ta ipanas gid.
13 Ngansa panua toa tilongo sapaean
apu aea posanga, irangrang ngan tiuot
tutui Deo imatai mao. Be panua toa tinas-
nasi apu, Deo ga iuato gid kekelegid panua
tututui.
14 *Tautaunga gid panua Iuda ad mao
tiuatai ngan apu mao, be oangga lolod ila
ngan nasinga kadonga kemikemi mambe
apu ikeo ngan, eine led kadonga kemikemi
toa ne iuot mambe led apu.
15 Gid panua toa bedane tipasolan
mambe apu aea nasinga ienono lolodeai.
Ta lolodeai pade tinaman mambe
kadonga toa tikakado eine tutui ta ikarara
gid ngan ado toa Deo ipamadid gid
ngan posanga. Be pateatea led kadonga
padengada igalgal lolod.
16 Ngan ado toa Deo ipamadid gid panua
ngan posanga, eine ga imata inasi led
kadonga mumulnga ga saoa posanga mu-
mulnga ienono lolodeai. Naurata toa
ne ngan pamadidnga gid panua ngan
posanga, Deo idol ga idae Iesus Kris-
tus ibageai, lalaede mambe leg ato kemi

* **2:1:** Mt 7.1-2, Ins 8.7 * **2:4:** Ep 1.7, 2Pe 3.15 * **2:6:** Sng 62.12, Snd 24.12, Mt 16.27, 2Ko 5.10 * **2:8:** 2Te 1.8
* **2:14:** PA 10.35

ikeokeo ngan.

Gid Iuda tiuangga apu irangrang ngan ilua gid ta tiuot tutui Deo imatai

17 Be eao sai? Eaba Iuda am, na? Eao
eadi apu ton Moses irangrang ngan ilua
go ta easal posanga toa Deo ipamadid go
ngan, na? Be eao parim ngan go mulian ta
keo ga ot iaoa kelede ton Deo, na?
18 Eao oatai ngan saoa kadonga Deo
ikim, ta eao nanale ngan apu ta keo ga eao
rangrang ngan sio saoa kadonga eine kemi
ga kemi tau, na?
19 Eao eadi go mulian mambe eao ran-
grang ngan pasolan edap pagid panua
matad susu, na? Eao keo ga ot mambe
taranga togid panua timamado dodomeai,
na?
20 *Be ngan apu, eao keo ga posanga tau-
taunga ga oatainga toa ngada oa ienono
pago. Ta eao keo ga ot eaba paoatainga
aea togid panua buobuonga ad, ta eao
oangga pananale gid gergeu gereirei, na?
21 *Io, eao papaoatai panua padengada,
be ikamado ga eao paoatai go mulian
mao? Eao somisomi keo ga, "Irangrang
ngan gimi alublub mao." Be eao pade
lublub, na?
22 Eao somisomi keo ga, "Irangrang
ngan gimi akado arala ta apaeabu ngan
oaioainga mao." Be eao kado kadonga ar-
ala, na? Eao keo ga gid deo pakakanga ad
namer eine danga paeamao ga paeamao
tau. Be eao lublub danga raring aea pagid
namer ad lumaeai, na?
23 Eao parim ngan go mulian ta keo ga
oatai ngan Deo ele apu. Be eao laputian
apu idil edengada, ta ngan kadonga toa ne
eao matam ibiu Deo.
24 *Lem kadonga iuot lalaede mambe
Deo ele laulau aea posanga ga bedane,
"Ngan lemi kadonga papaeamao, gimi
apaeabu ngan Deo ieda rabu ngan gid alu
padengada."

Palunga tautaunga eine saoa danga?

25 Eao am palunga ga ilua go oangga
eao nasi apu somisomi. Be oangga eao la-
putian apu idil etangada, eao am palunga
eine danga sapaean. Ta eao ot lalaede
mambe eaba tipalu ei mao.
26 *Tota oangga eaba ede ibada palunga
mao, be inasi tutui gid kadonga apu
ikeokeo ngan, eine ga Deo igera ei mambe
eaba ede tipalu ei.
27 Tautaunga eao bada palunga ga Deo
ele apu ienono pago, be oangga eao
laputian apu idil etangada, eine eaba
toa ibada palunga mao ga isol go ngan
posanga.
28 Ngansa oangga sai iman eaba Iuda
aea ngan ieda kekelen, eine eaba Iuda aea
tautaunga mao. Ga pade, palunga eine
danga tinida aea kekelen mao.
29 *Be eaba iman Iuda aea tautaunga ga
ibada palunga tautaunga oangga Itautau
Tutui ipul ei ga iuot toa bedaoa iloleai.
Goibe itin madongan. Eaba toa bedane,
ieda kapei iuot ngan gid eababa led paku-
runga mao, be ieda kapei ngansa Deo
ipakuru ngan ei.

3

Deo ele posanga tautaunga irangrang ngan itap mao

1 Tota oangga gai panua Iuda amai ga
abada palunga, danga toa rua ne ilua gai
madongan?
2 Oangga gai panua Iuda amai ga abada
palunga, eine kemi tau ngan gai! Ngansa
danga kapei ede ga bedane: Deo idol
gai Iuda ta amariala ngan ele laulau aea
posanga.
3 Be oangga gid Iuda edengada lolod
matua ngan Deo ele posanga mao, eine
madongan? Oangga lolod matua mao,
eine ga Deo ele posanga tautaunga itap
na?
4 *Mao tau! Goibe panua toa ngada ne
timan panua pakakanga ad, be Deo keke-
len inasi ele posanga tautaunga somisomi.
Eine lalaede mambe Deo ele laulau aea
posanga ga bedane,

"Deo, posanga toa eao pamadid gau ngan
eine tautaunga.

* **2:20:** 2Ti 3.5 * **2:21:** Mt 23.3-4 * **2:24:** Ais 52.5, Ese 36.22 * **2:26:** Gal 5.6 * **2:29:** Lo 30.6, Kol 2.11
* **3:4:** Sng 51.4

Ta oangga panua tiselele lem kadonga
ngan pamadidnga gau, eao ga easal
gid ngan posanga."

5-6 Be oangga gita leda kadonga sasat
ikado ga Deo ele kadonga tutui iuot
masaeai tau, eine ga takeo mado? Oangga
Deo ipanas gita ngan leda kadonga sasat,
eine ele kadonga toa ne itutui mao na?
Mao tau! Deo ele kadonga itutui. (Betanga
toa ne inasi gid eababa led buobuonga.)
Oangga Deo inasi kadonga tutui somisomi
mao, eine ga irangrang ngan ipamadid gid
panua toa ngada ne tanoeai ngan posanga
madongan?
7 Be eaba eta ga iselele posanga toa ne ta
ikeo ga, "Oangga leg posanga pakakanga
ikado ga Deo ele posanga tautaunga iuot
masaeai tau ga ieda iuot kapei, ikamado
ga ipanas gau mambe eaba kadonga sat
aea?"
8 Posanga sakirkir toa ne eine lalaede
mambe posanga sakirkir ede pade ga be-
dane, "Goibe, takado kadonga papaea-
mao, ta ngan edap toa ne, kadonga
kemikemi ga iuot." Panua edengada tise-
lele gai sapaean ta tikeo ga gai apapaoatai
gid panua toa bedaoa. Be eine mao. Gid
panua toa bedaoa, Deo ga ipanas gid tutui
ngan led kadonga.

Eaba eta inasi kadonga tutui mao

9 *Tota takeo mado? Irangrang ngan
takeo ga gai Iuda aeasal panua paden-
gada? Mao tau! Pataute tapasolan
mambe kadonga sat ibul panua toa ngada
ne, gai Iuda ga gid alu padengada pade.
10 *Eine lalaede mambe Deo ele posanga
ga bedane,

"Eaba eta ele kadonga tutui mao ga mao
tau.
11 Eaba eta ele oatainga kemi mao.
Be eaba eta iloilo Deo mao pade.
12 Gid toa ngada oa tipul murid ngan Deo
ta tiuot paeamao.
Eaba eta ngan gid ikado kadonga kemi
mao ga mao tau."

13 *"Aoad mambe denga iaoa ikakai,
ta led posanga mambe oadoad paea-
mao iuotot.
Somisomi tipakaka."

"Led posanga paeamao eine mambe mota
paeamao imau."

14 *"Somisomi tikakado posanga
paeamao ngan panua padengada."

15 *"Gid manmanae tau ngan raunga eaba
ede pade ga imate.
16 Tilalala alele ta tipaeabu ngan
panua led madonga, ta led
madonga oanaoana tau.
17 Tiuatai ngan edap lolo tarui aea mao."

18 *"Timataud Deo mao ga mao tau."

19 Be gita taoatai mambe saoa posanga
ienono ngan apu, eine ila pagid panua toa
timamado gadio ngan apu. Toa bedaoa ta
eaba eta irangrang ngan ikarara ei mulian
mao. Be panua toa ngada ne tanoeai
led idil paeamao Deo imatai ta irangrang
ngan tibada panasnga.
20 *Toa bedaoa ta eaba eta irangrang
ngan iuot tutui Deo imatai ngan apu aea
nasinga mao. Be apu ilua gita ta tagera
kadonga sat ienono masaeai.

Eaba sai ilolo matua ngan Kristus, Deo iuato ei eaba tutui

21 Be labone Deo ikado edap ede ga iuot
masaeai ngan otnga tutui imatai. Edap toa
ne eine ngan nasinga apu mao, be eine
edap ede pade. Deo ele apu ga gid panua
tibada iaoa mugaeai tikeokeo ngan edap
toa ne.
22 *Edap toa ne ngan otnga tutui Deo
imatai, eine iuot ngan leda kadonga lolo
matua aea ngan Iesus Kristus. Tota
sapadua lolod matua ngan Iesus Kristus,
Deo iuato gid panua tututui. Deo ikado
edap eta ngan gid Iuda ga edap ede pade
ngan gid alu padengada mao. Panua toa
ngada ne manta tinasi edap toa kelede ne.

* **3:9:** Ro 1.18–2.24, 3.23 * **3:10:** Sng 14.1-3, 53.1-3, Sav 7.20 * **3:13:** Sng 5.9, 140.3 * **3:14:** Sng 10.7 * **3:15:** Ais 59.7-8 * **3:18:** Sng 36.1 * **3:20:** Sng 143.2, Ro 7.7, Gal 2.16 * **3:22:** Gal 2.16

23 Ngansa panua toa ngada ne tikado
kadonga sat, ta tisapir ngan madonga
kemi toa Deo ele tarangai.
24 *Be ngan Deo ele kadonga lolo marum
aea, ei isula Iesus Kristus ngan polanga
gita ta tatnan leda madonga paeamao.
Be otnga tutui Deo imatai iuot ngan gita
leda naurata mao. Deo ibada sapaean
pagita ngan leda lupnga toman ngan Iesus
Kristus.
25 Deo ipasolan gita mambe Iesus ele
matenga iman edap ngan leda kadonga
sasat aea samumnga, ta Deo ilolo itarui
mulian ngan gita. Ta ikeo ga sapadua
lolod matua mambe Iesus ising iman led
kadonga sat aea samumnga, eine tiuot
tutui imatai. Deo ikado toa bedane ngansa
iuangga ipasolan mambe ei eaba tutui, be
mugaeai ngan Kristus ele matenga, ei ikoli
manmanae panua led kadonga sasat mao.
26 Ele kadonga bedane ipasolan gita
labone ngan ele kadonga tutui. Toa be-
daoa ta tagera mambe ei eaba tutui tau, ga
ei eaba toa ikado gid panua ga tiuot tutui
imatai. Be ei ikado bedane ngan sapadua
lolod matua ngan Iesus.

27 Tota irangrang ngan taparim ngan
gita mulian na? Mao tau! Ikamado ga
taparim ngan gita mulian mao? Oangga
tanasnasi apu, ikamado ga taparim ngan
gita mulian mao? Eine ngansa gita takado
naurata eta ngan otnga tutui Deo imatai
mao, be taot tutui ngansa loloda matua
ngan ei.
28 Ngansa gita taoatai, panua tiuot tutui
Deo imatai oangga lolod matua ngan ei, be
eine ngan nasinga apu mao.
29 *Madongan? Deo ei Deo togid Iuda
kekelegid, be togid alu padengada mao,
na? Mao. Ei Deo togid alu padengada
pade.
30 *Toa bedaoa ta Deo toa kelede ne ga
igera kadonga lolo matua aea togid panua
tibada palunga ga togid panua toa tibada
palunga mao, ta ikeo ga gid iaoa toa rua
ne tiuot tutui imatai oangga lolod matua
ngan ei.
31 *Tota oangga takeo ga kadonga lolo
matua aea eine danga kapei, eine takado
mado ngan Deo ele apu? Eine iduaea na?
Mao tau! Be gita tapasolan mambe apu
aea posanga eine tautaunga.

4

Deo iuato Abraam eaba tutui ngansa ilolo matua ngan ei

1 Tota takeo mado ngan gai Iuda tibumai
Abraam? Ei eaba tanoeai aea mambe
gita, be inasi edap isaoa ta iuot tutui Deo
imatai?
2 Oangga iuot tutui Deo imatai ngan ei
ele naurata, ei ga irangrang ngan iparim
ngan ei mulian panua matadeai. Be iran-
grang ngan iparim ngan ei mulian toa Deo
imatai mao.
3 *Deo ele laulau ikeo mado? Ikeo ga
bedane, “Abraam ilolo matua ngan Deo, ta
ngan ipu toaine Deo irau posanga ngan ei
ta iuato ei eaba tutui.”
4 Be oangga eaba ikado naurata ta
tibada olnga pan, olnga toa ibada ne
taoato tenainga mao. Eine tilasu ei ngan
saoa naurata ikakado.
5 Be oangga eaba ilolo matua ngan
Deo ta iuatai mambe Deo irangrang ngan
ikado ga gid panua kadonga sat ad tiuot
tutui, goibe eaba toa oa ikado naurata
mao, be Deo igera ele kadonga lolo matua
aea lalaede mambe kadonga tutui.
6 Devit pade ikado posanga lalaede be-
dane. Ngansa ikeo ngan tingelgel ton eaba
sai toa ikado naurata ngan otnga tutui Deo
imatai mao, be Deo ilolo marum ngan ei ta
iuato ei eaba tutui. Ikeo ga bedane,

7 *“Kemi tau ngan gid panua toa Deo
isamum led kadonga sasat!
Ei imata nanan led idil papaeamao
mao.
8 Eaba sai toa Maron ikeo ga ipanas ei
ngan ele kadonga sat mao,
eine ga itin igelgel kapei tau.”

9 Tingelgel toa ne eine ngan gid panua
toa tibada palunga kekelegid, mao ngan
panua padengada? Patautene takeo ga
Deo igera mambe Abraam ilolo matua

* **3:24:** Ro 5.1 * **3:29:** Ro 10.12 * **3:30:** Lo 6.4, Gal 3.20 * **3:31:** Mt 5.17 * **4:3:** OM 15.6, Gal 3.6 * **4:7:** Sng 32.1-2

ngan ei, ta Deo irau posanga ta iuato ei
eaba tutui.
10 Be Abraam ele madonga ngan ado
toaiua madongan? Deo iuato ei eaba tutui
mugaeai ngan ado toa ibada palunga, mao
muriai ngan? Eine ibada palunga maitne,
be Deo iuato ei eaba tutui.
11 *Abraam ibada palunga maitne, be
ilolo matua ngan Deo, ta Deo iuato ei eaba
tutui. Ta muriai Deo ikado ga Abraam
aea palunga iman kilala ngan ele otnga
tutui Deo imatai. Toa bedaoa ta gid panua
tibada palunga mao, be lolod matua ngan
Deo, Abraam iman gid tibud pade. Ta Deo
iuato gid pade panua tututui.
12 Ga pade, gid panua toa tibada palunga
ga tilalala ngan edap lolo matua aea
mambe Abraam, eine Abraam iman gid
tibud pade. Tautaunga Abraam ibada
palunga maitne be ilolo matua ngan Deo.
Ta ngan ipu toaine ei iman gid tibud pade.

Deo ele posanga tautaunga ila pagid panua toa lolod matua ngan ei

13 *Mugaeai Deo iposa tautaunga pan
Abraam toman ngan itubtub mambe ei
ga ipan tibur toa ngada ne tanoeai ga
iman gid led. Be ikamado ga Deo ikado
posanga tautaunga toa ne pan Abraam?
Eine ngansa inasnasi apu na? Mao. Be
eine ngansa ilolo matua ngan Deo, ta Deo
iuato ei eaba tutui.
14 *Gid danga toa Deo iposa tautaunga
pagita ngan, eaba eta irangrang ngan
ibada ngan ele kadonga ngan nasinga apu
mao. Oangga bedaoa, eine kadonga lolo
matua aea irangrang ngan ilua gita mao,
ga Deo ele posanga tautaunga aea annga
eta mao pade.
15 *Ngansa oangga apu ienono, gid
panua ga titnan apu idil edengada ta
tikado ga Deo ilolo bake. Be oangga
apu ienono mao, irangrang ngan kadonga
ngan tnannga apu iuot mao pade.
16 *Tota gid danga toa Deo iposa tau-
taunga ngan, eine tabada ngansa loloda
matua ngan ei. Toa bedaoa ta inam
pagita ngan Deo ele kadonga lolo marum
aea. Tota taoatai tautaunga mambe ei
ga iparangrang posanga toa oa pagid
Abraam itubtub toa ngada oa. Eine ga
iparangrang ga ila pagid panua tinasnasi
apu kekelegid mao. Be ei ga iparangrang
ga ila pagid panua sapadua lolod matua
ngan ei lalaede mambe Abraam pade.
Tota Abraam iman gita toa ngada ne
tibuda.
17 *Eine lalaede mambe posanga tibode
ga idae ngan Deo ele laulau ga bedane,
"Gau nakado ga eao ot gid alu busa tibud."
Deo igera Abraam mambe gita tibuda,
ngansa Abraam ilolo matua ngan ei. Ei
ilolo matua mambe Deo irangrang ngan
ikado ga gid matemate tidae mulian ga
Deo irangrang ngan iposa ngan gid danga
iuot maitne mambe danga iuot tautaunga
ga kus.
18 *Tautaunga, ngan ado toaiua, imata
mambe danga toa Deo iposa tautaunga
pan Abraam ngan irangrang ngan iuot
mao, ngansa ei ele gergeu eta mao.
Be Abraam ilolo matua ngan Deo ele
posanga. Toa bedaoa ta iuot gid alu busa
tibud mambe Deo ele laulau iposa ngan
ga bedane, "Tibutibum ga tiuot busa toa
bedaoa."
19 *Tautaunga Abraam aea rai buno
ede ngan ado toaiua, ga itin imogougou
mambe ele matenga imata boloma, ga
Sara pade ei taine lasi, be Abraam ele
kadonga lolo matua aea itap mao.
20 Deo iposa tautaunga pan bedaoa, be
Abraam ilolo ruangada mao. Ei ilolo
matua toa bedaoa ta ele kadonga lolo
matua aea ipamatua ei. Ta ngan kadonga
toa ne ei isoa Deo ieda.
21 Ta ei iuatai kemi tau mambe Deo iran-
grang ngan ikado lalaede mambe iposa
tautaunga pan ngan.
22 *Tota Deo imata nanan Abraam ele
kadonga lolo matua aea ta "irau posanga
ta iuato ei eaba tutui."
23 Be posanga toa ne, "Deo iuato ei eaba
tutui," eine tibode ngan Abraam kekelen
mao.
24 Eine tibode ngan gita pade. Gita
loloda matua ngan Deo toa ipei mulian

* **4:11:** OM 17.10-11 * **4:13:** OM 17.4-6, 22.17-18, Gal 3.29 * **4:14:** Gal 3.18 * **4:15:** Ro 3.20, 5.13 * **4:16:** Gal 3.7 * **4:17:** OM 17.5 * **4:18:** OM 15.5 * **4:19:** OM 17.17 * **4:22:** OM 15.6

Iesus ada Maron ngan ele matenga. Ta
ngan ipu toaine Deo iuato gita pade panua
tututui.
25 *Deo ilongean Iesus ga imate ngan
gita leda kadonga sasat, be ipei ei mulian
ngan ele matenga ngansa iuangga ikado
ga gita taot panua tututui.

5

Deo ilolo itarui ngan gita

1 Tota ada Maron Iesus Kristus ikado
gita ga loloda itarui toman ngan Deo,
ngansa loloda matua ngan ei, ta iuato gita
panua tututui ga kus.
2 Iesus isaoa edap ngan gita ta
tarangrang ngan tadudunga ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea toa ne, ngansa
loloda matua ngan ei. Ta labone ele
kadonga lolo marum aea ilua gita ta
tamadid matua. Ga pade, taoatai kemi
mambe muriai Deo ga ibada gita ga
tala tamado kemi tau ngan ele taranga.
Ta labone tinida igelgel kapei tau ta
tasangasanga danga toa ne.
3 *Be tinida igelgel ngan danga toa ne
kekelen mao. Tinida igelgel pade ngan ada
kadonga kulupulupu. Ngansa gita taoatai
mambe kadonga kulupulupu ilualua gita
ta tarangrang ngan tamadid matua.
4 Ta leda kadonga ngan madidnga
matua ilualua gita, ta Deo itin igelgel ngan
gita ngansa taeasal tobanga imata ede ga
ede. Ta oangga taot panua bedane, eine
taoatai tautaunga mambe Deo ga ikado
kemi ngan gita, ta tasangasanga ei.
5 Ngan leda sanganga toa ne, taoatai
kemi mambe danga eta irangrang ngan
ipalakaukau Deo ele kadonga kemi ngan
gita ne mao. Ngansa Deo ikim gita kapei
tau, ta ipaon loloda ngan ele kadonga
kimnga aea toa ne. Kadonga kimnga aea
toa ne inam pagita ngan Itautau Tutui toa
Deo ibada ga inam pagita.
6 Ngansa tutui ngan ado toaiua gita
urada ngan luanga gita mulian mao, Kris-
tus imate ngan luanga gita panua papaea-
mao.
7 Pakeledengada tagera eaba ilongean ei
mulian ga imate ngan luanga eaba tutui
ede pade. Be kadonga toa ne irangrang
ngan iuot somisomi mao. Be oangga
iuae toa ede pade oa eaba kemi ga kemi
tau, eine ga ipamatua ilolo ta ilongean
ei mulian ga imate ngan luanga ei, mao
madongan?
8 *Be Deo ipasolan ele kadonga kim-
nga aea ngan gita ga bedane: Ngan ado
toaiua gita taman panua kadonga sasat
ada maitne, Kristus imate ngan luanga
gita.
9 *Ta labone Iesus imate ga ising itoki
ngan samumnga leda kadonga sat, ta taot
panua tututui Deo imatai. Tota gita taoatai
kemi tau mambe ei ga ibada gita mulian ta
tasapir ngan Deo ele lolo bake.
10 Ngansa mugaeai gita taman Deo aea
miri itamatama, be Deo ilongean Inat ga
imate. Ta ngan kadonga toa ne, ikado gita
ga loloda itarui toman ngan ei. Oangga
loloda itarui toman ngan ei bedane, gita
taoatai kemi tau mambe Iesus ele daenga
mulian ga ilua gita ta Deo ibada gita mu-
lian.
11 Danga toa ne tautaunga. Be danga
ede pade tautaunga ga bedane: Ada
Maron Iesus Kristus ikado ga tinida igelgel
ngan Deo, ngansa labone tabada Deo ele
kadonga lolo tarui aea inam pagita.

Adam ipaot matenga, be Iesus ipaot madonga kemi

12 *Tota gita taoatai, eaba kelede ikado
kadonga sat, ta ngan kadonga toa ne,
kadonga sat iuot matamata tanoeai. Be
kadonga sat ipaot matenga. Ta ngan edap
toa ne matenga ipaeabu ngan panua toa
ngada ne, ngansa panua toa ngada ne
tikado kadonga sat.
13 *Ngansa apu iuot maitne, be kadonga
sat ienono motean tanoeai. Be oangga
apu ienono mao, Deo isol eaba eta ngan
tnannga apu mao.
14 Be ngan ado toaiua Adam imamado
ga ila irangrang ngan Moses, matenga
iuot mambe madidnga paeamao ede ta
ipapaeabu ngan gid panua. Goibe tikado

* **4:25:** Ais 53.4-5 * **5:3:** Jms 1.2-3, 1Pe 1.5-7 * **5:8:** Ins 3.16, 1Io 4.10 * **5:9:** Ro 1.18, 2.5, Ep 2.3-5 * **5:12:** OM 3.6, Ro 6.23 * **5:13:** Ro 4.15

kadonga sat eta ngan tnannga apu mambe
Adam mao, be matenga ipapaeabu ngan
gid. Ta Adam iuot mambe oanenga itna
ngan eaba toa ga inam muriai.

15 Be Deo ele kadonga lolo marum aea
eine lalaede mambe Adam ele kadonga
sat mao. Ngansa eaba toa kelede oa ele
kadonga sat ikado ga panua busa timate.
Be Deo ele kadonga lolo marum aea ga ele
tenainga toa inam pagita ngan eaba toa
ede pade oa Iesus Kristus, eine iuasasa ga
ila pagid panua busa ga iasal matenga.

16 Ga pade, annga iuot ngan eaba toa
kelede oa ele kadonga sat eine lalaede
mambe annga iuot ngan Deo ele kadonga
lolo marum aea mao. Ngansa eaba oa
ele kadonga sat toa kelede oa ikado ga
Deo ipamadid gid panua ngan posanga ta
iuangga ipanas gid. Be annga iuot ngan
Deo ele kadonga lolo marum aea eine ga
bedane: Panua busa tikado kadonga sasat,
be Deo ikado gid ga tiuot tutui imatai
mambe ele tenainga ila pagid.

17 Ngansa eaba toa kelede oa ele
kadonga sat ikado ga matenga iuot
mambe madidnga paeamao ta ipaeabu
ngan panua busa. Be sapadua toa tibada
Deo ele kadonga lolo marum aea mambe
tenainga ila pagid, eine tiuot tutui Deo
imatai ta gid mambe madidnga kapeipei
timamado somisomi ga ilalala ga ila ngan
eaba toa ede pade oa Iesus Kristus iura.

18 *Tota matada nanan kemi danga ga
oaine: Eaba toa oa ele kadonga sat kelede
ikado ga Deo iuangga ipanas gita toa
ngada ne. Ta lalaede toa bedaoa, eaba
ede pade ele kadonga tutui kelede ikado
ga panua busa tiuot tutui Deo imatai ga
tibada madonga kemi.

19 *Ngansa eaba toa kelede oa itin ngan
longonga Deo ilinge mao. Ta ngan ipu
toaine panua busa tiuot panua kadonga
sasat ad. Ta lalaede toa bedaoa, eaba ede
pade inasi Deo ilinge kemi, ta ngan ipu
toaine panua busa ga tiuot panua tututui.

20 Ngan ado toaiua gid panua tikakado
kadonga sasat, Deo ibada ele apu ga ila
pagid, ngansa iuangga ipasolan mambe
led kadonga sasat eine danga paeamao
ga paeamao tau. Tautaunga led kadonga
sasat ilalala ga idae kapei, be Deo ele
kadonga lolo marum aea iasal kadonga sat
toa oa ta idae ga ila kapei tau.

21 *Ikado bedane ngansa iuangga iasal
kadonga sat. Ngansa kadonga sat ipaot
matenga ta iuot mambe madidnga kapei
ede ipapaeabu ngan gid panua. Be lalaede
toa bedaoa, Deo ele kadonga lolo marum
aea iuot mambe madidnga kapei ta ikado
ga panua busa tiuot panua tututui ta
tibada madonga kemi somisomi ngan ada
Maron Iesus Kristus ele naurata.

6

Gita tamate ga tadae mulian toman ngan Kristus

1 Tota takeo mado? Kado panua eden-
gada tikeo ga, “Goibe takado kadonga sat,
ta ngan edap toa ne Deo ele kadonga lolo
marum aea idae ga ila kapei.”

2 Irangrang ngan takeo bedaoa mao ga
mao tau! Gita mambe panua timate ta
irangrang ngan takado kadonga sat pade
mao. Toa bedaoa ta tanasi kadonga sasat
ngan leda madonga labone madongan?

3 *Be sapadua tilup toman ngan Iesus
Kristus ga tibada paliliunga, eine tilup
toman ngan ei ngan ele matenga. Be gimi
aoatai mao?

4 *Ngan ada paliliunga toa ne, talup
toman ngan Kristus ngan ele matenga
ga aea taiannga. Deo ikado toa bedaoa
ngansa iuangga talup toman ngan Kristus
ngan ele daenga mulian pade. Ele daenga
mulian toa ne iuot ngan Deo Tamada iura
kapei toa tasoasoa ieda ngan. Toa be-
daoa ta gita pade tadae mulian ta tabada
madonga pau.

Kadonga sat iman ada madidnga pade mao

5 Ngansa oangga talup toman ngan Kris-
tus ngan ele matenga toa bedaoa, eine
taoatai kemi mambe gita ga talup toman
ngan ei ngan ele daenga mulian pade.

* **5:18:** 1Ko 15.22 * **5:19:** Ais 53.11 * **5:21:** Ro 6.23 * **6:3:** Gal 3.27 * **6:4:** Kol 2.12 * **6:6:** Gal 5.24

6 *Gita taoatai, loloda mugaeai aea eine
imate ngan abei tabala toman ngan Kris-
tus. Toa bedaoa ta tinida toa iuangga
ikado kadonga sasat somisomi, eine iura
eta ngan kadonga sat pade mao. Tota
irangrang ngan taman paeaeanga ngan
kadonga sat pade mao.
7 Ngansa eaba sai toa imate toman ngan
Kristus, eine iuot tutui ga kus, ta ele
kadonga sat ienono pade mao.
8 Ta oangga tamate toman ngan Kristus,
eine loloda matua ga taoatai kemi mambe
gita ga tadae mulian toman ngan ei pade.
9 Gita taoatai, Kristus idae mulian ngan
ele matenga, tota irangrang ngan imate
pade mao. Matenga iura eta ngan iasal ei
pade mao.
10 Ngansa ei imate pakelede. Ta ngan
kadonga toa ne, ei ipaeabu ngan kadonga
sat ele naurata. Be labone imata bibita ta
imamado ngan kadonga Deo ele naurata.
11 *Tota gimi pade manta agera gimi
mulian mambe amate ga kus, ta irangrang
ngan akado naurata ngan kadonga sasat
pade mao. Ga pade, manta agera gimi mu-
lian mambe gimi alup toman ngan Iesus
Kristus ta labone amamado ngan kadonga
Deo ele naurata.
12 *Tota ngan lemi madonga tanoeai,
irangrang ngan alongean kadonga sasat
ga iman ami madidnga mao. Ngan kado
ta kadonga sat idada gimi ta anasnasi
kimnga papaeamao tinida aea.
13 *Ga pade, irangrang ngan alongean
tinimi idanga kelede kelede ga iman
kadonga sasat aea mao. Be manta
alongean gimi mulian ga ala pan Deo,
ngansa ei ipei gimi mulian ngan matenga.
Ta alongean tinimi idanga kelede kelede
ga ila pan Deo ngan nasinga kadonga
tutui.
14 *Akado bedane ngansa kadonga sat
irangrang ngan iman ami madidnga pade
mao. Ngansa gimi amamado gadio ngan
apu mao, be gimi amamado gadio ngan
Deo ele kadonga lolo marum aea.

Gita taman paeaeanga ngan kadonga tutui

15 Tota takado mado? Gita tamado gadio
ngan apu mao, be ngan Deo ele kadonga
lolo marum aea. Ta ngan ipu toaine
irangrang ngan takado kadonga sat, mao
madongan? Mao ga mao tau!
16 *Oangga alongean gimi ga aot
paeaeanga ton eaba ede, eine gimi ga
anasi eaba toa oa ilinge. Be gimi aoatai
mao? Tota oangga aboko gadio ngan
kadonga sasat, eine gimi ga amate. Be
oangga aboko gadio ngan Deo ga anasi ei
ilinge, eine ga aot panua tututui.
17 Be taposa kemi ga ila pan Deo,
ngansa mugaeai gimi aman paeaeanga
ngan kadonga sat, be labone gimi anasi
kemi Deo ele posanga toa tipaoatai gimi
ngan.
18 Mugaeai kadonga sat iaud gimi, be
Deo ipola gimi ta atnan kadonga sasat,
ta labone aman paeaeanga ngan kadonga
tutui.
19 Gau nakado leg posanga toa ne ga
iuot masaeai ngansa laborami ibabada
posanga manmanae mao. Mugaeai gimi
alongean tinimi idanga kelede kelede ga
iman paeaeanga ngan gid kadonga pa-
paeamao toa ikado ga lolomi aea muk.
Ta kadonga toa ne ikado ga gimi atnan
Deo ele apu. Be labone gimi manta
alongean tinimi idanga kelede kelede ga
iman paeaeanga ngan kadonga tutui. Ta
kadonga toa ne ipasolan mambe Deo ele
ul ienono ngan gimi.
20 Ngan ado toaiua gimi aman
paeaeanga ngan kadonga sasat, gimi
amamado gadio ngan kadonga tutui mao
ga mao.
21 Be saoa annga kemi iuot ngan gid
kadonga toa labone maeamaea gimi
ngan? Ngansa gid kadonga toa oa ikado
ga gimi aduaea ngan matenga*.
22 Mugaeai kadonga sat iaud gimi, be
labone Deo ipola gimi ta atnan kadonga
sasat, be aman Deo ele paeaeanga. Ta
annga kemi iuot ngan kadonga toa ne eine
ga bedane: Gimi apasolan mambe Deo ele

* **6:11:** 2Ko 5.15, Gal 2.19 * **6:12:** OM 4.7 * **6:13:** Ro 12.1 * **6:14:** 1Io 3.6 * **6:16:** Ins 8.34, 2Pe 2.19 * **6:21:** *Matenga toa Paulus ikeo ngan, eine madonga somisomi aea ngan dinga imperno.*

ul ienono ngan gimi ta abada madonga
kemi somisomi ga ilalala ga ila.
23 *Ngansa kadonga sasat aea kolinga ila
pagimi eine matenga. Be Deo ele tenainga
ila pagimi eine madonga kemi somisomi
ga ilalala ga ila. Tenainga toa ne inam
pagita ngan leda lupnga toman ngan Iesus
Kristus ada Maron.

7

Apu ton Moses eine kemi, be ilua gita mao

1 Oaeoaeg, gimi aoatai ngan Deo ele apu,
ta nakado posanga toa ne ila pagimi. Gid
panua timamado gadio ngan apu ngan
led madonga tanoeai kekelen. Be oangga
timate, eine mao. Be gimi aoatai mao?
2 Oangga taine oainga iadaoa imata
bibita maitne, eine apu oainga aea ipakala
ei ta imado toman ngan iadaoa kekelen.
Be oangga iadaoa toa oa imate, apu oainga
aea ipakala ei pade mao.
3 Tota oangga iadaoa imata bibita
maitne, be taine toa oa ilup toman ngan
eaba ede pade, eine tikeo ga taine toa oa
ikado kadonga arala. Be oangga iadaoa
imate, eine apu toa oa ipakala ei mao.
Tautaunga iuai eaba pau, be ele kadonga
toa ne eine arala mao.
4 *Tota oaeoaeg, gimi pade amate toman
ngan Kristus. Ta labone gimi amamado
gadio ngan apu pade mao. Deo ikado
bedane ngansa iuangga gimi alup toman
ngan eaba toa idae mulian ngan ele
matenga. Toa bedaoa ta gimi arangrang
ngan apapot gid kadonga kemikemi
mambe Deo ikim.
5 Ngansa ngan ado toaiua gid kimnga
papaeamao tinida aea idada gita maitne,
apu ikado ga loloda buk ngan kadonga
sasat. Ta gid kimnga papaeamao toa ne
ibokoboko matua gadudunga ngan tinida.
Ta kadonga toa ne ipaot matenga.
6 *Be gimi amate ga kus ta atnan apu
toa mugaeai iaud gimi. Ta labone naurata
toa gimi akakado, eine ngan nasinga apu
aea posanga toa ienono laulauiai mao, be
eine ngan nasinga gid kadonga papau toa
Itautau Tutui ipapot lolomiai.

Deo ele apu ipasolan gita ngan leda kadonga sasat

7 *Oangga apu ikado ga loloda buk ga
buk ngan kadonga sasat, eine takeo mado?
Eine apu iman danga paeamao mambe
kadonga sat na? Mao tau! Oangga apu
ienono mao, eine irangrang ngan naoatai
mambe kadonga sat eine saoa danga mao.
Apu ikeo ga bedane, “Irangrang ngan gimi
angale ga akim eaba ede pade ele danga
sisid mao.” Be oangga apu ikeo toa be-
daoa mao, irangrang ngan naoatai mambe
ngalenga paeamao eine saoa danga mao.
8 Be kadonga sat iuot ngan edap ede
gadudunga ngan apu, ta ipapei gid
kadonga ngalenga aea imata ede ga ede
lologeai. Be oangga apu ienono mao,
kadonga sat iura mao mambe eaba imate.
9 Ngan ado toaiua naoatai ngan apu
maitne, eine naeadi mambe leg madonga
kemi. Be muriai apu inam pagau ta
kadonga sat buk ga buk lologeai ga idae,
10 ta naoatai mambe Deo iuangga ipanas
gau ngan dinga imperno ga namate. Ta
nagera mambe Deo idol ele apu ngan
luanga gau ngan badanga madonga kemi,
be apu ilua gau eta bedaoa mao. Ikado gau
ga naman dinga imperno aea.
11 *Ngansa kadonga sat iuot ngan edap
ede gadudunga ngan apu ta ipakaka gau.
Ta ngan edap toa ne ikado gau ga naman
dinga imperno aea.
12 *Tota taoatai, apu inam pan Deo keke-
len. Ta apu aea posanga toa ngada ne eine
ton Deo ga eine kemi ga tutui.
13 Tota madongan? Kado danga kemi
toa ne ikado gau ga naman dinga im-
perno aea? Eine mao. Be kadonga sat
iboko gadudunga ngan danga toa kemi
ne ta ikado ga Deo iuangga ipanas gau
ngan dinga imperno. Toa bedaoa ta apu
ikado ga kadonga sat iuot masaeai, ta gita
taoatai mambe kadonga sat eine danga
paeamao ga paeamao tau.

Iesus Kristus ibada gita mulian ngan kadonga sasat

* **6:23:** Ro 5.12,15 * **7:4:** Ro 6.2,11 * **7:6:** Ro 6.4, 8.2 * **7:7:** IM 20.17, Lo 5.21 * **7:11:** OM 3.13 * **7:12:** 1Ti 1.8

14 Gita taoatai, apu inam pan Itautau
Tutui. Be gau eaba ede toa kimnga pa-
paeamao tinida aea idada gau somisomi
tau. Ta eine mambe kadonga sat iuol gau
ga naman ele paeaeanga sapaean.
15 *Gau naoatai mao, ikamado ga
nakado kadonga bedane? Ngansa
kadonga toa nakim, eine nakado mao.
Be kadonga paeamao toa tinig ngan mao,
eine nakado kadonga tota nene.
16 Ta oangga nakado kadonga toa tinig
ngan mao ne, eine lolog kelede ngan apu
aea posanga kemikemi.
17 Toa bedane, eine gau kekelegau
nakakado kadonga toa ne mao. Be
kadonga sat toa ienono lologeai, ei tota
ikado gau ga nanasnasi kadonga toa ne.
18 Be naoatai mambe danga eta kemi
ienono lologeai mao. Eine nakeo ngan
lolog mugaeai aea toa bedane. Tautaunga
nakim kadonga kemikemi, be narangrang
ngan nanasi mao.
19 Ngansa kadonga kemi toa naoangga
nakado, eine nakado mao. Be kadonga
papaeamao toa tinig ngan mao, eine
nakakado.
20 Be oangga nakado gid kadonga toa
tinig ngan mao, eine gau kekelegau
nakado kadonga toa ne mao. Be kadonga
sasat toa ienono lologeai ne ikakado.

21 Tota nagera mambe nasinga ede
idada gau somisomi. Nasinga toa ne
ga bedane: Somisomi naoangga nanasi
kadonga kemikemi, be kadonga sat
ienono lologeai.
22 Tautaunga ngan lolog, nakim nasinga
Deo ele apu ga tinig igelgel ngan.
23 *Be gau nagera nasinga ede pade
ienono ngan tinig idanga toa ngada ne.
Nasinga toa ne ipaparau lologeai toman
ngan Deo ele posanga kemikemi toa
nakim. Ta nasinga toa ne iaud gau ta
namado gadio ngan kadonga sat. Kadonga
sat toa ne ienono tinigeai ta idada gau
ngan nasinga ilinge.
24 Aiao! Gau eaba madonga kemi aea
mao ga mao tau. Gid kimnga papaeamao
tinig aea iuangga ikado gau ga nala ngan
dinga imperno. Be sai ga ibada gau mu-
lian?
25 *Taposa kemi ga ila pan Deo! Ngansa
Iesus Kristus ada Maron ga ibada gau
mulian.
Tota lologeai naoangga nakado naurata
kemi ngan nasinga Deo ele apu, be kim-
nga papaeamao tinida aea idada gau ta
naman paeaeanga sapaean ngan nasinga
kadonga sat.

8

Leda madonga pau eine ngan Itautau Tutui iura

1 Tota labone gita panua toa talup toman
ngan Iesus Kristus, panasnga eta ga iuot
ngan gita mao.
2 Ngansa mugaeai tamamado gadio
ngan kadonga sat iura. Ta kadonga sat
iuangga idada gita ga tala ngan dinga im-
perno. Be labone tamamado gadio ngan
Itautau Tutui iura, ngansa ipola gita ta
tatnan leda madonga paeamao toa oa ta
tabada madonga kemi ngan leda lupnga
toman ngan Iesus Kristus.
3 Ngansa apu irangrang ngan ipola gita
ta tatnan madonga paeamao toa oa mao.
Apu iura mao ngansa kimnga papaeamao
tinida aea idada gita. Be kadonga toa
apu irangrang ngan ikado mao ne, Deo
kekelen ikado. Ei isula Inat ta iuot eababa
mambe gita panua kadonga sasat ada, ta
ngan ei itin, ei ibada panasnga ngan gita
leda kadonga sasat. Ta labone kadonga sat
iura mao.
4 *Deo ikado bedane ngansa iuangga gid
kadonga tututui toa apu ikeokeo ngan,
manta iuot tautaunga ngan gita leda
madonga. Gita labone talalala ngan gid
kadonga papaeamao tinida aea mao, be
talalala ngan Itautau Tutui iura.
5 Ngansa gid panua toa tinasnasi kimnga
papaeamao tinida aea, somisomi matad
nanan gid kimnga papaeamao toa oa. Be
gid panua toa tilalala ngan Itautau Tutui
iura, eine matad nanan gid danga toa
Itautau Tutui ikim.
6 Ga pade, oangga sai imata nanan gid
kimnga papaeamao tinida aea, eine gid

* **7:15:** Gal 5.17 * **7:23:** Gal 5.17, 1Pe 2.11 * **7:25:** 1Ko 15.57 * **8:4:** Gal 5.16,25

kimnga toa oa ga idada ei ta ila ngan dinga
imperno. Be oangga sai imata nanan
gid danga toa Itautau Tutui ikim, eine ga
ibada madonga kemi ga ilolo itarui.
7 Oangga sai imata nanan gid kimnga
papaeamao tinida aea, ei iman Deo aea
isat. Ei imamado gadio ngan apu ton
Deo mao, ngansa ei irangrang ngan aea
nasinga mao.
8 Gid panua toa kimnga papaeamao
tinida aea idada gid, eine irangrang ngan
tikado ga Deo itin igelgel mao.
9 *Be gimi amamado gadio ngan gid
kimnga papaeamao tinida aea mao. Gimi
amamado gadio ngan Deo Itautau Tutui
oangga Itautau Tutui imamado tautaunga
lolomiai. Be oangga Itautau Tutui ton
Kristus imamado eaba eta iloleai mao,
eaba toa oa iman Kristus ele mao.
10 *Be oangga Kristus imamado lolo-
miai, goibe tinimi ga iduaea ngansa
kadonga sasat ipaeabu ngan, be tau-
taudimi ga ibada madonga kemi ngansa
gimi aot panua tututui Deo imatai.
11 Deo ipei mulian Iesus ngan ele
matenga. Ta oangga Deo toa Itautau
Tutui imamado lolomiai, eine ga ipei
gimi mulian ngan lemi matenga pade,
lalaede mambe ipei mulian Kristus ngan
ele matenga. Eine ga ikado bedane ngan
Itautau Tutui iura toa imamado lolomiai.

Itautau Tutui ikado ga taot Deo ele gergeu

12 Tota oaeoaeg, gita taman paeaeanga
sapaean ngan gid kimnga papaeamao
tinida aea pade mao. Ta leda ipu eta ngan
nasinga gid kimnga toa oa mao.
13 *Ngansa oangga gimi anasnasi gid
kimnga papaeamao tinida aea, eine ga
idada gimi ga ala ngan dinga imperno. Be
oangga apamate gid kadonga papaeamao
tinida aea ngan Itautau Tutui iura, eine ga
abada madonga kemi.
14 Ngansa sapadua toa tilongean Deo
Itautau Tutui ga imugamuga ngan gid, gid
panua toa ne tipasolan mambe gid Deo ele
gergeu.
15 **Ngansa Itautau Tutui toa gimi
abada, eine ikado gimi ga aman
paeaeanga sapaean mao, ta irangrang
ngan gimi amataud mambe mugaeai mao.
Be gimi abada Itautau Tutui, ta ikado ga
gimi aot Deo ele gergeu. Ta ngan ipu
toaine tarangrang ngan tababa ga ila pan
Tamada Deo bedane, “Ale, apa!”
16 *Ngan loloda, taeadi mambe gita Deo
ele gergeu, be Itautau Tutui inam pagita ta
ipamatua posanga toa ne ta ikeo lalaede
toa bedaoa.
17 Tautaunga gita Deo ele gergeu. Ta
oangga bedane, eine ga tabada danga
kemikemi toa ngada ne iposa tautaunga
pagita ngan. Eine gid danga toa ada kapei
Kristus ibada ga kus. Tota oangga tabada
ieieinga toman ngan ei, eine ga edada
iuot kapei toman ngan ei pade, ta leda
madonga ga iuot kemi tau.

Muriai ga tamado kemi tau

18 Ngansa gau nagera mambe leda
madonga kemi ga edada kapei toa muriai
Deo ga ipasolan pagita, eine iasal tau ada
ieieinga toa labone tanaman.
19 Ngansa danga toa ngada ne Deo ikado
ga iuot, eine tigaga matad ta tisangasanga
gita gergeu ton Deo leda otnga masaeai.
20 *Ngansa danga toa ngada ne Deo
ikado ga iuot, labone ienono paeamao ta
iuangga iduaea. Be gid danga toa ne
tinid ngan kadonga toa oa iuot ngan gid
mao. Be Deo ikado ga led madonga iuot
paeamao toa bedaoa ta irangrang ngan
lolod iminmin tau
21 ngan geranga ado toa Deo ipola gid
ta titnan led madonga paeamao mambe
paeaeanga. Toa bedaoa ta irangrang ngan
timorop pade mao. Eine tisangasanga ado
toa tilup toman ngan gita gergeu ton Deo,
ta gitaingada tabada madonga kemi tau ga
edada iuot kapei.
22 Ngansa gita taoatai, danga toa ngada
ne Deo ikado ga iuot, tinaman ieieinga
mambe taine iuangga ipopo gergeu. Ta
mugaeai ga irangrang ngan labone, danga
toa ngada ne tisolil ga lolod itangtang.

* **8:9:** 1Ko 3.16, 12.3 * **8:10:** Gal 2.20 * **8:13:** Gal 6.8, Kol 3.5 * **8:15:** Mk 14.36, 2Ti 1.7 * **8:15:** Gal 4.5-7, PM 21.7 * **8:16:** 2Ko 1.22 * **8:20:** OM 3.17-19 * **8:23:** 2Ko 5.2-4

23 *Be eine gid danga sisid toa ne
kekelegid titangtang mao. Gita pade
tatangtang. Gita tabada Itautau Tutui
mambe tenainga imuga ngan gid tenainga
padengada toa Deo iuangga ibada pagita.
Gita tatangtang ngansa loloda iminmin
tau ngan geranga ado toa Deo ipaluplup
gita mambe ele gergeu tautaunga. Ta ngan
ado toaiua, tinida ga iuot pau ta irangrang
ngan tamate pade mao.
24 Ngansa mugaeai loloda matua ngan
Kristus ta Deo ibada gita mulian. Ta ngan
ado toaiua ga irangrang ngan labone, gita
loloda iminmin ngan Deo iparangrang ele
posanga tautaunga ngan gita ta tasan-
gasanga. Gid danga toa oa iuot tautaunga
maitne, be oangga tagera iuot ga kus,
eine tasanga gid danga toa oa pade mao.
Ngansa oangga tabada ga kus, ikamado ga
tasangasanga pade?
25 Be gita taoatai tautaunga mambe gid
danga toa labone tagera mao, muriai ga
tabada. Tota tapamatua loloda ta tasan-
gasanga.
26 Ta lalaede toa bedaoa, Itautau Tutui
ilualua gita panua toa urada mao. Ngansa
gita taoatai ngan saoa edap kemi ngan
tararing mao. Be Itautau Tutui iraring
ngan luanga gita ta iansaban Deo ngan gid
posanga toa tarangrang ngan keonga pan
mao.
27 *Be Deo imata inasi loloda ta iuatai
ngan saoa danga Itautau Tutui iposaposa
ngan, ngansa Itautau Tutui inasi Deo ele
kimnga ta iraring ngan luanga gita Deo ele
panua tututui.
28 *Ga pade, gita taoatai mambe Deo
ikado ga danga toa ngada ne tiluplup ga ti-
bokoboko ngan lualuanga kemikemi ngan
sapadua toa lolod ikim ei. Eine gid panua
toa Deo irau posanga motean ngan gid ta
ibaba gid ga timan ei ele.
29 *Ngansa mugaeai tau, Deo iuatai ngan
sapadua ga timan ei ele, ta ei isio gid
panua toa oa motean ta ikim tiuot lalaede
mambe Inat Iesus. Toa bedaoa ta Iesus
iuot mambe gid toa ngada oa ad lautabe.
30 Be gid panua toa ei isio gid motean,
ei ibaba gid pade. Be gid panua toa ibaba
gid, eine ikado ga tiuot tutui imatai. Be gid
panua toa tiuot tutui imatai, eine ikado ga
edad iuot kapei ta timado kemi tau ngan
ele taranga.

Danga eta irangrang ngan ikado ga Deo ilolo itnan gita mao

31 *Tota takeo mado ngan gid danga toa
Deo ikado ngan gita? Oangga Deo ilualua
gita, sai ga iman ada isat?
32 Deo idangadangan Inat toa kelede oa
mao, be ilongean ei ga imate ngan luanga
gita toa ngada ne. Oangga bedaoa, taoatai
tautaunga mambe danga kemikemi toa
ngada oa iuangga ibada ga ila pan Inat,
eine ga ibada pagita pade ngan ele ma-
maron.
33 *Deo kekelen isio gita ga taman ei ele.
Tota sai ga irangrang ngan isol gita ngan
posanga? Deo kekelen ikado gita ga taot
panua tututui.
34 Be sai ga iparpar ngan ada panasnga?
Oo, eaba eta mao. Ngansa Iesus Kristus
imate ga idae mulian pade. Ei imamado
ngan Deo ibage oatai ta somisomi ikakado
raring ngan luanga gita.
35 Kristus ikim gita kapei tau. Tota sai ga
irangrang ngan ikado ga Iesus ilolo itnan
gita? Oangga ada kadonga kulupulupu
etangada iuotot ngan gita, eine danga toa
ne irangrang ngan ikado ga Iesus ilolo
itnan gita na? Eine mao. Goibe ada
ieieinga, ga panua tikado kulupu ngan
gita, ga pitoro ipaeabu ngan gita, ga ada
barikia mao, ga kadonga laelaenga iuotot
ngan gita, ga panua tiuangga tirau gita ga
tamate. Kadonga eta bedane irangrang
ngan ikado ga Iesus ilolo itnan gita mao.
36 *Tautaunga gid kadonga toa bedane
iuotot ngan gita, lalaede mambe Deo ele
laulau ikeo ngan ga bedane,

"Gai eao lem panua, be ngan ipu toaine
somisomi panua tiuangga tirau gai
ga amate.
Gai mambe sipsip gid panua tiuangga
titotoi."

* **8:27:** Sng 139.1 * **8:28:** Ep 1.11 * **8:29:** Kol 1.18, Ibr 1.6 * **8:31:** Sng 118.6 * **8:33:** Ais 50.8-9 * **8:36:** Sng 44.22

37 Be mao. Kristus ikim gita kapei tau.
Tautaunga, gid danga papaeamao iuotot
ngan gita, be ei ikado ga gita taeasal tau
kadonga toa ngada ne.
38 Ngansa gau lolog matua ga naoatai
mambe danga eta irangrang ngan ikado
ga Iesus ilolo itnan gita mao. Matenga
irangrang mao, ga gid kadonga iuotot
ngan leda madonga tanoeai irangrang
mao, ga gid anggelo tirangrang mao, ga
gid iriau papaeamao ga antu imata ede ga
ede tirangrang mao, ga gid danga iuotot
labone ga muriai pade tirangrang mao,
ga gid danga imata ede ga ede toa urad
kapeipei, eine tirangrang mao,
39 ga gid danga ienono gadae ga gadio
pade tirangrang mao, ga danga eta pade
rabu ngan danga toa ngada ne Deo ikado
ga iuot tirangrang mao. Eine danga toa
ngada ne tirangrang ngan tikado ga Deo
ilolo itnan gita mao ga mao tau. Kadonga
kimnga aea toa ne inam pagita ngan
leda lupnga toman ngan Iesus Kristus ada
Maron.

9

Paulus ilolo isat tau ngan gid Israel

1 Gau lolog kelede toman ngan Kristus,
ta posanga ga oaine naoangga nakado,
eine tautaunga. Napakaka mao. Lologeai
nanaman mambe Itautau Tutui ipamatua
posanga toa ne, ta naoatai kemi mambe
eine tautaunga.
2 Somisomi lolog isat tau ga nanaman
mambe lolog iketi kapei ga kapei tau.
3 *Napapauis ngan sobosobog Israel
ad toa gaingada alu kelede, ngansa
nakim Deo ibada gid mulian. Ta oangga
narangrang, eine nakim gid tibada gau
mulig ta tilup toman ngan Kristus, be
gau nabada gid mulid ta Deo ipanas gau
ga nadio aluai ngan Kristus somisomi ga
ilalala ga ila.
4 *Gid panua Israel toa oa, mugaeai Deo
iuato gid ele gergeu, ga ipasolan gid ngan
ele taranga ga iura kapei, ga irau posanga
toman ngan gid, ga ibada apu ila pagid,
ga ipasolan gid ngan edap raring aea ga
tenainga aea, ga ikado posanga tautaunga
busa pagid.
5 Deo isio tibutibud mugaeai ta Kristus*
iuot sing kelede toman ngan gid. Kristus
toa ei Deo. Ei gadae ngan danga toa ngada
ne, ga gita tasoa ieda somisomi ga ilalala
ga ila. Eine tautaunga.

Deo isio gid panua ngan ei ele kimnga

6 Gid Israel tipul murid ngan Deo, be
kado gimi aeadi mambe Deo ele posanga
tautaunga itap sapaean. Eine mao.
Ngansa gid Israel toa ngada oa, eine gid
Israel tautaunga mao.
7 *Ga pade, Abraam itubtub toa ngada
oa timan itubtub tautaunga mao. Be Deo
ele laulau ikeo ga bedane, “Gid gergeu
busa toa naposa tautaunga pago ngan,
eine ga tiuot ngan Aisak.”
8 *Tota taoatai, gid gergeu toa tiuot iaoa
kelede pan Abraam ngan sing kekelen,
eine timan Deo ele gergeu mao. Be gid
sapadua tiuot ngan Deo ele posanga tau-
taunga, Deo igera gid kekelegid mambe
Abraam itubtub tautaunga.
9 *Matami nanan, Abraam inat Ismael
imamado motean ngan ado toaiua, be
Deo ikado posanga tautaunga pan Abraam
ngan gergeu ede pade ga bedane, “Gau ga
naluagau mulian rai matadai ngan taiko
toaine, ta Sara ga ikikisi ele gergeu aranga
ede.”
10 Ga pade, Rebeka ele gergeu rua
tienono iapai. Gisirua tamad kelede, toa
tibuda Aisak.
11-12 *Tautaunga tnad ipopo gisirua
maitne, be Deo ikeo pan Rebeka bedane,
“Gergeu toa iuot mugaeai, ei ga iman
paeaeanga ton gergeu iuot muriai.” Deo
ikeo toa bedaoa, be gergeu toa rua oa
tikado kadonga eta paeamao mao, ga kemi
mao pade. Be Deo irau posanga motean ta
isio eaba sai ikim. Toa bedaoa ta ipasolan
mambe ei imata ila ngan eaba eta ele
naurata mao, be inasi ele kimnga mulian.

* **9:3:** IM 32.32 * **9:4:** IM 4.22, Lo 7.6, 14.1-2, Ro 3.2, 8.15 * **9:5:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **9:7:** OM 21.12 * **9:8:** Gal 4.23 * **9:9:** OM 18.10,14 * **9:11-12:** OM 25.23 * **9:13:** Mal 1.2-3

13 *Eine lalaede mambe posanga ienono
ngan Deo ele laulau ga bedane, “Gau lolog
ikim Iakop, be tinig ngan Iso mao.”

14 Tota takeo mado? Deo ele kadonga
itutui mao na? Mao. Ele kadonga itutui.
15 *Ngansa ikeo pan Moses bedane,

“Oangga nakeo ga lolog isat ngan eaba
ede, eine ga lolog isat ngan ei.
Be oangga nakeo ga nauduan eaba
ede, eine ga nauduan ei.”

16 *Tota oangga Deo isio eaba ede, kadonga
toa ne iuot ngan eaba toa oa ele kimnga
mao, ga ele naurata mao pade. Eine
iuot ngan Deo ele kadonga lolo isat aea
kekelen.
17 *Ga pade, ngan ele laulau, Deo ikeo pan
maron kapei Isip aea ga bedane, “Ngan
ipu ga oaine nadol go, ngansa naoangga
napasolan urag kapei ngan gid kadonga
toa nakakado ngan eao, ta nakim oalug
ipakaranga tibur toa ngada ne tanoeai.”
18 Tota taoatai, oangga Deo ikeo ga ilolo
isat ngan eaba ede, eine ga ilolo isat ngan
ei. Be oangga ikeo ga ikado eaba ede pade
ga ipul imur ngan ei, eine eaba toa oa ga
ipul imur ngan ei.

19 Be kado eaba eta ngan gimi iuangga
iririak pagau ta ikeo, “Oangga Deo ikado
toa bedane, ikamado ga isol gita ngan leda
idil papaeamao? Ngansa irangrang ngan
eaba eta inasi ele kimnga mulian mao.
Saoa edap Deo ikim eaba toa oa inasi, eine
ga inasi.”
20 *Be eao eaba sai toa keo ga aoam
isokangai pan Deo? Eaba ikapo ulo, iran-
grang ngan ele ulo toa oa iselele ei ta ikeo
pan bedane mao, “Eao kamado ga kado
gau ga naot toa bedane?” Eine mao.
21 *Be eaba ikakado ulo, oangga ikim,
eine irangrang ngan ibada tano idanga
ede ta ikado ulo rua ngan. Ede iman
naurata kemi aea, be ede pade iman ulo
pesa.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Eaba ikakado ulo.

22 Be Deo pade irangrang ngan ikado
saoa danga ikim, mao madongan? Kado
ei iuangga ipasolan ele lolo bake ta iran-
grang ngan panua busa tiuatai mambe
ei iura kapei. Ta gid panua mambe ulo
toa Deo ikeo ga tiduaea, muriai iuangga
ilolo bake ta igoro gid. Be labone ikeo ga
isangasanga mole teta ngansa ilolo bake
manmanae mao.
23 Kado Deo iuangga ipasolan ieda kapei
ga ele taranga pagid panua toa ilolo isat
ngan gid. Gid mambe ulo toa irau posanga
motean ngan gid, ta ikeo ga timan naurata
kemi aea. Ta gid ga timado kemi tau ngan
ele taranga.
24 Kadonga toa ne ga iuot ngan gita
panua toa Deo ibaba gita. Eine ga iuot
ngan gid Iuda kekelegid mao, be ngan gid
alu padengada pade.
25 *Eine lalaede mambe laulau ton Osea
ikeo ngan ga bedane,

“Gid alu padengada toa labone timan leg
panua mao, eine ga naoato gid leg
panua.
Be gid panua toa mugaeai tibada leg
kadonga kimnga aea mao, eine ga
nakim gid.”

26 *Ga pade Deo ikeo,

* **9:15:** IM 33.19 * **9:16:** Ep 2.8 * **9:17:** IM 9.16 * **9:20:** Ais 29.16, 45.9 * **9:21:** Jer 18.6 * **9:25:** Hos 2.23
* **9:26:** Hos 1.10

"Ngan tibur toa mugaeai nakeo pagid bedane,
'Gimi gau leg panua mao,'
eine ga naoato gid bedane, 'Gimi gergeu togau, Deo toa namamado somisomi ne.' "

27 *Be Aisaia ipotalae ngan posanga ta ikeo ngan gid Israel bedane,

"Tautaunga gid Israel dabad iuot kapei mambe riringa lab aea,
be Maron ga ibada mulian gid pidaede mon.
28 Ngansa Maron iuangga ipanas gid panua tanoeai,
ta eine ga ikado aea gerei ngan kadonga toa ne mao."

29 *Eine lalaede mambe Aisaia ikeo ngan mugaeai ga bedane,

"Oangga Deo Matua Soke Tau ilongean gita panua iaoa pidaede ne tamamado mao,
eine ga tamukuru lalaede mambe tuanga Sodom ga Gomora."

Gid Israel tinasi edap lolo matua aea mao, ta tiuot panua tututui mao

30 Tota takeo mado ngan gid posanga toa ne? Taoatai mambe gid alu padengada toa tikado naurata eta ngan otnga tutui Deo imatai mao, Deo ikado ga tiuot panua tututui ngansa lolod matua ngan Iesus.
31 Be gid Israel tiuangga tiuot tutui Deo imatai, ta tiboko matua tau ngan apu aea nasinga, gid tiuot tutui Deo imatai mao.
32 *Ikamado ga tiuot tutui Deo imatai mao? Eine ngansa tiuangga tiuot bedaoa ngan gid led naurata, be ngan led kadonga lolo matua aea mao. Iesus mambe pat ede ienono edapeai. Ta gid Israel tikot aed ngan ta titap, ngansa lolod matua ngan ei mao.
33 *Eine lalaede mambe Deo ele laulau ikeo ngan ga bedane,

"Ega, gau nadol pat ede ngan bereo Saion,
ta eine ga ikado gid panua ga tikot aed ngan ta titap.
Be eaba sai toa ilolo matua ngan ei, eine ga maeamaea ei mao ga mao tau."

10

Gid Israel tiuatai ngan edap ngan otnga tutui Deo imatai mao

1 Oaeoaeg, lolog ikim tau ngan Deo ibada mulian gid panua Israel, ta somisomi nararing matua ga ila pan ngan danga toa ne.
2 Gau naoatai kemi mambe gid tiparpar tau ngan nasinga gid kadonga toa Deo ikim. Be led parparnga toa ne sapaean, ngansa tiuatai ngan saoa danga toa Deo ikim mao.
3 Edap toa Deo ikado ngan gita taot tutui imatai, eine laborad ibada mao. Be gid tikado led edap ede pade ta tiuangga tiuot tutui ngan gid urad. Ta tilongolongo Deo ilinge mao ngan nasinga ei ele edap ngan otnga tutui.
4 Ngansa Kristus iparangrang apu ton Moses ga kus, ta oangga sapadua lolod matua ngan ei, eine ga tiuot tutui Deo imatai.
5 *Be edap ngan otnga tutui Deo imatai ngan apu aea nasinga, Moses ibode posanga ngan ga bedane, "Eaba sai toa inasnasi apu aea posanga toa ngada oa, ei ga ibada madonga kemi."
6 *Be Deo ele laulau iposa ngan edap lolo matua aea ngan otnga tutui ga bedane, "Irangrang ngan eao keo lolomeai bedane mao, 'Sai ga idae ga ila buburiai?' " Madongan? Eao oangga bada Kristus ga isulug buburiai ga inam na?
7 "Ga pade, irangrang ngan eao keo ga bedane mao, 'Sai ga isulug ga ila ngan tibur togid matemate?' " Madongan? Eao oangga bada Kristus ta itnan denga ga idae na? Eine eao rangrang mao.
8 Be Deo ele laulau ikeo mado? Ikeo ga bedane, "Posanga toa ne malamalan ngan aea nasinga. Ienono boloma pago, toa lolomeai ga aoameai." Eine posanga ngan edap lolo matua aea toa gai apapaola.

* **9:27:** Ais 10.22-23 * **9:29:** Ais 1.9 * **9:32:** Ais 8.14 * **9:33:** Ais 28.16, 1Pe 2.6 * **10:5:** Wkp 18.5 * **10:6:** Lo 30.12-14

9 Posanga toa ne ga bedane: Oangga eao
posa masaeai ngan aoam ta keo ga, "Iesus
ei Maron," ga eao lolom matua mambe
Deo ipei ei mulian ngan ele matenga, eine
ga Deo ibada go mulian.
10 Ngansa kadonga lolo matua aea
ienono lolodai, ta kadonga toa ne ikado
ga taot tutui Deo imatai. Be ngan aoada,
taposa masaeai toa bedaoa, ta Deo ibada
gita mulian.
11 *Ngansa Deo ele laulau ikeo ga,
"Oangga eaba sai ilolo matua ngan ei, eine
ga maeamaea ei mao ga mao tau."
12 *Gid panua Iuda ad ga gid alu paden-
gada, toa ngada oa lalaede. Ngansa Maron
toa kelede oa, ei Maron togid panua toa
ngada ne. Ei ipasolan ele mamaron pagid
sapadua tibaba ga ila pan ngan luanga gid.
13 *Ngansa "eaba sai toa ibaba ga ila
pan Maron ngan luanga ei, eine Maron ga
ibada ei mulian."
14 Tota oangga lolod matua ngan ei mao,
eine ga tibaba ga ila pan madongan? Be
oangga tilongo ele babanga mao, eine
ga lolod matua ngan ei madongan? Be
oangga eaba eta ipaola ato kemi ga ila
pagid mao, eine ga tilongo posanga toa oa
madongan?
15 *Be oangga tisula panua ngan
paolanga ato kemi toa oa mao, eine ga
tipaola posanga toa oa madongan? Eine
lalaede mambe posanga ienono ngan
Deo ele laulau ga bedane, "Gid panua
toa tibada ato kemi ga inam pagita, led
namanga ikado ga tinida igelgel kapei."*

Gid Israel tipul murid ngan ato kemi

16 *Be busa ngan gid Israel tinasi ato
kemi toa oa mao. Ngansa Aisaia ikeo
ga bedane, "Maron, eaba eta ilolo matua
ngan lemai posanga mao!"
17 Tota taoatai, oangga tangada ibada
posanga toa oa mao, irangrang ngan
loloda matua mao. Be oangga Kristus ele
posanga inam pagita mao, irangrang ngan
talongo posanga toa oa mao pade.
18 *Be nabeta bedane: Tautaunga ti-
longo ato kemi toa ne, mao madongan?
Eine tilongo na. Ngansa posanga ede pade
ikeo ga bedane,

"Panua ngan tibur toa ngada ne tanoeai
tilongo linged† na.
Ta led posanga ipakaranga tuanga toa
ngada ne."

19 *Be nabeta pade, tautaunga gid Israel
tibada posanga toa ne ipu, mao madon-
gan? Be, eine tibada. Mugaeai Moses
ibada Deo iaoa ta ikeo ga bedane,

"Gid panua iaoa ede pade toa edad mao
ga laborad ibabada posanga man-
manae mao, gau ga nalua gid.
Ta ngan kadonga toa ne, gau ga na-
pamasmasi gimi Israel lolomi ga
paeamao."

20 *Be Aisaia imataud eta mao. Ei ikado
posanga ede ga bedane,

"Gid alu padengada tiloilo gau mao, be
tiuot ngan gau.
Ta napasolan gau mulian pagid panua
toa tibetabeta ngan gau mao."

21 *Be ngan gid panua Israel, ikeo ga be-
dane,

"Ado dodol ga lailai, gau bageg ikakai
ta nasangasanga gid panua tinam
pagau, be titolatola ta tipul murid
ngan gau."

11

Deo ilolo isat ngan gid panua Israel iaoa pidaede mon

1 *Tota nabeta bedane: Deo ipul imur
ngan ele panua na? Mao tau! Ngansa gau

* **10:11:** Ais 28.16 * **10:12:** PA 15.9 * **10:13:** Jol 2.32 * **10:15:** Ais 52.7 * **10:15:** Posanga idil toa ne *led namanga ikado ga tinida igelgel kapei, ngan posanga Grik ikeo ga, gid panua toa ne aed imata kemi tau, be eine oanenga itna.* * **10:16:** Ais 53.1 * **10:18:** Sng 19.4 † **10:18:** Laulau Baunga aea toa ne iposaposa ngan sapadua linged? Eine ikeo ga ado ga taiko ga gigima tipasolan Deo ele naurata kapei, ta eine mambe linged ipakaranga tibur toa ngada ne tanoeai. * **10:19:** Lo 32.21 * **10:20:** Ais 65.1 * **10:21:** Ais 65.2 * **11:1:** 1Sml 12.22, Sng 94.14, Plp 3.5

pade eaba Israel ag. Gau Abraam itub ede
toa naot ngan lum pan Benjamin.
2 Gid panua toa Deo isio gid motean oa,
ei ipul imur ngan gid mao. Gimi aoatai
ngan Elaija aea ninipunga toa ienono
ngan Deo ele laulau pade? Ikeo ga ei
iselele gid Israel ngan ele raring ila pan
Deo ta ikeo,
3 *"Maron, gid Israel tirau lem panua
toa tibabada aoam ga timate! Be lem
popou tenainga aea, tirepe gid ga tisulug.
Ta gau kekelegau namamado. Be tiuangga
tirau gau pade ga namate."
4 *Be Deo ikoli ele posanga madon-
gan? Ikeo ga bedane, "Gau nalongean leg
panua bunoringring lima bunoringring
rua (7,000) timamado maitne. Gid tikor
aed ngan deo pakakanga aea toa Baal
mao, ga tiraring ngan ei mao pade."
5 Ta lalaede toa bedaoa, gid panua iaoa
pidaede timamado labone. Ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea, isio gid ga timan
ei ele.
6 *Ta oangga Deo ilolo marum ngan gid
ta isio gid, eine taoatai mambe ei isio
gid ngan led naurata mao, be ngan ei ele
kimnga. Oangga isio gid ngan led naurata,
irangrang ngan taoato ele kadonga toa oa
kadonga lolo marum aea mao.
7 Tota takeo mado? Otnga tutui Deo
imatai toa gid Israel tibokoboko matua
ngan, eine tibada mao. Be gid panua toa
Deo isio gid ne, tibada. Ta gid panua
padengada, laborad irangrang ngan ibada
ele posanga ipu mao.
8 *Eine lalaede mambe Deo ele laulau
ikeo ngan ga bedane,

"Deo ikado gid ga tiuot mambe eaba imata
iualai kemi mao.
Ta matad irangrang ngan igera kemi
danga eta mao.
Be tangad ilongolongo kemi posanga
mao pade. Timamado toa bedaoa
ga irangrang ngan labone."

9 *Be maron kapei Devit ikeo ngan gid
ngan ele raring ga bedane,
"Oangga tilup ngan eaneannga, gau
nakim led lupnga toa ne ipaeabu
ngan gid mambe pitpit isai masilau
saksak, mao mambe gaea idudunga
ngan puo.
Gau nakim tiuot mambe gaea toa
rakrak ipatae, ta kadonga toa ne
iman ad panasnga.
10 Nakim eao kado gid ga matad dodom ta
irangrang ngan tigeragera mao.
Be eao kado gid ga tibisi danga
kulupulupu ta dibed ituatua ikes
somisomi ga ilalala ga ila."

Deo ibada mulian gid alu padengada

11 *Tota nabeta bedane: Ngan ado
toaiua gid Israel lolod matua ngan Iesus
mao ga titap, eine tiduaea ga kus, mao
madongan? Mao, eine tirangrang ngan
tidae mulian pade. Be gid led kadonga sat
ngan pulnga murid pan Deo, eine iman gid
alu padengada led edap ngan Deo ibada
gid mulian. Ta ngan kadonga toa ne, Deo
iuangga ipamasmasi gid Israel lolod ta
tingale ele kadonga lolo marum aea ngan
gid alu padengada.
12 Gid Israel led kadonga sat ngan pul-
nga murid pan Deo ikado gid ga tisapir
ngan Deo ele kadonga kemikemi. Be
ngan kadonga toa ne, gid alu padengada
tibada gid kadonga kemikemi toa oa. Tota
oangga gid Israel toa ngada oa tiluagid
mulian ga tila pan Deo, eine ga tibada
kadonga kemikemi toa oa kapei tau.
13 Leg posanga toa ne ila pagimi alu
padengada. Ngansa Deo isula gau ga
naman eaba ato aea ngan luanga gimi
panua alu padengada ami. Ta nakado leg
naurata toa ne ga iuasasa ga ila kapei,
14 ngansa naoangga natoba edap etan-
gada ngan pamasmasinga gid sobosobog
lolod toa gaingada alu kelede. Toa bedaoa
ta edengada ngan gid ga tingale Deo ele
kadonga lolo marum aea ngan gimi, ta
tipul lolod ta Deo ibada gid mulian.
15 Ngansa Deo isere gid ga tila aluai ngan
ei. Ta ngan kadonga toa ne, ikado ga gid
alu padengada tanoeai lolod kelede toman
ngan ei. Tota oangga Deo ipaluplup gid

* **11:3:** 1Kin 19.10,14 * **11:4:** 1Kin 19.18 * **11:6:** Gal 3.18 * **11:8:** Lo 29.4, Ais 29.10 * **11:9:** Sng 69.22-23
* **11:11:** PA 13.46

Israel mulian ga tinam pan, eine taoatai,
ei ga ikado ga timado kemi tau mambe
panua tidae mulian ngan led matenga.
16 Ga pade, gid Israel tiuot mambe plaoa
bulnga ede. Oangga panua titenai plaoa
toa oa idanga ede ga ila pan Deo, eine
plaoa bulnga toa dodol oa iman Deo ele.*

Gid Israel mambe abei oliv pade.
Oangga iuaroar timan Deo ele, eine
ibogaboga pade ga timan ele.
17 *Be gid Israel mambe abei iboga toa
Deo isopa ga isulug. Ga gimi alu paden-
gada mambe oliv saksak iboga ede toa Deo
ipatoi ga idae ngan iboga imul toa isopa
mugaeai. Ta labone gimi aunun eau kemi
toa iuotot ngan abei oliv iuaroar.

Gimi mambe oliv saksak iboga ede toa Deo ipatoi ga idae ngan iboga imul toa isopa mugaeai.

18 Tota irangrang ngan akeo ga aeasal
gid abei ibogaboga toa isopa oa mao.
Oangga aparim ngan gimi mulian bedaoa,
matami nanan, gimi apapaun iuaroar
mao, be iuaroar ipapaun gimi.
19 Be edengada ngan gimi aoangga akeo
bedane, "Deo isopa abei ibogaboga eden-
gada ngansa iuangga ipatoi gai ga adae
ngan ibogaboga imul toa isopa oa."
20 Eine tautaunga. Be Deo isopa gid
ngansa lolod matua ngan ei mao. Be gimi
atoi abei ilua toa oa ngan lemi kadonga
lolo matua aea. Tota irangrang ngan
aparim ngan gimi mao. Manta amataud.
21 Ngansa ibogaboga tautaunga, Deo
ilolo isat ngan gid mao. Ei isopa gid ga
tisulug. Ta lalaede toa bedaoa, eine ga
ilolo isat ngan kornga gimi mao pade.
22 *Tota tagera, Deo ele kadonga rua
ienono, ele kadonga lolo marum aea ga
ele kadonga lolo bake aea. Gid panua toa
titnan ele edap, eine tigera ele kadonga
lolo bake aea. Be gimi agera ele kadonga
lolo marum aea, ngansa alalala kemi ngan
ele kadonga toa oa. Be oangga mao, eine
ga isopa gimi pade ga aduaea.
23 Be gid Israel toa mugaeai isopa gid,
oangga titnan led kadonga ngan pulnga
murid pan, eine ga ipatoi gid mulian pade.
Ngansa Deo iura kapei irangrang ngan
ipatoi gid mulian pade.
24 Tota matami nanan, mugaeai gimi
aman oliv saksak ede ibogaboga. Be Deo
isopa gimi ta ipatoi gimi ga adae ngan
abei oliv kemi dadanga aea. Abei itna toa
oa togimi tautaunga mao. Tota ei ga itin
igelgel kapei ngan badanga abei toa ne
ibogaboga tautaunga ta ipatoi gid mulian
ga tidae ngan abei itna toa oa.

Deo iuangga ilolo isat ngan gid Israel toman ngan gid alu padengada

25 Oaeoaeg, gau nakim gimi aoatai kemi
ngan posanga mumulnga ede ga oaine.
Ngan kado ta aoatai kemi mao, ta aparim
ngan gimi sapaean. Labone gid Israel
busa tede, laborad irangrang ngan ibada
Deo ele posanga ipu mao. Be eine ga tidio
bedaoa somisomi mao. Deo ilongean gid
ga tiuot bedaoa ga ila irangrang ngan gid
alu padengada toa lolod matua ngan Iesus,

* **11:16:** Panua oatainga ad idanga ede tikeo ga oanenga itna toa ne ipu ga bedane: Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timan Deo ele mugaeai, eine gid Israel toa ngada oa pade ga timan Deo ele. * **11:17:** Ep 2.11-19 * **11:22:** Ins 15.2,4

dabad idae ta tiparangrang dabad toa Deo isio motean.
26 *Toa bedaoa ta Deo ga ibada mulian gid Israel toa ngada oa, lalaede mambe ele laulau ikeo ngan ga bedane,

"Eaba toa ibabada mulian gid panua, ei inam bereo Saion ga inam.
Ei ga ipul gid iaoa kelede ton Iakop lolod ta titnan kadonga ngan pulnga murid pan Deo.
27 *Ngan ado toaiua, posanga toa narau toman ngan gid ga iuot tautaunga.
Ngansa gau ga nasumum led kadonga sasat ila ga kus."

28 Gid Israel tipul murid ngan ato kemi, ta labone timan Deo aea miri itamatama. Ta kadonga toa ne ilua gimi alu padengada. Be mugaeai tau, Deo isio gid ga timan ele panua. Ta Deo ikim gid tau, ngansa imata nanan ele posanga tautaunga pagid tibutibud.
29 Ngansa oangga Deo ibaba panua sapadua ngan tinam pan ta ikeo ga ipan tenainga ila pagid, eine ga ipalele ele posanga toa oa mao ga mao tau.
30 Mugaeai gimi atolatola ngan longonga Deo ele posanga. Be labone gid Israel titolatola ngan ele posanga. Ta ngan kadonga toa ne, Deo ilolo isat ngan gimi.
31 Tota labone gid Israel toa ne titolatola ngan Deo ele posanga lalaede mambe gimi mugaeai. Be ngan Deo ele kadonga lolo isat aea ngan gimi, gid pade ga tibada ele kadonga lolo isat aea.
32 Ngansa panua toa ngada ne titolatola ngan Deo ele posanga mugaeai. Deo ilongean kadonga toa oa iaud gid, ngansa iuangga ipasolan ele kadonga lolo isat aea pagid toa ngada oa.

Tasoa Deo ieda

33 *Panamon! Deo ele oatainga ga gid posanga toa ienono iloleai, eine kemikemi ga kapei tau mambe madaoan sil ga ila gadio tau.
Gid posanga toa Deo irau, eaba eta irangrang ngan ilabora ibada mao.
Be gid ele edap, irangrang ngan eaba eta imata inasi kemi ipu mao pade.
34 *"Ngansa sai iuatai ngan Maron ilolo?
Be eaba sai ipasolan ei ngan edap isaoa ga inasi?"
35 *"Be eaba sai ipan Deo ele danga eta ta irangrang ngan Deo ilasu ei ngan?
Mao ga mao tau!"
36 *Ngansa Deo kekelen iman danga toa ngada ne ipu. Danga toa ngada ne iuot ngan ei ibage. Ga danga toa ngada ne ei ton.
Tasoa ieda somisomi ga ilalala ga ila!
Eine tautaunga.

12

Tatenai gita mulian ga tala pan Deo

1 *Tota oaeoaeg, naposa matua pagimi ga bedane: Deo iuduan gita kapei tau, ta gimi manta atenai tinimi mulian ga ila pan mambe tenainga imata bibita. Tenainga toa bedane ikado Deo ga itin igelgel ga ipasolan mambe ele ul ienono ngan gimi. Kadonga toa ne iman lemi naurata raring aea tautaunga.
2 Irangrang ngan gimi anasnasi kadonga togid panua tanoeai ad ta aot mambe gid mao. Be manta alongean gimi ga ala pan Deo, ta ei ikado ga laborami ga lolomi iuot pau. Ta ngan edap toa ne, lemi kadonga pade ipul ei ga iuot pau. Toa bedaoa ta gimi ga arangrang ngan matami inasi kemi saoa danga Deo ikim, ta aoatai kemi ngan saoa danga itutui tau ga ikado ei ga itin igelgel.

Saoa tenainga Deo ibada pagita, manta tabokoboko toman ngan

3 *Ngan Deo ele kadonga lolo marum aea toa ibada pagau, naposa matua pagimi kelede kelede ga bedane: Agera gimi mulian mambe panua kemikemi, be irangrang ngan alasu pakurunga ngan gimi mulian mao. Manta lemi oatainga itutui ta matami inasi lemi kadonga mulian. Saoa tenainga lolo matua aea Deo ibada pagimi kelede kelede, lemi oatainga ga lemi

* **11:26:** Ais 59.20-21 * **11:27:** Jer 31.33-34 * **11:33:** Ais 55.8-9 * **11:34:** Ais 40.13, 1Ko 2.16 * **11:35:** Jop 41.11 * **11:36:** 1Ko 8.6 * **12:1:** Ro 6.11, 13, 1Pe 2.5 * **12:3:** Ep 4.7, Plp 2.3

kadonga manta iparangrang tenainga toa oa.
4 *Gita taoatai, eaba itin kelede, be idanga sisid busa. Be idanga kelede kelede led naurata lalaede mao.
5 Ta lalaede toa bedaoa, gita panua busa ngan iaoa kelede ton Kristus, be ngan leda lupnga pan, taot mambe itin kelede. Be gita Kristus itin idanga kelede kelede toa ne, takikisi ngan gita.
6 *Ngan Deo ele kadonga lolo marum aea, ipan leda tenainga imata ede ga ede. Oangga eaba ede ele tenainga ngan badanga Deo iaoa, manta ibokoboko ngan tenainga toa oa ta inasi kadonga lolo matua aea toa Deo ibada pan.
7 Oangga ele tenainga ngan lualuanga, manta ibokoboko ngan ta ilualua gid panua. Be oangga ele tenainga ngan paoatainga, manta ibokoboko ngan ta ipapaoatai gid panua.
8 Be oangga ele tenainga ngan pamatuanga panua lolod, manta ibokoboko ngan ta ipapamatua gid. Be oangga ele tenainga ngan kadonga mamaron, manta ibokoboko ngan ta ikado ele mamaron pagid panua. Be oangga ele tenainga ngan naurata madidnga aea, manta ibokoboko ngan ta imarum tau ngan naurata toa oa. Be oangga ele tenainga ngan kadonga lolo isat aea, manta ibokoboko ngan ta ilolo isat ngan gid panua toman ngan ele tingelgel.

Manta takim oaeoaeda

9 Irangrang ngan apakaka ngan lemi kadonga kimnga aea mao. Manta akado tautaunga. Saoa kadonga paeamao, manta tinimi ngan. Be saoa kadonga kemi, manta akikisi matua.
10 *Manta akimkim pol ngan gimi mambe gimi iaoa kelede. Manta alolon ngan oaeoaemi ta alongean gid ga timuga.
11 Manta amarum ngan Maron ele naurata aea kadonga ngan Itautau Tutui iura, be amalai ngan mao.
12 *Manta tinimi igelgel ngan sanganga danga kemikemi toa Deo iposa tautaunga pagimi ngan. Oangga kadonga kulupulupu iuotot ngan gimi, manta amadid matua ngan. Manta urami pakpakia ngan lemi raring.

Manta urami pakpakia ngan lemi raring.

13 *Oangga Deo ele panua tututui etangada led danga sisid imata karanga mao, manta alualua gid. Oangga ami kaluae tinam pagimi, manta amariala kemi ngan gid.
14 *Oangga gid panua tipaieiei gimi, manta akado posanga kemi ngan pamatuanga gid. Apamatua gid, be akado posanga eta paeamao ngan gid mao.
15 Oangga panua tinid igelgel, manta tinimi igelgel toman ngan gid. Be oangga panua titangtang, manta atangtang toman ngan gid.
16 *Manta gimingada lolomi kelede. Irangrang ngan asoa edami mulian mao, be manta aluplup toman ngan gid panua toa edad mao. Irangrang ngan akeo ga lemi oatainga kapei mao.
17 *Oangga panua tikado paeamao ngan gimi, irangrang ngan akoli kadonga paeamao ila pagid mao. Manta matami inasi lemi kadonga, ta saoa kadonga eine kemi ngan panua toa ngada ne matad, manta akado.
18 Oangga gimi arangrang, manta lolomi itarui toman ngan panua toa ngada ne.
19 *Leg panua kemikemi, irangrang ngan akoli gid panua led kadonga papaeamao ngan gimi mao. Be alongean Deo ilolo

* **12:4:** 1Ko 12.12,27 * **12:6:** 1Ko 12.4-11, 1Pe 4.10-11 * **12:10:** 1Pe 1.22 * **12:12:** 1Te 5.16-18 * **12:13:** Ibr 13.2 * **12:14:** Mt 5.44, 1Ko 4.12 * **12:16:** Snd 3.7 * **12:17:** 1Te 5.15 * **12:19:** Lo 32.35, Mt 5.39

bake ngan gid ta ikoli. Ngansa ele laulau
ikeo ga bedane, “Maron ikeo, ‘Kolinga
paeamao eine naurata togau. Gau ga na-
panas gid ngan led kadonga papaeamao
ngan gimi.’ ”
20 *Tota irangrang ngan akoli kadonga
paeamao mao. Be

“oangga am isat pitoreanei, pan aea an-
nga.
Oangga marumian ei, bada eau ga ila
pan.
Oangga eao kado bedane, eine ga maea-
maea ei ngan ele kadonga paea-
mao.”*

21 Irangrang ngan alongean kadonga pa-
paeamao iasal gimi mao. Be manta aeasal
kadonga papaeamao ngan lemi kadonga
kemikemi.

13

Manta talolon ngan gid madidnga tuanga aea

1 *Panua toa ngada ne manta tima-
mado gadio ngan tuanga aea madidnga
kapeipei. Ngansa gid madidnga tibada
led naurata sapaean mao. Deo kekelen
idol gid. Ta gid madidnga toa labone
timamado, eine Deo ibada naurata pagid.
2 Tota eaba sai iaoa isokangai pagid ma-
didnga, eine iaoa isokangai pagid panua
toa Deo kekelen idol gid. Ta gid panua toa
tikado bedane, eine ga tibada ad panas-
nga.
3 *Ngansa gid panua tikado kadonga
kemikemi, led ipu eta ngan timataud gid
madidnga mao. Be gid madidnga tipa-
mataud gid panua tikado kadonga pa-
paeamao. Ta oangga eao kim gid ma-
didnga tipamataud go mao, manta kado
kadonga kemikemi, ta gid ga tipakuru
ngan go.
4 Ngansa madidnga ei Deo ele eaba
naurata aea ngan luanga go. Be oangga
eao kado kadonga paeamao, manta
mataud. Ngansa ei ikikisi didi paraunga
aea sapaean mao. Ei Deo ele eaba naurata
aea ngan pasolannga ele lolo bake pan
eaba sai toa ikado kadonga paeamao.
5 Tota gimi manta amamado gadio ngan
gid madidnga. Gimi aoangga asapir ngan
led lolo bake. Be amamado gadio ngan gid
ngan ipu toaine kekelen mao. Amamado
gadio ngan gid ngansa lolomiai, gimi ga
anaman mambe kadonga toa ne itutui.
6 *Ngan ipu toaine gimi aol takis ga
ila pagid madidnga tuanga aea. Ngansa
gid timan Deo ele panua naurata ad ga
tigaldedean ngan naurata toa ne.
7 Oangga ami gigi pan eaba sai, manta
apatutui. Oangga tikeo ga aol takis isaoa
ila pagid, manta aol. Oangga amamado
gadio ngan eaba sai, manta atada ngan ei
ga alolon ngan ei.

Manta takim gid panua padengada

8 *Irangrang ngan alongean ami gigi
eta ienono mole mao. Manta apatutui
manmanae. Gigi kelede ga oaine ienono
somisomi, eine ngan kadonga kimnga aea
pol ngan gimi. Ngansa eaba sai toa ikim
iuae ede pade, ei iparangrang apu aea
posanga na.
9 *Ngansa apu ikeo ga bedane, “Apae-
abu ngan oainga ngan kadonga arala
mao,” ga “Apamate eaba ede pade mao,”
ga “Alublub mao,” ga “Angale ga akim
eaba ede pade ele danga sisid mao.” Be
oangga saoa posanga pade ienono ngan
apu, eine toa ngada oa iluplup ngan
posanga idil kelede ga oaine, “Manta kim
oaem ede pade mambe kim go mulian.”
10 *Eaba sai toa inasi kadonga kimnga
aea, eine ipaeabu ngan iuae ede pade mao.
Tota kadonga kimnga aea iparangrang
apu aea posanga.

Manta talalala tutui

11 *Manta akado toa bedaoa ngansa gimi
aoatai ngan kadonga toa gita manta tanas-
nasi ngan taun toaine. Manta matami
arar mambe eaba idae ngan ele enonga.
Ngansa ado matamata toa loloda matua

* **12:20:** Snd 25.21-22, Mt 5.44 * **12:20:** Posanga ga oaine *maeamaea ei ngan ele kadonga, ngan posanga Grik tikeo ga bedane: eine ga asuk dinga igirar ga idae ilaborai, be eine oanenga itna.* * **13:1:** Snd 8.15, Tt 3.1 * **13:3:** 1Pe 2.13-14 * **13:6:** Mt 22.21 * **13:8:** Mt 22.39-40, Jms 2.8 * **13:9:** IM 20.13-15, 17, Lo 5.17-19,21 * **13:10:** 1Ko 13.4-7 * **13:11:** Ep 5.14, 1Te 5.6-7

ngan Iesus, eiua aluai tede ngan ado
muriai toa Deo ga ibada gita mulian. Be
labone ado toa ne inam boloma tede na.
12 *Teta pade bong ila, be gaga iuangga
itakai. Tota manta tatnan gid kadonga
dodom aea. Be tanasi gid kadonga meren-
gai aea, ta kadonga toa oa iuot mambe
leda danga sisid paraunga aea.
13 *Manta talalala ngan kadonga tu-
tui lalaede mambe eaba ilalala ngan
tibur merengai. Irangrang ngan taunun
ga tamangamanga alele mao, ga takado
kadonga arala mao, ga tanasi kadonga
mambe kaua mao, ga ariapolpol mao, ga
loloda paeamao mao pade.
14 *Be gimi manta abada Maron Iesus
Kristus ta arobi ngan gimi mambe lemi
pononga. Irangrang ngan matami nanan
edap etangada ngan nasinga kimnga pa-
paeamao tinida aea mao.

14

Irangrang ngan taselele oaeda ele kadonga mao

1 *Oangga eaba ede ilolo matua tau
ngan Iesus mao, manta tinimi igelgel ngan
badanga ei. Be irangrang ngan aoami
isokangai toman ngan ei ngan posanga
gereirei alele mao.
2 *Eaba ede ilolo matua mambe ei iran-
grang ngan ianean annga imata ede ga
ede. Be eaba ede pade ilolo matua tau
mao, ta iplese masilau imedameda.
3 *Eaba sai toa ianean annga imata ede
ga ede, irangrang ngan imata ibiu eaba toa
iplese annga oa mao. Be eaba toa iplese
annga edengada, irangrang ngan iselele
eaba toa ianean annga imata ede ga ede
oa mao pade. Ngansa Deo ibada eaba toa
oa ta iman ei ele.
4 *Be eao sai toa selele paeaeanga ton
eaba ede pade? Oangga imadid matua
ngan ele naurata, mao oangga itap ngan,
eine danga ton aea maron. Be ei ga
imadid matua ngansa Maron irangrang
ngan ipamatua ei ta imadid matua.
5 *Eaba ede iuangga ado ede eine ado
kapei raring aea ta iadi mambe ado toa
oa iasal ado padengada. Be eaba ede
pade iuangga ado toa ngada ne lalaede.
Panua kelede kelede manta tirau posanga
lolodeai ngan saoa edap itutui ngan gid.
6 Eaba toa iuangga ado ede eine ado
kapei raring aea, eine imata nanan Maron
ta ikado toa bedaoa. Be eaba toa ianean
annga imata ede ga ede, eine imata nanan
Maron ta ianean annga toa oa. Ngansa ei
iposa kemi ga ila pan Deo ngan annga toa
oa. Be eaba toa iplese annga, ei pade imata
nanan Maron ta ikado toa bedaoa. Ei pade
iposa kemi ga ila pan Deo.
7 Gita taoatai, eaba eta ngan gita
iadi mambe ei imamado tanoeai ngan
kadonga ei kekelen ga itin igelgel mao.
Be eaba eta iadi mambe ele matenga eine
danga ei ton mao pade.
8 *Oangga matada bibita, eine danga ton
Maron. Be oangga tamate, eine danga ton
Maron pade. Goibe oangga matada bibita,
mao oangga tamate, gita taman Maron ele.
9 Ngan ipu toaine Kristus imate ga idae
mulian. Ngansa iuangga iuot Maron togid
panua matemate ga matad bibita pade.
10 *Be eao kamado selele oaem ede
pade? Eao kamado matam ibiu ei?
Ngansa muriai oangga Deo idio imado
ngan ele mul patutuinga posanga aea, gita
toa ngada ne ga tamadid ngan posanga
imatai.
11 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga
ga bedane,

"Gau Maron toa namamado somisomi ne,
naposa tautaunga bedane:
Panua toa ngada ne ga tikor aed ngan gau,
ga tiuaoa ngan posanga mambe gau
kekelegau Deo."

12 Toa bedaoa ta gita toa ngada ne ga takoli
posanga ila pan Deo ngan leda kadonga
idil toa ngada ne.

Irangrang ngan takado ga oaeda ede pade itap ngan kadonga sat mao

* **13:12:** 1Io 2.8 * **13:13:** Lu 21.34, Ep 5.18 * **13:14:** Gal 3.27 * **14:1:** Ro 15.7 * **14:2:** OM 9.3-4 * **14:3:** Kol 2.16 * **14:4:** Mt 7.1, Jms 4.11-12 * **14:5:** Gal 4.10-11 * **14:8:** Gal 2.20 * **14:10:** 2Ko 5.10 * **14:11:** Ais 45.23, Plp 2.10-11

13 Tota irangrang ngan taselele pol ngan
gita mao. Be manta arau posanga mambe
gimi ga akado ga oaeoaemi titap ngan led
kadonga lolo matua aea mao.
14 *Gau nalup toman ngan Maron Iesus
ta naoatai kemi mambe annga eta paea-
mao Deo imatai mao. Be oangga eaba
eta ikeo ga annga ede eine paeamao Deo
imatai, ngan eaba toa oa imata, annga toa
oa paeamao.
15 *Oangga annga ede toa eao ean ikado
ga oaem ede pade ilolo ede ga ede, eine
lem kadonga toa oa inasi kadonga kimnga
aea mao. Irangrang ngan eao longean
am annga eta ga ipaeabu ngan oaem ede
pade ilolo mao. Kristus imate ngan luanga
oaem toa oa.
16 Be saoa danga eao keo ga eine kemi,
irangrang ngan eao longean panua paden-
gada tiselele mao.
17 Ngansa gita tamamado Deo ibageai
ngan annga ga ununnga mao, be tama-
mado Deo ibageai ngan Itautau Tutui ele
naurata lolodai ngan kadonga tutui ga lolo
tarui aea ga tingelgel.
18 Be eaba sai toa ikado Kristus ele nau-
rata toa bedane, eine ikado ga Deo toman
ngan panua padengada tinid igelgel ngan
ei.
19 *Tota gita manta tamarum ngan gid
kadonga kemikemi toa ikado ga loloda
itarui, ta tapapamatua ngan loloda.
20 *Irangrang ngan eao parpar ngan
annga ta paeabu ngan Deo ele naurata
mao. Annga toa ngada ne kemikemi Deo
imatai. Be oangga eaba eta ian annga ede
toa ikado ga iuae ede pade ele kadonga
lolo matua aea itap, eine paeamao.
21 Oangga eao ean masilau imedameda
eta, mao un oain, mao kado kadonga isaoa
toa ikado ga oaem ede pade ilolo ede ga
ede, kemi ngan eao plese danga toa oa.
Ngan kado ta oaem ede pade ele kadonga
lolo matua aea itap.
22 Ngan eao lem kadonga lolo matua aea,
saoa edap eao oangga nasi ngan gid danga
toa ne, manta danga toa oa ienono rabu
ngan eao ga Deo kekelen. Eaba sai iadi
mambe kadonga ede itutui ga inasi, be
kadonga toa oa igal ilolo mao, kemi tau
ngan eaba toa oa.
23 Be eaba sai toa ilolo ruangada ngan
saoa danga ian, ei ele idil paeamao,
ngansa inasi ele kadonga lolo matua aea
mao. Saoa kadonga takado, be inasi
leda kadonga lolo matua aea mao, eine
kadonga sat.

15

Talualua gita mulian mao, be talualua oaeoaeda

1 Gita panua toa loloda matua tau ngan
Iesus, manta talualua gid panua toa lolod
matua ngan Iesus tau mao. Talua gid ngan
saoa danga ikado ga lolod ruangada. Be
irangrang ngan takado gita kekelegita ga
tinida igelgel mao.
2 *Manta takado leda eaba ede pade ga
itin igelgel ngan saoa kadonga ga ilua ei.
Takado bedane ngan pamatuanga ei.
3 *Ngansa Kristus pade ikado ei mulian
ga itin igelgel mao, be ele kadonga iuot
lalaede mambe posanga ienono ngan Deo
ele laulau ga bedane, “Gid dabadabanga
papaeamao toa gid panua tikado ngan
eao, eine idae ngan gau pade.”
4 *Ngansa posanga toa ngada oa ti-
bode mugaeai ngan Deo ele laulau, eine
tibode ngan paoatainga gita. Toa be-
daoa ta posanga toa oa ipamatua loloda
ta tarangrang ngan tamadid matua, ta
taoatai kemi mambe Deo ga iparangrang
ele posanga tautaunga, ta tasangasanga.
5 Deo ei eaba toa ipamatua loloda ta
tamadid matua. Kemi ngan ilua gimi
ta lolomi kelede pol ngan gimi, lalaede
mambe Iesus Kristus ikim.
6 Toa bedaoa ta lolomi kelede ga aoami
kelede ta asoa Deo ieda. Ei ada Maron
Iesus Kristus Itama.

Kristus ilua gid Iuda toman ngan alu padengada

7 *Tota manta tinimi igelgel ngan
badanga oaeoaemi ngan iaoa kelede ton
Kristus ga tinam pagimi. Abada gid

* **14:14:** PA 10.15, Tt 1.15 * **14:15:** 1Ko 8.11-13 * **14:19:** Ro 12.18, 15.2 * **14:20:** 1Ko 8.13 * **15:2:** 1Ko 10.24,33 * **15:3:** Sng 69.9 * **15:4:** 2Ti 3.16 * **15:7:** Ro 14.1

lalaede mambe Kristus ibada gimi. Ngan
kadonga toa ne, gimi ga asoa Deo ieda.
8 *Ngansa Kristus iuot mambe
paeaeanga ngan luanga gid Iuda, ta
ipasolan gid ngan Deo ele posanga
tautaunga. Ngan kadonga toa bedane,
ei ipamatua posanga tautaunga toa Deo
ikado pagid tibutibud mugaeai.
9 *Ta gid alu padengada ga tisoa Deo
ieda, ngansa ei ilolo isat ngan gid. Eine
lalaede mambe Deo ele laulau ikeo ngan
ga bedane,

"Tota gau ga nasoa edam rabu ngan gid
alu padengada.
Gau ga nakado baunga ngan soanga
eao edam."

10 *Ga pade, ele laulau ikeo ga bedane,

"Gimi alu padengada, tinimi igelgel toman
ngan Deo ele panua."

11 *Be ele laulau ikeo pade ga bedane,

"Gimi alu padengada, asoa Maron ieda.
Kemi ngan gid panua toa ngada ne
tipakuru ngan ei."

12 *Be Aisaia pade ikeo ga bedane,

"Maron pau ede ga iuot ngan iaoa kelede
pan Iesi.*
Maron toa ne ga imadid ga imuga-
muga ngan gid alu toa ngada ne.
Gid alu toa ne ga lolod iminmin ngan ei
ta tisangasanga ei ngan ikado kemi
ngan gid."

13 Deo ei eaba toa ikado gimi ga
aoatai kemi mambe ei ga iparangrang
ele posanga tautaunga, ta asangasanga
ei. Gimi lolomi matua ngan ei, ta ngan
kadonga toa ne, kemi ngan ei ikado gimi
ga tinimi igelgel ga lolomi itarui. Toa
bedaoa ta Itautau Tutui iura ga ilua gimi
ta aoatai kemi ga kemi tau mambe danga
toa gimi asangasanga ne, eine ga iuot
tautaunga.

Paulus itin igelgel ngan naurata toa Deo ibada pan

14 Oaeoaeg, lologeai naoatai kemi
mambe kadonga kemikemi ga oatainga
imata ede ga ede iuon lolomiai. Ta
gimi arangrang tau ngan apapaoatai pol
mulian ngan gimi.
15 *Be posanga edengada nabode ne
arar tede ngan papeinga matami ngan
gid danga toa ne. Ngansa Deo ibada ele
kadonga lolo marum aea ga inam pagau
16 ta ikado gau ga naot Iesus Kristus
ele eaba naurata aea ngan luanga gid alu
padengada. Ngan naurata toa ne, naot
mambe eaba tenainga aea ngan badanga
Deo ele ato kemi ga ila pagid alu toa oa.
Toa bedaoa ta Itautau Tutui ikado gid ga
tiuot mambe tenainga ede toa Deo ele ul
ienono ngan, ta tikado ei ga itin igelgel.
17 Nalup toman ngan Iesus Kristus ngan
Deo ele naurata aea kadonga, ta tinig
igelgel kapei ngan.
18 Be irangrang ngan naposaposa ngan
danga padengada mao. Danga kelede
ga naposa ngan eine naurata toa Kris-
tus ikado ngan gau ngan luanga gid alu
padengada. Kristus iboko toman ngan gau
ta nakado posanga kemikemi ga naurata
kemikemi, ta gid alu padengada tilongo
Deo ilinge.
19 Ei ipamatua gau ta nakado gid uisinga
iuot ngan Itautau Tutui iura ta iman kilala
ngan pamatuanga ele posanga. Toa be-
daoa ta napaola ato kemi ton Kristus ngan
tuanga toa ngada ne rabu ngan tuanga
Ierusalem ga ila irangrang ngan tibur
kapei Ilirikum.
20 *Ngan naurata toa ne, lolog ikim tau
ngan paolanga ato kemi ngan tibur isaoa
gid panua tilongo ngan Kristus ieda eta
maitne. Nakado bedane ngansa tinig ngan
kadonga luma gadae ngan kadanga ton
eaba eta pade mao.
21 *Be nakado lalaede mambe Deo ele
laulau ikeo ngan ga bedane,

* **15:8:** Mt 15.24 * **15:9:** 2Sml 22.50, Sng 18.49, PA 3.25 * **15:10:** Lo 32.43 * **15:11:** Sng 117.1 * **15:12:** Ais 11.10, PM 5.5 * **15:12:** *Iesi eine Iesus itub ede. Be ei maron kapei Devit itama. Gera aea ninipunga ngan 1Sml 16.* * **15:15:** Ro 1.5, 11.13 * **15:20:** 2Ko 10.15-16 * **15:21:** Ais 52.15

"Gid panua toa tibada aea posanga eta mugaeai ga inama mao, gid ga tigera ei kemi.
Be gid panua toa tilongo aea posanga eta maitne, eine ga tilongo ga tiuatai kemi ngan ei."

Paulus ilolo ikim geranga gid Rom ga Spen pade

22 *Ngan ipu toaine mugaeai ga inam, naurata toa ne ipakala gau somisomi ta nala pagimi mao.
23 Be labone tibur eta pade ngan kadonga leg naurata nene mao. Be rai busa ga inam labone, lolog ikim kapei tau ngan geranga gimi.
24 Tota oangga nala ngan tibur kapei Spen, eine ga nanasi edap ila pagimi ta nala toa eoa. Be gau ga nadio namamado pagimi kauteta, ta gitaingada tinida igelgel ge. Ga kus ta natnan gimi ga adio, be nakim gimi alua gau ngan leg lalalanga toa eoa.
25 *Be patautene nala Ierusalem ngan luanga Deo ele panua tututui toa eoa.
26 *Ngansa gid panua nene ngan tibur kapei Akaia ga tibur kapei Masedonia tinid igelgel ngan luanga gid panua tututui ton Deo ngan tuanga Ierusalem, ngansa tal mon edengada ngan gid, led danga sisid imata karanga mao. Tota tipaluplup pat idanga ede ngan luanga gid.
27 *Tinid igelgel ngan palupnga pat toa ne, be ad gigi ienono pagid Iuda pade. Ngansa mugaeai gid alu toa ne tibada Deo ele posanga inam pagid Iuda mambe luanga buburiai aea. Ta labone itutui ngan tikoli gigi toa ne ngan luanga tanoeai aea ila pagid.
28 Tota oangga nabada pat toa ne ga ila iuot kemi pagid ga kus, eine ga nanasi edap ila pagimi ngan leg lalalanga Spen.
29 *Ta naoatai, oangga nala pagimi, eine Kristus ele pamatuanga ga iuon tau ngan gita.
30 *Oaeoaeg, loloda matua ngan ada Maron Iesus Kristus, ga Itautau Tutui ele kimnga iuon lolodai. Ta ngan ipu toaine nabeta matua gimi ga bedane: Araring matua ga ila pan Deo ngan luanga gau.
31 Abeta ei ta ibada gau mulian pagid Iuda bagedeai toa lolod matua ngan Iesus mao. Ga pade, abeta ei ta ikado ga ele panua tututui ngan tuanga Ierusalem tinid igelgel ngan luanga toa ne.
32 Toa bedaoa ta oangga Deo ikim, ngan leg langa pagimi, eine ga tinig igelgel toman ngan gimi ga naearagau teta.
33 Deo ei eaba toa ikado ga loloda itarui. Nararing ngan ei ga imamado toman ngan gimi toa ngada na. Eine tautaunga.

16

Paulus ele ado kemi ila pagid panua busa

1 Napakuru ngan oaeda Pibi. Ei taine naurata aea kemi ngan luanga gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Senkria. Ele naurata kemi ta irangrang ngan gimi pade aeadi ei. Oangga ila pagimi,
2 manta abada ei ta akado kemi ngan ei mambe Maron ikim. Akado kadonga ngan ei lalaede mambe akakado ngan Deo ele panua tututui padengada. Oangga ele danga eta imata karanga mao, manta alua ei. Ngansa ei ilualua panua busa ga gau pade.
3 *Abada leg ado kemi ila pan Prisila ga iadaoa aranga Akuila. Gaingada panua toa rua ne lemai naurata kelede ngan Iesus Kristus ele ato kemi.
4 Gisirua tiuangga timate ngan luanga gau be timataud mao. Naposa kemi ga ila pan Deo ngan gisirua, be gau kekelegau nakakado bedane mao. Eine gid iaoa kelede toa ngada oa ton Kristus ngan gid alu padengada tiposa kemi ga ila pan Deo ngan gisirua pade.
5 Abada leg ado kemi ila pagid iaoa kelede ton Kristus toa tiluplup gisirua led lumaeai.
Abada leg ado kemi ila pan Epainetus toa nakim ei tau. Ei ilolo matua ngan Kristus matamata ngan gid panua padengada ngan tibur kapei Esia.

* **15:22:** Ro 1.13 * **15:25:** 1Ko 16.1-4 * **15:26:** PA 24.17, 1Ko 16.1, 2Ko 8.1, 9.2,12 * **15:27:** 1Ko 9.11 * **15:29:** Ro 1.11 * **15:30:** 2Ko 1.11, Kol 4.3, 2Te 3.1 * **16:3:** PA 18.2

6 Abada leg ado kemi ila pan Maria. Ei
iboko matua tau ngan luanga gimi.
7 Abada leg ado kemi ila pagid so-
bosobog Andronikus ga Iunias. Gain-
gada mugaeai amamado ngan luma
panasnga aea. Gisirua oalud iuot
kapei rabu ngan gid panua ato ad. Be
lolod matua ngan Kristus matamata
ngan gau.
8 Abada leg ado kemi ila pan Ampliatus
toa nakim ei tau ngan Maron ieda.
9 Abada leg ado kemi ila pan Urbanus
toa gaingada lemai naurata kelede
ngan Kristus ele ato kemi. Ga pade,
leg ado kemi ila pan Stakis toa nakim
ei tau.
10 Abada leg ado kemi ga ila pan Apeles.
Ei ibisi kadonga kulupulupu imata
ede ga ede ngan Kristus ieda be ipa-
solan mambe ei imata tutui.
Abada leg ado kemi ila pan Aristobulus
toman ngan ele luma lolo.
11 Abada leg ado kemi ila pan sobog
Erodion.
Abada leg ado kemi ila pagid panua
ngan Narsisus ele luma lolo toa tilup
toman ngan Maron Iesus.
12 Abada leg ado kemi ila pan Tripina
ga Triposa. Taine toa rua ne tiboko
matua ngan Maron ele naurata aea
kadonga.
Abada leg ado kemi ila pan Persis toa
nakim ei tau. Ei taine ede toa iboko
matua tau ngan Maron ele naurata.
13 *Abada leg ado kemi ila pan Rupus,
toa Maron isio ei. Ga pade, leg ado
kemi ila pan itna toa ei mambe gau
tnag pade.
14 Abada leg ado kemi ila pan Asinkritus,
ga Plegon, ga Ermes, ga Patrobas, ga
Ermas, ga oaeoaeda padengada tima-
mado toman ngan gid.
15 Abada leg ado kemi ila pan Pilologus,
ga Iulia, ga Nereus toman ngan iliu,
ga Olimpas toman ngan Deo ele panua
tututui toa ngada oa.
16 *Oangga agera ngan gimi, nakim gimi
abusum ngan papami ngan kadonga
tutui togita panua ton Deo.
Gid iaoa kelede toa ngada oa ton Kristus
led ado kemi ila pagimi.

Panua edengada tiuangga tikado ga iaoa kelede ton Kristus timapoga

17 *Oaeoaeg, naposa matua pagimi ga
bedane: Manta agabit kemi ngan panua
edengada toa tikado ga gimi iaoa kelede
ton Kristus amapoga. Gid tikado posanga
edengada ngan kadonga gid panua ga
titap ngan led kadonga lolo matua aea, ta
tiposa paeamao ngan paoatainga kemi ton
Kristus toa mugaeai gimi ananale ngan.
Manta ala aluai ngan gid.
18 *Ngansa gid panua toa bedane timan
paeaeanga ton Kristus ada Maron mao,
be timan paeaeanga sapaean ngan led
kimnga papaeamao tinida aea. Tikakado
posanga meles ga parumrumnga ta
tipakaka gid panua toa lolod iuatai kemi
ngan danga eta mao.
19 *Be gimi alongolongo Maron ilinge
ta oalumi iuasasa ga ila pagid panua toa
ngada ne. Tota tinig igelgel ngan gimi,
be nakim gimi manta aoatai kemi ngan
saoa danga eine kemi. Be ngan saoa danga
paeamao, kemi ngan gimi aot mambe
gergeu ta lolomi aea danga eta mao.
20 *Deo toa ikado ga loloda itarui, teta
pade ei ga iuad Satan ga idio aemi ibu-
loloeai.
Kemi ngan ada Maron Iesus ele kadonga
lolo marum aea idio pagimi.

Panua edengada tiabalan led ado kemi ila pagid Rom

21 *Timoti ele ado kemi ila pagimi. Ei
gairua lemai naurata kelede. Be so-
bosobog Lusius ga Ieson ga Sosipater, gid
led ado kemi ila pagimi pade.
22 Gau Tertius nanasi Paulus iaoa ta
nabode laulau toa ne. Gau pade leg ado
kemi ila pagimi ngan Maron ieda.
23-24 *Gaius ele ado kemi ila pagimi
pade. Labone gau Paulus naman aea
kaluae, ta ei imariala ngan gau kemi tau.

* **16:13:** Mk 15.21 * **16:16:** 1Ko 16.20, 1Pe 5.14 * **16:17:** Mt 7.15, Tt 3.10 * **16:18:** Plp 3.19, 2Pe 2.3 * **16:19:** Ro 1.8, 1Ko 14.20 * **16:20:** OM 3.15 * **16:21:** PA 16.1-2, 19.22, 20.4 * **16:23-24:** PA 19.22, 1Ko 1.14

Ei ikakado lalaede bedaoa ngan gid iaoa
kelede toa ngada oa ton Kristus.
Erastus ele ado kemi ila pagimi pade.
Ei ele naurata ngan imariala ngan tuanga
aea pat. Ga pade, oaeda Kuartus ele ado
kemi ila pagimi.*

Manta tasoa Deo ieda

25 *Deo irangrang ngan ikado ga gimi
amadid matua ngan lemi kadonga lolo
matua aea, lalaede mambe ato kemi toa
napapaola ngan Iesus Kristus ne ikeokeo
ngan. Mugaeai tau ga inam, ato kemi toa
ne ienono mumulnga.
26 Be labone Deo ikado ga iuot masaeai.
Deo toa imamado somisomi ne irenren
pagai ta apapaola ato kemi toa ne ga ila
pagid alu toa ngada ne. Gid panua toa
tibada Deo iaoa mugaeai tibode posanga
ngan ato kemi toa ne pade. Tota posanga
mumulnga toa ne ila pagid alu toa ngada
ne ta tiuatai kemi ngan. Deo ikado toa
bedane ngansa ikim gid alu toa ne manta
lolod matua ngan ei ga tilongolongo ilinge.
27 Deo kekelen ele oatainga kapei ngan
danga toa ngada ne. Iesus Kristus ilua gita
ta tasoa Deo ieda somisomi ga ilalala ga
ila. Eine tautaunga.

* **16:23-24:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: 24 *Kemi ngan ada Maron Iesus Kristus ele kadonga lolo marum aea idio pagimi. Eine tautaunga.* * **16:25:** Ro 1.5, Ep 1.9, 3.5,9, Kol 1.26

Paulus ele laulau matamata aea ila pagid Korin

1 Gau Paulus, eaba ato aea ton Iesus Kristus. Ngan Deo ele kimnga, ibaba gau ngan kadonga naurata toa ne. Gairua oaeda Sostenes abode laulau toa ne
2 ila pagimi iaoa kelede ton Kristus toa amamado Korin. Deo ikado ga alup toman ngan Iesus Kristus ta ele ul ienono ngan gimi. Be gid panua toa tiuato ada Maron Iesus Kristus ieda ngan led raring ngan tuanga ga tuanga, gid toa ngada oa tilup toman ngan gimi, ta Deo ibaba gimi toa ngada na ga aot ele panua tututui. Ei gid ad Maron ga gita ada Maron pade.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Tuanga Korin

3 Kemi ngan Tamada Deo ga Maron Iesus Kristus, gisirua led kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea idio pagimi.

Paulus iposa kemi ga ila pan Deo

4 Somisomi naposa kemi ga ila pan ag Deo ngan gimi, ngansa ngan lemi lupnga toman ngan Iesus Kristus, ei ibada ele kadonga lolo marum aea ga ila pagimi.
5 Ga pade, naposa kemi ga ila pan Deo ngansa gimi alup toman ngan ei ta abada danga kemikemi imata ede ga ede, ta ilu-alua gimi ngan lemi posanga ga oatainga imata ede ga ede.
6 Ngansa gid danga toa ne ipasolan mambe Kristus ele ato imatua ga ienono lolomiai.
7 Tota agaga matami ngan sanganga ada Maron Iesus Kristus ele otnga masaeai, be abada Itautau Tutui ele tenainga toa ngada na ga imata karanga.
8 *Ei ga ipamatua gimi ga ila irangrang ngan ado muriai ga muriai tau. Be ngan ado kapei ton Maron Iesus Kristus, irangrang ngan eaba eta isol gimi ngan posanga mao.
9 *Deo ibaba gimi ga alup toman ngan Inat Iesus Kristus ada Maron, ta gimin-gada lolomi kelede toman ngan ei. Be Deo toa ne ei imata tutui ngan ele posanga toa ngada ne.

Manta loloda kelede

10 *Oaeoaeg, nabeta matua gimi ngan ada Maron Iesus Kristus ieda, ngan gimi toa ngada ne lolomi kelede ngan lemi posanga. Be amapoga alele mao. Manta alup kelede ta laborami ga lolomi kelede.
11 Oaeoaeg, nakeo bedane ngansa Kloe ele panua edengada aoad inasi pagau mambe aoa kaukau ienono rabu ngan gimi.
12 *Lemi kadonga toa nakeokeo ngan ne eine ga bedane: Edengada ngan gimi tikeo ga, “Gai anasi Paulus,” be padengada tikeo, “Gai anasi Apolos,” be padengada tikeo, “Gai anasi Sipas*,” be padengada tikeo, “Gai anasi Kristus.”
13 Gimi aoangga Kristus imapoga alele na? Kado gimi aoangga gau Paulus na-mate ngan abei tabala ngan gimi? Mao be gimi abada paliliunga ngan gau Paulus edag na?

* **1:8:** 1Te 3.13, 5.23 * **1:9:** 1Te 5.24, 1Io 1.3 * **1:10:** Plp 2.2 * **1:12:** PA 18.24-28, 1Ko 3.4 * **1:12:** *Sipas eine Iesus ele aluagau Petrus ieda ede pade.* * **1:14:** PA 18.8, Ro 16.23

14 *Naposa kemi pan Deo ngansa gau
napaliliu Krispus ga Gaius kekelegid, be
etangada pade ngan gimi mao.
15 Toa bedaoa ta irangrang ngan eaba
eta ikeo ga gimi abada paliliunga ngan gau
edag mao.
16 *(Aa, matag nanan, tautaunga na-
paliliu Stepanas toman ngan ele luma lolo,
be muriai ga inam naoatai mao, napaliliu
eaba eta pade, mao mao.)
17 Ngansa Kristus isula gau ngan
kadonga paliliunga mao, be isula gau
ngan paolanga ele ato kemi. Be ngan
paolanga ato kemi toa ne, ikeo ga nanasi
posanga mambe gid panua oatainga ad
mao. Ngan kado ta Kristus aea abei tabala
iuot mambe danga sapaean.

Kristus ipasolan Deo iura ga ele oatainga

18 *Gid panua toa muriai ga tidu-
aea ngan dinga imperno, gid tikeo ga
posanga ngan Kristus aea abei tabala
eine buobuonga. Be gita panua toa Deo
ibabada gita mulian, takeo ga posanga toa
ne ipasolan Deo iura.
19 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga
bedane,

"Gau ga napasolan mambe oatainga togid
panua oatainga ad, eine danga
sapaean.
Be gid panua toa led oatainga kapei,
eine ga nakado ga led posanga iuot
buligaliga."

20 *Ngan Deo imata, gid panua oatainga
ad eine panua sapaean. Be gid panua
pananalenga ad ga gid panua labone ad
toa tisalisali ngan posanga, gid lalaede
toa bedaoa pade. Tautaunga Deo ikado
ga oatainga togid panua tanoeai ad iuot
buobuonga.
21 *Ngan Deo ele oatainga kapei, ikeo ga
eaba eta irangrang ngan ibada oatainga
ngan ei ngan nasinga oatainga tanoeai
aea mao. Tautaunga, gid panua tikeo ga
posanga toa gai apapaola eine buobuonga,
be Deo itin igelgel ngan badanga mulian
sapadua toa lolod matua ngan.
22 Gid Iuda tikeo ga eine buobuonga
ngansa tiparpar tau ngan geranga uisinga.
Be gid Grik ga alu padengada tikeo ga eine
buobuonga, ngansa tiloilo saoa posanga
inasi oatainga kapei.
23 *Be gai apaola posanga ngan Kristus
ele matenga ngan abei tabala. Posanga toa
ne ipamasmasi gid Iuda lolod, be gid Grik
ga alu padengada tiuangga eine posanga
buobuonga.
24 *Be gid panua Iuda ad ga alu paden-
gada toa Deo ibaba gid, oangga tilongo
ato kemi toa ne, eine tiuatai mambe Kris-
tus ele posanga ipasolan mambe Deo ele
oatainga ga iura eine kapei.
25 *Ngansa panua edengada tiuangga
Deo ele oatainga eine buobuonga, be tau-
taunga iasal gid eababa led oatainga. Ga
pade, tiuangga Deo ele kadonga eden-
gada ipasolan mambe ei iura mao, be
tautaunga ele kadonga iasal gid eababa
urad.
26 *Oaeoaeg, matami nanan danga ga
oaine: Ngan ado toaiua Deo ibaba gimi,
gimi busa lemi oatainga kapei ngan panua
matad mao, be gimi busa urami kapei tau
mao, be gimi busa aot ngan gid iaoa kelede
toa edad kapeipei mao pade.
27-28 Be gid panua tanoeai ad, matad ibiu
panua padengada ta tikeo ga tibuobuo.
Be Deo isio gid panua tota nena. Ikado
toa bedaoa ngansa iuangga ipamaeamaea
gid panua oatainga ad. Ga pade, isio gid
panua toa urad mao ngan panua tanoeai
matad, ngansa iuangga ipamaeamaea gid
panua toa urad kapei. Ga pade, Deo isio
gid panua toa edad mao tanoeai, ga isio
gid panua toa timan danga buligaliga, ga
isio gid panua sapaean. Ei ikado bedane
ngansa iuangga ikado ga gid panua toa
edad kapeipei tiuot danga buligaliga.
29 *Toa bedaoa ta irangrang ngan eaba
eta iparim ngan ei mulian Deo imatai mao.
30 *Deo kekelen ikado ga gimi alup
toman ngan Iesus Kristus. Deo idol Kristus

* **1:16:** 1Ko 16.15 * **1:18:** Ro 1.16 * **1:19:** Ais 29.14 * **1:20:** Jop 12.17, Ais 19.12, 33.18, 44.25 * **1:21:** Mt 11.25 * **1:23:** Ro 9.32, 1Ko 2.14 * **1:24:** Kol 2.3 * **1:25:** 2Ko 13.4 * **1:26:** Mt 11.25, Jms 2.5 * **1:29:** Ep 2.9 * **1:30:** Jer 23.5-6

mambe gita leda oatainga ipu, ga leda
edap ngan otnga tutui imatai, ga idol ele
ul ngan gita, ga ipola gita ta tatnan leda
madonga paeamao.
31 *Ikado bedane ngansa iuangga
iparangrang posanga toa ienono ngan ele
laulau ga bedane, "Oangga sai ikeo ga
ikado kadonga parimnga, ei manta iparim
ngan Maron kekelen."

2

Leda kadonga lolo matua aea ienono ngan Deo iura

1 Oaeoaeg, ngan ado toaiua nala pagimi,
napaola posanga mumulnga ngan Deo,*
be nanasi oatainga kapei tanoeai aea mao
ga posanga kulupulupu mao pade.
2 Ngansa ngan ado toaiua nala pag-
imi, narau posanga ngan gau ga nakado
posanga eta pade mao, be naposa ngan
Iesus Kristus kekelen ga ele matenga ngan
abei tabala.
3 *Be ngan ado toaiua namamado toman
ngan gimi, gau urag mao, be namataud ga
nasamimi.
4 *Be posanga toa napaola ga ila pag-
imi, eine inasi oatainga tanoeai aea ngan
dadanga gimi mao, be napasolan Deo Itau-
tau Tutui iura pagimi.
5 Nakado toa bedane ngansa nakim lemi
kadonga lolo matua aea ienono ngan gid
eababa led oatainga mao, be ienono ngan
Deo iura.

Itautau Tutui ibada oatainga kemikemi pagita

6 Be oangga gai aposa pagid panua toa
lolod iuatai ngan Deo, eine lemai posanga
inasnasi oatainga kemikemi. Be oatainga
toa ne eine tanoeai aea mao ga inam pagid
madidnga tanoeai ad mao pade. Gid ga
tiuot danga buligaliga.
7 Be gai aposa ngan Deo ele oatainga
kemi toa mugaeai ienono mumulnga.
Ngan oatainga toa ne, Deo irau posanga
motean, toa matamata ngan danga toa
ngada ne led otnga, ngan ei ga idol gita ga
tamado kemi tau ngan ele taranga.
8 Madidnga eta tano aea iuatai ngan
posanga toa Deo irau ne mao. Ngansa
oangga tiuatai ngan, eine ga tipatoto
Maron toa ieda kapei ne ngan abei tabala
mao.
9 *Be mao. Iuot mambe posanga ga
oaine ienono ngan Deo ele laulau ikeo
ngan ga bedane,

"Gid danga kemikemi toa Deo ikoromot
ngan ele panua toa tikimkim ei,
eaba eta igera mao,
ga eaba eta ilongo ngan mao,
ga eaba eta ilabora ibada mao pade."

10 Be Deo ipaola ga iuot pagita† ngan Itau-
tau Tutui.
Ngansa Itautau Tutui imata inasi danga
toa ngada ne. Goibe saoa danga inam pan
Deo ga ikulupu ngan taoatai ngan, eine
Itautau Tutui imata inasi ga iuatai ngan.
11 Ngansa sai irangrang ngan iuatai
ngan eaba ede pade ilolo? Eaba toa oa
ei kekelen iuatai ngan saoa danga ienono
iloleai. Lalaede pade ngan Deo. Eaba eta
iuatai ngan Deo ilolo mao. Itautau Tutui
kekelen iuatai.
12 Itautau Tutui toa gita tabada, eine
inam pagita ngan antu eta tanoeai mao.
Be inam tutui pan Deo. Tota tarangrang
ngan taoatai ngan saoa tenainga Deo
ibada pagita ngan ele mamaron.
13 Gai aposaposa ngan tenainga toa ne,
be akakado posanga inasi oatainga togid
eababa mao. Gai anasi posanga toa Itau-
tau Tutui ipaoatai gai ngan. Gai akado
Itautau Tutui ele posanga ga ila pagid
panua toa tilalala ngan Itautau Tutui iura.
14 Be eaba sai toa ilalala ngan Itautau
Tutui iura mao, eine irangrang ngan ibada
Itautau Tutui ele tenainga mao, ngansa

* **1:31:** Jer 9.24 * **2:1:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, posanga idil ga oaine *posanga mumulnga ngan Deo ienono mao, be tidol posanga idil ede pade ga bedane: Deo ele ato.* * **2:3:** PA 18.9, 2Ko 10.1 * **2:4:** 1Te 1.5 * **2:9:** Ais 64.4 † **2:10:** Panua oatainga ad edengada tiuangga Paulus ikeo ga Deo ipaola posanga ga iuot pagid Korin mao, be pagid panua ato ad kekelegid toman ngan ei. Tota tiuangga tipul posanga idil toa ne *pagita ga ila iuot posanga idil ede pade ga oaine pagai. Tikeo lalaede bedane ngan tibur isaoa ngan lain 12 ga 16 toa tagera idil ga oaine gita ienono.*

iuangga danga toa ne buobuonga, ta irangrang ngan ilabora ibada mao. Eine ngansa Itautau Tutui kekelen ilua gita ta matada inasi tenainga toa ne ga tabada oatainga ngan.

15 Eaba sai toa ilalala ngan Itautau Tutui iura, ei imata inasi danga toa ngada ne. Be irangrang ngan eaba eta imata inasi eaba toa oa ele kadonga mao.

16 *Ngansa Deo ele laulau ikeo ga bedane,

"Sai iuatai ngan Maron ilolo,
ta irangrang ngan ipaoatai ei?"

Be oatainga toa ienono Kristus iloleai oa ta ienono pagita.

3

Panua naurata ad ton Deo tiboko kelede

1 Oaeoaeg, ngan ado toaiua namamado pagimi, nagera mambe gimi alalala ngan Itautau Tutui iura mao, ta irangrang ngan nakado posanga ila pagimi toa bedaoa mao. Nakado posanga ila pagimi mambe gimi panua sapaean tanoeai ami. Gimi alup toman ngan Kristus mole tede na, be gimi mambe gid gergeu puruanga maitne.

2 *Eine mambe gau napaun gimi ngan tud, be annga matua mao, ngansa gimi arangrang ngan mao, ga labone pade arangrang maitne.

3 *Ngansa gimi anasnasi kadonga tanoeai aea maitne. Kadonga lolo paeamao aea ga aoa kaukau ienono rabu ngan gimi, ta kadonga toa ne ipasolan mambe gimi panua sapaean tano ami ga anasnasi gid eababa led kadonga.

4 *Ngansa oangga eta ngan gimi ikeo ga, "Gau nanasi Paulus," be ede pade ikeo, "Gau nanasi Apolos," eine ipasolan mambe gimi panua sapaean maitne.

5 *Be matami nanan. Apolos ei sai? Be gau Paulus, gau sai? Gairua panua sapaean naurata amai toa alua gimi ga lolomi matua ngan Deo. Ga pade, Maron idol gai kelede kelede lemai naurata.

6 Gau naearum abei ipuapua, ga Apolos ititi ngan eau. Be Deo ipatub ga idae.

7 Toa bedaoa ta eaba earumnga aea ga eaba titinga aea, gisirua edad mao. Be Deo kekelen ieda, ngansa ei ipatub ga idae.

8 *Eaba earumnga aea ga eaba titinga aea, gisirua led naurata ipu kelede. Ta Deo ga imata inasi gisirua led naurata ta ilasu gid kelede kelede.

9 Ngansa gaingada aboko pan Deo ngan naurata kelede. Be gimi mambe dadanga ton Deo toa gai abokoboko ngan.

Eaba naurata aea ton Deo, ei mambe eaba ikakado luma

Ga pade, gimi mambe luma ton Deo.

10 Ngan Deo ele kadonga lolo marum aea toa ibada pagau ne, gau naot mambe eaba oatainga aea ngan luma aea kadonga ta nalalo gid pat iman luma ipu aea kisinga. Ga kus ta eaba ede pade ikakado luma gadae ngan pat toa nalalo gid oa. Be eaba kelede kelede manta imata inasi kemi ele mosi mulian ngan luma aea kadonga.

11 *Ngansa Deo idol Iesus Kristus mambe luma ipu aea kisinga, ta irangrang ngan eaba eta idol luma ipu eta pade mao.

12 Be oangga panua tikado luma gadae ngan luma ipu toa oa, eine edengada ga tikado ngan gol, ga padengada ngan silva, ga padengada ngan pat aea olnga kapei. Be padengada tikado ngan gid danga ienono mole mao mambe abei ga usi ga gupa.

13 *Ta ngan ado toaiua Deo ipamadid gid panua ngan posanga, gid kelede kelede led naurata ga iuot masaeai, ngansa ado toa oa ga iuot mambe dinga. Ta dinga toa oa ga inono eaba kelede kelede ele naurata ta itoba. Ta panua toa ngada oa ga tigera gid kelede kelede led naurata iuot kemi, mao paeamao.

14 Oangga dinga inono ga kus, eaba sai ele naurata ienono kemi, ei ga ibada lasunga.

15 Be oangga dinga inono eaba sai ele naurata ga imomout ga kus, ele naurata toa oa ga iman danga buligaliga. Deo ga

* **2:16:** Ais 40.13 * **3:2:** Ibr 5.12-13, 1Pe 2.2 * **3:3:** 1Ko 1.10-11 * **3:4:** 1Ko 1.12 * **3:5:** PA 18.4,11,27-28 * **3:8:** Mt 16.27, Ep 2.20-22 * **3:11:** Ais 28.16, 1Pe 2.4-6 * **3:13:** 1Ko 4.5

ibada eaba toa oa mulian, be eine mambe
ibada mulian eaba dingaeai ga iuot.

Gimi mambe Deo ele luma

16 *Gimi mambe luma tutui ton Deo,
ta Deo Itautau Tutui ienono lolomiai, be
aoatai mao?
17 Oangga sai ipaeabu ngan Deo ele
luma, Deo ga ipaeabu ngan eaba toa oa,
ngansa Deo ele luma aea ul ienono. Be
luma toa oa, tota gimi.

Irangrang ngan tasoa panua edad mao

18 Kado gimi apakaka gimi mulian.
Oangga sai ngan gimi ikeo ga ele oatainga
kapei mambe gid panua labone ad
tipakuru ngan, ei manta inasi Kristus ta
iuot mambe eaba buobuonga aea ngan gid
panua tanoeai matad. Ta ngan kadonga
toa bedaoa, ei ga irangrang ngan ibada
oatainga tautaunga.
19 *Ngansa ngan Deo imata, oatainga
tanoeai aea eine buobuonga. Ngansa Deo
ele laulau aea posanga ga bedane, "Gid
panua toa tiuangga led oatainga kapei,
Deo ikado ga led kadonga aleburo aea
ipaeabu ngan gid mulian."
20 *Ga ele laulau aea posanga ede pade
bedane, "Gid panua toa tikeo ga led
oatainga kapei, Maron iuatai ngan lolod
na. Ei iuatai mambe led posanga irangrang ngan aea annga eta iuot mao."
21 Tota manta atnan kadonga ngan
soanga gid panua edad, ngansa danga toa
ngada ne ienono ngan luanga gimi.
22 Gau Paulus, ga Apolos, ga Sipas*, ga
tano toa ne, ga matenga, ga mata bibita,
ga danga sisid labone aea, ga danga sisid
iuangga inam muriai, gid danga toa ngada
ne ienono ngan luanga gimi.
23 Be gimi aman Kristus ele, be Kristus
iman Deo ele.

4

Deo kekelen irau ele paeaeanga ad posanga

1 Gimi manta matami nanan gai mambe
paeaeanga ton Kristus ga panua naurata
amai ngan paolanga Deo ele posanga mumulnga.
2 *Ga pade, danga kapei gid panua naurata ad manta tikado, eine ngan pasolannga mambe matad itutui ngan led naurata.
3 Goibe gimi apamadid gau ngan
posanga ta matami inasi leg kadonga, mao
be panua padengada tipamadid gau, eine
danga kakauede. Gau matag ila ngan
danga eta mao. Be gau pade matag inasi
leg kadonga mulian mao.
4 Ngansa gau naoatai ngan leg idil eta
paeamao mao. Be gau naot eaba tutui
ngan ipu toaine mao. Maron kekelen irau
ag posanga.
5 *Tota irangrang ngan gimi arau eaba
eta aea posanga mao ga ila irangrang
ngan ado kapei toa Maron inama. Ta
saoa danga ienono mumulnga ngan tibur
dodom, ei ga ikado ga iuot merengai. Ta
ei ga ipasolan saoa danga ienono panua
lolodeai ga iuot masaeai. Ta ngan ado
toaiua, Deo ga ipakuru ngan panua kelede
kelede ngan led naurata.

Irangrang ngan taparim ngan gita mulian mao

6 *Oaeoaeg, gau natado oanenga itna
ngan gau ga Apolos ngan paoatainga
gimi, ta irangrang ngan aoatai kemi
ngan posanga ga oaine, "Irangrang ngan
alaputian saoa posanga ienono Deo ele
laulauiai mao." Toa bedaoa ta gimi ga
aparim ngan eaba eta mao, ta akeo ga ei
iasal panua padengada mao pade.
7 *Ngansa sai ikeo ga eao easal eaba eta
pade? Eao kikisi tenainga isaoa be inam
pan Deo mao? Be oangga bada ga inam
pan Deo, ikamado ga eao parim ngan go
mulian mambe bada sapaean ngan uram?
8 Tautaunga gimi abada danga toa
ngada ne ga imata karanga na? Be gimi
aot mambe panua led pat kapei na? Gimi
aot mamaron kapeipei na? Gimi akado bedane be adol gai ga adio muriai na? Man
ga gimi aot mamaron kapeipei tautaunga.
Toa bedaoa ta gai aot mamaron kapeipei
toman ngan gimi!

* **3:16:** 1Ko 6.19, 2Ko 6.16 * **3:19:** Jop 5.13 * **3:20:** Sng 94.11 * **3:22:** *Sipas eine Iesus ele aluagau Petrus ieda ede pade.* * **4:2:** Lu 12.42 * **4:5:** 1Ko 3.8 * **4:6:** Ro 12.3 * **4:7:** Ro 12.6

9 Nakeo bedane ngansa imata mambe
Deo idol gai panua ato amai ga adio gadio
tau ngan panua toa ngada ne. Gai mambe
panua toa amai miri itamatama tiasal gai
ngan paraunga, ta tiluku gai ta tikeo ga gai
manta amate panua busa matadeai ga gid
anggelo matadeai pade.
10 Ngan Kristus, gai aot mambe panua
buobuonga amai, be gimi alup toman
ngan Kristus ta aot mambe panua
oatainga ami. Eine tautaunga na? Gai
uramai mao, be gimi urami kapei na?
Eaba eta ilolon ngan gai mao, be tilolon
ngan gimi.
11 *Mugaeai ga irangrang ngan pataut-
ene gai pitoreagai, ga marumian gai, ga
adol danga krak ga krak, ga panua tirau-
rau gai, ga lemai luma eta mao.
12 *Gai akakado naurata kulupu tau
ngan bagemai. Gid panua aoad ibiu gai,
be gai akado posanga kemi ngan pamat-
uanga gid. Tipaieiei gai, be gai mumun ga
amamado.
13 Tipaeabu ngan edamai, be aposa
meles ga ila pagid. Irangrang ngan pataut-
ene, gai aot mambe muk toa gid panua
tisigiri ga ila. Gai mambe sakirkir gid
panua titatado.

Paulus ikeo ga gid Korin manta tinasi ele kadonga

14 Gau nabode posanga toa ne be tinig
ngan napamaeamaea gimi mao. Nakeo
ga napabib lemi, ngansa gimi mambe leg
gergeu toa nakimkim tau.
15 *Goibe, ami madidnga bunoringring
sangaul tilualua gimi ga alup toman
ngan Kristus, be gimi tamami busa mao.
Ngansa ngan lemi lupnga toman ngan
Iesus Kristus, gau naot tamami ngan ado
toaiua napaola ato kemi ila pagimi.
16 *Tota nabeta gimi matua bedane:
Anasnasi gau leg kadonga.
17 *Ngan ipu toaine nasula Timoti ga
ila pagimi. Ei mambe leg gergeu toa
nakim ei. Ei imata tutui ngan Maron,
ta ei ga ipapei matami ngan gau leg
kadonga ngan lupnga toman ngan Iesus
Kristus. Ele posanga toa ne iuot lalaede
mambe paoatainga toa nakakado pagid
iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga ga
tuanga.
18 Be edengada ngan gimi tiuangga
nanam pagimi mao, ta tiparim ngan gid
mulian.
19 Be teta pade gau ga nanam pagimi,
oangga Maron ikim, be gau ga matag inasi
gid panua parimnga ad led posanga mao.
Gau ga matag inasi urad.
20 *Ngansa gita tamamado Deo ibageai
ngan leda posanga mao, be tamado Deo
ibageai ngan ei iura ibokoboko ngan gita.
21 Io, gimi akim nanam pagimi madon-
gan? Gau ga nabada keri ta namui
ngan gimi, mao akim nanam toman ngan
kadonga kimnga aea ga kadonga lolo
marum aea?

5

Kadonga arala ienono rabu ngan gid Korin

1 *Nakakrik tau ngan palongonga ede
iuot pagau ne, ngan kadonga arala imata
ede iuot rabu ngan gimi. Be mugaeai ga
inam, kadonga arala toa bedaoa iuot rabu
ngan gid kusukusu eta mao. Tikeo ga eaba
ede ibada itama iadaoa.
2 Be gimi aparim ngan gimi mulian na?
Mao be manta lolomi isat ta asere eaba toa
ikado kadonga bedaoa ta ilup toman ngan
gimi pade mao.
3 *Tautaunga, labone namamado aluai
ngan gimi, be lologeai, eine mambe na-
mamado toman ngan gimi. Ta gau na-
rau posanga motean ngan tanasi edap
isaoa ngan panasnga eaba toa oa. Narau
posanga toa ne lalaede mambe nama-
mado toman ngan gimi.
4 Manta anasi ga bedane: Oangga anam
aluplup ngan ada Maron Iesus ieda, ga
anaman lolomiai mambe gau namamado
toman ngan gimi, ga ada Maron Iesus iura
pade ienono,
5 *manta adol eaba toa ne ga idae Satan
ibageai, ta Satan ipaeabu ngan eaba toa ne
itin. Be ngan ado kapei ton Maron, eine

* **4:11:** 2Ko 11.23-27 * **4:12:** Mt 5.44, 2Te 3.8 * **4:15:** Gal 4.19 * **4:16:** Plp 3.17 * **4:17:** PA 19.22 * **4:20:** 1Ko 2.4 * **5:1:** Wkp 18.7-8, Lo 22.30 * **5:3:** Kol 2.5 * **5:5:** 1Ti 1.20

Deo ga irangrang ngan ibada eaba toa ne itautau mulian.

Gid Korin manta tisere eaba ikado kadonga sat

6 *Lemi kadonga parimnga aea toa ne kemi mao. Yis kautede sapa ikado ga plaoa dodol isum ga idae, be aoatai mao?

7 *Asile yis mugamuga ga iduaea ta irangrang ngan aot mambe plaoa bulnga pau toa aea yis ienono ngan mao. Tautaunga gimi aot mambe plaoa bulnga pau ede na, ngansa titenai Kristus ga kus ta iman leda sipsip Pasova aea.

8 *Tota kemi ngan taot mambe panua tikemi danga sisid motean ngan eaneanga, ta tisile yis mugamuga ga iduaea. Yis mugamuga eine mambe leda kadonga papaeamao ga kadonga sasat. Be manta takemi motean gid bret aea yis ienono ngan mao. Bret toa ne eine mambe loloda aea danga eta mao ga posanga tautaunga.

9 Ngan leg laulau ede pade nabode ga ila pagimi, nakeo ga irangrang ngan asokon gid panua arala ad mao.

10 Be kado gimi aoangga naposa ngan tano toa ne aea panua arala ad, ga mogal buda ad, ga lublubnga ad, ga gid panua toa tiraring ngan gid deo pakakanga ad namer pade. Eine mao. Oangga bedaoa, gimi manta atnan tano toa ne.

11 *Be mao. Leg posanga ipu eine ngan gid panua toa gimi aoatoato gid oaeoaemi ngan iaoa kelede ton Kristus, be tikakado kadonga arala, ga mogal buda, ga tiraring ngan gid deo pakakanga ad namer, ga tipaeabu ngan panua edad, ga panua ununnga ad, ga lublubnga ad. Oangga panua ngan iaoa kelede ton Kristus tikakado toa bedaoa, irangrang ngan asokon gid mao ga aean toman ngan gid mao pade.

12 Ikamado? Kado gimi aoangga leg naurata eine ngan pamadidnga gid panua ngan posanga toa timamado gaot ngan iaoa kelede ton Kristus. Eine mao. Be eine gimi lemi naurata ngan patutuinga saoa posanga iuot rabu ngan gimi iaoa kelede ton Kristus.

13 *Deo ga ipamadid gid panua toa timamado gaot ngan iaoa kelede ton Kristus. Be ele laulau ikeo bedane, "Manta asere eaba sai ikakado paeamao ga ila aluai ngan gimi!"

6

Irangrang ngan tapamadid oaeoaeda ngan iaoa kelede ton Kristus mao

1 Oangga ede ngan gimi ikeo ga ipamadid iuae ede pade ngan posanga, ikamado ga ipamadid ei pagid panua kusukusu matadeai, be ila pagid panua tututui ton Deo mao? Eine ga maeamaea gimi pagid panua kusukusu matadeai mao na?

2 *Muriai gita panua tututui ton Deo ga taman madidnga patutuinga posanga aea ngan gid panua tanoeai ad, be gimi aoatai mao? Be oangga muriai gimi apatutui posanga kapeipei togid panua tanoeai ad, labone madongan? Arangrang ngan patutuinga posanga gereirei mao?

3 Muriai gita ga taman madidnga patutuinga posanga aea ngan gid anggelo, be aoatai mao? Oangga bedane, gita tarangrang ngan tapatutui posanga ngan gid danga gereirei iuotot tanoeai.

4 Tota oangga aoa kaukau bedane iuotot rabu ngan gimi, kemi ngan asio gid panua ngan iaoa kelede ton Kristus ta tipatutui ami posanga. Goibe, gid panua edad mao ngan iaoa kelede ton Kristus tirangrang!

5 Naoangga napamaeamaea gimi ta nakado posanga toa ne. Be madongan? Kado eta ngan gimi ele oatainga irangrang ngan patutuinga posanga rabu ngan gimingada oaeoaemi mao?

6 Be mao. Eaba ede ipamadid iuae ede pade ngan iaoa kelede ton Kristus. Be kadonga toa ne iuot panua kusukusu matadeai!

7 Lemi kadonga ngan pamadidnga gimi mulian ipasolan mambe gimi atap ngan nasinga kadonga ton Kristus na. Goibe, alongean panua ta tikado paeamao ngan gimi! Alongean gid ta tipaeaoa lemi danga sisid!

* **5:6:** Gal 5.9 * **5:7:** IM 12.21-23, Ais 53.7, 1Pe 1.19 * **5:8:** Lo 16.3 * **5:11:** 2Te 3.6, Tt 3.10 * **5:13:** Lo 13.5, 17.7 * **6:2:** PM 20.4

8 Be mao. Akado paeamao pol ngan
gimi ga apaeaoa ngan lemi danga sisid, be
akakado ngan oaeoaemi ngan iaoa kelede
ton Kristus.
9 *Gid panua papaeamao tirangrang
ngan badanga madonga Deo ibageai mao,
be gimi aoatai mao? Kado apakaka
gimi mulian. Panua ga gid ne tiran-
grang ngan badanga madonga Deo ibageai
mao: panua arala ad, ga panua tipaeabu
ngan oaioainga ngan kadonga arala, ga
panua tiraring ngan gid deo pakakanga ad
namer, ga gid arangaranga titonton taine
led kadonga, ga arangaranga tikakado ar-
ala pol ngan gid,
10 ga panua lublubnga ad, ga panua mo-
gal buda, ga panua ununnga ad, ga panua
led dabanga sasat, ga panua tipapaeaoa
danga sisid. Irangrang ngan panua toa
bedane timado Deo ibageai mao.
11 *Be mugaeai, edengada ngan gimi
tota bedaoa. Be Deo isigiri lemi kadonga
sasat ga ila o, ta idol ele ul ngan gimi, ta aot
panua tututui ngan Maron Iesus Kristus
ieda ga ngan ada Deo Itautau Tutui.

Tinida iman Itautau Tutui ele luma

12 *Panua edengada ngan gimi tikeo
ga bedane, "Kadonga toa ngada ne eine
tutui ngan nakado." Be gau nakeo ga
kadonga toa ngada ne irangrang ngan ilua
gita mao. Kadonga toa ngada ne eine
tutui ngan nakado, be irangrang ngan
nalongean kadonga eta ga iman ag puda
mao.
13 *Panua edengada tikeo ga, "Annga
iman apada aea, be apada iman annga
aea." Be gau nakeo ga Deo ga ipaeabu
ngan danga toa rua ne. Tinida iman arala
aea mao. Be tinida iman Maron ele. Ga
pade, Deo ei Maron ngan tinida.
14 *Deo ipei mulian ada Maron ngan ele
matenga. Be ngan ei iura, ei ga ipei gita
mulian pade.
15 *Gimi tinimi iman Kristus itin idanga
sisid. Be gimi aoatai mao? Tota iran-
grang ngan nabada Kristus itin ta napalup
toman ngan taine arala aea itin na? Mao
tau!
16 *Eaba sai ila ilup toman ngan taine
arala aea, gisirua tinid iuot kelede. Be
aoatai mao? Ngansa Deo ele laulau aea
posanga bedane, "Gisirua tinid ga iuot
kelede."
17 *Be eaba sai ila ilup toman ngan
Maron, ei itautau iuot kelede toman ngan
Maron.
18 Manta ala aluai ngan kadonga ar-
ala. Ngan kadonga sasat padengada gid
eababa tikakado, eine tikado kadonga sat
ngan tinid mulian mao. Be eaba sai ikado
kadonga arala, ei ikado kadonga sat ngan
itin mulian.
19 Gimi tinimi iman Itautau Tutui ele
luma. Be aoatai mao? Deo ibada Itautau
Tutui pagimi, ta imamado lolomiai. Tin-
imi eine danga togimi mao.
20 *Deo ibada gimi mulian ngan olnga
kapei tau. Tota manta tinimi iman Deo
ieda aea soanga.

7

Kadonga rabu ngan oaioainga

1 Patautene ga nakoli lemi posanga ngan
laulau toa abode ga inam pagau. Eine
kemi ngan eaba ila ilup toman ngan taine
mao.
2 Be kadonga arala iuotot somisomi tau,
tota gau nakeo ga eaba kelede kelede
manta ibada iadaoa. Ga taine kelede
kelede manta ibada iadaoa pade.
3 Aranga manta iparangrang iadaoa
ele kimnga, ga taine manta iparangrang
iadaoa ele kimnga pade.
4 Irangrang ngan taine itin ienono ei
ibageai mao, be ienono iadaoa ibageai. Ga
pade, aranga itin ienono ei ibageai mao,
be ienono iadaoa taine ibageai.
5 Irangrang ngan adangadangan tinimi
rabu ngan gimirua mao. Be oangga
gimirua arau posanga ngan alup mao
kauteta ngan kadonga lemi raring, goibe
akado toa bedaoa ga kus ta alup mulian
pade. Ngan kado ta gimirua arangrang

* **6:9:** Gal 5.19-21, Ep 5.5, PM 22.15 * **6:11:** Tt 3.3-7 * **6:12:** 1Ko 10.23 * **6:13:** 1Te 4.3-5 * **6:14:** Ro 8.11, 1Ko 15.20, 2Ko 4.14 * **6:15:** Ep 5.30 * **6:16:** OM 2.24, Mt 19.5 * **6:17:** Ins 17.21-23, Ro 8.9-11 * **6:20:** 1Ko 7.23, 1Pe 1.18-19

ngan amadid matua ngan tinimi mulian
mao, ta Satan itoba gimi ta atap.
6 Posanga toa ne eine nadol mambe
edap kemi ede, ta oangga akim, ta anas-
nasi. Be nadol mambe apu mao.
7 Gau nakim arangaranga toa ngada ne
tiuai mao mambe gau. Be Deo ipan eaba
kelede kelede ele tenainga. Eaba ede ele
tenainga ga bedane, be eaba ede pade ele
tenainga ga bedaoa.

8 Leg posanga ga oaine ila pagid
arangaranga iririau ga taine asapsape.
Kemi ngan tiuai mao mambe gau.
9 *Be oangga tirangrang ngan timadid
matua ngan tinid mulian mao, kemi ngan
tiuai. Ngansa oangga lolod ituntun ngan
kadonga arala, eine paeamao. Toa bedaoa
kemi ngan tiuai.

10 *Be nakado posanga ede ga oaine
mambe apu ila pagid oaioainga, be
posanga eine togau mao, eine ton Maron.
Irangrang ngan taine eta itnan iadaoa
mao.
11 Be oangga ikado toa bedaoa, ei manta
iuai mao. Ga mao, iluai mulian pan
iadaoa, ta gisirua lolod kelede mulian. Ga
pade, irangrang ngan aranga eta itnan
iadaoa mao.

12 Be nakado posanga ede ga oaine ila
pagimi panua padengada, be eine posanga
ton Maron mao. Eine gau leg posanga.
Oangga oaeda ede ngan iaoa kelede ton
Kristus imamado be iadaoa ilolo matua
ngan Kristus mao, be taine toa itin igelgel
ngan madonga toman ngan ei, irangrang
ngan itnan ei mao.
13 Ga pade, oangga taine ede iadaoa ilolo
matua ngan Kristus mao, be iadaoa toa
itin igelgel ngan madonga toman ngan ei,
irangrang ngan itnan ei mao pade.
14 Ngansa oangga eaba ilolo matua ngan
Kristus mao, be iadaoa taine ilolo matua,
ngan kadonga toa ne, Deo ele ul ienono
ngan ei pade. Ga pade, taine sai ilolo
matua ngan Kristus mao, be iadaoa ilolo
matua, ngan kadonga toa ne, Deo ele ul
ienono ngan ei pade. Oangga mao, lemi
gergeu tiuot mambe gergeu togid panua
tipul murid ngan Deo. Be eine mao. Deo
ele ul ienono ngan gid pade.

15 *Be oangga aranga mao taine ilolo
matua ngan Kristus mao, be ikeo ga itnan
iadaoa toa, goibe itnan ei ga ila. Oangga
kadonga toa bedane iuot ngan aranga mao
taine toa ilolo matua ngan Kristus, iran-
grang ngan tapakala ei mao. Talongean
iadaoa ta itnan ei ga ila. Ngansa Deo ikeo
ga loloda itarui ta tamamado.
16 *Ngansa eao taine sai, eao oatai mao,
eao ga lua adaoam ta Deo ibada ei mulian,
mao mao? Ga pade, eao aranga sai, eao
oatai mao, eao ga lua adaoam taine ta Deo
ibada ei mulian, mao mao?

Tadio ngan madonga isaoa Deo isio ngan gita

17 Be eaba kelede kelede manta idio
ngan madonga isaoa toa Deo isio ngan
ei. Ta saoa madonga Deo ibaba gita ngan,
manta tadio ngan. Posanga toa ne eine
lalaede mambe naposa matua ngan pagid
iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga ga
tuanga.
18 Oangga sai ibada palunga motean
ngan ado toaiua Deo ibaba ei, irangrang
ngan ipalele itin mulian pade mao. Ga
pade, oangga sai tipalu ei mao ngan ado
toaiua Deo ibaba ei, irangrang ngan ibada
palunga mao.
19 *Gita ada palunga eine danga eta mao.
Ga oangga tipalu gita mao, eine danga eta
mao pade. Be nasinga Deo ilinge eine
danga kapei.
20 Eaba kelede kelede manta idio ngan
saoa madonga toa ei ele ngan ado toaiua
Deo ibaba ei.
21 Ngan ado toaiua Deo ibaba go, eao
man paeaeanga sapaean na? Lolom ede
ga ede ngan padam. Be oangga lem edap
eta ngan tnannga madonga kulupu toa na
ta bada madonga kemi, tota nasi edap toa
oa.
22 *Ngansa eaba sai ei paeaeanga
sapaean ngan ado toaiua Maron ibaba ei,
ei iman Maron ele eaba madonga kemi
aea. Toa bedaoa pade, eaba sai imamado

* **7:9:** 1Ti 5.14 * **7:10:** Mt 5.32 * **7:15:** Ro 14.19 * **7:16:** 1Pe 3.1 * **7:19:** Ro 2.25, Gal 5.6, 6.15 * **7:22:** Plm 16, 1Pe 2.16

kemi ngan ado toaiua Maron ibaba ei, ei
iman Kristus ele paeaeanga.
23 Deo ibada gimi mulian ngan olnga
kapei tau. Tota irangrang ngan gimi aman
panua padengada led paeaeanga sapaean
mao.
24 Oaeoaeg, eaba kelede kelede manta
idio toman ngan Deo ngan saoa madonga
toa ei ele ngan ado toaiua Deo ibaba ei.

Posanga pabibnga aea ila pagid panua toa tiuai mao

25 Be ngan gid taine toa tiuai eta maitne,
Maron ibada apu eta pagau mao. Be
napaola gau leg posanga, ngansa Maron
ilolo isat ngan gau ta naman eaba posanga
tautaunga ag.
26 Labone kadonga kulupulupu imata
ede ga ede iuotot, tota oangga tisio taine
eta ngan oainga eaba sai, gau nakeo ga
eine kemi oangga gisirua tiuai mao.
27 Oangga eao oai na, ilo edap eta ngan
suknga adaoam taine mao. Be oangga eao
oai eta maitne, mao eao beget, ilo taine eta
iman adaoam mao.
28 Be oangga eao oai, eao lem kadonga
toa ne paeamao mao. Be oangga taine
blala iuai aranga, ei pade ikado kadonga
sat eta mao. Be oangga sapadua tiuai, eine
ga kadonga kulupulupu iuotot ngan gid, ta
nakim gimi asapir ngan.
29 Be oaeoaeg, nakeo bedane ngansa ado
muriai ga muriai tau ta inam boloma. Tota
labone ga ila, eaba sai iadaoa imamado,
ei manta imamado mambe ei iadaoa eta
mao.
30 Ga pade sapadua titangtang, manta
timamado mambe titangtang mao. Ga
sapadua tinid igelgel, manta timamado
mambe tinid igelgel mao. Ga sapadua
tiuolol danga sisid, manta timamado
mambe danga toa oa gid led mao.
31 *Ga saoa danga panua tikakado
tanoeai ne, irangrang ngan tilongean
danga toa oa ga idada lolod mao. Ngansa
tano toa labone ienono, eine ga isapa.
32 Be gau tinig ngan danga eta ikado ga
lolomi ede ga ede mao. Oangga eaba iuai
mao, ei irangrang ngan imata nanan gid
danga ton Maron somisomi, ta iloilo edap
ngan kadonga Maron ga itin igelgel.
33 Be eaba sai iuai taine, ei imata nanan
gid danga tanoeai aea, ta iloilo edap ngan
kadonga iadaoa ga itin igelgel.
34 Tota ilolo ruangada. Ga pade, taine
blalala ga taine padengada tiuai mao, gid
tirangrang ngan matad nanan gid danga
ton Maron somisomi. Ngansa tiuangga
tilalala ngan Maron ele ul, ta tilongean
tinid ga tautaudid pade ga iman Maron
ele. Be taine sai iuai aranga, ei imata
nanan gid danga tanoeai aea, ta iloilo edap
ngan kadonga iadaoa ga itin igelgel.
35 Nakado posanga toa ne ngan luanga
gimi. Be nakado ngan pakalanga gimi
mao. Be nakeo ga amado lemi kemi ta
lolomi kelede ta akado Maron ele naurata.
36 Be oangga sai ilolo ede ga ede ngan ele
kadonga toman ngan taine blala toa tisio
ngan oainga ei, ta iuangga ele kadonga
itutui ngan ei mao, ga ei blala kapei ngan
oainga, ga igera edap eta pade mao, goibe,
alongean ei ta inasi ele kimnga. Kemi
ngan tiuai. Eine kadonga sat mao.
37 Be oangga sai ilolo matua ngan
posanga toa irau ga ienono iloleai, ga
danga eta ipasensen ei mao, ga ei imadid
matua ngan pakalanga ele kimnga tinida
aea, ta ikeo ga iuai taine blala toa oa mao,
eine ikado kadonga kemi.
38 Tota eaba sai iuai taine blala, ga eaba
sai iuai mao, gisirua tikado kadonga kemi.
Be eaba toa iuai mao, ei ele kadonga kemi
ga kemi tau.
39 *Taine sai iuai aranga, ei manta idio
toman ngan aranga toa oa ga irangrang
ngan ele matenga. Be oangga iadaoa
imate, goibe irangrang ngan tapakala ei
mao. Talongean ei ta iuai eaba sai toa
ikim. Be eaba toa oa manta iman Maron
ele eaba.
40 Ngan gau matag, taine toa oa ga
itin igelgel oangga iuai pade mao. Be
naoangga Deo Itautau Tutui ienono pagau
pade.

8

Posanga ngan masilau toa titenai ga ila pagid deo pakakanga

* **7:31:** 1Io 2.17 * **7:39:** Ro 7.2-3 * **8:1:** PA 15.29

1 *Patautene ga nakado posanga ngan
masilau toa titenai ga ila pagid deo
pakakanga ad namer. Gita taoatai ngan
posanga idil ga oaine, “Gita toa ngada
ne leda oatainga.” Eine tautaunga, be
oatainga ikado ga panua tiparim ngan
gid sapaean. Be kadonga kimnga aea
ipamatua panua lolod.
2 *Oangga sai ikeo ga ele oatainga kapei
ngan saoa danga, eine ele oatainga imata
karanga maitne, mambe Deo ikim ne mao.
3 Be eaba sai ilolo ikim Deo, eine Deo
iuatai ngan eaba toa oa.
4 *Be ngan eannga masilau toa titenai
ga ila pagid deo pakakanga ad namer, gita
taoatai mambe deo pakakanga eine danga
eta mao ngan tano toa ne. Be deo eta pade
mao. Deo toa kelede ne.

Gid deo pakakanga ad namer

5 Tautaunga danga busa ienono
buburiai ga tanoeai toa gid panua
tiuatoato ad deo ga ad maron. Panua
edengada tiadi mambe gid deo toa oa
timamado,
6 *be ngan gita, Deo kelede mon ima-
mado. Ei Deo Tamada toa iman danga toa
ngada ne ipu, ga gita taman ei ele. Be
Maron kelede mon imamado, eine Iesus
Kristus toa ikado danga toa ngada ne ga
iuot ga gita pade labone tamamado.
7 Be leda panua toa ngada ne tibada
oatainga toa ne mao. Panua edengada mu-
gaeai ga inam tinanale tau ngan kadonga
raring aea ngan gid deo pakakanga ad
namer. Ta labone oangga tian annga toa
panua titenai ga ila pagid deo pakakanga
ad namer, tiuangga annga toa oa paea-
mao. Ta lolodeai, tinaman kemi mao
ngansa kadonga toa ne igal lolod.
8 Be annga irangrang ngan ibada gita
ga tala boloma pan Deo mao. Oangga
taean annga toa oa, eine ga ilua gita mao.
Be oangga taean annga toa oa mao, eine
tasapir ngan luanga eta mao pade.
9 *Gimi aoatai mambe arangrang ngan
aean saoa danga akim. Be manta agabit
kemi, ngan kado ta oaeoaeda toa lolod
matua tau ngan Deo maitne tigera gimi
anasi lemi oatainga toa ne ta titap ngan led
kadonga lolo matua aea.
10 Ngansa oangga eaba eta ilolo matua
tau mao, be igera eao nasi lem oatainga
toa ne ta ean gadudunga ngan luma raring
aea togid deo pakakanga ad namer, eine
eao lem kadonga toa ne ga ipamatua ei
ngan eannga annga toa titenai ga ila pagid
deo pakakanga ad namer.
11 *Oaem ede pade toa ne ilolo matua
tau mao, be Kristus imate ngan luanga ei.
Be eao lem oatainga ngan eannga annga
imata ede ga ede ne ipaeabu ngan ei!
12 Oangga gimi akado kadonga sat toa
ne ngan oaeoaemi ta apaeabu ngan lolod
bedane, eine gimi akado sat ngan Kristus.
13 *Tota oangga saoa danga naean ikado
ga oaeg ede pade itap ngan ele kadonga
lolo matua aea, eine irangrang ngan
naean masilau pade mao ga irangrang
ngan leg matenga. Ngan kado ta oaeg ede
pade ele kadonga lolo matua aea itap.

9

Paulus ibeta gid Korin ngan olnga ei mao

* **8:2:** Gal 6.3 * **8:4:** Lo 4.39, 6.4, Gal 4.8 * **8:6:** Ep 4.5,6 * **8:9:** Ro 14.13-15, Gal 5.13 * **8:11:** Ro 14.15,20
* **8:13:** Ro 14.21 * **9:1:** PA 22.17-18, 26.16, 1Ko 15.8-9

1 *Danga eta ipakala gau mao ga mao
tau. Gimi manta aoatai mambe gau eaba
ato aea tautaunga, ga nagera ada Maron
Iesus ngan matag pade. Gimi manta
aoatai mambe lemi lupnga toman ngan
Maron eine gau leg naurata itautau.
2 *Goibe panua padengada tikeo ga gau
eaba ato aea mao, be gimi ga agera gau
mambe eaba ato aea tautaunga, ngansa
gimi alup toman ngan Maron ta aman
kilala ngan pasolannga mambe gau eaba
ato aea tautaunga.
3 Panua edengada tigal nanan ag
posanga, be gau namadid matua ta nakoli
posanga ila pagid ga bedane:
4 *Oangga gai panua ato amai aeanean
ga aunun, eine gimi aoangga itutui mao?
5 Oangga gai aoai taine toa lolod matua
ngan Kristus, ta abada gid ta gaingada
alalala, eine madongan? Sipas* ga gid
panua ato ad padengada tikakado bedaoa,
ga Maron Iesus aea kakakau tikakado toa
bedaoa pade. Be oangga gai anasi bedane,
gimi aoangga kadonga toa ne itutui mao
na?
6 Mao gimi aoangga gairua Barnabas
kekelegai manta akado naurata pat aea
ngan lemai madonga na?
7 Sai iman eaba paraunga aea be imar-
iala ngan ei mulian ngan annga? Be
sai iarum dadanga oain be ianean oain
itautau toa oa mao? Be sai imariala ngan
sipsip be iunun itud isul mao?
8 Kado gimi aoangga nanasi gid eababa
led oatainga ta nakado posanga toa ne.
Eine mao. Deo ele apu ikeo lalaede toa
bedane pade.
9 *Ngansa ngan ele apu, Moses ibode
posanga ga bedane, “Oangga bulmakao
ikakado lem naurata ngan goronga wit
itautau, irangrang ngan eao pakala iaoa
ngan eaneannga mao.” Be gimi aoangga
Deo ilolo ede ga ede ngan bulmakao na?
Eine mao.
10 *Be tautaunga ikado posanga toa ne
ngan luanga gita, na? Be, ikado ngan
luanga gita. Ngansa eaba iboko ngan
dadanga aea umanga, ga eaba iboko ngan
leleannga wit isakirkir, gisirua tiuangga
muriai ga tian saoa annga toa tibokoboko
ngan oa.
11 *Lalaede toa bedaoa, oangga gai
aearum danga lolomiai ngan luanga tau-
taudimi mambe eaba iarum annga ipua-
pua dadangai, ikamado? Gimi anaman
oanaoana ngan badanga danga eta ga
inam pagai ngan luanga lemai madonga
na?
12 *Oangga itutui ngan panua paden-
gada tibada lemi luanga bedane, eine gai
madongan? Kemi ngan gai abada lemi
luanga toa ne kapei, mao madongan?
Tautaunga itutui ngan gai abada luanga
toa bedane, be gai abeta gimi ngan mao.
Gai abisi kadonga kulupulupu imata ede
ga ede, ngan kado ta apakala edap ngan
ato kemi ton Kristus.
13 *Gid panua toa tikakado naurata
tenainga aea toa Deo ele lumaeai, gid
tibada ad annga Deo ele lumaeai ga inam.
Ga gid panua toa tibokoboko ngan ele
popou tenainga aea, gid pade tibada anad
ngan popou tenainga aea. Be gimi aoatai
mao?
14 *Toa bedaoa pade, Maron iposa
matua ngan sapadua tipapaola ele ato
kemi, gid ga tibada ad luanga ngan ato
kemi aea paolanga ta timamado ngan.
15 Be gau nabeta gimi ngan danga eta
bedane mao. Ga labone pade nabode
posanga toa ne ngan dadanga luanga
eta bedane ga inam pagimi mao. Gau
napakuru ngan leg kadonga bedane, be
oangga sai ipaeabu ngan leg pakurunga
toa ne ipu, eine paeamao tau. Kemi ngan
namate motean!
16 *Be tautaunga oangga napaola ato
kemi, irangrang ngan napakuru ngan gau
mulian mao, ngansa eine naurata toa
Maron idol ga idae bagegeai, ta gau manta
nakado. Paeamao tau ngan gau oangga
napapaola ato kemi ne mao!
17 Oangga lolog kelede ngan kadonga
naurata toa ne ta nakado, eine kemi ngan
nabada lasunga. Be oangga lolog kelede

* **9:2:** 2Ko 3.2-3 * **9:4:** Lu 10.8 * **9:5:** *Sipas eine Petrus ieda ede pade.* * **9:9:** Lo 25.4, 1Ti 5.18 * **9:10:** 2Ti 2.6 * **9:11:** Ro 15.27 * **9:12:** PA 20.34, 2Ko 11.9 * **9:13:** Lo 18.1-3 * **9:14:** Mt 10.10, Gal 6.6 * **9:16:** Jer 20.9

ngan mao be nakado, goibe eine nakakado
ngansa Maron iadi gau ngan aea kadonga.
18 Tota ag lasunga saoa toa? Eine
leg tingelgel ngan paolanga ato kemi toa
ne sapaean, be nabada olnga ngan mao.
Goibe itutui ngan tiuol gau ngan, be tinig
igelgel oangga tiuol gau mao.

Paulus iman paeaeanga sapaean ngan gid panua toa ngada ne

19 Tautaunga namamado kemi ta na-
man eaba eta ele paeaeanga sapaean
mao, be ngan gau leg kimnga, nakado
mambe gau panua toa ngada ne led
paeaeanga sapaean. Nakado bedane
ngansa naoangga nabada panua busa ga
tila pan Kristus.
20 *Tota oangga namamado toman ngan
gid Iuda, eine naot mambe eaba Iuda aea.
Nakado bedane ngan luanga gid Iuda ta
tila pan Kristus. Tautaunga namamado
gadio ngan apu mao, be oangga nama-
mado toman ngan gid panua timamado
gadio ngan apu, eine naot mambe eaba
imado gadio ngan apu, ngan luanga gid
panua gadio ngan apu ta tila pan Kristus.
21 Ga oangga namamado toman ngan
gid panua toa timado gadio ngan apu eta
mao, eine naot mambe eaba inasnasi apu
mao. (Ngan kadonga toa bedaoa, natnan
apu ton Deo mao. Be namamado gadio
ngan apu ton Kristus.) Nakado bedane
ngan luanga gid panua toa timado gadio
ngan apu mao ta tila pan Kristus.
22 *Ga oangga namamado toman ngan
gid panua toa lolod matua tau mao, eine
naot mambe eaba ilolo matua tau mao,
ngan luanga gid panua toa bedaoa ta
tila pan Kristus. Gau nanasi kadonga
togid panua matad ede ga ede, ngansa
naoangga natoba edap toa ngada ne ngan
luanga etangada ngan gid ta Deo ibada gid
mulian.
23 Nakado danga toa ngada ne ngan
luanga ato kemi ga iuasasa, ngansa
naoangga nabada danga kemikemi toa
Deo ikoromot ngan ele panua toa lolod
matua ngan ato kemi.

Manta talado matua ngan badanga lasunga

24 Ngan salisalinga, gid panua toa ngada
oa tiladlado, be eaba kelede mon imuga
ta ibada lasunga. Be gimi aoatai mao?
Manta alado toa bedaoa ta abada lasunga.

Eaba kelede mon imuga ta ibada lasunga.

25 *Panua toa ngada oa tisalisali ngan
gid titiaudanga, eine timadid matua tau
ngan tinid mulian. Gid tikado toa bedaoa,
be lasunga toa tibada, eine ga imotmot. Be
gita tasalisali ngan badanga lasunga ede
toa irangrang ngan imotmot mao.
26 Tota gau naladlado ngan salisalinga
ne be namelengleng alele mao. Ga napa-
parau mambe eaba itatado ibage sapaean
mao pade.
27 *Be gau napaieiei tinig mulian ta
iman leg paeaeanga ngan nasinga gau
leg kimnga. Ngan kado ta napaola ato
kemi ila pagid panua padengada, ga kus
ta natap ta narangrang ngan badanga la-
sunga mao.

10

Manta tamadid matua ngan tobanga

1 *Oaeoaeg, gau nakim gimi aoatai kemi
bedane: Ngan ado toaiua Moses imamado,
gita tibutibuda toa ngada oa timamado
gadio ngan Deo ele laulau mamarae ga

* **9:20:** PA 21.20-26 * **9:22:** 2Ko 11.29 * **9:25:** Plp 3.14, 2Ti 2.4-5, 4.7-8 * **9:27:** Ro 8.13, 13.14 * **10:1:** IM 13.21-22, 14.22-29

gid toa ngada oa tibulou tad Singsingia ga
tiuore.
2 Ta eine mambe gid toa ngada oa tibada
paliliunga ngan laulau ga tad, ta palili-
unga toa ne ipasolan mambe gid lolod
kelede toman ngan Moses.
3 *Ta gid toa ngada oa tianean annga toa
kelede oa Itautau Tutui ibada pagid.
4 *Ga gid toa ngada oa tiunun eau
toa kelede oa Itautau Tutui ibada pagid.
Ngansa tiunun eau iuotot ngan Itautau
Tutui ele pat. Pat toa oa idodo Kristus toa
ilalala ga inasnasi gid.
5 *Be gid busa, Deo itin igelgel ngan gid
mao, ta patid idio ibalatlat alele ngan tibur
modamodanga.
6 *Gid kadonga toa iuot oa iman kilala
ngan paoatainga gita. Ngan kado ta loloda
buk ngan gid kadonga papaeamao lalaede
mambe gid lolod buk ga buk ngan.
7 *Ga pade, irangrang ngan gimi asoa gid
deo pakakanga edad mao, mambe eden-
gada ngan gid tikakado. Deo ele laulau
ikeo ngan gid ga bedane, "Timamado ngan
eaneannga ga ununnga, ga kus ta tidae ga
tila tititiau."
8 *Ga pade, irangrang ngan takado
kadonga arala mao, mambe edengada
ngan gid tikakado. Ta ngan ado toaiua,
panua bunoringring sangaul rua ga igegea
bunoringring tol (23,000) titap ga timate.
9 *Ga pade, irangrang ngan tatoba Kris-
tus ngan geranga iura mao, mambe eden-
gada ngan gid tikakado. Ta gid mota
papaeamao tipaeabu ngan gid.
10 *Ga pade, irangrang ngan gita ngur
ga ngur alele mao, mambe edengada ngan
gid tikakado. Ta anggelo pamatenga aea
ipaeabu ngan gid.
11 Gid kadonga toa iuotot ngan gid oa
iman kilala ngan gita. Gita panua toa
labone tamamado, teta pade tagera ado
muriai ga muriai tau ga iuot. Be tibode gid
posanga toa oa ga idae ngan laulau ngan
pabibnga gita leda.
12 Oangga sai ikeo ga imadid matua, ei
manta igabit kemi, ngan kado ta itap.
13 Tobanga toa iuotot ngan gimi ne, eine
imata ede pade mao. Eine lalaede mambe
iuotot ngan panua toa ngada ne. Be Deo
imata tutui ngan ele posanga, ta ei ga
ilongean tobanga eta ga iasal urami mao.
Be ei ga ikado edap rabu ngan tobanga
toa oa, ngan gimi anasi ta aeaoa ngan, ta
irangrang ngan amadid matua.

Irangrang ngan tasoa Deo ieda ga gid antu edad mao

14 Tota leg panua kemikemi, manta ala
aluai ngan kadonga ngan soanga gid deo
pakakanga edad.
15 Naposa pagimi mambe gimi panua
lolomi iuatai. Matami inasi kemi leg
posanga.
16 *Ngan loba toa Deo ele pamatuanga
ienono ngan ga gita taposaposa kemi pan
ngan, eine talup kelede ngan Kristus ising
aea unnga. Ga pade, ngan bret toa tatei,
eine talup kelede ngan Kristus itin aea
eannga.
17 *Ngansa ngan bret ikatinge toa kelede
oa, gita busa taluplup ngan aea eannga, ta
taot mambe tinida kelede.
18 *Matami nanan gid panua Israel
ad. Gid panua toa tianean gid tenainga,
gid tilup kelede ngan eannga tenainga
popouiai.
19 *Tota oangga naposa ngan tenainga
togid deo pakakanga, kado gimi aoangga
nakeo ga gid deo toa oa eine danga tau-
taunga. Eine mao.
20 *Be tenainga toa titenai, eine tikado
ga ila pagid antu, be ila pan Deo mao. Ta
gau tinig ngan gimi alup toman ngan gid
antu mao.
21 *Irangrang ngan gimi aun loba
ton Maron toman ngan loba togid antu
mao. Ga irangrang ngan aean Maron ele
popouiai ga gid antu led popouiai mao
pade.

* **10:3:** IM 16.35 * **10:4:** IM 17.6, Nam 20.11 * **10:5:** Nam 14.29-30 * **10:6:** Nam 11.4, 34, 1Ko 10.11 * **10:7:** IM 32.6 * **10:8:** Nam 25.1-9 * **10:9:** Nam 21.5-6 * **10:10:** Nam 16.41-49 * **10:16:** Mt 26.26-28 * **10:17:** Ro 12.5 * **10:18:** Wkp 7.6 * **10:19:** 1Ko 8.4 * **10:20:** Lo 32.17, PM 9.20 * **10:21:** 2Ko 6.15-16 * **10:22:** Lo 32.21

22 *Kado gita tapamasmasi Maron ilolo.
Ikamado? Kado taoangga urada iasal ei
na?

Saoa danga takakado, takado ngan soanga Deo ieda

23 *Panua edengada ngan gimi tikeo ga
bedane, “Kadonga toa ngada ne eine tutui
ngan takado,” be gau nakeo ga kadonga
toa ngada ne irangrang ngan ilualua gita
mao. “Kadonga toa ngada ne eine tutui
ngan takado,” be irangrang ngan kadonga
toa ngada ne ipamatua gita mao pade.
24 *Irangrang ngan eaba eta iloilo edap
ngan luanga ei kekelen mao, be manta
iloilo edap ngan luanga eaba ede pade.
25 Masilau imedameda toa ngada oa
tibabada ngan tibur oalo aea, eine iran-
grang ngan gimi aean. Irangrang ngan
alongean kadonga toa ne igal lolomi mao
ga abetabeta alele ngan mao pade.
26 *Ngansa Deo ele laulau ikeo, “Tano
toa ne toman ngan aea danga sisid toa
ngada ne eine ton Maron.”
27 Oangga eaba ede ilolo matua ngan
Deo mao, be ibaba gimi ngan eaneannga,
ta gimi akeo ga ala, goibe, aean saoa
danga tibada pagimi, be lolomi ede ga ede
ngan kadonga toa oa igal lolomi mao, ga
abetabeta alele ngan mao pade.
28 *Be oangga eaba eta ipalongo gimi
ngan annga toa oa ta ikeo ga titenai ga
ila pagid deo pakakanga, irangrang ngan
aean annga toa oa mao. Matami nanan
eaba toa oa, ta aean mao. Ngan kado ta
apaeabu ngan ilolo.
29 Nakeo ngan gimi lolomi mao, be ngan
eaba toa oa ilolo, ngan kado ta inaman
paeamao iloleai ngansa iuangga kadonga
toa oa paeamao. Be tautaunga danga eta
ipakala gimi ngan saoa danga aoangga
aean mao. Ngansa ikamado ga gau nanasi
eaba ede pade ilolo somisomi ngan saoa
danga naoangga naean?
30 *Oangga naposa kemi ga ila pan Deo
ngan saoa annga naean, ikamado ga eaba
ede pade iselele gau ngan eannga annga
toa naposa kemi ga ila pan Deo ngan?
31 *Tota oangga gimi aeanean ga aunun,
ga akado saoa danga, manta akado danga
toa ngada ne ngan soanga Deo ieda.
32 *Be irangrang ngan akado ga
oaeoaemi ngan iaoa kelede ton Kristus
titap mao, ga gid Iuda mao, ga gid alu
padengada mao pade.
33 *Gau pade natobatoba urag ngan
kadonga panua toa ngada ne ga tinid
igelgel. Nailoilo edap ngan luanga gau
mao, be nailoilo edap ngan luanga panua
padengada, ta irangrang ngan Deo ibada
gid mulian.

11

1 *Atonton gau leg kadonga mambe gau
natonton Kristus ele kadonga.

Paulus iposa ngan gid taine laborad aea robinga

2 Gau napakuru ngan gimi ngansa gimi
matami nanan gau ngan lemi kadonga
toa ngada ne ga akisi matua leda nasinga
mambe napaoatai gimi ngan.
3 *Be gau nakim gimi aoatai kemi be-
dane: Eaba toa imugamuga ngan gid
arangaranga toa ngada ne eine Kristus. Be
eaba imugamuga ngan taine, eine aranga.
Be eaba toa imugamuga ngan Kristus eine
Deo.
4 Oangga eaba ikado raring, mao ibada
Deo iaoa, be irobi ilabora, eine ipamaea-
maea Kristus toa imugamuga ngan ei.
5 Be oangga taine ede irobi ilabora
mao,* be ikado raring, mao ibada Deo
iaoa, ei pade ipamaeamaea aranga toa
imugamuga ngan ei. Eine lalaede mambe
inin ilaun ga ilabora kiniri.
6 Ngansa oangga taine irobi ilabora mao,
kemi ngan iket ilaun ga ila bolobolo. Be
oangga taine toa oa maeamaea ei ngan
ilaun bolobolo, mao maeamaea ei ngan
tinin ga kiniri, ei manta irobi ilabora.

* **10:23:** 1Ko 6.12 * **10:24:** Ro 15.1-2 * **10:26:** Sng 24.1 * **10:28:** 1Ko 8.7 * **10:30:** 1Ti 4.4 * **10:31:** Kol 3.17 * **10:32:** Ro 14.13 * **10:33:** 1Ko 9.20-22 * **11:1:** 1Ko 4.16 * **11:3:** OM 3.16, Ep 5.23 * **11:5:** Ngan gid panua mugaeai ad, gid taine somisomi tirobi laborad. Oangga taine eta irobi ilabora mao, be ilalala alele, tikeo ga ei iloilo aranga eta ngan ikado arala toman ngan ei. * **11:7:** OM 1.26-27

7 *Be irangrang ngan aranga irobi ilabora mao, ngansa ei ibada Deo ianun ga iman Deo ieda aea soanga. Be taine iman aranga ieda aea soanga.

8 *Ngansa aranga iuot ngan taine mao, be taine iuot ngan aranga.†

9 Ngansa Deo ikado aranga ga iuot ngan luanga taine mao, be ikado taine ga iuot ngan luanga aranga.‡

10 Ngan ipu toaine ga ngan gid anggelo pade, taine manta irobi ilabora ta ipasolan mambe ei imamado gadio ngan eaba toa imugamuga ngan ei.

11 Be ngan leda lupnga toman ngan Maron, aranga irangrang ngan inasi ei kekelen ele kimnga mao. Manta ilolo kelede toman ngan iadaoa taine. Be taine pade irangrang ngan inasi ei kekelen ele kimnga mao. Manta ilolo kelede toman ngan iadaoa.

12 Ngansa lalaede mambe taine iuot ngan aranga, eine arangaranga ad poponga iuot ngan gid taine. Be danga toa ngada ne iuot ngan Deo ibage.

13 Gimi matami inasi posanga toa ne ta arau lemi posanga. Eine tutui ngan taine irobi ilabora mao, be ikado raring, mao madongan?

14 Gita eababa leda kadonga ipaoatai gimi ta aoatai: Oangga aranga ede ilaun mamarae, irangrang ngan panua busa tilolon ngan ei mao.

15 Be oangga taine ilaun mamarae, eine mambe aea sogonga kemi. Ngansa Deo idol ilaun mamarae toa bedaoa ngan robinga ilabora.

16 Be oangga eaba sai ikeo ga iaoa parau ngan posanga toa ne, ei manta iuatai kemi bedane: Gai lemai nasinga eta pade mao, ga gid iaoa kelede ton Kristus led nasinga lalaede pade.

Gid Korin tinasi tutui kadonga ngan Maron ele eaneannga mao

17 Ngan posanga ga gid ne, irangrang ngan napakuru ngan gimi mao. Ngansa kadonga kemikemi iuotot ngan lemi rourounga mao, be kadonga papaeamao.

18 *Matamata naoangga nakeo pagimi ga bedane: Gau nalongo palongonga ede iuot pagau, ta tikeo ngan lemi rourounga, gimi amapmapoga alele. Ta gau naeadi mambe posanga edengada toa ne tautaunga.

19 Ngansa rabu ngan gimi, manta gid iaoa ede ga ede ienono, ta ipasolan mambe sapadua ngan gimi aot tutui Deo imatai.

20 Tota gimi anam aluplup ngan eaneannga somisomi, be akado eaneannga tautaunga ton Maron mao.

21 Ngansa ngan lemi eaneannga, gimi kelede kelede asasari ngan annga aea badanga, be asanga oaeoaemi padengada mao. Ta eaba ede pitoreanei, be panua padengada tiun ga timangamanga.

22 Ikamado? Lemi luma eta ngan eaneannga ga ununnga mao na? Madongan? Akeo ga iaoa kelede ton Kristus eine danga buligaliga, ta apamaeamaea gid panua toa ad annga eta mao? Eine ga nakado posanga madongan pagimi? Eine ga napakuru ngan lemi kadonga toa bedane? Mao tau!

Maron Iesus ipan ele aluagau ngan bret ga oain

(Mateus 26.26-29, Markus 14.22-25, Lukas 22.14-20)

23 Ngansa posanga toa nabada pagimi mugaeai ne, eine Maron ibada ga inam pagau. Eine ga bedane: Ngan bong toaiua tidol Maron Iesus ga idae aea miri itamatama bagedeai, ei ibada bret

24 ta iposa kemi ga ila pan Deo. Ga kus ta itei ta ikeo, “Eine gau medamedag ngan luanga gimi. Akado bedane ngan matami nanan gau.”

* **11:8:** OM 2.18-23 † **11:8:** Paulus iposa ngan taine iuot ngan aranga ituatua ikarkareai. Gera posanga ngan OM 2.21-22. ‡ **11:9:** Kado gimi aoangga Paulus iaoa ikarara gid arangaranga ngan luanga taine. Eine mao. Be ikeo bedane ngansa Deo ikado aranga ga iuot mugaeai, ga kus ta ikado taine ngan luanga ei. * **11:18:** 1Ko 1.10-12

"Eine gau medamedag ngan luanga gimi."

25 *Be ngan kadonga lalaede toa bedaoa, muriai ngan tian, ibada loba ta ikeo, "Loba toa ne iparangrang posanga pau toa Deo irau ngan gau singig. Somisomi oangga aunun ngan loba toa ne, akado ngan matami nanan gau."

26 Ngansa somisomi oangga aeanean bret toa ne ga aunun ngan loba toa ne, eine apapaola posanga ngan Maron ele matenga ga irangrang ngan ele luainga mulian.

Matada inasi kemi gita mulian, ga kus ta tabada Maron ele annga

27 *Tota oangga sai ikado kadonga itutui mao, be ian bret ga iun ngan loba ton Maron, eine ele idil paeamao, ngansa ikado kadonga sat ngan Maron imedameda ga ising.

28 Be eaba kelede kelede manta imata inasi kemi ei mulian, ga kus ta ian bret ga iun ngan loba toa oa.

29 Ngansa oangga sai ianean bret ga iunun ngan loba, be ilolon ngan Maron imedameda ga ising mao, eine ga ibada panasnga.

30 Ngan ipu toaine, panua busa ngan gimi urad mao, ga tidibal, ga padengada timate.

31 Be oangga matada inasi kemi gita mulian, irangrang ngan tabada panasnga mao.

32 *Be oangga Maron ipanas gita, eine ipatutui gita ta irangrang ngan tamukuru toman ngan gid panua tanoeai ngan ad panasnga mao.

33 Tota oaeoaeg, oangga anam aluplup ngan eaneannga, manta asangasanga ngan gimi.

34 Be oangga sai pitoreanei, ei manta ian motean ele lumaeai. Ngan kado ta lemi luplupnga iman ami panasnga ipu.

Be oangga nanam pagimi, eine ga napatutui posanga isaoa ienono maitne.

12

Gid tenainga inam pan Itautau Tutui

1 Oaeoaeg, patautene naoangga nakado posanga ga ila pagimi ngan gid tenainga inam pan Itautau Tutui. Nakim gimi aoatai kemi ngan posanga toa ne.

2 *Gimi aoatai, ngan ado toaiua gimi aman kusukusu maitne, gid deo pakakanga toa aoad gum ne tipabuobuo gimi ta tidada gimi alele.

3 *Tota nakim gimi aoatai kemi bedane: Oangga Deo Itautau Tutui ikado posanga ga iuot eaba ede iaoai, eine irangrang ngan eaba toa oa ikado posanga ngan paeabunga Iesus mao. Ga pade, Itautau Tutui kekelen ilualua gita ta tarangrang ngan takeo ga Iesus ei Maron. Irangrang ngan takeo bedaoa sapaean mao.

4 *Tenainga imata ede ga ede ienono, be Itautau Tutui kelede mon.

5 Gid naurata ngan lualuanga imata ede ga ede ienono, be Maron kelede mon.

6 Edap imata ede ga ede ngan kadonga naurata ienono, be Deo toa kelede ne ikado naurata toa ngada ne ga iuot ngan panua toa ngada ne.

7 Itautau Tutui ipasolan iura ngan eaba kelede kelede ngan luanga gid panua busa.

8 Ngansa Itautau Tutui ilua eaba ede ta ipaola ele oatainga ngan gid edap kemikemi panua manta tinasnasi. Be Itautau Tutui toa kelede ne ibada oatainga imata ede ga ede ga ila pan eaba ede pade ta iposaposa ngan.

9 Itautau Tutui toa kelede ne ibada kadonga lolo matua aea ga ila pan eaba ede pade. Be Itautau Tutui toa kelede ne ibada tenainga ga ila pan eaba ede pade ngan keminga gid dibala.

10 Eaba ede ga ibada pamatuanga ngan kadonga uisinga, be eaba ede pade ga ibada Deo iaoa. Eaba ede ga irangrang ngan imata inasi saoa danga inam pan Itautau Tutui, be eaba ede pade imae ga

* **11:25:** IM 24.6-8, Ibr 8.8-13 * **11:27:** Ibr 10.29 * **11:32:** Ibr 12.5-6 * **12:2:** Hab 2.18-19 * **12:3:** 1Io 4.2-3 * **12:4:** Ro 12.6

ikado posanga imata ede ga ede. Be eaba
ede pade ga ibada oatainga ngan pulnga
gid posanga toa oa.
11 *Gid naurata toa ngada ne eine inam
pan Itautau Tutui toa kelede ne, ta ei inasi
ele kimnga ta ipotapota gid tenainga ga ila
pagid panua kelede kelede.

Tinida kelede be idanga sisid busa

12 *Tinida eine dodol kelede, be idanga
sisid busa. Tautaunga idanga sisid busa,
be toa ngada oa tilup ga tiuot kelede. Be
Kristus eine lalaede toa bedaoa pade.
13 *Ngansa gita toa ngada ne tabada
paliliunga ngan Itautau Tutui toa kelede
ne, tota taot tinida kelede. Tautaunga gita
edengada Iuda ada, ga padengada Grik ad
ga alu padengada ad, ga padengada timan
paeaeanga sapaean, ga padengada timan
paeaeanga sapaean mao, be gita toa ngada
ne taun ngan Itautau Tutui toa kelede ne.
14 Tinida idanga kelede mon mao, be
idanga sisid busa.
15 Oangga aeda ikeo ga, “Gau eaba ibage
mao, tota naman itin idanga eta mao.”
Tautaunga iuangga ikeo bedaoa, be iran-
grang ngan ikule ei ga itnan itin ngan ipu
toaine mao.
16 Ta oangga tangada ikeo, “Gau eaba
imata mao, tota naman itin idanga eta
mao.” Tautaunga iuangga ikeo bedaoa, be
irangrang ngan ikule ei ga itnan itin ngan
ipu toaine mao pade.
17 Oangga eaba itin dodol iman imata,
eine ga irangrang ngan ilongolongo
madongan? Be oangga eaba itin dodol
iman itanga, eine ga irangrang ngan
inudnud madongan?
18 Be tautaunga Deo idol tinida idanga
kelede kelede lalaede mambe ei ikim.
19 Oangga tinida idanga toa ngada ne
iman tinida idanga kelede, eine tinida
dodol ga iuot madongan?
20 Tautaunga, tinida idanga sisid busa be
iuot tinida dodol kelede.
21 Irangrang ngan matada ikeo pan
bageda bedane mao, “Gau leg naurata eta
ngan eao mao.” Be laborada irangrang
ngan ikeo pan aeda bedane mao, “Gau leg
naurata eta ngan eao mao.”
22 Tinida idanga edengada imata
mambe iura tau mao, be oangga ienono
mao, irangrang ngan tinida ienono kemi
mao.
23 Be tinida idanga sisid toa taoangga
edad mao, eine tamariala kemi ngan
gid. Ga tinida idanga sisid toa maeamaea
gita ngan, eine tapamumul kemi ngan
pononga.
24 Be tinida idanga sisid padengada,
talongean ga ienono sapaean. Be Deo
ipaluplup tinida idanga toa ngada ne, ta
tinida idanga edengada toa mugaeai edad
mao, eine Deo idol edaeda kapei ga idae
ngan gid.
25 Toa bedaoa ta irangrang ngan Kristus
itin imapmapoga alele mao, be idanga
sisid kelede kelede timariala kemi pol
ngan gid ngan kadonga imata lalaede.
26 Oangga idanga eta ibada ieieinga, toa
ngada oa tibada ieieinga toman ngan ei.
Oangga idanga eta ieda iuot kapei, eine toa
ngada oa tinid igelgel toman ngan ei.

27 *Be gimi aman Kristus itin. Tota gimi
kelede kelede aman itin idanga sisid toa
ngada oa.
28 *Ngan iaoa kelede ton Kristus, mata-
mata idol gid panua ato ad, ga kus ta gid
panua tibabada Deo iaoa tinasi gid, ga kus
ta gid panua paoatainga ad, ga gid panua
tikakado uisinga, ga gid panua toa led
tenainga ngan keminga gid dibala, ga gid
panua toa led naurata ngan lualuanga, ga
gid panua timan madidnga, ga gid panua
toa maed ikakado posanga imata ede ga
ede.
29 Gid toa ngada oa timan panua ato ad
mao. Be gid toa ngada oa tibabada Deo
iaoa mao. Gid toa ngada oa timan panua
paoatainga ad mao. Be gid toa ngada oa
tikakado uisinga mao.
30 Gid toa ngada oa led tenainga ngan
keminga dibala mao. Be gid toa ngada oa,
maed ikakado posanga imata ede ga ede
mao. Be gid toa ngada oa tirangrang ngan
tipulpul gid posanga toa oa mao.

* **12:11:** 1Ko 7.7 * **12:12:** 1Ko 10.17 * **12:13:** Gal 3.28 * **12:27:** Ro 12.5 * **12:28:** Ep 4.11-12 * **12:31:** 1Ko 14.1

31 *Be manta amarum ngan ilonga gid
tenainga kapeipei toa oa.

Kadonga ngan kimnga panua padengada iasal kadonga toa ngada ne

Be patautene ga napasolan gimi ngan
edap kemi ede iasal gid edap padengada.

13

1 Oangga maeg iposaposa ngan gid
posanga imata ede ga ede togid eababa ga
togid anggelo, be nanasi kadonga kimnga
aea mao, eine gau mambe golo kreng
ga kreng sapaean, mao mambe kude ede
king ga king sapaean.
2 *Be oangga narangrang ngan badanga
Deo iaoa, ga naoatai ngan danga mumul-
nga imata ede ga ede, ga leg oatainga
kapei ngan danga imata ede ga ede,
ga ngan leg kadonga lolo matua aea
narangrang ngan nasarung gid lusi ga krik
ga tila, be nanasi kadonga kimnga aea
mao, eine gau eaba sapaean.
3 Be oangga napan leg danga sisid toa
ngada ne ga ila pagid panua lululunga ad,
ga nalongean panua ga tinono tinig ngan
dinga ga namate,* be nanasi kadonga kim-
nga aea mao, kadonga toa ne ilua gau eta
mao.
4 Eaba inasnasi kadonga kimnga aea,
saoa ieieinga iuotot ngan ei, eine iririak
ngan mao. Be inasi kadonga lolo marum
aea, ga ilolo paeamao ngan eaba eta pade
mao, ga ipakuru ngan ei mulian mao, ga
iparim ngan ei mulian mao pade.
5 Ei ikado kadonga tanga balbal aea
mao, ga iloilo edap ngan luanga ei mulian
mao, ga ilolo imasmasi mao, ga imata
nanan panua led kadonga sasat ngan ei
mao pade.
6 *Be saoa kadonga itutui mao, eine
itin igelgel ngan mao, be itin igelgel ngan
posanga tautaunga.
7 *Eaba inasnasi kadonga kimnga aea
ibisi kadonga kulupulupu imata ede ga
ede, be somisomi ilolo matua ngan Deo, ga
igaga imata ngan sanganga Deo, ga imadid
matua ngan saoa kadonga iuotot ngan ei.
8 Kadonga kimnga aea irangrang ngan
itap mao, be oangga panua tibada Deo
iaoa, eine ga tikaput ngan. Ga oangga
panua maed iposaposa ngan posanga
imata ede ga ede, eine ga tikaput ngan
pade. Ga oangga oatainga isaoa ienono,
eine ga oas ga ila.
9 Ngansa gita leda oatainga imata
karanga maitne, ga saoa posanga tabada
Deo iaoa ngan, eine imata karanga
maitne.
10 Be oangga Deo ipasala danga toa
ngada ne ga iuot tautaunga muriai, eine
gid danga labone aea toa imata karanga
mao ne ga oas ga ila.
11 Ngan ado toaiua gau gergeu maitne,
naposaposa mambe gid gergeu, ga leg
oatainga mambe gid gergeu, ga nanasi gid
gergeu led oatainga. Be muriai nadae
kapei ta natnan kadonga togid gergeu.
12 Ngansa labone gita tageragera
masaeai tau mao. Leda geranga eine
mambe eaba itlo ianun. Be ngan
ado toaiua, eine ga tagera Deo imata
tautaunga. Labone leg oatainga imata
karanga maitne, be ngan ado toaiua, eine
ga naoatai kemi ngan ei, mambe ei labone
iuatai kemi ngan gau.
13 *Ta labone kadonga ga tol ne ienono:
kadonga lolo matua aea, kadonga ngan
gaganga matada ngan sanganga Deo, ga
kadonga kimnga aea. Be kadonga toa iasal
gid kadonga toa ngada ne eine kadonga
kimnga aea.

14

Manta takim gid tenainga ipamatua iaoa kelede ton Kristus

1 *Gimi manta anasi kadonga kimnga
aea ga amarum ngan ilonga gid tenainga
inam pan Itautau Tutui. Be tenainga toa
gimi manta akim kapei tau, eine tenainga
ngan badanga Deo iaoa.
2 Ngansa oangga sai imae ikado posanga
imata ede ga ede, eine ikakado posanga
ga ila pagid eababa mao, be ila pan Deo.
Ngansa eaba eta iuatai ngan ele posanga

* **13:2:** Mt 17.20 * **13:3:** Laulau edengada ngan posanga Grik ikeo ngan dinga inono itin mao, be ikeo, *Oangga nalongean gau ga namate ta irangrang ngan napakuru ngan gau mulian ...* * **13:6:** Ro 12.9 * **13:7:** 1Pe 4.8 * **13:13:** 1Te 1.3 * **14:1:** 1Ko 12.31, 14.39

mao, be ngan Itautau Tutui iura, ikakado posanga mumulnga.

3 Be eaba sai ibada Deo iaoa, ei ikado posanga ngan luanga panua padengada ga ipamatua gid ga ipamus lolod pade.

4 Eaba toa imae ikado posanga imata ede ga ede, eine ipamatua ei mulian. Be eaba toa ibada Deo iaoa, eine ipamatua gid iaoa kelede ton Kristus.

5 Gau nakim gimi kelede kelede maemi ikado posanga imata ede ga ede. Be oangga abada Deo iaoa, eine kemi tau. Be oangga eaba eta imae ikado posanga imata ede ga ede, manta eaba ede pade imamado ngan pulnga posanga toa oa, ta irangrang ngan gid iaoa kelede ton Kristus tibada pamatuanga. Oangga mao, eaba toa ibada Deo iaoa, ilua gid iaoa kelede ton Kristus kemi, be eaba toa imae ikakado posanga imata ede ga ede, ele luanga kemi tau mao.

6 Oaeoaeg, oangga nala pagimi ta maeg ikakado posanga imata ede ga ede, gau ga nalua gimi madongan? Oangga nakado posanga eta toa Deo ipaola ga inam pagau, mao oangga nabada oatainga kemi pagimi, mao oangga nabada Deo iaoa, mao oangga napananale gimi, eine ga nalua gimi kemi. Be irangrang ngan maeg ikado posanga sapaean ga ilua gimi mao.

7 Eine lalaede ngan gid danga sisid toa imata bibita mao, mambe piloli ga arp. Oangga eaba iuso piloli, mao igalgal arp, be ele tandanga iuotot masaeai mao, panua ga tiuatai ngan baunga toa oa aea gagal madongan?

8 Ga pade, oangga taule ele tandanga iuot masaeai mao, eine gid panua ga matad idae ngan paraunga madongan?

9 Toa bedaoa pade ngan gimi. Oangga maemi iposaposa ngan posanga eta gid panua tiuatai ngan mao, eine ga panua tiuatai ngan lemi posanga ipu madongan? Eine mambe aoami klau ga klau sapaean.

10 Tautaunga, tano toa ne aea posanga imata ede ga ede ienono, ga gid posanga kelede kelede aea posanga ipu ienono.

11 Tota oangga natalingalinga ngan eaba ede ele posanga ipu, eine ga nagera ei mambe eaba alu ede pade aea, ta ei ga igera gau mambe alu ede pade ag.

12 Toa bedaoa pade ngan gimi. Oangga akim tau gid tenainga inam pan Itautau Tutui, manta amarum ngan ilonga gid tenainga toa ipamatua gid iaoa kelede ton Kristus.

Paulus iposa ngan kadonga posanga imata ede ga ede

13 Ngan ipu toaine, oangga sai imae ikado posanga imata ede ga ede, ei manta iraring ta irangrang ngan ipul gid posanga toa oa.

14 Ngansa oangga maeg ikado raring ngan posanga ede, eine tautaudig iraring, be lologeai naoatai ngan mao.

15 Tota gau ga nakado mado? Eine ga nakado raring ngan tautaudig, be nararing ngan lolog pade. Eine ga nabau ngan tautaudig, be nabau ngan lolog pade.

16 Oangga eao soasoa Deo ieda ngan tautaudim, be eaba ede imamado rabu ngan gimi be iuatai ngan lemi nasinga mao, eine ga irangrang ngan ikeo, “Amen,” ngan lem posanga kemi ila pan Deo oa mao, ngansa iuatai ngan saoa danga toa eao posaposa ngan oa mao.

17 Tautaunga eao kakado lem posanga kemi ga ila pan Deo, be eaba toa ede pade oa ibada pamatuanga mao.

18 Naposa kemi ga ila pan Deo ngansa gau naeasal gimi toa ngada ne ngan maeg ikakado posanga imata ede ga ede.

19 Be oangga gid iaoa kelede ton Kristus tirourou, ta nakado posanga idil lima eta masaeai ngan paoatainga gid, kadonga toa ne ga iasal posanga bunoringring sangaul iuotot sapaean ngan maeg.

20 *Oaeoaeg, akaput ngan nasinga oatainga mambe gid gergeu. Ngan kadonga papaeamao, manta aot mambe gergeu puruanga, be ngan lemi oatainga, manta aot mambe panua kapeipei.

21 *Deo ele apu aea posanga bedane,

“Maron ikeo ga,
‘Gau ga nakado posanga ila pagid panua toa ne
ngan posanga togid alu padengada

* **14:20:** Ep 4.14 * **14:21:** Ais 28.11-12

ga ngan gagal togid tuanga padengada.
Be oangga nakado toa bedaoa, eine irangrang ngan tilongo lingeg mao.' "

22 Posanga imata ede ga ede toa iuotot ngan maeda eine iman kilala ngan pasolannga Deo iura pagid panua toa lolod matua ngan ei maitne. Be eine ngan pasolannga iura pagita panua lolo matua ada mao. Be posanga ngan badanga Deo iaoa ipasolan Deo iura pagita panua toa loloda matua, be eine ngan pasolannga iura pagid panua toa lolod matua maitne oa mao.
23 *Tota oangga gid iaoa kelede toa ngada ne ton Kristus tinam tiluplup, ta panua toa ngada ne maed ikakado posanga imata ede ga ede, be eaba ede imamado toa inanale ngan lemi nasinga mao, mao oangga panua edengada toa lolod matua ngan Deo maitne tinam tidudunga, eine ga tikeo ga gimi panua mangamanga.
24 *Be oangga eaba toa inanale ngan lemi nasinga mao, mao oangga eaba ede toa ilolo matua ngan Deo maitne inam idudunga, be igera gid tibabada Deo iaoa, eine ga panua toa ngada oa led posanga ga igal ilolo, ta tipasolan ei mambe ei eaba kadonga sat aea.
25 Ta ele posanga mumulnga toa iloleai oa ga iuot masaeai, ta ei ga idio ikor iae ga isoa Deo ieda ta ikeo, "Tautaunga, Deo imamado rabu ngan gimi!"

Kadonga raring aea manta inasi edap tutui

26 *Tota oaeoaeg, eine ga takado mado? Oangga gimi anama aluplup, gimi kelede kelede lemi naurata. Eaba ede ele baunga, be eaba ede pade ele paoatainga, be eaba ede pade ele posanga toa Deo ipaola pan, be eaba ede pade imae ikado posanga imata ede ga ede, be eaba ede pade ipulpul posanga toa oa. Naurata toa ngada ne manta akado ngan pamatuanga iaoa kelede ton Kristus.
27 Oangga posanga imata ede ga ede iuotot ngan panua maed, manta panua rua, mao tol mon tikado, be ede iposa ga imuga, ga kus ta ede pade inasi. Be eaba ede pade manta ipulpul gid posanga.
28 Be oangga eaba eta imamado ngan pulnga posanga toa oa mao, eaba toa imae ikado posanga oa manta mumun rabu ngan gid iaoa kelede ton Kristus, ta ikakado ele posanga toa iloleai oa ga ila pan Deo.

29 *Kemi ngan panua rua mao tol tibada Deo iaoa, be panua padengada manta matad inasi kemi led posanga.
30 Be oangga eaba ede idio imado, be Deo ipaola posanga ede pan, eaba toa iposa ga imuga oa manta mumun.
31 Ngansa gimi kelede kelede toa ababada Deo iaoa, gimi arangrang ngan anasi ngan gimi. Toa bedaoa ta panua toa ngada oa tibada oatainga ga pamatuanga.
32 Gid panua toa tibabada Deo iaoa, gid tautaudid ga aoad irangrang ngan ilongolongo linged mulian.
33 Ngansa Deo ei eaba buobuonga aea mao, be ei eaba toa ikado ga loloda itarui.

Kadonga imata lalaede manta iuotot ngan gid panua tututui ton Kristus led rourounga toa ngada ne.
34 *Manta gid taine mumun ga timamado gadudunga ngan rourounga. Ngansa itutui ngan gid tiposaposa mao. Be kemi ngan tilolon ga timamado mambe apu ikeo ngan.
35 Be oangga tikeo ga tibeta ngan posanga idil eta, kemi ngan tibeta adaoad toa lumaeai oa. Ngansa oangga gid taine tiposaposa gadudunga ngan gid iaoa kelede ton Kristus led rourounga, eine iaoa kelede ton Kristus ga maeamaea gid.
36 Kado gimi aoangga Deo ele posanga iuot pagimi matamata. Eine mao. Be kado gimi aoangga Deo ele posanga iparangrang gimi kekelegimi. Eine mao.

37 *Oangga sai ikeo ga ibabada Deo iaoa, mao ikeo ga Itautau Tutui ibada tenainga pan, ei manta iuatai kemi bedane: Posanga toa nabode ga ila pagimi ne, eine Maron ele renrennga.

* **14:23:** PA 2.13 * **14:24:** Ins 16.8 * **14:26:** 1Ko 12.8-10 * **14:29:** 1Te 5.21 * **14:34:** 1Ko 11.3, 1Ti 2.12
* **14:37:** 1Io 4.6

38 Oangga sai ipaki itanga ngan posanga
toa ne, eine panua padengada ga tipaki
tangad ngan ei ele posanga.
39 Tota oaeoaeg, manta akim tau ngan
badanga Deo iaoa. Ga pade irangrang
ngan aoami ikarara panua ngan maed
ikakado posanga imata ede ga ede oa mao.
40 Be kadonga toa ngada ne manta iuot
kemi ga inasi edap tutui.

15

Kristus idae mulian ngan ele matenga

1 Oaeoaeg, gau naoangga napapei
matami ngan ato kemi toa napaola ga ila
pagimi mugaeai. Gimi alongo ato kemi toa
ne ta abada, be amadmadid matua ngan.
2 Oangga akisi matua ato kemi toa na-
paola pagimi ne, eine Deo ibabada gimi
mulian ngan ato kemi toa ne. Be oangga
akisi matua mao, eine lolomi matua ngan
sapaean.
3 *Ngansa posanga kapei tau toa nabada
pagimi, eine posanga toa Deo ibada pagau
mugaeai. Eine ga bedane: Kristus imate
ngan gita leda kadonga sasat, lalaede
mambe Deo ele laulau ikeo ngan.
4 *Ga kus ta titaian ei dengaeai, be ngan
ado tol aea idae mulian, lalaede mambe
Deo ele laulau ikeo ngan.
5 *Be iuot pan Sipas* ga kus ta iuot pagid
aluagau sangaul igegea rua.
6 Ga kus ta iuot pagid oaeoaeda toa
dabad iasal buno lima ngan ado ede toa
tiluplup oa. Tautaunga gid busa tima-
mado maitne, be edengada timate ga tila
o.
7 *Ga kus ta iuot pan Jems, ta muriai
pade iuot pagid panua ato ad toa ngada oa.
8 *Be muriai ngan gid toa ngada oa, iuot
pagau pade. Ta gau mambe gergeu ede toa
itna ipopo ei tutui ngan ado poponga aea
mao.
9 *Nakeo bedane ngansa gau edag mao
rabu ngan gid panua ato ad padengada. Ta
gau eaba kemi tau mao ta irangrang ngan
gid panua tiuato gau eaba ato aea mao,
ngansa gau napaieiei gid iaoa kelede ton
Kristus.
10 *Be ngan Deo ele kadonga lolo marum
aea, gau naot eaba ede toa bedane. Ta ele
kadonga lolo marum aea toa ibada pagau
ne, iduaea sapaean mao. Eine iboko ngan
gau, ta leg naurata iasal gid toa ngada
oa. Be eine gau kekelegau nabokoboko
mao, be Deo ele kadonga lolo marum aea
ibokoboko toman ngan gau.
11 Tota oangga gau naboko, mao gid
padengada tiboko, eine danga eta mao. Be
danga kapei eine posanga toa apaola ga ila
pagimi ta lolomi matua ngan.

Muriai gid matemate ga tidae mulian

12 Be gai somisomi apapaola posanga
ngan Kristus ele daenga mulian ngan
matenga, tota ikamado ga edengada ngan
gimi tikeo ga irangrang ngan gid matem-
ate tidae mulian mao?
13 Oangga gid matemate tidae mulian
mao, eine irangrang ngan Kristus idae
mulian mao pade.
14 Be oangga Kristus idae mulian mao,
eine posanga toa gai apaola ga ila pagimi
ne aea annga eta mao. Be lemi kadonga
lolo matua aea, eine aea annga eta mao
pade.
15 Toa bedaoa ta gai aot panua
pakakanga amai ngan kadonga Deo ele
posanga, ngansa gai akakado posanga
ngan Kristus ele daenga mulian. Be
oangga gid matemate tidae mulian mao,
eine Kristus irangrang ngan idae mulian
mao pade.
16 Nakeo pade bedane: Oangga gid
matemate tidae mulian mao, eine Kristus
pade idae mulian mao.
17 Ta oangga Kristus idae mulian mao,
eine lemi kadonga lolo matua aea iran-
grang ngan ilua gimi mao. Be amamado
maitne ngan lemi kadonga sasat.
18 Be gid panua toa lolod matua ngan
Kristus ga timate ga tila, gid tiduaea na.
19 Oangga taeadi Kristus ngan ilua gita
ngan leda madonga tanoeai kekelen, be
leda madonga kemi eta muriai mao,

* **15:3:** Ais 53.5-12 * **15:4:** Mt 12.40, PA 2.24-32 * **15:5:** Mt 28.16-17, Lu 24.34 * **15:5:** *Sipas eine Iesus ele aluagau Petrus ieda ede pade.* * **15:7:** PA 1.3-4 * **15:8:** PA 9.3-6 * **15:9:** Ep 3.8, 1Ti 1.15 * **15:10:** 2Ko 11.23

eine gita panua madonga paeamao ada. Be leda madonga paeamao toa ne iasal madonga paeamao togid panua toa ngada ne tanoeai.

20 Be tautaunga, Kristus idae mulian ngan ele matenga. Ei imuga ngan panua toa ngada ne ngan ele daenga mulian ta iuot mambe annga pau imatua dadangai.

21 *Ngansa mugaeai eaba kelede ipapot kadonga matenga aea. Be eaba ede pade ipapot kadonga ngan daenga mulian ngan matenga.

22 Eine ga bedane: Lalaede mambe panua toa ngada ne timate ngan Adam ele kadonga, tota Kristus ele kadonga ikado ga panua toa ngada ne matad bibita pade.

23 *Be gita toa ngada ne ga tadae mulian ngan gita kelede kelede leda ado imata. Kristus ga imuga, ga kus ta gita Kristus ele panua ga tadae mulian ngan ado toaiua ei iluai mulian ga inam.

24 Ta oangga danga toa ngada ne kus, eine ga idol danga toa ngada ne ga idae Itama Deo ibageai. Ngan ado toaiua, ei ga ipaeabu ngan gid madidnga ga mamaron toa ngada ne ga gid panua ga antu toa ngada ne urad kapeipei.

25 *Ngansa Kristus manta iman Maron kapei ga irangrang ngan idol aea miri itamatama toa ngada oa ga tidio iae ibuloloeai.

26 *Be oangga ipaeabu ngan aea miri itamatama padengada ga kus, muriai eine ga ipaeabu ngan matenga pade.

27 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane, “Deo idol danga toa ngada ne ga idio iae ibuloloeai.” Tautaunga ikeo ngan “danga toa ngada ne,” be idil toa ne iposa ngan Deo mao. Ngansa Deo idol danga toa ngada ne ga idio gadio ngan Kristus, be Deo kekelen idio gadio ngan ei mao.

28 Ta muriai oangga danga toa ngada ne ienono gadio ngan Deo Inat, ei pade ga ilongean ei mulian ga idio gadio ngan Deo, ngansa mugaeai Deo idol danga toa ngada ne ga idio gadio ngan ei. Toa bedaoa ta Deo ga imadid gadae tau ngan danga toa ngada ne.

29 Be oangga gid matemate tidae mulian mao, gid panua edengada toa tibada paliliunga ngan luanga gid matemate, eine ga tikado mado? Oangga gid matemate tidae mulian mao, ikamado ga tibada paliliunga ngan luanga gid?

30 *Be gai pade, ikamado ga abada ieieinga somisomi ngan naurata toa ne?

31 Oaeoaeg, ado ga ado ag kadonga kulupulupu ta naoangga namate ngan. Napakaka mao. Posanga toa ne tautaunga, lalaede mambe ada Maron Iesus Kristus ikado ga tinig igelgel tautaunga ngan gimi.

32 *Be gid panua papaeamao ngan tuanga Epesus tiparau pagau mambe masilau saksak. Ta oangga nabada ieieinga toa ne, be leg madonga kemi eta muriai mao, eine kadonga toa ne ilua gau madongan? Oangga gid matemate tidae mulian mao, kemi ngan tanasi tingelgel tano aea mambe posanga idil ga oaine ikeo ngan ga bedane,

“Kemi ngan taean ga taun,
ngansa sabale tota tamate.”

33 Kado eaba eta ipakaka gimi. Oangga alalala alele toman ngan gid panua papaeamao, eine ga tipaeabu ngan lemi kadonga kemikemi.†

34 Manta atnan lemi kadonga mangamanga ta lolomi iluai mulian. Akaput ngan kadonga sasat be anasi kadonga tutui. Ngansa panua edengada ngan gimi tiuatai ngan Deo mao. Be maeamaea gimi ngan leg posanga toa ne mao?

Ngan leda daenga mulian, tinida ga iuot ede pade

35 Be eaba eta ga ibeta ga bedane, “Gid matemate ga tidae mulian madongan? Oangga gid tinam, eine ga tinid iuot madongan?”

36 *Betanga toa ne buobuonga aea. Saoa danga eao earum tanoeai, manta imate. Ga kus ta ipara ga idae.

* **15:21:** Ro 5.12 * **15:23:** 1Te 4.16, PM 20.5 * **15:25:** Mt 22.44 * **15:26:** PM 20.14 * **15:27:** Sng 8.6 * **15:30:** Ro 8.36 * **15:32:** Ais 22.13 † **15:33:** Posanga idil toa ne inam pan eaba oatainga aea ede mugaeai aea ieda Menander. * **15:36:** Ins 12.24

37 Be saoa danga eao earum, eine earum
idanga toa ngada oa mao. Idanga toa
ngada oa ga iuot muriai. Be eao earum
ipuapua kekelen. Goibe wit, mao annga
eta pade, eine taearum ipuapua sapaean.
38 Be ngan Deo ele kimnga, ei ikado
ga annga toa ngada ne ipara ga idae, ta
idol gid kelede kelede idanga sisid toa
ngada oa, ta inasi mambe saoa annga toa
taearum oa.
39 Danga toa ngada ne tinid lalaede mao.
Gita eababa tinida ede pade, be gid masi-
lau tinid ede pade, be gid man tinid ede
pade, be gid ia tinid ede pade.
40 Gid danga mariambai tinid ede pade.
Be gid danga tanoeai tinid ede pade. Be
sogonga togid danga mariambai imata
lalaede mambe sogonga togid danga
tanoeai mao.
41 Ado aea sogonga ede pade, be taiko
aea sogonga ede pade. Be gid gigima ad
sogonga ede pade. Ga gid gigima kelede
kelede ad sogonga imata lalaede mao.

42 Be gid matemate led daenga mulian
eine lalaede toa bedaoa pade. Gita tataian
patid toa ibudabuda. Be oangga tidae
mulian, irangrang ngan ibuda pade mao.
43 *Eaba ipat toa tataian, eine imata
paeamao ga iura eta mao, be oangga idae
mulian, eine ga itin iuot kemi tau ga iura
pade.
44 Eaba ipat toa tataian, eine tanoeai
aea. Be oangga idae mulian, eine buburiai
aea.
Lalaede mambe tinida tanoeai aea
ienono, eine tinida buburiai aea ga ienono
pade.
45 *Eine lalaede mambe posanga ienono
ngan Deo ele laulau ga bedane, “Eaba
imamado matamata tanoeai, ieda Adam.
Ei iuot eababa ga imata bibita.” Be Adam
ede pade iuot muriai tau eine Kristus. Ei
buburiai aea be ikado ga panua matad
bibita.
46 Madonga buburiai iuot mugaeai mao.
Be madonga tanoeai iuot mugaeai, ga kus
ta madonga buburiai iuot.
47 Eaba matamata aea, ei tano aea
kangkanga, ngansa Deo ikapo tano ta
ikado ei ga iuot. Be eaba toa ede pade oa
buburiai aea.
48 Gid panua tanoeai ad, toa ngada oa
tiuot lalaede mambe eaba tanoeai aea. Be
gid panua buburiai ad, toa ngada oa tiuot
lalaede mambe eaba buburiai aea.
49 Lalaede mambe gita tabada eaba
tanoeai aea ianun, muriai ga tabada eaba
buburiai aea ianun.

50 Oaeoaeg, nakeo pagimi ga bedane:
Manta tinida iuot pau, ngansa patida
toa ibudabuda ne irangrang ngan ibada
madonga kemi toa Deo ibageai mao. Ngan
tibur toa oa, irangrang ngan tamate pade
mao.
51 *Be ega, napaola posanga mumulnga
ede pagimi ga bedane: Gita toa ngada ne
ga tamate mao, be edengada ngan gita ga
timamado ga irangrang ngan Kristus ele
namanga. Be gita toa ngada ne, tinida ga
ipul ei ga iuot ede pade.
52 Kadonga toa ne ga iuot manmanae
tau mambe matada mil pakelede. Eine
ga iuot ngan ado toaiua taule muriai aea
itang. Oangga taule toa oa itang, gid
matemate ga tidae mulian ta irangrang
ngan timate pade mao. Be gita panua
tamamado maitne, tinida ga ipul ei ga iuot
ede pade.
53 *Eine ga bedane: Tinida toa iman
matenga aea ga ibudabuda ne, manta ipul
ei ga iuot ede pade, ta irangrang ngan
imate pade mao, ga ibuda mao pade.
54 *Ngan ado toaiua, oangga tinida toa
iman matenga aea ga ibudabuda ne ipul
ei ga iuot ede pade, eine ga irangrang
ngan tamate pade mao, be tamamado
kemi somisomi. Ngan ado toaiua, posanga
idil ga oaine ga iuot tautaunga bedane,
“Deo iasal paraunga ta ipaeabu tau ngan
matenga.”

55 *“O matenga, uram sida ngan pae-
abunga gid panua?
Be lem ido sida ngan galgalnga gid?”

56 *Be matenga ibada iura ngan leda
kadonga sasat. Be kadonga sasat iura ta

* **15:43:** Plp 3.20-21 * **15:45:** OM 2.7 * **15:51:** Mt 24.31, 1Te 4.15-17 * **15:53:** 2Ko 5.4 * **15:54:** Ais 25.8
* **15:55:** Hos 13.14 * **15:56:** Ro 7.13

ipaeabu ngan gita, ngansa tanasnasi apu mao.
57 Be taposa kemi tau ga ila pan Deo! Ei ilualua gita ta taeasal danga toa ngada ne ngan ada Maron Iesus Kristus iura.

58 Tota oaeoaeg kemikemi, manta amadid matua, be alongean danga eta ga ipasamimi gimi mao. Somisomi manta urami pakpakia ngan kadonga Maron ele naurata. Ngansa gimi aoatai, saoa naurata akakado ngan Maron, eine irangrang ngan iduaea sapaean mao.

16

Paulus ikeo ngan pat tiuangga tiabalan ga ila ngan luanga gid Ierusalem

1 *Be patautene naoangga nakeo pagimi ngan gornga pat ngan luanga Deo ele panua tututui ngan tuanga Ierusalem. Nakim gimi akado lalaede mambe nakeo pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tibur kapei Galesia.

2 Somisomi ngan ado toa inasi Ado Earainga aea, gimi kelede kelede manta apota saoa pat ababada oadla ga inam, ta adol etangada ga ienono ngan lemi apou tenainga aea. Ta oangga nanam naot, irangrang ngan asal alele ngan gornga pat mao.
3 Be oangga nanam naot, nakim gimi asio panua kemikemi etangada ngan talnga lemi tenainga toa ne ga ila Ierusalem. Ta gau ga nabode laulau etangada ta nadol ga idae bagedeai ta nasula gid ga tila.
4 Be oangga nagera mambe kemi ngan gau pade nala, goibe gaingada ga ala.

Paulus iuangga ila igera gid Korin

5 *Oangga nala ngan tibur Masedonia ga kus, eine ga nanam naot pagimi, ngansa Masedonia ienono edap irabuiai ngan leg lalalanga ila pagimi.

6 *Oangga madongan, eine ga nadio toman ngan gimi mole teta, mao nadio toman ngan gimi ta nasanga aoara lolo kus bua. Toa bedaoa ta gimi ga arangrang ngan alua gau ngan leg lalalanga ngan tibur isaoa nala ngan.

7 Be gau tinig ngan nala pagimi manmanae toa patautene mao. Ngansa gau ga nala ngan tibur padengada ge. Ga kus ta nanam pagimi. Ta oangga Maron ikim, eine ga namado toman ngan gimi mole teta.
8 Be gau nakim namamado nene Epesus ga irangrang ngan eaneannga kapei Pentekos* aea iuot.
9 *Ngansa Maron irepe atama ngan gau ngan kadonga naurata kapei ga aea annga iuot nene. Be panua busa timan amai isat.

10 *Be oangga Timoti ila iuot pagimi, manta amariala ngan ei kemi ta irangrang ngan imataud danga eta mao. Ngansa ei ikakado Maron ele naurata lalaede mambe gau pade.

11 *Irangrang ngan eaba eta ngan gimi imata ibiu ei mao. Be manta asula ei ga ila be ilolo itarui ga inam iuot pagau. Ngansa gau nasangasanga ei toman ngan oaeoaeda padengada.

12 *Be oaeda Apolos, gau nabeta matua ei ngan ila pagimi toman ngan oaeoaeda padengada. Be patautene itin ngan mao. Be ngan ado eta kemi muriai, ei ga ila pagimi.

Paulus ipasala ele posanga ila pagid Korin

13 Gimi manta agabit kemi. Amadid matua ngan lemi kadonga lolo matua aea. Amataud mao be lolomi dung ga ienono.

14 Saoa danga gimi akakado, manta akado toman ngan lemi kadonga kimnga aea.
15 *Oaeoaeg, gimi aoatai, ngan tibur Akaia, Stepanas toman ngan ele luma lolo timuga ga lolod matua ngan Kristus. Gid mambe annga pau imatua dadangai. Be tilongean gid mulian ngan lualuanga Deo ele panua tututui. Nabeta matua gimi,

16 manta alongolongo panua toa bedane linged. Be akado bedane pade ngan panua toa ngada ne tilup toman ngan gid ngan kadonga naurata.

* **16:1:** Ro 15.25-26, 2Ko 8.1-9 * **16:5:** PA 19.21 * **16:6:** Ro 15.24 * **16:8:** Gid Iuda tikado eaneannga Pentekos aea ngan matad nanan Deo ikado kemi gid, ta titenai led annga imatua papau edengada ga ila pan. Eine iuot ngan taiko Me mao Jun. * **16:9:** PA 19.8-10, 2Ko 2.12 * **16:10:** 1Ko 4.17 * **16:11:** 1Ti 4.12 * **16:12:** 1Ko 3.6 * **16:15:** 1Ko 1.16

17 Ngan ado toaiua Stepanas ga Portunatus ga Akaikus tinam tiuot pagau,
eine tinig igelgel kapei, ngansa gid tikia
gau ngan ado toaiua gimi busa arangrang
ngan amamado toman ngan gau mao.
18 Ngansa gid tipamatua lolog ga gimi
lolomi pade. Tota manta apakuru ngan
gid panua toa bedane.
19 *Gid iaoa kelede ton Kristus ngan
tibur kapei Esia led ado kemi ila pagimi. Be Akuila ga Prisila toman ngan
iaoa kelede ton Kristus toa tiluplup led
lumaeai, gid pade led ado kemi tau ila
pagimi ngan Maron ieda.
20 Oaeoaeda toa ngada ne led ado kemi
ila pagimi. Somisomi oangga agera ngan
gimi, manta abusum ngan papami ngan
kadonga tutui togita panua ton Deo.
21 Gau Paulus, ngan bageg nabode leg
ado kemi ila pagimi.†

Gau Paulus, ngan bageg nabode leg ado kemi ila pagimi.

22 *Oangga sai ilolo ikim Maron mao,
goibe iduaea. Maron, eao nam.
23 Kemi ngan Maron Iesus ele kadonga
lolo marum aea idio pagimi.
24 Gau leg kimnga idio pagimi toa ngada
na ngan Iesus Kristus ieda. Eine tautaunga.‡

---

* **16:19:** PA 18.2,18,26 † **16:21:** Ikamado ga Paulus patautene ikeo ga ibode posanga ngan ibage? Eine ngansa Sostenes inasnasi Paulus iaoa ta ibode laulau toa ne (gera posanga ngan 1Ko 1.1), be Paulus ibode ele ado kemi kekelen ila pagid ngan ibage. * **16:22:** Gal 1.8-9, PM 22.20 ‡ **16:24:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tibode posanga idil toa ne *Eine tautaunga nene mao.*

Paulus ele laulau parua aea ila pagid Korin

1 Gau Paulus, eaba ato aea ton Iesus
Kristus. Ngan Deo ele kimnga, idol gau
ngan kadonga naurata toa ne. Gairua
oaeda Timoti abode laulau toa ne ga ila
pagimi iaoa kelede ton Deo ngan tuanga
Korin. Gai abode ga ila pagimi ga pagid
panua tututui toa ngada oa ngan tibur
kapei Akaia.
2 Kemi ngan Deo Tamada ga Maron
Iesus Kristus, gisirua led kadonga lolo
marum aea ga lolo tarui aea idio pagimi.

Paulus iposa kemi ga ila pan Deo ngansa ibada ei mulian ngan matenga

3 *Tasoa Deo ieda! Ei ada Maron Iesus
Kristus Itama, be ei Deo Tamada toa iud-
uan gita ga ipamus loloda somisomi.
4 Ei ipamus lolomai ngan amai kadonga
kulupulupu toa ngada oa. Ta ipamatua gai
ta arangrang ngan apamus sapadua lolod
toa tinaman kadonga kulupulupu pade.
Gai apamus gid lolod lalaede mambe Deo
ipamus gai lolomai.
5 *Ngansa ieieinga imata ede ga ede toa
Kristus ibada, eine gai pade abada. Ta
lalaede toa bedaoa, Kristus ilua gai ta Deo
ipamus lolomai kapei tau.
6 Ta oangga gai abisi kadonga
kulupulupu, eine gai abisi ngansa
aoangga apamus lolomi ta irangrang
ngan Deo ibada gimi mulian. Be oangga
Deo ipamus lolomai, eine ikado ngansa
iuangga gai apamus gimi lolomi pade, ta
irangrang ngan gimi amadid matua ngan
ami ieieinga toa gai pade anaman.
7 Be gai aoatai kemi mambe gimi ga
amadid matua. Toa bedaoa ta oangga gimi
abada ieieinga toman ngan gai, gai aoatai
mambe Deo ga ipamus gimi lolomi toman
ngan gai pade.
8 *Oaeoaeg, gai akim gimi aoatai kemi
ngan gid kadonga kulupulupu iuotot ngan
gai ngan tibur kapei Esia. Gai anaman
kadonga kulupulupu toa ne oanaoana tau,
ta iuangga iasal uramai. Aoangga amate
ngan, ta lolomai ede ga ede tau.
9 Tautaunga lolomai ede ga ede lalaede
mambe panua tilongo madidnga patu-
tuinga posanga aea ikeo ga gid manta
timate. Be kadonga toa ne iuot ta ilua gai
ta aoatai kemi mambe gai arangrang ngan
aeadi gai mulian mao, be aeadi Deo toa
ipei mulian gid matemate.
10 *Tautaunga amai kadonga toa ne
paeamao tau, ta aoangga amate ngan, be
Deo ibada gai mulian. Be ei ga ibada gai
mulian muriai pade. Ta gai aoatai kemi
mambe somisomi ei ga ibada gai mulian
ta asangasanga ei.
11 Gai aoatai kemi bedaoa pade ngansa
gimi alualua gai ngan lemi raring. Toa
bedaoa ta panua busa ga tiposa kemi ga
ila pan Deo, ngansa ngan ele kadonga lolo
marum aea, ei ilongo led raring ta ibada
gai mulian.

Paulus ipul ilolo ngan langa Korin, be ipakaka gid mao

12 Tinimai igelgel ngan lemai kadonga
rabu ngan gimi, ta lolomaiai anaman
mambe lemai kadonga itutui tau lalaede
mambe Deo ikim. Gai lolomai aea danga
eta mao ga mao tau. Be lemai kadonga
toa ne iuot ngan lemai oatainga tanoeai
aea mao, be iuot ngan Deo ele kadonga
lolo marum aea. Gai anasi kadonga toa ne
rabu ngan panua toa ngada ne tanoeai, be
anasi kapei tau rabu ngan gimi.
13 Ngansa gai abode gid posanga toa
malamalan ngan gimi aoato ga abada
oatainga ngan. Be abode posanga eta pade
pagimi mao. Ta ngan gid ado ta ilalala ga
inam, nakim gimi aoatai kemi tau ngan
gid posanga toa ne.
14 *Ngansa labone gimi aoatai kaut-
ede. Nakim gimi aoatai mambe muriai
oangga ada Maron Iesus ipamadid gid
panua ngan posanga, gimi arangrang
ngan apakuru ngan gai lalaede mambe gai
apakuru ngan gimi.
15 Gau naeadi mambe gimi ga apakuru
ngan gai toa bedaoa, ta mugaeai narau

* **1:3:** Ro 15.5 * **1:5:** Sng 34.19 * **1:8:** PA 19.23, 1Ko 15.32 * **1:10:** 2Ti 4.18 * **1:14:** 2Ko 5.12, Plp 2.16

posanga ngan langa pagimi. Toa bedaoa
ta Deo ga ikado kemi ngan gimi parua.
16 *Ede oangga gai ala pagimi ngan
lemai lalalanga Masedonia, ga ede pade
ngan lemai luainga mulian Masedonia ga
anam pagimi. Be gai aeadi mambe gimi ga
alua gai ngan lemai lalalanga Iudea pade.
Be tal mon gai ala pagimi mao.
17 Kado gimi aoangga narau posanga toa
ne sapaean ta nakado mambe gid panua
tanoeai ad tirau posanga. Eine mao. Gid
panua tanoeai ad tipalele led posanga
alele ta tikeo ga, "Be. Gai ga ala," ga kus
ta tikeo ga, "Mao. Gai ga ala mao." Be gai
akado posanga eta bedaoa pagimi mao.
18 Be Deo imata tutui ngan ele posanga
toa ngada oa. Ta lalaede toa bedaoa, gai
apalele lemai posanga pagimi mao pade.
Gai akeo pagimi bedane mao, "Be. Gai
ga ala," ga kus ta akeo ga, "Mao. Gai ga
ala mao." Gai akado posanga eta pagimi
bedaoa mao.
19 *Ngansa Deo Inat Iesus Kristus toa gai
tol Sailas ga Timoti apaola aea posanga
pagimi, eine ipalele ele posanga pagimi
alele mao pade. Ei ikeo bedane pagimi
mao, "Be. Gau ga nakado," ga kus ta
ikeo ga, "Mao. Gau ga nakado mao." Be
somisomi ikado posanga kelede mon ga
bedane, "Be. Gau ga nakado."
20 *Ngansa Deo ele posanga tautaunga
toa ngada oa, Iesus Kristus iparangrang ta
ikeo ga, "Be. Gau ga nakado." Tota ngan
ei, gita tasoa Deo ieda ta takeo ga, "Amen,"
ngan ele posanga tautaunga toa ngada ne.
21 Be Deo ei eaba toa ikado ga gitaingada
tamadid matua ngan Kristus. Ei itok Itau-
tau Tutui ga idae ngan gita ngan sionga
gita.
22 *Ngan kadonga toa bedane, idol ele
ul ngan gita, ta Itautau Tutui imamado
lolodai. Itautau Tutui toa ne ei mambe
mudannga toa Deo ibada pagita, ta iman
kilala ngan gid danga kemikemi toa ngada
oa Deo ga ikado ngan gita muriai.

Paulus ila Korin manmanae mao

23 Deo iuatai ngan lolog ta irangrang
ngan ipamatua leg posanga pagimi ga
bedane: Leg ipu ngan nala manmanae
pagimi Korin mao, eine ngansa tinig ngan
nakado ga lolomi isat mao.
24 *Kado gimi aoangga gai adada gimi
ngan lemi kadonga lolo matua aea. Eine
mao. Gai aboko toman ngan gimi ngan
kadonga gimi ga tinimi igelgel, ngansa
gimi amadid matua ngan lemi kadonga
lolo matua aea na.

2

1 *Be narau posanga ngan langa pagimi
patautene mao, ngansa tinig ngan nakado
ga lolomi isat pade mambe mugaeai mao.
2 Oangga leg langa pagimi ikado ga
lolomi isat, eine gau pade ga lolog isat.
Be sapadua ga tirangrang ngan tikado ga
lolog itarui mulian? Gimi kekelegimi toa
mugaeai nakado ga lolomi isat.
3 Be gau nabode laulau toa ede pade
oa pagimi, ngansa naeadi mambe oangga
nala pagimi, eine ga akado ga lolog isat.
Ngansa gimi manta akado ga tinig igelgel,
be mao. Kadonga edengada toa iuotot
pagimi ikado ga lolog isat. Ta tinig ngan
langa pagimi toman ngan lolog isat toa
bedaoa mao. Be naoatai pade mambe
oangga tinig igelgel ngan saoa danga, eine
gimi toa ngada na pade ga tinimi igelgel.
4 *Tautaunga ngan ado toaiua nabode
laulau ila pagimi, lolog isat paeamao tau
ga matag sul isulug ngan gimi. Nabode
bedaoa ngan kadonga gimi ga lolomi isat
mao, be nakim gimi aoatai mambe lolog
ikim gimi kapei tau.

Gid Korin manta tisamum kadonga sat ton eaba toa ikado kadonga sat

5 Be eaba toa ikado kadonga paeamao,
eine ikado gau ga lolog isat tau mao, be
ikado gimi toa ngada na ga lolomi isat,
be kapei tau mao. Nakeo ga kapei tau
mao, ngansa tinig ngan nakado posanga
oanaoana ngan danga toa ne mao.
6 Be panasnga toa gimi busa adol ga idae
ngan eaba toa na, eine ikaranga.
7 Tota labone, kemi ngan gimi apalele
lemi kadonga ngan eaba toa na, ta asa-
mum ele kadonga sat ga apamatua ilolo.

* **1:16:** 1Ko 16.5-6 * **1:19:** PA 18.5 * **1:20:** PM 3.14 * **1:22:** 2Ko 5.5, Ep 1.13-14 * **1:24:** 1Pe 5.3 * **2:1:** 1Ko 4.21 * **2:4:** PA 20.31

Ngan kado ta ilolo isat idae ga ila kapei tau.
8 Tota naposa matua pagimi, manta apa-
solan ei mambe lolomi ikim ei maitne.
9 Be nabode laulau toa ede pade oa
pagimi ngansa nakim naoatai, gimi ga
alongo lingeg ngan danga toa ngada ne,
mao madongan.
10 Oangga gimi asamum kadonga sat
ton eaba sai, eine gau pade nasamum ele
kadonga sat. Be saoa kadonga sat gau
nasamum, eine nasamum Kristus imatai,
ngansa naoangga nalua gimi.
11 *Nakado bedane ngansa tinig ngan
Satan ipakaka gita ta iasal gita mao.
Ngansa gita taoatai ngan Satan ele
kadonga na.

Paulus ikim igera Taitus

12 *Be ngan ado toaiua nala ngan tuanga
Troas ngan paolanga ato kemi ton Kris-
tus, gau nagera mambe Maron isaoa edap
ngan kadonga leg naurata toa eoa.
13 *Be lolog kemi eta mao, ngansa
nagera oaeg Taitus toa eoa mao. Tota
naposa kemi pagid ga tidio, be nala ngan
tibur kapei Masedonia ngan ilonga ei.

Deo ele posanga eine mambe nabene iuad ipakaranga tibur toa ngada ne

14 Be gai aposa kemi ga ila pan Deo
ngansa ei mambe madidnga kapei iasal
Satan ngan paraunga. Ta ei ibada gai ga
alup toman ngan Kristus, ta adadal toman
ngan ei ta adudunga tuangai mambe
panua tiasal paraunga. Ngan kadonga
toa ne, gai apaoasasa aea posanga mambe
oadoad kemi ede ipakaranga tibur toa
ngada ne.
15 Ngansa Kristus iuot mambe nabene
ngan soanga Deo ieda. Be gai aot mambe
nabene toa ne iuad ila pagid panua iaoa
rua. Panua iaoa ede, Deo iuangga ibada
gid mulian, be panua iaoa ede pade
tiuangga tiduaea ngan dinga imperno.
16 *Ngan gid panua toa tiuangga tiduaea
ngan dinga imperno, oadoad toa ne iman
kilala ngan led matenga. Be ngan gid
panua toa Deo ibada gid mulian, oadoad
toa ne iman kilala ngan led madonga
kemi. Be naurata toa ne kapei tau. Sai
irangrang ngan aea kadonga?
17 Ngansa gai apaola Deo ele posanga
mambe panua padengada mao. Gid
tiuangga naurata tikado ngan Deo ele
posanga iman led pat aea. Be gai akado
lemai posanga Deo imatai ngan Kristus
iura, ngansa Deo isula gai, be lolomai aea
danga eta mao.

3

Gid panua ato ad tipapaola posanga pau toa Deo irau ngan badanga mulian ele panua

1 *Kado gimi aoangga gai apakuru ngan
gai mulian pade? Eine mao. Be kado gimi
aoangga gai akim gid panua tibode laulau
ila pagimi ngan pasolannga mambe gai
panua kemikemi naurata amai. Eine mao.
Gai akim gimi abode laulau eta bedaoa
ngan gai mao pade.
2 *Ngansa gimi kekelegimi aot mambe
laulau ipasolan mambe gai panua
kemikemi naurata amai, ngansa lolomi
matua ngan Kristus ngan gai lemai
naurata. Ta laulau toa ne aea posanga
ienono lolomaiai. Ta gid panua toa ngada
ne tirangrang ngan tiuato laulau toa ne ga
tibada oatainga ngan.
3 *Gimi aot masaeai mambe laulau ede
Kristus ibode. Be gai aot mambe panua
ato amai ngan talnga laulau toa ne ga ila
ngan tuanga ga tuanga. Be Kristus ibode
laulau toa ne ngan pulo mao. Eine ibode
ngan Itautau Tutui ton Deo toa imamado
somisomi ne. Be ibode ga idae ngan pat
mambe apu mao. Eine ibode ga idae ngan
panua lolod.
4 Gai arangrang ngan akado posanga
matua ngan gimi bedane toa Deo imatai
ngansa Kristus ipamatua gai.
5 Kado gimi aoangga gai uramai ngan
kadonga naurata toa ne. Eine mao. Gai
arangrang ngan apakuru ngan lemai nau-
rata toa ne mao, mambe gai akakado ngan
uramai. Eine mao. Be gai uramai inam
pan Deo, ta akado naurata toa ne.

* **2:11:** Lu 22.31 * **2:12:** PA 14.27, 1Ko 16.9 * **2:13:** PA 20.1 * **2:16:** Lu 2.34, 2Ko 3.5-6 * **3:1:** PA 18.27, 2Ko 5.12 * **3:2:** 1Ko 9.2 * **3:3:** IM 24.12, Jer 31.33, Ese 36.26-27

6 *Ei kekelen ikado ga gai aot ele panua
naurata aea, ngan paolanga ele posanga
pau toa irau ngan badanga mulian ele
panua. Posanga toa irau ne eine mambe
apu mao. Apu toa tibode oa, gid panua
titoba nasinga ga mao, ta irangrang ngan
tibada madonga kemi mao. Eine ga timate
ga tiduaea. Be posanga pau toa ne inam
pan Itautau Tutui. Itautau Tutui kekelen
ibada madonga kemi pagita.

7 *Matami nanan. Oangga panua tinasi
Deo ele apu mao, eine ga timate ga tid-
uaea. Apu toa oa Deo ibode ga idae
ngan pat, be inam toman ngan ele taranga
kapei. Taranga toa oa mil ga mil ngan
Moses imata ta igal gid Israel matad, ta
tirangrang ngan matad inono ei mao. Be
taranga toa oa mil tede ga oas ga ila.

8 Be Itautau Tutui ele naurata eine
mambe apu mao. Tautaunga apu inam
toman ngan taranga, be taranga toa iuot
ngan Itautau Tutui ele naurata, eine iasal
tau apu ele taranga.

9 *Apu inam toman ngan taranga, be
ipamadid gid panua ngan posanga ta ikeo
ga gid manta tiduaea. Be Itautau Tutui ele
naurata ikado ga gita taot tutui Deo imatai,
ta taranga toa ne iasal tau apu ele taranga.

10 Ngansa taranga iuot ngan Itautau Tu-
tui ele naurata eine kapei ga kapei tau. Ta
imata mambe apu ele taranga eine danga
eta mao.

11 Taranga toa iuot ngan apu, ienono
somisomi mao. Eine oas ga ila. Be taranga
toa iuot ngan Itautau Tutui ele naurata
iasal tau taranga iuot ngan apu, be ienono
somisomi ga ilalala ga ila.

12 Gai aoatai kemi mambe taranga toa
iuot ngan Itautau Tutui ele naurata eine ga
ienono somisomi. Tota gai amataud mao,
be akado posanga matua bedane.

13 *Gai akado mambe Moses mao. Moses
irobi imata ngan malo kakauede, ngan
kado ta gid Israel tigera taranga toa oa oas
ga ila.

14 Be gid Israel laborad irangrang ngan
ibada Deo ele posanga ipu mao. Ta
somisomi oangga tiuatoato Deo ele laulau
mugamuga aea posanga, irangrang ngan
tibada oatainga ngan mao. Eine mambe
malo kakauede ienono maitne ta ipakala
gid, ta tiuatai ngan posanga ipu mao. Eaba
eta itil malo toa ne mao. Ngan Kristus
kekelen Deo itil malo toa ne.

15 Be somisomi oangga tiuato Moses ele
apu aea posanga, malo kakauede toa ne
ipakala laborad ga irangrang ngan labone,
ta tirangrang ngan tibada oatainga mao.

16 *Be oangga eaba sai ipul ilolo ga ila
pan Maron, Maron itil malo kakauede ta
eaba toa oa irangrang ngan ibada kemi ele
posanga ipu.

17 *Maron toa ikakado bedane, eine
Itautau Tutui. Ta oangga Maron Itautau
Tutui imamado pan eaba eta, eine danga
eta ipakala eaba toa oa mao. Ele madonga
iuot kemi.

18 Be gita toa ngada ne, danga eta
ipakala matada mao. Tota Maron ele
taranga kapei itara gita ta taot mambe
danga tatlo anunuda ngan, ta tagal
taranga toa oa ga ila pagid panua paden-
gada. Somisomi taranga toa ne itaratara
gita ta ipul gita kautede kautede ta taot
mambe Maron ianun. Maron eine Itautau
Tutui toa ikado bedaoa.

4

Gid panua ato ad mambe ulo pesa

1 Deo ilolo isat ngan gai panua ato amai
ta ibada naurata toa ne pagai. Tota iran-
grang ngan lolomai itolatola ngan naurata
toa ne mao.

2 *Be gai apul murimai ngan gid
kadonga papaeamao toa gid panua tikado
mumulnga. Kadonga toa bedaoa ikado
ga maeamaea gita. Be gai alalala alele
ngan kadonga posanga pakakanga mao.
Be gai apalaurerean Deo ele posanga mao
pade. Gai apaola posanga tautaunga ga
iuot masaeai ta irangrang ngan panua toa
ngada ne matad inasi lemai kadonga. Ta
lolodeai tirangrang ngan tiuatai mambe
gai akado naurata tutui Deo imatai.

3 Be oangga panua edengada laborad
ibada ato kemi toa gai apapaola ne mao,

* **3:6:** Jer 31.31, Ins 6.63, 1Ko 11.25 * **3:7:** IM 34.29-35 * **3:9:** Lo 27.26, Ro 1.17 * **3:13:** IM 34.33 * **3:16:** IM 34.34 * **3:17:** Ins 8.36, Ro 8.2 * **4:2:** 2Ko 2.17, 1Te 2.5

eine ngansa gid panua toa ne ga timate ga tiduaea.
4 *Satan ei mambe deo pakakanga toa imadid ga imugamuga ngan tano toa ne. Ei ipasusu gid panua matad ta irangrang ngan lolod matua ngan ato kemi mao. Be ato kemi toa ne eine mambe taranga ipasolan Kristus ieda kapei. Kristus ei mambe Deo ianun tautaunga, be gid panua toa oa tirangrang ngan tigera mao.
5 Be gai apaola posanga ngan gai mulian mao. Gai apaola posanga ngan Iesus Kristus, mambe ei kekelen Maron, be gai aman ele paeaeanga ngan luanga gimi.
6 *Mugaeai tau Deo ikeo ga bedane, "Manta taranga iuot ngan tibur dodom." Ta Deo toa kelede ne ele taranga itara lolomaiai, ta agera danga toa ngada ne ienono merengai. Ta gai agera Iesus Kristus imata ta aoatai kemi mambe Deo ele taranga kapei ienono ngan ei.
7 *Be gai panua ato amai aot mambe ulo pesa toa irangrang ngan ienono mole mao. Be ato kemi eine mambe bula misi aea olnga kapei tau ienono ngan gid ulo pesa toa ne. Deo ikado bedane ngansa iuangga ipasolan mambe ato kemi toa iura kapei tau, eine danga togai mao, be ton Deo.
8 *Ngan tibur toa ngada ne gai anaman kadonga kulupulupu, be gid kadonga kulupulupu toa ne iasal gai mao. Ado edengada gai lolomai ede ga ede ta aoatai ngan saoa danga aoangga akado mao, be lolomai ede ga ede tau mao.
9 Gid panua tipaieiei gai, be Deo itnan gai ga adio kekelegai mao. Titapa gai ga asulug, be tipaeabu ngan gai mao.
10 *Ieieinga toa Iesus imate ngan ne, gai pade abisi ta alalala alele toman ngan. Gai akado toa bedane ngansa aoangga apasolan mambe Deo iura kapei toa ipei Iesus mulian ngan, eine ipamatua tinimai pade.
11 *Gai labone amamado ngan kadonga Iesus ele naurata, be ngan ipu toaine, gid panua tiuangga tirau gai ga amate. Gai tinimai iman matenga aea, be Iesus ilualua gai ta asapir ngan matenga. Ta kadonga toa ne ipasolan mambe ei idae mulian tautaunga.
12 Tautaunga kadonga kulupulupu iuangga ipamate gai panua ato amai somisomi, be kadonga toa ne ilualua gimi ta arangrang ngan abada madonga kemi somisomi.
13 *Be lemai kadonga lolo matua aea itap eta mao. Gai akado posanga lalaede mambe ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, "Lolog matua ngan Deo, ta nakado posanga toa bedaoa." Ta gai lolomai matua ngan ei ta akado posanga toa bedaoa pade.
14 *Ngansa gai aoatai mambe Deo toa ipei mulian Iesus ngan ele matenga, eine ga ipei mulian gai pade toman ngan ei. Ta ibada gai ga alup toman ngan gimi, ta gitaingada tamado toman ngan ei.
15 Danga toa ngada ne iuotot ngan gai eine ga ilualua gimi. Toa bedaoa ta Deo ele kadonga lolo marum aea ga iuasasa ga ila pagid panua busa pade. Ta gid panua toa ngada oa ga tiposa kemi pan Deo ga tisoa ieda.

Muriai leda madonga kemi tau ga iuot buburiai

16 *Tota gai atolatola ngan naurata toa ne mao. Tautaunga patimai toa asoasoa ne iura ilalala ga isulug, be ado ga ado lolomai ga tautaudimai ibada pamatuanga ga iuot pau pade.
17 *Ngansa kadonga kulupulupu ga ieieinga toa iuotot ngan gai labone, gai agera mambe danga kapei tau mao. Eine ga ienono mole mao. Be gid kadonga kulupulupu toa ne, labone ilualua gai ta abada madonga kemi ga kemi tau somisomi ga ilalala ga ila. Ta gai aoatai mambe madonga muriai aea ga iasal tau gid kadonga kulupulupu labone aea.
18 *Tota gid danga tanoeai aea toa tageragera ngan matada, gai lolomai ila ngan mao. Be lolomai ila ngan gid danga buburiai aea toa tarangrang ngan tagera ngan matada mao. Ngansa gid danga

* **4:4:** Ep 2.2, Kol 1.15, Ibr 1.3 * **4:6:** OM 1.3, Ais 9.2, 2Ko 3.18 * **4:7:** 2Ko 5.1 * **4:8:** 2Ko 1.8, 7.5 * **4:10:** 1Ko 15.31 * **4:11:** Ro 8.36 * **4:13:** Sng 116.10 * **4:14:** 1Ko 6.14 * **4:16:** Ep 3.16 * **4:17:** Ro 8.17-18 * **4:18:** Kol 1.16

tanoeai aea ienono mole mao. Be gid danga buburiai aea ienono somisomi ga ilalala ga ila.

5

1 *Gita taoatai, patida toa tasoasoa ne, eine mambe palata ienono mole mao. Oangga palata toa ne grum ga isulug, taoatai mambe Deo ga ipagun luma ede pade ngan gita buburiai. Luma toa ne, eaba eta ikado ngan ibage mao. Deo kekelen ikado ta ienono somisomi ga ilalala ga ila.
2 *Be labone gita tatangtang ga tasolil ngansa loloda ikim tau ngan badanga tinida pau mambe luma pau buburiai aea ipono gita.
3 Ngansa oangga tadol pononga toa oa, eine tabangabanga mao.
4 Be labone tamamado ngan palata tanoeai aea toa ne ta tatangtang ga tasolil ngan ada kadonga kulupulupu. Ngansa tinida ngan tabangabanga mao. Be loloda ikim tau ngan pononga buburiai aea irobi gita. Toa bedaoa ta patida toa matenga aea ne ga ibada madonga kemi somisomi.
5 Deo kekelen ikado gita ga taot ngansa iuangga ibada madonga pau toa ne pagita. Ta ibada Itautau Tutui ga inam pagita mambe mudannga ede iman kilala ngan gid danga kemikemi padengada toa iuangga ibada pagita.

6 *Tota lolomai dung somisomi ga ienono. Be matamai nanan, oangga amamado maitne ngan patimai toa ne, eine amado toman ngan Deo toa ele tuangai oa mao.
7 Be saoa danga akakado labone, eine anasi lemai kadonga lolo matua aea ta akado. Be anasi gid danga toa ageragera ngan matamai ne mao.
8 *Tota lolomai dung ga ienono ta tinimai igelgel ngan tnannga patimai toa ne. Toa bedaoa ta gai arangrang ngan amamado toman ngan Maron somisomi ga ilalala ga ila.
9 *Tota amarum tau ngan kadonga Deo ga itin igelgel. Akakado bedaoa somisomi, oangga amamado tanoeai maitne, mao oangga ala amado toman ngan ei buburiai.
10 *Ngansa muriai oangga Kristus idio imado ngan ele mul patutuinga posanga aea, gita toa ngada ne manta tamadid ngan posanga imatai. Ta ei ga ikoli pagita kelede kelede ngan saoa kadonga takado ngan leda madonga tanoeai. Goibe leda kadonga kemi, mao paeamao, ei ga ikoli pagita.

Talua gid panua ta lolod kelede toman ngan Deo

11 Kadonga ngan tamataud Deo ga talolon ngan ei, gai aoatai kemi ngan. Tota gai aoangga adada gid panua ngan posanga ta lolod matua ngan Deo. Lemai kadonga toa ngada ne ienono masaeai Deo imatai ga gimi matamiai pade. Ta gai aeadi mambe gimi ga anaman lolomiai mambe gai panua kemikemi naurata amai.
12 Be kado gimi aoangga gai apakuru ngan gai mulian pade. Eine mao. Be gai aoangga gimi matami nanan posanga kemi ngan gai ta tinimi igelgel ngan gai. Tota oangga alongo gid panua tiselele gai, eine gimi ga akoli posanga kemi ga ila pagid mambe gai panua kemikemi naurata amai. Ngansa panua edengada tipakuru ngan gid panua ngan edap itutui mao. Matad inasi saoa danga tigera ngan matad, be matad inasi panua lolod mao.
13 Be oangga panua matad inasi gai ta tikeo ga gai amangamanga, eine matamai ila ngan mao. Ngansa gai akakado Deo ele naurata. Be oangga panua matad inasi gai ta tigera mambe gai anasnasi oatainga kemi, eine gai akakado toa bedane ngan luanga gimi.
14 Gai akakado toa bedaoa ngansa Kristus ele kadonga kimnga aea idada gai. Ta gai aoatai kemi mambe Kristus imate ngan luanga gita toa ngada ne. Ta ngan kadonga toa ne, eine mambe gita

* **5:1:** 2Ko 4.7 * **5:2:** Ro 8.23 * **5:6:** Ibr 11.13-16 * **5:8:** Plp 1.23 * **5:9:** Kol 1.10, 1Te 4.1 * **5:10:** Sav 12.14 * **5:15:** Ro 14.7-8

toa ngada ne tamate ta tarangrang ngan
tanasi kadonga papaeamao pade mao.
15 *Ei imate ngan luanga panua toa
ngada ne. Ei ikado bedane ngansa
iuangga gita panua toa labone tamamado,
irangrang ngan tamamado ngan kadonga
gita ga tinida igelgel mao, be tamamado
ngan kadonga ei ga itin igelgel. Ngansa
ei imate ngan luanga gita, ga kus ta idae
mulian pade.

16 Tota labone ga ila, irangrang ngan
gai matamai inasi gid panua ngan edap
mugamuga mambe gid panua tanoeai ad
tikakado ne mao. Tautaunga mugaeai
matamai inasi Kristus toa bedaoa, be
labone akakado toa bedaoa pade mao.
17 *Tota oangga sai ilup toman ngan
Kristus, ei iuot eaba pau na. Kadonga
mugamuga iduaea ga ila na. Ega, kadonga
papau tota iuot ga imulmuli!
18 *Deo kekelen ikado ga danga toa
ngada ne iuot tautaunga ngan gita. Tau-
taunga, mugaeai taman aea miri ita-
matama. Be ngan Kristus ele naurata, Deo
ikado ga loloda itarui toman ngan ei. Ta
ei ibada naurata pagai ngan luanga gid
panua ta lolod itarui toman ngan ei pade.
19 *Naurata toa ne ipu ga bedane: Ngan
Kristus ele naurata, Deo isaoa edap ta
irangrang ngan gid panua lolod itarui mu-
lian toman ngan ei. Ei imata nanan led idil
papaeamao pade mao. Be ibada naurata
pagai ngan palongonga gid panua ta tinasi
edap toa ne ta lolod itarui toman ngan ei.
20 Tota gai aman Kristus ibebe ta apaola
ele posanga. Eine mambe Deo idada gid
panua ngan gai lemai posanga. Ta akeo
pagid bedane, "Ngan Kristus ieda, gai
abeta matua gimi bedane: Manta lolomi
itarui toman ngan Deo!"
21 *Kristus ikado kadonga sat eta mao,
be Deo ipaluplup leda kadonga sasat toa
ngada oa ga idae ngan ei, ta ipanas ei
lalaede mambe ei eaba kadonga sat aea.
Toa bedaoa ta gita taot panua tututui Deo
imatai ngan Kristus ele naurata.

6

Gid panua ato ad tibisi kadonga kulupulupu ngan led naurata

1 Gai abokoboko toman ngan Deo
ta abeta matua gimi bedane: Deo ele
kadonga lolo marum aea toa gimi abada,
irangrang ngan alongean ga itap sapaean
mao.
2 *Ngansa Deo ikeo,

"Gau nasio ado imata ngan badanga go
mulian, ta naoangga nakado kemi
ngan eao.
Be tutui ngan ado imata toa ne, na-
longo lem tandanga ta nalua go."

Ega, labone eine Deo ele ado imata ngan
badanga gimi mulian. Patautene iuangga
ikado kemi ngan gimi.
3 Ngan kadonga naurata toa ne, lemai
idil eta paeamao mao. Ngan kado ta
apakala gid panua ta tirangrang ngan
lolod matua ngan Deo mao. Tota anasi
kadonga tutui ta irangrang ngan eaba eta
iselele lemai naurata mao.
4 Somisomi gai aoangga apasolan
panua toa ngada ne mambe gai Deo ele
paeaeanga kemikemi ta anasnasi kadonga
ga gid ne: Amadid matua ngan saoa
kadonga iuot ngan gai, ga amai kadonga
kulupulupu, ga kadonga oanaoana, ga gid
kadonga ikakado ga lolomai ede ga ede,
5 *ga panua titapa gai, ga tidol gai
ngan luma panasnga aea, ga panua tilup
ngan amai raunga, ga lemai naurata
kulupulupu, ga arangrang ngan aeno
kemi mao, ga pitoreagai,
6 *ga lolomai aea danga eta mao, ga
lemai oatainga kemikemi, ga lolomai bake
manmanae mao, ga lolomai marum ngan
panua padengada, ga Itautau Tutui ipa-
matua gai, ga anasi kadonga kimnga aea
be apakaka ngan mao,
7 ga lemai posanga tautaunga, ga akado
lemai naurata ngan Deo iura, ga lemai
kadonga tututui eine mambe danga sisid
paraunga aea toa akikisi ngan bagemai
oatai ga bagemai angas pade.

* **5:17:** Ro 8.1, Gal 6.15 * **5:18:** Ro 5.10 * **5:19:** Ro 3.23-25 * **5:21:** Ibr 4.15 * **6:2:** Ais 49.8 * **6:5:** 2Ko 11.23-27 * **6:6:** 1Ti 4.12

8 Panua edengada tipakuru ngan gai, be
panua padengada tilolon ngan gai mao.
Panua edengada tipaeabu ngan edamai,
be panua padengada tisoa edamai. Tikeo
ga gai panua pakakanga amai, be gai
akakado posanga tautaunga.
9 *Eine mambe eaba eta iuatai ngan
gai mao, be tautaunga panua busa tiuatai
ngan gai. Gai mambe panua tiuangga
timate, be mao. Matamai bibita maitne.
Gid tipanas gai, be tirau gai ga amate mao.
10 Danga imata ede ga ede iuangga ikado
ga lolomai isat, be mao. Tinimai igelgel
somisomi. Imata mambe lemai danga
sisid imata karanga mao, be mao. Gai
akakado ga panua busa led madonga iuot
kemi tau. Imata mambe lemai danga sisid
eta mao, be mao. Deo ipan danga toa
ngada ne ga iman gai lemai.
11 Gimi panua Korin ami, ngan gai lemai
posanga toa ngada ne, aposa masaeai pag-
imi. Gai lolomai ikim gimi kapei tau.
12 Gai adangadangan lolomai pagimi
mao. Be gimi adangadangan lolomi pagai.
13 *Naposa pagimi mambe gimi leg
gergeu tautaunga, manta lolomi inam pa-
gai ta akoli kemi lemai kadonga kimnga
aea ngan gimi.

Sapadua lolod matua ngan Iesus mao, irangrang ngan talup ga taboko toman ngan gid mao

14 *Gid panua toa lolod matua ngan
Iesus mao, irangrang ngan gimi alup ga
aboko toman ngan gid mao. Madongan?
Gimi aoangga kadonga tutui irangrang
ngan ilup toman ngan kadonga ngan tnan-
nga Deo ele apu na? Be gimi aoangga
taranga irangrang ngan ilup toman ngan
dodom na? Eine mao.
15 Be gimi aoangga Kristus irangrang
ngan ilolo kelede toman ngan Satan pade?
Be aoangga gid panua toa lolod matua
ngan Iesus tirangrang ngan tilup kelede
toman ngan panua toa lolod matua ngan
ei mao na? Eine mao.
16 *Be irangrang ngan tapaluplup Deo
ele luma raring aea toman ngan luma rar-
ing aea togid deo pakakanga ad na? Eine
mao, ngansa gita taman Deo ele luma toa
ele ul ienono ngan. Ei Deo toa imamado
somisomi ne, be ikeo ga bedane, "Gau ga
namamado toman ngan gid ga nalalala
rabu ngan gid. Gau ga naman ad Deo, be
gid ga timan leg panua."

17 *Tota Maron ikeo bedane, "Gimi manta
atnan gid panua toa bedaoa ta ala
aluai ngan gid
ga amamado rol.
Irangrang ngan alongean danga eta paea-
mao ibul gimi mao.
Toa bedaoa ta gau ga nabada gimi ga
anam boloma pagau."
18 *"Gau ga naman Tamami,
be gimi ga aman leg gergeu
arangaranga ga taine.
Maron Deo Matua Soke Tau ikeo toa
bedane."

7

1 Leg panua kemikemi, gid posanga tau-
taunga toa ne iman gita leda, tota saoa
kadonga tinida aea ikado ga loloda aea
muk, mao saoa kadonga ikado ga tautau-
dida iuot paeamao Deo imatai, manta tat-
nan ga iduaea, mambe eaba isigiri ibage
aea muk ga iduaea. Toa bedaoa ta talolon
ngan Deo ta tapasolan mambe ele ul tau-
taunga ienono ngan gita.

Paulus itin igelgel ngansa gid Korin tipul lolod

2 Manta lolomi inam pagai. Gai akado
kadonga paeamao ngan eaba eta mao.
Be gai apaeabu ngan eaba eta mao, ga
apakaka eaba eta ngan badanga ele danga
sisid mao pade.
3 Nakado posanga toa ne ngan dabanga
gimi mao. Be mambe nakeo ngan ga
ila, lolomai ikim gimi kapei tau. Goibe
matada bibita, mao tamate, danga eta
irangrang ngan ikado ga lolomai itnan
gimi mao.
4 Gau nakado posanga matua bedane
pagimi be namataud mao. Tinig igelgel
kapei ngan gimi ga lolog itarui kemi ngan

* **6:9:** 2Ko 4.10 * **6:13:** 1Ko 4.14 * **6:14:** Ep 5.11 * **6:16:** Wkp 26.12, Jer 32.38, Ese 37.27, 1Ko 3.16 * **6:17:** Ais 52.11, PM 18.4 * **6:18:** 2Sml 7.14, Jer 31.9

gimi. Tautaunga gid kadonga kulupulupu
iuotot ngan gai, be leg tingelgel ienono
kapei tau ngan gimi maitne.
5 *Be ngan ado toaiua ala aot Masedo-
nia, gai arangrang ngan aearagai eta mao.
Kadonga kulupulupu imata ede ga ede
iuotot ngan gai. Gid panua gaot tiuangga
tiparau pagai, be mataudnga ipaparau
lolomaiai pade.
6 Be Deo, ei eaba toa ipatarui sapadua
toa lolod iketi. Ei isula Taitus ga inam
pagai, ta ngan kadonga toa ne, ei ipatarui
lolomai pade.
7 Be ei ipatarui lolomai ngan kadonga
toa ne kekelen mao, be lolomai itarui
pade ngansa Taitus ipalongo gai mambe
gimi apatarui ei ilolo pade. Ei ipalongo
gai mambe lolomi ikim tau ngan geranga
gau, ga lolomi isat ngan lemi kadonga
paeamao, ga lolomi matua ngan gau pade.
Nalongo toa bedaoa ta tinig igelgel kapei
tau.
8 *Tautaunga, laulau ede pade toa na-
bode ga ila pagimi ikado ga lolomi isat, be
gau lolog ila tau ngan kadonga toa ne mao.
Lolog ila tede ngan, ngansa laulau toa oa
ikado ga lolomi isat kautede, be lemi lolo
isat ienono mole tau mao.
9 Be labone tinig igelgel. Tinig igelgel
ngan nakado ga lolomi isat mao. Be tinig
igelgel ngansa lemi lolo isat ikado ga gimi
apul lolomi. Deo kekelen ipaot lemi lolo
isat toa ne, ta irangrang ngan eaba eta ikeo
ga gai apaeabu ngan lolomi mao.
10 *Oangga Deo ipaot lemi lolo isat, ei
ikado ngansa iuangga gimi apul lolomi ta
irangrang ngan ibada gimi mulian. Iran-
grang ngan tatolatola ngan lolo isat toa
bedane mao. Be lolo isat togid panua
tanoeai ad, eine ikakado gid ga irangrang
ngan timate ga tiduaea.
11 Ega, agera lolo isat toa Deo ipaot
lolomiai. Eine ipapot lemi kadonga
kemikemi ga bedane: aparpar ngan
nasinga kadonga Deo ikim, ga apatutui
lemi kadonga ta edami iuot kemi pade,
ga lolomi bake ngan kadonga sat, ga am-
ataud Deo, ga auduan gai, ga lolomi matua
ngan gai, ga apanas eaba toa oa ngan
ele kadonga sat. Ngan lemi kadonga toa
ngada ne, gimi apasolan mambe lemi idil
eta paeamao mao.
12 Leg ipu ngan bodenga laulau toa ede
pade oa pagimi eine ngan pasolannga
eaba toa ikado kadonga sat mao, ga ngan
luanga eaba toa aea kadonga paeamao oa
mao pade. Be nabode ngansa nakim gimi
agera mambe lemi kadonga kimnga aea
ngan gai iuot masaeai Deo imatai.
13 Tota kadonga toa ngada ne ikado ga
lolomai itarui.
Lemi kadonga toa ne ikado ga lolomai
itarui, be lolomai itarui pade ngan Taitus
ele tingelgel. Ngansa gimi toa ngada na
akado ei ga ilolo kemi pade.
14 Ngansa mugaeai napakuru ngan gimi
pan Taitus, be gimi akado ga maeamaea
gau eta ngan pakurunga toa ne mao.
Lemi kadonga toa ngada ne ipasolan
mambe posanga toa gai akakado pan Tai-
tus ngan gimi eine tautaunga, lalaede
mambe lemai posanga toa ngada oa ila
pagimi eine tautaunga.
15 Taitus imata nanan mambe gimi
abada ei ga alolon ngan ei kapei, ga am-
ataud ta alongo ilinge. Tota ei ilolo ikim
gimi kapei tau.
16 Ta gau tinig igelgel ngansa ngan
danga toa ngada ne, narangrang ngan
naeadi gimi.

8

Gid iaoa kelede ton Kristus tipaluplup pat ngan luanga oaeoaed Iudea ad

1 *Be oaeoaeg, gau nakim gimi aoatai
kemi ngan Deo ele kadonga lolo marum
aea ngan gid iaoa kelede ton Kristus ngan
tibur kapei Masedonia.
2 Kadonga kulupulupu tau iuot ngan gid
ta itoba gid. Ga led danga sisid ngan
ado toaiua imata karanga eta mao. Be
Deo ikado ga tinid igelgel kapei tau ta
matad nanan oaeoaed padengada ngan
iaoa kelede ton Kristus ta tikado led ma-
maron kapei tau ila pagid.
3 Gau pade nagera mambe matad inasi
led pat ga danga sisid ta tirau posanga
ngan saoa danga tirangrang ngan titenai,

* **7:5:** 2Ko 2.13 * **7:8:** 2Ko 2.4 * **7:10:** Mt 27.3-5, Ibr 12.16-17 * **8:1:** Ro 15.26, 2Ko 9.1-2

be tinasi led kimnga mulian ta tigalbatan
luanga toa oa ga ila kapei pade.
4 Tibeta matua gai ngan longeannga gid
pade ta tidol baged ngan luanga gid panua
tututui ton Deo ngan tibur Iudea.
5 Gai aeadi mambe gid ga tidol luanga
kautede, be mao. Led luanga iasal lemai
eadinga toa ne. Ta matamata tidol lolod ga
ila pan Deo, ga kus ta tidol lolod ga inam
pagai pade, lalaede mambe Deo ikim.
6 Be naurata ngan paluplupnga luanga
toa bedaoa, tota Taitus ipei rabu ngan gimi
toa matamata oa. Ta gai abeta matua
ei ngan iluai mulian pagimi ta ipasala
naurata toa ne.
7 *Lemi kadonga lolo matua aea kemi, ga
lemi posanga kemikemi, ga lemi oatainga
kemikemi, ga gimi amamarum kemi tau
ngan lualuanga, ga lolomi ikim gai kemi
pade. Ngan danga toa ngada ne, lemi
kadonga kemikemi mon. Be gai akim gimi
manta aot kemi pade ngan lemi kadonga
mamaron.
8 Gau nasusuran gimi ngan nasinga
posanga toa ne mao. Be nakim matag inasi
lemi kadonga kimnga aea ga marumnga
aea toman ngan gid Masedonia pade ta
naoatai, lemi kadonga kimnga aea toa ne
tautaunga, mao madongan?
9 *Ngansa gimi aoatai ngan kadonga lolo
marum aea ton ada Maron Iesus Kristus.
Ei ele danga sisid busa ga ele madonga
kemi tau buburiai. Be imata nanan
gimi ta iuot mambe eaba ele danga sisid
imata karanga mao. Ta ngan edap toa
ne, iuangga ikado ga gimi lemi madonga
kemi.
10 Ta nakim napalongo gimi ngan edap
toa gau nagera mambe kemi ngan anas-
nasi. Ngansa rai ede ila na, gimi
aeasal tuanga padengada ta amuga ngan
paluplupnga lemi luanga. Aeasal gid
ngan edap toaine kekelen mao, be aeasal
gid pade ngansa kimnga toa ne ienono
motean toa lolomiai na.
11 Tota labone eine kemi ngan gimi
aboko matua ngan pasalanga kadonga toa
ne, lalaede mambe ienono matamata lolo-
miai. Ta aparangrang saoa posanga gimi
arau mugaeai ngan luanga toa ienono
bagemiai.
12 *Ngansa oangga gita tamamarum
ngan kadonga leda mamaron ngan saoa
danga ienono bagedai, eine Deo ga itin
igelgel. Be saoa danga ienono bagedai
mao, Deo imata ila ngan danga toa oa ga
iman tenainga mao.
13 Be gau tinig ngan gimi abada ieieinga
ngan keminga panua padengada led
madonga mao. Nakim gimi toa ngada ne
lemi madonga lalaede.
14 Labone lemi danga sisid busa, ta
gimi arangrang ngan alua gid panua toa
led danga sisid imata karanga mao. Ta
muriai, oangga gimi lemi danga sisid
imata karanga mao, eine gid ga tilua gimi
pade. Toa bedaoa ta gimingada lemi
madonga lalaede.
15 *Eine mambe Deo ele laulau ikeo
ngan ga bedane, “Gid panua toa tigou
busa, eine gid ad ikaranga ngan gid, be gid
panua toa tigou busa tau mao, gid ad pade
ikaranga ngan gid.”

Paulus isula Taitus masin ga tila Korin

16 Naposa kemi ga ila pan Deo ngansa
ei idol kadonga marumnga aea toa Taitus
iloleai, lalaede mambe idol gai lolomaiai
pade. Ta ei pade ikim tau ngan luanga
gimi.
17 Naposa kemi pan Deo ngansa ngan
ado toaiua gai abeta Taitus ngan iluai
mulian pagimi, ei itin igelgel ngan langa.
Ngansa ei pade ele kimnga tota bedaoa.
18 Be gai asula oaeda ede pade ga ila
toman ngan ei. Eaba toa ne iualu kapei
rabu ngan gid iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga ga tuanga, ngansa ei iboko matua
ngan paolanga ato kemi.
19 Ga pade, gid iaoa kelede ton Kristus
tisio ei ngan langa toman ngan gai ngan lu-
anga gai ngan tenainga toa ne aea talnga.
Gai akado naurata toa ne ngan soanga
Maron ieda ga ngan pasolannga oaeoaeda
mambe gai amamarum tau ngan tenainga
toa ne aea talnga.

* **8:7:** 1Ko 16.1-2 * **8:9:** Mt 8.20, Plp 2.6-7 * **8:12:** Mk 12.43-44 * **8:15:** IM 16.18

20 Gai anasi edap tutui bedane, ngan
kado ta eaba eta iselele lemai kadonga
ngan talnga tenainga toa kapei ne ga ila.
21 Ngansa gai akim akado kadonga itutui
Deo imatai ga gid panua matadeai pade.
22 Be gai asula oaeda ede pade ga ila
toman ngan gisirua. Eaba toa ne gai
atoba ei pabusa ngan naurata imata ede
ga ede, ta aoatai kemi mambe ei imarum
tau ngan naurata aea kadonga. Be ei iadi
mambe gimi ga akado kadonga kemi, ta
ilolo ikim kapei tau ngan langa pagimi
ngan paluplupnga lemi luanga toa na.
23 Gimi aoatai ngan Taitus mambe ei
gairua lemai naurata kelede ga iboko
matua ngan luanga gimi. Be oaeoaeda toa
rua pade ne, gimi aoatai mambe gid eine
panua ato ad togid iaoa kelede ton Kristus
ta tisoasoa Kristus ieda somisomi.
24 *Tota oangga tinam tiuot toa nena,
manta apasolan lemi kadonga kimnga aea
pagid ta aparangrang lemai pakurunga
ngan gimi. Toa bedaoa ta irangrang
ngan iaoa kelede ton Kristus tigera lemi
kadonga kemi pade.

9

Paulus ikim gid Korin tikoromot led tenainga motean

1 *Gimi aoatai kemi ngan tenainga toa
gai apaluplup ngan luanga gid panua tu-
tutui ton Deo. Tota lemai ipu eta ngan
bodenga posanga mamarae pagimi ngan
mao.
2 Ngansa naoatai mambe gimi ama-
marum tau ngan kadonga toa ne, ta
napakuru ngan gimi pagid Masedonia
matadeai. Nakeo pagid mambe rai ede
ila na, gimi panua Akaia ami akoromot
motean lemi luanga. Ta panua busa ngan
gid tigera lemi kadonga toa ne ta gid
pade timamarum ngan koromotnga led
tenainga.
3 Be tinig ngan lemai pakurunga toa ne
ngan gimi iuot mambe posanga sapaean
mao. Tota nasula gid oaeoaeda toa ne ga
tila pagimi, ngansa nakim matami idae
ngan paluplupnga luanga toa ne, lalaede
mambe napakuru ngan gimi.
4 Ngansa oangga gid Masedonia etan-
gada tinam toman ngan gau ta tigera
mambe gimi akoromot lemi tenainga
maitne, eine ga maeamaea gai kautede
ngan lemai pakurunga sapaean toa oa. Be
gimi ga maeamaea gimi kapei.
5 Tota naoangga kemi ngan narenren
pagid oaeoaeda ngan tila pagimi motean,
ta tilua gimi ngan paluplupnga lemi
tenainga toa gimi aposa tautaunga ngan
mugaeai. Toa bedaoa ta lemi tenainga ga
inasi lemi tingelgel, be eaba eta idada gimi
ngan mao.
6 *Be matami nanan danga ga oaine:
Lemi tenainga eine mambe annga ipua-
pua toa gimi aearum. Eaba sai iarum an-
nga ipuapua pidaede, muriai ei ga ibada
annga pidaede. Be eaba sai iarum annga
ipuapua busa, muriai ei ga ibada annga
busa.

Eaba sai iarum annga ipuapua busa, muriai ei ga ibada annga busa.

7 Gimi kelede kelede manta arau
posanga motean toa lolomiai na, ta adol
lemi tenainga. Be irangrang ngan lolomi
ruangada ngan mao ga anaman mambe
gid panua tisusuran gimi ngan mao pade.
Ngansa Deo ikim tau eaba sai toa itin
igelgel ta idol ele tenainga.
8 Be Deo irangrang ngan ilolo marum
pagimi kapei tau ta ikado ga lemi danga
sisid toa ngada ne imata karanga somi-
somi. Toa bedaoa ta gimi ga arangrang tau

* **8:24:** 2Ko 7.13-14 * **9:1:** 2Ko 8.1-7 * **9:6:** Snd 11.24-25

ngan kadonga naurata kemikemi imata
ede ga ede.
9 *Eine lalaede mambe Deo ele laulau
aea posanga ga bedane,

"Eaba sai toa ikado ele mamaron kapei
tau pagid panua lululunga ad,
ele kadonga tutui ienono somisomi ga
ilalala ga ila."

10 *Deo kekelen ibabada annga ipuapua
pan dadanga itama ta iarum. Ei kekelen
ipanpan panua toa ngada ne ad annga.
Ta ei ga ipan danga toa ngada ne pag-
imi ta ikado ga lemi danga sisid ipupu-
lou. Toa bedaoa ta irangrang ngan akado
lemi mamaron ngan danga sisid toa na,
mambe annga ipuapua iuot busa. Tota
lemi kadonga tututui ga iuot busa mambe
eaba ibada annga busa imatua dadangai.
11 *Deo ga ibada danga sisid busa pagimi
ngan edap imata ede ga ede. Ta somisomi
gimi ga arangrang ngan akado lemi ma-
maron. Toa bedaoa ta lemi tenainga toa
gai atal ne, eine ga ikado panua busa ga
tiposa kemi ga ila pan Deo.

12 Ngansa lemi naurata ngan lualuanga
toa ne eine ilualua gid panua tututui ton
Deo ngan saoa danga tipapauis ngan. Ga
pade, ikado gid ga tiposa kemi ga ila pan
Deo kapei ga kapei tau.
13 Ta naurata toa gimi akado ngan lu-
anga gid, eine ga ipasolan mambe lemi
kadonga eine kemi. Ta gid ga tisoa Deo
ieda, ngansa tiuatai mambe gimi alongo
kemi Deo ilinge ga akisi matua ato kemi
ton Kristus. Be gid ga tisoa Deo ieda pade
ngansa tigera gimi akado lemi mamaron
ila pagid, ga pagid panua toa ngada ne.
14 Gid ga tiuatai mambe Deo ele kadonga
lolo marum aea iuon lolomiai, ta gid ga
tikim gimi kapei tau. Ta tikado led raring
ngan luanga gimi pade.
15 Be tenainga toa Deo ipan pagita eine
kapei ga kapei tau, ta irangrang ngan eaba
eta iaoa inasi kemi ipu mao. Manta taposa
kemi ga ila pan Deo ngan ele tenainga toa
ne.

10

Paulus iaoa parau ala ngan ele naurata ato aea

1 *Gau Paulus leg betanga matua ede
pagimi. Panua edengada tisol gau ngan
posanga ta tikeo ga, "Somisomi oangga
Paulus imamado pagita, ei idol ei ga
idio gadio, be oangga imamado aluai,
ei ikakado posanga oanaoana ngan ele
laulau." Be gau naoangga nanasi Kristus
ele kadonga. Ei isoa ieda mulian mao, be
idol ei ga idio gadio.
2 *Ta nabeta matua gimi ga bedane:
Oangga nala pagimi, tinig ngan gimi
akado ga leg ipu eta ngan plenga gimi
mao. Oangga panua edengada tikeo ga
gai anasnasi oatainga togid panua tanoeai
ad, gau naeadi mambe narangrang ngan
naple gid panua toa oa ngan posanga
matua.
3 Tautaunga gai amamado tanoeai, be
gai akado paraunga mambe gid panua
tanoeai ad tikakado ne mao.
4 *Ngansa gai lemai danga sisid pa-
raunga aea eine gid danga tanoeai aea
mao. Be Deo kekelen iura ienono ngan
lemai danga sisid paraunga aea toa ne,
ta ikado ga gai arangrang ngan agoro gid
ala matua paraunga aea togid amai miri
itamatama.
5 Gai aparau ngan gid posanga
pakakanga ga parimnga ga oatainga isaoa
iuangga ipakala gid panua ngan badanga
oatainga ngan Deo. Gai apasolan mambe
gid panua led parimnga ga pakakanga
eine tutui mao, be tibuobuo. Ta gai
adada gid kelede kelede ta tipul lolod ga
tilongolongo Kristus ilinge.
6 Ta gai asangasanga gimi. Oangga gimi
busa akeo ga alongo kemi Kristus ilinge,
eine gai ga apanas sapadua ngan gimi toa
tikeo ga tangad balbal maitne.
7 Gimi manta agera kemi saoa danga
ienono matamiai. Oangga eaba eta iadi
mambe ei Kristus ele eaba tautaunga,
manta iuatai kemi mambe gai pade Kris-
tus ele panua lalaede mambe ei.
8 *Be Maron idol edamai kapei ngan
naurata toa ne aea kadonga. Ta ikim

* **9:9:** Sng 112.9 * **9:10:** Ais 55.10 * **9:11:** 2Ko 1.11, 4.15 * **10:1:** 1Ko 2.3 * **10:2:** 1Ko 4.21 * **10:4:** Ep 6.13-17 * **10:8:** 2Ko 13.10

gai apamatua lolomi, be itin ngan apae-
abu ngan lolomi mao. Tota oangga gai
apakuru ngan gai mulian kauteta ngan
lemai naurata toa ne, eine ga maeamaea
gai ngan kadonga toa bedane mao.
9 Be tinig ngan gimi aoangga nabode
laulau ngan pamataudnga gimi. Eine
mao.
10 Ngansa edengada ngan gimi tikeo ga,
"Paulus ele laulau aea posanga oanaoana
imata ede ga ede, be oangga imamado
pagita, tagera mambe ei iura eta mao, ga
ele posanga malamalan."
11 Sapadua tikeo toa bedaoa, manta
matad nanan ga bedane: Saoa posanga
oanaoana toa abode ga ila pagimi ngan
ado toaiua amamado aluai ngan gimi, eine
gai ga anasi lalaede toa bedaoa ngan ado
toaiua amamado pagimi.

12 Ngansa gid panua toa tikeo ga gai
uramai eta mao, gid tipakuru ngan gid
mulian pagid panua padengada ta tikeo ga
tiasal gai. Be oangga tiasal gai tautaunga,
gai ga amataud ngan keonga pagid panua
mambe gai lalaede mambe gid pade. Be
eine mao. Matad inasnasi pol ngan gid
mulian ngan edap itutui mao, ta tibuobuo
ta tikeo ga urad ga edad kapeipei.
13 *Be gai arangrang ngan alasu paku-
runga ngan gai mulian mao. Gai ga apos-
aposa ngan saoa naurata toa Deo ibada
pagai. Be naurata toa ne iuasasa ga
iparangrang gimi Korin pade.
14 Gimi pade amamado gadudunga ngan
naurata toa Deo ibada pagai. Tota oangga
gai akado posanga matua pagimi, eine
alaputian but ngan naurata toa Deo ibada
pagai ne mao. Ngansa matamata gai
amuga ngan badanga Kristus ele ato kemi
ga ila pagimi.
15 Ga pade, gai asesean gai sapaean
ga adudunga ngan naurata togid panua
padengada mao. Be gai akim tau ngan
lemi kadonga lolo matua aea idae ga ila
kapei, ta lemai naurata rabu ngan gimi
aea annga ga iuot kapei ga kapei tau.
16 Toa bedaoa ta irangrang ngan gai
apaola ato kemi ngan gid tuanga paden-
gada muriai ngan gimi toa tilongo Kristus
aea posanga eta maitne. Be oangga gai
ala ngan tibur eta toa panua padengada
tipasala led naurata ngan ga kus, eine
irangrang ngan apakuru ngan gai mulian
ngan naurata toa oa mao.
17 *Be eine lalaede mambe Deo ele
laulau ikeo ngan ga bedane, "Oangga sai
ikeo ga ikado kadonga parimnga, ei manta
iparim ngan Maron kekelen."
18 *Ngansa eaba sai toa ipakuru ngan
ei mulian, eine ibada edaeda kapei mao.
Be eaba toa Maron ipakuru ngan ei, ei
kekelen ieda iuot kapei tautaunga.

11

Gid panua tipakaka ngan timan panua ato ad, be Paulus ikeo ga ei mambe gid mao

1 Gau nakim gimi alongean gau ta
nakado posanga buobuonga teta bua. Be
atolatola ngan mao.
2 *Ngansa Deo iparpar tau ngan gid
panua timamado ei kekelen ibageai. Ta
ngan kadonga lalaede bedane, gau pade
naparpar ngan gimi manta matami tutui
ngan Kristus. Gau kekelegau natal gimi ga
ala pan Kristus, lalaede mambe eaba ital
inat taine ede toa ilup toman ngan eaba
eta maitne ga ila pan eaba toa tisio ngan
oainga ei.
3 *Gimi matami tutui ngan nasinga Kris-
tus ta lolomi aea muk eta mao. Be matag
nanan mambe mota ipakaka Eva mugaeai
tau, ta namataud. Ngan kado ta Satan
ikado ele aleburo ta idada gimi ga atnan
lemi kadonga tutui ngan nasinga Kristus
toa bedaoa.
4 *Namataud ngansa naoatai mambe
panua edengada tila pagimi ta tipaola
posanga ede pade ngan Iesus toa gai
apaola pagimi ngan ne mao. Be tipanasi
gimi ngan Itautau Tutui ngan edap ede
pade toa gai apanasi gimi ngan ne mao. Be
ato kemi toa tibada pagimi, eine ede pade
tau ngan ato kemi toa gai abada pagimi
mugaeai. Be oangga gid panua toa oa tila
pagimi, tinimi igelgel ngan longonga gid.

* **10:13:** Ro 12.3 * **10:17:** Jer 9.24, 1Ko 1.31 * **10:18:** 1Ko 4.4 * **11:2:** Ep 5.26-27 * **11:3:** OM 3.4,13 * **11:4:** Gal 1.8-9 * **11:5:** 1Ko 15.10, 2Ko 12.11

5 *Be gau naeadi mambe lemi panua ato
ad toa kemikemi na tiasal gau teta mao.
6 *Tautaunga nananale tau ngan
posanga aea paolanga mao, be leg
oatainga ienono. Somisomi ngan edap
imata ede ga ede, gai apasolan gimi ngan
oatainga toa ne ta iuot masaeai tau.
7 *Gimi aoatai, ngan ado toaiua napaola
ato kemi ton Deo ga ila pagimi, nabada
olnga eta ngan mao. Ngan kadonga toa
bedane, nadol gau ga nadio gadio, ngansa
naoangga nalolon ngan gimi. Be gimi
agera leg kadonga toa bedane mambe
kadonga sat na?
8 *Gid iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga padengada tiplese gid mulian ta
tilua gau ngan led pat, ta irangrang ngan
nakado naurata ato aea pagimi.
9 Be ngan ado toaiua namamado toman
ngan gimi, oangga leg danga eta imata
karanga mao, eine nakado kulupu eta
ngan gimi mao. Be gid oaeoaemai tinam
Masedonia ga tinam ta tipan saoa danga
napapauis ngan. Nakado bedane ngansa
tinig ngan nakado kulupu eta ngan gimi
mao. Ta gau ga nanasnasi edap toa ne
maitne.
10 Posanga tautaunga ton Kristus ta
ienono pagau, ta nakeo tautaunga ga be-
dane: Ngan tibur toa ngada ne gadudunga
ngan tibur kapei Akaia, irangrang ngan
eaba eta ipakoko leg pakurunga ngan gau
mulian ne mao ga mao tau. Leg paku-
runga eine ngan paolanga ato kemi ila
pagimi, be gimi aol gau ngan mao.
11 Ikamado ga nakado toa bedane? Eine
ngansa lolog ikim gimi mao na? Mao tau!
Deo iuatai mambe lolog ikim gimi kapei
tau.
12 Be nakado toa bedane ngansa panua
edengada tiloilo edap ngan tiuot panua
ato ad lalaede mambe gai ta tiparim ngan
gid mulian. Ta gau naoangga napakoko
led parimnga toa ne ta nabada olnga mao.
13 Be gid panua toa bedaoa tipakaka ta
tikeo ga timan panua ato ad. Tikeo ga
timan panua naurata ad tautaunga, be
mao. Tipakaka. Tipulpul maed alele,
ta panua tiadi mambe gid panua ato ad
tautaunga. Be mao.
14 Irangrang ngan atogragimi ngan led
kadonga toa bedane mao. Ngansa Satan
pade ipulpul imata alele ta iuot mambe
anggelo ede merengai aea.
15 Tota oangga Satan ele paeaeanga tipul
gid alele ta tiuot mambe panua naurata
ad ngan kadonga tutui, irangrang ngan
atogragimi ngan kadonga toa ne mao.
Muriai ga tibada panasnga ede toa inasi
tutui led kadonga papaeamao.

Paulus ibisi kadonga kulupulupu imata ede ga ede ngan ele naurata ato aea

16 Nakeo pade pagimi, gau ga nakado
posanga buobuonga teta bua. Be oangga
alongo leg posanga buobuonga toa ne,
tinig ngan gimi akeo ga namangamanga.
Be oangga akeo ga namangamanga, goibe.
Be nakim gimi alongo kemi leg posanga,
lalaede mambe alongolongo gid panua
mangamanga padengada. Toa bedaoa ta
irangrang ngan napakuru ngan gau mu-
lian kauteta.
17 Leg pakurunga ngan gau mulian
inasi Maron ele kimnga mao, be nakado
posanga toa ne mambe eaba manga-
manga.
18 Panua busa tinasnasi kadonga togid
panua tanoeai ad ta tipakuru ngan gid
mulian, ta gau ga napakuru ngan gau toa
bedaoa pade.
19 Gau nagera mambe tinimi igelgel
ngan longonga gid panua mangamanga
toa oa, ngansa gimi akeo ga lemi oatainga
kapei tau.
20 Ngansa oangga panua tikado ga gimi
aot led paeaeanga sapaean, eine alongean
gid ta tikado. Be oangga panua tipa-
mukuru lemi danga sisid, mao oangga
tipakaka gimi ngan led aleburo, mao
oangga tiparim ngan gid mulian, mao
oangga tipoda matami, eine tinimi igelgel
ngan gid ta tikakado!
21 *Be gau maeamaea gau ngansa gai
uramai eta ngan kadonga toa bedaoa mao.
Be oangga panua padengada timadid
matua ta tipakuru ngan gid mulian, gau
pade ga namadid matua ta napakuru ngan

* **11:6:** 1Ko 2.1,13 * **11:7:** 1Ko 9.18 * **11:8:** 2Ko 12.13, Plp 4.15-16 * **11:21:** Plp 3.5

gau mulian. (Gau leg posanga toa ne mangamanga.)

22 Tikeo mado ngan gid mulian? Tikeo ga gid panua Ibru ad? Be gau pade eaba Ibru ag. Tikeo ga gid panua Israel ad? Be gau pade eaba Israel ag. Tikeo ga gid eine Abraam itubtub? Be gau pade Abraam itub.

23 *Tikeo ga gid eine Kristus ele panua naurata ad? Be gau pade Kristus ele eaba naurata aea, be naeasal gid ngan naurata toa ne aea kadonga. (Tautaunga, leg posanga toa ne mangamanga.) Nakakado naurata kapei tau ga naeasal gid. Be naeasal gid pade ngan edap imata ede ga ede ga bedane: nala ngan luma panasnga aea pabusa, ga gid panua tirau gau pabusa tau, ga pabusa nanaman mambe teta pade namate.

24 *Be nabada muinga pagid Iuda bagedeai palima, ta ngan muinga toa kelede kelede oa timuimui gau irangrang ngan sangaul tol igegea lima ga pange.

Timuimui Paulus.

25 *Be nabada muinga pade ngan keri pagid Rom bagedeai ngan ado patol. Ado ede pade gid panua tiraurau gau ngan pat. Be ngan ado patol, oaga imadi ngan gau. Ta bong dodol ede ga ado ede napatpat tadiai.

26 *Be somisomi nalalala ga nala ngan gid tuanga padengada aluai. Ngan leg lalalanga toa ne danga imata ede ga ede iuangga ipaeabu ngan gau. Gid eau timasesel ga tiuangga tipaeabu ngan gau, be gid panua lublubnga ad tiuangga tipaeabu ngan gau, be gid panua toa gaingada alu kelede tiuangga tipaeabu ngan gau, be gid alu padengada tiuangga tipaeabu ngan gau pade. Ngan gid tuanga kapeipei, ga tibur modamodanga, ga tadiai pade, kadonga iuotot ngan gau iuangga ipaeabu ngan gau. Be gid panua tipakaka ta tikeo ga gid iaoa kelede ton Kristus, gid pade tiuangga tipaeabu ngan gau.

27 Be nakakado naurata oanaoana imata ede ga ede, ga bong edengada matag arar ga naeno mao, ga sambero ianean gau, ga marumian gau, ga pabusa ag annga imata karanga mao, ga del ipaeabu ngan gau, ga tinig aea pononga imata karanga mao.

28 Be gadae ngan kadonga toa ngada ne ado ga ado, lolog ede ga ede ngan gid iaoa kelede ton Kristus, ngan kado ta titap ngan led kadonga lolo matua aea.

29 Oangga oaeg ede inaman mambe iura mao, gau pade nanaman. Be oangga danga eta, mao eaba eta idada oaeg ede ta itap ngan kadonga sat, eine lolog bake ngan.

30 Tinig ngan napakuru ngan gau mulian mao, be oangga leg edap eta pade mao, eine ga napakuru ngan gid kadonga toa ipasolan mambe urag mao.

31 Deo ei ada Maron Iesus Kristus Itama. Manta tasoa ieda somisomi ga ilalala ga ila. Ei iuatai kemi mambe napakaka mao, be leg posanga eine tautaunga ga bedane:

32 *Ngan tuanga Damaskus, maron kapei Aretas ele madidnga ede iuangga iluku gau, ta ikeo pagid ele panua paraunga ad ta timariala ngan tuanga toa oa aea ala.

33 Be oaeoaeg edengada tidol gau ngan samare kapei ede ta tikon gau ga nasulug ngan ala toa oa aea baba kakauede, ta naeaoa ngan madidnga toa oa.

12

* **11:23:** PA 16.23 * **11:24:** Lo 25.3 * **11:25:** PA 16.22, 14.19 * **11:26:** PA 9.23, 14.5 * **11:32:** PA 9.23-25

Paulus igera gid danga buburiai aea toa Deo ipasolan pan

1 Gau leg edap eta pade mao. Manta napapakuru maitne. Be tautaunga kadonga toa ne irangrang ngan ilua gita mao. Be gau ga nasalangan posanga ta nakeo ngan gid danga buburiai aea toa Maron ipasolan pagau, ga ngan gid posanga mumulnga toa Maron ibada pagau.

2 Gau naoatai ngan eaba ede ilolo matua ngan Kristus*. Be rai sangaul igegea pange ila na, Deo isoa ei ga idae ga ila ngan bubur toa tol aea oa.† Be naoatai mao, eaba toa oa itautau kekelen ila, mao ila toman ngan ipat pade? Deo kekelen iuatai.

3-4 Be naoatai mambe Deo isoa eaba toa ne ta idae ga ila ngan ele tuanga kemi. Be toa eoa ilongo gid posanga kemikemi tau toa gita eababa tarangrang ngan aoada inasi ipu mao, ga Deo ilongean gita taposa ngan mao pade. (Be naoatai mao, eaba toa oa itautau kekelen ila, mao ila toman ngan ipat? Deo kekelen iuatai.)

5 Gau ga napakuru ngan eaba toa oa, be napakuru ngan gau mulian mao. Danga kelede gau ga napakuru ngan, eine saoa danga toa ipasolan mambe urag mao.

6 Be oangga nakim napakuru ngan gau mulian, eine posanga mangamanga mao, ngansa leg posanga toa ne tautaunga. Be napakuru toa bedane mao, ngan kado ta gid panua tilongo ag posanga toa ne ta tilasu soanga gau edag. Be gid manta matad inasi leg posanga ga leg kadonga ta matad nanan gau ngan edap tutui.

Danga ede mambe gigi aea miri ienono Paulus itiniai

7 *Tautaunga Deo ipasolan gau ngan gid danga mumulnga toa oa kemikemi tau. Be itin ngan naparim ngan gau mulian mao. Tota ilongean danga ede mambe gigi aea miri igalterterean tinig. Danga toa ne eine Satan ele eaba ato aea inam pagau ta ipaieiei gau, ngan kado ta naparim ngan gau mulian.

8 Nararing patol ta nabeta Maron ngan isere danga toa ne ga ila aluai ngan gau.

9 *Be ei ikeo pagau bedane, "Leg kadonga lolo marum aea iparangrang go na, ngansa eaba sai toa iura mao, gau urag ipamatua ei ga ila iuot lai." Tota oangga urag mao, eine tinig igelgel ta napakuru ngan kadonga toa bedane. Toa bedaoa ta Kristus iura ga iuon lologeai ga ienono.

10 Ngan ipu toaine, gau tinig igelgel. Oangga urag mao, ga nabisi kadonga kulupulupu imata ede ga ede ngan Kristus ieda, ga panua tidaba sat gau, ga kadonga oanaoana iuotot ngan gau, ga tipaieiei gau, eine tinig igelgel kapei. Ngansa oangga urag mao, tota nabada pamatuanga kapei tau.

Paulus ilolo ede ga ede ngan gid Korin

11 *Ngan leg pakurunga ngan gau mulian, naot mambe eaba mangamanga. Be gimi adada gau ta nakado toa bedane. Ngansa eine tutui ngan gimi apakuru ngan gau, be gimi akado mao, ta gau nakado. Goibe, gimi aeadi mambe gau eaba sapaean, be gau nagera mambe lemi panua ato ad toa kemikemi na tiasal gau teta mao.

12 *Gid kilala toa ipasolan mambe gau eaba ato aea tautaunga, eine nakado rabu ngan gimi na. Eine nakado gid uisinga iman kilala, ga naurata kapeipei ipamatala gimi, ga namadid matua ngan ag kadonga kulupulupu imata ede ga ede.

13 *Gimi aoangga nakado kadonga bagbage kelede pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga padengada, be leg kadonga pagimi eine lalaede mao? Tautaunga, ngan idil kelede ga oaine nakado kadonga ede pade pagimi. Eine nalongean eaba eta ngan gimi ilua gau ngan leg madonga mao. Be nabeta gimi, asamum leg kadonga sat toa ne!

14 Ega, pataute naoangga nalat pagimi. Eine leg lalalanga patol aea pagimi. Be oangga nanam, gau ga nakado kulupu eta ngan gimi ngan leg madonga mao.

---

* **12:2:** Paulus ikeo ngan *eaba ede ilolo matua ngan Kristus, be tautaunga iposa ngan ei mulian.* † **12:2:** Bubur toa tol aea oa eine saoa danga? Irangrang ngan taoatai kemi mao, be gid Iuda mugaeai tiposaposa ngan bubur ta tikeo ga tol aea eine Deo ele tuanga kemi toa gadae ga gadae tau. * **12:7:** Jop 2.6 * **12:9:** Plp 4.11-13 * **12:11:** 2Ko 11.5 * **12:12:** Ro 15.19 * **12:13:** 2Ko 11.9

Ngansa tinig ngan gimi apan lemi danga
sisid ga inam pagau mao. Be nakim lolomi
inam pagau. Ngansa eine gid gergeu led
naurata ngan tigorgor pat ngan luanga
tnatnad ga tamatamad mao. Be eine
naurata togid tnatnad ga tamatamad ngan
luanga gid gergeu.
15 Ta gau ga tinig igelgel ngan tadonga
leg pat ga kus ga nalongean gau pade ngan
luanga gimi. Be oangga lolog ikim gimi
kapei toa bedane, ikamado ga lolomi ikim
gau kautede?
16 Goibe lolomi madongan, be manta
aoatai kemi mambe nalongean eaba eta
ngan gimi ilua gau ngan leg madonga
mao. Be edengada ngan gimi tikeo ga
nakakado buro ta nabada lemi danga
sisid.
17 Madongan? Kado gimi aoangga gid
panua toa nasula gid ga tila pagimi,
tipakaka gimi ta tibada lemi danga sisid ga
inam pagau? Eine mao.
18 *Nabeta matua Taitus ta ila pagimi, be
nasula oaemai ede pade ga ila toman ngan
ei. Kado gimi aoangga Taitus ipakaka gimi
ta ibada lemi danga sisid? Gairua Taitus
lolomai kelede ngan luanga gimi ga alalala
ngan edap kelede, be gimi agera mao?
19 Kado gimi aoangga leg ipu ngan bo-
denga laulau toa ne pagimi eine ngan aoa-
mai ikarara gai mulian pagimi? Eine mao.
Gai alup tautaunga toman ngan Kristus
ta akado lemai posanga Deo imatai. Leg
panua kemikemi, gai akado lemai posanga
toa ngada ne ngan pamatuanga lolomi
kekelen.
20 Be namataud. Ngan kado ta nala
pagimi, be tinig igelgel ngan lemi kadonga
mao. Be kado gimi agera gau, ta tinimi
igelgel ngan gau mao pade. Namataud
pade, ngan kado ta nagera kadonga pa-
paeamao imata ede ga ede pagimi ga be-
dane: ariapolpol, ga lolomi paeamao, ga
malmalnga, ga adadada gimi tau, ga aposa
paeamao ngan oaeoaemi, ga posanga gal-
galnga, ga parimnga, ga longonga gid ma-
didnga linged mao pade.
21 *Namataud, ngan kado ta nala pagimi
ta ag Deo ipamaeamaea gau matamiai
pade. Tinig ngan nala ta nagera mambe
panua busa tipul lolod maitne, be tinas-
nasi led kadonga mugamuga ga bedane:
kadonga ngan lolod aea muk, ga kadonga
arala, ga lolod idug ngan kadonga mambe
kaua. Oangga nala ta nagera toa bedaoa,
eine ga maeamaea gau ga lolog isat kapei
ga kapei tau.

13

Paulus ipabib gid Korin led

1 *Eine leg lalalanga patol aea pag-
imi. Be matami nanan Deo ele laulau
aea posanga ga oaine, "Oangga eaba eta
imadid ngan posanga, manta panua rua
mao tol tiposa ngan saoa danga tigera, ta
irangrang ngan apatutui kemi posanga toa
oa."
2 Ngan leg langa parua aea pagimi,
nakeo motean pagid panua toa tikado
kadonga sat ngan ado toaiua, mambe gau
ga napanas gid, be irangrang ngan lolog
isat ngan gid mao. Be labone namamado
aluai maitne ta nakado posanga lalaede
bedane pagid panua kadonga sasat ad ga
gimi toa ngada na.
3 Gau ga lolog isat mao, ngansa gimi
aoangga akim agera kilala ipasolan
mambe nabada Kristus iaoa tautaunga.
Goibe oangga nanam, eine ga agera. Kris-
tus imalai ngan panasnga lemi kadonga
papaeamao toa na mao. Be ei ga ipasolan
iura pagimi.
4 *Tautaunga ngan ado toaiua tipatoto
ei ngan abei tabala, imata mambe ei iura
mao. Be ngan Deo iura kapei tau, ei idae
mulian ngan ele matenga. Toa bedaoa
pade ngan gai panua toa alup toman ngan
ei. Gai pade uramai mao, be ngan Deo
iura kapei tau, gai pade ga adae mulian ta
matamai bibita toman ngan ei. Ta gai ga
apasolan Deo iura toa ne pagimi.
5 *Manta matami inasi gimi mulian
kemi ngan tobanga ga oaine: Tautaunga
lolomi matua ngan Kristus, mao madon-
gan? Manta agera mambe Iesus Kristus ta
imamado lolomiai. Oangga mao, eine lemi
kadonga lolo matua aea itap na.

* **12:18:** 2Ko 8.6,16-18 * **12:21:** 2Ko 13.2 * **13:1:** Lo 19.15, Mt 18.16, 1Ti 5.19 * **13:4:** Plp 2.7-8 * **13:5:** 1Ko 11.28

6 Be gau naeadi mambe gimi ga aoatai
kemi mambe gai aparangrang tobanga toa
ne, be atap ngan mao.
7 Ta gai araring ga ila pan Deo ta iran-
grang ngan ilua gimi ta akado kadonga
sat eta mao. Tautaunga gai aparangrang
tobanga toa ne ta aot kemi ngan, be lemai
ipu eine ngan pasolannga gai mulian toa
bedane mao. Goibe gimi aeadi mambe
gai atap ngan tobanga toa ne, be danga
kelede gai akim, eine ngan gimi anasnasi
kadonga kemikemi.
8 Ngansa gai arangrang ngan apakala
posanga tautaunga mao. Be danga toa
ngada ne akakado, eine ngan luanga
posanga tautaunga.
9 Tota oangga gimi amadid matua ta
akado ga lemai ipu eta ngan patutuinga
gimi ngan posanga matua mao, eine ga
tinimai igelgel. Be gai araring ta lemi
kadonga kemikemi toa ne ila iuot lai.
10 *Ngan ipu toaine nabode laulau toa ne
ga ila pagimi ngan ado toaine namamado
aluai ngan gimi. Ta oangga nala pagimi,
eine leg ipu eta ngan aoag ura pagimi mao.
Ngansa Maron idol naurata toa ne ga idae
bagegeai, ta narangrang ngan aoag ura
pagimi. Be ei ikim napamatua lolomi, be
itin ngan napaeabu ngan lolomi mao.

Paulus ele ado kemi ila pagid Korin

11 Oaeoaeg, naoangga napasala leg
posanga pagimi ga bedane: Leg ado
kemi ila pagimi. Kemi ngan apatutui
gimi mulian. Apamatua lolomi ngan leg
posanga pabibnga aea toa ne. Gimi toa
ngada na manta lolomi kelede ga lolomi
itarui pol ngan gimi. Toa bedaoa ta Deo ga
imamado pagimi, ngansa ei eaba kadonga
kimnga aea ga lolo tarui aea pade.
12 Oangga agera ngan gimi, manta
abusum ngan papami ngan kadonga tutui
togita panua ton Deo. Gid panua tututui
toa ngada ne ton Deo, led ado kemi ila
pagimi.
13-14 Kemi ngan Maron Iesus Kristus
ele kadonga lolo marum aea, ga Deo ele
kadonga kimnga aea, ga Itautau Tutui ele
kadonga lolo kelede aea idio pagimi.

---

* **13:10:** 2Ko 10.8

Paulus ele laulau ila pagid Galesia

1 Gau Paulus, eaba ato aea ton Iesus Kristus ga Deo Tamada. Eaba eta tanoeai isula gau mao, ga eaba eta idol gau ngan kadonga naurata toa ne mao. Be Iesus Kristus ga Deo Tamada toa ipei ei mulian ngan ele matenga, gisirua tisula gau.

2 Gaingada oaeoaeg abode laulau toa ne ga ila pagimi iaoa kelede ton Kristus toa amamado ngan gid tuanga ngan tibur kapei Galesia.

3 Kemi ngan Deo Tamada ga Maron Iesus Kristus, gisirua led kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea idio pagimi.

4 *Iesus Kristus inasi Deo Tamada ele kimnga ta ilongean ei ga imate ngan gita leda kadonga sasat, ngansa iuangga ibada gita mulian ngan kadonga sasat ga kimnga papaeamao tanoeai aea toa ienono labone.

5 Toa bedane ta tasoa Deo ieda somisomi ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

Ato kemi kelede mon ienono

6 Gau nakakrik tau ngan gimi, ngansa manmanae tau atnan Deo toa ibaba gimi ngan Kristus ele kadonga lolo marum aea, ta ala anasi ato kemi ede pade.

7 *Be ato kemi toa ede pade ne, eine ato kemi tautaunga mao. Be panua edengada tipalaurerean ato kemi ton Kristus ta tipabuobuo gimi.

8 *Be oangga gai, mao anggelo eta buburiai aea ipaola ato kemi ga ila pagimi, be iuot lalaede mambe ato kemi toa mugaeai gai apaola pagimi oa mao, kemi ngan eaba toa oa ila ngan dinga imperno.

9 Mambe akeo ngan ga ila, ta labone nakeo pade, oangga sai ipaola ato kemi pagimi, be iuot lalaede mambe gimi abada pagai toa mugaeai oa mao, kemi ngan eaba toa oa ila ngan dinga imperno!

10 *Be gimi akeo mado? Posanga toa labone nakado, eine ngan kadonga gid eababa ga lolod kemi ngan gau, mao ngan kadonga Deo ga ilolo kemi ngan gau? Aoangga nakado ngan parumrumnga gid panua? Eine mao. Alongo. Oangga naparumrum gid panua, eine ga naot paeaeanga ton Kristus mao.

Paulus ininipu ngan ei iuot eaba ato aea

11 *Oaeoaeg, nakeo pagimi toa bedaoa ngansa nakim aoatai kemi bedane: Ato kemi toa mugaeai napaola ga ila pagimi ne, eine eaba eta tanoeai ikado ga iuot mao.

12 Gau nabada ga inam pan eaba eta mao, ga eaba eta ipaoatai gau ngan mao pade. Be Iesus Kristus kekelen ipaola ato kemi toa ne pagau.

13 *Ngansa gimi alongo ngan leg kadonga mugaeai. Gau nanasi kadonga raring aea ga paoatainga togid Iuda. Be napaieiei gid iaoa kelede ton Kristus ga napapaeabu ngan gid.

Mugaeai Paulus ipaieiei gid iaoa kelede ton Kristus.

14 *Be ngan kadonga raring aea ga paoatainga toa oa, gau naeasal oaeoaeg busa Iuda ad toa amai rai lalaede. Be lolog matua tau ngan gid nasinga togid tibutibug.

15 *Be Deo isio gau motean toa tnag iapai oa. Ei ilolo marum ngan gau ta ibaba gau ga naot ele eaba. Be ngan ado toa Deo ikim,

16 ei ipasolan Inat pagau, ngansa iuangga gau nala napaola ele ato kemi ga ila pagid alu padengada. Be ngan ado toaiua, nala pan eaba eta ngan panasinga gau mao.

* **1:4:** Gal 2.20 * **1:7:** PA 15.1,24 * **1:8:** 1Ko 16.22 * **1:10:** 1Te 2.4 * **1:11:** Mt 16.17, 1Ko 15.1-5 * **1:13:** PA 8.3 * **1:14:** PA 22.3 * **1:15:** Ais 49.1, Gal 2.7

17 Be gid panua toa tiuot Iesus ele panua
ato ad mugaeai ngan gau ga timamado
Ierusalem, gau nala pagid mao pade. Be
nala manmanae ngan tibur kapei Arebia,
ga kus ta naluagau mulian ngan tuanga
Damaskus.
18 *Be muriai ngan rai tol, nala
Ierusalem ngan geranga Petrus* ta na-
mado pan irangrang ngan ado sangaul
igegea lima.
19 Be nagera Iesus ele panua ato ad
padengada mao. Nagera Jems kekelen, toa
Maron itar kakau.
20 Ngan Deo imata, posanga toa nabode
ga ila pagimi ne, eine pakakanga mao.
21 *Muriai nala ngan tibur kapei Siria ga
Silisia.
22 Be gid iaoa kelede ton Kristus toa
timamado ngan tibur kapei Iudea, tigera
matag teta mao.
23 Tilongo ag ninipunga kekelen bedane,
"Eaba toa mugaeai ipaieiei gita, labone
ipaola ato kemi toa mugaeai iuangga ipae-
abu ngan."
24 Tilongo posanga toa bedaoa ngan gau
ta tisoa Deo ieda.

2

Gid panua ato ad padengada lolod kelede pan Paulus

1 *Be muriai ngan rai sangaul igegea
pange, nala Ierusalem pade toman ngan
Barnabas be nabada Taitus pade.
2 Gau nala ngansa nanasi posanga toa
Deo ipasolan pagau, ta aoag inasi pagid
ngan ato kemi toa napapaola pagid panua
toa Iuda ad mao. Be nala mumulnga pagid
panua toa matad mambe gid madidnga
ngan iaoa kelede ton Kristus, ta aoag inasi
pagid kekelegid. Nakado bedaoa ngansa
namataud. Ngan kado ta naurata toa
naladlado ngan aea kadonga mugaeai ga
inam, eine ga iduaea.
3 Be panua edengada tigera Taitus idio
toman ngan gai, ta tiparpar ngan aea
palunga*, ngansa ei eaba Grik aea. Be
tipalu ei mao, ngansa eaba eta ngan gid
panua ato ad toa oa isusuran ei ngan
kadonga toa bedaoa mao.
4 *Be posanga ngan palunga iuot kapei,
ngansa panua edengada tipakaka ngan
lolod matua ngan Iesus, be tiuen ga
tidudunga ngan lemai rourounga. Tikado
bedaoa ngansa tiuangga titalelean gai ta
tiuatai, gai anasnasi apu ton Moses, mao
mao. Ngansa gid tikim apu manta ikaukau
gita ta taman paeaeanga. Be tautaunga
ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kris-
tus, ei ipola gita ta tamado gadio ngan apu
pade mao.
5 Be gai alongean gid ta tidada gai teta
ngan led posanga mao. Gai amadid matua
ngansa aoangga posanga tautaunga ngan
ato kemi manta idio pagimi.
6 Tautaunga, gid panua ato ad toa oa
edad kapeipei. Be ngan gau matag, oangga
eaba ieda kapei, mao oangga ieda mao,
eine danga eta mao. Deo imata ila ngan
eaba eta ieda mao, be igera gita toa ngada
ne lalaede mon. Be gid panua ato ad toa oa
tilongo leg ato kemi, ta tidol idil eta pade
ga idae ngan mao.
7 *Be gid tigera mambe Deo ibada nau-
rata pagau ngan paolanga ele ato kemi
ga ila pagid alu padengada toa tipalu gid
mao, lalaede mambe ibada naurata pan
Petrus ngan paolanga ele ato kemi ga ila
pagid panua Iuda ad toa tibada palunga.
8 Ngansa Deo toa ipamatua Petrus ngan
kadonga naurata ato aea pagid panua
Iuda ad toa tibada palunga, eine ipamatua
gau pade toa bedaoa ngan kadonga nau-
rata ato aea pagid alu padengada toa
tibada palunga mao.
9 Jems ga Petrus ga Ioanes matad
mambe madidnga ngan iaoa kelede ton
Kristus. Be panua toa tol ne tigera mambe
Deo ele kadonga lolo marum aea ienono
pagau ngan kadonga naurata toa ne, ta
tikisi gairua Barnabas bagemai ga lolod

* **1:18:** PA 9.26-27 * **1:18:** Ngan posanga Grik tibode *Petrus ieda nene mao, be ieda ede pade Sipas. Tikado lalaede bedane ngan 2.9, 11, ga 14.* * **1:21:** PA 9.30 * **2:1:** PA 15.2 * **2:3:** Deo ibada apu palunga aea ila pan Abraam mugaeai. Gera posanga ngan OM 17.10-14. Be apu toa oa, eine ngan gid Iuda kekelegid tinasnasi. Deo ikeo ga gid alu padengada tidio gadio ngan apu toa oa mao. Be ngan ado toaiua, Kristien edengada Iuda ad tiparpar ngan gid Kristien toa ngada oa manta tinasnasi apu palunga aea pade. * **2:4:** Gal 1.7, 5.1,13 * **2:7:** PA 22.21

kelede ngan gai ala pagid alu padengada
toa Iuda ad mao, be gid ga tila pagid panua
Iuda ad.
10 *Be tirenren pagai ngan posanga
kelede ga bedane: Manta matamai nanan
ngan luanga gid tal mon panua lululunga
ad. Be naurata toa lolog ikim ne tota
bedaoa.

Paulus idaba Petrus

11 Be ngan ado toaiua Petrus inam pagai
ngan tuanga Antiok, gau nadaba ei imatai,
ngansa ele kadonga itutui mao.
12 *Ngansa ngan ado toaiua Jems
iuaeoae edengada Ierusalem ad tinam
tiuot maitne, Petrus ianean toman ngan
gid alu padengada.† Be Jems iuaeoae
tinam tiuot, ta Petrus ila aluai ngan gid alu
padengada ta ilup toman ngan gid pade
mao. Ikado bedaoa ngansa imataud gid
panua toa tiparpar ngan palunga, ta ilolo
ruangada.
13 Be gid panua padengada Iuda ad ngan
iaoa kelede ton Kristus tinasi ei ngan ele
kadonga pakakanga. Toa bedaoa ta led
kadonga pakakanga idada Barnabas pade.
14 Be gau nagera mambe led kadonga
inasi ato kemi aea posanga tautaunga
mao, ta ngan panua busa matad nakeo
pan Petrus bedane, "Eao eaba Iuda am, be
lem kadonga eine mambe gid panua Iuda
ad mao, be eine mambe kadonga togid
alu padengada. Tota eao kamado susuran
gid alu padengada ngan nasinga kadonga
togid Iuda? Eine kemi mao."

Eaba ilolo matua ngan Iesus, ei iuot tutui Deo imatai

15 Tautaunga, gai panua Iuda amai,
ngansa gid Iuda tipopo gai. Gai aot
ngan alu padengada toa gid Iuda tiuatoato
panua kadonga sasat ad oa mao.
16 *Be gita taoatai mambe eaba eta iran-
grang ngan iuot tutui Deo imatai ngan
nasinga apu mao. Gita taot tutui Deo
imatai oangga loloda matua ngan Iesus
Kristus. Ta gai Iuda pade lolomai matua
ngan Iesus Kristus, ngansa gai pade akim
Deo iuato gai panua tututui ngan lemai
kadonga lolo matua aea ngan Kristus. Be
taot panua tututui ngan nasinga apu mao.
Ngansa eaba eta irangrang ngan ikado ga
Deo iuato ei eaba tutui ngan nasinga apu
mao.
17 Be oangga gai Iuda anasi Kristus ngan
otnga tutui Deo imatai ta atnan edap ngan
apu aea nasinga, ga kus ta lemai idil paea-
mao ngan tnannga apu iuot masaeai, eine
madongan? Kado gimi aoangga Kristus
idada gai ngan kadonga sat. Eine mao.
18 Ngansa oangga nanasi Iesus ta nat-
nan apu ga idio, ga kus ta napei mulian
kadonga ngan nasinga apu, eine kadonga
toa ne ipasolan mambe gau nanasi tutui
apu mao.
19 Ngansa mugaeai natoba nasinga apu,
be narangrang mao, ta eine mambe na-
mate. Be Deo ikim namate toa bedaoa, ta
labone narangrang ngan namado kemi ga
nanasi ele kimnga.
20 *Eine mambe namate ngan abei ta-
bala toman ngan Kristus, ga nadae mu-
lian pade. Ta labone namamado ngan
gau urag mao, be Kristus imamado lolo-
geai. Ta kadonga toa ngada ne nakakado
tanoeai, eine nakado ngansa lolog matua
ngan Deo Inat toa ikim gau ga ilongean ei
ga imate ngan badanga gau mulian.
21 Be tinig ngan natado Deo ele kadonga
lolo marum aea toa ne ga iduaea mao.
Ngansa oangga apu ton Moses irangrang
ngan ikado gita ga taot tutui Deo imatai,
eine Kristus imate ngan ipu eta mao.

3

Edap ngan apu aea nasinga eine mambe edap lolo matua aea mao

1 O gimi panua mangamanga Galesia
ami! Sai ipabuobuo gimi? Gai apa-
solan Iesus Kristus pagimi na. Ta eine
mambe agera ele matenga ngan abei ta-
bala matamiai.
2 Gau nakim naoatai ngan danga kelede
pagimi ga bedane: Gimi abada Itautau Tu-
tui ngan edap isaoa? Abada ngan nasinga

* **2:10:** PA 11.29-30 * **2:12:** PA 11.3 † **2:12:** Ngan gid Iuda matad, oangga Petrus ianean toman ngan gid alu padengada, eine kemi mao, ngansa tiuangga gid alu padengada eine panua kadonga sasat ad. Be ngan apu pau ton Iesus, Kristien ngan alu toa ngada ne kemikemi, ga apu eta ipakala gid Iuda ngan eaneannga toman ngan gid mao.
* **2:16:** PA 15.10-11, Ro 3.20-28, Gal 3.11 * **2:20:** Gal 1.4

apu, mao abada ngan longonga ato kemi
ga lolomi matua ngan?
3 Matamata alalala ngan Itautau Tutui
iura, be labone aoangga apasala lalalanga
ngan gimi urami? Gimi amangamanga toa
bedaoa na?
4 Be gid danga kulupulupu toa panua
tikado ngan gimi mugaeai, eine abada
gid ieieinga toa ne sapaean? Gau naeadi
mambe gimi abada ieieinga toa ne
sapaean mao.
5 Be ikamado ga Deo ibada Itautau Tutui
pagimi ga ikakado gid uisinga rabu ngan
gimi? Eine ngansa gimi anasnasi apu,
mao ngansa alongo ele posanga ga lolomi
matua ngan?
6 *Eine lalaede mambe Abraam mu-
gaeai. Deo ele laulau ikeo ngan ei bedane,
"Ei ilolo matua ngan Deo, ta ngan ipu
toaine Deo irau posanga ngan ei ta iuato
ei eaba tutui."
7 Tota gimi manta aoatai kemi bedane:
Panua lolod matua ngan ato kemi, gid
kekelegid tiuot Abraam ele gergeu tau-
taunga.
8 *Be mugaeai tau, Deo iuatai mambe
gid alu padengada ga lolod matua ngan
ele ato kemi, ta ngan edap toa oa ei
ga iuato gid panua tututui. Toa bedaoa
ta ipaola ato kemi pan Abraam motean,
mambe ele laulau ikeo ngan ga bedane,
"Kadonga kemi toa nakado ngan eao,
eine ga iparangrang gid alu toa ngada ne
tanoeai."
9 Tota sapadua lolod matua ngan ei,
Deo ikado kemi ngan gid, lalaede mambe
ikado ngan Abraam, eaba toa ilolo matua
ngan ei mugaeai.
10 *Ngansa oangga sai iadi apu ngan
otnga tutui Deo imatai, eine Deo ga ipanas
ei. Ngansa Deo ele laulau ikeo ga be-
dane, "Oangga sai inasnasi tutui apu aea
posanga idil toa ngada ne mao, Deo ga
ipanas ei."
11 *Be Deo ele laulau aea posanga
ede pade bedane, "Gid panua tututui
ga timado kemi ngan led kadonga lolo
matua aea." Posanga toa ne ipasolan gita
masaeai ga bedane: Eaba eta irangrang
ngan ikado ga Deo iuato ei eaba tutui ngan
nasinga apu mao.
12 *Be edap ngan apu aea nasinga, eine
lalaede mambe edap lolo matua aea mao.
Deo ele laulau aea posanga ede pade be-
dane, "Eaba sai inasnasi gid apu toa ne, ei
ga ibada madonga kemi."
13 *Be gita ada gigi kapei Deo imatai,
ngansa tanasi apu somisomi mao, ta Deo
iuangga ipanas gita. Be Kristus imate
ngan abei tabala ngan badanga ada panas-
nga, ta ipatutui ada gigi kapei toa oa.
Eine lalaede mambe Deo ele laulau aea
posanga ga bedane, "Eaba sai tipakantutu
ei ngan abei, eine Deo ipanas ei."
14 Iesus ikado toa bedaoa ngansa ikim
kadonga kemi toa mugaeai ikado ngan
Abraam, eine ga ikado ngan gid alu paden-
gada. Kadonga kemi toa oa ila pagid alu
padengada ngan Iesus Kristus ele naurata.
Tota oangga loloda matua ngan ei, eine ga
ibada Itautau Tutui pagita mambe iposa
tautaunga ngan mugaeai.

Apu ton Moses irangrang ngan isamum Deo ele posanga tautaunga mao

15 Oaeoaeg, gau naninipu ngan gita
eababa leda kadonga ga bedane: Oangga
panua rua tirau led posanga tautaunga
rabu ngan gisirua, eine lolod kelede ngan
saoa posanga toa tirau oa, ta tibode ga idae
ngan laulau. Tota irangrang ngan eaba
eta pade isamum posanga toa oa mao, ga
igalbatan posanga eta ga idae ngan mao
pade.
16 *Eine lalaede mambe posanga tau-
taunga toa Deo irau toman ngan Abraam.
Deo ikado ele posanga tautaunga pan
Abraam ga ele gergeu. Be ele laulau ikeo
ngan gid ele gergeu mao. Oangga bedaoa,
iposa ngan panua busa, be eine mao. Ele
laulau ikeo ga posanga tautaunga toa oa

* **3:6:** OM 15.6 * **3:8:** OM 12.3, 18.18, 22.18, Ro 4.3,16 * **3:10:** Lo 27.26 * **3:11:** Hab 2.4, Gal 2.16 * **3:12:** Wkp 18.5 * **3:13:** Lo 21.23, Ro 8.3 * **3:16:** OM 13.15, 17.8, 24.7 * **3:16:** Posanga idil toa ne *gergeu idodo posanga ede ngan Grik ga Ibru toa ipu ede pade mambe ipuapua mao ibud. Tautaunga iposa ngan ele gergeu, be posanga idil toa kelede ne irangrang ngan ikeo ngan gergeu kelede, mao gergeu busa, mao itubtub busa pade. Ngan ipu toaine, oangga tagera posanga toa ne ngan Otnga Mugaeai, aea pulnga imata lalaede mao.*

ila pan eaba kelede ta ikeo ga, “Ila pan lem gergeu.”* Gergeu toa oa eine Kristus.

17 *Leg posanga ipu ga bedane: Mugaeai Deo irau ele posanga toman ngan Abraam. Be rai buno pange sangaul tol (430) ga kus ta Moses ele apu iuot. Apu toa ne iuot muriai tau ta irangrang ngan isamum posanga toa Deo irau toman ngan Abraam oa mao, ga itado ga iduaea mao pade.

18 *Ngansa oangga tanasi apu ngan badanga danga kemikemi toa Deo isio ngan iman leda, eine tabada ngan ele posanga tautaunga mao, be tabada ngan urada. Be eine mao. Deo ilolo marum ngan Abraam ta iposa tautaunga pan ngan gid danga kemikemi toa ne.

19 *Tota ikamado ga apu ienono? Deo idol apu ngansa iuangga ipasolan gita mambe leda kadonga sasat eine kemi ngan imata mao. Ta apu ienono bedaoa ga irangrang ngan gergeu toa mugaeai iposa tautaunga ngan ga iuot. Deo ibada apu toa ne ga ila pan Moses ngan gid anggelo baged, ta Moses ipaola ga ila pagid tibutibuda. Moses iman bebed ga imadid rabu ngan Deo ga tibutibuda.

20 Be oangga eaba eta iman eaba ede pade ibebe, ei ga ikado posanga rabu ngan ei ga panua iaoa ede pade. Be Deo kekelen ikado ele posanga tautaunga ga ila pan Abraam. Eaba eta iman ibebe mao.

Apu eine mambe ada madidnga ital gita ga tala pan Kristus

21 *Be kado gimi aoangga apu iparau ngan Deo ele posanga tautaunga. Eine mao. Ngansa oangga apu irangrang ngan ikado ga tamado kemi somisomi, eine tanasi apu toa oa ngan otnga tutui Deo imatai. Be eine mao.

22 Deo ele laulau ikeo ga kadonga sat iul panua toa ngada ne tanoeai ngan puo. Be ngan kadonga toa ne, Deo iuangga ikado edap ngan luanga gita. Tota oangga sapadua lolod matua ngan Iesus Kristus, eine tibada danga kemikemi toa iposa tautaunga ngan.

23 *Be mugaeai ngan Deo ele edap lolo matua aea iuot masaeai, gita tamamado gadudunga ngan apu ele puo. Puo toa oa ipakala gita ga irangrang ngan ado toaiua Deo ele edap lolo matua aea iuot masaeai.

24 *Tota apu iuot mambe ada madidnga ital gita ga tala pan Kristus. Toa bedaoa ta oangga loloda matua ngan ei, Deo iuato gita panua tututui.

25 Ta labone edap lolo matua aea iuot masaeai, tota apu iman ada madidnga pade mao.

Loloda matua ngan Kristus ta taot Deo ele gergeu

26 *Nakeo bedaoa ngansa gimi toa ngada ne lolomi matua ngan Iesus Kristus, tota aot Deo ele gergeu.

27 *Ngansa gimi sapadua abada paliliunga ngan Kristus, eine apit Kristus mambe eaba ipit aea malo.

28 *Tota ngan iaoa kelede ton Kristus, taoato eaba eta Iuda aea mao, ga Grik aea mao pade, be taoato eaba eta paeaeanga mao, ga eaba madonga kemi aea mao pade, ga arangaranga mao, ga taine mao pade, ngansa ngan lemi lupnga toman ngan Iesus Kristus, gimi toa ngada ne aot kelede.

29 *Ta oangga gimi Kristus ele panua, eine gimi Abraam ele gergeu pade. Ta gimi ga abada gid danga kemikemi toa Deo iposa tautaunga pan Abraam ngan.

4

Gita paeaeanga taot Deo ele gergeu ngan Kristus ele naurata

1 Leg oanenga itna ede ga bedane: Oangga eaba ele gergeu ede imamado, muriai gergeu toa ne ga ibada danga sisid toa ngada oa ton itama. Tautaunga, danga sisid toa ngada oa ton itama ga iman ei ele, be oangga ei kakauede maitne, danga eta idae ibageai mao. Ei lalaede mambe gid paeaeanga ton itama.

2 Ei imamado gadio ngan itama ele madidnga ga panua naurata ad bagedeai ga irangrang ngan rai toa itama isio oa iuot.

* **3:17:** IM 12.40 * **3:18:** Ro 4.14 * **3:19:** PA 7.38, Ro 5.20 * **3:21:** Ro 8.2-4 * **3:23:** Gal 4.3 * **3:24:** Ro 10.4 * **3:26:** Ins 1.12 * **3:27:** Ro 6.3 * **3:28:** Ro 10.12 * **3:29:** Ro 4.13 * **4:3:** Kol 2.20

3 *Eine lalaede mambe gita pade.
Mugaeai gita mambe gergeu, ta taman
paeaeanga ngan apu imata ede ga ede
tanoeai aea.
4 *Be ngan rai toa Deo isio oa iuot, ei
isula Inat ga inam. Taine ede ipopo ei, ta
gergeu toa ne pade imamado gadio ngan
Moses ele apu.
5 Inama ngan luanga gita panua toa
tabokoboko paeaeanga gadio ngan apu, ta
ipatutui ada gigi kapei Deo imatai, ngansa
iuangga ibada gita ga taot ele gergeu tau-
taunga.
6 *Gimi aot Deo ele gergeu na, tota isula
Itautau Tutui ton Inat ga idio lolodai, ta
Itautau Tutui toa ne ikado gita ga tababa
ga ila pan Tamada bedane, "Ale apa!"
7 Tota gimi aman paeaeanga pade mao.
Gimi Deo ele gergeu. Ta ngan ipu toaine,
Deo ga ibada gid danga kemikemi toa
iposa tautaunga ngan ga ila pagimi.

Paulus ilolo ede ga ede ngan gid Galesia

8 Be mugaeai gimi aoatai ngan Deo
maitne ta aman paeaeanga ngan gid
danga tautaunga mao mambe deo
pakakanga.
9 Be labone gimi aoatai ngan Deo na
(mao kemi ngan nakeo ga Deo iuatai ngan
gimi), tota ikamado ga aoangga aluagimi
mulian ngan nasinga gid apu imata ede
ga ede tanoeai aea toa irangrang ngan ilua
gita mao? Gimi aoangga aman paeaeanga
sapaean ngan gid apu toa oa pade na?
10 *Ikamado ga aoangga anasnasi gid
Iuda led apu ngan ado kapeipei raring aea,
ga taiko papau, ga gid taun ga rai pade?
11 Gau namataud. Ngan kado ta nau-
rata toa nakado ngan gimi, eine iduaea
sapaean.
12 Oaeoaeg, nabeta matua gimi ga be-
dane: Nakim gimi aot mambe gau.
Ngansa gau natnan apu ta naot mambe
gimi. Mugaeai ga inam, lemi idil eta
paeamao ngan gau mao.
13 Be gimi aoatai, matamata napaola
ato kemi ga ila pagimi ngansa dibala ede
ikado gau.
14 Tautaunga, tinig aea dibala toa oa
ikado kulupu ngan gimi, be gimi apul
murimi ngan gau mao, ga atolatola ngan
gau mao pade. Be gimi abada gau lalaede
mambe gau anggelo ede ton Deo, mao
mambe gau Iesus Kristus.
15 Lemi tingelgel toa mugaeai aea na
sida? Nakeo tautaunga, ngan ado toaiua,
nagera mambe oangga arangrang, gimi ga
apasu matami kadlo ga abada ga inam
pagau.
16 Ta labone madongan? Napaola
posanga tautaunga ga ila pagimi, ta ngan
kadonga toa ne naman ami isat?
17 Gid panua toa tiparpar ngan apu oa,
timarum tau ngan dadanga gimi ngan led
posanga, be eine kemi ngan gimi mao.
Eine tiuangga tikado ga gitaingada takemi
ngan gita pade mao, ta gimi amarum ngan
nasinga gid.
18 Eine kemi oangga amamarum ngan
kadonga kemi ede. Ta gimi anasnasi
kadonga kemi bedaoa somisomi, oangga
namamado pagimi, ga oangga namamado
aluai ngan gimi.
19 Leg gergeu, lolog ede ga ede ngan
gimi. Nanaman lolog ede ga ede toa ne
mambe ieieinga iuot ngan taine iuangga
ipopo gergeu. Lolog ikakado toa be-
dane ga irangrang ngan gimi aot lalaede
mambe Kristus.
20 Be lolog ikim tau ngan geranga gimi.
Oangga bedaoa ta napalele leg posanga
pagimi ga ila meles. Ngansa lolog buli-
galiga ngan gimi.

Oanenga itna ngan Agar ga Sara

21 Gimi sapadua toa akeo ga adio gadio
ngan apu, manta akeo pagau, aoatai ngan
saoa danga apu iposa ngan pade?
22 *Ngansa Deo ele laulau ikeo ga
Abraam inat rua. Ede, taine paeaeanga
Agar ipopo, be ede pade, iadaoa Sara toa
taine madonga kemi aea ipopo.
23 *Taine paeaeanga ele gergeu aea po-
ponga iuot lalaede mambe gid panua toa
ngada ne tanoeai. Be gergeu ton taine
madonga kemi aea, ei aea poponga iuot
ngan Deo ele posanga tautaunga.

* **4:4:** Ins 1.14, Ro 1.3 * **4:6:** Ro 8.15-17 * **4:10:** Ro 14.5, Kol 2.16 * **4:22:** OM 16.15, 21.2 * **4:23:** Ro 9.7-9

24 Taine toa rua ne ad ninipunga iman
oanenga itna pade. Ngansa taine toa rua
ne mambe posanga rua toa Deo irau ngan
ele panua. Posanga toa Deo irau ngan
gid Israel ngan lusi Sainai,* eine mambe
taine paeaeanga toa Agar. Ele gergeu pade
timan paeaeanga.
25 Agar idodo lusi Sainai. Lusi toa oa
ienono ngan tibur kapei Arebia. Ga pade,
taine toa oa idodo tuanga Ierusalem toa
labone ienono. Ngansa gid Ierusalem,
labone tiuot mambe paeaeanga sapaean
ngan nasinga apu ton Moses.
26 *Be tuanga Ierusalem ede pade
ienono gadae buburiai. Eine idodo taine
madonga kemi aea toa Sara. Ei iman
tnada.
27 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga
bedane,

"Eao taine lasi,
manta tinim igelgel.

Be eao taine toa naman ieieinga ngan
poponga gergeu mao,
manta ngangar ga bau.

Ngansa taine toa ipopo eta mao, ei ele
gergeu dabad iuot busa
ga iasal gergeu ton taine toa imamado
toman ngan iadaoa."

28 *Oaeoaeg, gimi mambe Sara inat
Aisak. Ngan Deo ele posanga tautaunga ta
aot ele gergeu.
29 *Be ngan ado toaiua, gergeu ede pade
toa aea poponga iuot mambe panua toa
ngada ne tanoeai, ei ipaieiei gergeu toa
aea poponga iuot ngan Itautau Tutui iura.
Eine mambe labone pade.
30 Be Deo ele laulau ikeo mado? Aea
posanga ga bedane, "Suk taine paeaeanga
toa ne toman ngan ele gergeu! Ngansa
danga sisid aea potanga irangrang ngan
ila pan gergeu ton taine paeaeanga oa
mao. Eine ga ila pan gergeu ton taine
madonga kemi aea kekelen."
31 Tota oaeoaeg, gita taman gergeu ton
taine paeaeanga Agar mao. Gita taman
gergeu ton Sara, taine madonga kemi aea.

5

Iesus itin ngan taboko paeaeanga ngan apu pade mao

1 Kristus ipola gita, ngansa itin ngan
taboko paeaeanga ngan apu pade mao.
Tota gimi manta amadid matua, ngan
kado ta panua tipaeaea gimi pade ngan
apu aea nasinga.
2 Ega, gau Paulus nakeo pagimi bedane:
Oangga abada palunga ngan otnga tutui
Deo imatai, eine Kristus ele naurata iran-
grang ngan ilua gimi mao.
3 Naposa matua pade bedane: Oangga
sai ibada palunga, manta inasi apu aea
posanga toa ngada oa.
4 Gimi sapadua atoba nasinga apu ngan
otnga tutui Deo imatai, eine atnan Kris-
tus na. Gimi apul murimi ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea.
5 Be ngan leda kadonga lolo matua aea,
Itautau Tutui ilua gita ta taoatai kemi
mambe Deo ga iuato gita panua tututui ta
tagaga matada ngan sanganga ei.
6 *Ngansa ngan leda lupnga toman ngan
Iesus Kristus, oangga tipalu gita, mao
oangga tipalu gita mao, eine danga eta
mao. Be danga kapei eine loloda matua
ngan ei, ta kadonga toa ne ikado gita ga
takim panua padengada.
7 Mugaeai gimi aladlado kemi, be sai
ipaket matami ga ipakala gimi ngan
nasinga posanga tautaunga?
8 Posanga toa idada gimi ne, inam pan
Deo mao. Deo ei eaba toa ibaba gimi ga
aot ele panua.
9 *Matami nanan. Yis kautede sapa
ikado ga plaoa dodol isum ga idae kapei.
Eine lalaede mambe gimi pade. Posanga
pakakanga idil kautede ipabuobuo gimi
toa ngada ne.
10 *Be Maron ipamatua lolog ta naeadi
mambe gimi ga lolomi kelede ngan
posanga toa ne, ta gimi ga anasi posanga

* **4:24:** Lusi Sainai, mugaeai Deo ibada pat rua apu aea ga ila pan Moses ngan. * **4:26:** Ibr 12.22, PM 21.2,10 * **4:27:** Ais 54.1 * **4:28:** OM 15.4-5, Ro 9.7 * **4:29:** OM 21.9-10, Ins 8.35 * **5:6:** 1Ko 7.19, Gal 6.15 * **5:9:** 1Ko 5.6 * **5:10:** 2Ko 11.15, Gal 1.7

eta pade mao. Be oangga eaba sai
ipabuobuo gimi, eine Deo ga ipanas ei.
11 Oaeoaeg, gau napapaola posanga
ngan palunga pade mao. Be oangga
nakakado maitne, eine eaba eta Iuda aea
ga ipaieiei gau mao. Oangga bedaoa,
posanga ngan Iesus ele matenga ngan
abei tabala irangrang ngan ipamasmasi
gid Iuda lolod mao pade. Be eine mao. Gid
Iuda tinid ngan longonga posanga toa oa
mao, ta tipaieiei gau.
12 Be gid panua toa tipabuobuo gimi,
gau naoangga kemi ngan tiket tinid ga
tipaeabu ngan gid mulian!

13 *Oaeoaeg, Deo ibaba gimi ngansa
iuangga ipola gimi ta adio gadio ngan apu
pade mao. Be kado gimi akeo lolomiai
bedane, "Iesus ipola gita, ta labone takado
saoa kadonga tanoeai aea mambe takim."
Irangrang ngan akeo bedaoa mao. Be
manta akim panua padengada ta alualua
gid mambe gimi led paeaeanga.
14 *Ngansa apu aea posanga toa ngada
oa ilup ngan posanga idil kelede ga be-
dane, "Manta kim lem eaba ede pade
mambe kim go mulian."
15 Be oangga adabadaba sat ga apaparau
pol ngan gimi, ageragera gimi, ngan kado
ta apaeabu ngan gimi mulian.

Itautau Tutui iparau ngan kimnga papaeamao tinida aea

16 Be gau nakeo ga gimi manta alalala
ngan Itautau Tutui iura, ta gimi ga anasi
kimnga papaeamao tinida aea mao.
17 *Ngansa kimnga tinida aea iuangga
ipakala Itautau Tutui ele kimnga, be Itau-
tau Tutui iuangga ipakala kimnga tinida
aea. Gisirua tipaparau, ta irangrang ngan
anasi lemi kimnga mulian mao.
18 Be oangga Itautau Tutui imugamuga
ngan gimi, eine amado gadio ngan apu
mao.
19 *Be gita toa ngada ne taoatai ngan
kadonga papaeamao tinida aea. Eine ga
bedane: kadonga arala, ga kadonga ngan
lolomi aea muk, ga kadonga mambe kaua,
20 ga raring ngan gid deo pakakanga,
ga kadonga borou, ga ariapolpol, ga aoa
parau, ga mata galgal, ga lolo bake, ga
soanga edami mulian, ga amapmapoga
alele, ga aoami isokangai,
21 ga lolomi paeamao, ga ununnga sat,
ga kadonga mangamanga togid panua
ununnga ad, ga gid kadonga padengada
toa bedaoa. Napabib lemi mambe nakado
mugaeai, oangga sapadua tikakado toa
bedaoa, eine irangrang ngan tibada
madonga Deo ibageai mao.
22 Be Itautau Tutui ipapot gid kadonga
kemikemi ga bedane: kimnga panua
padengada, ga tingelgel, ga lolo tarui,
ga lolomi bake manmanae mao, ga ma-
maron, ga kadonga kemikemi, ga matami
tutui ngan nasinga lemi posanga,
23 ga kadonga lolo kemi aea, ga
pakalanga gimi mulian ngan kadonga sat.
Be apu eta ipakala gita ngan gid kadonga
toa bedaoa mao.
24 *Be gid panua sapadua ton Iesus Kris-
tus, eine tipatoto led kimnga papaeamao
ga ngalenga papaeamao tinida aea ga idae
ngan abei tabala ga kus.
25 Ta oangga tamamado Itautau Tutui
ibageai, manta talalala ngan Itautau Tutui
ele edap.
26 *Be irangrang ngan taparim ngan gita
mao, ga tapamasmasi eaba eta pade ilolo
mao, ga loloda paeamao pol ngan gita mao
pade.

6

Manta takado kemi ngan panua toa ngada ne

1 *Oaeoaeg, oangga gimi agera eaba eta
ngan gimi itap ngan kadonga sat, nakim
sai ngan gimi toa ilolo iuatai ngan Itautau
Tutui na manta ibada eaba toa oa ga iluai
mulian ngan edap tutui. Be manta lolomi
marum ta apatutui ei. Be geragera go,
ngan kado ta kadonga sat idada go pade.
2 *Gimi manta alualua ngan gimi ngan
ami kadonga kulupulupu. Ngan kadonga
toa bedane, eine ga aparangrang apu ton
Kristus.

* **5:13:** 1Pe 2.16 * **5:14:** Wkp 19.18, Ro 13.9 * **5:17:** Ro 7.15-23 * **5:19:** 1Ko 6.9-10 * **5:24:** Ro 6.6, Kol 3.5
* **5:26:** Plp 2.3 * **6:1:** Mt 18.15 * **6:2:** Ro 15.1

3 Ngansa oangga sai iadi mambe ieda
kapei, be tautaunga ieda mao, eine
ipakaka ei mulian.
4 Eaba kelede kelede manta imata inasi
ele naurata mulian ta igera, eine kemi,
mao paeamao. Toa bedaoa ta itin igelgel
ngan ei mulian, be itonton ele naurata
toman ngan panua padengada led mao.
5 *Ngansa eaba kelede kelede manta
imariala ngan ele naurata mulian.

6 *Be oangga sai ibada paoatainga ngan
Deo ele posanga, ei manta ilualua ele eaba
paoatainga aea ngan danga kemikemi.

7 *Alongean eaba eta ipabuobuo gimi
mao. Ngansa gimi arangrang ngan akado
aleburo pan Deo mao ga mao tau. Ngansa
saoa danga eaba iarum dadangai, eine
muriai ga ibada annga lalaede mambe
danga toa iarum oa.

Saoa danga taearum dadangai, muriai tabada annga lalaede toa bedaoa.

8 Ngansa eaba sai inasi kimnga tinida
aea ta iarum danga paeamao iloleai, eine
muriai aea annga ga iuot, ta ei ga imukuru
ngan ele kimnga paeamao tinida aea. Be
eaba sai inasi Itautau Tutui ele kimnga
ta iarum danga kemi iloleai, eine muriai
eaba toa oa ga ibada madonga kemi somi-
somi aea pan Itautau Tutui.
9 Be irangrang ngan tamanggolenga
ngan kadonga kemikemi mao. Ngansa
ngan ado toa annga aea badanga, eine
ga tabada annga kemi oangga tatap ngan
leda naurata mao.
10 Tota ngan ado isaoa tarangrang ngan
takado kemi panua padengada, manta
takado. Be kadonga toa ne, manta takado
kapei tau ngan gid iaoa kelede ton Kristus
toa lolod matua ngan ei.

Paulus iparim ngan Iesus aea abei tabala

11 Posanga idil toa ne nabode ngan gau
bageg, be agera leg bodenga kapeipei toa
bedane.
12 Panua sapadua tiparpar ngan
palunga gimi, tikado bedaoa ngansa
tiuangga tipasolan gid mambe panua
kemikemi ngan panua padengada matad.
Be led ipu kelede ga bedane: Timataud,
ngan kado ta tinasi ato kemi ngan Kristus
aea abei tabala, ta panua padengada
tipaieiei gid.
13 Be gid panua palunga ad toa oa, gid
pade tinasnasi apu kemi mao. Be tikim
tipalu gimi, ngansa tiuangga tiparim ngan
ami palunga.
14 Be irangrang ngan gau naparim ngan
danga eta mao. Naparim ngan ada Maron
Iesus Kristus aea abei tabala kekelen.
Ngan ele naurata ngan abei tabala, eine
mambe kimnga papaeamao tanoeai aea
imate lologeai, ga gau pade namate ngan
abei tabala ta irangrang ngan nanasi kim-
nga tanoeai aea pade mao.
15 *Ngansa oangga tipalu gita, mao
tipalu gita mao, eine danga eta mao. Be
Deo ikado gita ga taot panua papau, ta
danga toa kelede ne eine danga kapei.
16 Be Deo ele kadonga lolo tarui aea ga
lolo isat aea idio pagid sapadua tinasnasi
posanga toa ne. Gid panua toa ne timan
Deo ele panua tautaunga Israel ad.
17 *Leg posanga kelede pade ga bedane:
Tinig ngan eaba eta ikado ga lolog ede
ga ede pade mao. Ngansa tinig aea gil
ienono, ta iman kilala ngan tipaieiei gau
ngan nasinga Iesus.
18 Oaeoaeg, kemi ngan ada Maron Iesus
Kristus ele kadonga lolo marum aea idio
pagimi. Eine tautaunga.

* **6:5:** Ro 14.12 * **6:6:** 1Ko 9.11,14 * **6:7:** Ro 8.13 * **6:15:** Gal 5.6, 2Ko 5.17 * **6:17:** 2Ko 4.10

Paulus ele laulau ila pagid Epesus

1 *Gau Paulus, eaba ato aea ton Iesus
Kristus. Ngan Deo ele kimnga, idol gau
ngan kadonga naurata toa ne.
Nabode laulau toa ne ga ila pagimi
panua tututui ton Deo ngan tuanga Epe-
sus.* Gimi lolomi matua ngan Iesus Kris-
tus.
2 Kemi ngan Deo Tamada ga Maron
Iesus Kristus, gisirua led kadonga lolo
marum aea ga lolo tarui aea idio pagimi.

Ngan leda lupnga toman ngan Kristus, Deo ikado kemi tau pagita

3 *Tasoa Deo ieda! Ei ada Maron Iesus
Kristus Itama. Ei ikado kadonga kemi tau
pagita. Ngan leda lupnga toman ngan
Kristus, ibada danga kemikemi buburiai
aea toa ngada ne pagita ngan luanga tau-
taudida.
4 *Ngan ado toaiua Deo ikado tano toa
ne ga iuot maitne, ei isio gita motean ngan
lupnga toman ngan Kristus, ta idol ele ul
ngan gita ga ikado ta leda idil eta paeamao
imatai mao. Ngan ele kadonga kimnga aea
5 *irau posanga motean ngan gita ta
ibada gita ga taot ele gergeu tautaunga
ngan Iesus Kristus ele naurata. Ele
kadonga toa ne inasi ele kimnga ta ikado
ei ga itin igelgel.
6 Ta gita tasoa ieda ngan ele kadonga
lolo marum aea toa ne. Deo ele kadonga
lolo marum aea toa ne eine kapei tau ga
ipasolan ele taranga. Eine inam pagita
ngan leda lupnga toman ngan Inat toa
ikim ei tau.
7 *Ngan leda lupnga pan, ei ipola gita
ta tatnan leda madonga paeamao. Be
kadonga toa ne inam pagita ngan ising toa
itoki ngan ado toaiua imate. Ta ei isamum
leda kadonga sasat. Be kadonga toa ne
inasi ele kadonga lolo marum aea toa iuon
kapei ga kapei tau ga ienono.
8 Be ei inonoi ele kadonga lolo marum
aea ga inam pagita kapei tau toman ngan
ele oatainga kemikemi imata ede ga ede.
9 *Deo irau posanga motean ngan saoa
danga iuangga ikado ngan Kristus ele nau-
rata. Be mugaeai ga inam, posanga toa
irau ne ienono mumulnga. Be ngan ele
tingelgel, ipaola ga inam pagita ga iuot
masaeai.
10 *Ta muriai, oangga ado toa Deo isio
motean oa iuot, posanga toa irau ne ga
iuot tautaunga. Ngan ado toaiua, ei ga
ipaluplup danga toa ngada ne buburiai ga
tanoeai ta tidae Kristus ibageai.
11 *Somisomi Deo ikakado danga toa
ngada ne ga inasi ele kimnga. Tota inasi
ele kimnga toa ne ta isio gai Iuda ngan
lupnga toman ngan Kristus, ngansa irau
posanga motean ngan gai toa bedaoa.
12 Rabu ngan alu toa ngada ne, gai Iuda
amuga ta lolomai matua ngan Kristus.
Ta Deo isio gai ngansa ikim gai manta
asoasoa ieda ga apasolan iura kapei ga ele
taranga.
13 Be gimi panua toa Iuda ami mao, gimi
pade alup toman ngan Kristus ngan ado
toaiua alongo posanga tautaunga ngan ele
ato kemi. Ta ngan ato kemi toa ne, ei ibada
gimi mulian. Ga pade ngan lemi lupnga
pan, lolomi matua ngan ei. Tota inasi ele
posanga tautaunga toa ikado mugaeai, ta
ibada Itautau Tutui ga ila pagimi. Itautau
Tutui toa ne eine mambe ul toa ipasolan
mambe gimi aot ele panua tautaunga.
14 *Ga pade, Itautau Tutui eine mambe
mudannga toa Deo ibada pagita ta iman
kilala ngan gid danga kemikemi toa Deo ga
ibada pagita muriai. Ta gita tasangasanga
danga toa ne ga irangrang ngan ado toaiua
Iesus ipola gita ta tatnan leda madonga
paeamao. Toa bedaoa ta gimi pade ga
asoasoa ieda ga apasolan iura kapei ga ele
taranga.

Paulus iraring ngan Deo ibada oatainga pagid Epesus

15-16 Ngan ipu toaine, naposa kemi ga
ila pan Deo somisomi ngan gimi ngan leg

* **1:1:** PA 18.19-21, 19.1 * **1:1:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, posanga ga oaine *ngan tuanga Epesus ienono mao.* * **1:3:** Ep 2.6 * **1:4:** Ins 15.16 * **1:5:** Ins 1.12 * **1:7:** Ep 2.7, Kol 1.14 * **1:9:** Ro 16.25 * **1:10:** Kol 1.16,20 * **1:11:** Ro 8.28-29 * **1:14:** 2Ko 1.22

raring, be nakaput ngan mao. Mugaeai
lolomi matua ngan Maron Iesus ga akim
tau gid panua tututui ton Deo. Ta ngan
ado toaiua nalongo ngan gimi toa bedaoa
ga irangrang ngan labone, nakakado leg
raring ngan luanga gimi.
17 *Nararing ga ila pan Deo ton ada
Maron Iesus Kristus. Ei gita Tamada toa
ele taranga kapei tau. Be nabeta ei ngan
ibada Itautau Tutui ga ila pagimi kapei
tau ta ilua gimi ngan oatainga kemikemi
imata ede ga ede, ga ipasolan gimi ngan
ele posanga ipu. Toa bedaoa ta aoatai
kemi tau ngan ei.
18 Ga pade, nabeta ei ngan ikado ga
matami pal ta agera kemi ele taranga
toa itara lolomiai. Toa bedaoa ta iran-
grang ngan aoatai kemi mambe ei ibaba
gimi ngan badanga gid danga kemikemi
buburiai aea. Gid danga toa oa, ei iposa
tautaunga ngan pagid ele panua tututui.
Ta gimingada panua tututui toa oa ga
tinimi igelgel ta asangasanga.
19 *Toa bedaoa ta gimi ga aoatai mambe
ei iura matua soke tau ga iasal danga toa
ngada ne. Be iura kapei toa ne ilualua
gita panua toa loloda matua ngan ei. Eine
ibokoboko matua tau pagita,
20 *lalaede mambe ibokoboko ngan Kris-
tus mugaeai. Ngan ado toaiua, Deo iura
kapei toa ne ipei Kristus mulian ngan ele
matenga. Ga kus ta idol ei ga idio imado
ngan ibage oatai toa buburiai oa.
21 *Tota Kristus imamado gadae tau
ngan gid anggelo ga antu matad ede ga ede
toa urad ga edad kapeipei. Be ei kekelen
ieda kapei ga kapei tau labone kekelen
mao, be somisomi ga ilalala ga ila pade.
22 *Deo idol danga toa ngada ne ga idio
iae ibuloloeai, ta idol ei ga ilabora imuga
ngan danga toa ngada ne. Ngan kadonga
toa ne, ei imadid ga imuga ngan gid panua
toa iuato gid iaoa kelede ei ton.
23 *Gid iaoa kelede ton Kristus, eine
mambe Kristus itin. Be Kristus kekelen
iuon ele panua toa ngada ne lolodeai ta
ikado ga danga toa ngada ne matad bibita
ga timamado.

2

Deo ipei gita mulian, ta labone matada bibita toman ngan Kristus

1 *Be mugaeai lemi kadonga sasat ga
lemi idil papaeamao ikado ga gimi aot
mambe eaba imate.
2 *Ngan ado toaiua, gimi anasnasi gid
kadonga papaeamao togid panua tanoeai
ad. Gimi anasnasi madidnga togid antu
ga iriau papaeamao. Eina gid antu urad
kapeipei toa tibakbak alele mariambai. Be
labone, ad madidnga toa oa ibokoboko
maitne pagid panua papaeamao lolodeai
toa tilongolongo Deo ilinge mao.
3 *Mugaeai gita toa ngada ne tamamado
toman ngan gid panua toa bedaoa, ta
tanasnasi kimnga papaeamao tinida aea.
Ta somisomi kimnga papaeamao idada
gita alele, ta matada nanan danga eta
pade mao. Toa ada popongai ga inam,
gita panua papaeamao, ta Deo iuangga
ipanas gita toman ngan panua papaeamao
padengada.
4-5 *Tautaunga leda kadonga sasat ikado
gita ga taot mambe panua matemate, be
Deo ilolo isat kapei, ta ikim gita kapei ga
kapei tau. Ei ipei gita mulian toman ngan
Kristus. Ta ngan ele kadonga lolo marum
aea, ibada gita mulian.
6 *Ngan leda lupnga toman ngan Iesus
Kristus, ei ipei gita mulian ngan leda
matenga, ta ipamado gita toman ngan ei
ngan ele mul maron aea toa buburiai oa.
7 Ikado bedane ngansa iuangga ipasolan
gid panua toa ngada oa muriai ga ilalala
ga ila, mambe ele kadonga lolo marum
aea eine kapei tau ga iasal danga toa
ngada ne. Ele kadonga mamaron toa ne
inam pagita ngan Iesus Kristus.
8 Ngansa ngan ele kadonga lolo marum
aea kekelen, Deo ibada gimi mulian. Gimi
akado danga eta ngan luanga gimi mulian
mao, be Deo ibada gimi mulian mambe
ele tenainga ila pagimi. Lemi kadonga lolo

* **1:17:** Kol 1.9 * **1:19:** Kol 1.11 * **1:20:** Sng 110.1, 2Ko 13.4, Kol 2.12 * **1:21:** Kol 1.16, 2.10 * **1:22:** Sng 8.6 * **1:23:** Ro 12.5, Ep 4.10,15, Kol 1.18 * **2:1:** Kol 1.21, 2.13 * **2:2:** Kol 3.7, Tt 3.3 * **2:3:** Kol 3.6 * **2:4-5:** Ro 6.11-13 * **2:6:** Kol 2.12

matua aea eine mambe edap tenainga toa
ne ila pagimi ngan.
9 *Kadonga toa ne iuot ngan gimi lemi
naurata mao. Deo kekelen ikado, ta iran-
grang ngan eaba eta iparim ngan ei mu-
lian mao.
10 *Ngansa gita eine Deo ibage mul.
Ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kris-
tus, Deo ikado gita ga taot panua papau,
ngansa iuangga gita takakado naurata
kemikemi. Gid naurata kemikemi toa ne,
ei ikoromot motean ngan gita ta iuangga
tanasnasi.

Kristus ipamate ariapolpol ta ikado ga loloda kelede

11 Matami nanan lemi madonga mu-
gaeai aea. Ngan ami poponga, gimi aot
sing kelede toman ngan gid Iuda mao. Gid
Iuda tinasnasi kadonga palunga aea, ta
somisomi tiuatoato gimi alu padengada
mambe panua abada palunga mao. Be
palunga toa tikeokeo ngan ne, eine gid
ababa tikakado.
12 *Tota matami nanan, mugaeai gimi
alu padengada amamado aluai ngan Kris-
tus ngan ado toaiua. Mugaeai gimi ama-
mado gaot ngan alu togid Israel ta aman
Deo ele panua mao. Gimi aman panua
tuanga ede pade ami. Be gid posanga
toa Deo irau toman ngan ele panua, ga
posanga tautaunga toa ikakado ngan lu-
anga gid, eine gimi aoatai ngan mao. Ngan
ado toaiua, irangrang ngan gimi asanga
danga eta kemi ga iuot muriai ngan gimi
mao. Ngan lemi madonga tanoeai, aoatai
ngan Deo mao ga mao tau.
13 *Mugaeai gimi amamado aluai tau
ngan Deo. Be labone ngan Iesus Kristus
ising, Deo ibada gimi ga anam alup toman
ngan Kristus ta anam boloma pan Deo.
14 *Ngansa Kristus kekelen ikado ga
loloda itarui. Mugaeai gai Iuda aman gimi
alu padengada ami isat, ta ariapolpol toa
ne eine mambe ala ede toa ipoga gita ta
tadio rol. Be ngan Kristus ele matenga, ei
igoro ala toa oa ta ipamate ariapolpol.
15 *Ga pade, ei ipamate apu ton Moses
toman ngan aea posanga idil imata ede
ga ede, ta labone apu iura mao, ngansa
ei iuangga ipaluplup gita alu toa rua ne
ga taot iaoa kelede. Tota ikado ga loloda
itarui pol ngan gita.
16 *Ga pade, ngan ele matenga ngan abei
tabala, ikado ta gita alu toa rua ne loloda
kelede pade toman ngan Deo, ngansa ei
kekelen ipamate ariapolpol toa ienono
rabu ngan gita ga Deo.
17 *Tota ngan ele namanga, ei ipaola
posanga lolo tarui aea ga ila pagimi panua
toa amamado aluai, ga pagai panua toa
amamado boloma pan.
18 Gita loloda itarui toa bedaoa ngansa
ngan Kristus, gita iaoa toa rua ne tabada
Itautau Tutui toa kelede ne. Ta ei isaoa
leda edap ngan langa pan Tamada Deo.

Gita iaoa kelede ton Kristus taman Deo ele luma

19 *Tota labone gimi aman panua tuanga
ede pade ami mao. Gimi patpatnga ami
mao pade, be gimi aman panua tuangai
ami tautaunga toman ngan Deo ele panua
tututui. Gimi aman iaoa kelede ton Deo.
20 *Gimi mambe luma toa Deo ikado. Ei
ipagun gai panua ato amai ga gid panua
toa tibabada iaoa mambe luma toa ne aea
kadanga. Be Iesus Kristus kekelen iman
luma toa ne aea kisinga.
21 *Ta luma aea danga toa ngada ne ilup
toman ngan Kristus. Ta ei ibalep kemi
gid danga kelede kelede ta ilalala ga idae
kapei. Ta ngan Maron iura, iuot luma ei
ton toa ele ul ienono ngan.
22 *Gimi pade alup toman ngan Kristus,
ta ei ipagun gimi ga aot mambe luma
madonga aea ton Deo toman ngan Itautau
Tutui.

3

Paulus ele naurata ato aea ngan luanga gid alu padengada

1 *Ngan ipu toaine, gau Paulus nama-
mado ngan luma panasnga aea, ngansa

* **2:9:** 1Ko 1.29-31, 2Ti 1.9 * **2:10:** Tt 2.14 * **2:12:** Ro 9.4, Kol 1.21 * **2:13:** Kol 1.20 * **2:14:** 1Ko 12.13 * **2:15:** Kol 2.14 * **2:16:** Kol 1.20,22 * **2:17:** Ais 57.19, Sek 9.10 * **2:19:** Ep 3.6 * **2:20:** 1Ko 3.11 * **2:21:** 1Ko 3.16 * **2:22:** 1Pe 2.5 * **3:1:** Plp 1.7,13 * **3:2:** Kol 1.25

nakakado naurata ato aea ton Iesus Kristus ngan luanga gimi alu padengada.

2 *Naeadi mambe gimi alongo ngan Deo
ele kadonga lolo marum aea ngan gau. Ei
idol gau ngan kadonga naurata ato aea toa
ne ngan luanga gimi.

3 *Mugaeai ato toa ne aea posanga
ienono mumulnga. Be Deo ipaola
posanga mumulnga toa ne ga inam pagau,
ta pataute ne aoag inasi kautede ngan
posanga toa ne ngan leg laulau.

4 Ta oangga gimi aoato posanga toa ne,
gimi ga agera mambe Deo ibada oatainga
kemi pagau ngan posanga mumulnga toa
ne ngan Kristus.

5 Mugaeai tau ga inam, eaba eta iuatai
kemi ngan posanga mumulnga toa ne ipu
mao. Be labone Itautau Tutui ipaola ga
iuot masaeai pagai panua ato amai ga
pagid panua tibabada Deo iaoa.

6 *Posanga mumulnga toa ne ipu ga
bedane: Ngan Iesus Kristus ele ato kemi,
gimi panua alu padengada ami aot iaoa
kelede toman ngan gai Iuda ta gitain-
gada tasangasanga anada ngan gid danga
kemikemi toa Deo iposa tautaunga ngan
mugaeai. Gid danga kemikemi toa ne,
tabada ngan leda lupnga toman ngan
Iesus Kristus.

7 *Be ngan Deo ele kadonga lolo marum
aea pagau, ei ipamatua gau ta idol
gau ngan kadonga naurata toa ne ngan
paolanga ele ato kemi. Eine mambe Deo
ele tenainga inam pagau.

8 *Tautaunga gau edag mao rabu ngan
Deo ele panua tututui toa ngada oa, be
Deo ilolo marum ngan gau ta ibada nau-
rata toa ne pagau ngan paolanga ele ato
kemi ga ila pagimi alu padengada. Ato
kemi toa ne iposaposa ngan gid danga
kemikemi tau toa Kristus ikado ngan gita.
Eaba eta irangrang ngan imata inasi kemi
gid danga toa ne ipu mao, ngansa eine
kemikemi tau ga iasal leda oatainga.

9 Ga pade, ibada naurata pagau ngan
pamerenga posanga pagid panua toa
ngada ne ngan saoa danga Deo iuangga
ikado. Ngan ado toaiua Deo ikado danga
toa ngada ne ga iuot ga irangrang ngan
labone, posanga toa ne ienono mumulnga.

10 Be labone ikado ga iaoa kelede ton
Kristus iuot, ta ei ikim gid iaoa kelede ei
ton tipasolan gid antu ga iriau papaeamao
toa urad ga edad kapeipei mambe Deo
kekelen ele oatainga imata ede ga ede.

11 Mugaeai tau Deo irau posanga ngan
saoa danga iuangga ikado, ta labone inas-
nasi ga iuot tautaunga ngan ada Maron
Iesus Kristus ele naurata.

12 *Ngan leda lupnga toman ngan Kris-
tus ga ngan leda kadonga lolo matua aea
ngan ei, gita tarangrang ngan tala boloma
pan Deo, be tamataud mao, ngansa taoatai
kemi mambe Kristus ei gita leda edap
ngan tala pan Deo.

13 Tota nabeta gimi, kadonga kulupulupu
toa iuotot ngan gau ngan luanga gimi ne,
lolomi alele ngan padam, ga atnan lemi
kadonga lolo matua aea mao. Ngansa
kadonga toa ne ga ilua gimi ta amado kemi
tau ngan Deo ele taranga.

Paulus iraring ngan luanga gid Epesus ta timadid matua

14 Gau matag nanan Tamada Deo ele
kadonga kemi tau ngan gita, ta nakor aeg
ngan leg raring ga ila pan.

15 Ei kekelen iman panua toa ngada ne
buburiai ga tanoeai Tamad. Ei kekelen
ikado gid iaoa kelede toa ngada ne ga tiuot.

16 Ei iuangga ilua gimi ngan gid danga
kemikemi tau buburiai aea. Ta ngan leg
raring ga ila pan, nabeta ei ngan ipamatua
gimi ngan iura kapei toa inam pan Itautau
Tutui. Ta pamatuanga toa ne ga iuon
lolomiai.

17 *Toa bedaoa ta Kristus ga imamado
lolomiai, ngansa lolomi matua ngan ei.
Ta ei ga ipamatua gimi ta amadid matua
tau ngan ele kadonga kimnga aea, mambe
tano ikisi abei iuaroar ga imadid matua,
ga mambe luma imadid matua ngan aea
kadanga.

18 Toa bedaoa ta gimi ga abada pamat-
uanga toman ngan Deo ele panua tututui
toa ngada oa. Ta irangrang ngan aoatai
kemi ngan Kristus ele kadonga kimnga

* **3:3:** Ep 1.9-10, Kol 1.26 * **3:6:** Ep 2.13,16-19 * **3:7:** Kol 1.25 * **3:8:** 1Ko 15.9-10 * **3:12:** Ins 14.6, Ro 5.2
* **3:17:** Ins 14.23, Kol 1.23, 2.7

aea. Ta matami inasi mambe ele kimnga
toa ne kapei ga kapei tau ga ilalala ga ila
irangrang ngan kus mao.
19 Ta gimi ga aoatai mambe Kristus ele
kimnga toa ne iasal panua toa ngada ne
led oatainga. Tota saoa danga kemikemi
toa iuon Deo iloleai ga ienono, eine ga iuon
gimi lolomiai pade.
20 Tasoa Deo ieda! Ei iura toa ibokoboko
lolodai ne, eine kapei ga kapei tau. Ta ele
luanga irangrang ngan iasal saoa danga
tabeta ei ngan ga saoa danga matada
nanan lolodai pade.
21 Gita iaoa kelede ton Iesus Kristus,
ngan leda lupnga pan, tamamado ngan
soanga Deo ieda somisomi ga ilalala ga ila.
Eine tautaunga.

4

Gita iaoa kelede ton Kristus, gita mambe Kristus itin

1 *Tota nabeta matua gimi, manta lemi
idil kemikemi imata karanga ta inasnasi
Maron toa ibaba gimi ne ele kimnga. Gau
toa namamado ngan luma panasnga aea
ne nabeta gimi toa bedane.
2 *Irangrang ngan asoa edami mulian
mao, be adol gimi ga adio gadio. Irangrang ngan lolomi bake manmanae mao,
be oangga oaeoaemi tikuk lolomi, manta
abisibisi toman ngan lemi kadonga kimnga aea.
3 *Manta amarum tau ngan kisinga Itautau Tutui ele kadonga lolo kelede aea.
Kadonga lolo kelede aea toa ne, eine
mambe oaro ede itutulan gita ta taot iaoa
kelede ga loloda itarui.
4 Gimi alup kelede ta aot mambe Kristus
itin. Be Itautau Tutui kelede mon imamado. Lalaede toa bedaoa, Deo ibaba
gimi ta asangasanga madonga kelede toa
muriai ga ibada pagimi.
5 Be Maron kelede mon imamado, ga
kadonga lolo matua aea kelede mon
ienono, ga paliliunga kelede pade.
6 *Deo kelede mon imamado. Ei gita
toa ngada ne Tamada. Ei kekelen gadae
ngan danga toa ngada ne, be ei kekelen
ibokoboko rabu ngan gita toa ngada ne, ga
imamado gita toa ngada ne lolodai.
7 *Be Kristus, ngan ele kadonga lolo
marum aea, ipota ele tenainga imata ede
ga ede ga inam pagita kelede kelede.
8 *Eine lalaede mambe ele laulau ikeo
ngan ga bedane,

"Ei iasal aea miri itamatama ga kus, ta
idae ga ila gadae.
Ei iluku aea miri itamatama toa oa ta
idada gid ga tila.
Be ipota tenainga ga ila pagid ele
panua."

9 *Be posanga idil toa ne, "idae ga ila
gadae," ipu madongan? Eine taoatai, ei
idae ga ila gadae kekelen mao, be isulug
ga inam gadio tanoeai pade.
10 Be eaba toa isulug ne, ei kekelen idae
ga ila gadae tau buburiai. Toa bedaoa ta
irangrang ngan imamado ngan tibur toa
ngada ne ta danga toa ngada ne ienono
ibageai.
11 *Ta ei kekelen ipota tenainga ga ila
pagid ele panua ga bedane: Idol edengada ga timan panua ato ad, be padengada tibabada Deo iaoa, be padengada
tipapaola ato kemi, be padengada timariala ngan Deo ele panua ga timan panua
paoatainga ad.
12 Ei ipota gid tenainga toa oa ngan luanga
gita Deo ele panua tututui ta tarangrang
ngan takakado naurata kemikemi ton Deo.
Toa bedaoa ta gita toa Kristus itin idanga
sisid ne tabada pamatuanga ga tamadid
matua.
13 *Eine ga tababada pamatuanga toa bedaoa ga ila irangrang ngan gita toa ngada
ne loloda kelede ngan leda kadonga lolo
matua aea. Ta leda oatainga ngan Deo Inat
ga ilalala ga idae kapei ga irangrang ngan
loloda iuatai ga tamadid matua, lalaede
mambe Kristus pade.
14 Toa bedaoa ta taot mambe gergeu
pade mao. Be posanga togid panua buro
ad toa tinanale tau ngan led aleburo ga
pakakanga, irangrang ngan idada gita

* **4:1:** Kol 1.10 * **4:2:** Kol 3.12-13 * **4:3:** Kol 3.14-15 * **4:6:** 1Ko 12.6 * **4:7:** Ro 12.3,6 * **4:8:** Sng 68.18
* **4:9:** Ins 3.13 * **4:11:** 1Ko 12.28 * **4:13:** Kol 1.28

alele mao. Led paoatainga eine mambe
rai isusuran oaga alele tadiai ga mambe
dubam ipatambole ga ila ga inam.
15 *Be gita manta takado posanga tau-
taunga kekelen toman ngan leda kadonga
kimnga aea. Toa bedaoa ta tadae kapei
ga tamadid matua, lalaede mambe Kristus
toa ilabora imuga ngan gita.
16 Be gita kelede kelede mambe Kristus
itin idanga sisid. Ta ei kekelen igaltung
itin idanga toa ngada ne ga ipaluplup gid
ituatua ga ikubal ga ilislisia ta tikikisi ngan
gid. Ta itin idanga toa ngada oa tikakado
gid kelede kelede led naurata ta irangrang
ngan itin toa dodol oa itub ga idae kemi
ga tipapamatua pol ngan gid toman ngan
kadonga kimnga aea.

Manta tanasnasi kadonga papau

17 *Tota ngan Maron ieda naposa matua
pagimi ga bedane: Mugaeai gimi anas-
nasi kadonga lalaede mambe gid panua
timangamanga ngan Deo, be irangrang
ngan akakado bedaoa pade mao. Gid lolod
ibuobuo kapei tau.
18 Timamado dodom be tiuatai ngan
madonga kemi toman Deo mao ga mao
tau. Tibuobuo kapei toa bedaoa ngansa
laborad irangrang ngan ibada kemi
posanga ipu mao.
19 Maeamaea gid eta mao, be led nau-
rata iuaro eine ngan nasinga kadonga
mambe kaua ga kadonga ngan lolod aea
muk. Tikakado bedaoa, be irangrang ngan
kadonga toa oa itara gid mao.
20 Be gimi abada oatainga ngan Kristus
ngan edap eta bedaoa mao.
21 Gimi alongo posanga tautaunga ngan
Iesus ga abada paoatainga ngan ei ngan
edap tutui.
22 *Ngan ado toaiua aoatai ngan Kristus
maitne, gimi anasnasi kadonga mugaeai
aea. Gid kimnga papaeamao toa bedaoa
ipakaka gimi ta iuangga ipaeabu ngan
gimi. Be labone manta atado gid kadonga
toa oa ga iduaea.
23 *Lolomi manta ipul ei ga iuot pau.
24 *Manta abada madonga pau ta apit
ngan gimi mambe ami malo. Ngan lemi
madonga pau toa ne, Deo ikado ga aot
panua papau ta anasnasi kadonga tutui
lalaede mambe ei, ga apasolan mambe ele
ul tautaunga ienono ngan gimi.
25 *Tota gimi kelede kelede manta atado
lemi posanga pakakanga ga iduaea. Be
akado posanga tautaunga kekelen pagid
oaeoaemi. Ngansa gita eine Kristus itin
idanga sisid ta takikisi ngan gita.
26 *"Oangga lolomi bake, irangrang
ngan akado kadonga sat mao." Irangrang
ngan adada lemi lolo bake ga ado idil mao.
27 Be arepe atama eta ngan eaba paea-
mao idudunga mao pade.
28 Eaba lublubnga aea, irangrang ngan
ilublub pade mao. Be ei manta ikado nau-
rata kemi ngan ibage ta irangrang ngan
ilua gid panua toa led danga sisid imata
karanga mao.
29 *Irangrang ngan aoami buda mao. Be
akado posanga kemikemi kekelen pagid
oaeoaemi ngan pamatuanga lolod, tutui
ngan saoa kadonga iuotot ngan gid. Toa
bedaoa ta Deo ele kadonga lolo marum
aea ga ilua sapadua tilongo.
30 *Irangrang ngan akado ga Deo Itautau
Tutui ilolo itang mao. Itautau Tutui toa
ne eine mambe ul toa Deo idol ga ienono
ngan gimi. Ul toa ne ga ienono ga iran-
grang ngan ado toaiua Deo ipola gimi ta
atnan lemi madonga paeamao.
31 *Manta ala aluai ngan kadonga ga
gid ne: lolomi imasmasi, ga lolomi bake,
ga malmalnga, ga aoami ura, ga apaeabu
ngan oaeoaemi edad, ga kadonga papaea-
mao imata ede ga ede.
32 *Manta lolomi marum pol ngan gimi
ga auduan oaeoaemi. Manta asamum
ngan lemi kadonga sasat pol ngan gimi,
lalaede mambe Deo isamum gimi lemi
kadonga sasat ngan lemi lupnga toman
ngan Kristus.

5

* **4:15:** Kol 1.18, 2.19 * **4:17:** Ro 1.21, 1Pe 1.14, 4.3 * **4:22:** Ro 8.13, Kol 3.9 * **4:23:** Ro 12.2 * **4:24:** OM 1.26, Kol 3.10 * **4:25:** Sek 8.16, Kol 3.8-9 * **4:26:** Sng 4.4, Jms 1.19-20 * **4:29:** Kol 4.6 * **4:30:** Ais 63.10, Ep 1.13-14, 1Te 5.19 * **4:31:** Kol 3.8 * **4:32:** Mt 6.14, 18.22-35, Kol 3.12-13

Manta tamamado merengai

1 *Tota gimi manta akado kadonga
lalaede mambe Deo ikakado. Ngansa gimi
ei ele gergeu toa ikimkim tau.
2 *Ga pade, manta anasnasi kadonga
kimnga aea lalaede mambe Kristus ikim
gita. Ei ilongean ei mulian ga imate ngan
luanga gita, ta iuot mambe tenainga ede
iuad kemi Deo imatai.
3 Irangrang ngan akado kadonga ar-
ala mao, ga kadonga ngan lolomi aea
muk mao, ga mogal buda mao. Be
alongean posanga salsal eta toa bedaoa
iuot rabu ngan gimi mao pade, ngansa Deo
ele panua tututui tirangrang ngan tinasi
kadonga eta bedaoa mao.
4 Ga pade, irangrang ngan akado
gid posanga sakirkir mao, ga posanga
sapaean alele mao, ga galingenga paea-
mao mao pade. Gid posanga toa bedaoa
eine kemi mao. Be somisomi manta akado
posanga kemi ga ila pan Deo.
5 *Ngansa gimi aoatai kemi ngan
posanga ga oaine: Eaba sai ikakado
kadonga arala, mao ikado kadonga ngan
ilolo aea muk, mao imogal buda, ei lalaede
mambe eaba ikakado raring ga ila pagid
deo pakakanga ad namer. Be irangrang
ngan eaba toa bedaoa ibada madonga
kemi toa Kristus ga Deo bagedeai oa mao
ga mao tau.
6 *Manta agabit kemi. Ngan kado
ta eaba eta ipakaka gimi ngan posanga
sapaean ta idada gimi ga anasi gid
kadonga toa bedaoa. Ngansa gid kadonga
toa ne ikado ga Deo ilolo bake ta ipanas gid
panua toa tilongolongo ilinge mao.
7 Tota irangrang ngan gimi asokon gid
panua toa bedaoa mao.

8 *Ngansa mugaeai gimi amamado
dodom. Be labone alup toman ngan
Maron ta idol gimi ga amado merengai.
Tota manta alalala mambe panua meren-
gai ami.
9 Ngansa madonga merengai, aea an-
nga ga bedane: kadonga kemikemi imata
ede ga ede, ga kadonga tutui, ga nasinga
posanga tautaunga.
10 Amarum tau ngan ilonga saoa
kadonga ikado ga Deo itin igelgel.
11 Irangrang ngan asokon gid panua toa
tinasnasi kadonga dodom aea mao. Gid
kadonga toa bedaoa, aea annga eta kemi
ga iuot mao. Be manta apasolan mambe
led kadonga eine paeamao.
12 Ngansa gid kadonga toa tikakado mu-
mulnga oa, oangga taposa ngan, eine ga
maeamaea gita.
13 *Be taranga ipamerenga kadonga toa
ngada ne ga iuot masaeai.
14 *Ngansa saoa danga taranga igal, eine
ga mil ga mil ga iuot masaeai. Ngan ipu
toaine posanga ede ienono ga bedane,

"Eao eaba sai toa enono, manta dae!
Dae mulian ngan lem matenga,
ta Kristus ga itara go."

15 *Tota matami inasi kemi lemi
lalalanga. Atnan kadonga buobuonga aea
ga idio, be anasnasi oatainga kemikemi.
16 Aparangrang ado imata toa ngada ne
ngan naurata kemikemi ton Deo. Ngansa
labone kadonga papaeamao iuotot somi-
somi.
17 Irangrang ngan amangamanga alele
mao. Be abada oatainga kemi ngan saoa
danga Maron ikim.
18 *Irangrang ngan alasu unnga oain ga
laborami imangamanga mao. Kadonga
toa bedaoa ipaeabu ngan lemi madonga.
Be manta alongean Itautau Tutui ga iuon
lolomiai.
19 *Ngan posanga isaoa aposaposa pol
ngan gimi, akakado gid baunga ienono
ngan Deo ele laulau baunga aea, ga gid
baunga padengada raring aea, ga gid
baunga toa Itautau Tutui ipapot lolomiai.
Abaubau ngan aoami ga lolomi pade toa
somisomi ga ila pan Maron.
20 *Ta somisomi, aposa kemi ga ila pan
Tamada Deo ngan ada Maron Iesus Kris-
tus ieda ngan danga toa ngada ne.

* **5:1:** Mt 5.48 * **5:2:** IM 29.18, Ibr 10.10 * **5:5:** 1Ko 6.9-10, Kol 3.5 * **5:6:** Ro 1.18, Kol 2.4,8 * **5:8:** Ins 12.36, Ep 2.13, Kol 1.13, 1Pe 2.9 * **5:13:** Ins 3.20-21 * **5:14:** Ais 26.19, 60.1-2, Ro 13.11 * **5:15:** Kol 4.5 * **5:18:** Lu 21.34 * **5:19:** Kol 3.16 * **5:20:** Kol 3.17

Posanga ila pagid oaioainga

21 *Manta abokoboko gadio ngan
oaeoaemi padengada ngan pasolannga
mambe gimi alolon ngan Kristus.

22 *Gimi taine, abokoboko gadio ngan
adadaoami, lalaede mambe abokoboko
gadio ngan Maron.
23 *Ngansa Deo idol aranga ga imuga-
muga ngan iadaoa taine, lalaede mambe
Kristus imugamuga ngan gid iaoa kelede
ei ton. Iaoa kelede ton Kristus eine mambe
Kristus itin. Ei kekelen ibada gid mulian.
24 Be gid iaoa kelede ton Kristus ti-
bokoboko gadio ngan Kristus. Ta lalaede
toa bedaoa, gid taine manta tibokoboko
gadio ngan adadaoad ngan danga toa
ngada ne.

25 *Gimi arangaranga, manta akimkim
adadaoami lalaede mambe Kristus ikim
gid iaoa kelede ei ton ta ilongean ei mulian
ga imate ngan luanga gid.
26 *Ei ikado bedaoa ngansa iuangga idol
ele ul ga idae ngan gita iaoa kelede ei
ton. Ipaliliu gita ngan eau toman ngan ele
posanga, ta ikado ga taot pau tekteknga.
27 *Ei ikado bedaoa ngansa iuangga
ibada gita iaoa kelede ei ton ga tala pan,
be taot namelapau ga tinida aea muk eta
mao ga mogougou mao pade. Be leda idil
eta paeamao mao ta tapasolan mambe ele
ul ienono ngan gita.
28 Toa bedaoa ta gimi arangaranga
manta akimkim adadaoami lalaede
mambe akim tinimi mulian. Eaba sai toa
ikimkim iadaoa, ei ikim ei mulian pade.
29 Ngansa eaba eta iman itin aea isat
mulian mao. Be ipanpan ei mulian ngan
annga ga imariala kemi ngan itin, lalaede
mambe Kristus imariala ngan iaoa kelede
ei ton.
30 Ngansa gita iaoa kelede ton Kristus,
gita mambe itin idanga sisid.
31 *"Ngan ipu toaine, eaba ga itnan
itama ga itna ta ila ilup toman ngan
iadaoa, ta gisirua ga tiuot kelede."
32 *Posanga mumulnga toaine ipu kapei
tau. Be nakeokeo ngan Kristus toman
ngan iaoa kelede ei ton.
33 Tautaunga bedaoa, be ikeo pade ngan
gimi arangaranga kelede kelede, manta
akimkim adadaoami lalaede mambe akim
gimi mulian. Be gimi taine manta atada
ngan adadaoami.

6

Posanga ila pagid gergeu ga tnatnad ga tamatamad

1 *Gimi gergeu, ngan lemi lupnga
toman ngan Maron, manta alongolongo
tnatnami ga tamatamami linged, ngansa
kadonga toa ne itutui.
2-3 *"Manta alolon ngan tamami ga
tnami." Be apu toa ne aea posanga tau-
taunga itlan pade ta ikeo, "Oangga akado
toa bedaoa, eine ga lemi madonga kemi
ta amado mole ngan tano toa ne." Be
mugaeai ngan apu toaine, Deo ele apu eta
pade aea posanga tautaunga bedaoa itlan
mao.
4 *Gimi gergeu tamatamad, irangrang
ngan apamasmasi lemi gergeu lolod
mao. Be manta aperengreng ngan gid ta
apananale gid ga apanasi gid ngan Maron
ele edap.

Posanga ila pagid paeaeanga ga ad maron

5 *Gimi paeaeanga sapaean, manta alon-
golongo ami mamaron tanoeai linged ta
alolon ngan gid ga atada ngan gid kemi.
Manta matami tutui ngan led naurata aea
kadonga lalaede mambe akado Kristus ele
naurata.
6 Irangrang ngan aparumrum gid ga
apakaka matad ngan led naurata aea
kadonga mao. Be aboko mambe Kris-
tus ele paeaeanga ta amarum tau ngan
nasinga Deo ele kimnga.
7 Akado led naurata toman ngan lemi
tingelgel, mambe aboko pagid eababa
mao, be pan Maron.

* **5:21:** 1Pe 5.5 * **5:22:** Kol 3.18, 1Pe 3.1 * **5:23:** 1Ko 11.3, Ep 1.22, 4.15 * **5:25:** Kol 3.19, 1Pe 3.7 * **5:26:** Tt 3.5 * **5:27:** 2Ko 11.2, Kol 1.22 * **5:31:** OM 2.24, Mt 19.5 * **5:32:** PM 19.7 * **6:1:** Kol 3.20 * **6:2-3:** IM 20.12, Lo 5.16 * **6:4:** Sng 78.4, Snd 22.6, Kol 3.21 * **6:5:** Kol 3.22-23, Tt 2.9-10, 1Pe 2.18 * **6:8:** 2Ko 5.10, Kol 3.24-25

8 *Ngansa gimi aoatai, Maron ga ilasu panua kelede kelede ngan saoa naurata kemikemi tikakado. Gid paeaeanga sapaean ga gid panua madonga kemi aea pade, gid toa ngada oa ga tibada lasunga tutui ngan led naurata.

9 *Be gimi paeaeanga ad maron, gimi pade akado kadonga kemikemi pagid lemi paeaeanga. Atnan kadonga ngan pamataudnga gid, ngansa gimi aoatai, gimirua ami Maron toa kelede oa imamado buburiai. Be ei ikado kadonga bagbage kelede mao ga mao tau.

Tamadid matua mambe panua paraunga ad

10 Gau leg posanga kelede pade ga bedane: Manta abada pamatuanga ngan lemi lupnga toman ngan Maron ga ngan ei iura matua soke tau.

11 *Be manta adol danga sisid paraunga aea toa ngada oa Deo ibada pagimi. Toa bedaoa ta gimi ga arangrang ngan amadid matua ta apakala gimi mulian ngan Satan ele naurata papaeamao imata ede ga ede.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Manta adol danga sisid paraunga aea toa Deo ibada pagimi.

12 *Ngansa gita tapaparau pagid eababa mao, be tapaparau pagid antu ga iriau papaeamao toa urad ga edad kapeipei. Gid timugamuga ngan tano toa ne toman ngan dodom iura kapei ga led kadonga papaeamao, be tibakbak alele mariambai.

13 Ngan ipu toaine, gimi manta adol Deo ele danga sisid paraunga aea toa ngada oa. Toa bedaoa ta oangga ado kadonga paeamao aea iuot, gimi ga arangrang ngan amadid matua ngan paraunga. Ta oangga paraunga toa ngada oa kus, gimi ga amadmadid matua maitne.

14 *Tota amadid matua toman ngan posanga tautaunga mambe ami pus toa akaukau rabumiai. Be adol kadonga tutui mambe gogomi aea pakalanga.

15 *Be manta abada pamatuanga toa inam pan ato kemi lolo tarui aea ta ilua gimi ta matami idae somisomi. Kadonga toa ne eine mambe su toa adol ngan aemi.

16 Be toman ngan danga sisid toa ngada ne, manta abada lemi kadonga lolo matua

* **6:9:** Ro 2.11, Kol 4.1 * **6:11:** Ro 13.12, 2Ko 10.4 * **6:12:** 1Pe 5.8-9 * **6:14:** Ais 11.5, 59.17, 1Te 5.8 * **6:15:** Ro 10.15 * **6:17:** Ibr 4.12 * **6:18:** Lu 18.1, Kol 4.2, 1Te 5.17 * **6:19:** Kol 4.3-4, 2Te 3.1 * **6:20:** 2Ko 5.20, Plm 9

aea mambe gariau. Ta irangrang ngan
arau eaba paeamao ele tutupi toa ngada
oa ga isulug, be apamate dinga toa ianean
ele tutupi imatai.
17 *Be matami nanan mambe Deo ibada
gimi mulian, ta adol oatainga toa ne
mambe ami nakala paraunga aea. Be
abada Deo ele posanga mambe didi kapei
paraunga aea inam pan Itautau Tutui.
18 *Be manta araring somisomi ngan
Itautau Tutui iura. Ta akakado raring
imata ede ga ede be matami arar. Urami
pakpakia ta akakado raring ngan luanga
Deo ele panua tututui toa ngada oa.
19 *Be araring ngan luanga gau pade.
Ta somisomi oangga napaola ato kemi aea
posanga mumulnga, Deo ga idol posanga
kemi aoageai ta namataud eta mao, be
aoag matua ngan.
20 *Ngan ato kemi toa ne, naman Deo
ibebe, be ngan ipu toaine, tidol gau ngan
luma panasnga aea. Ta nakim gimi arar-
ing pan Deo ngan ipamatua gau ta na-
mataud mao be nakakado posanga matua
mambe Deo ikim.

Paulus ele posanga pamatuanga aea

21 *Oaeda Tikikus ga ipalongo gimi
ngan leg madonga ga ngan leg naurata
labone ienono madongan ta irangrang
ngan aoatai kemi. Ei imata tutui ngan
kadonga Maron ele naurata, be gai akim
ei tau.
22 Nasula ei ga ila pagimi ngan ipu
ga oaine: Nakim gimi aoatai ngan gai
labone amamado madongan ga nakim ei
ipamatua lolomi pade.
23 Kemi ngan Tamada Deo ga Maron
Iesus Kristus, gisirua led kadonga lolo
tarui aea ga kimnga aea ga lolo matua aea
idio pagimi oaeoaemai.
24 Sapadua tikim tau ada Maron Iesus
Kristus, be led kimnga toa ne ienono ga
ilalala ga ila, Deo ele kadonga lolo marum
aea idio pagid.

* **6:21:** PA 20.4, Kol 4.7-8, 2Ti 4.12

Paulus ele laulau ila pagid Pilipai

1 *Gau Paulus ga Timoti, gairua
paeaeanga ton Iesus Kristus, abode laulau
toa ne ga ila pagimi panua tututui ngan
tuanga Pilipai. Gimi toa ngada na alup
toman ngan Iesus Kristus. Ga pade, abode
ga ila pagimi panua toa amariala ngan
Deo ele panua ga pagimi panua naurata
ami ton Deo.
2 Kemi ngan Tamada Deo ga Maron
Iesus Kristus, gisirua led kadonga lolo
marum aea ga lolo tarui aea idio pagimi.

Paulus iposa kemi ga ila pan Deo

3 Somisomi oangga matag nanan gimi,
naposa kemi ga ila pan ag Deo.
4 Ngan leg raring toa ngada ne ngan
luanga gimi toa ngada na, somisomi tinig
igelgel ta nararing,
5 ngansa matamata ga irangrang ngan
patautene, gimi adol bagemi ngan luanga
ato kemi.
6 *Ta naoatai kemi ga bedane: Deo toa
ipaot naurata kemi pagimi toa matamata
oa, eine ga isalangan ga ila irangrang ngan
ipasala ngan ado toaiua Iesus Kristus iluai
mulian.
7 Gau lolog ikim gimi kapei tau, ta eine
tutui ngan matag nanan gimi toa bedaoa.
Gimi toa ngada na alup toman ngan gau
somisomi oangga namamado ngan luma
panasnga aea, mao oangga aoag ikarara
ato kemi, ta gitaingada tababada Deo ele
kadonga lolo marum aea.
8 Ngansa Deo pade iuatai ngan lolog, ta
irangrang ngan ikeo pagimi mambe Iesus
Kristus iraga lolog ngan kimnga gimi, ta
nakim kapei tau ngan geranga gimi pade.
9 Be leg raring ngan luanga gimi eine
ga bedane: Nakim lemi kadonga kimnga
aea ilalala ga idae kapei toman ngan lemi
oatainga imata ede ga ede. Ta irangrang
ngan matami inal kemi posanga.
10 *Toa bedaoa ta gimi ga arangrang
ngan matami inasi danga imata ede ga
ede ta asio saoa danga eine kemi ga kemi
tau. Ta ngan ado toaiua Kristus iluai mu-
lian, irangrang ngan lemi idil eta paeamao
mao, ga eaba eta ga irangrang ngan isol
gimi ngan posanga mao pade.
11 Ta gid kadonga tututui toa Iesus
Kristus ipapot lolomiai, eine ga iuon ga
ienono. Ta gid panua ga tigera lemi
kadonga toa bedaoa, ta tisoa Deo ieda ga
tipakuru ngan ei.

Paulus imamado ngan luma panasnga aea, ta kadonga toa ne ilua ato kemi ga iuasasa

12 Oaeoaeg, nakim gimi aoatai kemi
mambe kadonga toa iuot ngan gau ne,
eine ipakala ato kemi eta mao, be ilua ato
kemi ga iuasasa pade.
13 *Tota gid panua toa timariala ngan
Kaisa ele luma ga gid panua toa ngada oa
pade, tiuatai kemi mambe gau nakakado
Kristus ele naurata, ta ngan ipu toaine
namamado ngan luma panasnga aea.

Paulus imamado ngan luma panasnga aea ngan kadonga Kristus ele naurata.

* **1:1:** PA 16.12-40 * **1:6:** 1Ko 1.8 * **1:10:** 1Te 5.23 * **1:13:** PA 28.30

14 Be oaeoaeda busa ngan iaoa kelede
ton Kristus, matad nanan mambe na-
mamado ngan luma panasnga aea, ta
kadonga toa ne ipamatua lolod ta tikado
led pespes ngan ato kemi aea paolanga, be
timataud mao.
15 Tautaunga, panua edengada toa
tipaola Kristus ele ato kemi, lolod
paeamao ngan gau ga timan ag isat ta
tipapaola. Be panua padengada, lolod
kemi ta tipaola ato kemi.
16 Gid panua toa ne tinasi led kadonga
kimnga aea ta tipapaola ato kemi, ngansa
tiuatai mambe aoag ikarara ato kemi, ta
ngan ipu toaine namamado nene.
17 Be gid panua toa padengada oa ti-
soa edad mulian ta tipaola Kristus ele
ato kemi. Lolod itutui mao, be tikakado.
Ta tiuangga tipamasmasi lolog ngan leg
madonga nene ngan luma panasnga aea.
18 Be eine danga eta mao. Danga kapei
tau eine ngan ato kemi iuasasa ngan edap
imata ede ga ede. Goibe oangga panua
lolod paeamao, mao lolod kemi, gau tinig
igelgel ngan ato kemi iuasasa.

Paulus ikim imamado maitne ngan luanga gid Pilipai

Be gau ga tinig igelgel ga ilalala ga ila,
19 *ngansa naoatai mambe lemi raring
toman ngan luanga inam pan Itautau Tu-
tui ton Iesus Kristus, eine ga ilua gau ngan
ag kadonga kulupu toa ne, ta Deo ga ibada
gau mulian.
20 Ta naoatai kemi mambe danga ga
lolog ikim ne, eine ga iuot tautaunga ga be-
dane: Irangrang ngan danga eta ikado ga
maeamaea gau mao, be gau ga namadid
matua. Ta labone mambe somisomi, Kris-
tus ieda ga iuot kapei ngan saoa kadonga
iuot ngan gau. Goibe oangga namate, mao
namamado maitne, eine Kristus ieda ga
iuot kapei.
21 *Ngansa lologeai nakeo ga bedane:
Oangga namamado, eine ngan soanga
Kristus ieda, be oangga namate, eine ga
kemi tau ngan gau.
22 Oangga namamado maitne tanoeai,
eine annga kemikemi ga iuotot ngan leg
naurata. Be edap isaoa ga nasio? Eine
naoatai mao.
23 *Lolog ruangada ngan idil toa ne. Gau
nakim natnan tano toa ne ta namamado
toman ngan Kristus, ngansa eine kemi ga
kemi tau.
24 Be oangga namamado maitne
tanoeai, eine kemi ngan gimi, ngansa ami
pamatuanga irangrang maitne.
25 Be lolog matua ga naoatai kemi
mambe gau ga namamado maitne toman
ngan gimi, ta irangrang ngan nalualua
gimi ta lemi tingelgel toa iuotot ngan lemi
kadonga lolo matua aea, eine ga ilalala ga
idae kapei.
26 Toa bedaoa ta oangga nala pagimi
pade, eine ga tinimi igelgel ngan gau,
ta lemi pakurunga ngan Iesus Kristus ga
ilalala ga idae kapei.

Deo ilongean gid Pilipai ta tibada ieieinga

27 *Be danga kelede gimi manta akado,
eine ngan nasinga kadonga tutui, lalaede
mambe ato kemi ton Kristus iposaposa
ngan. Ta oangga nala nagera gimi,
mao oangga namamado aluai ga nalongo
posanga ngan gimi, eine ga naoatai kemi
mambe lolomi kelede ta amadid matua.
Be alup kelede ta aparau ala ngan ato kemi
toa loloda matua ngan.
28 Be gid panua toa timan ami isat, eine
ga amataud gid mao. Ta kadonga toa ne
ga ipasolan mambe gid ga tiduaea, be Deo
ga ibada gimi mulian, ngansa ei kekelen
iman ami luanga.
29 *Ngansa Deo ilolo marum ngan gimi
ngan Kristus ieda, ta ilongean gimi ta
lolomi matua ngan ei. Be ikado toa be-
dane kekelen mao. Ngan ele kadonga lolo
marum aea, ei ilongean gimi ta abada
ieieinga pade ngan Kristus ieda.
30 Ta labone gimi ababada ieieinga toa
bedaoa, lalaede mambe agera iuot ngan
gau mugaeai ga alongo mambe iuotot
ngan gau maitne.

* **1:19:** 2Ko 1.11 * **1:21:** Gal 2.20 * **1:23:** 2Ko 5.8 * **1:27:** Ep 4.1, 1Te 2.12 * **1:29:** PA 16.19-40

2

Manta loloda kelede be tailoilo edap ngan luanga oaeoaeda padengada

1 Ngan lemi lupnga toman ngan Kristus,
tautaunga lolomi aea pamatuanga na? Be
ele kadonga kimnga aea ipatarui lolomi
tautaunga na? Be Itautau Tutui ikado
ga gimingada alup kelede tautaunga na?
Be abada ele kadonga lolo isat aea ga
uduannga aea tautaunga na?
2 Oangga bedaoa, manta lolomi kelede
ta anasi kadonga kimnga aea imata
lalaede, be alup kelede ga laborami
kelede. Ta lemi kadonga toa ne ga ikado
ga leg tingelgel ila iuot lai.
3 *Irangrang ngan adada gimi mao ga
aparim sapaean ngan gimi mulian mao
pade. Be manta adol gimi ga adio gadio ta
atada ngan oaeoaemi padengada mambe
gid edad kapei ngan gimi.
4 *Irangrang ngan gimi kelede kelede
alua gimi kekelegimi mao, be manta
ailoilo edap ngan luanga oaeoaemi paden-
gada.

Kristus idol ei mulian ga isulug, be Deo isoa ei ga ila gadae tau

5 Manta lolomi iuot lalaede mambe
Iesus Kristus pade ga bedane:

6 *Tautaunga ei Deo,
be iparpar ngan kisinga matua ele
madonga toa lalaede mambe Deo oa
mao.
7 *Ei itnan ieda kapei toa oa ga idio,
ta iuot mambe paeaeanga sapaean.
Ei iuot eababa,
8 *ta gid panua tigera mambe ei eababa
tautaunga.
Be idol ei mulian ga isulug
ta inasnasi Deo ilinge ta ilongean
ei mulian ga imate. Be ei imate
sapaean mao. Tipatoto ei ngan abei
tabala!
9 *Tota Deo isoa ei ga ila gadae tau
ta idol ieda kapei ga iasal edaeda toa
ngada ne.
10 *Ta ngan Iesus ieda, gid anggelo ga
eababa ga danga toa ngada ne
buburiai ga tanoeai ga gadio tanoeai
pade ga tikor aed
11 *ga linged kelede ta tikeo ga Iesus Kris-
tus ei Maron.
Ta ngan kadonga toa ne eine ga tisoa
Deo Tamada ieda ga idae kapei.

Manta taot mambe taranga ngan gid panua tanoeai ad

12 Leg panua kemikemi, tautaunga gimi
anasnasi leg posanga somisomi. Be labone
nakim gimi akado toa bedane pade. Iran-
grang ngan anasi leg posanga matageai
kekelen mao, be labone namamado aluai
ngan gimi, ta nakim gimi amarum ngan
nasinga leg posanga ede ga bedane: Am-
ataud ga asamimi be aboko matua ngan
pasolannga mambe Deo ibada gimi mu-
lian tautaunga.
13 Ngansa Deo kekelen ibokoboko lolo-
miai ta ikado ga gimi akim nasinga gid
kadonga toa ikado ei ga itin igelgel, be
ipamatua gimi ngan nasinga gid kadonga
toa oa pade.
14 Ngan lemi kadonga toa ngada ne,
irangrang ngan aririak mao ga aoami
isokangai mao pade.
15-16 *Akado bedane ngan pasolannga
mambe gimi gergeu ton Deo, ga lemi idil
eta paeamao mao, ga lolomi aea danga
eta mao. Toa bedaoa ta irangrang ngan
eaba eta isol gimi ngan posanga mao pade.
Tautaunga gimi amamado rabu ngan gid
panua tanoeai ad toa titnan edap tutui ta
tikakado kadonga papaeamao imata ede
ga ede. Be gimi akikisi matua posanga
madonga kemi aea ta aot mambe taranga
rabu ngan gid. Tota ngan ado toaiua
Kristus iluai mulian, eine gimi ga apasolan
mambe leg pakurunga eine tautaunga,
ngansa naurata kapei toa urag pakpakia
ngan, eine itap sapaean mao.
17 Lemi kadonga lolo matua aea eine
mambe masilau gimi atenai ga ila pan
Deo. Be oangga namate ga singig itoki
mambe tenainga oain ga itlan lemi

* **2:3:** Gal 5.26 * **2:4:** 1Ko 10.24 * **2:6:** Ins 1.1-2, 17.5 * **2:7:** Ins 1.14, 2Ko 8.9 * **2:8:** Ibr 5.8, 12.2 * **2:9:** PA 2.33, Ep 1.20-21, Ibr 1.3-4 * **2:10:** Ro 14.11 * **2:11:** Ro 10.9 * **2:15-16:** Dan 12.3, Plp 1.10

tenainga toa oa, eine ga tinig igelgel toman
ngan gimi.
18 *Toa bedaoa ta gimi pade manta tin-
imi igelgel toman ngan gau.

Paulus iuangga isula Timoti ga ila Pilipai

19 Be oangga Maron Iesus ikim, eine
teta pade ga nasula Timoti ga ilat pagimi.
Ta oangga iluai mulian ga inam, eine ga
ipalongo gau ngan lemi madonga toa nena
ta tinig igelgel.
20 Be leg eaba eta pade mambe ei mao.
Gairua lolomai kelede ta somisomi ei ima-
marum ngan ilonga edap ngan luanga
gimi.
21 *Ngansa panua busa tiloilo edap ngan
kadonga gid mulian ga tinid igelgel. Be
matad bada Iesus Kristus ngan kadonga ei
ga itin igelgel mao.
22 Be gimi aoatai mambe Timoti ipa-
solan ele kadonga kemikemi somisomi.
Ngansa ei ilualua gau ngan ato kemi,
lalaede mambe gergeu ilualua itama ngan
naurata aea kadonga.
23 Tota oangga nagera kemi saoa
kadonga ga iuot ngan gau, eine ga nasula
ei ga ilat pagimi.
24 Be naeadi mambe teta pade Maron ga
isaoa leg edap ta gau pade ga nalat pagimi.

Paulus iuangga isula Epaproditus ga ila Pilipai

25 *Be nagera mambe patautene gau
manta nasula oaeda Epaproditus ga iluai
mulian pagimi. Ei gairua lemai naurata
kelede ngan ato kemi. Ta gairua aot
mambe panua paraunga amai ngan nau-
rata toa ne. Be ei gimi lemi eaba nau-
rata aea pade, ngansa gimi asula ei ngan
luanga gau ngan saoa danga toa imata
karanga ngan gau mao.
26 Ei ilolo ikim kapei ngan geranga gimi
pade, be ilolo ede ga ede ngansa iuatai
mambe gimi alongo ngan aea dibala.
27 Tautaunga ei idibal kapei ga iuangga
imate, be Deo ilolo isat ngan ei ga ngan gau
pade. Deo iuatai mambe lolog itang ngan
ei, be oangga imate, eine ga lolog itang
kapei tau. Be Deo itin ngan lolog itang
kapei toa bedaoa mao, ta ikemi aea dibala.
28 Tota nakim kapei tau ngan sulanga ei
ga ilat. Ta oangga agera ei pade, gimi ga
tinimi igelgel, be gau pade ga lolog itang
mao.
29 Tota ngan Maron ieda, gimi manta
abada ei toman ngan lemi tingelgel. Be
manta alolon ngan gid panua toa bedane.
30 Ngansa ei imataud mao, be ikado ele
pespes ngan kadonga Kristus ele naurata,
ga iuangga imate ngan pade. Ei ikado be-
dane ngan badanga lemi luanga ga inam
pagau ngan ado toaiua amamado aluai
ngan gau.

3

Leda lupnga toman ngan Kristus iasal danga toa ngada ne

1 Oaeoaeg, leg posanga kelede pade
ga bedane: Manta tinimi igelgel ngan
lemi lupnga toman ngan Maron. Oangga
nabode posanga ga ila pagimi lalaede
mambe nakado mugaeai, eine ga kulupu
ngan gau mao. Be posanga toa ne ga
imariala ngan gimi.
2 Agabit kemi ngan gid panua toa
timangamanga ngan Deo mambe kaua.
Led naurata iuaro eine ngan kadonga pa-
paeamao. Gid tiparpar ngan panua toa
ngada ne manta tibada palunga lalaede
mambe gid Iuda.
3 *Be gita kekelegita taman Deo ele
panua tautaunga. Ada palunga eine danga
tinida aea mao. Takakado raring ngan
Deo Itautau Tutui iura. Be tapakuru ngan
Iesus Kristus kekelen ele naurata ngan
otnga tutui Deo imatai. Be taeadi naurata
ton eaba eta tanoeai mao.
4 *Be oangga naurata togita eababa iran-
grang ngan ilua gita ngan otnga tutui Deo
imatai, eine gau narangrang ngan naeadi
gau mulian.

Oangga sai ikeo ga ele ipu etangada
ngan iadi ei mulian ngan otnga tutui Deo
imatai, gau leg ipu ngan naeadi gau mu-
lian eine iasal eaba toa oa ele ipu.

* **2:18:** Plp 3.1, 4.4 * **2:21:** 2Ti 4.10 * **2:25:** Plp 4.18 * **3:3:** Ro 2.29 * **3:4:** PA 22.3, 2Ko 11.18 * **3:5:** Lu 1.59, PA 23.6, 2Ko 11.22

5 *Nabada palunga ngan ado lima ga tol
muriai ngan ag poponga. Gau eaba tau-
taunga Israel aea ngan lum pan Benjamin.
Gau eaba Ibru ag tautaunga, be tnag ga
tamag Ibru ad pade. Be nanasnasi apu
tutui tau ngan edap togid Parisi.
6 *Ngan leg parparnga, eine napaieiei
gid iaoa kelede ton Kristus. Be ngan
apu aea nasinga, irangrang ngan eaba eta
ipasolan leg idil eta paeamao mao.
7 *Be gid danga toa mugaeai naeadi
ngan luanga gau ngan otnga tutui Deo
imatai, eine nagera labone mambe danga
buligaliga idada gau sapaean. Ngansa
labone naeadi Kristus kekelen.
8 Eine nakeo bedane ngan gid idil toa oa
kekelen mao, be nagera danga toa ngada
ne mambe danga buligaliga, ngansa leg
lupnga toman ngan ag Maron Iesus Kris-
tus iasal tau danga toa ngada ne. Ngan
lupnga toman ngan Kristus, natado danga
toa ngada oa ga iduaea mambe sakirkir,
ngansa nakim nakisi matua Kristus,
9 *ga nalup kelede toman ngan ei.
Be naot tutui Deo imatai ngan gau leg
kadonga ngan nasinga apu mao, be naot
tutui ngansa lolog matua ngan Kristus.
Edap toa ne ngan otnga tutui, eine inam
pan Deo, be inasi ngan leda kadonga lolo
matua aea.
10 *Ta gau nakim naoatai kemi ngan
Kristus. Nakim nanaman iura kapei toa
ipei ei mulian ngan ele matenga. Be
naoangga nalup toman ngan ei ngan
badanga ieieinga ta naot lalaede mambe
ei ngan ele matenga.
11 Ngansa nakim tau ngan Deo ibada gau
pade ga nadae mulian ngan leg matenga.

Paulus ilado matua ngan badanga lasunga

12 *Kado gimi aoangga nabada danga
toa ne ga naot tutui ga kus. Eine mao.
Be nalado matua ngan badanga danga toa
nasio ne, ngansa Kristus isio gau ngan
badanga danga tota nene.
13 Oaeoaeg, nagera mambe gau nabada
danga toa ne maitne. Be danga kelede
mon nakakado, eine ga bedane: Matag
sapian gid danga toa napul murig ngan,
be urag pakpakia ta nangata gid danga toa
ienono pan matag.
14 *Naladlado matua ga irangrang ngan
naot butiai ta nabada lasunga. Lasunga
toa Deo ibaba gau ngan ne, eine ngan lup-
nga toman ngan Iesus Kristus toa gadae
oa.
15 *Tota gita panua toa tamadmadid
matua ngan leda kadonga lolo matua
aea mambe panua kapeipei, manta tanasi
edap lalaede toa bedaoa. Be oangga
posanga idil eta ikado ga lolomi kelede
mao, eine Deo ga ipaola pagimi pade.
16 Be saoa posanga idil toa Deo ipaola
pagita ga kus, manta tanasnasi kemi.
17 *Oaeoaeg, nakim gimi alup kelede
ta akakado kadonga lalaede mambe gau.
Be sapadua toa tinasnasi edap mambe
gai apasolan gimi ngan, manta matami
ingitngit gid kemi ta anasnasi gid.
18 Ngansa panua busa tipul murid ngan
Kristus aea abei tabala ta timan aea isat.
Be mugaeai ga inam, gau napabib lemi
motean ngan gid panua toa oa, be labone
napabib lemi pade ga matag sul isulug.
19 *Led naurata iuaro eine ngan nasinga
kimnga tinida aea, be kadonga toa oa
iuot mambe ad deo. Maeamaea gid ngan
led kadonga papaeamao mao be tipakuru
ngan. Somisomi matad nanan gid danga
tanoeai aea kekelen. Be muriai gid ga
tiduaea ngan dinga imperno.
20 *Be gita leda tuanga tautaunga ienono
buburiai. Tagaga matada ta tasangasanga
Maron Iesus Kristus ngan itnan tuanga toa
oa ga isulug ta ibada gita mulian.
21 *Ei iura kapei ta irangrang ngan idol
danga toa ngada ne ga idio gadio ngan
ei. Ta ngan ei iura toa ibokoboko matua
bedaoa, eine ga ipul tinida toa tanoeai
aea ne ga iuot lalaede mambe ei itin toa
buburiai aea pade.

4

Manta loloda kelede ga tinida igelgel ga

* **3:6:** PA 8.3 * **3:7:** Mt 13.44-46 * **3:9:** Ro 3.21-22 * **3:10:** Ro 6.3-5, 8.17 * **3:12:** 1Ti 6.12,19 * **3:14:** 1Ko 9.24 * **3:15:** 1Ko 2.6 * **3:17:** 1Ko 4.16 * **3:19:** Ro 16.18 * **3:20:** Ep 2.6,19 * **3:21:** 1Ko 15.28,42-53

matada nanan kadonga kemikemi

1 *Oaeoaeg kemikemi, gau nakim gimi
tau, be lolog ikim kapei tau ngan geranga
gimi pade. Gimi mambe ag lasunga toa
naboko matua ngan aea badanga. Be
somisomi akakado ga tinig igelgel. Manta
amadid matua ngan lemi lupnga toman
ngan Maron, lalaede mambe nakeo pag-
imi ngan.

2 Gau nakim gimi taine ga rua ne Iuodia
ga Sintike, manta lolomi kelede, ngansa
gimi alup toman ngan Maron.

3 *Be nabeta eao eaba tautaunga toa
gitarua leda naurata kelede,* eao manta
lualua taine toa rua ne. Gisirua tilup
toman ngan gau ngan ato kemi aea nau-
rata. Tiboko toman ngan Klemen ga leg
panua padengada toa gaingada lemai nau-
rata kelede. Edad ienono ngan Deo ele
laulau madonga kemi aea.

4 Manta tinimi igelgel somisomi ngan
lemi lupnga toman ngan Maron. Nakeo
pade bedane: Tinimi igelgel!

5 *Lemi kadonga lolo marum aea, manta
apasolan pagid panua toa ngada ne.
Matami nanan, teta pade Maron ga inam.

6 *Irangrang ngan lolomi ede ga ede
ngan danga eta mao. Be ngan danga toa
ngada ne, manta araring toman ngan lemi
gaunga ga posanga kemikemi ila pan Deo,
ta abada lemi betanga toa ngada ne ga ila
pan.

7 *Ta Deo ele kadonga lolo tarui aea ga
imariala ngan lolomi ga laborami ngan
lemi lupnga toman ngan Iesus Kristus.
Oatainga toa ngada ne tanoeai irangrang
ngan iasal Deo ele kadonga lolo tarui aea
toa ne mao.

8 Oaeoaeg, leg posanga kelede pade ga
bedane: Saoa danga eine tautaunga, ga
saoa kadonga tarangrang ngan talolon
ngan, ga saoa danga eine tutui tau, ga saoa
kadonga aea muk eta mao, ga saoa danga
ikado ga tinida igelgel, ga saoa danga
taposa kemi ngan, mao tapakuru ngan, ga
oangga danga eta kemi ga kemi tau, manta
matami nanan gid danga tota bedane.

9 *Be gid kadonga toa napaoatai gimi
ngan, ga ananale ngan, ga alongo pagau
ngan, ga agera nakakado, manta anasnasi
gid kadonga tota nene. Toa bedaoa ta Deo
ga imamado pagimi. Ei eaba lolo tarui aea.

Paulus iposa kemi ga ila pagid Pilipai ngan led luanga

10 Patautene matami nanan gau pade
ngan eabalannga luanga toa ne, ta tinig
igelgel kapei ngan Maron. Tautaunga
mugaeai ga inam, matami nanan gau, be
lemi edap eta ngan luanga gau mao.

11 Be kado gimi aoangga leg danga sisid
imata karanga mao ta nakado posanga toa
ne. Eine mao. Ngansa gau narangrang
ngan lolog kemi ngan kadonga isaoa iuot
ngan gau.

12 Oangga leg danga sisid imata
karanga mao, mao oangga leg danga sisid
ikukuknga, gau tinig igelgel ngan. Goibe
kadonga imata ede ga ede iuotot ngan gau,
gau naoatai ngan edap tingelgel aea. Tinig
igelgel ngan ag pitoro, ga ngan apag isum.
Tinig igelgel ngan leg danga sisid pidaede,
ga ngan leg danga sisid busa.

13 *Kristus ipamatua gau. Ta ngan leg
lupnga toman ngan ei, narangrang ngan
nakado danga toa ngada ne.

14 Be lemi kadonga ngan luanga gau
ngan ag kadonga kulupulupu, eine kemi
tau.

15 *Matami nanan. Ngan ado toaiua
gimi Pilipai alongo ato kemi matamata,
ta gau natnan tibur kapei Masedonia ga
nala, iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga
eta pade tilua gau ngan pat mao. Gimi
kekelegimi akoli luanga ga inam pagau.

16 Be ngan ado toaiua namamado Tesa-
lonika, gimi aeabalan luanga ga inam pa-
gau pakelede mao, be parua.

17 Be kado gimi aoangga nakim lemi
tenainga eta pade. Eine mao. Nakim Deo
ikoli kemi pagimi ngan lemi luanga.

* **4:1:** 1Te 2.19-20 * **4:3:** Lu 10.20 * **4:3:** Ngan posanga Grik, idil toa ne *gitarua leda naurata kelede eine lalaede mambe edaeda ede ga oaine: Sisigus. Ta panua edengada tiuangga Paulus iuato eaba toa oa ngan ieda toa bedaoa.* * **4:5:** Ibr 10.25,37, Jms 5.8-9 * **4:6:** Mt 6.25-34, Kol 4.2 * **4:7:** Ais 26.3, Ins 14.27, Kol 3.15 * **4:9:** Ro 16.20 * **4:13:** 2Ko 12.10 * **4:15:** 2Ko 11.9

18 Patautene nabada gid tenainga toa
gimi aeabalan ga inam pagau ngan
Epaproditus ibage. Tenainga toa ne
iparangrang gau kemi, ta leg danga sisid
ikukuknga. Lemi luanga toa ne eine
mambe tenainga masilau ede toa anono
ga iuad kemi ta ikado ga Deo itin igelgel.
19 Ta ag Deo ga iparangrang gimi ngan
saoa danga apapauis ngan pade. Eine ga
ilua gimi ngan ele danga sisid kemikemi
tau buburiai aea toa inam pan Iesus Kris-
tus.
20 Tasoa Deo Tamada ieda somisomi ga
ilalala ga ila. Eine tautaunga.

Paulus ele ado kemi ila pagid Pilipai

21 Abada leg ado kemi ga ila pagid panua
tututui toa ngada oa ngan Iesus Kristus
ieda. Oaeoaeda toa timamado toman ngan
gau ne, led ado kemi ila pagimi.
22 Deo ele panua tututui toa ngada ne led
ado kemi ila pagimi. Be gid panua naurata
ad ngan Kaisa ele luma, led ado kemi tau
ila pagimi pade.
23 Maron Iesus Kristus ele kadonga lolo
marum aea idio pagimi. Eine tautaunga.

Paulus ele laulau ila pagid Kolosi

1 Gau Paulus, eaba ato aea ton Iesus Kristus. Ngan Deo ele kimnga, idol gau ngan kadonga naurata toa ne. Be gau ga oaeg ede pade Timoti,
2 gairua abode laulau toa ne ga ila pagimi oaeoaemai ngan tuanga Kolosi. Deo ele ul ienono ngan gimi ga matami tutui ngan Kristus.
Kemi ngan Deo Tamada ele kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea idio pagimi.

Paulus iposa kemi pan Deo ngan gid Kolosi lolod matua

3 *Somisomi oangga gai araring ngan luanga gimi, gai aposa kemi pan Deo toa ada Maron Iesus Kristus Itama.
4 Gai aposa kemi pan ngansa gai alongo ngan gimi lolomi matua ngan Iesus Kristus ga akim Deo ele panua tututui toa ngada oa pade.
5 *Lemi kadonga toa rua ne ienono ngansa gimi aoatai kemi ngan saoa danga toa Deo ikoromot buburiai ngan gimi ta asangasanga. Gimi alongo ngan gid danga kemikemi toa ne ngan ado toaiua tipaola ato kemi aea posanga tautaunga
6 ga ila pagimi. Ngan tibur toa ngada ne tanoeai, ato kemi toa ne iuasasa ga aea annga iuot, ngansa panua busa tipul lolod. Ngan ado toaiua gimi alongo ato kemi matamata ga irangrang ngan labone, ato kemi aea annga iuotot toa bedaoa pade ngan gimi. Ta gimi alongo ga aoatai kemi ngan posanga tautaunga ngan Deo ele kadonga lolo marum aea.
7 *Be Epapras, eaba toa gaingada lemai naurata kelede, ipaoatai gimi ngan ato kemi toa ne mugaeai. Be gai akim ei kapei tau. Ei imata tutui ngan Kristus ele naurata, ta ilualua gimi.*
8 Ei ipalongo gai ngan Itautau Tutui ikado ga gimi akimkim panua padengada.

Paulus iraring ngan Deo ilua gid Kolosi

9 *Tota ngan ado toaiua gai alongo oalumi kemi toa bedaoa ga irangrang ngan labone, gai akaput ngan raring ngan luanga gimi mao. Ta gai abeta Deo ngan ipakaranga gimi ngan ele oatainga kapei ngan saoa danga ei ikim, ta gimi ga aoatai kemi ngan saoa danga Itautau Tutui ipasolan pagimi.
10 Toa bedaoa ta lemi kadonga kemikemi ga imata karanga lalaede mambe Maron ikim, ta ei ga itin igelgel ngan gimi. Ta gimi ga apapot naurata kemikemi imata ede ga ede, ga lemi oatainga ngan Deo ga idae ga ila kapei.
11 *Ta gimi ga abada pamatuanga ngan Deo iura matua soke tau toa inama ngan ele taranga kapei. Toa bedaoa ta gimi ga amadid matua ngan ami kadonga kulupulupu, be lolomi bake manmanae mao. Ta gimi ga tinimi igelgel
12 *ta aposa kemi pan Tamada, ngansa ei ikado ga gimi arangrang ngan abada gid danga kemikemi toa isio ngan gimi. Gid danga kemikemi toa ne, gimi ga abada toman ngan ele panua tututui padengada toa timamado merengai.
13 *Ngansa mugaeai tamado Satan ibageai ngan dodom iura, be Deo ibada gita mulian, ta idol gita ga tadae pan Inat toa ikim ei tau ibageai.
14 *Inat toa oa ipatutui ada gigi kapei Deo imatai, ta ipola gita ngan leda kadonga sasat ga isamum gid.

Iesus Kristus ei gadae ngan danga toa ngada ne

15 *Irangrang ngan eaba eta igera Deo ngan imata mao, be Inat toa oa, ei imata lalaede mambe ei. Ei Deo ele gergeu lautabe toa imadid ga imugamuga ngan danga toa ngada ne Deo ikado ga iuot.
16 Ngansa danga toa ngada ne buburiai ga tanoeai, ga gid danga toa tageragera, ga danga tarangrang ngan geranga mao pade, danga toa ngada ne iuot ngan Inat ibage. Be ikado gid anggelo mamaron ga

* **1:3:** Ep 1.15-16 * **1:5:** Ep 1.13, 1Pe 1.4 * **1:7:** Kol 4.12, Plm 23 * **1:7:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *ilualua gimi ienono mao be ikeo ga, ilualua gai.* * **1:9:** Ep 1.16-17 * **1:11:** Ep 1.19, 3.16 * **1:12:** Ep 1.11,18 * **1:13:** Lu 22.53, Ep 2.2 * **1:14:** Ep 1.7 * **1:15:** Ins 1.18, 2Ko 4.4

gid anggelo madidnga toa urad ga edad kapeipei ga tiuot. Ei ikado danga toa ngada ne ga tiuot, ta danga toa ngada ne ei ton.

17 *Ei imado mugaeai ngan danga toa ngada ne, ga ipaluplup danga toa ngada ne ta tibokoboko kemi.

18 *Be ei ilabora imuga ngan gita iaoa kelede ei ton, mambe eaba ilabora imuga ngan itin toa ngada oa. Ei mata bibita ipu ngan ele panua. Be panua toa ngada ne tidae mulian ngan led matenga, ei imuga ngan gid, mambe gergeu lautabe ilabora imuga ngan aea kakakau. Toa bedaoa ta ilabora imuga ngan danga toa ngada ne.

19 *Ngansa Deo itin igelgel ngan idol iura ga itautau ga ele kadonga toa ngada oa ga iuon ngan ei.

20 *Be itin igelgel pade ngan Inat ele naurata ngan kadonga danga toa ngada ne ga lolod kelede toman ngan ei. Ngan ising toa itoki ngan abei tabala, ei ikado danga toa ngada ne buburiai ga tanoeai ta lolod kelede toman ngan ei, ta Deo ilolo itarui ngan gid.

Iesus ising itoki ngan abei tabala.

21 *Be mugaeai, gimi amado aluai ngan Deo ga aoatai ngan ei mao. Ta ngan lolomi, gimi aman aea isat, ngansa akakado kadonga sasat.

22 *Be Kristus imate, ta ngan ipat toa idio ngan abei tabala ngan ado toaiua, ei ikado ga lolomi itarui toman ngan Deo. Ikado toa bedaoa ngansa iuangga idol ele ul ngan gimi ta ibada gimi ga anam boloma pan, be lemi idil eta paeamao imatai mao, ga irangrang ngan eaba eta iselele gimi mao pade.

23 Oangga lolomi matua ngan ei ga ilalala ga ila, ele ul ga ienono tautaunga ngan gimi toa bedaoa, ta gimi ga amadid matua mambe luma aea kadanga inogonogoi mao. Ta eaba eta irangrang ngan idada gimi ngan posanga alele mao, be gimi ga aoatai kemi ngan gid posanga tau-

* **1:17:** Ins 1.1, 8.58 * **1:18:** PA 26.23, Ep 1.22-23, PM 1.5 * **1:19:** Kol 2.9 * **1:20:** Ep 1.10 * **1:21:** Ro 5.10, Ep 2.12 * **1:22:** Ro 5.10, Ep 5.27 * **1:25:** Ep 3.2,7-8 * **1:26:** Ro 16.25-26, Ep 3.5,9

taunga ienono ngan ele ato kemi, ta asangasanga ei ngan iparangrang gid posanga toa oa. Ato kemi toa gimi alongo ne iuasasa ga ila pagid panua toa ngada ne tanoeai. Be gau Paulus naot eaba naurata aea ngan ato kemi toa ne.

Paulus ibada ieieinga ngan luanga gid iaoa kelede ton Kristus

24 Labone tinig igelgel ngan badanga ieieinga ngan luanga gimi. Be Kristus aea ieieinga ngan luanga gita iaoa kelede ei ton, eine kus maitne. Tota ngan gau ag ieieinga tinigeai, naoangga naparangrang Kristus aea ieieinga toa ne. Toa bedaoa ta nalua gid iaoa kelede ton Kristus. Gid mambe Kristus itin.
25 *Ta gau naot gid led eaba naurata aea, ngansa Deo idol gau ngan kadonga naurata toa ne ngan paolanga ele posanga toa ngada ne ga ila pagimi.
26 *Mugaeai tau ga inam, posanga toa ne ienono mumulnga, ta gid panua mugaeai ad tiuatai ngan mao. Be labone Deo ipasolan posanga toa ne ga iuot masaeai pagid ele panua tututui.
27 Deo iuangga ipasolan ele panua ngan posanga mumulnga toa ne ngan luanga gimi alu padengada, toa Iuda ami mao. Be posanga toa ne kemi tau, mambe apou ede aea pat kapei. Aea posanga ga bedane: Kristus imamado lolomiai, ta ikado ga gimi aoatai kemi mambe ei ga ibada madonga kemi tau pagimi ngan ele taranga ta asangasanga.

28 Gai apaola posanga ngan ei, ta anasi oatainga kemikemi ta apananale panua toa ngada ne ga apabib led ngan Deo ele posanga. Gai akado bedane ngansa akim gid panua toa ngada ne lolod matua ngan Kristus ta adol gid ga tidio Deo imatai mambe panua tututui tau.
29 *Ngan ipu toaine naparau ala ngan ele naurata ga urag pakpakia ngan aea kadonga, ngansa ei iura kapei ibokoboko lologeai.

2

Paulus iuangga ipamatua gid Kolosi lolod, ta lolod matua ngan Kristus

1 Gau urag pakpakia toa bedaoa ngansa nakim gimi aoatai kemi mambe gau naparau ala ngan luanga gimi ga gid Laodisia ga gid panua padengada toa tigera matag eta maitne.
2 Nakakado bedane ngansa naoangga napamatua lolod, ta led kadonga kimnga aea pol ngan gid ga ikado ta lolod kelede. Toa bedaoa ta tibada oatainga kapei ngan Deo ele posanga mumulnga ipu, ta oatainga toa ne ipamatua lolod. Oatainga toa ne kemi tau mambe apou ede aea pat kapei. Be Kristus kekelen ei posanga mumulnga toa ne ipu.
3 *Oatainga kemikemi toa ngada ne eine mambe apou ede imumul ga ienono pan Kristus.
4 *Naposa toa bedane pagimi ngansa tinig ngan eaba eta ipakaka gimi ngan posanga parumrumnga aea mao.
5 *Ngansa patautene namado pagimi mao, be ngan gau lolog, eine mambe namamado toman ngan gimi. Ta oangga nagera lemi madonga itutui, ga lolomi matua tau ngan Kristus, eine ga tinig igelgel.

Ngan Kristus, tabada danga toa ngada ne ga imata karanga

6 Tota gimi manta alalala kemi toman ngan Iesus Kristus, ngansa gimi abada ei ga iman ami Maron na.
7 *Tota amadid matua ngan Kristus mambe abei iuaroar ikisi tano ga matua. Ta ngan Kristus iura, gimi ga adae kapei, mambe luma ede toa imadid matua ngan aea kisinga. Ta gimi abada pamatuanga ta lolomi matua tau ngan ei, lalaede mambe tipaoatai gimi mugaeai. Be somisomi manta lolomi iuon tau ngan posanga kemikemi ila pan Deo.
8 Be manta agabit kemi, ngan kado ta eaba eta ilub gimi ngan ele posanga pakakanga ga oatainga sapaean imata ede ga ede. Oatainga toa bedaoa iuot ngan gid nasinga mugamuga togid tibutibud, ga gid

* **1:29:** Ep 3.7,20, Plp 4.13 * **2:3:** 1Ko 1.24,30 * **2:4:** Ro 16.18 * **2:5:** 1Ko 5.3 * **2:7:** Ep 3.17

apu imata ede ga ede tanoeai aea, be inasi
Kristus ele paoatainga mao.
9 *Be Deo idol iura ga itautau ga ele
kadonga toa ngada oa ga iuon ngan Kris-
tus, ta ei iuot eababa.
10 *Ta ngan lemi lupnga toman ngan
Kristus, gimi abada danga toa ngada ne ga
imata karanga. Be Kristus ei gadae ngan
gid anggelo ga antu imata ede ga ede toa
urad ga edad kapeipei.
11 *Be ngan lemi lupnga toman ngan
Kristus, gimi abada palunga tautaunga.
Palunga toa ne eine danga tinida aea mao,
be Kristus kekelen iket lemi kimnga pa-
paeamao tinida aea ga iduaea.
12 *Ngan ado toaiua tipaliliu gimi, eine
mambe Deo itaian gimi dengaeai toman
ngan Kristus. Be lolomi matua ngan Deo
iura ngan peinga Iesus mulian ngan ele
matenga, ta gimi pade adae mulian toman
ngan ei.
13 *Be mugaeai, gimi abada Kristus ele
palunga maitne, ta anasi gid kimnga pa-
paeamao tinida aea ga kadonga sasat. Ta
ngan Deo imata, eine mambe gimi amate.
Be labone Deo ikado ga gimi adae mu-
lian toman ngan Kristus ta isamum leda
kadonga sasat toa ngada oa.
14 *Tautaunga, apu ipasolan leda
kadonga sasat, ngansa tarangrang ngan
tanasi aea posanga idil toa ngada oa mao.
Ta apu iman ada isat ngansa iposa ngan
ada panasnga. Be Deo isamum apu toa
oa ga ila o. Ta ipatoto ga idae ngan abei
tabala.
15 Be gid antu ga iriau papaeamao toa
urad ga edad kapeipei oa, Deo ipaeabu
ngan urad. Ta ngan ado toaiua, ipasolan
panua busa mambe gid antu toa oa eine
danga sapaean, ngansa ei iasal gid ga kus
ngan Kristus aea abei tabala.

Irangrang ngan tanasi gid apu imata ede ga ede mao

16 *Tota irangrang ngan gimi alongo
eaba eta ele selelenga ngan saoa danga
gimi aeanean ga aunun mao. Ga pade,
oangga anasi gid apu ngan ado kapeipei
raring aea mao, ga anasi gid apu ngan
eaneannga ngan taiko papau mao, ga
anasi gid apu ngan Ado Earainga aea mao,
irangrang ngan alongo eaba eta ele sele-
lenga ngan gimi mao.
17 *Ngansa gid danga toa ne eine
mambe kilala ngan gid danga toa Deo
iposa tautaunga pagimi ngan, be Kristus
iparangrang gid danga toa ngada ne ga
kus.
18 Be agabit kemi, ngan kado ta eaba eta
ikeo ga gimi manta aplese danga imata
ede ga ede, mao idada gimi ta akakado
raring ngan soanga gid anggelo edad.
Toa bedaoa ta ikado ga gimi arangrang
ngan badanga ami lasunga buburiai aea
mao. Eaba toa bedaoa iaoa inasi ngan
ninipunga idil busa ngan saoa danga igera
ngan ianun. Ta iuangga ele oatainga kapei
ta iparim ngan ei mulian sapaean. Be
oatainga toa oa eine tanoeai aea.
19 *Eaba toa bedaoa itnan Kristus na.
Kristus toa, ei ilabora imuga ngan iaoa
kelede ei ton, ta gid iaoa kelede ei ton
oa, gid mambe itin toa ei ipatub. Toa
bedaoa ta itin aea lislisia ga imedameda
tikikisi ngan gid, ta itin idanga toa ngada
oa tiboko kemi ga titub mambe Deo ikim.
20 *Be gimi amate toman ngan Kristus ta
atnan gid apu imata ede ga ede tanoeai
aea. Tota labone ikamado ga amado
mambe gimi panua tanoeai ami maitne?
Ikamado ga anasnasi gid apu tanoeai aea
toa ikeo pagimi ga bedane,
21 “Akisi danga toa oa mao! Ga atoba
danga toa oa imana mao! Ga asibo danga
toa oa mao!”
22 *Gid apu toa bedaoa iposa ngan gid
danga ienono mole mao. Taboko ngan
ga taeanean ngan ga kus ta iduaea. Iran-
grang ngan anasnasi gid apu toa bedaoa
mao, ngansa gid eababa tikado ga iuot, ta
tipapaoatai ngan ga tikado posanga matua
ngan pade.
23 Tautaunga, gid apu toa oa imata
mambe inasi oatainga kemi ga gid nasinga
kemikemi raring aea, be mao. Panua tipa-
pot ga iuot sapaean laboradeai. Gid apu

* **2:9:** Ins 1.14,16 * **2:10:** Ep 1.21-22 * **2:11:** Ro 2.29 * **2:12:** Ro 6.4 * **2:13:** Ep 2.1,4-5 * **2:14:** Ep 2.14-16, 1Pe 2.24 * **2:16:** Ro 14.1-13 * **2:17:** Ibr 8.5 * **2:19:** Ep 2.21, 4.16 * **2:20:** Gal 4.3,9, 1Ti 4.3 * **2:22:** Mt 15.9

tikeo ga taplese danga busa ga tapaieiei tinida mulian, be irangrang ngan ilua gita ngan tnannga kimnga papaeamao tinida aea mao.

3

Manta loloda iminmin ngan gid danga buburiai aea

1 *Be Deo ipei gimi mulian toman ngan Kristus, tota gimi manta amarum ngan ilonga gid danga buburiai aea. Toa eoa Kristus idio imado ngan mul maron aea ngan Deo ibage oatai.

2 *Tota somisomi manta lolomi iminmin ngan gid danga buburiai aea, be lolomi iminmin ngan gid danga tanoeai aea mao.

3 Ngansa gimi amate toman ngan Kristus, ta labone lemi madonga kemi imumul ga ienono pan Kristus toa Deo imatai.

4 Be Kristus eine lemi madonga kemi ipu, ta oangga muriai iuot masaeai, eine gimi pade ga aot masaeai toman ngan ei ngan Deo ele taranga kapei.

Ngan Kristus, taot panua papau

5 *Tota gimi manta apamate kimnga papaeamao tanoeai aea toa ienono lolomiai. Naposa ngan gid kimnga papaeamao ga bedane: kadonga arala, ga kadonga ngan lolomi aea muk, ga lolomi buk ngan kadonga sasat, ga ngalenga papaeamao, ga mogal buda. Kadonga mogal buda toa ne, eine paeamao Deo imatai lalaede mambe kadonga raring aea ngan gid deo pakakanga ad namer.

6 Ngan gid kadonga toa bedane, Deo ga ipasolan ele kadonga lolo bake aea pagid panua toa tilongolongo ilinge mao.

7 Mugaeai gimi anasnasi gid kadonga toa oa ngan lemi madonga mugaeai aea.

8 *Be labone gimi manta ala aluai ngan gid kadonga ga bedane: lolo bake, ga malmalnga, ga kadonga lolo paeamao aea, ga paeabunga panua edad, ga aoami buda.

Kadonga papaeamao ga kadonga kemikemi

9 *Be apakaka oaeoaemi padengada mao, ngansa gimi atnan lemi madonga mugamuga ga idio toman ngan aea kadonga.

10 *Be gimi adudunga ngan lemi madonga pau, ta madonga pau toa ne eine mambe pononga pau toa apit ngan tinimi. Ngansa ada Dolnga ipul gimi ga aot panua papau, ta aoatai kemi ngan ei ga aot mambe ei.

11 *Ngan leda madonga pau toa ne, taoato eaba eta Iuda aea mao, ga Grik aea mao pade. Be taoato eaba eta alu paeamao aea mao, ga kusukusu mao pade. Be taoato eaba eta paeaeanga mao, ga eaba madonga kemi aea mao pade. Be oangga eaba ede ibada palunga, ga eaba ede pade ibada palunga mao, eine danga eta mao. Be Kristus ei gadae ngan gid panua toa ngada ne ta imamado panua toa ngada ne lolodeai.

Gadae ngan kadonga toa ngada ne manta takim panua padengada

12 *Tota gimi manta apasogo gimi ngan gid kadonga kemikemi ga bedane: kadonga lolo isat aea, ga mamaron, ga soanga edami mulian mao, ga kadonga lolo marum aea, ga lolomi bake manmanae mao. Akado bedane ngansa gimi Deo ele panua toa isio gimi, ga idol ele ul ngan gimi, ga ikim gimi kapei tau.

13 *Be oangga oaemi ede pade ikuk lolomi, abisi ami kadonga toa oa. Be saoa

* **3:1:** Mk 12.36, 16.19, Ep 1.20 * **3:2:** Mt 6.33 * **3:5:** Ro 6.6, 11, Ep 4.19, 5.3-6 * **3:8:** Ep 4.25-29, 5.4 * **3:9:** Ep 4.22,25 * **3:10:** Ep 4.24 * **3:11:** Gal 3.28 * **3:12:** 1Pe 2.9 * **3:13:** Ep 4.2,32

kadonga ikado ga aoangga apul malmal pan, manta asamum. Asamum panua led kadonga sasat ngan gimi, lalaede mambe Maron isamum gimi lemi kadonga sasat.

14 *Be gadae ngan kadonga kemikemi toa ngada ne, manta akim panua padengada. Ngansa kadonga kimnga aea eine mambe oaro ede itutulan gimi ga aot iaoa kelede tautaunga.

15 *Manta alongean Kristus ele kadonga lolo tarui aea imugamuga ngan lolomi, ngansa Deo ibaba gimi ngan anasi ele kadonga lolo tarui aea, ta aot tautaudimi kelede. Ga pade, aposa kemi ga ila pan Deo.

16 *Be alongean Kristus ele posanga iuon lolomiai ga ienono. Ta anasi oatainga kemikemi ta apabib panua led, ga apapaoatai gid, ga abau gid baunga ienono ngan Deo ele laulau baunga aea, ga gid baunga padengada raring aea, ga gid baunga toa Itautau Tutui ipapot lolomiai, be lolomi iuon ngan gid posanga kemikemi ila pan Deo.

17 *Be saoa kadonga gimi akado, ga saoa posanga gimi aposa ngan, akado danga toa ngada ne ngan Maron Iesus ieda, ta ei ga iman bebemi ngan kadonga lemi posanga kemikemi ga ila pan Tamada Deo.

Paulus iposa pagid oaioainga toman ngan led gergeu

18 *Gimi taine, manta amamado gadio ngan adadaoami, ngansa kadonga toa ne itutui ngan Maron imata.

19 *Be gimi arangaranga, manta akim adadaoami, be akado paeamao ngan gid mao.

20 *Be gimi gergeu, manta alongolongo tnatnami ga tamatamami linged ngan danga toa ngada ne. Ngansa kadonga toaine ikado ga Maron itin igelgel.

21 *Be gimi gergeu tamatamad, apamasmasi lemi gergeu lolod mao, ngan kado ta lolod igagagai.

Paulus iposa pagid paeaeanga sapaean ga ad maron

22 *Be gimi paeaeanga sapaean, manta alongolongo ami maron tanoeai linged ngan danga toa ngada ne. Irangrang ngan apakaka matad ngan led naurata aea kadonga mao. Be manta alolon ngan Maron Deo ta lolomi kelede ngan kadonga led naurata ga iuot kemi somisomi.

23 Be saoa kadonga gimi akakado, manta lolomi matua ngan ta akado. Ngansa gimi abokoboko ngan gid eababa kekelegid mao, be aboko ngan Maron.

24 Ngansa gimi aoatai, Maron ga ikoli kemi ngan lemi naurata, ta gimi ga abada gid danga kemikemi toa isio ga iman lemi. Ngansa Maron toa akakado ele naurata ne eine Kristus.

25 *Be oangga sai ikado kadonga sat, eine ga ibada panasnga ngan ele kadonga sat toa oa. Ngansa Deo ikado kadonga bagbage kelede mao ga mao tau.

4

1 *Be gimi paeaeanga ad maron, manta amariala kemi ngan lemi paeaeanga, ta anasi kadonga tutui ga lalaede pagid kelede kelede. Akado bedane ngansa gimi aoatai, ami Maron pade ta imamado buburiai.

Manta takisi matua raring ga talalala tutui

2 *Gimi manta akisi matua raring somisomi. Be ngan lemi raring, manta matami arar, be aposaposa kemi ga ila pan Deo.

3 *Be araring ga ila pan Deo ngan luanga gai pade ta arangrang ngan apaola posanga mumulnga ngan Kristus. Abeta ei ngan isaoa edap ngan ele ato kemi ta iuasasa ga ila. Ngan posanga toa ne aea paolanga, gid panua tidol gau ngan luma panasnga aea.

4 Be araring ta napaola posanga toa ne ga iuot masaeai mambe Deo ikim.

5 *Be gimi manta anasi oatainga kemikemi ngan lemi kadonga rabu ngan gid panua toa lolod matua ngan Deo maitne. Be somisomi ailoilo edap eta ngan pasolannga Kristus pagid.

* **3:14:** Ro 13.8-10 * **3:15:** 1Ko 12.27, Ep 4.4, Plp 4.7 * **3:16:** Ep 5.19 * **3:17:** 1Ko 10.31, Ep 5.20 * **3:18:** Ep 5.22 * **3:19:** Ep 5.25 * **3:20:** Ep 6.1 * **3:21:** Ep 6.4 * **3:22:** Ep 6.5-8 * **3:25:** Ro 2.11 * **4:1:** Ep 6.9 * **4:2:** Ep 6.18, Plp 4.6 * **4:3:** Ro 15.30, Ep 6.19 * **4:5:** Ep 5.15-16

6 *Be manta akado posanga meles somi-
somi pagid, ta idada lolod ngan longonga
lemi posanga mambe sol toa atil ga idae
ngan annga ta imana kemi. Toa bedaoa
ta gimi ga aoatai kemi ngan saoa posanga
gimi manta akoli ga ila pagid panua toa
ngada oa.

Paulus isula Tikikus ga Onesimus ga tila Kolosi

7 *Be oaeg Tikikus ga ipalongo lemi ngan
gau. Ei gaingada akakado naurata kelede.
Somisomi imata tutui ngan Maron ele
naurata, be gai akim ei tau.
8 *Nakim gimi aoatai kemi ngan lemai
madonga labone ienono madongan ta na-
sula ei ga ila pagimi ngan ipu tota nene.
Be gai akim ipamatua lolomi pade.
9 *Ei ga ila pagimi toman ngan oaemai
ede pade Onesimus. Onesimus imata tutui
ngan Kristus somisomi, be gai akim ei
tau. Ei ede ngan gimi Kolosi. Gisirua
ga tipalongo lemi ngan saoa danga iuotot
nene.

Paulus ele ado kemi ila pagid Kolosi

10 *Aristarkus ele ado kemi ila pagimi.
Ei imamado toman ngan gau ngan luma
panasnga aea. Be Markus ele ado kemi
ila pagimi pade. Ei Barnabas itar kakau.*
Mugaeai, gimi abada renrennga ngan ei,
ta oangga inam iuot pagimi, manta abada
ei ga akado kemi ngan ei.
11 Be Iesus toa ieda ede pade Iastus,
ei pade ele ado kemi ila pagimi. Panua
toa ne, gid kekelegid Iuda ad rabu ngan
leg panua toa lemai naurata kelede ngan
paolanga ato ngan madonga Deo ibageai,
be tipamatua lolog somisomi.
12 *Be lemi eaba ede toa Epapras, ei pade
ele ado kemi ila pagimi. Ei Iesus Kristus
ele paeaeanga be somisomi iparau ala
ngan gimi ngan ele raring, ngansa iuangga
gimi amadid matua ta lolomi iuatai ngan
Deo ele kimnga toa ngada ne ga lolomi
matua ngan.
13 Gau nagera ele naurata ngan matag
pade ta nakeo pagimi, ei iboko matua
ngan luanga gimi, ga gid panua Laodisia
ad, ga Ierapolis ad pade.
14 Be Lukas, eaba keminga aea toa akim
ei tau, ga Demas, gisirua led ado kemi ila
pagimi pade.
15 Be nakim gimi abada leg ado kemi
ila pagid oaeoaeda ngan iaoa kelede ton
Kristus ngan tuanga Laodisia. Be nakim
leg ado kemi ila pade pan oaeda taine toa
Nimpa ga gid iaoa kelede ton Kristus toa
tiluplup ele lumaeai.
16 Oangga eaba eta iuato laulau toa ne
pagimi ga kus, manta abada ga ila pagid
iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Lao-
disia ta gid pade tiuato. Be gimi manta
abada laulau toa ede pade nabode ga ila
pagid ta aoato pade.
17 *Be akeo pan Arkipus bedane,
“Matam nanan naurata toa Maron ibada
pago ta pasala ga iuot kemi.”
18 *Gau Paulus, nabode leg ado kemi ila
pagimi ngan bageg. Be matami nanan gau
ngansa tidol gau ngan luma panasnga aea.
Kemi ngan Deo ele kadonga lolo marum
aea idio pagimi.

* **4:6:** Ep 4.29, 1Pe 3.15 * **4:7:** Ep 6.21 * **4:8:** Ep 6.22 * **4:9:** Plm 10-12 * **4:10:** PA 12.12, 13.13, 15.37-39, 2Ti 4.11 * **4:10:** Markus ga Barnabas gisirua tamad ga tnad kelede mao, be gisirua tibud kelede. * **4:12:** Kol 1.7, Plm 23-24 * **4:17:** Plm 2 * **4:18:** 1Ko 16.21

Paulus ele laulau matamata aea ila pagid Tesalonika

1 *Gau Paulus ga Sailas ga Timoti, gaingada abode laulau toa ne ga ila pagimi iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Tesalonika. Gimi alup toman ngan Deo Tamada ga Maron Iesus Kristus.

Kemi ngan Deo ele kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea idio pagimi.

Paulus itin igelgel ngan gid Tesalonika lolod matua ngan Iesus

2 Somisomi gai aposa kemi ga ila pan Deo ngan gimi toa ngada na ta akakado raring ngan luanga gimi.

3 *Gimi akado kadonga kemikemi ngansa lolomi matua ngan Iesus. Be akado naurata kemikemi ngansa gimi akim tau oaeoaemi. Be gimi amadid matua ngan ami kadonga kulupulupu ngansa aoatai kemi mambe ada Maron Iesus Kristus ga iluai mulian, ta gimi asangasanga ei. Gai matamai nanan lemi kadonga kemikemi toa bedaoa ta aposa kemi ga ila pan Tamada Deo.

4 Oaeoaemai, Deo ikim gimi, ta gai aoatai kemi mambe ei isio gimi ga aman ei ele.

5 *Gai aoatai kemi bedaoa ngansa ato kemi toa gai apaola pagimi eine posanga sapaean mao. Be inam toman ngan Itautau Tutui iura kapei. Ta gimi aoatai kemi mambe posanga toa ne tautaunga. Ga pade, gimi aoatai kemi ngan gai lemai kadonga ngan luanga gimi ngan ado toaiua amamado toman ngan gimi.

6 *Tautaunga kadonga kulupulupu iuotot ngan gimi ngan ado toaiua, be gimi abada Deo ele posanga toman ngan tingelgel inam pan Itautau Tutui. Ta gimi anasi kemi gai lemai kadonga ga Maron ele kadonga pade.

7 Tota gimi aot panua kemikemi, ta irangrang ngan gid panua lolo matua ad ngan tibur kapei Masedonia ga Akaia tinasi lemi kadonga.

8 Ngansa Maron ele posanga toa gimi abada, tota iuasasa ga ila pagid Masedonia ga Akaia mambe kude ele tandanga. Be posanga toa ne iuasasa ngan gid tuanga ngan tibur toa rua ne kekelegid mao. Eine iuasasa ga ila ngan tibur toa ngada ne, ta tilongo ngan lemi kadonga lolo matua aea ngan Deo. Tota lemai ipu eta ngan keonga pagid ngan gimi mao.

9 Ngansa gid pade tiposaposa ngan lemi kadonga kemi pagai ngan ado toaiua ala pagimi. Tininipu ngan gimi ta tikeo ga gimi atnan gid deo pakakanga ad namer ta apul lolomi ga ala pan Deo tautaunga toa imamado somisomi. Ta gimi aot ele paeaeanga.

Atnan gid deo pakakanga ad namer ta apul lolomi ga ala pan Deo tautaunga.

10 Ga pade, tininipu mambe gimi asangasanga Deo Inat ele namanga buburiai ga inam. Ei eaba toa Deo ipei ei mulian ngan ele matenga. Eine Iesus toa ibada gita mulian ta tasapir ngan Deo ele kadonga lolo bake aea. Teta pade kadonga lolo bake aea toa ne ga iuot ngan gid panua kadonga sasat ad.

* **1:1:** PA 17.1-9 * **1:3:** 1Ko 13.13, Kol 1.4-6 * **1:5:** 1Ko 2.4-5 * **1:6:** PA 17.5-9

2

Paulus iposa ngan naurata toa ikado Tesalonika

1 Oaeoaeg, gimi aoatai mambe gai lemai
naurata pagimi eine itap sapaean mao.
2 *Tautaunga gai abada ieieinga, ga
kadonga kulupulupu iuot ngan gai ngan
tuanga Pilipai lalaede mambe gimi aoatai,
be ada Deo ipamatua lolomai ta apaola
ato kemi ila pagimi. Tautaunga gid panua
tipaieiei gai toa nena pade, be gai amadid
matua ngan ta apaola ato kemi.
3 Gimi aoatai, posanga matua toa gai
akado pagimi ngan ado toaiua, eine gai
akado ngan pakakanga gimi mao. Gai
anasi kadonga eta aea muk mao ga ale-
buro mao pade.
4 *Be Deo ipasolan mambe ei itin igelgel
ngan gai ta iadi gai ngan ele ato kemi aea
paolanga. Tota gai apaola posanga, be
akakado bedane ngan kadonga gid panua
ga tinid igelgel ngan gai mao, be aoangga
akado ga Deo itin igelgel. Ei eaba toa imata
inasi gita kelede kelede loloda.
5 Ngansa gimi aoatai, gai akado posanga
eta ngan parumrumnga gimi mao. Be
lolomai ila ngan lemi pat aea badanga
mao pade. Deo igera lemai kadonga toa
bedane ta irangrang ngan ipamatua lemai
posanga toa ne.
6 Ga pade, gai adada eaba eta ngan
soanga edamai mao. Gai adada gimi be-
daoa mao, ga panua padengada mao pade.
7 Tautaunga gai Kristus ele panua ato
aea, ta irangrang ngan aposa matua pag-
imi ngan luanga gai, be gai anasi kadonga
eta bedaoa mao. Gai aot mambe gergeu
gereirei rabu ngan gimi, mao lalaede
mambe gergeu tnad ipadudud ele gergeu
ga imariala ngan gid.
8 Gai akim gimi kapei tau toa bedaoa, ta
tinimai igelgel ngan paolanga Deo ele ato
kemi ga ila pagimi. Be tinimai igelgel ngan
kadonga toa ne kekelen mao. Gai adol
lolomai pade ga ila pagimi ngan luanga
gimi, ngansa lolomai ikim gimi kapei tau.
9 *Oaeoaeg, matami nanan, ngan ado
toaiua gai apaola Deo ele ato kemi pagimi,
gai akado naurata kapei tau bong ga ado
ngan amai annga ga lemai madonga. Gai
aboko matua toa bedaoa ngansa tinimai
ngan akado kulupu ngan gimi ngan lu-
anga gai mao.
10 Ngan ado toaiua, gai akado kadonga
sat eta mao, ta irangrang ngan eaba eta
iselele gai mao. Gimi aoatai, ga Deo pade
iuatai kemi mambe gai lemai kadonga
rabu ngan gimi panua toa lolomi matua
ngan Iesus, eine tutui tau ga ikado ga Deo
itin igelgel.
11 *Gimi aoatai mambe gai lemai
kadonga ngan gimi iuot lalaede mambe
gergeu tamad ikado kemi ngan gid ele
gergeu.
12 Gai aposa matua pagimi ga apamatua
lolomi ta akeo ga gimi manta alalala tutui,
lalaede mambe Deo ikim. Ei Deo toa ibaba
gimi ngan badanga madonga kemi tau
ibageai ngan ele taranga kapei.

Deo ele panua timadid matua ngan kadonga kulupulupu

13 *Be somisomi gai aposa kemi ga ila
pan Deo ngan ipu ede pade ga oaine: Ngan
ado toaiua gimi alongo Deo ele posanga
toa gai apaola pagimi, gimi abada posanga
toa ne mambe gid eababa led posanga
mao, be gimi abada mambe posanga tau-
taunga ton Deo. Ngan gimi panua toa
lolomi matua ngan Iesus, posanga toa ne
ibokoboko matua lolomiai.
14 *Oaeoaeg, nakeo bedane ngansa gimi
aot lalaede mambe Deo ele panua toa
lolod matua ngan Iesus Kristus ngan tibur
kapei Iudea. Gid tibada ieieinga pagid
Iuda padengada bagedeai, lalaede mambe
gimi abada ieieinga pagid panua bagedeai
toa gimingada aman alu kelede.
15 *Gid Iuda toa oa tipamate Maron
Iesus ga gid panua toa tibada Deo iaoa
mugaeai. Be tisere gai pade ta atnan tibur
toa oa. Deo itin igelgel ngan gid mao. Gid
timan panua toa ngada ne ad isat.
16 Tiuangga tipaidi gai ngan paolanga
Deo ele posanga pagid alu padengada,
ngansa tinid ngan gid alu toa oa tilongo
posanga ngan Deo ele edap ngan badanga

* **2:2:** PA 16.19-24, 17.1-9 * **2:4:** Gal 1.10 * **2:9:** PA 20.34 * **2:11:** PA 20.31 * **2:13:** 2Te 2.13 * **2:14:** PA 17.5 * **2:15:** PA 9.23,29, 13.45,50, 14.2,5,19

gid mulian. Ngan kadonga toa bedane, tigal tatan led kadonga sasat ga ilalala ga idae somisomi. Be teta pade Deo ele kadonga lolo bake aea ga idae ngan gid.

Paulus ilolo ikim ngan geranga gid Tesalonika pade

17 Oaeoaeg, tautaunga gid panua toa oa tisere gai ta atnan gimi kautede. Be lolomai itnan gimi mao. Gai lolomai ikim kapei tau ngan geranga gimi pade ta amarum ngan ilonga edap eta ngan langa pagimi.
18 Tota aoangga ala pagimi. Gau Paulus natoba pabusa tede ga mao. Be Satan ipakala lemai edap.
19 *Gai atobatoba ngan geranga gimi ngansa danga eta pade irangrang ngan ikado ga tinimai igelgel kapei bedane mao. Eine gimi kekelegimi. Muriai oangga ada Maron Iesus iluai mulian ga inam, gai aoatai kemi mambe gimi ga akado ga tinimai igelgel kapei, ngansa gimi apasolan mambe lemai naurata aea annga iuot, ta Deo ga ilasu gai ngan mambe eaba imuga ngan salisalinga.
20 Tautaunga gimi akado ga Deo ipakuru ngan gai, ta tinimai igelgel ngan gimi.

3

Paulus isula Timoti ga ila ngan pamatuanga gid Tesalonika

1 *Tota ngan ado toaiua, lolomai ede ga ede ngan gimi ta irangrang ngan asangasanga pade mao. Gai agera lemai edap eta ngan langa pagimi mao, ta arau posanga ngan gai kekelegai adio Atens,
2 *be asula oaeda Timoti ga ila manmanae pagimi. Timoti ei gaingada aboko kelede ngan Deo ele naurata ngan paolanga ato kemi ton Kristus. Gai asula ei ngan pamatuanga gimi ta amadid matua ngan lemi kadonga lolo matua aea.
3 *Toa bedaoa ta irangrang ngan gid kadonga kulupulupu toa ne ikado ga etangada ngan gimi titap ngan led kadonga lolo matua aea mao. Ngansa gimi aoatai, Deo irau posanga ngan gid kadonga kulupulupu toa ne manta iuotot ngan gita.
4 Be ngan ado toaiua gai amamado toman ngan gimi maitne, eine aposa motean pagimi ngan gid kadonga kulupulupu bedane iuangga iuot ngan gita. Ta kadonga iuot tota bedaoa, lalaede mambe gimi aoatai na.
5 Ngan ipu toaine nanaman mambe irangrang ngan nasanga pade mao. Tota nasula Timoti ga ila, ngansa nakim naoatai, lolomi matua ngan Iesus maitne, mao madongan? Ngansa namataud. Ngan kado ta eaba paeamao tobanga aea iparumrum gimi, ta lemai naurata pagimi ga itap sapaean.

Timoti ipalongo Paulus ngan posanga kemi, ta itin igelgel

6 *Be patautene Timoti iluai mulian ga inam pagai ta ipalongo gai ngan posanga kemi, mambe gimi amadid matua ngan lemi kadonga lolo matua aea ga kadonga kimnga aea. Ta ikeo ga somisomi matami nanan gai ta tinimi igelgel. Be lolomi ikim tau ngan geranga gai, lalaede mambe gai lolomai ikim ngan geranga gimi pade.
7 *Tota oaeoaeg, labone lolomai kemi pade ngan gimi, ngansa rabu ngan amai ieieinga ga kadonga kulupulupu, alongo posanga kemi ngan gimi mambe lolomi matua maitne.
8 Labone gai aoatai mambe lolomi matua ngan Maron ta gimi amadid matua, tota lolomai itarui kemi ga amamado.
9 Gai matamai nanan gimi ta tinimai igelgel kapei tau ada Deo imatai. Ta gai anaman mambe saoa posanga kemi aoangga akado ga ila pan Deo ngan gimi, eine irangrang mao, ngansa ei ikado ga tinimai igelgel kapei tau ngan gimi.
10 Somisomi bong ga ado, gai abetabeta Deo ngan ilongean gai ta agera gimi pade. Toa bedaoa ta oangga lemi kadonga lolo matua aea imata karanga maitne, gai ga apamatua lolomi pade.

Paulus ele raring ngan luanga gid Tesalonika

* **2:19:** Plp 2.15-16, 4.1, 2Te 1.4 * **3:1:** PA 17.15 * **3:2:** PA 16.1-3 * **3:3:** 2Ti 3.12 * **3:6:** PA 18.5 * **3:7:** 2Te 1.4

11 Gai araring ga ila pan Deo Tamada,
ngan ei ga ada Maron Iesus tisaoa lemai
edap ila pagimi.
12 Gai abeta ei ngan ikado ga lemi
kadonga kimnga aea pol ngan gimi ga
ngan panua toa ngada ne manta ilalala ga
idae kapei, lalaede mambe gai akim gimi
pade.
13 Abeta ei ngan ipamatua lolomi, ta
oangga ada Maron Iesus iluai mulian ga
inam toman ngan ele panua tututui* toa
ngada oa, gimi pade ga apasolan mambe
ele ul ienono ngan gimi, ta lemi idil eta
paeamao Deo Tamada imatai mao. Eine
tautaunga.

4

Irangrang ngan takado kadonga arala mao

1 Oaeoaeg, lemai posanga kelede pade
pagimi ga bedane: Gai abeta matua gimi
ga apamatua lolomi ngan Maron Iesus
ieda ngan gimi anasi gid kadonga toa Deo
ikim, lalaede mambe apalongo gimi mu-
gaeai ngan. Tautaunga, gimi anasnasi gid
kadonga toa ne, be gai akim lemi kadonga
toa ne ilalala ga idae pade.
2 Ngansa gimi aoatai ngan gid posanga
matua toa abada pagimi ngan Maron Iesus
ieda mugaeai na.
3 *Kadonga toa Deo ikim eine ga bedane:
Manta apasolan mambe ele ul ienono
ngan gimi ta ala aluai ngan kadonga arala.
4 *Gimi kelede kelede manta ananale
kemi ngan kadonga tutui ta amariala ngan
tinimi mulian ngan gid kimnga papaea-
mao. Lemi kadonga toa ne manta ipasolan
mambe Deo ele ul ienono ngan gimi ta
irangrang ngan panua padengada tilolon
ngan gimi.
5 Ngan kado ta kimnga papaeamao
tinida aea idada gimi ta akado lalaede
mambe gid alu padengada toa tiuatai
ngan Deo mao tikakado.
6 Irangrang ngan eaba eta ilaputian iuae
ede pade ngan kadonga arala ta ipaeabu
ngan ele madonga bedane mao. Ngansa
Maron ei eaba toa ipanas panua toa ngada
ne tikakado toa bedaoa. Eine lalaede
mambe gai apabib lemi motean ga aposa
matua pagimi ngan.
7 *Deo ibaba gita ngansa iuangga ta-
lalala tutui ta tapasolan mambe ele ul
ienono ngan gita. Be itin ngan takado ga
loloda aea muk imatai mao.
8 *Tota eaba sai ipul imur ngan posanga
toa ne, ei ipul imur ngan gid eababa led
posanga mao. Eine ipul imur ngan Deo toa
ibada Itautau Tutui ga ila pagimi.

Manta takado kadonga kemikemi ga ilalala ga idae

9 *Be ngan kadonga kimnga aea, gau
leg ipu eta ngan bodenga posanga ga ila
pagimi mao. Ngansa Deo kekelen ipaoatai
gimi ngan kadonga toa ne, ta akimkim pol
ngan gimi.
10 Tautaunga, gimi akimkim oaeoaemi
toa ngada oa ngan tibur Masedonia, be gai
aoangga apamatua lolomi ta lemi kadonga
kimnga aea toa ne ilalala ga idae kapei.
11 *Manta amamarum ngan nasinga
kadonga lolo tarui aea ta lemi madonga
iuot kemi. Be irangrang ngan apatoi gimi
sapaean ga adudunga ngan panua paden-
gada led posanga mao. Manta bagemi
iboko matua ngan ami annga ga lemi
madonga, lalaede mambe akeo pagimi
ngan mugaeai.
12 Toa bedaoa ta lemi danga sisid ga
imata karanga. Be gid panua timamado
gaot ngan iaoa kelede ton Kristus ga tigera
mambe lemi kadonga itutui.

Maron ga iluai mulian

13 Oaeoaeg, gai akim gimi aoatai kemi
ngan saoa danga iuot ngan oaeoaeda ngan
iaoa kelede ton Kristus toa timate ga
tila na. Ngan kado ta alasu tandanga
ngan gid lalaede mambe gid panua paden-
gada tikakado. Tilasu tandanga ngansa
tiadi mambe tirangrang ngan tidae mu-
lian mao.
14 *Be gita loloda matua ga taoatai kemi
mambe Iesus imate ga idae mulian ngan

* **3:13:** Panua oatainga ad edengada tiuangga Paulus ikeo ngan gid *panua tututui mao, be ngan gid anggelo tututui.*
* **4:3:** 1Te 5.23, 1Pe 1.16 * **4:4:** 1Ko 6.13 * **4:7:** Ibr 12.14, 1Pe 1.15-16 * **4:8:** Lu 10.16, 2Ko 1.22 * **4:9:** Ins 13.34 * **4:11:** Ep 4.28 * **4:14:** Ro 14.9, 1Ko 15.3-4,12

ele matenga. Be lalaede toa bedaoa,
taoatai mambe gid panua toa lolod matua
ngan ei ga timate, oangga Iesus iluai mu-
lian ga inam, Deo ga ipei gid mulian pade
ta ibada gid ga tinam toman ngan ei.
15 *Be gai akado posanga ga oaine
lalaede mambe Maron ikeo ngan ga be-
dane: Gita panua labone, oangga tama-
mado ga ila irangrang ngan Maron ele
luainga mulian, eine irangrang ngan tala
taot pan Maron mugaeai ngan gid panua
toa timate oa mao.
16 Ngansa ngan ado toaiua, Maron ga
ipotalae, ga madidnga togid anggelo ilinge
ga itamumum, ga Deo ele taule ga itang.
Tota Maron ga isulug buburiai ga inam, ta
gid panua toa lolod matua ngan Kristus
be timate, eine ga timuga ngan daenga
mulian.
17 Ga kus ta gita panua toa tamamado
maitne, Deo ga isoa gita ta tadae laulauiai
toman ngan gid, ta taot pan Maron Iesus
toa mariambai oa. Toa bedaoa ta tama-
mado toman ngan Maron somisomi ga
ilalala ga ila.
18 Tota manta apamatua lolomi pol ngan
gimi ngan posanga toa ne.

5

*Matada idae ta tasanga Maron ele na-
manga*

1 Oaeoaeg, posanga ngan ado isaoa, mao
taun isaoa toa gid danga toa ne ga iuot, gai
lemai ipu eta ngan bodenga posanga ga ila
pagimi mao.
2 *Ngansa gimi aoatai kemi mambe ado
toa Maron ga inama ngan, eine ga iuot
manmanae mambe eaba lublubnga aea
inam bong.
3 *Gid panua ga tikeo ga bedane, “Danga
eta irangrang ngan ipaeabu ngan gita
mao. Loloda itarui ta tamamado.” Be
mole mao, paeabunga kapei ede ga iuot
ngan gid lalaede mambe ieieinga iuot
ngan taine iuangga ipopo gergeu. Ta
irangrang ngan tiaoa ngan mao.
4 Be oaeoaeg, gimi amamado dodomeai
mao, ta irangrang ngan ado toa ne
ipatogran gimi mambe eaba lublubnga
aea mao.
5 *Ngansa gimi toa ngada na mambe
panua timamado ado imatai. Gimi panua
merengai ami. Gita panua dodom ada
mao ga bong ada mao pade.
6 Tota irangrang ngan taenono mambe
panua padengada mao. Manta matada
arar ga tagabit kemi.
7 Ngansa gid panua tieno, eine tieno
bong. Be gid panua tiun ga timanga-
manga, eine tikakado bong.
8 *Be gita panua merengai ada. Manta
tapakala gita mulian ngan kadonga pa-
paeamao. Kadonga lolo matua aea ga
kadonga kimnga aea, manta tadol ga irobi
gita mambe eaba paraunga aea igogo aea
pakalanga. Be taoatai kemi mambe Deo
ga ibada gita mulian ta tasangasanga ei.
Ta leda sanganga toa ne manta irobi gita
mambe nakala paraunga aea.
9 Ngansa Deo isio gita ngan ele lolo bake
idae ngan gita mao. Be isio gita ngansa
ikim ada Maron Iesus Kristus ibada gita
mulian.
10 *Iesus imate ngan luanga gita. Tota
oangga tamate, mao oangga tamamado,
eine ga tamamado toman ngan ei.
11 Tota gimi kelede kelede manta akado
posanga kemikemi pagid oaeoaemi ta
apamatua ngan lolomi, lalaede mambe
labone gimi akakado.

*Deo irangrang ngan ilua gita ngan
nasinga kadonga kemikemi*

12 Oaeoaeg, gai abeta matua gimi ngan
alolon ngan ami madidnga toa tiboko
matua pagimi ngan Maron ele naurata ga
timugamuga ngan gimi. Gid tipabib lemi
ngan posanga kemikemi.
13 Manta akim gid ta alolon ngan gid
kapei tau ngan naurata tikakado. Be
lolomi itarui pol ngan gimi.
14 *Oaeoaeg, gai abeta matua gimi,
manta apatutui sapadua timalai alele. Be
oangga sapadua timataud, manta apa-
matua lolod. Be oangga sapadua urad
mao, manta alua gid. Irangrang ngan

* **4:15:** 1Ko 15.51-52 * **5:2:** Mt 24.42-43, 2Pe 3.10, PM 3.3 * **5:3:** Jer 6.14, Ese 13.10, Mt 24.39, Lu 21.34-35
* **5:5:** Ro 13.12 * **5:8:** Ais 59.17, Ep 6.14,17 * **5:10:** Ro 14.8-9, 1Te 4.14 * **5:14:** 2Te 3.6,11

alongean eaba eta ele kadonga ipamas-
masi lolomi mao. Manta lolomi marum
ngan gid panua toa ngada oa.
15 *Oangga panua tikado kadonga paea-
mao ngan gimi, irangrang ngan akoli
paeamao ga ila pagid mao. Be somisomi
manta amarum ngan kadonga lualuanga
kemikemi pol ngan gimi ga pagid panua
toa ngada oa.
16 *Somisomi manta tinimi igelgel.
17 Irangrang ngan akaput ngan kadonga
raring mao.
18 *Ngan kadonga isaoa iuot ngan gimi,
manta aposa kemi ga ila pan Deo, ngansa
ei ikim gimi panua toa alup toman ngan
Iesus Kristus manta anasi gid kadonga toa
bedane.
19 *Itautau Tutui iboko rabu ngan gimi
mambe dinga ianean. Apamate dinga toa
oa mao.
20 Oangga panua tibada Deo iaoa, iran-
grang ngan akeo ga led posanga eine
danga sapaean mao.
21 *Manta matami inasi danga toa ngada
ne. Saoa danga eine kemi, akisi matua.
22 Be saoa danga paeamao, ala aluai
ngan.
23 *Deo ei eaba toa ikado ga loloda itarui.
Gai araring ngan ei ta idol ele ul ngan
gimi ta ngan lemi lalalanga ga kadonga toa
ngada ne, gimi ga apasolan mambe ele ul
ienono ngan gimi tautaunga. Gai araring
ngan ei ta imariala kemi ngan tinimi ga
lolomi ga tautaudimi, ta irangrang ngan
lemi idil eta paeamao mao ga ila irangrang
ngan ada Maron Iesus Kristus ele luainga
mulian.
24 Deo toa ibaba gimi ne, ei eaba mata
tutui aea. Ei ga ikado danga toa ngada ne
ngan gimi.
25 *Oaeoaeg, manta araring ngan luanga
gai.
26 Akeo “ado kemi” ila pagid oaeoaeda
toa ngada oa be abusum papad mambe
gita iaoa kelede ton Kristus takakado.
27 Ngan Maron imata, naposa matua tau
pagimi ga bedane: Manta aoato laulau toa
ne ga ila pagid oaeoaeda toa ngada oa.
28 Kemi ngan ada Maron Iesus Kristus
ele kadonga lolo marum aea idio pagimi.

* **5:15:** Ro 12.17, 1Pe 3.9 * **5:16:** Plp 4.4 * **5:18:** Ep 5.20 * **5:19:** Ep 4.30 * **5:21:** 1Io 4.1 * **5:23:** 2Te 3.3
* **5:25:** Kol 4.3, 2Te 3.1

Paulus ele laulau parua aea ila pagid Tesalonika

1 Gau Paulus ga Sailas ga Timoti, gai abode laulau toa ne ga ila pagimi iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Tesalonika. Gimi alup toman ngan Deo Tamada ga Maron Iesus Kristus.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Tuanga Tesalonika

2 *Kemi ngan Deo Tamada ga Maron Iesus Kristus, gisirua led kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea idio pagimi.

Gid Tesalonika timadid matua ngan kadonga kulupulupu

3 Oaeoaemai, gai manta aposa kemi ga ila pan Deo somisomi ngan gimi. Eine tutui ngan gai akado toa bedane, ngansa lemi kadonga lolo matua aea ilalala ga idae, be lemi kadonga kimnga aea pol ngan gimi ta ilalala ga idae pade.

4 *Ngan ipu toaine, oangga gai ala pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga ga tuanga, gai apakuru ngan gimi somisomi. Be aninipu pagid ngan gimi amadid matua ngan gid kadonga kulupulupu toa iuotot ngan gimi ga panua tikakado ngan gimi. Be lolomi dung ga ienono ngan lemi kadonga lolo matua aea.

Posanga toa Deo irau ngan patutuinga ada posanga eine tutui

5 Danga toa ngada ne iuot ngan gimi, eine ipasolan mambe posanga toa Deo irau ngan patutuinga ami posanga eine tutui. Deo igera mambe gid kadonga kulupulupu toa oa iuotot ngan gimi ngansa gimi amamado ei ibageai. Ta ngan ipu toaine, Deo ikeo ga gimi eine panua kemikemi ngan badanga madonga kemi toa ei ibageai oa.

6 *Ngansa Deo ei eaba tutui, ta ei ga ikoli mulian kadonga papaeamao toa gid panua tikakado ngan gimi.

7 *Be ngan ami ieieinga, ei ga iaran gimi ga gai pade. Kadonga toa ne ga iuot tautaunga ngan ado toaiua Maron Iesus iuot masaeai ta itnan bubur ga inam toman ngan dinga irarabal kapei ga ele anggelo toa urad kapeipei.

8 *Ei ga ipanas sapadua toa tilolon ngan Deo mao ga tinid ngan longonga ato kemi ton ada Maron Iesus Kristus mao.

9 *Be Maron ga ipanas gid ga bedane: Gid ga tidio aluai ngan imata ga ele taranga kapei ga iura, ta tiduaea somisomi ga ilalala ga ila.

10 *Kadonga toa ne ga iuot ngan ado toaiua Iesus inam, ta ele panua tututui ga tisoa ieda ga timatala ngan ei rabu ngan gid panua toa ngada oa lolod matua ngan ei. Be gimi pade ga adio rabu ngan gid, ngansa lolomi matua ngan Deo ele posanga toa gai apaola ga ila pagimi.

Paulus masin tiraring ngan luanga gid Tesalonika

11 *Gai matamai nanan lolomi matua ngan ada Deo toa bedaoa, ta araring somisomi ngan ei iuato gimi panua kemikemi ngan nasinga gid kadonga toa ei ibaba gimi ngan. Be araring pade ngan iura kapei iparangrang gimi ngan gid kadonga kemikemi toa ienono lolomiai, ga iparangrang gimi ngan saoa kadonga akakado ngan lemi kadonga lolo matua aea.

12 Toa bedaoa ta gimi ga asoa ada Maron Iesus ieda, be gimi edami ga idae pade ngan lemi lupnga toman ngan ei. Ta kadonga toa ne ga ipasolan mambe ada Deo ga Maron Iesus Kristus, gisirua lolod marum ngan gimi.

* **1:2:** Ro 1.7 * **1:4:** 2Ko 7.4, 1Te 2.19 * **1:6:** Ro 12.19 * **1:7:** 1Te 3.13 * **1:8:** Ais 66.15 * **1:9:** Ais 2.10 * **1:10:** Kol 3.4 * **1:11:** Kol 1.9, 1Te 1.2-3

2

Eaba toa ipul imur ngan Deo ele apu, eine ga iuot

1 Be oaeoaemai, patautene gai abode posanga ila pagimi ngan ada Maron Iesus Kristus ele namanga ga leda lupnga pan. Be gai abeta matua gimi bedane:

2 Lolomi ede ga ede ga asamimi ngan posanga toaine padam. Panua edengada tipakaka ta tikeo ga Maron ele ado kapei toa oa iuot ga ila o. Ta panua tikeo ga gai abada Deo iaoa ta akeo toa bedaoa, be padengada tikeo ga gai apaola Deo ele posanga, mao abode posanga toa bedaoa ngan laulau, be eine mao.

3 *Oangga eaba eta ipakaka gimi ngan posanga, mao ipakaka gimi ngan edap eta pade, irangrang ngan alongo ei mao. Ngansa ado toaiua irangrang ngan iuot sapaean mao. Mugaeai ngan, panua busa ga timan Deo aea isat, be eaba toa ipul imur ngan Deo ele apu ga iuot masaeai. Be muriai, eaba toa oa ga iduaea ngan dinga imperno.

4 *Be saoa danga gid panua tiraring ga ila pan, mao tikeo ga iman ad deo, eine eaba toa oa ga iman aea isat ga isoa ieda mulian gadae ngan. Toa bedaoa ta ei ga idudunga Deo ele lumaeai ta idio imado ta ikeo pagid ipom matadeai bedane, "Gau kekelegau Deo."

5 Be ngan ado toaiua namamado toman ngan gimi, eine nakado gid posanga toa ne ga ila pagimi, be matami nanan mao?

6 Be labone gimi aoatai ngan saoa danga ipakala eaba toa ne ngan ele namanga. Toa bedaoa ta ei ga iuot masaeai tutui ngan ele ado imata.

7 Ngansa labone Satan iura ibokoboko mumulnga, ta ikado ga panua tipul murid ngan Deo ele apu. Tautaunga eaba toa ipul imur ngan Deo ele apu iuangga iuot masaeai, be labone eaba ede pade ipakala ele edap. Ta eaba toa ede pade ne ikakado maitne. Ei ga ipakala edap ngan eaba toa oa, ga kus ta kos mulian ga ila.

8 *Tota eaba toa ipul imur ngan Deo ele apu ga iuot masaeai. Be muriai, oangga Maron Iesus per ga iuot, ei ga ipaeabu ngan eaba toa oa iura, be iuso iaoa uru ta ipamate eaba toa oa.

9 *Be oangga eaba toa oa inam, ei ga iboko toman ngan Satan iura ta ipasolan gid uisinga pakakanga imata ede ga ede ta iman kilala, ta ipamatala gid panua.

10 Be ei ga ipakaka gid ngan kadonga papaeamao imata ede ga ede. Ta idada gid ga tilalala ngan edap paeamao ga irangrang ngan timukuru. Timukuru ngansa Deo ipasolan gid ngan posanga tautaunga ngan badanga gid mulian, be tinid ngan posanga toa oa mao.

11 Ngan ipu toaine, Deo ga ilongean pakakanga ede toa iura kapei tau ipabuobuo gid, ta gid ga lolod matua ngan posanga pakakanga.

12 Toa bedaoa ta sapadua toa lolod matua ngan posanga tautaunga mao, ga tinid igelgel ngan led kadonga sasat, eine Deo ga ipamadid gid ngan posanga ta ipanas gid.

Manta tamadid matua ngan posanga tautaunga

13 *Be oaeoaemai, Deo ikim gimi kapei tau, ta gai somisomi manta aposa kemi ga ila pan ngan gimi, ngansa mugaeai ngan danga toa ngada ne led otnga, Deo isio gimi ngan ibada gimi mulian. Gimi lolomi matua ngan posanga tautaunga, ta ei ga ibada gimi mulian ngan Itautau Tutui iura ta idol ele ul ngan gimi.

14 Be ngan ato kemi toa gai apaola ga ila pagimi, ei ibaba gimi ngansa iuangga ibada gimi ta ala amado ngan ada Maron Iesus Kristus ele taranga.

15 Tota oaeoaemai, manta amadid matua ga akisi gid nasinga toa gai apaoatai pagimi ngan aoamai ga lemai laulau pade.

16 Be ada Maron Iesus Kristus ga Deo Tamada, gisirua tikim gita kapei tau. Be lolod marum ngan gita ta tipamatua loloda somisomi ga ilalala ga ila. Deo ilua gita ta taoatai kemi mambe ei ga ibada madonga kemi pagita ta tasangasanga ei.

* **2:3:** 1Ti 4.1, 1Io 2.18, 4.3 * **2:4:** Ese 28.2, Dan 11.36 * **2:8:** Ais 11.4, PM 19.15 * **2:9:** PM 13.11-13 * **2:13:** Ep 1.4, 2Te 1.3

17 Be gai araring ngan ei ipamatua
lolomi ga ilua gimi ta amadid matua ngan
kadonga kemikemi ga posanga kemikemi
toa ngada ne.

3

Manta araring ngan luanga gai

1 Oaeoaemai, gai lemai posanga kelede
pade ga bedane: Manta araring ngan lu-
anga gai ta Maron ele ato irangrang ngan
iuasasa manmanae, ga panua tilolon ngan
ato toa ne lalaede mambe gimi alolon
ngan.
2 Ga pade, araring ngan Deo ibada
gai mulian pagid panua papaeamao
bagedeai, ngansa panua busa lolod matua
ngan Iesus mao.
3 Be Maron ei eaba mata tutui aea, ta
ei ga ipamatua gimi ga imata kikisi gimi,
ta irangrang ngan eaba paeamao ipaeabu
ngan gimi mao.
4 *Be Maron ikado ga gai aoatai kemi
mambe labone ga muriai pade, gimi ga
anasnasi saoa posanga gai arenren pagimi
ngan.
5 Be gai araring ngan Maron ipasolan
gimi ta aoatai kemi mambe Deo ikim
gimi kapei tau, ta ilualua gimi ga amadid
matua ngan kadonga kulupulupu, lalaede
mambe Kristus.

Panua toa ngada ne manta tiboko

6 *Be oaeoaemai, ngan ada Maron Iesus
Kristus ieda, gai aposa matua pagimi be-
dane: Oangga oaeoaemi etangada timalai
alele ga tinasnasi gid nasinga toa gai apa-
solan gimi ngan oa mao, manta ala aluai
ngan gid.
7 *Ngansa gimi aoatai mambe somisomi
manta anasnasi kadonga lalaede mambe
gai akakado. Be matami nanan: Ngan ado
toaiua gai amamado toman ngan gimi,
gai amamado sapaean mao, be akakado
naurata.
8 *Ga pade, gai aean eaba eta ele annga
sapaean mao. Gai aolol. Be gai aboko
matua bong ga ado, ta akakado naurata
kulupulupu, ngansa tinimai ngan apaeaea
eaba eta ngan gimi mao.
9 *Tautaunga, edamai kapei ta
arangrang ngan abada luanga inam
pagimi, be gai akado bedaoa mao ngansa
gai aoangga apasolan gimi ngan kadonga
kemikemi gimi manta anasnasi.
10 Ngansa gai amamado toman ngan
gimi maitne, be akado posanga matua
pagimi bedane: Oangga eaba sai iboko
mao, irangrang ngan apan eaba toa oa aea
annga mao.
11 *Be gai alongo posanga mambe panua
edengada toa tilalala rabu ngan gimi, gid
malainga ad. Tiboko mao, be tipatoi gid
sapaean ga tidudunga ngan panua paden-
gada led posanga.
12 *Ngan Maron Iesus Kristus ieda, gai
aposa matua pagid panua toa bedaoa: Gid
manta mumun ga tibokoboko ngan ad
annga aea olnga.
13 *Be oaeoaemai, gid kadonga
kemikemi, irangrang ngan atolatola ngan
aea nasinga mao.
14 Be oangga sai inasi lemai posanga
ngan laulau toa ne mao, manta matami
nanan ei eaba sai toa ta ala aluai ngan ei.
Toa bedaoa ta ei ga maeamaea ei.
15 *Be irangrang ngan agera ei mambe
ami isat mao, be apabib ele mambe ei ami
kakau.

Paulus ele ado kemi ila pagid

16 Be gau nararing ga ila pan Maron,
eaba toa lolo tarui aea, ngan ei ikado ga
lolomi itarui somisomi ngan danga toa
ngada ne. Be Maron idio pagimi toa ngada
na.
17 Gau Paulus, ngan bageg nabode leg
ado kemi toa ne ila pagimi. Eine leg kilala
toa nabode ngan leg laulau toa ngada ne.
Leg bodenga tota bedane.
18 Kemi ngan ada Maron Iesus Kristus
ele kadonga lolo marum aea idio pagimi
toa ngada na.

* **3:4:** 2Ko 7.16, Gal 5.10 * **3:6:** Ro 16.17 * **3:7:** Plp 3.17 * **3:8:** 1Te 2.9 * **3:9:** 1Ko 9.4, 1Te 1.6 * **3:11:** 1Ti 5.13 * **3:12:** 1Te 4.11 * **3:13:** Gal 6.9 * **3:15:** 1Te 5.14

Paulus ele laulau matamata aea ila pan Timoti

1 Gau Paulus, eaba ato aea ton Iesus
Kristus. Deo toa ibada gita mulian ga Iesus
Kristus toa tagaga matada ngan sanganga
ei, gisirua tirenren matua pagau ta tidol
naurata toa ne ga idae bagegeai.
2 *Gau nabode laulau toa ne ila pago
Timoti. Ngan leda kadonga lolo matua
aea, eao mambe leg gergeu tautaunga.
Kemi ngan Deo Tamada ga ada Maron
Iesus Kristus, gisirua led kadonga lolo
marum aea, ga lolo isat aea, ga lolo tarui
aea idio pago.

Posanga pabibnga aea ngan gid panua led paoatainga pakakanga

3 Ngan ado toaiua natnan Epesus ga nala
Masedonia maitne, gau narenren matua
pago. Be labone nakado posanga lalaede
pago pade ngan eao dio mamado toa Epesus na ngan kadonga posanga matua ga ila
pagid panua idanga ede, ngan gid tirangrang ngan tipaoatai panua ngan posanga
pakakanga mao,
4 *ga tiadi gid ninipunga sapaean ga titnga mamarae ngan tibutibuda mao pade.
Posanga sapaean toa bedaoa ikado ga
panua aoad isokangai, be irangrang ngan
ilua gid ngan nasinga Deo ele kimnga mao.
Be oangga loloda matua ngan ei, eine ga
taoatai ngan ele kimnga.
5 Deo iposa matua bedaoa pagita ngansa
ikim gita manta takim panua padengada.
Be oangga takim panua padengada tautaunga, manta loloda aea muk eta mao, ga
taoatai kemi mambe loloda kelede toman
ngan ei, ga tanasi kadonga lolo matua aea
be tapakaka ngan mao.
6 Be gid panua toa oa titnan edap kemi
ga idio, ta tibuobuo ga tila ngan kadonga
posanga sapaean.
7 Tikeo ga timan panua paoatainga ad
ngan Deo ele apu ta tiposa matua mambe
tiuatai kemi ngan, be tautaunga tiuatai
ngan saoa danga toa tiposaposa ngan oa
mao.
8 *Be gita taoatai, oangga tanasi edap
tutui ngan paoatainga ngan Deo ele apu,
apu eine danga kemi ede.
9 Be taoatai pade mambe Deo idol ele
apu ngan panua tututui mao, be idol ngan
patutuinga gid panua toa tipul murid
ngan ele apu, ga panua tangad balbal, ga
panua tiuangga Deo eine danga tautaunga
mao, ga panua kadonga sasat ad, ga panua
tiuangga Deo eine danga buligaliga, ga
panua tilolon ngan ei mao, ga panua tipapamate tnad ga tamad, ga panua tipapamate panua padengada,
10 ga panua tikakado kadonga arala,
ga gid arangaranga tikakado kadonga arala pol ngan gid, ga panua tiluku panua
padengada ga timan paeaeanga sapaean,
ga panua posanga pakakanga ad, ga
panua tikado posanga tautaunga gadae be
tipakaka, ga panua tinasi saoa kadonga
paeamao ipaparau ngan paoatainga tutui
ton Deo.
11 Paoatainga tutui toa ne, eine inasi
posanga lalaede mambe ato kemi toa Deo
iadi gau ngan aea paolanga ne ikeokeo
ngan. Ikeo pagita ngan taranga kapei ton
Deo toa tasoa ieda somisomi.

Paulus iposa kemi ga ila pan Maron, ngansa ilolo isat ngan ei

12 *Naposa kemi ga ila pan Iesus Kristus
ada Maron toa ipamatua gau, ngansa igera gau mambe eaba mata tutui aea ta idol
gau ngan kadonga ele naurata.
13 *Tautaunga, mugaeai napaeabu ngan
ieda ga napaieiei ele panua ga nakakado
paraunga pagid. Be ei ilolo isat ngan gau,
ngansa gau naoatai kemi ngan saoa danga
toa nakakado oa mao, ga lolog matua ngan
ei maitne.
14 Be Maron ilolo marum tau ngan gau ta
ilua gau ta lolog matua ngan Iesus Kristus,
ga ele kadonga kimnga aea iuon lologeai.
15 *Iesus Kristus isulug ga inam tanoeai
ngan badanga mulian panua kadonga
sasat ad. Posanga toa ne tautaunga, ta
panua toa ngada ne tirangrang ngan lolod

* **1:2:** PA 16.1-3, Tt 1.4 * **1:4:** 1Ti 4.7, Tt 1.14 * **1:8:** Ro 7.12,16 * **1:12:** PA 9.15, 1Ko 15.9-10, Gal 1.15-16
* **1:13:** PA 8.3, 9.1-5 * **1:15:** Lu 19.10

matua ngan. Be ngan gau leg kadonga sasat, naeasal panua toa ngada ne.
16 Be ngan ipu toaine Iesus Kristus ilolo isat ngan gau, ngansa iuangga ipasolan mambe ei ilolo bake manmanae mao, be isasamum gid panua led kadonga sasat. Tautaunga, gau namugamuga ngan panua kadonga sasat ad, be ikado bedane ngan gau ngan pasolannga ele kadonga kemi toa bedaoa pagid panua toa lolod matua ngan ei maitne, ta irangrang ngan tibada madonga kemi somisomi.
17 Ei Maron kapei toa imamado somisomi. Irangrang ngan imate mao, be eaba eta irangrang ngan igera ei mao pade. Ei kekelen ei Deo. Toa bedaoa ta gita toa ngada ne talolon ngan ei ga tasoa ieda somisomi ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

Timoti manta imadid matua mambe eaba paraunga aea

18 Timoti, natug oaine, leg renrennga toa ila pago ne eine lalaede mambe posanga toa gid panua tibada Deo iaoa tikeo ngan eao mugaeai. Oangga matam nanan kemi posanga toaine, eine eao ga rangrang ngan madid matua ngan Deo ele naurata kemi mambe eaba paraunga aea imadid matua ngan paraunga.
19 Ngan paraunga toa ne, manta kisi matua lem kadonga lolo matua aea, ga oatai kemi mambe lem idil eta paeamao Deo imatai mao. Be panua idanga ede tiuatai ngan led idil papaeamao, be tipul murid pan Deo toa iuangga ipatutui gid, ta titnan led kadonga lolo matua aea. Ngan kadonga toa bedaoa, gid mambe oaga idae kas siaeai ga imapoga.
20 *Imeneus ga Aleksanda tikado toa bedaoa, tota nadol gisirua ga tidae Satan ibageai, ga irangrang ngan tiuatai kemi mambe tirangrang ngan tipaeabu ngan Deo ieda pade mao.

2

Manta tararing pan Deo ngan ilua panua toa ngada ne

1 Be danga kapei tau nakeo pago ngan aea kadonga, eine bedane: Manta panua tiraring ta tibetabeta Deo ngan luanga panua toa ngada ne ga tiposa kemi ga ila pan somisomi.

Manta panua tiraring ta tibetabeta Deo ngan luanga panua toa ngada ne.

2 Manta tibeta ei ngan luanga gid mamaron kapeipei ngan tibur ga tibur ga gid madidnga ngan tuanga ga tuanga. Toa bedaoa ta loloda itarui ga leda madonga kemi, ta tarangrang ngan tanasi kadonga toa ngada ne mambe Deo ikim ga talolon ngan ei.
3 Deo toa ibada gita mulian itin igelgel ngan raring aea kadonga toa bedaoa, ta eine kemi ngan imata.
4 Deo ikim ibada mulian panua toa ngada ne ta irangrang ngan tiuatai kemi ngan ele posanga tautaunga.
5 Ngansa Deo kelede mon imamado. Deo eta pade mao. Be eaba kelede iman bebeda ta imadid rabu ngan Deo ga gita eababa, eine Iesus Kristus
6 *toa ilongean ei mulian ga imate ngan patutuinga panua toa ngada ne ad gigi kapei Deo imatai. Ngan ado toa Deo isio, ipasolan Inat ele kadonga toa ne ga iuot masaeai, ta ngan edap toa ne taoatai mambe ei ikim ibada mulian gid panua.

* **1:20:** 1Ko 5.5, 2Ti 4.14-15 * **2:6:** Ro 3.29-30, Gal 1.4

7 *Be naposa tautaunga. Napakaka mao.
Ngan ipu toaine Deo isula gau ga naman
ele eaba ato aea ga eaba paoatainga aea
ngan paolanga ele posanga tautaunga, ta
irangrang ngan gid alu padengada lolod
matua ngan ei.
8 Tota ngan tibur isaoa gimi aluplup
ngan, oangga gid arangaranga tisoa baged
ga tiraring, gau nakim led kadonga itutui
mambe Deo ikim. Irangrang ngan lolod
bake mao ga aoad isokangai mao be tikado
led raring.

Kadonga kemi iman gid taine ad sogonga

9 *Lalaede toa bedaoa, nakim gid taine
tidol pononga ga sogonga itutui Deo
imatai. Manta matad inasi led danga sisid
aea dolnga ta irobi tinid kemi. Be irangrang ngan tipilai launid mao, ga tilasu
sogonga ngan nagemgem gol ga gagalid
aea sogonga padengada mao, ga gid danga
sisid toa aea olnga kapei oa mao pade.
10 *Be taine sai ikeo ga inasi Deo ele
kimnga ga isoa ieda, manta ikado kadonga
kemikemi ta iman aea sogonga tautaunga.
11 Gid taine manta tibadakusu ga tilongolongo Deo ele posanga ta tibada
oatainga. Toa bedaoa ta tilolon ngan
rourounga togid iaoa kelede ton Kristus.
12 *Be gau nalongean taine eta ga
imugamuga ngan gid arangaranga mao
ga ipananale gid mao pade. Be manta
mumun ga timamado.
13 *Ngansa Deo ikado Adam ga iuot mugaeai, ga kus ta ikado Eva ga iuot.
14 *Be Adam ilongo posanga pakakanga
ton Satan mao. Taine ilongo posanga
pakakanga ta iuot taine kadonga sat aea.
15 Ngan ipu toaine, gid taine tinaman
ieieinga kapei ngan poponga gergeu. Be
oangga lolod matua ngan Iesus somisomi,
ga tipasolan mambe Deo ele ul ienono
ngan gid, ga tikim panua padengada, ga
tinasi oatainga kemikemi, tota Deo ga
ibada gid mulian ngan led poponga.*

3

Panua timariala ngan Deo ele panua, manta tinasi kadonga kemikemi

1 *Posanga ga oaine tautaunga. Oangga
sai ikim ibada naurata ngan imariala ngan
Deo ele panua, eine ikim naurata kemi
ede.
2 *Tota eaba imariala ngan Deo ele
panua, manta ele kadonga itutui tau, ta
irangrang ngan eaba eta iselele ei mao.
Irangrang ngan iuai kiai mao. Ei manta
ipakala ei mulian ngan kadonga sasat
ga inasi oatainga kemikemi, ta irangrang
ngan panua tilolon ngan ei. Be manta
imariala kemi ngan aea kaluae, ga iuot
eaba kemi paoatainga aea pade.
3 Irangrang ngan iman eaba ununnga
aea mao, ga ikakado paraunga mao, be
manta ilolo marum ngan gid panua. Irangrang ngan iaoa kaukau mao, ga ikim tau
pat mao.
4 Ei manta imugamuga kemi ngan
iadaoa ga ele gergeu, ta tilongolongo ilinge
ga tilolon ngan ei.
5 Ngansa oangga sai irangrang ngan
imugamuga kemi ngan iadaoa ga ele
gergeu mao, ei ga imariala ngan gid iaoa
kelede ton Kristus madongan?
6 Irangrang ngan ipul ei ga ilolo matua
ngan Iesus toa patautene mao, be ei manta
ilolo matua mole tede, ga kus ta adol ei
ngan kadonga naurata. Ngan kado ta
iparim ngan ei mulian, ta Deo ipanas ei
lalaede mambe ipanas eaba paeamao toa
Satan.
7 *Be manta iualu kemi rabu ngan gid
panua toa lolod matua ngan Iesus maitne.
Ngan kado ta iualu kemi mao, ta tiposa
paeamao ngan ei, ta itap ngan eaba paeamao ele nasulung.

Deo ele panua naurata ad manta tinasi kadonga kemikemi

8 Be Deo ele panua naurata ad, gid
manta tinasi kadonga tutui, lalaede
mambe gid panua timariala ngan Deo ele

* **2:7:** PA 9.15, Gal 2.7-8, 2Ti 1.11 * **2:9:** 1Pe 3.3-5 * **2:10:** 1Ti 5.10 * **2:12:** 1Ko 14.34 * **2:13:** OM 2.7,21-22, 1Ko 11.8-9 * **2:14:** 2Ko 11.3 * **2:15:** Imata mambe Paulus iposa ngan Deo ele edap ngan badanga gita mulian, eine ngan Iesus aea poponga. Tota kadonga kulupu toa Deo ipanas Eva ngan mugaeai, eine iman Iesus ele edap ngan inam pagita mambe eababa. * **3:1:** PA 20.28 * **3:2:** Tt 1.6-9 * **3:7:** 2Ko 8.21

panua, ta irangrang ngan panua tilolon
ngan gid. Be irangrang ngan maed rua
mao, ga tilasu ununnga mao, ga tikado
aleburo ngan pat aea badanga mao pade.
9 Manta tiuatai kemi mambe lolod
kelede toman ngan Deo, be lolod matua
ngan posanga tautaunga toa Deo ipasolan
pagita.
10 Be eao manta toba gid ngan led nau-
rata bua. Ta oangga gera led idil eta
paeamao mao, tota dol gid ga timan panua
naurata ad.
11 *Be gid taine pade manta tinasi
kadonga tutui, ta panua tilolon ngan gid.
Irangrang ngan tikado posanga papaea-
mao ngan panua padengada mao. Be
tipakala gid mulian ngan kadonga sasat.
Be ngan led naurata toa ngada oa, manta
matad tutui.
12 Be gid panua naurata ad toa oa, iran-
grang ngan tiuai kiai mao, be timugamuga
kemi ngan adadaoad ga led gergeu.
13 Ta oangga tikado kemi led naurata,
eine ga tibada edaeda kemi. Be Deo ga
ipamatua gid ta lolod matua tau ngan
Iesus Kristus.

Posanga mumulnga toa Deo ipaola ga inam pagita, eine danga kapei tau

14 Gau naeadi mambe teta pade gau
ga nalat pago. Be naoangga kemi ngan
nabode renrennga oaine ga ila pago bua.
15 Ta oangga naot pago manmanae mao,
eao ga gera posanga toaine ta oatai kemi
ngan saoa kadonga gid iaoa kelede ton
Kristus manta tinasnasi. Gita iaoa kelede
ton Kristus, gita panua ton Deo toa ima-
mado somisomi. Be iaoa kelede ton
Kristus eine mambe kadanga matua ibisi
posanga tautaunga ton Deo.
16 *Posanga mumulnga toa Deo ipaola
ga inam pagita ngan nasinga gid kadonga
toa ei ikim, eine danga kapei tau. Ta gita
toa ngada ne loloda matua ngan ga taposa
ngan ga bedane:

Ei iuot eababa tautaunga.
Itautau Tutui ipasolan gita mambe ele idil
eta paeamao mao.
Gid anggelo tigera ei.
Ele panua tipaola ele ato ga ila ngan alu
busa tanoeai.
Gid panua tanoeai lolod matua ngan ei.
Deo isoa ei ta idae ga ila idudunga ngan
ele taranga kapei.

4

Posanga pakakanga togid panua aleburo ad

1 Be Itautau Tutui iposa masaeai ngan
gid ado toa ilalala ga inam, ngan panua
edengada ga titnan led kadonga lolo
matua aea ta tinasi gid iriau papaeamao
ga antu led paoatainga pakakanga.
2 Paoatainga toa bedane iuotot ngan gid
panua aleburo ad. Gid tiuangga tipasolan
gid mambe panua kemikemi, be mao,
tipakaka. Tipul murid ngan Itautau Tutui
somisomi tau, ta irangrang ngan tinaman
ele patutuinga lolodeai pade mao.
3 *Gid tipaidi gid panua ngan oaioainga
ga tikeo ga gid panua manta tiplese an-
nga edengada. Be gita panua toa loloda
matua ngan Deo, taoatai posanga tau-
taunga mambe ei ikado gita ngan taoaioai
ga ikado annga imata ede ga ede ngan
taeanean, ta taposa kemi pan ngan gid
danga toa ne.
4 Ngansa danga toa ngada ne Deo ikado
eine kemi. Leda ipu ngan plesenga danga
eta mao. Gita tabada ta taposa kemi pan,
5 ngansa Deo ele posanga toman ngan
leda raring ikado ga iuot danga tutui Deo
imatai.

Timoti manta iuot eaba kemi naurata aea ton Iesus

6 Oangga eao palongo oaeoaeda ngan
gid posanga toa ne, eao ga ot eaba kemi
naurata aea ton Iesus Kristus, ta somisomi
eao ga bada pamatuanga ngan posanga
tautaunga toa lolom matua ngan ga ngan
paoatainga kemikemi toa eao nasnasi.
7 *Be irangrang ngan eao longo gid
ninipunga sapaean tanoeai aea mao, be
manta pamatua go mulian ngan kadonga
lalaede mambe Deo ikim.
8 Ngansa tinida aea pamatuanga eine
kemi tede, be loloda aea pamatuanga
ngan kadonga Deo ikim, eine ga ilua gita

* **3:11:** Tt 2.3 * **3:16:** Mk 16.19, Ins 1.14, Kol 1.23 * **4:3:** OM 9.3, Ro 14.6, 1Ko 10.30-31 * **4:7:** 1Ti 1.4

kapei tau ngan leda madonga tanoeai ga
buburiai pade.
9 Posanga ga oaine tautaunga tau, ta
panua toa ngada ne tirangrang ngan lolod
matua ngan.
10 *Deo toa imamado somisomi ne iran-
grang ngan ibada mulian panua toa ngada
ne, be gita panua toa loloda matua, ei
ga ibada gita mulian tautaunga. Ngansa
taoatai kemi mambe ei ga ilua gita toa
bedaoa, ta tinida igelgel ngan sanganga
ei. Tota somisomi urada pakpakia ngan
kadonga ele naurata.
11 Manta posa matua ga papaoatai gid
panua ngan gid posanga toa ne.
12 *Irangrang ngan eao longean eaba eta
imata ibiu go mambe kakau pau sapaean
mao. Be manta pasolan lem kadonga
kemikemi ta tigera ga tinasnasi ga bedane:
lem posanga kemikemi, ga lem lalalanga
tutui, ga lem kadonga kimnga aea, ga
lolom matua ngan Deo, ga lolom aea muk
eta Deo imatai mao.
13 Be oangga nala pago manmanae mao,
manta oatoato Deo ele laulau ga ila pagid
ipom somisomi, ta paola ga paoatai ele
posanga pagid pade.
14 *Matam nanan pamatuanga toa Deo
ibada pago ngan ado toaiua gid madidnga
ngan iaoa kelede ton Kristus tidol baged
ga idae ngan eao ga tibada Deo iaoa ngan
go pade. Deo ele pamatuanga toa ne, eine
mambe ele tenainga ila pago. Irangrang
ngan eao tnan tenainga toa ne ga idio
sapaean mao.
15 Toa somisomi ne manta marum ngan
lem naurata toa ne ga longean go tau-
taunga ngan aea kadonga. Toa bedaoa ta
panua toa ngada na ga tigera lem naurata
iuot kemi ga ilalala ga idae.
16 Matam inasi kemi lem lalalanga ga
lem paoatainga. Kaput ngan mao, ngansa
oangga kado kemi lem naurata toa be-
daoa, Deo ga ibada go mulian toman ngan
gid panua tilongolongo lem posanga.

5

Timoti manta igera gid panua mambe iaoa kelede ei ton

1 Irangrang ngan eao daba eaba kapei
eta mao. Be patutui ei ngan posanga
meles, mambe eao posa pan tamam. Lem
posanga pagid kakau iririau ga oaioainga
papau manta iuot lalaede mambe eao
kado pagid am kapeipei ga am kakakau.
2 Be lem posanga pagid taine kapeipei
manta iuot lalaede mambe eao kado pagid
tnatnam. Be lem posanga pagid taine
blalala ga taine oaioainga papau, manta
iuot lalaede mambe eao kado pagid li-
ulium, be nasi kadonga itutui tau Deo
imatai.

Manta talua gid asapsape

3 Be gid asapsape tautaunga toa ad lu-
anga eta mao, manta lolon ngan gid.
4 Be oangga asape eta ele gergeu ga itub-
tub timamado, gid manta tibada oatainga
kemi ngan nasinga Deo ele posanga bua
ta tilualua ei. Ngan kadonga toa bedaoa,
tikoli mulian tnad ga tamad ga tibud led
lualuanga mugaeai aea, ngansa kadonga
toa bedane ikado ga Deo itin igelgel.
5 Be oangga asape eta imamado ei keke-
len ga aea luanga eta mao, ei asape tau-
taunga ede. Ei ilolo iminmin ngan Deo ele
luanga ta iraring bong ga ado somisomi ga
iansaban ei.
6 Be oangga inasi kimnga papaeamao
tanoeai aea, ngan Deo imata, ei mambe
taine ede imate.
7 Palongo gid iaoa kelede ton Kristus
ngan renrennga toaine ngan luanga gid
asapsape. Ngan kado ta eaba eta iselele
gid.
8 Be oangga sai ilualua isobosobo ga
gid iaoa kelede ei ton mao, ei ipasolan
mambe ei itnan ele kadonga lolo matua
aea na. Ta ngan Deo imata, ele kadonga
sat iasal kadonga togid panua toa tipul
lolod maitne.
9 Be gid asapsape toa eao gera mambe
kemi ngan tibada luanga inam pagid iaoa
kelede ton Kristus, bode edad ga idae ngan
laulau. Be oangga ad rai gadio ngan san-
galima sangaul ede, irangrang ngan eao
bode edad ga idae ngan laulau toa oa mao.
Be manta matad tutui ngan adadaoad toa
timate oa.

* **4:10:** 1Ti 2.3-4 * **4:12:** Tt 2.15 * **4:14:** 2Ti 1.6

10 Be manta oalud kemi ngan gid
kadonga kemikemi ga bedane: matad
ikikisi kemi led gergeu ga tidae kapeipei,
ga timariala kemi ngan ad kaluae,
ga tikado naurata paeaeanga mambe
sigiringa Deo ele panua tututui aed,*
ga luanga tal mon panua ad kadonga
kulupulupu, ga somisomi tikado kadonga
kemikemi imata ede ga ede.
11 Be gid asapsape toa tinid gargar
maitne, bode edad ngan laulau toa na
mao. Ngansa oangga kimnga tanoeai aea
idada gid ga matad sapian Kristus, tota
tikim oainga pade.
12 Ngan kadonga toa bedaoa, Deo
ga ipanas gid, ngansa mugaeai tikado
posanga tautaunga imatai, ngan gid ga
tiuai pade mao, be tinasi led posanga
tautaunga toa oa mao.
13 *Be kadonga ede pade tikakado eine
ga bedane: Timalai alele be tila ngan luma
ga luma. Be tikado bedaoa kekelen mao,
gid tikim tau ngan longonga posanga sal-
sal togid panua padengada ga tipatoi gid
sapaean ga tidudunga ngan panua paden-
gada led posanga. Be tikakado posanga
itutui mao.
14 *Tota naoangga kemi ngan gid asap-
sape toa tinid gargar maitne, manta tiuai
pade, ga tipopo gergeu, ga timariala ngan
led luma lolo. Toa bedaoa ta tipakala ada
isat ngan selelenga gita.
15 Tautaunga, edengada ngan gid titnan
edap kemi ga tinasi Satan na.
16 Oangga taine sai ilolo matua ngan
Iesus be isobo eta iman asape, manta ilua
ei. Ngan kado ta ipaieiei gid iaoa kelede
ton Kristus ngan luanga ei. Toa bedaoa
ta gid asapsape padengada toa ad luanga
eta mao, eine iaoa kelede ton Kristus tiran-
grang ngan tilua gid.

Manta takado kemi ngan gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus

17 Be gid madidnga ngan iaoa kelede ton
Kristus, oangga timugamuga kemi ngan
Deo ele naurata, manta talua gid ngan
kadonga rua: Talolon ngan gid ga taol gid
pade. Be luanga toa ne, kapei ga ila pagid
madidnga toa tipaola ga tipapaoatai ngan
Deo ele posanga.
18 *Ngansa Deo ele laulau ikeo ga be-
dane, "Oangga bulmakao ikakado lem
naurata, irangrang ngan eao pakala iaoa
ngan eaneannga mao." Be Deo ele
posanga ede pade ikeo ga bedane, "Gid
panua naurata ad manta tibada ad olol-
nga."
19 *Be irangrang ngan eao longo eaba
kelede ele selelenga ngan madidnga eta
ngan iaoa kelede ton Kristus mao. Be
oangga panua rua mao tol tiselele, ta eao
longo ga matam inasi.
20 *Oangga sai ngan iaoa kelede ton Kris-
tus ikakado kadonga sat, manta daba ei
panua busa matadeai, ta gid panua paden-
gada ga timataud ngan nasinga kadonga
toa bedaoa.

Timoti irangrang ngan inasi kadonga bagbage kelede mao

21 Ngan Deo imata ga Iesus Kristus imata
ga gid anggelo toa Deo isio gid oa matad,
naposa matua pago bedane: Nasi tutui gid
renrennga toa ne, be irangrang ngan eao
nasi kadonga bagbage kelede ngan eaba
eta mao.
22 Irangrang ngan eao dol bagem man-
manae ga idae ngan eaba eta ngan pamat-
uanga ei mao. Irangrang ngan eao sokon
panua padengada ngan led kadonga sasat
mao pade. Matam inasi kemi lem
kadonga, ngan kado ta lolom aea muk.
23 Un eau kekelen padam, be un oain
kauteta ta ilua mogalim, ngansa eao dibal
somisomi tau.
24 Panua edengada led kadonga sasat
iuot masaeai. Timadid ngan posanga
maitne, be eao ga oatai ngan led kadonga
sat. Be kadonga sat togid panua paden-
gada ienono mumulnga, ta muriai ga iuot
masaeai.
25 Toa bedaoa pade ngan kadonga
kemikemi. Panua edengada led kadonga
kemikemi iuot masaeai, ga panua toa
ngada ne tiuatai ngan. Be oangga kadonga
kemikemi edengada ienono mumulnga,

* **5:10:** Ngan gid panua mugaeai ad, oangga eaba eta inam pagid, eine ga tisigiri iae ngan pasolannga kadonga kemi pan. * **5:13:** 2Te 3.11 * **5:14:** 1Ko 7.9 * **5:18:** Lo 25.4, Mt 10.10, Lu 10.7, 1Ko 9.9 * **5:19:** 2Ko 13.1 * **5:20:** Ep 5.11

irangrang ngan idio bedaoa mole mao.
Muriai panua ga tiuatai ngan.

6

Gid paeaeanga sapaean manta tikado naurata kemi

1 *Gid panua toa lolod matua ngan Iesus
be timan paeaeanga sapaean ton eaba
ede pade, gid manta tilolon kemi ngan ad
maron, ngan kado ta panua tiselele Deo
ieda ga leda paoatainga.
2 *Be oangga ad maron toa oa ilolo
matua ngan Iesus, irangrang ngan tig-
era mambe ei iaoa kelede ton Kristus, ta
matad ibiu ei ngan ipu toaine mao. Be
gid manta timarum tau ngan kadonga ele
naurata ga iuot kemi. Ngansa eaba toa
tikakado ele naurata oa, ei ilolo matua
ngan Iesus ga tikim ei pade. Ta eine
tutui ngan tilualua ei. Timoti, eao manta
posa matua ga paoatai gid iaoa kelede ton
Kristus ngan gid posanga toa ne.

Tagabit kemi ngan paoatainga pakakanga ga pat aea kimnga

3 *Oangga sai ipananale ngan posanga
pakakanga, be ilolo kelede ngan ada
Maron Iesus Kristus ele posanga tau-
taunga mao, ga ilongolongo paoatainga
ngan nasinga Deo ele kimnga mao pade,
4 eaba toa oa iparim sapaean ngan ei
mulian. Ei iuatai ngan danga eta mao.
Be ikim tau aoa kaukau ngan posanga
sapaean idil imata ede ga ede. Ele kimnga
paeamao toa ne ipapot gid kadonga sasat
ga bedane: mata eanean, ga ariapolpol,
ga dabanga sasat, ga galnga panua paden-
gada ngan posanga sapaean,
5 *ga ikado gid panua toa lolod aea
muk ga tikuk lolod pol ngan gid mulian.
Gid panua toa oa tirangrang ngan tibada
oatainga ngan posanga tautaunga mao.
Gid tiuangga nasinga Deo ele kimnga eine
edap ngan badanga pat.
6 *Be oangga tanasi Deo ele kimnga ga
loloda kemi ngan saoa danga ibada pagita,
eine tagera leda madonga iuot kemi tau.
7 *Ngansa ngan ado toaiua tnatnada
tipopo gita, eine takisi danga eta ngan
bageda mao. Ga oangga tamate, irangrang
ngan tabada danga eta ga ila mao pade.
8 Be oangga ada annga ga pononga
ienono, eina ga tinida igelgel.
9 Be gid panua toa tikim tau ngan
badanga pat, eine kadonga sasat idada gid
ta titap ga tisulug mambe gaea itap ngan
nasulung. Lolod ikim tau ngan kadonga
mangamanga ta tipapaeabu ngan gid mu-
lian, ta titap ngan kadonga kulupulupu ga
tiduaea.
10 *Ngansa pat aea kimnga eine ipu ngan
kadonga sasat imata ede ga ede. Panua
edengada tikim tau pat, ta titnan led
kadonga lolo matua aea ta tibuobuo alele,
be tigal nanan gid mulian ngan kadonga
kulupulupu imata ede ga ede.

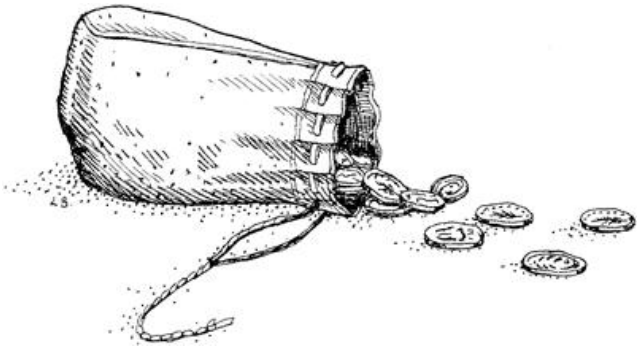

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Pat aea kimnga eine ipu ngan kadonga sasat imata ede ga ede.

Eao uram pakpakia ngan salisalinga ta bada madonga kemi

11 *Be eao Deo ele eaba, eao la aluai
ngan gid kadonga papaeamao toa ne. Be
manta uram ngan nasinga kadonga tutui,
ga kadonga mambe Deo ikim, ga lolom
matua ngan Deo, ga kadonga kimnga
aea, ga madidnga matua ngan kadonga
kulupulupu, ga kadonga lolo marum aea.
12 *Leda kadonga lolo matua aea eine
mambe salisalinga. Eao manta uram pak-
pakia ngan salisalinga toa ne. Kisi matua
madonga kemi somisomi aea. Be ngan
ado toaiua eao paola eao mulian panua
busa matadeai ta keo ga lolom matua ngan

* **6:1:** Ep 6.5 * **6:2:** Plm 16 * **6:3:** Gal 1.6-9 * **6:5:** 2Ti 3.8, 4.4, Tt 1.14 * **6:6:** Plp 4.11-12, 1Ti 4.8, Ibr 13.5
* **6:7:** Jop 1.21 * **6:10:** Ep 5.5 * **6:11:** 2Ti 2.22 * **6:12:** 1Ko 9.25-26, 2Ti 4.7

Iesus, eao pasolan mambe Deo ibaba go
tautaunga ngan badanga madonga kemi
toa ne.
13 *Matam nanan Deo toa ikado danga
toa ngada ne ga matad bibita, ga Iesus
Kristus toa ipaola posanga tautaunga
ngan ei mulian pan Pontius Pailat imatai.
Ngan gisirua matad naposa matua pago
bedane:
14 Nasi tutui renrennga toaine. Toa
bedaoa ta lem idil eta paeamao mao, ga
eaba eta irangrang ngan iselele go mao
pade. Nasi tutui toa bedaoa ga ila iran-
grang ngan ada Maron Iesus Kristus ele
namanga.
15 *Ele namanga toa oa ga iuot ngan
ado toa Deo isio. Danga toa ngada ne
ienono Deo kekelen ibageai ga tasoa ieda
somisomi. Ei Maron ngan gid maron toa
ngada ne ga ei kapei ngan kapeipei toa
ngada ne.
16 Ei kekelen irangrang ngan imate mao,
be imamado ngan taranga kapei toa eaba
eta irangrang ngan ila boloma ngan mao.
Mugaeai ga inama ga labone pade, eaba
eta irangrang ngan igera ei mao. Gid
panua ga tilolon ngan ei ga tikeo ga ei Deo
matua soke tau somisomi ga ilalala ga ila.
Eine tautaunga.

Gid panua led danga sisid busa manta tiadi Deo ga tilualua panua padengada

17 *Posa matua pagid panua toa led
danga sisid busa ngan tano toa ne, ngan
gid tirangrang ngan tiparim ngan gid mu-
lian mao ga tiadi led pat ga danga sisid
mao. Ngansa danga sisid tano aea ga imot-
mot. Be gid manta tiadi Deo toa ikakado
ele mamaron ga inam pagita somisomi
ngan kadonga tinida igelgel.
18 Led kadonga kemikemi ngan lu-
anga panua padengada manta iuot busa
mambe led danga sisid. Irangrang ngan
titolatola ngan kadonga mamaron mao.
19 *Ngan kadonga toa bedaoa, eine
mambe tikado luma matua ga tigorgor led
danga sisid busa buburiai. Tikado bedaoa
ta tikisi matua madonga kemi tautaunga.

Timoti manta imariala ngan ele naurata

20 O Timoti, manta mariala kemi ngan
naurata toa Deo iadi go ngan aea kadonga.
Pul murim ngan posanga sapaean alele
toa inasi Deo ele kimnga mao, ga la aluai
ngan gid panua toa tikeo ga led oatainga
kapei be tipakaka. Led paoatainga iparau
toman ngan Deo ele posanga tautaunga.
21 *Panua edengada tinasi paoatainga
toa bedaoa ta tisusu ga titnan led kadonga
lolo matua aea.
Kemi ngan Deo ele kadonga lolo marum
aea idio pagimi.

* **6:13:** Ins 18.36-37 * **6:15:** PM 17.14 * **6:17:** Lu 12.20-21 * **6:19:** Mt 6.20 * **6:21:** 1Ti 1.6, 2Ti 2.18

Paulus ele laulau parua aea ila pan Timoti

1 Gau Paulus, eaba ato aea ton Iesus Kristus. Ngan Deo ele kimnga, idol gau ngan kadonga naurata toa ne. Naurata toa ne eine ngan palongonga gid panua ngan ele posanga tautaunga ngan badanga madonga kemi ga ila pan eaba sai toa ilup toman ngan Iesus Kristus.

2 *Timoti, nabode laulau toa ne ga ila pago. Gau nakim go tau mambe leg gergeu tautaunga.

Kemi ngan Deo Tamada ga Iesus Kristus ada Maron, gisirua led kadonga lolo marum aea, ga lolo isat aea, ga lolo tarui aea idio pago.

Paulus iposa kemi pan Deo ga ipamatua Timoti ilolo

3 *Naposa kemi ga ila pan Deo. Lologeai nanaman mambe lolog kelede toman ngan ei, ta nakado ele naurata lalaede mambe tibutibug tikakado mugaeai. Be ngan leg raring somisomi bong ga ado, matag nanan eao ta naposa kemi bedaoa ga ila pan.

4 Matag nanan matam sul ta naoangga nagera go pade. Toa bedaoa ta tinig igelgel.

5 *Matag nanan mambe lem kadonga lolo matua aea eine tautaunga. Lolom matua lalaede mambe tibum taine Lois ga tnam Iunis lolod matua ngan ei mugaeai. Naoatai kemi mambe lolom matua toa bedaoa,

6 *ta ngan ipu toaine naoangga napapei matam ngan Deo ele pamatuanga toa ibada pago mugaeai mambe tenainga. Eao manta longean pamatuanga toa ne ga idae kapei lolomeai, mambe eaba itama dinga ga irarabal kapei. Eao bada pamatuanga toa ne ngan ado toaiua nadol bageg ga idae ngan go.

7 *Ngansa Itautau Tutui toa Deo ibada pagita ne, eine mataudnga aea mao, be ikado ga urada kapei, ga takim panua padengada, ga tanasnasi oatainga kemikemi.

8 Tota irangrang ngan maeamaea go ngan paolanga ada Maron ele posanga mao. Gau naman ele eaba, be ngan ipu toaine tidol gau ngan luma panasnga aea. Be irangrang ngan maeamaea go ngan idil toaine mao pade. Be eao manta bada Deo ele pamatuanga ta madid matua toman ngan gau ngan ada kadonga kulupulupu toa tababada ngan paolanga ele ato kemi.

9 *Deo ibada gita mulian ta ibaba gita ngan pasolannga mambe ele ul ienono ngan gita. Ei ikado toa bedane ngan kolinga gita leda kadonga eta mao. Be mugaeai tau ikado danga eta ga iuot maitne, be inasi ele kimnga mulian ga ele kadonga lolo marum aea ta ibaba gita. Ele kadonga lolo marum aea toa ne inam pagita ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kristus.

10 *Be labone Deo ele kadonga lolo marum aea toa ne iuot masaeai ngan Iesus Kristus ele namanga. Ei eaba toa ibada gita mulian. Ei ipakala matenga iura ga kus, ta ngan ele ato kemi, ikado ga madonga kemi somisomi aea iuot masaeai.

11 *Ei idol gau ga naot ele eaba ato aea ngan paolanga ele ato kemi ta napapaoatai gid panua ngan.

12 Be ngan ipu toaine, gid danga kulupulupu iuotot ngan gau. Be maeamaea gau ngan mao, ngansa naoatai kemi ngan eaba toa lolog matua ngan ei. Ta naoatai mambe ei iura kapei ta irangrang ngan imariala ngan naurata toa idol ga idae bagegeai ne. Ei ga ikakado toa bedane ga ila irangrang ngan Iesus Kristus ele namanga.

13 Gid posanga kemikemi eao longo pagau, manta matam nanan, ta kado posanga lalaede ngan lem paoatainga. Kado posanga toa oa toman ngan lem kadonga lolo matua aea ga kadonga kimnga aea toa iuot ngan lem lupnga toman

* **1:2:** PA 16.1, 1Ti 1.2 * **1:3:** PA 23.1 * **1:5:** PA 16.1 * **1:6:** 1Ti 4.14 * **1:7:** Ro 8.15 * **1:9:** Ep 2.8-9, Tt 3.5 * **1:10:** Ibr 2.14 * **1:11:** 1Ti 2.7 * **1:14:** 1Ti 6.20

ngan Iesus Kristus.
14 *Naurata kemi toa Deo idol ga idae
bagemeai, eao manta mariala kemi ngan.
Itautau Tutui toa imamado lolodai, eine ga
ilua go ngan kadonga toa ne.
15 Eao oatai, panua toa ngada ne ngan
tibur kapei Esia titnan gau ga kus. Be
Pigelus ga Ermogenes, gid pade titnan gau.
16 Gau nararing ga ila pan Maron ngan
ilolo isat ngan Onesiporus asingada ele
luma lolo, ngansa ei ikado kemi gau lolog
somisomi. Be maeamaea ei ngan tidol gau
ngan luma panasnga aea ne mao.
17 Be ngan ado toaiua inama Rom, ei
imarum tau ngan ilonga gau ga irangrang
ngan iuot ngan gau.
18 Nararing ga ila pan Maron, ngan ilolo
isat ngan ei ngan ado kapei toa ipamadid
gid panua ngan posanga. Be eao oatai
kemi ngan ele luanga busa toa ikado mu-
gaeai ngan tuanga Epesus pade.

2

Timoti manta imadid matua mambe eaba paraunga aea

1 Tota leg gergeu, somisomi eao manta
longean Iesus Kristus ele kadonga lolo
marum aea ipamatua go.
2 Be saoa posanga eao longo napaola
pagid panua busa matadeai, eao manta
dol ga idae pagid panua bagedeai toa
matad tutui ngan Deo. Be gid manta
lolod iuatai kemi ngan paoatainga panua
padengada.
3 *Eao manta ot eaba kemi paraunga aea
ton Iesus Kristus, ta bada ieieinga toman
ngan gai.
4 Eao oatai, oangga eaba ikado naurata
paraunga aea, ei irangrang ngan ikado
naurata padengada alele mao. Be ei ikado
naurata paraunga aea kekelen, ngansa
iuangga ikado ta aea madidnga itin igel-
gel.
5 *Eine lalaede pade ngan gid panua
salisalinga ad. Oangga eaba imuga ngan
salisalinga, be inasi apu salisalinga aea
mao, eine irangrang ngan ibada lasunga
mao.
6 *Be oangga dadanga itama ikado nau-
rata kapei ngan dadanga, ei kekelen
ga imuga ngan badanga annga imatua
dadangai.
7 Matam nanan kemi leg posanga,
ngansa Maron ga ibada oatainga kemi
pago ngan danga toa ngada ne ipu.
8 *Matam nanan Iesus Kristus. Ei iuot
ngan iaoa kelede pan Devit, be idae mu-
lian ngan ele matenga, lalaede mambe ato
kemi toa napapaola ne ikeo ngan.
9 *Ngan ipu toaine, panua tikado
kadonga kulupulupu imata ede ga ede
ngan gau, ta tipakala gau mambe eaba
paeamao. Be irangrang ngan tipakala Deo
ele posanga mao.
10 Tota namadid matua ngan bisinga
kadonga kulupulupu toa ngada ne, ngansa
naoangga nalua gid panua toa Deo isio
gid. Gau nakim Deo ibada mulian gid pade
ta tibada madonga kemi ngan led lupnga
toman ngan Iesus Kristus ta timado ngan
ele taranga kapei somisomi.
11 *Posanga ga oaine tautaunga:

Oangga tamate toman ngan ei,
eine ga tamado kemi toman ngan ei.
12 *Oangga tamadid matua ngan kadonga
kulupulupu,
eine ga taot mamaron kapeipei toman
ngan ei.
Oangga tapul murida ngan ei,
eine ga ipul imur ngan gita.
13 *Be oangga matada tutui ngan leda
posanga mao,
ei somisomi ga imata tutui ngan ele
posanga,
ngansa irangrang ngan imae rua ngan
ele posanga mao.

Timoti manta iura pakpakia ga iuot eaba naurata aea kemi ton Deo

14 *Eao manta papei panua matad ngan
gid posanga toa ne. Ngan Deo imata,
manta pabib led ta irangrang ngan aoad
kaukau ngan gid posanga sapaean alele

* **2:3:** 2Ti 1.8 * **2:5:** 2Ti 4.8 * **2:6:** 1Ko 9.7 * **2:8:** Ro 1.3, 1Ko 15.4 * **2:9:** Ep 3.1,13, Plp 1.12-14 * **2:11:** 2Ko 4.11 * **2:12:** Mt 10.33 * **2:13:** Ro 3.3-4, Tt 1.2 * **2:14:** 1Ti 6.4, Tt 3.9

mao. Posanga sapaean toa bedaoa irangrang ngan ilua gid mao, be sapadua tilongolongo posanga toa oa, eine ga ipaeabu ngan led madonga.

15 *Eao manta uram pakpakia ngan pasolannga eao mulian pan Deo mambe eaba kemi naurata aea. Toa bedaoa ta lem ipu eta ngan maeamaea go mao, ngansa eao paola tutui Deo ele posanga tautaunga.

16 *Be manta la aluai ngan posanga sapaean alele toa inasi Deo ele kimnga mao, ngansa posanga toa bedaoa ga idada gid panua ta tipul murid ngan Deo, ta led kadonga papaeamao ilalala ga idae kapei.

17 *Led paoatainga ga iuasasa mambe eaba aea nasimou irorokul ga ila kapei. Panua rua ngan gid eine Imeneus ga Piletus.

18 Gid tibuobuo ga titnan posanga tautaunga ton Deo, ta tikeo ga panua matemate tidae mulian ngan led matenga ga kus. Ngan posanga toa bedaoa tipaeabu ngan panua edengada lolod, ta lolod matua ngan Iesus pade mao.

19 *Be iaoa kelede ton Kristus eine mambe kadanga matua toa Deo ipagun, be gadae ngan kadanga toa oa Deo ibode posanga bedane, "Maron iuatai ngan panua sapadua ei ton," ga "Oangga sai ikeo ga inasi Maron, manta ila aluai ngan kadonga sat."

20 Ngan luma kapei ede, gid danga sisid eaneannga aea imata ede ga ede ienono. Be danga sisid toa oa, tikado ngan gol ga silva kekelen mao, be tikado ngan abei ga tano pade. Edengada iman naurata kemikemi aea, be padengada iuot mambe ulo pesa.

Danga sisid edengada iman naurata kemikemi aea, be padengada iuot mambe ulo pesa.

21 Tota oangga sai ipul ei ngan kadonga sat ta ilolo aea muk eta Deo imatai mao, ei ga iuot mambe danga kemi ede toa Deo idol ele ul ngan ta ikakado naurata kemi ngan. Eaba toa oa imata ila pan aea Maron somisomi ngan saoa naurata iuangga ibada pan.

22 *Be la aluai ngan kimnga papaeamao toa iuotot ngan gid kakau iririau. Manta marum ngan nasinga gid kadonga ga bedane: kadonga tutui, ga kadonga lolo matua aea, ga kadonga kimnga aea, ga kadonga lolo tarui aea rabu ngan panua padengada. Nasi kadonga kemikemi toa oa toman ngan gid panua toa tiraring ga ila pan Deo be lolod aea muk eta imatai mao.

23 *Be irangrang ngan eao longolongo gid posanga buobuonga ga mangamanga mao, ngansa eao oatai, posanga toa bedaoa ipapot aoa kaukau.

24 Be oangga sai ikakado Maron ele naurata, irangrang ngan iaoa parau mao. Be manta ilolo kemi ngan panua padengada, ga iuot eaba kemi paoatainga aea, be ilolo bake manmanae mao.

25 Oangga panua tiririak ngan ele posanga, manta ilolo marum ga ipananale gid kemi. Toa bedaoa ta irangrang ngan Deo ilongean gid ta tipul lolod ga tibada oatainga ngan posanga tautaunga.

26 Ngansa eaba paeamao iul gid ngan ele puo ta ikado ga tinasi ele kimnga. Be oangga Maron ele eaba naurata aea ipananale gid kemi bedaoa, eine ga lolod

* **2:15:** 1Ti 4.6 * **2:16:** 1Ti 4.7 * **2:17:** 1Ti 1.20 * **2:19:** Nam 16.5, Ins 10.14, 1Ko 8.3 * **2:22:** 1Ti 6.11
* **2:23:** 1Ti 4.7 * **3:1:** 1Ti 4.1

iluai mulian ta titnan eaba paeamao ele puo.

3

Boloma ngan ado muriai ga muriai tau kadonga papaeamao ga iuot

1 *Be eao manta oatai kemi bedane: Boloma ngan ado muriai ga muriai tau, eine kadonga kulupulupu ga iuot.
2 Ngansa panua gau tikim gid kekelegid. Ga tikim tau pat. Ga tiparim ngan gid mulian. Ga tisoa edad mulian. Ga tipaeabu ngan panua padengada edad. Ga tilongolongo tnad ga tamad linged mao. Be oangga panua tikado kemi ngan gid, eine tiposa kemi pagid mao. Ga tilolon ngan Deo mao.
3 Ga tikim panua padengada mao. Ga tinid ngan patutuinga led aoa kaukau mao. Be tidabadaba sat. Be tipakala gid mulian ngan kadonga sasat mao. Be tipaparau alele. Be saoa kadonga eine kemi, irangrang ngan tinid igelgel ngan mao.
4 Gid tidol oaeoaed ga tidae pagid ad isat bagedeai. Ga manmanae tau tila ngan kadonga buobuonga. Ga tiuangga gid kekelegid edad kapeipei. Ga somisomi tikim danga tanoeai aea ta tinid igelgel ngan, be tikim Deo mao.
5 *Matad mambe tinasnasi Deo, be led kadonga ipasolan mambe lolod matua ngan Deo iura mao. Be eao la aluai ngan gid panua toa bedaoa.
6 Ngansa gid panua toa bedaoa tiparumrum gid taine buobuonga ad ta tidudunga led lumaeai ta tikado ga tinasi linged. Gid taine toa oa tikado kadonga sat somisomi tau ta tinaman tinid kulupu, be kimnga papaeamao imata ede ga ede idada gid tau.
7 Gid taine toa oa lolod ikim tau ngan longonga paoatainga imata ede ga ede, be tirangrang ngan badanga oatainga ngan posanga tautaunga mao.
8 *Gid arangaranga toa oa tiparau ngan posanga tautaunga lalaede mambe Ianes ga Iambres aoad parau pan Moses mugaeai. Lolod aea muk somisomi tau. Deo imata inasi led kadonga lolo matua aea ta iuatai mambe lolod matua tautaunga ngan ei mao.
9 Be led pakakanga irangrang ngan ienono mole mao, ngansa led kadonga buobuonga ga iuot masaeai ngan panua busa matad, lalaede mambe Ianes ga Iambres led kadonga mugaeai.

Timoti manta ikisi matua Deo ele posanga

10 Be eao matam inasi kemi leg paoatainga, ga leg naurata toa ngada ne ipu, ga leg kadonga. Eao oatai mambe lolog matua ngan Deo, ga naririak manmanae mao, ga nakim panua padengada, ga namadid matua ngan ag kadonga kulupulupu.
11 *Eao oatai ngan gid danga papaeamao toa panua tikado ngan gau, ga ag ieieinga toa iuot ngan gau ngan tuanga Antiok ga Aikoniam ga Listra. Be Maron ibada gau mulian ngan danga toa ngada ne.
12 *Tautaunga, oangga sapadua tikeo ga tilup toman ngan Iesus Kristus ga tinasi kadonga mambe Deo ikim, eine panua ga tipaieiei gid.
13 Be kadonga togid panua papaeamao ga panua aleburo ad ga ila paeamao ga paeamao tau. Gid ga tipakaka panua padengada, be panua padengada ga tipakaka gid pade.
14 Be eao manta kisi matua posanga toa eao bada oatainga ngan ga lolom matua ngan, ngansa eao oatai kemi ngan gai panua toa apaoatai go ngan.
15 Ga pade, ngan eao kakauede ga irangrang ngan labone, eao oatai kemi ngan Deo ele laulau tutui aea posanga. Laulau toa ne irangrang ngan ikado ga lem oatainga kemikemi ta lolom matua tau ngan Iesus Kristus. Ta ngan lem kadonga lolo matua aea toa ne Deo ga ibada go mulian.
16 *Deo iaoa uru ipapot posanga toa ngada ne ienono ngan ele laulau, ta gid posanga toa ne eine kemi tau ngan paoatainga gid panua, ga dabanga gid panua toa tikado paeamao, ga patutuinga

* **3:5:** Mt 7.15, 21, Tt 1.16 * **3:8:** IM 7.11 * **3:11:** PA 13.14-52, 14.5,8-20 * **3:12:** Mt 16.24, Ins 15.20, PA 14.22
* **3:16:** Ro 15.4

gid panua toa tibuobuo, ga pananalenga
panua ngan kadonga tutui.
17 Toa bedaoa ta Deo ele panua tinanale
kemi ga led oatainga imata karanga. Ta
matad idae somisomi ngan kadonga nau-
rata kemikemi imata ede ga ede.

4

Timoti manta imadid matua ngan paolanga Deo ele posanga

1 Muriai, oangga Iesus Kristus inama ta
danga toa ngada ne ienono ibageai, ei ga
ipamadid panua matad bibita ga panua
matemate toa ngada ne ngan posanga. Be
ngan ei imata ga ngan Deo imata pade,
naposa matua pago bedane:
2 Paola Deo ele posanga! Eao manta lalo
lem posanga ga ienono motean lolomeai.
Ta oangga tinid igelgel ngan aea lon-
gonga, mao tinid ngan mao, eao ga paola
kemi ga ila pagid somisomi. Patutui
panua tibuobuo, ga daba panua tikakado
kadonga sat, ga pamatua panua lolod
pade. Kado lem paoatainga kemi, be iran-
grang ngan lolom bake pagid manmanae
mao.
3 *Ngansa teta pade, panua ga tinid ngan
longonga paoatainga tutui mao, be gid
ga tigor gid panua busa paoatainga ad,
ngansa tangad ikim tau ngan longonga
saoa posanga inasi led kimnga papaea-
mao.
4 Gid ga tipaki tangad ngan posanga
tautaunga, be tilado manmanae ngan lon-
gonga gid ninipunga sapaean.
5 Be ngan danga toa ngada ne, eao
manta matam inasi go mulian, ga bisi
kadonga kulupulupu, ga kado naurata
ngan paolanga ato kemi. Deo ele naurata
toa ienono bagemeai na, eao manta kado
ga iuot kemi.

Paulus teta pade imate

6 *Naposa pago bedaoa ngansa teta pade
namate ga singig itoki mambe tenainga
oain titok ga ila pan Deo. Matag boloma
ngan natnan tano toa ne.
7 *Be gau naparau ala ngan ato kemi
ton Iesus, ga naeasal salisalinga toa ne, be
gau nakikisi posanga tautaunga ga lolog
matua ngan ga irangrang ngan labone.
8 *Tota labone ga ila, lasunga salisalinga
aea isanga gau buburiai. Lasunga toa ne
ipu ga bedane: Maron ikeo ga gau eaba
tutui. Ei eaba kemi patutuinga posanga
aea, ta ei ga ilasu gau ngan ado toaiua
ipamadid gid panua ngan posanga. Be ei
ga ilasu gau kekelegau mao, ei ga ilasu
panua toa ngada ne lolod ikim tau ngan
geranga ei.

Timoti manta ila manmanae pan Paulus

9 Eao manta toba namanga manmanae
pagau.
10 *Ngansa Demas ikim tau danga sisid
tanoeai aea, ta itnan gau ga ila ngan
tuanga Tesalonika. Be Kresens ila ngan
tibur kapei Galesia. Be Taitus ila ngan
tibur kapei Dalmesia.
11 Lukas kekelen idio toman ngan gau.
Manta bada Markus ta gimirua anama,
ngansa ei ilualua gau ngan leg naurata.
12 Tikikus, nasula ei ga ila ngan tuanga
Epesus na.
13 *Be oangga eao nama, bada pononga
mamarae toa natnan ga idio pan Karpus
ngan tuanga Troas. Ga pade, bada gid
laulau ga inam. Be danga kapei tau nakim,
eine gid laulau toa tikado ngan sipsip itin
kukul.

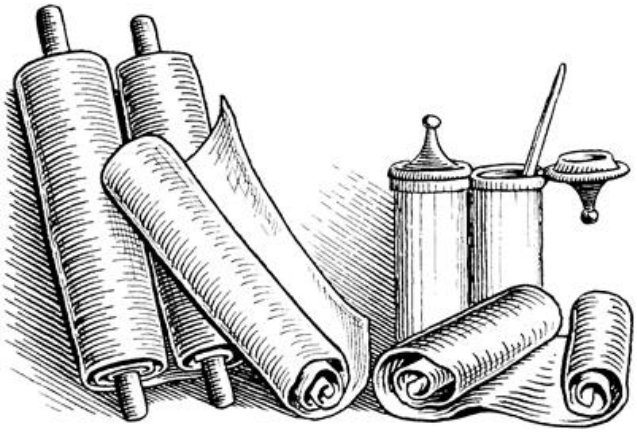

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Laulau toman ngan danga bodenga aea

* **4:3:** 1Ti 4.1 * **4:6:** Plp 2.17 * **4:7:** 1Ti 6.12 * **4:8:** 1Ko 9.24-25 * **4:10:** PA 15.37-39, 2Ko 8.23, Kol 4.14
* **4:13:** PA 20.6

14 *Aleksanda, eaba toa ikakado danga
sisid ngan bras, ikado kadonga papaea-
mao busa ngan gau. Maron ga ipanas ei
ngan ele kadonga.
15 Eao pade gabit kemi ngan ei, ngansa
ei iaoa parau matua ngan leda posanga.
16 Be ngan ado toaiua tipamadid gau
ngan posanga toa matamata aea oa, eaba
eta ilua gau ngan posanga mao, be gid
kus ga titnan gau. Be nararing ga ila
pan Maron ngan ei imata nanan led idil
paeamao toa ne mao.
17 Be ei imadid saligeai ta ipamatua gau.
Toa bedaoa ta napaola ele ato kemi toa
dodol oa ga ila pagid alu busa ta tilongo.
Gid panua tiuangga tirau gau ga namate,
be Maron ibada gau mulian pan laion
iaoai.*
18 Be Maron ga ibada gau mulian ngan
kadonga papaeamao toa ngada ne ta idol
gau ga namado kemi ibageai ngan ele
tuanga kemi buburiai. Manta tasoa ieda
somisomi ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.
19 *Bada leg ado kemi ga ila pan Prisila
ga Akuila ga gid iaoa kelede ton Onesi-
porus.
20 *Erastus idio ngan tuanga Korin. Be
Tropimus aea dibala, ta natnan ei ga idio
ngan tuanga Miletus.
21 Eao manta toba ngan namanga man-
manae, ngan kado ta aoara lolo ipakala go.
Iubulus ga Pudens ga Linus ga Klodia ga
oaeoaeda toa ngada ne led ado kemi ila
pago.
22 Kemi ngan Maron idio toman ngan go.
Ele kadonga lolo marum aea idio pagimi.

---

* **4:14:** Ais 59.18, Ro 2.6 * **4:17:** Paulus iposa ngan laion tautaunga mao, be itado oanenga itna ngan Maron ibada ei mulian pan madidnga kapei Rom aea ibageai. * **4:19:** PA 18.2, 2Ti 1.16-17 * **4:20:** PA 19.22, 20.4, Ro 16.23

Paulus ele laulau ila pan Taitus

1 Gau Paulus, paeaeanga ton Deo ga
eaba ato aea ton Iesus Kristus. Ei isula
gau ngan luanga gid panua toa isio gid ga
timan ei ele ta lolod matua ngan ei. Ga
pade, isula gau ngan luanga gid ta tiuatai
kemi ngan posanga tautaunga ga tinasi gid
kadonga toa Deo ikim.
2 *Mugaeai tau Deo ikado danga eta ga
iuot maitne, be ikado posanga tautaunga
ngan badanga madonga kemi somisomi
aea pagita. Be ei eaba pakakanga aea mao.
Ei inasi lalaede mambe iposa tautaunga
ngan. Ta gau nalua gid panua toa isio gid
oa ta tiuatai kemi ngan ele posanga toa ne
ta tisangasanga.
3 Be tutui ngan ado toa ei isio oa, ei ikado
ele posanga ga iuot masaeai. Posanga toa
ne iuot masaeai ngan ele ato kemi toa iadi
gau ngan aea paolanga. Deo ei eaba toa
ibada gita mulian. Ei irenren pagau ta
nabada naurata toa ne.
4 *Taitus, nabode laulau toa ne ga ila
pago. Eao mambe leg gergeu tautaunga,
ngansa gitarua loloda matua ngan Deo toa
kelede ne.
Kemi ngan Deo Tamada ga Iesus Kristus
toa ibada gita mulian, gisirua led kadonga
lolo marum aea ga lolo tarui aea idio pago.

Taitus ele naurata ngan sionga gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus

5 Gau natnan go ga dio ngan inu Krit
ngansa nakim eao patutui saoa danga itu-
tui maitne ga eao sio gid madidnga ngan
iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga ga
tuanga, lalaede mambe nakeo pago ngan.
6 *Gid madidnga toa ne, manta led idil
eta paeamao mao, ga tiuai kiai mao. Led
gergeu manta lolod matua ngan Iesus
pade be irangrang ngan tinasi kadonga
mangamanga mao ga tangad balbal mao
pade.
7 Be gid panua timariala ngan iaoa
kelede ton Kristus, gid tikikisi Deo ele
naurata. Tota irangrang ngan led idil eta
paeamao mao, ga tiparim ngan gid mulian
mao, ga lolod bake manmanae mao, ga
tilasu ununnga eau matua mao, ga tiparau
alele mao, ga irangrang ngan tikim tau pat
aea badanga mao pade.
8 Gid manta timariala kemi ngan ad
kaluae, ga tikim tau kadonga kemikemi,
ga matad inasi led kadonga toa ngada oa,
ga tinasi kadonga tutui, be lolod aea danga
eta mao. Manta tipakala gid mulian ngan
kadonga papaeamao.
9 Gid manta tikisi matua posanga tutui
toa tibada paoatainga ngan. Toa bedaoa ta
gid ga tirangrang ngan tipamatua panua
lolod ngan paoatainga tutui. Be oangga
sapadua tiposa paeamao ngan paoatainga
toa oa, gid madidnga ga tirangrang ngan
tipatutui gid kemi.

Ngan inu Krit, panua busa tikado paoatainga pakakanga

10 *Nakeo bedane ngansa panua busa
ngan iaoa kelede ton Kristus ngan inu Krit
tilongolongo gid madidnga led posanga
mao. Gid tikakado posanga sapaean ta
tipakaka panua busa. Be busa ngan gid
tiparpar ngan panua toa ngada ne manta
tibada palunga.
11 *Gid panua toa ne tipapaoatai gid
ipom ngan nasinga gid kadonga toa kemi
ngan gita tanasnasi mao. Tikado be-
dane ngan pakakanga gid panua ta tidada
led pat sapaean. Eao manta pakoko gid
ga mumun, ngansa tipabuobuo gid iaoa
kelede ngan luma busa, ta led kadonga
lolo matua aea itap.
12 Be mugaeai tau gid Krit led eaba
oatainga aea ede ikeo ngan gid ga bedane,
“Gid panua Krit ad somisomi tipakaka.
Gid tinasi kadonga papaeamao mambe
masilau saksak tikakado. Led eaneanga
sat, be tinid imamalai alele.”
13 *Ele posanga toa ne tautaunga. Tota
somisomi eao manta kado posanga matua
ngan patutuinga gid ta irangrang ngan
lolod matua kemi ngan Deo.

* **1:2:** Kol 1.27 * **1:4:** Ro 1.7, 2Ko 8.23, Gal 2.3 * **1:6:** 1Ti 3.2-7, 2Ti 2.24-26 * **1:10:** 1Ti 4.7 * **1:11:** 2Ti 3.5-6, 1Pe 5.2 * **1:13:** 2Ti 4.2 * **1:14:** 1Ti 4.7

14 *Toa bedaoa ta irangrang ngan tilongo ninipunga panggerenga aea togid Iuda mao. Be gid apu sapaean togid panua toa tipul murid ngan posanga tautaunga, eine irangrang ngan tilongo mao pade.
15 Be oangga sapadua lolod aea muk eta Deo imatai mao, eine tigera mambe danga toa ngada ne eine kemi Deo imatai. Be oangga sapadua tinasi kadonga ngan lolod aea muk Deo imatai, ga lolod matua tautaunga ngan ei mao, eine tigera mambe danga eta kemi ngan matad mao. Led oatainga ila paeamao, ta lolodeai tirangrang ngan tinaman saoa danga paeamao mao, ga saoa danga kemi mao pade.
16 *Ngan aoad tikeo ga tiuatai ngan Deo, be led kadonga ipasolan mambe tautaunga tipul murid ngan ei. Led kadonga paeamao ga paeamao tau. Tilongolongo Deo ilinge mao ta tirangrang ngan tikado kadonga eta kemi mao ga mao tau.

2

Gid kapeipei manta tinasi kadonga mambe Deo ikim

1 Be eao manta papaola posanga ila pagid panua ngan posanga isaoa inasi paoatainga tutui.
2 Paoatai gid kapeipei ta tipakala gid mulian ngan ununnga sat ga kadonga papaeamao padengada. Manta tinasi edap tutui ga oatainga kemikemi, ta irangrang ngan gid panua tilolon ngan gid. Ga pade, manta tiuot kemi ngan kadonga ga gid ne: led kadonga lolo matua aea, ga led kadonga kimnga aea, ga led kadonga ngan madidnga matua ngan kadonga kulupulupu.
3 *Lalaede toa bedaoa, eao manta keo pagid taine kapeipei ta tinasi edap tutui mambe Deo ikim. Be irangrang ngan tikado posanga papaeamao ngan panua padengada mao, ga tilongean eau matua ipamangamanga laborad mao pade. Manta tipapaoatai panua padengada ngan kadonga kemikemi.
4 Toa bedaoa ta tipananale gid taine toa tinid gargar ngan kimnga adadaoad ga led gergeu.
5 *Ta tilua gid taine toa oa ta tinasi oatainga kemikemi ta lolod aea muk eta mao. Ga pade, kemi ngan tipananale gid ngan kadonga naurata kemi ngan luanga led luma lolo, ga lolod marum ngan panua padengada, ga timamado kemi adadaoad bagedeai. Toa bedaoa ta irangrang ngan eaba eta iposa paeamao ngan Deo ele posanga mao.

Gid arangaranga tinid gargar, Taitus manta ipasolan gid ngan edap kemikemi

6 Lalaede toa bedaoa, posa matua pagid arangaranga toa tinid gargar, ngan gid manta tinasi oatainga kemikemi.
7 *Ngan lem kadonga toa ngada ne, eao pasolan gid ngan edap kemikemi gid manta tinasnasi. Ngan lem paoatainga, eao manta pasolan mambe lolom aea muk eta mao, ta eao kakado posanga kemi ta irangrang ngan gid panua tilolon ngan go.
8 *Ta eao kado posanga tutui mon ta irangrang ngan eaba eta iselele mao. Toa bedaoa ta oangga ada isat tilongo, eine ga maeamaea gid ta tiposa mao, ngansa tigera edap eta ngan selelenga gita mao.

Gid paeaeanga sapaean manta tilongo kemi ad maron linged

9 *Be gid paeaeanga sapaean, eao manta paoatai gid ta timamado gadio ngan ad maron somisomi. Manta tikado saoa kadonga ikado ga ad maron tinid igelgel, be irangrang ngan tipersak ga ila pagid mao.
10 Irangrang ngan tilublub ad maron led danga sisid mao. Be somisomi manta tipasolan mambe matad tutui ngan led naurata aea kadonga. Toa bedaoa ta oangga ad maron tilongo paoatainga ngan Deo toa ibada gita mulian, eine ga tigera paoatainga toa ne mambe danga kemi tau.

Gita tanasnasi kadonga Deo ikim ta tasangasanga Kristus ele namanga

11 Eao manta paoatai gid panua toa bedaoa, ngansa Deo ipasolan ele kadonga

* **1:16:** 1Io 1.6, 2.4 * **2:3:** 1Ti 3.11 * **2:5:** Ep 5.22 * **2:7:** 1Ti 4.12 * **2:8:** 1Pe 2.15 * **2:9:** 1Ti 6.1 * **2:12:** 1Io 2.16

lolo marum aea ga iuot masaeai pagid
panua toa ngada ne ta ikado edap ngan
badanga gid mulian.
12 *Deo ele kadonga lolo marum aea toa
ne ipaoatai gita ngan pulnga murida ngan
gid kadonga sasat ga kimnga papaeamao
tanoeai aea. Tautaunga, labone tama-
mado rabu ngan gid panua tanoeai ad, be
Deo ele kadonga lolo marum aea ipaoatai
gita ngan nasinga oatainga kemikemi ga
gid kadonga tututui toa Deo ikim.
13 Takakado bedane be tasangasanga
ada Deo Iesus Kristus ele otnga masaeai.
Ei Deo toa ieda kapei ga ibada gita mulian.
Oangga iluai mulian ga inam, ei ga inam
toman ngan iura kapei ga ele taranga. Gita
taoatai kemi bedane ta tinida igelgel ga
tasangasanga ei.
14 *Ei ilongean ei mulian ga imate ngan
luanga gita ngansa iuangga ipola gita ta
tatnan kadonga papaeamao imata ede ga
ede. Ei iuangga isamum leda kadonga
sasat, ta taot ele panua tautaunga be tama-
marum ngan kadonga kemikemi.
15 *Somisomi eao manta paola gid
posanga toa ne be pamatua panua lolod
ga patutui gid. Kado toa bedane be matam
nanan mambe eao madidnga ede ta nau-
rata toa ne ienono bagemeai. Irangrang
ngan eao longean eaba eta ga imata ibiu
go mao.

3

Manta tanasi kadonga kemikemi

1 *Papei panua matad ta timamado ga-
dio ngan gid mamaron kapeipei ga gid ma-
didnga ta tilongolongo linged. Somisomi
manta timarum ngan kadonga kemikemi
imata ede ga ede.
2 Irangrang ngan tiposa paeamao ngan
eaba eta mao, ga aoad kaukau mao pade.
Be manta lolod marum ngan panua toa
ngada ne ga tisoa edad mulian mao.
3 *Ngansa mugaeai ngan loloda matua
ngan Iesus, gita pade tamangamanga ta
talongolongo gid madidnga linged mao.
Danga busa ipabuobuo gita ta taman
paeaeanga sapaean ngan gid kadonga pa-
paeamao ga kimnga tinida aea imata ede
ga ede. Ngan ado toaiua, loloda paeamao
ngan oaeoaeda padengada. Panua paden-
gada timan ada isat, ga gita pade taman
gid ad isat.
4 Be Deo ei eaba toa ibada gita mulian.
Ei ikim gita kapei tau ga ilolo marum ngan
gita. Ta ngan ado toaiua ele kadonga toa
ne iuot masaeai,
5 *ei ibada gita mulian. Imata inasi
gita leda kadonga tutui ta ikado bedane
mao, be ngan ei ele kadonga lolo isat aea
ibada gita mulian. Ei ipaliliu gita ta taot
pau tekteknga, ga Itautau Tutui ikado ga
taot Deo ele gergeu tautaunga, ta leda
madonga iuot pau.
6 *Iesus Kristus ei eaba toa ibada gita
mulian. Ngan ei ele naurata, Deo itok
Itautau Tutui ga idae ngan gita kapei tau.
7 Deo ikado bedane ngansa iuangga gita
tabada danga kemikemi toa ngada ne
iposa tautaunga pagita ngan. Ta taoatai
mambe gita ga tamado kemi toman ngan
ei somisomi ga ilalala ga ila. Tota labone
tinida igelgel ga tasangasanga madonga
toa ne. Kadonga toa ngada ne iuot ngansa
ngan ele kadonga lolo marum aea, Deo
ikado ga taot tutui imatai.
8 Gid posanga toa ne tautaunga, ta iran-
grang ngan loloda matua ngan. Gau
nakim eao posa matua ngan gid posanga
toa ne, ta irangrang ngan gid panua
toa lolod matua ngan Deo, matad nanan
ngan nasinga gid kadonga kemikemi. Gid
kadonga toa ne kemikemi tau ta irangrang
ngan ilua panua toa ngada ne.

9 *Be eao la aluai ngan gid kadonga pa-
paeamao ga bedane: aoa kaukau ngan gid
posanga sapaean alele, ga titnga sapaean
ngan tibutibuda, ga aoa parau ngan gid
apu imata ede ga ede. Eao la aluai ngan
gid kadonga toa bedaoa ngansa eine iran-
grang ngan ilua gita mao ga mao tau.
10 *Be eaba sai ipogapoga gid panua
lolod, eao pabib ele pakelede mao parua.
Be oangga ilongo mao, eao tnan ei paipaia.

* **2:14:** IM 19.5, Lo 7.6, Ese 37.23, Gal 1.4, 1Pe 2.9 * **2:15:** 1Ti 4.12 * **3:1:** Ro 13.1-7, 1Pe 2.13-14 * **3:3:** 1Ko 6.9-11, Ep 2.1-2, 5.8 * **3:5:** 2Ti 1.9, Ibr 10.22 * **3:6:** PA 2.17-18 * **3:9:** 2Ti 2.14,16 * **3:10:** Mt 18.15-17

11 Eao oatai, eaba toa bedane ilolo ibuda
ta ikado kadonga sasat somisomi. Ngan
ele kadonga toa bedane, ei isio ele edap
motean toa muriai ga ibada panasnga
ngan.

Taitus manta ila igera Paulus

12 *Oangga nasula Artemas mao Tikikus,
ta eta ngan gisirua ila iuot pago, eao manta
nam manmanae pagau ngan tuanga
Nikopolis, ngansa narau posanga ngan
madonga toa eoa ga irangrang ngan aoara
lolo kus.
13 *Eao manta mariala kemi ngan Senas
toa eaba apu aea ga Apolos pade. Manta
lua gisirua ngan led lalalanga ta irangrang
ngan led danga sisid toa ngada oa imata
karanga.
14 *Gita leda panua manta tinanale ngan
nasinga kadonga kemikemi ta tilualua
sapadua toa led danga sisid imata karanga
mao. Toa bedaoa ta timamado sapaean
mao, be led kadonga aea annga kemikemi
iuotot.
15 Gid panua toa gaingada amamado,
led ado kemi ila pago. Be bada lemai ado
kemi ga ila pagid panua toa lolod matua
ngan Deo ga tikimkim gai pade.
Kemi ngan Deo ele kadonga lolo marum
aea idio pagimi toa ngada na.

* **3:12:** Ep 6.21-22, Kol 4.7-8 * **3:13:** PA 18.24, 1Ko 3.5-6 * **3:14:** Ep 4.28

Paulus ele laulau ila pan Pilemon

1 Gau Paulus, nakakado Iesus Kristus ele
naurata, be ngan ipu toaine tidol gau ngan
luma panasnga aea. Gairua oaeda Timoti
abode laulau toa ne ga ila pago Pilemon.
Gitaingada takakado naurata kelede, ga
gairua akim go tau.
2 *Be gai abode laulau toa ne pade
ga ila pan oaeda taine toa Apia ga pan
Arkipus toa imadid matua ngan Deo ele
naurata toman ngan gai mambe eaba pa-
raunga aea. Be abode pade ga ila pagid
iaoa kelede ton Kristus toa tiluplup lem
lumaeai.
3 Kemi ngan Deo Tamada ga Iesus Kris-
tus ada Maron, gisirua led kadonga lolo
marum aea ga lolo tarui aea idio pagimi.

Paulus ikado posanga kemi ngan Pilemon ele kadonga

4 Somisomi matag nanan eao ngan leg
raring ta naposa kemi pan ag Deo,
5 ngansa gau nalongolongo ngan eao
lolom matua ngan Maron Iesus, ga eao
kim ei ga Deo ele panua tututui.
6 Eao lolom matua ngan Iesus, ta ngan
kadonga toa ne, eao lolom kelede toman
ngan ele panua padengada. Ta gau narar-
ing ngan kadonga lolo kelede aea toa ne
ilua go ta irangrang ngan eao oatai ngan
danga kemikemi toa ngada ne gita tabada
ngan leda lupnga toman ngan Kristus.
7 *Tautaunga oaeg, naposa kemi bedaoa
pan Deo ngansa eao kim tau ele panua
tututui, be ngan lem kadonga toa bedaoa,
eao pamatua lolod. Be kadonga toa na
ikado ga tinig igelgel kapei ga lolog kemi
ngan eao.

Paulus ibeta Pilemon ngan ilolo marum ngan Onesimus

8 Tautaunga, gau narangrang ngan
nakado posanga matua pago ngan Kristus
ieda ngan saoa danga eao manta kado,
9 be nakado toa bedaoa mao. Ngansa
kadonga kimnga aea ienono rabu ngan
gitarua, tota nakado posanga meles pago.
Gau Paulus, gau eaba kapei na, be pataut-
ene tidol gau ngan luma panasnga aea
ngansa nakado Iesus Kristus ele naurata.
10 *Be gau nabeta eao ngan lolom
marum ngan leg eaba Onesimus*. Ngansa
ei inam ikia gau ngan luma panasnga aea,
ta nalua ei ga ilolo matua ngan Iesus. Be
ngan kadonga toaine, ei iuot mambe gau
leg gergeu.
11 Mugaeai ikado naurata kemi pago
mao,† be labone ei irangrang ngan ikado
naurata kemi ngan luanga gitarua.

12 Gau nasula ei ga iluai mulian pago, be
lolog ila pan kapei tau.

Paulus ilua Onesimus ta ilolo matua ngan Iesus. Ga kus ta isula ei ga iluai mulian pan aea maron Pilemon.

* **1:2:** Kol 4.17 * **1:7:** 2Ko 7.4 * **1:10:** 1Ko 4.15, Kol 4.9 * **1:10:** Imata mambe mugaeai Onesimus iman Pilemon ele paeaeanga sapaean. Be muriai Onesimus iaoa ngan Pilemon. Ngan ado toaiua, oangga paeaeanga sapaean iaoa ngan aea maron, ga kus ta tiluku ei, aea maron irangrang ngan ipanas ei paeamao ga ipamate ei. Tota Paulus ibeta Pilemon ngan ilolo marum ngan Onesimus. † **1:11:** Ngan posanga Grik, edaeda *Onesimus ipu bedane: Ikado naurata kemi.*

13 Gau naoangga napaidi ei ga idio pa-
gau ta ibada eao mulim ngan luanga gau,
ngansa gau namamado ngan luma panas-
nga aea ngan paolanga ato kemi ton Iesus
Kristus.
14 Be napaidi ei mao, ngansa oangga eao
longo mao, tinig ngan nakado danga eta
mao. Toa bedaoa ta saoa kadonga kemi
eao kado, eine eao nasi lolom ta kado, be
nasusuran go ngan mao.
15 Onesimus iaoa ngan go be idio mole
tau mao. Be imata mambe kadonga toa
ne inasi Deo ele kimnga. Ngansa labone
eao ga bada ei ga iluai mulian, ta ei ga idio
pago somisomi ga ilalala ga ila.
16 *Labone ei mambe lem paeaeanga
kekelen mao, be gimirua aot iaoa kelede
tautaunga ton Kristus. Tautaunga, gau
lolog ila pan, be eao lolom ga ila pan kapei
ga kapei tau. Ngansa ei eao lem eaba
naurata aea, ga pade, gimirua iaoa kelede
ngan lemi lupnga toman ngan Maron.

17 Tota oangga eao gera gau mambe
gitarua leda naurata kelede, manta bada
ei ga iluai mulian ngan kadonga lalaede
mambe eao bada gau.
18 Be oangga ele idil eta paeamao pago,
mao oangga aea gigi etangada pago, goibe,
dol ga idae ngan gau edag.
19 Gau Paulus, ngan bageg nabode
posanga ga oaine: Gau ga nakoli ga ila
pago. Be oangga nakim, gau narangrang
ngan naposa ngan am gigi kapei toa pagau
ne, eine ngan nalua go ta lolom matua
ngan Iesus, be gau ga naposa ngan idil
toaine mao.
20 Oaeg, longo. Ngan Maron ieda, gau
nakim eao kado kadonga kemi toa ne ngan
gau. Gitarua Kristus ele panua, tota ngan
kadonga toa ne, nakim eao kado kemi
lolog.
21 Gau naoatai mambe eao ga nasi leg
posanga, ta nabode laulau toa ne ga ila
pago. Be naeadi mambe lem kadonga
toa ne ga iasal saoa posanga nabode ngan
laulau.

22 *Be danga ede pade, gau naeadi Deo
ga ilongo lemi raring, ta gau ga nanam
pagimi. Tota nakim eao kemi bobo eta lem
lumaeai iman leg enonga aea.

Paulus gisingada iuaeoae tikado led ado kemi ila pan Pilemon

23 *Epapras ele ado kemi ila pago.
Gairua amamado ngan luma panasnga
aea ngan Iesus Kristus ele naurata.
24 *Be oaeoaeg naurata ad ga gid ne,
Markus ga Aristarkus ga Demas ga Lukas,
gid pade led ado kemi ila pago.
25 Kemi ngan Maron Iesus Kristus ele
kadonga lolo marum aea idio pagimi.

* **1:16:** 1Ti 6.2 * **1:22:** Plp 1.25, 2.24 * **1:23:** Kol 1.7 * **1:24:** Kol 4.10-14

Laulau ila pagid Ibru

Deo Inat ikado posanga ga inam pagita

1 Mugaeai tau Deo iposa pagid
tibutibuda ngan edap imata ede ga ede.
Pabusa isula gid panua tibabada iaoa ta
tila tiposaposa pagid.
2 *Be labone, boloma ngan ado muriai
ga muriai tau, Deo ikado posanga ga inam
pagita ngan Inat iaoa. Ngan Inat toa oa,
ikado danga toa ngada ne ga iuot buburiai
ga tanoeai. Be isio ei ngan badanga danga
toa ngada ne ga iman ei ele.
3 *Deo Inat ipasolan Deo ele taranga, be
itara kapei, ngansa tautaunga ei lalaede
tau mambe Deo. Ele posanga iura kapei
tau, ta ngan ele posanga toa ne ikikisi
danga toa ngada ne ga ienono kemi. Ei
ikado edap ngan samumnga panua toa
ngada ne led kadonga sasat, ga kus ta idio
imado ngan Deo Maron kapei tau ibage
oatai toa buburiai oa.

Deo Inat iasal gid anggelo

4 *Be Deo Inat iasal tau gid anggelo,
ngansa edaeda kapei toa ibada, eine iasal
tau gid edad.
5 *Ngansa Deo ikado posanga ngan Inat
ga bedane,

"Eao leg Gergeu.
Labone naot eao Tamam."

Be ikeo ngan ei pade ga bedane,

"Gau ga naman Itama,
ta ei ga iman leg Gergeu."

Be mugaeai ga inam, ei ikado posanga toa
bedane ga ila pan anggelo eta na? Mao
tau!
6 *Ga pade, ngan ado toaiua ibada Inat
lautabe ga inam tanoeai, ikeo ngan ei ga
bedane,

"Deo ele anggelo toa ngada ne manta tikor
aed ngan ei ga tisoa ieda."*

7 *Be ngan gid anggelo, ikado posanga ga
bedane,

"Deo ele anggelo timan ele paeaeanga.
Ei irangrang ngan ikado gid ga tiuot
mambe namule, mao dinga imae-
mae."

8 *Be ngan Inat, Deo ikado posanga ga
bedane,

"Deo, eao man Maron kapei ngan danga
toa ngada ne, ta gid ga timamado
bagemeai somisomi ga ilalala ga ila.
Eao nasi kadonga tutui ta madid ga
mugamuga ngan panua toa ngada
ne.
9 Eao kim tau kadonga tutui, be tinim ngan
kadonga papaeamao.
Tota am Deo itok bude tingelgel aea ga
idae ngan eao.
Ngan kadonga toa ne, ipasolan
mambe eao easal oaeoaem toa
ngada oa."

10 *Be Deo ikeo pan Inat pade bedane,

"Maron, mugaeai tau eao dol tano toa ne
ga ienono matua,
be mariamba pade iuot eao bagemeai.
11 Gid ga tiduaea, be eao mamado somi-
somi ga ilalala ga ila.
Gid ga timotmot mambe nables.
12 Eao ga pol gid mambe eaba ipol malo.
Eao ga pakoli gid mambe eaba idol
barikia pau.
Be eao somisomi mamado toa bedana ga
ilalala ga ila.
Eao lem madonga irangrang ngan kus
mao."

13 *Mugaeai Deo iposa pan Inat ga bedane,

"Eao dio mamado ngan bageg oatai

* **1:2:** Ins 1.3 * **1:3:** Ins 14.9, Kol 1.20, Ibr 8.1 * **1:4:** Plp 2.9 * **1:5:** Sng 2.7, 2Sml 7.14, 1Sto 17.13, PA 13.33 * **1:6:** Lo 32.43, Ro 8.29 * **1:6:** Posanga toa ne iuot ngan Lo 32.43 ngan posanga Grik. * **1:7:** Sng 104.4 * **1:8:** Sng 45.6-7 * **1:10:** Sng 102.25-27 * **1:13:** Sng 110.1

ga irangrang ngan nadol am miri ita-
matama ga tidio aem ibuloloeai.”

Be mugaeai ga inam, Deo ikado posanga
toa bedane ga ila pan anggelo eta na? Mao
tau!
14 *Tota gid anggelo timan saoa aea? Gid
timan Deo ele paeaeanga toa tarangrang
ngan tagera gid mao, be isula gid ga tila
tikakado naurata ngan luanga gita panua
toa Deo iuangga ibada gita mulian.

2

Deo ele naurata ngan badanga gita mulian, irangrang ngan tapul murida ngan mao

1 Deo Inat ibada edaeda kapei toa be-
daoa, tota posanga toa talongo ne, manta
takisi matua ga tanasnasi. Ngan kado ta
matada tnan ta tala aluai ngan Deo.
2 *Ngansa mugaeai Deo isula gid anggelo
ngan badanga ele posanga ga ila pagid
tibutibuda. Ta posanga toa oa iura kapei
ga ienono. Be eaba sai ipul imur ngan
posanga toa oa ta inasi mao, eine ibada
panasnga tutui ngan ele kadonga sat.
3 *Be labone Deo ikado edap ede ngan
badanga gita mulian. Ele naurata ngan
badanga gita mulian eine danga kapei tau.
Tota oangga tapul murida ngan edap toa
ne, eine ga tasapir ngan Deo ele panas-
nga madongan? Mugaeai Maron Iesus
iaoa inasi pagita ngan edap toa ne ngan
badanga gita mulian. Ga kus ta gid panua
toa tilongo ei, tipamatua posanga toa ne ta
tikeo ga eine tautaunga.
4 *Be Deo pade ikado gid uisinga iman
kilala ngan pamatuanga posanga toa ne,
ga gid tenainga inam pan Itautau Tutui.
Inasi ele kimnga ta ipota gid tenainga toa
ne.

Iesus imugamuga ngan Deo ele naurata ngan badanga ele panua mulian

5 Manta tanasi kemi posanga toa talongo
ne, ngansa bubur ga tano toa takeo ga
muriai iman Inat ele, Deo idol ga idae gid
anggelo bagedeai mao.
6 *Be ngan tibur ede ngan Deo ele laulau,
eaba ede ikado posanga ga ila pan Deo ga
bedane,

“Panamon! Eao matam nanan tau gid
ababa!
Gid mambe danga sapaean, be eao
mariala ngan gid kemi bedane ngan
saoa?
7 Ngan ado imata pidaede, eao dol gid ga
tidio gadio ngan gid anggelo.*
Be eao kado edad ga iuot kapei ta
soa gid ga tidae mambe mamaron
kapeipei.
8 Eao dol danga toa ngada ne ga idae
bagedeai ta timugamuga ngan.”

Be ngan Deo ele kadonga ngan dolnga
danga toa ngada ne ga idae gid eababa
bagedeai, ei itnan danga eta ga idio mao.
Idol danga toa ngada ne idae bagedeai. Be
labone tagera mambe danga toa ngada ne
idae bagedeai mao.
9 *Be tagera Iesus. Ngan ado imata pi-
daede, Deo idol ei ga idio gadio ngan gid
anggelo. Be labone tagera ieda iuot kapei,
ga Deo isoa ei ga idae mambe maron
kapei, ngansa ei ibada ieieinga ga imate.
Deo ilongean ei ga imate ngansa ngan
ele kadonga lolo marum aea, Iesus ibada
panua toa ngada ne mulid ga imate ngan
luanga gid.
10 Deo iuangga ibada mulian ele gergeu
busa ta timado kemi tau ngan ele taranga.
Be ei Deo toa ikado danga toa ngada ne
ga iuot, ta danga toa ngada ne ienono
ngan kadonga ei ga itin igelgel. Tota isula
Iesus, eaba toa imuga ngan ele naurata
ngan badanga gid mulian. Deo ilongean
ei ga ibada ieieinga ga imate, ta ngan
edap toa ne, iuangga ikado ga Iesus ele
idil kemikemi imata karanga. Deo ele
kadonga ngan Iesus ne itutui. Tota Iesus
irangrang tau ngan badanga gid mulian.
11 *Ngansa gid panua toa Deo ele ul
ienono ngan gid ga Iesus pade, eaba toa
idol ele ul ngan gid, tiuot iaoa kelede.

* **1:14:** Sng 34.7, 91.11 * **2:2:** Gal 3.19 * **2:3:** Ibr 10.29, 12.25 * **2:4:** Mk 16.20, 1Ko 12.4,11 * **2:6:** Sng 8.4-6
* **2:7:** Posanga Grik ngan idil toaine *Ngan ado imata pidaede, eao dol gid ga tidio gadio ngan gid anggelo, ipu ede pade eine Eao dol gid ga tidio gadio tede ngan gid anggelo.* * **2:9:** Plp 2.8-9 * **2:11:** Mt 25.40

Ngan ipu toaine, Iesus itin igelgel ngan
oatonga gid aea kakakau, be maeamaea ei
ngan gid mao.
12 *Ei ikeo ga bedane,

"Gau ga napakuru ngan eao edam ga ila
pagid ag kakakau.
Rabu ngan rourounga togid lem
panua, gau ga nakado baunga ngan
soanga edam."

13 *Ta ikeo pade ga bedane,

"Gau ga lolog matua ngan Deo kekelen."

Ta ikeo pade bedane,

"Gau tota eko. Gau toman ngan gid gergeu
toa Deo ibada pagau."

Iesus iuot eababa ta irangrang ngan luanga gita eababa

14 *Be gid gergeu toa Iesus ikeokeo ngan,
eine gid eababa. Tota ei iuot eababa
lalaede mambe gid, ngansa iuangga ei
pade ga irangrang ngan imate. Ta ngan
edap toa ne, ei iuangga ipaeabu ngan Sa-
tan, eaba toa iura kapei ngan pamatenga
gid eababa.
15 Gid panua timataud ngan matenga.
Ta ngan led madonga tanoeai ga iran-
grang ngan led matenga, mataudnga toa
ne iaud gid ta timado kemi mao. Be Iesus,
ngan ele matenga, iuangga ipola gid ta
titnan mataudnga toa oa.
16 Be tautaunga Iesus ikado naurata toa
ne ngan luanga gid anggelo mao. Ei ikado
ngan luanga gid Abraam itubtub.
17 Tota ngan edap toa ngada ne, ei manta
iuot lalaede mambe gid iaoa kelede ei ton.
Toa bedaoa ta ei ga irangrang ngan iuot
ad madidnga kapei tenainga aea. Ei imata
tutui ngan Deo ele naurata tenainga aea
toa ne ga ilolo isat ngan gid. Toa bedaoa
ta irangrang ngan ikado edap ngan led
kadonga sasat aea samumnga ta Deo ilolo
bake ngan gid pade mao.
18 Gid tobanga iuotot ngan ei ta ibada
ieieinga kapei, be ei imadid matua
ngan. Tota ei irangrang tau ngan luanga
sapadua toa tobanga iuotot ngan gid.

3

Iesus ieda kapei iasal Moses

1 *Oaeoaeg, Deo toa imamado buburiai
ibaba gimi ta alup toman ngan ei, ta ele ul
ienono ngan gimi. Be matami nanan kemi
Iesus. Ei Deo ele eaba ato aea ga madidnga
kapei tenainga aea. Ei eaba toa loloda
matua ngan ei ga tapaola aea posanga.
2 Ei imata tutui ngan Deo toa ibada
naurata pan, lalaede mambe Moses imata
tutui ngan naurata toa Deo ibada pan
mugaeai. Moses ikado naurata toa ne
rabu ngan Deo ele panua. Gid tilup kelede
ga tiuot mambe Deo ele luma.
3 Be eaba sai toa ikado luma, oangga
ikado ga iuot kemi, eine ga tisoa ieda ga
idae. Be ei ieda iasal edaeda kapei toa
idae ngan luma isaoa ei ikado. Lalaede
toa bedaoa ngan Iesus, ei ieda kapei tau
ga iasal Moses.
4 Ngansa luma toa ngada ne, aea panua
tipagun. Be Deo ipagun danga toa ngada
ne.
5 *Moses ei mambe paeaeanga iboko
ngan Deo ele luma. Ei imata tutui ngan ele
naurata toa ne ta ikado posanga ngan gid
danga toa muriai Deo ipaola ga iuot.
6 Be Kristus imata tutui ngan Deo ele
luma pade. Be ei paeaeanga mao. Ei
gergeu ton Deo toa imugamuga ngan ele
luma. Ta oangga gita tamataud mao, be
takisi matua leda kadonga lolo matua aea
toa somisomi tapakuru ngan ga tasan-
gasanga, eine gita pade taman Deo ele
luma.

Eaba sai ilolo matua ngan Deo mao, irangrang ngan ila ngan ele tibur earainga aea mao

7 *Gita taman Deo ele panua, tota manta
talongo posanga toa Itautau Tutui ikeo
pagita ngan ga bedane,

"Labone, oangga tangami ibada ele
posanga,

* **2:12:** Sng 22.22 * **2:13:** Ais 8.17,18 * **2:14:** 1Io 3.8, PM 12.10 * **3:1:** Nam 12.7, Ibr 4.14, 7.26 * **3:5:** Lo 18.15-19 * **3:7:** Sng 95.7-11 * **3:8:** IM 17.7, Nam 20.2-5

8 *irangrang ngan lolomi itola ngan mao.
Tibutibumi tikado toa bedaoa ngan ado toaiua tipul murid ngan gau
ga tipamasmasi lolog ngan tibur modamodanga.
9 Ngan rai sangaul pange, tigera gid nau-rata kapeipei nakakado,
be somisomi titobatoba gau ngan edap imata ede ga ede.
10 Tota lolog bake ngan gid panua ngan ado toaiua.
Ta nakeo ngan gid ga bedane, 'Somi-somi lolod ila aluai ngan gau.
Gid edap toa nasio ngan tinasi, eine tinid ngan mao.'
11 *Tota lolog bake ta nakado posanga tau-taunga gadae ngan gid ga bedane,
'Irangrang ngan tila ngan leg tibur earainga aea mao ga mao tau.' "

12 Oaeoaeg, manta matami idae kemi. Ngan kado ta eaba eta ngan gimi ilolo ibuda ta ipul imur ngan Deo toa imamado somisomi ne ga ilolo matua ngan ei mao.
13 Posanga idil ga oaine "Labone" ikeo ngan taun toaine Deo ele edap madonga kemi aea maknga ga ienono. Tota ngan taun toaine, manta apamatua lolomi pol ngan gimi ado ga ado. Ngan kado ta kadonga sat ipakaka eaba eta ngan gimi, ta ilolo itola ngan Deo ele posanga.
14 Ngan ado toaiua tapul loloda ga ila pan Deo, eine loloda matua kemi ngan ei. Be manta loloda matua kemi toa be-daoa ga ila irangrang ngan leda madonga tanoeai kus. Toa bedaoa ta gita taman Kristus iuaeoae tautaunga.
15 *Be posanga toa pataute ne taposa ngan ikeo ga bedane,

"Labone, oangga tangami ibada ele posanga,
irangrang ngan lolomi itola ngan mao.
Tibutibumi tikado toa bedaoa ngan ado toaiua tipul murid ngan gau."

16 *Be sapadua tangad ibada Deo ele posanga ga tipul murid ngan? Eine tibutibuda toa Moses ibada gid ta titnan Isip ga tila.
17 *Be Deo ilolo bake ngan sapadua ga irangrang ngan rai sangaul pange? Eine ilolo bake ngan gid panua toa tikado kadonga sat ga patid ibuda ngan tibur modamodanga.
18 Be Deo iposa ngan sapadua ta ikeo ga tirangrang ngan tila ngan ele tibur earainga aea mao? Eine gid panua toa tipul murid ngan ele posanga.
19 Tota taoatai, gid tirangrang ngan tila ngan ele tibur earainga aea mao, ngansa lolod matua ngan ei mao.

4

Tibur earainga aea ienono maitne ngan Deo ele panua

1 Mugaeai Deo iposa tautaunga ngan badanga gita ga tala ngan ele tibur ear-ainga aea. Be posanga toa ne ienono maitne. Tota manta tamataud. Ngan kado ta eaba eta ngan gimi isapir ngan tibur toa oa ta ila ngan mao.
2 Ngansa gita tabada ato kemi lalaede mambe gid pade, be posanga toa ti-longo oa ilua gid eta mao, ngansa tilongo sapaean, be lolod matua ngan mao.
3 *Be gita panua toa loloda matua ngan ei, gita tadudunga ngan tibur earainga aea toa oa. Be gid panua toa lolod matua ngan ei mao, gid tidudunga mao. Eine lalaede mambe Deo ikeo ngan ga bedane,

"Tota lolog bake ta nakado posanga tau-taunga gadae ngan gid ga bedane,
'Irangrang ngan tila ngan leg tibur earainga aea mao ga mao tau.' "

Be tautaunga Deo ikado tibur toa oa ga ienono mugaeai ga inam. Ngansa ngan ado toaiua ikado bubur ga tano ga iuot, ipasala ele naurata toa ngada oa ga kus.
4 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga ede ikeo ngan ado lima ga rua aea ga bedane, "Be ngan ado lima ga rua aea, Deo igera

* **3:11:** Nam 14.21-23 * **3:15:** Sng 95.7-8 * **3:16:** Nam 14.1-35 * **3:17:** 1Ko 10.10 * **4:3:** Sng 95.11, Ibr 3.11
* **4:4:** OM 2.2

naurata toa ngada oa ipasala ga kus, ta
iarai ngan ado toaiua."
5 *Be ele laulau aea posanga toa ede pade
oa ikeo ga bedane, "Irangrang ngan tila
ngan leg tibur earainga aea mao ga mao
tau."
6 Tota gita taoatai mambe Deo ele tibur
earainga aea ienono maitne, ta panua
edengada ga tirangrang ngan tidudunga
ngan tibur toa oa. Be gid panua toa
tilongo ato kemi aea paolanga mugaeai,
tidudunga mao ngansa titolatola ngan
posanga toa oa.
7 *Be muriai tau ngan ado toaiua, Deo
idol ado ede pade. Ta ngan Devit iaoa, iu-
ato ado toaiua "Labone." Ikeo ga bedane,

"Labone, oangga tangami ibada ele posanga,
irangrang ngan lolomi itola ngan mao."

8 *Ngansa oangga Iosua ibada gid ga tila
ngan tibur earainga aea tautaunga, iran-
grang ngan Deo ikeo ngan ado eta pade
mao. Be eine mao. Deo ikeo ngan ado ede
pade.
9 Tota taoatai, earainga ede ta ienono
maitne ngan Deo ele panua. Toa eoa
ga tiaragid mambe Deo iarai ngan Ado
Earainga aea.
10 *Ngansa eaba sai idudunga ngan Deo ele
tibur earainga aea, ei ipasala ele naurata
ga kus ta iarai, lalaede mambe Deo ipasala
ele naurata ta iarai.
11 Tota gita manta tamarum tau ta iran-
grang ngan tadudunga ngan tibur ear-
ainga aea toa oa. Ngan kado ta eaba
eta ngan gimi inasi edap lalaede mambe
tibutibuda tinasi, ta ipul imur ngan Deo ta
iduaea.
12 *Ngansa Deo ele posanga imata bibita
ta iboko matua ga ienono. Eine imata tau
ga iasal didi imata rua. Eine irangrang
ngan igal eaba ta ila iuot tutui iloleai ta
ipoga ilolo ga itautau. Eine irangrang
ngan iket aea gitnga ga ituatua iuto. Deo
ele posanga toa ne irangrang ngan imata
inasi eaba ele kimnga ga saoa danga imata
nanan iloleai.
13 Rabu ngan danga toa ngada ne Deo
ikado ga iuot, danga eta irangrang ngan
imumul ngan Deo imata mao. Danga toa
ngada ne ibangabanga ga ienono masaeai
Deo imatai. Deo toa ne imata inasi leda
kadonga ta ipamadid gita ngan posanga.

Iesus ei gita ada madidnga kapei tenainga aea

14 *Tota gita manta takisi matua leda
kadonga lolo matua aea toa taoaoa ngan
somisomi, ngansa ada madidnga kapei
tenainga aea ila idudunga buburiai o.
Eine Iesus Deo Inat.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Madidnga kapei tenainga aea

* **4:5:** Sng 95.11 * **4:7:** Sng 95.7-8 * **4:8:** Lo 31.7, Jos 22.4 * **4:10:** Ibr 4.4 * **4:12:** Ep 6.17, PM 1.16, 19.13-15
* **4:14:** Ibr 3.1, 10.23

15 Be kado gimi aoangga ada madidnga
kapei tenainga aea toa ne irangrang ngan
inaman saoa danga toa itobatoba gita ne
mao. Eine mao. Tobanga isaoa iuotot
ngan gita, eine iuot lalaede ngan ei pade.
Be ei ikado kadonga sat eta mao. Ei iuatai
mambe urada mao ga tabuobuo alele, ta
ilolo isat ngan gita.
16 *Tota kemi ngan tala boloma pan Deo
toa imamado ngan ele mul maron aea,
be tamataud mao. Toa eoa ilolo marum
ngan gita. Ta tutui ngan ado imata isaoa
tapapauis ngan ele luanga, eine ga ilua
gita ngan ele kadonga lolo isat aea ga lolo
marum aea.

5

Iesus ada madidnga tenainga aea irangrang tau ngan badanga gita mulian

1 Gid madidnga tenainga ad tibada led
naurata sapaean mao. Be Deo kekelen isio
gid ta idol gid ga timadid rabu ngan ei
ga gid panua, ta timan gid panua bebed.
Led naurata eine ngan kadonga tenainga
imata ede ga ede ngan samumnga gid
panua led kadonga sasat.
2 Be panua sapadua toa tibuobuo ga
led oatainga imata karanga mao, gid
panua tenainga ad tirangrang ngan tikado
kadonga marum pagid, ngansa gid pade
eababa, ga urad tau mao lalaede mambe
gid.
3 *Ngan ipu toaine, gid madidnga
tenainga ad manta tikado tenainga ngan
samumnga gid led kadonga sasat ga
kadonga sasat togid panua pade.
4 *Be irangrang ngan eaba eta isio ei
mulian ngan kadonga naurata toa ne mao.
Edaeda kapei ngan kadonga naurata toa
ne inam pan Deo kekelen. Manta Deo
ibaba ei lalaede mambe ibaba Aron ngan
kadonga naurata toa ne mugaeai.
5 *Be Kristus pade lalaede toa bedaoa.
Ei isoa ieda mulian ngan badanga naurata
mambe madidnga kapei tenainga aea ne
mao. Be Deo ikeo pan bedane,

"Eao leg Gergeu.
Labone naot eao Tamam."

6 *Be Deo ele laulau aea posanga ede pade
ikeo ga bedane,

"Eao ga man madidnga tenainga aea somi-
somi ga ilalala ga ila.
Eao bada naurata ton Melkisedek ta
bokoboko ngan."

7 *Ngan Iesus ele madonga tanoeai, ei
iraring somisomi ga ila pan Deo ta ians-
aban ei be itangtang kapei ga imata sul
isulug. Ei iuatai mambe Deo kekelen
irangrang ngan ibada ei mulian ngan
matenga. Ta Deo igera mambe Iesus ilolon
ngan ei kemi ga ilongo ilinge, ta Deo ilongo
ele raring.
8 Tautaunga Iesus ei Deo Inat, be
ibabada ieieinga kapei. Ta kadonga toa ne
ipananale ei ngan nasinga Deo ilinge.
9 Be ngan ado toaiua ele kadonga
kemikemi toa ngada oa imata karanga
ga kus, Deo idol ei mambe edap ngan
badanga mulian panua sapadua toa ti-
longo ilinge. Ta gid ga timado kemi somi-
somi ga ilalala ga ila.
10 Tota Deo idol ei ga iuot madidnga
kapei tenainga aea ga ibada naurata ton
Melkisedek ta ibokoboko ngan.

Irangrang ngan tadio mambe gergeu gereirei pade mao

11 Posanga idil busa ienono maitne
ngan Iesus ele naurata tenainga aea, ta
gai aoangga apanasi gimi ngan, be gai
agera mambe gid posanga toa ne ikulupu
ngan aoamai inasi pagimi, ngansa gimi
ababada oatainga manmanae mao.
12 *Ngansa lolomi matua ngan Deo toa
mugaeai ga inam, ta irangrang ngan
gimi aot panua paoatainga ami ngan Deo
ele posanga, be mao. Lemi oatainga
imata karanga maitne ta apapauis ngan
gid panua tipaoatai gimi ngan Deo ele
posanga idil malamalan pade. Gimi
arangrang ngan aeanean annga matua
mao. Gimi mambe gergeu gereirei
tidudud maitne.

* **4:16:** Ibr 10.19 * **5:3:** Wkp 9.7, 16.6 * **5:4:** IM 28.1 * **5:5:** Sng 2.7 * **5:6:** Sng 110.4, Ibr 6.20, 7.1,17
* **5:7:** Mt 26.36-46, Plp 2.6-8 * **5:12:** 1Ko 3.1-3

13 Ngansa gergeu sai iunun tud kekelen,
taoatai mambe ei kakauede maitne. Ei
iuatai ngan posanga ipu ngan kadonga
tutui mao.
14 Be annga matua eine ngan gid panua
kapeipei toa tinanale somisomi ga lolod
iuatai, ta tirangrang ngan matad inasi
saoa danga kemi ga saoa danga paeamao.

6

Irangrang ngan tapul murida ngan Deo mao, ngan kado ta tatap ga taduaea

1-2 Tota manta taeasal gid posanga idil
malamalan ta tala pan matada ga tabada
oatainga ngan Kristus mambe gid panua
kapeipei tikakado. Be gid posanga idil
toa matamata aea, irangrang ngan aoada
inasi pade ngan mao. Eine gid posanga
idil mambe pulnga loloda, ga tnannga
gid kadonga papaeamao toa ipaeabu ngan
gita, ga loloda matua ngan Deo, ga
paoatainga ngan paliliunga imata ede ga
ede, ga dolnga bageda ga idae ngan gid
panua ngan leda raring, ga daenga mulian
ngan matenga, ga Deo ele naurata ngan
pamadidnga gita ngan posanga ta isio leda
madonga isaoa somisomi ga ilalala ga ila.
Oangga tadio ngan gid posanga toa ne
kekelen, eine mambe tapagun kadanga
somisomi, be taeaud luma eta gadae ngan
mao.
3 Be oangga Deo ilongo, eine ga taeasal
gid posanga toa ne.
4 Ngansa panua edengada tipul murid
ngan Deo, ga kus ta tiuangga tiluagid mu-
lian pan, be tirangrang mao. Tautaunga,
mugaeai titnan madonga dodom aea ta
tiuot ngan Deo ele taranga, ga titoba Deo
ele tenainga buburiai aea, ga tilup kelede
toman ngan Itautau Tutui,
5 ga titoba Deo ele posanga ta tiuatai
mambe eine kemi, ga tinaman Deo iura
toa muriai ga iuot masaeai.
6 *Be oangga gid panua toa bedane
tipul murid ngan Deo, eine led edap eta
ngan pulnga lolod mulian ga ila pan mao.
Ngansa eine mambe tipatoto Deo Inat ga
idae ngan abei tabala pade ta tipamaea-
maea ei panua busa matadeai.
7 Ngansa gita eababa mambe tano toa
iunun aoara somisomi. Oangga tano toa
oa ipapot annga kemikemi ngan luanga
gid panua toa tiarum, eine Deo ele pamat-
uanga ga ienono ngan tano toa oa.
8 *Be oangga tano ipapot oaroaro aea
gigi ga purup papaeamao, eine kemi ngan
danga eta mao. Mole mao Deo ga ikeo
ngan tano toa oa manta iduaea. Muriai ta
dinga inono ga ila paeamao.
9 Oaeoaeg kemikemi, tautaunga gai
akado posanga matua bedane pagimi, be
gai aeadi mambe gimi ga aduaea toa be-
daoa mao. Gai aeadi mambe Deo ga ibada
gimi mulian ta ilualua gimi.
10 *Ngansa Deo ei eaba bagbage kelede
aea mao. Irangrang ngan imata sapian
lemi naurata kemikemi ga lemi kadonga
kimnga aea mao. Ei ga imata nanan lemi
kadonga kimnga aea toa apasolan pagid
ele panua ngan ei ieda. Ta ei iuatai mambe
gimi alualua gid maitne.
11 Be gai akim gimi kelede kelede manta
apasolan lemi kadonga kemikemi toa be-
daoa ga ila irangrang ngan leda madonga
tanoeai kus. Toa bedaoa ta gimi ga
aoatai kemi mambe ei ga iparangrang
ele posanga tautaunga pagimi ta asan-
gasanga.
12 Toa bedaoa ta irangrang ngan tin-
imi imalai alele mao, be gimi ga anasi
edap lalaede mambe gid panua toa lolod
matua ngan Deo. Gid timadid matua ngan
ad kadonga kulupulupu, ta gid ga tibada
danga toa ngada oa Deo iposa tautaunga
ngan.

Gita tarangrang ngan loloda matua ngan Deo ele posanga tautaunga

13 *Ngansa ngan ado toaiua Deo ikado
posanga tautaunga ga ila pan Abraam,
Deo iposa tautaunga gadae ngan ei mulian
ngansa eaba eta imamado gadae ngan Deo
mao.
14 Ta ikeo, “Tautaunga, gau ga nakado
kemi tau ngan eao. Napakaka mao. Gau
ga nakado ga lem gergeu ga tibutibum
tiuot busa.”

* **6:6:** Ibr 10.26-27, 1Io 5.16 * **6:8:** OM 3.17-18, Mt 13.7,22 * **6:10:** Ibr 10.32-34 * **6:13:** OM 22.16-17

15 Tota Abraam ilolo itarui ta isan-
gasanga ga ila irangrang ngan Deo
iparangrang ele posanga tautaunga toa oa.
16 Ngansa somisomi panua tikado
posanga tautaunga gadae ngan eaba ede
pade ieda toa iasal gid. Ta led posanga
tautaunga gadae ipamatua saoa posanga
toa tikado, ta ipakoko gid panua ta
irangrang ngan aoad isokangai ngan mao.
17 Be Deo ipamatua ele posanga pan
Abraam ngan ado toaiua ta ikado posanga
tautaunga gadae, ngansa gid panua toa
isio gid ngan badanga gid danga toa iposa
tautaunga ngan, ei iuangga ipasolan gid
mambe ei irangrang ngan ipalele ilolo
mao ga mao tau. Be saoa posanga toa irau
oa, eine ga ienono toa bedaoa.
18 *Tota posanga idil rua ienono. Ede
eine Deo ele posanga tautaunga pan
Abraam, ga ede pade eine posanga tau-
taunga gadae toa ikado ngan pamatuanga
ele posanga pan Abraam. Posanga idil
toa rua ne irangrang ngan Deo ipakaka
ngan mao, ga irangrang ngan eaba eta
ipalele mao pade. Toa bedaoa ta oangga
talado ga tala pan Deo ngan imariala ngan
gita, eine posanga toa rua ne ga ipamatua
loloda kemi, ta takisi matua ele posanga
tautaunga toa ienono matadai ta tasan-
gasanga.
19 *Danga kemi toa tasangasanga Deo
ngan ne, eine ipamatua loloda mambe na-
gun ikisi matua oaga ta ding ga ienono ta
irangrang ngan ipatpat alele mao. Danga
toa ne ila idudunga Deo ele lumaeai, toa
malo kapei idibe iadag. Eine Deo ele tibur
madonga aea toa ele ul kapei tau ienono
ngan.
20 Toa eoa Iesus imuga ngan gita ta
ila idudunga ngan luanga gita. Ei ibada
naurata ton Melkisedek ta iuot madidnga
kapei tenainga aea somisomi ga ilalala ga
ila.

7

Melkisedek ieda kapei tau

1 *Be Melkisedek ei maron kapei tuanga
Salem aea. Ga pade, ei madidnga tenainga
aea ton Deo Gadae Tau. Ei ila iuot pan
Abraam ngan ado toaiua Abraam iasal gid
mamaron kapeipei ngan paraunga ta iluai
mulian ga inam. Melkisedek ila iuot pan
ta ikado posanga kemi ngan pamatuanga
ei.
2 Ngan ado toaiua, Abraam ipota gid
danga sisid toa ibada ngan paraunga ga
iuot suknga sangaul. Ta ipan Melkisedek
ele suknga ede. Be edaeda Melkisedek ipu
mambe “maron kapei kadonga tutui aea.”
Ga pade, ei maron kapei tuanga Salem
aea. Be edaeda toa ne ipu mambe “maron
kapei lolo tarui aea.”
3 Melkisedek itama ga itna mao, ga aea
titnga eta pan itubtub mao pade. Aea ado
eta poponga aea mao, ga ele matenga mao
pade. Ei iman madidnga tenainga aea
somisomi ga ilalala ga ila, lalaede mambe
Deo Inat.
4 Ega, gimi agera eaba toa ne ieda kapei
tau. Ngansa tibuda Abraam pade ipota
danga sisid toa ngada oa ibada ngan pa-
raunga ga iuot suknga sangaul. Ta ipan
suknga ede ga ila pan Melkisedek.
5 *Be gid iaoa kelede pan Livai toa tibada
naurata tenainga aea, gid panua paden-
gada Israel ad tipota led danga sisid ga
iuot suknga sangaul ta tipan gid Livai led
suknga ede. Tautaunga gid toa ngada oa
tiuot iaoa kelede pan Abraam, be tikado
toa bedaoa ngan oaeoaed, ngansa Deo ele
apu ikeo toa bedaoa.
6 Tautaunga Melkisedek aea titnga inam
pagid iaoa kelede ton Livai mao, be ikado
posanga kemi ngan pamatuanga Abraam,
eaba toa Deo ikado posanga tautaunga
pan, ga ibada iana ga inam pan Abraam
pade.
7 Be taoatai kemi mambe eaba sai ipa-
matua eaba ede pade, ei ieda kapei ga iasal
eaba sai toa ibada pamatuanga. Irangrang
ngan eaba eta iaoa isokangai ngan idil
toaine mao.
8 Be gid Livai toa tibada anad inam
pagid Israel, gid eababa toa timatemate
pade. Be Melkisedek toa ibada iana ga
inam pan Abraam, Deo ele laulau ikeo ga
imamado ga ilalala ga ila.
9 Tota tarangrang ngan takeo ga gid

* **6:18:** Nam 23.19 * **6:19:** Wkp 16.2-3 * **7:1:** OM 14.17-20 * **7:5:** Nam 18.21

Livai toa timan Abraam itubtub, gid pade
tipan anad ga ila pan Melkisedek.
10 Ngansa ngan ado toaiua Melkisedek
iuot pan Abraam, gid Livai timamado
maitne ngan tibud Abraam ising.

Iesus ele naurata tenainga aea iasal naurata tenainga aea togid Livai

11 Gid Livai ga iaoa kelede ton Aron
tibada naurata tenainga aea ta tipanasi
gid Israel ngan apu ton Moses toa mata-
mata oa. Be oangga naurata tenainga aea
togid Livai irangrang ngan ikado ga gid
panua tiuot tutui Deo imatai tautaunga,
ikamado ga Deo ele laulau ikeo ngan ma-
didnga tenainga aea ede pade manta inam
ta ibada naurata ton Melkisedek, be ton
Aron mao?
12 Oangga naurata tenainga aea idae
pagid iaoa ede pade bagedeai, manta apu
pau pade iuot.
13 Eaba toa Deo ikeo ga iman madidnga
tenainga aea toa somisomi ne, ei iuot
ngan lum ede pade. Be mugaeai ga inam,
eaba eta ngan lum toaine ikado naurata
tenainga aea mao.
14 *Ngansa gita taoatai, ada Maron Iesus
iuot ngan lum pan Iuda. Be Moses ikeo
ngan eaba eta ngan lum toaine ga ibada
naurata tenainga aea mao.
15 Tota oangga madidnga tenainga aea
pau iuot ta ibada naurata ton Melkisedek,
eine taoatai kemi tau mambe ei ele nau-
rata tenainga aea iasal tau gid Livai led
naurata tenainga aea.
16 Gid Livai tibada led naurata tenainga
aea ngansa apu ton Moses ikeo ga gid
arangaranga ngan lum toaine manta tikisi
naurata tenainga aea. Be Iesus ibada
ele naurata toa ne ngan edap ede pade.
Ei ibada ngansa ele madonga irangrang
ngan kus mao. Ei iura kapei ta imamado
somisomi ga ilalala ga ila.
17 *Ngansa Deo ikeo pan ga bedane,

"Eao ga man madidnga tenainga aea somi-
somi ga ilalala ga ila.
Eao bada naurata ton Melkisedek ta
bokoboko ngan."

18 Posanga toa ne ipasolan gita mambe
Deo itnan apu mugamuga ga idio ngansa
imanggurenggureng na.
19 *Ngansa apu irangrang ngan ikado
ga danga eta iuot tutui Deo imatai mao.
Tota Deo ikado edap ede pade ga iasal tau
apu. Ngan edap pau toa ne, tinida igelgel
ngan sanganga leda madonga kemi, be
tala boloma pan Deo.

20 Iesus iuot madidnga tenainga aea
sapaean mao. Deo iposa tautaunga gadae
ta idol ei. Be Deo ikado posanga tautaunga
gadae eta ngan gid panua tenainga ad
padengada mao.
21 *Deo iposa tautaunga gadae, ta Iesus
ibada ele naurata tenainga aea. Ngan ado
toaiua, Deo ikeo pan bedane,

"Maron Deo ikado posanga tautaunga
gadae,
ta irangrang ngan ipul ilolo pade ngan
mao.
'Eao ga man madidnga tenainga aea somi-
somi ga ilalala ga ila.' "

22 *Ngan posanga tautaunga gadae toa ne,
taoatai kemi mambe Iesus kekelen ikado
ga posanga pau toa Deo irau ngan ele
panua ngan badanga gid mulian, eine ga
iuot tautaunga. Posanga pau toa ne iasal
tau posanga mugamuga toa Deo irau ngan
gid mugaeai.

23 Mugaeai panua busa tibabada nau-
rata tenainga aea, ngansa eaba ede imate
ga kus ta eaba ede pade ibada imul. Ta
matenga ipakala gid ta irangrang ngan
tikisi naurata toa ne somisomi mao.
24 Be Iesus imamado somisomi ga ilalala
ga ila. Tota ele naurata tenainga aea
irangrang ngan kus mao, be eaba eta
irangrang ngan ibada imul mao pade.
25 *Tota ei irangrang ngan ibada mulian
sapadua tinam pan Deo ngan ei ieda, ta
ele naurata ngan badanga gid mulian ila
iuot lai. Ei irangrang ngan ikado bedane
ngansa imamado somisomi ngan kadonga
raring ngan luanga gid.

* **7:14:** Ais 11.1, Mt 2.6, PM 5.5 * **7:17:** Sng 110.4, Ibr 5.6 * **7:19:** Ibr 10.22, Jms 4.8 * **7:21:** Sng 110.4, Ibr 5.6
* **7:22:** Ibr 8.6, 12.24 * **7:25:** Ro 8.34

26 Ngansa gita tapapauis ngan madidnga
kapei tenainga aea tota bedane ngan lu-
anga gita. Ngansa Deo ele ul ienono ngan
ei, ga ele idil eta paeamao mao, ga ilolo aea
muk eta Deo imatai mao, ga ele kadonga
ede pade tau ngan gid panua kadonga
sasat ad, ga Deo idol ei gadae tau buburiai.
27 *Ele ipu eta ngan kadonga mambe
gid madidnga padengada tenainga ad
tikakado ne mao. Gid manta tikado
tenainga ado ga ado ngan gid led kadonga
sasat bua, ga kus ta tikado tenainga ngan
kadonga sasat togid panua. Be ngan
ado toaiua Iesus ilongean ei mulian ga
imate, ei ikado tenainga pakelede ngan gid
panua led kadonga sasat. Ta tenainga toa
oa kemi ga ienono somisomi ga ilalala ga
ila.
28 Apu ton Moses idol gid madidnga
tenainga ad toa urad mao. Be Deo ele
posanga tautaunga gadae inam muriai
ngan Moses ele apu. Ngan posanga toa
ne, Deo idol Inat ga iman madidnga kapei
tenainga aea. Inat toa ne ele idil eta
paeamao mao somisomi ga ilalala ga ila.

8

Iesus ei madidnga kapei tenainga aea buburiai

1 Be posanga toa takeo ngan ne ipu
ga bedane: Gita ada madidnga kapei
tenainga aea labone ta imamado. Ei idae
ga ila buburiai ta idio imado ngan Maron
Deo Gadae Tau ibage oatai.
2 Ei ikakado naurata tenainga aea ngan
Deo ele palata tautaunga buburiai aea.
Eaba eta ikado palata toa ne mao. Deo
kekelen ikado.
3 Ngansa gid madidnga tenainga ad toa
ngada oa manta tikakado tenainga imata
ede ga ede. Tota Iesus pade manta ikado
tenainga.
4 Be oangga Iesus imamado tanoeai
maitne, irangrang ngan ikado naurata
tenainga aea mao, ngansa gid panua
tenainga ad timamado ta tikakado gid
tenainga lalaede mambe apu ikeo ngan.
5 *Gid tikado naurata tenainga aea ngan
palata tanoeai aea toa imata boloma
lalaede mambe palata tautaunga buburiai
aea. Palata tanoeai aea iman palata
buburiai aea ianun. Ngan ipu toaine,
Deo ipabib Moses ele ngan ado toaiua
iuangga ipagun palata, ta ikeo pan be-
dane, “Oangga eao kado danga sisid toa
ngada ne, manta nasi tutui ga iuot lalaede
mambe ianun toa napasolan pago lusiai.”
6 *Be naurata tenainga aea toa Iesus
ibada, eine iasal gid led, ngansa ei iman
bebeda ngan Deo ele posanga pau toa
irau ngan badanga mulian ele panua. Ta
posanga pau toa Deo irau ne, eine iasal
tau posanga toa irau toman ngan Moses
mugaeai, ngansa gid posanga tautaunga
toa Deo ikado ngan edap pau toa ne, eine
iasal gid posanga tautaunga mugaeai aea.

Posanga pau toa Deo irau ngan ele panua, iasal posanga toa irau mugaeai

7 Ngansa posanga toa Deo irau ngan ele
panua mugaeai, irangrang ngan ilua gid
mao. Oangga posanga toa oa kemi tau,
eine Deo ele ipu eta ngan dolnga edap pau
mao. Be mao.
8 *Deo igera mambe gid panua tiran-
grang ngan tinasi posanga toa oa mao, ta
ele laulau ikeo ga bedane,

“Maron ikeo ga, ‘Ega, ngan gid ado toa
ilalala ga inam,
gau ga narau posanga pau toman
ngan gid Israel ga gid Iuda.
9 Posanga toa pau ne irangrang ngan
iuot lalaede mambe posanga toa na-
rau toman ngan tibutibud mugaeai
mao.
Ngan ado toaiua, nakisi baged ta natal
gid ga titnan Isip.
Narau posanga pau toa ne ngansa gid
matad tutui ngan nasinga leg
posanga mugaeai aea oa mao.
Tota napul murig ngan gid ngan ado
toaiua.
10 Be posanga pau toa muriai ga narau
toman ngan gid Israel eine ga be-
dane:
Gau ga nadol leg apu ga ienono laboradeai
ga nabode leg posanga ga idae
lolodeai.

* **7:27:** Ibr 5.3 * **8:5:** IM 25.40, Kol 2.17, Ibr 10.1 * **8:6:** Ibr 7.22 * **8:8:** Jer 31.31-34

Gau ga naman ad Deo,
be gid ga timan leg panua.
11 Labone panua tipananale oaeoaed padengada ga gid iaoa kelede togid ngan posanga
ta tikeo bedane, “Eao manta oatai kemi ngan Maron.”
Be ngan ado toaiua muriai, irangrang ngan tikado posanga toa bedaoa mao, ngansa gid toa ngada oa ga tiuatai kemi ngan gau.
Gid panua toa edad kapeipei ga gid panua edad mao, gid toa ngada oa ga tiuatai ngan gau.
12 Ngansa gau ga lolog isat ngan gid ta nasamum led kadonga sasat.
Ta gau ga matag nanan led kadonga papaeamao pade mao.’ ”

13 Deo ikeo ga posanga toa irau ne eine pau. Ta posanga idil toa ne “pau” ipasolan mambe ei igera ele posanga mugaeai aea mambe danga imanggurenggureng na. Ta saoa danga imanggurenggureng, eine ga ienono mole mao. Teta pade ga iduaea.

9

Naurata tenainga aea ngan Deo ele palata tanoeai aea

1 *Ngan posanga toa Deo irau ngan ele panua mugaeai, apu imata ede ga ede raring aea ienono, ga tipagun luma tanoeai aea toa Deo ele ul ienono ngan.

2 Luma toa tipagun oa eine Deo ele palata. Toa gadudunga oa, malo kapei ipoga ilolo ga iman rua. Ngan ilolo pan gaot, tidol lam iae ga popou tenainga bret aea toman ngan aea bret. Tibur toa oa tiuato “palata ilolo aea ul kapei tede.”

3 *Be palata ilolo ede pade, toa malo kapei gadudunga aea idibe iadag, eine tiuato “palata ilolo aea ul kapei tau.”

4 *Ngan palata ilolo toa ne, tidol popou tenainga nabene aea toa tikado ngan gol, ga korol apu aea toa tiluga pan gaot ngan gol ikatinge babanga. Be gadudunga ngan korol toa oa, tidol ulo gol toa mana* ienono ngan, ga Aron ele toto lalalanga aea toa mugaeai isalugaluga ga itautau iuot, ga pat apu aea rua.

5 *Gadae ngan korol apu aea, kerubim† rua tipasolan Deo ele taranga, ga bagbaged irobi korol ipao. Ngan korol ipao toa oa, sing isamum panua led kadonga sasat ga ila, ta Deo ilolo itarui mulian ngan gid. Be patautene leda ado imata irangrang ngan taposa ngan gid danga toa ne ipu kelede kelede mao.

6 *Io, tidol danga sisid toa ngada oa ga kus, ta gid panua tenainga ad tidudunga ado ga ado ngan palata ilolo pan gaot, ta tikakado led naurata tenainga aea.

7 *Be ngan palata ilolo gadudunga aea, madidnga kapei tenainga aea kekelen idudunga pakelede mon ngan rai ga rai. Be irangrang ngan idudunga sapaean mao. Manta ibada masilau ising ta idudunga. Gid panua led kadonga sasat toa tiuatai ngan mao be tikakado, madidnga kapei tenainga aea itenai sing toa oa ngan aea samumnga. Be itenai sing toa oa ngan samumnga ei ele kadonga sasat pade.

8 Ngan kadonga toa ne, Itautau Tutui ipasolan gita ga bedane: Ngan ado toaiua palata toa matamata aea oa imadmadid, edap ila ngan tibur toa aea ul kapei tau, eine ienono mumulnga maitne.

9 *Deo ele palata toa oa eine mambe oanenga itna toa ipaoatai gita ngan saoa danga iuotot labone. Ipasolan gita mambe gid tenainga imata ede ga ede toa tikakado, eine irangrang ngan ipatutui panua lolod mao. Goibe tikakado naurata raring aea kemi, be tinaman mambe led kadonga sasat ienono maitne.

10 Gid tenainga toa oa, eine danga tanoeai aea sapaean. Tikakado ngan eaneannga ga ununnga ga ngan sigiringa

* **9:1:** IM 25.23–26.30 * **9:3:** IM 26.31-33 * **9:4:** IM 16.33, 25.10-16, 30.1-6, Nam 17.8-11, Lo 10.3-5 * **9:4:** *Mana eine annga toa Deo ikado ga itap buburiai ga isulug ta gid Israel tian.* * **9:5:** IM 25.18-22 † **9:5:** Eaba eta labone iuatai kemi ngan *kerubim eine saoa danga mao. Somisomi led naurata ngan timariala ngan tibur isaoa Deo ele ul ienono ngan. Panua matad inasnasi Deo ele laulau ta tiadi mambe gid boloma lalaede mambe masilau saksak, be bagbaged ga aed pange.* * **9:6:** Nam 18.2-6 * **9:7:** Wkp 16.2-34 * **9:9:** Ibr 10.1-2

ga paliliunga imata ede ga ede tinida aea.
Naurata tenainga aea toa oa ienono ga ila
irangrang ngan Deo ikado edap pau ga
ipakoli edap mugamuga.

Kristus itenai ising mulian

11 Be Kristus inama na. Ei madid-
nga kapei tenainga aea ngan gid danga
kemikemi toa ikado ga iuot tautaunga ga
ienono. Ei idudunga ngan palata kemi tau
buburiai aea toa iasal palata tanoeai aea.
Eaba eta ikado palata toa oa ngan ibage
mao, ga iuot ngan tano toa ne mao pade.
12 Ei idudunga toman ngan meme ga
bulmakao singid mao, be ibada ising mu-
lian ta idudunga pakelede mon ngan tibur
toa aea ul kapei tau. Ngan ising toa
oa, ibada gita mulian ngan leda kadonga
sasat ta tabada panasnga ngan mao be
tamamado kemi somisomi ga ilalala ga ila.
13 *Mugaeai oangga tisigiri panua tinid
aea muk, eine ga tinono bulmakao taine
daenga papau ngan dinga ga timomout
ga kus, ta tibada dinga itae toa oa ta titil
ga idae ngan gid panua. Be ngan edap
ede pade, eine ga tibada gid meme ga
bulmakao arangaranga singid ta titil ga
idae ngan gid panua ngan sigiringa tinid
aea muk Deo imatai. Tikakado toa bedaoa
ta tinid pan gaot iuot kemi, ga ipasolan
mambe Deo ele ul ienono ngan gid.
14 *Be Kristus ising iasal tau gid danga
toa bedaoa. Ngansa ele idil eta paea-
mao mao. Ta ngan Itautau Tutui toa
imamado somisomi ne iura, ei itenai ei
mulian ga ila pan Deo. Ta ele tenainga toa
ne ikado ga tinida pan gaot kekelen iuot
kemi Deo imatai mao, be isigiri loloda aea
muk pade. Ta labone tanaman mambe
leda idil eta paeamao mao. Mugaeai gid
kadonga papaeamao iuangga idada gita
ga tala ngan dinga imperno, be labone
tarangrang ngan takado naurata ton Deo
toa imamado somisomi ne.

Kristus ising iparangrang posanga pau toa Deo irau ngan ele panua

15 Ngan ipu toaine, ta Kristus iman
bebeda ngan posanga pau toa Deo irau
ngan ele panua. Toa bedaoa ta gid panua
toa Deo ibaba gid, eine ga tibada gid danga
kemikemi toa Deo iposa tautaunga ngan ta
timamado kemi somisomi ga ilalala ga ila.
Ei irangrang ngan ikado bedane ngansa
ei imate ngan luanga ele panua. Ngan
ado toaiua posanga matamata aea toa Deo
irau ngan ele panua ienono maitne, manta
tikakado tenainga pabusa ngan samum-
nga led kadonga sasat ado ga ado. Be ngan
Iesus ele matenga, ei ikado edap ngan
badanga gid mulian ta tibada panasnga
ngan gid kadonga sasat toa oa mao.
16-17 Somisomi oangga eaba eta ikeo ga
isio motean sai ga sai ga tibada ele danga
sisid muriai ngan ele matenga, ei ga ibode
posanga toa oa ga idae ngan laulau. Be
oangga eaba toa oa imata bibita maitne,
posanga toa ibode oa ienono sapaean. Be
oangga eaba toa oa imate ga kus ta panua
toa ngada ne tiuatai mambe ei imate, eine
laulau toa ibode motean oa aea posanga
iura ga ienono. Ngansa ele matenga
iparangrang posanga toa oa.
18 Ngan ipu toaine, posanga toa Deo irau
ngan ele panua toa matamata oa, imatua
ga ienono sapaean mao. Sing iparangrang
posanga toa oa pade.
19 *Ngan ado toaiua Moses ipaola apu
aea posanga toa ngada oa ga ila pagid
ipom ga kus, ei ibada abei isop‡ iboga
ga sipsip ilaun toa tiloi ga iman oaro
singsingia. Ta idol danga toa rua oa
ga idudunga ngan bulmakao daenga pau
ising, ga meme ising, ga eau. Ga kus ta itil
ga idae ngan laulau apu aea ga ngan gid
ipom pade.
20 Ta ikeo, “Sing toa ne iparangrang
posanga toa Deo irau ngan gimi, be Deo
ikeo ga gimi manta anasnasi gid posanga
toa ne.”
21 *Ngan kadonga lalaede toa bedaoa,
ei itil sing ga idae ngan Deo ele palata
toman ngan danga toa ngada oa tikakado
naurata tenainga aea ngan.

* **9:13:** Wkp 16.15-16, Nam 19.9,17-19, Ibr 10.4 * **9:14:** 1Pe 1.18-19 * **9:19:** IM 24.6-8 ‡ **9:19:** *Abei isop eine abei ede togid Israel mugaeai. Ibogaboga gereirei, be somisomi tikakado ngan tilnga eau ga sing ngan led naurata tenainga aea. Gera posanga pade ngan Ins 19.29.* * **9:21:** Wkp 8.15,19 * **9:22:** Wkp 17.11

22 *Be apu ikeo ga tinasi kadonga toa
bedane ngan sigiringa danga sisid busa
ga iuot kemi Deo imatai. Boloma danga
toa ngada oa ibada sigiringa ngan edap
lalaede toa bedaoa. Be oangga sing itoki
ga isulug mao, irangrang ngan panua led
kadonga sasat aea samumnga mao.

Kristus itenai ei mulian ngan samumnga kadonga sat

23 *Deo ele palata tanoeai aea toman
ngan aea danga sisid, eine iman palata
buburiai aea ianun. Gid tibada masilau
singid ta titiltil ngan sigiringa gid danga
sisid toa oa. Be palata buburiai aea manta
ibada sigiringa pade. Be tenainga ngan
sigiringa gid danga sisid buburiai aea
manta iasal tau tenainga toa tikado ngan
sigiringa gid danga sisid tanoeai aea.
24 Ngansa Kristus idudunga ngan palata
tanoeai aea mao. Palata toa oa gid panua
tikado ngan baged ta iman palata tau-
taunga buburiai aea ianun. Be labone
Kristus idudunga tutui buburiai o. Ta ei
ipasolan ei ga iuot Deo imatai ngan luanga
gita.
25 Be ei idudunga buburiai pabusa ngan
itenai ei mulian ga ila pan Deo mao. Tau-
taunga, gid madidnga tenainga ad tibada
masilau singid ta tidudunga ngan tibur
toa aea ul kapei tau ngan rai ga rai.
Tibada singid mulian ga tidudunga mao,
be tibada masilau singid ta tidudunga. Be
Iesus ikado toa bedaoa mao.
26 *Oangga bedaoa, Kristus ga ibada
ieieinga pabusa, mugaeai ngan tano ga
bubur led otnga ga irangrang ngan pataut-
ene. Be mao. Labone, boloma ngan ado
muriai ga muriai tau, Kristus ipasolan ei
ga iuot pakelede mon ngan tenainga ei
mulian ngan samumnga kadonga sasat.
27 Panua toa ngada ne manta timate
pakelede, ga kus ta tila timadid ngan
posanga toa Deo imatai.
28 Lalaede toa bedaoa, Kristus ilongean
ei mulian ga iman tenainga ila pan Deo
toa pakelede oa. Ei ikado toa bedaoa ngan
badanga panasnga ngan kadonga sasat
togid panua busa. Be muriai, ei ga inam
parua aea. Ngan ado toaiua, ei ga inama
ngan samumnga kadonga sasat mao, be ei
ga inama ngan badanga mulian sapadua
toa tigaga matad ngan sanganga ei.

10

Gid tenainga tanoeai aea irangrang ngan isigiri panua lolod aea muk mao

1 Gid danga kemikemi toa iuangga iuot
muriai, eine Moses ele apu iposaposa
ngan, be tagera masaeai tau mao. Moses
ele apu ipasolan gid danga toa oa ianun
kekelen. Be iman danga toa oa itautau
mao. Ngan ipu toaine, gid tenainga toa
apu ikeokeo ngan ga tikakado somisomi
ngan rai ga rai, eine irangrang ngan ikado
ga gid panua raring ad tiuot tutui Deo
imatai mao.
2 Oangga bedaoa, eine ga tikaput ngan
kadonga gid tenainga toa oa, ngansa
tenainga toa tikado pakelede mon, eine ga
isigiri lolod aea muk ga ila o. Toa bedaoa
ta tinaman mambe led idil eta paeamao
mao.
3 Be mao. Ngan rai ga rai, tenainga
toa tikakado oa ipapei matad mambe led
kadonga sasat ienono maitne.
4 *Ngansa bulmakao ga meme singid
iura eta ngan samumnga gid panua led
kadonga sasat mao.
5 *Tota ngan ado toaiua Kristus isulug ga
inam tanoeai, ei iposa ga bedane,

"O Deo, gid tenainga imata ede ga ede, eao
tinim ngan mao.
Be eao dol patig mambe danga kemi
tenainga aea.
6 Gid tenainga toa tinono ngan dinga ga
imomout ga kus, ga gid tenainga
tikado ngan samumnga kadonga
sasat,
eao tinim igelgel eta ngan mao.
7 Tota nakeo ga bedane,
'Ega, gau tota eko. Ag posanga ta
ienono ngan lem laulau.
Gau nanama ngan nasinga eao lem
kimnga.' "

8 Matamata ikeo ga, "Gid tenainga imata
ede ga ede, ga gid tenainga tinono ngan

* **9:23:** Ibr 8.5, 10.1 * **9:26:** Ibr 10.10 * **10:4:** Ibr 9.13 * **10:5:** Sng 40.6-8

dinga ga imomout ga kus, ga gid tenainga
tikado ngan samumnga kadonga sasat,
eine ikado ga tinim igelgel mao ga lolom
ikim mao pade." Be tautaunga apu ikeo
ga gid manta tikado tenainga toa bedaoa.
9 Ga kus ta ikeo, "Ega, gau tota eko. Gau
nanama ngan nasinga eao lem kimnga."
Ngan posanga toa ne, ei dol nasinga muga-
muga ga idio rol, ta ikado nasinga pau ga
ibada imul.
10 *Ngan Deo ele kimnga toa Iesus Kristus
iposaposa ngan, ei itenai ipat mulian ga
ila pan Deo. Ta ngan kadonga toa ne, idol
Deo ele ul ngan gita pakelede ta ienono
somisomi ga ilalala ga ila.

Iesus ele tenainga irangrang tau ngan samumnga kadonga sasat

11 *Be gid panua tenainga ad toa ngada
oa timadid ado ga ado ta tikakado led
naurata tenainga aea imata ede ga ede.
Tikakado gid tenainga lalaede toa be-
daoa pabusa, be irangrang ngan isamum
kadonga sasat mao.

Tikakado gid tenainga lalaede toa bedaoa pabusa, be irangrang ngan isamum kadonga sasat mao.

12 Be Kristus ikado tenainga ngan sa-
mumnga kadonga sasat pakelede mon. Be
tenainga toa oa kemi ga ienono somisomi
ga ilalala ga ila. Ga kus ta idio imado ngan
Deo ibage oatai.
13 *Ta labone ga ila, ei isangasanga ado
toa Deo ga idol aea miri itamatama ga tidio
iae ibuloloeai.
14 Ngansa ele tenainga toa kelede oa
ikado ga gita Deo ele panua taot tutui
imatai. Deo ipul gita kautede kautede ta
tapasolan mambe ele ul ienono ngan gita,
be Iesus ele tenainga toa kelede oa ikado
gita ga taot tutui somisomi ga ilalala ga ila.
15 Be Itautau Tutui pade iposa pagita
ngan gid danga toa ne ta mugaeai ikeo ga
bedane,

16 *"Maron ikeo ga, 'Posanga pau toa
muriai ga narau toman ngan gid
eine ga bedane:
Gau ga nadol leg apu ga ienono labo-
radeai.
Ga nabode leg posanga ga idae
lolodeai.' "

17 *Ga kus ta ikeo,

"Led kadonga sasat ga gid kadonga
tikakado ngan pulnga murid ngan
leg apu,
eine ga matag nanan pade mao."

18 Tota oangga Deo isamum gid kadonga
sasat ga kus, eine ipu eta ngan kadonga
tenainga ngan samumnga kadonga sasat
pade mao.

Manta loloda matua ta tala boloma pan Deo

19 *Oaeoaeg, Iesus ising isamum leda
kadonga sasat ga ila o. Tota tarangrang
ngan tadudunga ngan Deo ele palata ilolo
toa aea ul kapei tau be tamataud mao.
20 *Tanasi edap pau madonga kemi aea
toa Iesus isaoa ngan gita. Ta tadudunga
ga tala ngan Deo ele palata ilolo, toa malo
kapei idibe iadag. Malo kapei toa ikantutu

* **10:10:** Ibr 9.12 * **10:11:** IM 29.38 * **10:13:** Sng 110.1 * **10:16:** Jer 31.33, Ibr 8.10 * **10:17:** Jer 31.34
* **10:19:** Ibr 4.16 * **10:20:** Mt 27.51

oa eine mambe oanenga itna ngan Iesus
ipat.
21 Ta ei iman gita ada madidnga kapei
tenainga aea ta imugamuga ngan Deo ele
luma aea naurata toa buburiai oa.
22 *Tota kadonga pakakanga isaoa
ienono lolodai, manta tatnan ga iduaea
ta tala boloma pan Deo, ngansa Iesus itil
ising ga idae ngan loloda na. Ta labone
tanaman mambe leda idil eta paeamao
Deo imatai mao. Ga pade, isigiri tinida
ngan eau kemi mambe gid madidnga
tenainga ad tikakado. Tota irangrang
ngan tamataud mao, be manta loloda
matua ngan Deo ta tala boloma pan.
23 Be ato kemi toa taoaoa ngan somi-
somi ga gid danga kemikemi iposa ngan
ga tasangasanga, manta takisi matua, be
loloda ruangada ngan mao. Ngansa eaba
toa ikado posanga tautaunga pagita, ei
eaba mata tutui aea.
24 Gita kelede kelede manta matada
bada oaeoaeda ta tailoilo edap ngan pa-
peinga lolod ngan kadonga kimnga aea ga
naurata kemikemi.
25 *Be irangrang ngan takaput ngan leda
luplupnga mao. Panua edengada titnan
kadonga ngan luplupnga, be irangrang
ngan tanasi gid mao. Manta tapamatua
ngan loloda somisomi, be tamarum tau
ngan kadonga toa bedaoa, ngansa tagera
mambe ado toa Kristus iluai mulian ga
inam, ta boloma ne.

Irangrang ngan tapul murida ngan Deo Inat mao

26 *Be oangga tabada oatainga ngan
posanga tautaunga ga kus, be taparpar
ngan nasinga kadonga sasat, eine
tenainga eta ienono ngan samumnga leda
kadonga sasat pade mao.
27 *Toa bedaoa ta tamataud be tasan-
gasanga ado kapei toa Deo ipamadid gita
ngan posanga. Toa eoa dinga kapei bil ga
bil ga inono Deo aea miri itamatama.
28 *Gita taoatai, mugaeai oangga eaba
eta ipul imur ngan Moses ele apu be panua
rua mao tol tigera ga tiuaoa ngan, iran-
grang ngan gid panua tuangai lolod isat
ngan eaba toa oa mao. Eine ga tirau ei ga
imate.
29 *Oangga bedaoa, gimi agera eaba toa
ipul imur ngan Deo Inat, eine ga iuot
madongan? Eaba toa ne ga ibada panas-
nga paeamao ga paeamao tau, ngansa
ei itado Deo Inat ga iduaea. Ga igera
Iesus ising mambe danga buligaliga. Tau-
taunga, Iesus ising idol Deo ele ul ngan
eaba toa oa ga iparangrang posanga toa
Deo irau ngan ele panua, be oangga eaba
toa oa ipul imur ngan, eine ga Deo ilolo
isat ngan ei mao. Ngansa ei iaoa ibiu
Itautau Tutui toa mugaeai ilolo marum
ngan ei.
30 *Ngansa gita taoatai ngan Deo toa
ikado posanga ga bedane, “Kolinga paea-
mao eine naurata togau. Gau ga napanas
gid panua ngan led kadonga papaeamao.”
Be ikeo pade bedane, “Maron ga ipamadid
ele panua ngan posanga ta imata inasi led
kadonga.”
31 Tota oangga tadae Deo toa imamado
somisomi ne ibageai ngan ada panasnga,
eine ga tamataud paeamao tau.

Manta loloda matua ngan Deo ta tamadid matua ngan ada kadonga kulupulupu

32 Be manta matami nanan gid ado toa
ila oa. Ngan ado toaiua, gimi abada
oatainga ngan ato kemi mambe taranga
itara gimi. Tautaunga, gid panua tipaieiei
gimi paeamao tau, be gimi amadid matua
ngan ami kadonga kulupulupu.
33 Ado edengada gid panua aoad
ibiu gimi, ga tikakado paeamao ngan
gimi, ga tipamaeamaea gimi panua busa
matadeai. Be ado padengada gimi asokon
oaeoaemi toa tinaman ieieinga lalaede toa
bedaoa ta alualua gid.
34 *Ngansa oaeoaemi toa tila ngan luma
panasnga aea, gimi lolomi isat ngan gid ta
akado kemi ngan gid. Be ngan ado toaiua
gid madidnga tigou lemi danga sisid ta
tibada ga ila, tinimi igelgel kekelen ta
alongean gid ga tikado, ngansa gimi aoatai
mambe lemi danga sisid kemikemi ienono
buburiai somisomi ga ilalala ga ila.

* **10:22:** Wkp 8.30, Ese 36.25, Ep 5.26 * **10:25:** Ibr 3.13 * **10:26:** Ibr 6.4-8 * **10:27:** Ais 26.11 * **10:28:** Lo 17.6, 19.15 * **10:29:** Mt 12.30-32, 1Ko 11.27-29 * **10:30:** Lo 32.35-36, Sng 135.14 * **10:34:** Mt 5.11-12, 6.20

35 Mugaeai gimi amataud mao, be amadid matua ngan saoa kadonga iuotot ngan gimi. Be irangrang ngan atnan lemi kadonga toa oa mao. Ngansa oangga amadid matua toa bedaoa ga ilalala ga ila, eine Deo ga ilasu gimi kapei tau.
36 Gimi manta amadid matua ta anasi Deo ele kimnga. Toa bedaoa ta gimi ga abada gid danga toa Deo iposa tautaunga pagimi ngan.
37 *Ngansa teta pade,

"Eaba toa iuangga inam, ei ga inam, be ei ga ikado aea gerei mao.
38 Be leg panua tututui, eine ga lolod matua ngan gau. Ta gid ga tibada madonga kemi ngan led kadonga lolo matua aea.
Be oangga timataud ta kos ga tiluagid mulian,
irangrang ngan tinig igelgel ngan gid mao."

39 Be gita tamadid toman ngan gid panua toa kos ga tiluagid mulian mao. Gid ga tiduaea. Be gita tamadid toman ngan gid panua lolo matua ad ta tabada madonga kemi.

11

Kadonga lolo matua aea ipu madongan?

1 *Be kadonga lolo matua aea ipu ga bedane: Taoatai mambe gid danga kemikemi toa ngada oa Deo iposa tautaunga pagita ngan ga tasangasanga, eine ga tabada tautaunga. Goibe, tagera gid danga toa oa ngan matada mao, be taoatai kemi mambe gid danga toa oa ienono.
2 Ngan kadonga lolo matua aea toa bedane, gid panua mugaeai ad tibada ad pakurunga inam pan Deo.
3 *Ngan leda kadonga lolo matua aea, taoatai mambe Deo ikado posanga kekelen ta tano ga mariamba tiuot toman ngan danga toa ngada ne. Toa bedaoa ta gid danga toa labone tagera, eine mugaeai Deo ikado ga tiuot ngan gid danga toa tarangrang ngan tagera mao.

Abel ga Enok ga Noa lolod matua ngan Deo

4 *Be ngan Abel ele kadonga lolo matua aea, ei ikado tenainga kemi ga iasal Kain ele tenainga. Deo igera Abel ele kadonga lolo matua aea ta ipakuru ngan ei ta ikeo ga ei eaba tutui, ngansa igera mambe ele tenainga eine kemi. Tautaunga Abel imate na, be ngan ele kadonga lolo matua aea, eine mambe iposaposa pagita maitne.

5 *Be ngan Enok ele kadonga lolo matua aea, Deo isoa ei ga idae ga ila, be imate mao. Gid panua tiloilo ei, be tiuot ngan ei mao, ngansa Deo isoa ei ga idae ga ila. Be mugaeai ngan isoa ei ga ila, Deo itin igelgel ngan ei ta ipakuru ngan ei.

6 Be eaba sai ilolo matua ngan Deo mao, irangrang ngan ikado ga Deo itin igelgel mao. Ngansa eaba sai iuangga ila boloma pan Deo, ei manta iadi mambe Deo imamado ga ilasu gid panua sapadua timarum tau ngan ilonga ei.

7 *Be Noa pade ilolo matua ngan Deo. Ta Deo ipabib ele motean ngan gid danga toa iuangga iuot muriai. Eine gid danga toa Noa igera ngan imata mao. Be ei ilongo kemi Deo ilinge ta ikado oaga kapei ta irangrang ngan Deo ibada ei mulian toman ngan ele luma lolo ta tiduaea mao. Ngan ele kadonga lolo matua aea toa ne, ipasolan mambe gid panua toa ngada oa tanoeai, ad panasnga itutui. Ta ibada edaeda kapei toman ngan gid panua toa Deo iuato gid panua tututui ngan led kadonga lolo matua aea.

* **10:37:** Hab 2.3-4 * **11:1:** 2Ko 5.7 * **11:3:** OM 1.1, Sng 33.6, Ins 1.3 * **11:4:** OM 4.3-10 * **11:5:** OM 5.21-24
* **11:7:** OM 6.13–7.1

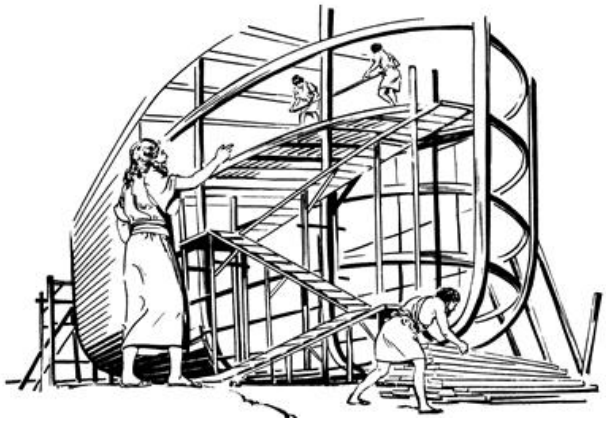

Noa ilongo kemi Deo ilinge ta ikado oaga kapei.

Abraam ga Sara lolod matua ngan Deo

8 *Be ngan Abraam ele kadonga lolo matua aea, ei inasi Deo ilinge ta itnan aea tano ta ila ngan tibur ede toa Deo iuangga ipan ga iman ei ele. Tautaunga iuatai ngan ila sida mao, be ei ilalala ga ila.

9 *Ngan ele kadonga lolo matua aea, ei ila imado ngan tano toa Deo iposa tautaunga pan ngan. Ta imamado toa eoa mambe kaluae ede ta iraurau gid palata. Imamado toa bedaoa toman ngan inat Aisak ga itub Iakop. Deo isio gid ga tilup toman ngan Abraam ngan badanga gid danga toa iposa tautaunga pan ngan.

10 Abraam imamado mambe kaluae, ngansa ilolo iminmin ngan tuanga toa Deo ikado. Tuanga toa oa matua ga ienono somisomi ga ilalala ga ila. Deo kekelen ikado tuanga toa oa aea mosi.

11 *Be Abraam iadaoa Sara pade, ei ilolo matua ngan Deo. Ngan ado toaiua, aea rai poponga aea ila o, ga iuot taine lasi, be Deo ipamatua ei ngan poponga gergeu. Ngansa ei iuatai mambe Deo toa ikado posanga tautaunga ga ila pan, ei imata tutui ngan ele posanga.

12 *Tota ngan ado toaiua Abraam iuot eaba kapei tau ga ele matenga imata boloma, Deo ilua ei ta iadaoa ipopo gergeu. Ta muriai ikado ele gergeu ga tiuot busa mambe gigima mariambai ga riringa lab aea, ta irangrang ngan eaba eta iuade gid mao. Be eaba toa kelede ne iman gid gergeu toa ngada ne tibud.

13 *Gid panua toa ngada ne, lolod matua ngan Deo ga irangrang ngan led matenga. Tibada gid danga toa Deo iposa tautaunga pagid ngan oa mao. Be eine mambe timadid ta tigera gid danga toa oa ienono aluai, ta tinid igelgel ngan aea geranga. Tiuaoa ngan gid mulian ta tikeo, “Tano toa ne eine gai lemai tuanga tautaunga mao. Gai aman kaluae ngan tibur toa ne.”

14 Ngansa oangga sapadua tikado posanga ngan gid mulian toa bedaoa, eine tipasolan mambe tiloilo tibur kemi ede ga iman gid led.

15 Be oangga lolod iminmin ngan ad tano toa titnan ga idio, eine irangrang ngan tisio ado kemi eta ngan tiluagid mulian.

16 Be mao. Lolod iminmin ngan tibur kemi ede ga iasal tano toa titnan ga idio. Gid tikim tibur kemi ede buburiai aea. Ngan ipu toaine, oangga tiuato Deo eine gid ad Deo, ei maeamaea ei ngan posanga toa tikado ngan ei oa mao, ngansa ei ikoromot tuanga ede ga iman gid led.

17-18 *Ngan Abraam ele kadonga lolo matua aea, ei ilongo Deo ilinge ngan ado toaiua Deo itoba ei. Mugaeai Deo ikado posanga tautaunga ga ila pan ta ikeo, “Gid gergeu busa toa naposa tautaunga pago ngan, eine ga tiuot ngan Aisak.” Ga kus ta Deo ikeo pan ngan ipamate ele gergeu toa kelede oa ga iman tenainga ga ila pan. Ta Abraam ilongo ta ilongean inat ga ila pan.

19 *Abraam iadi mambe oangga inat imate, Deo irangrang ngan ipei ei mulian. Ta gita tarangrang ngan tatado oanenga itna ngan posanga idil toa ne, ta takeo ga Deo ipei Abraam inat mulian ngan ele matenga.

Aisak ga Iakop ga Iosep lolod matua ngan Deo

20 *Ngan Aisak ele kadonga lolo matua aea, ei ikado posanga kemi ngan pamatuanga Iakop ga Iso, ta iposa ngan saoa danga ga iuot ngan gisirua muriai.

* **11:8:** OM 12.1-5 * **11:9:** OM 35.12 * **11:11:** OM 18.11-14, 21.2, Ro 4.19 * **11:12:** OM 15.5, 22.17 * **11:13:** OM 23.4, 1Sto 29.15, Sng 39.12, 1Pe 2.11 * **11:17-18:** OM 21.12, 22.1-14 * **11:19:** Ro 4.17 * **11:20:** OM 27.27-29,39-40 * **11:21:** OM 47.31–48.20

21 *Ngan Iakop ele kadonga lolo matua
aea, boloma ngan ele matenga, ei ikado
posanga kemi ngan pamatuanga Iosep
inat toa rua oa. Be igalterean ei ngan toto
ta isoa Deo ieda.
22 *Ngan Iosep ele kadonga lolo matua
aea, boloma ngan ele matenga, iposa
motean pagid Israel ngan muriai ga titnan
Isip. Ta irenren pagid ngan tibada ituatua
ga ila pade.

Moses ilolo matua ngan Deo

23 *Be Moses itna ga itama lolod matua
ngan Deo pade. Muriai ngan Moses aea
poponga, timudan ei ga irangrang ngan
aea taiko tol, ngansa tigera mambe ei
gergeu kemi tau, be timataud ngan maron
kapei Isip aea ele apu mao.
24 Be Moses pade ilolo matua ngan Deo.
Ngan ado toaiua idae kapei, ei itin ngan
gid panua tiuato ei maron kapei Isip aea
inat taine ele gergeu mao.
25 Be ikim ibada ieieinga toman ngan
Deo ele panua. Ei iadi mambe edap toa
ne kemi ga iasal edap tingelgel aea ngan
kadonga sasat ngan ado pidaede.
26 Ei iuangga gid pat ga danga sisid
kemikemi togid Isip eine danga sapaean.
Be ikeo ga oangga tipamaeamaea ei ngan
Kristus ieda, kadonga toa ne kemi ga iasal
gid danga toa oa, ngansa ei igaga imata
ngan lasunga kemi toa Deo iuangga ibada
pan.
27 Ngan ele kadonga lolo matua aea,
itnan Isip ga ila. Maron kapei togid Isip
ilolo bake ngan ei, be ei imataud mao. Ei
imadid matua. Tautaunga, eaba eta iran-
grang ngan igera Deo ngan imata mao, be
eine mambe Moses igera Deo ngan imata
ta imadid matua.
28 *Ngan ele kadonga lolo matua aea, ei
ikado eaneannga Pasova aea ga nasinga
ngan tiltilnga sipsip ising ga idae ngan led
atama iaoa. Toa bedaoa ta irangrang ngan
anggelo pamatenga aea irau gid Israel led
gergeu lautabtabe mao.

Panua busa Israel ad lolod matua ngan Deo

29 *Gid Israel pade lolod matua ngan
Deo ta tilalala ga tiuore ngan tad Singsin-
gia mambe tilalala ngan tano mamasa. Ga
kus ta gid Isip tiuangga titoba kadonga toa
bedaoa pade, be tad kapei ipamadi gid ga
timate.
30 *Ngan gid Israel led kadonga lolo
matua aea, tilalala ga tibaliu ngan tuanga
Ieriko ga irangrang ngan ado lima ga rua.
Ga kus ta tuanga toa oa aea ala grok ga
isulug.
31 *Be taine edap aea Raap ilolo matua
ngan Deo pade. Ei ilolo itarui ngan gid
panua taleleannga ad ta ibada gid ga tila
ele lumaeai. Toa bedaoa ta ei imukuru
toman ngan gid panua tanga balbal ad oa
mao.
32 *Be gau ga nasalangan saoa posanga
pade? Ngansa leda ado imata eta mao
ngan naninipu pagimi ngan Gideon ga
Barak ga Samson ga Iepta ga Devit ga
Samuel ga gid panua toa tibada Deo iaoa.
33 *Ngan led kadonga lolo matua aea,
gid panua toa ne tiparau pagid mamaron
kapeipei busa led panua paraunga ad
ta tiasal gid. Ga timadid ga timuga-
muga ngan led panua ta tilualua gid ngan
kadonga tutui. Ga edengada ngan gid
tibada saoa danga toa Deo iposa tau-
taunga pagid ngan. Ga tikapin gid laion
aoad.
34 *Ga tipamate dinga kapeipei. Ga
tiaoa ngan gid panua toa tiuangga tigal gid
ngan didi paraunga aea, ta timate mao.
Gid urad mao, be tibada pamatuanga ta
tirangrang ngan tikado paraunga pagid
alu padengada led panua paraunga ad, ta
tipakoso gid ta tiaoa ga tila.
35 *Gid panua timate ga kus ta tidae mu-
lian, ta tnatnad tinid igelgel ngan badanga
gid mulian. Be panua padengada tibada
ieieinga pagid ad isat bagedeai ga iran-
grang ngan timate. Ad isat tikeo ga oangga
tipul murid ngan Deo, eine ga tilongean
gid ga tila, be gid panua toa oa tinid ngan

* **11:22:** OM 50.24-25, IM 13.19 * **11:23:** IM 1.22, 2.2 * **11:28:** IM 12.21-30 * **11:29:** IM 14.21-31 * **11:30:** Jos 6.12-21 * **11:31:** Jos 2.1-21, 6.21-25, Jms 2.25 * **11:32:** Het 6.11–8.32, 4.6–5.31, 13.2–16.31, 11.1–12.7, 1Sml 16.1–1Kin 2.11, 1Sml 1.1–25.1 * **11:33:** Dan 6.1-27 * **11:34:** Dan 3.23-27 * **11:35:** 1Kin 17.17-24, 2Kin 4.25-37

mao, ngansa tiadi oangga timate, eine ga
tidae mulian ta tibada madonga kemi ga
kemi tau.
36 *Panua edengada, ad isat tigalinge
paeamao ngan gid ga timui gid. Be panua
padengada ad isat tiaud gid ngan sen ga
tidol gid ngan luma panasnga aea.
37 *Panua padengada ad isat tirau gid
ngan pat, ga tiket panua padengada patid
ngan so ga timan rua, ga tigal paden-
gada ngan didi paraunga aea ga timate.
Gid panua toa oa, led danga sisid imata
karanga mao. Tipitpit sipsip ga meme
tinid kukul ta tilalala alele. Ad isat
tipaieiei gid ga tikado paeamao ngan gid.
38 Timelengleng alele ngan tibur
modamodanga, ga tidaedae lusiai, ga
timamado ngan gid pat ibaba ga gid baba
padengada tanoeai. Be itutui ngan gid
panua tanoeai ad tisokon gid mao, ngansa
gid panua toa oa kemikemi tau.
39 Gid panua toa ngada ne lolod matua
ngan Deo, ta Deo ipakuru ngan gid. Be
ngan led madonga tanoeai, eta ngan gid
ibada danga toa Deo iposa tautaunga ngan
ne mao.
40 Ngansa mugaeai tau ga inam, Deo
ikoromot madonga kemi ede toa iasal
madonga tanoeai ta isio gita ngan
badanga madonga toa oa. Be ikeo ga gid
ga timuga ngan badanga madonga toa oa
mao. Manta tilup toman ngan gita ta Deo
ikado ga gitaingada taot tutui tau. Ga kus
ta tala ngan madonga kemi toa oa.

12

Manta matada idae ga ila pan Iesus

1 *Gid panua mugaeai ad toa oa dabad
kapei tau be timadid ga tibalil ngan gita
mambe panua tipasolan gita ngan edap
lolo matua aea. Tota saoa danga ipakala
gita, manta tatado ga iduaea toman ngan
gid kadonga sasat toa iuangga idada gita.
Manta urada pakpakia ta taladlado ngan
salisalinga toa Deo idol ga ienono matadai.
2 Manta matada idae ga ila pan Iesus.
Ei eaba toa iman leda kadonga lolo matua
aea ipu, ga iparangrang leda kadonga lolo
matua aea pade. Iesus imata nanan tin-
gelgel toa Deo idol ga ienono imatai, ta
imadid matua ngan aea ieieinga ga ele
matenga ngan abei tabala. Posanga maea-
maea aea toa tikado ngan ei, ei imata ila
ngan mao. Be imadid matua ga irangrang
ngan ele matenga. Ga kus ta idio imado
ngan Maron kapei Deo ibage oatai.

Deo ipatutui gita mambe ele gergeu

3 Be matami nanan Iesus. Mugaeai gid
panua kadonga sasat ad timan aea isat
ta tikado paeamao ngan ei, be ei imadid
matua. Manta matami nanan ei toa be-
daoa, ta irangrang ngan akado apalase
mao ga lolomi itola mao pade.
4 Gimi apaparau matua ta aoangga
aeasal kadonga sat, be ngan lemi pa-
raunga toa ne, eta ngan gimi ising itoki ga
imate mao.
5 *Be kado gimi matami sapian posanga
toa Deo ikado ngan pamatuanga lolomi. Ei
iuato gimi ele gergeu ta ikeo ga bedane,

"Leg gergeu, irangrang ngan eao gera
Maron ele patutuinga mambe
danga sapaean mao.
Be oangga idaba go, irangrang ngan
lolom itola ngan mao.
6 Ngansa Maron ipatutui sapadua toa
ikimkim gid.
Be sapadua toa ibada gid ga timan ele
gergeu, ei ipanas gid pade."

7 *Manta amadid matua ngan ami
kadonga kulupulupu ta agera mambe
Maron ipatutui gimi. Ta matami nanan:
Deo ikado kadonga pagimi mambe gimi
ele gergeu. Ngansa gergeu eta imamado
be itama iuatai ngan patutuinga ei mao
na? Mao tau.
8 Deo ipatutui ele gergeu toa ngada ne.
Be oangga Deo ipatutui gimi mao, eine
mambe gimi ele gergeu tautaunga mao.
Gimi budibala.
9 Be matami nanan pade, gita toa ngada
ne tamatamada tanoeai ad tipatutui gita,
ta tatada ngan gid ngan led kadonga toa
bedaoa. Tota oangga Tamada buburiai

* **11:36:** 1Kin 22.26-27, Jer 20.2, 37.15, 38.6 * **11:37:** 2Sto 24.21 * **12:1:** 1Ko 9.24-25 * **12:5:** Jop 5.17, Snd 3.11-12, PM 3.19 * **12:7:** Lo 8.5

aea ipatutui gita, manta talolon ngan ei
kapei tau ta tabada madonga kemi.
10 Be tamatamada tanoeai ad tinasi
kadonga isaoa itutui ngan matad ta tipatu-
tui gita ngan rai pidaede. Be Deo ipatutui
gita ngan luanga gita, ngansa iuangga
iparangrang gita ta tapasolan tautaunga
mambe ele ul ienono ngan gita.
11 *Tautaunga, irangrang ngan patu-
tuinga eta ikado ga tanaman kemi mao.
Iman ieieinga aea. Be muriai oangga
tananale kemi ngan kadonga toa oa, eine
ga ipapot kadonga tutui ga kadonga lolo
tarui aea, mambe annga kemikemi iuotot
dadangai.

Manta tagabit kemi, ngan kado ta tasapir ngan Deo ele kadonga lolo marum aea

12 *Tota oangga gimi anaman mambe
urami ngan madidnga matua ngan ami
kadonga kulupulupu mao, mambe eaba
ibage ga iae imanggolenga, manta apa-
matua gimi mulian.
13 *"Be apatutui lemi edap lalalanga aea,
ta anasnasi kadonga tutui." Toa bedaoa
ta gid panua toa tiuangga lolod itnan Deo,
irangrang ngan tidio toa bedaoa mao, be
gid ga tibada keminga, mambe eaba iae
imate ibada keminga ta ilalala pade.
14 Manta urami pakpakia ta apei
kadonga lolo tarui aea rabu ngan
oaeoaemi. Ga pade, manta urami pak-
pakia ngan pasolannga mambe Deo ele
ul ienono ngan gimi tautaunga. Ngansa
eaba sai toa ipasolan mambe Deo ele ul
ienono ngan ei mao, irangrang ngan igera
Maron mao ga mao tau.
15 Be agabit kemi, ngan kado ta eaba eta
ngan gimi isapir ngan Deo ele kadonga
lolo marum aea. Irangrang ngan alongean
eaba eta ga ipamuga kadonga paeamao
rabu ngan gimi mao. Ngan kado ta ikado
ga gimi busa aot paeamao Deo imatai.
Kadonga toa oa eine lalaede mambe pu-
rup paeamao ipaeabu ngan dadanga.
16 *Be irangrang ngan eaba eta ngan
gimi ikado kadonga arala mao, ga inasi
kadonga tanoeai aea mao pade. Ngan
kado ta iuot mambe Iso. Eaba toa
oa pitoreanei, ta ngan olnga annga ado
kelede aea, ilongean imul gergeu lautabe
aea ga ila pan itar kakau.
17 *Be gimi aoatai, muriai ei iuangga
ibada pamatuanga toa oa pan itama, be
itama ilongo mao. Tautaunga Iso imata
sul isulug, be irangrang ngan ibada pa-
matuanga toa oa mao, ngansa ele edap eta
ngan palelenga ele kadonga mulian mao.

Gita taot ngan tuanga Ierusalem buburiai aea

18 *Be gita leda edap ngan tala boloma
pan Deo, eine mambe edap toa tibutibuda
tinasi mugaeai oa mao. Gid tila ngan
lusi ede tanoeai aea ieda Sainai. Gid tila
tigera dinga kapei irarabal, ga laulau iluga
tibur ta dodom kapei tau, ga rai kapei iaoa
ingongo.
19 *Gid tilongo taule ele tandanga ga
Maron ilinge iposaposa, ta timataud kapei
tau ta tiparpar pan Moses ta tikeo ga, "Gai
arangrang ngan alongo posanga idil eta
pade ne mao."
20 *Gid timataud toa bedaoa ngansa Deo
irenren kapei pagid ga bedane, "Oangga
eababa mao masilau eta ilaputian lusi toa
ne aea but, manta atatado pat ngan ei ga
imate."
21 *Gid danga toa tigera, ipamataud gid
kapei tau, ta Moses pade ikeo, "Gau na-
mataud tau ta nasamimi."
22 Be gimi anama aot ngan gid danga toa
bedaoa mao. Gimi aot ngan lusi Saion,
eine tuanga ton Deo toa imamado somi-
somi ne. Tuanga toa ne eine Ierusalem
buburiai aea. Be toa nene, gid anggelo
bunoringring busa tau tiluplup ga tinid
igelgel.
23 Gimi anama aot ngan rourounga
togid Deo ele gergeu lautabtabe, toa edad
ienono ngan Deo ele laulau buburiai.
Gimi anama aot pan Deo toa ipamadid
panua toa ngada ne ngan posanga. Toa
nene gid panua tututui timamado. Mu-
gaeai timate, be Deo ipatutui gid ta led idil
eta paeamao mao.

* **12:11:** Jms 3.17-18 * **12:12:** Ais 35.3 * **12:13:** Snd 4.26 * **12:16:** OM 25.29-34 * **12:17:** OM 27.30-40
* **12:18:** IM 19.16-20, Lo 4.11-12 * **12:19:** IM 20.18-21, Lo 5.22-27 * **12:20:** IM 19.12-13 * **12:21:** Lo 9.19
* **12:24:** OM 4.10, Ibr 8.6

24 *Gimi anama aot pan Iesus toa iman
bebeda ngan posanga pau toa Deo irau
ngan gita. Ta gimi aot ngan Iesus ising
toa itil ngan pamatuanga posanga toa Deo
irau oa. Iesus ising toa ne iposaposa
pagita ngan posanga kemi tau toa iasal
posanga toa Abel ising iposaposa ngan
mugaeai. Ngansa Abel ising iposaposa
ngan kadonga sat aea kolinga, be Iesus
ising iposaposa ngan kadonga sasat aea
samumnga.

Irangrang ngan tapaki tangada ngan Deo ele posanga mao

25 *Be manta agabit kemi. Ngan kado
ta apaki tangami ngan Deo toa iposaposa
pagimi ne. Matami nanan. Mugaeai Deo
ilinge iuot tanoeai ngan ado toaiua Moses
imamado ta ipabib gid panua led. Ta
oangga tipaki tangad ngan ele posanga,
irangrang ngan tiaoa ga tisapir ngan ad
panasnga mao. Tota oangga gimi apul
murimi ngan ele babanga toa ipabib lemi
buburiai ga inam, eine ga aeaoa madon-
gan?
26 *Mugaeai Deo ilinge inuga tano ga
inogonogoi. Be labone ikado posanga tau-
taunga pagita ta ikeo ga, "Gau ga nanuga
tano pakelede pade. Be gau ga nanuga
tano kekelen mao. Eine ga nanuga mari-
amba pade."
27 Be ngan posanga idil toaine "pakelede
pade," Deo ipasolan gita mambe ei ga
itilak gid danga sisid toa irangrang ngan
inogonogoi. Eine gid danga toa ngada ne
ikado ga iuot mugaeai. Toa bedaoa ta gid
danga sisid toa irangrang ngan inogono-
goi mao, eine ga ienono matua ga ilalala
ga ila.

28 Deo iuangga ibada madonga kemi
pagita toa ei ibageai oa. Be madonga toa
oa irangrang ngan inogonogoi mao. Tota
manta taposa kemi ga ila pan Deo, ga
tararing ga ila pan, ga tasoa ieda ngan
edap isaoa toa ikado ei ga itin igelgel. Be
manta tamataud Deo ga talolon ngan ei ta
takado toa bedaoa.

29 *Ngansa ada Deo, ei mambe dinga
oanaoana tau toa irangrang ngan inono
danga toa ngada ne.

13

Gita kelede kelede manta takim panua padengada

1 Manta akimkim pol ngan gimi mambe
gimi iaoa kelede. Be lemi kadonga kimnga
aea toa ne manta ilalala ga ila.
2 *Lemi kadonga ngan badanga gid
kaluae ga tinam lemi lumaeai, irangrang
ngan atnan mao. Ngansa panua edengada
tibada gid anggelo ta timariala ngan gid,
be tiuatai ngan mao.

Irangrang ngan atnan lemi kadonga ngan badanga gid kaluae ga tinam lemi lumaeai mao.

3 Be matami bada gid panua timamado
ngan luma panasnga aea. Alualua gid
mambe gimi pade amamado ngan luma
panasnga aea toman ngan gid. Ga pade,
matami bada gid panua toa ad isat tikado
paeamao ngan gid. Alualua gid mambe
abada ieieinga ngan tinimi lalaede toa
bedaoa.
4 *Gimi toa ngada na manta alolon
ngan gid panua led oaioainga. Be manta
amariala kemi ngan lemi enonga toman
ngan adadaoami. Ta alongean eaba eta,

* **12:25:** Ibr 2.1-3, 10.26-29 * **12:26:** Hag 2.6 * **12:29:** Lo 4.24, 9.3 * **13:2:** OM 18.1-8, 19.1-3, Ro 12.13 * **13:4:** Ep 5.5

mao danga eta pade ipaeabu ngan mao.
Ngansa Deo ga ipanas sapadua tikado
kadonga arala ga kadonga iriau imata ede
ga ede.
5 *Be irangrang ngan alongean mogal
buda ga kadonga ngan kimnga pat iuot
ngan lemi madonga mao ga mao tau.
Be manta agera saoa danga toa ienono
bagemiai na mambe imata karanga ngan
gimi. Ngansa Deo ikeo ga bedane,

"Gau ga natnan go ga dio sapaean mao.
Be irangrang ngan napul murig ngan
eao mao ga mao tau."

6 *Tota tarangrang ngan tapamatua loloda
ta takeo ga bedane,

"Ag Luanga eine Maron. Tota gau ga
namataud mao.
Gid eababa tirangrang ngan tikado
kadonga eta ngan gau mao."

Irangrang ngan tatnan Deo ele edap mao

7 *Matami nanan ami madidnga toa
tipaola Deo ele posanga ga ila pagimi
toa mugaeai ga inam. Matami nanan,
edap toa somisomi tilalala ngan, ila sida?
Manta anasnasi gid ngan led kadonga lolo
matua aea.
8 Iesus Kristus, ei lalaede mugaeai, ga
labone, ga somisomi muriai ga ilalala ga
ila.
9 *Be irangrang ngan alongean gid
paoatainga papau imata ede ga ede idada
gimi ta atnan Deo ele edap mao. Ngansa
eine kemi ngan lolomi ibada pamatuanga
ngan Deo ele kadonga lolo marum aea.
Be apu imata ede ga ede ngan annga,
irangrang ngan ipamatua loloda mao. Gid
panua tinasnasi gid apu toa oa, eine tibada
luanga eta ngan mao.
10 Gita leda popou tenainga aea ienono.
Eine popou toa Iesus itenai ei mulian
ngan. Be sapadua tiparpar ngan nasinga
gid apu imata ede ga ede ngan Deo ele
palata tanoeai aea, gid tirangrang ngan
tibada anad eta inam pan Iesus mambe
gita ne mao.
11 *Ngansa madidnga kapei tenainga
aea somisomi itenai gid masilau, ta ibada
singid ga idudunga ngan Deo ele palata
ilolo toa aea ul kapei tau ta iman tenainga
ngan samumnga kadonga sasat. Be gid
masilau patid, idol ga idae dingaeai ngan
tibur ede gaot ngan led saupu.
12 *Lalaede toa bedaoa, Iesus ibada
ieieinga ga imate gaot ngan tuanga aea
ala. Ta ngan ising toa oa, ei idol Deo ele
ul ga idae ngan gid panua.
13 *Tota kemi ngan gita pade tatnan
tuanga ga tala gaot toman ngan ei. Ta
posanga paeamao tikado ngan ei ga maea-
maea ei ngan, eine ibada gita pade.
14 *Ngansa tanoeai ne, gita leda tuanga
eta ienono somisomi ga ilalala ga ila mao.
Be tasangasanga tuanga toa iuangga iuot
muriai.
15 *Tota ngan Iesus ieda, kemi ngan
tapakuru ngan Deo somisomi. Ta kadonga
toa ne iuot mambe gita leda tenainga ga
ila pan. Eine annga kemi iuotot ngan leda
kadonga lolo matua aea ngan Iesus toa
taoaoa ngan somisomi.
16 *Be irangrang ngan atnan lemi
kadonga kemikemi ngan panua paden-
gada mao. Manta alualua gid ngan lemi
kadonga mamaron. Ngansa kadonga toa
ne eine mambe tenainga ede ikado ga Deo
itin igelgel.

Manta talongo ada madidnga linged ta talolon ngan gid

17 *Ami madidnga toa timariala ngan
gimi, manta alolon ngan gid ta alongo
kemi linged. Ngansa gid ga tikoli posanga
ga ila pan Deo ngan led naurata toa ne.
Oangga akado toa bedaoa, gid ga tinaman
mambe led naurata kulupu ngan gid mao,
be gid ga tinid igelgel ngan. Ngansa
oangga akado ga led naurata kulupu,
kadonga toa ne ga ilua gimi mao.
18 *Be manta araring ngan luanga gai
pade. Gai anaman mambe lemai idil eta

* **13:5:** Lo 31.6, 8, Jos 1.5 * **13:6:** Sng 118.6-7 * **13:7:** 1Ko 4.16 * **13:9:** Ro 14.17 * **13:11:** Wkp 16.27
* **13:12:** Ins 19.17 * **13:13:** Ibr 12.2 * **13:14:** Ibr 11.10,16, 12.22 * **13:15:** Sng 50.14,23 * **13:16:** Plp 4.18
* **13:17:** 1Te 5.12 * **13:18:** PA 24.16, 2Ko 1.12

paeamao mao, ta lolomai ikim tau ngan
nasinga kadonga kemikemi somisomi.
19 Be danga kapei toa nakim gimi arar-
ing ngan, eine ngan Deo isaoa leg edap ta
naluagau mulian pagimi manmanae.

Posanga pamatuanga aea ila pagid Ibru

20 *Deo ei ipu ngan kadonga lolo tarui
aea. Ei ipei mulian ada Maron Iesus ngan
ele matenga. Ada Maron Iesus toa oa iura
kapei ta imariala kemi ngan gita ele sipsip.
Deo ipei ei mulian, ngansa ising itoki ga
isulug ngan pamatuanga posanga toa Deo
irau ngan gita. Posanga toa irau ne ienono
somisomi ga ilalala ga ila.
21 Kemi ngan Deo toa ne iparangrang
gimi ngan kadonga kemikemi imata ede
ga ede ta irangrang ngan anasi ele kim-
nga toa ngada ne. Ga pade, kemi ngan
ibokoboko lolodai ngan Iesus Kristus ele
naurata ta ipapot gid kadonga toa ikado
ei ga itin igelgel. Tasoa ieda somisomi ga
ilalala ga ila. Eine tautaunga.
22 Be oaeoaeg, nabeta matua gimi,
manta adol tangami kemi ngan leg
posanga toa nabode ne ngan pamatuanga
lolomi. Ngansa leg posanga toa ne
mamarae tau mao.
23 Nakim napalongo lemi ngan oaeda
Timoti, tilongean ei ta itnan luma panas-
nga aea ga iuot. Ta oangga inam pagau
manmanae, eine gairua ga anam agera
gimi.
24 Abada lemai ado kemi ila pagid ami
madidnga ga pagid panua tututui toa
ngada na ton Deo. Be oaeoaeda Itali ad,
tiabalan led ado kemi ga ila pagimi pade.
25 Kemi ngan Deo ele kadonga lolo
marum aea idio pagimi toa ngada na.

* **13:20:** Jer 32.40, Ese 37.26, 1Pe 2.25

Laulau ton Jems

1 *Gau Jems, paeaeanga ton Deo ga
Maron Iesus Kristus.
Nabode laulau toa ne ga ila pagimi lum
sangaul igegea rua togita Israel. Gimi at-
nan lemi tuanga ipu ta abilin ga amamado
alele ngan tibur padengada. Leg ado kemi
ila pagimi.

Kadonga kulupulupu ipamatua gita

2 *Oaeoaeg, oangga tobanga imata ede
ga ede iuotot ngan gimi, manta agera
mambe danga tingelgel aea.
3 *Ngansa gimi aoatai, oangga kadonga
iuotot ngan tobanga lemi kadonga lolo
matua aea, eine ipaot kadonga ngan ma-
didnga matua.
4 Be manta alongean kadonga ngan ma-
didnga matua idae ga ila kapei lolomiai.
Toa bedaoa ta gimi ga aot tutui tau ga lemi
kadonga kemikemi toa ngada oa ga imata
karanga ga ienono.

Oangga sai ele oatainga imata karanga mao, manta ibeta Deo

5 *Be oangga eaba eta ngan gimi ele
oatainga imata karanga mao, manta ibeta
Deo. Ngansa Deo ei eaba mamaron ngan
gid panua toa ngada ne. Deo idaba eaba
eta toa ibeta ei ngan saoa danga oa mao.
Be ei ga ibada pan.
6 Be eaba toa oa manta ilolo matua ngan
Deo ga ilolo ruangada mao. Ngansa eaba
sai toa ilolo ruangada, ei mambe ngalu toa
rai ipei ga ila ga inam.
7 Oangga eaba toa bedane iadi mambe
Maron ga ibada danga eta ga ila pan, eine
ipakaka ei mulian.
8 Ei ilolo matua eta mao. Ngan kadonga
toa ngada ne iuangga ikado, ilolo ede ga
ede tau.

Posanga ila pagid panua toa led danga sisid imata karanga mao, ga panua led danga sisid busa

9 Oangga oaeda sai ngan iaoa kelede
ton Kristus ele danga sisid imata karanga
mao, kemi ngan itin igelgel. Ngan Deo
imata, ei ieda kapei.
10 *Be eaba toa ele danga sisid busa,
oangga ieda isulug, kemi ngan itin igelgel
ngan aea kadonga toa bedaoa. Ngansa
eaba sai ilolo ikim tau pat, eine ga iduaea
mambe gilgilnga ipur.
11 Oangga ado ipara ga idae, aea
oanaoana ga ipamalai ipur toa oa ta mole
mao imalai ga itap, ta aea sogonga toa oa
iduaea. Lalaede toa bedaoa, gid panua toa
led danga sisid busa, eine ga tiduaea. Led
naurata iuraura maitne be tiduaea.

Deo ikado kemi ngan gita, be idada gita ngan kadonga sasat mao

12 Kemi tau ngan eaba sai toa imadid
matua ngan aea tobanga. Ngansa oangga
iasal gid tobanga toa ngada oa, eine ga
ibada madonga kemi iman aea lasunga.
Gid panua toa tikimkim Deo, ei iposa
tautaunga ngan ilasu gid tota bedaoa.
13 Oangga tobanga iuangga idada eaba
eta ngan kadonga sat, irangrang ngan
eaba toa oa ikeo ga Deo idada ei ngan
kadonga sat mao. Ngansa kadonga sat
eta irangrang ngan idada Deo mao, ga
Deo idada eaba eta ngan kadonga sat mao
pade.
14 Be eaba kelede kelede ilolo buk ga
idae ngan kadonga sat oangga ei ele kim-
nga papaeamao idada ei. Toa bedaoa ta
ilolo iparumrum ei mulian ta ipakaka ei
ngan nasinga kadonga sat.
15 Be kimnga papaeamao toa bedaoa
ipaot kadonga sat mambe taine iapa ta
ipopo gergeu. Be oangga kadonga sat
ilalala ga idae kapei, eine ipaot matenga.
16 Oaeoaeg kemikemi, irangrang ngan
alongean eaba eta ipakaka gimi mao.
17 Saoa danga itutui tau ga tenainga
kemikemi toa ngada ne, eine isulug ga
inam pagita ngan Deo Tamada ibage. Ei
iman ado ga taiko ga gigima tamad. Be ele
taranga ipul ei alele mambe gid taranga
toa oa mao. Ele kadonga kemikemi ienono
lalaede somisomi. Gid danga toa ado

* **1:1:** Mt 13.55, PA 15.13, Gal 1.19, 1Pe 1.1 * **1:2:** Ro 5.3-5 * **1:3:** 1Pe 1.7 * **1:5:** Snd 2.3-6 * **1:10:** Ais 40.6-7

igal ianun ga ila mamarae ga kus ta ila
bolobolo, Deo ei mambe gid danga toa oa
mao ga mao tau.
18 *Ngan ele tingelgel, isio gita ngan
longonga ele posanga tautaunga. Ta ngan
edap toa ne ikado ga leda madonga iuot
pau. Ei ikado bedane ngansa iuangga rabu
ngan danga toa ngada ne ikado ga iuot, ei
ikim gita taot mambe annga papau imatua
dadangai toa tatenai ga ila pan.

Manta talongo posanga ga tanasi pade

19 Oaeoaeg kemikemi, manta aoatai
kemi ngan posanga ga oaine: Gimi kelede
kelede manta adol tangami manmanae
ngan longonga posanga. Be irangrang
ngan asensen ngan lemi posanga mao. Ga
irangrang ngan lolomi bake manmanae
mao pade.
20 *Ngansa gid eababa led kadonga lolo
bake aea irangrang ngan ipaot kadonga
tutui toa Deo ikim oa mao.
21 *Tota manta akaput ngan saoa
kadonga ikado ga loloda aea muk ga
kadonga papaeamao toa iuotot somisomi.
Manta adol edami ga isulug ta abada Deo
ele posanga mambe annga ipuapua toa ei
iarum lolomiai. Posanga toa ne irangrang
ngan ibada gimi mulian.
22 *Be posanga toa gimi alongo, manta
anasi pade. Irangrang ngan alongo
sapaean mao. Oangga bedaoa, eine
apakaka gimi mulian.
23 Eaba sai toa ilongo sapaean posanga,
be inasi mao, ei iuot mambe eaba ede itlo
ianun ta igera imata.
24 Igera imata ga kus ta ila, be mole mao
imata sapian imata iuot madongan.
25 *Be Deo ele apu itutui tau. Eine
ipola gita ta tatnan madonga paeamao.
Oangga eaba sai imata inasi kemi apu toa
oa somisomi ta inasi, be imata sapian saoa
posanga toa ilongo oa mao, eine Deo ga
ikado eaba toa oa ele naurata ga iuot kemi
tau.
26 *Oangga eaba eta ikeo ga ei eaba
raring aea be irangrang ngan ipakala ei
mulian ngan posanga papaeamao mao,
eine ipakaka ei mulian. Ele kadonga
raring aea toa oa eine danga sapaean.
27 Kadonga raring aea toa itutui tau Deo
Tamada imatai ga ikado ga loloda aea muk
eta mao, eine ga bedane: Manta takiakia
gid asapsape ga akonokono ta talua gid
ngan ad kadonga kulupulupu. Ga pade,
irangrang ngan talongean kadonga paea-
mao eta tanoeai aea ibul gita mao.

2

Irangrang ngan takado kadonga bag-bage kelede mao

1 *Oaeoaeg, gimi lolomi matua ngan ada
Maron Iesus Kristus toa ele taranga kapei
tau. Tota irangrang ngan akado kadonga
bagbage kelede mao ga mao tau.
2 Matami nanan idil ede ga oaine:
Oangga eaba ede idol danga sisid
kemikemi ga ibage igonga aea pato gol ta
inam idudunga ngan lemi rourounga, be
eaba ede pade lululunga aea toa ele danga
sisid ragragia, ei pade inam idudunga,
eine ga akado mado?
3 Kado gimi agera eaba toa ele danga
sisid kemikemi ta akeo pan bedane, “Nam
dio mado ngan mul kemi ga oaine.” Be
akeo pan eaba lululunga aea bedane, “Eao
la madid ga eoa.” Mao akeo pan bedane,
“Eao dio mado tanoeai, boloma ngan aeg.”
4 Oangga akado toa bedane, eine lolomi
paeamao ta matami inasi gid panua ngan
edap itutui mao. Gimi anasi kadonga ede
ngan panua toa edad kapeipei, be anasi
kadonga ede pade ngan gid panua toa
edad mao.
5 *Oaeoaeg kemikemi, alongo. Gid
panua toa led danga sisid tanoeai aea
imata karanga mao, Deo isio gid ngansa
ikim led kadonga lolo matua aea idae ga
ila kapei. Madonga kemi ibageai toa iposa
tautaunga ngan pagid panua toa tikim ei,
Deo iuangga madonga toa oa iman gid
panua toa bedaoa led.
6 Be gimi apamaeamaea gid panua toa
led danga sisid imata karanga mao na.
Matami nanan. Gid panua toa led danga
sisid busa, eine tikado kulupu ngan gimi

* **1:18:** Ins 1.13 * **1:20:** Sav 7.9 * **1:21:** Kol 3.8, 1Pe 2.1 * **1:22:** Mt 7.26, Ro 2.13 * **1:25:** Ro 8.2, Jms 2.12
* **1:26:** Sng 141.3 * **2:1:** PA 10.34, Jms 2.9 * **2:5:** 1Ko 1.26-28

ga tipamadid gimi ngan posanga somi-
somi.
7 Gid panua toa led danga sisid busa,
tipapaeabu ngan Kristus ieda kemi toa
Deo idol ga idae ngan gimi.

8 *Deo ele apu kapei ngan madonga
ibageai toa ele laulau iposaposa ngan, ikeo
ga bedane, "Eao manta kim oaem ede
pade mambe kim go mulian." Oangga
anasnasi Deo ele apu kapei toa ne, eine ga
lemi kadonga iuot kemi.

9 *Be oangga akado kadonga bagbage
kelede, eine gimi akado kadonga sat, ta
apu toa ne ipasolan mambe lemi idil paea-
mao.
10 *Ngansa oangga eaba sai inasnasi apu
toa ngada oa, be itap ngan apu idil keleta,
eine ele idil paeamao lalaede mambe eaba
toa itnan apu aea posanga toa ngada oa.

11 *Ngansa Deo ikeo, "Irangrang ngan
apaeabu ngan oainga ngan kadonga arala
mao." Be Deo toa kelede ne ikado posanga
ede pade ga bedane, "Irangrang ngan apa-
mate eaba ede pade mao." Tota oangga
eao kado arala mao, be eao pamate eaba
ede pade, eine eao laputian apu na.

12 *Deo ele apu ipola gita ta tatnan
madonga paeamao. Be Deo ga imata
inasi lemi kadonga ngan nasinga apu toa
ne. Ngan lemi posanga ga lemi kadonga
toa ngada ne, manta aot mambe panua
tinasnasi apu toa ne.

13 *Eaba sai toa ilolo isat ngan eaba ede
pade mao, eine Deo ga ipamadid eaba
toa oa ngan posanga, be ilolo isat ngan
ei mao. Be eaba sai toa ilolo isat ngan
panua padengada, eine ga iasal posanga
toa imadid ngan oa.

Kadonga kemi manta itlan leda kadonga lolo matua aea

14 Oaeoaeg, oangga eaba ede ikeo ga
ilolo matua ngan Deo, be ele kadonga
kemi itlan ele kadonga lolo matua aea
mao, eine ele kadonga lolo matua aea
iman danga sapaean. Kadonga lolo matua
aea bedane irangrang ngan ibada ei mu-
lian pade? Mao tau!

15 *Oangga oaeda aranga mao taine
ngan iaoa kelede ton Kristus aea barikia
mao ga aea annga imata karanga mao,
16 be eaba eta ngan gimi ikado posanga
sapaean pan bedane, "Eao lolom itarui ta
la. Kemi ngan Deo ibada am barikia pago
ga ipan am annga," posanga toa bedane
ga ilua ei madongan? Gimi manta alua
ei ngan ele saoa danga toa imata karanga
mao.
17 Kadonga lolo matua aea eine lalaede
toa bedaoa. Oangga kadonga kemi itlan
leda kadonga lolo matua aea mao, eine
leda kadonga lolo matua aea itautau eta
mao. Eine mambe eaba imate.

18 *Be eaba ede ga iririak ta ikeo, "Deo
ibada panua edengada mulian ngan led
kadonga lolo matua aea, be ibada panua
padengada mulian ngan led kadonga
kemikemi."

Be gau ga nakoli posanga toa ne bedane:
Oangga eaba toa oa ele kadonga kemi
itlan ele kadonga lolo matua aea mao,
irangrang ngan eao pasolan mambe ele
kadonga lolo matua aea tautaunga mao.
Be gau ga nakado kadonga kemikemi
ngan pasolannga mambe leg kadonga lolo
matua aea eine tautaunga.
19 Eao lolom matua ta keo ga Deo toa
kelede oa imamado. Eine kemi, be gid
iriau papaeamao, gid pade lolod matua
mambe Deo toa kelede oa imamado, be
timataud ga tisamimi.

20 Eao buobuonga am tau! Oangga
lolom matua sapaean be kado kadonga eta
kemi mao, lem kadonga lolo matua aea toa
ne aea annga eta mao. Eao kim napasolan
go mambe posanga toa ne tautaunga na?
Longo.
21 *Mugaeai tibuda Abraam idol inat
Aisak ga idae ngan popou tenainga aea ta
iman ele tenainga ila pan Deo. Be Deo
igera ele kadonga toa bedane ta iuato ei
eaba tutui. Eine tautaunga na?

* **2:8:** Wkp 19.18, Mt 19.19, Gal 5.14 * **2:9:** Lo 1.17 * **2:10:** Wkp 19.37, Nam 20.7-12, 24, Mt 5.19 * **2:11:** IM 20.13-14, Lo 5.17-18, Ro 13.9 * **2:12:** Gal 6.2, Jms 1.25, 1Pe 2.16 * **2:13:** Mt 5.7, 18.32-35 * **2:15:** 1Io 3.17 * **2:18:** Gal 5.6 * **2:21:** OM 22.9-12 * **2:22:** Ibr 11.17-18

22 *Gera kemi. Ele kadonga lolo
matua aea ilup toman ngan ele kadonga
kemikemi, ta ele kadonga kemikemi
iparangrang ele kadonga lolo matua aea.
23 *Ta Deo ele laulau aea posanga
ga oaine iuot tautaunga, “Abraam ilolo
matua ngan Deo, ta ngan ipu toaine Deo
irau posanga ngan ei ta ikeo ga ei eaba
tutui.” Ta Deo iuato ei iuae.
24 Tota gimi agera, Deo ikado eaba eta
ga iuot tutui imatai ngan ele kadonga lolo
matua aea sapaean mao. Be Deo ikado
ei ga iuot tutui imatai ngan ele kadonga
kemikemi.
25 *Lalaede toa bedaoa, taine edap aea
toa Raap iuot tutui Deo imatai ngan ele
kadonga kemi, ngansa ei ibada gid panua
toa Iosua isula gid ta imudan gid ngan
maron kapei Ieriko aea. Ga kus ta isula
gid ta tinasi edap ede pade ta tiaoa ga tila.
26 Tota taoatai, oangga tautaudida
ienono tinidai mao, eine tamate. Be
lalaede toa bedaoa, oangga kadonga
kemikemi itlan leda kadonga lolo matua
aea mao, eine leda kadonga lolo matua
aea imate pade.

3

Manta tagabit kemi ngan leda posanga

1 Oaeoaeg, irangrang ngan panua busa
ngan gimi tiuot panua paoatainga ad
mao. Ngansa gimi aoatai, muriai oangga
Deo ipamadid gita ngan posanga, eine ga
inasi edap oanaoana tau ngan patutuinga
posanga togai panua paoatainga amai.
2 Ngansa gita toa ngada ne tabuobuo
ngan edap imata ede ga ede. Be oangga
eaba ede ibuobuo eta ngan ele posanga
mao, ei eaba tutui tau, ta irangrang ngan
ipakala itin toa ngada oa ngan kadonga
sat.
3 Gita tadol aen kakauede ga itabala os
iaoai ta takaukau ngan oaro ta irangrang
ngan tapatutui itin toa ngada oa ngan ele
lalalanga. Toa bedaoa ta os ilongo lingeda.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Tapatutui os ele lalalanga ngan aen kakauede toa tadol ga itabala iaoai.

4 Ga pade matami nanan oaga kapeipei.
Gid eine danga kapei tau ga rai kapei
isusuran gid ga tila, be kepenga kakauede
ipatutui led ladladonga ngan tibur isaoa
toa oaga itama ikim ila ngan.
5 Lalaede toa bedaoa, maeda eine danga
kakauede rabu ngan tinida idanga sisid,
be ilasu parimnga ngan ei tau. Matami
nanan. Dinga kakauede tau irangrang
ngan ian ga ila kapei ta isara saru dodol
ga kus.
6 *Maeda pade eine mambe dinga. Eine
tinida idanga kelede rabu ngan tinida
idanga toa ngada oa, be irangrang ngan
ipapot kadonga papaeamao imata ede ga
ede. Ikado ga loloda aea muk ta ipae-
abu ngan leda kadonga toa ngada ne
mambe dinga isara. Dinga imperno keke-
len ipaean dinga toa ne.
7 Gita eababa tapamol masilau saksak
imata ede ga ede. Tapamol gid man ga
paria ga mota ga masilau tad aea pade.
Masilau edengada, gid panua tipamol mu-
gaeai ga inam, ga padengada tipamol toa
patautene. Ta gid panua tipakala gid ta
tilongo linged.
8 *Be irangrang ngan eaba eta ipakala
imae mao. Ngansa maeda irangrang ngan

* **2:23:** OM 15.6, 2Sto 20.7, Ais 41.8 * **2:25:** Jos 2.1-21, Ibr 11.31 * **3:6:** Mt 12.36-37, 15.11,18-19 * **3:8:** Ro 3.13

ilongo lingeda mao ga mao tau. Eine
mambe nou itekea paeamao toa irangrang
ngan ipamate gita.
9 Ngan maeda, tasoa Deo Tamada ada
Maron ieda. Ga kus ta maeda iposa paea-
mao ngan gid panua toa Deo ikado gid ga
tiuot mambe ei.
10 Aoada toa kelede ne ipaot posanga
kemikemi ga posanga papaeamao pade.
Oaeoaeg, gid kadonga toa bedane manta
iuot mao.
11 Irangrang ngan eau kemi ga eau mas-
masi buk ga idae ngan eaumata kelede na?
Mao tau!
12 Oaeoaeg, irangrang ngan abei fik
itautau iuot mambe oliv pade? Be abei
oain irangrang ngan itautau iuot mambe
fik pade? Mao tau! Toa bedaoa ta
posanga kemi toman ngan posanga paea-
mao irangrang ngan iuotot ngan aoada
mao, lalaede mambe eau kemi irangrang
ngan iuotot ngan tad mao.

Oatainga tanoeai aea ga oatainga buburiai aea

13 Be eaba eta ngan gimi ele oatainga
kapei ga ilolo iuatai kemi? Manta ipa-
solan ele oatainga kapei ngan nasinga
kadonga kemikemi. Oangga ele oatainga
tautaunga, eine ga isoa ieda mulian mao,
be ipasolan ele kadonga kemikemi.
14 Be oangga lolomi paeamao ga somi-
somi ailoilo edap ngan soanga edami mu-
lian, irangrang ngan apakuru ngan lemi
oatainga toa oa mao. Toa bedaoa ta gimi
apakaka ta apaeabu ngan posanga tau-
taunga.
15 Oatainga toa bedane isulug buburiai
ga inama mao. Eine tanoeai aea ga inasi
gid kimnga papaeamao tinida aea. Satan
ipaot oatainga toa oa.
16 Ngansa oangga lolomi paeamao ga
ailoilo edap ngan soanga edami mulian,
eine kadonga tanga balbal aea ga kadonga
papaeamao imata ede ga ede ga iuotot.
17 Be sapadua tinasi oatainga tautaunga
toa isulug buburiai ga inam, led kadonga
ga bedane: gadae ngan danga toa ngada
ne, lolod aea danga eta mao, ga tikim
kadonga lolo tarui aea pol ngan oaeoaed,
ga lolod marum ngan gid, ga tilongo-
longo posanga, ga lolod isat kapei ngan
gid panua, ga led naurata aea annga
kemikemi iuotot, ga led kadonga lalaede
ngan panua toa ngada ne, ga tipakaka
ngan led kadonga mao.
18 *Be oangga takado ga panua lolod
itarui pol ngan gid, kadonga toa ne eine
mambe annga ipuapua taearum dadan-
gai. Ta muriai leda kadonga tututui ga
iuotot mambe annga imatua dadangai.

4

Eaba sai ikim tau kadonga tanoeai aea, ei iman Deo aea isat

1 *Gid paraunga ga ariapolpol toa iuotot
rabu ngan gimi, ikamado ga iuotot? Kado
iuot ngan lemi kimnga papaeamao tinida
aea toa ipaparau lolomiai?
2 Lolomi iminmin ngan badanga danga
ede, be irangrang ngan abada mao. Ta
gimi arau oaemi ede pade ga imate. Ga
lolomi paeamao ta angale ele danga sisid,
be irangrang ngan abada mao ta apaparau
kapei tau. Gimi abada mao ngansa gimi
abeta Deo mao.
3 Be oangga gimi abeta Deo, gimi abada
mao ngansa lolomi paeamao ta abeta ei.
Ngansa gimi aoangga abada danga toa
oa ta aean ga kus ngan lemi tingelgel
sapaean.
4 *Gimi apul murimi ngan Deo mambe
taine itnan iadaoa ta ikado kadonga arala
alele. Alongo. Kadonga ngan kimnga gid
danga tanoeai aea eine ipaot ariapolpol
toman ngan Deo. Be gimi aoatai mao?
Tota oangga sai ilolo ikim tau kadonga
tanoeai aea, ei iman Deo aea isat.
5 *Deo ele laulau ikeo ga bedane, “Itau-
tau Tutui toa Deo idol lolodai, iparpar tau
ngan gita ta ikim gita taman Deo kekelen
ele.” Gimi aoangga Deo ikado posanga toa
ne sapaean?
6 *Be Deo ilolo marum kapei tau ngan
gita. Tota ele laulau ikeo ga bedane,

“Gid panua tiparim ngan gid mulian, Deo
iman ad isat.

* **3:18:** Mt 5.9, Ibr 12.11 * **4:1:** Ro 7.23 * **4:4:** Ro 8.7, 1Io 2.15 * **4:5:** IM 20.5, 34.14 * **4:6:** Snd 3.34, 1Pe 5.5

Be ilolo marum ngan gid panua toa
tidol edad ga isulug.”

7 *Tota gimi manta amamado gadio
ngan Deo ta alongolongo ilinge. Apul
murimi pan eaba paeamao toa Satan, ta ei
ga iaoa ngan gimi ga ila.
8 *Ala boloma pan Deo, ta ei ga inam
boloma pagimi. Gimi panua kadonga
sat ami, manta asigiri lolomi aea muk
ga iduaea mambe eaba isigiri ibage ga
iuot kemi. Gimi panua lolomi ruangada,
manta atnan kadonga lolo paeamao aea
ga iduaea.
9 Manta lolomi iketi ga atangtang. Lemi
ngingdanga, manta apul ga iuot tandanga.
Be lemi tingelgel, manta apul ga lolomi
isat.
10 *Ngan Maron imata, manta adol
edami ga isulug. Toa bedaoa ta ei ga isoa
gimi ga adae.

Irangrang ngan taselele oaeoaeda padengada mao

11 Oaeoaeg, irangrang ngan aposa paea-
mao ngan oaeoaemi mao. Ngansa eaba
sai iposa paeamao ngan iuae ede pade,
mao iselele ei, eine iposa paeamao ngan
apu ta iselele apu. Ta oangga eao selele
apu, eine eao nasnasi apu mao. Be eao
dol go mulian mambe madidnga ngan
patutuinga apu.
12 *Deo kekelen idol apu, ga ei kekelen
iman eaba patutuinga posanga aea. Ei
kekelen irangrang ngan ibada panua mu-
lian, ga irangrang ngan ipaeabu ngan gid
pade. Be eao sai toa keo ga selele oaem ede
pade?

Saoa danga iuot maitne, irangrang ngan taparim ngan mao

13 *Gau leg posanga ede ila pagimi
panua toa akeo ga bedane, “Labone mao
sabale, gai ga ala ngan tuanga ede ta
akado naurata pat aea ngan rai dodol ede
ta abada pat busa.”
14 *Gimi akado posanga toa bedaoa, be
aoatai ngan saoa danga ga iuot sabale
mao. Lemi madonga tanoeai eine mambe
saoa danga? Eine mambe eau oanaoana
aea basu toa puk ga idae kautede, ga kus
ta isapa ga ila.
15 Be kemi ngan gimi akeo ga bedane,
“Oangga Maron ikim, eine gai ga ama-
mado ta akado naurata ede toa bedaoa.”
16 Be mao. Gimi aparim ngan gimi mu-
lian ta asoa edami sapaean. Be parimnga
toa bedane eine paeamao.
17 *Tota oangga sai iuatai ngan kadonga
kemi ede toa ei manta ikado, be ikado
mao, eine eaba toa oa ele kadonga sat.

5

Posanga ila pagid panua toa led danga sisid busa ga tipaieiei panua padengada

1 Be leg posanga ede pade ga oaine ila
pagimi panua toa lemi danga sisid busa.
Gimi manta atangtang ga asolil ngan ami
kadonga kulupulupu toa teta pade ga iuot
ngan gimi!
2 *Lemi danga sisid imotmot be gid naus
tianean ami barikia.
3 Lemi pat gol ga silva ienono mole ga
aea sapur iuot ngan, ta aea sapur toa ne ga
ipasolan lemi mogal buda ga iuot masaeai.
Ta Deo ga ipanas gimi ngan kadonga toa
ne mambe dinga isalaba gimi. Ngansa teta
pade ado muriai ga muriai tau ga iuot, be
gimi asuksuk sapaean lemi pat ga danga
sisid.
4 *Gid panua toa tiboko pagimi ngan
badanga ami annga dadangai, gimi aol
gid tutui mao. Be ega, pat toa gimi
adangadangan pagid eine ipasolan lemi
mogal buda ga iuot masaeai. Eine mambe
paeaeanga titang ga tiansaban Maron Deo
Matua Soke Tau. Ta ei ilongo led tandanga
na.
5 *Mugaeai ga inam, lemi madonga
tanoeai kemi tau ta iman lemi tingel-
gel aea kekelen. Apapatub gimi mulian
mambe panua tipapatub masilau mud, ga
kus ta titotoi.
6 Gimi apamadid gid panua tututui ngan
posanga sapaean, be tikoli lemi kadonga

* **4:7:** Ep 6.12 * **4:8:** Ais 1.16, Sek 1.3, Mal 3.7 * **4:10:** Jop 5.11, 1Pe 5.6 * **4:12:** Ro 2.1, 14.4 * **4:13:** Lu 12.18-20 * **4:14:** Sng 39.5, 11, Snd 27.1 * **4:17:** Lu 12.47 * **5:2:** Mt 6.19 * **5:4:** Lo 24.14-15 * **5:5:** Lu 16.25

paeamao eta mao. Be gimi arau gid ga timate.

Manta tapamatua loloda ta tamadid matua ngan kadonga kulupulupu

7 *Tota oaeoaeg, manta amadid matua ngan ami kadonga kulupulupu ta asangasanga Maron ele namanga. Gimi aoatai, dadanga itama ilolo matua ga imamado ta isangasanga aoara ga ado tikakado led naurata ga ila irangrang ngan annga itautau iuot kemi dadangai.

8 *Gimi pade manta apamatua lolomi ngan ami kadonga kulupulupu ta asangasanga Maron. Ngansa teta pade ei ga inam.

9 Oaeoaeg, irangrang ngan aririak pol ngan gimi mao. Ngan kado ta amadid ngan posanga. Ngansa Maron toa ipamadid gid panua ngan posanga, ei ta imadmadid atama iaoai!

10 Oaeoaeg, matami nanan gid panua toa tibada Deo iaoa mugaeai. Gid tibada ieieinga imata ede ga ede ngan posanga toa tikado ngan Maron ieda, be timadid matua ngan. Gimi manta amadid matua lalaede mambe gid pade.

11 *Ega, gita taoatai mambe kadonga kemi tau ga iuot ngan gid panua toa timadid matua ga tiasal ad kadonga kulupulupu. Be gimi alongo Iop aea ninipunga pade. Ei ibada ieieinga imata ede ga ede, be imadid matua ngan. Ta gimi agera saoa kadonga Maron ikado ngan luanga ei. Ngansa Maron ei eaba lolo isat aea ga uduannga aea.

Irangrang ngan takado posanga tautaunga gadae mao

12 *Oaeoaeg, manta matami nanan danga kapei tau ga oaine: Oangga aposa tautaunga ngan kadonga ede aoangga akado, irangrang ngan aoato Deo ieda ngan pamatuanga lemi posanga mao. Be irangrang ngan aoato danga eta tanoeai ngan pamatuanga lemi posanga mao pade. Be manta akeo ga, "Be. Gau ga nakado." Oangga mao, akeo ga, "Gau ga nakado mao." Posanga toa bedane ikaranga. Ngan kado ta Deo ipanas gimi.

Eaba tutui ele raring aea annga ga iuot

13 Eaba eta ngan gimi aea kadonga kulupu na? Manta iraring. Be eaba eta ngan gimi itin igelgel na? Manta ikado baunga ngan soanga Maron ieda.

14 *Be eaba eta ngan gimi idibal na? Manta ibaba gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus ga tinam pan ta tisama bude ga idae ngan ei ta tiraring ngan luanga ei ngan Maron ieda.

15 *Ta raring toa tikado ngan led kadonga lolo matua aea, eine ga ikemi eaba toa oa aea dibala. Ta Maron ga ipei ei mulian. Be oangga ele kadonga sat eta, eine Maron ga isamum.

Raring toa tikado ngan led kadonga lolo matua aea, eine ga ikemi eaba toa oa aea dibala.

16 Tota gimi kelede kelede manta aoaoa pol ngan gimi ngan lemi kadonga sasat. Ta akado raring ngan luanga oaeoaemi ta irangrang ngan aot kemi. Eaba tutui ele raring iura kapei, ta aea annga ga iuot.

17 *Elaija ei eababa mambe gita. Be iura pakpakia ngan ele raring ta ibeta Deo ngan ipakala aoara. Tota aoara itap mao ga irangrang ngan rai tol ga taiko lima ga ede.

18 *Ga kus ta iraring pade ta Deo ikado ga aoara itap ta gid annga ipara ga idae tanoeai pade ta itautau iuot.

Oangga oaeda eta isusu ngan Deo ele edap, manta tabada ei mulian

* **5:7:** Lo 11.14, Jer 5.24 * **5:8:** Ro 13.11-12, 1Pe 4.7 * **5:11:** IM 34.6, Jop 1.21-22, 2.10, 42.10-17, Sng 103.8
* **5:12:** Mt 5.34-37 * **5:14:** Mk 6.13 * **5:15:** Mt 17.18-20 * **5:17:** 1Kin 17.1, 18.1 * **5:18:** 1Kin 18.42-45
* **5:19:** Gal 6.1

19 *Oaeoaeg, oangga oaemi eta isusu
ngan Deo ele edap ta itnan posanga tau-
taunga, be eaba eta ngan gimi ilua ei ta
ipul ilolo,
20 *manta matami nanan posanga ga
oaine: Eaba sai toa ilua eaba kadonga sat
aea toa isusu ngan Deo ele edap ta iluai
mulian, ei ibada ei mulian ngan matenga.
Ta ngan kadonga toa ne, Deo ga isamum
ele kadonga sasat busa.

* **5:20:** Snd 10.12, 1Pe 4.8

Petrus
ele laulau matamata aea

1 Gau Petrus, eaba ato aea ton Iesus Kristus.
Nabode laulau toa ne ga ila pagimi panua toa Deo isio gimi. Gimi aman panua patpatnga ami ta amamado alele ngan tibur Pontus ga Galesia ga Kapadosia ga Esia ga Bitinia.
2 *Mugaeai tau Deo Tamada iuatai motean ngan gimi ta isio gimi. Ikado bedane ngan Itautau Tutui iura ta idol ele ul ngan gimi. Ei isio gimi ngansa ikim gimi alongolongo ilinge ga aot pau tekteknga ngan Iesus Kristus ising toa itil ga idae ngan gimi.
Kemi ngan Deo ele kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea ilalala ga idae kapei lolomiai.

Madonga kemi tau isanga gita buburiai

3 Tasoa Deo ieda! Ei ada Maron Iesus Kristus Itama. Ngan ele kadonga lolo isat aea, ikado ga taot panua papau. Ngan leda madonga pau toa ne, taoatai kemi mambe ei ga ibada madonga kemi tau pagita ta tasangasanga. Kadonga toa ne inam pagita ngan Iesus Kristus ele daenga mulian ngan matenga.
4 *Ta Deo idol anami ngan gid danga kemikemi toa ikoromot buburiai ngan gimi. Gid danga kemikemi toa ne eine pau tekteknga Deo imatai, be irangrang ngan imotmot mao ga imata ipuluanga mao pade.
5 *Gimi lolomi matua ngan Kristus, ta Deo imariala ngan gimi ngan iura kapei. Ei ikado bedane ngansa iuangga ibada gimi mulian. Be ele kadonga ngan badanga gimi mulian ga iuot masaeai ngan ado muriai ga muriai tau.
6 *Matami nanan gid danga toa ne ta tinimi igelgel kapei. Tautaunga labone tobanga imata ede ga ede ikakado ga lolomi itang kautede, be tinimi igelgel maitne.
7 *Deo ilongean gid tobanga toa ne iuotot ngan gimi ngansa iuangga ipasolan mambe lemi kadonga lolo matua aea eine tautaunga. Lemi kadonga lolo matua aea toa ne, eine danga kemi ga kemi tau ta iasal gol. Tautaunga gid panua tinono gol ngan dinga oanaoana tau ngan geranga mambe gol tautaunga, be muriai gol ga iduaea. Be lemi kadonga lolo matua aea, oangga iasal tobanga toa ngada ne ga kus, eine ga ikado ga Deo isoa edami ga ipakuru ngan gimi. Ta gimi ga amado kemi tau ngan ele taranga ngan ado toaiua Iesus Kristus iuot masaeai ga iluai mulian.
8 *Tautaunga gimi agera ei ngan matami mao, be akim ei tau. Tautaunga labone gimi agera ei mao, be lolomi matua ngan ei ta tinimi igelgel kapei tau, ngansa gimi asangasanga madonga kemi tau ngan ele taranga. Leda tingelgel toa ne kapei tau ta irangrang ngan aoada inasi kemi ipu mao.
9 Ta gimi ga abada annga kemi toa iuot ngan lemi kadonga lolo matua aea. Annga kemi toa ne, eine Deo ibada gimi mulian.
10 *Be posanga ngan Deo ele naurata ngan badanga gita mulian ienono mugaeai ga inam. Gid panua toa tibada Deo iaoa mugaeai, tiposa motean ngan Deo ele kadonga lolo marum aea ngan gimi. Be lolod ikim tau ngan badanga oatainga ngan Deo ele naurata toa ne, ta tigal nanan ngan aea posanga ipu.
11 *Tautaunga Itautau Tutui ton Kristus ibokoboko lolodeai ta tiposaposa motean ngan Kristus* aea ieieinga, ga ele matenga, ga ngan edaeda kapei toa Kristus ibada muriai. Be tisalusalu ngansa tiuatai kemi mao ngan kadonga toa oa ga iuot madongan, ga tiuatai ngan iuot ngeda mao pade.
12 Be Deo ipasolan gid mambe posanga toa tikakado, eine ngan luanga gid ngan ado toaiua timamado mao, be ilualua gimi panua toa labone ami. Ta labone Itautau Tutui isulug buburiai ga inam ta ipamatua gid panua ngan ato kemi aea paolanga, ta gimi alongolongo. Be gid anggelo pade

* **1:2:** Ro 8.29, 2Te 2.13 * **1:4:** Kol 1.12 * **1:5:** Ins 10.28, 17.11 * **1:6:** Jms 1.2, 1Pe 5.10 * **1:7:** Snd 17.3, Sek 13.9, Mal 3.3, Jms 1.3 * **1:8:** Ins 20.29, 2Ko 5.7 * **1:10:** Mt 13.16-17 * **1:11:** Sng 22, Ais 53, Lu 24.26-27
* **1:11:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

lolod ikim ngan badanga oatainga ngan
gid danga toa ne.

Manta tapasolan mambe Deo ele ul ienono ngan gita

13 Tota gimi manta matami iualai ngan
badanga oatainga ta apakala gimi mulian
ngan kadonga papaeamao. Be matami
nanan, oangga Iesus Kristus iuot masaeai
ta iluai mulian ga inam, gimi ga abada Deo
ele kadonga lolo marum aea kapei tau. Ta
gimi manta adol posanga toa ne ga imuga
ngan laborami ta asangasanga.
14 *Gimi manta aot mambe gergeu
kemikemi tilongolongo posanga. Mugaeai
lemi oatainga eta mao ta anasnasi gid
kimnga papaeamao. Be labone irangrang
ngan anasnasi gid kadonga toa oa pade
mao.
15 Be aot lalaede mambe Deo toa ibaba
gimi. Ei tutui tau, ta gimi pade manta
alalala tutui. Ta ngan lemi kadonga toa
ngada ne, apasolan mambe ele ul ienono
ngan gimi.
16 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga
bedane, "Gimi manta alalala tutui ta apa-
solan mambe leg ul ienono ngan gimi.
Ngansa gau eaba tutui tau."

Deo ibada gita mulian ngan Kristus ising

17 *Gimi aoatoato Deo eine Tamami.
Ei imata inasnasi eaba kelede kelede ele
naurata, ta irau aea posanga. Be ikado
kadonga bagbage kelede mao ga mao tau.
Tota gimi manta alolon ngan Deo ado ga
ado ngan lemi madonga tanoeai. Matami
nanan, lemi tuanga tautaunga nene mao.
Be gimi amamado mambe panua patpat-
nga ami.
18 Ngansa gimi aoatai, mugaeai gimi
amamado ngan tibutibumi led nasinga toa
irangrang ngan ilua gimi mao. Be Deo
ibada gimi mulian ngan madonga paea-
mao toa oa. Ei ikado bedane ngan olnga
kapei tau. Be olnga toa oa eine mambe gid
danga toa irangrang ngan iduaea mambe
gol ga silva mao.
19 *Ei iuol gimi mulian ngan Kristus
ising toa aea olnga kapei tau. Kristus ei
mambe sipsip toa itin aea tibun eta mao
ga aea gil mao pade.
20 *Mugaeai tau, Deo ikado tano toa ne
ga iuot maitne, be ei isio Kristus ngan
badanga gimi mulian. Ta pataute ne,
boloma ngan ado muriai ga muriai tau,
Kristus iuot masaeai ngan luanga gimi.
21 *Ei ilua gimi ta lolomi matua ngan
Deo. Deo toa ne ipei ei mulian ngan
ele matenga ta idol ieda gadae tau. Toa
bedaoa ta lolomi matua ngan Deo ta asan-
gasanga ei ngan luanga gimi.

Manta takimkim oaeoaeda

22 *Gimi apul lemi kadonga ta anasi
posanga tautaunga. Ta ngan kadonga toa
ne, gimi asigiri lolomi ta aea muk eta mao.
Ta labone anasnasi kadonga kimnga aea
tautaunga. Tota irangrang ngan lolomi
aea danga eta mao, be manta amarum
ngan nasinga kadonga kimnga aea pol
ngan gimi.
23 Gimi aot panua papau, mambe annga
papau iuotot dadangai. Be annga ipuapua
toa gimi aot ngan ne, eine irangrang ngan
ibuda mao. Ienono somisomi. Deo ele
posanga madonga kemi aea kekelen ikado
ga gimi aot panua papau. Ele posanga toa
ne ienono somisomi ga ilalala ga ila.
24 *Ngansa Deo ele posanga ikeo ga be-
dane,

"Panua toa ngada ne mambe gilgilnga.
Be edad kapeipei ienono mole mao,
mambe gilgilnga ipur.
Gilgilnga imalai ta ipur itap ga isulug.
25 Be Maron ele posanga ienono somi-
somi ga ilalala ga ila."

Be posanga toa ne eine ato kemi toa
tipaola ga ila pagimi.

2

Kristus mambe kadanga pat ede imata bibita

* **1:14:** Ro 12.2, Ep 2.3, 4.17-18 * **1:16:** Wkp 11.44-45, 19.2, 20.7, Mt 5.48 * **1:17:** Ro 2.11, PM 2.23 * **1:19:** PA 20.28, Ibr 9.12-14 * **1:20:** Ep 1.4, 2Ti 1.9-10 * **1:21:** Ins 14.6, Ro 5.1-2 * **1:22:** Ins 13.34, Ro 12.10 * **1:24:** Ais 40.6-8 * **2:1:** Ep 4.22, Jms 1.21

1 *Gimi aot panua papau, tota gimi
manta atado kadonga papaeamao toa
ngada oa ga iduaea toman ngan kadonga
pakakanga, ga aleburo, ga lolo paeamao,
ga posanga papaeamao toa ngada oa.
2 Deo ele posanga aea muk eta mao.
Gimi manta lolomi ikim posanga toa ne ta
alongean ga ipapatub tautaudimi mambe
tud toa gergeu puruanga ikimkim. Toa be-
daoa ta gimi adaedae kapeipei ta amadid
matua ngan madonga pau toa Deo ibada
gimi mulian ngan.
3 *Ngansa gimi atoba Maron ele edap na,
ta aoatai mambe ei kemi ga kemi tau.
4 Maron ei mambe kadanga pat ede
imata bibita. Tautaunga gid panua
tikakado luma tiuangga ei paeamao ta
titado ga iduaea. Be Deo isio pat toa ne
ngansa igera mambe danga kemi ga kemi
tau. Ta oangga gimi anam boloma pan,
5 *gimi pade ga aot mambe gid pat toa
Deo ikakado luma ngan, be matami bibita.
Ta ei ipatoi gimi ta ikado ga aot mambe
luma kemi raring aea ei ton. Ga pade,
gimi aot mambe panua tenainga ami toa
ele ul ienono ngan gimi. Ta lemi kadonga
kemikemi iuot mambe tenainga ga ila pan,
ta ngan Iesus Kristus ele naurata, lemi
tenainga toa ne ikado ei ga itin igelgel.
6 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga
bedane,

"Ega, ngan bereo Saion* nadol pat ede ga
idio.
Pat toa ne kemi ga kemi tau,
ta nasio ngan iman luma kapei aea
kisinga.
Be eaba sai toa ilolo matua ngan ei,
eine ga maeamaea ei mao ga mao
tau."

7 *Tota ngan gimi panua lolo matua ami,
pat toa ne eine kemi ga kemi tau. Be ngan
gid panua toa lolod matua ngan ei mao,
Deo ele laulau iuot tautaunga ga bedane,

"Pat toa ne, gid panua tikakado luma
tiuangga eine paeamao ta titado ga
iduaea.
Be labone iman luma aea kisinga."

8 *Be Deo ele laulau aea posanga ede pade
iuot tautaunga ga bedane,

"Pat toa ne ga ikado gid panua ga tikot aed
ngan ta titap."

Titap ngansa tinasi Deo ele posanga mao.
Be Deo irau posanga motean ngan ad
kadonga toa bedaoa.
9 *Be gimi aman Deo ele panua toa
isio gimi. Gimi ga amamado ei ibageai
ta akado ele naurata mambe gid panua
tenainga ad, ngan luanga gid panua
ga tinam boloma pan. Ele ul ienono
ngan gimi, ta gimi aot ele panua tutu-
tui rabu ngan gid alu padengada. Ei
ibada gimi ta aman ei ele, ngansa iuangga
gimi apaoasasa posanga ngan gid naurata
kemikemi toa ei ikakado. Ei Deo toa ibaba
gimi ta atnan lemi madonga dodom ta ala
amado ngan ele taranga kemi ga kemi tau.
10 *Mugaeai gimi panua sapaean. Be
labone gimi panua ton Deo. Mugaeai
abada Deo ele kadonga lolo isat aea mao.
Be labone ei ilolo isat ngan gimi.

Gita manta taot mambe Deo ele paeaeanga

11 *Leg panua kemikemi, lemi tuanga
tautaunga nene mao. Gimi amamado
ngan tano toa ne mambe panua patpatnga
ami. Tota nakeo pagimi, manta aplese gid
kimnga papaeamao tinida aea. Ngansa
gid kadonga toa bedaoa iuangga ipaparau
pagimi ta ipaeabu ngan lemi madonga.
12 *Be rabu ngan gid panua toa
timangamanga ngan Deo, manta anasnasi
kadonga kemikemi. Ta oangga tiselele
gimi mambe panua papaeamao, eine ga
tigera lemi kadonga kemikemi ta tisoa
Deo ieda ngan ado toaiua ei inama ngan
luanga gimi.
13 *Gimi manta amamado gadio ngan
gid madidnga tanoeai ad imata ede ga

* **2:3:** Sng 34.8 * **2:5:** Ep 2.21-22, PM 1.6 * **2:6:** Ais 28.16, Ep 2.20 * **2:6:** *Bereo Saion eine tuanga Ierusalem aea bereo.* * **2:7:** Sng 118.22 * **2:8:** Ais 8.14 * **2:9:** Lo 7.6, 14.2, Ais 9.2, PA 26.18, Ep 5.8 * **2:10:** Hos 2.23 * **2:11:** Gal 5.17,24 * **2:12:** Mt 5.16 * **2:13:** Tt 3.1

ede, ngansa Maron ikim gimi akado toa
bedane. Amamado gadio ngan lemi tibur
aea maron kapei, ngansa gimi amamado
ei ibageai.
14 Gimi manta amamado gadio ngan gid
gavana pade, ngansa maron kapei idol
gid ngan panasnga panua papaeamao,
ga ngan pakurunga ngan panua tikakado
kadonga kemikemi.
15 *Ngansa Deo ikim gimi anasi kadonga
kemikemi ta irangrang ngan lemi kadonga
toa ne ipakoko posanga sakirkir togid
panua buobuonga ad ta mumun.
16 Deo ipola gimi ta atnan lemi madonga
paeamao. Be irangrang ngan agera
lemi madonga kemi labone mambe edap
eta ngan mudannga kadonga papaeamao
mao. Manta amamado mambe Deo ele
paeaeanga.
17 *Alolon ngan panua toa ngada ne.
Akimkim oaeoaemi ngan iaoa kelede ton
Kristus. Amataud Deo. Alolon ngan lemi
tibur aea maron kapei.

Manta tabada ieieinga lalaede mambe Kristus

18 *Gimi paeaeanga sapaean, manta
abokoboko gadio ngan ami mamaron be
alolon ngan gid kapei tau. Gid mamaron
kemikemi toa lolod imarum ngan gimi,
alolon ngan gid kekelegid mao, be alolon
ngan gid mamaron papaeamao pade.
19 Ngansa oangga adol Deo ele kimnga
ga imugamuga ngan lolomi, be tipaieiei
gimi sapaean ga amadid matua ngan, Deo
itin igelgel ngan kadonga toa ne.
20 *Ngansa oangga akado kadonga sat
ta tipoda gimi, be amadid matua ngan,
eine oalumi kemi ga iuot madongan?
Be oangga anasi kadonga kemikemi ta
tipaieiei gimi be amadid matua ngan,
kadonga toa ne ikado ga Deo itin igelgel.
21 *Ngansa Deo ibaba gimi ngan ipu tota
nene. Kristus ibada ieieinga ngan luanga
gimi, ta ngan kadonga toa ne, ipasolan
gimi ngan edap kemi toa iuangga gimi
pade anasnasi.
22 *"Ei ikado kadonga sat eta mao.
Be posanga pakakanga eta iuot iaoai
mao pade."
23 *Tidaba ei sat, be ei ikoli posanga eta
paeamao ga ila pagid mao. Ei ibada
ieieinga, be ipamir ad mao pade. Ei idol
ei mulian ga idae Deo ibageai. Ei iuatai
mambe Deo inasnasi edap tutui ngan pa-
madidnga panua toa ngada ne.
24 *Kristus itutu ngan abei tabala, ta ngan
ei itin, ibisi leda kadonga sasat. Ei ikado
bedane ngansa iuangga gita taot mambe
eaba imate, ta irangrang ngan tanasi
kadonga sasat pade mao. Be iuangga
tanasi kadonga tutui ngan leda madonga
pau labone. Matami nanan. Ngan itin aea
nasimou, gimi abada keminga.

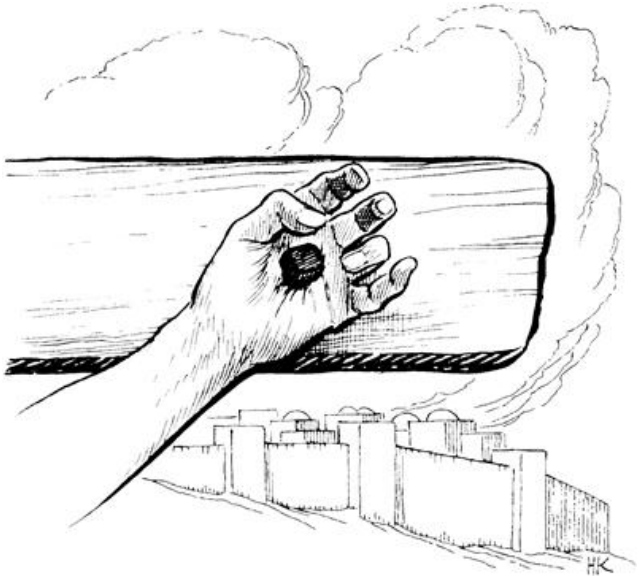

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Kristus itutu ngan abei tabala, ta ngan ei itin, ibisi leda kadonga sasat.

25 *Ngansa mugaeai gimi mambe sipsip
ta asusu alele, be labone aluagimi mulian
ga ala pan eaba toa imariala ngan gimi
mambe sipsip, ta ei imamato kemi ngan
tautaudimi.

3

Posanga ila pagid oaioainga

* **2:15:** 1Pe 3.16 * **2:17:** Ro 12.10 * **2:18:** Ep 6.5 * **2:20:** 1Pe 3.14,17 * **2:21:** Mt 16.24, Ins 13.15 * **2:22:** Ais 53.9 * **2:23:** Ais 53.7, 1Pe 3.9 * **2:24:** Ais 53.5-6, Ro 6.11 * **2:25:** Ese 34.5-6, Mt 9.36, Ins 10.14, Ibr 13.20-21 * **3:1:** Ep 5.22

1 *Lalaede toa bedaoa, gimi taine
oaioainga manta amamado gadio ngan
adadaoami. Ta oangga etangada ngan
gid tilongolongo Deo ilinge mao, gid ga
tigera kadonga togimi adadaoad ta tipul
lolod. Oangga bedaoa, lemi ipu eta ngan
dadanga gid ngan posanga mao,
2 ngansa gid ga tigera mambe lemi idil
eta paeamao mao ga alolon kemi ngan
Deo*, ta tipul lolod.
3 *Irangrang ngan apasogo tinimi pan
gaot kekelen mao. Eine gid sogonga
sapaean gaot aea mambe pilainga launimi
ga nagemgem gol ga pononga kemikemi.
4 Be ami sogonga tautaunga ienono lolo-
miai. Eine lemi kadonga lolo tarui aea ga
posanga meles. Lolomi aea sogonga toa
bedane irangrang ngan imata ipuluanga
mao. Ngan Deo imata, eine danga kemi ga
kemi tau.
5 Ngansa gid taine tututui mugaeai ad
tisogosogo tota bedaoa. Gid tiuatai kemi
mambe Deo ga iparangrang ele posanga
tautaunga ta tisangasanga ei, be tima-
mado gadio ngan adadaoad,
6 *lalaede mambe Sara. Ei ilongolongo
iadaoa Abraam ilinge ga iuatoato ei aea
maron. Oangga gimi anasnasi kadonga
kemikemi, ga amadid matua ngan saoa
kadonga iuotot ngan gimi be amataud
mao, gimi ga aot mambe Sara inat taine
pade.
7 *Ga pade, gimi arangaranga oaioainga,
manta anasi oatainga kemikemi ngan
lemi madonga toman ngan adadaoami.
Matami nanan mambe tinid pakpakia tau
mao, lalaede mambe gimi mao, tota manta
alolon ngan gid. Ga pade matami nanan
mambe gimirua alup ngan badanga
anami ngan Deo ele tenainga madonga
kemi aea. Anasi kadonga toa bedane ta
irangrang ngan danga eta ipakala lemi
raring mao.

Manta takado kadonga kemikemi ngan gid panua padengada

8 Leg posanga kelede pade ga bedane:
Gimi toa ngada ne manta lolomi kelede,
ga lolomi isat ngan panua padengada, ga
akimkim oaeoaemi ngan iaoa kelede ton
Kristus, ga auduan gid, be asoa edami
mulian mao.
9 Oangga panua tikado kadonga paea-
mao ngan gimi, mao oangga tiposa paea-
mao ngan gimi, irangrang ngan akoli mao.
Be akado posanga kemi ngan pamatuanga
gid. Deo ibaba gimi ngan nasinga kadonga
toa bedane, ngansa iuangga gimi abada
pamatuanga pade.
10 *Ngansa ele laulau ikeo ga bedane,

"Eaba sai toa ikim madonga kemi
ga iuangga igera ado kemikemi,
manta ikaput ngan posanga papaeamao
ga ipakala iaoa mulian ngan posanga
pakakanga.
11 Ei manta ipul imur ngan kadonga
papaeamao ta ikado kadonga
kemikemi.
Ei manta iloilo edap lolo tarui aea
toman ngan panua padengada ta
ilalala ngan edap toa oa.
12 Ngansa Maron imata kikisi gid panua
tututui
ga ipagege itanga ngan led raring.
Be ei iman gid panua papaeamao ad isat."

Oangga tabada ieieinga ngan leda kadonga kemikemi, eine kemi

13 Be oangga gimi amarum ngan nasinga
kadonga kemikemi, sai ga ipaieiei gimi?
14 *Be oangga abada ieieinga ngan lemi
kadonga tututui, eine kemi tau ngan gimi.
Ta oangga tipamir ami, irangrang ngan
amataud mao, ga lolomi ede ga ede mao
pade.
15 Be adol Kristus kekelen ga imuga-
muga ngan lolomi ta alolon ngan ei
mambe ami Maron. Ta oangga gid panua
tibeta gimi ngan danga kemi toa gimi
asangasanga ne ipu madongan, manta
alalo lemi posanga motean ngan kolinga
pagid.

* **3:2:** Ngan posanga Grik, ikeo ga *alolon kemi, be tautaunga ikeo ngan gid taine tilolon ngan sai mao. Panua edengada tiuangga ikeo ga tilolon ngan adadaoad, be padengada tiuangga ikeo ga tilolon ngan Deo.* * **3:3:** 1Ti 2.9 * **3:6:** OM 18.12 * **3:7:** Ep 5.25 * **3:10:** Sng 34.12-16 * **3:14:** Ais 8.12-13, Mt 5.10, 1Pe 2.20, 4.14 * **3:16:** 1Pe 2.12

16 *Be manta lolomi marum ngan gid
ta alolon ngan gid. Be anaman lolomiai
mambe lemi idil eta paeamao mao ta akoli
led posanga. Toa bedaoa ta oangga gid
panua tiposa paeamao ngan gimi, eine
ga tigera lemi kadonga kemikemi ngan
nasinga Kristus, ta maeamaea gid ngan
led solsolnga sapaean.
17 Ngansa oangga Deo ilongean gimi ta
abada ieieinga, kemi ngan abada ieieinga
toa oa ngan lemi kadonga kemikemi. Be
oangga abada ieieinga ngan lemi kadonga
papaeamao, eine kadonga toa ne ga ilua
gimi mao.

Kristus imate ta idae mulian ngan badanga gita mulian

18 Ngansa Kristus ibada ieieinga ga
imate pakelede ngan samumnga kadonga
sasat. Ei eaba tutui, be ibada gimi panua
papaeamao mulimi ngan ieieinga toa oa,
ngansa iuangga ibada gimi ga ala pan Deo.
Ngan itin, inaman ieieinga ga imate, be
ngan Itautau Tutui iura, idae mulian ta
imata bibita.
19 Ngan Itautau Tutui toa ne, ei ila ipaola
posanga pagid lausio toa timamado ngan
tibur panasnga aea.†
20 *Gid lausio toa oa tangad balbal ngan
Deo ele posanga ngan ado toaiua Noa
imamado. Ngan ado toaiua, kadonga
papaeamao ilalala ga idae kapei, be Deo
ikoli manmanae mao. Ei isangasanga gid
panua ga ila irangrang ngan Noa ipasala
ele oaga kapei aea naurata. Ta ngan
oaga toa oa, Deo ibada mulian panua
pidaede, irangrang ngan lima ga tol mon.
Ta tiburisinga ngan eau be timado kemi
oagaeai.
21 Eau toa ne idodo eau toa gimi abada
paliliunga ngan pade, ngansa Deo ibada
gimi mulian ngan eau toa ne. Paliliunga
toa ne eine ngan sigiringa tinimi aea muk
mao. Be eine ipasolan mambe gimi abeta
matua Deo ngan isamum lemi kadonga
sasat,‡ ta labone anaman lolomiai mambe
lemi idil eta paeamao mao. Ngan badanga
gimi mulian, Deo ipei Iesus Kristus mulian
ngan ele matenga,
22 ta idae ga ila buburiai. Ta labone
imamado ngan Deo ibage oatai. Be gid
anggelo ga antu imata ede ga ede toa
urad ga edad kapeipei, Kristus iasal gid ta
labone timamado ei ibageai.

4

Manta tapul murida ngan gid kimnga papaeamao tinida aea

1 *Tota gimi manta apamatua lolomi,
ta lolomi iboko lalaede mambe Kristus
toa ibada ieieinga ngan itin, ta amadid
matua lalaede mambe ei. Ta matami
nanan: Panua sapadua toa tibada ieieinga
ngan tinid, eine tipul murid ngan kadonga
sasat.
2 Tota ngan led madonga tanoeai ga
irangrang ngan led matenga, eine ga tinas-
nasi kimnga papaeamao tinida aea pade
mao. Be gid ga timamado ngan nasinga
Deo ele kimnga.
3 *Ngansa mugaeai gimi anasnasi
kimnga papaeamao mambe gid panua
timangamanga ngan Deo tikakado. Be
labone lemi kadonga toa bedaoa ikaranga
na. Nakeo ngan lemi kadonga mugaeai
aea ga bedane: nasinga kadonga mambe
kaua, ga kimnga papaeamao, ga eanean-
nga sat, ga ununnga sat, ga kadonga
mangamanga togid panua ununnga ad,
ga pulnga murimi ngan Deo ele apu,
ga kadonga raring aea ngan gid deo
pakakanga ad namer.
4 Be labone gid panua toa oa tikakrik
ngan gimi, ngansa asokon gid ngan led
kadonga mangamanga toa oa pade mao,
ta tiposa paeamao ngan gimi.
5 *Be muriai gid ga timadid ngan
posanga kapei ta tikoli posanga ila pan
Deo ngan led kadonga toa bedaoa. Ei
isangasanga ado toaiua ngan ipamadid

† **3:19:** Ngan posanga Grik, lain toa ne ikeo ngan *lausio. Be panua oatainga ad busa tede tiuangga idil toaine ikeo ngan gid anggelo papaeamao ton Satan. Be padengada tiuangga ikeokeo ngan gid panua matemate tautaudid.*
* **3:20:** OM 6–7 ‡ **3:21:** Panua edengada tiuangga posanga idil toa ne *Be eine ipasolan mambe gimi abeta matua Deo ngan isamum lemi kadonga sasat ... aea pulnga ede pade ga bedane: Be eine ipasolan mambe aposa tautaunga pan Deo ngan gimi ga anasi kadonga tutui ...* * **4:1:** Ro 6.2,7 * **4:3:** Ep 2.2-3 * **4:5:** PA 10.42

gid panua ngan posanga. Eine ga ipamadid gid panua toa matad bibita ga gid matemate pade.

6 Ngansa ato kemi aea paolanga ila pagid matemate* ngan ipu ga oaine: Tautaunga tibada panasnga lalaede mambe panua tanoeai ad ga timate, be lolod matua ngan ato kemi ta tiasal posanga toa timadid ngan. Ta ngan Itautau Tutui iura, tibada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila, lalaede mambe Deo.

Manta taboko kemi ngan tenainga isaoa Deo ibada pagita

7 *Ado muriai ga muriai tau ta inam boloma o. Tota gimi manta anasnasi oatainga kemikemi ta apakala gimi mulian ngan kadonga papaeamao. Toa bedaoa ta irangrang ngan gimi araring kemi.

8 *Gadae ngan kadonga toa ngada ne, gimi manta amarum ngan nasinga kadonga kimnga aea pol ngan gimi. Ngansa eaba sai inasi kadonga kimnga aea, ei ga imata tnan kadonga sasat busa togid panua padengada.

9 *Be oangga oaeoaemi ngan iaoa kelede ton Kristus timan ami kaluae, manta amariala kemi ngan gid, be lolomi ngur ga ngur mao.

10 *Ngan Deo ele kadonga lolo marum aea, ei ipan tenainga imata ede ga ede pagimi kelede kelede. Ta gimi manta aboko kemi ngan tenainga isaoa toa Deo ibada pagimi ngan luanga oaeoaemi padengada ta matami tutui ngan.

11 Oangga eaba ede ele tenainga eine ngan paolanga posanga, ei manta iposa mambe ibabada Deo iaoa. Be oangga eaba ede ele tenainga eine ngan luanga panua padengada, ei manta ikado ngan pamatuanga inam pan Deo. Toa bedaoa ta panua ga tisoa Deo ieda ngan Iesus Kristus ele naurata ngan danga toa ngada ne. Ei kekelen ieda kapei ga iura matua soke tau somisomi ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

Oangga tabada ieieinga lalaede mambe Kristus, irangrang ngan tinida igelgel

12 Leg panua kemikemi, tobanga toa iuotot ngan gimi mambe dinga inono tinimi ne, irangrang ngan atogragimi ngan mao. Kado gimi aeadi mambe kadonga toa ne ede pade tau. Eine mao.

13 *Be manta lolomi kemi ngansa gimi alup toman ngan Kristus ngan aea ieieinga. Toa bedaoa ta muriai, oangga ele taranga per ga iuot masaeai, gimi ga tinimi igelgel kapei ga kapei tau.

14 *Gimi iaoa kelede ton Kristus. Be oangga panua tiposa paeamao ngan gimi ngan ipu toaine, kemi tau ngan gimi. Ngansa Deo Itautau Tutui toman ngan iura kapei ga ele taranga idio pagimi.

15 Be kado eaba eta ngan gimi ibada ieieinga ngan ele kadonga paeamao mambe raunga eaba ede pade ga imate, mao lublubnga, mao ipatoi ei sapaean ga idudunga ngan panua padengada led posanga, mao kadonga sat eta pade. Eine kemi mao.

16 Be oangga abada ieieinga ngansa gimi Kristien, irangrang ngan maeamaea gimi mao. Manta asoa Deo ieda, ngansa edaeda Kristien toa ne idae ngan gimi.

17 Ngansa Deo ele ado ngan pamadidnga gid panua ngan posanga, tota pataut-ene. Eine ga ipamuga naurata toa ne ngan gita panua ei ton. Be oangga gita panua kemikemi tamadid ngan posanga ga tamuga, saoa kadonga ga iuot ngan gid panua toa tipul murid ngan ele ato kemi?

18 *Eine lalaede mambe Deo ele posanga ga bedane,

"Oangga panua tututui tinaman oanaoana
ngan Deo ibada gid mulian,
gid panua papaeamao ga kadonga
sasat ad ga tinaman kulupu ga
kulupu tau."

19 Tota oangga Deo ilongean panua sapadua ga tibada ieieinga, gid manta tidol gid mulian ga tidae ad Dolnga ibageai

* **4:6:** Kado gimi aoangga gid panua toa ne timate ga kus ta tilongo ato kemi. Eine mao. Petrus iposa ngan gid panua toa tilongo ato kemi ngan led madonga tanoeai, ga kus ta timate. * **4:7:** Ro 13.11-12 * **4:8:** 1Pe 1.22 * **4:9:** Ibr 13.2 * **4:10:** Ro 12.6-8 * **4:13:** PA 5.41, Jms 1.2, 1Pe 1.6-7 * **4:14:** 1Pe 2.20 * **4:18:** Snd 11.31

ta tisalangan led kadonga kemikemi.
Ngansa ei eaba mata tutui aea.

5

Gimi madidnga manta amariala kemi ngan Deo ele panua

1 Gau leg posanga ede ila pagimi madid-
nga ngan iaoa kelede ton Kristus. Nabeta
matua gimi ngansa gau pade naman ma-
didnga ngan iaoa kelede ton Kristus, be
nagera Kristus aea ieieinga ngan matag.
Ga pade, muriai gau ga nalup toman ngan
gimi ngan badanga madonga kemi tau
ngan ele taranga. Ele taranga toa ne, teta
pade ga iuot masaeai.
2 *Manta amariala kemi ngan Deo ele
sipsip toa timamado bagemiai. Manta
tinimi igelgel ta amamato ngan gid lalaede
mambe Deo ikim. Be kado gid panua
tisusuran gimi ta akado naurata toa ne.
Eine kemi mao. Irangrang ngan matami
nanan pat aea badanga mao pade. Be
manta amarum kemi ngan naurata toa ne
aea kadonga.
3 *Irangrang ngan akado kulupu ngan
Deo ele sipsip toa bagemiai na mao. Be
manta amugamuga kemi ngan gid ga apa-
solan gid ngan edap kemikemi gid manta
tinasnasi.
4 Ta muriai oangga gid sipsip Tamad per
ga iuot masaeai, gimi ga abada lasunga
kemi tau buburiai aea toa irangrang ngan
imata ipuluanga mao.

Tadol gita mulian ga tadae Deo ibageai

5 *Lalaede toa bedaoa, gimi arangaranga
toa tinimi gargar, gimi manta alongolongo
gid kapeipei linged. Gimi toa ngada
ne manta adol gimi ga adio gadio ngan
oaeoaemi padengada, ta adol kadonga toa
ne mambe tinimi aea pononga. Ngansa
Deo ele laulau ikeo ga bedane,

"Gid panua tiparim ngan gid mulian, Deo
iman ad isat.
Be ilolo marum ngan gid panua toa
tidol gid mulian ga tidio gadio."

6 *Tota gimi manta adol gimi mulian ga
adio gadio ngan Deo ibage toa iura kapei
tau. Toa bedaoa ta ngan ado imata toa ei
isio oa, ei ga isoa gimi ga adae.
7 *Saoa danga ikado ga lolomi ede ga ede,
manta adol ga idae Deo ibageai, ngansa ei
imata bada gimi.
8 *Matami idae ta agabit kemi. Ngansa
ami isat toa eaba paeamao ilalala alele
mambe laion iaoa ingongo, be iloilo eaba
eta ngan isama ei ga kus.
9 *Gimi manta apul murimi pan ga ama-
did matua ngan lemi kadonga lolo matua
aea. Ngansa gimi aoatai mambe oaeoaemi
ngan iaoa kelede ton Kristus ngan tibur
toa ngada ne tanoeai tibabada ieieinga
lalaede toa bedaoa.
10 Deo ei eaba lolo marum aea. Ngan
lemi lupnga toman ngan Kristus, ei ibaba
gimi ngan badanga madonga kemi tau
ngan ele taranga toa ienono somisomi
ga ilalala ga ila. Ta oangga gimi abada
ieieinga kauteta pade ga kus, ei ga ikemi
gimi ta ipamatua lemi kadonga lolo matua
aea, ta aemi pu ga amadmadid.
11 Ei kekelen iura matua soke tau somi-
somi ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

Petrus ipasala ele posanga

12 *Oaeda Sailas ilua gau ngan bodenga
laulau toa ne ga ila pagimi. Gau nagera
mambe ei imata tutui ngan Kristus. Ngan
laulau toa ne, nakado posanga toa tedane
ngan pamatuanga lolomi. Gau nagera Deo
ele kadonga lolo marum aea ngan matag
ta nakeo pagimi: Deo ele kadonga lolo
marum aea tautaunga tota bedane. Gimi
manta amadid matua ngan.
13 *Gid panua ngan iaoa kelede ton
Kristus ngan tuanga Babilon* toa Deo isio
gid lalaede mambe gimi, led ado kemi ila
pagimi. Ga pade, natug Markus ele ado
kemi ila pagimi.
14 Oangga agera ngan gimi, kemi ngan
anasi kadonga kimnga aea ta abusum
ngan papami. Gimi sapadua toa alup

* **5:2:** Ins 21.15-17, PA 20.28 * **5:3:** 2Ko 1.24, Plp 3.17, Tt 2.7 * **5:5:** Snd 3.34, Ep 5.21, Jms 4.6 * **5:6:** Mt 23.12, Lu 14.11, Jms 4.10 * **5:7:** Mt 6.25-30 * **5:8:** 1Te 5.6 * **5:9:** Ep 6.11-13, Jms 4.7 * **5:12:** PA 15.22,40 * **5:13:** PA 12.25, 2Ti 4.11 * **5:13:** Panua oatainga ad busa tikeo ga Petrus itado oanenga itna ta ikeo ngan *tuanga Babilon. Be ele oanenga itna ipu eine ngan tuanga Rom.*

toman ngan Iesus Kristus, Deo ele kadonga lolo tarui aea idio pagimi.

Petrus
ele laulau parua aea

1 Gau Saimon Petrus, eaba ato aea ga
paeaeanga ton Iesus Kristus.
Gau nabode laulau toa ne ila pagimi
panua toa lolomi matua ngan ada Deo.
Lemi kadonga lolo matua aea toa ne kemi
tau lalaede mambe gai lemai pade. Gimi
abada kadonga lolo matua aea toa ne ngan
kadonga tutui ton ada Deo Iesus Kristus
toa ibada gita mulian.
2 Gimi abada oatainga kemi ngan Deo ga
ada Maron Iesus, ta kemi ngan oatainga
toa ne ikado ta kadonga lolo marum aea
ga lolo tarui aea ilalala ga idae kapei
lolomiai.

Deo ibaba gita ga isio gita

3 Iesus Kristus iura kapei lalaede
mambe Deo. Ta ngan iura kapei toa ne
ga ngan leda oatainga ngan ei, ipan danga
toa ngada ne gita takim ngan luanga leda
madonga ga ngan nasinga saoa kadonga
ei ikim. Ngan ele kadonga kemikemi ga
ele taranga kapei, ei ibaba gita
4 ta ibada danga kemikemi toa ngada ne
toa iposa tautaunga pagita ngan mugaeai.
Gid posanga tautaunga toa ne eine danga
kapei tau, ngansa ei iuangga ilua gimi
ngan gid posanga toa ne ta arangrang
ngan aot lalaede mambe ei. Ngansa gimi
ala aluai ngan gid kimnga papaeamao
tinida aea toa ipapaeabu ngan gita.
5 Be ngan ipu toaine, gimi manta urami
pakpakia ngan pamatuanga lemi kadonga
lolo matua aea ta agaltatan kadonga
kemikemi toman ngan. Be gadae ngan
lemi kadonga kemikemi, manta agaltatan
oatainga toman ngan.
6 *Be gadae ngan lemi oatainga, manta
agaltatan kadonga ngan pakalanga gimi
mulian ngan kadonga sasat. Be gadae
ngan lemi kadonga ngan pakalanga gimi
mulian, manta agaltatan kadonga ngan
madidnga matua ngan ami kadonga
kulupulupu. Be gadae ngan lemi kadonga
ngan madidnga matua, manta agaltatan
kadonga ngan nasinga Deo ele kimnga.
7 Be gadae ngan nasinga Deo ele kim-
nga, manta agaltatan kadonga lolo marum
aea pagid oaeoaemi ngan iaoa kelede ton
Kristus. Be gadae ngan lemi kadonga
lolo marum aea, manta agaltatan kadonga
kimnga aea.
8 Ngansa oangga gid kadonga toa ne
ilalala ga idae kapei lolomiai, eine ga ilua
gimi ngan oatainga kemi ngan ada Maron
Iesus Kristus ta irangrang ngan tinimi
imalai mao ga amamado sapaean alele
mao pade.
9 Be oangga sai inasnasi gid kadonga
toa ne mao, ei mambe eaba imata susu
ta irangrang ngan igeragera kemi mao,
ngansa imata sapian mambe Deo isamum
ele kadonga sasat mugamuga ga ila na.
10 Tota oaeoaeg, manta urami pakpakia
ngan pasolannga mambe Deo ibaba gimi
tautaunga ga isio gimi. Ngansa oangga
anasnasi gid kadonga toa ne, irangrang
ngan atap eta mao.
11 Toa bedaoa ta ada Maron Iesus Kris-
tus toa ibada gita mulian ne, ei ga itin
igelgel kapei ta irepe atama ngan gimi ta
adudunga ngan madonga kemi somisomi
toa ei ibageai oa.
12 Tautaunga gimi aoatai kemi ngan gid
danga toa ne ga kus, ta amadmadid matua
ngan, be kemi ngan napapei matami ngan
gid posanga tautaunga toa ne pade.
13 Be oangga nasoasoa patig toa ne
maitne, gau naoangga eine kemi ngan
napapei matami.
14 *Naoatai, teta pade gau ga natnan
patig toa ne ga idio, lalaede mambe ada
Maron Iesus Kristus ipasolan gau ngan.
15 Tota gau ga urag pakpakia ngan
saoanga edap ngan gimi. Ta oangga
muriai ngan leg matenga, eine gimi ga
matami nanan kemi gid posanga toa ne.

Iesus ele panua ato ad tigera taranga ton Deo ienono ngan ei

16 *Ngansa ngan ado toaiua gai akeo
pagimi ngan ada Maron Iesus Kristus iura
kapei ga ngan ele namanga, gai anasnasi
gid ninipunga sapaean toa iuotot panua

* **1:6:** Gal 5.22-23 * **1:14:** Ins 21.18-19, 2Ko 5.1 * **1:16:** Mt 17.1-5

laboradeai oa mao. Be gai agera iura kapei
tau ngan matamai, ta aoamai inasnasi
ngan.
17 *Ngansa Deo Tamada idol ieda kapei
ga ele taranga iuon ngan ei. Ta ngan ado
toaiua babanga isulug Deo ele tarangai ga
inam, ikeo ga bedane, “Eine gau Natug.
Gau nakim ei tau. Lolog kemi ngan ei.”
18 Be ngan ado toaiua gai amamado
toman ngan ei ngan lusi toa Deo ele ul
ienono ngan, gai alongo ilinge toa ne isu-
lug buburiai ga inam.
19 Be danga toa gai agera ne ipamatua
gai ta aoatai kemi tau mambe posanga
togid panua tibada Deo iaoa mugaeai eine
tautaunga. Ta oangga gimi alongo kemi ga
anasnasi posanga toa ne, eine ga aot kemi.
Manta anasi kemi mambe taranga itara
ngan tibur dodom ga irangrang ngan gaga
itakai. Ta Iesus ga itara lolomiai mambe
gigima gaisala aea idae.
20 Be danga kapei manta aoatai kemi
ngan eine ga bedane: Gid panua toa ngada
oa tibada Deo iaoa mugaeai ga tibode
ngan ele laulau, eta iaoa inasi sapaean
ngan ilolo mao.
21 *Ngansa mugaeai ga inam, eaba eta
inasi ele kimnga mulian ta ibada Deo iaoa
mao. Be Itautau Tutui ilua gid kelede
kelede ta ikado posanga ga iuotot aoadeai.

2

Panua aleburo ad tiuangga tipabuobuo gid iaoa kelede ton Kristus

1 *Be rabu ngan gid Israel mugaeai,
panua edengada tipakaka ngan badanga
Deo iaoa. Eine ga iuot lalaede pagimi toa
bedaoa. Panua aleburo ad ga tiuot rabu
ngan gimi ta timan panua paoatainga ad.
Gid ga tikasek ga tidudunga ta tibada
paoatainga papaeamao ta tipaeabu ngan
gid panua toa lolod matua ngan Kristus.
Be eine ga tikado bedane kekelen mao.
Eine ga tipul murid ngan Maron toa mu-
gaeai iuol gid mulian ngan ising. Ngan led
kadonga toa ne, manmanae ga tipaeabu
ngan gid mulian.
2 Gid panua toa oa led kadonga mambe
kaua, ta panua busa ga tinasi gid ngan.
Ngan led kadonga toa ne, panua busa
ga tiposa paeamao ngan edap tutui aea
nasinga.
3 Gid panua toa ne panua ngalenga ad
tau ta tipapot gid ninipunga sapaean lab-
oradeai ngan dadanga lemi pat ga danga
sisid ga iman led. Be mugaeai tau, Deo
isio ado ede ngan pamadidnga gid ngan
posanga. Posanga toa irau ngan ad panas-
nga ne iuot tautaunga maitne be iura ga
ienono.
4 *Ngansa gimi aoatai, mugaeai gid
anggelo tikado kadonga papaeamao, be
Deo ilolo isat ngan gid mao. Ei iaud gid
ngan sen ta isere gid ga tila ngan baba
kilikilinga ngan tibur dodom tau. Gid ga
timamado toa eoa ga irangrang ngan ado
toa Deo isio ngan pamadidnga gid ngan
posanga.
5 *Ga pade, ei ilolo isat ngan gid panua
mugaeai ad mao. Be ikado ga oanga kapei
iuot tanoeai ta ipaeabu ngan gid panua
papaeamao, be ibada mulian eaba ede toa
ipapaola posanga tutui, ieda Noa. Ngan
ado toaiua, ibada ei mulian toman ngan
panua lima ga rua.
6 *Ga pade, ei itado dinga ga isulug ngan
tuanga Sodom ga Gomora ta inono gid ga
kus be asaso kekelen ienono. Ipaeabu
ngan gid toa bedane ta iman kilala ngan
gid panua papaeamao ad panasnga.
7 *Be ibada mulian eaba tutui ede ieda
Lot. Gid panua toa tipul murid ngan Deo
ele apu, led kadonga arala imata ede ga
ede ikado ga Lot ilolo kulupu tau.
8 Ei eaba tutui be imamado rabu ngan
gid, ta ado ga ado ilongolongo ga igeragera
led kadonga ngan pulnga murid ngan Deo
ele apu ta ilolo itola.
9 Be Deo ele kadonga bedane ipasolan
gita mambe ei iuatai kemi ngan badanga
mulian panua tututui ngan tobanga imata
ede ga ede, ga pade iuatai kemi ngan
panasnga gid panua papaeamao, tutui
ngan ado panasnga aea.
10 *Kadonga toa ne ga iuot kapei tau

* **1:17:** Mt 17.5, Mk 9.7, Lu 9.35 * **1:21:** 2Ti 3.16, 1Pe 1.11-12 * **2:1:** Mt 24.11, Jut 4 * **2:4:** Jut 6 * **2:5:** OM 6–8, 2Pe 3.6 * **2:6:** OM 19.24, Jut 7 * **2:7:** OM 19.1-16 * **2:10:** Jut 7-8,16

ngan gid panua toa lolod ikim kadonga arala ta lolod aea muk. Gid tiadi mambe Deo ele posanga ga posanga togid madidnga eine danga sapaean.

Matad ila ngan danga eta mao, be tinasi gid led kimnga. Tipaeabu ngan gid anggelo kapeipei edad be timataud mao.

11 *Be gid anggelo tiasal gid panua toa ne ngan urad ga edad kapeipei. Gid pade tisolsol pol ngan gid mulian ngan posanga papaeamao toa Maron imatai oa mao.

12 *Be gid panua toa ne tiposa paeamao ngan saoa danga tiuatai ngan mao. Gid mambe masilau toa led oatainga eta mao, be tinasnasi kimnga tinid aea kekelen. Gid mambe masilau saksak toa panua tiluku ga tipamate. Ngan kadonga lalaede toa bedane, gid pade ga timukuru.

13 Deo ga ikoli led kadonga ta ipaieiei gid kapei tau, lalaede mambe gid tipaieiei panua padengada. Gid tiuangga tinasi kadonga tingelgel aea bong kekelen mao be ado pade. Tianean toman ngan gimi, be tinid igelgel ngan led aleburo. Tilasu eaneannga ga ununnga tau ta tikado ga lemi eaneannga iuot paeamao mambe muk ibul ada malo.

14 Irangrang ngan tikaput ngan led kadonga papaeamao mao. Gid matad arala aea somisomi tau. Tidada sapadua toa lolod matua tau ngan Iesus mao. Gid tinanale tau ngan dadanga panua padengada led danga sisid ga iman led. Deo ga ipanas gid.

15-16 *Tipul murid ngan edap tutui ta tibuobuo alele ta tinasi edap lalaede mambe Balam toa Beor inat. Eaba toa oa ibada Deo iaoa, be ilolo ikim tau ngan badanga pat ngan ele kadonga paeamao.* Be Deo ikado ga donki ede iposa mambe eababa ta idaba ei ta ipakala ei ngan kadonga mangamanga toa iuangga ikado.

17 *Gid panua toa ne mambe eaumata imisi ga mambe laulau kusuksuk rai ipabak ga ila ta aoara irangrang ngan itap mao. Ta tipapot naurata eta mao. Deo idol motean tibur dodom kapei tau ngan gid.

18 Tikado posanga kulupu sapaean be aea annga eta mao. Tiparumrum gid panua ngan nasinga kimnga tinida aea ga kadonga mambe gid kaua. Ngan kadonga toa ne, tidada gid panua toa patautene tiuangga tinasi edap tutui, be mao. Tibuobuo ta tinasi gid panua papaeamao toa oa.

19 Tikado posanga tautaunga pagid ta tikeo ga danga eta ga ipakala gid mao, be tirangrang ngan tikado saoa danga tikim. Tiposa bedaoa, be mao. Gid timan paeaeanga sapaean ngan kadonga papaeamao. Be kadonga toa oa ga ipaeabu ngan gid. Ngansa oangga sai ilongean kadonga eta ga iman aea madidnga, ei tota iman paeaeanga sapaean ngan kadonga toa oa.

20 *Ngansa oangga tibada oatainga ngan ada Maron Iesus Kristus toa ibada gita mulian, ta titnan gid kadonga papaeamao toa ikado ga loloda aea muk, ga kus ta tiluagid mulian ngan gid kadonga toa oa, eine ga tiuot paeamao tau. Mugaeai ngan tibada oatainga ngan Iesus, led madonga paeamao tede. Be muriai led madonga ga iuot paeamao ga paeamao tau.

21 *Kemi oangga tibada oatainga ngan edap tutui motean oa mao. Ngansa labone tiuatai ngan edap toa oa, be tipul murid ngan apu tutui toa mugaeai tilongo.

22 *Gid tiparangrang oanenga itna ede ga iuot tautaunga ga bedane, “Kaua iruarua ga kus ta ian mulian ele ruaruanga.” Ga posanga ede pade ga bedane, “Gaea ililiu eauiai ga kus ta iluai mulian ta ibulbul ei ngan aea papo.”

3

Tautaunga Iesus ga iluai mulian

1 Leg panua kemikemi, eine leg laulau parua aea ila pagimi. Nabode laulau toa rua ne ngan papeinga matami ngan gid posanga toa ne ta irangrang ngan lemi oatainga kemi ga lolomi aea danga eta mao.

* **2:11:** Jut 9 * **2:12:** Jut 10 * **2:15-16:** Nam 22.7, 22.28-35, Jut 11, PM 2.14 * **2:15-16:** Kadonga paeamao toa Balam ikado eine ngan kimnga tau pat toa maron kapei Balak iuangga ibada pan ngan paeabunga gid Israel ngan posanga paeamao. * **2:17:** Jut 12-13 * **2:20:** Mt 12.45 * **2:21:** Lu 12.47-48 * **2:22:** Snd 26.11

2 *Gau nakim matami nanan posanga
togid panua tututui tibada Deo iaoa mu-
gaeai, ga matami nanan posanga ton ada
Maron toa ibada gita mulian. Ele posanga
matua toa ne, gid panua ato ad tibada ga
ila pagimi.
3 *Be danga kapei gimi manta matami
nanan eine ga bedane: Boloma ngan ado
muriai ga muriai tau, eine gid panua ga
tinam ta tinasnasi led kimnga tinid aea, be
tikado galingenga paeamao
4 *ta tikeo, “Ei iposa tautaunga ngan
ele namanga, be ei sida? Mugaeai ngan
tibutibuda timate ga inam labone, danga
toa ngada ne ienono lalaede mambe led
otnga mugaeai.”
5 *Tiposa bedaoa be tinid ngan matad
nanan mambe mugaeai tau Deo iposa ta
bubur ga tano iuot. Ikado ga eau ila ilup
kelede, be tano mamasa pok ga idae rabu
ngan.
6 *Be ngan eau toa ne, ei ikado ga oanga
kapei iuot ta ipaeabu ngan tano ngan ado
toaiua.
7 Be ngan Deo ele posanga toa lalaede
ne, ei ikeo ga mariamba ga tano toa labone
ienono, eine ga dinga inono. Kadonga toa
ne ga iuot tutui ngan ado toaiua ipamadid
gid panua papaeamao ngan posanga ta
ipaeabu ngan gid.
8 *Leg panua kemikemi, irangrang ngan
matami sapian posanga ede ga oaine mao:
Ngan Maron imata, rai bunoringring eine
mambe ado kelede, be ado kelede eine
mambe rai bunoringring.
9 *Maron ikado aea gerei ngan
iparangrang ele posanga tautaunga mao,
mambe panua edengada tikeokeo. Eine
mao. Ilolo bake manmanae mao. Be idada
ele kadonga lolo isat aea ngan gimi ngansa
itin ngan eaba eta iduaea mao, be ikim gita
toa ngada ne tapul loloda ga tala pan.

Mariamba ga tano ga isapa

10 *Be ado toa Maron ga inama ngan,
eine ga ipatogran panua lalaede mambe
eaba lublubnga aea ele namanga. Ngan
ado toaiua, mariamba ga iaoa ingongo
kapei ta isapa ga ila. Be danga toa ngada
ne ienono tanoeai, eine dinga ga inono ga
imomout ga kus ta irangrang ngan ienono
pade mao.
11 Io, gimi aoatai mambe danga toa
ngada ne ga isapa ngan kadonga toa be-
dane, tota gimi manta aot panua madon-
gan? Manta apasolan mambe Deo ele
ul ienono ngan gimi ta anasnasi kadonga
lalaede mambe Deo ikim.
12 Ngan kadonga toa bedane, gimi
manta asanga Deo ele ado toa ne be
apasensen ngan ele otnga. Ngan ado
toaiua, dinga ga inono mariamba ta ipae-
abu ngan. Be danga toa ngada ne tanoeai,
dinga aea oanaoana ga ilaba ta iuot
mambe eau.
13 *Be gita tasangasanga Deo ele
posanga tautaunga ngan ikado tano ga
mariamba ga iuot pau pade. Toa eoa
panua ga tinasnasi kadonga tutui kekelen.

Manta tagabit kemi ta tasanga Maron

14 Tota leg panua kemikemi, gimi asan-
gasanga gid danga toa ne led otnga, be
manta urami pakpakia ga aot panua tu-
tui tau, ta irangrang ngan eaba eta isol
gimi ngan posanga mao. Ta gimi ga lolomi
itarui toman ngan Maron.
15 *Be matami nanan mambe Maron
idada ele kadonga lolo isat aea ila ma-
marae ngansa iuangga ibada gita mu-
lian. Oaeda Paulus toa takim ei tau ibode
posanga lalaede toa bedane ngan oatainga
kemi toa Deo ibada pan.
16 Ngan ele laulau toa ngada ne, ibode
posanga lalaede ta iposaposa ngan gid
danga toa ne. Be ele laulau aea posanga
edengada kulupu ngan aea oatainga, ta
gid panua toa led oatainga eta mao ga
lolod matua ngan Iesus tau mao, gid
tipakongge posanga toa ne. Tikado toa
bedaoa ta tipaeabu ngan gid mulian. Eine
tipakongge Deo ele laulau aea posanga
padengada ngan edap lalaede toa bedaoa.
17 *Leg panua kemikemi, gimi aoatai
motean ngan gid danga toa ne, tota manta
agabit kemi, ngan kado ta gid panua toa

* **3:2:** Jut 17 * **3:3:** 1Ti 4.1, Jut 18 * **3:4:** Mt 24.48 * **3:5:** OM 1.6-9 * **3:6:** OM 7.11, 2Pe 2.5 * **3:8:** Sng 90.4 * **3:9:** Hab 2.3, 1Ti 2.4 * **3:10:** Mt 24.29,35, Lu 12.39, 1Te 5.2 * **3:13:** Ais 65.17, 66.22, PM 21.1,27 * **3:15:** Ro 2.4 * **3:17:** Mk 13.5,33, 1Ko 10.12

titnan Deo ele apu tipabuobuo gimi ta
tikado ga lemi kadonga lolo matua aea
itap.
18 Be ada Maron Iesus Kristus toa ibada
gita mulian, gimi manta alongean ele
oatainga ga kadonga lolo marum aea iuon
ngan gimi ta ipamatua gimi. Tasoa ieda
somisomi labone ga muriai ga ilalala ga
ila. Eine tautaunga.

Ioanes
ele laulau matamata aea

Kristus eine Posanga madonga kemi aea toa iuot masaeai

1 *Gai apalongo ngan Posanga madonga
kemi aea. Posanga toa ne ienono mata-
mata ngan danga toa ngada ne led otnga.
Gai alongo ngan ga agera ngan matamai.
Gai matamai inasi Posanga toa ne ga asibo
ngan bagemai.
2 *Madonga kemi ipu toa ne imamado
toman ngan Tamada Deo ga kus ta iuot
masaeai pagai. Ta gai agera ei ta apa-
matua ele posanga. Ta apaola posanga
pagimi ngan madonga kemi ipu toa ima-
mado somisomi ga ilalala ga ila.
3 Posanga madonga kemi aea toa gai
agera ga alongo ngan ne, tota apaola ga ila
pagimi. Gai apaola pagimi ngansa akim
gimi pade alup kelede toman ngan gai. Be
gai lemai lupnga toa ne eine toman ngan
Tamada Deo ga Inat Iesus Kristus.
4 *Gai abode posanga toa ne ta iran-
grang ngan leda tingelgel ila iuot lai.

Manta talalala ngan taranga

5 *Gai alongo Iesus Kristus ipaola
posanga, ta apaola pade ga ila pagimi ga
bedane: Deo ei mambe taranga kapei. Be
dodom eta ienono pan mao.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Deo ei mambe taranga kapei. Be dodom eta ienono pan mao.
6 *Oangga takeo ga talup kelede toman
ngan ei, be talalala ngan dodom, eine
tapakaka. Toa bedaoa ta tanasnasi
posanga tautaunga mao.
7 Be oangga talalala ngan taranga,
lalaede mambe ei imamado ngan taranga,
eine talup kelede pol ngan gita, ta Deo Inat
Iesus ising isamum leda kadonga sasat toa
ngada oa.
8 *Oangga takeo ga leda kadonga sat eta
mao, eine tapakaka gita mulian. Toa be-
daoa ta posanga tautaunga ienono lolodai
mao.
9 Be oangga taoaoa ngan leda kadonga
sasat, ei ga isamum leda kadonga sasat
ta isigiri loloda aea muk toa ngada oa,
ngansa ei eaba mata tutui aea ga inasnasi
kadonga tutui.
10 Oangga takeo ga bedane, "Gau
nakado kadonga sat eta mao," ngan
posanga toa ne, eine mambe takeo ga Deo
ei eaba pakakanga aea. Toa bedaoa ta ele
posanga ienono lolodai mao.

2

Kristus ei gita bebeda Tamada Deo imatai

1 *Leg gergeu, nabode posanga toa ne
ga ila pagimi ngan luanga gimi ta akado
kadonga sat mao. Be oangga eaba eta
ikado kadonga sat, gita bebeda ede ta
imamado Tamada Deo imatai. Ei eaba
tutui tau toa Iesus Kristus.
2 *Ele matenga ipatarui Deo ilolo ta
iman edap ngan leda kadonga sasat aea
samumnga. Be eine ngan gita kekelegita
leda kadonga sasat mao. Eine edap ngan
samumnga kadonga sasat togid panua toa
ngada ne tanoeai.

Manta tanasnasi kadonga lalaede mambe Kristus

3 Oangga tanasnasi kemi Deo ilinge,
kadonga toa ne iman kilala ga ipasolan
mambe gita taoatai kemi ngan ei.
4 Oangga eaba sai ikeo ga bedane, "Gau
naoatai kemi ngan ei," be inasnasi ilinge

* **1:1:** Ins 1.1 * **1:2:** Ins 1.14 * **1:4:** Ins 16.24 * **1:5:** 1Ti 6.16, Jms 1.17 * **1:6:** 1Io 2.4 * **1:8:** Sng 32.5, Snd 28.13 * **2:1:** Ibr 7.25-26 * **2:2:** Ins 1.29, Kol 1.20, 1Io 4.10

mao, ei eaba pakakanga aea. Posanga
tautaunga eta ienono iloleai mao.
5 *Be oangga sai inasnasi ele posanga,
tautaunga eaba toa oa ele kadonga ngan
kimnga Deo ila iuot lai. Ngan idil ga oaine
taoatai mambe talup tautaunga toman
ngan ei:
6 Eaba sai ikeo ga ilup toman ngan
ei ga imulmuli, manta inasnasi kadonga
lalaede mambe Kristus ikakado.
7 *Leg panua kemikemi, apu toa na-
bode pagimi ne, eine pau mao. Apu toa
ne mugamuga. Ienono pagimi mugaeai
ga inam. Apu toa mugamuga ne eine
posanga toa gimi alongo na.
8 *Be apu toa nabode pagimi ne eine
pau pade. Iuot tautaunga ngan Kris-
tus ele madonga ga iuot tautaunga ngan
gimi lemi madonga pade. Ngansa dodom
iuangga kus. Be taranga tautaunga ta itara
ga ienono.
9 *Oangga sai ikeo ga imamado tarangai,
be ilolo paeamao ngan iuae ede pade, ei
imamado dodomeai maitne.
10 *Be oangga sai ikimkim iuae ede pade,
ei imamado tarangai. Danga eta toa iloleai
oa ga irangrang ngan ikado ei ga itap mao.
11 *Be eaba sai toa ilolo paeamao ngan
iuae ede pade, ei imamado dodomeai ga
ilalala alele dodomeai. Ei iuatai ngan ila
sida mao, ngansa dodom ipadodom imata.

12 Nabode posanga toa ne ga ila pagimi
gergeu,
ngansa ei isamum lemi kadonga sasat
ga kus ngan Kristus ieda.
13 Nabode posanga toa ne ga ila pagimi
gergeu tamatamad,
ngansa aoatai kemi ngan eaba toa
imamado mugaeai tau ga irangrang
ngan labone.
Nabode posanga toa ne ga ila pagimi
arangaranga toa tinimi gargar,
ngansa aeasal eaba paeamao ga kus.
14 Nabode posanga toa ne ga ila pagimi
gergeu,
ngansa aoatai kemi ngan Tamada
Deo.
Nabode posanga toa ne ga ila pagimi
gergeu tamatamad,
ngansa aoatai kemi ngan eaba toa
imamado mugaeai tau ga irangrang
ngan labone.
Nabode posanga toa ne ga ila pagimi
arangaranga toa tinimi gargar,
ngansa urami kapei,
ga Deo ele posanga ienono lolomiai,
ga aeasal eaba paeamao ga kus.

Irangrang ngan loloda ikim tano toa ne mao

15 *Irangrang ngan lolomi ikim tano toa
ne mao, ga gid danga sisid tanoeai aea
mao pade. Oangga sai ilolo ikim tano toa
ne, kadonga ngan kimnga Deo Tamada
ienono pan mao.
16 *Ngansa kadonga toa ngada ne togid
panua tanoeai ad, mambe kimnga pa-
paeamao tinida aea, ga ngalenga paeamao
ngan saoa danga tagera ngan matada, ga
parimnga sapaean ngan leda danga sisid,
gid kadonga toa ne inam pan Deo Tamada
mao, be inam tanoeai ga inam.
17 *Be tano toa ne teta pade isapa ga
ila toman ngan gid kimnga papaeamao
tanoeai aea. Be eaba sai inasnasi Deo ele
kimnga, eine ga imamado somisomi ga
ilalala ga ila.

Kristus aea isat ta iuot

18 *Leg gergeu, ado muriai ga muriai
tau ta inam boloma na. Mugaeai gimi
alongo mambe Kristus aea isat ga inam, be
labone panua busa tinam ta timan Kristus
aea isat. Ta kadonga toa ne ipasolan gita
mambe teta pade ado muriai ga muriai
tau ga iuot.
19 *Mugaeai gid panua toa oa timamado
toman ngan gita iaoa kelede ton Kristus,
ga kus ta titnan gita ga tila. Be tautaunga
gid pagita ad mao. Ngansa oangga gid
pagita ad, eine ga tidio pagita. Be mao.
Titnan gita ga tila o. Ta kadonga toa ne
ipasolan gita mambe gid panua toa oa
pagita ad mao.

* **2:5:** Ins 14.21,23 * **2:7:** Ins 13.34, 2Io 5-6 * **2:8:** Ins 1.9, Ro 13.12 * **2:9:** 1Io 4.20 * **2:10:** Ro 14.13 * **2:11:** Ins 12.35 * **2:15:** Ro 8.7 * **2:16:** Ro 13.14 * **2:17:** Mt 7.21 * **2:18:** Mt 24.5, 24, 2Io 7 * **2:19:** PA 20.30 * **2:20:** 1Ko 2.15, 2Ko 1.21, 2Io 2

20 *Be Deo itok Itautau Tutui ga idae
ngan gimi na. Ta gimi toa ngada ne lemi
oatainga imata karanga.
21 Kado gimi aoangga naeadi mambe
gimi aoatai ngan posanga tautaunga mao
ta nabode posanga toa ne ga ila pagimi.
Eine mao. Nabode ngansa gimi aoatai
ngan posanga tautaunga. Ga pade, gimi
aoatai mambe posanga tautaunga iran-
grang ngan ipaot posanga eta pakakanga
mao.
22 *Eaba pakakanga aea sai toa? Eine
eaba sai toa ikeo ga Iesus ei Kristus* mao.
Eaba toa bedane, ei ipul imur ngan Deo
Tamada ga Inat pade. Tota iman Kristus
aea isat.
23 *Eaba sai ipul imur ngan Deo Inat,
eine ilup toman ngan Deo Tamada mao.
Be eaba sai toa iuaoa masaeai mambe
Iesus ei Deo Inat, eine ilup toman ngan
Deo Tamada pade.

Itautau Tutui ipaoatai gita ngan posanga tautaunga

24 Posanga toa gimi alongo mugaeai ga
inam, manta ienono lolomiai. Oangga
posanga toa gimi alongo mugaeai ga inam
ne ienono lolomiai, eine gimi ga mul-
mulimi pan Tamada Deo ga Inat pade.
25 Be ikado ele posanga tautaunga pagita
ga bedane: Gita ga tamado kemi somisomi
ga ilalala ga ila.
26 Nabode posanga toa ne ga ila pag-
imi ngan gid panua toa titoba ngan
pabuobuonga gimi.
27 *Be Kristus itok Itautau Tutui ga
idae ngan gimi ta ienono lolomiai. Tota
lemi ipu eta ngan eaba sai ipaoatai gimi
mao. Ngansa Itautau Tutui ipapaoatai
gimi ngan danga toa ngada ne, ga Itautau
Tutui ele posanga eine tautaunga. Eine
pakakanga mao. Tota gimi manta mul-
mulimi pan, lalaede mambe Itautau Tutui
ipaoatai gimi ngan.

Gita taman Deo ele gergeu

28 Tota leg gergeu, gimi manta mul-
mulimi pan Kristus. Toa bedaoa ta oangga
ei per ga iuot masaeai ngan ado toaiua
iluai mulian ga inam, eine ga tamataud
mao, ga maeamaea gita mao pade.
29 *Oangga gimi aoatai mambe Kristus
ele kadonga itutui tau, aoatai pade mambe
panua toa ngada ne tinasnasi kadonga
tutui eine timan Deo ele gergeu.

3

1 *Panamon! Tamada Deo iuato gita ele
gergeu! Ngan kadonga toa bedane, ei ipa-
solan mambe ei ikim gita kapei ga kapei
tau. Ta gita taot ele gergeu tautaunga.
Ngan ipu toaine, gid panua tanoeai ad
tiuatai ngan gita mao, eine ngansa tiuatai
ngan ei mao.
2 *Leg panua kemikemi, tautaunga gita
Deo ele gergeu. Be muriai gita taot madon-
gan, eine taoatai maitne. Be gita taoatai,
muriai oangga Kristus iuot masaeai, eine
ga taot lalaede mambe ei, ngansa gita ga
tagera imata tautaunga.
3 Be sapadua tiuatai kemi ngan danga
toa ne ga tisangasanga ei ngan, eine tisigiri
lolod ta aea muk eta mao, lalaede mambe
ei ilolo aea muk eta mao.
4 Panua sapadua tikado kadonga sat,
eine titnan Deo ele apu na. Be kadonga sat
eine kadonga ngan tnannga Deo ele apu.
5 *Gimi aoatai mambe Kristus isulug ga
inam tanoeai ngan samumnga kadonga
sasat. Be tautaunga ei ele kadonga sat eta
mao.
6 Eaba sai toa ilup toman ngan ei, ei
inasnasi kadonga sat ga ilalala ga ila mao.
Be eaba sai toa inasnasi kadonga sat ga
ilalala ga ila, tautaunga igera ei mao, ga
iuatai ngan ei mao pade.
7 Leg gergeu, alongean eaba eta
ipabuobuo gimi mao. Eaba sai toa
inasnasi kadonga tutui, ei eaba tutui,
lalaede mambe Kristus ei eaba tutui.
8 *Eaba sai toa inasnasi kadonga sat, ei
inam pan eaba paeamao. Ngansa mu-
gaeai tau ga inam, eaba paeamao ikakado
kadonga sasat. Be ngan ipu ga oaine Deo
Inat isulug ga inam tanoeai, eine ngan
ipaeabu ngan eaba paeamao ele naurata.

* **2:22:** 1Io 4.3, 2Io 7 * **2:22:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **2:23:** Ins 5.23, 1Io 4.15, 5.1 * **2:27:** Ins 16.13 * **2:29:** 1Io 3.10 * **3:1:** Ins 1.12-13, 16.3 * **3:2:** 2Ko 3.18 * **3:5:** Ins 1.29, 1Pe 2.22-24, 1Io 2.2 * **3:8:** Ins 8.44 * **3:9:** 1Io 5.18

9 *Be eaba sai toa iuot Deo ele gergeu,
ei inasnasi kadonga sat mao. Ngansa Deo
Itautau ienono pan eaba toa oa mambe
annga ipuapua iarum iloleai. Tota iran-
grang ngan inasnasi kadonga sat mao,
ngansa ei Deo ele gergeu.
10 Ngan idil ga oaine taoatai ngan
sapadua timan Deo ele gergeu ga sapadua
timan eaba paeamao ele gergeu: Eaba sai
toa inasnasi kadonga tutui mao, ei inam
pan Deo mao. Be eaba sai toa ikimkim
iuae ede pade mao, ei pade inam pan Deo
mao.

*Iesus ipasolan gita ngan kadonga kim-
nga aea tautaunga*

11 *Ngansa posanga toa gimi alongo mu-
gaeai ga inam, eine ga bedane: Manta
tanasnasi kadonga kimnga aea pol ngan
gita.
12 *Irangrang ngan tanasi Kain ele
kadonga mao. Ei inam pan eaba paeamao
ta irau aea kakau ga imate. Be ikamado
ga irau ei ga imate? Eine ngansa ei
ele kadonga paeamao, be aea kakau ele
kadonga itutui.
13 *Oaeoaeg, oangga gid panua tanoeai
ad lolod paeamao ngan gimi, irangrang
ngan atogragimi mao.
14 *Leda kadonga ngan kimnga
oaeoaeda padengada ipasolan mambe
tatnan matenga ga idio, ta tala tabada
madonga kemi. Be eaba sai toa inasnasi
kadonga kimnga aea mao, ei idio maitne
mambe eaba imate.
15 *Be eaba sai toa ilolo paeamao ngan
iuae ede pade, ei lalaede mambe eaba
ipapamate panua. Be gimi aoatai mambe
eaba sai toa ipapamate panua, ei ibada
madonga kemi somisomi aea mao.
16 *Gita taoatai mambe kadonga kimnga
aea eine saoa danga, ngansa Iesus Kristus
ilongean ei mulian ga imate ngan luanga
gita. Toa bedaoa ta gita pade manta
talongean gita mulian ga tamate ngan
luanga oaeoaeda padengada.
17 *Be oangga sai ele danga sisid tanoeai
aea ienono, ga igera iuae ede pade toa ele
danga sisid imata karanga mao, be ilolo
isat ngan ei mao, eine taoatai, Deo ele
kadonga kimnga aea ienono pan eaba toa
oa mao.
18 *Leg gergeu, irangrang ngan takeo
sapaean ngan aoada mambe takimkim
oaeoaeda padengada mao. Be manta
takimkim gid tautaunga ngan leda
kadonga.

*Gita tarangrang ngan loloda pu ga
tamadmadid Deo imatai*

19 Oangga takimkim oaeoaeda, eine
taoatai kemi mambe tanasnasi posanga
tautaunga. Oangga bedaoa, tapamatua
loloda ta loloda itarui Deo imatai.
20 Goibe danga etangada igalgal loloda,
be loloda itarui maitne, ngansa Deo iuatai
ngan danga toa ngada ne, ga ele oatainga
iasal tau oatainga isaoa ienono lolodai.
21 *Leg panua kemikemi, oangga danga
eta igalgal loloda mao, eine loloda pu ga
tamadmadid Deo imatai.
22 Be saoa danga tabeta ei ngan, eine
tabada, ngansa talongolongo ilinge ga
tanasnasi gid kadonga toa ikado ei ga itin
igelgel.
23 *Be ele posanga ga bedane: Manta
loloda matua mambe Iesus Kristus ei Deo
Inat. Ga pade, manta tanasi kadonga
kimnga aea pol ngan gita, lalaede mambe
irenren pagita ngan.
24 *Eaba sai inasnasi ele posanga, ei
imamado pan Deo, ga Deo imamado pan
eaba toa oa. Be taoatai mambe Deo ima-
mado pagita tautaunga madongan? Eine
taoatai ngansa ibada Itautau Tutui ga
inam pagita.

4

*Matada inasi posanga tautaunga ga
posanga pakakanga*

1 *Leg panua kemikemi, panua sapadua
tikeo ga Itautau Tutui ibada posanga
pagid, irangrang ngan aeadi gid toa ngada
oa led posanga mao. Be manta atoba
gid ta aoatai, tautaunga led posanga inam
pan Deo, mao madongan. Ngansa panua

* **3:11:** Ins 13.34 * **3:12:** OM 4.8 * **3:13:** Ins 5.18-19 * **3:14:** Ins 5.24 * **3:15:** PM 21.8 * **3:16:** Ins 13.1, Gal 1.4 * **3:17:** Lo 15.7 * **3:18:** Jms 2.15-16 * **3:21:** Ibr 4.16 * **3:23:** Ins 6.29, 13.34 * **3:24:** 1Io 4.13 * **4:1:** Mt 7.15, 1Te 5.21, 1Io 2.18, 2Io 7

busa tilalala alele ngan tibur toa ngada
ne tanoeai ta tikeo ga tibada Deo iaoa, be
tipakaka.
2 *Ngan idil ga oaine irangrang ngan
aoatai mambe Deo Itautau Tutui imamado
pagid: Oangga tikeo ga Iesus Kristus iuot
eababa tautaunga, eine led posanga inam
pan Deo.
3 *Be oangga eaba eta ikado posanga
bedane ngan Iesus mao, eaba toa oa inam
pan Deo mao. Eine Kristus aea isat. Gimi
alongo mambe Kristus aea isat iuangga
inam, be patautene inam tanoeai ta ima-
mado.
4 *Leg gergeu, gimi anam pan Deo ta
aeasal gid, ngansa Itautau Tutui toa ima-
mado lolomiai eine iasal eaba paeamao
toa imamado pagid panua tanoeai ad.
5 *Gid panua toa oa tanoeai ad, ta ngan
ipu toaine tikado posanga imata ede ga
ede tanoeai aea, ta gid panua tanoeai ad
tilongolongo gid.
6 Be gita tanam pan Deo, ta eaba sai
toa iuatai kemi ngan Deo, eine ilongolongo
gita. Be eaba sai toa inam pan Deo mao,
eine ilongolongo gita mao. Ngan idil
toaine, taoatai ngan posanga tautaunga
toa inam pan Itautau Tutui, ga posanga
pakakanga toa inam pan eaba paeamao.

Eaba sai ikim Deo, ei manta ikimkim iuaeuae padengada

7 Leg panua kemikemi, manta tanasi
kadonga kimnga aea pol ngan gita.
Ngansa kadonga kimnga aea inam pan
Deo. Ga pade, eaba sai toa inasnasi
kadonga kimnga aea, ei Deo ele gergeu
ga iuatai kemi ngan Deo.
8 Eaba sai toa inasi kadonga kimnga aea
mao, ei iuatai ngan Deo mao, ngansa Deo
ei kadonga kimnga aea ipu.
9 *Deo ipasolan ele kadonga kimnga
aea pagita ga bedane: Ei isula Inat toa
kelede oa ga inam tanoeai, ngansa ikim
gita tabada madonga kemi tautaunga.
10 *Irangrang ngan taeadi mambe gita
tapamuga leda kadonga kimnga aea ngan
Deo mao. Eine mao. Be ei ipamuga ele
kadonga kimnga aea ngan gita, ta isula
Inat ga imate ngan leda kadonga sasat.
Ta Inat ele kadonga toa ne ipatarui Itama
ilolo mulian. Kadonga kimnga aea tau-
taunga tota bedaoa.
11 Leg panua kemikemi, oangga Deo
ikim gita kapei toa bedane, gita pade
manta tanasi kadonga kimnga aea pol
ngan gita.
12 *Eaba eta igera Deo ngan imata mao.
Be oangga tanasi kadonga kimnga aea pol
ngan gita, Deo imamado pagita, ta ele
kadonga kimnga aea ienono lolodai ga ila
iuot lai.
13 *Ngan idil ga oaine gita taoatai
mambe ei imamado pagita ga gita tama-
mado pan: Eine ngansa ipota anada ngan
Itautau Tutui.
14 Be gita tagera mambe Deo Tamada
isula Inat ga inam ngan badanga mulian
panua toa ngada ne tanoeai. Ta gita tapa-
matua posanga toa ipasolan pagita ne.
15 Oangga sai iuaoa masaeai mambe
Iesus ei Deo Inat, eine Deo imamado pan,
ga eaba toa oa imamado pan Deo pade.
16 Ta gita taoatai kemi ga loloda matua
mambe Deo ikim gita kapei tau. Ta
kadonga kimnga aea toa ne ienono lolo-
dai.

Deo ei kadonga kimnga aea ipu. Oangga
sai imulmuli ngan kadonga kimnga aea,
eine imulmuli pan Deo, ga Deo pade imul-
muli pan.
17 Ngan edap toa ne leda kadonga kim-
nga aea ila iuot lai, ta irangrang ngan
loloda pu ga tamataud mao ngan ado
toaiua Deo ipamadid panua toa ngada
ne ngan posanga. Ngansa leda kadonga
rabu ngan panua tanoeai ad, eine lalaede
mambe Kristus ele kadonga.
18 Eaba sai inasnasi kadonga kimnga
aea, ei imataud danga eta mao. Be oangga
kadonga kimnga aea ila iuot lai, eine
ipamate mataudnga. Ngansa eaba sai
imataud, eine iadi mambe Deo ga ipanas
ei. Tota oangga sai imataud, eine taoatai,
ele kadonga kimnga aea imata karanga
maitne.

* **4:2:** 1Ko 12.3 * **4:3:** 1Io 2.18 * **4:4:** Mt 12.29, 1Io 5.4-5 * **4:5:** Ins 8.47, 15.19 * **4:9:** Ins 3.16 * **4:10:** Ro 5.8-10, 1Io 2.2 * **4:12:** Ins 1.18 * **4:13:** 2Ko 1.22, 1Io 3.24

19 Gita tanasnasi kadonga kimnga aea
ngansa Deo ikim gita mugaeai.
20 Oangga sai ilolo paeamao ngan
iuae ede pade be ikeo ga bedane, “Gau
nakimkim Deo,” eaba toa oa pakakanga
aea. Ngansa eaba sai ikim iuae ede pade
mao, eine irangrang ngan ikim Deo mao
pade. Ngansa ei igera Deo ngan imata
mao. Somisomi igera iuae ede pade, be
ikim ei mao.
21 *Be Deo ele posanga toa ibada pagita
eine ga bedane: Eaba sai toa ikimkim Deo,
ei manta ikimkim iuae ede pade.

5

Ngan leda kadonga lolo matua aea, taeasal eaba paeamao

1 *Panua sapadua lolod matua mambe
Iesus ei Kristus*, gid tiuot Deo ele gergeu.
Be panua sapadua tikimkim gergeu
tamad, eine tikimkim gid gergeu pade.
2 Oangga takimkim Deo ga tanasnasi
ilinge, eine taoatai tautaunga mambe
takimkim gid ele gergeu pade.
3 *Ngansa kadonga ngan kimnga Deo
eine ga bedane: Manta tanasnasi ilinge.
Be ele posanga aea nasinga eine kulupu
ngan gita mao.
4 Ngansa sapadua timan Deo ele gergeu,
eine tiasal eaba paeamao toa imadid ga
imugamuga ngan tano toa ne. Be leda
edap ngan easalnga tano toa ne aea ma-
didnga, eine leda kadonga lolo matua aea.
5 Be sapadua tiasal tano toa ne aea ma-
didnga? Eine gid panua toa lolod matua
mambe Iesus ei Deo Inat.

Deo ipaola posanga masaeai ngan Inat

6 *Iesus Kristus ei eaba toa inam tanoeai
ta ibada paliliunga ngan eau ga ngan ising
toa itoki ngan abei tabala. Ei ibada palil-
iunga ngan eau kekelen mao. Be ibada
paliliunga ngan eau ga ising pade. Be
Itautau Tutui ipamatua aea posanga toa
ne pade. Ngansa Itautau Tutui ei eaba
posanga tautaunga aea.
7 Ngansa idil tol ienono ngan pamat-
uanga Iesus aea posanga:
8 *Eine Itautau Tutui ga eau ga sing. Be
idil toa tol ne tikado posanga lalaede.
9 *Gita taeadi posanga togid eababa
ngan saoa danga tigera ngan matad. Be
posanga toa Deo ikakado ngan gid danga
toa ei igera ngan imata, eine iasal posanga
togid eababa, ngansa eine Deo ele posanga
toa ikado ngan Inat.
10 *Eaba sai ilolo matua ngan Deo Inat,
posanga toa Deo ikado ne ienono iloleai.
Be eaba sai ilolo matua ngan Deo ele
posanga mao, eine mambe iuato Deo eaba
pakakanga aea. Ngansa ei iadi posanga
toa Deo ikado ngan Inat oa mao.
11 Be posanga toa Deo ikado ne, eine ga
bedane: Deo ibada madonga kemi somi-
somi aea pagita. Be madonga kemi toa ne
inam pan Inat.
12 *Eaba sai toa ibada Deo Inat, ei ibada
madonga kemi toa ne. Be eaba sai toa
ibada Deo Inat mao, ei ibada madonga
kemi toa ne mao.

Tarangrang ngan taoatai mambe gita tabada madonga kemi

13 *Gau nabode gid posanga toa ne ga
ila pagimi panua toa lolomi matua ngan
Deo Inat ieda, ngansa nakim aoatai kemi
mambe gimi abada madonga kemi somi-
somi ga ilalala ga ila.
14 *Oangga tabeta Deo ngan saoa danga
toa inasi ele kimnga, eine taoatai mambe
ilongo gita. Loloda pu tota bedaoa ta tala
boloma pan.
15 Be oangga taoatai kemi mambe ei
ilongo gita ngan saoa danga tabeta ei
ngan, eine taoatai pade mambe gita
tabada saoa danga toa tabeta ei ngan.
16 *Oangga eaba eta igera iuae ede pade
ikado kadonga sat, be kadonga sat toa oa
irangrang ngan idada ei ga ila ngan dinga

* **4:21:** Mk 12.29-31 * **5:1:** 1Io 4.15 * **5:1:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **5:3:** Ins 14.15,23-24 * **5:6:** Ins 1.29-34 * **5:8:** Ins 15.26 * **5:9:** Ins 5.32-37 * **5:10:** Ins 5.36-40 * **5:12:** Ins 3.36 * **5:13:** Ins 20.31 * **5:14:** Ins 14.13-14, 1Io 3.21-22 * **5:16:** Mt 12.31 † **5:16:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *kadonga sat idada ei ga ila ngan dinga imperno eine ga bedane: kadonga sat idada ei ga ila ngan matenga, be posanga idil toa ne iposaposa ngan led matenga parua aea. Gera posanga ngan PM 21.8.*

imperno mao,† kemi ngan ibeta Deo ta
ibada madonga kemi pan eaba toa oa. Gid
panua toa tikado kadonga sat, be iran-
grang ngan idada gid ga tila ngan dinga
imperno mao, tirangrang ngan tibada
madonga kemi. Be kadonga sat ede iran-
grang ngan idada panua ga tila ngan dinga
imperno. Eine nakeo ga gimi manta abeta
Deo ngan gid panua led kadonga sat toa
bedaoa mao.
17 Kadonga isaoa itutui mao, eine
kadonga sat. Be kadonga sat edengada
irangrang ngan idada panua ga tila ngan
dinga imperno mao.
18 *Gita taoatai, panua sapadua tiuot
Deo ele gergeu tirangrang ngan tikado
kadonga sat ga ilalala ga ila mao. Be Deo
Inat imariala ngan gid ta irangrang ngan
eaba paeamao ipaeabu ngan gid mao.
19 Gita taoatai mambe gita tanam pan
Deo, be tibur toa ngada ne tanoeai ienono
eaba paeamao ibageai.
20 Be taoatai mambe Deo Inat inam
ngan paoatainga gita, ta irangrang ngan
taoatai kemi ngan Deo tautaunga. Be gita
talup toman ngan Deo tautaunga toa ne ga
Inat Iesus Kristus pade. Ei kekelen Deo
tautaunga ga iman edap ngan badanga
madonga kemi somisomi aea.
21 Leg gergeu, gimi manta agabit kemi
ga ala aluai ngan gid deo pakakanga ad.

* **5:18:** 1Io 3.9

Ioanes
ele laulau parua aea

1 Gau madidnga ngan iaoa kelede ton
Kristus, nabode laulau toa ne ga ila pago
taine kapei* toman ngan lem gergeu. Deo
isio go ta eao man ei ele. Tautaunga gau
nakim go. Be eine gau kekelegau nakim go
mao. Panua toa ngada ne toa tiuatai ngan
posanga tautaunga, gid pade tikim go.
2 Gai akim go tau ngansa posanga tau-
taunga ienono lolodai. Be posanga tau-
taunga toa ne ga ienono toman ngan gita
somisomi ga ilalala ga ila.
3 Deo Tamada ga Inat Iesus Kristus,
gisirua led kadonga lolo marum aea, ga
lolo isat aea, ga lolo tarui aea eine ga
ienono pagita toman ngan posanga tau-
taunga ga kadonga kimnga aea.

Manta tanasi kadonga ngan kimnga oaeoaeda padengada

4 *Tinig igelgel kapei ngansa nagera
lem gergeu edengada tinasnasi posanga
tautaunga, lalaede mambe Deo Tamada
irenren pagita ngan.
5 *Be patautene nakeo pago, taine kapei,
manta takimkim pol ngan gita. Posanga
toa nabode pago ne pau mao, be ienono
pagita mugaeai ga inam.
6 Kadonga kimnga aea eine ga be-
dane: Manta tanasnasi Deo ele posanga.
Be posanga toa ne eine lalaede mambe
alongo pan mugaeai ga inam. Eine ga be-
dane: Manta tanasnasi kadonga kimnga
aea.

Manta tanasnasi tutui Kristus ele paoatainga

7 *Nakeo bedane ngansa panua
pakakanga ad busa tila ngan tibur toa
ngada ne tanoeai, ta tikeo ga Iesus Kristus
inam tanoeai ga iuot eababa mao. Gid
panua tikeo toa bedane, gid pakakanga ad
be timan Kristus aea isat.
8 Agabit kemi ngan gimi mulian, ngan
kado ta danga toa gimi aboko matua ngan
ne, abada mao. Manta agabit kemi ta
abada ami lasunga toa dodol oa.
9 Eaba sai toa inasi tutui Kristus ele
paoatainga mao, be ipanggere ele posanga
ga idae ngan, ei ilup toman ngan Deo
mao. Be eaba sai toa inasnasi tutui Kristus
ele paoatainga, ei ilup toman ngan Deo
Tamada ga Inat pade.
10 Oangga eaba eta inam pagimi be
ele posanga inasi paoatainga toa ne mao,
irangrang ngan abada ei ga ila lemi
lumaeai mao ga akeo “ado kemi” pan mao
pade.
11 Ngansa eaba sai toa ikeo “ado kemi”
pan eaba toa bedaoa, eine isokon ei ngan
ele kadonga papaeamao.

Ioanes ipasala ele posanga

12 Gau leg posanga busa pade ngan bo-
denga pagimi, be tinig ngan nakado ngan
laulau ga pulo mao. Be nakim nagera gimi
ta taposa ngan aoada. Toa bedaoa ta leda
tingelgel ga ila iuot lai.
13 Sobom taine toa Deo isio ei ne, ele
gergeu led ado kemi ila pago.

---

* **1:1:** Panua edengada tiadi mambe Ioanes ibode laulau toa ne ga ila pan taine ede, be panua padengada tikeo ga itado oanenga itna ngan taine kapei, be ele oanenga itna ipu eine ngan iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga ede.
* **1:4:** 3Io 3-4 * **1:5:** 1Io 2.7 * **1:7:** 1Io 4.1-3

Ioanes
ele laulau patol aea

1 *Gau madidnga ngan iaoa kelede ton
Kristus, nabode laulau toa ne ga ila pago,
oaeg Gaius. Tautaunga nakim go tau.
2 Oaeg kemi, nararing ga ila pan Deo
ta ilua go ngan edap imata ede ga ede ta
lem madonga kemi ga tinim kemi, lalaede
mambe lem kadonga lolo matua aea eine
kemi.
3 *Ngansa tinig igelgel kapei ngan oalum
inam pagid oaeoaeda edengada toa tinam
ta tipalongo gau ngan eao ta tikeo ga eao
nasnasi posanga tautaunga. Be naoatai
mambe lem kadonga somisomi inasnasi
posanga tautaunga.
4 Somisomi oangga nalongo mambe leg
gergeu tinasnasi posanga tautaunga, eine
tinig igelgel kapei. Be tautaunga danga
eta pade ikado ga tinig igelgel kapei toa
bedane mao.

Gaius ikado naurata kemi

5 Oaeg kemi, eao matam tutui ngan nau-
rata toa ngada ne eao kakado ngan luanga
oaeoaeda ngan iaoa kelede ton Kristus.
Tautaunga, edengada ngan gid, led tuanga
ede pade ta eao oatai ngan gid mao, be eao
lualua gid.
6 *Gid tikeo pagid iaoa kelede ton Kris-
tus ngan eao lem kadonga kimnga aea.
Ta oangga tikakagid ngan lalalanga, kemi
ngan eao lua gid ta tal gid ga tila ngan
kadonga lalaede mambe Deo ikim.
7 *Tikakado naurata ngan Iesus ieda ta
tilalala ga tila, be tibada luanga eta inam
pagid panua kusukusu mao.
8 Tota gita manta tabada gid panua toa
bedane ga timan ada kaluae ta tamariala
kemi ngan gid. Toa bedaoa ta talup toman
ngan gid ngan pamatuanga posanga tau-
taunga aea naurata.

Diotrepes ele kadonga papaeamao

9 Nabode laulau ede ila pagid iaoa
kelede ton Kristus, be Diotrepes toa somi-
somi idada ei ga imugamuga, ei ipul imur
ngan gai.
10 Tota oangga nanam, eine ga naoaoa
masaeai ngan ele kadonga papaeamao ga
bedane: Ei ipapaeabu ngan edamai ngan
posanga sapaean. Be kadonga toa bedaoa
itara ei mao. Ei ipul imur ngan oaeoaeda
toa tiboko ngan iaoa kelede ton Kristus
pade. Be oangga sapadua tikeo ga tibada
oaeoaeda toa oa ga timan ad kaluae, ei
ipaidi gid ta isuk gid ta tirangrang ngan
tilup toman ngan gid iaoa kelede ton Kris-
tus mao.

Demitrius ele kadonga kemikemi

11 *Oaeg kemi, irangrang ngan eao nas-
nasi kadonga papaeamao mao, be nasnasi
kadonga kemikemi. Eaba sai ikakado
kadonga kemikemi, ei inam pan Deo. Be
eaba sai toa ikakado kadonga papaeamao,
ei iuatai ngan Deo mao.*
12 Be Demitrius, panua toa ngada ne
tipakuru ngan ei. Aea pakurunga toa ne
itutui, ngansa ei inasnasi posanga tau-
taunga. Gai pade apakuru ngan ei, be
eao oatai mambe lemai posanga eine tau-
taunga.

Ioanes ele ado kemi ila pan Gaius

13 *Gau leg posanga busa pade ngan
bodenga pago, be tinig ngan nakado ngan
danga bodenga aea ga pulo mao.
14 Be nakim teta pade nagera go ta gi-
tarua taposa ngan aoada.
15 Kemi ngan kadonga lolo tarui aea idio
pago. Oaeoaeda toa nene led ado kemi
ila pago. Bada lemai ado kemi ila pagid
oaeoaeda kelede kelede toa nena.

---

* **1:1:** PA 19.29, Ro 16.23 * **1:3:** 2Io 4 * **1:6:** Tt 3.13 * **1:7:** 1Ko 9.11-12 * **1:11:** 1Io 3.6-10 * **1:11:** Posanga idil toaine *iuatai ngan Deo mao, ngan posanga Grik ikeo ga igera Deo mao, be posanga idil toa rua ne ipu lalaede.*
* **1:13:** 2Io 12

Laulau ton Jut

1 *Gau Jut, paeaeanga ton Iesus Kristus,
be gau Jems itar kakau.
Nabode laulau toa ne ga ila pagimi
panua toa Deo ibaba gimi. Deo Tamada
ikim gimi kapei tau, ga Iesus Kristus imar-
iala ngan gimi.
2 Kemi ngan Deo ele kadonga lolo isat
aea ga lolo tarui aea ga ele kadonga kim-
nga aea iuon lolomiai.

Panua papaeamao tiuen ga tidudunga ngan iaoa kelede ton Kristus

3 Leg panua kemikemi, tautaunga lolog
ikim kapei tau ngan bodenga laulau ga
ila pagimi ngan Deo ele kadonga ngan
badanga mulian gita toa ngada ne. Be
mao. Manta nabode posanga matua ga ila
pagimi ta aparau ala ngan paoatainga toa
Deo ibada pakelede mon pagita ele panua
tututui ga loloda matua ngan.
4 *Ngansa panua edengada tiuen ga
tidudunga rabu ngan gimi. Be Deo irau
posanga motean ngan gid ad panasnga.
Gid panua toa ne tilolon ngan Deo mao, ta
tipul nanan Deo ele kadonga lolo marum
aea ga ila iman led ipu ngan nasinga
kadonga mambe gid kaua. Ga tipul murid
ngan ada Maron Iesus Kristus toa iman
ada madidnga.
5 *Tautaunga gimi aoatai ngan gid
posanga toa ngada ne, be naoangga na-
papei matami ngan, ta matami nanan
mambe mugaeai Deo ibada ele panua mu-
lian ta titnan Isip, ga kus ta ipaeabu ngan
gid panua toa lolod matua ngan ei mao.
6 *Ga pade, matami nanan gid anggelo
toa Deo ibada naurata pagid, be tikisi mao
ta titnan led tuanga. Deo iaud gid ngan
sen toa ienono somisomi ga ilalala ga ila,
ta idol gid ngan tibur dodom kapei tau ga
irangrang ngan ado kapei toa isio ngan
panasnga gid.
7 *Be matami nanan tuanga Sodom ga
Gomora ga gid tuanga toa boloma pagid.
Gid tinasi kadonga lalaede mambe gid
anggelo toa oa, be tikado kadonga ar-
ala imata ede ga ede ngan gid taine ga
arangaranga pade. Ta ad panasnga iman
kilala ta idodo panasnga isaoa ga iuot
ngan gid panua toa tidio ngan dinga im-
perno somisomi ga ilalala ga ila.
8 Gid panua toa ne tinasi anunud ta
idada gid ngan nasinga kadonga ngan
lolod aea muk, lalaede mambe gid Sodom
ga Gomora. Be tiuangga ada Maron ei
danga buligaliga ga tipapaeabu ngan gid
anggelo kapeipei edad pade.
9 *Be ngan ado toaiua gid anggelo ad ma-
didnga Mikael iaoa isokangai toman ngan
eaba paeamao Satan ngan sai ga ibada
Moses ipat, ei pade iposa paeamao ngan
Satan mao, be ikeo ga bedane, “Maron
kekelen ga idaba go.”
10 *Be saoa danga kemikemi toa gid
panua toa ne tiuatai ngan mao, eine tise-
lele ta tikado posanga paeamao ngan. Gid
mambe masilau toa led oatainga eta mao.
Tiuatai ngan kimnga papaeamao tinid aea
kekelen. Be oatainga paeamao toa ne eine
ga ipaeabu ngan gid.
11 *Paeamao tau ngan gid! Ngansa tinasi
Kain ele edap. Tilado manmanae ngan pat
aea badanga mambe Balam, ta tinasi ele
kadonga buobuonga aea. Gid tipul murid
ngan Deo mambe Kora ikado mugaeai, ta
gid ga timukuru lalaede mambe ei.*
12 *Somisomi oangga gimi akado
eaneannga ngan pasolannga mambe
kadonga kimnga aea ienono rabu ngan
gimi, gid panua toa ne tinam ta tikado
ga lemi eaneannga iuot paeamao, mambe
muk ibul ada malo ga paeamao. Tilasu
eaneannga ga ununnga be maeamaea gid
mao. Tipanpan gid mulian. Gid mambe
laulau kusuksuk iuangga ikado aoara ga
itap, be mao. Rai itilak ga ila. Gid mambe

* **1:1:** Mt 13.55 * **1:4:** Gal 2.4, 2Pe 2.1 * **1:5:** IM 12.51, Nam 14.29-30 * **1:6:** 2Pe 2.4 * **1:7:** OM 19.1-25, 2Pe 2.6,10 * **1:9:** Dan 10.13,21, 12.1, Sek 3.2, 2Pe 2.11, PM 12.7 * **1:10:** 2Pe 2.12 * **1:11:** OM 4.7-8, Nam 16.1-35, 22.4-8, 2Pe 2.15, 1Io 3.12, PM 2.14 * **1:11:** Mugaeai tano ipokakai ta ison *Kora toman ngan ele panua. Gera aea ninipunga ngan Nam 16.1-35.* * **1:12:** 2Pe 2.13,17

abei toa itautau mao ngan aea laoe. Panua
tigera mambe abei toa oa imate ga imisi
ta tikule ipu ga iuot.
13 Gid mambe tad aea sobo paeamao.
Led kadonga papaeamao toa maeamaea
gid ngan mao oa, iuotot mambe tad in-
garongaro. Gid mambe gigima titnan
led edap mariambai. Ta Deo ital dodom
kusuksuk kapei tau motean ga ienono
ngan gid, ta gid ga tidio toa eoa somisomi
ga ilalala ga ila.
14 *Be Enok ibada Deo iaoa ngan gid
panua toa ne. Enok toa ele odoa pesa
Adam, ikeo ga bedane, "Ega, Maron ta
inam toman ngan ele anggelo tututui
bunoringring busa.
15 Ta ei ga ipamadid panua toa ngada
ne ngan posanga, ta ipanas panua toa
ngada ne tilolon ngan ei mao, ngan gid led
kadonga papaeamao toa tikakado ngan
pulnga murid pan. Ta ei ga ipanas gid
ngan led posanga papaeamao toa ngada
oa tikakado ngan ei."
16 Be gid panua toa ne ngun ga ngun ga
tikado selelenga somisomi. Tinasnasi led
kimnga papaeamao. Be tiparim ngan gid
mulian ga tiparumrum panua padengada
ngan badanga danga kemikemi pagid
sapaean.

Manta tapamatua loloda ngan paoatainga tutui tau

17 Be leg panua kemikemi, matami
nanan posanga toa ada Maron Iesus Kris-
tus ele panua ato ad tipabib lemi mugaeai
ngan.
18 *Tikeo ga boloma ngan ado muriai
ga muriai tau, gid panua galingenga paea-
mao ad ga tiuot, be tinasnasi led kimnga
papaeamao ta tipul murid ngan Deo.
19 Gid panua toa ne tipapaeabu ngan
lemi madonga ta lolomi kelede mao. Somi-
somi matad nanan danga sisid tanoeai
aea. Itautau Tutui ienono lolodeai mao.
20 *Be leg panua kemikemi, gimi manta
apamatua gimi mulian ngan paoatainga
tutui tau toa lolomi matua ngan, ga arar-
ing ngan Itautau Tutui iura.
21 Alongean Deo ele kadonga kimnga
aea imariala ngan gimi somisomi, be
agaga matami ngan sanganga ada Maron
Iesus Kristus ele kadonga lolo isat aea
inam pagimi ta ibada gimi ga ala ngan
madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.
22 Be oangga panua lolod ruangada,
manta lolomi isat ngan gid.
23 *Be panua padengada, manta asar gid
mulian. Ngan kado ta tidae ngan dinga
imperno. Be panua padengada, oangga
lolomi isat ngan gid, manta amataud pade.
Gid tinasi tau kimnga papaeamao tanoeai
aea, ta led kadonga sat aea muk ibul ad
malo ga danga sisid. Manta ala aluai ngan
led danga sisid toa oa, ngan kado ta led
kadonga sat aea muk ibul gimi pade.

Tasoa Deo kekelen ieda

24 Be Deo irangrang ngan imata kik-
isi gimi ta ikado ga gimi atap eta ngan
kadonga sasat mao. Ei irangrang ngan
idol gimi ga adio imatai ngan ele taranga
kapei, be lemi idil eta paeamao mao ga
tinimi igelgel kapei.
25 *Ei kekelen Deo. Ei ibada gita mulian
ngan ada Maron Iesus Kristus ele naurata.
Tasoa ieda ga takeo ga ei Maron kapei tau,
ga iura ga ieda kapei, ga danga toa ngada
ne ienono ei kekelen ibageai. Mugaeai
ngan danga toa ngada ne led otnga, ei
imamado toa bedane, be imamado toa
bedane labone, ga muriai pade ga ilalala
ga ila. Eine tautaunga.

* **1:14:** OM 5.18,21-24 * **1:18:** 2Pe 3.3 * **1:20:** Kol 2.7 * **1:23:** Sek 3.2, PM 3.4 * **1:25:** Ro 16.27, 2Pe 3.18

Kristus ipaola Posanga Mumulnga ga ila pan Ioanes

Posanga toa ne iuot madongan

1 *Deo ele posanga mumulnga ga oaine,
Iesus Kristus ipaola ga iuot. Deo ibada
posanga toa ne ga ila pan Iesus ngansa
iuangga ipasolan gid ele paeaeanga ngan
saoa danga ga iuot teta pade. Iesus
iuangga ipaola ga iuot masaeai, ta idol ga
idae ele anggelo ibageai, ta isula ei ga ila
pan ele paeaeanga Ioanes.
2 Gid danga toa ne, Ioanes igera ngan
imata ta ikado posanga ngan. Eine Deo ele
posanga toa Iesus Kristus pade ipamatua.
3 *Gau Ioanes nabada Deo iaoa ta na-
bode posanga toa ne ga idae ngan laulau.
Be kemi tau ngan eaba sai toa iuatoato
laulau toa ne aea posanga, ga kemi tau
ngan eaba sai ilongo gid posanga toa ne ga
inasnasi. Ngansa teta pade, gid kadonga
toa ngada ne ga iuot.

Ioanes ibode posanga ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga lima ga rua

4 *Gau Ioanes, nabode posanga toa ne
ga ila pagimi iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga lima ga rua ngan tibur kapei Esia.
Kadonga lolo marum aea ga lolo tarui
aea ila pagimi. Inam pan Deo toa ima-
mado somisomi ne. Ei imamado labone
ga mugaeai, be muriai ei ga inam pade.
Ga pade, kadonga lolo marum aea ga lolo
tarui aea inam pan Itautau Tutui toa idaba
lima ga rua.* Ei imamado boloma ngan
Deo ele mul maron aea.
5 *Ga pade, kadonga lolo marum aea ga
lolo tarui aea inam pan Iesus Kristus toa
imata tutui tau ngan pamatuanga Deo ele
posanga. Be panua toa ngada ne tidae
mulian ngan led matenga, ei imuga ngan
gid mambe ad lautabe. Ei Maron gadae
ngan gid mamaron toa ngada ne tanoeai.
Ei ikim gita kapei tau, ta ngan ei ising,
ipola gita ta tatnan leda kadonga sasat.
6 *Ei idol gita ga tamado ibageai
ta takado naurata mambe gid panua
tenainga ad, ngan luanga gid panua ga
tinam boloma pan Itama Deo. Tasoa ieda
gadae tau. Ei ieda kapei ga iura, ta ei
irangrang ngan imadid ga imugamuga
ngan danga toa ngada ne somisomi ga
ilalala ga ila. Eine tautaunga.

7 *Ega, ei inam toman ngan gid laulau.
Ta panua toa ngada ne ga tigera ei
ngan matad.
Be gid panua toa tigal ei ngan ido, gid pade
ga tigera ei.
Gid alu toa ngada ne tanoeai ga lolod
isat ngan ei ga titangtang.
Be. Tautaunga eine ga iuot tota be-
daoa.

8 *Maron Deo ikeo ga bedane, “Gau
kekelegau namuga ngan danga toa ngada
ne ga nasomur pade. Gau namamado
mugaeai ga labone, be muriai eine ga
nanam pade. Gau Deo Matua Soke Tau.”

Ioanes igera Kristus

9 Gau oaemi Ioanes, nalup toman ngan
gimi ngan badanga ieieinga, ga ngan
madonga Deo ibageai, ga ngan madid-
nga matua ngan ada kadonga kulupulupu.
Kadonga toa ngada ne iuot ngan gita ngan
leda lupnga toman ngan Iesus. Be gau
napapaola Deo ele posanga ga napamatua
Iesus aea posanga pade. Ta ngan ipu
toaine, tiluku gau ta tidol gau ga nadio
namamado ngan inu toa tiuato Patmos.
10 Be ngan ado raring aea ton Maron,
ngan tautaudig namamado. Be murigeai,
nalongo babanga ede kapei tau mambe
taule ele tandanga.
11 Babanga toa oa ikeo ga bedane,
“Danga saoa eao gera, bode ga idae ngan

* **1:1:** PM 22.6 * **1:3:** PM 22.7,10 * **1:4:** IM 3.14-15, PM 3.1, 4.5 * **1:4:** Posanga idil toaine *Itautau Tutui toa idaba lima ga rua ipu madongan? Somisomi oangga Deo ele laulau iposa ngan idil toaine lima ga rua eine iposa ngan saoa danga imata karanga ga ienono, mao saoa kadonga ila iuot lai. Tota tarangrang ngan takeo ga posanga idil toa ne iposa ngan Itautau Tutui iura imata karanga ga ienono.* * **1:5:** Sng 89.27, Kol 1.18 * **1:6:** 1Pe 2.9, PM 5.10, 20.6 * **1:7:** Dan 7.13, Sek 12.10, Mt 24.30, Ins 19.34-37, 1Te 4.17 * **1:8:** PM 21.6, 22.13

laulau, ta eabalan ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga lima ga rua ga gid ne: Epesus ga Semerna ga Pergamum ga Taiataira ga Sardis ga Piladelpia ga Laodisia."

12 Io, napul gau ngan geranga eaba sai toa iposaposa pagau, ta nagera lam iae gol lima ga rua imadmadid ga ianean.

Lam iae gol lima ga rua

13 *Be rabu ngan gid lam iae toa oa, nagera eaba ede imata mambe Eaba Inat. Ei idol pononga mamarae ede isulug iaepuiai. Be ipit aea pus gol ga idae igogoeai.

14 *Ilabora ga ilaun bodbode tau mambe sipsip launid, mao mambe laulau bodbode mariambai. Be imata kadlo mambe dinga irarabal.

15 Be iae mil ga mil mambe bras tinono ngan dinga oanaoana tau. Be ilinge itang mambe eau busa aea salia kapei.

16 *Ngan ibage oatai, ikikisi gigima lima ga rua. Be imata itara mambe ado kapei ele taranga. Be ngan iaoa, didi kapei toa imata rua iuot ga inam. Be didi toa oa imata tau.

17 *Gau nagera ei ta natap ga nadio iaepuiai mambe namate. Be ei idol ibage oatai ga idae ngan gau ta ikeo, "Eao mataud mao. Gau kekelegau namuga ngan danga toa ngada ne ga nasomur pade.

18 Gau namamado somisomi. Mugaeai namate, be ega, labone namamado somisomi ga ilalala ga ila. Gau edag kapei ta narangrang ngan napei mulian gid matemate. Be atama ila ngan Matenga ga Tibur togid Panua Matemate, gau kekelegau nakikisi aea kuklang.

19 "Tota eao manta bode posanga ngan saoa danga eao gera. Eine gid danga toa ienono labone, ga gid danga toa iuangga iuot muriai.

20 Be posanga ipu mumulnga ngan gigima lima ga rua toa eao gera ngan bageg oatai ga lam iae gol toa lima ga rua oa, eine ga bedane: Gigima toa lima ga rua oa eine gid anggelo† toa timariala ngan iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga lima ga rua. Be gid lam iae lima ga rua, eine gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga toa lima ga rua oa."

2

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Epesus

1 *Eaba toa oa iposa pade ga bedane, "Be nakim eao bode posanga ga ila pan anggelo toa imariala ngan gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Epesus ga bedane:

Posanga ga gid ne inam pan eaba toa ikikisi gigima lima ga rua ngan ibage oatai, ga ilalala rabu ngan gid lam iae gol toa lima ga rua oa.

2 *Gau naoatai ngan lem kadonga toa ngada ne, ga lem naurata kapei, ga lem kadonga ngan madidnga matua ngan am kadonga kulupulupu. Be naoatai pade mambe eao longean gid panua papaeamao ga timamado rabu ngan gimi mao. Gid panua toa oa tiuato gid mulian panua ato ad be tipakaka, eao toba gid ga kus ta oatai mambe gid panua pakakanga ad.

3 Tautaunga, gid panua tigera mambe eao nasnasi gau ta tikado kadonga kulupulupu imata ede ga ede ngan eao, be eao tinim imanggolenga mao.

4 Be gau leg posanga oanaoana ede pago ga bedane: Eao kamado tnan lem kadonga kimnga aea toa nasnasi matamata?

* **1:13:** Dan 7.13, 10.5 * **1:14:** Ese 43.2, Dan 7.9, 10.6, PM 2.18, 19.12 * **1:16:** Ibr 4.12, PM 2.12, 19.15 * **1:17:** Ais 44.6, 48.12, PM 2.8, 22.13 † **1:20:** Ngan posanga Grik idil toaine *anggelo aea posanga ipu ede pade eine eaba ato aea.* * **2:1:** PM 1.16 * **2:2:** 1Io 4.1 * **2:5:** PM 3.3

5 *Eine mambe eao tap pan gadae ga
sulug. Nakim eao matam nanan tibur toa
mugaeai eao mamado ngan, ta pul lolom
ta nasi lem kadonga kemikemi mugaeai
aea. Be oangga eao pul lolom mao, eine
ga nanam pago ta napaeaoa lem lam iae
ga ila, ta idio imuliai pade mao.
6 Be lem kadonga kemi ede ga bedane:
Eao tinim ngan kadonga togid Nikolas ele
panua. Gau pade tinig ngan led kadonga
toa oa.
7 *Eaba sai itanga, manta ilongo kemi
posanga toaine Itautau Tutui ikado
ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus.
Oangga sai iasal paraunga, eine ga na-
longean ei ta ian abei itautau madonga
kemi aea. Abei toa ne imadmadid ngan
dadanga kemi ton Deo."

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Semerna

8 Eaba toa oa iposa pade ga bedane, "Be
eao bode posanga ga ila pan anggelo toa
imariala ngan gid iaoa kelede ton Kristus
ngan tuanga Semerna ga bedane:
Posanga ga gid ne inam pan Eaba
toa imuga ngan danga toa ngada ne ga
isomur pade. Ei imate ga kus ta idae
mulian pade.
9 *Gau naoatai ngan am ieieinga ga
mambe lem danga sisid imata karanga
mao. Be tautaunga ngan lem kadonga lolo
matua aea, eine mambe lem danga sisid
busa ienono. Ga pade, naoatai mambe gid
panua papaeamao tipaeabu ngan edam.
Gid tikeo ga gid panua Iuda ad,* be mao.
Tipakaka. Gid timan iaoa raring aea ede
ton Satan.
10 *Be gid ieieinga toa iuangga iuot
pago, mataud ngan mao. Ega, eaba paea-
mao iuangga idol edengada ngan gimi ga
tila ngan luma panasnga aea. Toa bedaoa
ta ami tobanga ga ieieinga ga ienono iran-
grang ngan ado sangaul. Be manta lolom
matua ga ila irangrang ngan lem matenga.
Ta gau ga nabada madonga kemi pago
iman am lasunga.
11 *Eaba sai itanga, manta ilongo kemi
posanga toaine Itautau Tutui ikado
ga ila pagid iaoa kelede ton Kris-
tus. Oangga sai iasal paraunga, eine
matenga parua aea irangrang ngan
ipaeabu ngan ei mao ga mao tau."

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Pergamum

12 Eaba toa oa iposa pade ga bedane, "Be
eao bode posanga ga ila pan anggelo toa
imariala ngan gid iaoa kelede ton Kristus
ngan tuanga Pergamum ga bedane:
Posanga ga gid ne inam pan Eaba toa
ikikisi didi kapei iaoai. Didi toa ne imata
rua be imata tau.
13 Gau naoatai ngan tuanga toa eao
mamado ngan. Toa nena Satan ele mul
maron aea ienono. Be eao kikisi matua
lem kadonga lolo matua aea ngan gau
edag. Be eao pul murim eta ngan lem
kadonga lolo matua aea ngan gau ne
mao. Ngan ado toaiua tipamate leg eaba
kemi Antipas, eao madmadid matua toa
bedana. Ei imata tutui ngan pamatuanga
leg posanga, be tirau ei ga imate toa lem
tuangai na. Toa nena Satan imamado
pade.
14 *Be leg posanga edengada
oanaoana pago ga bedane: Ikamado ga
lem panua edengada tikikisi Balam ele
paoatainga? Mugaeai Balam ipaoatai
Balak ta iparumrum gid Israel ta titap
ngan kadonga sat. Ta gid tian annga toa
titenai ga ila pagid deo pakakanga ad
namer ga tikado kadonga arala pade.
15 Lalaede toa bedaoa, lem panua
edengada tikikisi paoatainga togid Nikolas
ele panua.
16 Tota manta pul lolom. Oangga
mao, gau ga nanam manmanae pago ta
naparau pagid lem panua toa oa ngan didi
kapei toa ienono aoageai ne.
17 *Eaba sai itanga, manta ilongo kemi
posanga toaine Itautau Tutui ikado
ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus.

* **2:7:** OM 2.9, PM 22.2,19 * **2:9:** 2Ko 11.14-15, PM 3.9 * **2:9:** Gid panua toa ne timan sing kelede pan Abraam, be Iesus ikeo ga tipakaka ngansa tinasi kadonga mambe Deo ele panua tautaunga tikakado mao. * **2:10:** 2Ti 4.8, Jms 1.12 * **2:11:** PM 20.14, 21.8 * **2:14:** Nam 22.1–25.3, 31.16, 2Pe 2.15 * **2:17:** IM 16.4,14-15,33-34, Ais 62.2, Ins 6.48-50

Oangga sai iasal paraunga, gau ga napan aea mana† toa labone ienono mumulnga. Ga pade, gau ga nabada pat bodbode‡ ede ga ila pan. Ngan pat toa ne tibode edaeda pau ga idae ngan. Be eaba eta iuatai ngan edaeda toa oa mao. Eaba toa ibada pat, ei kekelen iuatai."

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Taiataira

18 *Eaba toa oa iposa pade ga bedane, "Be eao bode posanga ga ila pan anggelo toa imariala ngan gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Taiataira ga bedane:

Posanga ga gid ne inam pan Deo Inat. Ei eaba toa imata kadlo mambe dinga irarabal, be iae mil ga mil mambe bras tisama ga iuot kemi tau.

19 Gau naoatai ngan lem kadonga kemikemi ga bedane: lem kadonga kimnga aea, ga lem kadonga lolo matua aea, ga lem naurata ngan lualuanga, ga lem kadonga ngan madidnga matua ngan am kadonga kulupulupu. Be naoatai pade mambe lem kadonga toa kemikemi ne, labone iasal lem kadonga kemikemi matamata aea.

20 *Be gau leg posanga oanaoana ede pago ga bedane: Eao kamado longean taine toa Iesebel imamado toman ngan gimi? Ei iuato ei mulian taine ibada Deo iaoa. Be ei ipapaoatai gid paeaeanga togau ta ipakaka gid ta tikado kadonga arala ga tian annga toa titenai ga ila pagid deo pakakanga ad namer.

21 Nasangasanga ei mole tede ngan ipul ilolo ta ipalele ele kadonga, be mao. Ei itin ngan ipul ilolo mao. Ei iuangga ikakado ele kadonga arala maitne.

22 Ega, gau ga nakado ei ta ibada dibala kapei ta imanman mul aea. Be panua sapadua tikakado kadonga arala toman ngan ei, oangga titnan ele kadonga toa oa mao, eine ga tibada ieieinga kapei tau.

23 *Be gau ga narau ele gergeu ga timate. Toa bedaoa ta gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga ga tuanga ga tiuatai kemi mambe gau matag inasnasi gid panua lolod ga laborad. Ta gau ga nakoli tutui ga ila pagimi kelede kelede ngan saoa kadonga akakado.

24 Be gimi panua padengada ngan tuanga Taiataira anasnasi ele paoatainga toa oa mao. Gid posanga toa tiuato 'Satan ele posanga mumulnga,' gimi ananale ngan mao. Ta gau ga nadol danga kulupu eta pade ga idae ngan gimi mao.

25 *Be manta akikisi matua lemi kadonga kemikemi ga irangrang ngan naluagau mulian.

26 Eaba sai iasal paraunga ga inasnasi kemi leg kadonga ga irangrang ngan madonga tanoeai kus, eine ga nadol gid alu busa ga tidae ibageai.

27 *'Ta ei ga imadid ga imugamuga ngan gid, mambe eaba ikikisi ele toto aen ta imariala kemi ngan gid ele sipsip, ga mambe eaba ipoga ulo ga irumrum alele.'

Eine ga imugamuga ngan gid lalaede mambe Tamag idol gau ga namugamuga ngan gid panua.

28 *Ga pade, gau ga nabada gigima gaisala aea§ ga ila pan.

29 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine Itautau Tutui ikado ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus."

3

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Sardis

1 *Eaba toa oa iposa pade ga bedane, "Be eao bode posanga ga ila pan anggelo toa imariala ngan gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Sardis ga bedane:

† **2:17:** *Mana eine annga toa Deo ikado ga itap buburiai ga isulug ta gid Israel tian.* ‡ **2:17:** Gid *pat bodbode ngan ado toaiua iman gid panua ad kilala. Ipasolan mambe edad kemi ngan tila tidudunga ngan gid eaneannga ga tibur padengada.* * **2:18:** PM 1.14-15 * **2:20:** 1Kin 16.31, 2Kin 9.22 * **2:23:** Sng 7.9, Jer 17.10, PM 20.12-13 * **2:25:** PM 3.11 * **2:27:** Sng 2.8-9 * **2:28:** PM 22.16 § **2:28:** *Gigima gaisala aea eine oanenga itna idodo Kristus ele taranga ga ieda kapei toa Itama ibada pan ngan imadid ga imugamuga ngan gid alu toa ngada ne.* * **3:1:** PM 1.4,16

Posanga ga gid ne inam pan Eaba
toa ikikisi gigima lima ga rua ga ikikisi
Deo Itautau Tutui toa idaba lima ga
rua*. Gau naoatai ngan lem kadonga
toa ngada ne. Panua tipakuru ngan
go ta tikeo ga lem kadonga lolo matua
aea imata bibita kemi, be tautaunga lem
kadonga lolo matua aea imate.

2 Tota dae ngan lem enonga! Lem
kadonga isaoa ienono kemi be imate
maitne, eao manta pamatua! Ngansa gau
nagera mambe lem kadonga kemikemi
ngan ag Deo imata, eine imata karanga
maitne.

3 *Tota matam nanan posanga kemi
toa tipaola pago ga eao longo. Manta
nasnasi kemi ta palele lem kadonga. Be
oangga eao dae ngan lem enonga mao, gau
ga nanam pago mambe eaba lublubnga
aea, ta irangrang ngan eao oatai ngan ado
imata isaoa gau ga nanama ngan ne mao.

4 *Be eao lem panua pidaede ngan
tuanga Sardis tipamukmuknga led
danga sisid mao. Gid ga tidol danga
sisid bodbode ta tilalala toman ngan
gau, ngansa nagera mambe led idil
kemikemi imata karanga.

5 *Oangga sai iasal paraunga, ei ga
idol danga sisid bodbode lalaede mambe
gid pade. Ta gau ga nasamum ieda ngan
laulau madonga kemi aea mao ga mao tau.
Be gau ga naoaoa ngan ieda toa Tamag
imatai ga gid ele anggelo matadeai pade.

6 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi
posanga toaine Itautau Tutui ikado ga ila
pagid iaoa kelede ton Kristus."

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Piladelpia

7 *Eaba toa oa iposa pade ga bedane, "Be
eao bode posanga ga ila pan anggelo toa
imariala ngan gid iaoa kelede ton Kristus
ngan tuanga Piladelpia ga bedane:

Posanga ga gid ne inam pan Eaba
toa imata tutui tau ga ipasolan mambe
Deo ele ul ienono ngan ei. Ei ikikisi
maron kapei Devit ele atama aea kuk-
lang. Oangga ei irepe atama, irangrang
ngan eaba eta pade isaisai mao. Be
oangga isaisai atama, irangrang ngan
eaba eta irepe mao pade.

8 *Gau naoatai ngan lem kadonga toa
ngada ne. Ega, nadol atama ede matameai
toa eaba eta pade irangrang ngan isai-
sai mao. Gau naoatai mambe eao uram
kautede, be eao nasnasi kemi leg posanga.
Ta lem kadonga lolo matua aea ngan gau
edag, eao pul murim ngan mao.

9 *Ega, gid panua toa timan iaoa rar-
ing aea ton Satan, ga tipakaka ta tikeo
ga gid Iuda ad, gau ga nasusuran gid ga
tinam ta tikor aed boloma aempuiai, ta gid
ga tiuatai mambe gau nakim go tau toa
mugaeai ga inam.

10 *Leg posanga pago ngan madidnga
matua ngan am kadonga kulupulupu, eao
kikisi kemi. Tota gau pade ga nakikisi go
ta irangrang ngan gid panua toa ngada ne
tanoeai ad tobanga paeamao iuot ngan go
mao.

11 Gau nalat pago manmanae. Saoa
danga eao kikisi, manta kisi matua. Ta
irangrang ngan eaba eta ipaeaoa am
lasunga ga ila mao.

12 *Oangga sai iasal paraunga, gau ga
napagun ei mambe kadanga matua ede
ngan ag Deo ele luma. Ei ga itnan luma
toa oa mao ga mao tau. Be gau ga nabode
ag Deo ieda ga idae ngan ei ga ag Deo ele
tuanga ieda pade. Eine Ierusalem pau toa
isulug buburiai ga inam pan ag Deo. Be
eine ga nabode gau edag pau ga idae ngan
ei pade.

13 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi
posanga toaine Itautau Tutui ikado ga ila
pagid iaoa kelede ton Kristus."

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Laodisia

14 Eaba toa oa iposa pade ga bedane, "Be
eao bode posanga ga ila pan anggelo toa
imariala ngan gid iaoa kelede ton Kristus
ngan tuanga Laodisia ga bedane:

* **3:1:** Gera palongonga ngan posanga idil toaine *Itautau Tutui toa idaba lima ga rua ngan 1.4.* * **3:3:** Mt 24.43-44, 1Te 5.2, PM 2.5, 16.15 * **3:4:** Jut 23 * **3:5:** IM 32.32-33, Mt 10.32, Lu 12.8 * **3:7:** Ais 22.22 * **3:8:** 1Ko 16.9 * **3:9:** Ais 45.14, 49.23, 60.14, PM 2.9 * **3:10:** Lu 21.19, 2Ti 2.12 * **3:12:** Ais 62.2, 65.15, PM 14.1, 21.2

Posanga ga gid ne inam pan Eaba toa tiuato ei Tautaunga. Ei imata tutui tau ngan pamatuanga Deo ele posanga. Be somisomi ikakado posanga tautaunga kekelen. Ei iman ipu ngan Deo ele naurata ngan kadonga danga toa ngada ne ga iuot.

15 *Gau naoatai ngan lem kadonga toa ngada ne. Gau naoatai mambe eao memednga mao, be eao oanaoana mao pade. Man ga eao memednga, mao eao oanaoana, ta kemi. Be mao.

16 Eao oanaoana tede, be oanaoana tau mao, ga memednga mao pade. Tota gau ga naluatan go ga ot aoageai.

17 *Eao keo ngan go mulian ga bedane, ‘Gau leg pat busa. Gau nasuk gid danga sisid kemikemi busa, be napapauis ngan danga eta mao.’ Be mao. Eao oatai mao mambe lem madonga paeamao tau, ta irangrang ngan gid panua lolod isat ngan eao. Lem danga sisid imata karanga mao, be matam susu ga eao bangabanga pade.

18 *Tota napabib lem ga bedane: Manta ol leg gol kemikemi. Gol toa ne, nanono ngan dinga ga ila maraka, ta nasile aea sakirkir toa ngada oa. Toa bedaoa ta lem pat ga danga sisid busa. Be manta ol leg danga sisid bodbode ta pono ngan tinim. Toa bedaoa ta irangrang ngan eao bangabanga ga maeamaea go mao. Be manta ol leg danga matada aea keminga, ta sama ngan matam kadlo ta geragera pade.

19 *Panua sapadua nakimkim gid, eine nadaba gid ga napatutui gid. Tota manta marum tau ngan pulnga lolom.

20 *Ega, gau namadmadid atama iaoai ta natintin. Oangga sai ilongo lingeg ta irepe atama ngan gau, eine ga nadudunga ta naean toman ngan ei, ta ei ga ian toman ngan gau.

“Gau namadmadid atama iaoai ta natintin.”

21 Oangga sai iasal paraunga, gau ga nalongean ei ta idio imado toman ngan gau ngan leg mul maron aea, lalaede mambe gau naeasal paraunga ta nadio namado toman ngan Tamag ngan ei ele mul maron aea.

22 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine Itautau Tutui ikado ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus.”

4

Deo ele mul maron aea buburiai

1 *Ga kus ta matag ila ta nagera atama ede ipokakai buburiai. Be babanga toa mugaeai nalongo iposa pagau mambe taule ele tandanga, eine ikeo ga bedane, “Dae ga nam toa eko, ta gau ga napasolan go ngan saoa danga manta iuot muriai.”

2 *Be mole mao, ngan tautaudig nagera mul maron aea ede ienono buburiai, ta Eaba ede imamado ngan.

* **3:15:** Ro 12.11 * **3:17:** Lu 12.21, 1Ko 4.8 * **3:18:** Ais 55.1 * **3:19:** 1Ko 11.32, Ibr 12.6, PM 2.5 * **3:20:** Ins 14.23 * **4:1:** PM 1.1,10 * **4:2:** Ais 6.1 * **4:3:** Ese 1.28

3 *Be Eaba toa imamado oa, ele taranga
birbirianga mambe pat iaspa ga singsin-
gia mambe pat sardoniks. Be danga
mambe aoara aea mariluangge ibaliu
ngan mul maron aea toa oa. Be mar-
iluangge toa oa birbirianga mambe pat
emeral.
4 *Be mul maron aea sangaul rua igegea
pange tibalil ngan mul kapei maron aea
toa rabu oa. Be gadae ngan gid mul maron
aea toa oa, madidnga sangaul rua igegea
pange timamado. Gid led danga sisid
bodbode, be tidol nakala gol laboradeai.
5 *Ngan mul maron aea toa rabu oa,
nagera gla isamil ga nalongo tandanga
kapeipei ga mariamba kluk. Be toa mul
imatai oa, nagera usi lima ga rua irarabal
ga ienono. Gid usi toa oa eine Deo Itautau
Tutui toa idaba lima ga rua.*
6 *Be toa mul imatai oa, nagera danga
mambe tad kapei toa imata iuot merengai
tau lalaede mambe adial bodbode.
Be boloma ngan mul maron aea toa oa,
masilau pange toa matad bibita timadma-
did ga tibalil ngan. Be gid masilau toa
oa, matad kadlo busa tau matadeai ga
murideai.
7 Be masilau toa imuga oa, ei imata
mambe laion ede, be masilau ede pade
imata mambe bulmakao daenga pau
aranga ede, be masilau tol aea imata
mambe eababa, be masilau pange aea
imata mambe man abalem ede irororo.
8 *Be gid masilau toa pange oa, gid
kelede kelede bagbaged lima ga ede, be
matad kadlo busa tau ipakaranga tinid ga
bagbaged ibulolo pade. Be somisomi ado
ga ado ga bong ga bong, tikakado posanga
be tikaput ngan mao. Tikeo ga bedane,

"Maron Deo Matua Soke Tau
ei tutui, ei tutui, ei tutui.
Ei imamado mugaeai tau,
be labone imamado,
ta ei ga inam muriai pade."

9 Gid masilau toa matad bibita oa tisoa-
soa Deo ieda toa imamado ngan ele mul
maron aea. Ei imamado somisomi ga
ilalala ga ila. Gid tilolon ngan ei ga tiposa
kemi ga ila pan. Ta somisomi oangga
tikakado toa bedaoa,
10 *gid madidnga toa sangaul rua igegea
pange oa tikor aed Deo imatai. Ei Deo
toa imamado ngan ele mul maron aea, be
imamado somisomi ga ilalala ga ila. Gid
tisoa ieda be titatado ad nakala gol ga idio
toa mul maron aea imatai. Ta tikeo,

11 "O Deo amai Maron, eao lem kadonga
kemikemi imata karanga ga ienono!
Tota kemi ngan panua toa ngada ne tisoa
eao edam, ga tilolon ngan eao, ga
tipakuru ngan uram.
Ngansa eao kado danga toa ngada ne ga
iuot.
Be ngan eao lem kimnga, gid danga
toa kelede kelede ne tiuot ga tima-
mado."

5

Ioanes igera laulau ede tipol ga tisaisai

1 *Be nagera Eaba toa imamado ngan
mul maron aea ikikisi laulau ede ngan
ibage oatai. Ngan laulau toa oa tibode
posanga ga idae iloleai ga idibeai. Be tipol
laulau toa oa, ta tipatoi abei itekea ga idae
laulau iaoai palima ga rua ngan saisainga
laulau toa oa. Be ngan gid patoinga toa
lima ga rua oa tidol kilala ede.

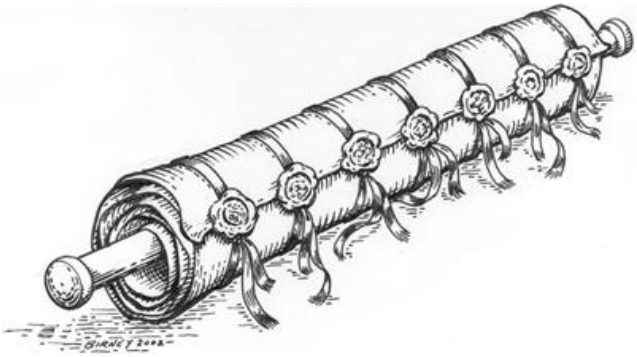

Laulau toman ngan aea patoinga lima ga rua

* **4:4:** PM 3.18 * **4:5:** Ese 1.13, Sek 4.2, PM 1.4, 8.5, 11.19, 16.18 * **4:5:** Gera palongonga ngan posanga idil toaine *Itautau Tutui toa idaba lima ga rua ngan 1.4.* * **4:6:** Ese 1.5-10, 22, 10.14 * **4:8:** Ais 6.2, 3, Ese 1.18, 10.12 * **4:10:** PM 19.4 * **5:1:** Ais 29.11, Ese 2.9-10

2 Ta nagera anggelo ede iura kapei ipotalae ta ikeo, “Eaba sai kemi ta irangrang
ngan ipela laulau toa ne aea patoinga ta
ipaola ga iuot?”
3 Be eaba eta buburiai, ga tanoeai, ga
tano iloleai pade irangrang ngan ipaola
laulau toa oa mao. Eaba eta irangrang
ngan imata igera ga idudunga ngan mao
pade.
4 Tota natangtang kapei ngansa eaba eta
kemi irangrang ngan ipaola laulau toa oa
ga imata igera ga idudunga ngan mao.
5 *Be ede ngan gid madidnga ikeo pagau
ga bedane, “Tang mao. Ega, Laion toa iuot
ngan lum pan Iuda, ei iasal paraunga. Ei
mambe abei isalud pau ede pros ga idae
ngan iaoa kelede pan maron kapei Devit.
Ei ga irangrang ngan ipela laulau toa oa
aea patoinga lima ga rua ta ipaola ga iuot.”

Ioanes igera Sipsip Inat

6 *Idio ta nagera Sipsip Inat ede imad-
madid rabu ngan mul kapei maron aea
toa oa, ga rabu ngan gid madidnga ga gid
masilau pange toa matad bibita. Sipsip
toa oa imata mambe mugaeai tirau ei ga
imate. Ei aea pelenga lima ga rua ga imata
kadlo lima ga rua pade. Imata kadlo toa oa
eine Deo Itautau Tutui idaba lima ga rua*
toa isula gid ga tila ngan tibur toa ngada
ne tanoeai.
7 Ta Sipsip Inat toa oa ila ibada laulau ga
ikikisi. Laulau toa oa inam pan Eaba toa
imamado ngan mul maron aea ga ienono
ngan ibage oatai.
8 *Ibada laulau toa oa ga kus ta gid masi-
lau pange toa matad bibita oa ga gid ma-
didnga sangaul rua igegea pange tikor aed
toa Sipsip Inat imatai. Gid kelede kelede
tikikisi led arp ngan kadonga baunga, ga
tikikisi gid loba gol toa nabene iuon ngan.
Be nabene toa oa idodo Deo ele panua
tututui led raring.
9 *Ta tikado baunga pau ede ga bedane,

“Eao eaba kemi tau, ta eao rangrang ngan
badanga laulau toa oa
ta pela aea patoinga ga blos.
Ngansa tirau go ga mate,
ta ngan eao singim, eao ol mulian gid
panua ga timan Deo ele.
Gid panua toa oa tinama ngan gid alu
toa ngada ne, ga tibur toa ngada ne
tanoeai, ga posanga toa ngada ne
tanoeai, ga tinid imata ede ga ede.
10 *Eao dol gid ga timamado Maron kapei
ibageai ta tikado naurata mambe
gid panua tenainga ad, ngan luanga
gid panua ga tinam boloma pan
Deo.
Ta gid ga timadid ga timugamuga
ngan tibur toa ngada ne tanoeai.”

Tisoa Sipsip Inat ieda

11 *Ga kus ta matag ila ta nalongo
anggelo busa linged. Gid timadid ga tibalil
ngan mul kapei maron aea, ga gid masilau
pange toa matad bibita, ga gid madidnga.
Be dabad iuot busa tau, mambe bunor-
ingring ga ringring ga ringring.
12 Linged kapei ta tikeo ga bedane,

“Sipsip Inat toa mugaeai tirau ei ga imate,
ei kemi tau,
ta gid panua toa ngada ne manta
tipakuru ngan ieda kapei, ga iura,
ga ele oatainga, ga ele danga sisid
kemikemi busa,
ga tibaba taran ei, ga tilolon ngan ei,
ga tisoa ieda!”

13 Ga kus ta nalongo danga toa ngada
ne buburiai ga tanoeai ga tano iloleai ga
tadiai ga danga toa ngada ne ienono ngan,
linged kelede ta tikeo,

“Eaba toa imamado ngan ele mul maron
aea, ga Sipsip Inat pade,
gisirua tirangrang ngan panua toa
ngada ne tiposa kemi ga ila pagid,
ga tilolon ngan gid, ga tisoa edad,
ga tipakuru ngan urad ga edad
kapeipei somisomi ga ilalala ga ila!”

* **5:5:** OM 49.9, Ais 11.1, 10, PM 22.16 * **5:6:** Sek 4.10, Ins 1.36, PM 13.8 * **5:6:** Gera palongonga ngan posanga idil toaine *Itautau Tutui toa idaba lima ga rua ngan 1.4.* * **5:8:** Sng 141.2, PM 8.3-4 * **5:9:** Sng 33.3, 40.3, 96.1, 98.1 * **5:10:** IM 19.6, Ais 61.6, PM 1.6, 20.6 * **5:11:** Dan 7.10, Ibr 12.22

14 Be gid masilau pange toa matad bibita
oa tikeo ga, “Eine tautaunga!” Ta gid
madidnga tikor aed ga tisoa gisirua edad.

6

Sipsip Inat ipela gid patoinga toa ienono ngan laulau iaoa

1 *Idio ta matag ila ta nagera Sipsip
Inat ibada laulau toa aea patoinga lima
ga rua ienono ngan, ta ipela patoinga toa
imuga oa. Ga kus ta nalongo ede ngan gid
masilau pange toa matad bibita oa iposa.
Be ilinge mambe mariamba itang ta ikeo,
“Eao nama!”
2 *Be mole mao, nagera os bodbode
ede. Be eaba toa imamado gadae ngan,
ikikisi pandenga. Be tibada nakala ede
ga ila pan mambe nakala togid panua
tiasal paraunga. Ta ei ilalala ga ila ngan
kadonga paraunga ta iuangga iasal gid alu
busa ngan paraunga.

3 Idio ta Sipsip Inat ipela patoinga ede
pade, ta nalongo masilau ede pade toa
imata bibita oa ikeo ga bedane, “Eao
nama!”
4 Tota nagera os ede pade iuot ga inam,
be itin singsingia mambe dinga. Be eaba
toa imamado gadae ngan, tibada edaeda
kapei pan ta irangrang ngan ipaeabu ngan
madonga lolo tarui aea. Ta ikado ga gid
panua tanoeai tiparau pol ngan gid ga
tipapamate ngan gid. Tibada didi kapei
paraunga aea ga ila pan ngan kadonga
naurata toa ne.

5 Idio ta Sipsip Inat ipela patoinga tol
aea, ta nalongo masilau tol aea toa imata
bibita oa ikeo ga bedane, “Eao nama!”
Be mole mao nagera os kusuksuk ede, be
eaba toa imamado gadae ngan ikikisi sikel
ede ibageai.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Sikel mugaeai aea

6 Ta nalongo babanga ede iuot rabu
ngan gid masilau pange toa matad bibita
oa ikeo ga bedane, “Eao la ta kado sapanga
ga iuot tanoeai. Ta annga aea olnga
ga idaedae. Gid panua tiboko ngan ado
dodol kelede, eine ga tibada pat irangrang
ngan olnga wit ngan ulo kakauede kelede,
mao tiuol bali plaoa irangrang mambe
ulo gereirei tol. Be irangrang ngan eao
paeabu ngan bude oliv aea ga oain mao.”

7 Idio ta Sipsip Inat ipela patoinga pange
aea, ta nalongo masilau pange aea toa
imata bibita oa ikeo ga bedane, “Eao
nama!”
8 *Be mole mao nagera os ede itin ean-
gonga tede, be itin ilaun imata puluanga.
Be eaba toa imamado gadae ngan, ei ieda
Matenga. Be Tibur togid Panua Matemate
eine ilalala ga inasnasi ei. Gisirua tibada
edaeda kapei ngan pamatenga gid panua
tanoeai. Ta tirangrang ngan tipota gid ga
tiuot iaoa pange. Be gisirua tirangrang
ngan tipamate iaoa ede ngan gid toa pange
oa. Ta gid ga timatemate ngan didi pa-
raunga aea, ga sapanga, ga dibala, ga gid
masilau saksak tanoeai aea tian gid.

9 Idio ta Sipsip Inat ipela patoinga lima
aea, ta nagera panua matemate tautaudid
timamado gadio ngan popou tenainga aea.

* **6:1:** PM 4.6-7, 5.1,6 * **6:2:** Sek 1.8, 6.1-6 * **6:8:** Jer 15.1-3, Ese 5.12, 17, 14.21 * **6:11:** PM 7.9, 13, 19.14

Mugaeai ad isat tirau gid ga timate ngansa tikikisi matua Deo ele posanga ga tipapamatua posanga toa oa pade.

10 Gid tibaba kapei ta tikeo, “Maron, eao tutui tau ga nasi posanga tautaunga somisomi. Ngeda be eao pamadid gid panua tanoeai ngan posanga ta koli ga ila pagid ngan amai pamatenga?”

11 *Idio ta tibada pononga bodbode mamarae ga ila pagid panua toa kelede kelede oa. Be tikeo pagid ga bedane, “Aearagimi kauteta pade ga ila irangrang ngan ami isat tipamate oaeoaemi padengada ga gid panua toa lemi naurata kelede. Oangga tipamate gid lalaede mambe gimi, ta tiparangrang dabami ga imata karanga ga kus, eine Deo ga ikoli pagid ami isat ngan ami pamatenga.”

12 *Idio ta nagera Sipsip Inat ipela patoinga lima ga ede aea. Be mole mao nauruge kapei ede iuot tanoeai, ta ado imata ipul ei ga iuot dodom ga kusuksuk mambe danga sisid mok aea. Be taiko ipul ei pade ga iuot singsingia mambe sing.

13 *Be gid gigima mariambai titap ga tisulug tanoeai mambe rai kapei inuga abei fik ta itautau toa iblabla maitne oa titap ga tisulug.

14 *Be mariamba itakai ga manmanae ipolei mambe laulau ede tipol. Be gid lusi ga inu toa ngada oa titnan mulid ga tidio alele.

15 *Be gid mamaron kapeipei tanoeai ad, ga gid panua toa edad kapeipei, ga gid madidnga togid panua paraunga ad, ga gid panua toa led pat ga danga sisid busa, ga gid panua toa urad kapeipei, ga gid paeaeanga sapaean, ga gid panua toa tiboko mambe paeaeanga sapaean mao, gid toa ngada oa timumul ngan gid pat ibaba ga gid pat kapeipei lusiai.

16 *Ta tibaba ga ila pagid lusi ga pat kapeipei ta tikeo ga bedane, “Atap ga asulug ta apamumul gai! Toa bedaoa ta gai arangrang ngan amumul ngan Eaba toa imamado ngan ele mul maron aea, ta Sipsip Inat ele kadonga lolo bake aea irangrang ngan iuot ngan gai mao.

17 *Ngansa gisirua led ado kapei ngan pasolannga led kadonga lolo bake aea, ta iuot ne. Be sai ga irangrang ngan imadid matua?”

7

Gid panua toa tibada Deo ele kilala

1 *Ga kus ta nagera anggelo pange timadmadid ngan tano igal toa pange oa, be tipakala gid rai toa pange oa ta irangrang ngan tiuso tano mao, ga tad mao, ga gid abei mao pade.

2 Be gid anggelo toa pange oa tibada edaeda kapei ta tirangrang ngan tipaeabu ngan tano ga tad. Ga kus ta nagera anggelo ede pade idae toa ado ele parangai ga inam, be ikikisi Deo toa imamado somisomi ne ele kilala. Ei ipotalae kapei ga ila pagid anggelo toa pange oa

3 *ta ikeo ga, “Irangrang ngan gimi apaeabu ngan tano ga tad ga gid abei maitne. Asanga gai ta adol Deo ele kilala ga idae gid ele paeaeanga bolaboladeai ge. Ga kus ta ala apaeabu ngan gid danga sisid.”

4 *Idio ta nalongo tiuato gid panua toa tibada Deo ele kilala oa, dabad iuot bunoringring buno, bunoringring sangaul pange, igegea bunoringring pange (144,000). Gid panua toa oa tinama ngan lum toa ngada ne Israel aea.

5 Ngan lum pan Iuda, gid panua toa tibada Deo ele kilala, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua (12,000).
Be ngan lum pan Ruben, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua.
Be ngan lum pan Gat, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua.
6 Be ngan lum pan Aser, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua.
Be ngan lum pan Naptali, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua.

* **6:12:** Mt 24.29, PA 2.20, PM 8.12, 11.13, 16.18 * **6:13:** Ais 34.4 * **6:14:** PM 16.20 * **6:15:** Ais 2.10,19,21
* **6:16:** Lu 23.30 * **6:17:** Jol 2.11, Mal 3.2 * **7:1:** Jer 49.36, Dan 7.2 * **7:3:** Ese 9.4, 6, PM 9.4 * **7:4:** PM 14.1,3

Be ngan lum pan Manase, dabad iuot
bunoringring sangaul, bunor-
ingring rua.
7 Be ngan lum pan Simeon, dabad
iuot bunoringring sangaul, bunor-
ingring rua.
Be ngan lum pan Livai, dabad iuot bunor-
ingring sangaul, bunoringring rua.
Be ngan lum pan Isakar, dabad iuot
bunoringring sangaul, bunor-
ingring rua.
8 Be ngan lum pan Sebulun, dabad
iuot bunoringring sangaul, bunor-
ingring rua.
Be ngan lum pan Iosep, dabad iuot bunor-
ingring sangaul, bunoringring rua.
Be ngan lum pan Benjamin, dabad
iuot bunoringring sangaul, bunor-
ingring rua. Gid toa ngada oa tibada
Deo ele kilala.

Ipom kapei tau toa tidol pononga bodbode mamarae tisoa Deo ieda

9 Ga kus ta nagera ipom kapei ede. Be dabad kapei tau ta irangrang ngan eaba eta iuade gid mao. Gid tinama ngan gid alu toa ngada ne, ga tibur toa ngada ne tanoeai, ga posanga toa ngada ne tanoeai, ga tinid imata ede ga ede. Timadmadid mul kapei maron aea imatai ga Sipsip Inat imatai. Be tidol pononga bodbode mamarae ga tikikisi abei babaka ilaun ngan baged.

10 *Ta timemetae kapei ngan posanga ta tikeo,

"Tapakuru ngan ada Deo toa imamado
ngan mul maron aea ga Sipsip Inat
pade!
Gisirua kekelegid tibada gita mulian
ta tamamado kemi."

11 Be gid anggelo busa toa timadmadid ga tibalil ngan mul kapei maron aea, ga gid madidnga, ga gid masilau pange toa matad bibita, gid toa ngada oa timouru ga matad isulug tanoeai, be tisoa Deo ieda
12 *ta tikeo,

"Eine tautaunga!
Gita toa ngada ne takado posanga kemi
ngan ada Deo ga tasoa ieda.
Tapakuru ngan ieda kapei ga iura ga
ele oatainga kapei.
Taposa kemi ga ila pan, ga talolon
ngan ei somisomi ga ilalala ga ila.
Eine tautaunga!"

Gid ipom toa tidol pononga bodbode, ad kadonga kulupulupu kus

13 Idio ta ede ngan gid madidnga ibeta gau bedane, "Gid panua toa tidol pononga bodbode mamarae ne, gid sapadua, be tinam sida?"
14 *Ta nakoli ele posanga bedane, "Maron, eao oatai."
Ta ikeo ga, "Gid ipom toa ne timadid matua ga tiasal kadonga kulupulupu kapei tau. Gid timum led pononga mamarae ngan Sipsip Inat ising, ta iuot bodbode tau.

15 "Tota timadmadid Deo ele mul maron
aea imatai
ta tikakado naurata raring aea ado ga
ado ga bong ga bong toa Deo ele
lumaeai.
Ta Deo toa imamado ngan ele mul maron
aea, ei ga irobi gid ngan aea molo-
molo ta imariala kemi ngan gid.
16 *Be gid ga pitoreagid pade mao,
ga marumian gid pade mao.
Be ado ga ilang karkar gid pade mao,
ga danga eta pade irangrang ngan
ilaba tinid mao ga mao tau.
17 *Ngansa Sipsip Inat toa imamado rabu
ngan mul kapei maron aea, ei ga
imariala kemi ngan gid mambe
eaba imariala ngan ele sipsip.
Ta ei ga imugamuga ngan gid ta
ibada gid ga tila ngan gid eaumata
kemikemi tilelele.
Be Deo ga ipusi matad sul toa ngada oa ga
ila, ta gid ga titang pade mao."

8

Sipsip Inat ipela laulau aea patoinga lima ga rua aea

1 Idio ta Sipsip Inat ipela laulau aea patoinga lima ga rua aea, ta tibur toa ngada

* **7:10:** PM 5.6-7 * **7:12:** PM 5.12 * **7:14:** Dan 12.1, Mt 24.21 * **7:16:** Ais 49.10 * **7:17:** Sng 23.2, Ais 25.8, PM 21.4

oa buburiai ikuranono ga ila irangrang
ngan ado imata ilia kelede.
2 Ta nagera gid anggelo lima ga rua
timadmadid Deo imatai. Be tipan gid
anggelo toa kelede kelede oa led taule.
3 *Ga kus ta anggelo ede pade inam ta
imadid boloma ngan popou tenainga aea.
Ei ikikisi loba gol nabene aea, be tibada
nabene kapei tau ga ila pan, ngan itenai
toman ngan gid panua tututui toa ngada
oa led raring. Tenainga toa oa, ei ga ikado
ngan popou gol toa ienono mul maron aea
imatai.
4 Ta nabene toa ienono anggelo ibageai
oa, aea basu toman ngan gid panua tututui
led raring puk ga idae ga ila pan Deo.
5 *Idio ta anggelo ibada dinga igirar
ngan popou tenainga aea, ta inonoi ngan
loba nabene aea toa oa ga iuon. Ga kus ta
itado ga isulug tanoeai. Tota pelaka ger,
ga tandanga kapeipei iuotot, ga gla isamil
alele, ga nauruge inuga tano.

Anggelo pange tiuso led taule

6 Idio ta gid anggelo toa lima ga rua oa
tisoa led taule ga idae aoadeai.
7 *Io, anggelo toa imuga oa iuso ele taule.
Be mole mao aoara idildil matua mambe
patpat itap toman ngan dinga toa tibul
ngan sing. Titado gid danga toa oa ga
isulug tanoeai, ga kus ta dinga inono tano.
Ta eine mambe tipota tibur toa ngada oa
tanoeai ga iuot tol. Ta tano idanga ede
ngan gid tol, dinga inono ga kus toman
ngan aea abei. Be gilgilnga toa ngada oa,
dinga inono ga kus pade.
8 Idio ta anggelo ede pade iuso ele taule.
Be mole mao titado danga ede ga isulug
tadiai. Danga toa oa mambe lusi kapit-
nami toa dinga inono ga irarabal. Danga
toa oa isulug tadiai ga kus ta eine mambe
tipota tad ga iman tol. Ta tad idanga ede
ngan gid toa tol oa ipul ei ga iuot sing.
9 Ta gid ia ga masilau tad aea ngan tad
idanga ede ngan gid toa tol oa timate. Be
gid oaga toa ngada oa ngan tad idanga ede
toa oa tiduaea ga kus pade.
10 Idio ta anggelo tol aea iuso ele taule.
Be mole mao gigima kapei ede toa irarabal
mambe usi, itap mariambai ga isulug. Ta
eine mambe tipota gid eau ga gid eaumata
ga tiuot iaoa tol. Ta gigima toa oa itap ga
isulug ngan iaoa ede ngan gid toa tol oa.
11 *Gigima toa oa ieda Ipaipai. Ta ikado
ga gid eau ngan iaoa ede ngan gid toa
tol oa manad paipai. Ta panua busa tiun
eau toa oa ga timatemate, ngansa ipaipai
paeamao tau.
12 *Idio ta anggelo pange aea iuso ele
taule. Be eine mambe tipota ado ga taiko
ga gid gigima ga tiuot iaoa tol. Ta tipaeabu
ngan iaoa ede ngan gid toa tol oa, ta ado
idanga ede itara mao, ga taiko idanga ede
itara mao, ga gid gigima iaoa ede ngan gid
toa tol oa titara mao pade. Tota bong ilia
ede ga ado ilia ede aea taranga eta mao.
13 *Idio ta matag ila ta nalongo man
abalem ede iroro mariamba irabuiai.
Ta ipotalae kapei ga bedane, “Paeamao,
paeamao, paeamao tau ngan gid panua
tanoeai! Ngansa oangga gid anggelo
tol pade tiuso led taule, eine kadonga
kulupulupu tau ga iuot ngan gid panua.”

9

Anggelo lima aea iuso ele taule

1 *Idio ta anggelo lima aea iuso ele taule.
Ga kus ta nagera gigima ede itap buburiai
ga isulug tanoeai. Be tibada atama ede aea
kuklang ga ila pan gigima toa oa. Atama
toa oa ipakala baba kilikilinga iaoa. Baba
kilikilinga toa oa isulug ga ila, be ipu eta
mao.
2 *Idio ta gigima irepe atama toa oa, ta
basu kapei puk ga idae mambe suksukngа
kapei ede aea basu. Be basu toa oa iuon
mariambai ta ipakala ado imata ga ila
dodom.
3 Be gid gurisi tiuot basu iloleai ta tisulug
ga tinam tanoeai. Gid tibada pamatuanga
ta urad mambe apap tano aea, ta tiran-
grang ngan tingotngot gid panua.
4 *Gid gurisi toa oa tinasi renrennga ede
toa ipaidi gid ta tirangrang ngan tipaeabu

* **8:3:** IM 30.1-3, PM 5.8 * **8:5:** IM 19.16-19, Wkp 16.12, PM 11.19, 16.18 * **8:7:** IM 9.23-26, Ese 38.22, Jol 2.30 * **8:11:** Jer 9.15 * **8:12:** Ese 32.7, PM 6.12-13 * **8:13:** PM 9.12, 11.14 * **9:1:** PM 20.1 * **9:2:** OM 19.28, IM 10.12-15, Jol 2.2,10 * **9:4:** PM 7.3

ngan gid abei ga gilgilnga mao. Tinasi
renrennga toa oa ta tila tipaeabu ngan gid
panua kekelegid toa Deo ele kilala ienono
ngan bolabolad mao.
5 Be tibada pamatuanga ngan pa-
matenga gid panua mao. Tirangrang ngan
tipaieiei gid ga ila irangrang ngan taiko
lima mon. Be ieieinga toa tikado, eine
lalaede mambe apap tingot gid panua.
6 *Ngan ado toaiua, gid panua ga tiloilo
edap ngan matenga ga mao. Lolod ga ikim
tau ngan timate, be led edap eta mao.
7 *Gid gurisi matad mambe os toa tipa-
sogo ngan paraunga. Be laboradeai, tidol
danga ede mambe nakala gol. Be matad
mambe gid eababa matad.
8 *Launid mamarae mambe gid taine
launid, be luod mambe laion luod.
9 *Be gogod aea pakalanga eine mambe
gid pakalanga aen, be bagbaged ele tan-
danga eine klok ga klok mambe os busa
tiladlado ga tidada karis ga tila ngan pa-
raunga.
10 Uuid mambe gid apap uuid, be led
ido toa ienono ngan uuid, iura kapei ta
irangrang ngan ipaieiei gid panua ngan
taiko lima.
11 Ad maron toa imugamuga ngan gid,
eine anggelo baba kilikilinga aea. Anggelo
toa oa ieda ngan posanga Ibru eine
Abadon. Be ngan posanga Grik ieda Apo-
lion.*
12 Io, danga paeamao ede ila na. Be teta
pade danga paeamao rua pade ga tinam.

Anggelo lima ga ede aea iuso ele taule

13 Idio ta anggelo lima ga ede aea iuso ele
taule, ta nalongo babanga ede iuot rabu
ngan gid pelenga ngan popou tenainga
aea igal toa pange oa. Popou gol toa oa
ienono Deo imatai.
14 Babanga toa oa ikeo pan anggelo lima
ga ede aea toa ikikisi ele taule. Ikeo ga
bedane, “Gid anggelo pange toa tiaud gid
ga timamado eau kapei Iupretis isaleai, la
pola gid ta longean gid ga tila.”
15 Tota ila ipola gid anggelo toa pange
oa ta irangrang ngan tipota gid panua
toa ngada ne tanoeai ga tiuot iaoa tol, ta
tiuangga tirau iaoa ede ngan gid toa tol
oa ga timate. Gid anggelo toa oa tirere
ga tisangasanga led ado imata toa oa.
Mugaeai ga inam, Deo isio ado imata ga
taiko ga taun ga rai toaiua ngan tikado
naurata toa ne.
16 Be gid panua paraunga ad toa tima-
mado ngan os, nalongo tikeo ga dabad iuot
bunoringring bunoringring, be tigalbatan
pabuno rua (200 milion).
17 Ngan danga toa Deo ipasolan pagau
mambe anunug, nagera gid os ga gid
panua timamado gadae ngan gid, gogod
aea pakalanga eangonga ga bil ga singsin-
gia mambe dinga. Be gid os laborad
imata mambe ga laion laborad. Be ngan
aoad, dinga iuotot toman ngan basu ga pat
kaeau kakatol.
18 Ta eine mambe tipota gid panua toa
ngada ne tanoeai ga tiuot iaoa tol. Ta
dinga ga basu ga pat kaeau kakatol toa oa
ipamukuru panua busa, ta panua iaoa ede
ngan gid toa tol oa timate.
19 Gid os toa oa, urad ienono ngan aoad
ga uuid. Ngansa uuid lalaede mambe
mota. Be uuid toa oa, laborad pade, ta
ngan laborad toa oa tipapaeabu ngan gid
panua.
20 *Be gid panua padengada tanoeai,
dinga ga basu ga pat kaeau kakatol toa
oa ipamukuru gid mao. Be gid tipul lolod
eta mao. Tiparpar maitne ngan kadonga
raring ngan gid danga toa tikakado ngan
baged. Tota tiraring ngan gid antu ga
deo pakakanga ad namer gol, ga silva,
ga bras, ga pat, ga abei. Gid namer toa
oa tirangrang ngan tigeragera mao, ga
tilongolongo mao, ga tilalala mao pade.
21 Gid panua toa oa led kadonga sasat
ga bedane: Tiraurau panua padengada
ga timate, ga tikakado borou, ga tikakado
kadonga arala, ga tilublub panua paden-
gada led danga sisid. Be gid tipul lolod eta
ngan led kadonga sasat toa oa mao.

10

Anggelo ibada laulau ede ga ila pan

* **9:6:** Jop 3.21, Jer 8.3 * **9:7:** Jol 2.4 * **9:8:** Jol 1.6 * **9:9:** Jol 2.5 * **9:11:** Edaeda toa rua ne *Abadon ga Apolion ipu ga eine eaba toa ele paeabunga sat.* * **9:20:** Sng 115.4-7, 135.15-18, Dan 5.23, PM 16.9,11

Ioanes ta ian

1 Idio ta nagera anggelo ede pade iura kapei. Ei isulug buburiai ga inam, be ipono itin ngan gid laulau buburiai aea. Be gadae ngan ilabora, nagera aoara aea mariluangge. Be imata itara mambe ado, be iae imata mambe luma aea kadanga toa dinga irarabal ngan.

2 Toa ibageai oa ikikisi laulau kakauede ipokakai ga ienono. Ngan iae oatai iuad tad, be ngan iae angas iuad tano.

3 Ei ingangar kapei tau mambe laion iaoa ingongo. Be ingangar kapei toa bedaoa ga kus ta nalongo pelaka toa lima ga rua oa tikururu ga tiposaposa.

4 *Pelaka toa lima ga rua oa tiposaposa ga kus, ta naoangga nabode led posanga ga idae ngan laulau. Be nalongo babanga ede isulug buburiai ga inam ta ikeo ga, "Posanga toa gid pelaka lima ga rua tiposaposa ngan ne, eao kapin ga idio. Irangrang ngan eao bode mao."

5 *Idio ta anggelo toa imadmadid ga isakaka ngan tano ga tad, ei isoa ibage ga idae buburiai.

6 Ta ikado posanga tautaunga ede ngan Deo ieda toa imamado somisomi ga ilalala ga ila. Ei Deo toa ikado bubur ga tano ga tad ga danga toa ngada ne ienono ngan. Ta anggelo iposa tautaunga gadae ta ikeo, "Tautaunga, Deo ga ikado aea gerei mao ga mao tau.

7 *Be ngan ado toa anggelo lima ga rua aea iuangga iuso ele taule ga ele tandanga iuot, posanga toa Deo irau ga ienono mumulnga mugaeai ga inam, eine ga iuot tautaunga, lalaede mambe ipaola posanga ngan pagid ele paeaeanga toa tibabada iaoa."

8 Ga kus ta babanga toa nalongo buburiai ga inam, iposa pagau pade ta ikeo, "La pan anggelo toa isakaka ngan tano ga tad ta bada laulau toa ipokakai ga ienono ibageai."

9 *Tota nala pan anggelo toa oa ta nabeta ei ngan ibada laulau kakauede toa oa pagau. Ta ikeo, "Bada ta ean. Eine ga ikado ga apam ipulpul ei. Be aoameai eine ga imana marilonga mambe bon isul."

10 Tota nabada laulau kakauede toa ienono ibageai oa ta naean. Aoageai, imana marilonga mambe bon isul, be nason ga ila ga kus, ta ikado ga apag ipulpul ei.

11 Ga kus ta tikeo pagau ga bedane, "Eao manta bada Deo iaoa pade, ta kado posanga ngan gid alu busa, ga tibur busa, ga gid tuanga busa led posanga, ga gid mamaron kapeipei busa."

11

Panua rua tipamatua Deo ele posanga

1 *Idio ta tibada toto leoanga aea ede pagau, imata mambe toto lalalanga aea, ta tikeo pagau ga bedane, "Bada toto toa ne ta leoa ngan Deo ele luma ga popou tenainga aea, ga oade gid panua raring ad toa eoa.

2 *Be irangrang ngan eao leoa tibur rourounga aea rabu ngan Deo ele luma aea ala toa rua oa mao. Eao tnan ga idio, ngansa tibur toaine iman gid alu padengada led. Ta tuanga toa Deo ele ul ienono ngan toman ngan tibur toa oa, eine ga ienono ngan gid alu padengada baged, ta gid ga tipakiukiu tibur toa oa ga ila irangrang ngan taiko sangaul pange igegea rua.

3 Ta gau ga nabada edaeda kapei pagid leg panua rua toa tipamatua leg posanga, ta gisirua ga tidol danga sisid mok aea ta tibabada aoag ga ila irangrang ngan ado bunoringring ede, buno rua, sangalima sangaul ede (1,260)*."

4 *Panua toa rua ne mambe abei oliv rua ga mambe lam iae rua toa timadmadid Maron imatai. Maron toa oa imadid ga imugamuga ngan tibur toa ngada ne tanoeai.

5 *Be oangga sai itoba ngan paieieinga gisirua, eine ga dinga iuot gisirua aoadeai ta inono ad miri itamatama ga kus. Panua

* **10:4:** Dan 12.4,9 * **10:5:** Lo 32.40, Dan 12.7 * **10:7:** Amo 3.7 * **10:9:** Ese 2.8–3.3 * **11:1:** Ese 40.3, Sek 2.1-2 * **11:2:** Lu 21.24, PM 13.5 * **11:3:** *Ado bunoringring ede, buno rua, sangalima sangaul ede (1,260), oangga taoade ga tapaluplup, eine lalaede mambe taiko sangaul pange igegea rua (11.2), ga mambe rai tol ga ilia (12.14).* * **11:4:** Sek 4.3,11-14 * **11:5:** 2Sml 22.9, Sng 97.3 * **11:6:** IM 7.17-20, 1Sml 4.8, 1Kin 17.1

sapadua tiuangga tipaieiei gisirua, manta timate tota bedaoa.

6 *Panua toa rua ne tibada edaeda kapei ta tirangrang ngan tipakala mariamba, ta aoara ga itap mao ngan gid ado toa tibada Deo iaoa ngan. Ga pade, tibada edaeda kapei ta tirangrang ngan tipul gid eau ga tiuot sing ga tikado pamukurunga imata ede ga ede iuotot tanoeai. Gisirua tirangrang ngan tikakado gid danga toa ne ga iuot ta inasi led kimnga.

7 *Be oangga gisirua tipasala led naurata ngan pamatuanga Deo ele posanga ga kus, eine masilau saksak ga itnan baba kilikilinga ga idae ta iparau pagisirua ta iasal gid ga ipamate gid.

8 *Ta gisirua patid ga idio ienono tuanga kapei aea edap isaleai. Tuanga toa oa tatado oanenga itna ngan ta taoato ieda Sodom ga Isip. Toa eoa tipatoto gisirua ad Maron ngan abei tabala ga imate.

9 Be panua edengada ngan alu toa ngada ne, ga tibur toa ngada ne tanoeai, ga gid posanga imata ede ga ede, ga tinid imata ede ga ede, gid ga timamaran gisirua patid be tilongean eaba eta ga itaian gid mao. Tikakado toa bedaoa ga ila irangrang ngan ado tol ga ilia.

10 Ta gid panua tanoeai ga tinid igelgel ngan gisirua led matenga, ta tikado tingelgel ga tiabalan gid tenainga pol ngan gid. Ngansa panua toa rua oa tibada Deo iaoa be tipaieiei gid panua tanoeai.

11 *Be ado tol ga ilia kus, ta Deo iaoa uru mata bibita aea ila idudunga ngan gisirua, ta tidae timadid. Tota gid panua toa timamaran, timataud kapei tau.

12 *Be gisirua tilongo babanga kapei ede isulug buburiai ga inam ta ikeo, “Gimirua adae ga anam toa eko!” Tota gisirua tidae ga tila buburiai, be ad miri itamatama matad inono gid. Be laulau ede irobi gid ta tidae ga tila.

13 *Be tutui ngan ado imata toaiua, nauruge ede kapei tau inuga tano, ta tuanga kapei idanga ede aea luma toa ngada oa grum ga tisulug. Be ngan tuanga idanga lima ga pange, gid luma timadmadid kemi maitne. Be panua toa timate ngan nauruge toa oa, dabad iuot bunoringring lima bunoringring rua (7,000). Be gid panua padengada toa timukuru mao, timataud ta tisoa Deo buburiai aea ieda.

14 *Io, danga paeamao rua inam ga ila na. Be danga paeamao tol aea, teta pade ga inam.

Anggelo lima ga rua aea iuso ele taule

15 *Idio ta anggelo lima ga rua aea iuso ele taule. Ta ipom buburiai tipotalae kapei ta tikeo,

“Tibur toa ngada ne tanoeai toman ngan aea danga sisid kemikemi, labone iman tibur ton ada Maron Deo ga ton ele eaba toa tiuato ei Kristus†.
Ta ei ga imadid ga imugamuga somisomi ga ilalala ga ila.”

16 Ta gid madidnga sangaul rua igegea pange toa timamado ngan led mul maron aea toa Deo imatai oa, timouru ta tidol matad ga isulug tanoeai. Ta tisoa Deo ieda 17 ta tikeo,

“O Maron Deo Matua Soke Tau, eao mamado labone ga mugaeai pade.
Gai aposa kemi ga ila pago,
ngansa ngan uram kapei tau eao madid patautene ta mugamuga ngan tibur toa ngada ne tanoeai.

18 *Gid alu tanoeai ad lolod bake, be eao lem kadonga lolo bake aea inam.
Ta labone eine eao lem ado ngan pamadidnga gid matemate ngan posanga.
Ta eao ga lasu kemi gid lem paeaeanga toa tibabada aoam.
Ga pade, eao ga lasu kemi gid panua tututui ga gid panua toa tilolon ngan eao edam.
Eine eao lem panua toa edad kapeipei ga gid panua toa edad mao pade.

* **11:7:** Dan 7.21, PM 12.17, 13.7, 17.8 * **11:8:** Lu 13.34 * **11:11:** Ese 37.5,10 * **11:12:** 2Kin 2.11 * **11:13:** PM 6.12, 16.18 * **11:14:** PM 9.12 * **11:15:** IM 15.18, Sng 10.16, Dan 2.44, 7.14 † **11:15:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **11:18:** Sng 110.5, 115.13, Ro 2.5, PM 20.11-13

Ta labone eine eao lem ado ngan pae-
abunga gid panua toa tipaeabu
ngan tano.”

19 *Ga kus ta Deo ele luma toa buburiai
oa ipokakai. Ta ele korol apu aea ienono
masaeai toa ele luma iloleai oa. Be gla
isamil alele, ga tandanga kapeipei iuotot,
ga pelaka ger, ga nauruge kapei inuga
tano, ga aoara idildil matua mambe patpat
itaptap.

12

Ioanes igera taine ede ga ureru kapitnami

1 Ga kus ta kilala kapei ede iuot mari-
ambai. Taine ede ipit ado ngan itin
mambe pononga. Be taiko ienono iae
ibuloloeai. Be ngan ilabora, idol gigima
sangaul igegea rua mambe aea nakala.

2 *Ei iapa ta teta pade iuangga ipopo
gergeu. Ta ieieinga poponga aea iuot ngan
ei ta ingangar.

3 *Be mole mao kilala ede pade iuot
mariambai. Ureru kapitnami ede iuot,
be itin singsingia ga ilabora lima ga rua.
Be ilabora aea pelenga sangaul. Be ngan
ilabora toa lima ga rua oa, idol nakala lima
ga rua mambe nakala togid mamaron
kapeipei.

4 *Be ngan iuui, ipopor gigima busa
mariambai ta itado gid ga tisulug tanoeai.
Eine mambe ipota gid gigima mariambai
ga tiuot iaoa tol. Ta iaoa ede ngan gid toa
tol oa tisulug tanoeai. Be ureru imadma-
did boloma ngan taine toa iuangga ipopo.
Ta oangga taine ipopo gergeu ga kus, eine
iuangga ison ele gergeu toa oa ga ila.

5 *Idio ta taine toa oa ipopo gergeu
aranga. Gergeu toa oa eine ga imadid
ga imugamuga ngan gid alu toa ngada ne
tanoeai mambe eaba ikikisi ele toto aen ta
imariala kemi ngan gid ele sipsip. Be taine
toa oa ipopo ga kus ta tisoa ele gergeu ga
idae ga ila pan Deo toa imamado ngan ele
mul maron aea.

6 Be taine toa oa iaoa ga ila ngan tibur
modamodanga. Deo ikoromot tibur ede
toa eoa ngan ei, ta iuangga imariala kemi
ngan ei ga ipanpan aea annga ga ila iran-
grang ngan ado bunoringring ede, buno
rua, sangalima sangaul ede (1,260).

7 *Idio ta paraunga kapei iuot buburiai.
Mikael toman ngan ele anggelo tiparau
pan ureru toa oa, be ureru toman ngan ele
anggelo tikoli paraunga ga ila pagid.

8 Be ureru iura irangrang mao. Tota led
tibur eta buburiai pade mao.

9 *Titado ureru toa kapitnami oa ga
isulug tanoeai. Ureru toa oa ei mota
mugaeai aea toa tiuato ei eaba paeamao
ga Satan. Ei ipakaka gid panua toa ngada
ne tanoeai. Be titado ei ga isulug tanoeai
toman ngan gid ele anggelo.

10 *Ga kus ta nalongo babanga kapei ede
buburiai ikeo ga bedane,

“Patautene ada Deo ibada gita mulian, ta
iura kapei iuot masaeai. Ta danga
toa ngada ne ga ienono ei kekelen
ibageai.
Ei ibada edaeda kapei ga ila pan ele
eaba toa tiuato ei Kristus*.
Ngansa eaba paeamao toa isolsol gid
oaeoaeda ngan posanga somisomi
bong ga ado toa ada Deo imatai
oa, patautene titado ei ga isulug
tanoeai.
11 Be oaeoaeda toa oa tiasal eaba paeamao
ngan Sipsip Inat ising
ga ngan led posanga toa tikado ngan
pamatuanga Deo ele posanga.
Be gid tikim tau led madonga tanoeai mao.
Tota lolod matua ngan pamatuanga
Deo ele posanga ga irangrang ngan
led matenga, be timataud mao.
12 *Tota eao bubur, manta tinim igelgel
toman ngan gid panua toa tima-
mado nena!
Be eao tano ga tad, paeamao tau ngan
gimi!
Ngansa eaba paeamao isulug ga ila
pagimi na.

* **11:19:** Ibr 9.4, PM 8.5, 15.5, 16.21 * **12:2:** Mai 4.10 * **12:3:** Dan 7.7 * **12:4:** Dan 8.10 * **12:5:** Sng 2.9, Ais 7.14, 66.7, PM 19.15 * **12:7:** Jut 9 * **12:9:** OM 3.1, 14, Lu 10.18, PM 20.2 * **12:10:** Jop 1.9-11, Sek 3.1 * **12:10:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **12:12:** Ais 44.23, 49.13

Ei ilolo bake tau,
ngansa iuatai mambe ele ado imata
mamarae mao.”

13 Io, ureru igera mambe titado ei ga
isulug tanoeai. Tota ila ibutatan taine toa
ipopo gergeu aranga.
14 *Be tibada man ibagbage rua ga ila
pan taine toa oa, mambe man abalem
kapei ede ibagbage. Toa bedaoa ta
irangrang ngan iroro ga ila ngan tibur
modamodanga, aluai ngan ureru toa oa.
Toa eoa Deo ga imariala ngan ei ga ipan-
pan aea annga ga irangrang ngan aea rai
tol ga ilia.
15 Be ureru iluatan eau ga iuot iaoai ta
iuot mambe eau aea salia kapei ta iuangga
itilak taine toa oa ga ila.
16 Be tano ilua taine toa oa, ta ipokaka
iaoa ta ison eau kapei toa ureru iluatan ga
iuot.
17 *Tota ureru ilolo bake pan taine toa
oa ta ila ikado paraunga kapei pagid ele
gergeu padengada. Gid gergeu toa oa
tinasnasi Deo ilinge ga lolod matua ngan
Iesus ele posanga.
18 Be ureru imadmadid labiai, boloma
ngan tad.

13

Masilau saksak iuot tadiai

1 *Ga kus ta nagera masilau saksak ede
idae tadiai ga inam. Ei ilabora lima ga
rua be aea pelenga sangaul. Be ngan
aea pelenga toa kelede kelede oa imata,
nakala ienono mambe nakala togid ma-
maron kapeipei. Be ngan ilabora toa
kelede kelede oa, gid edaeda ienono. Gid
edaeda toa oa eine ngan badanga Deo
imul.
2 *Masilau saksak toa nagera oa imata
lalaede mambe lepat*. Be iae imata
lalaede mambe bea iae. Be iaoa imata
lalaede mambe laion iaoa. Ureru ibada
iura ga ila pan masilau saksak toa ne, ta
idol ei ga iuot maron kapei ede ta ieda
kapei tau.
3 *Be ngan masilau saksak toa ilabora
ede oa, aea tibun ienono. Imata mambe
mugaeai tirau ei ga imate, be aea tibun toa
oa imisi ga iuot kemi. Gid panua toa ngada
ne tanoeai timatala ga tinasnasi masilau
saksak toa oa.
4 Gid panua tisoa ureru ieda ngansa idol
edaeda kapei ngan masilau saksak toa oa.
Be tisoa masilau saksak ieda pade ta tikeo,
“Eaba eta lalaede mambe masilau saksak
toa ne mao! Sai ga irangrang ngan ikado
paraunga ga ila pan? Oo, eaba eta mao!”
5 *Deo ilongean masilau saksak toa oa
ta ikado posanga parimnga aea kapei tau
ga posanga papaeamao. Ta ei imadid ga
imugamuga ngan tibur toa ngada oa ga
ila irangrang ngan taiko sangaul pange
igegea rua.
6 Iaoa ikakai ngan posanga ta iposa
paeamao ngan Deo ga ipaeabu ngan ieda.
Ga iposa paeamao ngan Deo ele tuanga ga
gid panua toa buburiai oa pade.
7 *Deo ilongean ei ta ikado paraunga
ga ila pagid ele panua tututui ta iasal
gid. Ei ibada edaeda kapei ta imadid ga
imugamuga ngan gid alu toa ngada ne, ga
tibur toa ngada ne tanoeai, ga posanga toa
ngada ne tanoeai, ga gid panua tinid imata
ede ga ede.
8 *Be gid panua sapadua toa Deo ibode
edad ga idae ngan Sipsip Inat ele laulau
madonga kemi aea mao, gid toa ngada
oa ga tisoa masilau saksak ieda. Laulau
madonga kemi aea toa oa, Deo ibode mu-
gaeai ngan ikado danga toa ngada ne ga
iuot. Be eine ton Sipsip Inat toa mugaeai
tirau ei ga imate.†
9 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi
posanga toa ne.

10 *Oangga Deo isio eaba sai ngan ila ngan
luma panasnga aea,
ei ga ila ngan luma panasnga aea.

* **12:14:** Dan 7.25, 12.7 * **12:17:** PM 11.7 * **13:1:** PM 12.3, 17.3,7-12 * **13:2:** Dan 7.4-6 * **13:2:** *Lepat eine pusi saksak ede toa itin ilaun igalkomokomo.* * **13:3:** PM 17.8 * **13:5:** Dan 7.8,25, 11.36, PM 11.2 * **13:7:** PM 11.7 * **13:8:** Sng 69.28, PM 17.8, 20.12, 15, 21.27 † **13:8:** Panua edengada oatainga ad tiuangga tapul lain 8b ngan edap ede pade ga bedane: *Laulau madonga kemi aea toa oa eine ton Sipsip Inat toa Deo irau posanga ngan ele matenga toa mugaeai ngan ikado danga toa ngada ne ga iuot.* * **13:10:** Jer 15.2, 43.11, PM 14.12

Be oangga Deo isio eaba sai ngan tigal ei
ngan didi ga imate,
eine ga tigal ei ngan didi ga imate.

Io, oangga kadonga toa bedane iuotot, gid panua tututui ton Deo manta timadid matua ga tikisi botbot led kadonga lolo matua aea.

Masilau saksak ede pade iuot tanoeai

11 Ga kus ta nagera masilau saksak ede pade iuot tanoeai ga inam. Aea pelenga rua imata lalaede mambe sipsip ele gergeu aea pelenga, be ele posanga mambe ureru ele posanga.

12 Edaeda kapei toa masilau saksak matamata aea ibada, masilau saksak toa ede pade ne ibada pade, ta imadid ga imugamuga ta ilualua masilau saksak toa matamata aea oa.‡ Ei ikado ga gid panua tanoeai ad tisoa masilau toa matamata aea oa ieda. Eiua masilau toa aea tibun kapei ngan tirau ei ga imate, be aea tibun toa oa imisi pade.

13 *Masilau toa ede pade ne ikado gid uisinga kapeipei iman kilala. Ta irangrang ngan ikado ga dinga isulug buburiai ga inam tanoeai ta panua tigera.

14 Be Deo ilongean masilau saksak toa ne ta ikakado gid uisinga iman kilala ta ipakaka gid panua tanoeai ad, be ilualua masilau saksak toa matamata aea oa. Ta ikeo pagid panua tanoeai ad ta tikado namer ede inasi masilau toa matamata aea oa ianun. Eina masilau toa aea tibun ngan tirau ei ngan didi mugaeai ga imate, be idae mulian pade.

15 Deo ilongean masilau saksak toa ne ta ibada iaoa uru mata bibita aea ga ila pan masilau toa matamata aea oa aea namer. Toa bedaoa ta oangga sapadua tisoa namer toa oa ieda mao, eine namer toa oa irangrang ngan iposa ta tirau gid ga timate.

16 *Masilau toa ede pade ne ikado ga panua toa ngada ne tanoeai manta tibada kilala ede ga idae ngan baged oatai, mao ngan bolabolad. Gid panua toa edad mao ga panua toa edad kapeipei, ga gid panua toa led danga sisid busa, ga gid panua toa led danga sisid imata karanga mao, ga gid panua toa timan paeaeanga sapaean, ga gid panua toa timan paeaeanga sapaean mao, gid toa ngada oa manta tibada kilala toa oa.

17 Ta oangga sai ibada kilala toa oa mao, ei ga irangrang ngan iuol danga sisid mao, ga irangrang ngan ilongean ele danga sisid ga panua tiuol pan mao pade. Kilala toa ne eine masilau toa matamata aea oa ieda, mao ieda idaba.

18 Ikulupu ngan gid panua tiuatai ngan masilau ieda idaba toa ne ipu madongan. Be eaba sai toa ele oatainga kemi, ei ga irangrang ngan iuade ga ipaluplup posanga ipu ngan edaeda toa ne. Ngansa ieda idaba toa ne eine eaba ede ieda. Idaba eine buno lima buno ede, sangalima sangaul ede, igegea lima ga ede (666).

14

Sipsip Inat ele panua tikado baunga pau

1 Idio ta matag ila ta nagera Sipsip Inat imadid ngan bereo Saion*. Be ele panua toa dabad iuot bunoringring buno, bunoringring sangaul pange, igegea bunoringring pange (144,000), gid timadmadid toman ngan ei. Sipsip Inat ieda ga Itama ieda pade ienono bolaboladeai.

2 *Be nalongo tandanga ede buburiai ga inam, iaoa ingongo mambe eau busa imasesel ga mambe pelaka itang kapei. Be tandanga toa oa itang kemi mambe gid panua tiraurau led arp.

3 *Be tikado baunga pau toa mul maron aea imatai, ga gid masilau toa matad bibita oa matadeai, ga gid madidnga matadeai pade. Eaba eta pade irangrang ngan inanale ngan baunga toa oa mao. Gid panua toa dabad iuot bunoringring buno, bunoringring sangaul pange, igegea bunoringring pange (144,000), gid kekelegid tirangrang ngan tikado. Gid panua toa oa, Deo iuol gid

‡ **13:12:** Panua edengada tiuangga posanga idil toa ne *ilualua masilau saksak aea posanga ipu ede pade ga bedane: ikakado ele naurata masilau saksak toa oa imatai. Posanga idil toa ne iuot pade ngan lain 14.* * **13:13:** 1Kin 18.24-39, Mt 24.24, PM 19.20 * **13:16:** PM 14.9-11, 16.2, 20.4 * **14:1:** *Bereo Saion eine bereo toa tuanga Ierusalem ienono ngan.* * **14:2:** PM 1.15, 19.6 * **14:3:** Ais 42.10, PM 5.9, 7.4

ga timan ei ele rabu ngan gid panua toa
ngada ne tanoeai.
4 Gid panua toa ne tieno toman ngan gid
taine mao ta muk eta ibul gid mao. Tiplese
kadonga togid oaioainga, be tinasnasi Sip-
sip Inat ngan tibur isaoa ei ila ngan. Deo
iuol gid ga timan ei ele rabu ngan gid
panua tanoeai ad, ta tiuot mambe annga
papau imatua dadangai toa titenai ga ila
pan Deo ga ila pan Sipsip Inat pade.
5 Posanga pakakanga eta iuot aoadeai
mao. Led idil eta paeamao mao ga mao.

Anggelo tol tipaola posanga

6 Ga kus ta nagera anggelo ede pade
iroro ga ila mariamba irabuiai. Ei ibada
ato kemi toa ienono somisomi ga ilalala ga
ila, ta iuangga ipaola ga iuot pagid alu toa
ngada ne, ga tibur toa ngada ne tanoeai,
ga posanga toa ngada ne tanoeai, ga gid
panua tinid imata ede ga ede.
7 Ei ipotalae kapei ta ikeo, "Gimi manta
amataud Deo ta asoa ieda. Ngansa ado
imata toa ei idol ngan pamadidnga gid
panua ngan posanga ta iuot ne. Gimi
manta akado raring ga ila pan Deo toa
ikado bubur ga tano ga tad ga gid eaumata
toa ngada oa."
8 *Ga kus ta anggelo ede pade inasi ei ta
ikeo, "Tuanga kapei Babilon, tiasal ei ngan
paraunga ta itap ga isulug! Mugaeai ga
inam, ei ipaun gid alu toa ngada ne ngan
oain matua ga ipamangamanga laborad ta
tikakado kadonga arala imata ede ga ede.
Be ei itap ga isulug na!"
9 *Idio ta anggelo tol aea inama ta inasi
gisirua toa timuga oa. Ei ipotalae kapei
ngan posanga bedane, "Oangga sai isoa
masilau saksak ieda, mao isoa aea namer
ieda, ga ibada aea kilala ga idae ngan
ibolabola, mao ngan ibage,
10 *ei pade ga iun oain. Be eine oain lolo
bake aea ton Deo. Deo ibul danga eta ngan
oain toa oa mao. Ei iparere oain kekelen
ngan ele loba toa lolo bake aea oa. Ta
eaba sai toa iun oain toa oa, eine ga ibada
ieieinga kapei ngan dinga ga pat kaeau
kakatol toa gid anggelo tututui matadeai
ga Sipsip Inat imatai pade.
11 *Be basu ngan dinga toa ieieinga aea
oa, eine ibungbung somisomi ga ilalala ga
ila. Ta gid panua toa tisoa masilau saksak
ieda, ga aea namer ieda, ga tibada ieda
aea kilala, gid tiaragid teta mao. Tinaman
ieieinga somisomi ga ilalala ga ila."
12 *Tota oangga kadonga toa bedaoa iuo-
tot, gid panua tututui ton Deo manta tima-
did matua. Eine gid panua toa tinasnasi
Deo ilinge ga tikisi botbot led kadonga lolo
matua aea ngan Iesus.
13 Ga kus ta nalongo babanga ede inam
buburiai ga inam ta ikeo, "Bode posanga
ga bedane, 'Toa labone ga ila, kemi tau
ngan sapadua toa tilup toman ngan Maron
ga timate.' "

Be Itautau Tutui ikeo pade ga bedane,
"Eine tautaunga. Gid ga tibada earainga
kemi ngan led naurata kulupulupu. Be
gid ga tila sapaean mao. Led kadonga
kemikemi, Deo ga imata nanan ta ikoli
kemi pagid."

Ado imata iuot ngan annga imatua aea badanga

14 *Idio ta matag ila ta nagera laulau
bodbode ede, be eaba ede imamado laulau
toa oa ipaoeai. Ei idol nakala gol ilab-
orai ga imata lalaede mambe eaba inat.
Be ngan ibage, ikikisi didi mamarae toa
imata tau.
15 Ga kus ta anggelo ede pade iuot Deo
ele lumaeai ga inam ta ipotalae kapei ga
ila pan eaba toa imamado laulau ipaoeai
ta ikeo, "Bada lem didi mamarae ta ket
gid annga imatua. Ngansa ado imata ngan
annga aea badanga ta iuot ne. Gid annga
tanoeai imatua ga ienono."
16 Tota eaba toa imamado laulau ipaoeai
ikisi ele didi mamarae ngan ibage ta itado
ngan ketnga gid annga imatua tanoeai. Ta
iket tano aea annga imatua toa ngada oa
ga isulug.
17 Ga kus ta anggelo ede pade itnan Deo
ele luma toa buburiai oa ta iuot ga inam.

* **14:8:** Ais 21.9, Jer 51.7-8, PM 17.2, 18.2,3 * **14:9:** PM 13.12-17 * **14:10:** OM 19.24, Sng 75.8, Ais 51.17, 22, Jer 25.15-16, Ese 38.22, PM 16.19, 20.10 * **14:11:** Ais 34.10 * **14:12:** PM 13.10 * **14:14:** Dan 7.13

Ei pade ikikisi didi mamarae ede toa imata
tau.
18 *Ga kus ta anggelo ede pade itnan
popou tenainga aea ga inam. Ei ele nau-
rata ngan imariala ngan popou toa oa aea
dinga. Be ipotalae kapei ga ila pan anggelo
toa ikikisi didi mamarae toa imata tau ta
ikeo, “Bada lem didi mamarae toa imata
tau, ta ket gid oain iparoparo toa ngada oa
tanoeai ta suk gid ga tidio. Ngansa gid oain
itautau iblabla ga ienono.”
19 Tota anggelo toa oa ikikisi ele didi
mamarae ta itado ngan ketnga gid oain
itautau toa ngada oa tanoeai. Isuk gid ga
kus, ta itado ga tidae ngan Deo ele tibur
oain aea bibnga. Oain itautau toa oa aea
bibnga idodo Deo ele kadonga lolo bake
aea.
20 *Idio ta tibib oain itautau toa oa gaot
ngan tuanga, ta sing ilele ga iuot. Be sing
toa oa isum ga idae ga iluai ngan gid os
aoad aea oaro. Ta sing toa isum oa ilele
ga ipakaranga tibur kapei ga ila irangrang
ngan kilomita buno tol.

15

Gid anggelo lima ga rua tikikisi gid danga pamukurunga aea lima ga rua

1 Ga kus ta nagera kilala ede pade kapei
tau ipamatala gita ga iuot buburiai. Eine
gid anggelo lima ga rua tikikisi gid danga
pamukurunga aea lima ga rua. Be gid
pamukurunga toa oa eine tinam muriai
ngan Deo ele pamukurunga toa ngada oa,
ngansa oangga tiuot ga kus, eine ipasala
Deo ele kadonga lolo bake aea ga kus.
2 Idio ta nagera danga mambe tad kapei
ede toa imata mambe adial tibul toman
ngan dinga. Be gid panua toa tipaparau
ga tiasal masilau saksak ga aea namer ga
ieda idaba, gid timadmadid ngan tad toa
oa. Be tikikisi gid arp toa Deo ibada pagid.

* **14:18:** Jol 3.13 * **14:20:** Ais 63.3, PM 19.15

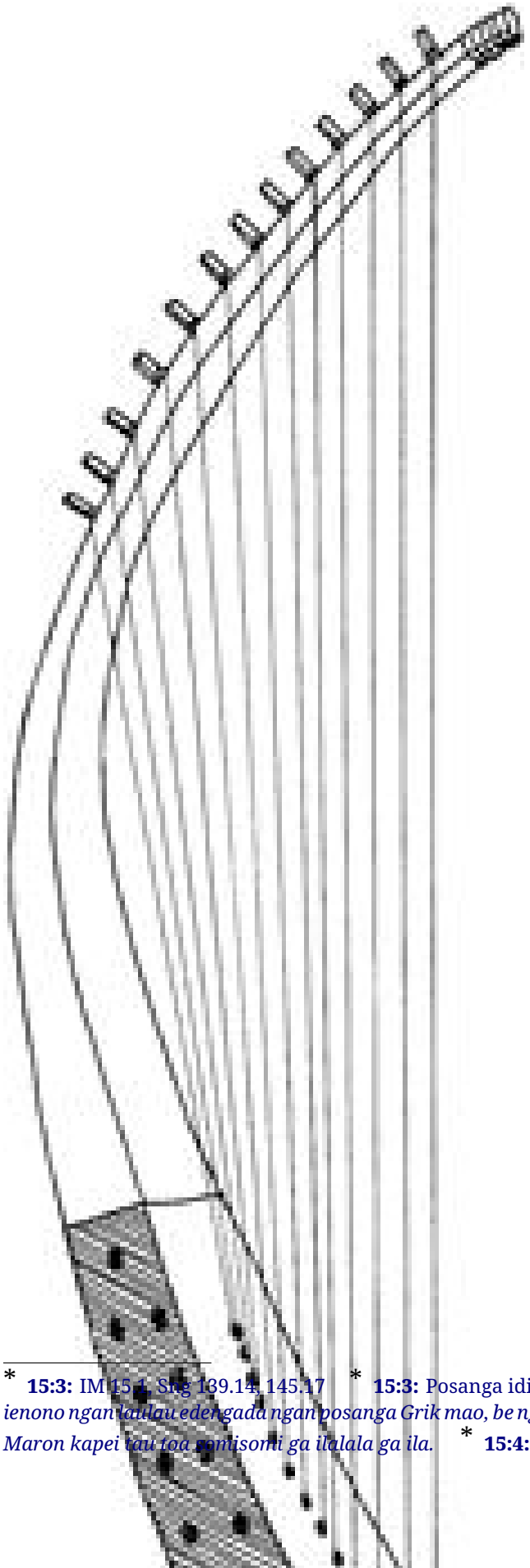

3 *Gid tibau baunga ton Deo ele
paeaeanga Moses ga baunga ton Sipsip
Inat ga bedane,

"Maron Deo Matua Soke Tau,
eao lem naurata kapeipei tau ipa-
matala gai.

Lem kadonga toa ngada ne itutui ga
ipasolan mambe lem posanga tau-
taunga.
Eao Maron kapei tau ngan alu toa
ngada ne tanoeai.*

4 *Maron, sai ga imataud go mao?
Gid panua toa ngada ne ga tisoa eao
edam.

Ngansa eao kekelego tutui tau.

Gid alu toa ngada ne ga tinam
ta tikado raring ga ila pago.

Ngansa eao pasolan lem kadonga toa itu-
tui tau ga iuot masaeai na."

5 *Gid danga toa ne iuot ga kus ta nagera
luma tutui ton Deo ipokakai buburiai
ga ienono. Eine Deo ele palata toa ele
posanga tautaunga ienono ngan.
6 Be gid anggelo lima ga rua toa tikikisi
pamukurunga toa lima ga rua oa tiuot Deo
ele lumaeai ga tinam. Gid tidol pononga
mil ga mil toa aea muk eta mao. Be tipit
led pus gol ga idae gogodeai.

* **15:3:** IM 15.1, Sng 139.14, 145.17 * **15:3:** Posanga idil toa ne *Maron kapei tau ngan gid alu toa ngada ne tanoeai ienono ngan laulau edengada ngan posanga Grik mao, be ngan laulau padengada tidol posanga idil ede pade ga bedane: Maron kapei tau toa pomisomi ga ilalala ga ila.* * **15:4:** Sng 86.9, Jer 10.6-7 * **15:5:** IM 38.21

7 Ta ede ngan gid masilau pange toa
matad bibita oa, ibada tabla gereirei gol
lima ga rua toa iuon ngan Deo toa ima-
mado somisomi ne ele kadonga lolo bake
aea, ta ibada ga ila pagid anggelo toa lima
ga rua oa.
8 *Tota Deo ele luma iuon ngan basu toa
iuot ngan ele taranga ga iura kapei. Ta
eaba eta irangrang ngan idudunga ngan
luma toa oa mao ga irangrang ngan gid
anggelo lima ga rua tipasala gid pamuku-
runga toa lima ga rua oa.

16

Gid anggelo titok tabla gereirei lima ga rua ga isulug

1 Idio ta nalongo babanga kapei ede iuot
Deo ele luma iloleai ga inam ta ikeo pagid
anggelo lima ga rua ga bedane, "Gid tabla
gereirei lima ga rua toa Deo ele kadonga
lolo bake aea iuon ngan, gimi ala ta atok
ga isulug tanoeai."
2 *Tota anggelo toa imuga oa ila ta itok
ele tabla kakauede ga isulug tanoeai. Be
mole mao gid boto papaeamao iuotot ngan
gid panua tinid toa tibada masilau saksak
aea kilala ga ngan gid panua toa tisoa aea
namer ieda. Ta tibada ieieinga kapei.
3 *Ga kus ta anggelo ede pade itok ele
tabla kakauede ga isulug tadiai. Be mole
mao tad ipul ei ga iuot sing. Sing toa oa
eiua mambe burua mate ising. Tota gid
danga matad bibita toa ngada oa tadiai
timate gid.
4 Ga kus ta anggelo tol aea itok ele tabla
kakauede ga isulug ngan gid eau ga ngan
gid eaumata. Ta gid eau toa ngada oa tiuot
sing.
5 Be anggelo toa ele naurata ngan imari-
ala ngan gid eau, nalongo ikeo ga bedane,

"Deo, eao eaba tutui tau.
Eao mamado labone ga mugaeai
pade.
Eao lem kadonga itutui ngansa eao rau
posanga ngan ad panasnga toa be-
daoa.
6 Ngansa gid tirau lem panua tututui
ga gid panua toa tibabada aoam ga
timate ta singid itoki.
Ta eao paun gid ngan sing.
Sing toa tiun ne, ikoli tutui led
kadonga papaeamao."

7 *Be nalongo popou tenainga aea ikado
posanga ga bedane,

"Tautaunga, Maron Deo Matua Soke Tau!
Eao lem panasnga toa ne itutui ga
ipasolan mambe lem posanga eine
tautaunga."

8 Ga kus ta anggelo pange aea itok ele
tabla kakauede ga idae ngan ado. Ta Deo
ilongean ado ta ilaba panua tinid ngan
dinga.
9 *Ta ado ilang karkar panua tinid paea-
mao tau, ta tikado posanga papaeamao
ngan Deo toa imadid ga imugamuga ngan
gid pamukurunga toa ne. Be gid tipul
lolod eta mao ga tisoa ieda mao pade.
10 *Ga kus ta anggelo lima aea itok ele
tabla kakauede ga idae ngan masilau sak-
sak ele mul maron aea. Be mole mao
tibur kapei toa masilau saksak imadid ga
imugamuga ngan oa iuot dodom. Gid
panua tingotngot maed ngansa ieieinga
toa tinaman oa paeamao tau.
11 Ta tikado posanga paeamao tau ngan
Deo buburiai aea ngansa ad boto papaea-
mao ga tinaman ieieinga kapei. Be gid
tipul lolod eta ngan led kadonga papaea-
mao mao.
12 *Ga kus ta anggelo lima ga ede aea
itok ele tabla kakauede ga isulug ngan
eau kapei Iupretis. Be mole mao eau
toa oa imamasa. Kadonga toa ne iuot ta
isaoa edap ngan gid mamaron kapeipei
ado ele parangai ad ta tidadal ga tinam
ngan paraunga.
13 Ga kus ta nagera iriau papaeamao
tol tiuot ga tinam be matad mambe gid
kalo. Ede iuot ureru iaoai, ede pade iuot

* **15:8:** 1Kin 8.10-11, 2Sto 5.13-14, Ais 6.4 * **16:2:** IM 9.10, PM 13.12-17 * **16:3:** IM 7.17-21 * **16:7:** Sng 19.9, PM 15.3 * **16:9:** PM 9.20-21 * **16:10:** IM 10.22, Ais 8.21-22 * **16:12:** Ais 11.15

eaba iaoai toa idadada gid panua ngan posanga pakakanga.*

14 *Gid iriau toa ne papaeamao tau. Tikakado gid uisinga iman kilala ta tila tipaluplup gid mamaron kapeipei toa ngada oa tanoeai ta tinam tiluplup ngan ado kapei paraunga aea ton Deo Matua Soke Tau.

15 *"Ega, gau nanama mambe eaba lublubnga aea! Kemi tau ngan eaba sai igabit kemi ta imariala ngan ele pononga. Toa bedaoa ta irangrang ngan gid panua tigera ei ibangabanga ga ilalala alele mao ta maeamaea ei mao."

16 *Tota gid iriau papaeamao tipaluplup gid mamaron kapeipei toa oa ga tinam tiluplup ngan tibur toa tiuato ngan posanga Ibru Armagedon.

17 Ga kus ta anggelo lima ga rua aea itok ele tabla kakauede ga idae mariambai. Ta babanga kapei ede iuot ngan mul maron aea toa Deo ele lumaeai ta ikeo, "Tota kus!"

18 *Be mole mao gla isamil ga tandanga kapeipei iuotot ga mariamba kluk. Be nauruge kapei ede inuga tano paeamao tau. Ngan ado toaiua gid eababa tiuot pau tanoeai ga irangrang ngan labone, nauruge kapei eta bedaoa iuot mao.

19 *Ta tuanga kapei Babilon imapoga ga iuot tol. Be gid tuanga kapeipei togid alu toa ngada ne tanoeai, titap ga tisulug. Deo imata nanan tuanga kapei Babilon ele kadonga papaeamao, ta ipaun ei ngan loba oain toa ele kadonga lolo bake aea kapei tau iuon ngan.

20 *Gid inu toa ngada oa timadi ga tisulug. Be gid lusi tisapa ga tila.

21 *Be gid aoara idildil matua mambe patpat titap mariambai ga tisulug ta tirau gid eababa. Gid aoara idildil matua toa kelede kelede oa aea kulupu irangrang mambe kilo sangaul pange. Ta gid panua tikakado posanga paeamao tau ngan Deo, ngansa ele pamukurunga ngan aoara idildil matua eiua paeamao tau.

17

Taine edap aea ibada aea panasnga

1 *Gid anggelo lima ga rua toa tikikisi gid tabla gereirei lima ga rua, ede ngan gid iposa toman ngan gau ta ikeo, "Eao nama. Gau ga napasolan go ngan panasnga isaoa ga iuot ngan taine edap aea ieda kapei toa imamado ngan gid eau busa.

2 *Gid mamaron kapeipei tanoeai ad tikado kadonga arala toman ngan ei, be gid panua tanoeai ad tikado kadonga arala toman ngan ei pade ta timangamanga mambe gid panua tiun oain ga timangamanga."

3 *Be mole mao anggelo toa oa isoa tautaudig, ta gairua ala ngan tibur modamodanga. Toa eoa nagera taine ede imamado masilau saksak ede ipaoeai. Masilau saksak toa oa itin singsingia be iuon ngan gid edaeda papaeamao. Gid edaeda toa oa eine ngan badanga Deo imul. Masilau saksak ilabora lima ga rua, be aea pelenga sangaul.

4 *Taine toa oa ele pononga ede singsingia ga ede pade singsingia tede ga bil mambe pononga togid mamaron kapeipei. Be aea sogonga gol imata ede ga ede. Ga idol gid nagemgem toa tikado ngan pat naol ga gid pat aea olnga kapeipei. Be toa ibageai oa ikikisi loba gol ede iuon ngan gid danga papaeamao tau ga danga sisid aea muk toa iuotot ngan ele kadonga arala.

5 Be toa ibolabolai oa tibode ieda ipu mumulnga ga bedane:

EINE TUANGA KAPEI BABILON. EI IPAPOT GID KADONGA PAPAEAMAO TAU IUOTOT TANOEAI GA IMAN GID TAINE EDAP AD TOA NGADA NE TNAD.

* **16:13:** *Eaba toa idadada gid panua ngan posanga pakakanga eine masilau saksak ele aluagau. Ga pade, ei masilau saksak ede pade toa ikeo pagid panua ngan tikado namer ga inasi masilau toa matamata aea oa ianun. Gera posanga ngan 13.11-15.* * **16:14:** PM 19.19 * **16:15:** Mt 24.43-44, PM 3.3 * **16:16:** Sek 12.11 * **16:18:** PM 4.5, 8.5 * **16:19:** PM 14.10 * **16:20:** PM 6.14 * **16:21:** IM 9.23-24, PM 11.19 * **17:1:** Jer 51.12-13 * **17:2:** Ais 23.17, Jer 51.7, PM 14.8 * **17:3:** PM 13.1 * **17:4:** Jer 51.7, PM 18.16 * **17:6:** PM 18.24, 19.2

6 *Mugaeai ga inam, taine toa ne ipamate
Deo ele panua tututui ga gid panua toa
tipamatua Iesus ele posanga. Ta taine toa
ne iun singid, ta nagera mambe ei ilabora
imangamanga mambe gid panua tiun ga
timangamanga.

Nagera ei ta natogragau kapei tau.

7 *Be anggelo ikeo pagau ga bedane,
"Eao kamado togrago? Gau ga aoag inasi
pago ngan posanga mumulnga ipu ngan
taine toa ne, ga ngan masilau saksak toa
ibisibisi ei, ga ngan ilabora lima ga rua, ga
ngan aea pelenga sangaul.

8 *Masilau saksak toa eao gera, ei ima-
mado mugaeai, be labone mao. Be muriai
ei ga itnan baba kilikilinga ta idae ga inam.
Be ei ga iduaea ga ila. Be gid panua
tanoeai ga timatala kapei ngan ei. Gid
panua toa oa, mugaeai ngan Deo ikado
danga toa ngada ne ga iuot, ei ibode
edad ga idae ngan laulau madonga kemi
aea mao. Be gid ga timatala kapei ngan
masilau saksak toa oa ngansa ei imamado
mugaeai, be labone mao, be ei ga inama
pade.

9 "Ikulupu ngan gid panua tiuatai ngan
posanga toa ne ipu. Be oangga sai ele
oatainga kemi, eine ga ilabora ibada.
Masilau saksak ilabora lima ga rua eine
gid lusi lima ga rua toa taine edap aea
imamado gadae ngan.

10 Ga pade, ilabora lima ga rua eine
gid mamaron kapeipei lima ga rua. Lima
timate ga tila na. Ede labone ta imamado.
Be ede pade iuot maitne. Be oangga
inama, ei manta imadid ga imugamuga,
be mole tau mao.

11 Be masilau saksak toa imamado mu-
gaeai ga imamado labone mao, ei maron
kapei lima ga tol aea. Ei toman ngan gid
mamaron toa lima ga rua oa timan iaoa
ede. Be ei ga ila ta iduaea.

12 *"Be aea pelenga sangaul toa eao gera,
eine gid mamaron kapeipei sangaul, be
timadid ga timuga maitne. Gid toman
ngan masilau saksak ga tibada edaeda
kapei mambe mamaron kapeipei ga iran-
grang ngan ado imata kelede.

13 Gid ga lolod kelede ta tilongean
edaeda kapei ga urad ga idae masilau
saksak ibageai.

14 Gid ga tikado paraunga ga ila pan
Sipsip Inat, be ei ga iasal gid. Ngansa
ei Maron gadae ngan gid mamaron toa
ngada ne, ga ei kapei ngan gid kapeipei toa
ngada ne. Gid panua toa timamado toman
ngan ei, ei ibaba gid ga timan ei ele, ga isio
gid, ga gid matad tutui pan."

15 Ga kus ta anggelo ikeo pagau ga be-
dane, "Be eao gera gid eau toa taine edap
aea imamado ngan oa, eine gid alu ga
ipom busa, ga gid posanga busa, ga gid
panua tinid imata ede ga ede.

16 *Be masilau saksak ga gid pelenga
sangaul toa eao gera, gid ga timan taine
edap aea toa oa aea isat. Ta gid ga tipae-
abu ngan ei ga titaka ele danga sisid ga
ibangabanga. Ta gid ga tian imedameda
ga tinono ei ngan dinga.

17 Ngansa Deo ipei lolod ngan nasinga
posanga toa ei kekelen irau, ta gid ga lolod
kelede ngan tilongean tibur kapeipei toa
timadid ga timugamuga ngan oa ga idae
masilau saksak ibageai. Eine ga ienono
toa bedaoa ga ila irangrang ngan Deo ele
posanga iuot tautaunga.

18 Be taine toa eao gera, eine tuanga
kapei toa imadid ga imugamuga ngan gid
mamaron kapeipei toa ngada ne tanoeai."

18

Tuanga kapei Babilon itap ga iduaea

1 Gid danga toa ne iuot ga kus, ta nagera
anggelo ede pade isulug buburiai ga inam.
Ei ieda kapei tau be ele taranga itara tibur
toa ngada ne tanoeai.

2 *Ei ipotalae kapei ta ikeo,

"Tuanga kapei Babilon, tiasal ei ngan pa-
raunga ta itap ga isulug! Be, tau-
taunga itap ga isulug ta ele panua
toa ngada oa tiduaea!
Ta labone iman tibur puda,
ta gid iriau papaeamao ga antu timamado
ngan.

* **17:7:** PM 13.1 * **17:8:** Dan 12.1, PM 11.7, 13.1-8 * **17:12:** Dan 7.7,24 * **17:16:** PM 18.8 * **18:2:** Ais 13.21, 34.11-14, Jer 50.39, PM 14.8

Gid man papaeamao toa tinid aea
muk pade timamado ngan.
3 Ngansa gid alu toa ngada ne tikado
kadonga arala toman ngan ei
ta timangamanga alele mambe gid
panua tiun oain matua ga timanga-
manga.
Gid mamaron kapeipei tanoeai aea pade
tikado kadonga arala toman ngan
ei.
Be gid panua oalo ad ngan tibur toa
ngada ne tanoeai tibada pat kapei
tau iuot ngan ei, ngansa ei ilasu
kadonga tingelgel aea tau ta iuolol
led danga sisid.”

4 *Ga kus ta nalongo babanga ede pade
iuot buburiai ikeo ga bedane,

“Leg panua, manta atnan ei ta aot ga
anam!
Ngan kado ta asokon ei ngan ele
kadonga sasat ta abada panasnga.
Ala aluai ngan ei ta irangrang ngan
aea pamukurunga iuot ngan gimi
mao.
5 *Ngansa ei igalbatan ele kadonga sasat
ga idae ga ila buburiai,
ta Deo imata nanan ele idil papaea-
mao.
6 *Matami nanan ele kadonga papaeamao
ngan panua padengada ta akoli ga
ila pan.
Ngan ele kadonga papaeamao toa
ngada oa, akoli parua ga ila pan.
Danga paeamao toa ei ipaun panua
padengada ngan, gimi abul ngan
aea loba ta apaun ei parua ngan.
7 *Ei ikado ele madonga mulian ga iuot
kemi tau ga ilasu ele kadonga tingel-
gel aea kapei.
Tota lalaede mambe ikado toa be-
daoa ngan ei mulian kapei, gimi
abada ieieinga kapei ga kadonga
kulupulupu kapei tau ga ila pan.
Ngansa iloleai, iparim ngan ei mulian be-
dane:
‘Gau naman taine nagerara. Gau as-
ape mao.
Irangrang ngan namokmok mao ga
mao tau!’
8 *Tota ngan ado kelede gid pamukurunga
papaeamao ga iuot ngan ei ga be-
dane:
ele panua ga timatemate, ta ei ga
imokmok, be sapanga kapei ga iuot
ngan ei pade.
Dinga kapei ga inono ei ga imomout ga
kus,
ngansa Maron Deo toa ipanas ei ne
iura kapei tau.

9 *“Mugaeai ga inam, gid mamaron
kapeipei tanoeai aea tikado kadonga arala
toman ngan ei ga tilasu kadonga tingelgel
aea toman ngan ei. Be oangga tigera aea
basu puk ga idae, eine ga titangtang kapei
ga tiansaban ei.
10 Gid ga timataud ngan aea ieieinga
kapei ta timadid aluai ta tikeo,

“ ‘Aiao! Talo, tuanga kapei Babilon!
Mugaeai uram kapei tau.
Be ngan ado imata toa kelede ne, am
panasnga iuot ngan go paeamao
tau!’

11 *“Be gid panua oalo ad ngan tibur
toa ngada ne tanoeai eine ga titangtang
ga tiansaban ei, ngansa eaba eta imamado
ngan olnga led danga sisid pade mao.
12 *Led danga sisid toa panua tiuolol
eine ga bedane: gol, ga silva, ga gid patpat
toa ad olnga kapeipei, ga pat naol, ga
malo kemikemi, ga malo singsingia, ga
malo singsingia tede ga bil, ga malo silika,
ga abei sitron imata ede ga ede toa iuad
kemikemi, ga danga sisid imata ede ga
ede tisap ngan elepan iluo, ga danga sisid
imata ede ga ede tikado ngan abei aea
olnga kapeipei, ga bras, ga aen, ga pat
mabel,
13 ga sinamon toa tibul ngan ad annga,
ga danga padengada tibul ngan annga ga
imana kemi, ga nabene, ga bude iuad
kemikemi, ga abei itekea iuad kemikemi,
ga oain, ga abei oliv aea bude, ga plaoa

* **18:4:** Ais 48.20, Jer 50.8, 51.6, 45, 2Ko 6.17 * **18:5:** OM 18.20-21, Jer 51.9 * **18:6:** Sng 137.8, Jer 50.15, 29, 2Te 1.6 * **18:7:** Ais 47.7-9 * **18:8:** PM 17.16 * **18:9:** Ese 26.17, 27.30-35 * **18:11:** Ese 27.36 * **18:12:** Ese 27.12-13,22

kemikemi nononga aea, ga wit, ga bulmakao, ga sipsip, ga os, ga karis, ga gid eababa toa matad bibita ga timan paeaeanga sapaean.”

14 “Ta gid panua oalo ad ga tikeo ga bedane, ‘Abei itautau toa lolom iminmin ngan, eine itnan go ga ila o! Be gid danga sisid toa ikado ga lem madonga kemi ga tinim igelgel ngan, ga gid sogonga mil ga mil imata ede ga ede, eine iduaea, ta eao rangrang ngan gera pade mao ga mao tau.’

15 *Gid panua oalo ad toa tibada pat kapei ngan danga sisid toa gid Babilon tiuol, gid ga timadid aluai be timataud ngan aea ieieinga kapei ta titangtang ga tiansaban ei

16 *ta tikeo,

“ ‘Aiao! Talo, tuanga kapei!
Mugaeai eao doldol gid malo kemikemi, ga malo singsingia, ga singsingia tede ga bil,
ga sogonga gol imata ede ga ede, ga patpat toa ad olnga kapeipei, ga gid naol.

17-18 *Be ngan ado imata kelede, lem pat ga danga sisid busa tau iduaea ga ila o!’

“Be gid oaga ad madidnga, ga led panua naurata ad, ga gid panua toa tiladlado tadiai, ga gid panua toa tibabada pat ngan led naurata tadiai, oangga tigera aea basu puk ga idae, gid ga timadid aluai ta titangtang paeamao ta tikeo, ‘Tuanga kapei eta mambe Babilon mao ga mao tau!’

19 Eine ga titado tano aea kangkanga ga idae laboradeai ta titangtang ga tiansaban ei ta tikeo,

“ ‘Aiao! Talo, tuanga kapei!
Gid oaga itamatama toa ngada oa
tibabada pat kapei ngan led danga sisid kemikemi toa mugaeai ei iuolol pagid.

Be ngan ado imata kelede, ei iduaea ga ila o!’

20 *“Eao bubur toman ngan Deo ele panua tututui, ga panua ato ami, ga gimi panua toa ababada Deo iaoa, manta tinimi igelgel!
Ngansa Deo ipanas ei ngan ele kadonga papaeamao ngan gimi.”

21 *Ga kus ta anggelo ede iura kapei ibada pat ede kapei tau mambe pat toa tilumulumu wit ipuapua ngan, ta itado ga isulug tadiai. Ta ikeo,

“Ngan kadonga lalaede toa bedane,
gid panua ga urad ngan tadonga tuanga kapei Babilon ga isulug.
Ta irangrang ngan eaba eta igera ei pade mao ga mao tau.

22 *O Babilon! Gid panua baunga ad toa tiraurau arp ga tiusouso piloli ga taule,
eine irangrang ngan led baunga iuot lem tuangai pade mao.

Be eaba eta ele mosi ngan naurata imata ede ga ede ga ibokoboko pago pade mao.
Be ngiri ele tandanga eta ga iuot lem tuangai ngan annga aea kadonga mao.

23 *Be lam eta ga itara lem tuangai pade mao.

Be tandanga tingelgel aea togid oainga papau ga iuot lem tuangai pade mao.

Lem panua oalo ad, mugaeai tiasal panua toa ngada ne tanoeai.

Ngan eao lem borou toa mugaeai ga inam, eao pakaka gid alu toa ngada ne tanoeai.

24 *Deo ele panua tututui, ga gid panua tibabada iaoa, ga gid panua padengada tanoeai, Deo igera mambe idil paeamao ngan ad pamatenga ienono ngan tuanga kapei Babilon.”

19

Gid panua buburiai ad tipakuru ngan Deo

* **18:15:** Ese 27.31,36 * **18:16:** PM 17.4 * **18:17-18:** Ais 23.14, Ese 27.27-29,32 * **18:20:** Lo 32.43, Ais 44.23, Jer 51.48 * **18:21:** Jer 51.63-64, Ese 26.21 * **18:22:** Ais 24.8, Ese 26.13 * **18:23:** Jer 7.34, 16.9, 25.10 * **18:24:** Jer 51.49, PM 17.6

1 Gid danga toa ne iuot ga kus ta nalongo
arerenga mambe ipom kapei tau buburiai
tipotalae bedane,

"Aleluia!
Gita ada Deo, ei eaba toa ibada gita mu-
lian. Ei kekelen iura ga ieda kapei
tau.
2 *Ngansa gid panasnga toa Deo irau
posanga ngan, eine itutui ga ipa-
solan mambe ele posanga eine tau-
taunga.
Ngansa Deo ipanas taine edap aea toa ieda
kapei.
Taine toa oa idada gid panua tanoeai
ad ngan ele kadonga arala ta tiuot
paeamao.
Ei ele idil paeamao ngan pamatenga gid
paeaeanga ton Deo, ta Deo ikoli
tutui ga ila pan."

3 Idio ta tipotalae pade bedane,

"Aleluia!
Dinga toa inono ei, aea basu puk ga idae
somisomi ga ilalala ga ila."

4 Be gid madidnga sangaul rua igegea
pange ga gid masilau pange toa matad
bibita oa tikor aed ga tisoa Deo ieda toa
imamado ngan ele mul maron aea ta tikeo,

"Eine tautaunga! Aleluia!"

5 Ga kus ta babanga ede iuot ngan mul
maron aea ga inam ta ikeo,

"Gimi paeaeanga toa ngada ne ton ada
Deo, toa edami kapeipei ga edami
mao, gimi panua toa amataud ei,
gimi toa ngada ne manta apakuru
ngan ei."

Eaneannga oainga aea ton Sipsip Inat

6 *Ga kus ta nalongo arerenga ede
mambe ipom kapei tau, ga mambe eau
busa aea salia iaoa ingongo, ga mambe
pelaka ger kapei tau. Be gid ipom toa oa
tipotalae bedane,

"Aleluia!
Ngansa ada Maron Deo Matua Soke
Tau imadid ga imugamuga ngan
tibur toa ngada ne.
7 *Tinida igelgel kapei ga loloda kemi ta
tasoa ieda!
Ngansa ado imata ngan Sipsip Inat ele
oainga ta iuot ne.
Be iadaoa* isogo motean ta imamado.
8 Deo ipan aea malo kemikemi ta idol.
Gid malo toa oa aea muk eta mao, be
mil ga mil tau."

(Gid malo toa kemikemi ne idodo gid
kadonga tutui togid Deo ele panua tutu-
tui.)
9 *Ga kus ta anggelo ikeo pagau, "Bode
posanga ga bedane, 'Kemi tau ngan gid
panua toa Deo ibaba gid ga tinam ngan
eaneannga kapei oainga aea ton Sipsip
Inat.' " Ga kus ta ikeo, "Eine posanga tau-
taunga ton Deo."
10 *Tota nakor aeg boloma anggelo
iaepuiai ta naoangga nararing ga ila pan,
be ikeo pagau, "Kado bedane padam! Gau
pade naman Deo ele paeaeanga toman
ngan eao ga oaeoaem padengada toa tipa-
matua Iesus ele posanga. Eao manta
raring ga ila pan Deo kekelen. Ngansa
posanga toa ngada ne panua tikakado
ngan badanga Deo iaoa, aea posanga ipu
eine ngan pamatuanga Iesus ele posanga."

Eaba imamado os bodbode ipaoeai

11 *Idio ta nagera bubur ipokakai. Be
mole mao, nagera os bodbode ede, be eaba
toa imamado os ipaoeai, tiuato ei Eaba
Imata Tutui ga Eaba Posanga Tautaunga
aea. Ei inasnasi kadonga tutui ta ipama-
did gid panua ngan posanga ga ikakado
paraunga.
12 *Imata kadlo mambe dinga irarabal,
be toa ilaborai oa gid nakala busa ienono
mambe nakala togid mamaron kapeipei.
Edaeda ede ienono ngan ei, be eaba eta
pade iuatai ngan edaeda toa oa mao. Ei
kekelen iuatai.

* **19:2:** Lo 32.43, PM 6.10 * **19:6:** PM 14.2 * **19:7:** Ais 61.10, PM 21.2 * **19:7:** Sipsip Inat iadaoa eine posanga oanenga itna idodo gid iaoa kelede ton Kristus. * **19:9:** Mt 22.2 * **19:10:** PA 10.25-26, PM 22.8-9 * **19:11:** Sng 96.13, Ais 11.4, PM 1.5, 6.2 * **19:12:** Dan 10.6, PM 1.14, 2.17

13 *Ei idol pononga mamarae, be ele
pononga toa oa tigasi ga idudunga ngan
sing. Tiuato eaba toa oa ieda Posanga ton
Deo.
14 Gid panua paraunga ad toa buburiai
oa tinasnasi ei ngan gid led os bodbode. Be
tidol malo kemikemi ga bodbode toa aea
muk eta mao.
15 *Be ngan iaoa, didi kapei toa imata
tau iuot ga inam. Ngan didi toa oa ei
isabesabe gid alu toa ngada ne. "Ta ei ga
imadid ga imugamuga ngan gid, mambe
eaba ikikisi ele toto aen ta imariala kemi
ngan gid ele sipsip." Ei ibib oain itautau
ngan Deo Matua Soke Tau ele tibur oain
aea bibnga. Oain itautau aea bibnga toa
oa idodo Deo ele kadonga lolo bake aea.
16 *Ngan ele pononga ga ngan ibule,
tibode edaeda ede ga bedane:

MARON GADAE NGAN GID MAMARON TOA NGADA NE, GA KAPEI NGAN GID KAPEIPEI TOA NGADA NE.

17 *Ga kus ta nagera anggelo ede imad-
madid ado ipaoeai. Ei ipotalae kapei tau
ga ila pagid man toa ngada ne tiroro alele
mariamba irabuiai ta ikeo, "Gimi anama
aluplup ngan Deo ele eaneannga kapei.
18 Ngansa ei ikim gimi aean gid ma-
maron kapeipei medamedad, ga gid ma-
didnga paraunga ad medamedad, ga gid
panua urad kapeipei, ga gid os, ga
gid panua tiladlado ngan os, ga gid
paeaeanga sapaean, ga gid panua toa ti-
boko paeaeanga mao, ga gid panua edad
kapeipei, ga gid panua edad mao. Gimi ga
aean gid toa ngada oa medamedad."
19 Ga kus ta nagera masilau saksak
toman ngan gid mamaron kapeipei
tanoeai ad ga led panua paraunga ad. Gid
tinam tiluplup ngan kadonga paraunga
ga ila pan eaba toa imamado os bodbode
ipaoeai toman ngan ele panua paraunga
ad.
20 *Be ei iluku masilau saksak toman
ngan eaba toa idadada gid panua ngan
posanga pakakanga. Eaba toa oa mugaeai
ikakado uisinga iman kilala ngan luanga
masilau saksak. Be ngan kadonga toa
bedaoa, ei ipakaka gid panua toa ngada oa
tibada masilau saksak aea kilala ga tisoa-
soa aea namer ieda. Eaba toa imamado os
ipaoeai itado masilau saksak toman ngan
eaba posanga pakakanga aea ga tisulug
ngan liu kapei dinga aea toa pat kaeau
kakatol ianean ngan. Gisirua matad bibita
maitne be tisulug ngan liu toa oa.
21 Be gid padengada, eaba toa ima-
mado os ipaoeai isabe gid ngan didi
kapei toa iuotot iaoai, ta gid toa ngada
oa timate. Tota gid man toa ngada oa
tianean medamedad ga irangrang ngan
apad kerkeronga.

20

Satan ila ngan tibur panasnga aea irangrang ngan aea rai bunoringring ede

1 *Idio ta nagera anggelo ede isulug
buburiai ga inam. Ngan ibage, ikikisi baba
kilikilinga aea kuklang ga sen ede kapei
tau.
2 *Ei iluku ureru kapitnami. Ureru toa
oa, ei mota mugaeai aea toa tiuato ei eaba
paeamao ga Satan. Ta iaud ei ngan sen ga
ila irangrang ngan aea rai bunoringring
ede.
3 Ta itado ei ga isulug ngan baba kilik-
ilinga ta isaisai baba toa oa aea atama, be
ipatoto aea kuklang ga matua. Toa bedaoa
ta irangrang ngan ipakaka gid alu toa
ngada ne tanoeai pade mao ga irangrang
ngan rai bunoringring ede toa kus. Be
muriai ngan, manta tipola ei ta ilalala
alele kauteta.
4 *Ga kus ta nagera gid mul maron aea.
Be gid panua timamado ngan gid mul toa
oa, Deo ibada naurata pagid ngan matad
inasnasi posanga toa gid panua timadid
ngan ta tiraurau ad posanga. Ga pade,
nagera gid panua matemate tautaudid toa
panua padengada tiket gagalid ga put.
Ad miri itamatama tipamate gid panua
toa oa ngansa ngan ado toaiua tima-
mado tanoeai maitne, tipamatua Iesus aea
posanga ga tipapaola Deo ele posanga
pade. Gid tisoa masilau saksak ieda mao

* **19:13:** Ais 63.1-3, Ins 1.1,14 * **19:15:** Sng 2.9, PM 1.16, 14.20 * **19:16:** PM 17.14 * **19:17:** Ese 39.17-20
* **19:20:** PM 13.12-17, 20.10 * **20:1:** PM 9.1 * **20:2:** OM 3.1, PM 12.9 * **20:4:** Dan 7.9,22,27, 1Ko 6.2, PM 13.17

ga aea namer ieda mao pade. Ga tibada
aea kilala ga idae ngan bolabolad mao, ga
ngan baged mao pade. Gid panua toa oa
tidae mulian ngan led matenga ta timadid
ga timugamuga toman ngan Kristus ga
irangrang ngan ad rai bunoringring ede.
5 Daenga mulian toa ne eine matamata
aea. Be gid matemate padengada tidae
mulian ngan ado toaiua mao. Gid tisanga
rai bunoringring ede toa kus bua.
6 *Kemi tau ngan gid panua tidae mulian
toa matamata oa. Deo idol ele ul ngan
gid. Matenga parua aea* irangrang ngan
ipamukuru gid mao. Be gid ga tikakado
naurata tenainga aea ton Deo ga ton Kris-
tus. Ta gid ga timadid ga timugamuga
toman ngan ei ga irangrang ngan ad rai
bunoringring ede.

Satan aea panasnga

7 Be oangga rai bunoringring ede toa
kus, eine ga tipola Satan ta itnan tibur
panasnga aea.
8 *Ta ei ga iuot ga ila ta ipakaka gid alu
toa ngada ne ngan tano igal toa pange ne.
Eine gid ipom ton Gok ga ton Magok. Ta ei
ga ipaluplup gid ngan kadonga paraunga.
Dabad iuot busa tau mambe riringa lab
aea.
9 *Gid tiama ngan tibur toa ngada ne
tanoeai ga tinam ta tibaliu ngan Deo ele
panua tututui led saupu ga ele tuanga toa
ilolo ikim tau. Be mao. Dinga isulug
buburiai ga inam ta inono gid ga kus.
10 *Be eaba paeamao toa ipakaka gid,
Deo itado ei ga isulug ngan liu dinga aea
toa pat kaeau kakatol ianean ngan. Toa
eoa masilau saksak ga eaba pakakanga
aea tisulug mugaeai. Ta gid ga tibada
ieieinga bong ga ado somisomi ga ilalala
ga ila.

Gid matemate timadid ngan posanga

11 Ga kus ta nagera mul maron aea kapei
ede be bodbode. Be nagera Eaba ede
idio imamado ngan mul toa oa. Tano ga
mariamba tiaoa ngan ei ta tisapa ga tila.
12 *Ta nagera gid matemate toa edad
kapeipei ga edad mao, toa ngada oa tima-
did mul maron aea imatai. Be gid laulau
toa panua kelede kelede led kadonga aea
ninipunga ienono ngan oa, gid laulau toa
oa ipokakai ga ienono. Be laulau ede
pade ipokakai, eine laulau madonga kemi
aea. Eaba toa imamado ngan mul maron
aea, imata inasi laulau aea posanga ngan
gid panua led kadonga, ta irau gid kelede
kelede ad posanga.
13 *Be gid matemate toa tienono tadiai,
tad ilongean gid ta tidae ga tinam. Be
Matenga ga Tibur togid Panua Matemate,
gid pade tilongean led panua matemate
ta tidae ga tinam. Ta Eaba toa ima-
mado ngan mul maron aea irau gid kelede
kelede ad posanga ngan saoa kolinga ga
tibada ngan led kadonga.
14 Ga kus ta itado Matenga ga Tibur
togid Panua Matemate ta danga toa rua oa
tisulug ngan liu kapei dinga aea. Liu kapei
dinga aea eine matenga parua aea.
15 Be oangga sai ieda ienono ngan laulau
madonga kemi aea mao, eine titado ei ga
isulug ngan liu kapei dinga aea.

21

Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot pau

1 *Ga kus ta nagera mariamba pau ga
tano pau ienono. Ngansa mariamba ga
tano toa matamata aea isapa ga ila o. Be
tad ienono pade mao.
2 *Idio ta nagera tuanga toa Deo ele ul
ienono ngan, toa Ierusalem pau, isulug
buburiai pan Deo ga inam. Tuanga toa
oa tipasogo motean mambe taine ede tipa-
sogo ngan oainga iadaoa.
3 *Be nalongo babanga kapei ede iuot
ngan mul maron aea ga inam ta ipotalae
bedane, “Ega, Deo imulmuli ga imamado
toman ngan gid ababa! Ei ga imulmuli
toman ngan gid, be gid ga timan ele panua.

* **20:6:** PM 1.6 * **20:6:** *Matenga parua aea eine panasnga ngan dinga imperno somisomi ga ilalala ga ila. Gera posanga ngan 21.8.* * **20:8:** Ese 38.2,9,15-16 * **20:9:** 2Kin 1.10 * **20:10:** Sng 11.6, PM 19.20, 21.8 * **20:12:** Dan 7.9-10, Mt 25.31-46, PA 17.31, 2Ko 5.10, PM 13.8 * **20:13:** Ro 2.6, 1Pe 1.17, PM 2.23, 22.12 * **21:1:** Ais 65.17, 2Pe 3.13 * **21:2:** Ais 52.1, 61.10, Ibr 11.16, 12.22, PM 3.12 * **21:3:** Wkp 26.11-12, Ese 37.27, Sek 2.10, 2Ko 6.16

Ei ga imamado toman ngan gid ga iman ad
Deo.
4 *Ei ga ipusi matad sul toa ngada oa
ga ila. Be mate ga iuot pade mao, ga
mokmoknga mao, ga tandanga mao, ga
ieieinga mao pade. Ngansa gid danga toa
matamata aea oa isapa ga ila o!”
5 *Be Eaba toa imamado ngan mul
maron aea ikeo ga bedane, “Ega, nakado
danga toa ngada ne ga iuot pau!” Ga kus
ta ikeo, “Bode posanga toaine, ngansa eine
tautaunga, ga gid panua tirangrang ngan
lolod matua ngan.”
6 *Ta ikeo pagau ga bedane, “Tota kus
ne. Gau kekelegau namuga ngan danga
toa ngada ne ga nasomur pade. Naman
danga toa ngada ne ipu ga napasala danga
toa ngada ne pade. Oangga sai marumian
ei, gau ga nalongean ei ta iun ngan eau-
mata toa eau madonga kemi aea ienono
ngan. Be ei ga iuol mao. Eine leg tenainga
ila pan.
7 *Oangga sai iasal paraunga, eine
danga toa ngada ne ga iman ei ele. Be
gau ga naman ei aea Deo, ta ei ga iman leg
gergeu.
8 *Be gid panua toa timataud ga kos ga
kos, ga gid panua toa lolod matua mao,
ga gid panua tinasnasi kadonga papaea-
mao tau, ga gid panua tipapamate panua
padengada, ga gid panua arala ad, ga gid
panua borou ad, ga gid panua tikakado
raring ngan gid deo pakakanga ad namer,
ga gid panua posanga pakakanga ad, gid
ga tila ngan led tibur, eine liu kapei dinga
aea toa pat kaeau kakatol ianean ngan.
Eine matenga parua aea.”

Tuanga Ierusalem iuot pau

9 Idio ta anggelo ede inam pagau. Ei ede
ngan gid anggelo lima ga rua toa tikikisi
tabla gereirei lima ga rua iuon ngan gid
pamukurunga lima ga rua. Gid pamuku-
runga toa oa ipasala Deo ele kadonga lolo
bake aea ga kus. Anggelo toa oa iposa
toman ngan gau ta ikeo, “Eao nama ta gau
ga napasolan go ngan Sipsip Inat iadaoa
toa iuangga iuai ei.”
10 *Ga kus ta isoa tautaudig ta gairua
adae ga ala ngan lusi kapei ede gadae tau.
Ta ipasolan gau ngan tuanga Ierusalem
toa Deo ele ul ienono ngan. Tuanga toa oa
isulug pan Deo toa buburiai ga inam.
11 *Deo ele taranga itara tuanga toa oa,
be tuanga mil ga mil tau mambe pat ede
aea olnga kapei tau ga mambe pat iaspa.
Be taranga toa oa merengai tau mambe
adial bodbode.
12 *Tuanga toa oa aea ala eine kapei ga
gadae tau. Aea atama sangaul igegea rua
ienono, be gid anggelo sangaul igegea rua
timariala ngan gid. Be gadae ngan gid
atama, tibode gid lum sangaul igegea rua
togid Israel edad.
13 Ngan ala ikarkare toa ado ele
parangai, atama tol ienono. Be ngan
ikarkare iadag, toa ado ele dilngai, atama
tol pade ienono. Be ngan ikarkare pan not,
atama tol pade ienono. Be ngan ikarkare
pan saut, atama tol pade ienono.
14 Ngan tuanga toa oa aea ala, toa ipuiai
oa, aea kisinga sangaul igegea rua ienono.
Be gadae ngan gid kisinga toa kelede
kelede oa tibode Sipsip Inat ele panua ato
ad sangaul igegea rua edad.
15 *Anggelo toa iposaposa toman ngan
gau ikikisi toto gol ede iman leoanga aea,
ngan ileoa tuanga, ga tuanga aea ala, ga
gid atama pade.
16 Tuanga ikarkare toa pange oa aea
leoanga iuot lalaede. Aea mamarae ga aea
babanga ad leoanga iuot lalaede. Anggelo
toa oa ileoa tuanga ngan ele toto ga iuot
mambe kilomita bunoringring rua, buno
rua (2,200)*. Be aea gadae pade inasi
leoanga lalaede mambe aea mamarae ga
aea babanga.
17 Ei ileoa ala aea matoltol ga iuot
mambe sangaul tol leoa lima leoa ede.

* **21:4:** Ais 35.10, 65.19, PM 7.17 * **21:5:** 2Ko 5.17 * **21:6:** Ais 55.1, Jer 2.13, Ins 7.37, PM 1.8, 17, 22.17 * **21:7:** 2Sml 7.14, 1Sto 17.13, Sng 89.26-27 * **21:8:** Mt 25.41, PM 20.15, 22.15 * **21:10:** Ese 40.2 * **21:11:** Ais 60.1-2,19 * **21:12:** Ese 48.30-35 * **21:15:** Ese 40.3, PM 11.1 * **21:16:** Ngan posanga Grik, posanga idil toaine *kilomita bunoringring rua, buno rua eine ga bedane: 12,000 stadia. Eine leoanga mugaeai aea togid Grik. Be idaba toa ne idodo gid panua ato ad sangaul ga igegea rua ga gid lum sangaul ga igegea rua togid Israel.* * **21:18:** Ais 54.11-12

Anggelo toa oa inasi gid eababa led leoanga ta iuot toa bedaoa.

18 *Ala toa oa tikado ngan pat iaspa. Be tuanga dodol tikado ngan gol kekelen. Ngan gol toa oa, tibul danga eta pade ngan mao. Imata merengai mambe adial bodbode.

19 Be tipasogo ala toa oa aea kisinga ngan gid pat imata ede ga ede aea olnga kapei tau. Aea kisinga toa imuga oa, tikado ngan pat iaspa birbirianga. Be aea kisinga ede pade, tikado ngan pat bil ede taoato sapaia. Be aea kisinga tol aea tikado ngan pat aget kusuksuk tede ga bodbode. Be aea kisinga pange aea tikado ngan pat ede pade birbirianga taoato emeral.

20 Be aea kisinga lima aea tikado ngan pat ede mariluangge taoato sardoniks. Be aea kisinga lima ga ede aea tikado ngan pat konilian singsingia. Be aea kisinga lima ga rua aea tikado ngan pat kriso-lait eangonga. Be aea kisinga lima ga tol aea tikado ngan pat birbirianga ede pade taoato beril. Be aea kisinga lima ga pange aea tikado ngan pat eangonga ede pade taoato topas. Be aea kisinga sangaul aea tikado ngan pat birbirianga ede pade taoato krisopres. Be aea kisinga sangaul igegea ede aea tikado ngan pat bil ede pade taoato aiasin. Be aea kisinga sangaul igegea rua aea tikado ngan pat ametis singsingia tede ga bil.

21 Ala aea atama sangaul igegea rua tikado ngan pat naol sangaul igegea rua. Be gid atama kelede kelede eine tikado ngan pat naol dodol kelede kelede. Be tuanga aea melemele tikado ngan gol kekelen. Imata merengai mambe adial bodbode.

22 Be toa tuangai oa, nagera Deo ele luma eta mao. Ngansa Maron Deo Matua Soke Tau ga Sipsip Inat, gisirua kekelegid timan luma raring aea.

23 *Tuanga toa oa aea ipu eta ngan ado ga taiko titara ngan mao, ngansa Deo kekelen ele taranga itara tuanga toa oa. Be Sipsip Inat iman tuanga toa oa aea lam.

24 *Ta gid alu toa ngada ne ga tilalala alele ngan tuanga aea taranga toa oa. Be gid mamaron kapeipei tanoeai ad ga tibabada led danga sisid kemikemi ga inam idudunga ngan.

25 *Ado ga ado tisaisai tuanga toa oa aea atama mao. Ngansa bong iuotot toa eoa mao.

26 Gid alu toa ngada ne ga tibabada led pat ga danga sisid kemikemi ga inam idudunga.

27 *Be danga eta aea muk, ga eaba eta inasnasi kadonga papaeamao ga pakakanga, eine ga irangrang ngan idudunga ngan tuanga toa oa mao ga mao tau. Be gid panua kekelegid toa edad ienono ngan laulau madonga kemi aea ton Sipsip Inat, gid kekelegid tirangrang ngan tidudunga.

22

Eau madonga kemi aea ga abei madonga kemi aea

1 *Idio ta anggelo ipasolan gau ngan eau kapei ede. Eau toa oa eine eau madonga kemi aea be eine merengai tau mambe adial bodbode. Eau toa oa iuotot ngan mul maron aea ton Deo ga ton Sipsip Inat

2 *be ilele rabu ngan tuanga aea melemele. Be ngan eau isal iadag ga iadag, abei madonga kemi aea imadmadid. Ngan taiko ga taiko, abei toa oa ipalaurerean* itautau imata ede ga ede, irangrang ngan taiko sangaul igegea rua. Be abei toa oa ilaun iman dibala aea keminga ngan gid alu toa ngada ne.

* **21:23:** Ais 60.19-20, PM 22.5 * **21:24:** Ais 60.3,5 * **21:25:** Ais 60.11 * **21:27:** Ais 52.1, Ese 44.9, 1Ko 6.9-10
* **22:1:** Ese 47.1 * **22:2:** OM 2.9, Ese 47.12, Jol 3.18, Sek 14.8 * **22:2:** Panua edengada oatainga ad tiuangga abei toa oa *ipalaurerean itautau mao, be itautau toa imata lalaede oa iuotot taiko ga taiko.*

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Taiko ga taiko, abei toa oa ipalaurerean itautau imata ede ga ede.

3 Be gid danga toa ikado ga Deo ilolo bake ga iuangga ipanas gid panua ngan, eine ga iuotot toa eoa pade mao ga mao. Be mul maron aea ton Deo ga ton Sip-sip Inat ga ienono toa eoa. Be gid ele paeaeanga ga tikakado ele naurata raring aea.

4 *Gid ga tigera imata, be ei ieda ga ienono bolaboladeai.

5 *Bong ga iuotot toa eoa pade mao. Be gid taranga mambe ado ga lam, led naurata eta ngan titara pade mao, ngansa Maron Deo ga itaratara gid. Ta gid ele paeaeanga ga timadid ga timugamuga mambe mamaron kapeipei somisomi ga ilalala ga ila.

Teta pade Iesus ga inam

6 *Idio ta anggelo ikeo pagau bedane, “Gid posanga toa ne eine tautaunga ta irangrang ngan gid panua lolod matua ngan. Maron Deo, ei Deo toa ipei ele panua lolod ta tibabada iaoa. Ei isula ele anggelo ngan pasolannga gid ele paeaeanga ngan saoa danga manta iuot teta pade.”

7 *“Be ega, gau Iesus teta pade nanama! Kemi tau ngan eaba sai toa inasnasi laulau toa ne aea posanga. Eine laulau toa ibada Deo iaoa.”

8 *Be gau Ioanes, gau eaba toa nalongo ga nagera gid danga toa ne. Nalongo ga nagera ga kus, ta nakor aeg boloma anggelo iaepuiai toa ipasolan gau ngan gid danga toa ne, ta naoangga nararing ga ila pan.

9 Be ikeo pagau bedane, “Kado bedane padam! Gau pade naman paeaeanga toman ngan eao ga oaeoaem padengada toa tibabada Deo iaoa ga tinasnasi laulau toa ne aea posanga. Eao manta kado raring ga ila pan Deo kekelen.”

10 Ga kus ta anggelo ikeo pagau bedane, “Laulau toa ibada Deo iaoa ne, irangrang ngan eao kapin aea posanga mao. Ngansa aea ado imata ta boloma ne.

11 *Eaba sai ikakado kadonga papaea-mao, goibe ikakado kadonga papaeamao. Be eaba sai toa inasnasi kadonga ngan ilolo aea muk, goibe inasnasi. Be eaba sai toa inasnasi kadonga tutui, kemi ngan inasnasi kadonga tutui ga ilalala ga ila. Be eaba sai toa ipasolan mambe Deo ele ul ienono ngan ei, kemi ngan ipasolan ele kadonga toa bedaoa ga ilalala ga ila.

12 *“Ega, gau Iesus, teta pade ga nanam. Nanam toman ngan leg lasunga ila pagimi eaba kelede kelede ngan saoa kadonga akakado.

13 *Gau kekelegau namuga ga nasomur pade. Naman danga toa ngada ne ipu ga napasala danga toa ngada ne pade. Gau namamado mugaeai tau ga nanam muriai pade.

14 *“Kemi tau ngan sapadua toa timum led pononga ga iuot kemi. Toa bedaoa ta gid ga tirangrang ngan tian abei madonga kemi aea itautau, ga tidudunga ngan ala aea atama ta tila tuanga iloleai.

15 Be gid panua toa timangamanga ngan Deo mambe kaua, ga gid panua borou ad, ga gid panua arala ad, ga gid panua tipapamate panua padengada, ga gid panua tikakado raring ga ila pagid deo pakakanga ad namer, ga eaba sai toa ikim posanga pakakanga ga inasnasi kadonga aleburo aea, gid toa ngada oa tidio gaot ngan tuanga.

16 *“Gau Iesus, nasula leg anggelo ga ila pagimi ngan paolanga posanga toa ne ga ila pagid iaoa kelede togau. Gau abei

* **22:4:** Mt 5.8, PM 3.12 * **22:5:** Dan 7.18,27, PM 5.10, 20.6, 21.23,25 * **22:6:** PM 1.1 * **22:7:** PM 1.3 * **22:8:** PM 19.10 * **22:11:** Dan 12.10 * **22:12:** Ais 40.10, Jer 17.10, PM 2.23 * **22:13:** Ais 44.6, PM 1.8, 17, 21.6 * **22:14:** OM 2.9, 3.22 * **22:16:** Nam 24.17, Ais 11.1, 10, Ro 1.3, PM 2.28, 5.5

isalud pau pros ga idae ngan iaoa kelede
pan maron kapei Devit, be gau Devit itub.
Ga pade, gau gigima gaisala aea toa itara
kapei tau."
17 *Itautau Tutui toman ngan Sipsip Inat
iadaoa tikeo ga bedane, "Eao nama!" Be
eaba sai ilongo posanga toa ne, kemi ngan
ikeo ga bedane, "Eao nama!" Be eaba sai
marumian ei, kemi ngan inam, be eaba
sai toa ikim, kemi ngan inam ta ibada
eau madonga kemi aea mambe Deo ele
tenainga ila pan.

Posanga pabibnga aea ila pagid panua tiuato laulau toa ne aea posanga

18 *Gimi sapadua alongo laulau toa ne
aea posanga ngan badanga Deo iaoa, gau
napabib lemi ga bedane: Oangga sai ngan
gimi igalbatan ei ele posanga ga idae ngan
laulau toa ne aea posanga, Deo ga igal-
batan gid pamukurunga toa laulau toa ne
iposaposa ngan ga idae ngan eaba toa oa.
19 Ga pade, oangga sai itnan laulau toa
ne aea posanga etangada ngan badanga
Deo iaoa ta ienono ngan laulau toa ne
pade mao, Deo ga ibada mulian eaba toa
oa iana ngan abei madonga kemi aea toa
laulau toa ne iposaposa ngan, ga ngan
tuanga kemi toa ele ul ienono ngan, ta
eaba toa oa iana ga ienono pade mao.
20 *Eaba toa ipapaola gid posanga toa
ne ikeo ga bedane, "Be. Gau teta pade ga
nanam."
Eine tautaunga. Maron Iesus, eao
nama!
21 Kemi ngan Maron Iesus ele kadonga
lolo marum aea idio pagid panua toa
ngada ne.

* **22:17:** Ais 55.1, PM 21.6 * **22:18:** Lo 4.2, 12.32 * **22:20:** Mt 24.30-31, 1Ko 16.22

Read the NewTetament daily

January

date	Scripture
1	Mt 1.1–2.12
2	Mt 2.13–3.6
3	Mt 3.7–4.11
4	Mt 4.12-25
5	Mt 5.1-26
6	Mt 5.27-48
7	Mt 6.1-24
8	Mt 6.25–7.14
9	Mt 7.15-29
10	Mt 8.1-17
11	Mt 8.18-34
12	Mt 9.1-17
13	Mt 9.18-38
14	Mt 10.1-23
15	Mt 10.24–11.6
16	Mt 11.7-30
17	Mt 12.1-21
18	Mt 12.22-45
19	Mt 12.46–13.23
20	Mt 13.24-46
21	Mt 13.47–14.12
22	Mt 14.13-36
23	Mt 15.1-28
24	Mt 15.29–16.12
25	Mt 16.13–17.9
26	Mt 17.10-27
27	Mt 18.1-22
28	Mt 18.23–19.12
29	Mt 19.13-30
30	Mt 20.1-28
31	Mt 20.29–21.22

February

date	Scripture
1	Mt 21.23-46
2	Mt 22.1-33
3	Mt 22.34–23.12
4	Mt 23.13-39
5	Mt 24.1-28
6	Mt 24.29-51
7	Mt 25.1-30
8	Mt 25.31–26.13
9	Mt 26.14-46
10	Mt 26.47-68
11	Mt 26.69–27.14
12	Mt 27.15-31
13	Mt 27.32-66
14	Mt 28.1-20
15	Mk 1.1-28
16	Mk 1.29–2.12
17	Mk 2.13–3.6
18	Mk 3.7-30
19	Mk 3.31–4.25
20	Mk 4.26–5.20
21	Mk 5.21-43
22	Mk 6.1-29
23	Mk 6.30-56
24	Mk 7.1-23
25	Mk 7.24–8.10
26	Mk 8.11–9.1
27	Mk 9.2-29
28	Mk 9.30–10.12

March

date	Scripture
1	Mk 10.13-31
2	Mk 10.32-52
3	Mk 11.1-26
4	Mk 11.27–12.17
5	Mk 12.18-37
6	Mk 12.38–13.13
7	Mk 13.14-37
8	Mk 14.1-21
9	Mk 14.22-52
10	Mk 14.53-72
11	Mk 15.1-47
12	Mk 16.1-20
13	Lu 1.1-25
14	Lu 1.26-56
15	Lu 1.57-80
16	Lu 2.1-35
17	Lu 2.36-52
18	Lu 3.1-22
19	Lu 3.23-38
20	Lu 4.1-30
21	Lu 4.31–5.11
22	Lu 5.12-28
23	Lu 5.29–6.11
24	Lu 6.12-38
25	Lu 6.39–7.10
26	Lu 7.11-35
27	Lu 7.36–8.3
28	Lu 8.4-21
29	Lu 8.22-39
30	Lu 8.40–9.6
31	Lu 9.7-27

date	Scripture
1	Lu 9.28-50
2	Lu 9.51–10.12
3	Lu 10.13-37
4	Lu 10.38–11.13
5	Lu 11.14-36
6	Lu 11.37–12.7
7	Lu 12.8-34
8	Lu 12.35-59
9	Lu 13.1-21
10	Lu 13.22–14.6
11	Lu 14.7-35
12	Lu 15.1-32
13	Lu 16.1-18
14	Lu 16.19–17.10
15	Lu 17.11-37
16	Lu 18.1-17
17	Lu 18.18-43
18	Lu 19.1-27
19	Lu 19.28-48
20	Lu 20.1-26
21	Lu 20.27-47
22	Lu 21.1-28
23	Lu 21.29–22.13
24	Lu 22.14-34
25	Lu 22.35-53
26	Lu 22.54–23.12
27	Lu 23.13-43
28	Lu 23.44–24.12
29	Lu 24.13-53
30	Ins 1.1-28

date	Scripture
1	Ins 1.29-51
2	Ins 2.1-25
3	Ins 3.1-21
4	Ins 3.22–4.3
5	Ins 4.4-42
6	Ins 4.43-54
7	Ins 5.1-23
8	Ins 5.24-47
9	Ins 6.1-21
10	Ins 6.22-40
11	Ins 6.41-71
12	Ins 7.1-29
13	Ins 7.30-52
14	Ins 7.53–8.20
15	Ins 8.21-30
16	Ins 8.31-59
17	Ins 9.1-41
18	Ins 10.1-21
19	Ins 10.22-42
20	Ins 11.1-53
21	Ins 11.54–12.19
22	Ins 12.20-50
23	Ins 13.1-30
24	Ins 13.31–14.14
25	Ins 14.15-31
26	Ins 15.1-27
27	Ins 16.1-33
28	Ins 17.1-26
29	Ins 18.1-24
30	Ins 18.25–19.22
31	Ins 19.23-42

date	Scripture
1	Ins 20.1-31
2	Ins 21.1-25
3	PA 1.1-26
4	PA 2.1-47
5	PA 3.1-26
6	PA 4.1-37
7	PA 5.1-42
8	PA 6.1-15
9	PA 7.1-29
10	PA 7.30-50
11	PA 7.51–8.13
12	PA 8.14-40
13	PA 9.1-25
14	PA 9.26-43
15	PA 10.1-33
16	PA 10.34-48
17	PA 11.1-30
18	PA 12.1-23
19	PA 12.24–13.12
20	PA 13.13-41
21	PA 13.42–14.7
22	PA 14.8-28
23	PA 15.1-35
24	PA 15.36–16.15
25	PA 16.16-40
26	PA 17.1-34
27	PA 18.1-21
28	PA 18.22–19.12
29	PA 19.13-41
30	PA 20.1-38

date	Scripture
1	PA 21.1-16
2	PA 21.17-36
3	PA 21.37–22.16
4	PA 22.17–23.10
5	PA 23.11-35
6	PA 24.1-27
7	PA 25.1-27
8	PA 26.1-32
9	PA 27.1-20
10	PA 27.21-44
11	PA 28.1-31
12	Ro 1.1-17
13	Ro 1.18-32
14	Ro 2.1-24
15	Ro 2.25–3.8
16	Ro 3.9-31
17	Ro 4.1-12
18	Ro 4.13–5.5
19	Ro 5.6-21
20	Ro 6.1-23
21	Ro 7.1-14
22	Ro 7.15–8.6
23	Ro 8.7-21
24	Ro 8.22-39
25	Ro 9.1-21
26	Ro 9.22–10.13
27	Ro 10.14–11.12
28	Ro 11.13-36
29	Ro 12.1-21
30	Ro 13.1-14
31	Ro 14.1-23

date	Scripture
1	Ro 15.1-21
2	Ro 15.22–16.7
3	Ro 16.8-27
4	1Ko 1.1-17
5	1Ko 1.18–2.5
6	1Ko 2.6–3.4
7	1Ko 3.5-23
8	1Ko 4.1-21
9	1Ko 5.1-13
10	1Ko 6.1-20
11	1Ko 7.1-24
12	1Ko 7.25-40
13	1Ko 8.1-13
14	1Ko 9.1-18
15	1Ko 9.19–10.13
16	1Ko 10.14–11.1
17	1Ko 11.2-16
18	1Ko 11.17-34
19	1Ko 12.1-26
20	1Ko 12.27–13.13
21	1Ko 14.1-17
22	1Ko 14.18-40
23	1Ko 15.1-28
24	1Ko 15.29-58
25	1Ko 16.1-24
26	2Ko 1.1-11
27	2Ko 1.12–2.11
28	2Ko 2.12-17
29	2Ko 3.1-18
30	2Ko 4.1-12
31	2Ko 4.13–5.10

date	Scripture
1	2Ko 5.11-21
2	2Ko 6.1-13
3	2Ko 6.14–7.7
4	2Ko 7.8-16
5	2Ko 8.1-15
6	2Ko 8.16-24
7	2Ko 9.1-15
8	2Ko 10.1-18
9	2Ko 11.1-15
10	2Ko 11.16-33
11	2Ko 12.1-10
12	2Ko 12.11-21
13	2Ko 13.1-14
14	Gal 1.1-24
15	Gal 2.1-16
16	Gal 2.17–3.9
17	Gal 3.10-22
18	Gal 3.23–4.20
19	Gal 4.21–5.12
20	Gal 5.13-26
21	Gal 6.1-18
22	Ep 1.1-23
23	Ep 2.1-22
24	Ep 3.1-21
25	Ep 4.1-16
26	Ep 4.17–5.2
27	Ep 5.3-33
28	Ep 6.1-24
29	Plp 1.1-26
30	Plp 1.27–2.18

date	Scripture
1	Plp 2.19–3.6
2	Plp 3.7–4.1
3	Plp 4.2-23
4	Kol 1.1-20
5	Kol 1.21–2.7
6	Kol 2.8-23
7	Kol 3.1-17
8	Kol 3.18–4.18
9	1Te 1.1–2.9
10	1Te 2.10–3.13
11	1Te 4.1–5.3
12	1Te 5.4-28
13	2Te 1.1-12
14	2Te 2.1-17
15	2Te 3.1-18
16	1Ti 1.1-20
17	1Ti 2.1-15
18	1Ti 3.1-16
19	1Ti 4.1-16
20	1Ti 5.1-25
21	1Ti 6.1-21
22	2Ti 1.1-18
23	2Ti 2.1-21
24	2Ti 2.22–3.17
25	2Ti 4.1-22
26	Tt 1.1-16
27	Tt 2.1-14
28	Tt 2.15–3.15
29	Plm 1.1-25
30	Ibr 1.1-14
31	Ibr 2.1-18

date	Scripture
1	Ibr 3.1-19
2	Ibr 4.1-13
3	Ibr 4.14–5.14
4	Ibr 6.1-20
5	Ibr 7.1-19
6	Ibr 7.20-28
7	Ibr 8.1-13
8	Ibr 9.1-10
9	Ibr 9.11-28
10	Ibr 10.1-18
11	Ibr 10.19-39
12	Ibr 11.1-16
13	Ibr 11.17-31
14	Ibr 11.32–12.13
15	Ibr 12.14-29
16	Ibr 13.1-25
17	Jms 1.1-18
18	Jms 1.19–2.17
19	Jms 2.18–3.18
20	Jms 4.1-17
21	Jms 5.1-20
22	1Pe 1.1-12
23	1Pe 1.13–2.10
24	1Pe 2.11–3.7
25	1Pe 3.8–4.6
26	1Pe 4.7–5.14
27	2Pe 1.1-21
28	2Pe 2.1-22
29	2Pe 3.1-18
30	1Io 1.1-10

date	Scripture
1	1Io 2.1-17
2	1Io 2.18–3.2
3	1Io 3.3-24
4	1Io 4.1-21
5	1Io 5.1-21
6	2Io 1.1-13
7	3Io 1.1-14
8	Jut 1.1-25
9	PM 1.1-20
10	PM 2.1-17
11	PM 2.18–3.6
12	PM 3.7-22
13	PM 4.1-11
14	PM 5.1-14
15	PM 6.1-17
16	PM 7.1-17
17	PM 8.1-13
18	PM 9.1-21
19	PM 10.1-11
20	PM 11.1-19
21	PM 12.1-18
22	PM 13.1-18
23	PM 14.1-20
24	PM 15.1-8
25	PM 16.1-21
26	PM 17.1-18
27	PM 18.1-24
28	PM 19.1-21
29	PM 20.1-15
30	PM 21.1-27
31	PM 22.1-21

Posanga Ipu Kapeipei Ienono Sida?

Posanga ga gid ne ipalongo gita ngan Deo:

1. Deo Tamada eine ga bedane:
   OM 17.1, IM 34.6-7, Wkp 19.2, Nam 23.19, Lo 6.4, Lo 7.7-9, 2Kin 22.13,17, Jop 12.13, Sng 9.8, Sng 19.1, Sng 24.8-10, Sng 90.2, Sng 96.13, Ais 6.1-3, Ais 40.10-31, Mt 6.9, Mk 10.27, Mk 12.29-30, Lu 1.37, Lu 6.35-36, Ins 4.23-24, PA 14.14-17, PA 17.22-31, Ro 1.18-23, Ro 11.33-36, 1Ko 8.4-6, 1Ko 10.31, 2Ko 1.3, Ep 1.17, 1Ti 1.17, 1Ti 4.10, 1Ti 6.15-16, Ibr 4.13, Ibr 10.30-31, Jms 1.17, Jms 4.12, 1Pe 1.14-17, 1Pe 4.7-12, 1Pe 4.16, 1Io 1.5, 1Io 4.7-12,16, Jut 1.24-25, PM 1.8, PM 4.8-11, PM 15.3-4
2. Deo Inat, Iesus Kristus, eine ga bedane:
   Iesus Kristus ei Deo Inat.
   Mt 11.27-30, Mt 16.13-17, Lu 1.35, Ins 1.1-18, Ins 5.19-29, Ins 6.35-40, Ins 11.25-27, Ins 14.5-11, Ins 17.1-5, Ins 20.26-31, Ro 1.3-4, Gal 4.4-5, Kol 1.15-20, Ibr 1.1-14, Ibr 7.26-28, 1Io 5.20, PM 1.12-18
   Iesus Kristus ei Deo.
   Ins 1.1-2, Ins 8.58, Ins 10.30, Ins 10.38, Ins 12.44-45, Ins 14.7-10, Ins 17.5,24, Ro 9.5, 2Ko 4.4-6, Plp 2.5-11, Kol 1.15-17, Kol 2.9-10, Ibr 1.3, 1Io 2.1-2, PM 19.11-16
   Deo Inat iuot eababa ta itna ipopo ei.
   Mt 1.18-25, Mt 2.1-23, Lu 1.26-38, Lu 2.1-20, Ins 1.14, Gal 4.4-5, Plp 2.6-7, Ibr 2.14-18
   Iesus ipaoatai gid panua ga ikado kemi ad dibala.
   Mt 4.23-25, Mt 7.28-29, Mt 9.35-36, Mt 11.1-6, Lu 4.14-44, Ins 20.30-31, PA 10.36-38
   Iesus ikakado uisinga busa.
   Mt 8.1-15,23-33, Mt 9.1-7,18-33, Mt 12.9-14,22, Mt 14.15-32, Mt 15.22-28,32-38, Mt 17.14-18, Mt 20.29-34, Mt 21.18-22, Mk 1.21-28, Mk 7.32-37, Mk 8.1-9, Mk 8.22-25, Lu 5.4-8, Lu 7.11-15, Lu 13.10-13, Lu 14.1-4, Lu 17.12-14, Lu 22.50-51, Ins 2.1-11, Ins 4.46-54, Ins 5.5-9, Ins 9.1-7, Ins 11.11-44, Ins 21.4-6, PA 2.22
   Gid madidnga tiluku Iesus ta tikeo ga ei manta imate.
   Mt 26.47-68, Mt 27.1-2,11-31, Mk 14.43-65, Mk 15.1-20, Lu 22.47-53, Lu 22.63–23.25, Ins 18.1-14,19-24, Ins 18.28–19.16
   Tipatoto Iesus ngan abei tabala.
   Mt 27.32-56, Mk 15.21-41, Lu 23.26-49, Ins 19.17-37
   Tidol Iesus ipat dengaeai.
   Mt 27.57-66, Mk 15.42-47, Lu 23.50-56, Ins 19.38-42
   Iesus idae mulian ngan ele matenga ta gid panua tigera ei.
   Mt 28.1-20, Mk 16.1-8, Lu 24.1-49, Ins 20.1–21.14, PA 1.3-8, PA 2.24-32, PA 3.15, PA 4.10,33, PA 10.39-43, PA 13.29-39, PA 17.2-3,30-31, Ro 1.4, Ro 4.24-25, 1Ko 15.3-8,12-21, PM 1.18
   Iesus iluai mulian ga ila buburiai.
   Lu 24.50-51, PA 1.9-11, PA 2.32-36, PA 5.30-31, Ro 8.34, Ep 1.20-23, Plp 2.9-11, Ibr 1.3-11, Ibr 2.9, Ibr 4.14-16, Ibr 7.25-26, Ibr 10.12-14, 1Pe 3.22
3. Itautau Tutui eine ga bedane:
   OM 1.2, Het 6.34, 1Sml 16.13, Sng 51.11, Sng 139.7, Ais 11.1-2, Mt 3.11, Mt 12.32, Mt 28.19, Mk 1.9-11, Mk 3.28-30, Lu 1.35, Lu 3.16, Lu 4.1, Lu 11.13, Lu 12.12, Ins 1.32-34, Ins 3.5-8, Ins 7.37-39, Ins 14.15-17,26, Ins 15.26, Ins 16.7-15, Ins 20.19-23, PA 1.4-5,8, PA 2.1-18,38-39, PA 4.31, PA 5.3-5, PA 8.14-17, PA 10.44-48, PA 13.2-4, PA 15.28, PA 16.7-10, PA 19.1-7, Ro 5.5, Ro 7.6, Ro 8.9-16,26-27, 1Ko 2.4,9-16, 1Ko 3.16, 1Ko 6.11,19, 1Ko 12.1-13, 2Ko 1.21-22, 2Ko 5.5, 2Ko 13.14, Gal 3.2-5, Gal 4.6, Gal 5.16-18,22-25, Ep 1.13-14,17, Ep 3.16, Ep 4.3-4,30, Ep 5.18-20, Ep 6.17-18, 1Te 1.5-6, 1Te 5.19, 2Te 2.13, Tt 3.5-6, Ibr 2.4, Ibr 9.14, 1Pe 1.2,11, 2Pe 1.20-21, 1Io 2.20, 1Io 3.24, 1Io 4.13, 1Io 5.6-8
4. Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot.
   OM 1.1-2.25, Sng 148.3-6, Ais 40.25-28, Ais 43.15, Mt 19.4, Ins 1.3, PA 14.15, PA 17.24-26, 1Ko 8.6, Kol 1.15-16, Ibr 1.2, Ibr 11.3, PM 4.11
5. Deo imariala ngan danga toa ngada ne.
   OM 8.21-22, Sng 104.10-28, Sng 145.9-16, Sng 147.8-9, Mt 6.25-34, Mt 10.29-31, PA 14.15-17, Ro 8.28, Ro 11.36, Kol 1.17, Ibr 1.3, Jms 4.13-16

Gid eababa eine ga bedane:

6. Panua toa ngada ne led idil paeamao ngan led kadonga sasat.

Ins 8.7-9, Ro 3.9-20,23, Ro 5.12, Gal 3.22, 1Io 1.8-10

7. Kadonga sat eine ga bedane:

IM 20.1-17, Snd 6.16-19, Ro 1.18-32, Ro 8.5-8, 1Ko 6.9-10, Gal 5.19-21, Ep 2.1-3, Ep 5.3-5, Kol 3.5-10, Jms 4.17, 1Pe 4.3, 1Io 2.15-17, 1Io 3.4-5

8. Panua tipapauis ngan eaba eta ibada gid mulian ngan panasnga paeamao ngan led kadonga sasat.

Mt 10.28, Mt 13.41-42, Ins 3.18-20,36, PA 17.30-31, Ro 1.18-19, Ro 6.23, 1Ko 6.9, Gal 6.7-8, Kol 3.5-6, 2Te 1.7-9, Ibr 9.27, Ibr 10.26-31, 1Pe 1.17, 1Pe 4.3-5, 1Io 5.12, Jut 1.7, PM 20.11-15

Deo inasi edap ga oaine ngan badanga gid panua mulian ngan led kadonga sasat:

9. Deo ikim tau panua toa ngada ne ta iuangga ibada gid mulian.

Sng 103.8-14, Ins 3.16, Ro 5.8, Ro 8.35-39, Ep 2.4-5, Ep 3.18-19, 1Ti 2.3-6, 2Pe 3.9, 1Io 4.9-10,16

10. Deo Inat, Iesus Kristus, imate ngan badanga gita mulian.

Mk 10.45, Ins 3.16, Ro 4.25, Ro 5.8, 1Ko 15.3-4, 2Ko 5.19-21, Gal 3.13, 1Ti 2.5-6, Ibr 2.9, Ibr 9.28, 1Pe 1.18-20, 1Pe 2.24-25, 1Pe 3.18, 1Io 2.2, PM 5.8-10

11. Oangga sai ilolo matua ngan Iesus, Iesus ele matenga ipatutui ele idil paeamao Deo imatai.

Mt 26.26-29, Ro 3.25, Ro 5.9-10, Ep 1.7, Ibr 9.11-14, 1Io 1.6-7, PM 7.14-17

12. Oangga sai ilolo matua ngan Iesus, Deo isamum ele kadonga sasat.

1Kin 8.33-40, Sng 32.1-2, Sng 103.8-12, Sng 130.1-4, Dan 9.18-19, Mai 7.18-19, Mt 26.28, Mk 11.25-26, PA 5.31, PA 10.43, PA 26.18, Ep 1.7, Ep 4.32, Kol 1.13-14, Kol 2.13-14, 1Ti 1.15-16, Ibr 10.17-18, 1Io 1.8-2.2

13. Oangga sai ilolo matua ngan Iesus, Deo ikado ei ga iuot eaba tutui imatai.

PA 13.38-39, Ro 1.16-17, Ro 3.21-26, Ro 5.1,18-19, Gal 2.16, Gal 3.6-9, Tt 3.7

14. Oangga loloda matua ngan Iesus, Deo ibada madonga pau pagita.

Ins 3.1-16, Ins 5.19-29, Ins 10.10, Ins 11.25-26, Ins 14.6, Ins 17.2-3, Ins 20.31, Ro 5.21, Ro 6.5-14, Ro 8.10-17, 2Ko 5.17, Gal 2.20, Ep 2.1-6, Kol 2.13, Kol 3.1-4, 2Ti 1.10, Tt 3.4-7, 1Pe 1.23, 1Io 5.11-13

15. Eaba sai ilolo matua ngan Iesus, Deo ikado ei ga iuot ele gergeu.

Ins 1.12-13, Ro 8.14-17, 2Ko 6.17-18, Gal 4.16-7, Ep 1.5, Ibr 12.5-11, 1Io 3.1-3

Oangga taoatai mambe Deo ikim ibada gita mulian, manta tanasi edap ga bedane:

16. Tapul loloda ngan leda kadonga sasat ta tatnan gid.

1Kin 8.46-49, Ese 18.30-32, Mt 4.17, Mk 6.12, Lu 13.1-5, Lu 15.1-31, Lu 24.45-47, PA 2.37-40, PA 3.19-20, PA 17.29-31, PA 20.21, PA 26.19-20, 2Ko 7.8-11, 2Pe 3.9, PM 9.20-21

17. Loloda matua ngan Iesus Kristus ngan badanga gita mulian.

Mk 1.15, Mk 16.16, Ins 1.12, Ins 3.15-18,36, Ins 6.47, Ins 7.38-39, Ins 14.6, Ins 20.31, PA 4.12, PA 16.30-31, Ro 3.20-22, Ro 10.9-10, Gal 2.16, Ep 2.8-9

18. Taoatoato Deo ele laulau ta tabada oatainga ngan Deo ga ngan ele kimnga.

Sng 19.7-11, Sng 119.9-11, Sng 119.89,97-105, Mt 4.1-4, Mt 5.17-20, Mt 22.29, Ins 8.31-32, Ins 20.31, Ro 15.4, Ro 16.26, 1Ko 2.12-16, Ep 6.17, Kol 3.16, 1Te 2.13, 1Ti 4.13, 2Ti 3.14-17, Ibr 4.12, 1Pe 1.22-25, 1Pe 2.2, 2Pe 1.19-21, 2Io 9-10, PM 1.3

19. Tabada paliliunga.

Mt 28.18-20, Ins 3.22, Ins 4.1-2, PA 2.37-42, PA 8.12,36-38, PA 10.44-48, PA 16.14-15,31-34, PA 19.1-7, PA 22.12-16, Ro 6.1-4, Gal 3.26-27, Kol 2.12, 1Pe 3.20-22

20. Taluplup ga loloda kelede toman ngan oaeoaeda padengada toa lolod matua ngan Iesus.

Mt 18.19-20, Ins 17.11,23, PA 2.41-47, Ro 12.4-8, Ro 15.5, 1Ko 1.10, Ep 4.11-16, Plp 2.1-2, Kol 3.15-17, Ibr 10.24-25

21. Taluplup toman ngan oaeoaeda padengada ta tabada Komunio.

Mt 26.26-30, Mk 14.22-26, Lu 22.14-20, 1Ko 10.14-22, 1Ko 11.17-34

Gita panua toa loloda matua ngan Iesus Kristus, manta tanasi edap ga bedane:

22. Talongolongo Deo Tamada ilinge ga Iesus Kristus ada Maron ilinge.

Lo 30.1-20, 1Sml 15.22, Jer 7.23-24, Ins 14.15,21,23-24, Ins 15.10-17, Ro 13.8-10, 1Pe 1.14-16, 1Io 2.3-8, 1Io 3.22-24, 2Io 1.5-6

23. Gita takimkim panua padengada.

Mt 5.43-48, Mt 22.34-40, Mk 12.28-34, Lu 10.25-37, Ins 13.34-35, Ins 14.21, Ins 15.12-17, Ro 12.9-10, Ro 13.8-10, 1Ko 13.1-3, 1Ko 16.14, Gal 5.13-15,22-23, 1Te 4.9-10, 1Pe 1.8, 1Pe 4.8, 1Io 2.9-11, 1Io 3.11-18, 1Io 4.7-21, 1Io 5.3, 2Io 1.5-6

24. Oangga takado kadonga sat, kemi ngan matada nanan posanga ga gid ne:

Sng 51.1-19, Sng 32.1-11, Ro 6.1-23, Ibr 12.1-2, Jms 4.7-10, 1Io 1.8-2.2, PM 3.19-20

25. Tasamum panua padengada led kadonga sat ngan gita.

Mt 6.12-15, Mt 18.21-35, Mk 11.25, Lu 6.37, Lu 17.3-4, Ro 12.17-21, 2Ko 2.5-11, Ep 4.31-32, Kol 3.13

Panua ga gid ne tisamum panua padengada led kadonga sasat ngan gid:

OM 50.20-21, 2Sml 19.16-23, 1Kin 1.50-53, Lu 23.34, PA 7.60, 2Ti 4.16

26. Tanasnasi Kristus ele kadonga.

Ins 13.34-35, Ins 14.27, Ro 12.9-13, Gal 5.22-26, Kol 3.12-17, 1Te 5.16-18, Tt 2.11-14, 1Pe 1.14-16, 2Pe 1.3-9

27. Gita tararing.

Gita tararing madongan?

Mt 5.44, Mt 6.5-13, Mt 7.7-11, Mt 18.19-20, Mk 1.35, Mk 11.22-25, Lu 11.1-13, Lu 18.1-8, Lu 21.36, Ins 14.13-14, Ins 15.7, Ins 16.23-26, Ro 8.26-27, Ro 12.12, Ep 2.18, Ep 6.18-20, Plp 4.6-7, Kol 4.2, 1Te 5.17, 1Ti 2.1-4,8, 1Ti 4.4-5, Ibr 4.16, Ibr 10.19-22, Jms 1.5-8, Jms 4.2-3, Jms 5.13-18, 1Pe 4.7, 1Io 3.21-22, 1Io 5.14-15

Matada inasi raring ga gid ne:

OM 32.9-12, 1Sml 1.9-18, 1Sml 2.1-10, 2Sml 7.18-29, 1Sto 29.10-19, Esr 9.5-15, Neh 2.4, Neh 9.5-37, Jer 32.16-25, Dan 9.4-19, Mt 11.25-26, Mt 14.23, Mt 19.13-15, Mk 1.35, Mk 6.46, Lu 5.16, Lu 6.12, Lu 11.1-4, Lu 22.32,39-46, Ins 11.41-42, Ins 17.1-26, PA 4.24-31, PA 16.25, PA 20.36, PA 21.5, Ro 1.9-10, Ro 10.1-2, Ro 15.30-33, 2Ko 12.7-10, Ep 1.15-20, Ep 3.14-21, Ep 6.19-20, Plp 1.3-5, Plp 1.9-11, Kol 1.9-12, Kol 4.3-4, 1Te 3.9-13, 2Te 1.11-12, 2Te 3.1-5, Ibr 5.7, Ibr 7.25

28. Taposa kemi ga ila pan Deo somi-somi.

Lu 17.11-19, Ins 6.11, Ro 1.21, Ep 5.20, Plp 4.4-7, Kol 2.7, Kol 3.17, Kol 4.2, 1Te 5.18, 1Ti 2.1, 1Ti 4.4-5

29. Talualua panua padengada.

Mt 6.1-4, Mt 7.12, Mt 25.31-46, Lu 3.10-11, Lu 6.38, PA 11.27-30, 1Ko 10.24, 2Ko 8.1-15, 2Ko 9.1-15, Gal 6.9-10, Plp 4.14-19, Ibr 10.24, Ibr 13.1-3,16, Jms 1.27, Jms 2.15-16, 1Io 3.16-18

30. Tanasi kadonga ngan soanga edada mulian mao.

IM 3.11, IM 4.10, Jop 22.29, Jop 40.4, Snd 3.34, Snd 11.2, Snd 13.10, Snd 15.33, Snd 16.19, Snd 18.12, Snd 29.23, Ais 57.15, Mai 6.8, Mt 5.3-12, Mt 18.1-5, Lu 14.7-11, Lu 18.9-14, Ro 3.27, Ro 12.16, 1Ko 4.7, 2Ko 10.17-18, Gal 5.25-26, Ep 4.2, Plp 2.3-11, Kol 3.12-13, Jms 4.5-10, Jms 4.13-16, 1Pe 5.5-7

31. Talongean pat ga danga sisid tanoeai aea idada gita mao ga bedane:

Sng 49, Snd 23.4-5, Snd 30.7-9, Mt 6.19-21,24-34, Lu 12.13-21,32-34, PA 20.35, 1Ti 6.6-10,17-19, Ibr 13.5-6, Jms 2.1-9, Jms 5.1-6

32. Oangga tarangrang, tamadid ngan posanga toman ngan panua padengada mao.

Mt 5.25-26, Mt 5.38-42, Mt 18.15-17, Ro 12.14-21, 1Ko 6.1-8

33. Talolon ngan leda tibur aea madidnga kapei ga ngan gid madidnga tuangai ad pade.

Mt 22.15-22, PA 5.27-29, Ro 13.1-7, 1Ti 2.1-4, Tt 3.1, Ibr 13.17, 1Pe 2.13-17

34. Oangga tisio gita ngan naurata madidnga aea, kemi ngan matada nanan posanga ga gid ne:

Lo 16.18-20, 2Sml 23.3, Snd 17.7, Snd 22.22, Snd 29.12, Ese 45.9, 1Kin 3.5-14

35. Tararing ga ila pagid deo padengada ga ad namer mao.

IM 20.3-6, Wkp 19.4, Wkp 26.1, 2Kin 17.7-16, Sng 115.1-11, Ais 44.9-20, Jer 10.1-5, Hos 14.8, Mt 4.10, PA 17.22-31, 1Ko 5.11, 1Ko 6.9-11, 1Ko 8.1-13, 1Ko 10.1-22, 2Ko 6.14-18, Gal 5.19-21, 1Te 1.9-10, 1Io 5.21, PM 21.8, PM 22.15

36. Takado borou mao ga tabeta eaba eta ngan kadonga borou mao pade.

IM 22.18, Wkp 19.31, Wkp 20.6, Lo 18.10, 1Sml 15.23, 2Kin 17.17, 2Kin 21.6, 2Kin 23.24, 1Sto 10.13-14, Ais 8.19-22, Ais 47.8-9, Mal 3.5, PA 13.4-12, PA 19.11-20, Gal 5.19-21, PM 21.8, PM 22.15

37. Tatenai masilau ga ila pan Deo mao, be tanasi ei ele kimnga.

Lo 16.17, 1Sml 15.13-22, Sng 51.16-17, Snd 21.3, Mt 9.13, Mk 12.33, Lu 21.1-4, Ro 12.1, 1Ko 16.2, Ibr 9.6–10.18

38. Takado kadonga arala mao.
IM 20.14, Wkp 20.10, Snd 6.23-32, Snd 7.6-27, Jer 5.7-9, Mt 5.27-30, Ins 8.2-11, Ro 13.8-10, 1Ko 5.9-11, 1Ko 6.9-20, Gal 5.19, Ep 5.3, Kol 3.5-6, 1Te 4.1-8, Ibr 13.4, Jut 1.7

39. Talongean eau matua ipamangamanga laborada mao.
OM 9.20-25, Snd 20.1, Snd 21.17, Snd 23.19-21, Snd 23.29-35, Ais 28.7, Sav 10.17, Lu 21.34, Ro 13.13, 1Ko 5.11, 1Ko 6.9-11, Gal 5.19-21, Ep 5.18, 1Ti 3.1-3, Tt 1.7, 1Pe 4.3-5

40. Takado posanga papaeamao mao, be takado posanga kemikemi.
Wkp 19.16, Sng 15.3, Sng 34.13, Snd 13.3, Snd 17.9, Snd 21.23, Snd 25.23, Snd 26.20, Ro 1.29-30, Ep 4.29,31, Ep 5.4, Kol 3.8, 1Ti 4.12, Tt 3.2, Jms 1.26, Jms 3.9-10, Jms 4.11, 1Pe 2.1, 1Pe 3.10

41. Irangrang ngan tapakaka mao.
IM 20.16, Wkp 19.11, Sng 34.13, Snd 12.22, Snd 19.5,9,22, Sek 8.16, Ins 8.44, Ep 4.25, Kol 3.9, 1Pe 3.10, PM 21.8, PM 22.15

42. Irangrang ngan talublub mao.
IM 20.15, Wkp 19.11, Snd 29.24, Ro 13.8-9, Ep 4.28, Tt 2.10

43. Irangrang ngan tatolatola ngan naurata aea kadonga mao.
Snd 6.6-11, Snd 10.4, PA 18.1-3, 2Te 3.6-12

Gid iaoa kelede ton Kristus eine ga bedane:

44. Gid panua ngan iaoa kelede ton Kristus manta tiuot ga bedane:
Mt 16.13-20, PA 2.41-42, Ro 12.4-8, 1Ko 12.12-30, Ep 1.22-23, Ep 2.19-22, Ep 4.1-16, Kol 1.18, Ibr 10.24-25, 1Pe 2.4-10, PM 19.5-10

45. Gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus manta tiuot panua ga bedane:
PA 14.23, 1Ti 3.1-13, Tt 1.5-9

46. Gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus manta tinasnasi kadonga ga bedane:
Lu 22.24-27, PA 20.17-35, 1Te 2.1-12, 1Ti 4.6-16, 2Ti 2.1-26, 2Ti 3.10–4.5, Tt 2.7-8, 1Pe 5.1-4

47. Manta talolon ngan gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus.
1Ko 9.14, Gal 6.6, 1Te 5.12-13, 1Ti 5.17-20, Ibr 13.7,17

Leda madonga toman ngan sobosoboda manta iuot ga bedane:

48. Gid oaioainga manta tiuot ga bedane:
Mt 19.4-6, 1Ko 7.1-16, Ep 5.21-33, Kol 3.18-19, Tt 2.3-5, Ibr 13.4, 1Pe 3.1-7

49. Irangrang ngan taket leda oainga mao.
Mt 5.31-32, Mt 19.3-9, Mk 10.2-12, Lu 16.18, Ro 7.2-3, 1Ko 7.10-16,39

50. Gid gergeu manta tiuot ga bedane:
IM 20.12, Wkp 19.3, Lo 27.16, Snd 1.8, Snd 6.20-22, Snd 20.20, Snd 30.17, Mt 15.3-6, Lu 2.51, Ep 6.1-3, Kol 3.20, 1Ti 5.4, Ibr 12.7-11

51. Gid gergeu tamatamad ga tnatnad manta tiuot ga bedane:
Lo 4.9-10, Lo 6.4-7, Snd 22.6, Snd 13.24, Snd 19.18, Snd 22.15, Snd 23.13, Ep 6.4, Kol 3.21, 1Ti 3.4-5,12, Tt 2.4

52. Gid asapsape manta tiuot ga bedane:
PA 6.1, Ro 7.2-3, 1Ko 7.39-40, 1Ti 5.3-16, Jms 1.27

53. Oangga taplese annga, matada nanan posanga ga gid ne:
2Sto 20.1-3, Esr 8.21, Neh 1.4, Neh 9.1-2, Jer 36.9, Dan 9.3, Jol 1.13-15, Jol 2.12-15, Sek 7.5, Mt 6.16-18, Mk 2.18-20, PA 13.1-3, PA 14.23

Kadonga kulupulupu iuotot ngan gita iaoa kelede ton Kristus.

54. Taoatai mambe kadonga kulupulupu manta iuotot, be tamadid matua ngan gid kadonga toa oa.
Mk 8.31-34, Ins 16.33, Ro 5.1-5, Ro 8.18-25,28, Ro 8.35-37, Ro 12.12, 2Ko 1.3-9, 2Ko 4.16-18, 2Ko 12.7-10, Jms 1.2-4, Jms 5.13, 1Pe 1.6-9, 1Pe 2.19-24, 1Pe 4.1-2, 1Pe 5.8-10, PM 21.4

55. Manta tamadid matua ngan gid panua tipaieiei gita ngan leda kadonga lolo matua aea ngan Iesus.
Mt 5.10-12, Mk 13.9-13, Lu 12.4-9, Ins 15.18-21, Ins 16.1-4, PA 5.40-41, Ro 8.35-37, Ro 12.12-14,17-21, 1Ko 4.11-13, 2Ko 4.8-11, 2Ko 6.3-10, 2Ko 12.10, Plp 1.28-29, 2Te 1.4-8, 2Te 3.2-4, 2Ti 2.3, 2Ti 3.10-13, Ibr 10.32-39, Ibr 12.3-4, Jms 5.10, 1Pe 3.13-17, 1Pe 4.12-19, PM 2.10

56. Leda ipu eta ngan tamataud matenga mao.
Ins 6.39-40, Ins 11.17-27, Ins 14.1-4,19, Ro 8.10-11,38-39, Ro 14.7-9, 1Ko 15.12-58, 2Ko 5.1-10, Plp 1.20-24, 1Te 4.13-18, Ibr 2.14-15, PM 14.13, PM 21.1-4
57. Deo ga imadid boloma pagita ga ilualua gita.
Mt 18.19-20, Mt 28.19-20, Ins 14.16-23, Ro 8.35-39, 2Ko 6.16-18, Ep 3.17-19, Plp 4.13, Kol 2.6-7, 2Te 3.16, Ibr 13.5-6
58. Satan iloilo edap ngan paeabunga gita.
OM 3.1-5,14-15, Jop 1.6-12, Jop 2.1-7, Mt 13.19, Lu 4.1-13, Lu 22.3-4, Ins 8.42-44, 2Ko 2.10-11, 2Ko 4.4, 2Ko 11.13-15, 1Te 2.18, 2Te 2.9-12, 1Pe 5.8-9, 1Io 3.8-10, PM 12.7-12, PM 20.1-3,10
59. Deo ipamatua gita ta tamadid matua ngan Satan ga gid kadonga kulupulupu.
Mt 4.1-11, Mt 6.13, Mt 26.41, Lu 22.31-32, Ins 14.16-17, Ins 17.14-19, Ro 8.31-39, Ro 12.12, Ro 16.19-20, 1Ko 10.12-13, 1Ko 16.13, 2Ko 12.7-10, Ep 3.20-21, Ep 6.10-18, Plp 4.13, Kol 1.11-12, 1Te 3.5-8, 2Te 3.3, 2Ti 1.7-8, Ibr 2.18, Ibr 4.14-16, Ibr 12.1-2, Ibr 13.5-6, Jms 4.7-8, 1Pe 1.5, 1Pe 5.8-11, 1Io 4.4, 1Io 5.3-5,18, PM 12.7-12
60. Deo iura kapei ngan keminga gid dibala.
2Kin 5.1-14, Sng 103.3, Ais 38.1-20, Mt 4.23-25, Mt 8.16-17, Mt 9.35, Mt 11.2-5, Lu 5.17, PA 3.1-6, PA 8.4-8, PA 19.11-16, PA 28.8-9, 2Ko 12.7-10, 2Ti 4.20, Jms 5.14-15

Saoa danga ga iuot muriai?

61. Iesus ga iluai mulian tanoeai.
Mt 24.29-44, Ins 14.1-3, PA 1.10-11, PA 3.19-21, Plp 3.20-21, Kol 3.4, 1Te 1.9-10, 1Te 3.13, 1Te 4.13–5.11, 2Te 1.6-10, 2Te 2.1-4, 1Ti 6.13-15, 2Ti 4.8, Ibr 9.28, 2Pe 3.1-18, 1Io 3.1-3, PM 1.7, PM 22.12-13, PM 22.20
62. Deo ga ipamadid panua toa ngada ne ngan posanga.
Mt 7.21-23, Mt 12.36, Mt 16.24-27, Mt 25.31-46, Ins 3.18-21, Ins 5.24-30, PA 17.30-31, Ro 2.1-11, Ro 14.10-12, 1Ko 3.10-15, 1Ko 4.5, 2Ko 5.9-10, 2Te 1.5-10, Ibr 9.27-28, Ibr 10.26-31, 1Pe 1.17, 1Pe 4.3-5, PM 20.11-15
63. Gid panua toa lolod matua ngan Iesus ga tila timado buburiai.
Lu 12.32-34, Ins 14.1-3, 2Ko 5.1-8, Plp 1.23, Plp 3.20, 1Pe 1.4-5, PM 21.1-4, PM 21.22–22.5, PM 22.14-15
64. Gid panua toa lolod matua ngan Iesus mao ga tila timado ngan dinga imperno.
Mt 10.28, Mt 13.41-42,47-50, Mt 25.41, Lu 16.23-26, Plp 3.18-19, 2Te 1.9, PM 20.10-15, PM 21.8